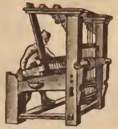
2. 40.

chi l'a pi 'd fil farà pi 'd teila

Ex libris

LUIGI FIRPO

13. 1. 27.

FIRPO

2356

BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

X. IV. 27

Est Monasterii S. Mariae de Florentia
ad usum
D. Petri Aloysii a Panna..

CAROLVS
PASCHALIVS
de
CORONIS
LVG. BAT.
apud JOH. a GELDER. 1671.

BIBLIOTECA NAZIONA

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii, & apud Rhætos Legati

CORONÆ.

Opus X. libris diſtinctum; quibus res omnis coronaria è priſcorum eruta & collecta monumentis continetur.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ JOANNIS à GELDER.

CIↃ IↃ C LXXI.

BIBLIOTECA NAZIONALE - TORINO

Lectori Meo S.

Rem coronariam generi mortalium tantùm non coætaneam nulla vetuſtate oblimari potuiſſe conſtat. Negotium omnium lautiſſimum pulchrè intelligimus eſſe conſecratum æternitati. Non eodem genio fuiſſe literis commendatum ſcire licet ex iis titulis, quorum nullus non eſt ſuperſtes libro ſuo. De hoc genere ſunt Philonides, Apollodorus, Mneſtheus, Callimachus, ſcriptores coronarii omnes aboliti; præter quidem Hieronymi coronam auream, & Abronem enarratorem Calliæ, cujus claruit liber de diebus feſtis & ſacrificiis, materia huic noſtræ conſanguinea. Pari ruina proſtrati jacent Euphemus ſcriptor τ͂ στεφανηπλόκων, & Eubulus autor Stephanopolidos, tum Ælius Aſclepiades, cujus memoratur opus de coronis; denique Claudius Saturninus, cujus cura nihil abſolutius fuiſſe puto. Non ſtaturam Herculis planta heroïci pedis veriùs demonſtravit quàm Tertulliani opuſculum ſcriptionis illius nonnulla ſanè lectiſſima, & illa ſcriptio rem coronariam. Non iſtis annumero Pindarum,

qui non ex profeſſo ſcripſit de coronis, et ſi illa Δαφνηφορικὰ, planéque gemmei, qui manibus teruntur, hymni ac pæanes eſt argumentum coronis refertiſſimum. Quòd ſi multiplex illud & pretioſum depoſitum hodieque ſoſpes eſſet, nos verò ad rei tantæ celebritatem erecti non neſciremus ultimam coronæ ſtirpem, natales, cunabula, quibuſque proceſſibus è re tantula evecta fuerit in tantam excelſitatem. Quid ita nunc texta ſit eminentior, nunc depreſſior, interdum folioſior & compactior, alicubi laxior ac tenuior, illic levior hîc ponderoſior. Cur è flore, fronde, herba, lana, limo, metallis, gemmis, aliiſque. Cur capite & cervice, cur pectore, cur interdum manu geſtata. Sæpè quemque noſtrûm juvaret legere hunc aut illum florem, non ea re tantùm quòd eſt & pulcher & odoratus, ſed quòd fuit hujus aut illius coronæ inſigne præcipuum. Hos ipſos omnigenos lectiſſimoſque flores, tum quicquid è corona promicat proprio nomine notare nullum eſſet negotium. Planè in iis coronis quas antiquitas nectebat, ridentem illam colorum gratiam, multarum pulchritudinum illecebras, venuſtatem venuſtati æmulam, Arabios, & Myrrhinos odores de ſuavitate, aurum cum gemmis de majeſtate, ipſas inter ſe gemmas de nobilitate certantes adverteremus. Quibus eſt altior intellectus talia penitiùs cognoſcerent.

rent. Oculus eruditior hæc ipſa veris pretiis æſtimaret. Sæpè coronæ conviviales, ſi hodieque uſurparentur, vel graviſſimo cuique ſeveritatem excuterent. Sæpè ipſos illepidos lepidarum corollarum leniret interventus. Prorſus nullam vitæ partem coronariæ fauſtitatis expertem fuiſſe apud illos eſſet in confeſſo, quorum animis ejus dulcedines idemtidem recurſarent. Certè corona multis blanditiis natales excipiebat, pueritiæ arridebat, adoleſcentiam hilarabat, amores conciliabat, nuptias fortunabat, lætis rerum incrementis fautrix aderat; ac nc iis quidem qui ſupremum diem expleſſent, ut miſeriarum victoribus, non gratabunda & ſuprema comes ibat. Priſcum ſacrorum ritum iidem illi priſca coronarum caſtitate & ſimplicitate cenſerent, & quidem utraque amabili, certè neutra luxu temerata. In ſacrificali ſequentium ſæculorum paratu multæ ſertorum opulentitati additam magnificentiam ſuſpicerent. Jam verò ipſas virtutes è ſuis coronis divinum ſplendorem ejectantes multa admiratione, multiſque laudibus proſequerentur. Et hîc quidem ſuæ rei ſummam agi laudatiſſimus quiſque præſe ferret. Quippe vetus eſt verbum, Aut poni coronam oportere, aut ei fautum velle. Coronata virtus ſigni ſat erat, neminem, qui modò eam intra pectus receperit, incoronatum dimitti. Ergo à coronis vel repugnantes rape-

remur ad ſuaviſſimos amplexus virtutum. Ipſi ſummi vates, illi item omnes quibus fuit vox ultra mortale ſonans, Apollini Muſiſque ſacer chorus, ad famæ perennitatem aſpicerentur nonniſi ope coronarum niti. Animi paulò erectiores etiam exaggerarentur ad conſpectum coronatæ ſtrenuitatis in curſu, lucta, pugilatu, pentathlo, pancratio. Enimvero per hæc animorum, corporumque creberrima & celeberrima exercitamenta patens fuit rectumque ad coronam iter. Inde & auribus & animis avidiſſimis exciperent illa coronaria capitis decora, quæ fuerunt ampliſſima militaris virtutis teſtimonia, clariſſima veræ victoriæ præconia, æterna imperatoriæ felicitatis inſignia. Poſtremò ipſi mortalium ſummi è notitia ſui diadematis, è ſolo aſpectu texti tam divitis tamque auguſti ea Documenta promerent, quorum ope & ſui ſuſpectus, & ſummi culminis veneratio univerſis ingenerari poſſet. Summa res, ſummæque rei pulcherrima cognitio ſuo apud omnes, hoc eſt, ſummo loco eſſet. Suimet ſuppuderet illos qui dementer credunt hoc argumentum eſſe Græculum negotium, & meditamentum futile ô teſtem deformis ignaviæ flebilem imperitiam! utinam abſterſa lippitudine, ne dicam infelici hodierna cæcitate intelligi daretur quantum hîc quoque priſca ſæcula noſtris antiſtent. Et quidem olim tanti præmii præſumpta ſpes vel

frigi-

frigidiſſimum quemque è latebris ad fortia proliciebat; virtutem exercitam ſpectatamque adepti gloria in rerum faſtigio locabat. At hodie, extenuato hoc tanto decore, ipſa quoque virtus ſi non omnino ſterileſcit, at certè quodammodo relangueſcit. Sed ſatis querelæ ad quam ipſam una me impulit admiratio illius ætatis, ad cujus mores ſi noſtri formarentur, nuſquam pro virtute eſſet inertiæ locus. Cæterùm illa veterum monumentorum amiſſio ex aliqua parte penſari potuit, ſi quis hujus materiæ naufragas, quæ literarum innatant Oceano, tabulas recollegiſſet, indeque rem omnem ſic quaſi novam reconcinnaſſet. Sed; quod mirere ſimul ac doleas, res clariſſimæ nobilitatis in priſcis monumentis fruſtatim diſperſa nullius cura collecta, nuſquam, quod ego ſciam, tota apparuit. Quinimo nulla ex omnibus uſque adhuc manſit incultior, inordinatior, neglectior. Quæ ubique eſt nuſquam eſt: Paucis id fuit penſi, quorum pariter ſi non ſegnis, at certè tenuis eſt in re non tenui labor. Poterant illi tamen quorum ingeniis & eruditioni omnia ſunt prona, amœnitates peragrare. Id quod non eſſe factum, me præter multos non ſolùm dolenter, ſed prope dixerim impatienter tuliſſe fateor. Hinc illa quæ me primùm inceſſit cupido rem introſpiciendi, diſſipatam colligendi, & ſiquid in ea abſoletum eſt,

enovandi. Audax fateor, cœptum, & prorſus majoris animi quàm conſilii. Nempe pauculas paginas exaraveram, cùm è propiore intuitu, è remotiori proſpectu, ex omni circumſpectu compertum habui quantum rerum latentium hîc ſit eruderandum, quàm multa diſiecta redigenda, quàm multa imperſpicua illuminanda. Senſi mihi fucum eſſe factum à materiæ pulchritudine quæ temporaria diſſimulatione ſuæ difficultatis me quidem plurimis difficultatibus circumvenit. Ne multa, ſatis ſcivi hoc eſſe nobile facinus heroicæ fortitudinis, non infirmum conatum tenuitatis meæ. Quid facerem? ſi recederem è pœnitentia rubor, ſi pergerem ex audacia periculum erat. Denique impendio minus minuſque mirari cœpi, ſi hujus materiæ dignitas à pleriſque ne intellecta quidem, ab omnibus velut conſenſu vitata fuit, vacillanti ſpes adſtitit. Hæc donec perſuaſit, ſuadere non deſtitit ut quæ cupidè inchoaveram ac titubanter perſequebar, obirem perſeveranter. Colligo ipſe me; ipſaque difficultate jam prope factus animoſior meas qualeſcunque vindemiolas, elementa hujus operis, huc confero. Omnibus quo ad licet, veſtigiis rem, quæ ſeſe latius in dies aperiebat, explorare non remitto. Vulgaria, & notiora ut ubique, hîc quoque turmatim, quæſitiora ſeſe minutatim offerunt. Utraque denique digero, conglutino,

tino, concinno. Neutra, ſcilicet, omitti debuerunt, cùm hæc commendet raritas, illa obtrudat neceſſitas, ſine his quicquid hîc operæ ponitur, vileſcat; ſine illis cœptum opus contexi non poſſit. Ut ne addam, ſic fieri, ut illa ad quæ nonnulli nauſeant ſicuti ad protrita, neſcientibus nec faſtidientibus monſtrentur, reconditiorum ſcientes moneantur. Antiquitate duce, ſedulitate comite, diu & conſtanter eo hanc viam non Hercule cuivis perviam, certè ingredienti aſperam, ſpinoſam, & ſenticoſam. Tandem adverto me non quidem ejus arduam evaſiſſe, ſed eò perveniſſe unde hoc ipſum audentibus ſignum ſuſtuliſſe videor. Hos dico frequentes muſarum cultores, quibus eſt in manu hæc mea, digeſta veriùs quàm abſoluta, ad umbilicum adducere. Ut ut eſt, in hiſce vitreis erit aliquod ſpecimen illorum margaritorum, quorum micas hîc exhibeo nullam non quantivis pretii. Si hos theſauros non refero, ſaltem ſigno, & veſtigantibus commonſtro. Omnes veluti manu prenſos in plurima hujus inquiſitionis veſtigia induco; & quidem nullo circumductu, ſed rectà, &, quod dici ſolet, ἄνευ σκηνῆς καὶ τραγῳδίας. Et ſi non deerat materiæ pompa, ſi argumentum ubique πραγματικὸν ubique πολυμνήμον ambitioſis exceſſibus extendi fas eſſet. Nec etiam iſta ſunt hujuſmodi ut poſſint ἀνθηρογραφείας crebris interſtincta & coërcita priſcorum

ſcorum teſtimoniis, quæ nihil laſciviens nihil admittunt inductum ac devium. Hæc ipſa ita edo tanquam priſca & aliena, ut jure facta ſint mea, imò univerſorum quibus coronas delineavi, nempe coloribus priſcis penicillo meo. Hæc de re, ac de me, meaque cura. Tu lector' ſiquit humanitatem colis, æquus ades. Neque in hac ſcriptione quàm multa peccarim, aut quid non ſim aſſequutus, ſed quantum tua cauſa & voluerim ac tentarim, diſpice. Nam illos ipſe quidem nihil moror qui vix unquam promendo ſua, ſed uſque cavillando aliena ſibi laudem quærunt. Vale.

Hujus Operis Argumentum hoc qualicunque Carmine id egi ut complecterer.

VT, nihil in rebus perfectius eſſe corona
Conſtat, ſic vox hæc voces ſupereminet omnes
Eximio cultu, magnoque ac divite cenſu.
Præmia virtutis nam continet omnia. Quicquid
Orbis in hoc vaſto complexu optabile, ſummum,
Et conſummatum miramur, id omne vetuſtas
Eſſe coronatum juſſit, dicique coronam.
Scilicet iſta meæ ſunt incunabula curæ,
Inde meo ductu monſtratur forma coronæ
Tractibus aëriis, cœlique meatibus ipſis,
Oceano, terris, prope cunctis indita rebus.
Hîc natura ſuas; at in hortis Flora coronas
Nectit, odoratas dum miſcet floribus herbas,
Purpureos flores aliis & floribus addit.
Nexile ridet opus, ridet miſtura colorum.
Agnoſcunt proprios ibi ſingula numina flores.
Suavibus & variis mulcentur odoribus auræ.
Quæ ſit origo rei, quales grandeſcat ad auctus
Expediam, monitrix modò tu mihi Muſa præito.
Regnat apud menſas hederata fronte Lyæus
Vitigeni, fateor, laticis monſtrator, at idem
Callidus incauti convivæ captor & hujus
Deriſor capti, vinctique caputque pedeſque..
Ut patuêre doli cœpit ſibi quiſque cavere,
Id metuens laqueis ne ſeſe nodet Jacchi.
Impiger atque caput ſubito munimine cinxit
Tænia quæ Grajis, quæ faſcia vittaque noſtris.
Hæc ſunt, nimirum, redimicula lanea, ſæpe

Linea,

Linea, nonnunquam frondoſa ex arbore ſumpta.
Nexus ut acceſſit flos vinclis, ſerta fuerunt.
Diſpoſiti flores quà ſeptum circulus ambit,
Ut preſſêre caput, dici cœpêre coronæ.
Duplex nomen idem nullo diſcrimine ſignat.
Flore coronatos metus ille reliquit, & Io
Bacche, canunt, tua nunc celebrabimus Orgia tuti.
Nec mora, conduplicant infuſo pocula vino,
Seque vident iterum temeti dulcedine captos.
Tunc joca, tum riſus, cantus, menſæque lepores
Nonnihil auxerunt nomenque decuſque coronæ,
Atria convivis eſſent cùm mollia prata,
Glandiferæ quercus, redimiti floribus horti,
Veſtitu uirides ripæ, muſcoſaque ſaxa
Tunc ſibi quiſque dedit quam nexuit ipſe coronam.
Poſtea contuſis cœperunt floribus ungi;
Sæpeque ſiccavit madidos roſa plexa capillos.
Intulit & novitus epulis quàm plurima ſerta
Sciti nempe manu pueri, nitidæve puellæ.
Hæc data convivis lepidiſſima munera menſæ.
Chloridos & Glyceræ ſociatis artibus aucta.
Tunc cœptum quæri, qui flos ſpumantis Jacchi
Fortiùs infringat nativo frigore vires;
Quæ ſit odorato nondum perſpecta facultas;
Quid cujuſque color, quid ſignet gratia, qui ſint
Diſcordes, & qui coëant in fœdera flores;
An certent vernis æſtivo ſydere nati;
Serus & Autumni quantum flos præſtet hyberno.
Pluribus inter ſe convivæ talia læti
Dum tractant pateris indunt floralia dona.
Inde canunt ſcolion quo traditur ordine myrtus;
Vina Diis libant, & inumbrant ora coronis.
Florea tunc cervix cum pectore vincula ſenſit.
Tunc pennatus Amor volitans convivia circùm

Diſſolvit

Diſſolvit fluidas dextra petulante coronas.
Non reticere libet dulciſſima munera amantum
Serta manu Veneris modò lecta in Adonidis hortis;
Non in odorato ſuſpenſas poſte coronas;
Non ut ſponſorum caſtos accendit amores
Comus, floralem dum nectit utrique coronam;
Non quacunque jubet conſpergi flore Cupido.
Has voco lætitiæ, convivarumque coronas.
Tranſiit à menſis decus hoc ad culmina rerum.
Publica ſi res eſt, ſi fortè domeſtica cuique
Lætior, & magnis ſucceſſibus auctior, illa
Pulchrior eſt oculis, animis eſt gratior, hîc ſunt
Omnia, ſi feſta fuerit redimita corona,
Undique lætificæ conſurgunt frondis honores
Ramulus hinc demptus quoties curvatur in orbem,
Nomine mutato, mox eſt è fronde corona
Quæ caput umbratum Dîs immortalibus æquat.
Fronde ſibi placita redimitur quiſque Deorum,
Relligioque viret ſertis, ſertataque ſacra
Nonniſi contingit ſertatus & ipſe ſacerdos.
Serta docent quantum cæleſtia numina poſſint?
Cui datur extremam vitæ contingere metam,
Ut victor ſtadii, tum denique re bene geſta
Effertur caput evinctus victrice corona.
Nulla coronatur proprio non ſtemmate virtus,
Quod cujuſque probat quàm ſit venerabile numen.
Eſt etenim virtus homini præſens Deus. Hujus
O utinam poſſimus opes faciemque videre.
Quiſque voluptatis fugitet commercia; quiſque
Vilia curarum deponat, & agmine facto
Strenuus aſcendat quà ducit in ardua virtus;
In ſummo capiat decus immortale coronam.
Ecce triumphatrix radiat facundia ſertis,
Flore, hedera, lauru, tum Palladis arbore læta.

Hoc

Hoc Nymphæ, Charites, Heliconiadeſque ſorores,
Divarumque chorus ſectator gaudet honore.
Quæ lux eſt homini, quæ lex eſt unica vitæ
Decernunt Sophiæ populuſque patreſque coronam;
Munus verborum multo cumulatur honore.
Curſor, luctator, quinquertio, pancratiaſtes,
Et pugil Herculeos ineunt virtutis agonas
Unius intuitu laudis, viridiſque coronæ.
Serta viro forti pulcherrima præmia pono,
Pectora quæ multis acuent virtutis amore.
Hinc ſeſe miles, dux & victoria cenſent.
Ex aura ſummis hominum diademata necto,
In quibus igneſcunt tremulo fulgore lapilli.
Quæ res in terris eſt auguſtiſſima rerum,
Regis in auguſto ſi regnat pectore virtus.
Priſcorum regum rectos tumidoſque tiaras,
Cornua divinum capitis decus, omnia ſumma
Signa poteſtatis caput illuſtrantia, regi
Quæ manus imponat ſacrum diadema retexo.
Adde Coroniden quædam ſociata coronis
Sparſa per innumeras jam plurima ſæcula chartas,
Nempe vetuſtatis tantùm non preſſa ruinis
Nomine vulgato, re paucis cognita ſerta,
Nullius ante meum quæſita & lecta labore
Sicut vere novo ſi ſunt rediviva, vigentque
Si fato meliore virent inſignia veſtra
Cœlicolæ, vobis ſi ſunt mea munera cordi
Pierides, veſtros ſi cenſeor inter alumnos,
Obſecro livorem procul hinc aſpellite dirum,
Inſenſumque mihi. Date mox ut numine veſtro
Tutus Apollinea præcingar tempora fronde.

CAROLI

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati,

CORONARUM,

LIBER PRIMUS,

Qui eſt de ſignificatibus hujus vocis Corona, & de Coronarum origine.

CAPUT PRIMUM.

Coronam definio. Notatio hujus vocis. Coronæ excellentia. Hoc nomine ſignatur ſummum præmium, atque adeò ipſa felicitas, tum illa omnia per quæ itur ad iſta. Ἀποθέσθαι καὶ ῥίπτειν τὸν στέφανον, *projicere coronam quid ſit. Coronæ alii ſignificatus.*

CORONA eſt circulare capitis geſtamen non arcendæ injuriæ, ſed ea re inventum ut ſit lucu lentum inſigne lætitiæ, pietatis, morum optimorum, ingenii & doctrinæ, virturis ac ſtrenuitatis, victoriæ & felicitatis, denique ſummi inter homines faſtigii. Non pauciora, non plura uſque adhuc reperi genera coronarum. Huic definitioni ineſt diſpoſitio & partitio totius curæ meæ. Utraque mihi per incomperta vadenti veluti fax præibit; utraque multos anfractus luſtrantem idemtidem reducet in viam. Sed priuſquam rem aggredior, hujus vocis originem, rem agitatam veriùs quàm perſpectam veſtigare, nonnullum operæ pretium duco. Quidam nec indocti nec incelebres homines coronam à cornu dictam volunt, nec verè (parcant mihi ipſorum manes) ac ne argutè quidem. Eâdem cuilibet, quamvis nulla probabili cauſa, libeat comminiſci cornu dici à

corona, non hanc ab illo. Sed enim in ſacris libris cornu pro rege poſitum ajunt; tum ſimilitudine quadam inter ſe convenire cornu, radium, coronam. Hæc ut vera ſint, non ideo pervicerint, coronam, etiam cùm eſt inſigne ſive nota regii capitis, dici à cornu; haud ſanè magis quàm cornn à corona, aut hanc à corde, corpore, cortice, cortina, & ſimilibus. Hoc non eſt enodare origines nominum, ſed ſupervacuam ſubtilitatem conferre in commentitia. Nihilo minores nugas Feſtus agit, cùm ait, videri coronam dici à choro; cum χορὸς dicatur ἀπὸ τῆς χαρᾶς à gaudio, utrique dictioni adhibita aſpirationis nota. Sed ut Feſtus nugas nugis cumulet, addit, ſic dici coronam quòd cohonoret eum cui imponitur. Pari licentia Appion ille apud Athenæum ait, coronam olim choronon dictam, quòd ea ſaltatores χορευταὶ in theatris uterentur impoſita capiti. Quo errore implicatur Iſidorus, cùm ait, eam ſic dici quòd initio circùm aras curreretur, atque ad imaginem circuitus vel chori formata eſſet. Aliquid veriſimilius uterque dixiſſet, ſi coronam derivaſſet ab illa eadem voce χορὸς, quà ſignat κύκλον καὶ στέφανον, circulum & coronam. Sed ut illud prius abſurdum, ita hoc poſterius falſum eſſe docet ortagraphia, quæ vetat ſcribi chorona, ut diſertim monet M. Tullius. Iſtis ineptiarum locutoribus, quamlibet invitus, aggrego Plutarchum, ubi fratrem ſuum facit admirantem proprietates quarundam dictionum Romanarum; atque quæ Græcis eſt στέφανος, Romanis eſſe coronam, dicique ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. Quid? ut ego unquam fatear coronam dici à capite? Quid eſt nugari, ſi hoc non eſt? Hem, in quibus teritur acumen. Nos veritate ac ſimplicitate duce, nulla, inquam, circuitione agnoſcamus, coronæ vocabulum derivari à Græcis dictionibus κορωνὶς & κορώνη. Hoc docet ſimilitudo nominũ, hoc concurſus ſignificatuum. Et verò Grammatici tradunt κορώνην eſſe ſummitatem arcus, hoc eſt, ſphæricum illud & rotundum in eo, ſive eſt ſemicirculus, ſive curvamen. Quandoque illud quo jugum conſummatur. Nonnunquam eſſe eum ſive circulum, ſive annulum qui eſt in eo retis genere cui nomen ποδάγρα, ſive ποδοστράβη. Hunc ſcilicet, quòd ea forma, hoc eſt, rotundus eſt, vocant στεφάνην. Frequentiſſimè ſignat quemcunque finem, ſeu quamlibet conſummationem. Quo ſenſu dicimus κορωνὶς τοῦ βίου. Hoc exemplo Protheus ille qui apud Lucianũ per ignem petiit gloriam, dicit ſe aureæ vitæ auream coronidem imponere. Quam vocem noſtris complacitam video. Ovid.

Unde coronidem circumflua Tybridis alti
Inſula Romuleæ ſacris adjecerit urbis.

Hoc ipſum docet hæc loquendi forma, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ſive ἐκ νεάτης μέχρι τῆς κορωνίδος, h.e. ἐπὶ τὴν κορυφὴν à principio ad finem, ex infimo ad ſummum, à carceribus ad calcem, à deſtinatis ad perfecta, ἐξ ὀνύχων

ἐπὶ

Feſt. Corona. Plato lib. 2. de leg. Athen. l. 5. Iſidor. lib. 19. cap. 30. Cic. in Oratore. Plutarch. probl. conv. 8. Euſtath. Odyſſ. φ'. Xenoph. lib. de venat. Pollux lib. 5. cap. 3. Suid. κορώνη. Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ. Lucia de Pereg. Ovid. lib. 15. Met. Solonis verſ. apud Stob. lib. 7. Tyr. Max. λόγ. ιε'.

ἐπὶ τῆ κεφαλὴν, ex unguibus ad caput, ἐκ τῶν βραχυτάτων ἄχρι τῶν τε-
λεοτάτων, à breviſſimis ad perfectiſſima. Κορωνὶς quoque ſignat faſti- *Heſych. &*
gium ædificii, & per metaphoram κορωνὶς τῆς σοφίας καὶ ἀκρώρεια eſt *Etymol.*
conſummatio & plenitudo ſapientiæ. Porrò cùm utraque vox rectè κορώνιον
aptetur ſignando curvamini, apici, faſtigio, ſummitati, fini, ut nihil καὶ κορω-
utriſque eſt nomine ſimilius, ita quoque nihil eſt ſignificatu conve- νίς.
nientius quàm corona, quæ & ipſa ſignat abſolutionem, conſumma-
tionem, perfectionem; atque adeò invinciendo capiti deſtinatur, quæ
non ſolùm eſt eminentiſſima, ſed & abſolutiſſima pars totius huma-
næ compaginis. Ne multa, corona ea eſt, ultra cujus excellentiam
mortalium vota non extenduntur. Et verò Ariſtotelis de felicitate *Ariſt. mor.*
dictum, quod ea ſit præmium, finiſque virtutis, coronæ planè conve- *Nicomach.*
nit. Hæc illa eſt quæ propt ia quadam prærogativa eminet inter emi- *lib. I. c. 9.*
nentia. Præmium eſt meta laboris. At ſummum omnium præmio-
rum conſtat eſſe, ut infra dicam, coronas. Itaq; jure optimo populus *Ariſtoph.*
Athenienſis apud Ariſtophanem Cleonti exprobrans ſummam ſuam ἱππ.
erga ipſum benignitatem, coronas exprobrat. Ob Græciam ſervi- *Plutarch.*
tuti ereptam, libertati redditam Phocioni nihil quicquam præter πότερ. Ἀ-
coronas publico decreto datum, quòd in his omnia. Et verò apud θην. κα.
Platonem ἀναδεῖσθαι coronari, ſeu redimiri, eſt præmiis donari. Ac πολ. ἢ κα.
Demoſthenes unico coronæ decreto ſibi abundè redditam gratiam στεφ. ἐνδ.
teſtatur. Idem alibi docet quanti faciat coronam, cùm veluti indi- *Plato lib. 5. de Rep.*
gnabundus ait, Hoc laudabitis & honeſtabitis, & coronabitis, At me *Demoſth. de*
non? Inter præcipua bona, quorum apud Lucianum ſe Plutus autho- *cor.*
rem profitetur, nempe τιμὴν, καὶ προεδρίαν, honorem, primum lo- *Demoſth. de fal. legat.*
cum, ſive prærogativam ſedendi, conſtituit στέφανον coronam. Hinc *Lucian.*
eſt quòd coronare quandoque eſt remunerare, & corona remunera- *Tim.*
tio; ut apud Philoſtratum, ubi loquitur de viris probis quos Deus *Philoſtr. in*
coronat οὐ χρυσοῖς στεφάνοις, ἀλλ' ἀγαθοῖς πᾶσιν, non aureis coro- *vita Apoll.*
nis, ſed omni genere bonorum. Simili modo loquitur de Deo Eu- *Stob. ὁ περὶ*
phantes, cùm dicit eum οὐδὲ στεφανοῦν ἢ ἀναγορεύειν τοὺς πειθομένους, *βασ.*
ἢ ἀτιμάζειν τοὺς ἀπειθοῦντας, neque coronare, aut renunciare [præ- μς.
conio] obedientes, id eſt non remunerare eos, aut aſpernari inobe- *Plut.* εἰ
dientes. Ergo apud Plutarchum ἀποθέσθαι τὸν στέφανον abjicere coro- πρεσβυτ.
nam eſt renuntiare vitæ actuoſæ, iiſque laboribus & conatibus qui- πολιτευτ.
bus præmia debentur, & abdere ſe in otium. Quomodo ῥίπτειν ſive *Ariſt. or. I.*
ἀπορρίπτειν τὸν στέφανον projicere coronam, eſt peccare levitate & in- *pro Theb.*
conſtantia, nec perdurare uſque ad victoriam paratam, ac prope jam *Ariſt. dem. aux. Sicil.*
partam. Certè Ariſtides tales athletas palam fatetur omnibus eſſe *Xenoph. re-*
inviſos, ubi hortatur Athenienſes ne deſiſtant oppugnare Syracuſas *fer. Stob.*
propè jam expugnatas. Quippe nihil eſt abſurdius quàm eũ athletam πε. φιλό-
qui jam ſit ἀξιόνικος γενόμενος, ἀνανταγώνιστον διατελεῖν redditus victo- πο. καὶ μισ-
λῆ.

ria dignus, certamine abſtinere. Hic moneo, nomine coronæ non
ſolùm ſignari ſummum præmium, verùm etiam eos omnes conatus
per quos nitimur ad præmium. Denique quicquid in vita ſummum
ac perfectum aggredimur, id cultè & eleganter demonſtratur nomi-
ne coronæ. Omnino ſic ſtatuendum, cùm coronam dicimus, eâdem
nos & ſumma præmia & faſtigium felicitatis & quicquid eò perti-
Pind. Pyth. od. 1. net, dicere. Pindaro eſt ὕψιστος στέφανος altiſſima corona. Nec uti-
Eccleſia. 1. que refert, huic ſive decori, ſive felicitati quid nominis indas, an ſum-
Citat. mitatem voces, an faſtigium, culmen, apicem, finem, conſummatio-
Clemens Alex. pæd. lib. 1. c. 8. nem, perfectionem, abſolutionem. Qui coronam dixerit, hæc omnia
dixerit. Hoc ſenſu dictum eſt à ſapiente, *Timorem Domini eſſe coro-*
Eccleſ. 25. *nam ſapientiæ*, id eſt, abſolutam & perfectam ſapientiam uno con-
Clemens tineri timore Domini. Hujuſmodi illud eſt, *corona ſenum eſt* πολυ-
Alex. l. 3. pædag. c. 3. πειρία multa experientia, id eſt, conſummatio ſenilis ætatis eſt pru-
Prov. c. 12. dentia collecta è multa experientia. Item illud, *Mulier fortis eſt co-*
Clem. Alex. pædag. *rona marito ſuo*, hoc eſt, marito hæc ſumma votorum eſt, ut habeat
lib. 3. c. 11. conjugem fortem. Tum illud, Ἀνδρῶν μὲν στέφανος παῖδες· πύργοι δὲ
Herodot. de πόλεως. Viri quidem corona [ſunt] liberi; turres verò urbis. Et hoc,
Hom. gen. & vita. τῶν ἀσκητῶν καὶ πόνοις ἀτρύτοις καὶ ἀκαμπέσι διεκπονησαμένων τὸ καλὸν ὁ
στέφανος ἐστὶν ὅρασις θεοῦ, athletæ illi qui laboribus infatigabilibus &
Phil. πε. ἀθλ. καὶ ἐπιτ. inflexibilibus adeptus eſt honeſtum, corona eſt viſio Dei. Adde illud,
Κόσμος δὲ σιγῆς στέφανος ἀνδρὸς οὐ κακοῦ, Ornamentum ſilentii eſt
Stob. ex Eurip. πε. ἀδολεσχ. corona viri non mali. Denique hoc Jamblici, τὸν χαρίτων κόσμον στέ-
φανον ἂν εἰκότως εἴποιμι τῆς ἀρχῆς, Gratiarum ornatum meritò dixe-
rim eſſe coronam principatus. Hujus quoque vocis excellentiam di-
Stob. πε. ἀρχ. μδ'. ſcimus à contrariis vocibus Nam quomodo ἐστεφανωμένος & στεφα-
νούμενος ſignat coronatus, hoc eſt, is qui quicquid in rebus huma-
Tyr. Max. διαλ. λέ. nis optabile eſt, adeptus eſt, ita quoque ἀστέφανον incoronatum, vo-
cant eum qui fit inglorius, & corona exiſtimatus indignus; quomodo
Philo Iud. ἀλληγ. 1. ἀποστεφανῶσαι, & ἀποστεφανοῦν, apud Tyrium Maximum eſt corona
fraudare, & privare fructu ſive præmio. Ergo & στεφανούμενος ſignat
Eurip. Androm. act. 4 interdum non irritum, ſed fructuoſum, atque adeò μισθοδοτούμενος,
Plato l. 12. de Rep. mercede donatum. Quo ſenſu apud Philonem legibus οὐκ ἀτελὴς
πόνος, ἀλλ' στεφανούμενος, non infructuoſus labor, ſed coronatus, id
Philo ὅτι πᾶς ἀστ. ἀθλ. eſt, mercede, fructu, præmio cumulatus. Euripides cruentas pugnas,
ipſamque adeò Cadmæam victoriam vocat ἀστεφάνους, ac ſi dicat in-
dignas præconio, aut etiam memoria. Et Plato & Philo ac Demoſthe-
Demoſth. de cor. mil. nes vocant ἀστεφανώτους eos curſores qui non attingunt metam. Con-
Plutarch. in M. Coriol. tra Plutarchus Coriolanum è nullo certamine memorat rediiſſe ἀστε-
φάνωτον οὐδὲ ἀγέραστον, incoronatum & irremuneratum. Lucianus.
Lucian. in Alex. ſive in Pſeud. ubi deſcribit ambitionem illorum qui ad Rutilianum concurrebant,
ut fierent ſucceſſores eorum honorum, quibus Alexander ille Pſeu-
doman-

domantes cultus fuerat, hos omnes repulſam paſſos memorat. *Lucian. in*
Ipſum Rutilianum facit ἀγωνοθέτην certantibus proponentem præ- *Harmon.*
mia, & illos ἀστεφανώτους nullo præmio donatos. Idem alibi Ti- *Lucian. de*
motheum illum tibicinem, qui in tibiam inſpirando efflavit ani- *ſacrific.*
mam, donat hoc ipſo epitheto, ac ſi dicat, talem exitum omnino
eſſe obſcurum & inglorium. Alibi quoque inducens Chryſam expro-
brantem Apollini divinum cultum, Equidem, inquit, tuum templum
quod uſque adhuc fuit incoronatum, hoc eſt infrequens & contem-
ptum, ſæpe coronavi, id eſt, habui præcipuo cultu. Alio item loco, *Lucian. Iup.*
ubi memorat, vel ipſum Apollinem uſque eò contemni ut ſedeat in- *trag.*
ter ζυγίτας jugatos homines, addit ipſum quoque eſſe ἀπεστεφανω-
μένον ὑπὸ τῶν λῃστῶν, omni decore ſpoliatum à latronibus. Juncus phi- *Stob. ἐγκω-*
loſophus eum qui medio ætatis curſu vitam finiit, ſicuti eum qui in *μίῳ γή-*
medio ſtadio cecidit, dicit redire ἀστεφάνωτον. In tabula Cebetis ἐστε- *ρως.*
φανωμένοι opponuntur ἀστεφανώτοις. Apud Lucianum coronæ ut *Cebet. tab.*
ſummo pretio virtutum opponitur ignominia ſummum vitiorum *Lucian.*
ſupplicium. Id quod his verbis expreſſit; Hos aut coronate, aut inu- *piſca. ſeu*
rite; id eſt, quorum merita apparent, donate ſummo pretio; qui *reviviſc. in*
ſunt mortalium peſſimi, his imprimite notam infamiæ, quod eſt *fi.*
extremum omnium ſuppliciorum. Idem paulò poſt addit, Quocun-
que abierimus paucis coronis opus habebimus, at multis ignominiæ
notis. Et hi quidem ſunt potiſſimi ſignificatus præclariſſimæ hujus
vocis quæ Græcis eſt στέφανος, noſtris corona. His accedunt illi qui- *Euſtath.*
bus eſt origo ab forma circulari, quæ eſt coronæ propria Nam iidem *odyſſ. ή.*
illi Grammatici ajunt coronam non ſolùm ſignare ea curuamina de *& φ'.*
quibus ſupra dixi, verùm etiam eum annulum quo janua trahitur.
Hujus generis forma eſt illa quæ in navi eſt κορώνη, nempe proræ cur-
vamen. Unde Homerus vocavit naves κορωνίδας. His de cauſis ni-
hil mirum eſt, ſi hæ potiſſimùm voces κορωνὶς & κορώνη Romanam *Scholiaſt.*
pepererunt non tantùm forma & pronuntiatione, ſed & ſignificatibus *ad Ara.*
ſui ſimillimam, qua ſignatur illud capitis decus, quo repræſentatur *Phænom.*
conſummatio; & præter hanc, forma circularis omnium formarum
perfectiſſima. Non omiſerim, ex hac voce κορωνὶς natam eſſe quan-
dam coronæ ſpeciem quam plectunt è viola, ut ſuo loco dicam. Un-
de Heſychius non dubitavit ſcribere, κορωνίδας eſſe è violis plexas *Heſych.*
coronas. *κορωνί-*
δες.

CAPUT II.

Vocis στεφάνη *plures ſignificatus. Stemmata quid.*

QUæ noſtris eſt corona, hanc Græci vocant στέφανον, στεφάνην,
στέφος, στέμμα, στέλμα, τέλμα, στεφάνωμα, ἀνάδημα, διάδημα.

Quæ

Quæ pulcherrimæ voces, quamlibet variis ſignificatibus, cognatis tamen, & in unum facilè coëuntibus, exprimunt effectus, decora, nobilitatem coronæ. Hos angulatim quæſitos & collectos ſub uno aſpectu ponam, ut in ipſo aditu & hujus argumenti dignitas, & utilitatum ejus ubertas æſtimari poſſit. Ut hoc agam, στέφανος generali appellatione eſt corona, & στεφανοῦν coronare. Porrò etſi στέφανος & στεφάνη plerumque idem ſignant, hoc eſt, coronam; Tamen rectè adnotant Grammatici στεφάνην quoque apud Homerum eſſe galeam, atque ut alicubi dicam, eam galeæ partem quam Heſychius dicit habere ἐξοχὰς, id quod in galea eminentiſſimum eſt. Et verò apud Plutarchum diſtinguitur τὸ κράνος galea ἀπὸ τῆς στεφάνης, ab ejus parte quæ eſt in ipſius ſummitate. Hinc fit, ut vulgo credant, στεφάνην cùm ſumitur pro corona, non aliam ſignare quàm metallicam; cum στέφανος propriè ſignificet floream, eam quæ noſtris eſt corolla. Cæterùm ſeu στεφάνην volunt quandoque metallicam, quandoque floream coronam eſſe, ſeu metallicam ſemper, nunquam floream, certè corona eſt, & quidem promiſcuæ ſignificationis cum dictione στέφανος, ut in operis contextu planum fiet. Huc accedit, quod, Heſychio teſte στεφάνη eſt mundus muliebris, in quo primus eſt coronis locus. Has certè mulieres, non ſolùm floreas, ſed & quàm ſæpiſſimè aureas & gemmatas geſtant, ut illæ apud Philoſtratum virgines quæ manibus implicitis choreas ducunt. Quandoque στεφάνη eſt ſummitas, ut apud Theocritum, στεφάνη ταλάροιο ſummitas quadi, ſeu calathi viminei. Eſt & πλοκαμὶς τῶν τριχῶν ἀγέλαιος, ſupremus capillorum ambitus. Videtur aliquando poni pro eo faſtigio quod alicui rei condecorandæ imponitur, ut in hoc loco Theophraſti, ubi loquitur de caprifico & moro, διὸ καὶ τὰ ἰκρία, καὶ τὰς στεφάνας, καὶ ὅλως ὅσα περὶ τὸν κόσμον, ἐκ τούτων ποιοῦσι, è quibus res acuminatæ, & coronæ, & quæcunque ad ornatum pertinent, fiunt. ubi στεφάνας interpretor opercula lignea affabrè facta. Apud Homerum hæc eadem vox eſt ὄρους ἐξοχὴ, jugum, ſeu faſtigium montis, ut apud Oppianum στεφάνη ὀρέων eſt κορυφὴ vertex montis. Euripidi στεφάναι & Sophocli στεφανώματα πύργων ſunt ſummitates & coronamenta turrium, hoc eſt, earum pars altiſſima. Apud Oppianum στεφάνη eſt ſummitas, ſive extremitas pedis equini, ubi loquitur de equo curſore. Teſte Tzetza [illegible] quoque vox ſumitur pro ſummitate pedis bovilli. Denique στεφάνη ſignat θριγγὸς, non quamlibet ſummitatem, ſed pinnam & altitudinem muri, poſt quam, aut ſupra quam nihil eſt. Et uſque eò ſignificatibus ſociantur στεφάνη & θριγγὸς, ut poſterior hæc dictio derivetur ἀπὸ τῆς θριξ, à coma ſeu capillo, cui, nimirum, inſidet ἡ στεφάνη. Ea re non errabit quiſquis dicet στεφάνην eſſe id quod in unaquaque re eminentiſſimum eſt. Quo ſenſu apud Appollonium Rhodium legimus τύμβου στεφάνην, ſum-

Homer. Iliad. λ'. Plutarch. Pyrrh. Heſ. στέφαν@. Philoſtrat. in Imag. Theocr. eidyll. ιε'. Pollux. l. 2. Theophr. lib. 5. de plant. c. 7. in fin. Homer. Iliad. υ'. Oppian. κυνηγ. l. 2. Eurip. Troad. act. 3. Sophoc. Antig. Oppian. κυνηγ. l. 2. Tzet. in l. 2. Heſ. Plut. π. τ. ῥώμ. τύχ. Apollon. Rhod. l. 2.

ſummum ſepulchrum. Nec ſolùm Græcis στεφάνη eſt ſummitas, ſed & corona eſt pars muri, totiuſque lapideæ ſtructuræ, quam loricam dicimus, ut apud Vitruvium legimus projectura coronarum: id eſt *Vitruv. l. 2. cap. 8.* porrectiores coronæ. Et apud Q. Curtium anguſta muri corona eſt contractior projectura coronæ. Hoc ipſo ſenſu uſurpatur à Plinio, *Q. Curt. lib. 9.* *Vſus gypſi*, inquit, *in albariis, ſigillis ædificiorum & coronis gratiſſimus.* *Plin. l. 36. cap. 24.* Cæterùm Grammaticorum filii negant στεφάνην dici ἀπὸ τοῦ στεφανῶ corono, ſed utique à στέφω cingo, redimio. Nempe quiſquis *Etymol. στεφάνη.* coronat, hic quoque redimit & cingit, non contra. Adeò ut, ſi tales argutiæ admittantur, reſtrictior ſit ſignificatus τῆς στεφάνης quàm τοῦ στεφάνου. Id quod non ſemper verum. Addunt illi ipſi Grammatici στέμματα dici ab illo ipſo verbo στέφω. Et hoc nomine donant illa omnia quæ ornatus cauſa circumponuntur manibus aut cervici, cùm στέφανον dicant eſſe eam ſolam coronam, quæ caput evincit. Aiuntque *Pollux l. 2.* quomodo à στέφος fit στέφω, ita à στέφανος fieri στεφανῶ. Porro τὸ στέφανον, hoc eſt στέμμα, quod ſignificat περίκρανον, coronam, quæ capiti circumponitur, ſic dici volunt tanquam redimientem & vincientem caput. *Ariſtoph. ὄρνιθ.* Si hæc Grammaticis licent, liceat & mihi dicere, στέμματα propriè dici eas coronas quæ ſacris adhibentur, aut ſanè eas quæ geſtantur à ſacerdotibus. Dei ſtemmata non ſufficient, tibi, inquit Agamemnon apud Homerum, referente locum Socrate apud *Plato l. 3. de Rep.* Platonem. Atque adeò ſi quem ſacerdos ſtemmatibus protegeret, hoc eſt, ſacris capitis inſigniis, hic in Dei tutela, & inviolabilis exiſtimabatur. Certè apud Plutarchum ſacerdotes ſtemmata ſua protendentes hortantur cives ut patriæ Diiſque ſuppetias ferant. *Plutarch. Pelop.* Sumitur & hæc vox pro omni ſacrificali apparatu, ut in hoc loco, Exiit ignis ab cælo, & conſumpſit quæ erant ſuper altari ὁλοκαυτώματα καὶ τὰ στέμματα victimas ac ſtemmata, id eſt, omnem apparatum ſacrificalem, non ſolùm id quod adolebatur, ſed & ipſos ſacerdotes cum ſacerdotalibus inſigniis. *Philo τίς ὁ τῶν θεί. κληρον.* Exſtat & locus in actis Apoſtolorum his verbis, ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. *Actor. Apoſt. cap. 14.* At ſacerdos Jovis qui erat ante civitatem eorum tauros & ſacrificalem apparatum ante januas adferens cum turbis volebat ſacriſicare. Hæc de voce στεφάνη ſeorſim ab aliis huic cognatis habeo quæ dicam.

CAPUT III.

Στέφανος πολέμοιο Homero quid? Coronare eſt cingere & circumplecti. Corona munimentum. Coronare conſtringere & vincire. Corona murus, & Coronare eſt propugnare, circumfundi & ambire. Redimitus id eſt coronatus. Redimicula coronæ, Coronare, circumdare, induere. Corona, circumfuſa multitudo. Coronare eſt claudere, munire, vallare, velare, abſcondere, colorare, iterare.

DEin & στεφάνη & στεφάνης erit mihi uſus promiſcuus feſtinanti ad enucleandos alios harum vocum ſignificatus. Certe cùm στέφανος corona ſignet, ut monui, perfectionem non mirum eſt, ſi Homero στέφανος πολέμοιο eſt omne momentum, ſive decus & gloria confecti belli. Cùm de homine dicitur, commodè verti poteſt bellorum apex, imitatione Statii,

Homer. Iliad. ν'.

Ille ſupremus apex bellorum & proxima caſſis.

Stat. lib. 5. Syl.

Coronare quoque cùm ſit cingere & circumplecti, rectè dicimus, coronare inſulam armatis, id eſt, undequaque eam cingere copiis Apud Philonem ὀρύγματα περιστεφανοῦν θωρακίοις eſt foſſas circumdare propugnaculis. Et apud Clementem aulæ coronantur, id eſt cinguntur columnis. Pari elegantia Euripides dixit, coronare genua manibus, id eſt, amplecti. Et hoc ſenſu dictum eſt à Plutarcho de matronis Spartanis, περιέστεψαι κύκλῳ τὰ τείχη, undique muros coronarunt, hoc eſt, circa aut ſupra muros ſteterunt. Quomodo Virgilius propugnatores in muris coronam vocat. Enimverò hæc eſt coronæ dignitas, ut illa quibus imponitur, contineat, ipſa non contineatur; ſolutiora & infirmiora cingat & adſtringat, ipſa non habeatur, neque conſtringatur. Hinc fit, ut coronare quandoque ſit conſtringere & vincire; quo ſignificatu apud Satium,

Plut. Ariſtid. Philo π. τ ἐν εἰ. νομ. Clem. Alex. pæd. lib. 3. c. 2. Euripid. Heracl. act. Plut. γυν. ἀρε. Virg. 9. & 11. Æneid.

——— *ipſa coronat*
Emeritos Diana canes,

Stat. lib. 3. Syl.

id eſt περιδέραια collaria canibus iniicit. Et infra videbimus primas coronas fuiſſe vincula, ſive redimicula. Itaque Homerus deſcribens Ægidem Palladis, ei circumponit coronam, ſeu limbum terroris, quo ambitur & conſtringitur. Homerum imitatus eſt Martianus Capella in verſu non ſatis ſano, cujus finis eſt,

Hom. Iliad. ε. Martian. Cap. lib. 6.

——— *& ſcutum circulus ambit.*

Quia verò hujus generis murus eſt, ut pote qui ſuo cinctu urbem protegit ab injuria, στέφανος interdum ſignat murum, ut non obſcurè apud Pindarum in his verbis Ἰλίῳ μέλλοντες ἐπὶ στέφανον τεῦξαι, cùm Ilium mœniis eſſent coronaturi. Et Ariſtides memorans ingentem cala-

Pind. Olym. od. 8. Ariſtid. ῥοδιακ.

calamitatem Rhodiorum, quæ fuit à tremore terræ, cecidit, inquit, coronarum pulcherrima, nempe murus quem paulò ante elegantiſſimè deſcripſerat. Atque adeò qui quempiam propugnat, is eleganter hunc ipſum, quem protegit, coronare dicitur, apud Statium, *pubes delecta coronat Oeniden*. Hoc ipſo ſenſu apud elegantiſſimum ſcriptorem Hieronymum, *Dei vocabulum totam Pontificis pulchritudinem coronat & protegit*. Hæc quoque ſunt verba Salomonis, *Sapientiam vallo circumda, & te exaltabit*, στεφάνῳ δὲ τρυφῆς ὑπερασπιεῖ σε corona autem ſuavitatis te proteget. Cæterùm & nubes, & aqua, & multitudo tam hominum quàm aliarum rerum cingendo & amplectendo eſt apta. Ideo cùm nubes & vis aquarum quidpiam coronare dicitur, ut alicubi apud Homerum, tunc ſcilicet, coronare eſt circumfundi. Ad hoc exemplum Muſæus inſulas mari coronatas dixit. Et apud Q. Calabrum Oceanus omnia coronat, id eſt, ambit. Apud Apulejum nubes caput editi montis ceu quibuſdam curuis torquibus coronant. Oppianus mare coronat ſuperciliis & littoribus. Homerus dixit ἁλιστέφανον πτολίεθρον mari coronatam urbem. Quo epitheto donata eſt Taprobana. Id quod imitatus eſt Ovidius, ubi ſylva coronat aquas; & Statius, ubi ſylva coronat Neſida. Archilochus coronat inſulam ſylva agreſti. Oppianus Orontem fluvium, Plutarchus regionem coronat montibus. Quos omnes imitatus eſt Claudius Victor poëta Chriſtianus in verſibus,

Ad gremium ſacri nemoris quod ſylva coronat
Fons rigat, & diti prolem virtute maritat.

Inter Catulli delicias illa eſt, quod is quædam loca redimiit ſylvis, id eſt, coronavit, cinxit, circumdedit. Et verò redimitus ſimpliciter prolata vox ſignat coronatus, ut in Martiano Capella, apud quem redimicula, ut infra dico, ſunt coronæ. Quæ Catullo fuerunt loca redimita, eleganti poëtæ Statio fuerunt vittata. His adde, quod quandoque coronare eſt induere & veſtire. Quo exemplo Oppianus lana purpurea Cretenſes oves coronat, id eſt, induit. Apud eundem Tigris τὸ αἰόλον ἐστεφάνωται, varia pelle, ſeu verſicolori induta eſt. Cæterùm apud noſtros nihil eſt vulgatius, quàm nomine coronæ demonſtrari circumfuſam multitudinem, ut Martialem de vulgo, quam nominat otioſam coronam. Ac diſertim Lactantius, Corona, inquit, dicitur circumſtans in orbem populus. Hoc ſenſu corona ſumitur apud utrumque Plinium; quomodo apud Homerum ὅμιλος ἀπείριτος ἐστεφάνωτο, ingens multitudo coronabatur. Chorus apud Euripidem ait, ἱκέται κάθηνται παῖδες οἵδ' Ἡρακλέους βωμὸν καταστέψαντες. Supplices ſedent hi filii Herculis circumfuſi aram. Apud M. Tullium corona dicitur de concione, eaque multitudine quæ circumſtat tribunal, quæ eadem Græcis eſt περίστασις. Dare ſe ad coronam

Stat. lib. 4. Theb.
Hieron. ep.
Prov. 4. Cit.
Clem. Alex. ſtrom. lib. 1.
Hom. Il. ο'. & Od. κ'. quæ locū cit.
Ath. lib. 1.
Muſ. in poëmat.
Q. Cal. l. 5.
Apul. de Deo Socrat.
Oppian. ἁλιευτ. l. 2.
Hom. hym. in Apoll.
Ovid. lib. 5. Metam.
Stat. lib. 3. Sylv.
Putarch. περὶ φυγ.
Oppian. l. 2. κυνηγ.
Plutarch.
Fab. Max. Clau. Mar. Vict. lib. 1.
Catull. de Ber. & At.
Martian. Cap. lib. 1.
Stat. lib. 4. Sylv.
Opp. κυνη. lib. 2. & 3.
Martial. lib. 1. epigr.
Lact. Firm. lib. 4. de re. ſap. c. 26.
Plin. lib. 8. cap. 45.
Plin. lib. 2. epiſt. 14.
Hom. hym. in Ven.
Eurip. Heracl. act. 1.
Cic. lib. 2. de fini.

nam apud eundem eſt, dicentem permittere ſe judicio multitudinis. Et relinqui à corona, eſt dicere concione infrequenti. Apud Plinium ſcriptorem epiſtolarum latior ſcena & corona diffuſior ſignat frequentiam eorum qui convenerunt ad dicendum. Nec ſolùm domi corona ſignificat multitudinem, ſed & militiæ, id eſt, conglobatos in orbem milites. Hoc eſt apud Oppianum στεφάνη. Hoc ipſum noſtris, Virgilio, Silio Italico, Statio. Ergo hoc quoque Oppiano eſt περιστέφειν coronare. Circumſtatio militum circa captivos venales Gellio eſt corona. Nec tantùm militiæ, ſed & in venatione, quæ eſt militiæ conſanguinea, hæc vox idem ſonat. His adfini ſignificatione corona ſignat conventum & conſeſſum ſeniorum ὄχλον πρεσβυτικὸν, nempe proceres, ut diſertim eos Statius nominat, hoc eſt Senatum. Ut corona ſignat circumfuſam multitudinem, ſive ea urbana, ſive militaris eſt, ita quoque coronare eſt claudere & obſtruere, ut apud Virgilium, *Omnem aditum cuſtode coronant.* Hinc fit, ut huic affini ſignificatu στεφάνωμα ſit ambitus, ſive circuitus, ut τ̃ ὀρόφων στεφάνωμα, tecti, ſive contignationis ambitus. Γεῖσον, τὸ στεφάνωμα οἴκου, apud Heſychium, muni ſeu lorica ambitum domus. Quia verò quicquid circumdatum & circumvallatum eſt, id ipſum cenſetur eſſe munitum, ea re coronare quandoque eſt munire, *Et coronatus munimine tutus*, ut in illo apophthegmate, πόλιν οὐκ εἶναι ἀτείχιστον ἥτις ἀνδράσι καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται, eam urbem non carere muro, quæ viris non lateribus coronatur, id eſt munitur. In quo ſignificatu verbum στεφανοῦν ſumitur apud Oppianum. Ergo apud Homerum & Pindarum urbs bene coronata eſt bene munita. Hoc ipſo ſenſu invenitur apud diſertiſſimum Ariſtidem. Certè locus περιστεφὴς Græcis eſt bene ſeptus & clauſus. Et apud Propertium caſtra humo coronantur, id eſt, vallantur, & muniuntur. Porrò quicquid munit & armat, eâdem velat & operit, ideo coronare interdum eſt velare, apud Homerum. Et apud Q. Calabrum glacies dicitur coronare præcelſa juga montium. Hoc ipſo ſenſu Tertullianus hoc verbum uſurpavit in his verbis, *Sed accepiſti dentes ad macellum corrodendum: Cur non potiùs ad omnem hiatum & rictum tuum coronandum?* Ergo apud Polemonem is qui pro patria pugnans telis ab hoſte confixus, iiſque coopertus eſt dicitur ὥς που ἄνθεσι στεφανούμενος, ut quibuſdam floribus coronatus, id eſt contectus. Eadem propè ſignificatione coronare apud Æſchinem eſt abſcondere, στέφει ἑαυτὸν δόναξιν, ſeſe arundinibus coronat, hoc eſt, tegit. Apud Q. Calabrum tenebræ coronat cælum, hoc eſt tegunt & abſcondunt. In lapidum coloribus coronare eſt colorare, aut coloris prærogativa cæteris antiſtare. Plinius de pæderote jaſpide, *purpura coronatus madere* ſin-

Cic. orat. 5. in Verrem. Cic. in Bru. Plin. l. 7. ep. Oppian. κυνηγ. l. 4. Virgil. 12. Æneid. Sil. Ital. l. 7. & 13. Et Stat. lib. 11. Theb. Oppian. l. 2. ἁλιευτ. Gel. l. 7. c. 4. Virgil. 9. Æneid. Ariſtoph. Plut. Stat. lib. 5. Theb. Virgil. 9. Æneid. Achil. Tat. lib. 1. Plut. apopht. Lac. & Lycur. Opp. κυν. l. 4. & ἁλιευτ. l. 4. Hom. Il. τ'. & Heſiod. Theog. Pindar. Pyth. od. 2. Ariſtid. π. ὁμον. Oppian. κυνηγ. l. 4. Prop. eleg. l. 4. el. 31. Hom. Od. ι'. Q. Calab. l. 10. Tert. de reſurr. carn. Polem. epit. orat. Æſchin. epiſt. 10. Q. Calab. lib. 8. Plin. l. 37.

ſingulis videtur, purpura coronatus, id eſt, accedente aliis coloribus purpura. Achilles Tatius dixit lapidem pretioſum auro coronari, *Achill. Tat. lib. 2.* id eſt, includi. Ex his quoque manat alia non vulgaris hujus vocis ſignificatio, ut coronare ſit iterare apud doctiſſimum Poëtam Statium, *coronato contenta eſt funere mater*, id eſt iterato, ſeu geminato. *Stat. lib. 4. Theb.*

CAPUT IV.

Corona eſt plenitudo, & Coronare implere & cumulare. Coronare verbis. Crateres dicuntur coronari. Corona eſt ambitus, ſive ora poculi unde bibitur. Coronare eſt ornare & inſtruere; Et corona ornamentum.

Mirum videri poteſt, hanc vocem, Corona, tot ſignificatibus radiare. Sed hoc ipſum impenſiùs mirabitur quiſquis ſequentes advertet nihilo minoris vis & elegantiæ. Dixi nomine coronæ ſignificari ſummitatem, hoc eſt, illud omne quod ſupra ſe gradum non habet. At ſummitas in rebus humanis illa ipſa eſt quæ felicitas. Felicitas eſt juſti voti plenitudo. Ergo rectè dicimus, coronæ vocabulo ſignari plenitudinem; atque adeò coronare eſſe implere. Ad hoc exemplum Homerus crateras vocat ἐπιστεφέας οἴνοιο, ſive ποτοῖο, coronatos vino, ſive potione. Et Æſchylus στέφειν uſurpavit ἀντὶ τοῦ πληρεῖν pro implere. Et hoc ipſum implere reciprocatur ad id quod eſt coronare, ut ex duobus conflata ſignificatio ſit validior, & pulchriror. Id quod adnotatum eſt ab Ariſtide, ubi is interpretatur hæc verba Homeri, ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. Non, inquit, ſine cauſa dixit τὸ στέφει. In quod oſtendit non ſolùm defectus impleri, ſed & addi victoriam; ſiquidem corona eſt ſymbolum victoriæ. Neque verò Græcis tantùm coronare eſt implere, ſed & noſtris, ut apud Virgilium ſocii cratera coronant. Tibullus calicem coronavit. Pari mtore Ganymedes cùm ait infundendum eſſe lac, & implendum poculum, utitur verbo redimire, coronare, ἀναδῆσαι τὸ κισσύβιον. Statius coronat, hoc eſt, implet nubila imbri. Has Capella vocat nubes imbrificatas. Et hoc quidem ſenſu coronare non tantùm dicitur de iis quæ oculis ſunt ſubjecta, manibuſque contrectantur, ſed & de iis quæ ſola mente comprehenſa metaphoricè enunciantur. Hujus generis illud eſt apud Statium; *Sed qui limina bellicoſa Jani juſtis legibus & foro coronat*, id eſt, qui laudes belli cumulat juſtitia, laudibus, eloquentia. Quæ eſt laus principis, ſed non cujuſlibet. Huc refertur illud quod ſupra dicebam ex Homero, ubi is inducit Ulyſſem apud Phæacas de ſe loquentem, & munia ſua magni-

Hom. Il. θ'. Æſchil. ἑπτ. ἐπ. Θῆβ. & ibi ſcholiaſt. Hom. Oyſſ. θ'. Ariſtid. de rhet. orat. 2. Virgil. l. 2. Georg. Tibull. l. 2. el. 6. Lucian. Dial. Deor. Stat. lib. 4. Sylv. & l. 10. Theb. Mart. Cap. l. 2. & l. 6. Stat. lib. 4. Sylv.

Homer. Odyſſ. θ'. magnificantem, Dea ejus formam ἔπεσι στέφει verbis coronat, id eſt, Minerva pulchritudinem, quam indidit Ulyſſi, verborum nitore, cumulat. Et de quodam qui Ulyſſi moleſtus erat, qui quidem fuit egregia forma, ſed non pari ſermone, inquit, ἀλλ' οὔ οἱ χάρις ἀμφιπεριστέφεται ἐπέεσσιν, Sed non ei gratia coronatur ſermonibus. *Nihil* *Hyron. ad Fabiol. de veſ. ſacerd.* *prodeſt*, inquit Hieronymus, *omnium rerum eruditio, niſi Dei ſcientia coronemur*, id eſt, cumulemur. Hoc ipſo ſenſu apud Xeno- *Xenoph. de off. mag. eq.* phontem ars militaris urbes felicitate coronare dicitur. Neque verò hac tantùm de cauſa vino crateres coronati dicuntur quòd implentur: verùm etiam quòd eos plerumque cælata corona redimitos *Athen. l. 5.* fuiſſe conſtat. Enimvero Athenæus in quadam pompa meminit crateris argentei amphorarum ſexcentarum, qui vehebatur curru quatuor rotarum; quem currum trahebant viri ſexcenti. Sub labris crateris ſub anſis & baſi ejus imagines animalium fuerunt torno ſculptæ. At is aurea, gemmataque corona præcingebatur. Interdum crateribus & poculis addita fuit corona non decoris gratia, ſed *Conſt. Cæſ. lib. 6. c. 14.* utilitatis. Nempe tradit Conſtantinus Cæſar, collum vaſis redimiri corona pulegii, ſive calamintæ, ne inde vivum effluat. Illud quoque verum eſt, coronæ nomine ſignari ſupremum illum ambitum, *Lucret. l. 3.* ſive oram circularem poculi unde bibitur, ac præterea vinum ibi *Euripid. Oreſte. act. 2.* largiter infuſum, ut in his verſibus Lucretii,

Theocrit. eidill. ιϛ'.

Hoc etiam faciunt ubi diſcubuêre tenentque
Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis.

Achill. Tat. lib. 2. Nempe multò lepidiùs dixit, inumbrare ora coronis, quàm implere, aut madefacere ſeſe vino. Tale quidpiam dixit Euripides in his verbis, *Virgil. 8. Æneid.* σκιάζων δέραν ἐμάν, inumbrans cervicem meam. Eâdem ratione *Scholiaſt. Sophocl. in Oed. tyr.* Theocritus in loco ſupra citato nominat coronam quaſilli ſub qua fuit Mercurius. Apud Achillem Tatium poculum coronatur vite. Et apud Virgilium crater induitur corona, id eſt, ut ipſemet inter- *Philo περὶ τῶν ἐν εἰ. νόμ.* pres eſt, implentur mero. Porrò ea quæ ſunt pleniora & cumulatiora haud dubie ſenſentur ornatiora & inſtructiora. Ideo nihil mirum, *Ariſtoph. νεφ.* ſi coronare eſt ornare & inſtruere. Apud Philonem ſummus ſacer- *Apollon. Rhod. l. 3.* dos περικοσμήμασι ἀνέστεπται, ornamentis cotonatur, id eſt ſacerdotalibus indumentis ornatur. Hoc exemplo Ariſtophanes ſeniores *Virgil. in epigr.* bonis moribus, Apollonius Rhodius vineas coronat foliis: Virgilius *Clem. Alex pædag. l. 2. cap. 10.* ulmos vite. Hoc ſenſu illud quoque dictum conſtat, Qui voluptatem adverſis intuetur oculis στεφανοῖ τὴν ζωὴν αὐτοῦ coronat vitam ſuam. Simonides dixit Theocritum Olympionicum coro- *Ἀνθολ. l. 1.* naſſe urbem ſuam. Apollonius de Epheſo loquens, ait omnino ſua- *Philoſtr. in Apol. l. 4.* vius ſive gratius eſſe illam ἀνδράσιν ἐστεφανῶσθαι ἢ στοαῖς καὶ γραφαῖς, viris coronari, quàm porticibus & picturis. Oppianus alloquens *Oppian. ἁλιευτ. l. 4.* Antoninum, dicit ſe eſſe coronatum à Muſis carmine divino, id

eſt,

eſt, encomio cultum. Ea re coronam rectè dicimus eſſe laudem, decus, honorem. Plutarchus ait, Herodotum demptam Athenienſibus coronam Æginetis imponere cùm hæc ſcribit, id eſt, laudem ac decus rei geſtæ ab Athenienſibus transferre ad Æginetas. Verbum eſt Euripidis relatum à Stobæo, *Plutarch. περὶ τῆς Ἡροδ. κακοηθ.*

ἀλλ' οὐκ ἔνεστι στέφανος, οὐδ' εὐανδρία *Stobæus*
εἰ μή τι καὶ τολμῶσι κινδύνου μέτα. *ἔπαιν. τολμ. μθ'.*

Sed non adeſt decus, nec generoſitas, ſi non aliquid audent cum periculo. Cùm Ariſtides ex omnibus laudibus eligit ſummas, quas tribuat Cyzicenis, hi, inquit, immortalium corona ornantur, id eſt, hi honore Diis æquantur. Sed de hoc ſignificatu infra dico uberiùs. Ne multa, quoties Græca elegantia quidpiam naturali ornamento præditum demonſtrat, illud vocat ἐστεφανωμένον, hoc eſt διεζωσμένον, cinctum; ac talia ornamenta coronas. Strabo pulchritudinem collium urbis Romæ dicit eſſe τῶν λόφων στεφάνας collium coronamenta. Et Cithæron mons hedera coronatus dicitur, quanquam nolens. Ergo apud Sophoclem στέφειν eſt κοσμεῖν, ornare in hoc verſu, *Ariſtid. πανηγυρ. ἐν Κυζ. περὶ τῶν να. Philoſtrat. in Imag.*

χοαῖσι τρισπόνδοισι τὸν νέκυν στέφει. *Sophocl. Antig.*
inferiis cadaver ornat.

Etſi enim mortuos coronari mos fuit; ad quem morem ſi reſpicias, στέφειν ibi poſitum eſt pro στεφανοῦν, tamen diſertim Scholiaſtes monet στέφειν hoc loco eſſe κοσμεῖν, & propriè κύκλῳ περιρραίνειν circumſpergere. Oppianus coronat equum venatorem, id eſt ornat & inſignit quibuſdam notis. Eadem ratione aras ac delubra, ut infra dico, coronari mos fuit, id eſt, floribus & ramulis conſpergi. Et Momus apud Lucianum, Non amplius, inquit, Apollo es in pretio propter vaticinia, ſiquidem omnis lapis, & omnis ara edit reſponſa, dummodo & oleo & coronis ſit aſperſa. Sic apud Euripidem ſupplices coronant aram, id eſt floribus aſpergunt. Noſtri quoque hanc dictionem in ſua tranſtulerunt: Apud Silium pinus coronat arva, id eſt conveſtit & ornat. Homerus & Heſiodus locis ſupra memoratis cœlum coronant, hoc eſt, ſuis pulchritudinibus conveſtitum, totque ſyderibus oculatum vacant coronatum, τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται. Qui locus eſt ille ipſus, ubi Tertullianus è Claudio Saturnino cœlum ſyderibus ab Homero coronari dicit. *Præſabitur quidem Claudius*, inquit, *etiam cœlum ſyderibus apud Homeri carmina coronatũ, certè à Deo, certè homini. Igitur & homo ipſe à Deo coronandus eſt.* His ſimilia loquitur Apulejus de ſtellis verba faciens. *Infinitos numero greges ducunt, & ſimplex ætheris dorſum alma & ſacrata amœnitate lucis coronant.* Eum quoq; Homeri locum interpretans Heraclius Ponticus, ait omnia illa cœleſtia ornamenta meritò vocari coronam cœli. Simili ſenſu vir dicitur eſſe corona, hoc eſt, ornamentum decuſque uxoris; *Oppian. κυνηγ. l. 1. Virgil. 1. Æneid. Lucian. in conc. Deor. Euripid. Her. act. 1. Sil. Ital. l. 8. Hom. Iliad. σ'. Tertull. de cor. mil. Apul. lib. de mundo. Her. Pont. Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.*

matri-

matrimonium corona viri; tum flores matrimonii eſſe liberos, quos divinus argicola colligit è carneis pratis. Corona item ſenum ſunt nepotes hoc eſt filii filiorum. Univerſæ eccleſiæ corona eſt Chriſtus.

CAPUT V.

Dearum & nympharum epitheta derivata ab hac voce corona. Pueri & adoleſcentuli forma præſtantes coronati. Εὐστεφεῖς. *Comarum corona & artificium. Et hinc alia epitheta nympharum. Coma aſcititia.*

CÆterum ex eo quod coronare eſt ornare, & corona, ut dixi, decus & ornamentum, nata ſunt illa præclara epitheta, ἐυστέφανος, καλλιστέφανος, χρυσοστέφανος, bene, pulchrè, aurea corona coronata, propria earum Dearum & nympharum quæ gratia & pulchritudine præcellunt. Homero Diana eſt ἐυστέφανος κελαδεινὴ, Venus ἐυστέφανος ἀφροδίτη, καὶ Εὐστέφανος Κυθερείη, & αἰδοίη χρυσοστέφανος, καλὴ ἀφροδίτη, in epigrammatis Hebe ſive juventa eſt χρυσοστέφανος. Q. Calabro Κύπρις ἐυστέφανος, & ἐυστέφανος Κυθέρεια. Talibus inquam, epithetis Poëtæ ſæpe donant Phæben, Cythercam, Alimeden. Proſerpinam Euripides vocat χρυσοστέφανον κόρην aurea corona puellam. Alii modò ἀνθηφόρον, modò φιλοστέφανον Φερσεφόνην, Florigeram ſertis, corollis, coronis lætam Proſerpinam. Tyrtæo Juno eſt καλλιστέφανος. Heſiodus deſcribens illud malum, quod ſubreptum è cœlo ignem Jupiter ſtruxit ſimile virgini pudicæ, ait Palladem capiti ejus impoſuiſſe coronam floream, nimirum, quò eam faceret pellaciorem; hoc inquam oculis illicium, hi manibus hami accederent. Euripidi ἐυφροσύναι lætitiæ ſunt καλλιστέφανοι, jucundæ, gratæ, adlubentes, ubi loquitur de Bromio filio Semeles. Oppiano prata vernantia ſunt ἐυστέφανοι λειμῶνες. Ipſa corona quæ Deabus, nymphiſque tam ſpecioſis imponitur, eſt εὔτυκτος multæ artis & affabrè facta. Euripides eo loco, quem paulò ante citavi, ait horas imponere Veneri auream coronam, pulchram, nec vulgaris artificii. Atque adeò vix ulla intelligitur pulchritudo lepoſque Dearum, nympharum, virginum abſque corona. Ovidius,

Hom. Il. φ'. Homer. Odyſſ. θ'. & σ'. Q. Calab. l. 1. & l. 5. & lib. 10. In epigr. Scholiaſt. in Ara. Phænom. Euripid. Io. actu. 3. Strabo l. 8. Heſiod. Theog. Euripid. Bacch. actu 1. Oppian. κυνηγ. l. 1.

> *Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quoque*
> *Indigere magis, nymphis latura coronas.*

Ovid. lib. 9. Metam.

Ipſi quoque pueri & adoleſcentuli exuperanti forma ut plurimùm in aliorum cœtu coronati aſpiciebantur. Cujus rei ſpecimen eſt Lyſis puer apud Platonem; ad cujus formam accedebant optimi mores. Taleſque vocabant ἐυστεφίας bene, aut pulchris coronis coronatos, hoc eſt decenter, eximiè, eminenter redimitos, comptos

Plato in Lyſi. Stephan. ἡμικύονες.

&

& ornatos. Cognata his ſignificatio Pindarus vocavit ἥβαν χρυσοστέφανον pubertatem auro coronatam, hoc eſt, fuluo, flavo, aureo colore decoratam. Apud Anacreontem πολιαὶ στέφουσι κάρην, cani coronant caput, hoc eſt, honeſtant. Ipſa canities coronis coronatur, ut in hoc voto Euripidis quod refert Stobæus, ἀείδοιμι ᾗ στεφάνοις κάρην πολιὸν στεφανώσας. Canam verò coronis caput canum coronatus. Quomodo lex, inquit Plutarchus, diadema & coronam, ſic canitiem natura honoratum præcipuæ dignitatis ſymbolum imponit. Ergo Plinius ille diſertiſſimus capillum Trajani jam albeſcentem vocat non quidem coronatum, ſed quod tantidem eſt, ornatum. Certè cum paulùm abfuiſſet quin is à Parthis vulneraretur, id ita accidit; ipſe quidem, ne agnoſceretur, imperatoriam prætextam abjecerat. Verùm illi cùm advertent πολιὰς αὐτοῦ τὸ γαῦρον, καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ προσώπου, hilarem illam & principe dignam canitiem, & vultus gravitatem, atque inde ſuſpectantes illum eſſe qui revera erat, in ullum jacula contorſerunt. Comas Earini Statius facit, *coronato recubantes molliter auro*, coronato, hoc eſt, in coronæ ſpeciem formato, decente & ornato. Eodem prope ſenſu hoc verbum Prudentius uſurpavit,

Arcem quandoquidem potens Iberam
Trino martyre Trinitas coronat.

Cæterùm hoc decus comæ ſæpe deerat ad artificium irruſandi, aliiſve coloribus inficiendi capillos, quo plerumque abutuntur feminæ pellaces & procaces. Cui luxui coronæ quoque nomen inditum. Tertullianus in tale capillorum lenocinium ſuo more invectus, *Quid eſt*, inquit, *capite feminæ corona quàm formæ lena, quàm ſummæ laſciviæ nota, extrema negatio verecundiæ, conflatio illecebræ? Propterea non coronabitur operoſiùs mulier ex Apoſtoli proſpectu, ut nec crinium artificio coronetur*, id eſt, femina non modò capiti ſuo coronam imponere non debet, ſed ne ullum quidem capillitio artificum neque coloris, neque diſpoſitionis adhibere. Siquidem, ut Græci loquuntur, ἡσυχῇ ἀπεψησμέναι τρίχες, capilli quietè hoc eſt modeſtè concinnati ſive diſtincti aut deterſi ſunt veracia ſigna modeſtiæ, quæ virtus eſt germana ſoror pudicitiæ. De hoc ipſo crinium artificio, quam coronam vocat, alibi quoque agit Tertullianus, ubi loquitur de forma virginum. *Utique hoc maximè virgini inſigne eſt* [coma] *quarum & ornatus ipſe propriè ſic eſt, ut concumulata in verticem, ipſam capitis arcem ambitu criminum contegat.* Id quod non ſolùm in feminis, ſed & in ipſis viris animadverſum, ut à Tyrio Maximo in Sardanapalo, quem ait eſſe τὴν χαίτην διαπεπλεγμένον, coma implexa. Et hæc quidem eſt capillorum corona falſo ita nominata. Qua tamen voce continetur omnis ille luxus comæ criſpu-

Pindar. Oly. od. 6. & Pyth. od. 9.
Anacr. εἰς τὸ ἀναχόμ. ζῆν.
Stob. πε. εὐγλώ. ογ'.
Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ.
Plin. in Panegyr.
Dio. Trajano.
Stat. lib. 3. Sylv.
Prudent. periſteph. Hym. 6.
Tertull. de cor. mil.
Tertull. de vel. virg.
Tyr. Max. λόγ. ιδ'.

criſpulæ, coactæ, obliquatæ, compoſitæ, unguentatæ, merum lenocinium, illecebra ſtupri, rete libidinis. Tale veriſimile eſt fuiſſe illud capillamentum, in quo concinnando apud Apollonium Rhodium, Venus deprehenſa eſt à Junone & Pallade ipſam adeuntibus. Hinc eſt quòd Poëtæ nymphas vocant καλλιπλοκάμους, ἐϋπλοκάμους, ἠϋκόμους. Pulchrè, eleganter, ornatè diſpoſito ſeu plexo capillo. Sed hoc artificium quod conſiſtit in capillis è capite natis, tolerabile eſt præ illo quod componit ſutiles, textiles, adſcititios. *Affigitis præterea*, inquit Tertullianus, *neſcio quas enormitates ſutilium atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Utrumque dedecus expreſſit Hieronymus verbis, *Quando eras in ſæculo, ea quæ erant ſæculi diligebas, polire faciem purpuriſſo, & ceruſſa ora depingere; ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Quæ res uſque eò proceſſerat, ut, Tertulliano teſte, ad hoc peritiſſimi capillaturæ ſtructores adhiberentur. Et hinc galeatus ille vertex illi coronæ affinis, qua Prudentius redimit ſuperbiam in his verſibus,

Apollon. Rhod. l. 3. Q. Calab. l. 2. & l. 3.

Hieron. l. 2. epiſt. ep. 18.

Prudent. pſychom.

Turritum tortis caput accumularat in altum
Crinibus, extructos augeret ut addita cirros
Congeries, celſumque apicem frons ardua ferret.

Quæ Prudentii verba exprimunt Græcum illud πυργωτὸν turritum, nempe verticem, de quo ago alibi. Quippe hic eſt ille ornatus adſcititius adjutor formæ, & comes inceſſus faſtuoſi, & cerviculæ tumidæ, qualem Syneſius tribuit illi quam vocat πυργοφόρον καθάπερ Κυβήλην turritam ſicuti Cybelem; cui Virgilius aſſimilat Romam, in hoc loco,

Syneſ. ep. 3.

—— qualis Berecynthia mater
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes.

Virgil. 6. Æneid.

Non eodem ſignificatu Maria Magdalena, teſte Hieronymo, *turritæ nomen accepit, ſed ob ſedulitatem & ardorem fidei.* Ergo in tam artifice, tamque ſollicita capillorum ſtructura meritò habitare ſuperbia dicitur; quomodo tres furiæ perhibentur ſerpentibus venenatis eſſe crinitæ. Laſcivum hoc genus capillamenti, hanc præcipuè ſtructuram comæ quæ pertingit verticem, Dicæarchus vocat lampadion in his verbis, τὸ δὲ τρίχωμα ξανθὸν ἀναδεδεμένον μέχρι τῆς κορυφῆς ὃ δὴ καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων λαμπάδιον. Capillamentum flavum vinctum ſive implexum uſque ad verticem, quod ab incolis dicitur lampadion, credo ab ſimilitudine flammæ, quæ ſenſim acuminatur, ut ait Pollux. Qua voce Lucretius uſus eſt. Ex iſtis liquidò conſtat, verum eſſe id quod ſuprà dixi, Coronare interdum eſſe ornare, & coronam ſignare decus & ornamentum.

Hieron. in epitaph. Marcellæ virg.

Albric. de Deor. imag. in Plut. Dicæarch. in vita Græc.

CAPUT

CAPUT VI.

Coronare eſt laudare, & στέφανος hereditaria laus. Quandoque laus ſimpliciter. Coronare trophæis. Corona præmium, martyrium. Corona martyrii, virginitatis, viduitatis, juſtitiæ, æterna felicitas, διθύραμβοι ἐστεφανωμένοι.

CÆterum quod illa quæ ornantur, laudibus proſequi ſolemus, coronare quandoque eſt laudare. Me illum oportet coronare *Pind. Pyth. od. 12.*
Æolide cantu, inquit Pindarus. Alio item loco idem Pindarus ait, *Pind. Pyth. od. 9.*
δέξαι στεφάνωμα, cape coronamentum, hoc eſt, hanc laudationem quam tibi offero. Idem apud eundem ſignat στεφάνωμα Κυράνας. coronamentum, præconium, πῶς οὖν, ὁ Θεσπεσίων εἶπε, στεφανώσομεν ἢ τί πράττοντα; Apud Philoſtratum, quomodo igitur, inquit Theſpeſion, aut quid facientem coronabimus, id eſt, laudabimus, aut honorabimus? *Philoſtrat. vita Apol. lib. 6.*
Plutarchus ubi ait, ex quacunque occaſione amorem reperire quo ſe amplectatur & laudet, utitur verbo ἀναδῆσαι, coronare. *Plutarch. πε. τ ἀ-κ.*
Et Suidas diſertim ait, στεφανῶν τοὺς νενικηκότας coronans victores ἀντὶ τοῦ τιμῶν pro honorans, authoribus Demoſthene & Lycurgo. *Suid. στε-φανῶν.*
Ergo hoc ipſum coronare apud Ariſtidem eſt laudibus efferre in hoc loco, γῆ δὲ καὶ θάλαττα τὸν προστάτην στεφανοῦσιν. Terra & mare præſidem, id eſt, Deum coronant. *Ariſtid. εἰς βασ.*
Et ipſe quidem verſum Orphei de Deo loquentis, in quo ſunt hæc verba, ὃν στέφει αἰθὴρ, quem coronat cœlum, ſic interpretor, in cujus laudes univerſus æther conſurgit. In documentis ſapientum extat illud à Soſiade literis commendatum, προγόνους στέφανε, majores corona, id eſt, veneratione & laudibus proſequere authores generis tui. *Stob. lib. 3.*
Lucianus deridens eos qui ſe aliena forma pingi malunt quàm ſua, utitur hac locutione, ἀλλοτρίας εἰκόνας στεφανοῦντες alienas imagines ſive effigies [pro ſuis] coronantes, id eſt collaudantes. *Clem. Alex. lib. 5. ſtrom.*
In hoc ſignificatu ſumitur στεφανοῦν apud Tyrium Maximum, ἀλήθεια δὲ καὶ ἀρετὴ καὶ βίος ὀρθὸς ἑτέρων δικαστῶν δεῖται καὶ νόμων ἑτέρων καὶ ῥητόρων ἑτέρων, ἐν οἷς Σωκράτης ἐκράτει καὶ ἐστεφανοῦτο καὶ εὐδοκίμει. *Tyr. Max. Διαλ. λθ.*
Veritas verò & virtus, & vita recta aliis judicibus opus habet, & legibus aliis, & oratoribus aliis, in quibus Socrates viguit, & coronatus eſt, & claruit. Coronatus, id eſt laudatus, & in pretio habitus. His affinis eſt hæc locutio, coronare aliquem trophæis. Quâ elegantiâ Plutarchus vocavit Romam περιεστεφανωμένην θριάμβων ὑπομνήμασι καὶ τροπαίοις, celebrem triumphorum monumentis ac trophæis. *Plutarch. Marcello.*
Et alibi ait, Græciam fuiſſe à Cimone coronatam trophæis pugnæ navalis & pedeſtris. *Plutarch. in comparat. Cim. & Luculli.*
Quia verò illos à quibus beneficia accipimus, non ſolùm laudamus, ſive

magnificamus, ſed & ipſis diſertim gratias agimus, ideo coronare
Philo π. ὧν Ἀβ. κ. Κα. ἱερ. aliquem eſt ei gratias agere, ἐπιτυχόντα τῶν ἐλπισθέντων στεφανῶσαι θεὸν, μὴ ἑαυτὸν, καὶ εἰ οἷόν τε, ἀχρόνως, καὶ ἀμελλητὶ στεφανῶσαι. Eum qui ſperata eſt adeptus gratias agere Deo, non ſibi, &, ſi fieri poteſt, nulla mora & incunctanter gratias agere. Certè hic στεφανῶσαι eſt λόγοις καὶ ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις τὸν εὐεργέτην ἀμείβεσθαι, oratione, cantu & hymnis benefactorem remunerare Ergo δωρεαῖς ἀντιστέφειν eſt donis remunerare, ac paria facere. Cæterùm ipſa trophæa dicebantur coronari hoc
Philo π. μοναρχ. λ. γ. α. eſt, magnificari & celebrari. Reliquum corpus omnes coronarunt
Polem. ἐπιτάφ. λόγ. ſicuti trophæum, inquit Polemon. Ipſi hiſtorici perſæpe præclaros homines coronant laudibus, παντοίοις, inquit Nicetas, αὐτὸν ἐπαίνοις
Nicet. Cho. lib. 1. κατέστεφεν, omni genere laudum ipſum coronavit. Idipſum apud Euripidem ſignificat στέφανος, Τελαμῶνος τε γόνον τὸν Σαλαμῖνος στέφανον, Telamonis parentem Salaminæ coronam. Inde eſt quod quan-
Euripid. Iphig. in Aul. act. 2. doque στέφανος ſignificat laudem hereditariam, eam quæ à majoribus quaſi per manus traditur poſteris, ut in hoc loco Philoſtrati. Ἀρ-
Philoſtr. in Scopeliano. χιερεὺς μὲν γὰρ ἐγένετο τῆς Ἀσίας, αὐτός τε καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, παῖς ἐκ πατρὸς πάντες. ὁ δὲ στέφανος οὗτος πολὺς καὶ ὑπὲρ πολλῶν χρημάτων. Pontifex quidem factus eſt Aſiæ, ipſeque & poſteri ejus, filius ex patre
Philoſtr. in vita Apoll. lib. 3. omnes. At hæc corona multa, & ſupra multas opes. Idem alibi καὶ Ἑρμοκράτης στεφάνους μὲν ἔφη, καὶ ἀτελείας, καὶ σιτήσεις, καὶ πορφύραν, καὶ τὸ ἱερᾶσθαι ὁ πάππος ἡμῖν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ παρέδωκε. Et Hermocrates, coronas quidem, inquit, & immunitates, & jura epulandi, & purpuram, & ſacerdotia avus nobis, qui ab ipſo [ſumus] tradidit. Ergo στέφανος ſignificat nomen, decus, laudem è re qualibet partam. Apud eundem Philoſtratum, καὶ στεφάνων ἠξίωμαι περὶ τῆς τέχνης, & laudem ex arte conſecutus ſum. Cæterùm quòd laus & præmium ſunt implexa, cùm corona ſignificat laudem, ferè etiam ſignat eminens ac triumphale
Euripid. Troad. & Phœn. actu 3. præmium, ut apud Euripidem, κ' ὀνειδίζομαι ἐξ ὧν ἐχρῆν με στέφανον ἐπὶ κάρα λαβεῖν, Et contumeliam patior ex iis è quibus oportuit me coronam in caput ſumere. Neoptolemus apud Sophoclem etſi tenet arcum illum urbi Trojanæ fatalem, tamen hanc ſive laudem, ſive
Sophocl. Philoct. præmium, ſive, quod verius eſt, utrumque, proprium ait eſſe Philoctetis, hujus, inquit hæc eſt corona, τοῦδε γὰρ ὁ στέφανος, τοῦτον θεὸς εἶπε κομίζειν. Hujus eſt, huic debetur hoc præmium; ad hunc Deus
Tertull. de cor. mil. jubet afferri. Martyrium Chriſtianorum Tertullianus boni agonis coronam vocat, hoc eſt præmium. Alibi docens, diabolo non deeſſe ſuos & ſacerdotes & martyres, ait, *Celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gaudio redimit coronam.* Ergo & martyres martyrio coronari frequens eſt apud ſcri-
Hieron. ep. l. 2. ep. 14. ptores Eccleſiaſticos locutio. *Inclyto Victorinus martyrio coronatus quod intelligit eloqui non poteſt*, inquit Hieronymus, Et Au-

guſtinus

guſtinus ubi agit de cultu martyrum, *Non dicit ſacerdos, offero tibi ſacrificium Petre vel Paule, vel Cypriane, cùm apud eorum memorias offeratur Deo qui eos & homines & martyres fecit, & ſanctis ſuis angelis cæleſti honore ſociavit; ut ea celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum, eodem invocato in auxilium eorum memoriæ renovatione adhortemur.* Quæ verò ſit corona martyrii, & unde conficiatur, docet hic idem Hieronymus, ubi facit duo genera martyrii, unum quod conſiſtit in effuſione ſanguinis; alterum in devotæ mentis immaculata ſervitute; quod ipſe vocat quotidianum martyrium. *Illa*, inquit, *corona de roſis & violis plectitur; iſta de liliis.* Hic ipſe coronæ ſignificatus ſæpe lectori obvius eſt apud Prudentium memorantem laudes & præmia martyrum.

Aug. lib. 8. de civ. Dei, cap. 27.

Hieron. in epitaph. Paulæ ad Euſtoch.

> *Beate martyr proſpera*
> *Diem triumphalem tuum,*
> *Quo ſanguinis merces tibi*
> *Corona vincenti datur.*

Prudent. periſteph. hym. 5.

Alibi de virgine martyre,

> *Duplex corona eſt præſtita martyri,*
> *Intactum ab omni crimine virginal;*
> *Mortis deinde gloriæ liberæ.*

Prudent. periſteph. hym. 14.

Duabus, inquit, coronis inſignita eſt hæc martyr; Una quæ eſt impollutæ virginitatis; altera liberæ mortis, quam virgo animoſa maluit oppetere, quàm è Chriſtianis caſtris transfugere ad lupanar idolorum. Hic nempe loco idoneò adnotandùm, coronam virginitatis, ſeu diadema virginale conſtare è ſeptem radiis, *ac maximè*, ut ait Capella, *medialis gemmæ lumine prænitere.* Quippe heptas, quòd nihil gignit, eò par virgini perhibetur, uſque eò ut Pallas quoque vocitetur. De hoc coronamento loquens Hieronymus, ait, *Valet quidem Deus liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam.* Apud eundem ſcriptorem nominatur corona viduitatis, quæ eſt virginitatis coronæ proxima. Idem quoque celebrat coronam juſtitiæ in verbis Pauli monachi ad Antonium, *Peracto*, inquit, *curſu, ſupereſt mihi corona juſtitiæ, & pœnitentiæ, Hæc omnia quaſi per pulcherrima ſcripturarum prata diſcurrens in unum locum volui congregare, & de ſpecioſiſſimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ, quam imponas capiti tuo.* Sed & juſtitiæ & bonitatis coronam T. Q. Flaminio deberi Plutarchus ait, cùm militiæ & ducatus tribuat Philopœmeni. E ſuperioribus & ex aliis Prudentii locis intelligimus coronam non ſolùm ſignificare præmium, ſed & martyrium, qui eſt promptiſſimus aditus ad æternam felicitatem. Enimvero coronare eſt beare, & felicitate donare, ut in hoc

Mart. Cap. lib. 1. & 2. & 7.

Macrob. in ſomn. lib. 1. cap. 6.

Hier. epiſt. l. 2. ep. 19.

Hier. epiſt. l. 3. in vita Pauli mon.

Hieron. ep. l. 2. ep. 10. ad Ruſt.

Plutarch. T. Q. Flaminio inſt.

Euripid. Troad. actu 4.

verſu Euripidis, στεφάνωσιν Ἑλλάδ᾽ ἀξίως, τὴν δὲ χθονῶν. Dignè corona Græciam, iſtam interficiens. Verum eſt ergo id quod ſupra dixi, nomine coronæ demonſtrari ſummum omnium præmiorum; & coronare eſſe latiſſima prædicatione circumferre laudes ejus, quem ut eximium admiramur. Apud Athenæum ἀθυρόμενοι ſunt ἐστεφανωμένοι, coronati, id eſt, depoliti & perfecti. Quia, ſi Feſto credimus, omnia perfecta priſcis erant politiones. Uſque eò verum quoque eſt his vocibus, corona & coronare, ſignificari perfectionem. Et hic, ſcilicet, eſt ſenſus horum vrborum Tertulliani, *Ecce enim & tormentorum certamina coronantur à vobis, hoc eſt, nihil ſuſpicitis extra gloriam perſecutionis & martyrii.* Similiter Salvianus, loquens de Carthagine, *In urbe*, inquit, *Chriſtiana, in urbe Eccleſiaſtica, quam quondam doctrinis ſuis Apoſtoli inſtituerant, quam paſſionibus ſuis martyres coronarant*, id eſt, quæ tot martyriis, ut præcipuo decore, nobilitata fuerat. Sic Prudentius

Feſt. depolitum. *Tertull. apolog.* *Salvian. lib. 7.* *Prudent. periſteph. hym. 4.*

Plena te martyr tamen ut peremptam
Pœna coronat.

Et hi quidem ſunt ſignificatus harum vocum corona & corónare, qui ab una origine veluti in plures ramos diffunduntur. Quibus hæc videbuntur eſſe ſpinoſiora, ut ſunt, cogitent ſine iſtis vix iri poſſe ad illa, quorum lectio & cognitio futura eſt jucundior, fortè & fructuoſior.

CAPUT VII.

Corolla unde dicta. Corollarium quid. Corolla quandoque metallica. Corona & corolla ſunt interea donaria quæ nefas eſt eſſe manca & polluta. Coronæ forma eſt abſolutiſſima.

Coronæ diminutivum eſt corolla, hoc eſt, tenuis, ſive gracilis corona, eademque plerunque florea, aut herbacea, ut ſcire licet ex his verſibus Catulli

Catul. Argon.

Advenit Chiron portans ſylveſtria dona.
Nam quoſcunque ferunt campi, quos Theſſala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fœcunda Favoni,
Hos indiſtinctis plexos tulit ipſe corollis,
Queis permulſa domus jucundo riſit odore.

Epigr. l. 4. Id quod unico verſu complexus eſt Palladius,

Ver placidum vario nectit de flore corollas.

Long. lib. 1. ποιμεν. Græcis corollæ ſunt στεφανίσκοι, ut apud Longum deſcribentem Daphnin & Chloën ludentes inter delicias veris. Et apum, inquit; imita-

imitatione ſimul flores legebant. Et hos quidem in ſinus jaciebant; ex aliis *στεφανίσκους πλέκοντες* corollas plectentes nymphis ferebant. Poſſumus dicere corollas fuiſſe ſubitarias coronas ex eo flore plexas qui vigeret. Has corollas plerunque imponebant ſtatuis numinum, quæ domi ſervabantur. ac ſi illo quotidiano & qualicunque cultu ea ſibi propitiarent. Hujus moris meminit illa apud Apulejum libidinoſa Fotis, *Atque utinam de more veſperi paraſſem nobis corollas aliquas.* Et infrà, *reſpicio Hippona Deæ ſimulachrum reſidens ædiculæ, quod accuratè corollis roſeis equidem recentibus fuerat ornatum.* Quo loco advertendum eſt, corollas ex roſis fuiſſe Venereas, ut infra dicam in roſa: & has ipſas eſſe illas de quibus hæc Ennius in Aſoto, *Apul. l. 3. Metam.* *Ibid.*

Ibant malam videre Veneriam corollam.

E coronarum gracilitate nata vox, *paulatimque*, inquit Plinius, *Romæ ſubrepſit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis.* Nempe & hinc fit corollarium alterum diminutivum, quo ſignatur corolla tenuior. Qui ſignificatus tranſlatus eſt ad quamlibet additiunculam, ſive auctarium fortè non debitum, ſed additamentum ad totam ſummam, ut perſpicuum eſt ex hiſce verbis M. Tullii, *De vivo igitur erat aliquid reſecandum, ut eſſet unde Apronio ad illos fructus arationum hoc corollarium nummorum adderetur.* Græcis eſt ἐπιφορὰ, & προσθήκη, τὸ τῷ μισθῷ προστιθέμενον, quod mercedi accedit. Si hos emeris, & hunc προσθήκην σοὶ δίδωμι auctarium tibi do. Dicitur & ἐπίμετρον, quo menſura ſit auctior & cumulatior. Cæterùm quod corolla non ſemper eſſet florea, ſed & metallica, docet Plinius his verbis, *Poſtquam è lamina ærea tenui inaurata, aut inargentata dabantur*, ſcilicet corollæ. Nam de his loquitur. Porrò quod non ſolùm corona, ſed & corolla, ſignent nihil niſi abſolutum, perfectum, optimum, hinc liquet, quod utrumque eſt munus Deo gratum, ut infra pluribus locis planum fiet. Ratio eſt, quod utraque plurimum loci ſibi vindicat in re ſacra. At quod offertur Deo nefas eſt eſſe mancum & imperfectum, cujuſmodi eſt morboſa victima, ſpurcum vinum, defrutum, igne tactum, muſtumve antequam deferveſcat. Ne ebur quidem, inquit Plato, eſt caſtum Deo donum, quia eſt ex mortuo corpore, & corrumpi poteſt. Qui claudam & mutilam, & qualibet ſorte maculatam obtulerit hoſtiam, lege Dei ſacrilegii reus eſt. Ea re priſci antequam victimam coronarent, explorabant εἰ εὐτελὴς ſive παντελὴς εἴη, ſi legitima aut perfecta ſit, ne quid fortè mactent eorum quæ mactari nefas eſt. Eſtque adnotatum, Indos non jugulare victimas, ſed præcluſo ſpiritu necare, ἵνα μὴ λελωβημένον, inquit Strabo, ἀλλ' ὁλόκληρον διδῶται τῷ θεῷ, ne quid mancum, ſed integrum

Plin. l. 21. cap. 21. *Cic. in Verr. act. 5.* *Pollux l. 3.* *in vita Æſopi.* *Pollux l. 1. cap. 1.* *Feſt. ſpurcum.* *Plato l. 12. de leg.* *Lact. Firm. lib. 6. c. 25.* *Levit. 21.* *Refert Hieron. ep. l. 6. epiſt. 15.* *Lucian. de ſacrif.* *Strabo l. 15.* *Philo. περὶ τῶν Καίν.*

 grum

grum offeratur Deo. Ergo talia oportet eſſe ſine vitio, qualia deſcri-
Pollux l. 1. cap. 1. buntur à Polluce, hoc eſt, ἄρτια, ἄτομα, ὁλόκληρα, ὑγιῆ, ἄπηρα, παμμελῆ, μὴ κολοβὰ, μηδὲ ἔμπηρα, μηδὲ ἠκρωτηριασμένα μηδὲ διάστροφα, μηδὲ ἀνάπηρα, cujuſmodi Athenienſes exprobrant Lacedæmoniis eſſe eas hoſtias quas Diis offerunt. Quin oportet hæc munera, ſicuti coronas & corollas, eſſe maximè adlubentia, commoda & apta. Jovi potiſſimùm ſupraque cæteros Deos nihil offerri oportet quod non ſit tale. Nempe is, ut ait Pharnutus, inducitur ſpecie humana, tum ætate integra, ut hinc fides fiat, non ipſum quicquam quod nimium ſit, habere; nullius item rei egentem eſſe, ſed ei adeſſe maturitatem, hoc eſt, id quod ſatis eſt. Ergo Spartani hoſtibus erepta ſpolia Diis non ſuſpendebant, quia timidis detracta erant. Ac ne ea quidem à juventute aſpici æquum putabant. Atque adeò neque ferrum, neque æs Deo ſunt grata dona, inquit Plato, ſunt enim ὄργανα πολέμων inſtrumenta bellorum. Quæ omnia ideo retuli, ut vel hinc perſpicuum ſit quanti ſit corona & corolla, quæ illis donariis adnumerantur quæ nefas eſt eſſe manca, imperfecta, polluta. Adeſt & ipſa corona & corollæ forma omnium formarum abſolutiſſima, quòd ſcilicet, eſt omnium capaciſſima, & ex omni parte vergit in ſeſe, hoc eſt, in ſuam rotunditatem compactilis eſt Itaque coronæ, cùm talis ſit, nihil demi, nihil addi poteſt. Hæc una ubique incipit, ubique deſinit; ſi mavis, nuſquam incipit, nuſquam deſinit. Huc accedit, quod hæc forma repræſentat motum circularem, qui motus eſt perpetuus, non item alii. Ratio eſt, quod unus hic motus continet omnia genera motus. Hic unus cietur prorſum, retrorſum, dextra, læva, ſurſum ac deorſum. Quam propemodum cœleſtem dotem Caſſiodorus aptavit numero denario; *Juvat*, inquit *inſpicere quemadmodum denarius numerus more cœli & in ſe ipſum revolvitur, & creſcit nova conditione per ſe redeundo, & nunquam deficiens invenitur.* Heraclius Ponticus, & author Etymologici hanc ipſam circularis formæ excellentiam, quæ coronæ propria eſt, repræſentant his verbis, στέφανος θριγκὸς ὁ περιτρέχων κυκλόθεν. Corona eſt ſummitas quæ currit undequaque. Enimvero hac forma viſa, contremuerunt illi qui Juliano ſacrificanti adſtabant, nimirum, cùm in extis apparuiſſet ſignum crucis, corona circumdatum. Hinc enim iſti conjectores cœperunt ſuſpicari, nullos nec temporis, nec locorum fines doctrinæ Chriſtianæ ſtatutos eſſe. Primùm quòd corona eſt ſymbolum victoriæ. Deinde quòd forma circularis ex omni parte incipiens & in ſe deſinens finem deſignat nullum. Hæc is qui ſacris præerat, eluſit, & quidem quæſitiori commento. Quippe is victimam aliud ſignificare dixit ; atque adeò hinc palam eſſe Chriſtia-

Plato in Alcib. 2. Plutarch. κεφάλ. κοζζς. ῥωμ. Pharnut. in Jove. Plutarch. apophth. Lacon. Plato l. 12. de leg. Ariſtot. l. 8. phyſ. c. 4. tex. 75. Martian. Cap. lib. 7. Caſſiod. l. 1. Var. ep. 10. Etymol. θριγκῶ. Nicephor. lib. 10. c. 3.

ſtia-

ſtianum dogma in ſe reverti, hoc eſt vaneſcere & extingui, tum circulari forma, intra quam coërceretur, anguſtias ejus demonſtrari. Sed quicquid ille mulcendo Juliano blateraverit, conſenſus illorum qui talia ſcrutantur hic eſt, τοῦ κόσμου σφαιρικὸν, ſive σφαιροειδὲς καὶ κυκλοειδῆ εἶναι σχῆμα. mundi ſphæricam, ſimilem ſphæræ & circulo eſſe ſpeciem. Id eſt, interprete Manilio, paucis mutatis, *Heraclid. Pontic*

Hæc æterna manet, diviſque ſimillima forma, *Manil. l. I.*
Cui neque principium eſt uſquam, nec finis in ipſa.

CAPUT VIII.

Circulus & corona quid differant. De naturalibus circulis.

SAt memini, cùm coronam definii, naturalium coronarum à me nullam mentionem fieri. Neque enim ad talia mihi ſuſcepta eſt hæc cura. Veruntamen quia præcipua coronæ nobilitas eſt ab ejus forma, quam mutuatur ab cœleſtibus coronis & circulis, de iſtis quoque ſi egero, rem ipſam egero. Et quidem qui circuli ſunt, hos eoſdem non eſſe coronas, tunc, ſcilicet, verum eſt, cùm nulli capiti imponi poſſunt. Quippe corona ita corrotundata eſt, ut cùm humano capiti aptatur eadem ſit inſigne eorum quæ dixi in definitione. Ergo circulus & corona etſi forma conveniunt, effectibus tamen eunt in diverſa. Atque adeò in rerum natura circulus eſt veluti ἀρχέτυπον exemplar, ad cujus ſpeciem formata eſt corona ut exemplum. Nulla item corona non eſt circulus ob formam; ſed non contra. Circulos natura ſæpiùs quàm homo; coronas homo nectit ſæpiùs quàm natura. Sæpe tamen confunduntur circulus & corona, ut in loco Plutarchi, ubi ait Archimedem ἐννοήσαντα τὴν τοῦ στεφάνου μέτρησιν ubi conjectaſſet circuli menſuram, exclamaſſe εὕρηκα. Reperi. Ibi enim manifeſtum eſt στέφανον eſſe circulum, aut orbem, non coronam. Porrò naturales & circuli & coronæ ſunt innumerabiles in cœlo, in aëre, in terris, in aqua, in homine. Et cœleſtes quidem circuli ſunt ingentes illi quinque ductus per quos voluitur ſol, qui univerſum redimiunt mundanum faſtigium. Parmenides in cœlo duos alios facit. Philoſophi ajunt cœlum cingi ſeptem cingulis, arctico, antarctico, æſtivo tropico, hyberno tropico, æquidiali ſive æquinoctiali, Zodiaco, lacteo. Eſt & is, cui nomen ἅλως, circulus ſyderum, ἔμφασις λαμπρότητος. vis ſive abundantia ſplendoris. Dicitur & ἅλων, nempe ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, globus ſolis & lunæ. Eſt & is qui nocte ſerena conſpectiſſimus & lacteus orbis, quem quòd elegantiſſimus verſibus deſcribunt Poëtæ, eos hîc adjicere viſum. Sic ergo Ovidius.

Martian. Cap. lib. 8. Plutarch. πε. τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσ. Philo. περὶ κόσμ. Ariſtot. de mundo. Scholiaſt. in ther. Nican. Ovid. lib. I. Metam.

Eſt via ſublimis cœlo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo,
Hàc iter eſt ſuperis ad magni tecta tonantis,
Regalemque domum.

Manil. l. 1. cap. 9.

Nec minùs eleganter Manilius,

Ut freta caneſcunt ſulcum ducente carina,
Accipiuntque viam fluctus ſpumantibus undi,
Quam totus verſo movit de gurgite vortex,
Candidus in nigro lucet ſic limes Olympo,
Cœruleum findes ingenti lumine mundum.

Martian. Cap. l. 46. Scholiaſt. Apollon. Rhod. l. 4. Ariſtot. de mundo. Boeth. l. 2. de Arithm. & Macrob. Somn. Clem. Al. lib. 5. ſtrom. Philoſtr. in Imag. & in vita Apoll. Hom. hym. in lunam. Virgil. in Dir. Philoſtrat. in Imag. Soph. Ajace flagell. Mart. Cap. l. 2. & l. 6. Tertull. de cor. mil.

Martianus Capella Galaxeum vocat, ubi Ovidium imitatus Senatum Deûm à Jove congregati ait. Eſt & Zodiacus ille ſignifer, in quo ſunt duodecim illa ζώδια, quos vocarunt Deos βουλαίους conſiliarios, aut conſilii præſides, quomodo planetas ῥαβδοφόρους ſceptriferos. Hic eſt ille ſolis perpetuus hoſpes, qui duos per orbes tranſverſus cœlum cingit. Sunt & illi novem globi forma ſphærica, tum illi quibus nomen coluris, quaſi dicas imperfecta. Ipſum quidem ſolem verè nominaveris circulum, qualis ab Ægyptiis fuit pingi ſolitus, & ſic nominatur in imaginibus. His addenda eſt non tam ipſa luna, quàm lunæ cinctus, hoc eſt, ambitus ille lunaris nocte ſplendens; quem quòd lunæ proximus eſt, Homerus vocavit auream coronam. Virgilio eſt aureus orbis, quem lunæ comitem addit. Invenio quoque apud Sophoclem nominari circulum noctis ἐξίσταται δὲ νυκτὸς αἰανῆς κύκλος τῇ λευκοπώλῳ φέγγος ἡμέρᾳ φλέγειν. cedit & noctis obſcuræ circulus, [in eo quod] ludica dies orbem illuminat. Eſt & ingens ille circulus æthræ, qui ſuo ambitu hanc rerum univerſitatem complectitur. Nempe hoc tanto circulo continentur alii circuli ſuperiores & inferiores. Hujuſmodi eſt ambitus Iridis, de quo Tertullianus citans caput decimum Apocalypſis, *Et alius* [angelus] *Iridis*, inquit, *ambitu ornatur cœleſti.* Quamvis in Iride plures aſpiciantur orbes, hoc eſt, circuli, ut ait Statius de Junone loquens,

Stat. l. 10. Theb. 201.

Deſtinat Aonios leto prebere, ſuamque
Orbibus accingi ſolitis jubet Irin, & omne
Mandat opus.

Arat. διοσημ. & Scholiaſt. Claudian. de apone.

Sunt & illa quæ dicuntur παρήλια, de quibus Aratus, & Scholiaſtes ejus. Adſunt & illi circulares, ſive coronati vapores, & ignes de quibus Claudianus,

Viva coronatos adſtringit ſcena vapores.

Et Statius,

Stat. l. 10. Theb.

Ille coronatos jamdudum amplectitur ignes.
Fatidicum ſorbens vultu flagrante vaporem.

Sunt

Sunt & illa apud Platonem ὕδατα περιφερῆ, aquæ circulares. Non-nunquam hi circuli ingenti miraculo fiunt prope homines, & hominum cauſa. Hujus generis eſt aurea illa nubes, qua Pallas apud Homerum circumſepſit caput Achillis, *Plato in Tim.* *Homer. Iliad. 6.*

> Ἀμφὶ δέ οἱ κεφαλῇ νέφος ἔστεφε δῖα θεάων.
> Χρύσεον· ἐκ δ᾽ αὐτοῦ δαῖε φλόγα παμφανόωσαν.

Circumque caput ejus nubem ſepſit diva dearum auream, & ex ipſo incendebat flammam undique lucentem. Et poſtea, *Homer. Iliad. σ.*

> Ὡς ἀπ᾽ Ἀχιλλῆος κεφαλῆς σέλας αἰθέρ᾽ ἵκανε.

Sic ab Achillis capite ſplendor in æthera ivit. Et paulò poſt,

> —— ἐπεὶ δ᾽ ἴδον ἀκάματον πῦρ.
> Δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μεγαθύμου Πηλείωνος
> Δαιόμενον· τὸ δ᾽ ἔδαιε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Ubi viderunt indefeſſum ignem horrendum ſuper caput magnanimi Pelidæ ardentem, quem accenderat Dea cæſia Minerva. Hujuſmodi quoque fuit flamma viſa ſuper capite Aſcanii,

> *Ecce levis ſummo de vertice viſus Iuli*
> *Fundere lumen apex, tractuque innoxia molli*
> *Lambere flamma comas, & circùm tempora paſci.*

Virgil. 2. Æneid.

Quin & ſuper caput Æneæ Virgilius collocat cœleſtem flammam,

> *Ardet apex capiti, triſtiſque à vertice flamma*
> *Funditur, & vaſtos umbo vomit aureus ignes,*

Virgil. 10. Æneid.

Talis fuit flamma viſa ſuper capite Servii & Tullii. Tum illa quæ Maſſaniſſæ dormientis caput evinxit apud Silium Italicum. His adnumero ſimulachrum ſyderis criniti, quod capiti Cæſaris in foro conſecratum fuit. Maximè conſpicuus fuit *ſolis ille orbis, qui ſuper caput Auguſti urbem intrantis conſpectus eſt* [verba ſunt Paterculi] *æqualiter rotundatuſque in colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens.* Etſi hunc circulum veriùs coronam dixeris cœlo demiſſam, ut ipſe Vellejus interpres eſt. His annumerari poſſent illi duo radii qui natum Neronem tempore matutino, nulla è ſole aperta cauſa, circumplexi ſunt. Talis fuit ille circulus de quo Bebianus, *Liv. l. 1. & Plut. π. τ. ῥώμ. τύχ. Sil. Ital. lib. 16. Plin. lib. 2. cap. 25. Vell. Paterc. lib. 2. Xiphil. Nerone. Bebian.*

> *Flammantem video luminis ambitum,*
> *In quem nulla venit femina circulum.*

Idem paulò poſt lucis coronam nominat, id eſt, cœleſtem.

> *Tunc puer ille tuus florentem luce coronam*
> *Præditus occurret cum genitore tibi.*

Hoſce circulos imitati ſunt illi, qui inter cornua bovis Ægyptiæ aureum & rutilantem, ſoliſque fulgores imitantem circulum effigiarunt, Hic, ſcilicet, eſt ille Apis, *quem*, ut ait Solinus, *Ægyptii colebant inſtar numinis, inſignem nota albæ maculæ, quæ dextero ejus* *Herod. l. 2.* *Solin. c. 35.*

[library stamp]

Platin. in vit. Pontif. *lateri ingenita corniculantis luna refert faciem.* Recentiores hiſtorici memorant in Apulia poſitam fuiſſe æneam ſtatuam, cujus capiti ſuperadditus circulus cum hoc titulo, Kalendis Maji oriente

In vita Æſopi. ſole aureum caput habebo. Eodem prope ſenſu cum his, α ἀποβὰς β βήματα δ τέσσαρα ο ὀρύξας ε εὑρήσεις θ θησαυρὸν χ χρυσίου, ubi deſcenderis gradus quatuor fodiens invenies theſaurum auri. Huc quoque pertinet aureus ille, ſive igneus orbis memoratus à Statio,

Stat. lib. 1. Sylv.

> *Vixdum cœrula nox ſubibat orbem,*
> *Deſcendit medio nitens arena*
> *Denſas flammeus orbis inter umbras,*
> *Vincens Gnoſiacæ facem coronæ.*

Stat. lib. 4. Theb. Tum iſte,

> —— *humeros & pectora latè*
> *Flammeus orbis habet.*

Martian. Cap. lib. 6. Circuli quoque dictæ ſunt illæ inſulæ, quæ ob hoc ipſum *vocatæ ſunt cyclades in Myrtoo mari*, ait Capella. *Quarum notiores Delos & Antandros, quæ nomina ab ordinata circulatione ſortitæ.* Cùm Athenienſium copiis & claſſibus omnia tenerentur, & Rex Perſarum ſibi fines conſtituiſſet, extra quos nec mari, nec terra egredi ſibi tutum exiſtimaret, quod undequaque fuit ſpatium quingentorum ſtadiorum, eleganter & ſuo more Ariſtides dixit, illum circulum fuiſſe coronam impoſitum capiti Græcorum, ὥστ' εἶναι τὸν

Ariſtid. Panath. κύκλον τοῦτον ἀντ' ἄλλου τινὸς στεφάνου τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς. Et hæc quidem dici poſſunt de circulis cœleſtibus, aëreis, terreſtribus, nec ab homine, ſed à natura factis.

CAPUT IX.

Corona Ariadnes, Berenices, lunæ, Auſtrina. Coronæ, ſydus. Coronæ quæ fiunt in aëre.

NUnc agam de iis coronis quas natura plectit; & primò de cœleſtibus. Ex iſtis conſpectiſſima eſt corona Ariadnes priùs ex ambroſia, ſive lilio, ſive hedera, ſive Theſæo flore contexta,

Ath. l. 15. Schol. Arat. Phænom. German. in comm. ad Arati phænom. & Lucian. Deor. concil. qua novam nuptam primùm à Theſeo coronatam ajunt. Demum Ariadne mortua, hæc ipſa corona à Libero aſtris eſt illata. Alii alia tradunt, nempe, Liberum, qui ſolitus eſſet geſtare coronam hederæ, Ariadne mortua, eam poſuiſſe, hoc eſt, ſibi dempſiſſe, & aſtris inſeruiſſe, monumentum Ariadnes. Alii volunt, cùm Ariadne nuberet Libero, ipſam accepiſſe hanc coronam munus Veneris & Horarum. Aliis placet, hanc coronam à Libero aſtris additam, dum

ejus nuptias Dii celebrant in inſula Creta; & ipſe id agit, ut eam impenſiùs illuſtret, qua primùm nova nupta coronetur. Hanc ergo ajunt Vulcanum contexuiſſe ex auro & gemmis. Hac de cauſa eam Aratus vocat ἀγαυὸν illuſtrem. Quippe tanti fulgoris fuit, ut Theſeum eduxerit è labyrintho. Denique affixam aſtris, cùm in Haxon uterque veniſſet. Adduntque eam conſtare è novem ſtellis. Et hæc quidem quia fuit poëtis copioſa laſciviendi materia, liceat & mihi, dum eorum inventa aut commenta colligo, aliquid poſt ipſos, & ipſorum imitatione peccare. Sic fiet, ut, quomodo apud quemque hæc fabula excepta fuerit, liquidò ſciri poſſit. Et Ovidius quidem ſuper hac re ingenioſè ludens eam coronam diſertim floream fuiſſe dicit, *Ovid. lib. 5. Faſt.*

Bacchus amat flores, Baccho placuiſſe coronam,
Ex Ariadnæo ſydere noſſe potes.

Hic ipſe poſtea fatetur fuiſſe ſyderedam;

Sic micet æternùm, vicinaque ſydera vincat *Ovid. de triſt. lib. l. 5.*
Conjugis in cælo clara corona tuæ.

Martianus Capella floream, ſimulque ſydeream facit,

Hoc quoque Nyſiacis quod ſparſum floribus ardet *Martian. Cap. lib. 2.*
Multiplici ambitum redimitur lumine ſertum.

Hujus quoque rei meminerunt Diodorus Siculus & Hyginus, Scilicet, *Hygin. l. 2. de ſign. cœleſt. In antiphœnom.*

Hunc illi Bacchus thalami memor addit honorem.

Et Horatius,

Fas & beatæ conjugis additum *Horat. l. 2. Carm.*
Stellis honorem.

Et Propertius,

Hæc amor ipſe ſuo conſtringit pignora ſigno *Propert. lib. 3.*
Teſtis ſyderea torta corona Deæ.

Hanc quoque fabulam agnoſcit Prudentius, *Prudent. contra Symm. l. 1.*

Mox Ariadnæis ſtellis cœleſtibus ignis
Additur; hoc pretium noctis perſolvit honore
Liber ut æthereum meretrix illuminet axem.

Cæterùm Propertius ait, Ariadnem lyncibus fuiſſe vectam in cœlum, in eo carmine ubi Bacchum alloquitur, *Propert. lib. 3.*

Te quoque enim non eſſe rudem teſtatur in aſtris
Lyncibus in cœlum vecta Ariadna tuis.

Huic coronæ ſive aliud nomen, ſive epithetum eſt Gnoſia apud Virgilium,

Gnoſiaque ardentis decedat ſtella coronæ, *Virgil. l. 1. Georg.*

ſive Gnoſis apud Ovidium, *Ovid. lib. 3. Faſt.*

Protinus aſpicias venienti nocte coronam

Gno-

Gnoſida. Theſeo crimine facta Dea eſt.

& Gnoſiaca in loco Statii,

Vincens Gnoſiaca facem coronæ.

Ipſa quoque Ariadna vocatur Libera, quaſi uxor Liberi.

Tu mihi juncta toro mihi juncta vocabula ſumes;
Ovid. lib. 3. Faſt. *Nam tibi mutata Libera nomen erit.*

Addit Ariadnen accepiſſe coronam à venere, eam quam ipſa habuerit munus Vulcani.

Sintque tuæ tecum faciam monimenta coronæ,
Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
Dicta facit, gemmaſque novem transformat in ignes
Aurea per ſtellas nunc micat illa novem.

Ex hiſce novem ſtellis Aſtrologi firmant, tres eſſe omnium ſplendidiſſimas; denique totum ſydus eſſe fulgentiſſimum.

Apollon. Rhod. l. 3. —— τὴν δὲ καὶ αὐτοὶ
Ἀθάνατοι φίλαντο. μέσῳ δὲ οἱ αἰθέρι τέκμαρ
Ἀστερόεις στέφανος, τόντε κλείουσ' Ἀριάδνης
Πάννυχος οὐρανίοισιν ἑλίσσεται εἰδώλοισιν.

Hanc & ipſi immortales amarunt. Medio autem illi ætheri ſignum aſtræa corona quam vocant Ariadnes tota nocte cœleſtibus volvitur imaginibus. Sed qua ratione corona facta ſit, præter ea quæ ſupra dixi, Ovidius apertè docet,

Ovid. lib. 8. Metam. —— *deſerta & multa querenti*
Amplexuſque & opem Liber tulit. Utque perenni
Sydere clara foret, ſumptam de fronte coronam
Immiſit cœlo. tenues volat illa per auras.
Dumque volant gemmæ, nitidos vertuntur in ignes;
Conſiſtuntque loco ſpecie remanente coronæ.

Eſt & inter cœleſtes coronas corona Berenices Callimachi hymno nobilitata; ſed qui planè interiiſſet, ſi non à Catullo Latinis verſibus donatus eſſet. Ibi hi, quod huc potiſſimùm pertinet, leguntur,

Catull. de coma Beren. *Scilicet, in vario ne ſolùm limite cœli*
Ex Ariadnæis aurea temporibus
Fixa corona foret; ſed nos quoque fulgeremus
Devotæ flavi verticis exuviæ.

Etſi verò inter cœleſtes circulos poſui lunæ cinctum, ſive ambitum, tamen quia hujus quoque ſyderis coronam nominari video, ea re hanc quoque addo ſuperioribus coronis. Et quidem Homerus in hymno ad lunam, quem locum ſupra citavi, vocat eam χρύσεον στέφανον auream coronam: Plinius quoque huic ſyderi coronam tribuit. Fulgentius lunæ coronam, ſive diadema compingit ex aſtris,
Plin. l. 18. cap. 35. Fulgent. mythol. l. 1. *Aſtrigeroque nitens diademate luna bicornis.*

Iſtis annumeranda eſt illa corona quæ circa circulum ſolis, Iridi ſimilis tempore Domitiani viſa eſt, quæ illi portendit cædem. Nam libertus Clementis, quem ipſe Domitianus oppreſſerat, cui nomen Stephanus, eum poſtea gladio vulneravit. In cœlo quoque ſunt minutæ quædam ſtellæ ultra ſagittarium, quibus eſt nomen coronis volubilibus; quas ipſas Auſtrinam coronam vocat. Ab Arato vocantur κύκλοι περιηγέες circuli lucidi. De his Ovidius,

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 8.
Arat. phænom.

> *Tum de virginea gemitus exire favilla*
> *Ne genus intereat, juvenes, quos fama coronas*
> *Nominat, & cineri materna ducere pompam.*

Ovid. l. 13. Metam.

Ipſius cœli chorus, ut quidam ait, dicitur eſſe coronatus, nempe admirabilibus ſyderum fulgoribus. Cœleſtibus coronis proximæ ſunt illæ, quæ, ut circuli, fiunt in aëre. Quibus ut eſt multa cognatio cum iis qui dicuntur arcus & virgæ, ita quoque multum diſcriminis eſt inter arcum, virgam & coronam. Hæc trina fiunt circa ſolem, lunamque, & aſtra tam mobilia, quàm cœlo inhærentia; nec ſunt corpora, ſed corporum imitamenta, & mera fallacia; atque adeò intra breviſſimum ſpatium exoleſcunt; nec longè fiunt à terra, ut probat Seneca in quæſtionibus naturalibus. Et quidem coronæ ubique fiunt, ubicunque ſydus eſt; arcus contra ſolem; virgæ in vicinia ſolis. Deniqueſi coronam diviſeris, arcus erit; ſi direxeris, virga. De his videndus eſt Ariſtoteles libro de mundo.

Apul. de Deo Socr.
Senec. lib. 1. nat. quæſt. cap. 3. & l. 7. cap. 12.
Ariſtot. de mundo c. 3.

CAPUT X.

Inter naturales coronas numero Oceanum, & Terram, lapides, ſal, ſulphur, arbores, vitem, plantas, piſces, phœnicem, onagrum partum quendam ovis, hydram, hominem in pluribus membris, hæc, inquam, omnia invenio coronata.

IN terris, aut circa terras ſunt illæ coronæ, quas natura ſuopte ingeniò format, funditque numero innumero. Et quidem ipſe Oceanus meritò inter naturales coronas recenſeri poteſt. Nempe Homerus hac forma eum effigiavit in clypeo Achillis, deſcribens ejus ὁπλοποιΐαν, armaturam, ſive armorum compoſitionem. Ipſam quoque terram, ſeu Ceres eſt, ſeu Veſta, antiquitas coronavit ſertis candidis, quòd undique cingitur ab candidiſſimo elemento, hoc eſt, aëre. Meritiſſimò hoc elementum coronatur, cùm ea ſit ingens & inexhauſta omnium coronarum materia. In plantis, in foliis, in frondibus, in fructibus, in lapidibus, in omni re creata licet advertere coronas. In chryſoberillis eſt corona. Nam *lan-*

Strabo l. 1. cap. 3.
Pharn. in Cer. & Veſ.
Plin. l. 37. cap. 9.

guidiùs

guidiùs micantes, inquit Plinius, *aurea nube, ut corona circumfunduntur.* Tum in pæderote, cui multa ineſt decoris prærogativa, cùm ſit purpura coronatus. Quam coronam Solinus nominat *croceam velut è liquido renitentem.* E ſale quoque fieri coronas tradit Strabo. Quippe è ſalſo fonte tales trahuntur cò demiſſo fune. Sunt & coronæ ſulphuris, quæ fortaſſe pertinent ad illas, *αἱ ἐν τοῖς μαντικοῖς περιθειώσεις τε καὶ λουτρά*, quæ in faticidis ſunt incantationes & balnea, ſive lavacra. Has & ſalis & ſulphuris coronas Artemidorus ait eſſe natura graves, & habere nihil jucundi, id eſt ſomniantibus nihil ſignificare quo lætari poſſint, *διὰ τὸ βαρυνθῆναι πρός τινων ὑπερεχόντων* eo quòd gravantur à quibuſdam ſupereminentibus. A natura quoque eas coronas fieri dicimus quæ *dejectæ in Eurymenis fontem lapides fiunt.* In arboribus ſive in arborum concavitatibus inveniuntur coronæ à natura factæ. Et verò Plinius deſcribens illam inſignem platanum quæ eſt in Lycia, eamque faciens imaginem ſpeluncæ, *nemoroſo*, inquit, *vertice, & ſe vaſtis protegens ramis, arborum inſtar, agros longis obtinens umbris; ac ne quid deſit ſpeluncæ imagini, ſaxea intus crepidinis corona muſcoſos complexa pumices.* In vite, cui nomen pucina, eſt quoque corona. Eam certè Plinius vocat nigerrimam, & coronario naturæ luſu *στεφανίτην*. In plantis *τοῖς φρυγανικοῖς*, hoc eſt in virgultis illa eſt cui nomen *ἀδωνὶς*, ſive *ὀνωνὶς* cujus folia inter ſe circa caulem connexa reddunt ejus formam inſtar coronæ. In animalibus quoque natura coronas oſtendit. Nam in mari quoſdam piſces eſſe coronatos, ex Ariſtotele tradit Athenæus. *In oſtreis*, inquit Plinius, *ineſt nota, ambiente purpureo crine fibras, eoque argumento generoſa interpretantur.* Oppianus meminit quorundam piſcium, quibus *κατὰ κύκλον ὀφρὺς περίδρομος ἐστεφάνωται*, qui ſupercilio rotundo coronantur. Phænicen eſſe natura coronarum ajunt; coronavit enim ejus caput circulus notabilis, inquit Achilles Tatius. Solis autem eſt corona circuli. Et hoc illud eſt quod ait Dracontius in hoc verſu loquens de phænice,

Igne vago rutilatur apex, fax cætera lambit:
Et cœlum repetens erecto crine vagatur.

Pſitacum Apulejus coronat. *Enimvero cervicula ejus*, inquit, *circulo mineo velut aurea torqui pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur.* Onager habet in dorſo tæniam; ejuſque ſpinam utrinque diſtingunt albæ coronæ. Id quod Oppianus expreſſit in hiſce verſibus,

Ταινίη δὲ μέλαινα μέσην ῥάχιν ἀμφιβέβηκε,
Χιονέης ἑκάτερθε περισχομένη στεφάνῃσι.

Tænia verò nigra mediam ſpinam dorſi cingit, niveis utrinque ſecus

Solin. c. 36. *Strabo l. 12.* *Plato in Crati.* *Artemid. lib. 1. c. 79.* *Plin. lib. 3. cap. 2.* *Plin. l. 12. cap. 1.* *Plin. l. 14. cap. 3.* *Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 5.* *Athen. l. 7.* *Plin. l. 32. cap. 6.* *Oppian. ἁλιευτ. lib. 1.* *Achill. Tat. lib. 3.* *Dracont. de opif.* *Apul. Florid. l. 2.* *Oppian. κυνηγ. l. 3.*

ſecus diſtincta coronis. Adnotatus eſt partus ovis cujus caput habuit figuram & colorem tiaræ. Hydram Statius donat corona, *Plutarch. Alex. Mag.*

—— ſqualet triplici ramoſa corona *Stat. lib. 4. Theb.*

Hydra recens obitu, Et myagros, genus ſerpentum, Nicander vocat πολυστεφίας, τοὺς πολλοὺς στεφάνους ἔχοντας καὶ γραμμάς, *Nicand. ther.* multis coronis & lineis præditos. Nos ipſi & extimè & intimè ſumus coronati, non ut hoc nimiùm nobis placeamus; ſed ut ne quid coronæ memores corona indignum admittamus. Et extima quidem hominis corona dici poteſt illa quam Lactantius Firmianus deſcribit his verbis, *Frons ergo vallata per circuitum, & à temporibus effuſi ante auras* [aures] *capilli, & earum ſummæ partes in coronæ modum cinctæ, & occipitium omne contectum ſpeciem miri decoris oſtentant.* *Lact. lib. de opif. Dei. cap. 7.* Idipſum tradit Pollux, cui ultimus capillorum circuitus qui caput ambit, eſt coronæ στεφάνη. *Pollux l. 2.* Idem Lactantius in papillis coronas invenit, cùm eas dicit eſſe *fuſcioribus ac parvis orbibus coronatas.* *Lact. lib. de opif. Dei. cap. 10.* Inter ipſa oculorum interiora numeratur linea illa circularis, & ἶρις ambiens eam, quæ in oculo eſt γλήνη, id eſt, ipſa pupula. *Pollux l. 2.* Ergo circularem hanc lineam meritò coronam dixeris. Huic affinis eſt *illa*, quam Achilles Tatius ponit in oculo & lachryma, nempe cùm oculus ſubniger humida rigatus lachryma aſpicitur placida quadam albedine coronatus. *Achill. Tat. lib. 6.* Eſt & pileus ille naturalis, quo infantes ſolent inſigniri. *Eum obſtetrices*, inquit Lampridius, *rapiunt, & advocatis credulis vendunt, ſiquidem cauſidici hoc juvari dicuntur.* *Lamprid. in Diadum.* Certè Diadumeno illud fuit diadema. In humano capite coronæ reperiuntur, duæ; ſcilicet, concavitates quæ ſpeciem referunt coronæ. *Pollux l. 2.* Sed & illas tres humani capitis ſuturas, quæ & prominent, & in ſeſe recedunt, de quibus Ariſtoteles, filii medicorum vocant στεφανίτιδας coronarias. *Ariſtot. de hiſt. anim. cap. 7.* Illi ipſi intercapedinem eam, quæ eſt inter occipitium, & calvariam, ſive ſinciput, coronas vocant. *Pollux l. 2.* Parui quoque digiti corona nominatur apud Pollucem, ubi ait, carnis excreſcentiam, eam quæ eſt circa coronam parui digiti, eſſe tumorem ſanabilem. *Pollux l. 4. cap. 25.* Euſtathio authore, Græcis κορώνη inter alia eſt τοῦ αἰδοίου ἄκρον ἢ πλήρωσις pudendi virilis ſummitas aut conſummatio. *Euſtath. odyſſ. φ.* Eſt & circa alvum corona, quam quidam, inquit Pollux σφιγκτῆρα, alii coronam nominant. *Pollux l. 2.* Eſt & vena coronaria, id eſt, circulo cor ambiens. *Pollux l. 4. cap. 25.* Denique eſt quoddam genus morbi, cui nomen ψίλωσις τριχῶν nudatio capillorum, ſive depilatio ambiens caput inſtar coronæ.

CAPUT

CAPUT. XI.

De authore coronarum. Pandora quid. Janus dictus author coronarum. Prima corona nata apud menſas hominum, nempe minuendæ, aut ſedandæ gravitati capitis. Prima corona dicta ſtrophia, ſeu ſtrophiola.

DIxi de iis circulis & coronis, quarum ſola natura artifex eſt. Nunc illas exequar, quas humana manus nectit, cujuſcunque tandem formæ, materiæve ſint. Quod, ſcilicet, eſt inſtitutum meum, illudque argumenrum, cui curam hanc meam ſepoſui. Sed antequam huc venio, libet quærere quis fuerit author coronarum.

Plin. l. 16. cap. 4. Et quidem Plinius ubi quærat quiſnam Deorum primus coronatus fuerit, ait, *Feruntque primum hominum Liberum patrem impoſuiſſe capiti ex hedera.* Tertull. de cor. mil. Tertullianus (credo è Claudio Saturnino ſumpſit, cujus epitome quædam videtur eſſe de corona militis liber) tradit primum caput coronatum fuiſſe à Charitibus, *cùm ab omnibus muneraretur. Unde Pandora.* Id quod ipſe his verbis confutat, *Nobis verò*, inquit, *Moyſes propheticus, non poëticus paſtor principem feminam Euam faciliùs pudenda foliis, quàm tempora floribus incinctam deſcribit, nulla ergo Pandora. Sed & de mendacio erubeſcenda eſt corone origo.* Fulgent. lib. 2. mythol. in Prometh. Alii tradunt, divinam providentiam formaſſe Pandoram; *Pandora enim Gracè*, inquit Fulgentius, *omnium munus dicitur.* Philo περὶ κόσμ. Aristoph. ὄρνιθ. & ibi Schol. Philo Judæus & Ariſtophanis Scholiaſtes, ajunt, Πανδώραν eſſe τὴν γῆν terram, quam poëtæ vocant παμμήτορα & καρποφόρον. Et hoc ſenſu verum eſt, terram omnium primam coronari illa materia quæ omnis generis coronas effundit. Itaque hanc ob cauſam meritò ab Heſiodo vocatur ἐυςέφανος, Tzetz. in 1. lib. Heſ. quicquid dicat Tzetzes, eam ſic vocari propter pulchritudinem circuli; aut quia nos ſuis inventis coronat, & omnis generis fructibus. Philo περὶ ἀφθ. κόσ. Certè meritiſſimò ipſa floribus & fructibus coronatur, cùm ipſa illa coronamenta habemus muneris ſui. Dicta eſt enim Πανδώρα ſicut πάντα δωρουμένη, omnia donans.

——jam verſicoloribus anni
Fœtibus alma parens cingi ſua tempora gaudet.

Columel. de cultu hort. lib. 10. Sic apud eundem hortus coronatur floribus.

Jamque Dioneis redimitur floribus hortus.

Pergit Tertullianus, & ait *Saturnum Pherecydes ante omnes refert coronatum, Jovem Diodorus poſt devictos Titanas hoc munere à cæteris honoratum.* Ergo nec à Pherecyde, nec à Diodoro, ac ne ex ipſo quidem Tertulliano quicquam certi ſuper hac re elici poteſt. Alii tradunt

tradunt, Janum fuiſſe authorem coronæ, qui idem fuit inventor farris & vini. Nempe utrumque mortalibus præbuit, non tam cibo aut potui, quàm divino cultui, & ſacris inſtaurandis. Et verò in priſcorum ſacrificiis hæc duo fuiſſe conſtat, ut diſcimus è Lactantio; *Quid enim*, inquit, *habent dicere cur Dii hominibus tam diligenter ſuis quaque temporibus exhibeant? An ut illis far & merum demus, & odorem thuris, ſanguinem pecudum?* Nimirum, priſcus ille Janus ſator hominum coronarum quoque author perhibetur, ut rem per ſe nobilem, magnam & auguſtam majeſtas inventoris, & ſacrorum dignitas validiùs commendaret. Et verò hunc Janum in Italia, ſicuti Librum in India & Aſia, præclariſſimæ cujuſque rei auſpicem faciunt, ut pote navigii & monetæ. Ideoque ratem & coronam ei ſculpſerunt loco præmii. Porrò inventor farris & vini coronæ quoque author cluet, quia far & vinum ab altaribus Deorum tranſlata ſunt ad menſas hominum, apud quas natæ ſunt primæ coronæ. Id quod accidit hac potiſſimùm ratione. Novi *illi* γηγενεῖς terræ ſatu concepti homines ſimulatque temetum olfacere cœperunt, nova dulcedine capti, eo ſeſe inundarunt. Hinc ipſis haud leviter tactum cerebrum fumi calentis vapore, eo qui eſt è vini ebullientis aſpergine. Ergo & illis caput vacillare, & oculi nare, & lingua balbutire, & pedes errare cœperunt. Verè quiſpiam illis baronibus objectaſſet ea quæ Antinous unus procorum Penelopes improperavit illi, quem ignorabat eſſe Ulyſſem,

> Οἶνός σε τρώει, μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους
> Βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ.

Vinum te lædit dulce, quod & alios lædit, quicunque ipſum abundanter capit, nec decenter bibit. Denique uſque eò recepta opinio eſt, primùm Italiæ præbitum fuiſſe vinum, nempe à Jano, qui ibi conſedit, ut eam firment vocatam Oenotriam à priſco uſu vini. Verùm illud καρηβαρεῖν ſive καρηβαρείαν, illa, inquam, capitis gravitas ſive cephalalgia quæ erat è vino, ſæpe interpellabat lætitiam convivialem. Huic gravitati minuendæ, dolori etiam mitigando cœperunt ſibi utrumque tempus obvia qualibet re vincire, hoc eſt, caput fortiter adſtringere, docente videlicet, Deo; Ut qui morbo cauſam dederat, ille ipſus remedii monſtrator eſſet. Neque enim aut verum putabant, aut ne ſuſpicabantur quidem id quod Plinius tradit, *faſcia mulieris alligato capite, dolores minui.* Et hæ quidem primò non coronæ dictæ, ſed ſtrophia & ſtrophíola, hoc eſt faſciæ & faſciolæ, ἀπὸ τοῦ στρέφειν à vertendo ſic appellatæ, ſeu torquendo. Quanquam poſtea idipſum fuerunt quod coronæ. Virgilius hac voce eſt uſus in prima illa ſignificatione, in his verſibus,

Athen. lib. 15. & Q. Fab. Pictor. lib. 1.

Lactant. lib. 7. cap. 6.

Plutarch. κεφαλ. κα' ζητ. ῥωμ.

Hom. Od. φ'.

Steph. οἰνωτρία.

Pollux l. 2.

Plin. l. 28. cap. 7.

Virgil. in Copa. *Eja age, pampinea feſſus requieſce ſub umbra,*
Et gravidum roſeo necte caput ſtrophio.

Hac ipſa de cauſa hæc eadem ſtrophia dicta ſunt ἀναδήματα, noſtris vincula, Ovidius,

Ovid. lib. 4. Faſtor. *Cumque ſua dominæ* [Veneri] *date grata ſiſymbria myrto,*
Textaque compoſita juncea vincla roſa.

Tertull. de cor. mil. Hoc ipſum agnoſcit Tertullianus ubi ait, Quis coronæ uſus niſi vinculi tantùm? Certè coronæ nominæ interdum ſignificata ſunt vincula; cujuſmodi fuerunt illa, quæ geſtabantur in honorem Promethei, tanquam viciſſim nos ei pœnam pendamus, quod noſtra cauſa vinculis ſit oneratus. ut in his verſibus,

τῷ δὲ ξένῳ στέφανον ἀρχαῖον στέφος
Δεσμῶν ἄριστος ἐκ Προμηθείας λόγου.

Hoſpiti priſcam coronam circumdo vinculorum Promethei ſociam. Cæterùm hæc dictio uſque eò invaluit, ut hæc ipſa vincula *Athen. lib. 15.* ſignarint στεφανώματα, coronas ſive coronamenta, etiam apud noſtros, ut in loco Ovidii, quem paulò ante citavi,

Textaque compoſita juncea vincla roſa.

nempe eôdem ſignificatu quo ſunt apud Græcos ἀναδήματα, hoc *Ariſtid. in ep. ad Imp.* eſt diademata, ſive redimicula regia; ut in loco Ariſtidis, ubi is commendat Smyrnam Imperatoribus ſive ut calyptram reginarum vel imperatricum, ſive ut regium, vel imperatorium capitis inſigne. A noſtris dicta quoque ſunt redimicula, eo ſignificatu, quo redimire ſæpe eſt coronare, ut apud Capellam,

Martian. Cap. lib. 1. *Ipſa etiam fulcris redimicula nectere ſueta*
Flora decens trina eſt anxia cum Charite.

Senſim quoque factum eſt, ut eadem prope cum primæva illa ſignificatione στρόφιον ſit ἡ γυναικεία ἀνάδεσμη muliebre cingulum. Et vocem quidem στρόφιον derivant quoque à στρόφος, quæ eſt faſcia, ut apud Homerum,

Homer. in hym. Apol. περὶ δὲ χρύσεον στρόφον ἧκαν,

circa autem [Apollinem] auream faſciam injecerunt. Deinde addito ei decore, hanc faſciam factam eſſe τὸ στρογγύλον ζωνάριον, teres cincticulum. Neque verò ſtatim ſtrophium ſignificavit coronam, *Plin. l. 21. cap. 2.* ſed, Plinio teſte, tenuiorem tantùm coronam, hoc eſt, corollam. *Unde*, inquit, *nata ſtrophiola. Quin & vocabulum ipſum tardè communicatum eſt.* Tale ſtrophium, ſeu ſtrophiolum, ſicuti rem *Tertull. de cor. mil.* vernaculam, & nullius neque pretii neque dignitatis Tertullianus componit cum diademate, ut res diverſiſſimas. *Quid*, inquit, *caput ſtrophiolo, aut dracontario damnas diademati deſtinatum?* Hinc *Tertull. lib. de ſpectac.* ſtrophæ, id eſt verborum captiunculæ; *nec fabula*, inquit Tertullianus *ſed veritates, nec ſtrophæ, ſed ſimplicitates.* Et Prudentius,

Væ captioſis ſycophantarum ſtrophis, Prudent. in
Væ verſipelli aſtutiæ. ult. præf.

Eodem ſenſu Hieronymus vocat hæreticorum ſtrophas, id eſt captioſum, ac tortuoſum genus loquendi, atque adeò ſubdolum & fraudulentum. Plinius, *ego aliquam ſtropham inveniam, agamque cauſam tuam*, &c. Hinc intelligimus, ne Janum quidem, quamvis rerum præclariſſimarum celeberrimum authorem verè dici poſſe inventorem coronarum, & ſi is, invento farre & vino, cauſam dedit conviviis & epulis, ubi natæ ſunt coronæ; ſed laudem rei tam præclaræ totam eſſe neceſſitatis, cujus ea vis eſt, ut homines, quam libet ſtupidos & obtuſos, acuat. Non ergo mirum eſt, ſi dolor capitis invenit vincula; quibus deinde acceſſerunt omnia illa additamenta, quorum contextus cotonas facit.

apotheoſ. Hieron. ep. l. 1. ep. 50. Plin. epiſt. l. 1. ep. 18.

CAPUT XII.

Serviæ coronæ. Sertum unde dictum. Quid ſit. Sertum, corolla flores corollarii, Tum ii quibus conſperguntur ſepulchra, & coronæ certaminum ac triumphorum. Sertum inſigne regium, & corona ex auro & gemmis.

NIhil eſt in antiquitate frequentius quàm ſerta ſumpta pro coronis. Quòd ſi Plinio credimus, coronæ antiquitùs dicebantur ſerviæ à ſerendo, ac ſi dicas, ſeminatæ. Huc addo, quod, eodem Plinio authore, *arborum ramis coronari in ſacris certaminibus, mos fuit primùm.* Eo more ſi non planè verſo, aut ſaltem uſu florum unà cum ramis recepto in coronamenta, novæ quodammodo rei novum nomen inditum. Nam coronæ è ramis, floribuſque textæ ſerta dici cœpta, ſicut inſerta & implexa, nempe à verbis ſero ſevi, & ſero ſerui; quorum illud ſignat ſemino & planto; hoc admoveo, contexto, compono, ordino, Quippe utriuſque verbi ſupinum eſt ſertum, participium ſertus, unde noſtra hæc dictio fœta amborum ſignificatibus. Et verò ſertum dici conſtat non id modò quod eſt ſeminatum, ſed & id quod eſt admotum, textum, digeſtum, adunatum, & implexum. Videturque ſertum opponi ſoluto, ut in hoc loco Apuleji, *Hinc gratiæ gratiſſimæ, inde horæ pulcherrimæ, quæ jaculis floris ſerti & ſoluti, deam ſuam propitiantes ſcitè ſcitiſſimum conſtruxerunt chorum.* Idem alibi, *Jamque per plateas commeantem populi frequenter floribus ſertis & ſolutis adprecantur.* Itaque cùm horum ſignificatuum nullus non coronam exprimat, nihil mirum ſi ſertum ſignificat corollam & coronam, id eſt, circularem textum eorum florum, qui capiti redimiendo

Plin. l. 21. cap. 2.

Apul. Metam. l. 10.

Apul. Metam. lib. 4.

Etymologia. aptus eſt ac deſtinatus. Equidem hoc verbum ſero ſerui nihil dubitem derivare à verbo εἴρω τὸ συνάπτω. Certè τὰ συνειργμένα ſunt τὰ συνηρμοσμένα ἐν κύκλῳ ſimul aptata in circulo: Et hoc ſenſu coronæ dicuntur conſeri & conjungi, ſeu connecti velut in orbem. Ariſtides (ὥσπερ οἱ τοὺς στεφάνους συνείροντες), ut ii qui coronas connectunt. Itaque ſertum, dictio jamdiu placita, &, ſerviis obliteratis, recepta uſque eò invaluit, ut nunc quidem nullum ſit genus coronæ quod non hoc nomine cenſeatur. Et quidem ſertum ſignificare corollam, etſi ex innumerabilibus locis probari poteſt, tamen uno aut altero ſum contentus. Ovidius.

(Ariſtid. in Panath.)

(Ovid. lib. 9. Metam.)

Haud alio vultu quàm ſi conviva jaceres
Inter plena mihi redimitus pocula ſertis.

Interdum ſumitur pro floribus è quibus corollæ contexuntur. Virgilius de Venere cui ſit res ſacra,

(Virgil. 1. Æneid.)

Ubi templum illi, centumque Sabæo
Thure calent aræ, ſertiſque recentibus halant.

Sed ſanè ſæpiùs hac dictione ſignantur flores commixti & coacti quandoque in ſpeciem coronæ, quas vocant στεφάνους ἰσθαλίας, quandoque ſoluti. Statius,

(Athen. lib. 10.)

(Stat. lib. 2. Sylv.)

Dum ſæpe domi nova ſerta ligantem
Te videt.

Idem alibi,

Et ſi quà patet, aut diem recepit,
Sertis mollibus expleatur umbra.

Lethæa ſerta dictæ ſunt ex coronæ, quibus conſpergi ſepulchra mos fuit. Statius,

(Stat. lib. 5. Sylv.)

Illuſtremque animam lethæis ſpargite ſertis.

Serta quoque ex coronæ dictæ quibus donabantur victores certaminum quinquennalium. Statius,

(Stat. lib. 5. Sylv.)

Ille tuis toties præſtrinxit tempora ſertis,
Cum ſtata laudato caneret quinquennia verſu.

(Ovid. lib. 2. de triſt.)

Signat & coronas triumphales. Ovidius,

Auſoniumque ducem ſolitis circumvolet alis [victoria]
Ponat & in nitida laurea ſerta coma.

Denique ſertum ſignificat inſigne regium, hoc eſt, diadema. Martianus capella de corona Ariadnes,

(Martian. Cap. lib. 2.)

Hoc quoque Nyſiacis quod ſparſum floribus ardet
Multiplici ambitum redimitur lumine ſertum.

(German. in Phæn. Ar.)

Et Germanicus in Arati Phænomenis,

Quantumque à læva diſtantia ſerta notantur
Erigitur tantùm ſerpens.

Apud Capellam caput ſertatum eſt coronatum, ſeu diadematum

Cui

Cui galeatus vertex, ac regali caput majeſtate ſertatum. Et in gloſſario legimus Sertat. j. coronat, ϛεφανοῖ. Ergo Tertulliano loquenti de ea, quam dixi, corona Ariadnæ, ſertum eſt corona ex auro & gemmis. *Dat*, inquit, *Priapo* [Pherecydes] *& tænias idem, & Ariadnæ ſertum ex auro & Indicis gemmis, Vulcani opus, Liberi munus, poſt & ſydus.*

Martian. Cap. lib. 5. *Tertull. de cor. mil.*

CAPUT XIII.

E qua materia fierent primæ coronæ. Coronæ plectiles, Zonæ item plectiles. Artes plectiles, Corona muliebris plicatilis, Diademata plectilia. Syllogiſmi plectiles. Coronæ nexiles, tortiles, cyliſtæ, ſive encyliſtiæ. Bacchi corona ficulnea. Coronæ è prunis. Coronæ ſutiles.

CÆterum iſta prima ſerta, ſeu coronæ, nectebantur è floribus, è gramine, ſalice, arundine, lana, lino, hedera, omnique adeò materia plectili, nexili plicatili, tortili, flexili. Ergo quòd plectebantur plectiles dictæ; indeque omnia πλέγματα, ut vocantur à Theophraſto, & numerantur in mundo muliebri, ut liquet ex hoc loco Plauti,

Theophr. l. 4. de plant.

Pro galea ſcaphium, pro inſigni ſit corona plectilis.

Plaut. Bacch. act. 1. ſc. 2.

Græcis ſunt ϛέφανοι πλεκτοὶ, Æſchylo ἄνθη πλεκτὰ, Homero, πλεκτὴ ἀναδέσμη. Et coronæ, nempe florales, propriè dicebantur plecti, τί γὰρ δὴ ὦ Ἑρμῆ ἔλεγε ϛεφάνους πλέκειν, καὶ ἀμελεῖν τῶν προβάτων; Quid attinet, ô Mercuri, coronas plectere, & ovium curam omittere? Ubi plectere eſt formare in orbem. Unde eleganter Herodotus de Deo dixit, ἴδε θεὸς γλυκὺν πλέξας τὸν αἰῶνα, δυσξύνετος ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται αἰών. Ecce Deus dulce cum plexerit ſæculum, difficile intellectu in ſe invenitur ſæculum. Ad harum coronarum ſimilitudinem factæ quoque ſunt zonæ plectiles, cujuſmodi fuit illa quam ſibi Hippias Sophiſta Perſicis ſimilem confecerat. Porrò operoſiores hæ coronæ ſenſim ſunt fieri cœptæ ab aliqua, ſcilicet, illarum artium, quas vocabant τέχνας πλεκτικὰς, quarum mentio apud Platonem, ut earum quæ ſunt omnium artium antiquiſſimæ. Huc quoque pertinet proverbium λεπτὴν πλέκει tenuem plectit, de paupere dictum. Nam pauper non è pluribus operoſam, ſed è pauculis floribus tenuem coronam plectit. Sed quòd in mundo muliebri multa ſunt πλεκτὰ, cujuſmodi μάχαιραι, πυλεῶνες, κάλυκες, ϛρόφιον, ὀπισθοσφενδόνη, σφενδόνη, ἀναδήματα, κάλαμος, καλαμὶς, ἔντροπος, omnia aurea aut deaurata, non mirum eſt, inter hæc quoque cenſeri coronam muliebrem plicatilem. Hujus coronæ meminit Artemidorus, ubi recenſet plectilem, ſeu plicatilem ſupellectilem, hoc eſt, lina, retia ſpor-

Athen. l. 11. *Æſch. Perſ.* *Philoſtr. vita Apoll.* *Hom. Iliad.* *Stob. περὶ τοῦ βίου, ὅτι βραχ.* *Συνηγορ. ς'.* *Plato in Hippia.* *Plato lib. 3. de leg.* *ἐν παροιμ.* *Pollux l. 5. cap. 16.* *Artemid. lib. 4. c. 6.*

ſportas, nubeculas, ſeu velamina caniſtra, corbes, calathos, vittas, monilia aurea, torques & coronas. Ipſa quoque diademata fuerunt
Theophraſt. in charact. πλεκτὰ, ut alibi dico. Ad exemplum harum coronarum dictæ ſunt
Lucian. vit. auct. πλεκτοὶ ſive πλεκτάναι τῶν λόγων, qui ſophiſtis erat ἀοίδιμος συλλογισμὸς, continuus ſyllogiſmus. Hos Prudentius Græcorum imitatione vocavit ſyllogiſmos plectiles, nempe captioſum & fraudulentum genus concludendi.

Prudent. in alt. præfat. apoth.

Solvunt ligantes quæſtionum vincula
Per ſyllogiſmos plectiles.

Hæ quoque coronæ dictæ ſunt πηκτοὶ, pactiles, quaſi junctæ, id eſt,
Plin. l. 21. cap. 3. è floribus artificioſè mixtis compactæ. Pactili coronæ Plinius ſummam autoritatem fuiſſe dicit. Dictæ ſunt & nexiles, quod conſtabant è nexibus florum. Nempe ipſi flores necti dicebantur, vel inneсti, ut apud Plinium,
Plin. epiſt. lib. 4. ep. 3. *Quæ*, inquit, *ſcribus complere apes floribus & innectere videntur.* Etſi non ſum neſcius pro innectere, legi quoque *nectare*; ut illud ad artificium & pulchritudinem coronarum, hoc ad ſuavitatem florum referatur. Dictæ quoque ſunt ἑλικτοὶ, tortiles ſeu volubiles, aut voluentes ſe. Tortam coronam Propertius vocavit in loco ſuprà citato, de corona Ariadnes,

Propert. lib. 3. *Teſtis ſyderea torta corona Dea.*

His proximè acceſſerunt cyliſtæ, ſive encyliſtiæ, quæ fiebant ἐκ κυλίστου, quarum meminit Pollux; aitque è loco Archippi hanc eſſe
Pollux l. 7. cap. 30. στεφάνην ἐκ τῶν κυλίστων. Utinam Pollux aliquid uberiùs dixiſſet. Neque enim neſciremus quid ſignet hæc vox. Quid, ſi apud Pollucem legamus ἐκ τῶν κυκλίων, è rebus rotundis, ſive orbiculatis? Videntur enim hæ coronæ non ſolùm fuiſſe forma circulari, ſed & in eas tantùm fuiſſe admiſſas res orbiculares, veluti ad volubilitatem rotundatas. Quippe hinc tota corona fiebat firmior ac ſolidior, ac proinde volubilis, verſatilis, rotatilis. Hanc coronam his verbis
Apul. l. 11. metam. deſignat Apulejus, *Individuo nexu corona totis floribus, totiſque conſtructa pomis adhærebat.* Et hoc videri poteſt eſſe illud, quod ſi-
Euſtath. in 8. odyſſ. gnat Euſtathius cùm ait, has coronas ſic dici, διὰ τὸ οἴεσθαί τι εἶναι κυλίεσθαι στρεφομένους, nempe ἐκ τοῦ κυλίω voluo, devoluo, quòd impulſæ voluebantur. Hunc motum conficiebant res ſolidiores, è quibus hæc corona conſtabat, nempe poma, & fructus ii, qui erant duriuſculi præ herbis & foliis, rebus, ſcilicet, mollioribus. Hanc quo-
Plin. l. 21. cap. 3. que coronam videtur deſcribere Plinius his verbis, *Quædam coronæ per coronas currebant*, id eſt, quædam tanta latitudine & laxitate texebantur, ut minores coronas exciperent & complecterentur. At hæ minores coronæ majoribus coronis implicitæ per interiorem ambitum illarum majorum facilè currebant. Quod artificium quale fuerit, me planè neſcire fateor. Dicimus tantùm coro-

nas cyliſtias, ſive encyliſtias, ſive, ut ait Nicander ἐγκυλιοίους diſtinctas fuiſſe ab herbaceis & foliaceis; atque, ut ex Apulejo aliiſque probatum eſt, compactas è globulis, propter quorum firmitatem facilè rotabant & volvebantur. Neque tamen in hoc tantùm nectebantur, ut volverentur; nempe non tam coronæ fuiſſent quàm rotæ, aut rotulæ, ſed potiùs ut ſuſpenderentur, & viſendæ proponerentur ob pulchritudinem. Id quod ſcire licet è loco Alexis in Scirone, ὥσπερ κύλιστος στέφανος αἰωρούμενος, ut corona cyliſta ſuſpenſa. Et hac quidem de cauſa magnas nugas agit Nicander apud Euſtathium, & apud Athenæum, cùm ait has cyliſtias plerunque fieri è roſis. *Athen. lib. 15.* Veriſimilius is qui è ficu. Nam ficum numerari inter arbores ſcabras & duriuſculas, nec arborem ſolùm, ſed & folia ejus, diſcimus è loco Plutarchi, ficus, inquit, folium propter aſperitatem θρῖον nominatur. *Athen. lib. 15. Plutarch. ſymphoſ. 5.* Etſi θρῖον quoque dicitur de chamæpity, onogyro, & ſiderite. Ergo folia ficus propter ſcabritiem videntur habuiſſe locum in cyliſtiis, idque ſingulari exemplo; & fortaſſe imitatione ejus coronæ, quam Bacchus ſibi feciſſe dicitur è foliis ficulneis τοῖς τῆς συκῆς φύλλοις. *Scholiaſt. in alexiph. Nic. v.* Nemphe hoc cultu Liber triumphavit inſidens currui, quem leones trahebant. Ipſo τῷ θρίῳ folio ficulneo videtur antiquitas demonſtraſſe Bacchum, hoc eſt, τὸ θρῖον videtur fuiſſe ſymbolum hujus numinis, θρίῳ, inquit Plutarchus, auſtralem mundi plagam pingunt, ſive repræſentant. *θρίων. 54. Ariſtoph. ἱππ. Etymol.* Et interpretantur τὸ θρῖον θριαμβικόν, & videtur genitali parti naturæ ſimile eſſe. *θριαμβικός.* Hanc ipſam coronam videtur monſtrare Philetas in his verſibus, *Plutarch.*

μῆλα φέρων κόλποισι τά οἱ ποτὲ Κύπρις ἑλοῖσα *π. Ισιδ.*
Δῶρα Διωνύσου δῶκεν ἀπὸ κροτάφων. *κ. Οσιρ.*

Poma ferens ſinu, quæ ei quondam Cypris exempta à temporibus Liberi dedit. Tradit idem Plutarchus, ſiquid hoc ad rem pertinet, famulas Latinorum convivantes κλάδοις συκῆς σκιαζομένας, ramis ficus umbratas, i. coronatas, nempe hoc coronamenti genere tectas. *Plutarch. Camil.* Macrobius quoque auctor eſt, Lyrenenſes *cùm rem divinam Saturno faciunt, coronari ficis recentibus*, Inter cyliſtias coronas Hipponax apud Athenæum memorat eam, quæ conſtanbat è prunis. *Macrob. l. 1. Sat. cap. 7.*

Ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἀνταγωνιστῶν μέ τις *Athen. l. 1.*
Ἔδοξε στεφανοῦν γυμνὸς προσελθὼν στεφάνῳ κυλιστῷ
Κοκκυμήλων, Ἡράκλεις, πεπόνων.

In ſtadio concertatorum me quiſpiam viſus eſt coronare nudus prodiens corona cyliſta, prunorum, Hercules, maturorum. Quaſdam coronas video vocari ſutiles, quòd folia unde necterentur, ut veriſimile eſt, conſui mos fuerit. Et hanc, ſcilicet, Artemidorus vocat, τῶν στεφάνων δέσιν coronæ conjunctionem. *Artemid. lib. 4. c. 4.* *Sutiles*, inquit Plinius, *Saliorum ſacris invenimus, & ſolennes canis:* Ac ſi dicat, Suti- *Plin. l. 21. cap. 3.*

lium coronarum uſus eſt antiquiſſimus. Id quod hinc intelligimus, quòd eas in Saliorum ſacris antiquitùs adhibitas ſcimus; atque adeò in Saliaribus cœnis & dapalibus conviviis fuiſſe exhibitas.

Apul. l. 4. Metam. 38. Symach. l. 1. ep. 17. Auſon. in ultimis ep. Feſt. Salios. Apic. de re culin. c. 5.

Neque enim hic dico quænam eſſent ſaliares cœnæ, rem cognitiſſimam ex Apulejo, Symmacho, Auſonio, Feſto, aliis. Addit Plinius, *Tranſiere deinde ad roſaria.* Id quod cujuſmodi fuerit qui ſcire cupit, penitiùs inſpiciat verba Apicii, ubi is agit de conditura roſarum. *Roſatum*, inquit, *ſic facies: Folia roſarum, albo imi folii priùs forcipe ſublato, inſeris: quas ut ſutiles facias, in vino quàm plurimas infundes, ſic ut ſeptem diebus in vino macerentur. Poſt diem ſeptimum roſas de vino tollito, & alias ſutiles ſimiliter immittas, &c.* Itaque ad hanc ſuturam, id eſt ad conſuenda & concinnanda folia roſarum, neceſſe fuit ea ſic macerari, ut manum artificis, & puncturas quibus necterentur, pati poſſent. Pergit Plinius, *Eoque luxuria proceſſit, ut non eſſet gratia niſi mero folio.* Id quod convenit cum verbis Apicii, qui ad hanc ſui ſæculi luxuriam ſutiles componit. Ergo idem propemodum eſt, ac ſi dicat Plinius, Antiquitùs tota roſa inſerebatur ſutilibus. Sed eò tandem res proceſſit, ut rejecta & faſtidita gratia floris pulcherrimi, ejus tantùm folia retenta ſint, quæ ut alia aliis veluti ſquamatim insererentur, inventa eſt ea ratio conditurae, quam deſcribit Apicius. Nempe omnis decor harum coronarum videtur contineri artifice quadam ſutura & mixtione foliorum. Et in hoc quidem artificium congerebatur horum florum numerus innumerus. Ea

Plutarch. ſympoſ. 3.

re quidam apud Plutarchum acriter invehitur in hoc genus coronamenti; aitque hinc ſpoliari arbores; ac naturali & præſidio & ornamento deſtitui, quorum utrumque conſiſtit in illo foliorum indumento. Quippe flores natura in hoc procreavit, ut eſſent quorum pulchritudine & odorum ſuavitate mulceremur. Ergo qui plectunt coronas è florum foliis potius quam ex integris floribus hi perperam utuntur coronis, cùm folio nihil quicquam ſit

Ref. Clem. Al. ſtrom. lib. 4.

imbecillius. Nec immeritò Ariſtophanes deridens quoſdam quos vocat obſcuræ vitæ homines, addit, eos eſſe perſimiles generi foliorum, ὀλιγοδρανέες, πλάσματα κηροῦ, nulli rei, & figmenta ceræ. Sequitur Plinius, & ait, *ſutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos.* Cujus loci hic eſt ſenſus, Primæ coronæ Saliaribus cœnis dari ſolitæ imitabantur ſutiles, quarum exempla è regionibus longinquis ac tranſmarinis ad nos pervenerant. Poſtea, invaleſcente luxu, noſtrates hæ coronæ non ampliùs effigiatæ ſunt ad exemplum illarum Indicarum, verùm etiam illæ ipſæ Indicæ huc tranſlatæ ſunt. At illas Indicas, non ut Italicas, conſtitiſſe è precioſioribus foliis quàm ſunt folia roſarum, docet in ſequentibus verbis; *laudatiſſi-*

mum

mum quippe habetur è nardi folio eas dari, aut veſte Serica verſicolores unguentis madidas. Quæ quoque verba vix puto eſſe ſyncera. Sutilium coronarum nonnulla eſt apud poëtas mentio. Ovidius,

Tempora ſutilibus pinguntur tecta coronis. Ovid. lib. 5. Faſt.

Illud, *pinguntur* aſſerit Plinianum illud *verſicolores.* Hunc ſive morem, ſive luxum ſignat Martialis,

Perfundas glaciem triente nigro
Frontem ſutilibus rubor coronis. Martial. lib. 9.

Unde intelligimus, has quoque coronas numeratas fuiſſe inter conviviales.

CAPUT XIV.

Specimen earum coronarum quæ vinculi tantùm præbebant uſum, eſt corona ex Amerina ſalice, & Corona ex arundine vernacula. Salix, prima corona in hoc inventa, ut gravitati capitis mederetur. More priſco quiſque ferebat propriam coronam ad convivium.

EX iis quæ ſuprà dixi, intelligimus, primas coronas remedio fuiſſe inventas, nempe adſtringendo capiti inter convivialem ſive lætitiam, ſive laſciviam. Quod remedium quia effectu cognitum eſt eſſe neceſſarium, poſteritas conſtanter tueri cœpit, nec tueri tantùm, ſed & augere & ornare. Ergo coronas neceſſitas invenit, tempus aſſeruit, ſolertia excultas reddidit. Et verò prò incomptis illis, vernaculiſque vinculis, ſive ſtrophiis ex obvio factis coronæ plecti cœptæ è materia lectiore, ipſaque adeò florum diſpoſitione jam quæſitiore. Sed primæ illius coronæ, quæ unum vinculi uſum præbuit, antequam ultrà pergo, ſpecimen promo, nempe eam quæ plectebatur ex Amerina ſalice. Hanc, videlicet, ſolertia ejus ætatis, quæ Saturniam illam rudem & ſimplicem proximè ſecuta eſt, ludibrio habere cœpit ut ridiculam & ineptam. Quin & ludibrii cauſa vocitabatur coronamentum ruſticorum, quòd nexibus tantùm & vitilibus eſſet idonea. Hac tamen corona Megiſthen totos decem menſes fuiſſe evinctum tradit Anacreon libro ſecundo carminum. Hæc à me compendio dicta fuſiùs quidam apud Athenæum. Is præter hæc addit neſcio quid hiſtoriæ quod pertinet ad religionem. Id eſt hujuſmodi: Caribus mandatum fuit, ut quomodo ſtatua Junonis apud ipſos fugam meditata longiſſimis ramis implicita fuiſſet, ad hoc exemplum ipſi ex Amerina ſalice ſe redimirent, id eſt, quo vimine Deam vinxiſſent, Athen. lib. 15.

ſent, eòdem ſibi quiſque caput obſtringeret. Inibi mentio fit Epæneti poëtæ, quo authore Amerina ſalix eſt priſcum coronamentum Carum. Paulò poſt dicitur, uſum hujus coronæ apud Samios duraſſe uſque ad ætatem Polycratis. Denique, poſthabita priſca fabula, creditum eſt, veriſimilius eſſe Megiſthen ſeſe Amerina ſalice redimire ſolitum, quòd ibi ubi ipſe epulari ſolitus eſſet, hoc genus arboris feliciter provenirer. Nam & ipſi Lacedæmonii feſtis Promachiorum diebus arundine vernacula ſeſe coronabant, quòd hoc genus coronamenti ibi eſſet obvium. Cæterùm apud Athenæum vernaculam arundinem illam dici puto quæ non eſt odorata, aut dulcis. Nam arundinis odoratæ meminit Cæſar Conſtantinus; & dulcis ejus, quæ in Ægypto naſcitur in locis paluſtribus, Theophraſtus. Porrò apud Apollonium Rhodium video ſalicem vocari ἱερὸν στύπος, ſacrum ſtipitem, ſive truncum. Tradit tamen Plinius, Homerò hanc arborem fuiſſe, *frugiperdam, quòd ocyſſimè amittit ſemen; ſecutamque ætatem ſcelere ſuo interpretatam eſſe hanc ſententiam, quando ſemen ſalicis mulieri ſterilitatis medicamentum eſſe conſtat.* Ac tales quidem fuerunt illæ primæ qualeſcunque coronæ, veriùs vincula rudia & incompta. Nam ſecutis temporibus vix ullæ coronæ fuerunt nexæ è re qualibet quæ eſſet ad manum, ſed, Hercule, ex herbis, frondibus, foliis, floribus medicamentoſis, tam è vinculi adſtringentis, quàm ex herbæ, florumque indole geminato juvamine. Flores quoque cùm dico, aut folia, nihil obvium & qualecunque dico, ſed omnia lecta, ſpecioſa pretioſa, ſæpe exotica, ſæpe Indica. Quòd verò coronæ in hoc fuerint inventæ, ut illi, quam parit ebrietas, gravitati & ſomnolentiæ mederentur, docet mos priſcus ferendi & exhibendi eas ſub finem convivii. Id quod pluribus locis diſertim tradit Athenæus, & Plutarchus in convivio ſapientum, & Theognis in his verſibus,

Conſtantin. Cæſ. lib. 6. cap. 7.
Theophraſt. de cauſ. lib. 6. c. 16.
Apollon. Rhod. l. 4.
Plin. lib. 6. cap. 26.
Plutarch. ἑπτ. σοφ. συμπ.
Theogn. in ſent.

Ἦμος δ' ἠέλιος μὲν ἐν αἰθέρι μώνυχας ἵππους
Ἄρτι παραγγέλλῃ μέσσατον ἦμαρ ἔχων,
Δείπνου δὴ λήγοιμεν, ὅπου τινὰ θυμὸς ἀνώγῃ,
Παντοίων ἀγαθῶν γαστέρι χαριζόμενοι.
Χέρνιβα δ' αἶψα θύραζε φέροι, στεφανώματα δ' εἴσω
Εὐειδὴς ῥαδιναῖς χερσὶ Λάκαινα κόρη.

Cùm verò ſol quidem in æthere ſolidungulos equos jam admonuerit, medium diem habens, cœnam tunc terminemus, ubi aliquem animus jubet variis bonis ventri ſatisfacientes. Gutturium autem ſtatim foras ferat, coronas verò intro formoſa teneris manibus Lacæna puella. Qui tamen mos non ſemper viguit. Sæpe enim coronabantur initio epularum, ut in hoc loco Euripidis;

— ὡς

—— ὡς δ' ἐπληρώθη στέγη, *Euripid. Io. actu 3.*
Στεφάνοισι κοσμηθέντες ἀφθόνου βορᾶς
Ψυχὴν ἐπλήρουν.

Completis tandem tabernaculis, coronis ornati feſtis & lætis dapibus animas explebant. Id ipſum docent hi verſus qui ſunt apud Athenæum,

Ὡς γὰρ εἰσῆλθε τὰ γερόντια, τότε εἰς δόμους *Athen. lib. 15.*
Εὐθὺς ἀνεκλίνετο. παρῆν ὁ στέφανος ἐν τάχει.

Domum ut ſunt ingreſſi vetuli, ſtatim accubuerunt. mox adeſt corona. Et ille apud Euripidem ſe non ultra cibum ſumpturum ait, priuſquàm alter coronam ſumpſerit.

—— οὐ πρὶν ἄν σέ γε *Eurip. cycl. actu 4.*
Στέφανον ἴδω λαβόντα, γεύσομαί τ' ἔτι.

Non priùs quàm te videro ſertum ſumere, guſtabo ultra. Cæterùm antequam luxus ille ſurrepſiſſet ſolemnium epularum, cùm, inqam, ruſtica ſimplicitate petrones illi conveniebant ad ſeſe, ſi Diis placet, malaciſſandos & hilarandos, ſuam quiſque coronam eò ferebat; ut poſteaquam ſeſe pluſculum invitaſſet, eo ſerto, tanquam amuleto muniret ſe adverſus mala inſtantis ebrietatis. De quo more extat hic locus Euripidis, ubi ait Centauros cum herba coronaria acceſſiſſe ad convivium Deorum,

Ἀνὰ δ' ἐλάταισι, στεφανώδει τε χλόᾳ *Euripid. Iphig. in Aul. act. 4.*
Θίασος ἔμολεν ἱπποβότας
Κενταύρων ἐπὶ δαῖτα τῶν θεῶν,
Κρατῆρά τε Βάκχου.

Venit & equeſtris turba Centaurorum abiegna tela, virideſque corollas gerens ad convivium Deorum, & craterem Bacchi. Hunc quoque morem expreſſit Ovidius,

Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti
Gramine veſtitis accubuêre toris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſque coronam.
Miſcendas largè rivus agebat aquas.

Duplici ergo ratione juvabant primæ illæ, & quæ primas conſecutæ ſunt, coronæ. Nam quòd illæ primæ vincula erant, caput adſtringebant. Quod nectebantur ex herbis & floribus in hoc lectis, ut vini vim majori vi compeſcerent, certè aut refrigerabant, aut alia quapiam naturali facultate ebrietatis impetus reprimebant, tum capitis dolores mitigabant. Quæ coronæ dotes ingentem celebritatem adeptæ, infrequentiſſimo apud omnes uſu poſtea fuerunt, ut infrà dicam.

CAPUT

CAPUT XV.

Refrigerans corona. hujus generis eſt eſt roſea. Et è ſmilace, è ſemine ſpinæ albæ, ex herba hirſuta, è gramine dactyli, ex iberi, & quinquefolio, è pulegio, ex amethyſto, è chamæpiti, è filo cui hæreret folium oleæ inſcriptum nomine Minervæ. Ferales coronæ. De vi odorum. Nimia Tertulliani coronarum inſectatio. Corona è cæpis.

REfrigerantis coronæ ſpecimen eſt apud Ariſtophanem in his verſibus,

Ariſtoph. ὄρνιθ.

—— φέρε παῖ στέφανον. καταχεῖσθε.
Κατὰ χειρὸς ὕδωρ φερέτω ταχύ τις.

Fer puer coronam. infundite. Per manum aquam ferat citò aliquis. ubi ſcholiaſtes ait, τοῖς γὰρ εὐωχουμένοις περιέκειντο οἱ στέφανοι καταψύχοντες τὸ κρανίον ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου θέρμης. Nam qui epulabantur, hos cingebant coronæ refrigerantes calvariam, ſive ſedem cerebri, à calore vini. Hujus quoque refrigerantis coronæ, mentionem facit Clemens Alexandrinus, ubi oſtendit ridiculè refrigerari caput; cùm potius medici, ubi cerebrum refrigeratum ſentiunt, ei medeantur unctione pectoris & ſummi naſi. Cæterum illa quæ refrigerant plerumque ſunt adſtringentia. Hujus generis fuit ῥοδινὸς στέφανος roſea corona. Nam roſæ ſuper mordacitatem ajunt ineſſe utramque facultatem refrigerandi & adſtringendi; & hinc minuere gravitatem capitis. Itaque Anacreon ait, coronam roſaceam ſociandam eſſe Baccho, ejus vi, ſcilicet repellendæ.

Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.
Pollux l. 6. cap. 19.

Τὸ ῥόδον τὸ τῶν ἐρώτων
Μίξωμεν Διονύσῳ,
Τὸ ῥόδον τὸ καλλίφυλλον
Κροτάφοισιν ἁρμόσαντες.

Roſam quæ [eſt] amorum, miſcebimus Dionyſo, Roſam pulchram temporibus aptantes. Neque tamen ſum neſcius, apud Plutarchum rideri eos qui roſaceas coronas poſt convivium pro laureis capiti imponunt. Quippe iidem ajunt florales coronas eſſe κορασώδεις puellares; & ludentibus magis convenire virginibus, & mulieribus quàm congreſſibus philoſophorum, eorumque qui literarum militia ſint exercitati. Ut ut eſt, diverſorum florum coronas caput juvare, antiquitus creditum & traditum, αἱ τῶν ῥόδων καὶ τῶν ἴων ἀποφοραὶ, inquit Clemens Alexandrinus, ἡσυχῇ οὖσαι ψυχραὶ συστέλλουσι καὶ ἐπιστύφουσι τὰς καρηβαρείας, Roſarum & violarum ſuavitates ſive exhalationes cum ſenſim & quietè refrigerent, coërcent, & adſtringunt gravitates capitis. Hujus quoque generis eſt corona è ſmilace, quæ facta

Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.

impari

impari foliorum numero capitis doloribus mederi creditur. Cæte- *Plin. l. 24.*
rùm ſmilacem Theophraſtus dicit eſſe ἄνθος λευκὸν καὶ εὐῶδες, ἠρι- *cap. 10.*
νὸν, florem album, odoratum, vernum. Et Iulianus collocat ſmilacem *Julian. in*
inter plantas odoratas, Verſabere, inquit, in ſmilace & thymo, her- *ultimis ep.*
biſque odoratis. Quanta ſmilaci facultas inſit, hinc ſciri poteſt, quòd *Theophraſt.*
dormientes homines, cùm maximè florens tumeſcit, interficit. Su- *lib. 3. de*
perioribus coronis annumero alias quæ ſunt ſingularibus præditæ do- *plant. 36.* *Plutarch.*
tibus. Et quidem Plinius coronam è ſemine ſpinæ albæ dolores ca- *ſymp. 3.* *Plin. l. 24.*
pitis minuere dicit. Eâdem vi cenſetur corona ex herba hirſutæ, quæ *cap. 12.*
Græcis eſt φιλάνθρωπος. Eodem authore, *gramen tertii generis da-* *Plin. l. 24.*
cty'i, ejus cui cauſtica vis eſt, capiti circumdatum ſanguinis è na- *cap. 19.* *Plin. ibid.*
ribus fluxiones ſiſtit. Iberis adalligata capiti cum quinquefolio epi- *Plin. l. 25.*
phoras, & ſi qua in oculis vitia ſunt, emendat. Idem tradit; *in ca-* *cap. 12.*
pitis dolore coronam imponi, & contra epiphoras collo circumdari. *Plin. l. 27.* *cap. 12.*
Adeſt & è pulegio corona, de qua hic ipſe Plinius, *Dignior*, inquit, *Plin. l. 20.*
è pulegio corona vertigini quàm è roſis, cubiculis noſtris pronun- *cap. 40.*
tiata eſt. Nam & capitis dolores impoſita creditur levare. Quin &
olfactu capita tueri contra frigorum æſtuſque injuriam, & ab ſiti tra- *Plutarch.*
ditur. Coronis quoque ex amethyſto non lapide, ſed flore poſt vinum *ſympoſ. 3.*
utebantur adverſus vinolentiam. Nam τῶν ἀνθῶν ἀπόῤῥοιαι florum
effluentiæ mirabiliter caput muniunt adverſus ebrietatem. Atque
adeò quibuſdam floribus ajunt ineſſe vim fovendi cerebri. Aliis in-
ſunt aliæ facultates, & quidem admirabiles. Hujus generis eſt alyſſos *Plutarch.*
quæ liberat hominem ſingultu non ſolùm tacta, ſed viſa. Huc quo- *ſympoſ. 3.*
que refero coronam nexam è ramulis ejus herbæ, quæ Græcis eſt *Conſt. Cæſ.*
χαμαίπιτυς, & πιτυΐνη, noſtris abiugâ, ſive abiga, & humilis pinus. *lib. 7. c. 31.*
Quippe ajunt eum qui hac corona ſit coronatus, non inebriari. His *Conſt. Cæſ.*
addo illam quæ fiebat ex eo filo, cui hæreret folium oleæ, in quo *lib. 9. c. 1.*
ſcriptum eſſet nomen τῆς Ἀθηνᾶς Minervæ. Hinc quoque capitis
dolores ſedari ajunt. Uſque eò verum eſt, corona caput non ſolùm
ornari, ſed juvari & ſervari. Sed mirum eſt, tam ſalutare, tamque
illuſtre inventum humanam nequitiam reperiſſe, quomodo ad nefa-
rios uſus traduceret. Nempe, repertæ ſunt nefandæ coronæ harum,
quas dixi, tam ſalubrium per nomen quidem & ſpeciem imitatrices,
at re & effectu ferales, atque adeò capitis, cui imponuntur, inter-
fectrices. De his ſcripſerunt Mneſtheus & Callimachus medici à
me ſupra memorati. *Quoniam & in hoc*, inquit Plinius, *eſt ali-* *Plin. l. 21.*
qua valetudinis portio, in potu atque hilaritate præcipuè, odorum *cap. 3.*
vi ſurrepente, fallaciter ſcelerata Cleopatræ ſolertia. Namque
apparatu belli Actiaci gratificationem ipſius reginæ Antonio ti-
mente, nec niſi prægustatos cibos ſumente, fertur favore ejus luſiſ-
ſe, [l. timori ejus illuſiſſe] *extremis coronæ floribus veneno illitis, ip-*

ſaque

ſaque capiti impoſita. Mox procedente hilaritate, invitavit Antonium ut coronas [p. coronati] *biberent, nempe uterque. Quis ita timeret inſidias?* Hoc tantum ſcelus, alioſque abuſus coronarum equidem reputans, magnopere probo illam acritatem Tertulliani, quæ unam ſpectat ſynceritatem morum, qua is totus exarſit. Sed ubicunque is acerbius invehitur in coronas, ubi eas deridet, ubi eas ita proſternit, ut in coronis unum agnoſcat uſum vinculi, ac præterea nihil, ibi verò, quod ejus venia dictum ſit, à ſumma ejus pietate provoco ad ſingularem eruditionem. Neque enim neſcivit, odorum vim non minùs conducere ad ſanitatem, quàm ad voluptatem, ut ex Ariſtotele Plutarchus tradit, nimirum, per calo-

Plutarch. πε. Ἰσιδ. ϗ Ὀσιρ. rem & ſubtilitatem cerebrò ſe leniter infundentem. Certè ubi is loquitur de cufi Ægyptio, tradit dulci ſpiritu, & ſalutari quadam exhalatione moveri aërem, cujus per reſpirationem corpus tactum mauſueſcit. Tunc enim fit gratum quoddam temperamentum, quod mœſtitiam diſcutit, nec tamen cerebrum ebrietate occupat. Quæ etſi vera ſunt, nihilominus tamen Tertullianum uſque iuvat

Tertull. de cor. mil. illudere tantæ rei. *Caterum*, inquit, *in capite quis ſapor floris? quis corona ſenſus niſi vinculi tantùm? Quia neque color cernitur, neque odor ducitur, nec teneritas commendatur. Tam contra naturam eſt florem capite ſectari, quàm cibum aure, quàm ſonum nare.*

Tertull. Apolog. Similis ſeveritatis extat alius apud hunc ſcriptorem locus. *Non emo capite* [l. capiti] *coronam, nempe Liberalibus. Quid tuâ intereſt, emptis nihilominus floribus quomodo utar? puto gratius eſſe liberis & ſolutis, & undique vagis. Sed et ſi in coronam coactis, nos coronam naribus admovimus. Viderint qui per capillum odorantur.* Nec Tertullianus tantùm acerbè coronas inſecta-

Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8. tur, ſed & Clemens Alexandrinus, ubi ait, coronatos amittere τὸ τερπνὸν τῆς αἰσθήσεως ſuavitatem florum. Nec vident, inquit, coronati coronam, locatam ſuper oculos. Atque adeò cùm odor natura ſurſum vergat, eo reſpiratio privatur; ut ſemel dicam, florum eſt injuria non nutrimentum iis frui ſupra aſpectum. Atque hæc qui-

Lucian. Nigr. dem omnia videntur ſumpta à veteri quodam philoſopho qui eos, qui coronis uterentur, inſectari ſolitus eſſet, qui neſciunt locum coronæ. Siquid enim, inquit, gaudent halitu violarum, & roſarum, oportuit eos coronari ſub naribus, ut per reſpirationem hinc traherent plurimum voluptatis. His affine eſt dictum Socratis rela-

Xenoph. memorab. lib. 1. tum à Xenophonte, odorum, niſi nares acceſſerint, nulla utilitas. Etſi de odoribus tantùm, non etiam de floribus ibi loquitur Socrates. Porrò à temporibus & capillis odorem ad nares pervenire, è naribus, inquam, duci odorem qui eſt in capillis & in vertice, non eſt res tantæ abſurditatis, quanta huic tantæ coronarum inſectationi præten-

prætenditur. Ipſe Tertullianus cùm ait, naturam ſignaſſe uſum florum, quam ipſe vocat, naturæ præſcriptionem, addit eam non debere eſſe potentiorem ſectæ interdictione. Ubi palam fatetur, quod natura, licet, ſectam, videlicet, Chriſtianam facere inlicitum: Sed ubi hæc interdictio? Quinimo in ſacris libris nihil quicquam eſt magis obvium quàm mentio coronæ. Uſque eò & ipſi ſpiritui ſancto complacitus eſt florum decor, & coronarum uſus. Et verò in Apocalypſi non ſolùm viginti quatuor ſenioribus, ſed & ipſi Chriſto aptatur corona, non illa ſpinea prompta è ſuppellectile carnificis, ſed illa de qua nunc ago; illa ipſa, cujus meminit Prudentius in his verſibus, *Tertull. Apolog.*

Regia mirifici fulgent inſignia David,
Sceptrum, oleum, cornu, diadema, purpura & ara.
Omnia conveniunt Chriſto, chlamys atque corona.
Virga poteſtatis, cornu crucis, altar divum. *Prudent. in enchir.*

Nimirum oleagineam coronam Chriſto tribuit, id eſt, & victricem & triumphalem. Quæ tamen, ſi admittitur ſententia Tertulliani, planè inutilis & ridicula eſt. Uſque eò is, ubicunque occaſio eſt, nihil coronæ parcit. Certè fatendum eſt, tam multa fœdè perpetrata ubi interveniebant coronæ conviviales, (id quod alibi dico) ut priſca illa Chriſtiana pietas acriter ac ſeverè inſurrexerit in abuſum coronarum. Id quod cum Tertulliano excuſat Clementem Alexandrinum, qui quærit an fas ſit uti coronis & unguentis, quorum utroque homines impelluntur ad voluptates, & ad libidinem, poriſſimùm adventante nocte. *Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.* Salutaribus coronis adnumero myrteam. Nam hanc quoque vini vim compeſcentem, & Baccho inimicam ferunt. Et hoc eſt Pollux ait, Anacreontem myrtis coronari ſolitum, nempe dum crebriùs & largiùs potaret. Etſi alia hujus coronæ ratio eſt, quòd myrtus, ut infra dico, eſt Veneris. *Plin. l. 15. cap. 29. & Ath. l. 15. Pollux. lib. 6. cap. 19.* Cæterùm quòd cæpe, eliciendo lachrymas, oculis prodeſt, & ipſum inter hujus generis coronamenta receptum eſt. Hujus coronæ meminit Artemidorus; eique locum aſſignat inter illas, quæ per quietem viſæ quidpiam ſignificant. Ergo has coronas illis prodeſſe ait qui ſomnium viderint, non item iis qui ei proximè adſtant. Fortaſſe hoc genus coronæ ſignavit Callimachus in hoc verſu, *Ariſtot. probl. 9. ſect. 31. Artemid. lib. 1. c. 79. Scholiaſt. in alexiph. Nicand. in μήκωνος κισσόληγ-γος.*

—— ἀμφί τε κόρσην
Εἰργμένος ἀγλίθων οὖλον ἔχε στέφανον,

circa caput vinctus cæparum teneram coronam.

CAPUT

CAPUT XVI.

Corona hederacea. Hedera Baccho ſacra. Hedera & vitis cur ſocientur. Ex hedera & vite ſit coronamentum Bacchi. Cur cum hedera compeſcat vim Bacchi, nihilominus tamen ſit coronamentum hujus numinis. Liber hederatus & laureatus.

SUperioribus coronis annumero hederaceam. Nam præter id quod hedera ſponte provenit, & ubivis gentium eſt obvia & percopioſa, atque ideò ubique hac fronde redimiri licet, huic ſeu facilitati, ſeu commoditati accedit hæc ipſa facultas refrigerans & *Plutarch. ſymp. 3.* adſtringens, denique ſedans τὴν καρηβαρείαν dolorem capitis. Tradidit antiquitas, Bacchum fuiſſe peritum medicinæ, primò quia fuit inventor vini, quod numeratur inter fortiſſima & ſuaviſſima remedia. Deinde quòd vino oppoſuit hederam, & ex ea coronam plectere docuit; hæc enim quia eſt φιλόψυχρος καὶ ἐμψυχρ amans frigoris & refrigerat, ebrietatem extinguit. Hac de cauſa antiqui- *Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8. Phornut. in Baccho.* tas eam, quomodo draconem, Deo conſecravit, veriùs quàm ob illam quam refert Phornutus, videlicet, propter ſimilitudinem vitis & racemorum: hinc epithetum βοτρυοστέφανος racemis redimitus, quod reſpicit utramque vocem & vitis & hederæ. Etſi verum eſt, hederam propter hanc ſimilitudinem in coronamentis *Long. lib. 4.* quandoque ſuccedere in locum vitis. His omnibus, inquit Longus, pro vite hedera impoſita erat. Et corymbus ejus cùm eſſet magnus *Plutarch. ſymp. 3.* & nigreſcens, vuam imitabatur. Et Plutarchus de eo qui captus pulchritudine ejus coronæ quæ eſſet è vite, ut illam, inquit conſpexit nudam & ſine folijs, amavit ſimilitudinem hederæ, id eſt vitem amavit propter ſimilitudinem hederæ. Nam & in aſcenſu tortilis eſt, & eundo errat; & folium habet tumidum & ſine ordine effuſum. & corymbus ejus vuæ ſpiſſæ & ob maturitatem nigreſcen- *Luc. Bacch.* ti ſimilis imitatur diſpoſitionem vitis. Nec mirum ſi ipſi corymbi dicuntur eſſe coronamentum Bacchi. Sociantur ergo natura vitis & *Philoſtr. in Ariadne.* hedera etiam ob ſimilitudinem. Et quidem apud Indos Machlæos exſtat lucus, quem ubertas hederæ, vitiumque inibi provenientium ſua opacitate pulcherrimè inumbrat. Quæ utriuſque arbuſti ſocietas talis eſt, ut eam nulla vis venti diſſolvere poſſit. Id quod expreſſit Q. Calaber in his verſibus,

Q. Calab. lib. 14.

Ὡς δ' ὅτε που κισσός τε καὶ ἡμερὶς ἀμφιβάλλοι
Ἀλλήλαις περὶ πρέμνα. τὰ δ' οὔποτε ἴς ἀνέμοιο
Σφῶϊν ἀπὸ νόσφι βαλεῖν ἐπιθεῖν, &c.

Ac veluti hedera & vitis conſtringunt ſe mutuo ramuſculorum nexu,

nexu, quos nulla unquam vis venti à ſe divellere poteſt. Deinde utraque alteri implicita mirum in modum pulchreſcit, Virgilius,

—— pocula ponam *Virg. ecl. 3.*
Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis;
Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis
Diffuſos hedera veſtit pallente corymbos.

Quid quod hedera fungitur vice vini, & abſque vino inebriat? ὅλως ἄοινον ἐμποιεῖ μέθην, inquit Plutarchus, planè ebrietatem inducit sine vino. Equidem hanc puto eſſe veram cauſam, quapropter hedera & vitis ſociata efficiunt coronamentum Bacchi. Quod his verbis deſcribit Aurelius Nemeſianus alloquens Bacchum, *Plutarch. κεφαλ. τῶν ζητ. ῥωμ.*

Te cano qui gravibus hederata fronte corymbis *Aurel. Nemeſ. ecl. 3.*
Vitea ſerta plicas; qui comptos palmite tigreis
Ducis odoratis perfuſus colla capillis,
Vera Iovis proles.

His omnibus addo ea quæ memorantur accidiſſe in natalibus Bacchi. *Philoſtrat. in Imag.* Hic enim cùm ex utero matris per vim exiiſſet, & flamma ibi exorta & ſciſſa in diverſa antrum Bacchi tam luculenter umbraret, ut nihilominus Aſſyrio & Lydio lapide pulchrius appareret, tortiles corymbi, & ipſa vitis, & thyrſi arbores ibi ſunt enatæ, id tam libenter tolerante terra, ut & igni quædam ſint conceſſæ. Nec mirum ſi Bacchi gratia terra coronavit ignem, nempe hedera, corymbis, thyrſis. Enimvero hedera & vitis tam arcto fœdere conſtringuntur, ut exiſtimatum ſit, vitem fore feraciorem, ſi putator ejus hedera ſit redimitus. *Conſt. Cæſ. lib. 5 c. 24.* Hic non omitto priſcam fabulam, quæ ait, κισσὸν fuiſſe adoleſcentem unum è Bacchi ſaltatoribus, qui coram Deo ſaltans mortuus in terram cecidit. *Conſt. Cæſ. l. 11. c. 31.* In hujus honorem terra produxit florem adoleſcenti cognominem, adoleſcentis germina ſervans in planta. Hæc ſive planta, ſive abruſtum è terra erumpens eâdem ratione vitem amplectitur, qua is adoleſcens Bacchum amplecti ſolitus fuit, ejuſque cervicem brachiis circumdare. Et hæc quidem de hederæ vitiſque ſocietate. Cæterùm ſua huic frondi è propria indole dignitas eſt, quòd cerebrum ab heluco defenſat, hoc eſt à καρηβαρεία. *Tertull. de cor. mil.* Et ideo videtur eſſe in tutela Liberi, *quem eundem apud Ægyptios Oſirin* Harpocration *hanc ob cauſam hederatum argumentatur.* Et hæc quidem Tertullianus, qui ea videtur ſumpſiſſe è Plutarcho, qui ait, hederam, quam Græci Baccho conſecrant, ab Ægyptiis nominari χενόσιριν, ac ſi dicas plantam ſive abruſtum Oſiridis. *Plutarch. πε. Ισ. καὶ Οσιρ.* Sed mirum videri poteſt, hederam, cujus ingenium eſt inhibere vim Bacchi, nihilominus eſſe coronamentum hujus numinis. Ubique enim poëtæ eum faciunt & corymbiferum & hederatum. Certè ejus coronamentum de-

ſcribit Ariſtophanes loquens de Baccho in his verſibus,

Ariſtoph. θεσμοφ.

Κύκλῳ δὲ περὶ κισσὸς
Εὐπέταλος ἕλικι θάλλει

Circulo autem circùm helicem hedera floret. Extatque vetus illud,

Ariſtid. ἱερ. orat. 4.

χαῖρε ὦ ἄνα κισσεῦ Διόνυσε.

Salve ô rex hederæ Dionyſe.

Noſtri quoque utraque corona eum redimiunt & pampinea & hederacea. Ovidius,

Ovid. lib. 6. Faſt.

Bacche racemiferos hedera redimite capillos.

Hujus coronamenti rationem, idem Ovidius reddit in his verſibus,

Ovid. lib. 3. Faſt.

Cur hedera hæc cincta eſt? hedera eſt gratiſſima Baccho.
Hoc quoque cur ita ſit dicere nulla mora eſt:
Niſiades nymphas, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis appoſuiſſe ferunt.

Id quod Ovidius ſi non vertit, at ſanè ſumpſit è nono Διονυσιακῶν.

Etymol. Διονυσ.

Τὸν μὲν ὑπερκύψαντι θεηγενέος τοκετοῖο
Στέμματι κισσήεντι λεχωΐδος ἔστεφον ὧραι.

Hunc quidem ſuperſtantes divini parentis corona hederacea puerperæ coronarunt horæ. Extat & locus Euripidis qui recens nato Libero hederam tribuit,

Eurip. Phœniſſ. actu 2.

Βρόμιον ἔνθα τέκε
Μάτηρ Διὸς γάμοισι, κισσὸς
ὃν περιστεφὴς
Ἑλικτὸς, εὐθὺς ἔτι βρέφος χλοη-
φόροισιν ἔρνεσι
Κατασκίοισιν ὀλβίσας ἐνώτισε.

Ubi Bromium edidit mater Jovis ex concubitu, quem hedera circùm ejus tempora ſerpens ſtatim infantem virentibus & opacis ramis obtectum beavit. Oppianus ait, cum repoſitum fuiſſe in abiegna ciſta pellibus indutum, racemiſque circumdatum,

Oppian. κυνηγ. lib. 4.

Εἰλατίνῃ γηλῷ δῖον γένος ἐγκατέθεντο,
Νεβρείοις δ' ἀμφιβάλοντο, καὶ ἔστεψαν
κορύμβοις.

Abiegna in ciſta divinum genus repoſuerunt, pellibuſque induerunt, & coronarunt racemis. Hinc eſt quod hedera & abies mutuis veluti amplexibus ſociantur. Oppianus,

Oppian. ἁλιευτ. l. 4.

ὥσπερ δὲ βλωθρῇσιν ἑλίσσεται ἀμφ' ἐλάτῃσιν
Ὑγρὸς ἕλιξ κισσοῖο.

Philoſtrat. in Imag.

ſicut altas implicatur circùm abietes humida circumvolutio hederæ. Id quod à Megæra factum eſſe tradit Philoſtratus in Semele. Et fabula quidem ſic habet. Cæterùm naturali, veràque cauſa tota

res

res nititur. Cùm enim vino immoderatiùs utentes vinum conſopiat, veriſimile eſt, illud non tanti futurum fuiſſe, ſi non reperta ratio eſſet, quâ æſtus ille tolerari, & compotorum voluptas diutiùs produci poſſet. At hoc inter omnes frondes maximè præſtat hedera. Non ergo mirum, ſi hæc frons Baccho uſque eò placita eſt, ut eam ſibi veluti peculiarem ſepoſuerit, cujus, videlicet, præſidio vitis niteretur. Et has quidem ob cauſas quantum eſt poëtarum Liberum faciunt hederatum. Homerus, *Homer. al. hymno in Bacch.*

Κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ' ἀείδειν.

Hedera coronatum Bacchum valde ſonantem incipio canere. Paulò poſt hic ipſe Liber eſt hederatus & laureatus, κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος. Enimvero Bacchi tam propria eſt hedera, ut apud hunc ipſum Homerum hedera florens exorta ſit circa malum ejus navis qua Bacchus vehebatur; ubi omnes quoque ſcalmi fuerunt coronati.

ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς *Hom. hym. 1. in Bacch.*
ἄνθεσι τηλεθάων. χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει.
πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον.

At circa malum voluebatur hedera floribus vireſcens. gratus autem fructus excitabatur. Omnes autem ſcalmi coronas habebant. Ergo Ovidius imitatione Homeri facit ſcalmos hedera opertos, vel coronatos in his verſibus.

Impediunt hederæ ramos, nexuque recurvo *Ovid. lib. 3. Metam.*
Serpunt, & gravidis diſtingunt vela corymbis.

Et apud Oppianum cùm Bacchæ tulerunt Liberum recens natum & arcæ conditum in Eubœam, & piſcatorio navigio gurgitem trajecerunt in tranſtris effloruit viridis taxus. At puppim apium & hedera implicarunt. In Tyrrhenis navis quâ Bacchus vehebatur fuit umbrata vite, & hedera. Cæterùm quoties poëtæ ipſum Bacchum, aut quicquid eſt Bacchi hederatum faciunt, aliud ſignant nihil, niſi ſuis inſigniis ornatum. Quod coronamentum his verbis deſcribitur, κισσὸς δὲ αὐτὸν [Διόνυσον] ἔστεφε περιθέων ἐν κύκλῳ, hedera autem ipſum [Bacchum] coronavit circumcurrens in orbem, Et quia hæc erat ſtatua Bacchi ænea, addit, ὡς κισσὸς ἦν ὁ χαλκὸς εἰς κλῶνας καμπτόμενος, καὶ τῶν βοστρύχων τοὺς ἑλικτῆρας ἐκ μετώπου κεχυμένους ἀνασπῶν. Ut hedera fuit æs in ramos flexum, & racemorum in aures è fronte ſparſos contrahens. Et verò Liberum dici volunt ἐρεφιώτην ἐκ τοῦ ἐρέφω, orno, corono, ſicuti στεφάνοις ἡδόμενον, κισσοφόρον καὶ φιλοκισσοφόρον. coronis gaudentem eaſque geſtare amantem. Etſi non ſum neſcius Bacchum, ſed alia de cauſa, à Jove fingi inſignitum coronis, id eſt, criſtis draconum apud Euripidem, στεφάνωσέν τε δρακόντων στεφάνοις. & coronavit eum draconum coronis.

Oppian. κυνηγ. l. 4. Philoſtrat. in Imag. In deſcrip. Calliſtr. Etymol. ἔρεψα. Euripid. Bacch. actu I.

CAPUT XVII.

Corona hederacea teſtis eſt Bacchici furoris. Baccho ſacrificantes ſunt hederati, ut victimæ, & multitudo in his feſtis, & horum imitatione ebrii; tum pocula quibus libabant. Hedera & ſmilax mixta in coronamentis. Hedera aliis plantis ſociatur. Hederæ florens pulchritudo. Ipſa eſt ſymbolum pulchritudinis, ac dicitur florere. Et eſt inter delicias hortorum, aliorumque locorum. Hedera errat, ſerpit, eſt tenax, faſcinat; eſt flexibilis, ſequax, ductilis, nectilis. Corona hederacea teſtis lætitiæ convivialis, & militaris: & tunc jungitur lauro.

CÆterum quia corona hederacea eſt inſigne Bacchi, eâdem teſtis eſt Bacchici furoris; habetque πνεῦμα μανίας ἐγερτικόν τι καὶ παρακινητικὸν ſpiritum quo furor excitatur & commovetur. Quapropter Bacchantes nunquam celebrant orgia ſine coronis. At has ſtatim ut capiti circumpoſuerunt, tunc verò (πρὸς τὴν πλείστην ὑπερχορείαν) ad ea ſacra celebrando mirum dictu quantopere incendantur. Hinc eſt quòd Æſchinem Demoſthenes vocat κιττοφόρον hederigerum ac ſi dicat lymphatum, furore percitum. Enimvero Plutarchus Olympiadem in Bacchicis feſtis memorat præcipuo quodam furore fuiſſe correptam. Certè ſerpentes & magnos & cicures inducebat in thiaſos, id eſt in Bacchicas ſaltationes. Hi quoque ſæpe ex hedera, & è ſacris ciſtis emergentes, & circumvoluti thiaſis & coronis mulierum ingentem metum viris incutiebant. Denique qui Bacchi feſta celebrabant, horum capitibus inſidebant ſerpentes, ac dicebantur ἀνεστεμμένοι τοῖς ὄφεσιν, coronati ſerpentibus. Et verò ſignum Bacchicorum orgiorum eſt ὄφις τετελεσμένος, ſerpens myſteriis initiatus. Hinc quoque perpetuum epithetum earum mulierum quæ his ſacris initiatæ erant, τῶν θυιάδων. Vocabantur enim Mænades ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι, à furendo. Id quod docent poëtæ alio epitheto quo illas donant. Vocant enim hederigeras, ac ſi dicant lymphatas, ac ſui minimè compotes. Id quod docet Catullus in hoc verſu,

Plutarch. κεφαλ. κατὰ χ. ρωμ. — *Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.* — *Demoſth. de cor.* — *Plutarch. Alex. ma.* — *Clem. Al. exhort. ad Græc.* — *Plutarch. γυν. ἀρετ.*

Ubi capita Mænades jaciunt hederigeræ.

Qui Mænadum, omniumque Bacchantium habitus deſcribitur ab Euripide, ubi inducit Tireſiam & Cadmum πολιὰν ξυνωρὶν canam bigam, ut ipſe loquitur, id eſt, par ſenum bacchantium,

Catul. de Berec. & Aty.

Θύρσους ἀνάπτειν, καὶ νεβρῶν δορὰς ἔχειν,
Στεφανοῦντι κρᾶτα κισσίνοις βλαστήμασιν.

Euripid. Bacch. actu I.

Thyrſos ligare, & agnorum pelles habere, & coronare caput hedera-

deraceis ramis, aut floribus. Addit alia hujus notæ, quæ paulò poſt ſequuntur. Hinc quoque manavit priſcum inſtitutum, ut Baccho ſacrificantes eſſent hederati.

——*κισσῷ τε στεφανωθεὶς* Euripid.
Διόνυσον θεραπεύει. Bacch. actu 1.

Et hedera coronatus Liberum colit. Atque adeò quoties hi Bacchi ſacerdotes ibant in militiam, ibi quoque aſpiciebantur hederâ coronati, ut Eunæus ille apud Statium, cujus

——*clypei penetrabile textu* Stat. lib. 7. Theb.
Pallentes hederæ, Niſeaque ſerta coronant.

Ubi Niſea interpretor lecta in Niſa, quam ipſe paulò pôſt feracem nominat. Nec tantùm ſacerdotes, ſed & ipſæ victimæ, quæ Baccho immolabantur, hoc eſt hædi & capræ erant hederatæ, ut in ſacrificio Daphnidis videre eſt apud Longum, ubi optima caprarum hedera coronatur priuſquam mactetur. Ipſa quoque multitudo in feſtis Bacchi coronabatur hedera: Et ad hoc exemplum ebrii, ſicuti operantes hujus Dei ſacris. Quo coronamento uſus eſt Ptolemæus Philopator; ſicuti Galli illi evirati, qui celebrabant feſtum matris Deûm. Apud Platonem Alcibiades ebrius coronatus eſt corona ex hodera & violis confertim compacta; multiſque tæniis caput evinctus; credo, ut videretur imitator Bacchici furoris. Ipſa pocula conviviis, quibus libabant, conſtat fuiſſe hederacea. Hercules apud Admetum capit poculum hederaceum,

Long. lib. 2. — Etymol. Γάλλος. — Plato in Symp.

Ποτῆρα δ' ἐν χείρεσσι κίσσινον λαβὼν, Euripid. Alcest. actu 4.
Πίνει μελαίνης μητρὸς εὔζωρον μέθυ. Eurip. Cycl. actu 3.

Poculum verò in manibus hederaceum accipens bibit nigræ matris purum vinum. Apud eundem Euripidem ſcyphus Cyclopis eſt hederaceus, latus tres ulnas, & profundus quatuor. Id quoque non fit ſine ratione naturali, quam reddit Q. Serenus Sarmonicus in hiſce verſibus;

Q. Sam. lib. de medic.

Quando lien tumidis circumligat ilia vinclo,
Et plenum ſplenis demonſtrant membra rigorem
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis. Cato de re ruſt.
Hinc trahit aſſuetos æger quoſcunque liquores. Pollux l. 6. cap. 16.

Vas tamen hederaceum non continere vinum, traditur apud Catonem. Inter pocula menſaria cenſebatur *κισσύβιον ὃ κισσὸς περιέχει* quod hedera ambit unde & nomen. Quod ſanè genus poculi uſque eo fuit vernaculum, ut factum fuerit *ἀγροικικὸν ποτήριον* agreſtis, ſive agricolarum calix. Ipſa convivia Euripides non dubitavit vocare pulchrè coronata in hoc verſu,

Etymol. κισσύβιον. — Euripid. Bacch.

Καὶ καλλιχόρους ἀοιδὰς, φιλοστεφάνους τε κώμους. Stob. περὶ εἰρω. ιγ'.

Et hederata; *κισσοφόρους θαλίας.* Hoc loco Plinio authore, notandus

eſt error vulgi, quod interdum pro hedera capiebat ſmilacem, *Infauſta*, inquit Plinius de ſmilace, *omnibus ſacris & coronis, quoniam ſit lugubris; virgine ejus nominis propter amorem juvenis Croci, mutata in hunc fruticem. Id vulgus ignorans plerumque feſta ſua polluit, hederam exiſtimando. Sicut in poëtis; aut Libero patre quis omninò neſcit quibus coronentur?* Qui error, ſi tamen fuit error, hinc eſt quod ſmilacis folium eſt κιττώδης, inquit Theophraſtus, hederaceum ſive ſimile hederæ, atque adeò κατακρέμασται οἱ βότρυες κιττοῦ τρόπον, penſiles ſunt ejus racemi in modum hederæ. Fuit tamen hic error, quem dixi, non Romæ ſolùm, ſed & in Græcia pervulgatus. Et verò utraque & hedera & ſmilace Euripides Thebanos coronari vult,

Plin. l. 16. cap. 35. — *Theophraſt. lib. 3. de plant. 36.*

ὦ Σεμέλας τροφοὶ Θῆβαι
Στεφανοῦσθε κισσῷ
Βρύετε βρύετε χλοηρᾷ
Σμίλακι καλλικάρπῳ.

Euripid. actu 1.

ô Semeles nutrices Thebæ, Redimimini hedera. Cingite, cingite capita florentes viridi ſmilace. Quin & Ulyſſes relatu Synesii Polyphemo ſuadet, ut Galateam excepturus adornet coronas ex hedera & ſmilace. ἔτι δὲ κάλλιον, εἰ καὶ στεφάνους ἐνδιασκευάσαιο κιττοῦ τε καὶ σμίλακος, οἷς σαυτὸν καὶ τὰ παιδικὰ ἀναδήσαιο. Etiam pulchrius, ſi & coronas adornes hederæ & ſmilacis, quibus te ipſum & amaſios redimias. Ubi ſmilax eſt ſanè hederæ genus pulcherrimum & præſtantiſſimum. Et verò Andrii, inquit Philoſtratus, coronantur hedera & ſmilace. Sed ab hominibus rectè copulantur cùm ſimul naſcantur. Illa inſula aurea tota Bacchi, quæ pingitur in imaginibus, repræſentatur κατηρεφὴς κιττῷ τε καὶ σμίλακι, καὶ ἀμπέλοις, adumbrata hedera & ſmilace, & vineis. Et alibi in iiſdem imaginibus Himerides corymbos palmitum connectunt. Adeſt & ſmilax & hedera. Deſcribitur & apud Ælianum locus quem certatim ornant hedera & ſmilax. Nam illa ibi copioſa & admodum hirſuta viget ac floret, & inſtar generoſarum vitium in proceras arbores ſerpit, ipſiſque connaſcitur. Smilax etiam pari copia partim advolvit ſe rupibus, ſaxumque opacat, ſubterque ſubiens occultat ſeſe. Quæ omnia tanta pulchritudine excellunt, ut ibidem dicatur eſſe oculorum panegyris. Quibuſdam arboribus obſcurioribus, inquit Achilles Tatius, hedera & ſmilax adnaſcuntur: hæc quidem è platano ſuſpenſa, & undique munita gracili coma. At hedera circa piceam arborem torta incolebat arborem amplexibus. Illa hederæ fiebat vehiculum; & hedera ſmilaci erat corona, id eſt ornamentum. Non immeritò hedera ornat ſmilacem, cùm ei poëtæ tribuant florentem pulchritudinem, uſque eò ut eam mulieres adhibeant

Syneſ. epiſt. — *Philoſtr. in Imag.* — *Philoſtr. κωνηγέταις.* — *Ælian. lib. cap. 1.* — *Achill. Tat. lib. 3.*

beant in religando capillitio. Horatius invitans Phyllidem ſuam, ait apud ſe eſſe cadum vini veteris, & apium nectendis coronis. Additque,

Eſt hederæ vis — *Horat. l. 4. Carm. od. 10.*
Multa, qua crineis religata fulges.

His affine eſt illud Statii,

Crinem comite, candidamque veſtem
Perfundant hederæ recentiores. — *Stat. lib. 2. Sylv.*

Quid, quòd ipſa hedera eſt veluti quoddam ſymbolum pulchritudinis, diciturque formoſa? Virgilius de Galatea,

Candidior cygnis, hedera formoſior alba. — *Virgil. ecl. 7.*

Albam dixit, ut eam diſcriminet ab illa, quam ipſe alibi vocat nigram,

—— aut hederæ pandunt veſtigia nigræ. — *Virgil. l. 2. Georg.*

Hanc Tryphiodorus vocat κυανάμπυκιν κισσὸν nigricomam hederam. Sophocles quoque eam vocat nigram, id eſt racemis nigris, οἰνωπὰ κισσὸν. Talis cùm ſit, aſpectui tam grata eſt, ut, ſicuti roſa dicatur florere. Theocritus, — *Tryphiod. Sophocl. Oed.*

πολλὸς δ' ὡς ῥόδα κισσὸς ἐπανθεῖ, — *Theoc. ὁ αἰπολικὸς eidil. 6.*

& ſicut roſæ copioſa hedera efflorets. & alibi;

κὴ γὰρ ἐμοί τι πρέπεσκεν ἀδύ τι κάλλος
Ὡς κισσὸς ποτὶ πρέμνον.

Et coronam me floruit ſuavis quædam pulchritudo, ut hedera circa malum. Ea re adhibetur hortorum vel cultiſſimorum ornamentis, ubi tota avicularum ſuaviſſimus cantibus perſtrepit. Epopus ille Ariſtophanæus veriùs avis quàm homo ut potè luſciniæ cantus referens, & vocans ad ſe alias aviculas, ait,

ὅσα τε ὑμῶν κατὰ κήπους ἐπὶ κισ-
σοῦ κλάδεσι νόμον ἔχει. — *Ariſtoph. ὄρνιθ.*

Quotcunque è vobis per hortos ſuper hederæ ramis cantillant. Unde liquet, hederam eſſe inter lectiores delicias hortorum. Huic pulchritudini hoc nonnihil confert quod eſt rigens: *& ſine adminiculo*, inquit Plinius, *ſtat ſola omnium generum, ob id vocata ciſſos. E diverſo nunquam, niſi humi repens chamæciſſos.* Nimirum, noſtra illa ipſa eſt, quam Silius Italicus vocat frondem hirtam, quaque ipſe Pompejum coronat. — *Plin. l. 16. cap. 34.*

Ille hirta cui ſubrigitur coma fronde decorum, — *Sil. Ital. lib. 13.*
Et gratum terris Magnus caput.

Nec hortis tantùm eſt ornamento, ſed & cuilibet loco ubi ipſa eſt, ut aliquoties apud Longum. His accedit quòd errat, & quidem blando aſpicientibus errore, κιττὸς ἐπιπλανώμενος. Ergo eſt errans hedera paſſim, inquit Longus, *dum ſenſim extenditur, mavultque* — *Long. lib. 1. Virgil. egl. 4.*

que parietibus invehi textili ſylva, quàm humi teri voluntaria
Tertull. lib. de anima. *injuria*, inquit Tertullianus. Ideoque dicitur ſerpere, & ſerpens, id eſt ſurſum repens. Virgilius,

Virg. epigr. *Serpentes hederæ vix habuêre locum.*

Dicitur & tenax. Neque enim ubi ſemel adhæſit, hinc facilè divellitur. Catullus,

Catul. in epith. Iul. & Manl. *Ut tenax hedera hac & hac*
Arborem implicat errans.

Et inhæret aliis arboribus, ut apud Longum, ubi deſcribit hortum,
Long. lib. 4. *Erant*, inquit, *& cypreſſi, & lauri, & platani, & pinus. His omnibus adhærebat hedera. Et corymbus ejus cùm eſſet magnus & niger, uvam imitabatur. Totuſque hippodromus*, inquit Plinius, *in-*
Plin. epiſt. lib. 5. ep. 6. *trantium oculis offertur. Ille hedera veſtiuntur; utque ſummæ*
Theophraſt. lib. 1. de plant. *ſuis, ita imæ alienis frondibus virent.* Nec tantùm ut amica, verùm etiam ut anaſia implicatur vetuſtis arboribus, cum quibus habet communia quædam natalium principia, quas ita poſſidet ut tyrannus. Certè hanc tyrannidem exercet non ſolùm in arboribus,
Ariſtot. de hiſt. anim. lib. 9. c. 5. verùm etiam quandoque in ipſis animalibus. Nam hedera viridis cornu cervi adhuc tenello quaſi ligno viridi inſerta inibi coaluit, eamque cervus captus eſt gerens. Denique vix ullus memoratur locus formoſus abſque hac fronde. Propertius,

Propert. l. 1. ad Cynth. *Aſpice quos ſummittat humus formoſa colores,*
Et veniant hederæ ſponte ſua meliùs.

Hanc pulchritudinem auget viror. Quippe hæc frons velut peculiari epitheto dicitur virens, ut apud Horatium,

Horat. l. 1. carm. od. 25. *Læta quod pubes hedera virenti*
Gaudeat.

Feſt. hedera. Et hoc ipſo quod perpetuò viret, dicitur eſſe in tutela Liberi, cui, ſcilicet, eſt perpetua viridis ætas ad ſimilitudinem hujus frondis. Ergo antrum hederoſum, hoc eſt, multa hedera conveſtitum nihil aliud ſignat, niſi perpetuo virore pulchreſcens. Propertius,

Propert. lib. 4. *Lucus erat felix hederoſo conditus antro.*
Multaque nativis obſtrepit arbor aquis.

Plutarch. κεφάλ. καζ. ῥωμ. Certè hedera & propter umbram, & propter viriditatem multos faſcinare dicitur. Sed omnis decoris, omniſque pulchritudinis huic frondi cumulus eſt, quod & flexibilis, & ſequax, & ductilis eſt. Ovidius,

Ovid. l. 10. Metam. *Vos quoque flexibiles hederæ veniſtis, & unà*
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi.

Et quia flexibilis eſt, nexilis quoque eſt. Ovidius,

Ovid. 6. Metam. *Ultima pars telæ tenui circumdata limbo*
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

Hinc

Hinc quoque conficitur, hederaceam coronam non ſolùm eſſe adſtringentem, ſed præcipuam indicem lætitiæ & hilaritatis, potiſſimùm convivialis. Ovidius ad Bacchum,

Illa dies hæc eſt, qua te celebrare poëtæ, Ovid. l. 5. de triſtib.
Si modò non fallunt tempora, Bacche ſolent.
Feſtaque odoratis innectunt tempora ſertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.

Hac ſe corona redimitum Anacreon beatum prædicat.

Ὅταν ὁ Βάκχος εἰσέλθη
Εὕδουσιν αἱ μέριμναι.
Δοκῶν δ' ἔχειν τὰ Κροίσου
Θέλω καλῶς ἀείδειν.
Κισσοφορῆς δ' κεῖμαι,
Πατῶ δ' ἅπαντα θυμῷ.

Cùm Bacchus ingreditur, Dormiunt curæ. Exiſtimans me poſſidere opes Crœſi, Cupio pulchrè canere. Umbratus autem hedera jaceo, Et animo omnia conculco. Obiter moneo, hederam non ſolùm eſſe indicem lætitiæ convivialis, ſed & militaris, ejus, inquam, quam parit victoria. Et hinc mos caronandi tentoria militum victorum hedera & lauro. Certè victores Romani in eo prælio quo Perſes rex Macedonum ſuperatus eſt, cum redirent ab hoſtium perſecutione, invenerunt τὰς σκηνὰς φωτὶ λαμπομένας, καὶ κεκοσμημένας κιττοῦ καὶ δάφνης στεφάνοις, tentoria luce ſplendentia, ornataque ſertis hederæ & lauri. Ipſe Bacchus ſuum templum, quod eſt in Nyſa monte, contexit hedera, vite, lauro. Nec lauro tantùm, ſed & myrto hedera ſociatur, ut ille malus hiſtoricus relatu Luciani ſcriptum reliquit, καὶ ἐς οἷον ἄντρον καταφύγοι [Ὀσρόης] κιττοῦ καὶ μυῤῥίνης καὶ δάφνης ἐς ταυτὸ συμπεφυκότων, καὶ σύσκιον ἀκριβῶς αὐτὸ ποιούντων. Et in quale antrum confugerit [Oſroes] tectum videlicet ex hedera, & myrto & lauro.

Plutarch. Æmil. Paul.

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 2.

Lucian. Quom. hiſt. ſit ſcrib.

CAPUT XVIII.

Hedera laſciva. Priapus hederaceam coronam à Baccho accepit. Hedera dicta φίλορος. Amantes & Satyri hedera coronati. Bacchi thyrſi κιττοβόλοι. Principes viri, iidemque luxurioſi hederati. Exercitus Alexandri hederatus. Priſcus mos ſtatim coronandi exercitum victorem. Hedera victrix vetuſtatis, & comes immortalitatis. Hedera coronamentum poëtarum. Interpretes poëtarum, & rapſodi coronati. Muſæ hedera coronantur, & roſis. Oratores coronati.

CÆterum, quia convivialis hæc lætitia ſæpe eſt affinis laſciviæ, quomodo hedera utriuſque index eſt, ita quoque

vocatur laſciva. Etſi ipſa ſuôpte ingeniò laſcivire, hoc eſt luxuriare dicitur. Id quod nihil eſt aliud, niſi obvia quæque, ut ſupra dictum eſt, amplecti; hac illac extendi nullo fine; inexpectatam alienis inſeri ut ſuis. Qui quòd ſunt bibonum & epulonum mores, certè intemperantiores, non mirum ſi hederaceo coronamento repræſentatur hæc ſive laſcivia, ſive petulantia. Hac de cauſa laſcivæ epitheto donata eſt è Poëtis. Horatius,

Horat. lib. 1. carm.

Nec Damalis novo
Divelletur adultero
Laſcivis hederis ambitioſior.

Lucian. Amor. *Theophraſt. lib. 2. de cauſ. plant.*

Huic ſignificatui naturalis cauſa ſubeſt. Nam hederam ait Theophraſtus aliis arboribus eſſe moleſtiſſimam. cùm enim nunquam deponat folia, ſemper eget multo alimento. Porrò Bacchus Venerem exſuſcitat, atque adeò Venus addita Baccho eſt jucundior, & illa voluptas ex utroque temperata gratior. Id quod in conviviis ſignavit corona heberacea. Atque adeò non inſcitè antiquitas finxit, Priapum ſalacem & libidinoſum Deum hanc hederaceam

Athen. l. 5. coronam à Baccho acciperere. Et verò in ſolemnibus pompis Priapus hac corona evinctus oſtentabatur. Et apud Theocritum Pria-

Theocrit. epigr. 3. pus deſcribitur hederâ coronatus. Et, Athenæo teſte, ad hoc libidinoſi numinis exemplum Alexandri & Ptolemæi ſtatuis, impoſitæ ſunt aureæ coronæ hederaceæ; quò, ſcilicet, fides fieret, eſſe reges libidini mancipatos. Itaque hanc quoque coronam amantes affe-

Lucian. Amor. ctaſſe conſtat. Ideoque dicta eſt φίλερως amans amoris. Hoc epitheto donatur à Luciano in his verbis, παντὶ γε μὴν δένδρῳ περιπλέγδην ὁ φίλερως περιεσείρωτο κιττός, cuivis arbori circumvoluta illa amoris cupida hedera ſerpebat. Apud Theocritum caprarius cupit fieri apis, ut veniat in antrum in quo Amaryllis degere ſolet, he-

Athen. l. 5. In deſcript. Calliſtr. deram ſubiens, uſque eò videtur hedera amantibus facere copiam ſuorum amorum. Ipſi Satyri, ſalaciſſimum genus in pompa regis Ptolemæi conſpecti ſunt hederati. Certè ille Saxeus Satyrus qui fuit in illo celeberrimo antro apud Thebas Ægyptias, ita fuit coronatus hedera, ut ejus rami umbrarint ejus comam, & protenſi fuerint ſupra

Athen. lib. 14. cervicem. Hanc quoque hederaceam coronam Athenæus tribuit quibuſdam luxurioſis, quos vocant autocabdalos, qui pedetentim, & inceſſu perfluo verba quodammodo irrorabant. Cæterùm quòd Priapus eſt comes Bacchi, & uterque viros effeminat, Bacchi thyrſi vocantur ἀπολέμιοι imbelles; qui tamen occulta quadam vi interficiunt. Euripides,

Euripid. Io. actu 1.

καὶ Βρόμιος ἄλλον
ἀπολεμίοις κισσίνοις βάκτροις,
ἐναίρει γᾶς τέκνον ὁ Βακχεύς.

Et

Et Bromius alium imbellibus thyrſis occidit terræ filium Baccheus. Ut verum ſit, vinò plures perire quàm gladiò. Et hi quidem mores tam molles & effeminati ſæpe à conviviis tranſeunt ad cætera loca, in quibus deformitas eſt notabilior. Hujus generis *In vita M. Aurelii.* illud eſt quod memoratur de Antigono juvene laſcivo, qui pro aurea corona hederaceam, & pro ſceptro dextra manu pungentes urticas geſtaſſe; & hoc habitu jus populis dixiſſe dicitur. Certè *Plutarch. Anton.* Plutarchus ubi exprobrat Antonio mores luxurioſos & libidinoſos in comparatione ejus & Demetrii, hunc ait in belli apparatu non habuiſſe haſtam hederatam; neque galeam ejus oluiſſe unguenta. Perinde ac ſi hæc omnia exprobret Antonio; ut vel hoc ſolo cultu ſciri poſſit, quàm luxurioſè vixerit. Regiè Alexander, *Plin. l. 16. cap. 34.* cujus exercitus victor ex India rediens hedera coronatus fuit, ſcilicet, exemplo Liberi patris, cujus Dei, inquit Plinius, & nunc adorant thyrſos, galeaſque & ſcuta in Thraciæ populis, in ſolemnibus ſacris. Porrò exercitum victorem non ſolùm in triumpho, ſed & ſtatim poſt pugnam coronari, priſci moris fuit, & quidem *Plutarch. Mario.* armatum; ut de Marii exercitu poſt cæſos Teutones & Ambrones Plutarchus tradit. Quo exemplo Ageſilaus, partâ de Thebanis *Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 4. & in laudatione Ageſil.* victoriâ, juſſit univerſos coronari in honorem Dei, omneſque tibicines tibia canere. Quin & Lacedæmonii proprio inſtituto coronati pugnabant. Hujus quoque frondis dignitatem auget alius ejus ſignificatus. Quippe hedera fert ſe victricem vetuſtatis, *Stob. περὶ νομ. ϗ ἐθ. Clem. Al. in orat. exhortat.* atque adeò comitem immortalitatis ejus, quam ſibi præclariſſimi ſcriptores, ut præmium, proponunt, imprimis poëtæ, quorum celeberrimus quiſque ac cæterorum victor hac fronde caput evinxit. Ideoque dicitur victrix apud Horatium,

—— ſeu condis amabile carmen *Horat. l. 1. ep.*
Prima feres hederæ victricis præmia.

Hoc autem Poëticum, ut ita dicam, genus hederæ Plinius his verbis deſcribit: *Alicui & ſemen nigrum, alii crocatum, cujus coronis poëtæ utuntur, foliis minùs nigris; quam quidam Dionyſiam, alii Bacchicam vocant, maximè inter nigras corymbis.* *Plin. l. 16. cap. 34.* Hoc ergo cultu inſignes poëtæ amabant effigiari. Ovidius miſſus in ultimas terras, veluti à ſe abdicans omnem jucunditatem, eamque quæ nomini ſuo adhærebat, nominis æternitatem, ſuæ imagini hederam demi vult.

Si quis habes noſtris ſimiles in imagine vultus, *Ovid. lib. 1. de triſt.*
Deme meis hederas, Bacchica ſerta, comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna poëtas.
Temporibus non eſt apta corona meis.

Pro-

Propertius ait, caput & docti, & poëtæ hedera circumiri, non item alicujus ruſtici & imperiti.

Propert.l.1. *Ruſticus hæc aliquis tam turpia prælia quærat,*
Cujus non hedera circumiere caput.

Ariſtophanes comicus redimitur hedera in illo epigrammate quod extat in aditu comœdiarum ejus. Ouidius quoque Catullum facit hederatum,

Ovid. epiced. de mor. Tib. *Obvius huic venias hedera juvenilia cinctus*
Tempora cum Caluo docte Catulle tuo.

Prudentius poëta nihil minùs quàm laſcivus ſeſe excitans ad laudes Dei celebrandas, non ad illa ludenda quæ ſolet poëſis, ait,

Prudent. hym. ante cib. *Sperne camœna leveis hederas*
Cingere tempora queis ſolita es,
Sertaque myſtica dactylico
Texere docta liga ſtrophio,
Laude Dei redimita comas.

Qui mos coronandi poëtas fluxit à conſuetudine priſcorum; ut de Arione cecinit Ovidius,

Ovid.lib.2. Faſt. *—— capit ille coronam*
Quæ poſſet crineis Phœbe decere tuos.

Plutarch. Lyſandro. Philoſtrat. in Imag. Ac, Plutarcho authore, Lyſander Niceratum, à quo carminibus cultus fuerat, coronavit. Fabulæ Æſopum tæniis rediminut, eumque coronant θαλλοῦ στεφάνῳ virentis oleæ corona. Poëtarum quoque cultores, hoc eſt, Rſapſodi, & heroicorum carminum recitatores, atque adeò ipſi interpretes corona donati præfulgebant, plerunque aurea. Plato in Ion. Certè Ion ille Platonicus ubi dixit, Homerum à ſe egregiè ornatum fuiſſe; uſque eò, inquit dignus, opinor ſum ab Homeri ſtudioſis aurea corona coronari. Et infrà ubi probavit, non ſolùm poëtas, verùm etiam hos ipſos Rſapſodos Deo plenos poëmata recitare, ironicè ait; prudentem eſſe illum hominem, qui ornatus veſte verſicolori, & aureis coronis, fleat tamen in ſacrificiis & feſtis, cùm horum nihil amiſerit. Et infrà, An tibi videtur, Rapſodo qui ſit aurea corona coronatus, Græcis opus eſſe, duce verò minimè? Quid, non ſolùm poëtæ, ſed & ipſæ Muſæ hedera coronantur? Calliopen, ſive Calliopæan, quam Heſiodus vocat præſtantiſſimam omnium Muſarum, Ovidius redimit hedera.

Ovid.lib.5. Faſt. *Tunc ſic neglectos hedera redimita capillos*
Prima ſui cœpit Calliopea chori.

Et alibi,

Surgit,

Surgit, & immenſos hedera redimita capillos *Ovid. lib. 5. Metam.*
Calliope querulas pertentat pollice chordas.

Apud Propertium quædam è Muſis legunt hederas in thyrſos,

Hæc hederas legit in thyrſos, hæc carmina nervis *Propert. l. 3.*
Aptat, & illa manu texit utraque roſam.

Et verò Sappho Muſas coronat roſis, inquit Clemens Alexandrinus. Et addit hunc verſum forſan ipſius Sapphus, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ Πιερίας. Oratoribus quoque hoc datum ut coronarentur. Cujus rei exemplum eſt Palfurius Sura apud Suetonium. *Clem. Al. pædag. l. 2, cap. 8.* *Sueton. Domit.*

CARO-

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati,

DE CORONIS

LIBER SECUNDUS,

Qui eſt de Coronis lætitiæ.

CAPUT PRIMUM.

De abuſu coronarum. Dignitas coronæ. Quibus gradibus corona à re minima, hoc eſt, vinculo ſive ſtrophio pervenerit ad tantum dignitatem. Strophii excellentia,

CORONARUM natales indicavi cùm dixi, neceſſitatem, mitigando dolori ſive gravitati capitis τῇ καρηβαρείᾳ, inveniſſe vincula, ſeu ſtrophia, id eſt, rem quamlibet quæ modò eſſet idonea capiti redimiendo & adſtringendo. Poſtea ut hæc vincula efficaciùs juvarent, dixi nexa fuiſſe ex herbis, foliis, floribus iis, quibus eſt naturalis facultas refrigerandi & adſtringendi. Hujus generis plures coronas nominatim recenſui. Ultimo loco hederaceam. Dein diſcipiendum quî factum ſit, ut res à talibus profecta initiis brevi apud omnes gentes increbruerit; quæ nata eſt apud communes menſas mox occuparit altaria Deorum; à priſca frugalitate commearit ad dapatica negotia; è mapalibus, caſis, caulis, mero, inquam, rure invaſerit frequentiam urbium; in regiis, in templis, in theatris nacta ſit eminentiſſimum locum; caſtris & claſſibus cupidiſſimè excepta fuerit; Ubique ſignarit fortitudinem, victoriam felicitatem; triumphorum celebritatem omni gloria cumularit; rerum columina & culmina monſtrarit; regum majeſtatem aſſeruerit, quæ non ſe talem putat, niſi

niſi cùm ſe coronarum decore ſtipatam contemplatur. De hac coronæ dignitate verba faciens Ovidius ait,

Illa datos faſces commendat, eburque curule, — *Ovid. lib. 5. Faſt.*
Illa coronatis alta triumphat equis.

Uſque eò res coronaria ab exiguo fomite pervenit ad luculentiſſimos radios. Hinc fit, ut & mihi tibique lector, dolendum ſit hanc materiam, quæ tota radiat rebus lectis, fructuoſis, magnis & magnificis, non eſſe nactam parem ſcriptorem. Tentabo tamen non tam ſpe præſtandi id quod ſuſcepi, quam ſtudio juvandi per ea quæ ſunt in manu mea. Cæterùm vehementer miror, quid ita non deſint, quibus rem tanti ſplendoris indignis modis accipere, ludus jocuſque fuit. Rurſus enim Tertullianus adeſt vix unquam coronis æquus, quo authore coronarum uſus tam latè diffuſus eſt, *ut ea contexerint lupanaria & latrinas, & piſtrina, & carcerem, & ludum, & ipſa amphitheatra, & ipſa ſpoliaria, & ipſas libitinas.* — *Tertull. lib. de idolol.* Nempe his verbis id agit, ut probet coronas qualicunque impuritati tegendæ ac protegendæ adhibitas. Miror quod non addidit coronæ nomen demiſſum ad fœdiſſima quæque corporis. Nam & Græcis στέφανος eſt podex, ſicuti & noſtris corona, Verpus vult coronari, ſed de his ſatis, imò nimis quæ ne eloqui quidem ſine venia fas eſt. Eâdem inceſſatur Sol, quòd tam nitidus, tam purus & ſyncerus quamlibet ſpurcitiem ſuis radiis icit. Neque enim propterea minùs eſt Sol. Simia, beſtia ineptiſſima viri gravis geſtus effingere conata, illos nihilo magis devenuſtat, ſimileſve reddit ſuis turpiſſimis ac petulantiſſimis. Uſui coronarum comitem ſe adjunxit abuſus ut ſimius homini. Ergo abuſui plus tribuetur quàm uſui? Ergo quorundam ſiniſteritas rem præclariſſimam altiſſimo loco dejectam abjiciet proculcandam ad pedes obſcuriſſimi & impuriſſimi cujuſque. Quid magis obvium quàm deterrimi mortalium purpura contecti? Num ideo purpuram profligabimus? Rei præclaræ abuſus abutentem prodit. Ipſi rei nihil demit. Coronas, inquis, fæx hominum polluit & prophanavit. Num ideo corona non eſt præclariſſimum inventum? At Ethnica plebecula iis abuſa eſt ad ſuperſtitionem. Tu, rejecta ſuperſtitione, coronas retine. Hæc ego uſque ingerere non dubito illis, qui omnia Tertulliani admirantur; tum Clementis Alexandrini, qui infenſus coronis, iis quæ idolis ſuſpendebantur tradit; ἀοχλήτου ἀμεριμνίας τὸν στέφανον εἶναι σύμβολον, coronam eſſe ſignum ejus ſegnitiei, quæ illius turbæ propria eſt, quæ remota ab omni negotio eſt. — *Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.* Deinde poſtquam dixit, floreas coronas imponi mortuis eadem ratione qua imponuntur idolis, quæ & ipſa eſt res mortua, addit, inconveniens eſſe, eos qui audiverunt Dominum ſpinis fuiſſe coronatum, paſſioni ejus

illu-

illudere, dum ipſi capite geſtant coronas floreas. Et hæc quidem Clemens Alexandrinus, cui, & ſiqui ſunt in eadem ſententia, reſpondeo, Dominum ſibi ſumſiſſe coronam ſpineam iis de cauſis, quas alibi dico. Nec ideo tamen coronas ſuſtuliſſe qui ubique ſuis promittit coronam gloriæ. Nos ergo melioribus auſpiciis nati, ad verum uſum coronas revocemus. Nam rem tollere nihil eſt aliud quàm virtutes vitiis, lucem tenebris, bonum malis mancipare. Rei per ſe præclaræ addita corona, quamvis florea, quamvis levis ac tenuis, & gratiam & decus addit. In hanc ſententiam author rhe-*Author. ad Herenn. lib. 3.* toricorum ad Herennium agens de imaginibus quæ memoriæ cauſa comparantur, eas exornat coronis. Nunquam & nuſquam fit mentio coronæ niſi inter ea quæ maxima ſunt & ampliſſima. *Plutarch. πτ. φυγ.* Plutarchus malorum ſummis, veluti exitio, infamiæ, amiſſioni honorum opponit ſicuti contraria coronas, imperia, prærogativas ſedendi. Ergo primus gradus, cujus aſcenſu corona in ſublime evecta eſt, is fuit, ut, compeſcendæ ebrietati caput adſtringeret. Alter, ut illud qualecunque vinculum eſſet honeſtum velamen tegendo illi ſemiſomno ſopori, & illi qui hinc manat, rubori. Ea re vinculis illis, ſive ſtrophiis addi cœptus eſt honos ejus frondis, quæ non tantùm eſſet ſalutaris, ſed & læta, ac præ ſe ferret decus pulchri & odorati floris. Deinde unius generis floribus ſucceſſit artifex & operoſa miſtura plurium. Denique frondibus ſucceſſit aurum, nativis floribus gemmæ florum æmulæ. pratorum & hortorum honoribus lapillorum rubores, virores, nitores. Ea fuit vinculi, ſive ſtrophii felicitas, ut è vimine & ſalice, è materia vernacula fa-*Artemidor. in præfat. lib. 4.* ctum ſit aureum, ex aureo gemmeum, ut ſuis locis dicam. Quid? eò ſtrophium proceſſit, ut non fuerit, diſſimile diademati. Certè quæ diademati, eadem ſtrophio conveniunt. Et ideo ſtrophium *Plutarch. Ariſtid.* interdum ſumitur pro diademate, οἰηθεὶς βασιλέα διὰ τὴν κόμην καὶ τὸ στρόφιον εἶναι, arbitratus eſſe regem propter comam & ſtrophium. Quandoque hæc dictio demonſtravit coronam ſacerdotis. Et tunc ſtrophium aut totum fuit album, aut coloribus mixtis. De eo ſacerdote; qui Arato ſacrificabat ut Deo, *Plutarch. Arato.* στρόφιον οὐχ ὅλον λευκὸν, inquit Plutarchus, ἀλλὰ μεσοπόρφυρον ἔχων, ſtrophium habens non totum album, ſed medium purpureum. Poſtremò hæc ſtrophia, ſive vincula tanto paratu, tantaque arte ſunt concinnata, ut tota res non ſola acceſſione materiæ pretioſior, ſed & pulchritudine nominis conſpectior evaſerit. Quæ nunc ſtrictim attigi, ea ut ſingillatim perſequar, ad ſuſceptam curam pertinere intelligo.

CAPUT II.

Qualia priſcorum convivia in quibus natæ ſunt coronæ floreæ, & convivis exhibitæ. Harum coronarum forma. Calices coronati. Os hominis coronatum. Vina coronata. Flores inditi in poculum. In conviviis miniſtri coronati.

UBi natæ ſunt coronæ, ibi quoque auctæ, id eſt, coloratiores, odoratiores, ſpecioſiores factæ, nempe in conviviis & comeſſationibus, quæ apud priſcos reliquæ vitæ ſimiles erant, ſolutæ, credulæ, ſimplici, innocenti. Belli, ſcilicet, illi homines priſco ritu, hoc eſt, ſuo, ut priſco verbo utar, mutitabant tempore dicto, loco lecto, omni paratu non tam neglecto, quàm nondum reperto, dapibus inemptis, ingenita quadam munditia veriùs quàm ulla lautitia. Si quid hortenſis oleris, aut arborei fructus adpoſitum erat, ampliter erat. Pro opiparis obſoniis, pro condimentis & ferculis erant *illa* quæ ſupra dixi, far & vinum. Ne ſuſpicabantur quidem opprobria inſequentium ætatum, cereales cœnas, ſtruices, ut ille ait, patinarias, menſas Ciceronianas, ſcitamenta Apiciana, lances Syllanos, luxumque illum prodigioſum morum corruptorem, & opum everritorem. Ut quiſque adveniebat, & quidem invocatus, eo ordine diſcumbebat. Inconditi erant, ſed læti, ſed creduli, ſed ſimplicibus ſabulis, luſibus jucundis, ruſtica camœna, ſuavitate vini, grata petulantia ſeſe provocantes; non cuiquam oblocutores, nulli inſidiantes, nulla ſeſe turpi helluatione dehoneſtantes. Ergo inibi oberrabant Cupidines, Veneres, Lubentiæ, mox & ipſæ Gratiæ, quantumque eſt licitarum voluptatum. Talia perhibentur fuiſſe priſca Deorum convivia, quæ cujuſmodi eſſent, ſciri poteſt è nuptiis Pelei, ad quas convenerunt cœleſtia numina in jugis Pelei montis, ut deſcribuntur à Q. Calabro. Tale crediderim *Q. Calab.* fuiſſe convivium Argonautarum quod elegantiſſimis verſibus *lib. 4.* repræſentavit Apollonius Rhodius. Simili hilaritate & ſimplicitate *Apollon. Rhod. l. 1.* agitatum fuit illud quod Lucretius deſcribit. *Lucret. l. 5.*

Sæpe itaque inter ſe proſtrati in gramine molli,
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ
Non magnis opibus jucundè corpora habebant,
Præſertim cùm tempeſtas ridebat, & anni
Tempora pingebant viridantes floribus herbas.
Tum joca, tum ſermo, tum dulces eſſe cachinni
Conſuerant; agreſtis enim tum Muſa vigebat.

Hæc, videlicet, ſunt illa convivia, ſive comeſſationes, in quibus

E convivæ

convivæ coronari, aut, ut ita dicam, concoronari cœpti, στεφανοῦσθαι, ἢ συστεφανοῦσθαι. Quippe credibile eſt inibi fuiſſe illos duos fontes, *Ariſtid. ieg. orat. 3.* alterum riſus, voluptatis alterum. Hinc mixtim effundi cœperunt flores omnigeni, quales dicuntur legi ab aviculis muſicis, ac deferri ad convivas eos, qui excipiuntur inſulis beatorum. Pro coro- *Lucian. ver. hiſtor. l. 2.* nis, inquit Lucianus, philomelæ, aliæque aviculæ canoræ è pro- *Lucian. ver. hiſtor. lib. 2.* ximis pratis, florilegæ roſtris, ningebant flores, cum cantu ſupervolantes. Hi flores proprio vocabulo dicta ſunt χελών, nempe ἄν- *Etymol. χελών.* θη σύμμικτα, ex quibus fieri ſunt cœptæ eæ coronæ de quibus nunc ago, floreæ, frondeæ, herbaceæ, ut liquet è verbis Lucretii, qui illos, quos proximè memoravi, ſequuntur nullo intervallo.

Tum caput atque humeros plexis redimire coronis,
Floribus & foliis laſcivia læta monebat.

Scilicet, eſurie ſedata, ſiti excitata, poculis ingeſtis & epotis, hæ coronæ ſingulis convivis exhiberi ſolitæ. Id quod præter ea quæ *Athen. lib. 14.* ſupra dixi, ex Athenæo diſcere licet, ubi ait, poſt manus lotas in convivio, è duobus pueris alterum tuliſſe unguentum; alterum omnibus dediſſe coronas dextrè & ingenioſè. Ergo hoſpites ad epulas invitati, præter cæteras lautitias excipiebantur corollis, hoc eſt, coronis floreis, quæ quoque dicta ſunt, ſerta, atque adeò genialia ſerta. Ovidius,

Ovid. l. 13. Metam. *Non data ſunt capiti genialia ſerta.*

Hæc ipſa Juvenali ſimpliciter ſunt ſerta,

Juvenal. Sat. 9. *Dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas*
Poſcimus.

Et verò apud Euripidem Electra queritur, Agamemnonem patrem ſuum à matre neque mitris, neque talibus coronis fuiſſe cultum,

Euripid. Herc. fur. actu 1. Οὐ μίτραις σε γυνὴ
Δέξατ' οὐδ' ἐπὶ στεφάνοις.

Has ipſas coronas ſignat Theognis in ſententiis elegiacis, ubi ait, terram ſuis frugibus alere illos qui flavas comas cumulant purpureis coronis.

Theog. ſentent. eleg. Ἥ τε τρέφει καρποῖσιν ἐν εἰλαπίναις φορέοντας
Ξανθῆσιν τε κόμαις πορφυρέους στεφάνους.

Quæ nutrit fructibus in conviviis ferentes fulviſque comis purpureas coronas. Atque illæ quidem primæ coronæ, etſi hoc nomen obtinere cœperunt, nulla tamen arte, ſed ut cuique erant ad manum flores aut herbæ, ita plectebantur. Satis cuique fuit, ſi circularem quamcunque ſeriem florum capiti imponeret, miſtura quidem, quod factu facile fuit, verſicolori, at nullo diſpoſitu inſignes; niſi quod amplitudinis erant incoactæ, quæque facilè deſcenderent in humeros, totamque frontem tegerent.

Tum caput, atque humeros plexis redimire corollis
Floribus & foliis laſcivia læta monebat. *Athen. lib. 15.*

Enimvero frontem ſibi coronare ſolitos veteres obſervat quidam apud Athenæum, ἐστεφανοῦντο δὲ καὶ τὸ μέτωπον. Utiturque teſtimonio Anacreontis in hoc verſu, *Anacr.*

Ἐπὶ δ' ὀφρύσι σελίνων
Στεφανίσκους θέμενοι,
Θάλειαν ἑορτὴν ἀγάγωμεν
Διονύσῳ.

Ubi verò ſuperciliis ex apio corollas impoſuimus, feſtum convivium celebravimus Baccho. Et alibi apud hunc ipſum Anacreontem,

Στεφάνους δ' οἵους πυκάζω,
Τὰ μέτωπά μου πυκαίζ.

Coronas quales [cùm] mihi frons ardet, ſtipo. Edidit etiam ejuſdem Anacreontis odam doctiſſimus Caſaubonus, in qua ſunt hæc verba,

Ὁ δ' ἐξελὼν καρήνου
Ἐμοὶ στέφος δίδωσι.
Τὸ δ' ὄζ' Ἀνακρέοντος.
Ἐγὼ δ' ὁ μωρὸς ἄρας
Ἐδησάμην μετώπῳ.
Καὶ δῆθεν ἄχρι καὶ νῦν
Ἔρωτος οὐ πέπαυμαι.

Ille demptam ſibi è capite coronam mihi dat. Illa verò redolebat Anacreontem. At ego demens ea capta revincii frontem. Et verò uſque nunc non deſino amare. Sed ego cùm & hic & alibi frontem coronari lego, totum caput redimiri intelligo. Nec tantùm frontem, ſed & faciem totam videntur tales coronæ contexiſſe.

Hoc etiam faciunt ubi diſcubuêre, tenentque *Lucret. l. 3.*
Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis.

Niſi ſi coronas hìc interpretêre circularem oram carcheſii unde bibitur. Sed coronas nullo adhuc florum delectu, nulla arte plexas hìc quidem ſignificari verius eſt. Quam tamen ſimplicem, ut ita loquar, coronarum laſciviam ſolertiora, eademque corruptiora ſæcula imitata ſunt. Siquidem his propemodum ſimiles coronas innuit Propertius ad Cynthiam,

Cùm tua præpendent demiſſa in pocula ſerta, *Propert. l. 2. ſat. 3.*
Et mea deducta carmina voce legis,
Largiùs effuſo madeat tibi menſa falerno,
Spumet & aurato molliùs in calice.

Serta, id eſt corollas, quo nomine ipſe alibi eas donat,

Me juvet æternis poſitum madere corollis,

Quem tetigit jactu certus ad oſſa Deus.

Hìc addendum, à mulieribus plerunque eas coronas quæ faciem tegerent, uſurpatas fuiſſe, tegendo, videlicet, ac velando pudori. Exſtat locus Plutarchi ubi loquitur de viris, qui thoracibus ſuper-
Plutarch. Pelop. ponunt indumenta muliebria, ϗ δασεῖς στεφάνους ac denſis coronis
Plaut. inumbrant vultus ſuos. Hæ ſunt illæ coronæ ſive corollæ quæ Plauto
Pſeud. actu 5. ſunt dapſiles,

Unguenta, atque odores, lemniſcos, corollas dari dapſiles,

Calices quoque in conviviis coronari, hoc eſt floribus redimiri priſcus mos fuit. Et qui è talibus poculis, ſeu ſcyphis bibebant, tantiſper dum ori calix admotus fuit, coronari dicebantur, hoc eſt umbrari. Et hoc ſenſu lepidè dici poteſt, ipſum os hominis totamque faciem coronari. Ipſum adeò vinum hac ipſa de cauſa coronatum & redimitum dicitur, Virgilius, *& vina coronant*, &
Stat. lib. 3. Sylv. Virgilii imitatione Statius,

—— feſtaſque dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli, ne quò convivia migrent.

Vinum quoque alia de cauſa dicitur coronatum. Quippe quia interdum conviviali quadam laſcivia & in ipſum poculum indebantur flores. Id quod, Tertulliano authore audacter firmare li-
Tertull. de cor. mil. cet. Loquitur de corollis, ſive coronis floreis, *Jam verò*, inquit, *& in ſinum conde, ſi tanta munditia eſt, nempe florum. In lectulum ſparge, ſi tanta mollitia eſt*; *In poculum crede* [l. inde] *ſi tanta innocentia eſt*; hoc eſt, ſi uſqueeò ſunt ſynceri & innoxii, ut nulla ibi ſubſit vis venenata quæ bibenti noceat. Huc pertinet illud Pro-
Propert. l. 2. eleg. 33. pertii,

Cùm tua prèpendent demiſſa in pocula ſerta
Et mea deducta carmina voce legis.

Quod autem calices coronarentur, id eſt, floribus redimirentur,
Tertull. de reſurr. carn. idem Tertullianus diſertim tradit. *At enim*, inquit, *& calix benè ſibi conſcius, & de diligentia miniſterii, commendatus de coronis quoque potatoris ſui inornabitur, aut aſpergine florum honorabitur.* Ipſos quoque miniſtros in conviviis conſtat fuiſſe coronatos.
Macrob. Sat. 3. c. 16. Qua de re hæc Macrobius, *Quippe qui dignatione veſtra cùm interſum convivio ſacro, animadverto hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine introferri.*

CAPUT

CAPUT III.

Uſus coronarum convivialium apud priſcos. Coronæ conviviales tres: Et cur. Coronæ in hoc tantùm inventæ ut caput redimiant. Conviviales coronæ collum redimiebant. Duæ ſunt potiſſimùm coronæ conviviales. Coronæ conviviales facta ſunt dona regum. Facta quoque ſunt aureæ & gemmeæ. Alicui numini dicatæ potiſſimùm Æſculapio. Dicta ſunt hoſpitalia dona. Et hu caput premi dicebatur. Corona hypothymida. Unde dicta. Hæ cervicem ornarunt. In ſolemnibus conviviis ferculo fuerunt coronata.

SCiendum eſt, priſcos homines triplici ratione uſos eſſe coronis convivialibus. Ut enim dicere cœpi, ſenſim coronæ ita contextæ ſunt, ut caput, frontem, collum, hæc, inquam, tria redimirent. Et hinc quandoque tres dictæ. Id quod diſertim tradit Anacreon,

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν,
Τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ Ναυκρατίτην.

Coronas verò unuſquiſque tres habuit, quaſdam roſeas, aliam Naucratitem. Ex his una, videlicet, capiti imponebatur; altera collum vinciebat; tertia frontem redimiebat. Hoc ultimum genus coronarum ſignat Achilles Tatius, στέφανοι, inquit, περὶ τοῖς μετώποις διαδούμενοι coronæ circa frontem religatæ. *Achill. Tat. lib. 1.* Cæterùm ne huic inſtituto ratio deeſſet, ſuper hac quoque re philoſophatum. Dixerunt *Scholiaſt. Apollon. Rhod. lib. 2* enim id fieri διὰ τὸ θυμηδὲς τῆς ἀρετῆς τῆς τριμεροῦς ψυχῆς, propter oblectationem virtutis animæ tripartitæ. Id quod moneo, ne quis hujus moris neſcius has coronas exiſtimet fuiſſe muliebris mundi partem, hoc eſt, μανιάκην, περιτραχήλια, στρεπτὰ, περιβραχιόνια, περικάρπια, δακτυλίδια. Quæ omnia conſtabant è materia diverſa à priſca illa coronaria, quæ erat florea, foliacea, herbacea. Neque etiam talia in hoc fiebant ut caput coronarent, ſed ut alias corporis partes ornarent. His accedit, quod coronæ ſumptæ in conviviis à convivis tantùm geſtabantur. At illa omnia quæ dixi, plerunque à mulieribus, & extra lætitiam convivialem. Enimvero coronæ, ut Artemidorus obſervavit, inconcinnè aptantur aliis corporis partibus extra *Artemid. l. 4. c. 54.* caput. Ac tales in ſomnis viſæ nihil portendunt non infauſtum. Et ſi quis coronis ita abutitur, dicitur laborare vitio intemperantiæ, quod homines adigit ad inſaniam. In hoc vitium dum acriter invehitur Clemens Alexandrinus, memorat hunc morem circumponendi coronas ſeu corollas collo, ac ſi dicat, rem eſſe evidentiſſimæ ebrietatis, atque adeò dementiæ ſignum, ſiquis collo impo-

 nat

nat coronas, quæ ſunt inventæ capiti evinciendo & ornando. ὁρᾷν
Clem. Al. γοῦν ἐστὶ αὐτῶν τινὰς ἡμιμεθεῖς, σφαλλομένους περὶ τοῖς τραχήλοις ἔχον-
pædag. l. 2. τας στεφάνους, Videre igitur eſt ipſorum quoſdam ſemiebrios, haben-
cap. 8. tes coronas errantes circa colla. Quòd hæ coronæ caput & frontem redimirent, ſupra ſatis eſt demonſtratum. Quòd & collum, id quoque à priſco more derivatum, quo coronæ, ut dixi compingebantur è floribus indiſtinctis, hoc eſt, indiſtinctè coacervatis, qui fluebant per collum. Propertius,

Prop. lib. 4. *Candida nunc molli ſubeant convivia luco,*
Blanditiæque fluant per mea colla roſæ.

Et Horatius de Polemone,

Horat. l. 2. ——*potus ut ille*
ſerm. ſat. 3. *Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.*

Ergo duæ plerunque fuerunt coronæ conviviales, quarum una caput evinciebat, altera collum. Quæ caput, eadem & frontem um-
Cic. act. 7. brabat. Quæ collum, eadem uſque ad pectus deſcendebat. Utrum-
in Verr. que luxum M. Tullius Verri exprobrat. *Nam ut mos fuit Bithyniæ regibus*, inquit, *lectica octophoro ferebatur, in qua pulvinus erat pellucidus Melitenſi roſa factus. Ipſe autem coronam habebat, unam in capite, alterum in collo.* Meritò ergo ſeverioris frontis
Plutarch. homines dixerunt haſce coronas conviviales eſſe στεφάνους ἡδονῆς non
ſymp. 3. εὐσεβείας, voluptatis, non pietatis, quæ nulli ſint uſui, neque ſectentur appetitum naturalem. Certè tanto ſumptu, tantoque luxu necti cœperunt hæ coronæ, ut tandem facta ſint dona regum. Hujus generis fuerunt illæ, quas Perſæ miſerunt ad Ageſilaum. De hoc fortè genere fuit κύκλος ille χρυσοῦς περιδέραιος, circulus aureus circa
Æmil. collum quem rex Ægypti Joſepho dedit, præter βασιλικὴν σφρα-
Prob. γῖδα, καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα regium annulum, & ſacram veſtem. Accede-
Ages. bant additamenta coronarum, hoc eſt unguenta, ſecunda menſa
Philo περὶ reliquuſque convivii apparatus. Nempe ſic intelligo Plutarchi lo-
Ἰωσ. cum, ubi is Antigono exprobrat hunc luxum, dum is in quodam
Plutarch. oppido, cujus potitus erat, non ſe continuit, quin propter gaudii
Arato. impotentiam ludens biberet in angiportis, & in foro pſaltriis circumdatus, & coronis redimitus, vir ſenex, &c. Quid? Et ipſæ coronæ conviviales factæ ſunt aureæ & gemmatæ; taleſque pro diſcumbentium dignitate, & cuique pro meritis & fortuna daræ, videlicet, minores aut majores, leviores aut ponderoſiores. Quod ſanè diſcrimen probè intellexit Piſo homo ſuperbus, vixque ipſi Tiberio cedens, nedum Germanico. *Ejus enim audita eſt vox in con-*
Tacit. l. 3. *vivio*, inquit Cornelius Tacitus, *cùm apud regem Nabatæorum co-*
Annal. *ronæ aureæ magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leves ipſi & cæteris offerrentur, principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari.*

Abje-

Abjecitque ſimul coronam, & multa in luxum addidit. Notatus quoque eſt luxus earum coronarum quæ exhibitæ ſunt in quodam convivio Ptolemæi Philadelphi. Nam quæ alibi vix ad unius coronæ contextum reperiri potuiſſent, ibi ingenti copia congeſta ſunt in eas coronas quæ ſingulis convivis datæ. Ipſarum quoque coronarum tantus fuit numerus, ut humi ſparſæ præbuerint ſpeciem prati gemmantis. Indorum qui apud regem epularentur, mos fuit, ut eſſent coronati. ſic Apollonius ab rege hoſpite ſuo ἐς τὸ συσσίτιον ad locum convivii, ut ſolent Indi, deductus fuit. Nec tantùm hoſpitibus præſentibus tales coronæ in conviviis dari ſolitæ, ſed ſi quando magnus hoſpes tectis excipi non poterat, ei nihilominus mittebantur; ac tunc cenſebantur inter hoſpitalia dona, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι, qualia amici hoſpitibus dant, ut apud Tacitum, *Nec multò poſt legati Tigranocerta*, inquit, *miſſi patere mœnia afferunt; intentos populares ad juſſa. Simul hoſpitale donum coronam auream tradebant.* Et hæ, ſcilicet, illæ erant, quibus caput premi dicebatur. Statius,

Athen. l. 5.
Philoſtr. in vita Apoll.
Homer. Odyſſ. α.
Tacit. l. 14. Annal.

> *Hic thyrſos, hic plectra ferit, hic Enthea lauro.*
> *Tempora, Minoa crinem premit ille corona.*

Stat. lib. 1. Sylv.

Denique videntur & hæ conviviales coronæ alicui numini dicatæ. Id quod colligi poteſt ex hiſce verbis Clementis Alexandrini de his coronis verba facientis, ὅτι τοῖς εἰδώλοις κατωνόμασται, quoniam idolis ſunt inſcriptæ. Cæterum è convivialibus hiſce coronis aliæ inter medios convivas appendebantur oblectandis iis, qui & otioſi & ebrioli pendulas intuebantur, ut ſupra dixi de cyliſtis, ſive encyliſtiis. Has coronas ſic appenſas innuit aliptes ille apud Plutarchum, qui cùm laudaretur eo quod manus haberet longas, tanquam id ſit proprium pugilis, ſiquidem, inquit, auferre oportuit coronam ſuſpenſam. Hujus generis dici poſſunt illæ quas ſupra caput Metelli in Hiſpania ſuſpenſas & à victoriis allatas fuiſſe memorat hic ipſe Plutarchus. Et hæc quidem de iis coronis quæ ſuſpendebantur. Ex aliis ſibi quiſque ab hoſpite donatam aut capiti, aut cervici imponebat. Neque enim, inquit Plutarchus, convivis diſtribui debent; ſed æquum eſt hanc ſibi unumquemque ſumere quæ ſibi ſit complacita. Interdum tales coronæ pectori applicabantur; quæ eſt ſedes cordis. Nam pectus odorum flagrantia recreari ajunt. Et has quoque ſeverioris frontis homines vocarunt coronas voluptatis, eaſque dixerunt parum convenire ſapientibus, quòd revera nulli ſunt uſui, nec ſectantur appetitum naturalem. In iſtis illæ ſunt quibus eſt inditum nomen hypothymidis, ſive hypothymiadis, quæ collo appenſæ deſcendebant ad pectus. Etſi ſuper hoc genere coronarum multa fuit apud priſcos ſive medicos,

Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.
Plutarch. π. φιλοπλούτ.
Plutarch. Sertor.
Plutarch. ſympoſ. 2.
Plutarch. ſympoſ.

Athen. lib. 15. dicos, ſive Grammaticos concertatio. Et verò, referente Athenæo, Philetas ſcribit in Atactis hypothymida à Leſbiis vocari myrthi ramum, cui circumponunt violas, aliosque flores, nempe quorum fragrantia pectus juvaret. Ego priuſquam legerem Plutarchum, *Arat. Φαινομ. Philoſtr. in Imag.* quòd inveneram apud Ariſtophanem, ὑποθυμὶν recenſeri inter avium genera, & quòd aves plerunque ſunt verſicolores, veriſimile putabam haſce floreas coronas ab omnigenis coloribus ita dictas, ſicuti præ ſe ferentes ſpeciem & pulchritudinem hujus avis, eadem propè ratione, qua apud hunc ipſum Ariſtophanem Cupido pingitur coronatus floribus, id eſt diſtinctus pulcherrimis coloribus, atque ut ait quidam, αἰόλος ὄρνις, verſicolor avis, cui ſunt πλευρὰ κυάνεα, καὶ φοινικᾶ, καὶ χρυσᾶ, alæ cyaneæ, purpureæ, aureæ. Hic certè Cupido fuit in æde Veneris eximium opus Zeuxis,

Ariſtoph. Acharn. & ibi Schol. ὥσπερ ὁ γεγραμμένος [ἔρως] ἔχων στέφανον ἀνθέμων.

Plutarch. Ερωτ. Et verò hic ipſe Cupido, teſte Plutarcho, à ſapientiſſimis hominibus ex Helicone in Academiam deducitur coronatus. Quanquam alius quoque fuit inſigne opus Praxitelis, de quo videndus Calliſtratus in *Calliſtrat. εἰς τὸ τοῦ ἔρω ἄγαλ.* ejus deſcriptione. ubi ejus coronamentum ita pingitur, ὁ δὲ τῷ πλαμῶνι καταστέφων τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐκ τῶν ὀφρύων ἀπωθούμενος τῷ διαδήματι τὰς τρίχας γυμνὸν πλοκάμων ἐτήρει τὸ μέτωπον. Is autem re- *Calliſtr. in deſcript.* dimiculo religans caput, & è ſuperciliis rejiciens diademate capillos, nudam concinno ſervabat frontem. Et hoc quidem ego ſic putabam ſuper corona hypothymiade. Sed mutavi ſententiam poſtquam legi Plutarchum cujus hæc ſunt verba, *Plutarch. ſymp. 3.* οὐ γὰρ ὅτι τῇ καρδίᾳ τὸν θυμὸν [l. τὸ θύμον] ἐναποτίθεσθαι ᾤοντο τὰς περιδεραίας τῶν στεφάνων ὑποθυμίδας ἐκάλουν (ἐπιθυμίδας γὰρ αὐτοῖς διά γε τοῦτο μᾶλλον ἦν καλεῖν προσῆκον) ἀλλ' ὡς λέγω, διὰ τὴν ἀποφορὰν καὶ ἀποθυμίασιν. non enim quòd exiſtimarent thymo, id eſt, odore qui eſt è quolibet flore, cor vallari monilia coronarum vocabant hypothymidas, ſiquidem eas vocari epithymidas convenientius fuiſſet, ſed, ut dico, propter exhalationem & redolentiam. Ergo ut ipſe paulò antè ait, hypothymides dicuntur coronæ floreæ quas appendebant collo; atque eâdem iis unguentis quæ fiebant è floribus, nempe coronariis, unguebant pectora. Porrò ſive pulchritudine florum, ſive ſuavitate odorum, ſive utroque cenſerentur hæ coronæ, certè eas cervicem ornaſſe conſtat. Et ideo ab Heſychio hoc genus coronæ vocatur στέφα- *Heſych. ὑποθυμίς.* νος ὑποτραχήλιος. corona ſubcollaris. Et hac quidem corona nihil fuit vulgatius. Hanc diſertim ſignat Ovidius in his verſibus,

Ovid. lib. 2. Faſt.

Ecce nurum regis fuſis per colla coronis,
Inveniunt poſito pervigilare mero.

Catull. eleg. 7. Has quoque coronas monſtrat Catullus in hoc loco,

Illius & nitido ſtillent unguenta capillo;

Et

Et capite & collo mollia ſerta gerat.

Nulli ergo ampliùs poteſt eſſe dubium has coronas, quibus nomen hypothymiadis, circumdediſſe cervicem. Nam ſuper ea quæ è noſtris citavi, hoc quoque diſcimus è verſu Alcæi,

Ἀλλὰ ἀννήτω μὲ περὶ ταῖς δέρραις περ-
θέτω πλεκτὰς ὑποθυμιάδας τις. *Athen. lib. 15.*

At cervici anethi plicatiles hypothymiadas quiſpiam apponat. Id ipſum tradit Sappho in hoc verſu, quem ego uſque adhuc ſic lego,

καὶ πολλαῖς ὑποθυμιάδες πλεκταῖς, ἄνθεα περιδέρραια.

Et multis hypothymiades cirris, ſive flexuris, flores circumcollares. Quod autem hypothymiades circa pectus quoque ſtatuerentur, diſcimus ex Anacreonte,

πλεκτὰς δ' ὑποθυμιάδας περὶ στήθεσι λωτίνας ἔθεντο.

Plicatiles hypothymiadas è loto circa pectus ſtatuerunt. Quid, quod à collo & à pectore extendebantur quoque ad manus? Id diſcimus è loco Pindari, ubi is loquitur de floribus aureis qui ſunt in inſula beatorum, *Pind. Oly. od. 2.*

. . ὅρμοισι τῶν χέρας ἀνα-
πλέκοντι καὶ στεφάνοις.

Quorum monilibus & coronis implicant manus. Et hoc credibile eſt eſſe illud coronarum genus quas vocabant longas, quæ quóque Diis appendebantur, potiſſimùm Æſculapio. De his coronis exſtat locus apud Ariſtidem his verbis, ἐδόκουν στέφανον πέμπειν τῷ θεῷ τῶν μακρῶν, οἱ εἰσὶν οὓς ἰδίᾳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ κομίζουσι. Videbar coronam mittere Deo ex iis quæ ſunt aut dicuntur longæ, nempe ut eum propitiarent, ſi quid ipſis morbi accideret ex intemperantia convivali. In ſolennibus quoque conviviis fercula coronata fuiſſe conſtat. *Ariſtid. orat. 2. ieg.* Et verò, Athenæo authore, in iis ludis quos apud Daphnen Antiochus edidit, fuerunt convivia, in quibus exhibiti ſunt vivi anſeres, lepores, damæ cum aureis coronis. *Athen. l. 5.* Qui ferculorum luxus quandoque diſpoſitus fuit per nomina cœleſtium ſignorum. Quippe ſingulis ſignis impoſitus fuit cibus unicuique convenientiſſimus, in quibus eſt ferculum cui nomen corona. Qua de re exſtat inſignis locus apud Petronium Arbitrum his verbis, *Repoſitorium rotundum duodecim habebat ſigna in orbem diſpoſita; ſuperque proprium, convenientemque materiæ ſtructor impoſuerat cibum; ſuperque arietem cicer arietinum; ſuper taurum bubale fruſtrum; ſuper geminos, teſticulos ac renes; ſuper cancrum coronam; ſuper leonem ficum Africanam.* *Petr. Arb. in ſatyr.* Horum verborum, *ſuper cancrum coronam*, interpretatio ſumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu cancri, qui ita incipit,

 Οὐ

Οὐ οἱ ἀφαυρότεροι, ὅτι καρκίνος, &c.

Arat. Φαινομ. & ſeq. & ibi Schol. & Feſt. Avien.

Ubi ſcholiaſtes ait, cùm cancer inibi eſt ut exoriatur, mediam partem coronæ videre eſt ſuper terram. Alteram partem occaſus occupat, & obſcurat, corona deſcendente in occaſum, Ergo corona præit cancro. Ad cujus rei imitationem ſtructor convivii inter illa fercula quæ imitabantur duodecim ſigna Zodiaci, coronam collocavit ſuper cancrum, nempe ſervato in ferculis ordine cœleſti.

CAPUT IV.

Coronis convivialibus addita unguenta; quæ propriè erant nihil aliud quàm flores contuſi. Qua parte cœnæ cum coronis unguenta ferri ſolita, è quibus unguenta componantur. Pedes convivarum unguentati. Ratio dandi unguenta in conviviis. Unguentis additi cantus. De more canendi in conviviis. Corona ὑπογλωσσίς.

CORONIS convivialibus, eruditiore jam luxuriæ paratu, addebantur unguenta, quibus eæ aut irrorabantur, aut etiam mergebantur; ut gratiæ florum quæ paſcit aſpectum, accederet voluptas olfactus. Nempe naturales cujuſque rei dotes luxui vix unquam ſatisfaciunt. Quin is cupidè circumſpicit ſiquid uſpiam eſt novæ & inauditæ voluptatis. Huc totus vertitur. Hìc ſciri vult quantus ſit artifex, quamque efficax rei complacitæ promotor. Quid aut aſpectui gratius, aut naribus odoratius poteſt admoveri tot floribus montanis, pratenſibus, campeſtribus, hortenſibus? Attamen mirandum eſt, huic delicatulo nativum illum florum odorem eſſe infra accerſitum & inductum. Ergo coronæ cumulantur unguentis, id eſt, aut ipſum caput conſpergebatur & humeſcebat unguento, aut ipſæ coronæ; aut caput tantùm, non item coronæ, ut in hoc loco Sidonii Apollinaris,

Sidon. Apoll. 3.

Et madeſcentes nardo capillos
Circumfuſa florum ſerta ſiccarent.

Sæpius, ut dixi, ipſæ coronæ aſpergebantur, aut etiam mergebantur unguento. Qui ſanè luxus vix unquam ſanæ mentis hominibus fuit probatus. Et hoc, ſcilicet, illud eſt, quod Plutarchus ait; cùm invehitur in illos, qui non contenti propriis bonis externa etiam accerſunt & ſuperinducunt. Nempe ibi improbat factum regis Perſarum qui miſerat Antalcidæ Lacedæmonio coronam plexam è roſis, & croco unguento merſam; quòd is extinguebat eo facto congenitum & proprium bonum florum. Sed luxus Antalcidæ jam regi ſatis perſpectus regem excuſat. Neque enim neſcivit

Plutarch. ſympoſ. 7.

Plutarch. Artax.

cui

cui coronam mitteret, illi, videlicet, qui degeneraverat à moribus Spartanis, ac tranſierat ad Perſicos. Sed in regibus, & apud ipſos tolerabilior fuit hic luxus quàm apud privatos, ad quos tandem pervenit. Certè coronarum cum unguentis miſtura uſque eò percrebuit, ut vix unquam harum fiat mentio ſine unguentis, ut apud Horatium,

I pete unguentum puer & coronas. Horat. l. 3. Carm. od. 14.

Alibi hic ipſe invitans Mecœnatem ad delicias, ait,

Tyrrhena regum progenies, tibi Horat. l. 3.
Non ante verſo lene merum cado Carm. od.
Cum flore Mecœnas roſarum, & 29.
Preſſa tuis balanus capillis
Jam dudum apud me eſt.

Alio item loco lætatur ſe huic voluptati indulſiſſe cum Pompejo Varo,

Cum quo morantem ſæpe diem mero Horat. l. 2.
Fregi coronatus nitenteis Carm. od. 7.
Malobathro Syrio capillos.

Plutarchus eum, qui redit è convivio, facit geſtantem coronam, & unguento delibutum. Et hunc, ſcilicet, coronarum uſum imò abuſum Clemens Alexandrinus vocat χρῆσιν κωμαστικὴν καὶ πάροινον, uſum petulantem & ebrioſum; in quem ipſe dum acriter invehitur, citat locum alicujus veteris poëtæ his verbis, μή μοι στέφανον ἀμφιθῇς κάρᾳ. ἦρος μὲν γὰρ ἀρχῇ, λειμῶσιν ἐνδρόσοις, καὶ μαλακοῖς ποικίλοις χλοάζουσιν, ἄνθεσι ἐνδιαιτᾶσθαι καλὸν, αὐτοφυεῖ καὶ εἰλικρινεῖ τινὶ εὐωδίᾳ καθάπερ τὰς μελίττας τρεφομένους, &c. Ne mihi corona caput evincias. Veris enim tempore pratis rorulentis, & mollibus diverſis virentibus floribus immorari pulchrum, nativa & ſyncera *quadam* ſuavitate odorum ſicuti apes, paſtos. Hæc ergo fuit non minima ſanè pars ejus luxus, qui in ſolennibus conviviis conſpectus. Quò notabilior fuit Abydenorum ἀκαιρεία intempeſtivitas & ſiniſteritas, è qua natum proverbium, Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, Abydenorum illatio. Nempe Abydeni cùm quempiam hoſpitem convivio excipiunt, poſt unguentum & coronas circumferunt infantes ad oſculandum. Id quod minimè conveniebat cum ſuavitate eorum odorum, qui ad ſe luxurioſos trahebant, ut ait Clemens Alexandrinus. Cæterùm hos tam ſcitè conſociatos & flores & odores elegantiſſimè repræſentavit author horum verſuum, qui ſunt in aditu epiſtolarum Syneſii & aliorum.

Plutarch. Symp. 3. Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8. ἐν παροιμ. Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 8.

Ἐπιστολῶν ἄθροισις ἀνδρῶν πανσόφων,
Οὓς ὁ στεφ. ἐβλάστησεν ὡς ῥόδα χρόνος
Ὧν ῥεῖ μὲν ἄνθος, ἡ δὲ τῶν μύρων χάρις

Μένει

Μὴν διαφερῶς εἰς πολὺ διωδίας.

Epiſtolarum acervatio hominum omniſapientum quos priſcum tempus ut roſas produxit, quorum fluit quidem flos at unguenti gratia manet ſufficiènter in flatum ſuavitatis. Qua ætate luxus maximè invaluit, coronarum & unguentorum miſſus præibat ſecundæ

Athen. lib. 15. menſæ, ut Athenæus probat è Nicoſtrato,

> Καὶ σὺ μὲν τὴν δευτέραν τράπεζαν εὐπρεπῆ ποίει,
> Κόσμησον αὐτὴν παντοδαποῖς τραγήμασι,
> Μύρον, στεφάνους, λιβανωτὸν, αὐλητρίδα λαβέ.

Ac tu quidem concinnè ſecundam menſam appara, Eamque omnifariis adorna bellariis; Unguenta, coronas, thus, tibicinam accipe. Tunc etiam crater qui ebibendus erat, ſtatuebatur in medio,

Plutarch. συμποσ. προβλ. α'. & eâdem coronæ diſtribuebantur. Qua de re exſtat locus Plutarchi, ᾄδει μὲν γὰρ ἴσως τὰ καλούμενα σκολιὰ, κρατῆρος ἐν μέσῳ προκειμένου, καὶ στεφάνων διανεμομένων, &c. Canit enim fortè ea quæ vocantur ſcolia cratere in medio poſito, & coronis diſtributis. Poſtea dicit, loco & ordine datum fuiſſe unguentum & coronas. Enimvero veriſimilius eſt, coronas ſumi debere exacta cœna quàm initio ejus.

Lucian. de merc. cond. Quippe eum qui eſuriat accipere coronam, & unguenta ridiculum eſt. Interdum quoque ſimulatque convivæ edendi finem fecerant, illo ipſo tempore coronas ponebant. In quem morem

Plutarch. ſympoſ. 2. graviter Plutarchus invehitur, cùm ait, tunc maximè oportere iterum inſtrui menſas. Neque enim edendi, aut bibendi cauſa alii alios invitamus; ſed combibendi & comedendi. Cæterùm hæc unguenta apud priſcos nihil aliud fuerunt quàm flores contuſi &

Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8. Schol. in Nicand. ther. liquefacti. Veluti ſuſinum fit ex liliis, evidentis utilitatis unguentum. Nam calefacit, aperit, attrahit, humectat, abſtergit, mollit. Narciſſinum fit ex narciſſo; myrſinum è myrto. Quod item fit ex roſis multiplicis eſt utilitatis, multarumque ſpecierum, nempe brenthium, metallium, regium, Plangonium, præter pſagdas Ægyptias. ῥόδινον roſaceum unguentum quomodo fiat docet ſcholiaſtes Nicandri, qui ejus tres ſpecies refert. Ne multa: Omnia un-

Theophraſt. περὶ ὀσμ. guenta, authore Theophraſto, componuntur à floribus, à foliis, à ramulis, à radice, ab lignis, ab fructu, à lachrymis, à floribus, ut roſaceum, & violaceum, & ſuſinum. A foliis, ut myrrhinum & œnanthinum. A radicibus, ut ἴρινον, & nardinum & amaracinum, Certè hominum ſolertia paulatim unguenta facta ſunt odoratiſſima & pretioſiſſima, qualia deſcripta ſunt ab Athenæo, iiſque qui hac una de re volumina reliquerunt. Atque ut Plinius ait, in plenum dici poteſt, *utique quæ odore præcellant, ea æternitate præſtare.*

Plin. l. 15. cap. 4o. Nam etſi ibi Plinius loquitur de arboribus odoratis, nihilominus de odore omnique re odorata dici poteſt. De his nihil

ultra

ultra dicam, ne ſuſceptæ curæ fines egrediar. Moneo tantùm, id quod obſervatum eſt à Plinio, non ſolùm caput, ſed & pedes convivarum quandoque fuiſſe unguentatos. *Vidimus etiam*, inquit, *veſtigia pedum tingi. Quod M. Othonem monſtraſſe Neroni principi ferebant. Quæſo ut qualiter ſentiretur, juvaretque ab ea parte corporis?* Obſervavit quoque Athenæus, & à Poſidonio ſumpſit, apud Syros in epulis regum, ubi coronæ convivis datæ ſunt, ingredi quoſdam cum utriculis unguenti Babylonii, qui menſæ oberrantes diſcumbentium coronas eo irrorant. Et hæc quidem fuerunt illa unguenta, additamenta coronarum convivialium, earum quas meritò cenſeo inter coronas lætitiæ, ut dixi in definitione. Nam ubicunque acciperentur, inibi nihil aſpiciebatur non jucundum & lætum. Sibi quiſque iſta dicebat, *Plin. lib. 13. cap. 3.* *Athen. lib. 15.*

Ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ Διονύσου,
Καὶ Μουσῶν, ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας. *Plutarch. ἐπ. συμπ.*

Opera verò Cypria geniti nunc mihi amica & Liberi, & muſarum, quæ ponunt hominibus lætitias. Certè Propertius in lætitiam effuſus die natali amicæ ſuæ, ſe ipſe alloquens, & floream, ſeu floralem coronam ſumens ait, *Propert. l. 3. de nat. am.*

Dein quæ primùm oculos cœpiſti veſte Properti
Indue, nec vacuum flore relinque caput.

Cæterùm hæc jucunditas & lætitia etiam cumulabatur hilaritate cantuum. Quippe ſcimus Bacchum ſolvere curas, & animum hilarare; ideoque dictum eſſe λυσίπονον ſolventem curas. Ergo non mirum, ſi & ipſis jucunditatum & amœnitatum ſæculis, camœna quamlibet agreſti ac tenui conviviales illas qualeſcunque delitias diutiùs extendebant. Quippe

Ingenium potis irritat Muſa poëtis, *Propert. l. 4. c. 6.*

Etſi dici poteſt, præter alios hunc quoque morem è tranſmarinis provinciis, poſtea quàm uſque eò promotum imperium eſt, perveniſſe ad urbem, ubi

—— pueri patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant. *Horat. l. 2. ep.*

Illud adeò omnis immanitatis columen, illum, inquam, Cyclopem, poſtquam alterum ſcyphum ſibi ab Ulyſſe oblatum exhauſit, Euripides canentem facit, *Euripid. Cycl. act. 3.*

καὶ δὴ πρὸς ᾠδὰς εἷρπε.

& jam ad cantus tranſiit. Qui quoque mos pervenit ad inſequentes ætates. Et hoc illud eſt quod Anacreon ait, καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις, pulchris bibentes in hymnis. Nempe ſic putabant, non eſſe hominis ingenui bibere ſine cantu. Ergo apud Platonem Alcibiades ait, Quidnam agimus? nihil quicquam dicimus ad cali- *Plato in Symp.*

cem,

cem, neque canimus? ſed ſedulò, ſicuti ſitientes potamus? Alibi Socrates apud Platonem deſcribens epulas quæ celebrantur in urbibus, Convivia, inquit, agitabunt ipſi & ipſorum liberi? Vino indulgentes coronati, & in Deorum honorem hymnos canentes, & alii cum aliis ſuaviter converſantes? Hunc autem cantum priſci Græci vocabant σκολιὸν, nempe propter obliquum circuitum, & poſitum lectorum. Verba Clementis hæc ſunt, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι περὶ τὰς συμποτικὰς εὐωχίας, καὶ τὰς ἐπιψεκαζούσας κύλικας, Ἑβραϊκῶν κατ' εἰκόνα ψαλμῶν ᾆσμα τὸ καλούμενον σκολιὸν ᾖδετο, κοινῇ ὡς ἁπάντων ἅμα φωνῇ παιανιζόντων. ἔσθ' ὅτε καὶ ἐν μέρει διεξιόντων τὰς προπόσεις τῆς ᾠδῆς. οἱ δὲ μουσικώτεροι αὐτῶν καὶ πρὸς λύραν ᾖδον, id eſt, verùm & apud priſcos Græcos in conviviis ubi unà potabant, ac dum pocula irrorarent, ad Hebraïcorum pſalmorum ſimilitudinem canebatur canticum cui nomen σκολιὸν, communiter omnibus ſimul voce clamantibus, & nonnunquam etiam per cantici vices propinationem circumagentibus. Qui autem ex eis erant muſicæ peritiores etiam ad lyram canebant. Sed hunc morem ad Chriſtianos quoque perveniſſe alibi teſtatur hic ipſe Clemens Alexandrinus. Cæterùm ex hoc more apud Græcos natum proverbium, ᾄδειν πρὸς μυῤῥίνην, canere ad myrtum. Qui enim in convivio canere non poterat, pro hoc quiſpiam è convivis, capto ramo lauri aut myrti, canere ſolitus erat ſicuti victor illius. Quem morem operæ pretium eſt plenius explicare. Itaque primò canebant cantum Bacchi communiter, & ſimul omnes una voce παιανίζοντες. Alteram cantionem ſinguli canebant, poſtquam alicui traditus erat ramus myrti, quem vocabant αἴσακον διὰ τὸ ᾄδειν τὸν δεξάμενον, quòd qui eum ramum acceperat, canebat. Addit Plutarchus eorum exiſtimationem, qui dicunt non ordine ire myrtum, ſed per unumquemque digredi ad lectum. Nempe illum qui primus cecinit, dimittere illam ad eum qui in altero lecto ſit primus. Illum rurſus ad eum qui in tertio lecto eundem locum obtineat. Deinde ſecundum ſimiliter ſecundo. Ac diverſitas, multuſque flexus circuitus, ut veriſimile eſt, dictum eſt σκολιὸν, quòd ab uno ordine ſubinde tranſiret ad alium. De hoc ipſo more paulo diverſus à Plutarcho ſcribit ſcholiaſtes Ariſtophanis. Nam is, inquit, qui primus ſedebat, tenens laurum aut myrtum canebat verſus Simonidis, aut Steſichori, donec ei libitum. Poſtea eum ramum cui volebat, tradebat non quomodo ordo poſceret. Tum is qui à primo acceperat, perſequebatur cætera. Hic rurſus dabat ramum cui volebat. Ea re fiebat, ut, cùm omnes præter ſpem canere & loqui neceſſe haberent, hi verſus vocarentur σκόλια διὰ τὴν δυσκολίαν propter difficultatem. Ergo σκόλια dicebantur παρῴνιαι ᾠδαὶ, ſive

Plato lib. 2. de Repub.
Clem. Al. pædag. l. 2. cap. 4.
Clem. Al. ſtrom. l. 6.
ἐν παροιμ. 5.
Plutarch. ſymp. prob.
Schol. Ariſtoph. σφῆκ.
Pollux l. 6. cap. 19.

ſive παροίνια ᾄσματα, vinolenti & laſcivi cantus. Et tunc, inquit Pollux, dextra manu myrtos circumferebant. Et hoc, ſcilicet, illud eſt quod Ariſtophanes dicit, accipere σκόλια,

——οἱ δὲ συμπόται *Ariſtoph.*
Εἰσὶν Θέωρος, Αἰσχίνης, Φᾶνος, Κλέων *σφηκ.*
Ξένός τις ἕτερος πρὸς κεφαλῆς ἀκέστορος
Τούτοις ξυνὼν, τὰ σκόλια ὅπως δέξει καλῶς.

At convivæ ſunt Theorus, Æſchines, Phanus, Cleon peregrinus quidam, qui cum bis converſatur; ſcolia ut capiat pulchrè. Apud eundem Ariſtophanem Stepſiades ait, ſe juſſiſſe filio μυῤῥίνην λαβόντα τοῦ Αἰσχύλου λέξαι τι, acceptô ramô lauri dicere quidpiam Æſchyli. *Ariſtoph. νεφελ. & ibi ſchol.* Certè is qui ſcripſit vitam Æſchyli tradit; hunc poëtam uſque eò apud Athenienſes fuiſſe in deliciis, ut poſtquam is fato functus eſt, invitati ſint magno pretio ii qui ejus ſcripta docere vellent: etſi locus ibi eſt mutilus. *In vita Æſchyl.* Ergo ſi quidpiam Æſchyli caneretur, tunc geſtabatur myrtus; ſi quidpiam Homeri, laurus. Hujus item ſcolii exemplum extat apud Platonem. Socratis ſunt verba alloquentis Gorgiam, Exiſtimo enim te audiviſſe in conviviis homines canentes hoc ſcolium, in quo hæc bona ordine connumerantur, Valere optimum; Alterum, pulchrum aut præclarum eſſe; Tertium (ut ait poëta author ſcolii) diteſcere nulla fraude. *Plato in Gorg.* Inter ſcolia canebantur quoque laudes præclariſſimorum hominum, illorum præcipuè qui fuiſſent tyrannicidæ, ut infra dicam de Harmodio & Ariſtogitone. Præter cantus inducebantur pſaltriæ & alia licentioſa nequitia, ut inquit Auguſtinus; tum tibicen & quidem coronatus; qualis à Plutarcho deſcribitur ille qui prohibitus certamine Pythico, poſtea tamen à Calliſtrato in convivium inductus eſt, ornatus veſte & coronis unà cum choro ſicut in certamine. *Auguſt. l. 3. de Civit. Dei c. 21. Plutarch. ſympoſ. 2. probl. 5.* Cantibus inſerebantur fabulæ ſimplices & conviviales, de quibus Statius,

Iſtis non deeſt ſua fabula menſis. *Stat. lib. 8. Theb.*

Et verò fuit genus coronæ, cui nomen ὑπογλωττὶς, ſive ὑπογλωσσὶς quaſi dicas ſublingua, Athenæo & Polluce authoribus. *Athen. lib. 15.* Hanc coronam veriſimile eſt ſic dici, tanquam ea ſit frenum loquacitati, quæ plerunque oritur inter pocula. *Pollux l. 4. cap. 25.* Hoc genus coronæ deſignat magis quàm nominat is, qui apud Athenæum recitat hos verſus,

Καίτοι φορεῖτε γλῶσσαν ἐν ὑποδήμασι, *Athen. lib.*
Στεφάνους δ' ὑπὸ γλώττησιν ὅτι πίνητέ που, *15.*
Καὶ καλλιερῆτε γλῶτταν ἀγαθὴν πέμπετε.

Atqui linguam vos nunc fertis in calceis. Coronas verò ſub lingulis. Cùm bibitis alicubi, & pulchrè litatis [tunc verò] linguam bonam mittitis, id eſt loquaciores fitis. Ubi ὑπὸ γλώττησιν Dalecampius

pius vertit hypoglottidas. Id quod facilè ferri poſſet ſi legiſſet ὑπογλωττίδας. Sed manente vetere lectione, hoc dicit author horum verſuum, Vos inſeritis coronas ſub lingula, id eſt planè obmuteſcitis, qui corona quæ capiti imponi debet, ori inſerta ea abutimini ad impediendum uſum ſermonis. Doctiſſimus Caſaubonus leviter tentavit legere ϛεφάνοις δ' ὑπογλωττίσι. Quæ lectio juvaret meam interpretionem, ſi modò ibi non deeſſet particula καὶ. Ego nihil mutandum cenſeo, donec aliquid mea interpretatione verius emergat. Hæc verò colloquia apud elegantes homines ſolent eſſe lepida, & venuſtate appetibilia, & ſine affectatione arguta; non accerſita, ſed ut ſeſe res dabant, opportunè naſcentia; qualia progignit hilaritate mixta doctrina, & gravibus inſerti mores ſuaves, & jucundis temperata ſeria. Certè ſermo doctus à convivis interdum prælatus eſt ipſi lyræ Apollinis.

Plutarch. ſympoſ. 2. probl. 7.

CAPUT V.

Quæſtiones conviviales. Hæ fuerunt duorum generum. Quæſtiones amatoriæ. Janua coronata quid ſignet. Mos amantium mittendi coronas ad amicas. Quæ ſit exiſtimatio de ea muliere quæ coronas plectit. Januæ potentiorum ornatæ coronis.

ENimvero quod in his conviviis pulcherrimum fuit, inibi oriebantur quæſtiones, quibus nomen μνημονίοις & κυλικίοις, non quales in ſcholis agitantur, anxiæ; & veritati inſidiatrices, non nodoſæ & odioſæ, non graves & ſeveræ; ſed enthymemata quædam lepida, minuta, arguta, atque, ut Gellius ait, florentem vino animum laceſſentia. Et hæc quidem, Polluce authore, fuerunt duorum generum, αἰνίγμα & γρῖφος. Hæc qui ſolviſſet, huic partes è carnibus dari ſolitæ. Qui ſolvere nequiret, is poculum muriæ, ſive ſalſuginis ingratiis ebibebat. Porrò hæ quæſtiones erant ſuper quavis placita re; plurimùm ſuper cibis & eduliis, cujuſmodi ſunt plurimæ illæ apud Athenæum. Hujus quoque generis ſunt illæ quibus convivæ apud Xenophontem alii alios hilarant. In his ille ſapientia inclytus Socrates, ſe lenocinio fretum eſſe, compoſito in gravitatem vultu, dicere non erubuit. Sæpe etiam hæ quæſtiones erant ſuper amore & amica cujuſque. Et quidem apud Athenæum ſpecimen eſt illarum, quas amatorias vocant. Hujuſmodi eſt hæc, Cur amator dominæ fores coronis ornet, haud ſanè minùs accuratè, quàm ſacerdos aut æditiuus veſtibulum ſacræ ædis. Certè qualicunque modo ibi poſita corona teſtis erat amari illam quæ intus eſſet. De quo more hæc Ovidius coronam alloquens,

Pollux l. 6. cap. 19.

Xenoph. conviv.

At tu non lætis detracta corona capillis
Dura ſuper tota limina nocte jace, *Ovid. lib. 1. eleg.*
Tu domine, cùm te projectam manè videbit,
Temporis abſumpti tam malè teſtis erit.

Huic quæſtioni affinis illa eſt, Cur roſam, alioſque flores amato corpori amatores offerant. Quo abſente, eos flores, caſque corollas januis affigant. Et hujus quidem generis coronas ipſæ quandoque amicæ dabant amantibus, qualis illa fuit quam Liber accepit à Venere. *Hygin. Aſtron. lib. 2.* Quam coronam cùm Bacchus depoſuiſſet in eo loco ex quo deſcenſurus erant ad inferos, is locus ex eo facto Stephanus eſt appellatus. Idem ferè de Stephano primo martyre ait Euſebius, nempe eum ob dignitatem martyrii reportaſſe coronam. *Euſeb. hiſt. eccl. lib. 2.* Cæterum Liber, matre ab inferis revocata, quò res apud infinitam poſteritatem teſtatior eſſet, inter aſtra Ariadnes coronam collocavit. Mneſippus apud Lucianum mentionem facit earum coronarum quæ à muliere amante mittuntur ad amores ſuos. *Lucian. in Toxari.* Quæ erant coronæ quædam ſemimarcidæ, & quædam poma admorſa. Certè ſi qua mulier præter στεφανηπλόκους, coronas plecteret, ea cenſebatur eſſe in cenſu cupidinis. Quam ſuſpicionem viris ingenerari mulier quædam fatetur apud Ariſtophanem de Euripide loquens, *Ariſtoph. Θεσμοφ.*

Τοιαῦθ' οὗτος ἐδίδαξεν κακὰ
Τοὺς ἄνδρας ἡμῶν, ὥστ' ἐάν τις πλέκῃ
Γυνὴ στέφανον, ἐρᾶν δοκεῖ.

Talia hic docuit mala viros noſtros, ut ſi qua mulier plectit coronam, videatur amare. Sed ut illud rarius, & inuſitatius, nempe à puellis mitti coronas adoleſcentibus, ita hoc alterum fuit frequentiſſimum. Porrò hoc coronarum commercium veriſimile eſt cœpiſſe ab illa, quam Liber, ut ſupra dixi; Ariadnæ muneri dedit, *quo tempore is ad Minoa venit, cogitans eam comprimere. Hac corona Ariadne delectata non recuſavit conditionem ſtrupi.* *Hygin. Aſtron. lib. 2.* His coronis annumerari poteſt illa aurea, quam Philomelus Phocenſium tyrannus Pharſaliæ cuidam ſaltatrici dono dedit. *Plutarch. πι. τ̃ μὴ χρ. ἐμμ.* Hunc morem mittendi coronas ultro citroque nempe ab amatoribus ad amicas, & quandoque ab his ad illos, expreſſit Theocritus, ubi Simetha Delphidis amore capta, deque ea pleraque audiens à Philiſta quadam anu, præter cætera dicit illum amare. Cui rei argumento eſt quod illi domus coronis eſt referta,

Καί φατί οἱ στεφάνοισι τὰ δώματα τῆνα πυκάσδεν. *Theocrit. eidyll. 2.*

Et dixit domum illi refertam eſſe coronis. Ac ſi dicat, ipſum non ſolùm amari, verùm & redamari. Cui rei coronarum multitudinem, quæ ſint apud ipſum, teſtem adeſſe. Ad hunc morem alluſit

Catullus, qui in Atyn ſic loquentem facit,

Catul. de Berec. & Aty.

Ego gymnaſii fui flos; ego eram decus olei;
Mihi januæ frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat.

Tibullus ſe verè & ſyncerè amare profitetur. Id quod hinc ſciri vult, quod fores dominæ corollis ornat,

Tiball. l. 1. el. 2.

Te meminiſſe decet quæ plurima voce peregi
Supplice, cum poſti florida ſerta darem.

Virgilius cùm firmat, innocenti ſe atque adeò divino Muſarum amore captum; ait,

Virgil. in Cir.

Magna mihi cupido tribuiſtis præmia divæ
Pierides, quarum caſtos altaria poſtes
Munere ſæpe meo inficiunt, foribuſque hyacinthi
Deponunt flores, aut ſuave rubens Narciſſus,
Aut crocus alterna conjungens lilia caltha.

Is quoque qui Rhodopes nempe dominæ ſuæ ſuperbiam accuſat, aliis queſtibus hunc addit, quod illa ſuperbis pedibus coronas quibus eam colit, calcat.

Ἀνθολογ. lib. 7.

Ἢν ποτὲ καὶ στεφάνους περὶ θυρῶν ὑπερικρεμάσωμαι
Ὀργισθεῖσα πατεῖ τοῖς ἴχνεσιν.

Si quando & coronas ante fores ſuſpendero, irata [eas] calcat ſuperbis plantis. Apud Ovidium Vertumnus ictus amore Pomonæ,

Ovid. l. 14. Metam.

Sæpe ferenda dedit blandis ſuo verba tabellis.
Interdum madidas lachrymarum rore coronas
Poſtibus intendit, poſuitque in limine duro
Molle latus.

Et Paulò poſt,

Dixit, & apud poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummis.

Huc pertinet epigramma Apuleji, cujus hoc eſt initium,

Apul. apol. 1.

Florea ſerta meum mel, & hæc tibi carmina dono.
Carmina dono tibi, ſerta tuo genio,

Plutarch. πε. ἀοργ.

Hunc amantium morem diſertis verbis exprimit Plutarchus, αἱ μὲν γὰρ ἐρωτικαὶ πράξεις, οἷον ἐπικωμάσαι καὶ ᾆσαι, καὶ στεφανῶσαι θύραν, ἔχουσιν ἀμηγέπως κουφισμὸν οὐκ ἄχαριν, οὐδ' ἄμουσον. Et quidem amatoriæ actiones, veluti conviviis indulgere, & canere, & coronare januam, habent videlicet levamen haud ingratum neque abſurdum. Alibi hic ipſe Plutarchus ponit inter ἐρωτικὰ amatorias res, ἀναδεῖν τὰ εἰκόνια redimire icunculas, nempe dominæ. Apud Propertium janua queritur ſe pulſari petulantibus potorum manibus; ibique non

Plutarch. ἐρω.

flori-

floridas ac nitentes coronas, ſed neſcio quid turpicularum corollarum ſuſpendi.

Et mihi non deſunt turpes pendere corollæ Propert. l. 1.
Semper, & excluſis ſigna jacere faces.

Equidem non ſum neſcius januas potentiorum, ut infra dico, ornatas fuiſſe coronis; Et hoc ſenſu Syneſium dixiſſe, adulari januas. Tamen ſiquis utrumque morem introſpiciat, cognatos fatebitur; uſque eò, ut quod de illo dicitur ad hunc noſtrum commodè referri poſſit. Loquitur de ſcriptoribus & Muſarum cultoribus, καὶ Syneſ. epiſt.
μὴ δευτέρους τὴν τάξιν τῶν κολακεύειν τὰς θύρας εἰδότων. nec poſteriores 98.
ponere illos qui ſciunt adulari portas. Cæterùm talium coronarum uſus tam frequens fuit, ut coronæ promiſcuè emerentur unà cum cætera ſupellectile, potiſſimùm ab amantibus in hoc, amicis ut mitterentur. Et verò illa anus luxurioſa apud Ariſtophanem ſibi Ariſtoph.
ab juvene amatore coronam emi vult his verbis, ἐκκλησ.

Ἢν μὴ ἐπ' ὠνήσῃ σὺ καὶ στεφάνην ἐμοί.

Quo loci ridiculè ſcholiaſtes ait, στεφάνην eſſe εἶδος κοσκίνου ſpeciem cribri. Etſi enim fateor quandoque στεφάνην eſſe cribrum, ut apud Oppianum, Oppian.

Πυροδόκος στεφάνη λευκαίνεται ἔνδον ἀλωῆς. ἁλιευτ.

triticum recipiens cribrum albicat intra aream. Tamen hìc qui- lib. 4.
dem eſt corona. Itaque ſibi ipſe habeat cribrum. At hæc anus expetit complexum adoleſcentis, cujus pignus, & quidem certiſſimum, ſibi coronam emi vult.

CAPUT VI.

Corona in convivio ſoluta quid ſignet. Flores diffluere vel cadere, vel ſcindi quid ſit. Coronatum uti Como, quid. Alia quæſtio convivialis.

DE hoc quoque genere eſt hæc quæſtio, Cur illi amare exiſtimentur quibus coronatis coronæ in convivio ſolvuntur. Etſi in Africano ſoluta inter epulas corona nihil tale, opinor, ſignificavit, cujuſmodi hiſce quæſtionibus agitatur. *Africano illi majori,* Cic. lib. 2.
inquit M. Tullius, *coronam ſibi in convivio ad caput accommodanti, cùm ea ſæpiùs rumperetur, P. Licinius Varus, Noli mirari,* inquit, *ſi non convenit: caput enim magnum eſt.* Quæ Vari interpretatio dignitati tanti viri haud dubiè convenientior eſt, quàm ſi is quidpiam amatorium, & Africano indignum dixiſſet. Quamvis enim ea corona eſſet convivialis, tamen gravitas & magnitudo ejus viri è corona voluptatis eam fecit coronam ſapientiæ, & majeſtatis. Cæterùm magnam coronam accommodare parvo capiti per ſe eſt res de orat.

 ridi-

Plutarch. πολιτ. παραγγ. ridicula. Et certè lepidus riſus oritur, inquit Plutarchus, cùm pueros patrum crepidas ſibi aptare videmus, quomodo & illorum coronas ſuo capiti. Redeo ad rem, & ajo, non ſolùm amare, ſed & amorum ſuorum compotes exiſtimari illos, quibus in convivio coronæ ſolvuntur. Cui gaudio proximus eſt caprarius ille apud Theocrit. eidyll. 3. Theocritum Amarillidem alloquens.

> Νύμφα πρὸς πλυξαίμε τὸν αἰπόλον, ὥς τυ φιλάσω.
> Ἔστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασιν ἁδέα τέρψις.
> Τὸν στέφανον πλαίμε κατατωτίκα ποιήσεις.
> Τόν τοι ἐγὼν Ἀμαρυλλὶ φίλα κισσοῖο φυλάσσω
> Ἐμπλέξας καλύκεσσι καὶ εὐόδμοισι σελίνοις.

Nympha amplectere me caprarium, ut te deoſculer. Ineſt & in oſculis inanibus dulcis voluptas. Facies ut coronam hanc in minutas partes diſcerpam, quam tua cauſa, ô chara Amarylli, ex hedera nexam gero, implexis folliculis, & odorato apio. Ac ſi dicat, ſi modò te oſculatus fuero, id mihi abundè futurum eſt. Nam in oſculo eſt proxima ſpes potiundi. Cujus rei teſtis futura eſt hæc corona quam capite gero. Hanc ipſe, ſcilicet, hoc tantum boni adeptus minutatim concidam; qui eſt mos illorum, qui aut jam facti ſunt compotes amorum ſuorum, aut inibi ſunt ut iis potiantur. Et hoc illud eſt quod priſci dicebant coronas in convivio cadere, ſeu diffluere, nempe coma & corona unguento madidis, & Ovid. lib. 1. eleg. hinc facilè fluentibus. Id quod ſignat Ovidius in his verſibus,

> *Ergo amor & modicum circùm mea tempora vinum*
> *Mecum eſt, & madidus lapſa corona comis.*

Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8. Has coronas haud dubiè demonſtrat Clemens Alexandrinus, cùm dicit chromaticas harmonias relinquendas eſſe impudenti in vino protervíæ, & muſicæ meretriciæ floribus redimitæ. Quippe coronis hiſce convivialibus addit ipſas meretriculas, & muſicam laſcivam, quorum utrumque eſt incentivum ad libidinem. Itaque & coronæ tunc ſolvi, flores item è coronis fluere, aut cadere dicebantur, ut in hoc loco Callimachi,

> Athen. lib. 15. —— τὰ δὲ ῥόδα φυλλοβολεῦντα
> Τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ στεφάνων πάντ' ἐγένοντο χαμαί.

Roſæ verò abjecta folia, è denſis coronis omnia in terram defluxerunt. Cic. lib. 5. Tuſc. quæſt. Cujus rei meminit & M. Tullius in his verbis, *Itaque nec pulchros illos adminiſtratores aſpiciebat, nec plenum artu argentum, nec manum porrigebat in menſam. Jam ipſa defluebant coronæ*, id eſt, ventum erat ad eam partem convivii quæ cuique præbebat facultatem exercendæ libidinis. Quippe illa intemperantia quandoque incipiebat à fluxu, quandoque à detractione & ſciſſione coronarum. A fluxu, quia coronæ eo artificio plectebantur, tum unguen-

guentis uſque eò irrorabantur, ut facilè defluerent illa ex quibus coronæ conſtabant, nempe & folia, & flores. Si non fluerent, tunc verò ſcindebantur aut detrahebantutur; ac proinde, velut ſigno dato, convivarum quiſque effundebatur in amplexus ejus quæ ei proxima ſedebat. Itaque hanc ſive ſciſſionem, ſive detractionem, ſive lacerationem coronarum Plutarchus vocat σπαραγμοὺς στεφάνων, eaque ait inveniri in ædibus luxurioſorum, quaſi certiſſima teſtimonia libidinis, & intemperantiæ. *Plutarch. π. ἐρωτ.* Quæ quò magis vera eſſe conſtet, omnia in talibus conviviis erant communia, ne pſaltriis quidem exceptis. Nam ψαλτρίας καὶ αὐλητρίδας vocabant has mulierculas, quæ ebriorum libidines excipiebant, honeſto vocabulo turpitudinem rei velantes. *Plutarch. ſympoſ. 2.* Et ſi quis amicam, inquit Plutarchus, aut pſaltriam adducat, nempe ad convivium, communia hæc amicorum. *Plutarch. ſympoſ. 2.* Et hoc illud erat quod enunciabant his verbis, coronatum uti Como, ut de Alcibiade dictum, μεθύοντα, καὶ κώμῳ χρώμενον ἐστεφανωμένον Ἀλκιβιάδην. *Plutarch. ſymp. 3.* Id quod cujuſmodi fuerit, paulò ante Plutarchus refert ſub perſona cujuſdam ſophiſtæ barbari, qui inducit Platonem accuſantem eos, qui in vino adhibent pſaltrias & cantrices, ſed ratione inter ſe converſari non poſſunt. Locus Platonis eſt in Protagora, *Plato in Protag.* ubi ait [verba ſunt Hippiæ] imperitos homines & circumforaneos quoniam in compotatione, mutuis colloquiis, propria vi & facultate contineri inter ſe non poſſunt, tibicinas in pretio habere, aut ſaltatrices, aut pſaltrias, nempe locata aliena voce. Hunc morem ſignavit Quintilianus his verbis, *Omne*, inquit, *convivium obſcœnis canticis ſtrepit; pudenda dictu ſpectantur.* *Quintil. Inſtit. lib. 1. cap. 3.* Ad hanc fœditatem alluſit, puto, Hieronymus in his verbis, Nunquid in lancibus idola cælata deſcripſi? Nunquid inter epulas Chriſtianas virginalibus oculis Baccharum, Satyrorumque complexus innexui? *Hieron. ep. l. 1. ep. 43.* Hanc ipſam conviviarum intemperantiam elegantiſſimè ſuoque more deſcribit Philo libro de vita contemplativa. *Philo περὶ βίου θεωρ.* Hunc ipſum morem repræſentat Plautus in his verſibus, *Plaut. Pſeud. actu 5.*

—— nam ubi amans complexu'ſt
Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
Ubi alter alterum bilingui manifeſto
Inter ſe prehendunt, ubi mamma manicula
Opprimitur alia, aut ſi lubet corpora
Conduplicant, manu candida cantharum dulciferum
Propinare amiciſſimam amicitiam, neque ibi eſſe alium alio
Odio, ibi nec moleſtum, nec ſermonibus morologi ſuti,
Unguenta atque odores, lemniſcos, corollas dari dapſiles, &c.

Et paulò poſt,

Illos accubanteis, potanteis, amanteis cum ſcortis

Reliqui; & meum ſcortum ibidem, corde atque animo ſuo
Obſequentes.

Philoſtrat. in Imag. Hunc morem ſignat, opinor, Philoſtratus ubi loquitur de convivantibus λαμπάδες τε ὑποφαίνουσι. παρ' ὧν ἔστι τοῖς κωμάζουσι καὶ τὰ ἐν ποσὶν ὁρᾶν, καὶ ἡμῖν ὁρᾶσθαι. Lampadeſque ſublucent, quarum ope convivantibus licet videre quæ ſunt ante pedes, & nobis videri. Hi quoque verſus à me antea citati hoc ipſum demonſtrant,

Plutarch. ἰπ. σοφ. συμπ.
Ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα, καὶ Διονύσου,
Καὶ Μουσῶν, ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας.

Opera verò Veneris nunc mihi amica, & Liberi & Muſarum, quæ ponunt hominibus gaudia. Ergo tales feminæ, hoc eſt, procaces & impudicæ non fuerunt minima pars apparatus convivialis. Ariſtophanes,

Ariſtoph. Acharn.
Τὰ δ' ἄλλα πάντ' ἐστὶν παρεσκευασμένα,
Κλῖναι, τράπεζαι, προσκεφάλαια, στρώματα,
Στέφανοι, μύρον, τραγήμαθ', αἱ πόρναι πάρα.

Alia verò omnia ſunt parata, lecti, menſæ, cervicalia, ſtragula, coronæ, unguentum, bellaria, meretrices, juxta. Similiter Juvenalis deſcribens convivium,

Juvenal. ſatyr. 9.
—— dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.

Horat. l. 1. Carm. ad Tyndar. Quos libidinis æſtus & effectus ſignat quoque Horatius invitans Tyndarides in agrum Sabinum. Tibi, inquit, apud me nulla vis fiet in convivio,

Hic innocentis pocula Leſbii
Duces ſub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervum
Suſpecta Cyrum; ne malè diſpari
Incontinenteis injiciat manus;
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus immeritamque veſtem.

Scindat coronam, id eſt potiatur te quamlibet invita; vim tibi afferat. Hujus quoque moris meminit Tyrius Maximus his verbis, οὐ μᾶλλον ἢ ἀκολάστων συμπόσιον νήφοντα ἄνδρα, ἀφαιρούμενον μὲν τὸν κρατῆρα, ἀπάγοντα δὲ τὴν αὐλητρίδα, καθαιροῦντα δὲ τοὺς στεφάνους, παύοντα δὲ τὴν μέθην, non magis quàm intemperantium convivium jejunantem hominem, auferentem craterem, abducentem pſaltriam, frangentem coronas, ſedantemque ebrietatem. Et hæ erant comeſſationes cum pſaltriis, tibicinis, & ſaltatricibus, quæ Platoni ſunt σὺν αὐλητρίσι κῶμοι. Hoc ipſum ſignavit Ariſtides in his verbis, quæ alibi alia de cauſa cito, φέρε δὴ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν στεφανιτῶν ἀγώνων σκιψά-

Tyr. Max. Διαλ. λθ'. *Plato in Theæt.* *Ariſtid. κατὰ τῶν ἐξορχουμένων.*

σκεψώμεθα, οἷον τὸν Δωριέα τὸν Ῥόδιον, καὶ Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, καὶ Μίλωνα δὴ καὶ Πολυδάμαντα, καὶ πάντας ὧν εἰκόνες χαλκαῖ, πότερον θρυπτόμενοι καὶ παροινοῦντες καὶ ταῦτα ταῖς ὀρχηστρίσι, στρεφόμενοι ἐστεφάνουν, ἢ τῷ Διῒ τῷ ὀλυμπίῳ τὸν ἀγῶνα κοσμοῦντες. Agedum conſideremus eos qui coronariis certaminibus ſunt intenti, qualis eſt Doricus Rhodius, & Glaucus Caryſtius, & Milo & Polydamas, & omnes quorum imagines æneæ, utrum deliciis dediti & ebrioſi, atque adeò ſaltatricibus circumvoluti coronabantur, an Jovi Olympio certamen adornantes, &c. Nempe & ὀρχήστριαι, ſive ὀρχηστρίδες ſaltatrices ψαλτρίαις καὶ αὐλητρίδαις pſaltriis, ac tibicinis annumerabantur. Et hoc quidem illud eſt quod ſignavit ſolutio & ſciſſio, & detractio coronarum; illa excepta, cujus mentio apud Plutarchum. Cùm enim ibi adoleſcentes audiſſent Ammonium differentem de coronis floreis convivialibus, quas modò memorabam, quæque vocantur coronæ voluptatis, eaſque is ſapientibus nequaquam convenire diceret, enimvero illi ea ſeveritate perturbati, coronas ſenſim ſolvere cœperunt. Quo facto oſtenderunt coronas abſque ulla ſuſpicione aut nota turpitudinis ſolvi poſſe. Cæterum hujus convivialis quæſtionis plures ab Athenæo rationes afferuntur, quas hic referre nullum eſt operæ pretium. Eſt & illa à Platone ſumpta, & ab eodem Athenæo relata, cur pluribus ſimul, paucioribus item mala coronæque diſtribuantur eâdem numerorum proportione, hoc eſt, manente inter convivas coronarum æqualitate. Plures hujuſmodi quæſtiones conviviales memorantur ab Athenæo: & Polluce; tum ab authore Etymologici in κοτταβίζω, ubi interpretatur quid ſit κότταβος. Nam in conviviis exercebatur illud quod fuit κοτταβίζειν & συβαρίζειν. qui erant ludi in conviviis exerceri ſoliti. Equidem quicquid hujus memoravi, id ea gratia feci, ut eâdem opera oſtenderem qualis eſſet uſus tum convivialium coronarum, tum earum, quibus amatoriis poteſt eſſe nomen; de quibus otioſi convivæ agebant inter epulas.

Plutarch. Symp. 3.

Plato lib. 7. de leg. ut citat Athen. lib. 15.

Pollux l. 6. c. 19.

Ariſtoph. eig.

CAPUT VII.

Priſcæ illæ conviviorum lepidæ quæſtiones denique ſunt mutatæ in illiberales & libidinoſas. An matronæ conviviis intereſſent. A ſobriis convivis coronæ uſurpatæ. Florea corona index ebrietatis ferebatur per urbem. Corona Iacche. Homines deliciis & voluptatibus mancipati plerumque erant coronati. Heroum nullus, nec quiſquam homo Dei fuit coronatus.

EX iis quæ ſupra dixi datur intelligi, priſcam illam & venuſtam quandam conviviorum ſuavitatem ſenſim exoleviſſe verſamque

ſamque eſſe in tripudia, ſaltationes, libidines. Unde natum vetus illud, ἐκκέκοφθ' ἡ μουσικὴ periit, excidit muſica, nempe illa Platonica. Impudicitia omnem leporem, omnemque gratiam conviviis dempſerat. Pro quæſtionibus illis φιλολόγοις lepidis & literatis laſciva poſteritas induxerat, pſaltrias, cithariſtias, tibicinas, quicquid petulans, laſcivum, & obſcœnum in moribus. Priſcorum conviviis, quòd multa modeſtia agitabantur, quandoquæ legitimæ uxores intererant, ut de reginis Perſarum memoriæ proditum eſt, quæ cum regibus, & quidem cùm ſobrii eſſent, convivabantur. At cùm Rex vino incaleſcere, cùm libidine inflari incipiebat, tum verò è convivio abſcedebat regina; tunc & cithariſtiæ & pellices inducebantur; ſatis comperto meretriculas inventas eſſe libidini explendæ; At nomen & conditionem uxoris honeſtate ac dignitate circumfundi. Ergo talibus epulis uxores convivarum vix unquam intererant; frequenter amicæ, ut cum quibus agitur licentius.

ἐν παροιμ. — *Plutarch. γαμ. παραγγ. 242. & lib. 1. συμπ. probl. 1. Plutarch. ſymp. probl. 1.*

Poſſis ſi fortè accubantem tuum virum conſpexeris
Cum corona amplexum amicam, ſi videas, cognoſcere?

Plaut. Aſin. actu 5. ſc. 1.

Philodamus ille Siculus hoſpes Verris, homo magna dignitatis, cujus filia ad ſtuprum vocabatur, negavit moris eſſe Græcorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres. Quòd ſi qua mulier, aut nupta talibus conviviis intererat, notabatur ut ea quæ corpore corpus alit. Locus exſtat apud M. Tullium, *Si qua non nupta mulier*, inquit, *domum ſuam patefecerit omnium cupiditati, palamque ſeſe in meretricia vita collocarit, virorum alieniſſimorum conviviis uti inſtituerit, ſi hoc in urbe, ſi in ortis, ſi in Bajarum illa celebritate faciet; denique ita ſeſe geret non inceſſu ſolùm, ſed ornatu atque comitatu, non flagrantia oculorum, non libertate ſermonis, ſed etiam complexu, oſculatione, aquis, navigatione, conviviis, ut non ſolùm meretrix, ſed etiam procax videatur, cum hac ſiquis adoleſcens fortè fuerit, utrum hic tibi L. Herenni adulter, an amator, expugnare pudicitiam, an explere libidinem voluiſſe, videatur?* Romæ tamen priſco more mulieres intererant conviviis, nempe pudicæ epulis iis, quæ agitabantur, ut inquit Sidonius, ſenatorium ad morem. In reliquis conviviis ipſi Romani utebantur diſciplina & inſtitutione Parthica, quam ſupra ſignavi. *Parthi enim*, inquit Macrobius, *cum concubinis, non cum conjugibus ineunt convivia; tanquam concubinas in vulgus produci, & laſcivire quoque; uxores nonniſi domi abditas tueri deceat tectum pudorem.* Ergo quæ Romæ propter ſæculi innocentiam, mulieribus fuerant conceſſa, poſterioris ætatis dehoneſtamenta fecerunt inconceſſa. At in Græcia quia vix ullo tempore convivia non helluationibus, iiſque quæ helluationes

Cic. orat. 3. in Verr. — *Cic. pro M. Cæl. orat. 35.* — *Sidon. Apollin. l. 2. ep. 9.* — *Macrob. Sat. l. 7. c. 1.*

nes comitantur, infamia fuerunt, vix unquam matronis permiſſum ut iis intereſſent. Morem utriuſque gentis aſſerit locus Æmilii Probi; *Quem enim*, inquit, *Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cujus mater familias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia. Nam neque in convivium adhibetur niſi propinquorum*, &c. An publicis conviviis mulieres intereſſe par ſit, ſcilicet in bene morata civitate, diſputat Plato, & quidem contra morem ſuum ſatis obſcurè. Hujuſmodi convivia & comeſſationes intra minuſcula pocula interdum continebantur. Et tunc quidem à conviviis corona nihilominus ſumebatur, emiſſaria Cupidinis. Ovidius loco ſupra citato, *Æmil. Prob. in præfat.* *Plato lib. 6. de leg.* *Ovid. lib. 1. eleg.*

Ergo amor, & modicum circum mea tempora vinum
Mecum eſt, & madidis lapſa corona comis.

Nullam tamem libidinem cogitavit Hercules exceptus apud Admetum, ſed ſolam εὐωχίαν epulas, & hilaritatem menſæ. Qua mente hortatur quendam ut ſecum epuletur, & coronas ſumat.

πίνε μεθ' ἡμῶν. τὰς δ' ὑπερβαλὼν τύχας *Eurip. Alceſt. actu 4.*
στεφάνοις πυκασθείς.

Bibas mecum. Superatis verò infortuniis, coronis coronatus. Ipſe paulò poſt hoc ipſum memorans, ait ſe comeſſatum, & quidem redimitum ſertis,

κ' ἀπεκώμαζον πάρος
στεφάνοις πυκασθείς.

Demum actu quinto Admetum alloquens, Evinxi, inquit, caput ſertis, ac Diis vina libavi in tua funeſtata domo,

κ' ἄστεψα κρᾶτα, καὶ θεοῖς ἐσπενδόμην
σπονδὰς ἐν οἴκοις δυστυχοῦσι τοῖσι σοῖς,

Perinde ac ſi dicat, Inſcius apud te, qui luges mortuam uxorem, indulſi genio. Id quod, ſcilicet, intempeſtivè à me factum eſt. Ergo & magnos viros non his coronis abſtinuiſſe conſtat. Et verò moris fuit, eum qui victor in ſacris certaminibus extitiſſet, coronatuſque eſſet, aut pro eo aliquem ex amicis, poſtquam domum redierat ἐπινίκια ἑστιᾶν convivium ob victoriam adeptam celebrare. Ibi athleta coronatus convivium agitabat, ut de Autolyco in convivio Calliæ memoriæ proditum. Sæpius tales epulæ deſinebant in pocula capaciora; neque inde quiſquam ſurgebat niſi madidus. Et ſic affectus capiti floream coronam imponebat teſtem ebrietatis. Ariſtophanes, *Philo περ. β. θεωρ.* *Ariſtoph. ἐκκλησ.*

εἴ τις τι μεθυσθεὶς αὐτῷ στεφάνῳ
Πᾶς τις ἄπεισι τὴν δᾷδα λαβών.

Utque inebriatus ipſa corona quilibet abeſt face ſumpta. Hujus generis corona fuit illa quam Muſæus, referente Socrate apud

 Plato-

Plato lib. 2. de Rep. Platonem è verbis Adimanti, dat juſtis iis qui perducti ad inferos & apud menſam ſtatuti, perpetua quadam ebrietate lætabundi vitam agunt; æternam ebrietatem exiſtimantes eſſe pulcherrimam mercedem virtutis. Eſt & illa quam filia Arnutii cujuſdam impoſuit capiti patris ab ſe inebriati. Quippe illa μεθύσασα τὸν πατέρα καὶ στεφανώσασα cum perductum ad aram fulguris interfecit. His adnecto coronam illam ἀκρατοποσίας bibendi intemperantiæ, quam Alexander ducibus ſuis propoſuit. E quibus Promachus accepit τὸ νικητήριον στέφανον ταλαντιαῖον, præmium victoriæ coronam calamitoſam. Memorare poſſem hodiernos principes in hac fœditate Alexandri imitatores, non etiam in ulla è tot tantiſque virtutibus.

Plutarch. παραλλ. ἑλλην. καὶ ῥωμ.

Plutarch. Al. Mag.

Cùm ergo quiſpiam in convivio probè adpotus per urbem incedebat, plerunque erat coronatus ea corona quam in convivio acceperat. Plautus,

Plaut. Men. actu 4. ſc. 2.

Capiam coronam mî in caput; aſſimulabo me eſſe ebrium,

Et alibi,

Non ego te modò hìc ante ades cum corona florea
Vidi adſtare, quom negabas mihi eſſe ſanum ſinciput?

Rurſus in eadem comœdia,

Sed quid ego video? Menæchmum? Cum corona exit foras.
Sublatum eſt convivium, adepol venio advorſum temperi.

Plaut. Pſ. actu 5. ſc. 2.

Alio item loco,

Quid ego video? PS. cum corona ebrium Pſeudolum tuum.

Horat. l. 4. Carm.

Quem morem his verbis Horatius exprimit,

Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.

Et hoc, ſcilicet, illud ipſum eſt quod idem Horatius ait, piare Genium floribus & vino, id eſt, corona & ebrietate.

—— *priſci agricolæ*
Tellurem porco; Sylvanum lacte piabant
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.

Plutarch. Arato.

Et hæc eſt illa Arati & ſociorum luxuriæ ſimulatio, cui inſertæ coronæ, id quod Plutarchus deſcribit his verbis, καὶ μετὰ μικρὸν ἑωρᾶτο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ δι' ἀγορᾶς, ὁ μὲν στεφάνους φέρων, ὁ δὲ λαμπάδας ὠνούμενος, ὁ δὲ τοῖς εἰθισμένοις παρὰ πότον ψάλλειν καὶ αὐλεῖν γυναίοις διαλεγόμενος. Et paulò poſt ex ejus familiaribus aſpiciebatur, unus per forum geſtans coronas, alius lampades emens, alius cum iis mulierculis loquens quæ poſt potum canere & tibia canere ſolent. Talis deſcribitur Anacreon à Tyrio Maximo. Cùm enim is & coronatus, & incertis veſtigiis pepuliſſet nutricem cum infante, atque adeò in infantem contumelioſus fuiſſet; nutrix illi nihil aliud eſt imprecata, niſi ut tot aliquando laudibus illum, qui tunc infans erat, ornaret,

Max. Tyr. de amore, orat. 11.

naret, quot eum probris impetiiſſet. Hujuſmodi eſt illud συστεφανη-φορεῖν ſimul coronari de convivis dictum, *Alcm. in Carm.*

Σύν μοι πῖνε, συνήβα, συνέρα, συστεφανηφόρει
Σύν μοι μαινομένῳ μαίνεο, σὺν σώφρονι σωφρόνει.

Mecum bibe, mecum adoleſcenturi, mecum coronare, Me furente mecum fure, me ſobrio ſobrius eſto. Apud Ariſtophanem ebrii meritò dicunt illi qui odioſè ſobrius eſſet, *Ariſtoph. Acharn.*

σῷ μὲν πίνειν στεφανουμένῳ,
σοὶ δ' ῥιγῶντι προφυλάττειν.

Coronato [ſuademus] bibere: Tibi verò frigenti præcavere. Quid? ante ſumptam coronam convivæ ſibi videbantur egregiè ſobrii. At corona capiti impoſita, vix quiſquàm ſui compos erat. Propertius, *Prop. lib. 4.*

Sobrius ad lites. At cùm eſt impoſta corona,
Clamabis capiti vina ſubiſſe meo.
Cinge caput mitra, ſpeciem furabor Iacchi;
Furabor Phœbi, ſi modò plectra dabis.

Ubi adnoto, etſi mitra eſt Bacchi, ut alibi dico, iſque & fingitur & pingitur mitratus, tamen quòd & Iacchus dicitur, ut in hoc loco Propertii, & ſæpe apud alios poëtas, fuiſſe quoque coronam Iacche, ac ſi dicas Bacchicam. Nam & Ἴακχον Græci vocant τὸν Διόνυσον, & Ἴακχα στεφάνωμα εὐῶδες ἐν σικυῶνι, & ἰακχάζειν eſt φυλλολογεῖν pampinare, & κελαδοβοᾶν vociferari. βάκχην quoque vocant ἄμπελον ἢ μυρσίνην vitem & myrtum. Ea re meritò hæc corona reponitur inter conviviales. Hanc Heſychius vocat odoratam, Athenæus etiam inter pulchras memorat. Meritò: Siquidem veriſimile eſt eam nexam fuiſſe è diverſis floribus. Nam is qui ea erat coronatus, dicebatur τὴν κεφαλὴν τοῖς στεφάνοις διηνθισμένος caput corollis floridum habere. Et has coronas comitabantur non ſolùm tibicinæ & pſaltriæ, ut ſupra dixi, ſed & illud genus veſtis quæ ſobrio minimè conveniebat, ut ex his ſcire licet quæ Athenienſis Academia loquitur adverſus ebrietatem, judice juſtitia. Polemon, inquit, poſtquam ad me acceſſit, reſipiſcere cœpit ad ſermones. Et ſimul auferebat coronas, & tibicinæ ſilentium imponebat, & purpureus veſtitus illi erat rubori. Certè quem diſciplina & eruditio ad ſobrietatem revocant, huic quoque pudor τοὺς στεφάνους ἀφαιρεῖ, coronas detrahit. Ergo tria potiſſimùm erant argumenta ebrietatis & libidinis, ut mollities apud Lucianum ait, στέφανος, πορφυρὶς, τὸ μύρον, corona, veſtis purpurea, unguentum. Redeo ad rem, & aio, eum qui in convivio coronatus eſſet, ita exiſtimaſſe, ſibi omninò licere effundi in omnem licentiam, laſciviam, libidinem. Et hoc illud eſt quod Anacreon ait, ſe velle coronatum furere,

Heſych. ἴακχα, & ἴακχον, & ἰακχάζειν. Scholia in ther. Nicand. in ἀγχεάδα. Lucian. bis accuſ. Lucian. bis accuſ. Lucian. bis accuſ.

Anac. in car.

Ἐγὼ δ' ἔχων κύπελλον
Καὶ στέμμα τοῦτο χαίταις
Οὐ τόξον, οὐ μάχαιραν,
Θέλω, θέλω μανῆναι.

Ego verò habens cyathum, Et coronam hanc [ſuper] capillis, non arcum, non gladium, volo, volo furere. Ad hoc exemplum ille *Theocrit. Ϊδυλ.* apud Theocritum ait, ſibi quidem ſtatutum eſſe vino apud ignem ſeſe hilarare, & quidem pulchris coronis, ex anetho, è roſa, è viola, quas memorat, redimitum, & recubantem apud ignem,

Κηγὼ τῆνο κατ' ἆμαρ ἀνήθινον ἢ ῥοδόεντα
Ἢ καὶ λευκοΐων στέφανον περὶ κρατὶ φυλάσσων,
Τὸν πτελεατικὸν οἶνον ἀπὸ κρητῆρος ἀφυξῶ
Παρ' πυρὶ κεκλιμένος.

Herodot. lib. 2. Et quæ ſequuntur. Convivium quoque veriſimile eſt Babylonicas mulieres tunc agitaſſe, cùm ſemel in vita proſtabant ad templum Veneris & quidem coronatæ, ut eum alienigenis ſeſe ſtupro coinquinarent. *Strabo l. 16.* Addit Strabo, eas funiculo ſive corolla aut laqueo coronari, *θώμιγγι δ' ἔστεπται ἑκάστη*. His coronis annumerari poteſt illa, *Plutarch. Alex. Mag.* qua redimitus Alexander cum lampade exiliit tanquam incenſurus *τὰ βασίλεια* regiam Perſarum. Apud Ovidium extant hæc Penthu verba hos mores tam diſſolutos juvenibus exprobrantia. *Ovid. lib. 3. Metam.*

——voſne acrior ætas
O juvenes, propiorque meæ, quos arma tenere,
Non thyrſos; galeaque tegi, non fronde decebat.

Et paulò poſt,

Quem neque bella juvant, nec te'a, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrha crinis, molleſque coronæ.

Dion Chryſoſt. de regno, orat. Et hac quidem de cauſa haſce coronas Dion Chryſoſtomus vocat *ἰώλκς* mareidas. Et verò veriſimile eſt, ebrios è quacunque re obvia, quamlibet rancida, marcida, & obſoleta ſibi coronas plexiſſe. *Plutarch. Pyrh.* Plutarchus memorat, Metonem Tarentinum ſeſe ebrium ſimulantem ſumpſiſſe coronam *τῶν ἑώλων* rerum marcidarum, *ὥσπερ τοὺς μεθύοντας* quomodo ſolent ebrii; eoque habitu veniſſe in concionem. *Lactant. lib. 6. cap. 22.* Lactantius cùm invehitur in voluptates olfactus & guſtatus, non omiſit has coronas conviviales. *Turpe*, inquit, *eſt ſapienti ac bono, ſi ventri ac gulæ ſerviat; ſi unguentis oblitus, ac floribus coronatus incedat. Quod qui facit, utique inſipiens, ineptus, ac nihili eſt, ut quem ne odor quidem virtutis attigerit.* Hoc etiam illud eſt quod Athenæus ex Homero obſervatum omnibus obſervandum tradidit, *Athen. l. 1.* hunc tantum poëtam heroum nullum facere unguentatum; ac ne ullum quidem coronatum; etſi quid eſſet corona, Homerus non neſcivit, ut ex ejus verſibus probat. Similiter Tertullia-

tullianus, cæteroqui perpetuus coronarum oſor, obſervavit nullum hominem, qui Deo commendatus eſſet, inveniri coronatum. *Tertull. de cor. mil.* *Quis denique patriarches*, inquit, *quis prophetes*, *quis levites*, *aut ſacerdos*, *aut ἄρχων*, *quis vel poſtea Apoſtolus*, *aut evangelizator*, *aut epiſcopus invenitur coronatus?* Hinc colligit, homines Dei coronari non oportere, niſi coronentur ut Chriſtus. Salvianus deſcribens vitia & impuritatem Carthaginenſium, harum coronarum meminit his verbis, *Vincentes ſe invicem homines nequitia flagitiorum ſuorum, alios rapacitate, alios impuritate certantes, alios vino languidos, alios cruditate diſtentos, hos ſertis redimitos, illos unguentis oblitos.* *Salvian. lib. 7.* Plato quoque inter ea quæ hominis probitatem, famamque lædunt, ponit ἐπιθυμίας θυμιαμάτων τε γεμούσας καὶ μύρων, καὶ στεφάνων καὶ οἴνων, καὶ τῶν ἐν τοιαύταις συνουσίαις ἡδονῶν, *Plato lib. 9. de Rep.* cupiditates nidore refertas, unguentis, coronis, mero, & eas voluptates quæ in hujuſmodi congreſſibus uſurpantur.

CAPUT VIII.

Corona inſigne Herculis effœminati. Ebriorum mos circumferendi coronas conviviales. Ebrius coronatus tutus fuit ab injuria. Coronæ inſignia ingenuitatis. Alia corona convivialis præmium ebrietatis. Ebrii capite non ſolùm coronam, ſed & uvam geſtabant. Corona ebrietatis geſtata à mulieribus. Coronatus, id eſt, diſſolutus & intemperans.

SEd illud imprimis notatu dignum quod ait Tertullianus, ut augeat dedecus harum coronarum, ubi invehitur in Herculem; Hunc enim facit coronatum, ſed poſtquam mutatus eſt in feminam. *Vetus*, inquit, *jam hydræ, centaurorumque ſanguis in ſagittis pumice ſpeculi excludebatur* [f. elidebatur] *inſultante luxuria; ut poſt monſtra transfixa coronam forſitan ſumeret.* Idem alibi, *Sed & qui arte* [ante] *Tyrinthium acceſſerat, pugil Cleomachus poſt Olympia, cùm incredibili mutatu de maſculo fluxiſſet, inter cutem cæſus, & ultra, inter fullones jam Novianos coronandus; meritoque mimographo Lentulo in Catinienſibus commemoratus, utique ſicut veſtigia ceſtuum viria occupavit, ita & endromidis ſolocem aliquæ multitia ſyntheſi extruſit.* *Tertull. lib. de pallio.* Quorum verborum, etſi ſatis depravatorum ſenſum Tertullianus ex hoc loco Luciani mutuatus videtur, ubi agit de picto hoc Hercule effœminato, *Lucian. Quom. hiſt. ſcrib. ſit.* Veriſimile enim, inquit, eſt alicubi te vidiſſe eum ſervientem Omphalæ prorſus abſurdo habitu; illam quidem circumamictam pelle leonis, & lignum habentem in manu, utique ut ſi ſit Hercules. At

ipſum

ipſum in crocota & purpurea veſte lanas carpentem, & calceo percuſſum ab Omphale. Porrò uſque eò verum eſt, menſis ſublatis, convivas per urbem coronatos incedere ſolitos, ut hoc ipſo habitu
Stat. l. 10. Theb. ſæpe ab ebrietate conſopirentur. Statius de Hœdo coronato,

Tagus haurit & Hædi
Terga coronati,

nempe dormientis, & crapulam ebullientis. Ubi advertendum, eum qui tali corona redimitus incedebat, fuiſſe tutum ab injuria, etiam ſervum à domino. Hac fiducia Carion ille ſervus apud
Ariſtoph. Plut. Ariſtophanem ita confidenter loquitur, ut ſi ſit tutus ipſo jure gentium.

Οὐ γάρ με τυπτήσεις στέφανον ἔχοντά γε.

Non enim me verberabis coronam habentem. Ac ſi dicat, pro monſtro eſſe ſi ſervus coronatus vapulet. Nempe quiſquis coronam geſtabat, is erat pro ingenuo. At inter inſignia ingenuitatis erant coronæ, illæ præcipuè quæ partæ erant è certaminibus. Non ergo mirum, ſi homo ſervus indignatur ſe tunc haberi pro ſervo, cùm geſtat coronam inſigne libertatis. Has coronas intelligit
Plutarch. ſympoſ. Plutarchus loquens de conviviis, & de coronis quæ inibi convivis diſtribuuntur, καὶ στεφάνων διανεμομένων, οὓς ὁ θεὸς ἐλευθερῶν ἡμᾶς ἐπιτίθησι, & coronis diſtributis, quas Deus liberans nos imponit.
Plutarch. conv. ſap. Enimvero alibi Plutarchus tradit, ex ingenuis eos, qui in otio vitam agebant, tempuſque terebant fabulis, geſtatione coronæ ſciri voluiſſe, quàm eſſent enerues ac diſſoluti. ἐλεύθεροι γεγονότες, ὡς ὁρᾷς, ἐστεφανωμένοι περὶ λόγους διατρίβομεν, καὶ ἀλλήλοις συνέσμεν, Liberi facti, ut vides, coronati circa ſermones verſamur, & alii cum aliis congredimur. Neque ſolùm is qui in convivio celocem oneraſſet, ſibi ipſe qualemcunque, & parem cæteris coronam imponebat, ſed ſæpe aliam accipiebat ut ſtrenuus athleta Bacchi, nempe τὸ νικητήριον ἆθλον καὶ στέφανον, victoriæ præmium & coronam, authore Plutarcho. Si verò & ipſe quempiam percuſſerat ſagitta Bacchica, tum verò, ac tum poriſſimùm corona donabatur ob rem benè ge-
Athen. lib. 15. ſtam. Qua ſuper re Athenæus citat Euripidem in Oeneo in his verbis.

Πυκνοῖς δ' ἔβαλλον Βακχίου τοξεύμασι
Κάρα γέροντος, τὸν βαλόντα δὲ στέφειν
Ἐγὼ πεπάγυλω ἆθλα κοττάβων διδούς.

Crebris percuſſerunt Bacchi ſagittis caput ſenis. At qui percuſſit, eum coronari juſſi, cottabumque præmium dedi. Iſti quoque convivæ jam ebrioli facti non ſolùm coronam, ſed & uvam quandoque
Stat. lib. 5. Theb. addebant capiti. Statius,

——*non ille quidem turgentia ſertis*

Tempo-

Tempora, nec flava crinem diſtinxerat uva
Nubilus.

Ipſæ mulieres, ne minùs quàm viri intemperantes eſſent, talibus quoque coronis inſignes incedebant. Locus eſt Æliani, πῶς δὲ οὐ διέφερον ὑπὸ τρυφῆς αἱ πολλαὶ γυναικῶν; ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς κεφαλῆς στεφάνην ἐπετίθεντο ὑψηλὴν, τοὺς δὲ πόδας σανδάλοις ὑπεδοῦντο. Quomodo autem luxuria diffluebant multæ mulieres? Siquidem ſuper capite coronam imponebant altam, pedes autem ſandaliis induebant. Hinc eſt quòd quandoque coronatus & redimitus, ἀναδούμενος, ταινιούμενος, στεφανούμενος ſignat diſſolutus, intemperans, vino & voluptatibus mancipatus, qualem Syneſius deſcribit his verbis, ὁ γὰρ ἰδὼν τὸν πορνότριβα σοβοῦντα διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐν στεφάνῳ καὶ μύροις μεθύοντα καὶ κωμάζοντα, καὶ πάσης ἀσελγείας ἐμπιπλάμενον, καὶ ᾠδὰς ᾄδοντα πρεπούσας τῷ βίῳ, ἐπὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὸν τὴν αἰτίαν ἀνήγαγεν. Qui enim viderit maſculorum ſubagitatorem inſolenter ambulantem per forum in corona & unguentis ebrium & convivia agitantem, & omni intemperantia plenum, & cantiones canentem vitæ convenientes, cauſam retulit ad eos, qui illum habent in poteſtate. Ergo Juvenali Tarentum hoc ſenſu eſt coronatum, id eſt intemperans ac diſſolutum. *Æliani. var. hiſt. lib. 1. cap. 8.* *Syneſ. epiſt. 32.* *Juvenal, ſat. 6.*

Atque coronatum, & petulans, madidumque Tarentum.

Neque verò ab eo qui jam in convivio coronam acceperit, quicquam ſerii expectes. Ovidius, *Ovid. lib. 5. Faſt.*

Nulla coronata peraguntur ſeria fronte,
Nec liquido junctæ flore bibuntur aquæ.

Et hoc quidem ſenſu interpretor vocem *coronatos* apud Senecam in hoc loco, *Vulgus autem tam chlamydatos, quàm coronatos voco*, ac ſi dicat, tam imperatores, ac ſeria quæque tractantes, quàm iſti diſſoluti ac luxurioſi apud me quidem eo loco ſunt, quoties de intellectu felicitatis agitur, quo eſt viliſſimus quiſque. *Senec. de vit. beat. cap. 2.*

CAPUT IX.

In luctu nefas eſt coronari. In luctu coronæ franguntur; lacerantur, ſcinduntur, detrahuntur. In luctu ſi quis eſſet coronatus, accuſabatur & plectebatur. Qui de hominis capite cognoſcit, capiti coronam detrahit. Id ipſum uſurpant ii qui adeunt pericula navigationis. Mos illorum qui permittebant ſe longinqua peregrinationi. Naves coronatæ. Projicere coronam quid. Sumere coronam ſalutis qui dicantur. Propter indignationem projiciuntur coronæ. *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8.*

CUm ſola appellatio coronæ lætitiam ſignificet, non mirum eſt, tradi ab Athenæo, & Halicarnaſſeo, in luctu nefas eſſe *Halic. l. 9. antiq. Rom. Athen. lib. 15.*

coro-

Plato lib. 7. de leg. coronari. Ac præter hos Plato loquens de funebribus cantibus, ait, eos qui funus proſequuntur, pallam lugubremque veſtem magis decere quàm coronas, & aurea ornamenta. Ergo mœrori convenientius eſt caput turpari, atque adeò pulvere deformari, ut *Virg. 10. & 12. Æneid.* lugentibus mos eſt. Nec ſolùm tali re caput non floreſcens aſpicitur; quin potiùs capillus poni ac radi ſolet. Phædoni, caput ejus *Plato in Phæd.* contrectans Socrates eo die quo venenum bibit, Craſtino, inquit, die, Phædo pulchras haſce comas demes. Itaque nihil neque intempeſtivius, neque abſurdius dici poteſt, quam eum qui luget, aſpici coronatum, hoc eſt, geſtantem inſignia lætitiæ, potiſſimùm eo tempore quo publicè, privatimque vota ſuſcipiuntur averruncandis iis quæ imminent, aut jam cadunt, tempeſtatibus. *Æſchyl. ἑπτ. ἐπὶ Θήβ.* Æſchylus,

> Πέπλων καὶ στεφέων
> Πότ', εἰ μὴ νῦν, ἀμφὶ λιτὰν ἕξομεν;

Quæ verba Scholiaſtes ita interpretatur, *πότε στέφη ῥίψομεν ἢ πέπλους ἐπὶ γῆς, ἢ νῦν τραπεῖσαι ἐπὶ λιτανείαν τὴν περὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως;* Ecquando coronas aut pepla projiciemus in terram potiùs quàm nunc, converſæ ad ſupplices preces tum pro nobis tum pro civitate? Hæc Polluci eſt *ἀνάῤῥηξις στεφάνων*, Nam tunc temporis coronæ, ſi jam eſſet allatæ, & frangebantur & lacerabantur, & abjiciebantur. Hoc exemplo equites Athenienſes, Phocione *Plutarch. Phoc.* condemnato, *ἀφελόντες τοὺς στεφάνους*, detraxerunt ſibi coronas velut in publico luctu. Minois quoque memoratur haud abſimile factum, *Plutarch. παραμ. πρὸς Ἀπολλ.* cùm ſacrificio tibiam & coronam præ mærore dempſiſſe dicitur. Æſchines Demoſtheni probro vertit, quòd ſeptimo die quàm mortua eſſet filia ejus, ac priuſquam luctum peregiſſet, eique juſta feciſſet, coronatus & in albis veſtibus adverſus præſcriptum legis, *Plutarch. ὑγ. παραγγ.* rem divinam feciſſet. Quod tamen factum Plutarchus non ſolùm excuſat, ſed & laudat. Equidem priſcos, quoties lugerent, quicquid ornamentorum fuit, abjeciſſe video; abſtinuiſſe publico, comeſſationibus, conviviis; atque adeò cibo, potu, coronis, unguento. Omnia excludebantur indicia & inlicia hilaritatis. Viri barbam, mulieres capillum ponebant. Omnia adſumebantur triſtitiæ his argumenta, his incitamenta. Tantum abeſt, ut inter gemitus & ſuſpiria coronari quiſquam ſuſtineret. Ideo ſoror illius *Dionyſ. Halic. l. 3. Antiq.* qui milites Albanos, inſpectante utroque exercitu, ſingulari certamine ſuperaverat, ut fratrem vidit à quo ſuus conſobrinus, idemque ſponſus occiſus fuerat, lætum & coronis victricibus, quibus rex eum honoraverat, redimitum, præter alia his quoque verbis exclamavit, quaſi præclaro aliquo facinore edito, inſanis præ lætitia, & coronas geſtas in tantis malis. Cujuſnam feræ animum

mum induiſti? Theſeus apud Euripidem, cognito atroci caſu conjugis, quæ ſibi laqueo gulam fregerat, Quid ego, inquit, ultra redimior, homo tam infelix?

> *αἲ, αἲ τί δῆτα τοῖς δ' ἀνέςεμμαι κάρα* Euripid.
> *πλεκτοῖσι φύλλοις δυςυχὴς θεωρὸς ὤν;* Hipp. actu

Apud eundem Admetus poſt obitum uxoris, ait ſe deſerturum con- 4.
vivia & coronas, & muſicam, & lyram.

> *παύσω δὲ κώμους, συμποτῶν δ' ὁμιλίας,* Euripid.
> *στεφάνους τε, μοῦσάν τ' ἣ κατεῖχ' ἐμοὺς δόμους.* Alceſt. actu

Et alibi chorus ait reſtare ſibi infelici monimenta filii, lugubres 4.
raſuras, & coronas comæ, & mœſtos cantus, quas Apollo non recipit.

> ——*παιδὸς ἐν οἴκοις* Euripid.
> *Κεῖται μνήματα, πένθιμοι* Suppl. actu
> *Κουραὶ, καὶ στέφανοι κόμας,* 4.
> *Ἀοιδαὶ, τὰς χρυσοκόμας*
> *Ἀπόλλων οὐκ ἐνδέχεται.*

Coronas comæ, id eſt redimicula quibus caput ornabam, quæ
ſcilicet, in luctu poſui: quem locum citat alicubi Plutarchus. In Plutarch.
Troadibus Hecuba, audita ſua, & Caſſandræ filiæ ſorte, ait, Abji- π. τοῦ εἰ. τοῦ
ce filia ſacras vittas, & ſolenni exue Corpus ornatu, coronas ab- ἐν Δελφ.
dica,

> ——*ῥίπτε τέκνον ζαθέους* Euripid.
> *κλῇδας, κἀπὸ χροὸς ἐν-* Troad. actu
> *δυτῶν στεφέων ἱεροὺς στολμούς.* 1.

Dii Ægyptii cognito Babyn, qui Typhon eſt, regnare, nempe Oſi- Athen. lib.
ride fratre interfecto, ſibi coronas detraxerunt. Caſſandra, cùm 15.
prædixiſſet ſuam & Agamemnonis mortem, tum Oreſtis *μητροκτονίαν* Scholiaſt.
cædem matris, exiliit, ut moritura, abſcindens *τὰ στέμματα* Æſch. in
coronas quibus erat redimita. Apud M. Tullium ſcribentem Atti- Agam.
co extant verba, ex quibus licet colligere, accuſatum fuiſſe eum,
qui repub. ancipiti, aut in publico luctu aſpiceretur coronatus. *De*
coronatis, inquit, *cùm ſororis tuæ filius à patre accuſatus eſſet,* Cic. lib. 14. ad Att. ep.
reſcripſit ſe coronam habuiſſe honoris Cæſaris cauſa; poſuiſſe luctus 15.
gratia. Alibi ipſe M. Tullius vehementer miratur Q. fratrem viſum
fuiſſe coronatum Feſto die Paliliorum. *Itera dum eadem iſta mihi.* Cic. lib. 14.
Coronatus Q. noſter Parilibus? Parilibus; ſoluſne? Ac ſi dicat, ad Att. ep.
Prorſus abſurdè ac temerè feciſſe Quintum, qui ſolennibus illis ſa- 11.
crorum intereſſe ſuſtinuiſſet, & quidem coronatus, eò tempore quo
Reſpub. in maximas perturbationes erat conjecta. Adeſt & Plinius, Plin. lib. 21.
cujus hæc ſunt verba, *L. Fulvius argentarius bello Punico ſecun-* cap. 3.
do cum corona roſacea interdiu è pergula ſua in forum proſpexiſſe

dictus ex authoritate Senatus in carcerem adductus non ante finem belli emiſſus fuit. Quo notabilior fuit ſævitia non tam principis Romani, quàm importunæ, crudeliſque belluæ. Hic, videlicet,
Sen. l. 2. de ira. c. 33. *occiſo filio, patri inter epulas propinavit heminam vini, & poſuit illi cuſtodem. Perduravit miſer non aliter quàm ſi filii ſanguinem biberet. Unguentum & coronas miſit. Et obſervare juſſit an ſumeret.* O animum invictum qui ſævitiæ principis non modò illuſit, ſed & hoc facto eam proſtravit. Certè ego illam coronam dixerim fuiſſe indicem tantæ adverſus illam belluam partæ victoriæ. Nam qui ferro filium, idem mœrore patrem interficere decreverat. Id quod non modò non aſſecutus eſt, ſed & ſe, crudelitatemque ſuam
Sen. ad Mart. c. 12. triumphari vidit. *Græcia eſt admirata illum patrem, qui in ipſo ſacrificio, nuntiata filii morte, tibicinem tantùm tacere juſſit; & coronam capiti detraxit; cætera ritè perfecit.* De hoc ipſo [Pericles
Val. Max. lib. 5. c. 6. Plutarch. παρα-μυθ. πρὸς Ἀπολλ. fuit] Valerius Maximus & Plutarchus tradunt, illum accepto tanto vulnere, caput patrio more coronatum gerere ſuſtinuiſſe, καὶ λελογχ-μονοῦντα δημηγορεῖν, & in albis veſtibus concionari ſolitum; ut nihil ex vetere ritu propter domeſticum vulnus detraheret. Pari animo fuit mulier illa Spartana, quæ, audito filium in acie viciſſe, ſed ex multitudine vulnerum animam efflare, minimè coronam poſuit
Plutarch. ibid. ſicuti lugens. Quin ultro jactabunda ad proximas, Quanto, inquit,
Val. Max. lib. 5. c. 10. Ælian. l. 3. Var. hiſt. c. 3. ſatius eſt, ô meæ ſodales, in acie victorem mori, quàm apud Olympiam viciſſe; indeque ſuperſtitem redire? *Xenophon amiſſo filio, non ideo inſtitutum cultum Deorum omittendum putavit, ſed tantummodo coronam deponere contentus fuit. Quam ipſam per-*
Plutarch. παραμ. πρὸς Ἀπολλ. *contatus quonammodo occidiſſet, ut audivit fortiſſimè pugnantem interiiſſe, capiti repoſuit; numina, quibus ſacrificabat, teſtatus majorem ſe ex virtute filii voluptatem, quàm ex morte ægritudinem ſentire.* Tradit Pollux, eum magiſtratum, qui Athenis rex diceba-
Hieron. ep. l. 2. ep. 22. tur, quoties unà cum Areopagitis de capite cognoſcebat, capiti co-
Stob. ὅτι δεῖ γενναίως φέρ. τὰ προσπ. ronam detraxiſſe. Illi quoque qui longinquæ navigationi ſeſe permittebant, coronis abſtinebant, ſicuti adeuntes pericula naufragii. Fereque cum è portu egrederentur, παιανισμὸς ἦν καὶ πολλή τις εὐχή. θεοὺς γὰρ σωτῆρας ἐκάλουν, εὐφημοῦντες αἴσιον τὸν πλοῦν γενέσθαι. Ibi tum plauſus excitatus, multæque Deis ſervatoribus, quò proſpera
Pollux l. 8. navigatione uti liceret, preces effuſæ. His addo, moris tunc fuiſſe,
Achill. Tat. lib. 2. ut è navi emitteretur columba. Id quod ex Aſclepiade obſervavit
Schol. Apoll. Rhod. lib. 2. ſcholiaſtes Apollonii Rhodii. Forte ob id quod ſicuti ab Noë corvus emiſſus non rediit, ita, quoque columba bis rediit, quam Noë venientem exerta manu, recipit & in ore geſtantem folium oleæ.
Geneſ. c. 8. Artemid. l. 2. c. 60. Cæterùm priſci eos qui ibant in longam legationem dicebant proficiſci ad inferos. Naves tamen eorum qui navigaturi eſſent, boni

ominis

ominis cauſa coronabantur. Et verò Athenienſes inſtructa claſſe adverſus Syracuſios, cùm adhuc eſſent in portu, tantoque apparatu mirum in modum lætarentur, inter cætera alacritatis argumenta illud fuit quòd naves coronarunt. & apud Virgilium, *Diodor. Sic. lib. 13. bibl.* *Virgil. l. 4. Æneid.*

—— vocat jam carbaſus auras,

Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas.

Ipſe Æneas ſolvens è Sicilia, ac tendens in Italiam, credo ob lætitiam, eſt *Virgil. l. 5. Æneid.*

—— caput tonſæ foliis evinctus olivæ.

Sic etiam qui è navigatione domum redituri erant μετὰ τὸ ἀποστρεφῆναι τοὺς στεφάνους poſt depoſitàs coronas canebant ἀποστεπτικὸν ἐν τοῖς πλωΐμοις, & coronas reſumebant. Ac tunc potiſſimùm coronam ſalutis ſumere dicebantur. Sic nuntius Theſei Athenas præmiſſus, cùm plurimi inibi eſſent ut ei alacriter imponerent hanc, quam dico, coronam ſalutis, ille accepta corona, caduceum coronavit. In hanc ſententiam Pindarus monet eos qui emerſerunt ex iis, quibus premebantur, malis, ne coronis abſtineant. *Etymol. ἀποστεπτικόν.* *Plutarch. Theſ.* *Pind. Iſthm. od. 8.*

ἐκ μεγάλων
δὲ πενθέων λυθέντες
μήτ' ἐν ὀρφανίᾳ πέσωμεν
στεφάνων, μήτε κά-
δεα θεράπευε.

Magnis igitur luctibus liberati neque in orbitatem coronarum cadamus neque mœrores fove. Ut id quod ſupra dicebam verum ſit, coronam vix unquam non eſſe argumentum lætitiæ. Certè apud Ariſtophanem boni, viſo Pluto, ei ſe comites addunt læti & coronati. *Ariſtoph. Pluto.*

Οἱ [δίκαιοι] ἠκολούθουν κατόπιν ἐστεφανωμένοι,
Γελῶντες, εὐφημοῦντες.

Itaque eleganter Plutarchus ait, ſuperſtitioſum hominem, & coronatum palleſcere, ἐστεφανωμένος ὠχριᾷ, θύει καὶ φοβεῖται, coronatus pallet, ſacra facit ac timet. ac ſi dicat, ô hominem lævum, qui capite geſtans præcipuum inſigne lætitiæ, tamen tunc maximè percellitur. Nemo certè fuit pudoris tam perditi qui, ſi non abundabat lætitia, ſuſtineret coronari. Ideo ſacerdos apud Sophoclem Oedipo de Creonte adveniente dicit, *Plutarch. de ſuperſt.* *Sopho. Oedip. tyr.*

Ἀλλ' εἰκάσαι μὲν ἡδύς. οὐ γὰρ ἂν κάρα
Πολυστεφὴς ὧδ' εἷρπε παγκάρπου δάφνης.

id eſt, Aſpectu quidem hilaris apparet. quod niſi eſſet, non ita coronatus incederet lauri frondibus. Ergo verum eſt in luctu poſitas fuiſſe coronas, atque adeò ipſa regum diademata, ut infra dicam. Sed hinc eximi ſanè debet ſummus Pontifex apud Hebræos, cui ob

ob dignitatem cœleſtis ſacerdotii luctus cùm fuerit interdictus, ne
Philo περὶ τ. mortuo quidem quopiam è ſuis licuit ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεῖν τὰ
ἐν οι. 10. περίσημα τῆς ἱερωσύνης capiti detrahere inſignia ſacerdotii. Luctui proxima eſt indignatio. Nam plerunque ob magnitudinem indignationis coronæ unà cum cæteris ornamentis projiciuntur. Certè cùm Bacchæ viderent Penthei inſolentiâ ſacra Bacchi profanari, mœrore correptæ coronas temporibus detractas humi projecerunt.

Oppian. Παχνώθη δὲ κέαρ θεαινάων· πάντα δ' ἔραζε
κυνηγ. l. 4. Ῥίψαν ἀπὸ κροτάφων στεφανώματα.

Contriſtatum autem eſt cor Bacchis, omniaque humi projiciebant de temporibus coronamenta.

CAPUT X.

Sine convivialibus coronis vix ulla ullius convivialis apparatus mentio fit. Coronis locus eſt in domeſtica ſupellectile. Coronæ connumerantur inter eſculenta & poculenta. Corona pars ſupellectilis militaris. μάγις. *In privata lætitia ſibi quiſque coronam imponebat aut alii mittebat. Coronæ dignitatis.*

MOneo convivialium coronarum uſum fuiſſe tam frequentem, ut ſine his ulla ullius convivialis apparatus mentio fiat, ut diſcimus ex Ariſtophane,

Ariſtoph. Κρατῆρα συγκιρνᾶσιν αἱ μυροπώλιδες
ἐκκλησ. Ἑστῶσ' ἐφεξῆς, τὰ τεμάχη ῥιπίζεται.
Λαγῷ' ἀναπηγνύασι, πόπανα πέττεται,
Στέφανοι πλέκονται, φρύγεται τραγήματα.

Craterem commiſcent venditrices unguentorum ſtantes ordine; piſcium edulia aſſantur, Pulpamenta coagulantur, placentæ coquuntur, Coronæ plectuntur, bellaria torrentur. Apud eundem Ariſtophanem cùm præco hortatus eſſet populum ad compotationes; eumque ſequutus Dicæopolis, pueris & mulieribus ſuaderet εὐωχίαν, lætitiam convivialem, ait,

Ariſtoph. Ἀναβερύττετ', ἐξοπτᾶτε, τρέπετ', ἀφέλκετε
Achar. Τὰ λαγῷα, ταχέως τοὺς στεφάνους ἀνείρετε.

Lixate, aſſate, vertite, detrahite [à veru] lepores; illico corollas nectite. In eadem comœdia, ubi ait, convivium, eaque omnia, quæ ad convivium pertinent, præſto eſſe, coronas inter cætera nominat, in verſibus quos ſupra dixi,

Τὰ δ' ἄλλα πάντ' ἐστὶν παρεσκευασμένα,
Κλῖναι, τράπεζαι, προσκεφάλαια, στρώματα,

Στέ-

Στέφανοι, μύρον, τραγήματ᾽ αἱ πόρναι πάρα.

Quibus ex locis palam fit, coronas cenſeri inter præcipuas delicias conviviales; tum ex hoc M. Tullii, *Aderant unguenta, coronæ; incendebantur odores; menſæ conquiſitiſſimis epulis extruebantur.* *Cic. lib. 5. Tuſc. quæſt.* Quid, quod in cætera ſupellectile, ea quæ reſpicit uſus vitæ quotidianos, præcipua fit mentio coronarum? Id quod argumento eſt, coronam jamdiu inter res non ſolùm voluptatis aut decoris fuiſſe receptam, ſed inter neceſſarias. Ariſtophanes, *Ariſtoph. σφῆκ.*

—— τούτοισι δ᾽ ἐδωροδόκησεν

Ὕρχας, οἶνον, δάπιδας, τυρόν, μέλι, σήσαμα, προσκεφάλαια,

Φιάλας, χλανίδας, στεφάνους, ὅρμους, ἐκπώματα, πλουθυγίειαν.

His verò donant vaſa, vinum, tapetes, caſeum, mel, ſeſama, pulvinaria, phialas, veſtes, coronas, torques, pocula, ſanitatis opulentiam Et paulò poſt,

Τούτων εἴκοσιν ἄνδρας βόσκειν, εἴ τις προσέταξεν ἑκάστῃ,

Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις,

Καὶ στεφάνοισιν παντοδαποῖσιν.

Harum ſingulis ſi quis imperet ut viginti homines nutriat, Bis dena millia popularium commodiſſimè viverent, & coronas [haberent] omnis generis. Atque adeò coronæ numerantur inter illa ipſa quæ dicuntur eſculenta & poculenta, perinde ac ſi abſque coronis nulla ſit vivendi copia. Verba ſunt Praxagoræ mulieris apud Ariſtophanem, *Ariſtoph. ἐκκλησ.*

Οὐδεὶς δ᾽ ἐν πενίᾳ δράσει, πάντα γὰρ ἕξουσιν ἅπαντες,

Ἄρτους, τεμάχη, μάζας, χλαίνας, οἶνον, στεφάνους, ἐρεβίνθους.

At nullus deget in paupertate, omnia enim habebunt omnes, panes, placentas, pulmentaria, veſtes, vinum, coronas, legumina. *Artemidor. lib. 1. c. 2.* Artemidorus recenſens ea, ex quibus colligitur conjectura judiciumque ſomniorum, quæque adeò pertinent ad ſtatum hominis, cujuſcunque modi illa ſint, inter cætera agit περὶ μύρων καὶ στεφάνων de unguentis & coronis. Id quod minùs mirabitur is, qui non neſcit, coronam fuiſſe partem ſupellectilis militaris. Ariſtophanes, *Ariſtoph. Acharn.*

Ἦν δ᾽ ἂν ἡ πόλις πλέα, κάδους ὠνουμένων,

Σκορόδων, ἐλαῶν, κρομμύων ἐν δικτύοις,

Στεφάνων, τριχίδων, αὐλητρίδων, ὑπωπίων.

Eſſet urbs plena ementibus cados, alliis, oleis, cepis intra retia, coronis, piſcibus, tibicinis, livoribus. *ἐν παρεργ.* Ergo is qui univerſo bellico apparatui præire ſolitus fuit, cui nomen μάντις, geſtabat ramos lauri, tum coronas & lampadem. Huic ſoli hoſtes ut parcerent, lege cautum erat. Et hæc quidem de coronis convivialibus & quotidianis habeo quæ dicam; quas refero ad eam definitionis partem quæ lætitiam reſpicit; lætitiam, inquam, cujuſque privatam,

tam, ortam in conviviis, aut ob aliam quamlibet cauſam. Nam ut cuique ſua ſors præbebat quo gauderet, ita ſibi ipſe hanc aut illam coronam imponebat. Pindarus, *Pindar. Iſthm. od. 7.*

—— ἀείσομαι
χαίταν στεφάνοισιν ἁρμόζων.

Cantabo comam coronis aptans. Anacreon ſibi ipſe & plectit & imponit coronam. *Anacr. in carm.*

Ὅτ' ἐγὼ πίω τὸν οἶνον
Στεφάνους πλέξας,
Ἐπιθεὶς δὲ τῷ καρήνῳ
Βιότου μέλπω γαλήνην.

Ubi ego poto vinum, coronis floreis plexis, impoſitis verò capiti vitæ oblecto ſuavitatem. Quandoque etiam in communi propinquorum & adfinium lætitia ultrò citròque mittebantur coronæ, ut colligimus ex hoc loco Luciani, οἱ δὲ ἄλλοι, οἱ μὲν στεφάνους, οἱ δὲ λιβανωτοῦ χόνδρους πεμπόντων. Porrò reliqui, coronas alii, alii thuris fruſtula mittunto. Harum ſpecimen illa τραγῳδούμενος στέφανος, tragœdiis celebrata corona, eſt quam Medea exuit, fecitque auream; eamque veneno perunctam filios ſuos novercæ dare juſſit; De quo ferali munere ſæpe Euripides in Medea, atque his potiſſimùm locis; *Lucian. Cron. Hygin. 9. Plutarch. Al. Mag. Eurip. Med. actu 4.*

πέμψω γὰρ αὐτῇ δῶρ' ἃ καλλιστεύεται
τῶν νῦν ἐν ἀνθρώποισιν, οἶδ' ἐγὼ, πολὺ,
λεπτόν τε πέπλον, καὶ στέφος χρυσήλατον
παῖδας φέροντας.

Mittam enim illi dona quæ multis anteeant modis cæteras quas nunc homines [norunt] Novi probè, tenue peplum, & coronam auream; Quæ ei pueri ferant. Et paulò poſt de hac ipſa corona & peplo funeſtis donis;

πείσει χάρις, ἀμβρόσιος τ' αὐγὰ πέπλου,
χρυσότευκτόν τε στέφανον περιθέσθαι,
νερτέροις δ' ἤδη πάρα νυμφοκοσμήσει.

perſuadebit gratia, divinuſque fulgor pepli ut auro textam circumponat capiti coronam. Jamque apud inferos ſponſa ornabitur. Et infrà.

καὶ δὴ 'πὶ κρατὶ στέφανος, ἐν πέπλοισί τε
νύμφη τύραννος ὄλλυται.

Et jam ſuper capite [eſt] corona, ac in peplis, regia ſponſa periit. & actu quinto,

πέπλους ποικίλους ἠμπίσχετο,
χρυσοῦν τεθεῖσα στέφανον ἀμφὶ βοστρύχοις.

picturatos induit peplos, & auream coronam plexis imponit crinibus. Et aliis locis paulò infrà. Hoc Medeæ donum Apulejus *Apul. Metam. lib. 1.*

vocat

vocat flammas coronales in his verbis, *ut illa Medea unius diecula à Creonte impetratis induciis, totam ejus domum, filiamque cum ipſo ſene flammis coronalibus deuſſerat, ſic hæc &c.* Quem locum explicant hæc verba Plinii, *Ita ferunt, à Medea pellicem crematam, poſtquam ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta.* Similis quoque coronæ ſimile extat donum apud Valerium Flaccum. *Plin. lib. 2 cap. 135.* *Val. Flacc. l. 5. Argon.*

Deficit in thalamis, turbataque pellice conjux
Pallam & gemmifera donum exitiale corona
Apparat, ante omnes ſecum dequeſta labores.

Iſtis privatæ lætitiæ coronis illas addi poſſe puto, quæ dicebantur coronæ dignitatis, quibus nec ii donabantur qui quæſtarias artes exercebant; neque item iis conveniunt quibus eſt tenuior cenſus, ſed tantùm divitibus & honeſtiſſimo cuique. Has demonſtravit Artemidorus, ubi dixit, ut viros monilia non decent, ita nec pauperibus convenire coronas, & magnam ſupellectilem, & multitudinem numiſmatum. Quæ ſcilicet, omnia ſunt ſupra dignitatem pauperis. Hujus generis eſt illa corona quam geſtat Cyrenæus ille, quicum Jupiter ſermonem inſtituere vult, ἄλλον καλεῖ τὸν Κυρηναῖον τὸν ἐν πορφυρίδι ἐστεφανωμένον. Alium voca Cyrenæum, qui veſte purpurea coronatus [incedit.] *Lucian. Vitar. auct.*

CAPUT XI.

In publica lætitia coronis locus fuit, & quidem eminentiſſimus. Harum coronarum exempla. Coronæ feſtæ. Coronæ conjiciebantur in eum qui univerſorum ſtudiis excipiebatur. Conjectus tæniarum.

SI in privata, multò magis in publica lætitia coronis locus fuit. Publica lætitia tunc eſt, cùm & ſinguli & univerſi ob rem proſperè feliciterque geſtam divinæ bonitati gratias agunt juſtitio indicto, celebrandis diebus feſtis, inſtaurandis ſacris, frequentando cultu divino, votis, ſupplicationibus, fauſtis acclamationibus, epularum ſolenniis, πόλεως λυχνοκαυτήσεις, verſicolorum ignium luminibus, eo ritu qui cuique genti acceptiſſimus eſt; cùm Reſp. principi gratulatur, hic Reipub. magiſtratibus, primoribus, ſibi quiſque alii aliis. Nempe inter illa quæ prodendæ huic lætitiæ tali tempore uſurpantur, coronis aſſignatur locus ſanè eminentiſſimus. Cujus rei exempla etſi per totum hujus operis contextum diffuſa, nuſquam ferè non obvia ſunt, hoc tamen loco ut proprio & convenientiſſimo paucula hujus generis exhibere certum eſt. Ergo tales coronæ fuerunt illæ, quibus apud Virgilium hortatu *Xiphil. Ner.*

Euandri convivæ redimiuntur ob Cacum ab Hercule extinctum;

Virgil 8. Æneid.

Quare agite ô Juvenes, tantarum in munere laudum
Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.

Hoc coronamentum fuiſſe è populo, nempe fronde Herculea, docet, cùm addit,

Dixerat, Herculea bicolor cùm populus umbra
Velavitque comas, foliiſque innexa pependit.

Qui quoque fuit habitus Saliorum, ut ibidem,

Tum Salii ad cantus, incenſa altaria circum
Populeis adſunt evincti tempora ramis.

Ariſtid. in Panath. Athenis in Panathenæis feſtis univerſi coronabantur. Neque verò jubente lege, aut præſtituto temporis ambitu populus illò conveniebat, ſed ex rerum proſpero eventu ſinguli & viri & oppida indicebant ſibi & lætitiam, & coronas, & ſolennes gratiarum *Ariſtid. πανηγ. ἐπὶ σμυρ. κὴ πρὸ τῶν ἀνοικισμῷ.* actiones. Cujus feſti lætitiam his verbis deſcribit Ariſtides; Veris, inquit, portæ ac æſtatis præ coronis, hoc eſt propter multitudinem coronarum aperiuntur. Chori quoque nympharum & muſarum in ipſo, & circa ipſum diem feſtum choreas ducunt. Nec zephyri ſpirare deſinunt. Tales fuerunt illæ coronæ, quibus evincti fuerunt *Plutarch. Lyſ.* Lacedæmonij unà cum ſociis, cùm, duce Lyſandro, murus Athenarum dirutus, ac triremes incenſæ ſunt. Tales illæ, quibus & po- *Plutarch. Phoc.* puli & urbes eæ inſignes erant, quæ adventanti ad ipſos Phocioni obviam ibant lætæ & gratulabundæ. His addo illam, qua ſe De- *Plutarch. Demoſth.* moſthenes conſpicuum fecit, nunciata Philippi morte. His quo- *Plutarch. Arat.* que annumero illas, quas populus Athenienſis ſumpſit cùm primùm audita fuit mors Arati, ἐστεφανηφόρησαν ὅτι πρῶτον ἠγγέλθη τεθνηκώς. His annumero illas quibus populus Rom. coronatus fuit *Xiphil. Ner.* illo die quo Nero Tiridati diadema impoſuit. Quippe diſpoſitus per tribus in albis veſtibus lauro redimitus inceſſit. illo item die quo *Xiphil. Sev.* ipſe Nero è Græcia rediens iniit urbem, univerſa civitas fuit coronata. Severo quoque ingrediente Romam univerſa multitudo fuit *Zonar. in Ner.* coronata floribus & lauro. Huc refero illas quibus, Nerone pulſo, præ lætitia populus Romanus urbem implevit. Tum illas, *Juſtin. l. 24.* quibus Lyſimachus & Philippus filii Arſinoës Ptolemæo venienti ad urbem Caſſandriam juſſu matris inſignes occurrerunt. Talibus coronis multitudo interdum juſſa eſt uti, ſicuti plerunque fit *Ovid. l. 15. Metam.* in nuptiis principis. Et has quidem cum Ovidio meritò feſtas appellaveris. Loquitur de Cippo, cui multitudo coronam impoſuit.

Atque illud meritis clarum [caput] *nec honore carere*
Ulteriùs paſſi feſtam impoſuere coronam.

Coronæ feſtæ, inquit Servius, *dictæ ſunt quòd more Romano feſtis*

ludis

ludis omnis ætas coronata ſpectabat, Virgilius ubi agit de ludis & *Serv. in l. 5.*
ludorum præmiis, ait, *Æneid*

Ore favete omnes, & cingite tempora ramis. *Virg. lib. 5.* *Æneid.*

Et quidem has coronas ludis, hoc eſt, ſpectaculis ſuis Craſſum divitem primum dediſſe, teſtis eſt Plinius. Nempe hic primus argento, auroque folia imitatus dicitur. Tales fuerunt illæ quibus *Plutarch.* multitudo utebatur diebus feſtis, illis qui celebrabantur apud Del- *Nicia.* phos. Id quod & in feſto Veneris, aliorumque Deorum obſervari tradit Ariſtides. Hujus generis fuerunt illæ, quas ſumere juſſæ *Ariſtid.* ſunt urbes quæ Antiocho Hieraci parebant. Quippe cùm is audiſ- *συμβουλ.* ſet Seleucum fratrem eſſe mortuum, purpura poſita lugubrem ve- *Plutarch.* ſtem ſumpſerat. Paulò poſt, cognito fratrem vivere, *διαγγέλια* *ἀποφθ.* *τοῖς θεοῖς ἔθυσε, καὶ τὰς πόλεις στεφανηφορεῖν ἐποίησεν*, id eſt, ut ali- *βασιλ. καὶ* bi loquitur, *θύειν καὶ στεφανηφορεῖν ἐπήγγειλεν*, ob tam fauſtum nun- *στρατη. &* tium Diis ſacrificavit, & civitatibus imperavit ut & ſacrificarent *περὶ φιλα-* & coronarentur. His quàm proximè accedunt illæ, quibus Troja- *δελφ.* na multitudo inſtantis ſibi cladis neſcia onerabat jubas equi illius fatalis, quem ſuperſtitione decepta totis nixa viribus in urbem trahebat. Tryphiodorus, *Tryphiod.*

——— *ἀμησάμενοι δὲ Σιμοῦντος* *Ἰλ. ἁλ.*
Ἔστεφον αὐχενίους πλοκάμους σφετέροιο φονῆος.

Demetentes autem Simoentem coronabant collares jubas ſui interfectoris. Ipſæ potiſſimùm mulieres Trojanæ brevi fallacique lætitia hunc feralem equum feſtis hiſce, certè infauſtis coronis onerabant.

Αἱ δὲ θαλασσαίης ἐπιμάζια νήματα μίτρης
Λυσάμεναι κλωστοῖσι περίστεφον ἄνθεσιν ἵππον.

Aliæ verò mamillaria fila tranſmarinæ mitræ ſolventes, connexis floribus undique coronabant equum. Ubi advertendum, Tryphiodorum floribus connexis indere nomen coronis. Et ſic intelligendus eſt Tacitus, ubi agens de victoria Othonis, *populus*, inquit, *Tacit. hiſt.* *cum lauru ac floribus Galbæ imagines circum templa tulit, conje-* *lib. 2.* *ctis in modum tumuli coronis juxta lacum Curtii*, id eſt, tulere imagines Galbæ redimitas corollis laureis & floralibus, quas in eum acervatim conjecerant. Quanquam & coronæ & flores ſæpe jaciebantur in aliquem ob rem bene geſtam. Qua fauſtitate exceptum fuiſſe Titum ob liberatam Senatus decreto Græciam, memorant Polybius, & Appianus. Et apud Appianum hoc eſt obſervandum, *Polyb. ecl.* quòd non coronas tantùm, ſed & tænias in T. Flamininum con- *leg. Ap-* jectas ait, *στεφάνους τε καὶ ταινίας ἐπέβαλλον τῷ στρατηγῷ*, quem locum *pian. Alex.* ego ſic interpretor, In eum conjecerunt coronas cum tæniis. Id *παρεκβ.* quod alibi, quale ſit uberiùs dico. Curio Cæſari favens ſuperato *περὶ* *πρεσβ.*

Plutarch. Pompejo. in ſuffragiis Pompejo, tali honore cultus eſt. Plutarchus. κἀκεῖνος μὲν ὡς νενικηκὼς λαμπρὸς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλαυνε, κρότῳ καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν δεξάμενον αὐτόν. Et ille quidem ſicuti victor clarus præ gaudio prodiit in vulgus, plauſu & conjectu coronarum & florum exceptus. Nempe talium florum, taliumque coronarum conjectu multitudo ſtudia ſua in eum qui tali fauſtitate excipiebatur, profiteri ſueverat. De hoc quoque genere conſtat eſſe illas quas montani quidam & Alpini Annibali adventanti obviam procedentes capite geſtarunt. *Polyb. lib. hiſt.* Id quod apud barbaros Polybius ait eſſe pacis atque amicitiæ ſignum, qualis apud Græcos eſt caduceus. Hujus quoque publicæ gratulationis index illa corona eſt, *Ovid. lib. 4. de triſt.* de qua Ovidius, deſcribens triumphum Cæſaris ob victam Germaniam,

Jam fera Cæſaribus Germania, totus ut orbis
Victa poteſt flexo ſuccubuiſſe genu.
Altaque velantur fortaſſe palatia ſertis,
Thuraque in igne ſonant, inficiuntque diem.

Et hæc quidem ſive ſerta, ſive corollæ & coronæ plerunque erant dona multitudinis, eaquè florea, quibus & plateæ & theatra, & templa conſpergebantur, quibuſque principum ſtatuæ, domuſque honeſtabantur. *Appian. παρεκϐ. π. πρεσϐ.* In veteri Repub. Rom. mittebantur à provinciis in Capitolium donum Iovi, ut alibi fuſiùs dico. Sed quia tali re ac tempore, non ſolùm urbana, aut etiam ex agris collecta multitudo hac ratione ſuæ lætitiæ fidem faciebat, verùm & ipſæ longinquæ provinciæ, ipſique adeò reges in hoc ipſum ſimiles coronas mittebant, quo genere muneris hanc quoque lætitiam teſtabantur aut ſimulabant, de his coronis dicam, ſed loco idoneiore. Illud tantùm addo, ſuperioribus coronis affines eſſe illas, quibus ornaturis qui beneficium dedit ab eo qui beneficium accepit, ſive publicum, ſive privatum, *Ariſtid. π. τ. συμϐ. ϐ.* ἀλλ' ὡς εὐεργέτης στεφανοῦται; ſed ut benefactor coronabitur? Memorat Ariſtoteles Cliſthenem Athenienſem coronaſſe judicem qui victoriæ ſuæ contradixerat. *Ariſtot. lib. 5. politic. cap. 12.* Nempe à quo majus beneficium acceperat ea advertendo quæ ejus laudem obſcurare poterant, quàm ſi pravo ſilentio cum aliis conſenſiſſet, eumque depravaſſet.

CAPUT

CAPUT XII.

Coronæ χυδαῖαι. Corona εἶρος. Solertia plectendi coronas unde manarit. στεφανοπώλιδες, στεφανοπωλήτριαι, στεφηπλόκοι, στεφανηπλοκεῦντες. Artificium nectendi coronas. Philyra quid. Tiliæ. Lemniſci. Corona lanea. Tori in coronis.

QUas huc uſque recenſui verè connumerari poſſunt inter coronas lætitiæ, cujus teſtis erat gratia florum lectiſſimorum quibus addebantur herbæ odoratiſſimæ, ut infra dicam, dum ſingulos & flores & herbas legam non quidem in hortis aut in pratis, ſed, quod eſt multò operoſius, in veterum monumentis. Et primò quidem hi flores ut in diſcriminatim legebantur, ita ex indiſtinctis corollam ſeu coronam ſibi quiſque plectebat. Nullum, aut exiguum ibi fuit judicium colorum, odorum, nitorum. Ea re has coronas ſolertiora ſæcula vocarunt χυδαίας, ac ſi dicas χύδην πλεκτὰς, confuſè plexas ac nullo ordine ac diſpoſitu florum, ſed inordinatas ac tumultuarias. Tales cùm eſſent, ut convicium dabantur iis qui jubebantur exigi convivio; planè diſſimiles illis quibus omnis generis flores inſerebantur, & quidem multa cura, multo delectu parique diſpoſitu. Ibi enim florum multitudo verſicolorum certabat cum ordine & collocatione. Ideoque proceſſu temporis corona tam accuratè plexa vocabatur εἶρος, inquit author Etymologici, ἐκ πάντων ἀνθέων, τοῖς νέκυσι πλεκόμενος, ex omnibus floribus mortuis comparata; dicebaturque παρὰ τὸ εἴρειν τὴν γῆν, ὥσπερ στέφανος ἐρανιζόμενος ἐκ γῆς, ſicuti corona è terra collecta. Cujus generis fuit illa quam geſtabat illa mulier cujus Apollonius in ſomnis viſæ amplexus cupiebat. καὶ ἦν αὐτῇ στέφανος πάντ᾽ ἔχων τὰ ἐκ γῆς καὶ θαλάττης. Etſi hæc non ſolùm omnis generis flores habuit, ſed omnia quæcunque terra, quæcunque mari continentur. Cæterùm ſequentibus ſæculis quæri cœptum quid colorato coloratius, quid odorato odoratius, quid pulchro pulchrius, fortè & quid medicamentoſo medicamentoſius eſſet. Unius, inquam, cujuſque rei coronariæ dotes ſolertiùs & ſcrupuloſiùs, & ingenioſiùs exquiri cœptæ. Ac ſenſim natum eſt hoc artificium nectendi corollas & coronas pulchriores & operoſiores, quod à Sicyoniis manaſſe Plinius eſt author. *Hi dicuntur accendiſſe odores & colores ex ingenio Pauſiæ pictoris, & Glyceræ coronariæ dilectæ admodum illi.* Nempe hæc στεφανηπλόκος hunc pictorem ſedula provocabat ad varianda opera ſua; dum ipſa artifici pulcherrimos naturæ fœtus undique conquiſitos oſtentat. Artifex hinc acuit ingenium, & artem intendit; dum certant res & ſtimu-

Athen. lib. 15.

Etymol. εἶρος.

Philoſtr. in vita Apoll. lib. 4.

ſimulachrum, exemplar & exemplum; dum is unà cum coloribus ipſos prope dixerim, odores arte comprehendit. De hac Glycera, deque hoc ipſo Pauſia pictore qui eſſet amator ejus, hæc tradit hic
Plin. l. 35. c. 11. ipſe Plinius, *Amavit in juventa Glyceram, municipem ſuam, inventricem coronarum; certandoque imitatione ejus, ad numeroſiſſimam florum varietatem perduxit artem illam. Poſtremò, pinxit illam ſedentem cum corona. Quæ è nobiliſſimis ejus tabula appellata eſt ſtephanoplocos, ab aliis ſtephanopolis; quoniam Glycera venditando coronas ſuſtentaverat paupertatem.* Ergo hujus imitatione prodierunt aliæ στεφανοπώλιδες, ſertorum, ſeu corolla-
Horat. l. 3. carm. rum & coronarum venditrices, eædemque opifices, qualem Horatius Europam nominat.

Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ
Nocte ſubluſtri nihil aſtra præter
Vidit & undas.

Itaque muliebre munus fuit texere ſeu plicare hæc ſerta, ſeu corollas & coronas; in urbe quidem harum, quas dixi, στεφανοπωλίδων, ruri puellarum & virginum; præſertim cùm illa ſerta imponebantur ali-
Long. lib. 2. cui agreſti numini. Apud Longum Daphnis effuſus in queſtus ob raptam Chloën, & nymphas alloquens, hæc, inquit, illa erat quæ vobis plectebat coronas, ἡ τοὺς στεφάνους ὑμῖν πλέκουσα. Quòd ſi viri coro-
Pollux l. 7. c. 30. Plutarch. πολιτ. παραγγ. nas plecterent & venderent, hi dicebantur στεφανοπῶλαι, & στεφανηπλοκοῦντες, quo nomine eos Plutarchus donat, cùm monet hominem politicum, ne ſermonem ſuum nectat ἐξ ἁπαλῶν καὶ ἀνθηρῶν ὀνομάτων è mollibus & floridis dictionibus. Si mulieres eſſent, dicebantur στεφανοπώλιδες, ut μυρεπώλιδες, & στεφανοπωλήτριαι quomodo λαχανοπωλήτριαι. Ad harum exemplum dicuntur fuiſſe *compoſi-*
Plin. l. 37. c. 6. *tores gemmarum* quales nominantur à Plinio. Noſtri has mulieres coronarias dixerunt. Vocantur & Plutarcho αἱ στεφηπλόκοι ubi com-
Tertull. de cor. mil. ponit has feminas cum apibus. Dicebanturque non ſolùm πλέκειν,
Plutarch. πε. τ͂ ἀκ. ſed & ἀνείρειν, & ἀναπείρειν τοὺς στεφάνους, nectere & trajicere coronas; Et ἄνειρσις χρυσῶν στεφάνων fuit nexus aurearum coronarum. id
Etymol. ἀνείρειν. opificii tanta aſſiduitate exercebatur, ut ſe eo mulieres pauperculæ ſuſtentarent, ut ſupra Plinius tradidit. Et ideo illud Plutarchus vo-
Plutarch. πε. τ͂ ἀκ. cat, ἡδὺ μὲν, ἐφήμερον δὲ καὶ ἄκαρπον ἔργον, dulce quidem, ſed diurnum & infructuoſum opus, hoc eſt, tenuis admodum lucri. Id ipſum
Ariſtoph. Theſmoph. quædam mulier apud Ariſtophanem ingenuè profitetur,

Ἐμοὶ γὰρ ἀνὴρ ἀπέθανεν μὲν ἐν Κύπρῳ
Παιδάρια πέντε καταλιπὼν, ἃ γὼ μόλις
Στεφανηπλοκοῦσ' ἔβοσκον ἐν ταῖς μυρρίναις.

Mihi enim vir mortuus eſt in Cypro Puerulis quinque relictis, quos

quos ego vix Coronario quæſtu pavi in myrtetis. Porro hoc artificium conſiſtebat in floribus, foliis, herbis, ramulis in orbem nectendis; adeò ut ſic nexi redimiendo capiti eſſent idonei. Nectebantur autem in filo & in ſcirpo. *Hoc ſint tibi flores*, inquit Tertullianus, *& inſerti & innexi & in filo & in ſcirpo quod liberi, quod ſoluti*, hoc eſt, ne pluris facito coronam, quàm flores nullo ordine diſpoſitos, è quibus verbis colligimus duplici ratione nexas fuiſſe coronas. Quippe quædam conſtabant è floribus inſertis, id eſt, qui alii aliis eſſent impliciti, & innexi. In aliis ſinguli flores remanebant integri, ſed ordinati nunc filo nunc ſcirpo. Ubi ego ſcirpum à Tertulliano pro philyra uſurpatum ajo. Nam philyra ſicuti filo omnis illa corollaria & coronaria materia nectebatur. Tertullianus de Mercurio loquens, utriuſque mentionem facit. *Dumque pertentat quod facilitas materiæ ſuadebat, tractu proſequente filum eliquaſſe; & in veſtis priſtinæ modum, quam philyra tenui vinxerat, texuiſſe.* Eſt autem philyra, ut ait author Etymologici, φυτὸν ἔχων φλοιὸν βύβλωπα πυρῷ ὅμοιον, ἐξ οὗ τοὺς στεφάνους πλέκουσι, planta habens corticem papyraceum frumento ſimilem, ex quo coronas plectunt. εὐκαμπτὸν ἡ φίλυρα, διὰ τὸ γλίσχρον ἔχειν τὴν ὑγρότητα, inquit Theophraſtus, flexibilis eſt philyra, quòd habet humiditatem lubricam, ſeu viſcoſam. Certè eſt materia tam tenuis, tamque teres, ut ex ea quoque libri compingantur, authore Q. Septimio Romano, illo qui Dictyn Cretenſem Latinè vertit, in ea epiſtola quam ſcripſit Q. Arcadio. *Ac theſaurum*, inquit, *rati mox diſſoluunt non aurum, nec aliud quicquam prædæ; ſed libros ex philyra in lucem producturi.* Id quod fit confirmatius teſtimonio Martiani Capellæ, ubi loquitur de libris; *Alii carbaſinis voluminibus complicati libri; ex ovillis multi quoque; rari verò in philyræ cortice ſubnotati.* Et Xiphilinus ait, Domitianum eorum nomina quos conjuriationis in ſe ſuſpectos habebat, ſcripſiſſe in tabella philyracea duplici. Ergo materia tam teres etiam tenuabatur in fila, quibus flores interiùs vinciebantur; nec flores tantùm, ſed & herbæ, & folia, & ramuli unde coronæ conſtabant. Ideò à Plinio nominantur vincula, ubi agit de tilia, *Inter corticem*, inquit, *ac lignum tenues tunicas multiplici membrana è quibus vincula tiliæ vocantur; tenuiſſimæ earum philyræ coronarum lemniſcis antiquorumque* [ſ. antiquoque] *honore celebres.* Quæ verba non negant philyram eſſe plantan cui eſt cortex papyraceus, ut tradit author Etymologici; ad cujus ſimilitudinem Romæ utebantur membrana tiliacea, quæ unà cum effectu & uſu cui philyra deſtinata eſt philyræ quoque nomen adepta eſt, ſive ea fuit eadem cum philyra, ſive philyræ ſimilis. Et verò tale quidpiam illud eſt quod Solinus tradit, *Indicos reges quoddam genus gemmarum fingere in lon-*

Tertull. de cor. mil.
Tertull. lib. de pallio.
Etymol. φίλυρα.
Theophraſt. de plant. l. 1.
Q. Septim. poſt. Dict. Cret.
Martian. Cap. lib. 2.
Xiphilin. Dom.
Plin. l. 16. c. 14.
Solin. c. 35

longiſſimos cylindros; eoſque perforatis elephantorum ſetis ſubligantes, monilia habere. Ergo quod Ægyptiis dum monilia nectetent, fuit philyra, quod Indicis regibus fuerunt elephantorum ſetæ, idipſum noſtris ſunt membranæ tiliæ, eæque tenuiſſimæ; quæ quòd inſertandis in orbem foliis & floribus adhibebantur, Græcorum & Ægyptiorum imitatione dictæ ſunt philyræ. Nec me movet interpretamentum additum fabulæ, quæ eſt in eo Commentario Germanici, qui ſcriptus eſt in Arati phænomena. Fabula ſic habet, Saturnum, cùm Jovem filium quæreret in Thracia, in equum verſum concubuiſſe cum Philyra Oceani filia, & ex eo compreſſu natum Chironem Centaurum artis medicæ peritiſſimum, atque adeò ipſius medicinæ inventorem, ipſamque in arborem philyram, hoc eſt tiliam [ita enim ibi ſcriptum eſt] verſam eſſe. Equidem eum commentarium, ſive Cæſaris eſt, ſive Germanici, ſive Baſſi, eruditum opus & antiquum judico, ſed alicubi contaminatum ab aliquo recentiore, qui ibi auſus eſt inſerere verba parum candida; quale illud eſt, ſalvavit, & ſalvata eſt, & paucula alia hujus notæ, qualia puto eſſe hæc, hoc eſt tiliam, certè gloſſema hominis ſemidocti. Quiſquis fuit, Chriſtianum ſe eſſe vel hinc fatetur quòd Gentiles nominat, quorum aureis inſervit ſua ænea. Nobis ergo potior ſit authoritas etymologici, apud quod philyra eſt φυτὸν non δένδρον planta non arbor, tritico ſimilis; cùm conſtet tiliam eſſe arborem; atque ideo non poſſe dici tritico ſimilem. Ac ſic ſtatuamus illa minutiſſima vincula quæ ſunt in tilia, quos Tertullianus vocat ſcirpos, à noſtris dictas eſſe philyras, imitatione philyræ Ægyptiæ, quæ ut filum, & ſcirpus nectendis coronarum floribus adhibentur, ut ſupra vidimus in loco Plinii à me citato, & his verſibus

Horat. l. 2. Carm. od. 38. Horatii,

> *Perſicos odi puer apparatus;*
> *Diſplicent nexæ philyra coronæ.*

Neque tamen inficior philyram quoque fuiſſe arborem, de qua ſæpiùs Theophraſtus, cujus corticem ait idoneum eſſe conficiendis ciſtis aliiſque, καὶ ὅλως, inquit, χρήσιμός ἐστι πρὸς τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων, prorſus, utilis eſt ad ſumptuoſiſſima quæque opera, ſcilicet, conficienda. Porrò philyræ, authore Plinio, primùm ſimplices, hoc eſt, nulla arte fucatæ, aut diſſimulatæ fuerunt, *hiſque vel ludicre quæſitis ſemper authoritas fuit, iis tamen P. Claudius Pulcher primus bracteas dedit*, id eſt, bracteatas fecit, nimirum in dies creſcente luxu. Certè oportuit philyras poſt Craſſum fieri bracteatas, cùm ipſa folia coronarum ipſe Craſſus dives primus argento, auroque imitatus ſit; nempe ut in corona nihil non eſſet aureum, aut deauratum. Et hac quidem ratione philyra, ſeu ſcirpus, ſive filum,

Plin. l. 21. c. 3.
Theophraſt. lib. 5. de plant.
Plin. ibid.

ſive

ſive ſeta texendis, nectendiſque coronis neceſſaria fuit. Philyræ acceſſerunt lemniſci, qui Feſto ſunt faſciolæ coloriæ dependentes ex *Feſt. lemniſci.*
coronis. Ubi colorias interpretor albas, & nativo colore, non fucato, aut ſanè unius coloris, ut diſtinguantur à verſicoloribus. Quam interpretationem videor poſſe aſſerere è Paulo Jureconſulto, cujus hæc ſunt verba, *Titia mundum muliebrem Septimiæ legavit. Ea putabat ſibi legata & ornamenta & monilia in quibus gemmæ & margaritæ inſunt, & annulos, & veſtem tam coloriam, quàm verſicoloriam*, id eſt, tam unius coloris, quàm plurium. *Paul. l. pediculi. §. Titia, ff. de aur. & arg. leg.*
Pergit Feſtus & ait, Propterea dicuntur, quòd antiquiſſimum fuit genus coronarum lanearum. Quibus in verbis etſi plus obſcuritatis quàm lucis, tamen hoc quoque ſic interpretor, Antiquiſſimum fuiſſe coronarum genus, quæ coronæ fiebant ex lana, ut veriſimile eſt, non fucata ſive tincta. Idipſum fermè tradit Iſidorus his verbis, *Hujus* [coronæ] *principium à Libero quodam Gentiles exiſtimant, quòd is in potando mota vino capita vincire faſciolis inſtituerit. Idcirco olim linei ac lanei generis coronas fuiſſe. Sic enim erat in ſacerdotibus gentilium.* *Iſidor. l. 19. c. 30.*
Hoc ergo dicit Feſtus, lemniſcos fuiſſe faſciolas colorias, nempe laneas, ac proinde albas, nullo, inquam, colore infectas, atque ejuſdem materiæ cum coronis è quibus dependebant. Cùm enim coronæ eſſent laneæ, aut etiam, ut Iſidorus addit, lineæ, ne rei additamentum ipſa re pluris eſſet, lemniſci quoque facti ſunt & lanei & linei. Et hoc quidem antiquitus. Nam poſtea unà cum coronis facti ſunt aurei. Cujus rei apud Plinium cauſa eſt his verbis, *Acceſſerunt* [coronis] *& lemniſci, quos adjici, ipſarum coronarum honos erat propter Hethruſcas, quibus jungi niſi aurei non debebant.* *Plin. l. 21. c. 3.*
Certè aureos lemniſcos Athenæus memorat additos fuiſſe coronis convivialibus. *Athen. l. 4.*
Nec aureos tantùm, ſed & cælatos fuiſſe tradit Plinius in his quæ ſequuntur, *Puri diu fuêre hi. Cælare eos primus inſtituit P. Claudius Pulcher.* Cæterùm qua ratione lemniſci coronis adhiberentur, & quis eorum eſſet uſus, id quoque dicendum. Ut philyra omnis coronaria materia nectebatur; ita ſæpe leminiſcis involuebatur, quò, ſcilicet, & corona firmior, ac tota res aſpectui gràtior eſſet. λημνίσκους enim Syracuſii vocant τὰς στενὰς ταινίας arctas tænias, id eſt, anguſtas quidem faſciolas, ſed oblongas ligando & circumvinciendo idoneas. *Heſych. λημνίσκους.*
Ut hanc quoque dictionem veriſimile ſit Græca prognatam, ac derivatam ἀπὸ τοῦ λημνίσκου, quod noſtris eſt linamentum oblongum, illud quod vulneribus inditur ſimile tæniæ. Ergo coronæ rali faſciola concinnè involuebantur, atque adeò tanta gratia, ut ſolidarentur flores, non abſconderentur. Cui decori augendo reliquæ partes faſciolæ utrinque relinquebantur, ut utrinque dependerent uſque

ad

ad humeros. Et quicquid hinc illinc dependebat, ii verò propriè fuerunt lemniſci. Et corona hoc modo obligata dicebatur lemniſcata. M. Tullius ait multas eſſe infames palmas. Hanc primam eſſe tamen lemniſcatam quæ Romæ deferretur. Quod autem lemniſcis, hoc eſt faſciolis involucrentur flores coronarii; jam coacti in coronam, docet locus Theocriti,

Cicero pro Sex. Roſc. Amer.

Theocrit. φαρμ. εἰδ. 6.

Κρατὶ δ᾽ ἔχων λεύκαν, Ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος,
Πάντοθι πορφυρέῃσι περιζώστρῃσιν ἑλικτάν.

In capite habens populum Herculi ſacram plantam Undique purpureis vinculis involutam. Ubi Theocritus non quidem diſertim nominat lemniſcos, ſed ita deſcribit ac pingit, nempe his dictionibus περιζώστρῃσιν ἑλικτάν, ut interpres non dubitarit vertere lemniſcis involutam. Quod autem purpureos vocat, id quoque oſtendit, ſenſim receſſum eſſe ab illa priſca ſynceritate quæ lemniſcos exhibuit colorios, laneos, lineos. Nam ut Romæ facti ſunt aurei & cælati, *ita alibi pro laneis, lineis, albis, facti ſunt è materia pretioſiore & coloratiore. Cæterùm in corona quoque ſunt tori, de quibus ita loquitur M. Tullius deſcribens oratorem temperatum & æqualem? ***Iſque uno tenore, ut ajunt, in dicendo fuit, nihil afferens præter facultatem & æqualitatem; Aut addit aliquos, ut in corona, toros; omnemque orationem ornamentis modicis verborum ſententiarumque diſtinguit.*** id eſt leniter aſſurgit, ac leniter redit ad eam, quam ubique ſervat, æqualitatem. Quid toros fuiſſe credimus in coronis? Certè nihil aliud, niſi partes quaſdam in circulo coronæ collectiores & eminentiores; cujuſdam ſunt in tauro tori, aut etiam in homine; unde proximæ partes redduntur firmiores ac robuſtiores. De infula dicam ſuo loco; tum de pileo, mitra & ſimilibus. Quæ omnia coronæ affinia quidem ſunt, ſed diverſa à corona.

Cicero de Orat.

CAPUT XIII.

Corona pancarpia. Flores coronarii. Quædam loca & urbes denominatæ à copia florum. Flores id eſt corona. Coronæ, id eſt flores. Coronare floribus. Corona Romano more propriè quid ſit. Rami ſive ramuli, id eſt, corona. Coronæ floreæ. Serta id eſt coronæ floreæ. Sertum pro ἰκετηρία. Sertorum & coronarum uſus laſciviæ adhibitus. Coronæ floreæ; id eſt, vincula, & capiſtra florea. Sermo floridus, Veſtes florales.

ETſi quandoque luxus, quandoque ratio & dignitas è floreis coronis fecit metallicas, tamen primis, iiſdemque receptiſſimis

&

& vulgatiſſimis, hoc eſt floreis manſit, manebitque honos perpetuus. Nam inventa & additamenta artis ſunt infra pulcherrimos naturæ fœtus, cujuſmodi ſunt flores, à quibus noſtri coronas dixerunt florales, & floreas; atque adeò eas Græco vocabulo pancarpias nominarunt. Quo & ſenſu & elegantia Anacreon vocat *μίτρας πολυανθέμους.* *F. ſt. Pancarpia.* Quod ad exemplum feminæ coronatæ floribus dicebantur *ἀνθοκάρηνοι.* Et qui ſtudioſè legebant hos flores vocabantur *φιλοστέφανοι* amatores coronarum. Flores item è quibus hæ coronæ plectebantur, coronarios dici conſtat, numero propemodum innumerabili; *Oppian. κυνηγ. lib. 4.* *Quos*, videlicet, ut cum Plinio loquar, *homini non tam facile eſt recenſere, quàm rerum naturæ facere.* *Philoſtrat. in Heroic.* Nec immerito Callimachus ait, aras Apollinis producere innumeros flores, *Callimach. 10.* id eſt in honorem hujus numinis aras ejus cumulari multis, & omnis generis floribus.

—— σεῖο δὲ βωμοὶ
Ἄνθεα μὲν φορέουσιν ἐν εἴαρι τόσσα περ Ὧραι
Ποικίλ' ἀγινεῦσι.

Tuæ quidem aræ flores ferunt vere quotquot [anni] tempora varia producunt. Ergo quidni mihi liceat hîc præfari cum Chloride, ſeu Flora Dea quæ ſuorum florum numerum exequi non poteſt?

Sæpe ego digeſtos volui numerare colores. *Ovid. lib. 5. Faſt.*
Non potui; numero copia major erat.

Res eſt à priſcis ac recentioribus tractata, illis præcipuè quibus hæc fuit præcipua cura, aut inter præcipuas, Theophraſto, Plinio, Dioſcoridi, Matthiolo, Dodonæo, aliis. Hi, inquam, omnes rem floream coronariam ab ea ferè parte complexi ſunt, qua medicam reſpicit; dum florum, foliorum, frondium, fruticum, plantarum facultates exquirunt. Unde tanta ipſis in re neceſſaria diligentia. Neque enim minùs flores conferunt ad ſanitatem, quàm ad voluptatem, ut ex Ariſtotele tradit Plutarchus. *Plutarch. π. Ἰσιδ. καὶ Ὀσιρ.* Apud hunc ipſum Plutarchum quidam ait, convivium plenum floribus & coloribus eſſe tantùm delicium oculorum & narium, excluſa voluptate aurium. Cùm tamen nullam voluptatem par ſit eſſe *ἀσύμβολον*, non aliqua utilitate cenſeri. *Plutarch. ſympoſ. 3.* Ego qui non rem medicam, ſed coronariam examino, non horum florum colores & odores, non herbarum, non frondium poteſtates anxiè perſequar, niſi quatenus texendis, diſponendis, examinandis, noſcendis & ornandis hiſce coronis ipſi ſeſe offerent. Ex innumerabilibus illos excerpam qui in veterum monumentis frequentiùs promicant. Plures conſultò omittam etſi cognitos haud minùs quàm incognitos; quippe

—— Sunt & ſine nomine flores. *Ovid. lib. 4.*

Ut coronis non inſeruntur flores indiſcriminatim, ita ego ex his

ipſis floribus, iis, inquam, qui in rerum natura frequentiùs aſpiciuntur, & quos coronarum uſus admiſit, legam celebratiores. In paucis & notiſſimis erit omnium ſpecimen; ac rem diffuſiſſimam ex aliqua parte brevitas commendabit. Sæpe dicam ſignificatus florum; ſæpe reticebo, ne neſciens fallar & fallam. Ut enim cum Strabone loquar, ἅπαντα μὲν τὰ αἰνιγματώδη λύειν ἐπ' ἀκριβὲς οὐ ῥᾴδιον, omnes obſcuritates exactè ſolvere non eſt facile. Porrò cùm hoſce flores nomino, eâdem coronarum materiam uſque eò demonſtro, ut ubicunque abundarent flores, is quoque locus plectendis coronis præ cæteris non ſolùm idoneus, ſed & inſignis eſſet. Id quod uſque eò verum eſt, ut hinc quoque quibuſdam urbibus nomen & epithetum, & quidem percelebre, inditum fuerit. Nam Tibur, urbem Italiæ vocatam fuiſſe πολυστέφανον tradit Stephanus. Et authore Strabone, urbs quædam priùs dicta Ἄνθεια, ac ſi dicas florifera, florida, floribus abundans, poſtea vocata eſt Κορώνη, jam, ſcilicet, & in Græcia & in Aſia non tantùm recepto, ſed & percelebri coronæ nomine, quod ἀπὸ τῆς κορώνης derivatum eſſe, ſupra ſatis eſt demonſtratum. Sed & Stephanus aliam urbem memorat, cui nomen Trallis, in Lydia poſitam, quæ & ipſa priùs dicebatur Ἄνθεια διὰ τὸ πολλὰ ἄνθη ἐκεῖ πεφυκέναι, quòd florum copia ibi erat enata. Ita Ptolemais dicta eſt Rodophoros, ab copia, ſcilicet, roſarum. Hujuſmodi eſt illud Archytæ Amphiſæi relatum à Plutarcho de regione Locrenſium, eorum qui dicebantur Ὀζόλαι. Sic enim ſcripſit, τὴν βοτρυοστέφανον μυῤῥίπνουν μακύναν ἐρατεινὴν, botryonum ſive racemorum ſertis redimitam, unguentorum odore ſpirantem Macynam Eranem. His ſimile eſt illud quod idem Plutarchus refert, nomen Elæuntis urbis ab oliva derivatum. Cùm enim Phœbus Hegeſiſtrato reſpondiſſet, ut ubi videret ruſticos ſaltantes oleaginis coronis redimitos, eo loci conderet urbem, conſpectis agricolis qui erant coronati foliis oleæ, iidemque choreas ducebant, ibi condidit urbem, eamque vocavit Elæunta. Ipſa quoque Præneſte urbs juſſu oraculi ibi condita eſt, ubi Tilegonus vidit agricolas ſaltantes, ſimulque coronatos ramis pineis. Denique Stephanus tradit, Palæam urbem vocatam fuiſſe θεῶν τράπεζαν Deorum menſam, διὰ τὸ ἀνθηρὸν αὐτῆς, propter floridum ipſius. Neque verò tantùm in locis eximiæ celebritatis nectebantur coronæ, ſed ſanè ubicunque naſcuntur flores. Ergo non immeritò queritur Daphnis hiſce verbis, ἀκμάζει τὰ ἄνθη κἀγὼ στεφάνους οὐ πλέκω, vigent flores & ipſe coronas non plecto. Quid quod ipſos flores nonnunquam pro coronis uſurpatos legimus?

——ἀμφὶ δὲ τήν γε
Ὧραι καλλίκομοι στέφον ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι.

Strabo l. 10. — Steph. Τίβυρις. — Strabo l. 8. — Steph. Τράλλις. — Plutarch. κεφάλ. ἑλλην. κα- ταχ. — Plutarch. αἰτ. ἑλλην. καὶ ῥωμ. — Plutarch. ibid. — Steph. Ἀστυπάλαια. — Long. lib. 1. ποιμεν. — Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ.

Ipſam

Ipſam porrò horæ pulchricomæ coronarunt floribus vernis. Sic apud Pindarum, *Pind. Olj. od. 2.*

— κοιναὶ χάρι-
τες ἄνθεα τεθρίππων
δυωδεκαδρόμων
ἄγαγον.

Communes gratiæ quadrigarum duodecim curſus conficientium flores attulerunt. Et alibi,

τῶν ἄνθεσι Διαγόρας
ἐστεφανώσατο δίς.

Quorum floribus Diagoras coronatus eſt bis. Apud Longum nymphæ queruntur Pana nec à Daphnide, nec à Chloe cultum eſſe floribus, id eſt coronis, ὃν [Πᾶνα] ὑμεῖς οὐδέποτε οὐδὲ ἄνθεσιν ἐτιμήσατε, quem [Pana] vos nunquam neque floribus honoraſtis. Noſtris quoque flores quandoque ſunt coronæ plexæ è floribus. Virgilius, *Long. ποι-μέν. 6.* *Virg. ecl. 6.*

Ut Linus hæc illi divino carmine paſtor
Floribus, atque apio crines ornatus amaro
Dixerit.

Similiter Ovidius, *Ovid. lib. 3 Faſt.*

Ferte Deæ flores; gaudet florentibus herbis
Hæc Dea. De tenero cingite flore caput.

Tenerum florem dixit, id eſt, ἁπαλὸν καὶ τελείως νέον, νεοθηλῆ, recenter natum. Imitatione Heſiodi, *Heſiod. Theogon.*

Ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνους νεοθηλέος ἄνθεσι ποίης
Ἱμερτοὺς περίθηκε καρήατι Παλλὰς Ἀθήνη.

Circùm verò ei ſerta recens florentis è floribus herbæ optata impoſuit capiti Pallas Minerva. Hujuſmodi eſt illud,

Tellus ſydereos vibrat diſtincta colores *Claud. Mar. Vict. lib. 1.*
Semper flore novo.

Propertio quoque flores capiti impoſiti, ſunt coronæ, *Propert. l. 4.*

Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
Impoſitus fronti langueat ante mea.

Nec non Horatio collubitum fuit nominare flores pro coronis, *Horat. l. 3. carm.*

Martiis calebs quid agam Calendis:
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris.

Idem alibi,

— non ſine floribus
Cras donaberis hædo.

Et Prudentius, *Prudent. Pſychom.*

Tunc fortes ſocios parta pro laude coronat

 Flori-

Floribus ardentique jubet veſtirier oſtro.

Suprà obſervabam, Tryphiodorum floribus connexis indere nomen coronis. Certè tanta eſt inter flores & coronas cognatio, quanta eſt inter materiam & formam. Utique tanta, ut non ſolùm flores ſignificent coronam, ſed è converſo corona quoque ſumatur pro floribus, ut apud Propertium,

Propert. lib. 4.

Non juvat ex facili lecta corona jugo.

Ariſtid. εἰς τὸ φρέαρ. τῶ ἀσκληπ.

Et diſertiſſimus Ariſtides, ὅτῳ δὲ τοὺς καλλίστους στεφάνους ἀνῆκεν ἡ γῆ περὶ τὴν ὄχθην ἑκατέραν Πηνειὸν, neque cui pulcherrimas coronas remiſit terra circa utramque ripam Penæi. Simili loquendi forma uſi ſunt noſtri cùm dixerunt, coronare floribus, ut apud Petrum Chryſologum. Verùm, inquit, ſicut procedente rege, & plateæ mundantur, & omnis civitas diverſis floribus & ornatibus coronatur. Denique Tertullianus coronam vocat faſcem florum, nempe lectorum. *Coronam ſi fortè faſcem exiſtimas florum per ſeriem comprehenſorum; ut plures ſemel portes, ut omnibus pariter utaris.* Si circularem addidiſſet, certè coronam expreſſiſſet. Nam qui florum numerus naribus admovetur, ac proinde manibus geſtatur non eſt corona, ſed faſciculus. At quicquid floreum in orbem actum capiti imponitur eſt ſertum ſive corona, ut apud M. Tullium, *Expones quæ ſpectet florida & varia? faſciculum ad nares admovebis? incendes odores? & ſertis redimiri jubebis & roſa?* Et verò haſce floreas coronas antiquitùs nihil ferè fuiſſe conſtat niſi ſerta, hoc eſt, in orbem diſpoſitos flores, *inter ſacra tantùm & bellicos honores*, ut Plinius ait, *coronis ſuum nomen vindicantibus.* Nimirum, appellatio coronæ tam anguſta viſa eſt, ut vulgari eam, & flecti ad alios uſus quàm ad maximos, auguſtos & ſacros, aut ad bellicam virtutem & felicitatem demonſtrandam, prudentia Romana indignum duxerit. Sed, videlicet, Græcus mos, & è Græco Romanus factus obtinuit, ut quæ propriè erant ſerta, aut corollæ, eæ quoque dicerentur coronæ, ut in hoc loco Theocriti;

Petr. Chryſol. ſerm. 149.
Tertull. de cor. mil.
Cic. lib. 3. Tuſcul. quæſt.
Plin. l. 21. c. 2.
Theocrit. in Hell. epith. εἰδ. ιη'.

Ἄμμες δ᾽ ἐς δρόμον ἦρι, καὶ ἐς λειμώνια φύλλα,
Ἕρψευμες, στεφάνως δρεψεύμεναι ἁδὺ πνέοντας.

Nos verò ad curſum [in] vere, & ad folia in pratis, naſcentia Ibimus, ut colligamus ſerta ſuaviter redolentia. Et paulò poſt .

Πρᾶται τοὶ στέφανον λωτῶ χαμαὶ αὐξομένοιο
Πλέξασαι, σκιερὰν καταθήσομεν ἐς πλατάνιστον.

Primæ tibi coronam ex humi naſcente loto Nectentes in umbroſa ſuſpendemus platano. Hac quoque tam nobili appellatione honeſtati ſunt ramuli aut rami, ut apud Callimachum,

Callimach. hym. εἰς Ἄρτεμ.

Τὸ δὲ στέφος ἤματι κείνῳ ἢ πίτυς, ἢ σχοῖνος.

At ſertum illo die pinus aut lentiſcus. Placita res placitam ejus appel-

appellationem aſſeruit non ſolùm apud multitudinem, ſed apud eos poëtas qui cultiſſimè loquuntur, ubi iſti ſeu coronarii flores, id eſt, ex quibus coronæ plectuntur, ſeu jam factæ ex his coronæ nunquam non ſignificant fauſtitatem, ut ſuis locis uberiùs dico. Id quod vel hinc ſciri poteſt, quod priſca ſimplicitas Diis & Deabus excipiendis vix unquam non adhibuit flores. Certè Sapphus apud Athenæum teſtatur omnia florida Diis eſſe chariora. Inachus fluvius in quo Pallas ablui debebat, quò ſuas undas faceret gratiores, nempe & colorum pulchritudine inſignes, & odorum ſuavitate commendabiles, eas permiſcet auro & floribus, *Athen. lib. 15.*

Καὶ γὰρ δὴ χρυσῷ τε καὶ ἄνθεσιν ὕδατα μίξας
Ἥξει φορβαίων Ἴναχος ἐξ ὀρέων
Τᾷ θάνα τὸ λοετρὸν ἄγων καλόν. *Callimach. hym. εἰς λουτ. τῆς Παλλάδ.*

Etenim auro & floribus mixtis aquis Veniet paſcuis Inachus è montibus Minervæ lavacrum advehens pulchrum. Simile eſt illud Nicandri, ἄνθεα ἢ χρύσεα φαείνει), Auratique micant flores. Ovidius facit Tithoniam, coronatam innumerabilibus coronis floreis, *Nicand. ther.*

Cùm Priami conjux Tithonia, fratre relicto *Ovid. lib. 4. Faſt.*
Suſtulit immenſo ter jubar orbe ſuum,
Mille venit variis florum Dea nexa coronis.
Scena joci morem liberioris habet,
Exit & in Majas feſtum florale Calendas.

Idem alibi alloquens terram Tomitanam facit ver cinctum florente corona, id eſt floribus omnis generis,

Tu neque ver ſentis cinctum florente corona. *Ovid. lib. 3. de Ponto.*

Alibi ſcribens Rufino de triumpho, coronam floream duce dignam à ſe legi non potuiſſe ait,

Quid mirum lectis exhauſto floribus horto,

nempe ab tot poëtis qui nunc Romæ ſunt,

Si duce non facta eſt digna corona ſuo?

Coronas quoque conviviales Athenæus facit contextas ex omnigenis floribus, qui caput contegunt, & inumbrant. Et hujus quidem generis videtur eſſe illa quam Hieronymus vocat coronam deliciarum. *Corona quoque deliciarum proteget te*, id eſt, umbrabit. Prudentius alloquens principem Romanum cupit cum colore coronis floreis, *Athen. l. 4.* *Hieron. ep. l. 2. ep. 12.* *Prudent. contra Sym. lib. 2.*

Si potui miſeras ſertis redimire ruinas,
Et malè pendentes lauro precingere turres,
Quo te ſuſcipiam gremio fortiſſime princeps,
Quos ſpargam flores, quibus inſertabo coronis
Atria?

 Clau-

Claudian. de nupt. Hon. lib. I. Claudianus nuptialem principum coronam vult necti è floribus,

Tu feſtas Hymenaee faces, tu Gratia flores
Elige; tu geminas concordia necte coronas.

Hæ ſunt floreæ illæ coronæ quas dixi etiam nominari ſerta. Nimirum hæc dictio in eandem qua corona ſublimitatem evecta eſt. *Virgil. in epigr. ad Ven.* Virgilius,

Non ego thure modò, aut picta tua templa tabella
Ornabo, & puris ſerta feram manibus.

Et alibi,

Semper ſerta tibi dabimus, tibi ſemper odores.
Non unquam ſitiens, florida ſemper eris.

Florida, id eſt coronatá, ſertis recentibus identidem culta. Incertus ſcriptor Venerem ornat ſertis florentibus,

Vere Venus gaudet florentibus aurea ſertis.

Ovid. lib. 4. de Triſtib. Ovidius ipſius Cæſaris domum velat ſertis,

Altaque velantur fortaſſe palatia ſertis.

Itaque ſertum non tantùm manu geſtatur, ſed & coronæ dignitatem uſque eo adeptum eſt, ut & triumphi, & ipſi ſummo culmini decus ſit. Huc accedit, quod ſertum interdum ſignat illum oleæ *Stat. lib. 3. Theb.* ramum quem ferunt legati, *ἱκετηρίαν*. Statius,

—— Sidonias legatus ad urbes,
Hæc pacem tibi ſerta dabunt.

Poſtremò, floreæ hæ coronæ ſive ſerta tam grata fuerunt tamque adlubentia, ut iis non ſolùm redimiendo capiti, ſed aliter ad laſciviam uterentur. *Claudian. de nupt. Hon.* Claudianus,

—— ſerta per omnes
Neptuni diſperſa domos Cadmeïa tulit
Leucothoe; frenatque roſis Delphina Palæmon.
Alternas violis Nereus interſerit algas.
Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.

Similis quædam & ingenua, quamlibet laſciviens talium coronarum gratia eſt apud Anacreontem, *Anacr. in eas.*

Αἱ Μοῦσαι τὸν Ἔρωτα
Δήσασαι στεφάνοισι
Τῷ κάλλει παρέδωκαν.
Καὶ νῦν ἡ Κυθέρεια
Ζητεῖ λύτρα φέρουσα
Λύσασθαι τὸν Ἔρωτα.

Muſæ florea vincla capto nuper amori injecere coronas, & vinctum dant pulchritudini. Et nunc Cytheræa [eum] quærit pretium redemptionis ferens, ut liberet Amorem. Quas venuſtates Virgilius imitatus eſt in Sileno,

Ag-

Aggreſſi (nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos — Virg. ecl. 6.
Luſerat) injiciunt ipſis ex vincula ſertis.

Hæc vincula Ovidio ſunt capiſtra purpurea, id eſt, florea. — Ovid. l. 10. Metam.

Tu modò texèbas varios per cornua flores,
Nunc eques in tergo reſidens huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.

Idem alibi Silenum vincit coronis.

At Silenus abeſt. titubantem anniſque meroque
Ruricolæ cœpêre Phryges; victumque coronis
Ad regem duxere Midam.

Hujus generis ſunt illæ apud Lucianum, οἱ δὲ δήσαντες ἡμᾶς ῥοδίνοις ſτεφάνοις (οὗτος γὰρ μέγιστος παρ' αὐτοῖς δεσμός ἐστιν) ἀνῆγον ὡς τὸν ἄρχοντα, At illi ubi nos ligaſſent roſeis coronis (hoc enim eſt maximum apud ipſos vinculum) retraxerunt ad præſidem. Paulò poſt ait hæc vincula ſponte ſenſim diffluiſſe, αὐτομάτων ἡμῖν τῶν ſτεφάνων περιῤῥυέντων ἐλελύμεθα. Alibi heroës navem aſphodelinam revinciunt roſea catena. His vinculis ſimile illud ſupplicium quo in lucta Cupidinum alter alterum obruit, καὶ μήλοις αὐτὸν καταλιθοῦσι, & pomis ipſum lapidant. Iſtis affines ſunt illæ quas Strabo memorat conjici in Eurotam & Alpheum. Qua de re fabuloſa memorantur. Nam ut quis coronas projectas in communem utriuſque fluminis aquam alterutri commendaverit, illam ipſam uter eam recepit in ſuis aquis repræſentat. Id quod alii aliter narrant. Nam feſtis Olympicis ajunt in vortices Alphei conjici hæc & illa. Quas res Alpheus amore Arethuſæ captus ſtatim defert ad eam. Hujus generis illæ ſunt quæ in Eurymenis dejectæ fontem lapides fiunt; & illæ quas amantes per laſciviam alii in alios conjiciunt, ut in tabula Boſpori, ubi ſe alii alios coronis excipiunt & oſculis. Poſtremò & illas quas Plato apud Ægyptios diſtribui memorat in ludis qui fiunt certa numerorum proporrione, μήλων τε τινῶν διανομαὶ καὶ ſτεφάνων πλείοσιν ἅμα καὶ ἐλάττοσιν, ἁρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν. Pomorum coronarumque pluribus ſimul & paucioribus diſtributiones [fiunt] convenientibus iiſdem numeris. Iſtis addi poſſunt illæ quæ fiunt ex iis floribus quos Nilus nunc è ſinu promptos, nunc ex ulmis dimiſſos dat pueris ludentibus. Et hæc quidem in genere de coronis floreis ſive floralibus, atque adeò de ipſis floribus dici poſſunt. Quibus addere libet, tantam eſſe gratiam florum, ut ſermonem cultùm & elegantem, ſumpta à roſa metaphota, vocent floridum ut roſam. Veſtium quoque floralium mulra apud priſcos mentio. Ἄγαμαι τὴν Λακεδαιμονίων τὴν πόλιν τὴν παλαιὰν, ἣ μόναις ταῖς ἑταίραις ἀνθινὰς ἐσθῆτας καὶ χρυσοῦν κόσμον ἐπέτρεψε φορεῖν. Admiror priſcam Lacedæmoniorum urbem quæ ſolis meretricibus floridas veſtes geſtare permiſit, inquit Clemens Alexandri-

Lucian. ver. hiſtor. lib. 2
Strabo l. 6.
Philoſtr. in Imag.
Achill. Tat. lib. 1.
Philoſtr. in Imag.
Plato lib. 7. de leg.
Philoſtr. in Imag.
Plutarch. ſympoſ. 3.
Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8.

xandrinus. Idem infra dicit, veſtes quæ ſunt floribus ſimiles, Bacchicis nugis, & initiorum myſteriis relinqui oportere, fortaſſe Sericas intelligit, pellucidas, ac teneritudine floribus ſimiles.

CAPUT XIV.

Coronæ quæ fiunt ex uno flore. In his præter cæteras ſunt ſtruthia, pothos, Aciniæ, Ægyptiæ. Lyra Apollinis flore coronata. Cithara deauratæ. Coronæ è pluribus floribus.

FLoralium coronarum quædam ex uno, quædam è pluribus floribus nectuntur. Quæ ex uno, ejus floris unde conſtant, nomen
Propert. lib. 3. ſortiuntur, ut roſea illa quæ texitur apud Propertium,

—— illa manu texit utramque roſam.

Athen. lib. 15. Hujus generis ſunt hypoglottis, Iſthmia, ſive Iſthmica, Antinoia, lotina, pyleo, jacche; è palma, melilotina, cyliſton, ſtruthia, pothos, è ſerpyllo, è myrto, tiliacea, præter alias de quibus ea quæ
Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 7. comperi ſuis locis trado. Hic tantùm dico, ſtruthiam, quòd alibi de hac non ago, dici eam, cui nectendæ adhibetur is flos, quem ſtruthion vocant, τῇ ὄψει καλὸν τὸ ἄνθος, ἄοσμον δέ. flos aſpectu
Theophraſt. ibid. gratus ſed inodorus. Pothos corona ea eſt, quam nectunt è flore ſic appellato; cujus floris duæ ſunt ſpecies, Una eſt hyacintho ſimilis: Altera, quæ eſt decolor, utuntur in ſepulchris, Memorantur & coronæ aciniæ, nempe nexæ ex acino planta; fortaſſe ex aci
Plin. l. 21. c. 2. flore verno coronario, de quo ago in floribus coronariis. Hujus generis ſunt illæ quibus nomen eſt Ægyptiis, veluti è perſæa, perſoluta, aliis. Ad harum exemplum innumerabiles reperiuntur mate-
Petr. Arb. ſatyr. ria, pulchritudine, nomine ſingulari. Hiſce coronis ut ita dicam, unifloribus illam addi poſſe puto, ſive illum modò natum florem quo Apollo ſuam lyram coronabat. Quam rem Statius elegantiſſimè expreſſit Apollinem faciens lyra canentem, eaque laureata; tum ipſum coronatum;

Stat. lib. 6. Theb. *Dumque chelyn lauro, textumque illuſtre coronæ*
Subligat, & picto diſtinguit pectora limbo,

Hic ipſe alibi quoque redimit chelyn,

Stat. lib. 4. Sylv. *—— non venit nuntia curſu*
Litera, quæ feſtos cumulare altaribus ignes
Et redimire chelyn, poſteſque ornare juberet.

Hoc exemplo citharistæ in ſolennibus pompis ſuas citharas deau-
Athen. l. 5. rabant. Cujus moris mentio eſt apud Athenæum in pompa Ptolemæi, in qua trecenti citharistæ auratas citharas pulſarunt cum

aureis

auteis coronis. Aliæ coronæ conſtabant ex artifice mixtura plurium florum; eaſque neceſſe erat fieri, ut Ovidius ait, docta manu; *Ovid.*

Hîc ubi ſit docta multa corona manu.

Doctam dixit, id eſt artificem, quæ, ut ait Hieronymus, *de ſpecioſiſſimis floribus coronam texebat.* Et hæ, videlicet, erant illæ, *Hieron. ep. l. 1. ep. 10.* πολυανθεῖς ἢ εὐώδεις πλοκαὶ ἐκθηλύνουσαι δι' αἰσθήσεως τὴν ψυχὴν, *Clem. Al. ſtrom. lib. 7.* è variis floribus odoratæ contexturæ per ſenſus animam effœminantes. Certè tales coronarum nexus emerſerant ad ſummam ſolertiam, multis ingenioſè tam à Glyceta illa Pliniana, quàm ab aliis, ut veriſimile eſt, repertis. Nam quod Plinius omnem hujus inventi laudem Glyceræ tribuit, id mihi quidem verum eſſe ægrè perſuaſerit, qui invenio hoc artificium multis ſæculis præceſſiſſe illam ætatem, qua Pauſias & Glycera claruerunt. Certè Circen Ovidius facit peritam hujus artis, *Ovid. l. 14. Metam.*

Gramina diſponunt; ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis; variiſque coloribus herbas.
Ipſa quod hæ faciunt opus exigit; ipſa quis uſus,
Quove ſit in folio, quæ ſit concordia mixtis
Novit, & advertens penſas examinat herbas

Quibus in verſibus poeta docet quale, quantique fuerit hoc artificium. Et ordinem quidem florum deſcribit his verbis, Secernunt calathis, id eſt, pulcherrimos quoſque flores ſecernunt, & unumquemque digerunt in calathos; cujuſque gratiam & pulchritudinem cumulant varietate colorum. Nec verò temerè, inquit, copulantur flores, ſed colorum ſignificatibus accedit vis ûnius cujuſque floris aut folii ingenita, & naturalis illa facultas, quæ flores aut copulat, aut diſiungit. Et in his, videlicet, omne artificium. Apud Euripidem Hermione cùm mori deſtinaſſet, Valeat, inquit, ſublimis meæ comæ faſcia, quam ſubtiliter nevit manus artifex. Ut veriſimile ſit, ipſam de hac florum, colorum, facultatum naturalium miſtura loqui, quæ jàm tunc in honore erat.

ἔρρ' αἰθέριον πλοκάμων ἐμῶν
ἄπο, λεπτόμιτον φάρος. *Euripid. Andre. actu 4.*

Enimvero in quo honore fuerit omne hoc artificium texendi coronas hinc diſcimus, quod priſcus ille Amaſis ob munus coronæ *Athen. lib. 15.* contextæ è floribus regi Ægyptio miſſum die ejus natali, è plebejo aſſumptus eſt in amicitiam regis; denique & ipſe rex factus. Itaque credibile eſt, hoc artificium antiquitùs ortum, ſenſim fuiſſe à pluribus ingenioſè excultum; neque ad unius alicujus decus & ingenium referri poſſe, pluribus in hujus laudis ſocietatem venientibus. Nulla cujuſquam, ut puto, invidia hoc inventum adſcribi poteſt ipſi Floræ, vel Chlori, in cujus perpetua tutela ſunt flores, potiſſi-

mùm coronarii, hoc eſt omnium flotum lectiſſimi, lætiſſimi, laudatiſſimi. Id quod ipſa apud Ovidium videtur profiteri, ubi hos ipſos flores vocat coronas.

Ovid. lib. 5. Faſt.

Forſitan in teneris tantùm mea regna coronis
Eſſe putas? tangit numen & aſtra meum.

Lactant. l. 1. de fal. relig. c. 20.

Idipſum tradit Lactantius. *Deam finxerunt eſſe quæ floribus præſit; eamque oportere placari, ut fruges cum arboribus, aut vitibus bene proſpereque floreſcerent.* Eum colorem ſecutus in Faſtis poëta non ignobilem nympham fuiſſe narravit quæ ſit Chloris vocitata; eamque Zephyro nuptam, quaſi dotis loco id accepiſſe muneris à marito, ut haberet omnium florum poteſtatem.

CAPUT XV.

In coronamentis florum, plantarum, arborum copula fit imitatione naturæ. Coronæ συνθηματικαῖοι. Quid ſignent. Floreis coronis quid propriè demonſtretur. Corona florea impoſita virgini quid præſagiat. Coma ſoluta inſigne virginitatis; coacta, inſtantium nuptiarum. Choreæ coronatæ. Virginum coronæ unde potiſſimùm conſtarent. Coronæ è fœniculo & populo. Choreas ducentes erant coronati.

FLores coronarios plerunque nectebant eos quos unum idemque anni tempus ferret, ut quos natura propè gemellos fecerat eoſdem ars ſociaret. Nempe conjunctis colorum pulchritudinibus accedebant multiplicati odores ſi non Arabici, at Arabicis, quamvis noſtrates, quàm proximè accedentes, cujuſmodi plures pauciſſimis lineis feſtiviſſimus Lucianus complexus eſt. Jam verò, inquit, non procul aberamus [ab inſula] cùm mira quædam nos afflavit aura ſuavis & odorifera, qualem hiſtoricus Herodotus à felice Arabia ſpirare dicit. Nam qualis à roſis, narciſſis, hyacinthis, liliis, violis, myrto vel lauro redolere conſuevit, talis nobis odor aſpiravit, &c. Cæterùm hi flores per anni tempora à ſcriptoribus enumerantur, nec autumno, ac ne hyeme quidem exceptis. Nam & autumnales coronæ contexuntur, ut è roſa coroneola; & hybernæ veluti ex amarantho. Et verò quamlibet ſinguli flores, folia, fructus propriis dotibus cenſeantur, tamen ſi alia aliis implicentur, omnium haud dubiè conduplicatur honos & pulchritudo. Hujuſmodi ſunt illæ apud Achillem Tatium γείτονες τῶν πετάλων περιπλοκαὶ, τῶν φύλλων περιβολαὶ, τῶν καρπῶν συμπλοκαὶ, proximi ramulorum circumplexus, foliorum implicationes, fructuum connexiones. Quod totum vocat τὴν ὁμιλίαν τῶν φυτῶν, congreſſum ſive conventum plantarum. Phœnix apud Philoſtratum ſic alloquitur

Lucian. ver. hiſtor. l. 2.

Achill. Tat. lib. 1.

Philoſtrat. in Heroic.

tur vineatorem, σὺ δὲ σκιὰς φυτεύεις, ξυμπλέκων τὰ δένδρα, ὡς οὐδ' ἂν στέφανόν τις ἐκ λειμῶνος ἀκηράτου ξυμβάλοι. Tu verò umbracula plantas, connectens arbores, adeò ut ne coronam quidem quiſquam è prato intenſo connectere queat. Neque verò ſingulæ aut plantæ aut arbores arboribus in ſua ſpecie implicantur, ſed ipſa arborum genera alienis truncis inſeruntur, & inibi innaſcuntur per inoculationem & emplaſtrationem. Vocanturque δένδρα παντοδαπῶς πεποικιλμένα τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς, arbores omnifariam variatæ inoculationibus; cujuſmodi ſunt è lentiſcis oleæ pullulantes; è malo granato myrti; è quercu pyra; è platanis mala; è moris cuneatæ ficus. Unam oleam ajunt eſſe talis miſturæ impatientem, id eſt, quicquid oleum gignit, qualis eſt pinus, cypreſſus, arbor picea. Arbores quoque integræ alieno ſolo miſcentur, nempe calidioribus frigidiores, comatiores, umbroſiores? paluſtres item ſiccioribus & exilibus. Hujuſmodi illud fuit, quod Alexander juſſit Harpalum Græcanicas arbores immittere in hortos Babylonicos. Quid? eò tandem proceſſit hoc artificium miſturæ, ut coronæ ſic nexæ facta ſint opera publica. Et hæ, ſcilicet, illæ fuerunt quas proprio vocabulo vocant συνθηματιαίους στεφάνους, hoc eſt, ἠργολαβημένους καὶ ἐκδοσίμους, quas ære publico texendas locant, & quas redemptores accepta publica pecunia nectunt, Sic eas vocat mulier illa στεφανηπλόκος apud Ariſtophanem,

Plutarch. ſympoſ. 2. probl. 6.

Plutarch. ſymp. 3.

Athen. lib. 15.

Ariſtoph. Θεσμοφ.

> Α'λλ' εἰς ἀγορὰν ἄπειμι. δεῖ γὰρ ἀνδράσιν
> Πλέξαι στεφάνους συνθηματιαίους εἴκοσιν.

Verùm ad forum abeo: oportet enim viris plecti coronas ſynthematiæas viginti. Taleſque coronæ nunquam non deſignabant honorem qui habebatur illi, cujus capiti circumponebantur. Atque adeò ſolo nomine harum coronarum eximiæ alicujus rei præſtantia ſemper demonſtratur. Apud Nicephorum extat epiſtola eccleſiarum Lugdunenſium & Viennenſium ad Aſiaticas & Phrygias, ubi per nomen harum coronarum quæ conſtant ex artificio foliorum mixtorum, excellentia martyrii ob oculos luculenter ponitur. Ibidem vocabulo florum Chriſtianæ virtutes adumbrantur. Ipſi martyres è floribus omnigenis & verſicoloribus coronam ſibi nectunt, Chriſtoque eam offerunt. Denique ſummum illud immortalitatis præmium accipiunt. Apud Prudentium fides proſtrato cultu idolorum, martyres coronat floribus, id eſt, remunerat eo genere honoris qui ſummus eſt.

Niceph. l. 4. c. 17.

Prudent. pſychom.

> *Tunc fortes ſocios parta pro laude coronat*
> *Floribus, ardentique jubet veſtirier oſtro.*

Hi flores myſtico ſenſu apud eundem Prudentium ſunt gemmæ virtutum.

Prudent. pſychom. *Donec præſidio Chriſtus Deus adſit, & omnes*
Virtutum gemmas componat ſede piata.

Hanc ipſam florum myſturam ſive ſocietatem hic ipſe Prudentius alibi ſignat,

Prudent. pſychom. *Proh pudor! amor eſt perferre lacertis*
Lilia luteolis interlucentia ſertis,
Et ferrugineo vernantes flore coronas;
His placet aſſuetas bello jam tradere palmas
Nexibus? his rigidas nodis innectier ulnas?

Scilicet, hoc loco Prudentius homini Chriſtiano, atque adeò militi veterano exprobrat luxum harum coronarum quæ conſtant è floribus, quæque capiti imponuntur; hîc quidem ὀρθόφρων eadem *Tertull. de cor. mil.* mente cum Tertulliano, qui flores nequaquam capiti ornando, ſed naribus tantùm oblectandis inventos ait, ut ex ejus locis quæ ſupra citavi, tum ex hoc ſciri maximè poteſt, in quo flores diſertim dicuntur eſſe ſubſtantia coronarum. *Quis igitur fructus*, inquit, *ex floribus? ſubſtantia enim propria, certè pracipua coronarum flo- Plutarch. ſympoſ. 3.* *res agri.* Apud Plutarchum quidam differens de floribus coronariis, ait eos tantùm cenſeri colore & odore, quamvis utroque inimitabili. Cæterùm tam Tertullianus quàm Prudentius inſectatur flores laſciviæ. At etiam Prudentius commendat flores ſanctimoniæ eos, quibus & virgines & martyres redimiuntur. In illos qui Cupidini & voluptatibus ſunt anteambulones, Chriſtiana ſeveritas, atque adeò paſtoritia vigilantia vix unquam non eſt diſtricta. Et verò hæ floreæ coronæ frequentiſſimè ſignant meros jocos, me- *Long. lib. 2. poim.* ram feſtivitatem, meros amores. Flores, idquit Longus, ſunt ἔρωτος ἔργα, amoris opera, hi præcipuè qui ſociantur in uno eodemque coronamento, ut hic,

Euripid. Cycl. act. 4. Στεφάνων δ' οὐ μία χρόα
Περὶ σὸν κρᾶτα τάχ' ἐξομιλήσει.

Tuum porrò circa caput ſerpet non uno diſtincta colore corolla. *Plato in Symp.* Apud Platonem Agathon ait, Amorem, qui ſit Deus, vitam degere inter flores. Idque ſignificari pulchritudine eorum colorum, quibus totus inſignitur. Cæterùm florea corona impoſita capiti virginis eſt index, atque adeò augurium inſtantium ei nuptiarum. *Claudian. de rap. Proſerp. lib. 2.* Claudianus de Proſerpina,

Nunc ſociat flores, ſeſeque ignara coronat,
Augurium fatale tori.

Clytemneſtra apud Euripidem alloquens Achillem, Tibi, inquit, adduxi Iphigeniam natam meam, & quidem coronatam in hoc *Euripid. Iphig. in Aul.* ut nubat,

——— ἀλλ' ὅμως

Σοὶ

Σοὶ καταστέψας ἐγώ νιν ἦγον, ὡς χαμευνίδιον.

Hoc adeò inde factum eſt, quod priſcis temporibus coma ſoluta & libera fuit quoddam veluti inſigne virginitatis; virgineſque in priſcis monumentis plerumque tales deſcribuntur. Virgilius de Venere, *Virgil. 1. Æneid.*

Namque humeris de more habilem ſuſpenderat arcum
Venatrix, dederatque comas diffundere ventis.

At coma coacta & coronata erat argumentum inſtantis, aut jam præſentis lætitiæ conjugialis. At tunc & cogi & frænari coma dicebatur, ut apud Claudianum in hiſce verſibus, *Claudian. de rap. Proſerp. lib. 2.*

Nec quæ Parthenium canibus ſcrutatur odoris
Aſpernata toros; libertatemque comarum
Injecta voluit tandem frænare corona,

id eſt, à virginitate cupiit tranſire ad vota conjugialia. Ipſæ quoque virgines cùm ducebant choreas erant inſignes corollis, ſicuti eas haud multò poſt mutaturæ coronis nuptialibus. Homerus, *Hom. Iliad. σ.*

Ἔνθα μὲν ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Ὠρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.

Ibi quidem adoleſcentes, & virgines Alpheſibœæ tripudiabant, invicem in voli manus habentes. Et paulò poſt,

Καί ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας
Εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων.

Et hæ quidem pulchras corouas habebant; hi autem gladios Geſtabant aureos ab argenteis cingulis. Et hoc illud eſt, quod Euripides choreas facit coronatas. *Euripid. Bacch. actu 2.*

—— σὺ δέ με ὦ μάκαιρα Δίρκα
Στεφανηφόρους ἀπωθῇ θιάσους ἔχουσαν ἐν σοί.

Tu autem ô beata Dirce, me prohibes apud te feſtas, & coronis florentes agitare choreas. Atque hæ quidem puellarum & virginum coronæ, ut ego quidem puto, non ſolùm è meris floribus, verùm etiam conſtabant ἐκ τῶν θαλιῶν è ramulis feſtis, lætiſque frondibus, potiſſimùm oleaginis. Utrumque enim θαλία ſignificat. Porrò his ramulis προστάτιδες præſules erant Muſæ, Erato in primis. Id quod tradit Scholiaſtes Apollonii Rhodii in primum verſum libri tertii. Id præcipuè hanc Muſam eſſe inventricem choreæ, ſive ſaltationis τῆς ὀρχήσεως quæ ſe nuptiis comitem præbet. Quòd autem eæ coronæ ut plurimùm erant oleagineæ, id à Pallade ſumptum puto quæ puellarum choreis delectatur. Sed & apud nos, inquit Plato, Pallas puella & domina choreæ ludo delectata vacuis manibus minimè cenſuit eſſe ludendum, ſed eam quæ ſit omni armorum genere inſtructa, illo habitu ſaltationem peragere. Sed præter virginales cœtus aliæ quoque choreæ fueruut coro- *Scholiaſt. Apollon. Rhod. l. 3.* *Plato lib. 7. de leg.*

natæ

natæ non quidem olea, ſed fœniculo & populo, nempe intemperantiores choreæ. Hoc diſco è loco Demoſthenis ubi is exprobrat Æſchini quod is tales choreas interdiu per plateas duxerit coronatas fœniculo & populo; ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τοὺς καλοὺς θιάσους ἄγων [Αἰσχίνης] διὰ τῶν ὁδῶν τοὺς ἐστεφανωμένους τῷ μαράθρῳ καὶ τῇ λεύκῃ. Nec ſolæ virgines, ſed & quiſquis choreas duceret, fuit coronatus. Certè Anacreon ait, velle ſe coronari, & coronatum ſaltare,

Demoſth. de cor.

—— θέλω στέφεσθ',
Πολιὸν δὲ γῆρας ἔξω
Νέος ἐν νέοις χορεύσω

Volo coronari, Canam verò ſenectam procul Juvenis in juvenibus ſaltabo. Et hæc quidem dici poſſunt de coronis virginum, iiſque quæ ferebantur in choreis. Quibus lubet addere illam qua Iphigenia fuit coronata, cùm ſicuti victima duceretur ad ſacrificium. Quippe tam clarus obitus, cui pro ſalute univerſæ Græciæ deſtinata erat, ei fuit pro nuptiis optatiſſimis. Tales coronas, & omnem illam εὐθυμίαν eloquentiſſimus Ariſtides, ut omnia alia bona quibus mortales fruuntur, acceptas refert Serapidi ſummo Deorum.

Euripid. Iphig. in Aul.

Ariſtid. εἰς τὸν Σαραπ.

CAPUT XVI.

Sponſus & ſponſa coronati. Horum item familia & domus coronata. Lectus nuptialis coronatus. Comus. Coronæ abiegnæ & piceæ.

CORONA florea quæ virgini imponi ſolita fuit, tunc ponebatur cùm virgo conveniebat in manum viri. Martianus Capella in carmine Hymenæi,

Martian. Cap. lib. 9.

Conſcia jam Veneris nova ſerta parate Napææ,
Crocumque lecto ſpargite.

Ac ſi dicat, Quia eam coronam quam virgines geſtare ſolent, noſtra hæc nova nupta jam poſitura eſt, concinnate ei aliam ex earum genere, quibus coronantur illæ quæ nuptum dantur. Valeant illa quæ ſolebant obnubere pudorem virgineum, & in locum illorum ſuccedant decora matronalia; In quibus primus eſt nuptialibus coronis locus. Cæterùm nuptiales hæ coronæ necti cœperunt è floribus aureis, addito pretioſo gemmarum decore. Qui tamen flores & aurei & gemmei imitabantur naturales. De hoc genere coronarum illa eſt, qua Claudianus Serenam redimiri ſolitam ait,

Claud. de laud. Sen.

Dic mihi Calliope, tanto cur tempore differs
Pierio meritam ſerto redimire Serenam?
Vile putas donum ſolitam conſurgere gemmis,
Aut rubro radiare mari, ſi floribus ornes

Regi-

Regina regina comam,

Quibus in verſibus duarum coronarum mentio fit, nempe & aureæ gemmatæ, & floreæ. Solent, inquit, Reginæ aſpici inſignes coronis gemmeis. Tu tamen ne vile donum putes, ſi Serenam redimieris ſerto, id eſt corona florea, qualem tu, videlicet, geſtare ſolita es. Nam & Muſas, & è Muſis hanc præcipuè coronari, alibi trado, ſiquidem hæc florea corona propriè futura eſt nuptialis, diverſa ab illa aurea & gemmea reginali. Coronam floream nuptialem haud dubiè deſignat M. Tullius in his verſibus, quos refert è vetere comœdia, *Cic. lib. 3. de orat.*

Sed mihi cùm retulit, coronam ob collocandas nuptias
Tibi ferebat, cùm ſimulabat ſeſe alteri dare.
Tum ad te ludibunda doctè & delicatè detulit.

Ergo novæ nuptæ loco virginalis corollæ vel coronæ ſumebant coronam nuptialem, quæ videtur fuiſſe perpetuum geſtamen & ornamentum matronarum, præcipuè illarum quæ eſſent primores, principes, reginæ, ut ex loco Homeri colligi poteſt, quo is recenſet omem ornatum capitis Andromachæ. *Homer. Iliad. χ.*

Κρήδεμνον θ' ὅ ῥά οἱ δῶκε χρυσῆ Ἀφροδίτη
Ἤματι τῷ, ὅτε μιν κορυθαίολος ἠγάγεθ' Ἕκτωρ
Ἐκ δόμου Ἠετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.

Coronamque quam ei dedit aurea Venus die illo, quando ipſam criſtatus duxit Hector ex domo Eetionis poſtquam præbuit ingentem dotem. hancque coronam vocabant γαμήλιον, nuptialem, ut in epitaphio Adonidis ubi ea rumpitur,

Αὐτὰν τὰν Κυθέρειαν ἐποιμάζουσιν Ἔρωτες. *Bion. in epithal. Adon.*
Ἔσβεσε λαμπάδα πᾶσαν ἐπὶ φλιαῖς Ὑμέναιος,
Καὶ στέφος ἐξεπέτασσε γαμήλιον.

Ipſam Cythercam deplorant Amores. Extinxit totam facem in limine Hymenæus, Et coronam nuptialem expandit non amplius Hymen. Nec verò ſponſa tantùm erat coronata ſed & ſponſus. Achillem non mortuum fuiſſe cum armis, ſed coronatum, ut ſolent ſponſi, tradit Philoſtratus. Plutarchus de ſene, γαμεῖν παρασκευαζόμενον γέροντα ἐστεφανωμένον καὶ μυριζόμενον, ſenem uxorem ducere paratum, coronatum, & unguentatum. Et alibi de Pompejo, cui extra ordinem, atque adeò contra leges datus fuerat conſulatus, nempe ut is Reipub. malis ſtrenuè obviam iret, cùm tam ipſe tunc temporis nuptiis intentus eſſet, ὁ δὲ, inquit, στεφανοῦται καὶ θύει γάμους ille autem coronatur & ſacrificat nuptias. Hujus generis coronas ſignat Ariſtides his verbis, ὦ νυμφίε τ' ἐλεεινότερος ἄρτι κομισθεὶς, καὶ στεφάνοις μᾶλλον πρέπων ἢ θρηνεῖν. O qui magis miſerandus es quàm ſponſus modò rogo conſumptus, & cui coronæ magis conveniunt, quàm *Philoſtr. in Heroic. Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ. Plutarch. Pomp. Ariſtid. in Epic. Eteon. Tertull. de cor. mil.*

quàm fletus. Diſertim Tertullianus, *coronant*, inquit, *& nuptiæ ſponſos*. Tum etiam Claudianus in verſibus quos ſupra citavi,

Claudian. de nupt. Hon.

Tu feſtas Hymenæe faces, tu Gratia flores
Elige; tu geminas Concordia necte coronas.

Plaut. Caſ. act. 4. ſc. 1. Id quoque diſcimus è Plauto,

Villicus hic autem cum corona candidè
Lautè veſtitus, exornatuſque ambulat.

Alexander tunc dicitur fuiſſe coronatus, cùm ipſe ſponſus unius centum Macedonas & Græcos cum Perſidibus legitimo conjugio copulavit. Certè inter præcipua argumenta & ſolennia nuptiarum numerantur faſces, corona, veſtis. Cæterùm hoc nuptialis coronæ decus non ſolis hæſit ſponſorum capitibus, ſed in ſponſorum ſive adulationem, ſive honorem univerſa familia aut coronas plectere, aut flores inferre, aut odoramenta ſimulachro ſuccendere conſueverat. Ergo omnes affines ac domeſtici, qui intererant lætitiæ nuptiali, aſpiciebantur coronati coronis floreis, quales fuerant Argonautæ in nuptiis Jaſonis & Medeæ.

Plutarch. περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχ. — *Pollux l. 3. c. 3.* — *Fulgent. myth. l. 1.*

Apollon. Rhod. l. 4.

Κρᾶατα δ' εὐφύλλοις ἐστεμμένοι ἀκρεμόνεσσιν
Ε'μμελέως, Ο'ρφῆος ὑπαὶ λίγα φορμίζοντος,
Νυμφιδίαις Υ'μέναιον ἐπὶ προμολῇσιν ἄειδον.

Capita verò pulchricomis coronati ramis accuratè Orphæi ſub ſuaviter modulantis ſponſialibus Hymenæum in cacuminibus cantabant. Tota denique domus ornata fuit corollis, plerunque laureis. *Domus tota*, inquit Apulejus, *lauris obſita, tædis lucida conſtrepebat hymenæum.*

Apul. Metam. lib. 4. — *Phornut. in Como.*

Ornatas paulo ante fores [cùm nupſit] *pendentia linquit*
Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.

Ariſtid. ῥοδια. Philoſtrat. in Imag.

His accedit, quod Comus neſcio quis è vulgo Deus, certe juvenili aſpectu, ſponſis adeſt. Eſt enim Deus hilaritatis ac lubentiæ, παρὰ τὸ κωμάζειν à quo dictum eſt κωμάζειν convivium agitare. Ea re eleganter dictum eſt ab Ariſtide, ὁ δὲ κῶμος ὡς ἄγριος. At Comus erat agreſtis, ſive immitis ac trux, quaſi rem admirabilem proferens, nempe illum ipſum Deum qui ſit author lætitiæ, factum fuiſſe truculentum. Id quod Ariſtides ideo dixit, ut hac loquendi forma oſtenderet quanta fuerit illa Rhodiorum calamitas, hoc eſt horribilis illæ terræmotus, quo Rhodus non ſolum tremefacta, ſed & plane deleta eſt. Hunc Comum Lucianus vocat δυσέρωτα, perditè amantem. Cæterùm quia hic Deus in nuptiis mulieri virum agere permittit, & viro ſtolam induere, καὶ θῆλυ βαίνειν, moreque mulierum perfluo gradu incedere, pari quoque laſcivia ipſorum coronis illudit. Quippe utriuſque ſponſi coronæ ipſorum capitibus concinnatæ, ac per luxum, laſciviamque currentes non ampliùs aſpi-

Lucian. Amor. — *Philoſtr. in Imag.*

ciuntur floridæ & vernantes ἀλλ' ἀφῄρηται αὐτοῖς τὸ ἱλαρὸν, ſed ſunt dempta priori hilaritate. Nempe, florum libertas manum averſatur. Atque adeò vivida quædam in floribus contumacia eſt. Nolunt atteri. Certè manu triti continuò flacceſcunt. Ac ne legi quidem niſi lepida manu volunt. Unde illud aut proverbiale dictum, aut ſimile proverbiali, μὴ παραδῷς εὔμορφον τρυγῆσαι ῥόδον ἀμόρφῳ γεωργῷ. Ne tradas lepidam roſam legere illepido agricolæ. Denique ſponſus nuptialem coronam quandoque tradebat ſponſæ. Et verò inſignis illa tabula, opus Ætii, exhibita in celebritate Olympica oſtendebat Alexandrum ſponſum Roxanæ ſponſæ offerre coronam. Præter ſponſos & familiam, ipſum quoque thalamum coronari mos fuit, hoc eſt, lectum nuptialem, cujuſmodi fuit ille in quo Jaſon concubuit cum Medæa, *Achil. Tat. lib. 1.* *Lucian. Herod. vel Aet.*

—— ἄνθεα δέ σφι
Νύμφαι ἀμεργόμεναι λευκοῖς ἐνὶ ποικίλα κόλποις
Ἐσφόρεον. *Apoll. Rhod. l. 4.*

At flores diverſos ipſi Nymphæ collectos candidis ſinubus inferebant. Quem morem expreſſit Martianus Capella in his verſibus, *Martian. Cap. lib. 9.*

Nam thalamum redimire juvat, tu ſerta probato
Tuis placere ritibus.

Tradit Plutarchus, in nuptiis Banconis & Iſmenodoræ januas utriuſque ſponſi fuiſſe redimitas olea & lauro. Certè veſtibulum, omneſque aditus ejus domus in qua celebrabantur nuptiæ aſpiciebantur corollis & ſertis redimiti. Unde eleganter Hierocles ait eos qui inconſultè uxorem ducunt, θύρας κατεστεμμένας τύραννον ἀντὶ γυναικὸς ἐπεισάγειν ἑαυτοῖς, oſtiis coronatis tyrannum pro uxore induce ſibi. *Plutarch. ἐρωτ.* *Lucian. dial. meretr.* *Stob. ὅτι κάλλ. ὁ γάμος ξ.*

CAPUT XVII.

Materia coronarum nuptialium. Sponſorum coronamenta ex aſparago, è ſiſymbrio, è verbenis, ex abiete, & picea arbore. Coronæ floreæ. Menſæ floribus conſpergi ſolitæ. Floreæ coronæ munus ruſticorum. Coronæ floreæ admonent hominem ſuæ fragilitatis.

Hæ coronæ nuptiales, ut eſt veriſimile, conficiebantur ex eo genere florum qui rei lætiſſimæ condecorandæ inveniri poterant, lætiſſimi & pulcherrimi, niſi repugnaret mos gentis. Nimirum, Plutarcho authore, ſponſa coronatur ſpinoſo cortice aſparagi. Cujus moris ibidem Plutarchus rationem reddit. Ut enim hæc planta ex aſperrima ſpina ſuaviſſimum fructum edit, ita ſponſa ei viro, qui primam ejus duritiem non averſetur, ſuavem convictum, *Plutarch. nupt. præc.*

præbet. Alibi ſponſi coronabantur ſiſymbrio. Qua de re infra dico in enarratione hujus floris. Sunt qui tradant, novam nuptam compoſuiſſe coronam è verbenis à ſe lectis, eamque ſub amiculo tuliſſe. Certè moris fuit ut nova nupta januam viri lana coronaret. Id quod cur fieret ex ingenio quiſque aliquid, ſi non omnino verum, at veriſimile comminiſci poteſt. Ut ut eſt, id quod ſupra dixi verum eſt, haſce coronas floreas ubicunque aſpicerentur, fuiſſe indices ac teſtes lubentiæ, hilaritatis, lætitiæ, gratulationis, tam in nuptiis quàm extra nuptias. Ideo chorus apud Euripidem alloquens Martem, ait illum obhorrere à jocis feſtiſque nuptialibus, quòd abſtinet his coronis,

ἐν παροιμ. & ſchol. Ariſtoph. Feſt. Plutarch. κεφάλ. ἰταλων. κα-ταχ.

Euripid. Phœn. actu 3.

——— οὐκ ἐπὶ καλλιχόροις στεφάνοισι
Νεάνιδος ὥρας, βόστρυχον ἀμπετάσας λωτοῦ
Κατὰ πνεύματα μέλπῃ
Μοῦσαν, ἐν ᾇ χάριτες χοροποιοί.

Non inter decentes coronas Maturæ in nuptiis puellæ Comam religans, Per flatus tibiæ ſonas Carmen, in qua Gratiæ lætificæ. Non ergo mirum, in ſollenni lætitia menſas, aliaque loca floribus plerunque conſpergi. Horatius,

Horat. ad Torq. l. 1. ep. Philoſtr. in vita Apoll. lib. 2.

Parcus ob heredis curam, nimiumque ſeverus
Aſſidet inſano; potare & ſpargere flores
Incipiam.

Steph. Ἀστυπάλαια.

Sic apud Indos moris eſt menſas conſpergere laureis ramis, &, ſi non myrteis, at myrto ſimilibus. Supraque dicebam è Stephano Palæam urbem vocatam fuiſſe θεῶν τράπεζαν, διὰ τὸ ἀνθηρὸν αὐτῆς; Ipſi ruſtici & villici quoties rure adveniebant, præter cætera munuſcula quibus colebant heros ſuos, eos quoque donabant floreis hiſce coronis. Hujuſmodi eſt ſenex ille Euripidæus,

Euripid. Elect. act. 3.

Ἥκω φέρων σοι τῶν ἐμῶν βοσκημάτων
Ποίμνης νεογνὸν θρέμμ' ὑποσπάσας τόδε,
Στεφάνους τε, τευχέων τ' ἐξελὼν τυρεύματα.

Adſum tibi è grege mearum ovium, Hunc tenerum fœtum ſelectum ferens, Et ſerta, ac è fiſcellis hæc exempta lactaria. Hæ tamen coronæ nexæ è floribus vernantibus, adlubeſcentibus, tam variis, tam odoratis, quæ caput, frontem, collum, pectus honeſtant gemmeis honoribus, quæ ſponſalia virginibus, ſponſis fauſtitatem promittunt, matronas condecorant, vel in media lætitia admonent homines ipſis congenitæ fragilitatis, inſtantiſque adeò mortalitatis. Nihil, videlicet, tam citò marceſſit, quàm omnis illa florida materia. Quæ eſt admonitio ſapientium,

Stob. περὶ τοῦ βίου ὅτι βραχ. ἀνεπιεικ. ς'.

Ἡμεῖς δ' οἷα φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἦρος ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἡλίου,

Τοῖς

Τοῖς ἴκελοι πηχύϊον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν.

Nos verò ſicuti folia producit floridum tempus veris, cùm illicò ſplendor augetur ſolis, his ſimiles cubitale ad tempus floribus adoleſcentiæ delectamur, proh dii neſcientes nec malum nec bonum. Qua de re hæc Plinius, nunquam ſine laudis præfatione nominandus, *Flores verò odoreſque in diem gignit*, [terra] *magna, ut palam eſt, admonitione hominum, Quæ ſpectatiſſimè floreant celeriter marceſcere.* In hanc ſanè ſententiam Clemens Alexandrinus ait uſum florum eſſe noxium, & celeriter præterire pœnitentiæ ſupplicio affectum. Additque hinc probari vitæ eorum brevitatem, quòd ambo flacceſcunt, nempe flos & pulchritudo. Ea re Artemidorus monet, etſi coronæ è roſis per quietem viſæ omnibus bonæ ſunt, id eſt fauſtæ, hinc tamen ægrotantes excipi. Hos enim, inquit, occidunt, id eſt morituros prædicunt διὰ τὸ εὐμάραντον, quòd facilè marceſcunt. Ipſa roſa non tantùm Locrenſis, ſed quælibet, cùm ſit ſpecimen omnium florum, tamen eodem prope momento, quo naſcitur, ſeneſcit. Virgilius de l[illegible] flore.

Plin. l. 21. c. 1. — *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8.* — *Lycophr. Caſſ.* — *Virgil. in epigr.*

Mirabar celerem fugitiva ætate rapinam,
Et dum naſcuntur, conſenuiſſe roſas.

Hoc ipſum Latinus Callimachus,

Vidi ego odorati victura roſaria Pæſti
Sub matutino cocta jacere noto. *Propert. lib. 4.*

Et Auſonius, *Auſon.*

Quàm longa una dies, ætas tam longa roſarum,
Quas pubeſcentes juncta ſenecta premit.
Quam modò naſcentem rutilus conſpexit Eous,
Hanc rediens ſero veſpere vidit anum.

Hic ipſe paulò poſt admonens virginem proximæ mortalitatis, ait,

Collige virgo roſas dum flos novus, & nova pubes.
Et memor eſto ævum ſic properare tuum.

Scitè hercle à Domitiano dictum eſt, nec gratius eſſe quicquam decore nec brevius. Hinc eſt quod Paulus nominans coronas haſce floreas, eas vocat corruptibiles; Qui in agone, inquit, certat, ab omnibus ſe abſtinet. Et illi quidem ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Meritò igitur Tertullianus coronas ex hiſce floribus plexas vocat quoque corruptibiles exemplo Apoſtoli, diſſimiles incorruptibilibus hoc eſt, ut ipſemet ait, coronis nempe æternitatis & vitæ; Cùm illæ floreæ, ut diximus non ſolùm ſint fluxæ, corruptibiles, marceſſibiles, verùm etiam tales, ut ſi ex ipſis flores deciderint,

Sueton. Domit. — *Paul. ep. priori ad Corinth. c. 9. quem locum citat Clem. Al. l. 3. Strom.* — *Tertull. lib: ad martyr.* — *Tertull. de cor. mil.*

Propert. lib. 2. rint, nihil quoque ſit neque aridius neque ſpoliatius. Propertius,

> *Ac veluti folia arentes liquere corollas*
> *Quæ paſſim calathis ſtrata natare vides;*
> *Sic nobis qui nunc magnum ſperamus amantes*
> *Forſitan includet craſtina fata dies.*

Ergo Achilles, ſive Achillis umbra in aureis illis monitis quæ Neoptolemo dat, ait genus humanum eſſe perſimile floribus plantarum & quidem vernis, quorum alii intereunt dum alii naſcuntur.

Q. Calab. lib. 14.

> Ἀνδρῶν γὰρ γένος ἐστὶν ὁμοίιον ἄνθεσι ποίης
> Ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι· τὰ μὲν φθινύθει, τὰ δ' ἀέξει
> Τοὔνεκα μείλιχος ἔστο.

Quæ etſi verè dicuntur, non tamen deſunt homines præpoſterè arguti qui roſam hoc ipſo formoſiorem judicant quòd ejus pulchritudo continuò vaneſcit. Cujus exiſtimationis rationem reddit *Achill. Tat. lib. 2.* Menelaus quidam Ægyptius adoleſcens apud Achillem Tatium. Sed quicquid ille more amantium argutius quàm verius invenerit, non ego id compoſuerim cum dignitate eorum qui contra ſentiunt. Quàm juvat videre Poëtarum columina certantium quis omnium luculentiſſimè exprimat generi mortalium tam ſalutare præceptum; quo, ſcilicet, nobis idemtidem ſuggeritur, momento ipſum hominem non minùs quàm quicquid ad ipſum pertinet, vaneſcere. Itaque nec tacitus præterire poſſum verſus doctiſſimi *Stat. lib. 3. Sylv.* poëtæ Statii, qui omnem hanc florum hilaritatem funere terminari ait,

> *Qualia pallentes declinat lilia culmos;*
> *Pubenteſque roſæ primos moriuntur ad auſtros;*
> *Aut ubi verna novis expirat purpura pratis,*
> *Illa ſagittiferi circumvolitaſtis amores*
> *Funera, maternoque rogos unxiſtis amomo.*

Iſidor. l. 17. c. 6. Quæ omnia confirmant id quod ab Iſidoro traditur, nempe flores dici quaſi fluores, quod citò decidant & citò ſolvantur. Poſtremò *Pindar. Nem. od. 11.* hæc omnia continentur illo præcepto quòd his verſibus Pindarus concluſit,

> εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων Μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων,
> ἔν τ' ἀέθλοισι ἀρι- στεύων ἐπέδειξεν βίαν,
> θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη
> καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος.

Sed ſi quis opes poſſidens forma anteibit alios, & in certaminibus primas obtinens ſpecimen ediderit roboris, mortalibus ſe meminerit amictum eſſe membris, & poſtremam omnium terram ſibi futuram amiculum.

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati,

DE CORONIS

LIBER TERTIUS,

Qui eſt de floribus Coronariis.

CAPUT PRIMUM.

Qui ſint ii flores quibus propriè coronariis nomen inditum. Horum ſociatio & miſtura. Folia arboribus & fruticibus miſcebantur, ut ipſi flores ramulis, & ſoli ramuli ramulis, & ramuli foliculis & floribus, & his baccæ & fructus, & floribus herbæ. Coronæ coronis inſertæ. Corona è perſæa.

HUc uſque egi de coronis floreis, quas dixi eſſe coronas lætitiæ. Unde datur intelligi, flores eſſe materiam harum coronarum, flores, inquam, quandoque ut dixi ſolos, ſæpe aliis floribus, perſæpe aliis rebus mixtos, & inſertos. Sed ex ingenti copia florum, mihi ſunt ſecernendi illi, non quibus omnibus nomen eſt coronariis, ſed qui propriè tales, eò quòd ex his coronæ necterentur. Quanquam hoc quoque nomen ad multos flores tranſlatum eſt; quos medici fecerunt coronarios, etſi horum nulla apud poëtas, alioſque talium decorum ſcriptores mentio. Ut hoc agam, Flores coronarios Athenæus enumerat hos, violam, Jovis florem, Iphyum, phloga, hemerocallen præter alios quos dicam. Ac primum ex omnibus ait emicare albam violam, deinde luteum, ſive flammeam. Poſt narciſſum, leirion, bulbicodion. Sequuntur

œnanthæ & nigra viola, & è ſylveſtribus elychryſus, anemone, gladiolus, hyacinthus. Idem Athenæus montanos ferè omnes ait eſſe coronarios. Noviſſima, inquit, roſa poſt alios naſcitur, eademque prima deficit. Et hos quidem ait eſſe vernos. Æſtate ait florere lychnin, Jovis florem, iphyon, amaracum Phrygium, pothon, elychryſum, violam, narciſſum, hemerocallen, ſerpyllum, Iſidis flores, ſive lupos, calcham, roſam. Diſtinctior & ordinatior enumeratio florum

Pollux l. 6. c. 10. eſt apud Pollucem. Recenſet enim ῥόδα, κρίνα, ἴα, κρόκον, λωτὸν, νάρκισσον, ὑάκινθον, θρυαλὶν, σισύμβρια, ἕρπυλλον, ἀνεμώνας. οἱ δὲ ποιηταί, inquit, καὶ ἀδίαντον τι ἄνθος καλοῦσι, καὶ ἀμάραντον, καὶ λευκόϊον. Et

Pollux l. 6. c. 18. quamvis hos Pollux non hìc diſertim coronarios nominet, tamen ex his plerique cognoſcuntur eſſe tales. Atque adeò alibi eos vocat flores coronarios his verbis, τὰ δὲ ἐν τοῖς στεφάνοις ἄνθη, ῥόδα, ἴα, κρίνα, σισύμβρια, ἀνεμῶναι, ἕρπυλλος, κρόκος· ὑάκινθος, ἑλίχρυσος, ἡμεροκαλλὶς, ſive ἑλένειον, θρυαλλὶς, ἀνθρίσκος, νάρκισσος, μελίλωτον, ἀνθεμὶς, παρθενὶς, καὶ τ᾽ ἄλλα ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς τέρψιν, ἢ ῥισὶν ἡδεῖαν ὄσφρησιν ἔχει. His addit, Cratinum plurium meminiſſe ἐν μαλθακοῖς,

Ovid. lib. 4. Faſt. ὥσπερ καὶ κοσμοσανδάλου, καὶ μίλου, ὅπερ ἐστὶ τὸ μίλακος ἄνθος. Ovidius aliter enumerat flores coronarios, cùm facit filiam Cereris alloquentem ſuas comites, cum quibus ipſa legit hos flores,

——comites accedite, dixit,
Et mecum plenos ore referte ſinus.
Præda puellares animos delectat inanis,
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet calathos lento de vimine nexos,
Hæc gremium; laxos degravat illa ſinus.
Illa legit calthas, huic ſunt violaria curæ;
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.
Has hyacinthe tenes; illas amaranthe moraris,
Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
Plurima lecta roſa eſt, ſunt & ſine nomine flores,
Ipſa crocos tenues, liliaque alba legit.

Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 1. Theophraſtus collocat φρυγανικὰ virgultea quædam inter στεφανωτικὰ inter coronaria qualia ſunt ῥοδωνιὰ, ἰωνιὰ, διὸς ἄνθος, ἀμάρακος, ἡμεροκαλλὶς ἔτι δὲ ἕρπυλλος, σισύμβριον, ἑλένιον, ἑλένιον, ἀβρότονον. Quibus certè locis, & ſi quæ his ſimilia ſunt, non tam id agitur, ut ſingillatim omnes coronarii flores enumerentur, quàm ut quidam ex his indicentur, ex quorum nexu, miſtura, diſpoſitione, conſit omnis illa coronarum gratia. Quò majus onus me ſubiſſe intelligo, qui eos enumerandos, ſociandoſque ſuccepi ea ratione quam ſupra dixi. Sed quia hæc omnis coronariæ materiæ conjugatio naturâ imitatur, non mirum eſt imitatione naturæ, flores floribus, floribus folia, ramulos,

los, frutices, baccas ſociari. Certè natura flores & folia ipſis arboribus, & fruticibus miſcet, ut in hoc loco Tatii, ἐκόμα πολλοῖς ἄνθεσιν ὁ λειμών. δένδρων αὐτοῖς ἀνεμέμικτο φάλαγξ καὶ φυτῶν. συνεχῆ τὰ δένδρα. συνηρεφῆ τὰ πέταλα. συνῆπτον πτόρθοι τὰ φύλλα. καὶ ἐγίνετο τοῖς ἄνθεσιν ὄροφος ἡ τῶν φύλλων συμπλοκή. pratum multa florum varietate diſtinctum, arborumque & fruticum copia interſitum erat; rami atque frondes mutuo complexu ita ſeſe nectebant, ut tecti uſum floribus præſtarent. Simili ratione opifices coronarum ſociarunt flores & ramulos. Et verò apud Theocritum elichryſo flori jungitur hedera, *Achill. Tat. lib. 1.* *Theocrit. Thyr. eid. 1.*

Τῶ περὶ μὲν χείλη μαρύεται ὑψόθι κισσὸς,
Κισσὸς ἑλιχρύσῳ κεκονισμένος.

Cui circùm labra innectitur ſuperne hedera, Hedera elichryſo adglutinata. Quandoque ſoli ramuli diverſarum arborum ſociabantur. Quo exemplo apud Euripidem hedera adhæret ramis lauri, *Eurip. Med. actu 5.*

Προσείχεθ' ὥς τε κισσὸς ἔρνεσιν δάφνης
Λεπτοῖσι πέπλοις.

Hanc ipſam ſociationem agnoſcit Virgilius, *Virg. ecl. 8.*

—— accipe juſſis
Carmina cœpta tuis; atque hanc ſine tempora circùm
Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros.

Quercui quoque adhæret hedera, ut ſuprà dicebam. Interdum ramuli, foliculi & flores miſcentur. Theocritus, *Theocrit. Ama. eid. 3.*

Τόν τοι ἐγὼν Ἀμαρυλλὶ φίλα κισσοῖο φυλάσσω
Ἐμπλέξας καλύκεσσι καὶ εὐόδμοισι σελίνοις.

Quam [coronam] tua cauſa, ô chara Amarylli, ex hedera nexam gero, implexis foliculis, & odorato apio. Et verò in plantis utraque ſæpe ſunt odorata, & folia & flores. In quibuſdam flores magis quàm folia. In aliis folia & ramuli magis quàm flores, ὥσπερ τῶν στεφανωματικῶν, veluti coronariorum, inquit Theophraſtus; Qui alibi ait, τὰ ἄνθη καὶ τὰ στεφανώματα εἶναι ἀσθενέστερα ταῖς ὀσμαῖς flores & coronarias plantas eſſe infirmiora odoribus, hoc eſt, odorem qui eſt ex utriſque eſſe brevis ævi. Unde licet intelligere, flores, quamlibet coronarios, diſtingui ab iis quæ Græcis ſunt στεφανωματικὰ, cujuſmodi ſunt plantæ, & alia folioſa, ut alibi dico. Floribus quandoque miſcentur baccæ & fructus. Et id quoque imitatione naturæ, ut apud Apulejum, ubi is repræſentat pallam ſuæ Deæ, *Quaqua, inſignis illius pallæ perfluebat ambitus, individuo nexu corona totis floribus totiſque conſtructa pomis adhærebat.* Similem texturam ruſtici quidem, ſed lepidi moris deſcribit Petronius, *Theophr. l. 1. de plant. Theophraſt. πε. ὀσμ.* *Apul. l. 11. Metam.* *Petr. Arb. in Satyr.*

—— mitia ſorba,

Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbræ veteres, & paſſis uva racemis.

Quarum mixturarum ego hic quidem paucula exempla refero, quia his ſimilia diligens lector advertere poteſt in contextu totius operis. Satis mihi eſt rem indicare, & ſubinde quid notatu dignum putem, monere. Porrò quoties remedio corona inventa erat, herbæ & flores ſalutares pro ſuis quiſque dotibus in ejus nexu miſcebantur. Si ſola pulchritudine cenſebatur, colores lectiſſimi inibi adhibebantur: Si odor, è floribus, herbiſque odoratiſſimis nectebatur, dicebanturque εὔοδμοι στέφανοι, odoratæ coronæ. Si victoriam, ſi triumphum, ſi potentiam demonſtraret, tum verò corona conſtabat ex ea materia, quam hiſce deſignandis aptiſſimam longa ſæculorum ſeries aſſeruerat. Materiam, ut ex iis quæ ſupra dixi, planum fit, conſtat fuiſſe multiplicem, ac propemodum infinitam; hodie quidem cuilibet diligentiæ inacceſſam. Qua tamen olim nulla fuit vulgatior. Nam veluti per manus tradita commeabat à prioribus ad poſteros, à vicinia in viciniam, à manu perita & artifice ad illos quos hæc notitia potiſſimùm oblectabat. Neque enim flores, non herbæ, non folia temerè congerebantur in coronamenta, Multa ibi aſpiciebatur diverſitas formarum, & colorum denique artificis mixturæ, *ſive alterni flores*, ut Plinius ait, *inter ſe necterentur; ſive privatis generum* [quæ verba parum ſunt ſyncera] *funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum.* Denique in coronis nihil non diſcretum, nihil non proprio ſignificatu validum, nihil non propria indole fuit notabile. Tantum abeſt, ut ibi quicquam fuerit vile, inutile, mutum, otioſum. Omnia neſcio quid peculiare deſignabant tempori, rebus, perſonis, præſenti ſive lætitiæ, ſive dignitati, ſpei naſcenti aut adultæ, meritis, virtuti, felicitati congruum. Res mutæ efficaciter loquebantur. Ab odoribus occulta ſagiebant; à coloribus abſtruſa, à materia ſive ſimplici, ſive mixta rem omnem cognoſcebant. Quædam leviter indicabantur. Alia tanquam digito demonſtrabantur, Plura conjectanda relinquebantur. Cujuſmodi illud eſt quod traditur de corona è perſæa, quæ eſt planta Iſidi Ægyptiæ ſacra, cujus fructus cordi, folium linguæ ſimile eſt. Si quidem hæc planta, ſive corona ex ea nihil aliud ſignat, niſi inter illa omnia quibus natura hominem donavit, nihil eſſe divinius ratione, neque quod habeat majorem impetum ad felicitatem. Certè hoc negotium, olim cognitiſſimum ac protritum, nullus è tot, qui ſuperant, ſcriptoribus enarrandum ſuſcepit. Omnia ferè tacita & preſſa; quorum propterea conjectura eſt perdifficilis. Nihilominus tamen hanc quoque qualemcunque curam meam ad hæc quandoque extendam, ne uſpiam lectori deſim, is qui

Stob. πι. χαμ. σθ'.

Plin. l. 21. c. 1.

Plut. orch. πι. Ισιδ. καὶ Οσιρ.

qui ejus utilitati uſquequaque conſultum cupio. Qui mihi finis ſi non eſſet propoſitus, poteram hoc labore ſuperſedere, nec multo conatu magnas nugas agere, & diligentiam in ſupervacuis, cujuſmodi hæc videri poſſunt, affectare.

CAPUT II.

Ut flores variantur à natura, ſic & ab arte. Verni flores coronarii qui. Verni hortenſes qui. Ver στεφανηφόρος.

ETſi natura varia ſatorum genera pulchritudinis gratia in fœdus & ſocietatem adigit; ideoque arbores, plantas, baccas, flores, frondes miſcet, nuſquam tamen ſe æque atque in florum miſtura jactat. Illud aliquando facit; hoc ſæpiùs, imò ſemper. Nempe natura quia hominem edidit mutabilem, haud neſcit, eum & mutabilibus, & mutatis, variatiſque potiſſimùm oblectari. Ergo naturæ

—— auget meritum dulcis miſtura colorum, *Maximil.*
Ut ſemper varium pluſ micat artis opus. *el. 1. pauculis muta-*
Nam quæcunque ſolent per ſe perpenſa placere, *tis.*
Alterno potius vincta decore placent.

Cæterùm ut flores variantur à natura, ſic & ab arte. A natura, in pratis, campis, locis devexis & acclivibus, ad ripas, in valle, in monte. Ab arte, in faſciculis, ſertis, corollis, coronis. Gratiſſima florum amœnitas eſt vernorum, eaque dicebantur verna coronamina. Quippe natura hunc ſuum, & quidem primum fœtum eo *Apul. Metam. 11.* decore donat, qui eſt proprius Gratiæ ridentis, fruteti germinantis, vitis gemmantis, ſegetis viridantis. Verni flores hi potiſſimùm *Long. lib. 3.* numerantur à Philita quodam ſene apud Longum, in horto, ῥόδα, κρίνα, καὶ ὑάκινθος, καὶ ἴα ἀμφότερα, roſæ, lilia, hyacinthus, & violæ *Long. lib. 3.* utræque. Alibi hos tantùm recenſet, ut veris primitias, quibus coronaturi erant Deos. ἴα, καὶ νάρκισσος, καὶ ἀναγαλλίς violæ, narciſſus, anagallis. Vernos quoque flores, aut ſanè ex iis præcipuos (qui omnes ſunt coronarii) memorat author horum verſuum apud Athenæum, *Athen. lib. 15.*

ἵματα μὲν χροΐας τέπι αἱ χάριτές τε καὶ ὧραι
ποίησαν, καὶ ἔβαψαν ἐν ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
οἷα φορῦσ' ὧραι, ἔν τε κρόκῳ, ἔνθ' ὑακίνθῳ,
ἔν τ' ἴῳ θαλέθοντι, ῥόδου τ' ἐνὶ ἄνθεϊ καλῷ
ἡδέϊ, νεκταρέῳ; ἔν τ' ἀμβροσίαις καλύκεσσιν,
ἄνθεσι ναρκίσσου καλλιῤῥόου, δῖ' Ἀφροδίτη
ὥραις παντοίαις τεθυωμένα εἵματα ἕστο.

Veſticolorem & auræ & Gratiæ Illeyerunt, verniſque floribus eam tinxe-

tinxerunt, Qualibus exornant ſeſe horæ, croco, hyacintho, Florenti viola, roſæ pulchro flore, Jucundo nectareo, ambroſiis calycibus Floris narciſſi eleganti colore formoſi, te ſancta Venus Id nunc precor, veſtis hæc ut omni tempore ſacra ſit. *Alius quidam apud eundem Athenæum flores coronarios ita enumerat,

Ὦ μαλάχας μὲν ἐξερῶν διὰ ὑακίνθων,
Καὶ μελιλώτινον λαλῶν, καὶ ῥόδα προσσεσηρώς, ὦ
Φιλῶν μὲν ἀμάρακον, προσκινῶν δὲ σέλινον,
Καὶ κοσμοσάνδαλα βαίνων.

Age tu, qui maluam intueris, hyacinthum ſpiras, Melilotum loqueris, roſas diſtractis labris, rides; Amaracum oſcularis, Dimoto corpore apium oles, Coſmoſandalum incedis. In vernis floribus præcipua & gratia & pulchritudo eſt hortenſium. Nempe in hortis flores lætiùs proveniunt, ſcilicet, in areolis diligenter ac ſtudioſè cultis, ſive, ut Virgilius ait, in quadruis compitis. Hoſce hortenſes

Long. lib. 4. Læmon ille apud Longum recenſet, dum multo queſtu ſuum hortum deformatum indignatur. *Heu*, inquit, *roſaria, ut fracta ſunt! heu violaria, ut calcata ſunt! heu hyacinthos & narciſſos quos aliquis improbus effodit. Abibit ver; at hæc non florebunt. erit æſtas; at hæc non vigebunt. Autumnus; verùm hæc neminem coronabunt. Neque tu here Liber miſeratus es flores, quibus ſæpe fuiſti coronatus.*

Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 7. Prim verni coronarii Theophraſto hi ſunt, τὸ λευκόϊον, τὸ φλόγινον, ſive φλόγιον, & ipſum genus violæ, denique roſa. At æſtivi λύχνις, διὸς ἄνθος, τὸ κήελινθον, τὸ ἴφυον, ἀμάρακος ὁ φρύγιος, ὁ πόθος, τὸ σπειρῶδιον. Ergo in coronamentis prima ratio eſt florum vernorum, qui ordine naturæ ſunt primi, & in his vernis hortenſium.

Clem. Al. ſtromat. l. 5. Et verò priſca ſapientia quicquid erat ἄνθιον floridum, vocabat τὸ ἔαρ ver, ac ſi totum ver ſit floridum, aut ſolo nomine florum ſignetur tempus vernum. Huc pertinet illud,

Clem. Al. ſtromat. l. 5.

Σὸν μὲν ἔαρ λάμπει νέον ἄνθεσι πορφυρέοισιν.

Tuum quidem ver ſplendet novum floribus purpureis. Honorem

Horat. l. 2. carm. talium florum commendat Horatius; eâdem tamen eorum gratiam defloreſcere ait,

Non ſemper idem floribus eſt honos
Vernus; neque uno luna rubens nitet vultu.

Theocr. edy. 24. In hanc ipſam ſententiam Theocritus ex hiſce floribus tres nominat pulcherrimos & odoratiſſimos, nempe roſam, violam, lilium,

Καὶ τὸ ῥόδον καλόν ἐστι, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει.
Καὶ τὸ ἴον καλόν ἐστιν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾷ.
Λευκὸν τὸ κρίνον ἐστί, μαραίνεται ἁνίκα πίπτῃ.

Et roſa pulchra eſt, & tempus eam exſiccat. Et viola pulchra eſt vere, & ſtatim ſeneſcit. Pulchrum lilium, tabeſit quando cadit.

Hæc

Hac de cauſa ſcitè Anacreon ver nominat στεφανηφόρον, ſive quod aliis nectit coronas, ſive quòd ipſummet aſpicitur coronatum. Prima cauſa eſt apud Ovidium in hoc verſu, *Ovid. lib. 1. Metam. Incerti.*

Ver placidum vario nectit de flore coronas.

Altera apud hunc ipſum poëtam,

Verque novum ſtabat cinctum florente corona.

Ipſa Venus vernis floribus coronari amat, in his verſibus,

Vere Venus gaudet florentibus aurea ſertis.

Vere novo vario gemmaſcunt flore coronæ.

CAPUT III.

Viola primus flos vernus coronarius. Unde dicatur. Violæ quot ſpecies. Viola λευκόϊον. Viola lutea. Pallor in aliis coloribus quàm in albo. Viola nigra.

IN vernis floribus coronariis primum locum eſſe violæ, uno ferè conſenſu veteres tradunt. Certè hunc florem verè dixeris deliciam vernam. Eſt enim viola prænuntia, & præmonſtratrix omnium pulchritudinum veris. Ea re Græci, à quibus vocatur ἴον, eam dici volunt παρὰ τὸ ἀνιέναι ταχύ, ab eo quod ſtatim ſurgit, aut apparet. Nam ſtatim ut gelu & frigore terra ſolvitur, hic flos exoritur. Id quod diſertim tradit Horatius, *Etymol. ἴον.* *Horat. l. 1. carm.*

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto,

Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.

Nempe, de hoc flore loquitur. Quod etymon mihi quidem haud magis probatur, quàm illud Iſidori, qui ait violam ſic dici propter, vim odoris. Solertiùs alii tradunt, τὸ ἴον violam dici ab Ione puella, cum qua Jupiter concubuit. Quod factum adulter celeare ſtudens Jonem mutavit in juvencam. Terra in honorem puellæ ab Jove adamatæ produxit florem illi cognominem, pabulum juvencæ. Et verò hic flos ab ſeſe memorat infortunium puellæ. Quippe erubeſcit ut virgo; itemque fit luteus, ſive purpureus ut juvenca. Denique albeſcit, ut inde fides fiat, puellam fuiſſe converſam in ſtellas. Uſque eò quicquid fuit in illa virginali indole, nunc quidem aſpicitur in hoc nobiliſſimo germine. Cæterùm ut primùm viola conſpicitur, ver adeſſe intelligitur. Quod anni tempus his verſibus deſcribit Ovidius, *Iſidor. l. 17. c. 9.* *Conſt. Caſ. l. 11. c. 23.* *Ovid. lib. 3. de Triſtib.*

Jam violas puerique legunt, hilareſque pullæ

Ruraque quæ nullo nata ſerente vehunt.

Prataque pubeſcunt variorum flore colorum;

Indociliſque loquax gutture vernat avis.

Violæ

Plin. l. 21. c. 11. & l. 34. c. 12. & Theophr. l. 6. de plant. c. 7. Violæ tres faciunt ſpecies. Unam vocant leucoion, hoc eſt, albam violam; *cui*, inquit Plinius, *vita longiſſima trimatu eſt.* Et hanc quoque adſumi in coronamenta, diſcimus è Theocrito.

Ἦ καὶ λευκόϊον στέφανον περὶ κρατὶ φυλάσσων
Τὸν Πτελεατικὸν οἶνον ἀπὸ κρητῆρος ἀφυξῶ.

Theocrit. θαλυσ. eid. ζ. aut ex albis violis coronam in capite geſtans, Vinum in Ptelea natum è cratere hauriam. Hanc violam Plutarchus ex aliquo vetere poëta vocat mollem,

Plutarch. περὶ φιλαδελφ. ἵνα φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

ubi naſcuntur mollium flores violarum, quem verſum ipſe alibi repetit. *Plutarch. συμπ. θεολ. α. πρ. δ.* Alteram violam vocant luteam, &, ut quidam ait, aſpectu ſimilem auro. Et hæc, meo quidem animo, eſt illa ipſa quam Virgilius pallentem nominat,

—— tibi candida Naïs
Virg. ecl. 2. *Pallentes violas, & ſumma papavera carpens.*

Solin. c. 23. Neque enim in albo ſolùm, ſed & in aliis coloribus pallor exiſtere poteſt. Certè aſpicitur in callaï, viridi lapide quem in Germania reperiri ajunt, *qui honore & pretio ad ſmaragdos viret pallidum.* *Virgil. in Cul.* Virgilius hederæ viriditatem facit pallentem,

Ipſæque excedunt ad ſumma cacumina lentæ;
Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos.

Et ſub finem hujus carminis,

—— hederæque nitor pallente corymbo.

Ovid. lib. 8. Metam. Quo exemplo Ovidius frondes & ramos quercus facit pallentes,

—— gemitumque dedit decidua quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpêre, ac longi pallorem ducere rami.

Aurum quoque pallere dicitur, aut quidpiam auro pallere,

Ovid. l. 11. *—— ſaxum quoque palluit auro.*

Audentiùs Virgilius alicubi auras facit pallentes,

Pallebant auræ liventis ad omnia viſus.

Alibi inferna loca facit pallentia,

Pallenteſque lacus, & ſqualida Tartara terrent.

Eſt & in hominibus viridis quidam pallor. Unde Stratonius, au- *Steph. Καῦνος.* thore Stephano, cùm videret Caunios inſigniter pallentes, & quidem pallore viridi, οἵη περ, inquit, φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν, qualis eſt progenies foliorum, talis quoque hominum. *Horat. l. 3. car. od. 10.* Horatius pallorem amantium aſſimilat violæ,

Nec tinctus viola pallor amantium.

Propert. lib. 1. Propertius ad Cynthiam,

Quis te cogebat multos pallere colores,
Et fletum invitis ducere luminibus?

Statius

Statius electrum facit pallidum, *Stat. lib.4. Theb.*

—— & aſpera plumis

Terga cydonea corythos arundine pulſat

Electro pallens, & Jaſpide clarus Eoa.

Murrhina quoque pallere dixit Plinius. Eſt & in aſtris pallor, nimirum, propinquante ſole, & ſua face jam deterente cætera cœleſtia numina. Statius, *Plin. l. 37.* *Stat. l. 12. Theb.*

—— jam ſydera pallent

Vicino turbata die.

Pallentem hanc violam vocarunt quoque croceam; ex qua coronari, nempe per quietem, Artemidorus ait, ſignificare minùs inſignes incommoditates, quàm è prima. Tertium violæ genus, quod ipſe quidem omnium nobiliſſimum cenſeo, eſt odoris gratiſſimi, & coloris præſtantiſſimi, utpotè purpurei, ſive amethyſtini, ſive janthini. Nempe, hoc eſt illud rutilum quod commendatur in hoc flore. Quæ viola vocatur quoque nigra, ἴον τὸ μέλαν. Unas haſce violæ ſpecies videtur agnoſcere Theophraſtus τὸ δὲ ἴον τὸ μέλαν, inquit, τοῦ λευκοῦ διαφέρει κατά τε ἄλλα καὶ κατ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα, ὅτι πλατύφυλλος καὶ ἐγγειόφυλλος, καὶ σαρκόφυλλός ἐστι, πολλὴν ἔχουσα ῥίζαν. Hæc verò viola nigra ab alba differt & per alia, & per ipſam ſpeciem ſive formam violæ. quòd latis foliis, & continuis, & carnoſis eſt, multam habens radicem. Hanc in coronamentis unà cum hyacintho primum locum obtinere Theocritus firmat, *Artemid. l. 1. c. 79.* *Conſt. Cæſ. l. 11. c. 20.* *Theophraſt. l. 1. & l. 6. de plant. c. 7.* *Theocrit. eid. 1.*

Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐντί, καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος,

Ἀλλ' ἔμπας ἐν τοῖς στεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.

Et viola nigra eſt, & inſcriptus hyacinthus, Sed nihilominus in coronamentis præcipuè nominantur. Virgilius quoque eam vocat nigram, quomodo Athenæus in catalogo florum coronariorum. *Virg. ecl. 10.*

Quid tum ſi fuſcus Amyntas?

Et nigræ violæ ſunt, & vaccinia nigra.

Eædem Claudiano ſunt fuſcæ, *Claud. de rapt. Proſerp.*

—— hac lilia fuſcis

Intexit violis.

Scitè & eleganteſr Achilles Tatius, qui ait, lachrymam à pulchro oculo fluentem, ſi candida pingueſcit, hyacintho, ſi nigra purpuraſcit, violæ, ſimilem effici. Oppianus nubem fœtam imbri, ſive, ut loquitur Martianus Capella, *imbrificatam*, vocat νεφέλην ἰοειδέα, ſpecie violæ, aut violæ ſimilem, nempe à colore, qui ita purpuraſcit, ut nigredini ſit affinis. Cettè apud Homerum oves Cyclopis deſcribuntur opertæ lana violacea, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες. Atque hos quidem omnes violæ colores Juvenalis agnoſcit in hoc hemiſtichio, *Achill. Tat. lib. 6.* *Oppian. ἁλιευ.* *Homer. Od. 1.* *Juven. ſat. 10.*

—— atque omnes violæ jactabo colores.

CAPUT

CAPUT IV.

Viola cenſetur pulchritudine. Anagrammatiſmus Ἀ'ϱσιὸνς. Epitheta à viola. Viola ſymbolum virginitatis. An Muſæ ſint virgines. Viola omnibus pulchritudinibus inſeritur. κορωνὶς corona è violis. Viola deſignantur ſuavitates ſermonis. Violacea teneritudo. Eſſe in viola, quid. Viola lares coronantur. Violacea corona medetur τῇ καρηβαρίᾳ. Quibus floribus viola ſocietur.

CErtant priſci ſcriptores, quis plurimùm tribuit violæ pulchritudini: apud Theocritum votum exſtat ut rubi & ſpinæ ferant violas, juniperi narciſſum; id eſt, ut è rebus aſperrimis naſcantur ſuaviſſimæ, ex ingratiſſimis gratiſſimæ, è deformibus pulcherrimæ.

Theocrit. in Thyrſ. Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ᾽ ἄκανθαι.

Nunc violas feratis rubi, feratis ſpinæ. Anacreon ait Venerem eſſe veluti lilium violis inſertum,

Anacr. μέσον αὔλακος δὲ Κύπρις
κρίνον ὡς ἴοις ἑλιχθὲν
διαφαίνεται γαλήνας.

Lucian. de Imag. Medio ſulco Venus quaſi lilium violis implicatum renidet placidum per æquor. Et ideo invenimus huic Deæ tribui epithetum ἰοβλεφάρου violaceis palpebris, hoc eſt, pulchris. Propertius deſcribens priſcarum virginum agreſtem, ſed eandem jucundiſſimam vitam, facit eas legentes violam;

Propert. l. 3. de avar. puell.
Felix agreſtum quondam pacata inventus,
Divitiæ quarum meſſis & arbor erant.
Illis pompa fuit decuſſa cidonia ramo,
Et dare puniceis plena caniſtra rubis.
Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre
Lilia virgineos lucida per calathos.

Certè viola legitur propter pulchritudinem coloris, propterque ſuavitatem odoris; ut in his Oppiani verſibus, qui ſunt de puella legente hunc florem, eoque ſe coronante,

Oppian. κυνηγ. 4.
Ὡς δ᾽ ὅτε παρθενικὴ γλαγόεντος ἐν εἴαρος ὥρῃ
Ἀπλανέτοισι πόδεσσιν ἀν᾽ οὔρεα πάντ᾽ ἀλάληται
Ἄνθεα διζομένη. τῇ δ᾽ οἱ μάλα τηλόθ᾽ ἰούσῃ
Νηδύμιον προπάροιθεν ἴον μινύθει ἀϋτμή.
Τῇ δὲ μάλ᾽ ἰάνθη, μείδησε δὲ θυμὸς ἐλαφρός.
Ἀλᾶται δ᾽ ἀκόρητος. ἀναψαμένη δὲ κάρηνον
Εἶσιν ἐς ἀγραύλων δόμον ἀείδουσα τοκήων.

Ut

Ut autem cùm puella lactei in veris tempore
Nudis pedibus per montes omnes oberrat
Flores quærens. Huic autem valde procul remota
Suavem anterius violam indicant halitus,
Eique valde lætatur, ridetque animus levis,
Erratque inexplebilis ac revinciens caput
Vadit in agreſtium ædes cantillans parentum.

Inter Lycophronis anagrammatiſmos numerant eum qui eſt de Arſinoe regina. Eam enim vocarunt ἴον ἥρας violam Junonis, manentibus iiſdem ex Ἀρσινόη literis, ac tantummodò mutatis. Certè in dictione trium ſyllabarum reperire tantam materiam laudis, nonniſi ad eximiam ingenioſi poëtæ laudem referri poteſt. Homerus ubi deſcribit pulchritudinem ejus loci in quo habitabat Calypſo Dea, violam non omiſit, *Homer.*

Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου *Odyſſ. ε.*
θήλεον.

Circa verò prata mollia violæ & apii florebant. Idem Homerus ut oſtendat quanta ſit huic flori gratia, ipſam Venerem vocat ἰοστέφανον viola coronatam, hoc eſt comptam & ornatam, *Homer. in*

εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης. *alt. hym.*

Speciem admirantes viola redimitæ Cythereæ. Ad exemplum Homeri Solon eam donat hoc ipſo epitheto, in his verſibus, *εἰς Ἀφροδ.*

Αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν νηὶ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσου *Plutarch.*
Ἀσκηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος. *Sol.*

Verùm me cum navi celeri ab inclyta inſula incolumem mittat Cypris viola coronata. Ariſtophanes Athenas ornat hoc epitheto, *Ariſtoph.*

Ἐν ταῖσι ἰοστεφάνοις οἰκεῖν, ταῖς ἀρχαίαισιν Ἀθήναις. *ἱππ.*

Viola coronatis antiquis habitat Athenis. Et paulò poſt,

Ὦ ταὶ λιπαραὶ καὶ ἰοστέφανοι καὶ ἀριζήλωτοι Ἀθῆναι.

O opimæ & viola coronatæ, & præclaræ Athenæ. Et in Acharnenſibus,

πρῶτον μὲν ἰοστεφάνους ἐκάλουν, nempe
Ἀθηναίους, κἀπειδὴ τοῦτό τις εἴπῃ
Εὐθὺς διὰ τοὺς στεφάνους, ἐπ᾽ ἄκρων τῶν
πυγιδίων ἐκάθησθε,

Id eſt, primùm quidem vos Athenienſes vocarunt ἰοστεφάνους coronis violaceis præditos, & cùm quis hoc diceret, ſtatim propter coronas inuſitata lætitia vix pedibus terram contingebatis. Muſas Pindarus vocat ἰοπλοκάμους violaceo capillitio. Eodem epitheto Theognis ſententiis eaſdem muſas donat, *Theogn. ſentent.*

ἀγλαὰ μουσάων δῶρα στεφανάνων

Clara muſarum dona viola coronatarum. Et Theocritus in eidyllio

lio cui nomen Σύριγξ, muſam donat eodem epitheto. Idem repe-
ritur in fragmento veteris cujuſdam poëtæ, quod memoratur à
Plutarch. περὶ ἀδολ. Plutarcho. Cœleſtes quoque pleiadas Simonides facit ἰοπλοκάμους.
Ergo jure optimo hic flos cuilibet eſt in deliciis; ipſis potiſſimùm
Simon. in frag. puellis & virginibus; poteſtque eſſe haud abſurdum ſymbolum vir-
Long. lib. 3. ginitatis. Certè Chloë apud Longum plectit corollam è violis,
eamque nempe virginale munus, Daphnidi imponit. Ut virginitas
eſt integritas impolluti corporis, ita hic flos coronamentis integer
Ariſtot. in prob. ſect. 13. inſeritur. Ut virginitas compreſſu amittitur, ita hunc florem Ari-
ſtoteles ait eſſe in numero illorum qui contuſi exoleſcunt. Ea re ipſa
numina, ipſæque, ut dixi, Muſæ amant donari hoc epitheto. Et-
ſi non ſum neſcius, non omnes Muſas eſſe virgines. Nam Terpſy-
chorem unam Muſarum Apollonius Rhodius dicit concubuiſſe
Apollon. Rhod. l. 4. cum Acheloo, & ex eo compreſſu prognatas Sirenas. Nec fortè ipſa
Scholiaſt. Apollon. Rhod. in princ. l. 3. Erato planè eſt virgo, quam volunt dici ἀπὸ τοῦ ἐρᾶν, ab amando.
Certè τῇ Ἐρατοῖ, inquit Plato, τοὺς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς [ποιοῦσι προσφι-
λεστέρους] Eratonem illis propitiam reddunt, qui in rebus amatoriis
Plato in Phæd. verſantur. Orpheum Calliope Muſa prognatum ait. Polymniæ
amorem Eryximachus apud Platonem diſcriminat ab amore Ura-
German. in Comm. ad niæ: hujus amor, inquit, eſt honeſtus & præclarus; at Polymniæ
Ara. φαινόμ. in lyr. ὁ πάνδημος ille vulgaris. Id quod obiter mihi dictum ſit contra
Lucianum, qui facit Venerem dicentem; Muſas ab Cupidine ne-
Plato in Symp. quaquam ici, quòd ei ſunt σεμναὶ reverendæ. Certè ipſe Lucianus
alibi eas facit injuſtas, quæ faverint Apollini contra Marſyam. Ip-
Lucian. in dia. Deor. ſamque adeò Dianam, illam impenetrabilis pudicitiæ virginem
Lucian. in dia. Deor. ait non fuiſſe obſtetricaturam ſi virgo eſſet. Quæ tota de re, hoc
eſt; an, & quæ Muſæ ſint virgines, videndus Tzetzes. Nam ibi
Tzetz. in Heſi. Jalemus & Hymenæus ſunt filii Clio, Rheſus Euterpes, Thaliæ
Palæfatus, Uraniæ Linus, Melpomenes, aut Terpſychores &
Acheloi Syrenes, Erato Thamyris, ille ὁ πρῶτος τὰ ἐρωτικὰ συν-
ταξάμενος, qui primus amatoria ordine diſpoſuit, Polymniæ Tri-
Diog. Laert. in proœm. ptolemus, Calliopes Orpheus. Etſi hæc omnia allegoricè dici ajunt.
Redeo ad rem, & ajo, violam omnibus pulchritudinibus, quarum
ipſa pars eſt, ſcitè inſeri. Et quidem Homerus facit colum Helenæ
Homer. Od. δ. habentem lanam violaceam.

——αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἠλακάτη τετάνυστο ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.

Cæterùm ſuper eum colus extenſa erat violaceam lanam habens.
Quid, quod jam marcida, ſive areſcens viola adhuc pulchra eſt? Pul-
Achil. Tat. lib. 3. chritudinem oculorum Achilles Tatius aſſimilat huic violaceo mar-
cori, οὔτε τὸ ὀφθαλμῶν ἄνθος ἐστὶν ἀμάραντον, ἀλλ' ἔοικε τοῖς ἄρτι μαραι-
νομένοις ἴοις. Neque oculorum flos eſt ſine cura; ſed ſimilis eſt violis

quæ

quæ paulo ante aruerunt. Nam huic ſive marcori ſive pallori paulò poſt indit nomen pulchri timoris. Has ob cauſas, quia, inquam, viola tam grata, tam pulchra, tamque odorata eſt, priſci coronam ex hoc flore plexam vocarunt κορωνίδα, quaſi ſummitatem & excellentiam corollarum ſive coronarum; & κορωνίδας interpretantur è violis plexas coronas, ſicuti omnium pulcherrimas. Et verò κορωνὶς, ut ſupra dixi, ſumma quæque ſignificat, ut ex hoc loco Plutarchi luculenter intelligi poteſt, εἴ τις ἔπεισε Μάριον θύειν ταῖς Ἑλληνικαῖς μούσαις καὶ χάρισιν, οὐκ ἂν ἐκπρεπεστάταις στρατηγίαις καὶ πολιτείαις ἀμορφοτάτην ἐπέθηκε κορωνίδα. Si quis perſuaſiſſet Mario ut Græcis muſis & charitibus ſacrificaret, minimè vero præclariſſimis ducatibus & publicis adminiſtrationibus turpiſſimam impoſuiſſet coronidem. Quid, quod hæc dictio, viola, unà cum re, diſertiſſimis hominibus, uſque eò placita eſt, ut ea quoque ſignarint ipſas eloquentiæ pulchritudines. *Epicurus*, inquit Martianus Capella, *mixtas violis roſas, & totas apportabat illecebras voluptatum.* Id quod potiſſimùm ad ſuavitatem ſermonis referri debet. Siquidem viola nihil quicquam nec mollius eſt, nec delicatius. Steſichori ſunt verba, ποτερρίπτουν ἴων τε κορωνίδας οὔλας, projiciebant [ad currum regis] violarum apices teneros. Quam violaceam teneritudinem expreſſit Prudentius, cùm violas vocavit molles,

Etymol. *κορωνίς.* *Heſych. κορωνίδες.* *Plutarch. Mario.* *Martian. Cap. lib. 2.* *Steſich. in frag.* *Prudent. cathe.*

Et molles violas, & tenueis crocos
Fundit fonticulus unda fugacibus.

Sed & multò ante Prudentium Virgilius, *Virg. ecl. 5.*

Pro molli viola, pro purpureo narciſſo
Carduus, & ſpinis ſurgit paliurus acutis.

Cæterùm eſſe in viola aut in roſa, vetus dictum fuit, hoc eſt, immergi deliciis & voluptatibus, ut apud M. Tullium, ubi docet eos, qui gaudent animi bonis, id eſt, virtutibus, omnes item ſapientes, qui iis perfruantur, eſſe beatos, *Etiamne*, inquit, *in cruciatu atque tormentis? An tu me in viola putas, aut in roſa dicere?* nempe, ibi Cicero alludit ad Smindyridem illum Sibaritam, qui cùm in foliis roſarum aut violæ recubuiſſet, expergefactus dixit, ſe φλυκταίνας hoc eſt, puſtulas ex nimia duritie lecti habere. Certè apud Indos Bacchicum eſt, id eſt diſſolutorum ac deliciis perditorum mos eſt, μιτροῦσθαι, μυροῦσθαι, βάπτεσθαι ἄνθινα, mitris redimiri, ungi, floribus mergi. Non omitto, hoc potiſſimùm flore lares coronari. Hoc diſcimus è Juvenale,

Cic. lib. 5. de fin. *Ælian. var. hiſt. lib. 9. cap. 24.* *Sen. l. 2. de ira. c. 25.* *Strabo l. 15.* *Juvenal. ſat. 10.*

Inde domum repetam gracileis ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulachra nitentia cera
Hìc [l. his] *noſtrum placabo Iovem, laribuſque paternis*
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.

Tibull. l. 2. el. 1. Cùm Tibullus ait coronam de verno flore factam puerum impoſuiſſe laribus, non de alio flore loquitur quàm de viola,

Rure puer verno primùm de flore coronam
Fecit, & antiquis impoſuit laribus,

M. Cato de re ruſt. Et hæc videlicet, eſt in illis coronis, quarum apud Catonem mentio, *Kalendis, Idibus, Nonis, Feſtus dies cùm erit, coronam in focum indat, per eoſdemque dies lari familiari pro copia ſupplicet.* *Plutarch. ſymp. 3.* Superioribus dotibus accedit alia. Nam corona violacea ſicuti roſacea ϛέλλει τῇ ὀσμῇ τὰς καρηβαρείας, odore ſiſtit gravitatem capitis. Omnibus vernis floribus viola lepidè ſociatur, præcipuè roſis & liliis; *Virgil. in Copa.* Virgilius,

Sunt etiam croceo violæ de flore corollæ,
Sertaque purpurea lutea miſta roſa.
Et quæ virgineo libata Achelois ab amne
Lilia vimineis attulit in calathis.

Hieron. l. 2. ep. 19. Hieronymi ſunt verba, *Suſcipe viduas, quas inter virginum lilia, & martyrum roſas, quaſi quaſdam violas miſceas. Pro corona ſpinea, in qua Chriſtus mundi delicta portavit, talia ſerta compone.* Solis quandoque liliis viola jungitur. Anacreon,

Anacr.
Μέσον αὔλακος δὲ Κύπρις
Κρίνον ὡς ἴοις ἑλιχθὲν
Διαφαίνεται γαλακόας.

Propert. l. 3. Et Propertius,

Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre
Lilia virgineos lucida per calathos.

Ovid. lib. 5. Metam. Et Ovidius,

Perpetuum ver eſt, quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas aut candida lilia carpit.

Soli quoque roſæ ſola viola ſociatur, uſque eò, ut vetus dictum fuerit, *Athen. lib. 15.* ϛέφανος ἴων καὶ ῥόδων, corona violarum & roſarum, quaſi ſint flores gemelli, ac propemodum individui. Viola quoque jungitur iis omnibus floribus quibus connaſcitur, veluti hyacintho, ut in *Long. lib. 1.* queſtu Daphnidis, τὰ μὲν ἴα, καὶ ὁ ὑάκινθος ἀνθεῖ, Δάφνις δὲ μαραίνεται. *Theocr. Ear. eid. θ.* Jungitur & ſerpyllo, Theocritus,

ἁ δ' ἴον, ἁ δ' ἕρπυλλον ἀπαμίρνυτ.

Hæc verò violam, hæc ſerpyllum decerpebat. Sociatur quoque *Ovid. lib. 5. Faſt.* cythiſis & thymo, ut apud Ovidium,

Ad violam & cythiſos, & thyma grata voco.

Ovid. ibid. Et croco, Ovidius

Lilia deciderant, violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci.

Et Prudentius in verſibus ſupra citatis,

Et molles violas, & tenuis crocos *Prudent. cathamer.*
Fundit fonticulis unda fugacibus.

Denique viola ſcitè ſociatur narciſſo, Virgilius, *Virg. ecl. 5.*

Pro molli viola, pro purpureo narciſſo
Carduus, &c.

CAPUT V.

Roſa flos vernus coronarius. Propriè & κατ' ἐξοχὴν dicitur flos. Roſa vocabulo ſæpe ſignantur alii flores. Roſa regina florum. Corona roſacea deſignat potentiam & imperium. Roſa ſparſa index publica lætitia & privata. Corona roſacea in conviviis dari ſolita. Roſa menſæ conſperguntur. Dignitas roſæ.

IN *Italia*, inquit Plinius, *violæ ſuccedit roſa.* Nempe ultra maria alius eſt ordo florum. Eſt ergo roſa vernus flos, Propertius, *Plin. l. 21. c. 11.*

Me juvat & multo mentem vincire lyæo, *Propert. l. 3.*
Et caput in verna ſemper habere roſa.

Eſtque adeò ſpecimen veris, Prudentius, *Prudent. cathemer. in præfat.*

Quàm multas hyemes volverit, & roſas
Pratis poſt glaciem reddiderit, nix capitis probat.

Quæ res ſcilicet, eſt tam vulgaris, tamque trita ut M. Tullius hinc occaſionem captarit illudendi ſocordiæ Verris, qui nihil neque ſciret neque ſaperet ſupra vulgum. *Cùm autem*, inquit, *ver eſſe cœperat, cui initium iſte non à Favonio, neque ab aliquo aſtro notabat; ſed cùm roſam viderat, tum incipere ver arbitrabatur.* Roſæ herbarii centum ſpecies inveniunt, quas exequi non eſt inſtituti mei, qui id ago ut cognitiſſimi floris dignitatem repræſentem, quatenus recipitur in coronas. Etſi invenio apud Plinium uſum hujus floris eſſe minimum in coronamentis. Id quod ego à Plinio prolatum magnopere mirarer, & rejicerem ut falſum, ſi neſcirem Plinium ibi potiſſimùm agere de coronis iis, quæ in hoc tantùm ſunt inventæ ut capiti medeantur. Quamvis & ipſa roſa hoc ipſum præſtet, ut alibi dico, illa potiſſimùm quæ hinc nomen adepta vocatur coroneola autumnalis. Cæterùm una roſa propriè dicitur flos κατ' ἐξοχὴν. Id quod firmat Scholiaſtes Ariſtophanis in hunc locum, *Cic. in Verr. orat. 7.* *Plin. l. 21. c. 4.* *Ariſtoph. Achar.*

Ὥσπερ ὁ γεγραμμένος ἔχων στέφανον ἀνθέμων.

Quemadmodùm pictus habens coronam florum. Nam τὸ ἀνθέμων florum ait poſitum ἀντὶ τῶν ῥόδων pro roſarum. Et verò advertò interpretem Strabonis pro ſua cætera eruditione hæc verba, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ἐνδύμασι καὶ ἀνθειναῖς ἐσθῆσι διάγουσι, vertiſſe, mulieres in ro- *Strabo l. 3.*

ſeis degunt ornamentis. Meritiſſimò id quidem, cum roſa præ cæteris florere dicatur, ut apud Theocritum,

Theocrit. ἀδυ. eid.ι. ——Πολλὸς δ᾽ ἦ καὶ ὡς ῥόδα κισσὸς ἐπανθεῖ,

Virgil. in Cir. multa hedera floret ſicut roſa Et apud Virgilium,

——*ſparſaque liminibus floret roſa.*

Epigr. l. 4. Et apud incertum,

Ale, colla, come, pectus, femur, ungula, cauda
Paſtanis luceni floridiora roſis.

Et hoc, ſcilicet, florere proprium eſſe pulchritudinis, hinc diſcimus, quod ipſa pulchritudo ex ocu lis florere dicitur, ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνθεῖ τὸ κάλλος. *Achill. Tat. lib. 3.* Neque verò tantùm flos ſimpliciter prolata dictio ſæpe ſignat roſam, ſed & roſæ vocabulo ſæpe ſignificantur alii flores, ut *Sapho. in car.* in his Sapphicis verbis, πῶς οὐχί σοι μᾶλλον ἐξέσται μέγα φρονεῖν ἐφ᾽ ἑαυτῇ, καὶ λαμπρὸν ἂν μὴ τῶν ῥόδων, ἀλλὰ τῶν καρπῶν μετέχῃς ὧν αἱ Μοῦσαι φέρουσι χαρίζονται τοῖς παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν θαυμάζουσι; Quomodo non magis tibi licebit magnificè de te ſentire & ſplendidè, ſi non roſarum, ſed fructum ſis particeps quos Muſæ producunt & largiuntur iis qui doctrinam & philoſophiam admirationi habent. Similiter Dracontius omnes flores vocat roſeos in his verſibus,

Dracont. de opif. VI. dier.

Qui roſeis ſtellare nemus vel floribus agros
Imperat, autumni qui dulcia poma ſaporat.

Hinc roſa dicta eſt regina florum, ut in hoc ejus perelganti encomio quod fuit tantæ celebritatis, ut vulgo caneretur. Hæc quidem verba *Achil. Tat. lib. 2. & in fragm. Sapph.* Leucippe lepidiſſima virgo canit apud Achilem Tatium, εἰ τοῖς ἄνθεσιν ἤθελεν ὁ Ζεὺς ἐπιθεῖναι βασιλέα, τὸ ῥόδον ἂν τῶν ἀνθέων ἐβασίλευσε, γῆς ἐστι κόσμος, φυτῶν ἀγλάϊσμα, ὀφθαλμὸς ἀνθέων, λειμῶνος ἐρύθημα, κάλλος ἀστράπτον· ἔρωτος πνεῖ, Ἀφροδίτην προξενεῖ, εὐειδέσι φύλλοις κομᾷ, εὐκινήτοις πετάλοις τρυφᾷ, τὸ πέταλον τῷ ζεφύρῳ γελᾷ. Si regem floribus conſtituere Jupiter voluiſſet, non alium certè quàm roſam tali honore dignatus eſſet. hæc eſt terræ ornamentum, plantarum ſplendor, oculus florum, prati purpura pulchritudo coruſcans: hæc amorem ſpirat, Venerem conciliat, ſpecioſis foliis luxuriat, tremuliſque delectat, ejus frondes zephyri afflatu rident. Atque adeò uſque eò verum eſt, roſæ tribui regnum florum, ut corona è roſis præter cætera deſignet potentiam, regnum, imperium. *Ariſtoph. ἱππ.* Certè Cleon ille humilis adorator populi Athenienſis apud Ariſtophanem dicit illi in os,

Ἀλλ᾽ οἵ γε χρησμοὶ λέγουσιν [χρησμοὶ] ὡς ἄρξαι σε δεῖ
Χώρας ἁπάσης ἐστεφανωμένον ῥόδοις.

At oracula mihi dicunt fore ut imperes univerſæ regioni coronatus roſis. Pindarus de majoribus Meliſſi Thebani, eorumque virtutibus & felicitate loquens, poſt multas acceptas clades, denique

eos comparat roſis, veluti in culmine omnis decoris, omniſque potentiæ poſitos,

χθὼν ἅτε φοινικίοις ἄνθησεν ῥόδοις. *Pindar. Iſth. od. 4.*

Sicut terra purpureis floruerunt roſis. Huc accedit, quod quoties roſa jacitur aut ſpargitur, ſanè eſt index publicæ lætitiæ. Hujuſmodi eſt illud in fragmentis Steſichori, *Steſichor. in carm.*

πολλὰ μὲν κυδώνια μᾶλα ποτερρίπτουν ποτὶ δίφρον
ἄνακτι, πολλὰ δὲ μύρρινα φύλλα, καὶ ῥοδίνους στεφάνους,
ἴων τε κορωνίδας οὔλας.

Multa quidem cydonia mala projiciebant ad currum regi, multaſque myrteas frondes, & roſeas coronas, violarumque apices teneros. Similiter Lucretius de Idæa matre, ſive terra, *Lucret. l. 2.*

Ergo cùm primùm magnas invecta per urbes
Munificat tacita mortales muta ſalute,
Ære atque argento ſternunt iter; omnia circùm
Largifica ſtipe ditantes; ninguntque roſarum
Floribus, umbrantes matrem, comitumque catervas.

Nec publicæ tantùm lætitiæ, verùm & privatæ roſa nunquam non teſtis eſt Anacreon ille feſtiviſſimus vult redimiri roſis, *Anacr.*

ῥόδοις δὲ κρᾶτα
Πύκασον, καλὴ δ' ἑταίρην.

Roſis verò caput corona. Voca autem amicam. Et alibi,

τὸ ῥόδον τῶν ἐρώτων
Μίξομεν Διονύσῳ.
τὸ ῥόδον τὸ καλλίφυλλον
Κροτάφοισιν ἁρμόσαντες.

Roſam amorum miſcebimus Dionyſio, Roſam pulchris foliis capiti aptantes. Alio item loco,

Ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι
Καταστέφειν κάρηνα.

Mihi curæ eſt roſis coronare caput. Nempe dum agitur convivium. Quippe corona roſea in conviviis potiſſimùm dari ſolita. Propertius, *Propert. lib. 3.*

Me juvat & multo mentem vincire Lyæo,
Et caput in verna ſemper habere roſa.

Et Anacreon,

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν,
Τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ Ναυκρατίτην.

At coronas vir quiſque habuit tres, illas [duas] quidem roſeas. hanc verò Naucratiten. Certè quod ſupra dixi roſam regnare, id quoque vere deprehenditur in conviviis, Martialis, *Martial. epigr. lib. & Plin. lib. 3. epiſt. ep. 21.*

Hæc hora eſt tua dum furit Lyæus,

 Cùm

Philoſtrat. in imag. *Cùm regnat roſa, cùm madent capilli.*
Tunc me vel rigidi legant Catones.

Eſt autem corona roſacea propria convivii, quia Comus a quo *κωμάζειν* convivium celebrare, redimitur hac corona. Ipſæ adeò menſæ hoc lætiſſimo flore conſperguntur, ut apud Ovidium, *Ovid. lib. 5. Faſt.*

Tempora ſutilibus pinguntur tecta coronis,
Et latet injecta ſplendida menſa roſa.

Et paulò poſt,

Annuit, & motis flores cecidêre capillis,
Decidere in menſas ut roſa miſſa ſolet.

Horat. l. 1. carm. od. 38. Quem morem expreſſit Horatius,

—— neu deſint epulis roſæ.

Horat. l. 2. carm. od. 3. Et alibi,

Mitte ſectari roſa quo locorum
—— Sera moretur.

id eſt, ubi protrahatur convivium. Qui mos è provinciis tranſmarinis unà cum cætero luxus apparatu Romam delatus tam frequens fuit, ut apud Poëtas nihil quicquam ſit magis obvium quàm roſa adhibita potationibus, & conviviis. Horatius,

Huc vina & unguenta, & nimiùm breves
Flores amœnæ jube ferre roſæ.

Horat. l. 2. carm. od. 11. Alio item loco,

Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temerè & roſa
Canos odorati capillos
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti?

Horat. l. 3. carm. od. 19. Denique alibi,

Parcenteis ego dexteras Odi ſpargere roſas.

In ipſo Deorum ſolenni cultu, & in apparatu ſacrificali ſuus roſæ locus ſemper fuit. Columella, *Colum. de cul. hort. lib. 10.*

—— ingenuo confuſa rubore
Virgineas adoperta genas roſa præbet honores.
Cœlitibus, templiſque Sabæum miſcet odorem.

Hinc fit, ut roſæ nullum florem componere auſis. Id quod Theocritus diſertim dicit, *Theocrit. ὀδοιπόρ. Id. 8.*

Ἀλλ' οὐ σύμβλητ' ἐςὶ κυνόσβατος, οὐδ' ἀνεμώνα
Πρὸς ῥόδα, τῶν ἄνδηρα, παρ' αἱμασιαῖσι πεφύκει·

Sed non conferenda ſunt rubus caninus & anemone cum roſis, quorum flores circa ſepes naſcuntur. Extat & verſus Perſii in quodam fragmento relatus à Hieronymo, quo roſæ præſtantia luculenter demonſtratur,

—— quiſ-

—— *quicquid calcaveris, hoc roſa fiat.* *Hieron. l. 1.*
roſa, hoc eſt, quod in odoribus, coloribus, floribus ſuaviſſimum, *epp. ep. 16.*
pulcherrimum, gratiſſimum eſt.

CAPUT VI.

Roſa delicata & mollis. Eſſe, dormire, potare in roſa. Roſa Veneri dilecta. Comus roſa coronatur. Sertum Veneris ex utraque roſa nexum candida & nigra. Roſeus color, id eſt Venereus, pudicus, verecundus. Oſculum roſeum. Roſa unde nata, unde dicta. Roſæ purpura.

ATque hæc quidem roſæ dignitas conficitur è pluribus dotibus ejus; Quarum prima eſt, ut ſit delicata & mollis. ἐπαινεῖν χρὴ τὸ χαῦνον τοῦ στεφάνου [ῥοδίνου] καὶ ἁπαλὸν, laudare oporter laxitatem & mollitiem roſaceæ coronæ. Nempe, regibus, iiſque qui vivebant luxu regio, pulvini farciebantur è roſa. Cui uſui præcipue Melitenſis apta fuit ut delicatiſſima. Porrò iſti delicatuli & nauſeatores, qui quantum eſt voluptatum conſumpſerunt, dicebantur eſſe in viola aut in roſa, ut dixi in viola, ac præterea dormire in roſa. Pedo de victore, *Philiſtr. in Imag.* *Cic. act. 7. in Verr.*

Sic eſt, victor amet, victor potiatur in umbra; *Epigr. in obit. Mæcen.*
Victor odorata dormiat inque roſa.

nec in roſa tantùm, ſed & in omnibus vernis floribus. Oppianus, *Oppian. l. 2. κυνηγ.*

Οἷος μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐπ' ἄνθεσιν εἴαρος ὥρῃ,
Οἵη δ' αὖτε θέρευς γλυκερὴ σπήλυγγι χαμεύνη.

Quàm dulcis eſt ſomnus in floribus veris, quàm item rurſum æſtate dulcis in antro eſt cubatio humi. Dicebantur quoque potare in roſa, ut apud M. Tullium loquentem de M. Regulo, *Clamat, virtus beatiorem fuiſſe, quàm potentem in roſa Thorium.* Inter portenta deliciarum fuit Veneri dare operam in roſa, Certe Horatius quærit è puero quis ipſo fruatur in roſa, *Cic. lib. 2. de fin.* *Horat. l. 1. carm. od. 5.*

Quis multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis urget odoribus?
Grato Pyrrha ſub antro.

Nempe, deliciæ roſæ Venerem quoque demonſtrabant, quia, ut ſuprà ex Achille Tatio dicebam, hic flos ἔρωτος πνέει, καὶ Ἀφροδίτην προξενεῖ, amorem ſpirat, & Venerem conciliat. Quemadmodum cæteri flores, verni, atque adeò omnia verna. Oppianus, *Oppian. l. 1. κυνηγ.*

Καὶ δ' αὐτοῖς μισγέπουσιν ἐν εἴαρι μᾶλλον ἔρωτες,
Εἴαρι καὶ πάνδημος ἐπιβρύθει Κυθέρεια.

Vere ipſis hominibus magis [fervent] amores. Vere namque vulgata, ſeu vulgivaga ingruit Venus. Certè Martianus Capella Veneri plectit coronam è roſis. *Huic*, inquit, *roſis decuſſatim vinculatis ſertata contextio*. Et nequis dubitet ipſum loqui de Venere, addit, *Quam & conſpicere nitentem, & fantem audire dulces illecebras, & attrahere fragrantiſſimi ſpiritus halitibus redolentem, & oſculis lambere, & contingere corpore, ejuſque velles cupidine ſuſpirare. Quæ quidem licet amorum, voluptatumque mater omnium crederetur, tamen eidem deferebant pudicitiæ principatum.* Venus item propriis creditur gaudere roſis, id eſt natis in horto ſuo, ἔρωτες δὲ ῥόδων στεφάνους πλεξάμενοι, οὓς ἐξ Ἀφροδίτης κήπων, ὅταν θέλωσι, δρέπονται, τὴν παστάδα πᾶσαν ἀνάπτουσιν. Cupidines autem plexis coronis quas è Veneris hortis, cùm volunt decerpunt, porticum omnem incendunt. Eſt ergo roſa in tutela Veneris διὰ τὸν ἀφροδισιασμὸν, propter uſum rei Venereæ, cujus videtur eſſe ſymbolum. Et ideo amatores plerunque hoc munere colunt dominas. Theocritus de Polyphemo amatore Galateæ,

Martian. Cap. lib. 1. — Himer. μελ. ἐκλ. — Theocrit. Cycl. eidyll. ια.

> Ἤρατο δ' οὐ ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
> Ἀλλ' ὀλοαῖς μανίαις.

Amavit verò non roſis, aut pomis, aut cicinnis, (ac ſi dicat, ut ſolent cæteri amatores,) Sed pernicioſis furiis. De tali quoque corona veriſimile eſt loqui Propertium, cùm luſitans cum ſua domina coronam ei imponebat,

Propert. l. 1.

> *Et modo ſolvebam noſtra de fronte corollas,*
> *Ponebamque tuis Cynthia temporibus.*

Cùm Bacchum Amor inebriaſſet, venit ad Ariadnem redimitus corona roſacea. Ergo illa libidinoſa Palæſtra apud Lucianum, cùm appeteret complexus hoſpitis, plurimis roſis lectum conſperſit; τὰ μὲν [ῥόδα] οὕτω γυμνὰ καθ' αὑτά, τὰ δὲ λελυμένα, τὰ δὲ στεφάνοις συμπεπλεγμένα. Quædam roſæ erant ſingulæ ſive nudæ per ſe, aliæ ſolutæ, aliæ coronis implexæ. *Roſæ*, inquit Fulgentius, *& rubent & pungunt, ut etiam libido. Rubet verecundiæ opprobrio; Pungit etiam peccati aculeo. Et ſicut roſa delectat quidem, ſed celeri motu temporis tollitur, ita & libido libet momentaliter, & fugit perenniter.* Has ob cauſas roſeam coronam tribuunt Como cuidam numini, cujus ſupra mentionem feci, qui adſtat in thalami foribus aureis ſicuti conciliatior utriuſque ſponſi, & primi complexus conjugialis author. Cujus corona laudatur propter laxitatem & mollitiem, & roſidum illud roſarum, quæ prope dixerim, unà cum odore ſunt pictæ. Hunc ſanè Comum, aut quempiam coronatum Comi munia obeuntem deſcribit Oppianus in his verſibus,

Philoſtrat. in imag. — Lucian. luc. ſive aſ. aur. — Fulgent. lib. 2. mytb. in Vene. — Phornut. in Como. — Philoſtr. in imag. — Oppian. l. 1.

> Ὡς δέ τις ἠϊθέων ὑπὸ νυμφοκόμοισι γυναιξὶν

Εἵμασιν

Εἵμασιν ἀργενοῖσι καὶ ἄνθεσι πορφυρέοισι
Στεψάμενος, πνείων τε παλαιστίνοιο μύροιο
Ἐς θάλαμον βαίνησιν ὑμῖν ὑμέναιον ἀείδων·

Quomodo aliquis juvenum è pronubis mulieribus, Veſtibus candidis, & floribus purpureis Redimitus, ſpiranſque Palæſtinum unguentum. In thalamum aſcendit vobis hymenæum canens. *Philoſtr. in Imag.* Fingiturque & pingitur hoc numen ferè in comitatu amantium à quibus ὁ μὲν κυανόπρωρον, ὁ δὲ χρυσόπρωρον· ὁ δὲ ἄλλος ἀλλόπ, τῶν ποικίλων ἀκατίων ἐμβεβηκὼς πλεῖ. καὶ Κῶμος αὐτὸς, καλοί τε καὶ ἐστεφανωμένοι. καὶ ὁ μὲν αὐλεῖ, ὁ δὲ κροτεῖ φησίν· ὁ δὲ ᾄδει, οἶμαι. Quorum alius cyanea, alius aurea prora, alius aliquam aliam è verſicoloribus cymbis ingreſſus navigat. Et Comus ipſe & pulchri & coronati. Et hic quidem tibias inflat. Alius plaudit, inquit. Alius canit, opinor. Hæc quoque roſea corona eſt Veneris propter ejus colorem, qui conſtat è duobus coloribus candido & rubro. Neque enim Venus ῥοδόχρους ex uno tantùm coloris genere plexam coronam gerit; ſed ut originem roſei, hoc eſt, ſui coloris repræſentet, capite geſtat ſertum διδυμόχροον, nempe ex utraque roſa contextum candida & rubra, id eſt nigra purpuraſcente; cujuſmodi eſt illa Indica quam deſcribit Achilles Tatius; etſi is eam non roſam nominat, ſed florem, ac ne florem quidem, ſed frondem. *Achill. Tat. lib. 4.* Et hic, ſcilicet, eſt ſenſus horum verſuum qui ſunt apud Valerium Flaccum, ubi is coronam Veneris facit duplicem, ob utriuſque coloris mixturam, ex qua conficitur roſeus. *Val. Flacc. l. 8. Argo.*

—— ipſa ſuam duplicem Cytherea coronam
Donat, & arſuras alia cum virgine gemmas.

ubi gemmas arſuras non interpretor lapillos ignitos aut igneſcentes. ſed ipſas roſas, quæ propter colorem ardere dicuntur, ut apud Plutarchum ἄνθεσι φλέγοντα τοῖς ῥοδίνοις στέφανον, floribus ardentem roſeis coronam, *Plutarch. ſymp. 3.* Id quod à Græcis ſumpſit Apulejus deſcribens coronam ſuæ Deæ, *nunc*, inquit, *albo candore lucida, nunc croceo flore lutea, nunc roſeo rubore flammida.* *Apul. l. 11. Metam.* Hinc eſt quod in roſa commendant verecundiam. Certè ob hunc ruborem hæc è roſis ſive roſacea corona propriè dicitur purpurea, ſive purpuraſcens, ut in his verbis, τὴν χρυσῆν κόμην ῥόδων στεφάνῳ πορφύρουσαν. *Conſt. Cæſ. l. 11. c. 20.* Auream comam roſarum corona purpurante. *Himer. μελ. ἐκλ.* Cæterùm cùm Euripides capillis Veneris innectit ſerta roſea, utrumque roſæ genus intelligit. *Eurip. Med. actu 3. de Ven.*

αἰεὶ δ᾽ ἐπιβαλλομέναν
χαίταισιν εὐώδη ῥοδέ-
ων πλόκον ἀνθέων
τᾷ σοφίᾳ παρέδρους

πέμπειν ἔρωτας,
παντοίας ἀρετῆς ξυνεργούς,

ubi ſemper innectit capillis aurea ſerta nectareis ex floribus, ut excitet amores Sophiæ contubernaleis, omnigenæ virtutis cooperatores. Nempe roſaceus color mammis Veneris eſt concolor, quas ei Anacreon roſeas tribuit, ubi deſcribit hanc Deam ſculptam in diſco, & quidem natantem,

Anacr. *ῥοδέων δ' ὕπερθε μαζῶν*
ἁπαλῆς ἔνερθε δειρῆς
μέγα κῦμα πρῶτα τέμνει.

Roſearum verò ſuper mammillarum tenera ſub cervice, magnum fluctum prima ſecat. Hujus quoque Deæ cervix eſt roſea. Virgi-
Virgil. 1. Æneid. lius de Venere,

Dixit, & avertens roſea cervice refulſit.

Tum os roſeum, Virgilius de hac ipſa,

Virgil. 2. Æneid. *—— roſeoque hac inſuper addidit ore.*

Veneris plantas Apulejus facit roſeas. Apud eundem Venus eſt *to-*
Apul. l. 4. Metam. *tum revincta corpus roſis micantibus.* Ut ergo Venus pulchritudine omnes Deas antecellit, ita hic ipſe roſeus, hoc eſt, Venereus
Apul. l. 6. Metam. color & cœleſtis quidam rubor cæteris omnibus antiſtat, vel ob id potiſſimùm quòd eſt argumentum pudoris, ejuſque quæ adoleſcen-
Terent. Andr. tulos, virgines, mulieres decet verecundiæ *Erubuit*, inquit ille, *Salva res eſt.* Laudatur etiam ob pulchritudinem. Vix enim in fœmina probatur candor non aliquo rubore ſuffuſus.

Maxim. ſive Cornel. Gall. el. 1. *Candida contempſi, niſi quæ ſuffuſa rubore*
Vernarent propriis ora ſerena roſis.
Hunc Venus ante alios ſibi vindicat ipſa colorem;
Diligit & florem Cypris ubique ſuum.

Hunc ergo ruborem Virgilius tribuit Laviniæ virgini,

Virgil. 12. Æneid. *Accepit vocem lachrymis Lavinia matris*
Flagrantes perfuſa genas; cui plurimus ignem
Subjecit rubor, & calefacta per oſſa cucurrit.
Indum ſanguineo veluti violaverit oſtro
Si quis ebur; vel miſta rubent ubi lilia multa
Alba roſa. Tales virgo dabat ore colores.

Iridi quoque hic ipſe poëta tribuit os roſeum,

Virgil. 9. Æneid. *Ad quem ſic roſea Thaumantias ore locuta eſt.*

Huc colorem & florem alibi Virgilius vocat rutilum, ejuſque comam Punicam,

Virgil. in roſa. *Ecce & defluxit rutili coma Punica floris*
Dum loquor, & tellus tecta rubore micat.

Idem ſuam puellam facit roſeis digitis,

Aut

Aut roſeis digitis viridem decerpſerit uvam. *Virgil. in Dir.*

Cùm Horatius queritur Telephum Lydiæ videri pulchrum, ait illam laudare roſeam ejus cervicem,

Cum tu Lydia Telephi Cervicem roſeam, *Horat. l. 1. Carm. od. 13.*
——— & cerea Telephi ——— laudas.

Achilles Tatius deſcribens Melittæ pulchritudinem, ait illam revera eſſe pulcham, ac diceres, inquit, illius vultum lacte perunctum, & genis ejus innatum eſſe roſam. Heſiodus Euricem unam filiarum Oceani vocat ῥοδόπηχυν roſeis lacertis; Theocritus Helenam διὰ τὸ καλλίστευμα roſeam, ſive roſei coloris, *Achill. Tat. lib. 5. Heſiod. Theogn. Theocrit. in Hel. epith. εἰδ. η.*

Ὦ δὲ καὶ ὁ ῥοδόχρως Ἑλένα Λακεδαίμονι κόσμος.

Callimachus ait, poſtquam Pallas ſe perfricuit oleæ unguento, quod Græcis eſt ῥόδινον, ei recurriſſe ruborem, qualis eſt roſæ, aut grani mali Punici. *Callimach. εἰς λουτ. τῆς Παλλα.*

Ὦ κῶραι· τὸ δ' ἔρευθος ἀνέδραμε πρώϊον οἵαν
Ἢ ῥόδον, ἢ σίβδας κόκκος ἔχει χροΐαν.

Virgilius Niſo tribuit crinem roſeum, id eſt pulcherrimum, *Virgil. in Ciri.*

Et roſeus medio fulgebat vertice crinis.

Et Tibullus, *Tibull. l. 1. el. 4.*

Carmine purpurea eſt Niſi coma,

purpurea, id eſt roſea, ut infra dico. Quid, quod oſculum pulchræ feminæ, propter indolem, ut ille ait, dicitur roſeum? Capella de Jove implicante ſe Danaë,

Sic admovetur ori, *Martian. Cap. lib. 9.*
Roſeumque circumacta
Rapit oſculum puellæ;
Gremioque complicatus
Pretium tulit pudoris.

Similiter Muſæus Herus virginis genas facit roſeas, *Muſ. in poema.*

Ἄκρα δὲ χιονέων φοινίσσετο κύκλα παρειῶν
Ὡς ῥόδον ἐκ καλύκων διδυμόχροον· ἦ τάχα φαίης
Ἡροῦς ἐν μελέεσσι ῥόδων λειμῶνα φανῆναι.

Summi nivearum rubebant circuli genarum, Ut roſa ex thecis bicolor. Certe diceres Herûs ex membris roſarum pratum apparere. Tatius de vultu Leucippes, τὸ στόμα ῥόδον ἄνθος ἦν ὅταν ἄρχηται τὸ ῥόδον ἀνοίγειν τῶν φύλλων τὰ χείλη, Os ſeu vultus roſarum flos erat, cùm incipit roſa aperire labra foliorum. Poſtremò, roſa eſt Veneris, quia nata eſt è ſanguine Adonidis. Bion, *Achill. Tat. lib. 1. Bion in epitahl. Adon.*

Αἲ αἲ τὰν Κυθέρειαν, ἀπώλετο καλὸς Ἄδωνις
Δάκρυον ἁ Παφίη τόσσον χέει ὅσσον Ἄδωνις
Αἷμα χέει· τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίνεται ἄνθη.
Αἷμα ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀνεμώναν.

Væ væ Veneri, interiit pulcher Adonis. Lachrymarum Venus tantum effundit quantum Adonis ſanguinis fundit. Hæc verò omnia in terra convertuntur in flores. Sanguis roſam gignit, ſed lachrymæ anemonem. Similiter Ovidius facit Venerem flentem Adonidem ſuum, ac dicentem,

Ovid. l. 10. Metam.

—— at cruor in florem mutabitur.

Et paulò poſt,

—— ſic fata cruorem
Nectare odorato ſparſit, qui tactus ab illo
Intumuit; ſic ut fulvo perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet, cùm flos de ſanguine concolor ortus
Qualem quæ lento celant ſub cortice granum
Punica ferre ſolent.

Conſt. Caſ. l. 11. c. 18. Alii paulò aliter narrant hanc fabulam. Quippe ajunt, Adonide occiſo, Venerem nudis pedibus ingreſſam eſſe ſyluam; ibique ſpinis compunctam emiſiſſe cruorem. Inde roſam, quæ prius eſſet alba, cœpiſſe rubere, ac magis magiſque adlubeſcere. Alii tradunt convivium agitantibus Diis, inibi fuiſſe magnam copiam nectaris. Sed Cupidine choream ducente, altera alarum moviſſe, atque adeò vertiſſe pedem ejus crateris ubi erat nectar. Hinc roſæ purpureum, ſive puniceum colorem extitiſſe. Roſarum genus aliter tradit Anacreon in his verſibus,

Anacr.

Φέρε δὴ φυλὴν [τοῦ ῥόδου] λέγωμεν.
Χαροπῆς ὅτ' ἐκ θαλάττης
Δεδροσωμένην Κυθήρην
Ἐλόχευε πόντος ἀφρῷ,
Πολεμόκλονόν τ' Ἀθήνην
Κορυφῆς ἐδείκνυε Ζεύς,
Τότε καὶ ῥόδον ἀγητὸν
Νέον ἔρνος ἤνθισε χθὼν,
Πολυδαίδαλον λόχευμα.

Agedum originem roſæ dicamus. Cùm cærulis ab undis Sale roſidam Cytheren Spuma edidit profundi, Joviſque cùm Minerva E vertice exiluit Armata ſcuto & haſta, Tunc nobilis roſarum Stirps edita eſt beato Terræ ſinu, venuſtus, Miræque fœtus artis. Cæterùm colorem roſæ Theocritus vocat ſplendorem purpureæ roſæ, ἀγλαΐην πυρσοῖο ῥόδου. Hinc eſt, quod Prudentio roſaria ſunt purpurea, id eſt, ut Plinius ait, coloris ardentiſſimi,

Theocrit. Europa eid. 18. Plin. l. 21. c. 4. Prudent. Cathe.

Illic purpureis tecta roſariis
Omnis fragrat humus.

Ubi roſaria credibile eſt ſumi non tantùm pro virgultis è quibus roſæ naſcuntur, ſed pro omnis generis floribus. In quo ſignificatu

hæc

hæc vox placita eſt poëtæ Chriſtiano. Dracontius de Adamo & Eva, *Dracont. de opif. VI. dier.*

Ibant per flores, per tota roſaria læti
Inter odoratas meſſes, lucoſque virenteis.

Hanc purpuram eleganter expreſſit Martianus Capella his verbis, *Mart. Cap. l.1. c.79.*

Ac ni roſetu purpuraret culmina *Iſidor. l.17. c.9.*
Aurora primo convenuſtans habitu, &c.

Ergo ingenioſè noſtri roſam à ſpecie floris nuncupatam volunt, *quod rutilanti colore rubeat.* Quem Dracontius vocat roſeum ruborem. Certè roſam Græcorum imitatione plerunque purpuream vocant. Virgilius. *Virgil. in Cul.*

Et roſa purpureo creſcit rubicunda colore

Et Horatius, *Horat. l.3. carm. od. 10.*

Te lanæ probè nobilem
Tonſæ Luceriam, non cithara decent,
Nec flos purpureus roſæ.

Hanc purpuram alibi Horatius punicantem facit, *Horat. l.4. carm. od. 10.*

Nunc & qui color eſt puniceæ flore prior roſæ.

Equidem, ſi non mihi ipſe neſciens imponam, purpuram in coloribus eum dici puto, cui ineſt tantum ardoris & vivacis efficaciæ, ut propriè opponatur pallori. Et hoc ſenſu flores dicuntur purpurei, hoc eſt, nativis coloribus præditi, ut in his verſibus,

Et quæ marmoreo pede Naiades uda ſecantes *Aurel. Nemeſ. ecl. 2.*
Littora, purpureos alitis per gramina flores.

Idem paulò poſt ait, ſibi ſine Donace lilia videri nigra, & roſas pallentes,

At tu ſi venias, & candida lilia fient,
Purpureæque roſæ, tum dulce rubens hyacinthus.

Ubi manifeſtum eſt, pallorem & purpuram in floribus eſſe oppoſita.

CAPUT VII.

Roſæ color cœleſtis. Purpura cur dicatur nigra. Roſæ odor. Sermo ſuavis vocatur roſa. Roſa eſt Gratiis flos dilectus. Eſt coronamentum Muſarum. Eſt medicamentoſa. Alii & quidem admirabiles effectus roſæ. Centenaria roſæ, ſive centaureæ malè legitur apud Tertullianum; iſque locus emendatus. Centenarius numerus eſt ſymbolum caſtitatis. Quibus floribus roſa ſocietur. Roſæ munus quid ſignet.

TAnta gratia, tantaque pulchritudine cenſetur purpureus, ſive puniceus roſæ color, ut etiam cœlo ſit exceptus. Certè Luciferum

rum poëtæ faciunt roſeum; quippe qui eſt Auroræ nuntius & Vene-
Val. Flacc. l. 2. Argon. ris emiſſarius. Valerius Flaccus,

—— qualis roſeis & Lucifer alis,
Quem Venus illuſtri gaudet producere cœlo.

Nempe Lucifer è ſe ejectat illum nitorem roſulentum qui ſe Auroræ & Veneri anteambulonem præbet; qui cum ſit roſeus, eſt quoque
Dracont. de ope. VI. dier. purpureus, ſcilicet, ὑπ' ἀμφιλύκη, ſub diluculo. Dracontius,

Aſt ubi purpureum ſurgentem ex æquore cernunt
Luciferum vibrare jubar, flammaſque ciere.

Virgil. de ortu ſol. Ipſi adeò Auroræ poëtæ tribuunt veſtem roſeam. Virgilius,

Surgit ab Oceano Tithoni fulgida conjux,
Et veſte ab roſea ſubruit ipſa pedes.

Hunc ipſum in Diris vocat roſeum amictum. Ab aliis poëtis Au-
Q. Calab. lib. 3. rora dicta eſt ῥοδόπεπλος roſeo inſignis peplo. Virgilius quoque
Virgil. in Cul. Auroræ tribuit roſeos capillos,

Crinibus & roſeis tenebras Aurora fugarat.

Et alibi,

Virgil. in Ciri.

Aurea fulgebat roſeis Aurora capillis,

Alio item loco,

Et roſeus medio fulgebat vertice crinis.

Virgil. 6. Æneid. Alibi Auroræ dat nunc quadrigas, nunc bigas roſeas,

Hac vice ſermonum roſeis Aurora quadrigis
Jam medium ætherio curſu trajecerat axem.

Virgil. 7. Æneid.

Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Alibi ei tribuit roſeas manus,

Virgil. in epigr.

Et roſeis manibus ſydera diſpulerat.

Ovid. lib. 7. Metam. Ovidius eam donat ore roſeo; ejuſque atria facit plena roſarum,

Ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Ovid. lib. 2. Metam. *Purpureas Aurora fores, & plena roſarum*
Atria.

Et Theocritus tribuit ei roſeos lacertos.

Theocrit. Pharmac. eid. 2.

—— ἀνίκα πέρ τε ποτ' ὠρανὸν ἴτρεχον ἵπποι
Ἀ'ῶ τὰν ῥοδόπηχυν ἀπ' Ὠ'κεανοῖο φέροισαι.

Ipſa lora cœleſtis currus, illius quo ſol vehitur, operta ſunt roſis, ac proinde purpurea, Prudentius,

Prudent. contra Symm. l. 1.

Immotaſque rotas, & flecti neſcia lora
Aut ornat redimita roſis, aut thure vaporat.

Ipſe adeò Phœbus poëtis quandoque eſt roſeus, Virgilius de Ænea
Virgil. 11. Æneid. & Turno pugnaturis,

Continuoque ineant pugnas, & prælia tentent,
Ni roſeus feſſos jam gurgite Phœbus Ibero
Tingat equos.

Cæte-

Cæterùm purpuream roſam verè poſſumus vocare illam Indicam; qui eſt flos planè mirabilis, ſi iis fides eſt, quæ de ea memorantur apud Achillem Tatium, quamvis eam ipſe vocet nigram, *μέλαν τῶν ῥόδων Ἰνδῶν*. *Achill. Tat. lib. 6.* Et verò propriè nigra purpura dicitur, quia *color purpuræ*, inquit Caſſiodorus, *eſt obſcuritas rubens, & nigredo ſanguinea*. *Caſſiod. l. 1. Var. ep. 2.* Eximio roſæ colori accedit odor jucundus, quamvis anguſtus; *Plin. l. 21. c. 4.* qui certè perpetuò certat cum colore. Ut roſæ rubor contendit cum rubore auroræ, ita odor hujus floris certat cum ſuaviſſimo odore ſurgentis diei. Quas venuſtates expreſſit Virgilius in illo epigrammate, quod inter alia carmina eſt illud ipſum quod roſa inter cæteros flores, *Virgil. in epigr.*

Ambigeres, raperetne roſis Aurora ruborem,
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum;
Syderis & floris eſt domina una Venus.
Forſan & unus odor; ſed celſior ille per auras
Difflatur; ſpirat proximus iſte magis.

EnimveroGræci *ῥόδον* dici volunt *παρὰ τὸ ὄζω, καὶ κατ' ἀντίφρασιν τὸ μὴ ὄζον, ἀλλ' εὔοσμον ὄν*. *Etymol. ῥόδον.* Ut Plutarchus ait, roſa certè inde dicta, *ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδωδῆς ἀφίησι* quòd multam affluentiam odoris emittit. *Plutarch. ſymp. 3.* Quæ verba alicubi referuntur à Clemente Alexandrino. *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8.* Nec mirum ſi eam noſtri vocarunt odoratam, veluti proprio epitheto. Tibullus,

Fert caſiam non culta ſeges, totoſque per agros
Floret odoratis terra benigna roſis. *Tibull. l. 1. eleg. 3.*

Quippe ejus odor eſt tantæ efficaciæ, ut diſſimulari nequeat. Ea re Artemidorus eam in ſomnis viſam ait portendere perniciem *διὰ τὴν ὀσμὴν* propter odorem. *Artemid. l. 1. c. 79.* Qui ſanè odor tantæ ſuavitatis eſt, ut ſit pars luxus regii, quem M. Tullius Verri exprobrat; *Cic. 7. Verr.* *Reticulum ad nares*, inquit, *ſibi apponebat* [Verres] *tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ*. Porrò *μεταφορικῶς* quicquid in ſermone ſuave & jucundum eſt honeſtatur nomine roſæ. ut apud Ariſtophanem, *Ariſtoph. νεφ.* *ῥόδα μ' εἴρηκας*, roſas mihi dixiſti, id eſt rem gratam nuntias. *ἐμοὶ τὰ παρὰ σοῦ εἰρημένα ῥόδα ἐστιν*, ſuaviſſima verba mihi locutus es. *ἐν πατρίσι.* Contra ſiquid inconveniens & abſurdum & ſpurcum demonſtrandum eſt, id fit per hoc adagium, *ὗς διὰ ῥόδων*, ſus per roſas. Tantæ dignitatis roſa cùm ſit, non ſoli Veneri, ſed & ipſis Gratiis eſt flos dilectiſſimus. Anacreon, *Anacr.*

Ἴδε πῶς ἔαρος φανέντος
Χάριτες ῥόδα βρύουσι.

Vide ut ineunte vere Charites roſis abundant. Ut enim Gratia ea eſt quæ ſine ulla arte eſt, ita roſa nullo extrinſecus accerſito lenocinio, ſed per ſeipſa placet. Propertius,

Et facilis ſpargi munda ſine arte roſa.

Propert. lib. 4. *Roſæ virgines*, inquit Apulejus, *matutino rore florebant.* Quid,
Apul. l. 3. Metam. quod roſa quoque eſt coronamentum Muſarum? Thaliam Statius
Stat. lib. 2. Sylv. donat corona roſea,

—— crinemque decorum
Plutarch. *Fregiſſet roſea laſciva Thalia corona.*

Symp. 3. Apud Plutarchum Ammonius ait, coronam roſaceam eſſe conſecratam Muſis Theocritus roſam & ſerpyllum dicat Muſis.

Theocrit. epig. 1.

Τὰ ῥόδα τὰ δροσόεντα, καὶ ἡ κατάπυκνος ἐκείνα
Ἕρπυλλος κεῖται ταῖς Ἑλικωνιάσι.

Roſæ illæ roſcidæ, & denſum illud Serpyllum dicatum eſt Heliconiadibus. Præterea roſam, & coronam roſaceam capiti ſalutarem eſſe, ſupra ſatis eſt demonſtratum. Cui doti alia ſimilis, nec ſanè minor accedit, quòd & aliis morbis medetur. Id quod inter laudes
Anacr. hujus floris recenſet Anacreon,

τὸ δὲ νοσοῦσιν ἀρκεῖ,

morbo laborantibus hæc ſubvenit. Id quod ego quidem puto eſſe
Propert. lib. 4. illud quod Propertius innuit in hoc diſticho, in quo Vertumnum eas dotes, quibus ipſe præſtat, memorantem facit.

Paſtorem ad baculum poſſum curare, vel idem
Serpiculis medio pulvere ferre roſam.

Superiores roſæ dotes aliis inſuper Anacreon cumulat. Addit enim,

τὸ δὲ καὶ νεκροῖς ἀμύνει, mortuos propugnat, nempe

διὰ τὸ ῥόδινον, propter roſeum unguentum.

τὸ δὲ χρόνον βιᾶται,

tempori vim affert. Huc accedit; quod roſa eum qui obbrutuerit,
Lucian. Luc. ſive aſi. revocat ad dignitatem hominis. Ergo Palæſtra illa Lucium, qui ex homine factus eſſet aſinus, ſic alloquitur, ῥόδα γὰρ μόνον εἰ φάγοις, ἀποδύσῃ μὲν αὐτίκα τὸ κτῆνος, τὸν δ' ἐραστήν μοι τὸν ἐμὸν αὖθις ἀποδώσεις. ἀλλά μοι φίλτατε, μίαν νύκτα ταύτην ὑπομεῖνον ἐν τῷ ὄνῳ· ὄρθρου δὲ δραμοῦσα οἴσω σοι ῥόδα, καὶ φαγὼν ἰαθήσῃ. Quòd ſi roſas ederis, certe illico exues beſtiam, ac mihi meum amatorem continuò reddes. Verùm, chariſſime, unam hanc noctem perfer in aſino. At ipſa mane currens feram tibi roſas quas ubi comederis, ſanaberis. Infra hic Lucius adeptus in theatro roſas, iiſque paſtus humanæ formæ ſtatim eſt redditus. Denique homo factus coronatur roſis, στεφανοῦμαι τῷ φιλτάτῳ, καὶ εἰς ἀνθρώπους με ἀνασώσαντι ῥόδῳ, coronor amiciſſima, quæ-
Apul. l. 11. Metam. que me ad homines reſervavit, roſa. Ipſius Lucii hoc ipſum fatentis hæc ſunt verba, *Tunc ego trepidans aſſiduo pulſu micanti corde coronam quæ roſis amœnis intexta fulgurabat, avido ore ſuſceptam cupidus promiſſi devoravi. Nec me fefellit cœleſte promiſſum.* Poteſt etiam roſa, ſed Pieria tantùm, amiſſam memoriam revo-

care,

care, ut ex his Sapphicis verbis quamlibet non ſanis colligo, κατθα-νοῖσα ἢ κεῖσῃ ὐδέποτε μναμοσύνα σέθεν ἔσετ' ὐδὲ ποθ' ὕστερον. Deni- Stob. lib. 2.
que talis eſt prærogativa roſæ, ut, ſi quidpiam exemplo adſumendum eſt exprimendæ rei alicujus excellentiæ, ſi potiſſimùm hic honor habetur floribus, ex his omnibus nulla cujuſquam invidia eligatur roſa. Tertullianus, ait, *Roſam tibi ſi obtuiero, non faſtidies creatorem.* Apud eundem ſcriptorem, dum is coronam plectit è lectiſſimis floribus memorantur centenariæ roſæ, ut quidem & legit & emendavit Beatus Rhenanus. Verba Tertulliani hæc ſunt: *uti nunc laurea & myrto, & olea, & illuſtriore quaque fronde, &, quod magis uſui eſt, centenariis quoque roſis ex horto Midæ lectis, & utriſque liliis, & omnibus violis coroneris; etiam gemmis forſitan, & auro.* Sic, inquam, Rhenanus legit; & centenarias ait eſſe illas quæ Plinio ſunt centifoliæ, ac Theophraſto (ut ego addo; quod ipſum inde Plinius ſumpſit) ἑκατοντάφυλλα ῥόδα. Primò quidem rectè Rhenanus qui locum advertit eſſe depravatum; legebatur enim centauriis, pro qua dictione ipſe repoſuit centenariis. Etſi ea vox non ſolùm homini erudito, ut ille fuit, ſed & cuilibet in literis tyroni vel primo aſpectu ſuſpecta eſſe debuit. Sed quod pro centaureis repoſuit centenariis, & quod centenarias interpretatus eſt centifolias, id verò excuſari non poteſt. Quippe id pugnat cum Plinio, quo authore Cepio Tiberii Cæſaris principatu negavit centifoliam in coronis addi, præterquam extremos velut ad cardines nec odore nec ſpecie probabilem. Nec eò moveor, quod dici poteſt, centenarium numerum eſſe ſymbolum caſtitatis, ut diſcimus è Hieronymo, cujus hæc ſunt verba ad Lætam, *Sit in gremio aviæ, quæ repetat in nepte quicquid præmiſit in filia; quæ longo uſu didicit nutrirre, ſervare, docere virgines. In cujus coronam centenarii quotidie numeri caſtitas texitur.* Non ideo hinc quiſquam conficiet ullas eſſe roſas quæ dicantur centenariæ. Quòd ſi his verbis forte nixus eſt Rhenanus, arundine nititur, & rem parum exploratam obtrudit pro vera. Hic enim Hieronymus tantùm dicit, centenarii numeri caſtitatem texi in coronam Lætæ filiæ, hoc eſt, hanc virginem metere centuplicem fructum ſuæ caſtitatis. Nam hîc quidem corona ſignat fructum, ſeu præmium. Ergo texitur ei centuplex corona caſtitatis, centeno, inquam, fœnore ſuæ virtutis diteſcit & lætatur hæc virgo. Quid, quod haſce roſas, quæ Rhenano ſunt centenariæ & centifoliæ, Tertullianus diſertim ait, eſſe lectas ex horto Midæ? At in hoc horto, ſive roſeto nullæ centifoliæ, nullæ centenariæ, ſolæ ſexaginta foliorum provenerunt, & quidem cæteris omnibus odoratiores, lectiores, pulchriores. Quid ergo conjectare licet? Equidem pro centaureis aſſeveranter lego

Apul. l. 2. Metam.
Tertull. l. 1. adverſ. Marc.
Tertull. de cor. mil.
Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6.
Hieron. l. 1. epp. ep. 15.

ſpontaneis, totidem ſyllabis, nec planè diſſimili literarum ductu. Hoc enim vocabantur roſæ Midæ. Certè Herodoto ſunt αὐτόματα ῥόδα ſpontaneæ roſæ. οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίεω. ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα ἓν ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. Illi verò profecti in aliam terram Macedoniæ habitarunt juxta hortos qui dicuntur eſſe Midæ filii Gordii; In quibus naſcuntur ſpontaneæ roſæ, ſingulæ habentes ſexaginta folia, quæ odore excellunt inter alias. Ubi videre eſt roſas Midæ non eſſe centifolias ſed ſexagenûm foliorum: non item odore & ſpecie parum probabiles, ut centifolias, ſed odoratiſſimas; Et propter utramque dotem coronis, ut veriſimile eſt, adhibitas; unde rejiciebantur centifoliæ; poſtremò ſpontaneas dictas. Id quod, ſcilicet, in illo ſingulari horto ſingulare fuit.

Herodot. lib. 8.

Dracont. de ope. VI. dier. nonnullis mutatis.

Is cunctis hortis fertur felicior hortus
Floribus ambrſiis præclaro ceſpite pictus;
Plenus odoriferis nunquam marcentibus herbis.

Et quia earum roſarum quæ centifoliæ dicuntur, obiter mentionem feci, obiter quoque addam è Theophraſto, ῥόδων τὰ πλεῖστα εἶναι πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα, ἔνια δὲ καλοῦσιν ἑκατοντάφυλλα, roſarum plurimas eſſe quinque foliorum, alias duodecim, & viginti; quaſdam quas vocant centifolias. Cæterùm roſa omnibus vernis floribus, ſi modò coronis inſeruntur, rectè ſociatur, ut violæ narciſſo, liliis, ut dixi in viola. Quandoque ſoli narciſſo, Tatius, μία μὲν τοῦ ῥόδου καὶ τοῦ ναρκίσσου ἡ κάλυξ. unus roſæ & narciſſo calyx vel theca. Quandoque narciſſo & myrto. Idem Tatius; αἱ δὲ πρασιαὶ τῶν ἀνθῶν ὑπὸ τὰ πέταλα τῶν φυτῶν στιχηδὸν ἐπεφύκεσαν νάρκισσος, καὶ ῥόδα, καὶ μυρρίναι. Areolæ florum ſub foliis plantarum ordinatim innatæ erant; narciſſus, roſæ, myrti. Illud quoque conſtat, roſam apud omnes gentes eſſe in tanto honore, ut cuipiam data aut muneri miſſa ſit nobile argumentum benevolentiæ mittentis erga eum, qui hoc munere colitur. Roſam plerunque, nec refert nativam, an effigiatam, collegia & legitimi hominum cœtus offerunt illi, cujus in aliquo artium, ſcientiæve genere eminet ingenii doctrinæque præſtantia. Roſam Romanus Hierarcha adeunti ad ipſum alcui principi Chriſtiano honoris cauſa mittere ſolet. Roſam quoque hic ipſe Pontifex in iis ſupplicationibus quæ habentur poſt Imperatorem inauguratum, ac diademate inſignitum, manu geſtat. Hanc ipſam, cùm pervenit ad ædem Sanctæ Mariæ in Coſmedin ipſe eques Imperatori equiti dono dat. Hanc quoque Imperator manu geſtat, dum redit ad pontem Hadriani, ubi equites creat. Denique hæc ſunt verba ejus libri, cui titulus eſt

Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6.

Achill. Tat. lib. 1.

Achill. Tat. lib. 3.

Plato in Paulo II.

Pontific. Rom. in rubr. de proceſſ. Pont. & Cæſ. per urbem.

Cæ-

Cæremoniale Romanum. *Et Dominica quarta quadrageſimæ, in qua cantatur Lætare, Pontifex roſam benedicit, & illam poſt miſſarum ſolennia alicui magno principi, ſi præſens eſt in Curia, ſolet dono dare. Sin minus, mittitur ad aliquem regem, vel principem de conſilio Cardinalium, Finita benedictione, inungit cum balſamo roſam auream, quæ eſt in ipſo ramuſculo; & ſuper imponit muſcum tritum; & aſpergit roſam aqua benedicta, & adolet incenſo. Ponitur ſuper altari, dum à Pontifice celebratur miſſa. Eam deinde Pontifex defert ad cameram ſuam. Et ſi ille cui eam dare vult, eſt præſens, vocatur ad ejus pedes, & genu flexo dat ei roſam, multa dicens in ejus laudem.* Roſam quoque, ob præclaras dotes hujus floris video eſſe luculentiſſimum ſymbolum Anglici regni. Enimvero tot, tantaque hujus præclariſſimi floris decora ſatis valida ſunt commendandæ coronæ hinc nexæ, ſive ea plectitur è ſolo roſa, ſive roſa coronaria alios flores admittit in conſortium. Certè ejus honoris qui roſæ habetur, plures cauſas attuli, nimirùm, vel quòd eo odore fragrat, quo Dii oblectantur, & quo mortales eriguntur; vel quòd Gratiis eſt voluptati, vel quod Veneri eſt in deliciis, vel quod eſt nobile opus & argumentum poëtarum, & lubentia Muſarum; vel quòd tenera quælibet manus eam, nihil verita ſcabritiem & ſpinas, legere amat; vel quòd eſt flos Cupidinis; vel quòd epulas etiam hilarat, & Libero it comes; vel quòd Aurora, Nymphæ, Venus, ſunt roſeis digitis, lacertis, ore, cervice, planta, mammis, colore, & ſpecie; vel quòd ægrotantibus opitulatur; vel quòd mortuos propugnat; vel quòd tempori vim affert; vel quòd bruteſcentes homines reddit humanæ majeſtati, vel quòd & in ſenecta retinet odorem juventæ; vel quòd genere & ætate eſt Veneri & Minervæ æqualis & coæva; vel quòd purpura punicat, & candore nitet, & flammeo colore rutilat. Quas omnes roſæ dotes & laudes Anacreon complexus eſt illo carmine, cui eſt initium,

Στεφανηφόρου μετ' ἦρος
Μέλπομαι ῥόδον θερινὸν, &c.

Non ergo mirum, ſi cùm quempiam omnibus laudibus cumulatum ſignificamus, eum roſæ nomine honeſtare ſoliti ſumus. Hieronymus de puella laudatiſſima, *Et univerſa*, inquit *propinquitas roſam ex ſe natam gaudeat.*

Cærem. Rom.

Hieron. l. 2. epp. ep. 15.

CAPUT VIII.

Lilium flos vernus coronarius. Vnde prognatum, unde dictum. Proceritate & pulchritudine commendatur. Lilii candor. Lilium rubens, ſive purpureum. Lilium dicitur flos florum. λείριον & λειριόεις. Lilium eſt oblectamentum virginum. σοῦσα. Venus aſſimilatur lilio. Album, hoc eſt, ſplendidum. Excellens pulchritudo lilii. Amantes dominas liliis donant. Omnes flores vocati λείρια. In ſummitate ſceptri eſt lilium. Quibus floribus ſocietur lilium.

Plin. l. 21. c. 5. ROſæ proximus eſt lilio locus; quod ipſum eſt inter præcipua decora veris. Quippe *incipit medio roſarum proventu*. Eſtque inter utrumque florem multa cognatio olei, id eſt ejus unguenti quod vocant λείριον. Hac ratione lilium dicitur eſſe prognatum. (Clem. Al. pæd. lib. 2. cap. 8. Conſt. Cæſ. l. 11. c. 20.) Herculem Jupiter ex Alcumena ſuſceperat, nempe è mortali matre mortalem. Sed cum Jupiter id ageret ut eam immortalitate donaret, infantem ſuppoſuit uberibus Junonis tunc quidem dormientis. Infans ſuctu ſatur ſugere deſtitit, cùm tamen è mamma lac adhuc uberrimè ſtillaret. Quicquid ex eo lacte cœlo ſparſum eſt, confecit lacteum circulum. Is Græcis eſt γαλαξίας. Sed illa pars quæ terram humectavit genuit lilium, quod colore eſt conſimile lacti. Hinc lilii puritas commendatur; quomodo in roſa verecundia, in viola purpura, in gemmis rutilum. (Iſidor. l. 17. c. 9.) Dici ajunt lilia *quaſi liolia, quorum etſi candor eſt in foliis, auri tamen ſpecies intus effulget*. De lilii generibus etiam certant herbarii, potiſſimùm ſuper cognitione hemerocallis, quod volunt eſſe genus lilii ſylveſtris, cui quoque inter flores coronarios locus eſt aſſignatus. Cæterùm in hoc flore prima proceritas commendatur. Certè quæ Livio, Halicarnaſſæo, aliis ſunt papavera, illa, inquam, quæ Tarquinius decuti vult, Ovidio ſunt lilia, nimirum, ob excelſitatem. (Ovid. lib. 2. Faſt.)

Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia ſumma metit.
Nuntius ut rediit, decuſſaque lilia dixit,
Filius, Agnoſco juſſa parentis, ait.

Huic præclariſſimi floris excelſitati adhæret inſignis pulchritudo. Eſt enim lactei candoris, hoc eſt, alboris intaminati; uſque eò, ut, ſi quidpiam notabili candore viſendum dicimus, id, quicquid eſt, cum lilio comparemus, aut lilium albedine anteire hyperbolicè firmemus; ut apud Propertium commendantem pulchritudinem Cynthiæ ſuæ, (Propert. l. 2.)

Lilia non domina ſint magis alba mea.

Martia-

Martialis enumerans ea quæ cenſentur eſſe candidiſſima, lilii meminit, *Martial. lib. 1.*

> *Toto candidior puella cycno,*
> *Argento, nive, lilio, liguſtro.*

Hic ipſe alibi magnificat lilium intactum,

> *Nec modo politum pecudis Indicæ dentem,* *Martial. lib. 5.*
> *Niveſque primas, liliumque non tactum.*

Alio item loco puellam ſuam componit cum lilio & liguſtro,

> *Lilia tu vincis, nec adhuc dilapſa liguſtra,* *Martial. l. 8.*

Eſt tamen & rubens lilium, quod Plinius indicat eſſe illud quod Græcis eſt ſimpliciter κρίνον. ἴνια, inquit Theophraſtus loquens de liliis, καὶ πορφυρᾶ ἐστί. Quædam & ſunt purpurea. Et verò Græci ſignantes ea lilia quæ ſunt alba, ea quidem vocant κρίνα, ſed ſæpiùs addunt, λευκὰ, alba, ut infra videbimus. Nos ergo, in coronamentis agnoſcimus duplex lilium, album & purpureum. Nempe, hoc illud eſt quod Tertullianus ait, cùm nominat utraque lilia, *Et utriſque liliis*, inquit, *& omnibus violis coroneris*, Sunt autem lilia purpurea illa quæ *monſtrificis hominum ingeniis fieri* tradit Plinius. Non, inquam, talia naſcuntur, ſed fiunt. *Mirum*, inquit Plinius, *ita tingi aliquid, ut naſcatur infectum.* Id qua ratione fiat, hoc eſt, quomodo lilia quæ natura ſunt candida, ars faciat purpurea, docet Conſtantinus Cæſar. Quicunque lilio color adſit, certè eſt flos tantæ gratiæ & pulchritudinis, ut Junoni ſit dilectus. κρίνῳ δὲ ἥδεσθαι τὴν Ἥραν φασὶ, lilio Junonem delectari ajunt, inquit Clemens Alexandrinus. Certè hic flos ſicuti roſa, dicitur ἄνθος ἀνθῶν flos florum. Et ut apud Græcos ῥόδον non ſolùm ſignat roſam, ſed & rem quamlibet grati odoris, ita λείριον dici ajunt quicquid floridum, ſuave, & expetitum eſt, ut in hoc verſu Nicandri, *Plin. l. 21. c. 5. Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6. Tertull. de cor. mil. Plin. l. 21. c. 5. Conſt. Cæſ. l. 11. c. 21. Clem. Al. pæd. lib. 2. cap. 8.*

> —— λείρια δ' ὡς ἴα, τοῖα περιτρέφει. *Nicand. ther.*

Lilia verò, ut violas, qualia circumvertit. Uſque eò, ut λειριόεις ſignet floridus, ſuavis, gratus. Oppianus de odore myrrhæ,

> ὀδμὴ δ' αἶψα θάλασσαν ἐπέδραμε λειριόεσσα. *Oppian. l. 3. ἁλιευτ.*

Odor verò ſtatim mare incurrit ut lilii. οἱ ἀγορηταὶ τῶν Τρώων τὴν ὄπα τὴν λειριόεσσαν ἀφιᾶσι, inquit Lucianus, Trojanorum oratores lilialem, hoc eſt, floridam quandam vocem emittunt. Pindaro λείριον eſt ἄνθεμον floridum, & λείρια κηρία μελισσάων Oppianus vocat floridos ac ſuaves apum favos. Petronius Arbiter lilia facit ridentia. *Lucian. Herc. Gall. Pind. Nem. od. 7. Oppian. κυνηγ. l. 1.*

> *Albaque de viridi riſerunt lilia prato.* *Petr. Arb. Sat.*

Non ergo mirum, ſi hic flos eſt oblectamentum virginum. Certè Theocritus facit Europam carpentem lilia. Et Idon ſuam Donacem nducit legentem hunc florem. *Theocr. eid. 18.*

Aurel. Nemeſ. ecl. 2.

Dicite quo prato Donacen, qua fortè ſub umbra
Inveniam roſeis ſtringentem lilia palmis.

Ovidius, aliis nymphis legentibus hos & illos flores, unam Proſerpinam facit colligentem crocos & alba lilia,

Ovid. lib. 4. Faſt.

Ipſa crocos tenues, liliaque alba legit.

Hic ipſus alibi de hac eâdem Proſerpina,

Ovid. lib. 5. Metam.

——quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit, &c.

Etymol. σῦσα & σῦσον.

Hîc obiter dico, à Phœnicibus lilia vocari σῦσα. Unde Σῦσα ἡ πόλις ἀπὸ τῶν ἀειφυκότων κρίνων, Suſa urbs ab circumnaſcentibus liliis. καὶ σῦσον τὸ κρίνον ὑπὸ Φρυγῶν λέγεται. Et lilium à Phrygibus vocatur Suſum. Cæterùm hic flos tanta pulchritudine cenſetur, ut ipſa Venus interdum aſſimiletur lilio, Anacreon in verſibus quos ſæpe cito,

Anacr.

Μέσον αὔλακος δὲ Κύπρις
Κρίνον ὡς ἴοις ἑλιχθὲν
Διαφαίνεται γαλήνας.

Quaſi lilium implicatum violis renidet illa placidum maris per æquor. Idque non ſolùm propter candorem, verùm etiam propter eum, qui in candore eſt, nitorem, ac ſplendorem. Quo exemplo Callimachus ver album, & ipſam æſtatem vocat albam,

Callimach. hym. in Cer.

λευκὸν ἔαρ, λευκὸν δὲ θέρος καὶ χεῖμα φέρουσαι.

In quo verſu interpres ait, λευκὸν eſſe λαμπρὸν ſplendidum. Id quod Callimachi imitator Propertius æmulatus eſt in hoc diſticho ubi lilia vocat argentea.

Propert. l. 4.

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet haſta Tati.

Corydon ille Virgilianus, cùm deperiret Alexin puerum formoſum, gratulatur ei ob excellentem pulchritudinem; quæ quanta ſit, vel ex ipſo Nympharum judicio & conſenſu ſciri poteſt; quippe quæ ipſum omnigenis floribus cumulant, in quibus primus eſt lilio locus,

Virg. ecl. 2.

Huc ades, ô formoſe puer! Tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ calathis. &c.

Ariſtoph. νεφ.

Quidam apud Ariſtophanem innuens, quicquid dicitur eſſe pulchritudinis eximiæ ſibi tribui, ait, Κρίνεσι στεφανοῖς, liliis me coronas, ac ſi dicat, iſtam quam mihi tribuis laudem tanti equidem facio, ut ſi mihi coronam omnium excellentiſſimam impoſueris. Ovidius enumerans queſtus Chloridos, ſeu Floræ Deæ, quòd à priſcis Romanis non coleretur ſicuti cætera numina, inducit illam dicentem, ideo ſe quoque tunc quidem officio ſuo deſtitiſſe; atque illico vernos eoſque pulcherrimos flores exaruiſſe; in quibus primus eſt liliis locus.

Exci-

Excidit officium triſti mihi; nulla tuebar *Ovid. lib.*
Rura, nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant; violas arere videres;
Filiaque punicei languida facta croci.

Valerius Flaccus ſimilitudinem pulchritudinis ſumit à liliis, *Val. Flacc. l. 6. Argon.*

Lilia per vernos lucent velut alba colores
Præcipuè queis vita brevis, totuſque parumper
Floret honos.

Lilium tale cùm ſit, hoc flore amantes dominas ſuas donare conſuerunt. Cyclops ille apud Theocritum alloques Galateam, Si ad te, inquit, natando pervenire poſſem, afferrem tibi lilia ſicuti munus lectiſſimum; *Theocrit. eid. ια.*

Ἔφερον δέ τοι ἢ κρίνα λευκά,
Ἢ μάκων᾽ ἁπαλὰν ἐρυθρὰ πλαταγώνι᾽ ἔχοισαν.

Cæterum tanta eſt hujus floris dignitas, ut Homerus omnes flores vocaverit λείρια, teſte Polluce. Scholiaſtes Apollonii Rhodii, καλὰ, inquit, τὰ ἄνθη λείρια λέγεται, ubi interpretatur hos pulcherrimos verſus, *Pollux l. 6. c. 19. Scholiaſt. Ariſtoph. Plut. Apollon. Rhod.*

Ὡς δ᾽ ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι
Πέτρης ἐκχύμεναι συμβληΐδος, ἀμφὶ δὲ λειμὼν
Ἐρσύεις γάνυται, ταὶ δὲ γλυκὺν ἄλλοτ᾽ ἄλλον
Καρπὸν ἀμέργουσιν πεποτημέναι· ὡς ἄρα ταί γε.

Ut verò cum lilia pulchra circumfremunt apes effuſæ ſive aggeſtæ ad ſaxum Sympleidum, circa verò pratum roſcidum lætatur. At hæ hic & illic fructum premunt volantes. ſic certè hæ, &c. λείρια καλεῖται, εἴ γε μέμνημαι, τὰ ἄνθη, inquit Lucianus, lilia vocantur, ſi memini, flores. Et Chriſti in Euangelio hæc ſunt verba, καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει, Obſervate lilia agri quomodo augentur, ubi manifeſtum eſt, κρίνα ibi eſſe quod τὰ ἄνθη in genere. Quid quod lilia cœlo quoque ſunt excepta? Nam in pallio Jovis ex omni florum genere hunc florem imprimis eſſe cœlatum, author eſt Pauſanias. Strabo memorat, Babylonios geſtare ſigillum, & inſigne ſceptrum, in cujus ſuperiori parte eſt malum, aut roſa, aut lilium. Ac ſi dicat, tantam, tamque arctam eſſe inter roſam & lilium cognationem, ut utrum ex his decori & ornamento adſumatur, utique nihil referat. Et in hoc quidem omnes ſcriptores conſentiunt. Quippe hi flores videntur à natura ſic ſociati, ut propemodum ſint individui, ut apud Hieronymum, *Jungitur ei germana, roſarum & liliorum calathus, eboris oſtrique commercium.* Prudentius deſcribens ſceptrum ſapientiæ, illud ornat roſis, quibus mixta ſunt lilia; *Lucian. Herc. Gall. Matth. c. 6. Pauſan. lib. 5. Strabo l. 16. Hieron. ad Salv. de ſer. vid. Prudent. pſychom.*

 In

Prudent. pſychom.

In manibus dominæ ſceptrum non arte politum,
Sed lignum vivum eſt, viridi quod ſtirpe reciſum
Quamvis nullus alat terreni ceſpitis humor
Fronde tamen viret incolumi; tum ſanguine tinctis
Intertexta roſis candentia lilia miſcet.

Horat. l. 1. carm. od. 36.

Horatius lilia ſociat roſis & apio,

Neu deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.

breve lilium vocat non ob exiguitatem & humilitatem plantæ, de cujus excelſitate ſupra dixi, ſed quòd eſt vitæ brevis, ut docent illa quæ ſupra citavi è Valerio Flacco,

Val. Flacc. l. 6. Argon.

Lilia per vernos lucent velut alba colores;
Precipuè queis vita brevis, totuſque parumper
Floret honos.

Propert. lib. 1. carm.

Propertius lilia miſcet papaveribus,

Et circùm irriguo ſurgebant lilia prato
Candida purpureis mixta papaveribus.

Tertull. lib. de cor. mil. Petr. Arb. in Satyr.

Tertullianus & Petronius Arbiter ſociant roſas, lilia, violas.

Emicuêre roſæ, violæque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riſerunt lilia prato.

CAPUT IX.

Narciſſus flos coronarius, Et priſcum coronamentum Cereris & Proſerpinæ & Furiarum. Coronæ è narciſſo viſæ per quietem quid ſignificent. De pulchritudine hujus floris. Narciſſus flos unde ſic dictus. Narciſſi color purpureus, & croteus, & niger. Narciſſus flos odoratus. Quibus floribus ſocietur.

TRes flores à me ſupra memorati omnium ſcriptorum conſenſu ſunt verni coronarii. De iis quos infrà recenſebo, diverſæ ſunt ſententiæ eorum qui hos & illos collocant nunc inter vernos, nunc inter æſtivos, quoſdam etiam inter hybernos. Ea re non tam ordinem anni temporum in his deſcribendis mihi ſervandum propoſui, quàm id ſpectavi, an ſint inter coronarios eos, quos lectori ſpectandos propono ut omnium pulcherrimos & celebratiſſimos. Inter hoc præcipuæ nobilitatis eſt narciſſus, qui flos, authore Theophraſto, à quibuſdam vocatus τὸ λείριον, quamvis ipſe paulo poſt diſtinguat narciſſum ἀπὸ τοῦ λειρίου. Erroris cauſam veriſimile eſt inde eſſe, quod narciſſus eſt lilio flos haud quaquam abſimilis, cujus herbarii plures ſpecies faciunt. Non eſſe vernum, ſed Autumnalem florem Theophraſtus diſertim tradit, ὄψιον δὲ σφόδρα,

Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6. Pollux l. 6. c. 19. Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6.

σφόδρα, inquit, μετὰ γὰρ ἀρκτοῦρον ἡ ἄνθησις, καὶ περὶ ἰσημερίαν, Valde ſerius flos. Quippe floret poſt arcturum, & circa æquinoctium. Plinius, ubi quid quoque menſe in agris fieri debeat, quærit, narciſſum ter florere dicit; & primo flore primam arationem oſtendere, medio ſecundam, tertio noviſſimam. Idipſum tradit Theophraſtus, tam de narciſſo quàm de Scylla. Eſſe autem florem coronarium hinc diſcimus, quòd eodem loco Plinius, dum narciſſum nominat, diſertim exprimit coronamenta narciſſi. Sed Sophocli hic flos præcipuè eſt commendatus, dum eum vocat priſcum coronamentum magnarum Dearum, τοῦτ' ἐστι τῶν χθονίων, hoc eſt terreſtrium; etſi ipſe Scholiaſtes paulò infra aliud ait, ut mox dicam.

Plin. l. 18. c. 26. *Theophraſt. lib. 7. de plant. c. 12.* *Plutarch. ſymp. 3.* *Sophoc. Oed.*

θάλλει δ' οὐρανίας ὑπ' ἄχνας
ὁ καλλίβοτρυς κατ' ἦμαρ ἀεὶ
νάρκισσος, μεγάλαιν θεαῖν
ἀρχαῖον στεφάνωμα.

floret verò à rore cœleſti narciſſus pulchros flores gignens quotidie, unde magnis Deabus coronæ de more priſco plectuntur. Ubi Scholiaſtes ait, è priſcis commentariis, Narciſſum eſſe coronamentum Cereris & Proſerpinæ. Et quidem Proſerpinæ, Quia priuſquam à Plutone raperetur, hoc flore Dea delectabatur, eoque redimiri amabat. Sed poſt raptum utramque Deam, nempe Cererem & Proſerpinam averſatas eſſe coronamenta florea. Eſſe autem narciſſum quoque coronamentum furiarum, probat idem Scholiaſtes è quibuſdam verſibus Euphorionis in quibus Eumenides filiæ Phorcynis dicuntur habere comas coronatas narciſſo. Porrò eſt coronamentum Erinnium ob id fortaſſe quod ut plurimum naſcitur circa monumenta; vel quod hæ Deæ homines terrore afficiunt, aut torpore, uſque eò ut vel nominis gratia hæc planta ſit illis familiaris. Qui locus Sophoclis alicubi citatur à Clemente Alexandrino. Artemidorus ait, coronas è narciſſo ſiquis per quietem viderit, potiſſimùm ſi is ex aqua ſibi victum quærit, ac ſi navigaturus eſt, malum ei portendi. Tantæ hic flos pulchritudinis & venuſtatis eſt, ut, authore Pauſania, creditum ſit, Proſerpinam, quæ dum luderet, floreſque legeret, rapta fuit, non violis fuiſſe deceptam, ſed narciſſis. Et verò hic quoque flos, ut ſupra dixi de viola, roſa, lilio, propter pulchritudinem florere dicitur ac cæteris exemptus nominantur. Virgilius,

Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8. *Artemid. lib. 1. c. 79.* *Pauſan. lib. 9.* *Virg. ecl. 8.*

—— *aurea duræ*
Mala ferant quercus; narciſſo floreat alnus.

Atque adeò Poëtæ videntur certare quis ipſorum ei plurimùm tribuat, dum eum & pulchrum & purpureum, & croceum, & odoratum vocant. Et quidem Theocrito hic flos eſt pulcher.

Theocrit. in Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομάσαι,

Thyr. eid. 9. pulchra narciſſus juniperis floreat. Virgilius, poſt enumeratos multos flores id ipſum diſertis verbis firmat.

Virgil. in *Non illinc narciſſus abeſt, cui gloria formæ*

Cul. *Igne Cupidineo proprios exarſit in artus.*

Conſt. Cæſ. Nam ut adoleſcens formæ fuit ſpectatiſſimæ, ita qui è pulcherri-
l. 11. c. 19. mo adoleſcente factus ſit flos, inſigni pulchritudine cenſetur. Etſi
Plin. l. 21. non ſum neſcius Plinium idem ſentire cum ſcholiaſte Sophoclis.
c. 19. Nam uterque vult narciſſum, ut dixi denominari à narce; hoc eſt
Plutarch. à ſtupore. Cujus ſententiæ eſt quoque Plutarchus, τὸν νάρκισσον ὠνό-
ſymp. 3. μασται ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα, καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις.
Clem. Al. tum Clemens Alexandrinus, νάρκισσος βαρύοδμόν ἐστιν ἄνθος· ἐλέγχει
pædag. l. 2. δ᾽ αὐτὸ ἡ προσηγορία, ναρκᾶν ἐμποιοῦν τοῖς νεύροις. Narciſſus eſt
c. 8. graveolens flos. Hoc probat appellatio, ſtuporem injiciens nervis. Nos tamen hic quidem libentiùs amplectimur famam vulgatiorem. ipſaque adeò commenta poëtarum, quorum amœnitates è veſtigio ſequimur in iſtis qualibuſcunque coronarum venuſtatibus. Hanc

Ovid. lib. 5. ergo tam ſpecioſi adoleſcentis metamorphoſin miſeratur Ovidius
Faſt. his verſibus;

Tu quoque nomen habes cultos narciſſe per agros.

Infelix quod non alter & alter eras.

Et hæc quidem pulchritudo eſt è colore purpureo, quo inter flores

Virg. ecl. 5. conſpicuus eſt. Virgilius.

Pro molli viola, pro purpureo narciſſo,

Carduus, & ſpinis ſurgit paliurus acutis.

Alibi vocat narciſſum ſuave rubentem;

——— *aut ſuave rubens narciſſus.*

Virgil. in Theophraſtus hunc florem facit nigrum, μέλανα τῇ χρόᾳ; hoc eſt,
Cir. ut ſupra dixi de roſa, purpureum. Qui Virgilio eſt purpureus;
Theophraſt. Ovidio eſt croceus; ubi narrat hanc fabulam. Cùm enim Narciſſo
lib. 6. de plant. c. 6. mortuo, Naiades,

Ovid. lib. 3. — *rogum, quaſſaſque faces, pheretrumque pararent:*

Metam. *Nuſquam corpus erat: croceum pro corpore florem*

Inveniunt, florem medium cingentibus albis.

Oppian. l. 2. Denique Narciſſo convenit quod ille dixerit de bubalo, ἐρατὴ χρόα
κυνηγ. φαιδρὸς ἰδέσθαι, amabilis color, aſpectu ſpecioſus. Cum colore &
Theocr. Eu- pulchritudine certat odor; eumque Theocritus vocat εὔπνοον bene
ro. ed. 18. ac ſuaviter ſpirantem; ———

Τᾶν μὲν ἃ μὲν νάρκισσον εὔπνοον, ἃ δ᾽ ὑάκινθον,

Ἃ δ᾽ ἴον, ἃ δ᾽ ἕρπυλλον ἀπαίνυτο.

Harum quidem hæc narciſſum odoratum, hæc verò hyacinthum. Hæc violam, hæc ſerpillum decerpebant. Unde miror, quid ita

Cle-

Clemens Alexandrinus in loco ſupra citato eum vocet βαρύοδμον graveolentem. Id quod cùm non probem, multò magis rejicio cauſam quam ipſe affert, ἐλέγχει γὰρ αὐτὸ ἡ προσηγορία, ναρκᾶν ἐμποιοῦν τοῖς νεύροις. Quid enim hic torpor commune habet cum odore? Virgilius frequens imitator Theocriti cum caſia, herba odorata facit eum olentem, hoc eſt, bene olentem & odoratum, *Virgil. in Ciri.*

At nutrix patula componas ſulphura teſta
Narciſſum caſiamque, herbas incendit olentes.

CAPUT X.

Hyacinthus flos coronarius factus è puero. Obſides quo redimiculo caput evincti. Hyacinthi pulchritudo. Corona hyacinthina index hilaritatis. Muſæ delectantur hoc flore, eoque Apollo redimitur. Hyacinthus flos literatus. Sepulchra hyacinthis ſpargi ſolita. Fructus arborum inſcripti. Hyacinthus adhibitus ſacris Cereris. Quibus floribus ſocietur.

SEquitur hyacinthus flos vernus coronarius, noſtris vacinium, præcipuæ nobilitatis. Cujus laudes veriſimile eſt Bionem complexum fuiſſe illo carmine quod huic flori dicarat. Sed periit ſcriptio tam luculenta, excepto principio, hoc eſt quatuor verſibus, in quibus ipſis nihil eſt de hyacintho. Huic flori proprium quoque dicarat opus Nicander, quod ſcholiaſtes ejus citat his verbis, ὃ μνημονεύει Νίκανδρος ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ὑακίνθῳ. Porrò eſſe florem coronarium, diſcimus è Theocriti verſu quem ſupra citavi, ubi loquitur de viola & hyacintho, qui flores *Scholiaſt. in ther. Nic. Βιβλίῳ γ. Theocrit. εἰδ. ι.*

ἐν τοῖς στεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.

Qui inter flores primi dicuntur. Ut Narciſſus, ita Hyacinthus è puero Spartano mutatus eſt in florem ei cognominem. Fabula eſt apud Lucianum, ubi eum Apollo miris modis deflet, diſco ab ſe quidem, ſed zephyri aſtu occiſum. Nam δισκεύοντος τοῦ Ἀπόλλωνος πλάγιος ἐκπνεύσας, ἐμβάλλει τῷ ὑακίνθῳ τὸν δίσκον, cùm Apollo diſcum jaceret, ſpirans à latere jacit diſcum in Hyacinthum. E cujus ſanguine terra florem produxit ſuaviſſimum & odoratiſſimum omnium florum, literis inſcriptum, quæ deflent adoleſcentem. Ac præter Scholiaſten in Alexipharmaca Nicandri, hanc fabulam memorat Ovidius in luculentiſſimis hiſce verſibus, *Lucian. in Dial. Deor. Philoſtr. in Imag. Ovid. l. 10. Metam.*

Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt,
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros,
Tempus & illud erit quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.

Talia

Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbas.
Deſinit eſſe cruor, Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur.

Hic duplicis fabulæ mentio fit. Quidam, videlicet, non ex Hyacinthi, ſed ex Ajacis cruore hunc florem editum firmabant. Sed utramque & fabulam & famam conciliat Ovidius; cùm ait, venturum tempus quo ſe Ajax addat in hunc florem. Qua de re hæc Plinius, *Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum preferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi.* Ergo uterque admittitur in hunc honorem; ad utrumque authorem refertur hæc nobiliſſima planta. Quidam exiſtimaverunt hunc florem eſſe illum ipſum quem vocant Coſmoſandalum. In his eſt Pauſanias. Eſt enim, inquit, ei magnitudine perſimilis; & habet eaſdem luctus indices literas. Coſmoſandali ſic meminit Cratinus in effæminatis, *παντοίοις γε μὴν κεφαλὴν ἀνθέμοις ἐρέπτομαι, λειρίοις, ῥόδοις, κρίνοις, κοσμοσανδάλοις.* Omnigenis caput chamæmelis mihi paſcitur, leirio, roſa, lilio, coſmoſandalo. Et coronam è coſmoſandalis purpureis Ariſtophanes, quem Athenæus citat, vocat purpureum reticulum in his verſibus,

Plin. l. 21. c. 11.
Pauſan. l. 2.
Athen. lib. 15.
Athen. lib. 15.

οὐκ ἐφύσων οἱ Λάκωνες ὡς ἀπόρθητοι ποτέ;
Νῦν δ' ὁμηρείους ἔχοντες πορφυροῦς κεκρυφάλους.

Non tumebant olim Spartani ut inexpugnabiles? Nunc autem purpureo reticulo caput iis vincitur ut obſidibus. Quibus ex verbis, ut adnotavit interpres Athenæi, colligimus, obſidibus caput redimiri ſolitum purpureo reticulo, videlicet, ut hac nota tuti eſſent ab injuria; aut ne his facile eſſet ad ſuos transfugium. Cæterùm, ut de ſuperioribus floribus dixi, Hyacinthus propter pulchritudinem florere dicitur, hoc eſt, colore, odore, nitore ſub homines in ſe convertere. Et hac fortaſſe de cauſa Hyacintho puero corona plectitur ex omnibus floribus, *στέφανον φέρει πάντων ἀνθέων τῷ ἴα,* inquit Daphnis apud Longum, *καὶ ὁ ὑάκινθος ἀνθεῖ. Δάφνις δὲ μαραίνεται.* Violæ quidem & hyacinthus florent. Daphnis verò flaceſcit. Neque verò è pulchro & venuſto adoleſcente potuit progigni flos niſi eâdem pulchritudine & venuſtate. Quòd autem Hyacinthus inter egregia forma, gratiaque adoleſcentes numeraretur, tradit Oppianus,

Philoſtrat. in imag.
Long. lib. I.
Oppian. l. I. κυνηγ.

Τοὺς πάρος ἀστράψαντας ἐν ἡμιθέοισιν ἐφήβους,
Νιρέα, καὶ Νάρκισσον, ἐϋμμελίην θ' ὑάκινθον.

Qui olim emicuerunt inter homines adoleſcentes, Nereum; & Narciſſum, venuſtumque Hyacinthum. Certè apud Longum cùm deſcribitur forma, decuſque Daphnidis, adſcribitur ei coma hya-

cin-

cinthino flori ſimilis, ὁρῶς ὡς ὑακίνθῳ μὲν τὴν κόμην ὁμοίαν ἔχει, imitatione, ſcilicet, Homeri, qui, ut Ulyſſes eſſet gratior Nauſicaæ Alcinoi filiæ, ait Palladem è capite ejus demiſiſſe comas hyacinthino flori ſimiles, *Long. lib. 4.*

—— κὰδ δὲ κάρητος

οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας. *Homer. Odyſſ. 2.*

Quem verſum alicubi citat Ariſtænetus. Capillitium item formoſum vocabant hyacinthinum, ὑακινθίνας τρίχας. Et de muliebri capillito ſic alibi loquitur Lucianus, καὶ δαψιλεῖς μὲν ἀπὸ τῶν βοστρύχων τῆς κεφαλῆς ἕλικες ὑακίνθοις τὸ καλὸν ἀνθοῦσιν ὅμοια πορφύροντες, Et longæ capillorum capitis texturæ perinde ac ſuaviter floreſcentes hyacinthi nigricantes. Et de nymphis Philoſtatus, αἱ δ' ἀνθοῦσαι τὰς χαίτας ἐκπεφύκασιν ὑακινθίνοις ὁμοίως ἄνθεσιν. At florentes coma exibant hyacinthinis ſimiles floribus. Himerius in comitatu Apollinis lyram pulſantis, tum Gratiarum & Cupidinum colludentium facit Venerem ſtrinxiſſe comam ſuam hyacintho; etſi hic dici poteſt hyacinthum fuiſſe lapidem. Huic Hyacinthi pulchritudini aſſimilatur formoſiſſimus quiſque adoleſcens, uſque eò ut pueri egregia forma olim vocati fuerint Hyacinthi. παῖδας δ' αὐτῶν, inquit Lucianus, τοὺς ὡραίους καὶ κομήτας, οὓς ὑακίνθους, ἢ Ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσσους ὀνομάζουσι. Pueros ipſorum ſpecioſos & comatos, quos hyacinthos, aut Achilles, aut Narciſſos nominant. Catullus item formam Juliæ aſſimilat hyacinthinæ pulchritudini. *Lucian. de imag.* *Lucian. Amor.* *Philoſtrat. in imag.* *Himer. μελ. ἐκλ.* *Lucian. in epi. Sat.* *Catull. in epithal. Jul. & Manl.*

—— non tibi
Herculeia periculum eſt
Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.
Talis in vario ſolet
Divitis domini hortulo
Stare flos hyacinthinus.

Aurelius Nemeſianus inducens Idonem ſecum querentem quòd totis jam tribus diebus non viderit Donacen ſuam, ait ſine ipſa ea quæ pulcherrima ſunt, non ſibi talia videri; in his hyacinthum non ſibi dulce rubere, hoc eſt, nec tam gratæ, nec tam adlubentis pulchritudinis eſſe,

Te ſine, ve miſero mihi! lilia nigra videntur, *Aurel. Nemeſ. ecl. 2.*
Pallenteſque roſæ, nec dulce rubens hyacinthus.
At tu ſi venias, & candida lilia fient,
Purpureæque roſæ, tum dulce rubens hyacinthus.

Et hoc, ſcilicet hyacinthi epithetum Nemeſianus mutatus eſt à Virgilio apud quem ſuave rubet hyacinthus. Enimvero etſi hic *Virg. ecl. 3.*

flos

flos in luctu, ut ita loquar, natus eſt, tamen tam hilari ſpecie provenit, ut corona hinc plexa ſit index hilaritatis & animi ſoluti, ut

Anacr. apud Anacreontem,

Στεφανίσκους δ᾽ ὑακίνθων
Κροτάφοισιν ἀμφιπλέξας
Μετὰ παρθένων ἀθύρειν
Φιλέω μάλιστα πάντων.

Hyacinthinis corollis Caput implicatus, Cum puellis jocari Amo maximè omnibus. Et ideo nymphis hic quoque flos eſt in deliciis. Ille apud Theocritum Cyclops, qui Galateam deperibat, ait ſe tunc primùm eam amare cœpiſſe, cùm una cum matre ſua ipſe ductor viæ montem conſcendit ad legenda folia hyacinthina.

Theocrit. Cycl. eidyl. ια.

Ἠράσθην μὲν ἐγώ γε κόρα τεῦ, ἁνίκα πρᾶτον
Ἦνθες ἐμᾷ σὺν ματρὶ, θέλοισ᾽ ὑακίνθινα φύλλα
Ἐξ ὄρεος δρέψασθαι. ἐγὼ δ᾽ ὁδὸν ἁγεμόνευον.

Certè virgines hyacintho virente, hoc eſt, florente redimitæ choreas inſtituunt.

Theocrit. eidyl. ιη.

Παρθενικαὶ θάλλοντα κόμαις ὑάκινθον ἔχοισαι
Πρόσθε νεογράπτω θαλάμω χορὸν ἐστάσαντο.

Iſidor. l. 17. c. 9. *Hic flos*, inquit Iſidorus, *pueros à pubertate retinet.* Id quod ſi nòn barbarè at per obſcurè prolatum, meo quidem animo, hoc ſignificat, hyacinthum florem pueris perpetuum præſtare pueritiæ florem nullius participem pubertatis. Propemodum illi ſimilem qui ob teneritudinem comæ non patitur corollas aptari capitibus Cupidinum. (*Philoſtrat. in imag.*) Smyrnæ urbis pulchritudinem deſcribens Ariſtides, ait quemdam ſeu ſplendorem, ſeu ſerenitatem inſidere toti urbi, quæ quidem minimè eſt hyacintho ſimilis, ſed qualem nullam neque terra neque ſol hominibus oſtenderunt, ὑακινθίνῃ μὲν αὐτὴν οὐδαμῶς ὅμοιον, ἀλλ᾽ οἷον οὐδὲν πώποτε γῆ καὶ ἥλιος ἀνθρώποις ἔφηναν, ac ſi dicat, ſi hyacintho ſimilis eſſet hæc urbs, eximiè pulchra eſſet. (*Ariſtid. μονῳδ. ἐπὶ σμυρ.*) Sed ne quidem hyacinthus lepidiſſimus flos tantæ venuſtatis eſt, ut eam pulchritudinem repræſentare poſſit. Virgilius hoc flore veneratur Muſas,

Virgil. in Ciri.

Magna mihi cupido tribuiſtis præmia divæ
Pierides; quarum caſtos altaria poſtes
Munere ſæpe meo inficiunt, foribuſque hyacinthi
Deponunt flores.

Virg. ecl. 3. Idem quoque hoc ipſo flore colit Apollinem,

Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt lauri, & ſuave rubens hyacinthus.

Lucian. in Dial. Deor. Et verò hyacintho Apollo coronatur. Quippe is utitur his verbis de Daphne & Hyacintho queſtus ſuos adverſus Venerem efferens, quòd parum ſit felix in amoribus ſuis, ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλως ἀνεπαφρόδιτός εἰμι

εἰς

εἰς τὰ ἐρωτικὰ, καὶ δύο γοῦν, οὓς μάλιστα ὑπερηγάπησα τὴν Δάφνην καὶ τὸν Ὑάκινθον, ἡ μὲν ἀποδιδράσκει με, καὶ μισεῖ, ὥστε εἵλετο ξύλον γενέσθαι μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ συνεῖναι. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ δίσκου ἀπώλετο, καὶ νῦν ἀντ' ἐκείνων στεφάνους ἔχω, nempe è lauru & hyacintho. Ego verò & præcipuè expers ſum amorum. Et quidem è duobus quos unicè amavi Daphnen & Hyacinthum, illa me fugit & odit, uſque eò ut præoptavit fieri arbor quàm mecum eſſe. Hic verò à diſco periit. Et nunc pro illis habeo coronas. Ipſa tellus Jovi & Junoni, ubi concumbere parant ſtatim progignit flores trium generum, eoſque lectiſſimos & odoratiſſimos, in quibus eſt hyacinthus, Homerus. *Hom. Iliad. ξ.*

> Ἦ ῥα, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν
> Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην
> Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἠδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
> Πυκνὸν καὶ μαλακὸν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε.

Dixit ſanè, & ulnis accepit Saturni filius ſuam uxorem, Quos ſubter tellus divina produxit recentem herbam, lotumque roſcidum, & crocum, & hyacinthum denſum & mollem, qui à terra in altum ſurgebat. Et verò hyacinthus à Virgilio, imitatione Homeri vocatur mollis flos, *Virg. ecl. 6.*

> *Ah! virgo infelix, tu nunc in montibus erras,*
> *Ille latus niveum molli fultus hyacintho*
> *Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas.*

In hoc flore ſingulare eſt ut ſit literatus, id eſt inſcriptus iis notis quæ referunt formam literarum. Theocritus,

> Καὶ τὸ μὲν ἴον μέλαν ἐντὶ, καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος. *Pauſan. l. 2.*

Et viola quidem intus [eſt] nigra, & inſcripta hyacinthus. Quæ literæ, ut Pauſanias ait, ſunt indices luctus. Id quod cujuſmodi ſit, liquet ex Ovidii verſibus illis, qui eos quos proximè citavi, nullo intervallo ſequuntur, *Ovid. l. 10. Metam.*

> *Non ſatis hoc Phœbo eſt (is enim fuit author honoris)*
> *Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & hya*
> *Flos habet inſcriptum, funeſtaque litera ducta eſt.*
> *Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon, honorque*
> *Durat in hoc avi; celebrandaque more priorum.*
> *Annua præclara redeunt Hyacinthia pompa.*

Nempe, ut ait Plinius, ita in hoc flore diſcurrunt venæ, ut Græcarum literarum figura A I. legatur inſcripta. Ergo hæ literæ Ovido ſunt hya, Plinio A I, θρηνητικὸν ἐπίρρημα, lamentabile adverbium. Et exclamatio pueri, tum cùm ſagitta ab Apolline ictus interiit, ſi referatur ad Hyacinthum; ſi ad Ajacem, primæ literæ nominis ejus. Sed ipſe Ovidius, ut cœpi dicere, hunc honorem *Plin. l. 21. c. 11.*

utrique

utrique tribuit non ſolùm in iis verſibus quos ſupra citavi, ſed & alibi,

Ovid. l. 13. Metam.

—rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem.
Qui priùs Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis; hæc nominis; illa querelæ.

Sophocl. Ajax maſt.

His affinia ipſe Ajax loquitur apud Sophoclem, ubi dicit ſuum nomen convenire ſuis malis,

Αἲ αἶ. τίς ἄν ποτ' ᾤεθ' ὧδ' ἐπώνυμον
Τοὐμὸν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς;

Ah, Ah, Quis unquam putaſſet ita conſentiens meum convenire nomen malis meis? In eadem tragœdia Ajax dicitur eſſe nominis infauſti & infelicis, ὁ δυσώνυμος Αἴας. Vt ut eſt, ſive pueri, ſive Ajacis eſt hic flos, dicitur πολύθρηνος ὑάκινθος, οἱονεὶ πολυθρήνητος καὶ φιλόθρηνος, flebilis hyacinthus. Et hic, videlicet, eſt unus ex illis floribus qui ſunt inſcripti nomina regum. Cujus generis eſt faba, in cujus flore literæ lugubres reperiuntur. Et hinc fortaſſe manavit mos ſpargendi ſepulchra hyacinthis. Propertius,

Nicand. ther. & Scholiaſt. ejus in Alexiph. Plin. l. 18. c. 12. Propert. l. 4.

Hoc etiam grave erat nulla mercede hyacinthos
Injicere, & fracto buſta piare cado.

Hîc obiter noto non ſolùm flores naſci inſcriptos, ſed quandoque & ipſos fructus cujuſmodi eſt malum Perſicum. Id quod qua ratione fiat, docet Conſtatinus Cæſar. Hyacinthinas quoque corollas ſacris Cereris adhibitas fuiſſe memorat Pauſanias in Chthoniis diebus Feſtis. Quippe pueris ſolenne eſt Deam cum pompa deducere veſte alba ut plurimùm indutis, & redimitis corollis è coſmoſandalo. Uſque eò hic color cœleſtis eſt, *ut* [verba ſunt Hieronymi,] *rudi adhuc populo & hominibus ad obėdientiam inſuetis per Moyſen imperetur à Domino, ut in ſignum memoriæ, qua præcepta Domini recordentur, per ſingulas veſtimentorum fimbrias habeant cum cocco hyacinthini coloris inſignia; ut etiam caſu huc illucque reſpicientibus oculis mandatorum cœleſtium memoria naſcatur.* Enimvero voluit Deus veſtem ſummi Pontificis totam eſſe hyacinthinam, hoc eſt hyacinthini coloris, exceptis partibus ejus extremis. Rationem tradit Philo, qui ait hunc colorem eſſe ἀέρος ἐκμαγεῖον aëris expreſſam formam. Eſt enim aër quodammodo niger, & inſtar veſtis talaris, ſi incipias à terra uſque ad loca lunæ proxima, ubique infuſus. Hic flos omnibus vernis floribus ſcitè miſcetur, ut apud Theocritum violæ, ſerpyllo, croco, roſæ. Apud Homerum, & Homeri imitatione apud Philoſtratum, loto & croco; interdum uni croco. Ouidius ſociat hyacinthum, narciſſum,

Conſt. Cæſ. l. 10. c. 14. Hieron. l. 2. epiſt. Philo πι. 6. Μωσ. Theocrit. εἰδ. ιθ. Hom. Iliad. ξ. & hym. εἰς Πᾶνα. Philoſtr. in Imag. Ovid. lib. 5. Faſt.

ſum crocum; acin, Cynira creatum florem, id eſt myrrham, florem miſſum ab arvis Oleniis. Et alibi hyacinthum, & amarantum. *Ovid. lib. 4. Faſt.*

CAPUT XI.

Anethum flos vernus & coronarius, eſt bene olens & pulcher. Quibus floribus ſocietur. Anemone flos coronarius. Unde dictus. Non conferendus roſæ. Eſt tamen inter pulchros & Venereos flores Ἀδωνιασμὸς, & ἀδώνεια quid. Hic flos fuit priſcus in deliciis. Amarantus flos coronarius. Unde dictus. Quales coronæ fiant ex amaranto. Ex coronæ in templis ſuſpendebantur. Quibus floribus amarantus ſocietur. Acanthus flos vernus & coronarius. Cuilibet rei condecorandæ adhibetur. Quibus floribus ſocietur.

ANetho locus in coronamentis eſt frequentiſſimus vel ipſos inter vernos præcipuoſque flores, ut ex hoc loco, Theocriti *Theocrit. θαλύσ. εἰδ. ζ.*
palam fit,

> Κἠγὼ τῆνο κατ' ἆμαρ ἀνήτινον ἢ ῥοδόεντα.
> Ἢ καὶ λευκοΐων στέφανον περὶ κρατὶ φυλάσσων
> Τὸν Πτελεατικὸν οἶνον ἀπὸ κρητῆρος ἀφυξῶ.

Egoque illo die anethinam vel roſaceam, Aut ex albis violis coronam in capite geſtans Vinum in Ptelea natum è cratere hauriam. Vocatur à Moſco florens criſpuſque flos, ut veriſimile eſt, ob pulchritudinem, *Moſch. in epitaph. Βίων. εἰδ. γ.*

> Αἲ αἲ, ταὶ μαλάχαι μὲν ἐπὰν κατὰ κᾶπον ὄλωνται,
> Ἢ τὰ χλωρὰ σέλινα, τό τ' εὐθαλὲς οὖλον ἄνηθον
> Ὕστερον αὖ ζώοντι, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο φύοντι.

Hei, hei, malvæ cùm in horto interierunt, vel viride apium, vel florens criſpum anethum, poſtea reviviſcunt, & altero anno renaſcuntur. Virgilio eſt flos bene olens, *Virg. ecl. 2.*

> *Narciſſum & florem bene olentis anethi.*

Eſt etiam pulcher; ſiquidem ex anetho viridia umbracula fieri, Theocritus tradit. *Theocrit. συρακ. εἰδ. ιε.*

> Χλωραὶ δὲ σκιάδες μαλακῷ βεβρίθυσαι ἀνήθῳ
> Δέδμανται.

Viridia quoque umbracula molli tecta anetho Extructa ſunt. Miſcetur violæ, & roſæ, ut liquet è loco Theocriti ſupra citato,

> Κἠγὼ τῆνο κατ' ἆμαρ, &c. *Etymol. ἀνεμώνη.*

Sequitur Anemone ſic dictus flos διὰ τὸ φύλλον εὐδιάσειστον εἶναι παντὶ ἀνέμῳ quod ejus folium facilè movetur omni vento. Naſcitur circa ſepes; & floret hyeme. Nec ſanè eſt conferendus roſis, ut *Theophraſt. de cauſ. plant. lib. 2.*

canit Comatas ille apud Theocritum, & naſcitur apud ſepes.

Theocrit. εἰδ. ε. Ἀλλ' οὐ σύμβλητ' ἐστὶ κυνόσβατος οὐδ' ἀνεμώνα
Πρὸς ῥόδα, τῶν ἄνδηρα παρ' αἱμασιαῖσι πεφύκει.

ἐν παροιμ. Hinc, ſcilicet natum proverbium, ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, aggregas, hoc eſt, æquas aut comparas roſam anemone, τὰ ἀνόμοια συμβάλλεις, inæqualia componis, veluti plumbum argento, æs auro, *Lucian. de merc. cond. apud.* anemonem roſæ, hominem ſimiæ. Nihilominus tamen hunc quoque florem numerari inter pulchros & Venereos, hinc datur intelligi, quòd natus eſt è lachrymis Veneris flentis Adonidem,

Bion in epitaph. Adon. Αἷμα ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀνεμώναν.

Qui fletus aut lamentatio tanti (ùt omnia quæ ſunt ab Venere) decoris eſt, ùt proprium nomen hinc ſortita ſit. Quippe à Græcis dicitur *Etymol. ἀδωνιασμὸς, & ἀδώνια.* ἀδωνιασμὸς ὁ ἐπὶ τῷ Ἀδώνιδι θρῆνος: Hinc quoque ἀδώνεια feſtus dies Veneri ſacer. Fuiſſe quoque hunc florem in deliciis hinc ſciri poteſt, quòd Græci hanc locutionem uſurpant, ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ùt in hòc loco Luciani *Lucian. Lexip.* μηδέ σε θελγέτωσαν ἀνεμῶναι τῶν λόγων ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἡ στερρά σοι τροφὴ συνήθης ἔστω. Neque verò te mulceant anemonæ verborum; ſed juxta legem athletarum ſolidus tibi cultus conſuetus ac familiaris ſit. Ubi ἀνεμῶναι τῶν λόγων videntur ſignificare laxitatem verborum, ſive dictionem ventoſam & ampullatam. Amaranto quoque haud ignobilis locus inter flores coronarios eſt, attributus. *Heſych. ἀμάραντος.* Dicitur ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, ex eo, quòd non marceſcit aut flacceſſit, eſtque inter flores hortenſes ſpecie decorus, & virginibus dilectus,

Ovid. lib. 4. Faſt. *Has Hyacinthe tenes; illas amarante moraris.*

Hinc fiunt coronæ hybernæ, cùm, ſcilicet, madefactus aqua reviviſcit. *Plin. l. 21. c. 8.* Coronas ex amaranto ſuſpendi in templis, Diiſque dicari teſtis eſt Artemidorus. *Artemid. l. 1. c. 79.* Nempe eas in ſomnis viſas, potiſſimùm judicibus, bonas eſſe ait, quòd ſint immarceſſibiles, & ſervantes ſui coloris. *Clem. Al. pædag. l. 1. c. 8.* Hinc eſt, quod Clemens Alexandrinus, cùm monet Chriſtianum, quæ eſt viva imago Dei, ne coronetur inſtar ſimulachrorum mortuorum, addit, pulchram amaranti coronam illi eſſe repoſitam qui ſe rectè geſſerit, id eſt, qui ſe Ethnicis ſuperſtitionibus non inquinaverit. Hunc, inquit, florem terra ferre non poteſt. Cœlum ſolummodo eum producit. Ac ſi dicat, Chriſtiani hominis eſt ambire coronam illam immarceſſibilem quæ à Deo electis propoſita eſt. Hiſce floreis, quibus idola & mortui æquè donantur, abſtineat. *Petr. ep. 1. cap. 5.* Hanc ipſam cœleſtem coronam Petrus vocat ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον, amarantinam gloriæ coronam. Nempe harum coronarum ſatis frequens apud ſcriptores mentio. *Philoſtr. in Heroic.* Philoſtratus nominat ἀμαραντίνους στεφάνους. Idem rationem adfert quapropter primi Theſſali coronas amarantinas conſtituerint in funebria;

nempe

nempe ut ſi navis illa θεωρὶς quæ ſacra deferebat ad Achillem, ventis detineretur, navigantes non purtidi fierent aut intempeſtivi. Quæ Philoſtrati verba interpretantur locum Petri proximè à me citatum. Et ex ùtroque loco diſcimus, hiſce amarantinis coronis inditam fuiſſe naturalem quandam vim adverſus putredinem. Hic flos lepidè ſociatur liliis, Tibullus, Tibull. l. 3. el. 4.

Ut juveni primùm virgo deducta marito
Inficitur teneras ore rubente genas;
Ut cùm contexunt amarantis alba puellæ
Lilia, & autumno candida mala rubent.

Sociatur & hyacintho,

Has hyacinthe tenes, illas amarante moraris. Ovid. lib. 4. Faſt.

In hac quoque ſerie eſt acanthus vernus flos & coronarius, cujus nobilitas è verbis Vitruvii cognoſci poteſt, quæ hìc adſcribere viſum. Vitruv. l. 4. *Virgo civis Corinthia jam maturà nuptiis implicita morbo deceſſit. Poſt ſepulturam ejus, quibus ea viva poculis delectabatur, nutrix collecta & compoſita in calatho pertulit ad monumentum, & in ſummo collocavit; & uti ea permanerent diutiùs, ſub divo tegula texit. Is calathus fortuitò ſupra acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere preſſa radix acanthi media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit. Cujus cauliculi ſecundum calathi latera creſcentes, & ab angulis tegulæ ponderis neceſſitate expreſſi flexuras in extremas partes volutarum* [l. volutatas] *facere ſunt coacti. Tunc Callimachus, qui propter elegantiam & ſubtilitatem artis marmoreæ ab Athenienſibus catatechnos fuerat nominatus, præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum, & circa foliorum naſcentem teneritatem. Delectatuſque genere, & formæ novitate ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit, ſymmetriaſque conſtituit; ex eoque in operum perfectionibus Corinthii generis diſtribuit rationes.* Quibus ex verbis diſcimus hanc plantam non ſolùm collocari inter vernas, eaſque floridas, ſed & eſſe fœcundam foliis & cauliculis; tantæque teneritatis, ut facile flecti, proximæ cuique rei applicari, eique ornamento eſſe poſſit. Ea re non mirum eſt ſi à Virgilio vocatur flos ridens, hoc eſt, & ſpecie, lætus, & aſpectu gratus. Virg. ecl. 4.

At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paſſim cum baccare tellus,
Miſtaque ridenti colocaſia fundet acantho.

Ideoque virginibus eſt admodum dilectus.

Hanc [Donacen] *cùm victùi flores in vallibus horti* Aurel. Nemeſ. ecl. 2.
Carperet, & molli gremium compleret acantho
Invaſère ſimul.

Nec ſolùm coronis adhibetur, ſed cuilibet rei condecorandæ. Ut

enim apud Vitruvium acanthus effigiatur in epiſtyliis, ita apud
Virg. ecl. 4. Virgilium amplectitur anſas poculi.

Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
Et molli circùm eſt anſas amplexus acantho.

Ovid. l. 10. Metam. Ex acantho aurato inſignem craterem fingit Ovidius,

Hactenus antiquo ſignis fulgentibus ære
Summus in aurato crater erat aſper acantho.

Virgilius circumtexit velamen, unum ex illis muneribus quæ Didoni
Virgil. 1. Æneid. offert Æneas, acantho; illudque vocat croceum,

Et circumtextum croceum velamen acantho.

Et paulò infra,

Et pictum croceo velamen acantho.

Iſidor. l. 17. c. 9. Iſidorus tradit acanthum eſſe herbam Ægyptiam, *ſemper frondentem ſpinis, plenam flexibili virgultu*, Hinc veſtis acanthina. Herculi Statius texit pulvinar ex acantho;

Hìc tibi Sidonio celſum pulvinar acantho
Texitur.

Plin. epiſt. lib. 5. ep. 6. Acanthum, qui eſt ornamento villæ ſuæ, Plinius deſcribit his verbis, *Acanthus in plano mollis, & penè dixerim liquidus*, & paulò infra, *Poſt has acanthus hinc inde lubricus, & flexuoſus*. Lepidè ſo-
Virgil. Cul. ciatur hederis, baccari & colocaſiis; tum roſæ & violæ. Virgilius,

—— hìc & acanthus,
Et roſa purpureo creſcit rubicunda colore,
Et violæ omne genus.

CAPUT XII.

Baccaris flos coronarius. Homines ſoporat. Coronæ ex hoc flore tuentur vates à linguis virulentis. Quibus floribus ſocietur. Amomum planta coronaria. Unde dicta. Eſt Veneri ſacra. Eſt odorata. Ejus ſuccus commendatur. Quibus floribus miſceatur. Amaracus flos coronarius. Index lætitiæ nuptialis. Hymenæus hoc flore coronatur. Amaracina unguenta.

INter flores coronarios numerant baccarim, ſeu pancharim plantam ſuaviter olentem. Hinc plectebantur corollæ, quibus capita vatum redimita à virulentis linguis tuta credebantur. Vir-
Virg. ecl. 7. gilius,

Plutarch. ſymp. 3.

At ſi ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

His flos cum Cypri flore & croco εἰς ὕπνον ἄλυϛον ἄγει τοὺς πεπωκότας, in ſumnum indiſſolubilem agit eos qui biberunt. Quæ ferè verba

Clemens

Clemens Alexandrinus ſumpſit à Plutarcho. Miſcetur hederis, colocaſiis, & acantho. Huic addo amomum, *ita dictum*, inquit Iſidorus, *quòd veluti odorem cinnamomi refert.* Et verò utraque planta connumerantur inter odoratiſſimas. *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8. Iſidor. l. 17. c. 8.*

Cinnamon interea profert Phœnicia tellus,
Solis amica nimis; nam nunc de ſole peruſta
Hæc nardi flores, hæc portio fundit amomum. *Dracont. de opif. VI. dier.*

Hujus certè inter coronarias plantas non eſt minima mentio, primò quòd eſt dicata Veneri. Statius alloquens Cupidines, *Stat. lib. 3. Sylv.*

Illa ſagittiferi circumvolitaſtis amores
Funera, maternoque rogos unxiſtis amomo.

Alibi, eodem tamen libro,

—— hunc multo Paphiæ ſaturabat amomo,

Deinde eſt odoris præcipui. Virgilius, *Virgil. Cir.*

Nunquam illam poſthac oculi vidêre ſuorum
Purpureas flavo retinentem vertice vittas;
Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo.

Ubi pro retinentem libentiùs legerim renitentem, id eſt ſplendentem. Aſſyrium præcipuè commendatur ut rarum & electiſſimum.

—— Aſſyrium & vulgo naſcetur amomum. *Virg. ecl. 4.*

Et in ecloga ſuperiori,

Mella fluant illi, ferat & rubus aſper amomum.

Et Statius, *Stat. lib. 2. Sylv.*

Aſſyrio cineres adolentur amomo.

Quibus omnibus è locis palam fit, amomi odorem & ſuffumigationem funeribus adhiberi ſolitam. Amomi commendatur ſuccus; atque ideo vocatur pingue. Statius, *Stat. lib. 1. Sylv.*

—— nec pingui crinem deducere amomo
Ceſſavit mea, nate, manus.

Hujus ſucci meminit Ovidius in Phœnice, *Ovid. l. 15. Metam.*

—— nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis, & ſucco vivit amomi.

Jungitur floribus tranſmarinis, quale ipſum eſt, odoratiſſimis. Ovidius, *Ovid. l. 10. Metam.*

—— ſit dives amomo,
Cinnamaque coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Thura ferat, floreſque alios Panchaica tellus.

Plantis floribuſque vernis coronariis annumeratur amaracus, ſive ſampſuchus, vulgo majorana, multa & blanditie & ſuavitate. Certè hæc planta eſt index præcipuæ cujuſdam lætitiæ, potiſſimùm nuptialis. Et quidem Catullus Hymenæi tempora cingit amaraco, *Scholiaſt. in ther. Nic. Iſidor. l. 17. c. 9.*

Catull. in epithet.

Cinge tempora floribus
Suave olentis amaraci.

Jul. & Manl.

Hunc florem areolis hortorum ripiſque amnium eſſe ornamento hinc diſcimus,

Nicand. ther. & ibi Scholiaſt.

—— μάλα δ' ἂν καὶ ἀμάρακος εἴη
χειμαιρμενέος πρασιῆς τε καὶ ἀνδήροισι χλοάζων.

confert & amaracus areas hortorum complens & ripas fronde virenti. Porrò hujus floris umbram Virgilius laudat in his verſibus,

Virgil. 1. Æneid.

—— *ubi mollis amaracus illum*
Floribus, & dulci aſpirans amplectitur umbra.

Theophraſt. περὶ ὀσμ.

Hinc amaracinum unguentum. Etſi Theophraſtus monet hoc unguentum, quod eſt pretioſiſſimum, fieri ſine amaraco, & componi ex optimis aromatibus.

CAPUT XIII.

Lotos flos vernus coronarius. Lætus. Hortis quomodo conducat. Deliciæ loti. Lotos, id eſt eruditi ſermonis venuſtates. Lotus argumentum corporeæ pulchritudinis. Loti plures ſignificatus. Nigritia, id eſt purpureus color. στεφανώματα Athenienſibus quid. Lotos flos Antinoi. Corona Antinoia. Corona lotina. Flos Antinoïus. Fabula de Adriano Imperatore. Quibus floribus lotos ſocietur.

IN floribus vernis coronariis multa eſt dignitas loti. Etſi Euripides hunc florem facit pratenſem, cùm vocat pratum ferax loti, λωτοτρόφον λείμακα. Athenæus de faba Ægyptia verba faciens ait, ex ejus ciboriis, id eſt arculis & loculis, quibus ſemen continetur, florem emicare coronis aptum, quem Ægyptii loton vocant. Noſtris eſt mella. Hic quoque eſt inter illos flores, quos Homerus facit ſubnaſcentes voluptati Deorum, atque adeò primùm, eumque vocat roſcidum, λωτὸν θ' ἑρσήεντα, & alibi vocat μελιηδέα melleum, quo nomine, inquit Maximus Tyrius, Homerus alicubi demonſtrat voluptatem. Qui de re hortenſi ſcribunt, ajunt hortum fieri floridum, ſi loto protrita, & in aquam conjecta totus conſpergitur. Lotos quoque principem locum obtinet inter eas herbas quas Apollinis & Muſarum prata progignunt. Qua prærogativa vix ulla ulli flori major. Certè loton metaphoricè ſignat ſcientis oracula, & eruditi ſermonis venuſtatem. Id quod diximus ex Himerio, φιλόσοφος μὲν, inquit, τὴν γνώμην, τοὺς δὲ λόγους οὐ τούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα ὅσα τὸ βούλει τῶν ὅσα μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος λειμῶνες βρύουσιν

Euripid. Phœniſſ. actu 5. Athen. l. 3. Iſidor. lib. 17. cap. 7. Hom. Iliad. ξ. Max. Tyr. dial. 4. Conſt. Cæſ. l. 12. c. 6. Himer. μελ. ἐκλ.

βρύουσιν. ἀφ' ὧν δρεψάμενος ἁπάσης παιδείας λωτὸν, οἷόν τινα στέφανον ἠρινὸν, τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπείργασται. Philoſophus quidem mente. At ſermones non hos tantùm, verùm etiam quicquid vult eorum quibus abundant prata Apollinis & Muſarum. A quibus decerpta omnis diſciplinæ loto, veluti verna aliqua corona, ſuum animum excoluit. Quibus ex verbis illud quoque colligimus, eſſe florem vernum. Apud Lucianum loti vocabulo delicæ ſermonis ſæpe ſignificantur, *τοσαύτην τινά μοι λόγων ἀμβροσίαν κατεσκέδασεν, ὥστε καὶ τὰς σειρῆνας ἐκείνας, εἴ τινες ἄρα ἐγένοντο, καὶ τὰς ἀηδόνας, καὶ τὸν Ὁμήρου λωτὸν ἀρχαῖον ἀποδεῖξαι· οὕτω θεσπέσια ἐφθέγξατο*, tantam verborum ambroſiam mihi affudit, ut mihi planè videretur Sirenes illas, ſi quæ unquam fuerunt, luſcinias, & lotum illam Homeri antiquam referre; adeò divina quædam loquebatur. Si lotos eſt index, atque adeò ſymbolum earum dotum quæ animi propriæ ſunt, multò magis dici poteſt argumentum corporeæ pulchritudinis. Certè apud Euripidem nominantur amores, id eſt deliciæ loti, *λωτοῦ τε ἔρωτες, ἡλίου τ' ἁγναὶ βόες.* loti amores, & ſolis caſtæ boves. Apud Theocritum puellæ Spartanæ, illæ quæ Menelao & Helenæ canunt nuptiale carmen, Helenæ coronam texunt è loto.

Lucian. Nigr. — *Euripid. Troad. actu 2.* — *Theocrit. in epith. Hel. eid. ιη.*

Πρᾶται τοι στέφανον λωτῶ χαμαὶ αὐξομένοιο
Πλέξασαι, σκιερὰν καταθήσομεν ἐς πλατάνιστον.

Primæ tibi coronam ex humi naſcente loto Nectentes in umbroſa ſuſpendemus platano. Multas huic plantæ & ſingulares eſſe dotes indicant illa quæ de ea ubertim à ſcriptoribus memorantur. Ægyptii, authore Plutarcho, cùm id agunt ut repræſentent initium ortus, pingunt puerum ſedentem ſuper loto. Nempe, ita ſignabant *τὴν πρώτην ἀμφιλύκην* colorem crepuſculi, quo quidem in hanc rerum univerſitate nihil eſt pulchrius,

Plutarch. π. τ. μὴ. χρ. ἔμμ. — *Oppian. κυνηγ. l. 1.* — *Cypr. Sed.*

Temporis id quo lux tenebras conſcendere tentat,
Et bicolor cœli facies de nocte dieque eſt.

Et verò Ovidius ait, loton imitari Tyrios colores, hoc eſt, purpuraſcentes, in iis verſibus quos infra ſcribo, tum nigricantes. Certè Plinius loquens de Perſica Ægypti, dicit *eam nigritia nihil differre à loto*. Et hæc quidem nigritia propemodum nihil aliud eſt, niſi purpureus color, ut alibi dico. Plutarchus mundum, qui ſit pulcherrimus, ait eſſe colore cyaneo, & purpureo, *κυανοειδεῖ κέχρωσται, ὃ πορφύρας μὲν ἐστὶ μελάντερον, στίλβουσαν δ' ἔχει ποιότητα*, cyaneo [colore] coloratur quod purpura quidem eſt nigrius, ſive coloratius. Splendentem autem habet qualitatem. Sed & purpuræ nigræ apud eundem fit mentio, ubi de Catone ait, *αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν*, ipſe ferebat nigram, id eſt, coloratiorem. E ſingulari & eximia pulchritudine loti deſumptæ ſunt metaphoræ illæ quas proximè dicebam.

Plin. l. 13. c. 9. — *Plutarch. π. τ. ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ.* — *Plutarch. Cat. jun.*

Ovid. lib. 9. Metam. Cæterùm Ovidius memorat, qua ratione Dryope mutata ſit in hanc plantam,

> *Haud procul à ſtagno Tyrios imitata colores,*
> *In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.*
> *Carpſerat hinc Dryope quos oblectamina nato*
> *Porrigeret flores.*

Quibus verſibus tria continentur, color hujus floris, qui, ut dixi, eſt purpureus; ipſe, qui eſt pulcherrimus; fructus, quas vocant baccas. Enimvero Stephanus tradit, Gindanes, gentem Libycam vivere fructu loti. Cæterùm Athenæus refert, lotum à Cratino veluti peculiari prærogativa dictum eſſe στεφάνωμα coronamentum, quòd folioſa omnia Athenienſes vocant στεφανώματα. Et apud Theophraſtum loquentum de hordeo leguntur hæc verba, πυρὸς κριθῆ στεφανοφυλλότερον, &c. Frumento hordeum eſt folioſius. Sic interpretor τὸ στεφανοφυλλότερον, ſi remanet hæc lectio, quam ego vix probare poſſum, cùm hoc epithetum τῇ κριθῇ hordeo minimè conveniat. Ibi ergo lubentiùs lego στενοφυλλότερον arctiori, ſeu reſtrictiori folio, ſeu folliculo. Cæterùm loton Pancrates in quodam poëmate vocat florem cognominem Antinoi in quibuſdam verſibus qui referuntur ab Athenæo,

Steph. γινδᾶνες. Athen. lib. 15. Theophraſt. lib. 8. de plant.

> Οὔλην ἕρπυλλον, λευκὸν κρίνον ἠδ' ὑάκινθον
> Πορφυρέην, λευκῆς τε χελιδονίοιο πέτηλα
> Καὶ ῥόδον εἰαρινοῖσιν ἀνοιγόμενον ζεφύροισιν,
> Οὔπω γὰρ φύεν ἄνθος ἐπώνυμον Ἀντινόοιο,

Athen. lib. 15.

Serpyllum criſpum, album lilium, ac hyacinthum Purpureum, flavi chelidonii folia; Et roſam vernis zephyris hiſcentem, Nondum florem Antinoi cognominem tellus ediderat. Cur autem lotos dicatur flos Antinoi, cur item corona quæ inde texitur, vocetur Antinoia, planum facit Athenæus, cujus hæc eſt ſententia: Alexandriæ quandam coronam necti è loto, cui nomen Antinoia. Ea corona duplex eſt, quòd is flos unde nectitur eſt duorum colorum; Quorum unus eſt ſimilis roſæ. Et hic ille eſt è quo plectuntur eæ coronæ quas propriè vocant Antinoias. Alter eſt cyaneus, ex quo fit corona lotina. Atque hujus quidem coronæ non ſolùm meminit Athenæus, ſed & ea Oſirim fuiſſe coronatum, eamque reliquiſſe apud Nephthem, Plutarchus author eſt. Ego quàm ea quæ retuli ex Athenæo, uerè dicantur, non nunc diſpicio, niſi quod verecundè fateor mihi eſſe ſuſpecta; Quia apud Stephanum invenio Antinoiam eſſe urbem Ægypti Ἀντινόου πόλις, quæ vocata eſt Ἀδριανούπολις. Ut veriſimile ſit, Antinoiam coronam dictam fuiſſe illam, qua ut plurimùm uterentur Antinoii, quæque ex eo flore necteretur qui illic multus eſſet. Pergit Athenæus; & quædam

Plutarch. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσιρ. Stephan. Ἀντινόεια.

quædam addit de loto roſeo; & hoc dicit, Pancratem quendam poëtam ſibi cognitum, ut ingens miraculum oſtendiſſe Adriano Imperatori, cùm is eſſet Alexandriæ, lotum roſeum. Quem florem is dixit oportere vocari Antinoium. Cauſam non addit. Equidem credo, quòd is flos apud Antinoiam urbem feliciter proveniebat; quam urbem Pancrates dilegerat, quòd ea aſſumpta fuerat in cognomentum Imperatoris. Nimirum, in eo Imperatori impenſiùs adulatus eſt, quod præclariſſimum florem faciebat cognominem urbi Adriano dilectæ. Sed non hoc fine ſtetit adulatio. Nam is Pancrates loton dixit progenitum fuiſſe terra perfuſa ſanguine Mauri leonis, quem Adrianus, dum in ea parte Libyæ, quæ Alexandriæ contermina eſt, venaretur, proſtraverat; belluam, videlicet, ingentem, quæ diu Lybiam ita vaſtaverat, ut ejus magna pars deſerta eſſet. Certè Adriano ab hoc nugarum venditore os egregiè ſublinitum; aut certè is volens & ſciens ſibi imponi facilè eſt paſſus; neſcio majorine principis credulitate, an illius impoſtoris vaframento. Vtut eſt, Adrianus hoc qualicunque commento delectatus perhibetur; aut ſe eo delectatum ſimulavit, eò quòd hinc ſe videbat æquari priſcis illis heroibus fortiſſimis exitialium ferarum domitoribus. Itaque ne illi præſtigiatori tantum mendacium eſſet irremuneratum, annonam ei largitus eſt, τὴν ἐκ μουσῶν σίτησιν, eam quæ eſſet ex Muſis, id eſt, quæ dari ſolita eſſet hominibus impenſè eruditis. Non omiſerim loton conumerari inter aromata; atque adeò illud eſſe mirabile quod Theophraſtus tradit, loti florem apud Euphratem aperiri & contrahi, ejuſque caulem ſive ſcapum quandoque erigi, quandoque deprimi, ac deſcendere ab occaſu uſque ad mediam noctem. Lotos ſociatur croco, & hyacintho, quos flores, ut ait Heraclius Pontius, conſtat eſſe ἴδια σέφη ἀμφιθαλοῦς ὥρας, propria coronamenta floreſcentis temporis, hoc eſt veris.

Theophraſt. lib. 9. de plant.

Theophraſt. lib. 2. de cauſ. plant. cap. 26.

Heracl. Pont.

CAPUT XIV.

Crocus ſive crocum flos coronarius. Natales ejus. Ejus dotes. De colore & odore ejus. Crocinum è croco unguentum. Teneritas & mollities croci. Corycium crocum. Solinus emendatus. Sicanium crocum. Crocus amat proteri. Eſt inter delicias matronarum. Scena, platea, ipſe lectus nuptialis croco perfundi ſolitus. Quibus floribus ſocietur.

INter flores coronarios multus croco locus aſſignatur, ut qui ſit inter præcipua decora horti ſive prati. Nec obſtat quod à Callimacho vocatur flos hybernus. Neque enim hyeme provenit, ſed

Callimach. hym. εἰς Ἀπόλλ. & ibi ſchol.

ſed floret in frigore. Unde crocum dici ajunt παρὰ τὸ ἐν κρύει θάλλειν,
Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6. ex eo quod in frigore floret. Hanc ob cauſam Theophraſtus ait, τοῦτο τὸ φυτὸν εἶναι ὀψιανθὲς σφόδρα. καὶ ὀψιβλαστὲς, πλειάδι γὰρ ἀνθεῖ, καὶ ὀλίγας ἡμέρας. hanc plantam valde ſerò florere, ac ſerò germinare; Quippe floret ſub Pleiade, & paucos dies. Cæterùm Virgilius hunc florem facit vernū, eumque dicit eſſe honorem ridentis calathi,

Virgil. in roſ.

Vertice collectos illa exſinuabat amictus,
Jam meditans foliis ſe numerare ſuis.
Nec mora. ridentis calathi patefecit honorem,
Prodens incluſi ſemina denſa croci.

Scholiaſt. Apoll. Rhod. l. 3. Hic flos videtur eſſe in numero illorum quos terra produxit è ſanie hepathis Promethei, quod aquila dimiſit, dum illud ederet in monte Caucaſo. Pluribus dotibus præditus eſt. Ac primò quidem eſt *Plin. l. 21. c. 10.* ſalubris. *Qui crocum prius biberint*, inquit Plinius, *crapulam non ſentiunt. Ebrietati eo reſiſtunt. Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem.* *Etymol. κροκόδειλος.* Ineſt quoque huic flori naturalis facultas adverſus crocodilos. Quippe qui in Ægypto mel colligunt, ne edatur à crocodilis objiciunt eis crocum, quo conſpecto, fugiunt. Coloris eſt flavi. *Theocrit. eid. ιθ. κα'.* Theocritus,

Αἱ δ' αὖτε ξανθοῖο κρόκου θυόεσσαν ἔθειραν
Δρέπτον ἐριδμαίνουσαι.

Aliæ porrò flavi croci odoratam comam decerpebant certantes.
Ovid. lib. 5. Faſt. Ovidius vocat puniceum,

Lilia deciderant; violas arere videres;
Filaque punicei languida facta croci.

Sophocl. Oed. Sophocli crocus eſt χρυσαυγὴς aurei coloris. Tryphiodoro eſt aureus, ut in verſibus quos cito paulò infrà. Eſſe autem non ſolùm coloris, ſed & odoribus nobiliſſimi, hinc palam eſt, quod à Theo-*Theophraſt. lib. 9. de plant.* phraſto numeratur inter aromata. Virgilius,

Virgil. l. 1.
—— nonne vides croceos ut Tmolus odores,
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi?

Callimach. hym. in Apoll. Ideo Callimachus vocat crocum ἡδιὼ ſuavem, credo, odore ſimul & guſtatu, —— σοὶ δὲ βωμοὶ

Ἄνθεα μὲν φορέουσιν ἐν εἴαρι τόσσα περ ὧραι
Ποικίλ' ἀγινεῦσι ζεφύρου πνείοντος ἐέρσην,
χείματι δὲ κρόκον ἡδιώ.

Tuæ quidem aræ flores ferunt in vere, quotquot horæ variæ producunt Zephiro inſpirante rorem. Hyeme verò crocum ſuavem. M. *Cic. lib. 5. de Orat.* Tullius fatetur hujus odoris eſſe acerrimam quandam ſuavitatem his verbis, *Licet hoc videre in reliquis ſenſibus, unguentis minùs nos delectari ſumma & acerrima ſuavitate conditis, quàm his moderatis; & magis laudari quæ terram, quàm quæ crocum olere videantur.*

deantur. Ubi τὸ *terram* fateor mihi eſſe ſuſpectum. Cæterùm ut Callimacho crocus eſt ſuavis, ita Statio mitis, *Stat. lib. 5. Sylv.*

——nam Sicanii non mitiùs halat
Aura croci, dites nec ſic tibi rara Sabæi
Cinnama, odoratas nec Arabs dececerpſit ariſtas.

Hujus odoris argumentum eſt illud unguentum quod fit ex croco, cui nomen crocinum. Propertius, *Propert. lib. 3.*

Sit menſæ ratio, noxque inter pocula, currat,
Et crocino nares myrrheus ungat onyx.

Adnotatum eſt, Iſocratem qui eſſet pronus in Venerem, κρόκῳ διάβροχον ἔχειν τὸ προσκεφάλαιον, habere pulvinar croco madidum, nempe inter delicias lecti. Suavitati odoris accedit, teneritas & mollities. Certè ab Ovidio vocantur molles croci, id eſt teneri ac mollicelli, *Plutarch. Iſocr.* *Ovid. lib. 4. Faſt.*

Ipſa crocos tenues, liliaque alba legit.

Cui eſt ſimilis Prudentii locus ſæpe citatus, *Prudent. cathemer.*

Et molles violas, ac tenues crocos
Fundit fonticulus unda fugacibus.

Hic flos feliciter provenit in Cilicia,

——hîc & Spartica myrtus *Virgil. in Cul.*
Atque hyacinthus, & hîc Cilici crocus editus arvo.

Coryceum crocum Horatius adhibet juri. Eſt autem Corycium locus Lyciæ in quo feliciter provenit crocus. Et, meo quidem animo, emendandus eſt Solinus, ubi ait, Tmolum Lydiæ montem croco florentiſſimum perhiberi. Et pro Lydiæ videtur ſcribendum Lyciæ, ex authoritate Etymologici, etſi non ſum neſcius Lydiæ quoque legi poſſe, pluribus authoribus. Laudatur & Sicanium, Statius in verſu ſupra citato, *Horat. ſerm. lib. 2. ſat. 9.* *Etymol. κωρυ-κεῖον.* *Solin. c. 43.* *Stat. lib. 5. Sylv.*

——nam Sicanii non mitiùs halat
Aura croci, &c.

Obſervatum quoque eſt hunc florem eo eſſe ingenio, ut proteri amet, & calcari, φιλεῖ, inquit Theophraſtus, ſi modò ibi de croco loquitur καὶ πατεῖσθαι· καὶ γίνεται καλλίων καταπριβομένης κάτω τῆς ῥίζης, διὸ καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς κάλλιστος. Amat & calcari, & ſit pulchrior protrita ad imum radice. Ideo juxta vias, & in ſaltantium pedibus protritis locis eſt pulcherrima. Cùm tot dotibus commendetur crocus, non mirum eſt, hunc florem eſſe inter delicias matronarum. Stepſiades ille apud Ariſtophanem deſcribens habitum & mores uxoris ſuæ delicatulæ, numerat crocum inter ea quæ ſerviunt luxi muliebri, *Theophraſt. lib. 6. de plant. c. 6.* *Ariſtoph. νεφ.*

Ἡ δ᾽ αὖ μύρου, κρόκου, καταγλωττισμάτων.

[ὄζει] hæc verò [olet] unguentum, crocum, oſcula quæ; ut ille ait,

ait, fiunt columbatim. Uſque eò hic flos adamatus, ut croco ſce-
Lucret. l. 3. nam perfundi mos eſſet. Lucretius,

Et cùm ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt.

Et Propertius de priſcis Romanis,

Propert. lib. 4. el. 1.

Nec ſinuoſa cavo pendebant vela theatro;
Pulpita ſolennes non oluêre crocos.

Sueton. Ner. cap. 25. Solennes, id eſt, ſpargi ſolitos. Suetonius tradit incedenti Neroni paſſim Romæ victimas cæſas, ſparſo per vias identidem croco. *Tryphiod. 20.* Quem morem eſſe vetuſtiſſimum, diſcimus è loco Thryphiodori, ubi mulieres Trojanæ terram perfundunt vino odorato, nempe quod eſt mixtum croco.

Αἱ δὲ θαλασσίης ἐπιμάζια νήματα μίτρης
Λυσάμεναι, κλωστοῖσι περίστεφον ἄνθεσιν ἵππον,
Καί τις ἀπειρεσίοιο πίθου κρήδεμνον ἀνεῖσα,
Χρυσείῳ προχέουσα κρόκῳ κεκερασμένον οἶνον,
Γαῖαν ἀνικμήσασα χυτὴν εὐώδεϊ πηλῷ.

Aliæ verò mammillaria fila tranſmarinæ mitræ Solventes, connexis floribus undique coronabant equum. Et aliqua reſolvens vittam, immenſi dolii Profundens vinum miſtum aureo croco, Perfudit terram liquidam odorato vino. Crocus quoque ſpargitur lecto nuptiali. Martianus Capella,

Martian. Cap. lib. 9.

Conſcia jam Veneris nova ſerta parate Napeæ,
Crocumque lecto ſpargite.

Inter flores quos ſupra memoravi continuò terram effudiſſe, ut ſubſternerentur Jovi & Junoni, dum mutuis amplexibus ſunt intenti, fuit crocus. *Hom. Iliad. ξ.* Ipſe quoque Homerus cùm inducit Pana ſuavitate cantus animum oblectantem in molli prato, ait illic eſſe crocum & hyacinthum,

Hom. hym. εἰς Πᾶνα.

——— πόθι κρόκος ἠδ' ὑάκινθος
εὐώδης θαλίων καταμίσγεται ἄκριτα ποίην.

illuc crocus & hyacinthus Suaviter ſpirans virens admiſcetur innumeram herbam. Sociatur hyacintho, ut in proximo verſu Homeri; *Virgil. in Cir.* tum narciſſo, liliis & calthæ, ut apud Virgilium,

——— *aut ſuave rubens narciſſus,*
Aut crocus alterna conjugens lilia caltha,

CAPUT

CAPUT XV.

Aſphodelus flos coronarius. Celebris apud inferos. πολυαύξης. Quibus floribus ſocietur. Caſia herba coronaria. Odorata. Quibus floribus addatur. Melilotus flos coronarius, eſt odoratus. Alia ejus dos. Caltha herba coronaria coloris grati. Quibus floribus miſceatur. Buphthalmus flos coronarius. ἑλίχρυσος, chryſanthus, & chryſanthemũs. Coronamentum Magorum. Helichryſus unde dictus. Quomodo hi flores ſocientur.

ASphodelum florem collocant inter coronarios. Hic eſt ille flos, quo apud inferos conſpergitur illud pratum quo illi excipiuntur qui tranſmiſerunt Acherunticam paludem. ὑπερεμαωθέντας δὲ τὴν λίμνην ἐς τὸ εἴσω λειμὼν ὑποδέχεται μέγας τῷ ἀσφοδέλῳ κατάφυτος. *Lucian. de luctu.*
Nempe aſphodelo veſcuntur illi qui ſunt apud inferos. Et mortui apud Lucianum ita loquuntur, οὐδ' ἐπιλέλοιπεν ἡμᾶς ὁ ἀσφόδελος, *Lucian. de luctu.* ἵνα παρ' ὑμῶν τὰ σιτία μεταστελλώμεθα, neque nos deſtituit aſphodelus, ut à vobis cibos huc deportemus Et hoc eſt quod Heſiodus dicit, eſſe magnam utilitatem malvæ & aſphodeli. *Heſiod.*

Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. *ἐρ. καὶ ἡμε. lib. 1. & ibi Tzetz.*

Neque quanta in malva & aſphodelo magna utilitas. Lucianus facit eam navem, qua heroes miſſi ab Rhadamanto ad reducendam *Lucian. ver.* Helenam cum amatore ſuo fugientem ex inſula beatorum aſphodelinam, ſive ex aſphodelo. *hiſt. lib. 2.* Alibi apud eundem ſcriptorem Jon Eucrati dicit animas mortuorum eſſe ἐπὶ τοῦ ἀσφοδέλου. Aſphodeli tenerum ramunculum Nicander vocat πολυαυξία longæ cervicis, aut longa cervice decorum. *Nicand. ther. & ibi Scholiaſt.*

ἠὲ καὶ ἀσφοδέλοιο νέον πολυαυξία μόσχον,

Sive & aſphodeli recentem multi incrementi ramulum. Et alibi hanc plantam vocat διανθία, quaſi habeat duplicem florem, ἤτοι διαφανῆ ἀνθοῦν, ſive pellucidè florentem. Aſohodelum Theocritus collocat *Theocrit.* inter cnyſam & apium, —*κύαμον δέ τις ἐν πυρὶ φρυξεῖ,* *θαλύσ.*

Χἁ στιβὰς ἑσσεῖται πεπυκασμένα ἔς τ' ἐπὶ πᾶχυν, *eid. ζ.*
Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ

Interea in igne aliquis fabas torrebit, Et thorus denſatus erit uſque ad cubitum Cnyſa, aſphodelo, & flexibili apio. E caſia quoque herba Arabica & odorata corollæ texuntur. Vocaturque olens, ſive bene olens, ut in epigrammate incerti ad Mœcenatem. *In epigr. Virg.*

Hic tibi corycium, caſias hic donat olentes;
Hic è palmiferis balſama miſſa jugis.

Et apud Virgilium, *Virgil. Cir.*

At nutrix patula componens ſulphura teſta,

Narciſſum, caſiamque herbas componit olentes.

Virgil. l. 2. Georg. Humiles caſias vocat Virgilius,

Vix humiles apibus caſias, roremque miniſtrat.

Et alibi de hac ipſa caſia,

Virgil. l. 2. Georg.

Nec caſia liquidi corrumpitur uſus olivi.

Jungitur violis papaveribus, narciſſo, anetho, roſis. E mililoto coronæ fiunt, quæ dicuntur melilotinæ, ὁ δὲ μελίλωτος, inquit Theophraſtus, καὶ εἰς πλείω χρόνον εὔοσμος διαμένει. at melilotus & ad multum tempus odoratus durat. Hæ coronæ ſunt odoris ſuaviſſimi & magnis æſtibus valde refrigerantes, quarum meminit Athenæus, qui ideo nominat melilotum τὸν ἀεὶ φρουρὸν μελίλωτον, ſemper muniens, nempe caput. Caltha odore non certat cum aliis odorantis plantis & floribus coronariis, ut diſcimus ex Ovidio, qui ironicè confert calthas cum roſis Pæſtanis,

(Theophraſt. l. 6. de cauſ. plant. c. 23. — Athen. lib. 15. — Ovid. lib. 2. de Ponto.)

Nec Babylon æſtum, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque Pæſtanas vincet odore roſas.

Virg. ecl. 2. Colore tamen adlubeſcit. Virgilio eſt luteola,

Tum caſia, atque aliis intexens ſuavibus herbis
Mollia luteola pingit vacinia caltha.

Prudent. Cathemer. Prudentius caltha dixit numero plurium, eaque vocat pinguia;

Illic purpureis tecta roſariis
Omnis fragrat humus; calthaque pinguia
Et molles violas, &c.

Sociatur violis, papaveribus, narciſſo, croco, lilio. Virgilius,

Virgil. in Cir.

—— aut ſuave rubens narciſſus,
Aut crocus alterna conjugens lilia caltha.

Ovid. lib. 4. Faſt. Et Ovidius,

Illa legit calthas, huic ſunt violaria curæ;
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.

Sunt qui dicant hunc eſſe buphthalmum, florem & ipſum coronarium, de quo Virgilius,

Virgil. in Cul.

—— hic amarantus,
Buphthalmuſque virens, & ſemper florida picris.

Hic addo buphthalmum eſſe florem croceum oculo ſimilem; unde & à Græcis nomen accepit. Et hunc quoque ajunt eſſe eundem illum qui eſt ἑλίχρυσος, quem vocant & chryſanthum, & chryſanthemum. His appellationibus donatur à Plinio, qui ait, cum *ad ſolis repercuſſum aurea lucis in orbem veluti corymbos habere dependentes, qui nunquam marceſcunt. Qua de cauſa Deos coronant illo. Quod diligentiſſimè ſervavit Ptolemæus Rex Ægypti.* Sive helichryſus, ſive heliochryſus, ſive chryſanthemus, ſive chryſanthus eſt,

(Plin. l. 21. c. 25.)

eſt, omnibus hiſce nominibus palam fit, eſſe florem aureum, luce coruſca & vegeta, multo decore; eaque re inter coronarios flores ſanè conſpicuum. Hunc florem his verbis deſcribit Theophraſtus. *Theophraſt. lib. 11. de plant.*
ἔχει δὲ ὁ ἑλειόχρυσος τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδὲς φύλλον δὲ λευκὸν, &c. habet Heliochryſus florem auri ſpecie, folium verò album, &c. Certè mulachra Deorum helychryſo coronari, Diſcorides author eſt. *Dioſcor. lib. 4. cap. 75.* Hoc quoque flore ſi ſe Magi coronarent, ad gratiam vitæ gloriamque pertinere arbitrabantur. In hanc ſententiam Theophraſtus ſcriptum reliquit clareſcere eum qui hoc flore coronatur. *Theophraſt. lib. 11. de plant.* Cæterum eſſe unum, eundemque florem cum chryſanthemo, hinc licet firmare, quòd helichryſum dici ajunt ab Helichryſe quadam Epheſia, quæ prima è flore chryſanthemo Dianam coronavit. *Etymol. ἑλίχρ.* Alii ex eo dictum volunt quòd auri ſpeciem præ ſe ferat. & cùm ſit flos paluſtris veluti in palude indicari aurum, ἑλόχρυσον καὶ ἑλίχρυσον. Atque hi quidem flores, ſive plures ſunt, ſive unus tantum. miſcentur illis qui memorantur in hoc verſu Alcmanis, *Athen. lib. 15.*

> Καί τὺ εὔχομαι φέρεισαν τὸν δὲ
> ἑλιχρύσω πόλεω ἀκήρατον κύπερω.

Tum in hoc Ibyco,

> Μύρτα τε καὶ ἴα καὶ ἑλίχρυσος μᾶλα.
> τε καὶ ῥόδα καὶ τέρενα δάφνα.

Et in hoc Cratini.

> Ἑρπύλλῳ, κρόκοις, ὑακίνθοις, ἑλιχρύσου κλάδοις.

Serpyllo, croco, hyacintho, helichryſi ramis.

CAPUT XVI.

Bocchus flos coronarius. Chelidonium flos quoque coronarius. Adiantum. Coſtum. Coſtum quibus floribus ſocietur. Siſymbrium planta coronaria. Ejus duo genera. Nuptialibus coronis inſeritur. Sociatur myrto. Ἀναγαλλὶς flos coronarius. Eſt duplex. Acis flos vernus coronarius. Natales hujus floris. Cythiſus.

INvenio & Bocchò datum eſſe locum inter flores coronarios. Hujus floris meminit Virgilius in hoc verſu, *Virgil.*

> *Et Bocchus Libyæ regis memor.*

Salluſt. bel. Jug. Et quidem Salluſtius meminit regis hoc nomine; ſed qui fuit poſteritas illius quem Silius Italicus numerat inter eos qui convenerunt ad exercitum Annibalis, *Sil. Ital. lib. 3.*

> *Quin & Maſſyli fulgentia ſigna tulère,*
> *Heſperidum veniens lucis domus ultima terræ.*
> *Præfuit intortos demiſſus vertice crines*

Bocchus

Bocchus atrox; qui ſacratas in littore ſylvas,
Atque inter frondes revireſcere viderat aurum.

Nempe hunc veriſimile eſt eſſe ex illis floribus, quos è Virgilio ſupra dixi eſſe inſcriptos nomina regum. Chelidonium quoque video numerari inter flores vernos coronarios. Hæc noſtris eadem appellatione eſt herba chelidonia; ſic dicta quòd adventu hirundinum videtur erumpere. Quippe hirundo eſt εἰαρινὴ ζεφύρου προτάγγελος ὄρνις verna zephyri prænuntia aut prima nuntia avis. Aut inde fortaſſe dicta chelidonia qnòd pullis hirundinum, ſi oculi auferantur, matres ex hac herba mederi dicantur. Chelidonium Theocrito eſt cæruleum.

Iſidor. lib. 17. cap. 9. Oppian. l. 3. ἁλιευτ.

—— τάχα δὲ κράναν ἐνόησεν
Ἡμένῳ ἐν χώρῳ· περὶ δὲ θρύα πολλὰ πεφύκει,
Κυάνεόν τε χελιδόνιον, χλωρόν τ' ἀδίαντον,
Καὶ θάλλοντα σέλινα, καὶ εἰλιτενὴς ἄγρωστις.

Theocrit. ὕλας. eid. ιγ.

ſtatim verò fontem animadvertit, in loco declivi, ubi multæ herbæ naſcebantur, Cæruleum chelidonium, virideque adiantum, & apium virens, & criſpa agreſtis. Quibus in verſibus mentio fit adianti, quæ eſt radix puſilla, & criſpæ agreſtis, hodiernis herbariis cognitiſſima. De qua illud mirabile Theophraſtus refert non humere licet madefactam. Nam omitto coſtum, qui eſt flos luteus, de cujus radice, facultate, generibus herbarii certant. Propertius ſibi ſacra facienti ob navale Actiacum prælium, coſtum dari vult.

Theophraſt. lib. 4. de plant.

Coſtum molle date, & blandi mihi thuris honores,

Propert. lib. 4.

Inter pretioſos frutices habitum eſſe conſtat, ut quidpiam eximium. Horatius,

Horat. l. 3. carm. od. 1.

Quòd ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſydere clarior
Delevit uſus, nec Falerna
Vitis, Achemeniumque coſtum,

id eſt Perſicum. Sociatur cinnamis; Ovidius,

Ovid. l. 10. Metam.

--- ſit dives amomo,
Cinnamaque coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Thura ferat.

Inter plantas coronarias non ſanè eſt infrequens ſiſymbrii mentio. Siſymbrium Dioſcorides & Plinius duplex faciunt. Vnum quod vocant ſylveſtre ſerpyllum, idemque thymbræum, pedali non amplius altitudine. Et hoc naſcitur ἐν χέρσοις in ſolo inculto, & loco ſicco, ſive, ut ait Theophraſtus, περὶ αἱμασιὰν apud ſepem, ſimile mentæ hortenſi, latiore tamen folio, & illa odoratius. Et hoc eſt στεφανωματικὸν, id eſt ἐμπλέκεται καὶ τοῦτο εἰς τοὺς στεφάνους, implicant illud

Dioſcor. lib. 2. cap. 155. & ſeq. Plin. l. 20. c. 22. Theophraſt. de plant. lib. ζ.

illud coronis, id eſt, ut de bulbo Theophraſtus ait, coronis adhibetur. Alterum genus eſt illius quod naſcitur in riguis, ſimile naſturtio coronis ignotum. Et hoc quidem veriſimile eſt eſſe illud quod Plinius lætiſſimum naſci ait in puteorum parietibus, & circa piſcinas ac ſtagna. Si hoc quamlibet non coronarium, lætiſſimum tamen eſt, multò magis veriſimile eſt illud eſſe lætum quod coronis inſeritur, nempe cui eſt gratus odor. Cæterùm in iis foliis è quibus nuptiales coronæ texebantur, ſiſymbrium conſpicuum fuit, ut ſupra monui. Certè videtur fuiſſe planta Veneri grata, quæ ſcilicet, ſociabatur myrto, quæ tota eſt Veneris. Et quidem Ovidius alloquens vulgares puellas, vult eas offerre Veneri coronas textas è ſiſymbriis, myrto, roſa. *ἐν παροιμ.*

Cumque ſua dominæ data grata ſiſymbria myrto; *Ovid.lib.4. Faſt.*
Textaque compoſita juncea vincla roſa.

Hîc enim texta vincla, eademque juncea priſco more interpretor coronas. Illud Theophraſtus de ſiſymbrio memorat, quod mutatur in mentam non cultura coërcitum, aut non traſlatum inſitione in aliam plantam. Qui plura de ſiſymbrio cupit cognoſcere, videat librum ſeptimum Theophraſti de plantis. Inter flores vernos coronarios Longus collocat ἀναγαλλὶν, his verbis, ἀνεζήτησαν δὲ καὶ ἄνθη στεφανῶσαι θέλοντες τοὺς θεούς· τὰ δὲ ἄρτι ὁ ζέφυρος τρέφων, καὶ ὁ ἥλιος θερμαίνων ἐξῆγεν. ὅμως δὲ εὑρέθη καὶ ἴα, καὶ νάρκισσος καὶ ἀναγαλλὶς, καὶ ὅσα ἦρος πρωτοφορήματα. Quærebant & flores coronare volentes Deos. Illos autem noviſſimè Zephyrus alens, & ſol calefaciens eduxerat. Nihilomiuus tamen inventæ & violæ, & narciſſus, & anagallis, & quotquot [ſunt] primitiæ veris. Ἀναγαλλὶν Suidas duplicem facit; ἰκετήρα, inquit, ῥυπτικῆς ἐστὶ δυνάμεως. Utraque eſt facultatis ejus quæ abſtergit. Acis quoque eſt flos vernus coronarius; cujus ipſa Chloris Dea florum meminit ut pulcherrimi, ſibique dilecti. *Theophraſt. lib. 2. de plant. cauſ.* *Long. lib. 3.* *Suid. ἀναγαλλὶς.*

Quid crocon aut acin referam, Cinyraque creatum *Ovid.lib.5. Faſt.*
De quorum per me ſanguine ſurgit honor?

Hunc florem natum eſſe è cruore Acis, qui fuit amator Galateæ, & à Cyclope interfectus eſt, docet Ovidius in his verſibus, quos ea re hîc deſcribo, quòd in iis hæc ſive planta, ſeu flos luculenter pingitur.

Puniceus de mole cruor manabat, & intra *Ovid. l.13. Metam.*
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit.
Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgaturque mora. Tum moles tacta dehiſcit;
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo,
Oſque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis.
Miraque res, ſubitò media tenus extitit alvo

Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui niſi quod major, quod toto cærulus ore eſt.
Acis erat; & ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.

In hoc ordine ſuus quoque eſt colocaſiæ locus; quam in Ægypto nobiliſſimam eſſe, & à quibuſdam vocari cyamon, Plinius tradit. Thyrſo ſpectabili eodem authore emicat, & foliis latiſſimis, etiam ſi arboreis comparentur. Cæterùm *Ægyptii*, inquit Plinius, *Nili ſui dotibus gaudent, ut implexu colocaſiæ foliis in variam ſpeciem vaſorum potare gratiſſimum habeant.* Etſi verò eſt planta Ægyptia & Nilotica, tamen eam quoque in Italia provenire veriſimile ſit è Virgilio,

Plin. l. 21. c. 15.

Virg. ecl. 4.

At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paſſim cum baccare tellus,
Miſtaque ridenti colocaſia fundet acantho.

Cythiſum video ſociari violæ; & ideo hanc quoque plantam credibile eſt eſſe coronariam. Ovidius ubi facit Chlorin loquentem,

Ovid. l. 13. Metam.

——— *volucres ego mella daturas*
Ad violam & cythiſos, & thyma grata voco.

Cythiſum menſe Januario decîdi, viridemque vocari video à Conſtantino Cæſare.

Conſt. Caſ. lib. 3. c. 1.

CAPUT XVII.

Liguſtrum flos coronarius. Albus. Baccatus. Papaver flos coronarius. Comatus. Luteus, purpureus pulcher. Papaver frigidum. Conciliat ſomnum. Eſt coronamentum poclis. Eſt in tutela Cereris. Picris flos coronarius. Rododaphne. Hujus plantæ ingenium. Ros marinus coronamentis adhibetur. Hoc flore lares coronantur. Quibus floribus miſceatur. Thymum planta coronaria. Eſt odoratum. Cujus rei eſt ſymbolum. Parthenice. Serpyllum planta coronaria. Unde dictum. Ejus epitheta. Huic ſocientur allia. Aſterion planta coronaria. Junoni offertur. Libanotis. Ejus coronamenta. Ambroſia. Myrrha flos odoratus. Ejus coronamenta. Flos ſpinæ Ægyptiæ. Papyrus. Quale ſit coronamentum. Herba leonis.

Virg. ecl. 2.

SÆpe quoque in floribus coronariis fit mentio liguſtri floris albi,
Alba liguſtra cadunt.

Ovid. l. 13. Metam.

Ovidius,
Candidior folio nivei Galatea liguſtri.

Ligu-

Liguſtra baccata reperiuntur apud Drepanium, *Drepan.*

Laurus Apollinea marceſcat denique ſylva;

Cumque ſuis baccis alba liguſtra cadant.

Martialis quoque inter ea quæ candidiſſima ſunt, numerat liguſtrum in locis ſupra citatis, *Martial. lib. 1.*

Toto candidior puella cycno,

Argento, nive, lilio, liguſtro.

Et alibi,

Lilia tu vincis, nec adhuc dilapſa liguſtra. *Martial. l. 8.*

Sequitur papaver flos ſpecie decorus, atque adeò comatus. Ovidius, *Ovid. lib. 4. Faſt.*

Illa legit calthas; huic ſunt violaria curæ;

Illa papavereas ſubſecat ungue comas.

Has comas Theocritus vocat crepitacula, *Theocrit. κύκλ. eid. ια'.*

——ἔφερον δέ τοι ἢ κρίνα λευκὰ,

Ἢ μάκων᾽ ἁπαλὰν ἐρυθρὰ πλαταγώνι᾽ ἔχοισαν.

Adferrem verò tibi vel alba lilia, vel papaver tenerum, quod rubra crepitacula habet. Nempe hæ ſive comæ, ſive crepitacula illa ſunt quæ è papavere decerpi ſolent. Virgilius, *Virg. ecl. 2.*

——*tibi candida Nais*

Pallentes violas, & ſumma papavera carpens,

Narciſſum & florem jungit bene olentis anethi.

Hic flos colore eſt luteus, & pulchritudine cenſetur. Catullus, *Catull. in epith. Iul. & Mapl.*

Jam licet venias marite.

Uxor in thalamo eſt tibi

Ore floridulo nitens,

Alba parthenice velut,

Luteumve papaver.

Propertio eſt purpureum, ubi illud ſociat lilio, *Propert. lib. 1.*

Et circùm irriguo ſurgebant lilia prato

Candida purpureis mixta papaveribus.

Facultate eſt frigidum. Virgilius, *Virg. Mor.*

Hîc cicer, & capiti nomen debentia cepe;

Hîc etiam nocuum capiti, gelidumque papaver.

Et ideo conciliat ſomnum; Et ante fores hujus Dei florent papavera.

Ante fores antri fœcunda papavera florent. *Ovid. l. 11. Metam.*

Quòd verò ſomnus eſt ſimilis morti, Virgilius facit, *Virgil. lib.*

——*letheo perfuſa papavera ſomno.*

Hinc eſt quod nox ut ſomni conciliatrix coronatur papavere. Ovidius, *Ovid. lib. 4. Faſt.*

Interea placidam redimita papavera frontem

Nox venit & ſecum ſomnia nigra trahit.

Papaver eſſe in tutela Cereris, diſcimus è Callimacho, qui facit

hanc Deam, aſſumpta forma Nicippes manu tenere coronas & papaver. —ἔχε δὲ χερὶ
Στέμματα καὶ μάκωνα.

Callimach. hym. in Cerer.

Accepitque manu coronas floreas & papaver. Hanc ob cauſam Virgilio papaver eſt Cereale, ac ſi dicat, Cereri dilectum,

Virgil. 1. Georg.

Nec non & lini ſegetem, & Cereale papaver
Tempus humo tegere.

Eſt & pieris quam Virgilius ſociat buphtalmo, de quo egi ſupra; eamque vocat floridam,

Virgil. Cul.

Buphthalmuſque virens, & ſemper florida pieris.

His ſociatur rhododaphne, ut ibidem apud Virgilium,

—— hîc rhododaphne
Liliaque & roris non avia cura marini.

Conſt. Caeſ. l. 2. c. 42.

Mirum eſt rhododaphnes ingenium. Quippe ejus rami terræ impacti ab omni peſte legumina protegunt. Etſi hac dictione ſignificata eſt ima quædam fœditas ab Syris, qui neſcio quem probri cauſa vocarunt ῥοδοδάφνην. Ros item marinus coronamentis adhibetur. Certè hoc flore Horatius coronat Lares.

Lucian. in pſeudol.

Horat. l. 3. Carm.

Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.

Quandoque ſimpliciter dicitur ros, non addito marinus,

Ovid. lib. 4. Faſt.

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.

Miſcetur floribus vernis omnium lectiſſimis. Ovidius,

Ovid. l. 12. Metam.

Ut modò rore maris, modò ſe violave roſave
Implicet, interdum candentia lilia geſtet.

Pindarus ſociat lilium & rorem marinum, cùm ait, Muſam plectere coronam Olympicam; cui coronæ,

Pindar. Nem. od. 7.

Κολλᾷ χρυσὸν, ἔντε χαλκὸν, ἐλέφανθ' ἁμᾶ,
Καὶ λείριον ἄνθεμον πον-
τίας ὑφαλοῖσ' ἐέρσας.

glutinat aurum, æs & ebur, & lilium floridum à rore marino avulſum. Thymum quoque coronamentis inſeri conſtat.

Pars thyma, pars meliloton amant.

Ovid. l. 15. Metam.

Suavitate odoris commendatur. Ovidius,

—— nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore,

Tam gratus, tamque adlubeſcens flos eſt, ut ſit ſymbolum ejus gratiæ quæ cuique rei eſt indita. Horatius ad Julium Florum,

Horat. l. 1. ep.

—— ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma?

Id eſt, quas venuſtates ſtatim ut collibitum eſt, non adſequeris? Partheniceen video jungi papaveri in iis verſibus quos ſupra citavi. Catullo,

Alba

Alba parthenice velut, luteumve papaver. Catull. in epith. Jul. & Manl.
Serpyllum quoque inter coronamenta receptum ut flos vernus & violæ ſocius ac roſis. Theocritus, Theocrit.

Ἡ δ' ἴον, ἡ δ' ἕρπυλλον ἀπαμύγνυ.

Hæc violam, hæc verò ſerpyllum decerpebat. Et alibi, Eur. eid. 18. Theocrit. ep. 1.

Τὰ ῥόδα τὰ δροσόεντα, καὶ ἡ κατάπυκνος ἐκείνα
Ἕρπυλλος κεῖται ταῖς Ἑλικωνιάσι.

Roſæ illæ roſcidæ, & denſum illud Serpyllum dicatum eſt Heliconiadibus. Sic dicitur ἕρπυλλον παρὰ τὸ ἕρπειν à rependo & floret ſicut hedera, & voluitur circa alios flores, eoſque quodammodo depaſcens circumvoluit. Ea re à Theophraſto collocatur inter plantas θυμώδεις, πολυσχιδεῖς καὶ περρώδεις, animoſas, multifidas, & implicitas. Id quod expreſſit Nicander cùm vocat ſerpyllum κεροειδέα, ἐπειδὴ, inquit Scholiaſtes, κερατοειδής ἐστι κατὰ τὰ φύλλα, eſt ſpecie corniculari circa folia. Ab ipſo Nicandro vocatur quoque φιλόζωον vitæ amans, διότι ἀεὶ ἀνθεῖ, καὶ οὐδέποτε φυλλοῤῥοεῖ, quòd ſemper floret, & folia ejus non defluunt. Hujus duo genera faciunt, unum ἥμερον domeſticum, aliud ἄγριον agreſte. Cæterùm ut aliis demat id quod inſuave eſt, his Virgilius ſociat ſerpyllum, Scholiaſt. Nicand. ther. Theophraſt. de plant. lib. 7. Nicand. ther. Nicand. in Alexiph. & Schol. in φιλόζωον. Virg. ecl. 2.

Allia, ſerpillumque herbas contundit olentes.

Serpyllum ſupra dixi à Theocrito dicari Muſis, unà cum roſa. Aſterionem inter plantas coronarias cenſeri video. Porro Aſterion eſt flumen Eubœæ, quod fluit infra templum Junonis. Deinde in ſpecum demerſus abſconditur; Ad cujus ripas herba naſcitur eodem nomine. Eam herbam Junoni integram offerunt, & ex ejus foliis coronamenta nectunt. Invenio quoque apud Athenæum cororonas necti è novellis ramis Libanotidis. Ambroſia Cappadocas coronari Plinius author eſt. Ambroſiam Iſidorus à Latinis apium ſylvaticum vocari ait. Myrrham quoque florem odoratum coronariis adnumerant. Certè coronas hinc fuiſſe nexas planum fit ex Athenæo, quo authore Demetrius filius quotidie magnam hominum multitudinem convivio exceptam multis rebus donabat; In his erant coronæ è thure ac myrrha cum aureis monilibus hominis longitudine loco lemniſcorum ac tæniarum. Itaque veriſimile eſt hunc regem, qui ſua perdebat veriùs quàm donabat, haſce coronas dediſſe ut pretioſiſſimas, id eſt, pulcerrimas & odoratiſſimas. Certè Euripides vocat myrrhæ æthereum nidorem, id eſt cœleſtem, Pauſan. l. 2. Athen. lib. 15. Plin. l. 27. c. 4. Iſidor. l. 17. c. 9. Athen. l. 5. Euripid. Troad. actu 4.

—— σμύρνης αἰθερίας τε καπνόν.

Alibi hoc ipſe poëta ait fumum myrrhæ aſcendere uſque ad Phœbum. Nempe myrrham in ſacris adoleri cognitiſſimum eſt. Euripid. Im. actu 1.

Σμύρνης δ' ἀνύδρου καπνὸς

Εἰς ὀρόφους Φοίβου πίτνει).

Myrrhæ fumus aridæ ad tecta Phœbi volat. Spinæ Ægypti florem
Plin. l. 13. c. 9. Plinius dicit eſſe coronis jucundum, & medicamentis utilem. Id quod ſumpſit è Theophraſto, qui de hac ſpina loquens ait, τὸ δὲ ἄνθος καὶ τῇ ὄψει καλὸν, ὥστε καὶ στεφάνους ποιεῖν ἐξ αὐτοῦ. flos autem &
Theophraſt. lib. 4. de plant. aſpectu gratus, uſque eò ut ex eo coronas nectant. Papyri flore
Plin. l. 13. c. 11. Deos coronari tradit idem Plinius. Hanc papyrum Græci vocant βίβλον. eamque ex qua conficiebantur coronæ στεφανώτριδα βίβλον papyrum coronariam. Atque adeò ajunt, cùm extrema jam ætate Ageſilaus in Ægyptum navigaſſet, fama celeberrimi nominis excitos Ægyptios conveniſſe ad hominem ſpectandum. Miratoſque eſſe quod munera vilia, rejectis pretioſis, acciperet. Et quidem
Plutarch. Ageſi. coronaria papyro delectatum Theophraſtus ait, inquit Plutarchus, διὰ τὴν λιτότητα τῶν στεφάνων propter exilitatem coronarum. Eaſque
Pindar. Nem. od. 6. coronas eum petiiſſe ab rege cùm inde navigaret. Pindarus herbam leonis collocat inter coronarias.

CAPUT XVIII.

Cur non enumerem eos omnes flores qui medicis & herbariis ſunt coronarii. Quædam urbes ſolis floribus inclytæ. Mos matronarum ut ſibi qualibet coronam texat. Pennæ quandoque ſignat flores. Victoria pennata. Corona è pinnis alarum. Sagitta coronamentum Indicum.

PRæter eos flores quos recenſui, proferri poſſunt alii propemodum, ut dixi, innumerabiles, quos & medici & herbarii vocant coronarios, videlicet, coloratos, odoratos, pulchros. Sed nos hanc curam non extendimus ultra illos, quorum apud poëtas, alioſque talium jucunditatum ſcriptores frequentior mentio, quorum cognitione cæteri æſtimari poſſunt. Nullo non modò loco aut regione, ſed ne ſcripto quidem ullo omnes comprehendi poſſunt. Cuique loco ſua ſors ſuum ingenium eſt. Nempe, è diverſitate locorum eſt illa tanta plantarum florumque diverſitas, quæ omnem diligentiam, quamlibet anxiam, fruſtrari poteſt. Qui hîc infelicius, iidem alibi proveniunt felicius, latiùs & frequentiùs. Diverſiſſima ratio eſt montis, planitiei, declivis loci, ſicci, arenoſi, paluſtris. Quædam urbes, ut ſupra dicebam, ſolis
Pindar. Oly. od. 9. floribus inclytæ perhibentur. Hujus generis Pindarus tradit eſſe Locros,

ὄζει στεφάνων ἄωτοι

κλυτὰν Λοκρῶν ἀπαείρον-
τι ματέρ᾽ ἀγλαόδενδρον,

Unde coronarum flores inclytam Locrorum extollunt matrem, pulchrarum arborum [feracem.] idem alibi, *Pind. Ol. od. 11.*

κόσμον ἐπὶ στεφάνῳ χρυσέας ἐλαίας
ἁδυμελῆ κελαδήσω, τῶν Ἐπι-
ζεφυρίων Λοκρῶν γενεὰν ἀλέγων.

ornamentum ob coronam aureæ olivæ blandiloquum cantabo; Epizephyriorum Locrorum gentem curæ habens. Hipponium quoque eorundem Locrorum urbs fuit, quò Proſerpinam profectam eſſe ad legendos flores, Strabo author eſt, διὰ τὸ εὐλείμονα εἶναι τὰ περικείμενα χωρία, quòd pulchris pratis abundarent circumjecta loca. *Strabo l. 6.* Inde apud matronas uſus obtinuit, ut ſibi quælibet coronas necteret ex iis floribus, quas ipſa ſibi propria manu legiſſet. Uſque eò ut illi vitio dari mos fuerit, ſi quæ diebus feſtis coronas emptas, non ab ſe lectas geſtaret. Stephanus tradit, Ἀνθάναν, quod eſt φιλοστέφανον, urbem Laconicam ſic dictam, *Stephan. Ἀνθάν.* παρὰ τὸ ἄνθος τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν Κλεομένης ὁ Λεωνίδου ἀδελφὸς ἀνελὼν, καὶ ἐκδείρας, ἔγραψεν ἐν τῷ δέρματι τοὺς χρησμοὺς τηρεῖσθαι, à flore Neptuni, quem Cleomenes Leonidæ frater cùm interfeciſſet & excoriaſſet, ſcripſit in pelle, oracula ſervata eſſe. Quis autem ſit iſte Neptuni flos; hic ipſe Stephanus paulò poſt indicat, interpretans hæc verba Homeri, Ἀνθηδόνα τ᾽ ἐσχατόωσαν, ἀπὸ Ἀνθηδόνος, inquit, τοῦ Διὸς, τοῦ Ἄνθου, τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ Ἀλκῆς τῆς Ἄβαντος. *Stephan. Ἀνθηδόνα.* Itaque ingens florum numerus eſt, qui hîc quidem incogniti, alibi ſunt & cognitiſſimi & celebratiſſimi. Multis ſæculis Græci & Aſiatici Romæ fuerunt nullo nomine. Neque item ad Græciæ Aſiæque incolas pervenerat fama & nomen Indicorum. Nec natura tam novercali odio Occidentis, aut etiam Septentrionis regiones proſecuta eſt, ut non hîc quoque ſuas dotes exerat, eaſque & ſingulares, & plena manu. Quarum tamen apud gentes Orientales ne minima quidem aut levis auditio fuit, aut mentio. Satis habeat æquus lector, ſi illos hîc exhibemus quos in veterum monumentis ſtudioſè veriùs quàm anxiè collegimus. Qui ipſi à nobis hac cura non tam numerantur aut demonſtrantur, quàm indicantur. Id, ſcilicet, nos agimus, ut ex hiſce pauculis cæterorum forma & gratia, atque adeò venuſtas & pulchritudo coronarum æſtimari poſſit. Ipſas quoque coronas ſatis intelligimus non tam à nobis pingi aut repræſentari, quàm delineari. Utut eſt, eos flores quos memoravimus, ſatis conſtat eſſe materiam coronariam, eamque & eximiæ pulchritudinis, ac dignitatis inter egregios terræ partus præcipuæ. Etſi non omnes proveniunt in illa inſula beatorum, ubi, ait Pindarus, auræ Oceanides perflant.

Pind. Oly. od. 2.

—— ἄν-
θεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει,
τὰ μὲν χερσόθεν ἀπ' ἀ-
γλαῶν δενδρέων·
ὕδωρ δ' ἄλλα φέρβει.
ὅρμοισι τῶν, χέρας ἀνα-
πλέκοντι καὶ στεφάνους.

Flbreſque auri micant, alii quidem ab humo, alii à pulchris arboribus. Aqua autem alios educat, quorum monilibus & corollis implicant manus. Hîc moneo, hiſce floribus quandoque inditum fuiſſe nomen pennis, ut apud Pindarum,

Pindar. Oly. od. 14.

ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων
πτεροῖσι χαίταν.

coronavit inclytorum certaminum pennis cæſariem. Credo, quod honor qui hinc eſt, ſicuti quibuſdam alis evehit homines in ſublime. Hinc quoque eſt quòd Nazario victoria eſt pennata. *Jam quidem*, inquit, *lætitiam geſtæ rei diffuderat fama velox; & celeritatem nuntii pennata victoria inſequebatur.* Non tamen inficias eo, coronam extitiſſe è pinnis alarum; qua, ſcilicet, Muſarum victoria demonſtrata fuit. Quippe memorant, Acheloi filias ſuaſu Junonis auſas eſſe provocare Muſas in certamen cantus. At Muſas victrices victis pinnas ex alis convulſas, & in ſpeciem coronæ coactas ſuis capitibus impoſuiſſe argumentum victoriæ, & quodammodo in ſpeciem trophæi. Certè qua quiſque dote eminet, hujus inſignia potiſſimum geſtare amat. Indi, & in his Bactriani ἑκηβόλον ἔθνος longè jaculans gens, quòd ſagittando valent, ut hanc virtutem gentis faciant teſtatiorem, ſagittis redimiuntur. Prudentius,

Nazar. in Paneg.

Pauſan. l. 9.

Prudent. Hamart.

Non illum regina Tyri, non accola magni
Euphratis Parthus rapiet; non decolor Indus
Tempora pennatis redimitus nigra ſagittis.

Sed quia hoc ipſum in operis contextu liquidius apparet, cæteris exemplis abſtineo.

CARO-

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati,

DE CORONIS

LIBER QUARTUS,

Qui eſt de Coronis ſacris.

CAPUT PRIMUM.

Coronæ pietatis. Pietas duplex. Simulachra numinum coronata. Flumina coronantur arundine. Lacus coronati. Homines arundine coronati. Juncea ornamenta. Arundo proprium coronamentum Dioſcurorum. Ex arundine corona Apollini grata. Autumnus coronatur pomis. Inſitores redimiuntur corona pomoſa. Coronamentum Bacchi quale. Corona vitiginea, è corymbis, è racemis. Pampinea corona quid ſignet. Junoni vitis indicta.

HUc uſque illud coronarum genus exſequutus ſum, quas in definitione vocavi coronas lætitiæ. Sequuntur coronæ pietatis, quibus nomen indo ſacris, quòd plerunque in re ſacra geſtarentur, ui nf ra videbimus. Porrò quòd pietas eſt privata cujuſque, aut publica univerſorum, priùs exequar illas quæ privatā reſpiciunt; & hinc ad illas tranſgrediar quæ publicam. Sed enim quòd utriuſque pietatis potiſſima pars conſiſtit in cultu Dei, hoc primùm libet præfari, Vix ullum numinis ſimulachrum aliquam celebritatem adepti fuiſſe incoronatum. Vix ullum divinum cultum, ſive publicus, ſive privatus eſt, curatè deſcriptum invenias abſque mentione coronæ. Porrò ea corona texebatur ex ea materia quæ cuique numini complacita, & in tu-

Albric. de imag. Deor. in Baccho. Dion. Chryſoſt. orat. de reg.

tela ejus eſſet cui dicabatur. Videlicet, fluminibus nectebatur ex arundine. οἷον ποταμοὺς, inquit Dion Chryſoſtomus, κατακειμένους γυμνοὺς, τὸ πλέον. γένειον καθεικότας μυρίκῃ ἢ καλάμῳ ἐστεφανωμένους, ut fluvios jacentes, nudos, cana barba, multumque promiſſa, myrica, aut arundine coronatos. Hac ipſa corona Virgilius donat Tybrim,

Virgil. 8. Æneid.

—— eum tenuis glauco velabat amictu
Carbaſus, & crineis umbroſa tegebat arundo.

Et alibi Mincium,

Virgil. 10. Æneid.

Quos parte Benaco velatus arundine glauca
Mincius infeſta ducebat in æquora pinu.

Ovid. lib. 9. Metam.

Arundine quoque Ovidius redimit Calydonium amnem,

—— cùm ſic Calydonius amnis
Cœpit inornatos redimitus arundine crineis

Val. Flacc. l. 6. Argon.

Peucon apud Valerium Flaccum geſtat coronam ex arundine.

Labitur in tortos per tempora cœrula crineis
Tunc quoque materna velatus tempora Peucon.

Val. Flacc. l. 1. Argon.

Hylam Lacum Bithyniæ hic ipſe poëta redimit arundine,

—— ſubita cur pulcher arundine crineis
Velat Hylas? unde urna humeris, niveoſque per artus
Cærulea veſtes?

Athen. lib. 15. Strabo l. 3.

Ipſi quoque homines per ſæpe arundine coronantur. Et quidem Soſibius apud Athenæum tradit; Lacedæmonios feſtis Promachiorum diebus arundine vernacula redimiri ſolitos. Quo exemplo Strabo memorat quoſdam Hiſpanos capite geſtare fundas junceas tres, quas Philetas vocat κόμμα μελάγκρανον, junceum ornamentum; ſiquidem juncea vincla apud Ovidium oſtendi eſſe coronas. Arundine quoque juventus Attica ea quæ Academiam frequentabat, coronabatur, nempe coronamento tenui, nec exquiſito Ariſtophanes,

Ariſtoph. νεφ. & ibi Scholiaſt.

Ἀλλ' εἰς Ἀκαδημίαν κατιὼν, ὑπὸ ταῖς μορίαις ἀποτρέξεις
Στεφανωσάμενος καλάμῳ λευκῷ μετὰ σώφρονος ἡλικιώτου

Sed in Academiam ubi deſcenderis ſub oleis ſpatiaberis redimitus arundine alba cum temperato æquali. Quem locum alicubi citat Priſcianus. Cæterùm hæc ex arundine corona Dioſcurarum credebatur eſſe propria. Etſi Apollini quoque grata perhibetur Ariſtophanes,

Priſcian. lib. 18. Ariſtoph. βατρ.

Προσεπιτέρπεται δ' ὁ φορμικτὰς Ἀπόλλων
Ἕνεκα δόνακος, ὃν ὑπολύριον
Ἔνυδρον ἐν λίμναις τρέφω.

Delectatur autem Lyriſtes Apollo propter arundinem quam ego lyræ aptam alo in paludibus. Autumno texebant coronam è pomis. Horatius;

Vel

Vel cùm decorum mitibus pomis caput *Horat.*
Autumnus arvis extulit. *epod. od. 2.*

Quam coronam innuit Silius Italicus, *Sil. Ital.*
Temporaque Autumni latis florenti a donis *lib. 14.*
Fœdavit.

Hîc advertendum, ipſos inſitores Autumno vota ſoluiſſe redimitos corona pomoſa. Propertius de Vertumno, *Propert. lib. 4.*

Inſitor hîc ſoluit pomoſa vota corona,
Cùm pyrus in vito ſtipite mala tulit.

Bacchi coronamentum ſupra dicebam confici è hedera & vite. At Horatius redimit eum pampino,

—— dulce periculum eſt *Horat. l. 3.*
O Lenæe ſequi Deum *Carm. od. 25.*
Cingentem viridi tempora pampino.

Et alibi de eodem iiſdem prope verbis,

Ornatus viridi tempora pampino *Horat. l. 4.*
Liber vota bonos ducit ad exitus. *Carm.*

Ergo hoc numen non ſolùm pingitur κερασφόρον cornutum, verùm etiam ἐστεφανωμένον βότρυσι, coronatum racemis. Et hinc, ſcilicet, coronæ illæ vitigineæ, id eſt, ad pampinorum vitis ſimilitudinem effectæ. Tibullus Bacchum alloquens eum redimit corymbis, *Lucian. Bacch. Athen. l. 5. Tibull. l. 1. el. 7.*

Non tibi ſunt triſtes curæ, nec luctus Oſiri,
Sed chorus & cantus, lenis & aptus amor;
Sed varii flores, & frons redimita corymbis.

Virgilius coronat eum racemis.

Temporaque Autumni cingunt tua Bacche racemi. *In epigr.*

Apud Silium Italicum Bacchus pingitur & redimitus corymbis, & reliquo Bacchico ornatu inſtructus, *Sil. Ital. l. 7.*

Lumine purpureo frontem cinxêre corymbi;
Et fuſa per colla coma, dextraque pependit
Cantharus, ac vitis thyrſo delapſa virenti
Feſtas Niſæo redimivit palmite menſas.

Non omitto, hanc pampineam coronam eſſe ſymbolum maturitatis ejus quæ eſt fini proxima. Nec mirum ſi equiti Rom. objectum eſt, quod per quietem vidiſſet Claudium pampinea corona evinctum albentibus foliis. Id quod ita interpretatum, vergente autumno mortem principis oſtendi. Invenio quoque Bacchum quandoque redimitum floribus. Quo ornamento Lamon ille apud Longum ejus effigiem quam in horto habebat, colere ſolitus erat. Et verò quiſque cui ſe numini reſque ſuas commendaret, illius ſimulachra, ſtatuaſque qua re poterat, coronabat, impetrandæ, ſcilicet, ejus opi; Sicuti apud Dionem Chryſoſtomum pro liberanda filia. *Tacit. l. 11. Annal. Long. lib. 2. Dion. Chryſoſt. orat. 12.*

Athen. lib. 10. & Laert. in Xenocr. filia. Hac ipſa ſive pietate, ſive oſtentatione pietatis Xenocrates philoſophus, quòd ebibiſſet congium vini uni ſibi à Dionyſio tyranno oblatum, corona ab illo donatus, eam Mercurio, qui ſtabat ante ædes regias, & quem priùs floreis coronis colere ſueverat, domum rediens injecit. Quæ ratio non ſolùm erga numina fuit uſurpata, ſed & erga potentiores homines, ſi quid ab ipſis impenſiùs peteretur, *Zonar. l. 1.* eoſque quæſtitior adulatio pulſaret. Hoc exemplo Hircanus miſit Antonio coronam auream, ſupplex ab eo petens ut Judæos à Caſſio *Juſtin. lib. 12. & 18.* in carcerem compactos libertati redderet. Et *legati Romani à Ptolemæo invitati coronas ab eo acceptas poſtridie honoris cauſa ſtatuis regis impoſuerunt;* muneribus, ſcilicet, regiis in ipſius regis honorem verſis. Quæ certè non adulatio, ſed Romana moderatio potiùs dici debuit. Redeo unde diverti, & ajo, præter hederam, illa quæ proximè dixi coronamenta eſſe propria Bacchi. Id quod etſi *Tertull. de cor. mil.* verum eſt, tamen, Tertulliano teſte, *Junoni vitem Callimachus indixit Ita*, inquit, *& Argis ſignum palmite redimitum, ſubjecto pedibus ejus corio leonino, inſultantem oſtentat novercam de exuviis utriuſque privigni.* Quæ tamen Baccho detrahi non potuerunt, *Plin. l. 14. c. 1.* ut nec Herculi. In hanc ferme ſententiam Plinius tradit, *Metaponti templum Junonis vitigineis columnis ſtetiſſe.* Nempe hæc produnt illud odium novercale Junonis ſibi vindicantis inſignia privigni. Ipſa quidem vel invita Junone ſuper hederam Bacchus perpetuò retinuit vitem, palmitem, corymbos. Nec ipſe tantùm ſed & *Artemid. l. 1. c. 79.* ipſi ſacrificantes. Ea re Artemidorus ait, ἀμπέλου καὶ κισσοῦ [στεφάνωμα] μόνοις τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις συμφέρειν, vitis & hederæ coronam ſolis Dionyſiacis artificibus conferre. Et hæc quidem de Bacchico coronamento.

CAPUT II.

Coronamentum Saturni. Mulieres inumbratæ ramis ficulneis. Corona florea Iovi impoſita. Populus coronamentum Herculis. Umbra populi. Populus alba propriè eſt Herculis. Populus eſt coronamentum amantium. Pinus & ebulus coronamentum Panis. Satyri coronati. Fortuna coronata. Vertumni coronamentum. Pyleo corona Iunonis. Olea cujus coronamentum. Lucinæ coronamentum. Gratiæ coronatæ. Horæ coronatæ Tempora anni coronata. Minerva coronata. Coronamentum ventorum. Corona è dendrolibano.

SAturnus coronatur ficis recentibus. Neque enim Dei ſtatuam veriſimile eſt non fuiſſe coronatam, cùm ii qui illi ſacrificant *Macrob. lib. 1. Sat. c. 7.* coronati aſpiciantur. *Cyrenenſes* [ait Macrobius] *etiam cùm rem divinam ei* [Saturno] *faciunt, ficis recentibus coronantur; placen-*

placentaſque mutuò miſſitant, mellis & fructuum repertorem Saturnum exiſtimantes; Fortaſſe ob aliquam talem cauſam cujuſmodi memoratur à Plutarcho, etſi ſuſpicari magis quàm ſcire licet. Quippe is tradit, Nonis Caprotinis mulieres convivari inumbratas ramis ficulneis. Niſi ſi quis dicere malit, ramum ficulneum eſſe argumentum virilis, ſive maſculæ libidinis à Libero impoſitum ſepulchro Proſymni, ob eam cauſam, quam memorat Clemens Alexandrinus. Si enim hac pompa, talique cultu Bacchus fuiſſet honeſtatus, pudendis impudentiſſima feciſſet, inquit Heraclitus. Jovi quoque varia coronamenta tribuit antiquitas, florea, frondea, metallica. De quibus cùm agam idoneis locis, hîc tantùm dico, privatæ pietatis impulſu quàm ſæpiſſimè ejus ſtatuas fuiſſe coronatas floribus. Certè tali corona, hoc eſt nexa è vernis floribus Pauſanias refert quoddam ſimulachrum Jovis capite eſſe redimitum. Alteram item ſtatuam ejuſdem numinis capite geſtare coronam floream, dextra tenere fulmen. Timon ille Athenienſis exprobrat Jovi, culpa ejus fieri ne ampliùs colatur coronis. οὔτε θύοντος ἔτι σοι πρὸς, οὔτε στεφανοῦντος, εἰ μή τις ἄρα πάρεργον Ὀλυμπίων, καὶ οὗτος οὐ πάνυ ἀναγκαῖα ποιεῖν δοκῶν. Cùm jam nec ſacra faciat tibi quiſquam, nec coronas offerat, niſi ſi quis obiter in Olympicis; Ac ita ne is quidem rem neceſſariam facere videatur. Herculem coronant populo. *Nam & Salios*, inquit Macrobius, *Herculi dedit* [Virgilius] *quos tantùm Marti dicavit antiquitas; & populeas coronas nominat.* Et verò Virgilius vocat populum Alcidæ gratiſſimam, atque adeò Hrculeam,

Plutarch. Rom.

Clem. Al. exhort. ad Græc.

Pauſan. l. 5.

Lucian. Tim.

Virg. ecl. 7.

Herculeaque arbos umbroſa corona.

Tertullianus dicit, *Herculem capite præferre nunc populum, nunc oleaſtrum, nunc apium.* Porrò Herculi ea re fortaſſe grata eſt populus, quòd is ſub ejus umbra ſæpius quievit, qua ſanè hæc arbor inter cæteras arbores præcipuè commendatur. Certè populum φύλλοισιν ἀπειρεσίοις κομόωσαν, foliis innumeris comantem vocat Apollonius Rhodius. Noſtri quoque hanc umbram laudant, Ovidius,

Tertull. de cor. mil.

Apollon. Rhod. l. 3.

Ovid. l. 10. Metam.

——— *& ecce*

Opportuna ſua blanditur populus umbra.

Nec tamen eſt quod quiſquam miretur, tradi à Plinio *nullam eſſe populo umbram, cui ſint ludentia folia.* Cùm enim is faciat tria genera populi, albam, nigram, & Libycam, hanc ultimam dicit eſſe folio minimam. Illam item Libycam facit minùs denſam folio. Ergo neutra harum populorum eſt umbroſa, neutra eſt Herculis; ſed alba tantùm. Quippe hæc eſt illa cujus unius umbra laudatur. Cæterùm exemplo Herculis cæteri heroës hac fronde amabant coronari. Horatius,

Plin. l. 17. c. 12.

Plin. l. 16. cap. 23.

Plin. l. 17. c. 23.

Teucer

Horat. l. 2. car. od. 3. *Teucer Salamina, patremque*
Cùm fugeret, tamen uda lyaeo
Tempora populea fertur vinxiſſe corona.

Neque verò Hercules in deliciis tantùm habuit hoc coronamenti genus, ſed & rem ſeriam potiſſimùm agens hac populea fronde ſe *Stat. lib. 3. Sylv. in fin.* fecit inſignem. Statius de Hercule jurisjurandi verba concipiente,

Sic ait, & tangens ſurgentem altaribus ignem,
Populeaque movens albentia tempora ſylva,
Et Styga, & ætherei juravit fulmina patris.

Val. Flacc. l. 6. Argon. Hanc coronam Valerius Flaccus eleganter deſcribit,

Populeus cui frondis honor, conſpectaque glauco
Tempora nectuntur ramo.

glauco, id eſt albo, ſed decolore. Siquidem populum, eam quæ *Artemid. l. 2. c. 25.* propriè ſit Herculis, ut dixi, vocant λεύκην, albam. Artemidorus de populo, μόνη δὲ λεύκη ἀθληταῖς συμφέρει διὰ τὸν Ἡρακλέα, Sola verò alba populus athletis utilis eſt propter Herculem. Et Theocritus *Theocrit. φαρμ. eid. β.* hanc populum vocat λεύκαν, id eſt, albam populum.

Φράζεο μευ τὸν ἔρωθ' ὅθεν ἵκετο πότνα Σελάνα.
Ἦνθον γὰρ κὴγὼ, καὶ τὸν γλυκὺν ᾖνθον ἔρωτα,
Ἢ τρίτος ἠὲ τέταρτος ἐὼν φίλος αὐτίκα νυκτός.
Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι Διωνύσοιο φυλάσσων,
Κρατὶ δ' ἔχων λεύκαν Ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος
Πάντοσε πορφυρέῃσι περιζώστρῃσιν ἑλικτάν.

Dic amorem meum unde venerit veneranda Luna. Veniſſem enim ego certè per dulcem amorem, Veniſſem vel duorum vel trium in comitatu de nocte amans, Mala quidem in ſinu Bacchi habens, Capite autem geſtans populum, Herculi ſacram plantam, Undi- *Lucian. de Imag.* que purpureis lemniſcis involutam. E quo loco id quoque diſcimus, populum fuiſſe coronamentum amantium; fortaſſe διὰ τὸ εὐμηκές τε καὶ ὄρθιον, propter longitudinem & rectitudinem. Pani antiquitas dicavit pinum, ut alibi dico, tum ebulum, qua fronde *Virg. ecl. 10.* eum Virgilius coronat.

Pan Deus Arcadiæ venit; quem vidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Plin. l. 35. cap. 10. Satyros ſimiliter coronatos legimus. *Ariſtippus*, inquit Plinius, *cujus eſt ſatyrus cum ſcypho coronatus*. Fortuna quoque coronatur. ſed qua fronde, & forma, nondum ſcio. Hujus coronamenti mentio fit in his verſibus qui ſunt de pietate Cæſii Titi primi,

Epigr. l. 4. *Centenas adjicit numero creſcente coronas*
Fortunæ ſimulachra colens, & Apollinis aras.

Ver-

Vertumno corona nectebatur è gramine defecto, ſeu fœno, Ovidius de eo, *Ovid. l. 14. Metam.*

Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti
Defectum poterant gramen verſare videri.

Junonem antiquitas præcipuè coronabat. De quo coronamento alibi ago. Hoc loco illud tantùm moneo, Lacones quam coronam Junoni imponebant vocaſſe pyleonem. Quæ tamen vox puellarem quamlibet coronam ſignat, ut palam fit, ex eo verſu Alcmanis quem ſupra citavi, *Athen. lib. 15.*

Καί τιν' εὔχομαι φέροισαν τῷ δ' ἑλιχρύ-
σω πύλεω ἀκήρατον κυπέρω. *Athen. lib. 15.*

Puellam opto quæ pyleonem afferat ex elichryſo, & immortali cypero. Et verò Heſychius πυλέων interpretatur στέφανον. Oleam etſi Minervæ dicavit antiquitas, tamen invenio eam quoque fuiſſe proprium coronamentum Jovis, διὰ τὸ ἀειθαλὲς, quòd ſemper viret, καὶ λιπαρὸν, quod eſt mollis, διὰ τὸ πολύχρηστον, quod ad multa eſt utilis, διὰ τὴν ἐμφέρειαν τοῦ πρὸς τὸν οὐρανὸν γλαυκότητος, propter ſimilitudinem cœrulei, ſive cœleſtis coloris. Lucinam antiquitas dictamo coronavit herba odorata, quæ confert ad facilitatem partus πρὸς τοὺς τόκους τῶν γυναικῶν, ſive πρὸς τὰς δυστοκίας τῶν γυναικῶν. ad difficultates partus muliebris. Euphorion de Lucina, *Heſych. πυλέων. Phornut. in Jove. Theophraſt. lib. 1. de plant.*

Στεψαμένη θαλεροῖσι συνωλίσθετο δικτάμνοισι. *Scholiaſt. Ara. φαινόμ.*

coronata florentibus florebat dictamis. Neque verò Gratiis, ut ſemper, & ubique tales eſſent, defuerunt ſua coronamenta Ovidius,

Protinus accedunt Charites, nectuntque coronas,
Sertaque cœleſtes implicitura comas.

Id quod diſertim tradit Martianus Capella, *Præterea*, inquit, *tres puellæ vultu, decoreque parili, ac venuſtate luculenta, ſertis religatæ invicem manus, roſarumque ſpeculis redimitæ ad virginem convenere.* Roſarum ſpecula vocat earum nitorem & pulchritudinem. Quidni gratiæ coronentur, αἳ τοῖς θεοῖς εἰσὶν ἀποδεδειγμέναι; quibus inter numina locus eſt adſignatus? Quid, quod ipſa Theologorum ſevera ſecta hujus coronæ dignitatem agnoſcit? Hieronymus de ſapientia verba faciens ait, *Honora illam, & amplexabitur te, ut det capiti tuo coronam Gratiarum.* Horas quoque Alcmæus vocat στεφανηφόρους coronigeras. Porrò coronabantur oleæ ramis, authore Scholiaſte Ariſtophanis. Verùm Tzetzes de hoc Horarum coronamento admodum eruditè tradit, Horas, id eſt tempora, quibus annus diſtinguitur, coronari quidem, ſed non vernis floribus, verùm iis dotibus, quarum ope pulcherrima quæque cenſetur in quolibet anni tempore. Ergo ver coronatur ὀπώραις αἷς ἔχει, pomis *Martian. Cap. lib. 2. Demoſth. ep. 3. Hieron. l. 2. epp. ep. 12. Alcm. in carm. 23. Scholiaſt. Ariſtoph. in equit. Tzetz. in lib. 1. Heſ.*

& fru-

& fructibus, quorum ferax eſt, tum floribus & unguentis. Æſtas frugibus, & id genus cæteris. Autumnus vino ac talibus. Hyems oleo, aliiſque dotibus. Minervam coronario munere, aureiſque ſpoliis cultam legimus ab Ajace propter proſperam venationem. Apud Sophoclem Ajax loquitur,

Sophocl. in Ajaci.

——— καί σε παγχρύσοις ἐγὼ
στέψω λαφύροις τῶνδε τῆς ἄγρας χάριν.

Et te aureis ego redimibo ſpoliis hujus venationis gratia. Atque adeò verum eſt, unicuique numini aptari coronam ex ea re quæ ei eſſet familiaris & dilecta, aut ſanè quam ipſe procrearet, ut ipſi Venti, quorum vi cumulatur arena, & procellis & arena fingantur coronati, ut de Euro cecinit Valerius Flaccus,

Val. Flacc. l. 6. Argon.

——— *crinemque procellis*
Hiſpidus, & multa flavus caput Eurus arena.

Poſtremò, nullum numen non ritè coronabatur dendrolibano. Quippe exiſtimabant, coronam quæ ex hac arbore Diis offerretur, quovis ſacrificio gratiorem eſſe. Ratio eſt, quod Libanus, qui Syriæ mons eſt, priùs fuit juvenis frequens Deorum cultor. Hic à quibuſdam ſceleratis ob invidiam occiſus vitæ quidem, ſed non amoris & benevolentiæ divinæ jacturam fecit. Certè Dii ei monti id nominis indiderunt; eamque frondem quæ ibi provenit, gratam ſibi eſſe multis argumentis oſtenderunt.

Conſt. Caſ. l. 11. c. 16.

CAPUT III.

Genius coronatus. Lar familiaris coronatus. Lares quomodo culti. Larinum coronamentum. Pauperum corona tenuis. Larium ſedes. Lares nigri. Veſta hoc eſt ara coronata. Venus culta coronis. Quatuor Veneres. Priapus coronatus. Profeſſa quæ dicerentur. Quam Venerem virgines coronarent. Loca felicitatis coronata. Corona geſtata in honorem Promethei.

HAc eâdem privata pietate Genius colebatur multa ſedulitate, multoque coronarum & conjectu & impoſitu. Tibullus,

Tibull. l. 2. el. 2.

Ipſe ſuos Genius adſit viſurus honores,
Cui decorent ſanctas florea ſerta comas.

Ipſi quoque lares hoc præcipuè cultu habebantur. At iſti lares noſtris erant illi ipſi qui Græcis ἑστιοῦχοι δαίμονες quibus Charondas aſſimilat magiſtratus, qui, ſcilicet, in civitate ſunt hoc ipſum, quod domi iſti Dii. De quo more hæc Cato in loco ſupra citato, *Kalendis, Idibus, Nonis, Feſtus dies cùm erit, coronam in focum indat; per eoſdemque dies lari familiari pro copia ſupplicet.* Ubi advertendum

Stob. in Charonda. περὶ νομ. καὶ ἐθ.

Cato de re ruſt.

tendum, Catonem agere de cultu ejus qui dicitur Lar familiaris, ſeu privatus. Nam Romæ fuit ædes Larium in ſumma ſacra via, quibus, ut veriſimile eſt, publicè ſacra fiebant. Colebantur plerunque oblatione τῶν προφερομένων, primitiarum Horatius, *Solin. c. 2.*

—— dulcia poma *Horat. l. 2. ſerm.*

Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores

Ante larem geſtet venerabilior lare dives.

Hinc eſt, quod Tibullus larem coronat ſpicis & vua. *Tibull. l. 1. el. 10.*

Hic [Lar Deus] *placatus erat, ſeu quis libaverit vuam,*

Seu dederat ſanctæ ſpicea ſerta comæ.

Coronabantur quoque plurimis floribus, in primis, ut ſupra dixi, viola. Juvenalis, *Juvenal. ſat. 10.*

—— laribuſque paternis

Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.

Redimiebantur myrto quoque & rore marino, Horatius, *Horat. l. 3. carm.*

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

poſtremò, farre, ac tenui ſerto, ſive corolla.

O parvi, noſtrique lares, quos thure minuto *Juvenal. ſatyr. 9.*

Aut farre, & tenui ſoleo exornare corona.

Ubi advertendum, poëtam non de nihilo dicere, tenui corona, ac ſi dicat, Mihi, qui non cenſeor inter illos divites, ſed cui tenuis eſt cenſus, ſatis eſt ſi tenui & exili corona exorno lares meos, non illa ampla & grandi, qua redimiri ſolent, Et ſupra dicebam, apud Græcos eſſe proverbium, quo ſignificatur, pauperis coronam eſſe tenuem. Nam alioqui amplitudine coronarum lares coli, alibi è Feſto monui. Et Plinius tradit, *Compitalia & ludos Servium Tullium Laribus primùm inſtituiſſe.* Cæterùm hæ laribus impoſitæ coronæ dicebantur imponi focis, quia ſedes Larium erat apud focum. Tibullus, *Feſt. Donatica. Plin. l. 36. c. 27. in fin. Tibull. l. 1. el. 2.*

Num feror inceſtus ſedes adiiſſe Deorum,

Sertaque de ſanctis diripuiſſe focis?

Et apud Ovidium celebrantem diem natalem uxoris corona dicitur velare focos, *Ovid. lib. 5. de triſtib.*

Quæque ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,

Sumatur fatis decolor alba meis.

Araque gramineo viridis de ceſpite fiat;

Et velet trepidos nexa corona focos.

Euclio ille Plautinus diſertim collocat lares in foco, *Plaut. Aulul.*

Nunc tuſtulum emi, & haſce coronas floreas.

Hæc imponentur in foco noſtro lari,

Ut fortunatas faciat natæ nuptias.

Et quia lares apud focum ſtatuebantur, non eſt mirum dici nigros, hoc eſt, atros fumoſos, ut liquet è Prudentio, qui, ne, ſcilicet, iſti domeſtici Dii parum genialiter acciperentur, eos unguento præter coronam donatos firmat.

Prudent. contr. Sym. lib. 1.

—— ſaxa illita ceris
Viderat, unguentoque lares humeſcere nigros,

Plutarch. κεφαλ. κϛ'. ῥωμ. Niſi nigros interpretari malis, atroces & vindices. Nam *οἱ Λάρητες ἐριννυώδεις τινές εἰσι καὶ ποίνιμοι δαίμονες, ἐπίσκοποι βίων καὶ οἴκων*. Lares furialia quædam ſunt & pœnalia numina, quæ ſpeculantur vitas & domos. Præter lares alii erant Dii qui ſtatuebantur apud veſtibulum. Sophocles,

Sophocl. Electr.

Οὐκ ἂν μακρῶν ἔθ' ἡμὶν οὐδὲν ἂν λόγων,
Πυλάδη, τόδ' εἴη τοὔργον· ἀλλ' ὅσον τάχος
χωρεῖν ἴσω, πατρῷα προσκύσανθ' ἴδη
θεῶν ὅσοιπερ πρόπυλα ναίουσιν τάδε.

Non hìc longo ſermone amplius Pylade opus eſt, verùm ut quamprimùm intremus, atque patrios ſalutemus penates, quotquot huic præſunt veſtibulo. Ariſtophanes ante fores hiſce Diis aram ſtatuit.

Ariſtoph. ὀρ.

ὁ γὰρ βωμὸς θύρασι καὶ δή.

Nam ara ante ædes eſt. Idque fiebat non Græco tantùm, ſed & Romano more. Quippe in primis ingreſſibus, ſpatiiſque domorum ſtatuebant Veſtas, hoc eſt, aras & focos. Plautus,

Plaut. Curcul. actu 1. ſc. 2.

Nunc ara Veneris hæc eſt ante horum fores.

Terentius,

Terent. Heaut. actu 5. ſc. 2.

Nemo accuſat Syre te; nec tu aram tibi,
Neque precatorem pararis.

Id quod ideo retuli, ut oſtenderem has quoque aras coronari ſolitas. Plautus.

Plaut. Mer. actu 4. ſc. 1.

D. Aliquid cedo, qui hanc vicini noſtri aram augeam. S. Da ſanè hanc virgam lauri.

Ovid. lib. 3. de Triſt.

Itaque tales aræ cumulabantur ſertis, corollis, coronis. Ovidius in natalem ſuum,

Scilicet, expectas ſolitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris veſtis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis,
Micaque ſolenni thuris in igne ſonet?

Illæ quæ corpore quæſtum faciebant coronis Venerem & Cupidinem ſibi propitiabant. Plautus,

Plaut. Aſin. actu 4.

Tum ſi coronas, ſerta, unguenta juſſerit
Ancillam ferre Veneri, aut Cupidini,

Tutus

Tuus obſervet, Venerine eas det, an viro.

Nimirum, hanc Deam faciebant φιλοστέφανον, ἢ φιλησιστέφανον, ut loquitur Ariſtides. Hîc obiter dico, plures fuiſſe Veneres, nempe duas, ſive tres, ſi Auguſtino credimus; ſi aliis, quatuor; unam, quam vocabant πάνδημον popularem; Alteram οὐρανίαν cœleſtem; Tertiam Hortenſem. Quartam πλουτοδότειραν opum largitricem. Huic potiſſimùm ſupplicabant meretriculæ; ut pluribus amatoribus ſibi conciliatis, è tali quæſtu diteſcerent. Hanc quartam potiſſimùm coronabat, στεφανῶσαι δὲ καὶ τὴν πλουτοδότειραν. Itaque cùm Ovidius vulgares puellas hortatur ut coronis Venerem colant, illam, videlicet, ſignat πλουτοδότειραν.

Ariſtid. ἱερ. orat. 3. Aug. lib. 4. de civ. Dei. cap. 4.

Lucian. dial. meretr. Ovid. lib. 4. Faſt.

Numina vulgares Veneris celebrate puellæ;
Multa profeſſarum quæſtibus apta Venus.
Poſcite, thure dato, formam, populique favorem;
Poſcite blanditias, dignaque verba joco.
Cumque ſua dominæ date grata ſiſymbria myrto,
Textaque compoſita juncea vincla roſa.

Profeſſas vocat eas quæ licentiam ſtupri, more inter veteres recepto, apud Ædiles vulgaverant; quæque volebant ſciri & publicari ſe eſſe impudicas ex ipſa profeſſione flagitii. Ergo hoc Ovidius dicit, Vos, quotquot eſtis quæ corpore quæſtum facitis, Venere nectite coronam junceam, cui hæreant roſa, ſiſymbria, myrtus; Quæ omnia ſunt Veneris. Priapo quoque ſalaci Deo corona ponebatur. Certè ipſius hæc ſunt verba,

Tacit. lib. 3. Annal.

In Priap.

Mihi corolla picta vere ponitur.

Picta, id eſt, multicolor, veluti conſtans è pluribus floribus. Hujus fermè generis eſt illud in obſcœnis illis ad hunc ipſum Priapum verſibus, quos priuſquam referam honos auribus præfandus eſt,

Nota Suburanas inter Telethuſa puellas,
Quæ, puto, de quæſtu libera facta ſuo eſt,
Cingit inaurata penem tibi ſanctæ corona. 1
Hunc pathicæ ſummi numinis inſtar habent.

Et alibi,

Quòd ſi contigerit fruenda nobis,
Totam comparibus Priape noſtris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Hunc morem Auguſtinus deſcribit his verbis, *In oppido Lavinio unus Libero totus menſis tribuebatur, cujus diebus omnes verbis flagitioſiſſimis utebantur, donec illud unum membrum per forum tranſvectum eſſet; atque in loco ſuo quieſceret. Cui membro inhoneſto matrem familias honeſtiſſimam palàm coronam neceſſe erat imponere.* Et paulò poſt, *Jam quod in Liberi ſacris honeſta matrona pu-*

Aug. de civit. Dei, lib. 7. cap. 21.

denda virilia coronabat ſpectante multitudine. Hanc ipſam infra vocat *coronationem virilium pudendorum.* Cæterùm non ſolæ meretrices Venerem coronis colebant; ſed & ipſæ virgines hujus

Callimach. hym. in Del. Deæ ſtatuas ſertis & corollis onerabant. Callimachus,

> Δὴ τότε καὶ στεφάνοισι βαρύνεται ἱρὸν ἄγαλμα
> Κύπριδος ἀρχαίης ἀριήκοον. ἣν ποτὲ Θησεὺς
> Εἵσατο σὺν παίδεσσιν, ὅτε Κρήτηθεν ἀνέπλει.

Et quidem tunc & ſertis oneratur ſacrum ſignum Veneris antiquæ attentè audiens, quod olim Theſeus erexit cum pueris cùm è Creta ſoluit. *Val. Flacc.* Hunc ipſum Veneris cultum ſignat Valerius Flaccus,

> *Hinc Veneris thalamos, ſemperque recentia ſertis*
> *Tecta petit.*

Xenoph. in conviv. Sed cùm, ut dixi, quatuor ſint Veneres, ſive, Socrate authore, duæ, cœleſtis & vulgaris, quarum utrique dicata ſunt aræ, fana, ſacrificia, vulgari quidem hæc omnia neglectiora, at cœleſti puriora, & caſtiora, hujus cultui ſe eſſe deditas virgines honeſtè profiteri poſſunt. Itaque non minor in virginibus, ſive in adoleſcentibus amantibus, quàm in meretricibus hæc pietas; imò etiam major & ſyncerior ſedulitas condecorandi ſtatuas non tantùm Veneris, ſed & aliorum numinum ſive urbanas, ſive agreſtes hiſce coronis, ſeu corollis, nempe ſertis floreis. Ergo non immerito nympha quæ-*Long. lib. 2.* dam apud Longum alloquens Daphnin, Etſi, inquit, vos illum Pana ſub pinu erectum nullis adhuc floribus coluiſtis, nos tamen *Long. lib. 1.* nymphæ nunquam deſtitimus illum rogare, ut eſſet vobis propi-*Long. lib. 2.* tius, tibi, ſcilicet, & Chloë. Apud hunc ipſum Longum illud ipſum par amantium Chloë & Daphnis floribus iis, quos ferebat anni tempus, coronant agreſtia numina. Ibidem Philetas bubulcus corollas Pani adfert, eumque pinu coronat. Picum marmoreum Ovi-*Ovid. l. 14.* dius deſcribit inſignem multis coronis,

> *Illa mihi niveo factum de marmore ſignum*
> *Oſtendens juvenile, gerens in vertice Picum*
> *Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.*

Ad privatam quoque pietatem pertinere exiſtimabant, ſi non ſolùm numina & homines coronis venerarentur, ſed & ipſa loca, ubi cuique quidpiam feliciter eveniſſet, hoc honore honeſtarent, teſte ejus, qui pietati adfinis eſt, animi grati. Hoc exemplo locus in quo theſaurus inventus eſſet, de more coronabatur, addita ara *Dio. Domi. 218.* & re divina, ut apud Achillem Tatium. Is locus in quo Domitianus Paridem hiſtrionem interfecit floribus & unguentis eſt cultus. Inter coronas, quas numinibus privata pietas exhibuit, exiſtimo locum eſſe illi, quæ geſtabatur in honorem Promethei vinculis exoluti; tanquam ejus indignatio ex eo concepta, quòd homi-

num cauſa indita illa vincula eſſent, hoc cultu minui & placari poſſet. Qua de re, Athenæo teſte, Æſchylus in Prometheo. Idem, inquit Athenæus in ea fabula, cui nomem Sphinx. *Athen. lib. 15.*

> Τῷ δὲ ξένῳ γε στέφανον ἀρχαῖον στέφος
> Δεσμῶν ἄριστος ἐκ Προμηθέως λόγου.

Hoſpiti coronam priſcum coronamentum. [circumdo] Vinculorum optimum è Promethei ratione.

CAPUT IV.

In lucis fuerunt coronamenta. Arbores coronatæ. στεφανωτικὰ, ſive στεφανώματα priſcis quid. Spinæ coronatæ. Termini coronati. Templa & columnæ in conlimitiis, χεράδες quid. ἕρμακες quid. Termini quale coronamentum. Unctus lapis Apulejo quid. Coronæ inter primitias quæ Deo offerebantur. Coronæ precum quæ hodie in eccleſiis ſunt in uſu. Coronæ cereæ.

CÆterum in lucis exſtabant delubra multæ venerationis. Ipſique adeò luci cum ſuis arboribus erant venerabiles, Diiſque conſecrabantur. *Nec magis*, inquit Plinius, *auro fulgentia atque ebore* *Plin. lib.* *ſimulachra, quàm lucos, & in iis ſilentia ipſa adoramus.* Ergo *cap. 1.* ibi quoque coronamentis locus fuit. Id quod diſertim tradit Apulejus. *Et quid ego*, inquit, *de luco & delubro loquar? Negant vidiſſe ſe qui fuêre, unum ſaltem in finibus ejus aut lapidem unctum, aut ramum coronatum.* Quis ſit lapis unctus, infra dicam. De lucis, eorumque veneratione exſtat locus M. Tullii, *Qui locus aut lucus in Græcia tota tam ſanctus fuit, in quo ullum ſimulachrum, ullum ornamentum reliquum ſit?* Ergo & luci colebantur, & in his arbores coronabantur floribus. Ovidius, *Apul. Apol. 1.* *Cic. de prov* *Ovid. lib. 8. Metam.*

> *—— equidem pendentia vidi*
> *Serta ſuper ramos; ponenſque recentia, dixi,*
> *Cura Deûm Dii ſint, & qui coluêre colantur.*

Quippe *luci*, ut Plinius ait, *fuêre numinum templa; priſcoque ritu ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant.* Nec verò immeritò ipſas arbores coronari oportere exiſtimabant, quæ illuſtrium coronamentorum materiam hominibus ſuppeditant. Siquidem priſca eruditio στεφανωτικὰ, ſive στεφανώματα, ut alibi moneo, vocabat omnia folioſa; eaque diſtinguebat ἀπὸ τῶν φρυγανικῶν, καὶ λαχανικῶν, à ſurculaceis & herbidis; ut verè dici poſſit, arborum folia propriè fuiſſe coronamenta, id eſt, materiam coronarum. Certè cùm Theophraſtus ait, ἐν Αἰγύπτῳ χείρεστα τὰ ἄνθη καὶ τὰ στεφανώ- *Plin. lib. 12. cap. 1.* *Theophraſt. lib. 3. de cauſ. plant.* *Theophraſt. lib. 7. de cauſ. plant. cap. 27.*

στεφανώματα, in Ægypto peſſimè provenire flores & coronaria, ait ibi folia eſſe rariora, ac tenuiora ὅτι ὁ ἀὴρ ὁμιχλώδης καὶ δροσοβόλος quòd aër eſt craſſior & roſcidus. Porrò ut Jupiter eſculo, lauro Apollo, Bacchus hedera, Minerva olea, Venus myrto, Hercules populo coronabantur, ita hæc majorum numinum coronamenta aliis coronamentis coli cenſuerunt oportere. Hinc, ſcilicet, ipſis arboribus tanta nobilitas acceſſit, ut ipſi homines ab arboribus ſua [*Plin. l. 17. c. 1.*] cognomina mutari non erubuerint; *ut Fronditius miles*, inquit Plinius, *is qui præclara facinora, Vulturnum tranſnatans, fronde capiti impoſita, adverſus Annibalem edidit.* Quem locum ideo quoque retuli, ut coronas nonnunquam neceſſitate capiti impoſitas intelligamus. Siquidem frons hujus militis capiti hærens, id eſt, corona, in ipſo æſtu belli pro ſigno ſalutis & virtutis fuit illi, cui manus natando neceſſarium miniſterium præbuerunt. Redeo ad rem, & ajo arbores in lucis coronari ſolitas non ſolùm ab incolis, verùm [*Apul. l. 1. Florid.*] etiam ab ipſis viatoribus. *Neque enim*, inquit Apulejus, *juſtiùs religioſam moram objecerit aut ara floribus redimita, aut ſpelunca* [*Athen. lib. 15.*] *frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata.* Nec arbores tantùm, ſed & ſpinas coronatas legimus; aut certè coronas è floribus acanthi, mali Punicæ, tum vitis injectas fuiſſe ſpinis nigris & candidis, quæ gignuntur ante templum Tindii oppidi. Qua de re hæc inſuper ab Ægyptiis traduntur, Æthiopas à Tithono miſſos Trojam, cùm Memnonem audiviſſent eſſe mortuum, eò loci coronas abjeciſſe in ſpinas. Ideoque ramos earum floribus onuſtos coronis ſimiles eſſe. Terminos quoque, ſive terminales lapides coronis donavit antiquitas, tanquam judices, & arbitros finium, ac proin- [*Stat. lib. 6. Theb.*] de pacis & amicitiæ cuſtodes. Statius,

—— hinc ſaxeus umbo
Arbiter agricolis finem jacet inter utrumque.

[*Lactant. de fal. relig. l. 1. c. 20.*] *Et huic ergo*, inquit Lactantius, *publicè ſupplicatur, quaſi cuſtodi finium Deo, qui non tantùm lapis, ſed etiam ſtipes interdum eſt.* [*Tibull. l. 1. el. 1.*] Eadem propè Tibullus,

Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris,
Seu vetus in trivio florida ſerta lapis.

[*Etymol. ἑρμαῖον.*] Et hæc quidem fuerunt illa ἑρμαῖα, id eſt ἑρμαῖοι λόφοι, ſive ὁ σωρὸς τῶν λίθων, nempe ἐνόδιον, cumulus lapidum in via poſitorum, ita dicta [*Phornut. in Merc.*] quòd is propriè eſſet Mercurius qui ſtatuebatur in viis; quique ob id dicebatur ἐνόδιος καὶ ἡγεμόνιος. Quanquam & ipſe Jupiter quan- [*Demoſth. ſive Hegeſip. in orat. de Halon.*] doque regiones diſterminavit. Qua de re extat epigramma, cujus hæc eſt pars,

—— ἀμμορίης δ'
Αὐτῆς ἄγχι ξ μεγάρων ἐστὶ μέσος Κρονίδης.

Ipſe

Ipſe rex beatorum eſt medius Saturnius. Tertulliano hi termini ſunt *Tertull. lib.* pali terminales; *Sed rurſus palos terminales figitis Deo.* Certè ho- *adverſ.pſy-* minum exiſtimatio fuit, confinia ſeu limites, ſeu conlimitia uſque *chicos.* eò eſſe in tutela numinum, ut iis templa hinc inde ædificari mos eſſet. Et ubi non erat templum, hinc inde ſtatuebantur columnæ, quorum utramque vocabant ὅρον, ἐν ᾗ ἐνεχάραττον τὸ χρέος, καὶ ὁ *Etymol.* χρήστης in qua inſculptum erat debitum & fœnerator. At locum qui *ἄστικτον.* inter utramque medius eſſet ac liber, vocabant ἄστικτον, nullis pun- ctis notatum, aut nulli debito obnoxium. Memorat Strabo, qua- *Strabo l. 5.* rundam urbium Campanarum confinia diſcriminari duabus ædibus fortunæ, ex utroque latere Latinæ viæ. Ubi neque templa eſſent, neque columnæ, ibi verò cumulabantur χεράδες. Quæ dictio non *Etymol.* tantùm ſignat ejectamenta maris, aut fluviatiles lapides, ſed & *χεράδες.* cumulos minutorum lapidum, quaſi in hoc aggeſtorum ut ſint termini, hoc eſt diſcriminent ac tueantur quod cuique proprium ab alieno. Et hi quidem lapidum cumuli vocabantur quoque ἕρ- *Scholiaſt.* μακες, nempe λίθοι σεσωρευμένοι εἰς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ, lapides agge- *in ther.* rati in honorem Mercurii. Et verò priſci ad ſtatuas Mercurii, quas *Nicand.* dixi proſtitiſſe in viis, aggerabant lapides; ſive inquit Phornutus, *Phornut. Mercur.* quòd lapidibus vias purgarent; aut Deum ea ratione obteſtarentur; aut ut eum hoc qualicunque munere venerarentur; aut ut innue- rent è particulis conſtare eum, qui profertur, ſermonem, Ego addo id quod verius puto, nimirum, ut quiſque ſua tueretur, ab- ſtineret alienis. Et huc, ſcilicet, pertinet Sapphicum, illud, μὴ κίνει χεράδας, Ne move terminos; Noli oſtendere te injurium mo- vendis terminis, ac proinde uſurpandis iis, in quæ nullum tibi jus eſt. Cùm ergo terminus juri & juſtitiæ locum aſſereret, meritò coro- *Ovid. lib. 2.* nabatur. Ovidius, *Faſt.*

Termine, ſive lapis, ſive es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.
Te duo diverſa domini de parte coronant;
Binaque ſerta tibi, binaque liba ferunt.

Hoc autem coronamentum non ſolum conſtitit è floribus, ſed è *Prudent.* faſciis ſeu faſciolis. Prudentius, *contra Sym. lib. 2.*

——& lapis illic
Si ſtetit antiquus, quem cingere ſueverat error.

Nec tantum terminos coronabant, ſed & ungebant, ut palam fit è loco Apuleji quem ſupra citavi. Nam ibi unctum lapidem inter- pretor unguine delibutum, ut ipſemet Apulejus alibi loquitur. Et quidem de lapide uncto exſtat præclarus locus Luciani loquen- *Lucian.* tis de Alexandro illo præſtigiatore, falſoque vate, qui ſuperſti- *Pſeudo-* tioni uſque eò deditus erat, ut ſicubi unctum lapidem, aut coro- *mant.*

 natum

natum aſpexiſſet, ante illum ſemper procumberet eumque adoraret.
Lucian. conc. Deor. Apud hunc ipſum Lucianum fit mentio lapidis & aræ quæ oleo uncta reſponſa edit. Hunc quoque lapidem, quòd unctus eſſet, vocabant
Clem. Al. Strom. l. 7. λιπαρὸν pinguem. Fuitque pervulgatum dictum in ſuperſtitioſos πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, προσκυνοῦντες, omne li-
Pollux l. 1. gnum, & omnem lapidem, quod dicitur, adorantes. Coronæ quoque numerabantur inter eas primitias quas quiſque Deo offerebat, στέφη, inquam, & στέμματα, præter πελάνους, πέμματα, θαλλοὺς, μυῤῥίνας, ἄνθη, molam, bellaria, ramos, myrtos, flores. Sacris quoque coronis lubet anumerere illas, quas adhibent enumerandis precibus iis, quas quiſque Deo offert aut domi, aut in eccle-
Nicephor. l. 11. c. 36. ſia. Quod inſtitutum manavit à Paulo monacho. Quippe cum ſe is in ſolitudinem abdidiſſet, dilecto ſibi loco in Pherma, qui eſt mons in Sceti, ſingulis diebus trecentas preces ſicuti tributum Deo pendebat. Ne verò huic numero quicquam deeſſet totidem lapillos in ſinu condebat; & ut quamque precationem recitaverat, eâdem lapillum è ſinu emittebat. Numero calculorum abſumpto, intelligebat ſe præſtitiſſe quod voverat. Qua in re hic monachus videtur
Plin. lib. 7. cap. 40. imitatus eſſe morem Thraciæ gentis, *quæ calculos colore diſtinctos pro experimento cujuſque diei in urnam condit; ac ſupremo die ſeparatos dinumerat; atque ita de quoque pronunciat.* Certè numerandi preces ritum fuiſſe antiquitus receptum in Eccleſia Dei, præ
Hieron. lib. 2. epiſt. ep. 19. ter hunc hiſtoriæ Eccleſiaſticæ locum, ſcire licet ex alio divi Hieronymi. *De ſcripturis ſanctis*, inquit, *habeto fixum verſuum numerum. Illud penſum domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quàm calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleveris.* Non debui omittere coronas cereas, quas videor poſſe referre in numerum earum, quas ſacras voco. Etſi vereor ne nimium ſint ſacræ.
Artemid. lib. 2. c. 79. hoc eſt, deteſtandæ. Harum mentionem facit Artemidorus in loco qui eſt mutilus. στέφανοι κήρινοι, inquit, πᾶσι κακὸν, μάλιστα δὲ νοσοῦσι· ἐπεὶ καὶ τὸν θάνατον κῆρα καλοῦσιν οἱ ποιηταί. Coronæ cereæ omnibus malum [portendunt] maximè verò ægrotantibus, ſiquidem & mortem cera vocant poëtæ. Docti ſuſpicantur, iſtis coronis cereis contineri neſcio quid magicæ ſuperſtitionis. Quibus facilè adſentior.

CAPUT

CAPUT V.

Coronæ mortuis imponebantur. Et cur. Mos coronandi mortuos eſt antiquiſſimus. Unde ſit profectus. Hunc morem Chriſtiana pietas abolevit. Lycurgus hujus moris apud Lacedæmonios auctor. Qui poſtea Lacedæmone ſervatus. Et Athenis, & Romæ. Hæ mortuorum coronæ nectebantur è floribus. ἥρως quid. Apud Lacedæmonios coronæ mortuis fiebant ex olea. Apud alias gentes nunc ex olea, nunc è lauro. Quandoque è liliis. Ducibus mortuis è lauro. Regibus mortuis imponebantur diademata.

IN iis coronis quas ſacras nomino, quæque proficiſcebantur à privata pietate, lubet annumerare eas, quæ mortuis imponebantur. Qui mos quàm ſit priſcus, hinc licet intelligere, quòd cùm Corybantes ſuum fratrem occidiſſent, caput mortui purpura contexerunt, καὶ καταστέψαντες ἐθαψάτην, & coronatum ſepelierunt. *Clem. Al. exhort. ad Græc.* Id quod qui rem diligentiùs inſpicient non abſurdè uſurpatum fatebuntur. Enimvero ſacras, de quibus ago, coronas conſtat eſſe conſpectiſſima geſtamina eorum qui operabantur, ut infra dico, præcipuo alicui numini veluti tutori publici ſtatus, dicatas fuiſſe; demonſtraſſe eximiam quandam, ac poſteris imitandam pietatem; cinxiſſe capita eorum Deorum, quorum eſt excellens potentia, & omne regimen rerum humanarum; ubicunque eſſent, ibi omnia perfecta, fauſta ac felicia demonſtraſſe; temporum felicitatem ſignaſſe; in ſupplicantibus, ſacrificantibus, conſecrantibus, Deum conſulentibus, vota reddentibus animum ſyncerum, pium, votiſque conſonum demonſtraſſe; in victimis puritatem, & ſanitatem, qualem Deo offerri par eſt, oſtendiſſe; In primis, omnia læta nunciaſſe. Verè enim Ovidius, *Ovid. lib. 2. de Ponto.*

Dii quoque ut à cunctis hilari pietate colantur,
Triſtitiam poni per ſua feſta jubent.

Quæ omnia ſi vera ſunt, ſi, inquam, horum omnium coronæ ſunt indices, ac teſtes, quî minùs conveniant iis qui ingenti humanarum miſeriarum luctamini erepti, perpetuæ redduntur quieti, ac æterna donantur felicitate? Quare, ait Hadrianus, mortuus coronatur? *In altercat. Hadr. Aug. & Epict. phil.* Reſpondet Epictetus, *Agonem ſe vitæ tranſegiſſe teſtatur.* Etſi non ſum neſcius hunc morem à Chriſtiana pietate repudiatum fuiſſe ut ſuperſtitioſum. τοὺς νεκροὺς, inquit Clemens Alexandrinus, καταστεφανοῦσιν ᾧ λόγῳ καὶ τὰ εἴδωλα, ἔργῳ προσμαρτυροῦντες αὐτοῖς τὸ εἶναι νεκροῖς. *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 8.* Qua ratione idola coronant, ſic & mortuos. Quo facto id agunt, ut oſtendant idola eſſe rem mortuam. Nihilominus

tamen apud omnem antiquitatem viguit mos coronandi mortuos ob eas cauſas quas dixi. Et verò Lycurgus etſi defunctis dempſerat illum ambitioſum luctum, & pompam tumulorum, eos tamen voluit ἐν φοινικίδι καὶ φύλλοις ἐλαίας θέντες, τὸ σῶμα περιστέλλοιεν κατ' ἴσον ἅπαντες, in purpureo amictu & foliis oleæ poſitos corpore contegi ex æquo omnes. Itaque quamvis alibi mortui ſumptuoſiùs efferrentur, tamen hic mos Lacedæmone ſervatus. Et verò Cleomenes, quanquam Lacedæmonius Lydiadæ corpus ἐκόσμησε πορφυρίδι, καὶ στέφανον ἐπιθεὶς, πρὸς τὰς πύλας τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἀπέστειλεν, ornavit purpurea veſte, & impoſita corona, ad portas Megalopolitanorum miſit. In hanc ſententiam Solon aureis illis verbis quæ in os Crœſo dixit, addidit, coronam hominis, qui adhuc vita fruitur, ſicuti certantis præconium ſive renunciationem eſſe incertam & irritam. Hic certè mos & Athenis viguit. Nam ibi quoque ab amicis coronæ conjiciebantur in mortuos. Quo exemplo, Paralo mortuo, Pericles adferens defuncto coronam, in illius aſpectu fregit priſtinam illam & inflexibilem animi ſui conſtantiam. Qui coronarum conjectus & Lacedæmone in uſu fuit, ubi Pelopide interfecto certatim congeſta ſunt τρόπαια καὶ στέφανοι, καὶ πανοπλίαι χρυσαῖ, trophæa & coronæ, & omnis generis armaturæ aureæ. Is quoque mos coronandi mortuos à cæteris gentibus Romam tranſlatus eſt, ut pluribus exemplis demonſtrari poteſt. Ibique uſque eò invaluerat, ut corvo illi percelebri, qui Tiberium, Germanicum, Druſum, & tranſeuntem populum Romanum ſalutabat, interempto funus celebratum ſit innumeris exequiis, & coronis omnium generum. Ipſaque ideò lege XII. tabularum mortuo licebat coronam imponere. Qua de re hæc M. Tullius, *Illa jam ſignificatio eſt, laudis ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute paratam* [ſ patram] *& ei qui peperiſſet, & ejus parenti ſine fraude eſſe lex impoſitam jubet.* Cæterùm hæ mortuorum coronæ plerumque nectebantur è floribus, frondibuſque omnis generis. Et corona ea ratione concinnata à Græcis, ut ſupra monui, vocabatur ἔρως, παρὰ τὴν ἔραν τὴν γῆν τοῦτ' ἔστι στέφανος ἐκ γῆς ἐρανιζόμενος à dictione eran terram, hoc eſt, corona à terra connexa, ſeu collecta, nempe è floribus ſpecioſiſſimis, ut diſcimus è loco Luciani, ubi is deſcribit morem ſepeliendi mortuos. Ait enim eos lavari, ungi, coronari τοῖς ὡραίοις ἄνθεσιν ſpecioſis floribus. Et mortuum ſic adornatum καθ' ὑπερβολὴν vocabant ἐστεφανωμένον coronatum, ac ſi dicat, tunc demum verè coronatum. Quem morem ſignavit Sophocles in his verſibus,

ὅπως τὸ λοιπὸν αὐτὸν ἀφνεωτέραις
χερσὶ στέφωμεν, ἢ τὰ νῦν δωρούμεθα.

ut cæterùm ipſum abundantioribus manibus coronemus, aut ea

quæ

Plutarch. ἐπιτηδ. Λακ. & in Lycur. — *Plutarch. Ag. & Cleom.* — *Plutarch. Sol.* — *Plutarch. Peric.* — *Plutarch. Pelop.* — *Plin. l. 10. c. 44.* — *Cic. lib. 2. leg.* — *Etymol. ἔρως.* — *Lucian. de luctu.* — *Sophocl. Elect.*

quæ adſunt, donemus. Apud Ariſtophanem mulier quædam hunc moremi exprimit his verbis, *Ariſtoph. Lyſiſt.*

> Σὺ δ' δή τι μαθὼν, ἐκ ἀποθνήσκεις;
> * Χωρίον ἐςὶν σορόν· ὠνήσῃ   * κρίελον
> Μελιτῶτταν, ἐγὼ καὶ δὴ μάξω.
> Λαβὲ ταυτὶ καὶ ςεφάνωσαι,
> Καὶ ταυτασὶ δέξαι παρ' ἐμοῦ,
> Καὶ τουτονὶ λαβὲ τὸν ςέφανον.
> Τοῦ δεῖ; τί ποθεῖς;
> Χώρει εἰς τὴν ναῦν,
> Ὁ Χάρων σε καλεῖ,
> Σὺ δὲ κωλύεις ἀνάγεσθαι.

At tu quid jam didiciſti ut non moriaris? Opportuna eſt urna. Emet placentam melleam. At ego jam interam. Cape hæc & coronare. Et hæc eadem accipe à me. Et hanc cape coronam. Qua re opus habes? Quid deſideras? Abſcede in navem, Charon te vocat. Tu autem impedis abduci. Cæterùm hæ funebres, ut ita dicam, coronæ, texebantur quoque è liliis. Id diſco ex hac proverbiali locutione; ἢ κρίνον ἢ κολοκύντην, aut lilium, aut cucurbitam. ἔπαττον μὲν τὸ μὲν κρίνον, inquit author παροιμιῶν, οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ τεθνηκότος, τὴν δὲ κολοκύντην ἐπὶ τοῦ ὑγιοῦς, Statuebant igitur lilium quidem priſci ſuper mortuo, at cucurbitam ſuper ſano. Ibique citatur locus Diphili, ἐν ἡμέραισιν αὐτὸς ἑπτὰ σοὶ γέρων θέλω παρασχεῖν κολοκύντην ἢ κρίνον, in diebus ipſe ſeptem tibi ſenex volo præbere cucurbitam aut lilium; Ac ſi dicat, intra hoſce proximos ſeptem dies tu quidem aut morieris, aut meliùs tibi fiet. Porrò olea Lycurgo inſtituta, tum laurus aliæque frondes quibus Lacedæmone mortui coronabantur, nihil aliud ſignabant niſi victoriam hominis qui fato functus ſit, de qua ſupra dixi. Apud alias gentes mortui nunc olea, nunc lauro nunc aliis foliis & frondibus redimiebantur. Priſco more Romano mortuis dabantur eæ coronæ quas meruiſſent. Quem morem Plinius refert ad legem XII. tabularum, qua cautum fuit, *Quam coronam ſervi equive cujuſpiam meruiſſent, ipſi mortuo parentibuſque ejus, dum intus poſitus eſſet, foriſve ferretur, ſine fraude imponi.* Apud Valerium Flaccum invenio mortuum Idmonem alba fronde coronari, hoc eſt, populo,

ἐν παροιμ. — *Ælian. l. 6. Var. hiſt. c. 6.* — *Plin. l. 21. c. 3.* — *Val. Flacc. l. 5. Argon.*

> *—— pars auguris alba,*
> *Fronde caput, vitriſque ligant; poſitumque pheretro*
> *Congemuere.*

Et ducibus quidem mortuis caput redimiebatur lauro. Ad quod exemplum Polynices coronatur apud Statium, *Stat. lib. 21. Theb.*

> *—— hoſtiles ſuper ipſe & victor acervos*

Pacifera lauro crinem, vittaſque decorus.

Val. Max. lib. 5. de Annibale. *Accubat. Annibal M. Marcellum interemptum legitimo jure elatum, Punico quoque ſagulo, & corona donatum laurea rogo impoſuit.* Mortuis regibus corona imponebatur qualis illi faſtigio convenit. Plutarch. Anton. Cleopatra mortua, Charmion altera ex ancillis κατεκόσμει τὸ διάδημα περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. adornavit inſigne regium circa caput ejus. Plutarch. Anton. Ipſa Cleopatra jam captiva cùm ſepulchro Antonii adſtitiſſet, tales quoque inferias ei dedit, nempe quales ſummi faſtigii hominibus conveniunt. τοιαῦτα ὀλοφυρομένη, καὶ στέψασα, καὶ κατασπασαμένη τὴν σορὸν, ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρὸν γενέσθαι, Talia cùm ejulata eſſet, & cùm coronaſſet, & fracta urna, juſſit ſibi lavacrum fieri. Sueton. August. *Auguſtus*, relatu Suetonii, *conditorium & corpus Magni Alexandri cùm prolatum è penetrali ſubjeciſſet oculis, corona aurea impoſita, ac floribus aſperſum veneratus eſt.* Hujus ipſius Alexandri corpus Q. Curt. lib. 10. Q. Curtius memorat *purgatum repletumque odoribus fuiſſe. Aureum ſolium, & capiti adjecta fortunæ ejus inſignia.* Plin. l. 21. c. 3. *Primus è Romanis mortuus coronatus perhibetur Scipio Africanus; cujus in bonis cùm non eſſet funeris impenſa, aſſes populus contulit, ac funus elocavit; quaque præferebatur flores è proſpectu omni ſparſit.*

CAPUT VI.

Urnæ mortuorum coronatæ. Sepulchra coronata. Virorum fortium ſepulchra coronabantur apio. Sepulchra conſperſa hyacinthis, liliis, & ſertis. Rogus coronatus. Ritus coronandi ſepulchra erat anniverſarius. Sepulchra conſperſa corollis. Proximus quiſque defuncto hoc officium coronandi ſepulchrum ejus præſtabat. Quandoque hoc officium defunctis publicè præſtitum.

NOn ſolùm mortuus coronabatur, ſed & urna in quam ejus reliquiæ condebantur. Plutarch. Marcello. Quo exemplo Plutarchus memorat Marcelli cadaver combuſtum fuiſſe conditum urna argentea; cui circumdata fuit aurea corona. Plutarch. Demetr. Urna aurea, in qua conditæ erant reliquiæ Demetrii, fuit circumdata coronis. Additque Plutarchus hæc verba, εἰς δὲ Κόρινθον τοῦ στόλου καταπλέοντος, ἥτε κάλπις ἐκ πρύμνης περιφανὴς ἑωρᾶτο, πορφύρᾳ βασιλικῇ καὶ διαδήματι κεκοσμημένη. At in Corinthum claſſe navigante, urna è prora præfulgens conſpiciebatur purpura regia & diademate ornata. More priſco ſepulchra quoque coronabantur. Plutarch. περὶ Ισ. καὶ Οσιρ. Plutarchus Niſtitanem inſulam apud Ægyptum, quæ omnibus inacceſſa, ac ne navibus quidem fida eſt, ait quodam anni tempore, à ſacerdotibus adiri, qui ſacrificio ibi peracto, coronant monumentum Metidis planta umbratum, quæ ſuper-

ſupergreditur magnitudinem omnis oleæ. Ipſaque adeò proxima monumento loca, aut in quibus exequiæ funebres ducerentur, priſca ſuperſtitione coronabantur. Tale eſt illud quod in honorem Achillis uſurpari ait Philoſtratus, στεφανώσαντες δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ κολωνοῦ, καὶ βόθρους ἐπ' αὐτῇ ὀρύξαντες, τὸν ταῦρον τὸν μέλανα ὡς τεθνεῶτι ἔσφαττον. *Philoſtrat. in Heroic.* Coronato apice ſive ſummitate jugi, in eo effoſſa vua, nigrum taurum ut mortuo mactarunt. Sed & priſco Romano more ſepulchra coronis ſive corollis fuiſſe conſperſa, diſcimus è Plutarcho in funere Numæ, ubi dicit, ſocios & amicos populos concurſu facto ad ſepulchrum ejus illud publicis muneribus & coronis decoraſſe. Denique Græco more ſaxum quod ſepulchro imponitur, coronari, docet locus Luciani, Quid, inquit, prodeſt ſuper ſepulchro lapis coronatus? *Lucian. Char.* Item alter; ubi loquitur de ſepulchris & conditoriis mortuorum, Quid igitur illi coronant lapides, & ungunt unguento? Virorum fortium ſepulchra coronabantur apio; quomodo vivos victores apio coronari infra videbimus, & ſupra è Tertulliano dicebam apium fuiſſe inter coronamenta Herculis. *ἐν παροιμ.* Hujus moris meminit author parœmiarum, qui citat Plutarchum authorem. Eſt autem locus Plutarchi in Timoleonte his verbis, καὶ τοῖς στρατιώταις εἰσῆλθε πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτι τὰ μνήματα τῶν νεκρῶν εἰώθαμεν ἐπιεικῶς στεφανοῦν σελίνοις. καὶ παροιμία τις ἐκ τούτου γέγονεν, τὸν ἐπισφαλῶς νοσοῦντα, δεῖσθαι τούτου τοῦ σελίνου. *Plutarch. Tim.* Et milites ſuſpicio inceſſit malum eſſe ſignum, quoniam monumenta mortuorum ſolemus piè, coronare apio. Et proverbium quoddam ex hoc factum eſt, periculoſè ægrotantem opus habere apio. Quandoque ſepulchra conſpergebantur hyacinthis, ut apud Propertium, *Propert. lib. 4.*

Hoc etiam grave erat nulla mercede hyacinthos
Injicere, & fracto buſta piare cado.

Conſpergebantur & liliis, ut apud Virgilium ſepulchrum Marcelli, *Virgil. l. 6. Æneid.*

Tu marcellus eris; manibus date lilia plenis.
Purpureos ſpargam flores; animamque nepotis
His ſaltem accumulem donis, & fungar inani
Munere.

Tales corollæ ſive coronæ dicebantur quoque ſerta. Pædo, *In epigr.*

Semper ſerta tibi dabimus, tibi ſemper odores,
Non unquam ſitiens; florida ſemper eris.

Et apud Ovidium, *Ovid. lib. 3. de triſt.*

Te tamen extincto feralia munera ſemper,
Deque tuis lachrymis humida ſerta dato.

Statius, *Stat. lib. 5. Sylv.*

Illuſtremque animam lethæis ſpargite ſertis.

Supra monui, corona quæ necteretur è flore cui nomen pothos, priſcos

Virgil. in epigr. priſcos in ſepulchris uſos eſſe. Virgilius honore ſertorum afficit rogum.

Quid cineri ingrato ſervas bene olentia ſerta?
Anne coronato vis lapide iſta tegi?

Et incertus de Servila Irene,

Epigr. l. 3. *Sit tibi terra levis; cineres quoque flore tegantur.*

Propertius hos ſive flores ſive ſerta vocat corollas,

Propert. lib. 4. *Noſtraque quod Petale tulit ad monumenta corollas,*
Codicis immundi vincula ſentit anus.

Hanc ſive pietatem, ſive ſepulchrale officium fuiſſe anniverſarium, *Tibull. l. 2.* diſcimus è Tibullo,

At bona, qua nec avara fuit, centum licet annos
Vixerit, ardentem flebitur ante rogum.
Atque aliquis ſenior veteres veneratus amores
Annua conſtructo ſerta dabit tumulo.

Has quoque coronarias, florales, ſertatas inferias filii parentibus, & ut quiſque defuncto proximus eſſet, præſtabat: Talthybius alloquens Hecabam, eique permittens ut hunc ſupremum honorem habeat nepotulo, ait,

Euripid. Troad. actu 5.
—— σὰς δ᾽ ἐς ὠλένας
δοῦναι, πέπλοισιν ὡς περιστείλῃς νεκρὸν,
στεφάνοις θ᾽ ὅση σοι δύναμις, ὡς ἔχει τὰ σά.

tuas vero in ulnas dare veſtibus ut circumdes mortuum, & corones quanta tibi poteſtas; ut ſe habent tua. Et apud Sophoclem Chryſothemis ait,

Sophocl. Elect.
ἐπεὶ γὰρ ἦλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
ὁρῶ κολώνης ἐξ ἄκρας νεοῤῥύτους
πηγὰς γάλακτος, καὶ περιστεφῆ κύκλῳ
πάντων ὅσ᾽ ἐστὶν, ἀνθέων θήκην πατρός.

Ut enim veni ad antiquum patris ſepulchrum, video è ſummo jugo recens fluentes fontes lactis, & undique coronatum omnibus, quotquot ſunt, floribus monumentum patris. Quandoque hoc officium defunctis publicè fuit exhibitum, nempe illis, quorum magna extarent in Rempub. merita. Quo exemplo ſepulchrum Macariæ, quæ fuit Hercule prognata, quòd ſe voluntariæ morti pro univerſorum ſalute obtulerat, Athenienſes floribus & corollis conſperſerunt. Unde natum proverbium, βάλλ᾽ εἰς Μακαρίαν, Jace in Macariam. Ipſa terra flores protuliſſe dicitur apud ſepulchrum eorum adoleſcentium quos Oenomanus interfecit. Enimvero ingentium nominum funera honeſtabantur ingenti numero coronarum, prout is qui fato functus erat, gratus acceptuſque univerſis eſſet. Appianus Alexandrinus memorat, in funere

ἐν παροιμ.

Philoſtrat. in imag.

nere Syllæ plures quàm bis mille aureas coronas, dona civitatum, eorumque qui ſub ipſo militaverant, & amicorum ſpectatas fuiſſe. Quò major, & atrocior eſt ſævitia Creontis illius Thebani, qui apud Euripidem edicit, ne quis mortuum Polynicem ullo donet munere ſepulchri. *Euripid. Phœniſſ. actu 5.*

> Ὃς ἂν νεκρὸν τόνδ᾽ ἢ καταστέφων ἁλῷ,
> Ἢ γῇ καλύπτων, θάνατον ἀνταλλάξεται.

Quiſquis hoc cadaver aut coronas deprehendetur, aut terra operiens, morte multabitur. Cæterum hæc ſepulchralia munera florum, ſertorum, corollarum, coronarum, generali appellatione vocabant inferias, χοάς. Euripides, *Euripid. Oreſt. actu 4.*

> ὦ παρθέν᾽ ἥκεις τῆς Κλυταιμνήστρας τάφον
> στέψασα καὶ σπείσασα νερτέροις χοάς.

O virgo venis Clytemeſtræ ſepulchrum poſtquam coronaſti & libaſti inferis inferiis. Ea quoque vocabant στέφη coronamenta, Æſchylus, *Æſchil. χοηφ.*

> — ὡς νόμος βροτοῖς
> Ἔστ᾽ ἀντιδοῦναι τοῖσι πέμπουσιν τάδε στέφη.

ut lex mortalibus eſt retribuere iis qui mittunt hæc coronamenta. Et apud Euripidem, *Euripid. Troad. actu 5.*

> θάπτετε ἀθλίῳ τύμβον νεκρῶ·
> ἔχει γὰρ οἷα δεῖ γε νερτέρων στέφη.

miſerum cadaver mandate humo. Habent enim quæ inferis debentur manibus.

CAPUT VII.

Unguentis mortuos donabat antiquitas. Inferiis additum lac & vinum. πλόκαμοι inter inferias. Qui funus proſequebantur erant coronati. Præclariſſimæ inferiæ quæ. Sepulchrum florere dicitur. Arbores pro floribus additæ ſepulchris. Quicquid defuncto charum fuerat, coronabatur. Qui funus proſequebantur erant coronati.

INter inferias erant unguenta, quibus præter coronas mortuum munerabantur. Propertius, *Propert. l. 3.*

> *Quod ſi certa meos ſequerentur funera caſus,*
> *Talis mors pretio vel ſit emenda mihi.*
> *Afferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulchrum*
> *Ornabit cuſtos ad mea buſta ſedens.*

Idem alibi de rogo loquens, *Propert. l. 4.*

> *Cur nardo flamma non olucre meæ ;*

Cæte-

Cæterùm uncturam ut nimiam, ſervorum funeribus detractam fuiſ-
Cic. lib. 2. de leg. ſe, idque legibus eſſe ſancitum, tradit M. Tullius. *Hæc præterea*, inquit, *ſunt in legibus de unctura. Quæ ſervilis unctura tollitur omniſque circumpotatio. Quæ & rectè tolluntur, neque tollerentur niſi fuiſſent, ne ſumptuoſa aſperſione longa corona nec acerra prætereantur.* è quibus verbis colligimus funera fuiſſe aſperſa unguentis, ab iis omnibus qui funus proſequebantur, quique rogum circumſtabant. Hanc enim à M. Tullio puto dici longam coronam. Hiſce donis, ſive inferiis addebatur lac, ut Sophocles ait, πηγαὶ γάλακτος, fontes lactis & vinum.
Sil. Ital. lib. 16. Silius Italicus,

Ipſe tenens nunc lacte ſacro, nunc plena Lyæo
Pocula, odoriferis aſpergit floribus aras.
Tum manes vocat excitos, laudeſque virorum
Cum fletu cantat; veneratur facta jacentum.

Inter haſce inferias collocabant τοὺς πλοκάμους cæſariem, ſeu cincinnos, quæ Sophocli ſunt καράτομοι χλιδαὶ detractæ capiti deliciæ, quibus etiam ſepulchra coronari, mos erat.

Sophocl. Elect.

ἡμεῖς δὲ πατρὸς τύμβον, ὡς ἐφίετο,
λοιβαῖσι πρῶτον καὶ καρατόμοις χλιδαῖς
στέψαντες, εἶτ' ἄψορρον ἥξομεν πάλιν
τύπωμα χαλκόπλευρον ἠρμένοι χεροῖν.

Nos autem patris monumentum, ut deſideravit, libaminibus primùm & detractis capiti capillis ubi coronaverimus, deinde retrogradi veniemus iterum ahenum auferentes manibus. Ibi certè Scholiaſtes λοιβαῖσι καὶ καρατόμοις interpretatur, ἀπὸ κρατὸς τετμημένοις βοστρύχοις, à capite deciſis cincinnis, & χλιδαὶς, ἤτοι καθόλου τοὺς πλοκάμους, οἵ εἰσι τρυφὴ τῆς κεφαλῆς, videlicet in univerſum capillos quæ ſunt deliciæ capitis. ἢ παρ' ὅσον τρυφὴ καὶ κόσμος ἀπετίθεντο τοῖς νεκροῖς οἱ πλόκαμοι, ſive quatenus deliciæ & ornatus deponebantur mortuis capilli in ſepulchro. Sed inter coronas funebres, & infe-
Æſchil. χοηφ. & Scholiaſt. rias illæ poriſſimum eminent, quas Æſchylus ait conſiſtere in celebrandis laudibus hominum præclariſſimorum.

τοιαῖς δ' ἐπ' εὐχαῖς τὰς δ' ἐπισπένδω χοάς.
ὑμᾶς δὲ κωκυτοῖς ἐπανθίζειν νόμος,
παιᾶνα τοῦ θανόντος ἐξαυδωμένας.

Talibus ſuper votis has ſpondeo inferias. Vos autem fletibus coronare, fas eſt laudes defuncti celebrantes. Ubi ἐπανθίζειν interpretor coronare, ſequutus authoritatem Scholiaſtis, qui ait ἐπανθίζειν, εἶναι
Sophocl. Elect. στέφειν ὡς ἄνθεσι. Sic apud Sophoclem ſepulchrum florere dicitur, hoc eſt, abundare floribus, ſertis, corollis, fortè & laudibus.

——— εἰ μὴ τλημονεστάτη γυνὴ
πασῶν ἰόλασι, τίς δὲ δυσμενεῖς χοὰς

σὺν

οὐκ ἄν ποθ' ὅν γ' ἔκτεινε, τῷδ' ἐπέστεφε,

Et niſi omnino ipſa profligatiſſima mulier omnium eſſet, has inimicas libationes nunquam illi, quem interfecit, adornaſſet. Hoc ergo dicit ille apud Æſchylum, Æquum eſſe tumulos & ſepulchra illorum quorum exſtant ingentia in Rempub. merita, & ibi quidem Agamemnonis, laudibus florere. Hinc certè fluxit mos cantibus celebrandi magnas defunctorum virtutes apud eum locum ubi cujuſque reliquiæ conditæ eſſent. Quem morem expreſſit Silius Italicus in his verſibus, *Sil. Ital. lib. 16.*

Tum manes vocat excitos; laudeſque virorum
Cum fletu cantat; veneratur facta jacentum.

Nempe, hæc eſt potiſſima pars amicitiæ, tueri famam & virtutem ablatam è conſpectu. In hunc ferme ſenſum Germanicus apud Tacitum in illis ſuis ſupremis apud amicos verbis; *Non hoc*, inquit, *præcipuum amicorum munus eſt, proſequi defunctum ignavo queſtu, ſed quæ voluerit, meminiſſe, quæ mandaverit, exſequi.* *Tacit. lib. 3. Annal.* Ergo veræ corollæ, veræque inferiæ quæ mortuis debentur, non tam ſunt illi flores quos terra gignit, aut ex illis floribus plexæ corollæ, quàm luctus index mœroris, & laudes teſtes amoris. Et hæ quidem laudationes plerunque fiebant apud epulas illas novendiales. De quo more M. Tullius, *Sequebantur*, inquit, *epulæ quas inibant parentes coronati; apud quas de mortui laude, cùm ni quid veri erat* [p. nihil niſi quod verum erat] *prædicatum. Nam mentiri, nefas habebatur*, *Cic. lib. 2. de leg.* Quandoque pro floribus apud ſepulchra conjiciebantur arbores, ut apud Virgilium in funerere Miſeni, *Virgil. 6. Æneid.*

——— aramque ſepulchri
Congerere arboribus, cœloque educere certant.

nempe ad ſtruendam pyram, quam paulò poſt deſcribit. Superioribus coronamentis accedebat & aliud. Nam quicquid defuncto charum fuerat, à propinquis coronabatur, ut apud Euripidem ſcutum Hectoris,

Μῆτερ τροπαίων Ἕκτορος φίλον σάκος
Στεφάνου. *Euripid. Troad. actu 5.*

Mater trophæorum Hectoris charum ſcutum corona, Lapis ille ſuper quo, ſi quando feſſus eſſet, Demonax ſedere ſolitus fuit, ab Athenienſibus coronabatur in honorem ejus; qui ita putabant, cum lapidem ſuper quo is ſederat, eſſe ſacrum. *Lucian. Demon.* Apud Longum Chloë ruſtica & virginali ſuperſtitione coronat locum ubi condita fuit ovis nutrix ſua. *Long. lib. 4.* ἐστεφάνωσε καὶ τὸ τάφον τοῦ οἰός. Non omitto, eos qui funus præclariſſimorum hominum proſequebantur, fuiſſe coronatos, ut apud Plutarchum in funere Timoleontis, & Philopœmenis, & apud Halicarnaſſæum Bruti. Hoc exemplo Sicyonii *Plutarch. Tim. Plutarch. Philopœm. Halicarn. lib. 5.*

 cùm

cùm Atati reliquias conderent, conſpecti ſunt coronati λευχειμονοῦντες cum albis veſtibus, τοῦτ' ἔστι καθαρὰς ἐσθῆτας φοροῦντες, hoc eſt puras veſtes ferentes, ut de iis qui Timoleontis funus proſequebantur, loquitur Plutarchus, Hujus moris meminit Ariſtophanes in hoc loco,

Ariſtoph. ἐκκλησ.

> Ἀλλ' ἐμ' ἀποδύσασ' ἐπιλαβοῦσα τοὔγκυκλον
> Ὤχου καταλιποῦσ' ὥσπερεὶ προκείμενον,
> Μόνον οὐ στεφανώσασ' οὐδ' ἐπιθεῖσα λήκυθον.

Sed me ſpoliata & capta mea veſte abiiſti [me] relicta quaſi mortua. Tantum non me coronata, neque impoſito lecytho. Meminit & Cicero in loco quem proximè citavi.

CAPUT VIII.

Tænia quid. Plures ſignificatus hujus dictionis. Tænia plerunque eſt alba. Coronæ adhæret. Tænia eſt nigra. στεφάναι in quodam loco Oppiani quid. Tæniæ adhibitæ coronis feralibus & ſacerdotalibus. Tæniæ, inſignia ſacerdotalia & Pontificalia. Tænia, id eſt corona. Tænia privatim data. ταινίδιον. χειρίσιδα στεμμάτων.

HAſce funebres coronas quandoque generali appellatione video vocari tænias. Qua de re Feſtus citat locum Cæcilii in Androgyno his verbis, *Sepulchrum plenum tæniarum ita ut ſolet*. Sed & ibidem Feſtus adducit locum Ennii in Alexandro, *Volans de cœlo cum corona & tæniis*, cum quibus, ſcilicet, ſepultus fuerat. Sed ne quid erroris hîc inſeratur, tæniam dico fuiſſe faſciam ſeu vinculum, ut liquet ex hoc Cæcilii verſu quem Feſtus citat, *Dum tæniam, qui vulnus vinciret, petit*. Id quod convenit cum eo quod Pollux ait, tæniam eſſe τὸ τῶν μαστῶν γυναικείων ζῶσμα, uberum muliebrium cinctum, & alibi τὸ στηθοδέσμιον, ὃ οἱ πολλοὶ ἀδοκίμως φασκίαν λέγουσι. Cui aſſentitur author Etymologici ubi ait tæniam eſſe πεζίδιον γυναικός, vinculum, ſeu faſciam muliebrem, ſcilicet, non ſolùm obligando pectori, ſed & diffluenti comæ colligendæ. Eſt ergò, ut ait Lucianus, ταινία τὸ ἄφετον τῆς κόμης συνδέουσα, vitta qua crines ligabantur, ut loquitur Hieronymus, ſive faſcia quæ dependet è vitta, ut apud Virgilium, de crine Alecto,

Pollux l. 7. c. 13. Pollux l. 1. c. 9. Etymol. ταινίας. Lucian. de domo. Hieron. in cap. 4. Eſa. Virgil. 7. Æneid.

> ——*fit longa tænia vittæ.*

Hinc factum eſt, ut Pollux è Sophocle adnotarit tænias eſſe, nempe metaphoricè, ὁλοστημόνους τολύπας, glomos lanæ, qui eunt, ſive currunt per totum ſtamen; & verò tænias eſſe laneas colligimus ex hoc loco Apuleji, *Arrepto denique flagro quod ſemiviris illis proprium geſtamen eſt, contortis tæniis lanoſi velleris prolixè fimbriatum,*

Apul. Metam. lib. 8.

tum,&c. Fuerunt & ſparteæ, ut in alio Apuleji loco, *tænia ſpartea totus innixus*. Huic ſignificatui proximus ille eſt in quo ſumitur apud Lucianum, in his verbis, χρυσαῖς δὲ ταινίαις τὴν ἐσθῆτα πεποικιλμένοι, id eſt, ut ego interpretor, aureis ſegmentis veſtes habentes diſtinctas & variegatas. Quanquàm tænia plerunque eſt alba. Cui rei evidens argumentum eſt locus Plinii, ubi is arenam in vadis eminentiorem elegantiſſimè tænias vocat. *Frequentes quippe tæniæ*, inquit, *candicantis vadi carinas territant*, fortaſſe imitatus Philonem cui ἄμμος arena eſt ὑποταίνιος. Alibi quoque hunc ipſum colorem effigiat his verbis, *Deprehenditur & lentigo oculis; ſed incerta mediis glutinamentis tænia*. In hoc ipſo ſignificatu apud Plutarchum, ταινία eſt Pharus Ægyptia, olim inſula, poſtea in formam tæniæ addita continenti. ἐκ τοῦ ςηθοδέσμης è faſcia quæ obligabat pectus facta eſt περιτραχήλιος κόσμος ornatus ſive torques qui dependet è cervice. A cervice tranſiit quoque ad ornandum caput, ut apud Achillem Tatium ταινία περὶ τὴν κεφαλὴν φοινικοβαφής. tænia circa caput purpura tincta. In hoc ipſo ſignificatu ſumitur apud Platonem in verbis Alcibiadis ebrii. νῦν δὲ ἥκω ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχων τὰς ταινίας, ἵνα ἀπὸ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς τὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ καλλίστου κεφαλὴν ἀναδήσω. Nunc autem venio in capite habens tænias, ut à meo capite ſapientiſſimi & præſtantiſſimi caput redimiam. Nempe coronam hederaceam, quæ ſit interſtincta violis, ita facit coronamentum ebrii, ut eam nihilominus dignam exiſtimet quæ evinciat caput ejus qui ſit ſapientiſſimus; & pulcherrimus. Qua, cùm Socratem non videret, Agathonem coronavit. Sed Socrate viſo, eaſdem tænias illi impoſuit. Quo ex loco palam eſt, tæniam coronæ adhæſiſſe, id eſt, non fuiſſe ſimpliciter coronam, ut ait Scholiaſtes Ariſtophanis, ſed ex tænia factam fuiſſe περιείλησιν ἐν τῇ κεφαλῇ, circumvolutionem in capite. Eſt enim tænia ςεφός τι, καὶ ἐπιμήκες ὕφασμα, anguſtus & oblongus pannus, ſive, ut ajunt, faſcia, qualis eſt apud Oppianum oblonga illa, quam is dicit eſſe terriculamentum ferarum,

Apul. Metam. lib. 9. *Pollux l. 7. c. 10.* *Lucian. de gymnaſ.* *Plin. l. 13. in proœm.* *Philo. πε. ὀνειρ.* *Plin. l. 13. c. 12.* *Plutarch. Alex. Mag.* *Achill. Tat. lib. 8.* *Plato in ſympoſ.* *Oppian. κυνηγ. lib. 4.*

> Τῆς ἄπο μὲν κρέμαται περιδαίδαλα παμφανόωντα
> Ἄνθεα ταινιῶν, πολύχροα δείματα θηρῶν.

A quo [flore] dependeant varii & pellucidi flores faſciis, verſicoloria terriculamenta ferarum. Eſt & apud eundem poëtam nigra illa metaphorica, qua is donat dorſum onagri in his verſibus,

Oppian. κυνηγ. lib. 3.

> Ταινίη δὲ μέλαινα μέσην ῥάχιν ἀμφιβέβηκε,
> Χιονέης ἑκάτερθε περιχομένη ςεφάνῃσι.

Tænia autem nigra mediam ſpinam dorſi cingit niveis utrimque ſecus diſtincta coronis. Certè hoc loco tænia etſi propriè non eſt neque faſcia neque vinculum, tamen ad ſimilitudinem faſciæ ab Oppiano ſumitur in eo, qui denique percrebuit & invaluit,

ſignificatu ; & eſt ipſa circumvolutio & amplexus ejus rei quam tænia circumdat ; & hîc quidem στεφάνους. Hæ hoc loco ſunt notæ ſive maculæ orbiculares, quibus onagrum natura donavit. Iſtis ſimiles fuerunt illæ, quas lanceæ circumvolutas unà cum coronamentis ſaga Marii ferre ſolita erat. Nam tæniis ut dixi, ſæpe adhærebant coronæ, ut in loco Plutarchi, ἐκ γὰρ τῶν κρεμαμένων ἀναθημάτων ταινία τις ἀποῤῥυεῖσα καὶ φερομένη, στεφάνους ἔχουσα καὶ νίκας ἐμπεποικιλμένας, περιέπεσε τῇ κεφαλῇ τοῦ Τιμολέοντος. ὡς δοκεῖν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ στεφανούμενον ἐπὶ τὰς πράξεις προπέμπεσθαι. Nam è ſuſpenſis donariis tænia quædam defluens ac delata coronas habens & victorias diverſorum generum, incidit in caput Timoleontis, adeò ut videretur ipſum à Deo coronatum ad res [gerendas] præmitti. Videnturque hæ cum tæniis conjunctæ coronæ fuiſſe illa præclara munera, quibus donabantur victores illi maximorum bellorum : atque adeò in ipſis tæniis videntur fuiſſe notæ, quibus diſertim deſignabantur illæ tantæ victoriæ. Id quod non ſolùm ex hoc loco conjici poteſt ; ſed & ex illo Appiani quem alibi cito, στεφάνους τε καὶ ταινίας ἐπέβαλον τῷ στρατηγῷ, coronas tænias, i. coronas cum tæniis, aut quibus hærerent tæniæ, conjecerunt in ducem. Ergo præter coronas multis rebus adhibebantur tæniæ, ſed ſinè ut plurimùm coronis ; nec omnis generis coronis, ſed perſæpe feralibus, id eſt, iis quæ mortuis imponebantur, aut etiam ſacerdotalibus ſive ſacrificalibus, ut mox dicam. Et verò tales coronas à ſuis tæniis diſertim diſtingui video, ut in hoc loco Plutarchi, ubi urnam Philopœmenis mortui tæniis & coronis circumdatam facit. αὐτὴν δὲ τὴν ὑδρίαν ὑπὸ πλήθους ταινιῶν τε καὶ στεφάνων μόλις ὁρωμένην. ipſam verò hydriam præ multitudine tæniarum & coronarum vix viſam. Talibus tæniis Plutarchus ſacros lectos circumvolutos facit. τότε δὲ τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταινίαι μὲν, αἷς περιελίττουσι τὰς μυστικὰς κοίτας, βαπτόμεναι, θάψινον ἀντὶ φοινικοῦ χρῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνήνεγκαν. Tunc verò circa illos dies tæniæ quibus circumvoluunt ſacros lectos tinctæ ſepulchralem pro puniceo colorem, & feralem retulerunt. Sunt ergo tæniæ uſque eò adhærentes coronis feralibus, ut deniquè pro talibus coronis ſumi cœperint, ut videre eſt in verbis Diogenis apud Lucianum, qui Alexandrum apud inferos facit διαδεδεμένον ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν, evinctum caput alba tænia, nempe ut regem mortuum decuit. Et ideo Demetrius, ut ſupra dixi cùm convivis dediſſet coronas, iis addidit monilia, quæ fuerunt loco lemniſcorum ac tæniarum. ne ſcilicet, ſi tænias coronis addidiſſet, munus ferale eis dare videretur. Tæniæ quoque, ut cœpi dicere, authore Heſychio, ſignant στέμματα τῶν ἱερέων, διαδήματα ἀρχιερατικὰ, δεσμοὺς ἱερούς. inſignia ſacerdotum, diademata Pontificalia, vincula ſacra, ut ſuis locis

Plutarch. Mario.

Plutarch. Timol.

Appian. παρεχό. πι.πρεσβ.

Plutarch. Phil.

Plutarch. Phoc.

Lucian. in Dial. mort.

Heſych. ταινία.

locis fuſiùs dico. Denique tanta eſt coronæ ac tæniæ vicinia, ut tandem tænia ſumpta ſit pro ipſa corona, & τὸ ταινιοῦσθαι ſit ἀναδεῖσθαι. Etſi hæc ſignificatio nihil quicquam detrahit priori, quæ *Etymol.* cujuſque verbi uſque eò propria eſt, ut verè quoque dici poſſit, aliud *ἀναδήματα.* eſſe ταινιοῦσθαι, aliud ἀναδεῖσθαι, ut in hoc loco Ariſtidis, ὡς αὐτὸν ἑκάστου καλοῦντος, καὶ μετ' αὐτοῦ σκηνοῦσθαι κελεύοντος ταινιούντων, ἀναδούντων. tanquam ſingulis eum [Alexandrum] vocantibus & ut *Ariſtid. Alex. epitaph.* ſub ſuo tabernaculo habitet, jubentibus, qui ipſum tænia religant, qui ipſum redimiunt. Itaque authore Etymologico, ταινίας vocant *Etymol.* in hominibus πλεξίας; ubi credo legendum ταιζίδια. Et verò in *ταινίας.* lexcico Græco-Latino vetuſto legimus ταιζίδιον βασιλικὸν, quod ibi Latinè redditur diadema. Id quod confirmatur teſtimonio Lu- *Lucian. navigat. ſeu vota.* ciani, qui deſcribens regem, ait tæniam albam circumplecti frontem ejus. ἀπόλαυσις μέν γε οὐδὲ ὄναρ τῶν ἡδέων, ἀλλὰ δόξα μόνον, καὶ πορφυρὶς χρυσῷ ποικίλη, καὶ ταινία λευκὴ περὶ τῷ μετώπῳ, καὶ δορυφόροι προϊόντες. Fruitio certè voluptatum ne per ſomnium quidem, ſed gloria ſolùm, & purpura auro variegata & faſcia candida circa frontem, & ſatellites præeuntes. Sic ergo ſtatuendum, tænias quoque ſumptas fuiſſe pro coronis, potiſſimùm quoties caput evinciebant, caput, inquam, aut mortui, aut ſacerdotis, aut regis, aut aurigæ, aut etiam alicujus præclariſſimi athletæ. Quippe victoribus etiam dabantur tæniæ, quibus redimiebantur. Ut apud Xenophon- *Xenoph. in conv.* tem, καὶ τῷ νικήσαντι μὴ ταινίας, ἀλλὰ φιλήματα ἀναδήματα παρὰ τῶν κριτῶν γίνεσθαι, & ut victori non faſciæ, ſed oſcula corollarum loco à judicibus decernerentur. Et hoc, videlicet, eſt illud genus coronarum quo donati ſunt claſſici illi victores ab Ænea. *Virgil. 5. Æneid.*

Jamque adeò donati omnes; opibuſque ſuperbi
Puniceis ibant evincti tempora tæniis.

Quòd autem tæniæ diſtinguerentur à coronis Olympicis, aliiſque quæ erant præmia victorum, ex eo manifeſtum eſt, quod ſæpe utramque victor adipiſcebatur & coronam & tæniam. Et hoc, ſcilicet, fuit ſpectatiſſimum genus coronamenti, ut ex hoc loco Phi- *Philo περ.* lonis apertè colligi poteſt, αὐτὸς παρελθὼν τὰ βραβεῖα καὶ τὸν φοίνικα *γεωργ.* ἀνάδου καὶ στεφάνωσον, εἰ θέλῃ, καὶ ταῖς ταινίαις ἀνάδησον, &c. ipſe progrediens præmia & palmam redde, &, ſi vult, tæniis corona. Utranque obtinuit Polycles is, cui cognomen Polychalco. Is enim *Pauſan. lib. 6.* cùm de quadrigis coronam accepiſſet, tæniam dextera tenuit. Utraque etiam Pericli decreta, ταινίαις καὶ στεφάνοις ἀνέδουν αὐτὸν, tæniis & coronis redimierunt eum, inquit Plutarchus. Hac eâdem ſpecie *Plutarch. in Pericl.* fuit ſtatua Pelichi ducis Corinthii. Habuit enim tænias & coronas aridas, præter folia quædam in pectore inaurata. Ergo tænia *Lucian.* data quoque eſt loco præmii; ſed quod utique fuit infra dignita- *Philopſeud.*

tem coronæ. Sæpe enim corona publicè dabatur, cùm tænia privatim. Id quod accidiſſe Braſidæ Lacedæmonio duci Thucydides memorat. Pauſanias quoque tradit, cùm Lacedæmoniis ludorum aditu eſſet interdictum, Lichen populi Thebani nomine currum introduxiſſe, victoremque aurigam ſua manu tænia redimiiſſe. Eodem Pauſania authore Pantarces ſibi tænia caput præcinxit. A tænia fit ταινίδιον, faſciola, tæniola, τὰς τρίχας, inquit Pollux, περιλαμβάνον, capillos circumplectens, nempe quæ fuit pars ſupellectilis hiſtrionicæ. Quod autem utraque eſſet corona minor, hoc eſt, infra dignitatem coronæ, palam eſt è loco Tertulliani, ubi agit de Pandora. *Dat*, inquit, *Priapo & tænias idem* [Diodorus] *& Ariadnæ ſertum ex auro & Indicis gemmis*. Priapum, videlicet, ut minus numen, jubet eſſe contentum tæniis. At Ariadnen, quæ cœlo recepta ſit, donat corona aurea & gemmata. Sed adeſt integer locus Thucydidis, is quem paulò ante cœpi memorare, ex quo perſpicuè palam eſt, eum qui publicè coronam accepiſſet, privatim donatum eſſe tænia. Loquitur de illo ipſo, quem dixi, Braſida Lacedæmonio. Braſidam, inquit, cætera præclarè exceperunt. Et publicè quidem aurea corona coronarunt, ut liberatorem Græciæ; privatim verò tæniis redimierunt, & proſequebantur ſicut athletam. Extat quoque locus apud Ariſtophanem, ubi Chorus oſtendens Bdelycleonem eſſe infenſum libertati, & agere tyrannum, ait illum converſari cum Braſida, & geſtare κράσπεδα στεμμάτων ſicuti inſignia tyranni, Ibi Scholiaſtes ait, ἐκ στεμμάτων ἀντὶ τοῦ ἐξ ἐρίου ex lana, id eſt, laneas tænias. Ut ſint planè ſimiles illis, quas Braſidæ datas eſſe Thucydides author eſt. Cave ergo κράσπεδα hoc loco accipias in proprio ſignificatu, τὰ ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου κεκλωσμένα ῥάμματα, καὶ τὸ ἄκρον αὐτοῦ, ſeu veſtis πλατύτητας ὄχθας, ſegmenta, & limbum, ſive inſtitam, ſed & κράσπεδα interpretare è loco Thucydidis, tænias, additamenta coronæ aureæ & gemmatæ.

Thucyd. lib. 4.

Pauſan. lib. 5.

Pollux l. 5. c. 19.

Tertull. de cor. mil.

Thucyd. lib. 4.

Ariſtoph. σφῆκ.

Heſych. κράσπεδα.

CAPUT

CAPUT IX.

Coronæ apud priſcos Diis tantùm dicatæ. Et in coronis conſtitit non minima pars cultus divini. Corona gratiarum actionis. Sacræ coronæ Diis dicatæ, & inſcriptæ, & inter ἀναθήματα.

HUc uſque de iis coronis egi quas quiſque privatim adhibebat ad præſtandum eum cultum, cujus ſe Deo debitorem exiſtimabat. Nunc illas memorabo, quæ geſtabantur in publicis ritibus, ſacrorumque ſolenniis. Ut hoc agam, ſciendum eſt, quaſdam coronas publico decreto Diis fuiſſe dicatas, teſtandæ, videlicet, aut oſtentandæ pietati, atque adeò cumulando cultui divino; ſæpe etiam celebrandæ inſigni alicui gratiarum actioni, quam publicè, ob rem bene geſtam, Diis haberi æquum cenſebant. *Antiquitus quidem*, inquit Plinius, *nulla corona niſi Deo dabatur. Ob id Homerus cœlo tantùm eas & prælio univerſo tribuit. Viritim verò ne certaminibus quidem ulli.* Quibus è verbis diſcimus, tanti eſſe coronam, ut primùm uni Deo dicata fuerit ac ſepoſita; mortalium nemini, niſi univerſis. Id quod cùm inſequentia ſæcula probè intelligerent, exiſtimarunt pietatis partem conſpectiſſimam fore, ſi & coronas numinibus dicarent, eaſque eorum ſtatuis imponerent. Hujus rei teſtis eſt M. Tullius ubi Attico ſcribens ait, *Quod me de Bacchi, de ſtatuarum coronis certiorem feciſti, valde gratum. Nec quicquam poſthac non modò tantum, ſed ne tantulum quidem prætereris.* M. Tullii verbis illud affine eſt quod Artemidorus ait, στεφανοῦν θεοὺς ἄνθεσι καὶ κλάδοις τοῖς προσήκουσι καὶ νενομισμένοις ὁσίοις εἶναι ἀγαθὸν πᾶσιν, οὐκ ἄνευ μέν τοι φροντίδων ἀποβησόμενον. δούλῳ δὲ παραινεῖ τὸ τοιοῦτον, πείθεσθαι τῷ δεσπότῃ, καὶ τὰ ἐκείνῳ κεχαρισμένα ποιεῖν. Coronare Deos floribus & iis ramis qui cuique conveniunt, iiſque recepto more ſacris, omnibus eſt fauſtum; non tamen citra curas eventurum. Servum autem hortatur tale quidpiam ut obediat hero, & ut quæ illi grata ſunt, faciat. Ac ſi dicat, quomodo coronæ in ſomnis viſæ Deo gratæ ſunt, ita ſervus hoc viſu admonetur, ut eam operam domino præſtet quæ omnium ei maximè adlubeſcit. Illud numen quod in quodam epigrammate Empedocles inducit, gaudet & gloriatur ſe coronis coli; & hoc, videlicet, cultu exorari ut hominibus proſit; his quidem lucrum ut ſuppetat; aliis ut futura ſciant; quibuſdam ſpeciatim ut prænoſcant eventum morbi.

Plin. l. 15. c.

Cic. ad Att. l. 15. ep. 12.

Artemid. l. 2. c. 34.

Anthol. lib. 1.

—— ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητὸς,
Πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικε,
Ταινίαις τε περίστεπτος, στέφεσίν τε θαλείοις.
Τοῖσιν ἅμ᾽ εὖτ᾽ ἂν ἵκωμαι ἐς ἄστεα τηλεθάοντα,
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ σεβίζομαι. οἱ δ᾽ ἅμ᾽ ἕπονται
Μυρίοι, ἐξερέοντες ὅπῃ πρὸς κέρδος ἀταρπός.
Οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δέ τι νούσων
Παντοίων ἐπύθοντο κλύειν δ᾽ ἠκέα βάξιν.

Ego verò vobis Deus immortalis, non amplius mortalis converſor cum omnibus honoratus, ut par eſt, & tæniis redimitus ſertiſque feſtivis, cum quibus ſimulatque venio ad urbem florentem, à viris & feminis color. Hi verò ſequuntur innumeri indagantes quà ad lucrum ſemita. Alii quidem vatibus utentes, Alii verò aliquid morborum omnigenum interrogarunt audire bene acutum nomen. Et verò inter illas preces quæ Deo offeruntur, inter incenſa & ſuffitiones, oblationes victimarum, decimas, taliaque connumerantur

Pollux l. 1. c. 1. στεφανοῦν. ἀναστέφειν, στεφανώματα προσφέρειν, μυῤῥίνην στεφανωτρίδα ἀνεῖσαι, Cæterùm coronis quæ Deo dicabantur, ſacris nomen

Sueton. Ner. cap. 25. erat. *Sacras coronas*, inquit Suetonius de Nerone loquens, *in cubiculis circùm lectos poſuit*; id eſt, donaria templorum aurea ſive argentea, in his coronas Diis dicatas templis detractas lectis ſuis circumpoſuit; eoque facto cultum divinum ad ſuam perſonam tranſtulit. De hoc genere fuerunt illæ, quas in templo Jovis olym-

Pauſan. lib. 5. pii dedicatas donum ejuſdem Neronis Pauſanias memorat. Nempe coronam illic non quidem ſicuti athleta meruerat, ſed ut ſi meritus eſſet, nihilominus adeptus erat. Ob cujus rei celebritatem quatuor coronas Olympio Jovi dedicarat. Harum quæ tertio loco erat, oleaſtri, quarta quercus frondem imitabatur. Ubi advertendum, Neronem dedicaſſe oleaſtrum κότινον ſicuti victorem Olympiorum; & quercum ſicuti præcipuum cultorem Jovis Opt. Max. cujus numine res Romana potiſſimùm nitebatur. Itaque hæ coronæ ab iis dedicabantur, quorum res domi peregreve bene expedita erat, tum ab horum ſociis. Et hæ quidem meritò dici poſſunt coronæ ſolennis gratiarum actionis, luculentiſſima argumenta animi grati.

Plato in Alci. 2. Alcibiades apud Platonem, poſtquam Socrati coronam obtulit, ait ſe Diis coronas, & omnia quæcunque dari ſolent, dedicaturum, ſi viderit illum diem, quo illa fiant quæ à Socrate dicta ſunt. Talis eſt illa, qua apud Sophoclem Ajax profitetur ſe coronaturum Minervam propter proſperam venationem. Porrò hoc genus coronarum quod in gratiarum actionibus offerri ajo, non ad Deos tantùm, ſed & ad homines priſco more deferebatur. Hinc illæ

Byzan-

Byzantiorum coronæ Athenienſibus datæ ob præclara populi Athe- *Demoſth.*
nienſis in Byzantios merita. Hinc quoque Cherſoneſitarum de- *de cor.*
cretum quo coronant ſenatum & populum Athenienſem aurea co-
rona ſexaginta talentorum. Hoc exemplo Samii, ob placatum ſuæ
Reipub. ab Æſopo Crœſum, Æſopo ad ipſos redeunti, veluti ſa- *In vita*
lutari cuidam numini coronas attulerunt, & ipſius gratia ſaltatio- *Æſopi.*
nes inſtituerunt. Hujus quoque generis illæ ſunt, quibus Polycrite *Plutarch.*
præſtantiſſima femina ab ſuis civibus excepta & culta eſt. His an- *γυν. ἀρ.*
numerari poteſt illa, qua ſupra dixi, terram in qua theſaurus reper-
tus eſſet, coronatam fuiſſe. Talis quoque illa, qua terram agricola *In fab. Æſ.*
coronabat, quia terræ commendatum aurum effoderat. Cui addo
illam, qua Alexander quidam ſæviſſimus tyrannus coronavit lan- *Plutarch.*
ceam illam, qua Polyphronem avunculum interfecerat. De hoc *Pelo.*
genere coronarum, quibus ſignificabatur animus gratus potiſſi-
mùm erga Deos ſic loquitur Lactantius, *Poſtquam metus*, inquit, *Lactant. de*
deſæviit, & pericula receſſerunt, tùm verò alacres ad Deorum *fal. relig. lib. 2.*
templa concurrunt, his libant, his ſacrificant, hos coronant. Et
Tertulliani de hiſce Deorum coronis hæc ſunt verba, *Quo ſatis in-* *Tertull. de cor. mil.*
ſtruamur, quàm alienum judicare debeamus coronati capitis in-
ſtitutionem ab eis prolatam, & in eorum deinceps honorem di-
ſpenſatam quos ſæculum Deos credidit. Non omitto iſtis coronis,
quòd eſſent inter *ἀναθήματα*, additas fuiſſe inſcriptiones, ut cujus
donum eſſet, ſciretur. Hujuſmodi illa fuit quam T. Flaminius au- *Plutarch.*
ream dicavit Apollini cum his verſibus, *T. Flam.*

Τόνδέ τοι ἀμβροσίοισιν ἐπὶ πλοκάμοισιν ἔθηκε,
Κεῖσθαι Λατοΐδα χρυσοφαῆ στέφανον.

Hanc verò immortali ſuper capillamento poſuit Latoidem auro
ſplendentem coronam. Potiſſimùm ſuperatis hoſtibus, & Repub. be-
ne geſta hæ coronæ Diis appendebantur in editiſſimis ædium ſacra-
rum locis, ut Macrobius ait, *ornamenta*; ut Juvenalis, *gaudia tem-* *Macrob. lib.*
pli, cujuſmodi præter coronas erant clypei, pilæ, phalæ, pocula. Sed *3. Sat. c. 11.*
inter hæc omnia eminebant coronæ, ſicuti teſtes victoriæ & felici- *Juvenal. ſat. 12.*
tatis; cujuſmodi fuit illa aurea, *quam Mamercus Æmilius Dicta-* *Pollux l. 1.*
tor, victis Hetruſcis, libra pondo ex publica pecunia populi juſſu, *c. 1.*
in Capitolio Jovi donum poſuit. Ipſa quoque templa in quibus hæ *Liv. lib. 4.*
coronæ appendebantur, ipſaque materia è qua conficiebantur,
ipſam rerum ac temporum felicitatem oſtendebant. *Coronas*, in-
quit Plinius, *ex cinnamo, interraſili auro incluſas primus omnium* *Plin. l. 12.*
in templis Capitolii atque Pacis dicavit Imperator Veſpaſianus *c. 19.*
Auguſtus. Ipſi quoque qui univerſorum nomine Diis gratias age-
bant, coronati aſpiciebantur, ut de Æmilio Paulo memoriæ prodi-
tum. Hic enim cùm Perſes viſus eſt infeliciſſimus, tunc præcipuè

 coro-

coronatus rem divinam fecit. Quandoque tales coronæ dicabantur in templis poſtquam fuerant acceptæ, ſicuti dona gratulantium iis qui multa felicitate fruuntur. Hujus generis fuit illa, quam Sophia *Zonar. in Mauricio.* Imperatrix, & Conſtantina Auguſta miſerunt Mauricio Imperatori, onuſtam pluribus lapillis, & unionibus pretioſiſſimis. Hac enim corona cùm is redimitus ad eccleſiam perrexiſſet, ibidem eam conſecravit, dedicavitque.

CAPUT X.

Quanti eſſent eæ coronæ quæ in templis ſuſpendebantur. Quandoque ſacrilegi talibus coronis manus admoliti ſunt. Modeſtia ducum Romanorum. Taciti locus evarratus. Munera coronarum.

Cæterum hoc genus coronarum tanti fuit, ut earum ſive pretium ſive excellentia vix fidem inveniat; In quibus videlicet, multa fuit æmulatio inter pondus, artem, materiam, formam. Omnia ibi uſque eò eminebant, ut ejus quod eſſet eminentiſſimum, vix *Athen.l.5.* ullum eſſet judicium. Certè in Pompa Ptolemæi regis Athenæus memorat, præter coronas ter mille ac ducentas aureas, tranſuectam fuiſſe aliam auream Diis dicatam, aut certè ſacris deſtinatam, nobiliſſimis gemmis fulgentem, cubitorum (quod nunc quidem propemodum incredibile eſt) octoginta. Ne multa, tanta fuit, ut ejus ambitus circumplecteretur valuas templi, quod fuit opus reginæ Berenicis. Cui accedebat ægis pariter aurea. Inſanus Herculeluxus; potiùs quàm ſumptus; qui tamen fieri ſolitus fuit in illas coronas quæ Diis offerebantur. Hunc ergo eleganter ac meri-*Tertull. de cor. mil.* tò Tertullianus vocat *coronarum cenſum. Et in omnibus iſtis*, inquit, *idololatria in ſolo quoque cenſu coronarum, quibus omnia iſta redimita ſunt.* Talem ſe coronam matronæ Romanæ Junoni dicaturas pollicentur, ſi adverſus Annibalem Romanis det proſperè rem gerere.

Sil.Ital.l.6. *——ſi pellere noſtris*
Marmaricam terris nubem dabis, omnis in auro
Preſſa tibi varia fulgebit gemma corona.

Auro & gemmis quibus hæ coronæ onerabantur, accedebat ars, ut *Philoſtrat. in imag.* præclarè de Euadne præſtantiſſima femina dictum, ἡ δὲ γυνὴ [Εὐάδνη] καθάπερ οἱ ἐς τὰ ἱερὰ στεφάνους τε καὶ χρυσὸν ἐξασκοῦντες, ὡς φαιδρὰ θύοιτο, καὶ ἐς χάριν τοῖς θεοῖς; At mulier [Euadne] ſicuti illi qui ad templa coronas & aurum affabrè factum ut ſplendida ſacrificabat,

&

& in gratiam Deorum. Hæ coronæ fuerunt pretii tam enormis, ut iis improbi quandoque ſacrilegas manus admoverint, exemplo earum murium, quas Pallas apud Jovem queritur deſtruere coronas in æde ſua,

> Ὦ πάτερ, οὐκ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν Homer. Batrac.
> Ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, ἐπεὶ κακὰ μ' ἔοργαν,
> Στέμματα βλάπτοντες, καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.

ô pater, non certè unquam ego muribus cùm vexarentur Venirem auxiliatrix, quoniam malè me multarunt Coronas deſtruentes & lucernas olei gratia. Sed mures, videlicet corrodebant coronas Diis dicatas. Sacrilegi eas auferunt. Et verò Dynaſtarum rapacitati incendendæ illa tanta coronarum opulentia haud ſanè parvum incitamentum fuit. Hiſce ſacrilegiis meritò annumerandus eſt Philomelus ille qui Pharſaliam quandam ſaltatricem Theſſalicam muneravit aurea corona, quam Lampſaceni dedicaverant; nimirum, quam ipſe templo detraxerat. Quo ſacrilegio perpetrato, ex ænea lauru, quam Metapontini Apollini dedicaverant, vox eſt edita. Et verò Pharſalia illa, quæ tunc fortè venerat in forum Metapontinum, ab iis qui aderant, vatibus, & quidem lymphatis, diſcerpta fuit. Cujus rei cauſa cùm diligentiùs exquireretur, tandem compertum eſt, illam ſupplicii atrocitatem manaſſe ex atrocitate ſacrilegii tam impudentis. Poteſt & hoc ſuper hoc facto dici, meretricem geſtaſſe coronam prorſus adverſus præſcriptum legis fortè non ſcriptæ, ſed quæ eſt publicæ honeſtati tam conſentanea, ut pro ſcripta haberi poſſit. *Nihil prohibet*, inquit Cicero, *fictam legem exempli loco ponero, quo faciliùs res intelligatur. Meretrix coronam auream ne habeto. Si habuerit, publica eſto.* Similì prope ſacrilegio Leo Copronymus cenſeri voluit, qui coronam à Mauricio dedicatam in templo ſanctæ Sophiæ auſus eſt imponero capiti ſuo. Hinc ſubita febre correptus vitam finiit. οὔτε γὰρ θέμις, inquit Priſcus Rhetor, ἀνθρώποις εἰς σφετέραν διακονίαν χρῆσθαι ἐκπώμασιν ἀνατεθεῖσι θεῷ. Non enim fas hominibus ad proprium miniſterium uti poculis ſuſpenſis Deo. Tale ſacrilegium expreſſit Plautus,

> *At ego te ſacram coronam ſurripuiſſe Iovi ſcio;*
> *Et ob eam rem te in carcerem eſſe compactum ſcio.*

In tales phanorum depeculatores invehitur Juvenalis,

> *Confer & hos veteris qui tollunt gaudia templi,*
> *Pocula admirandæ rubiginis, & populorum*
> *Dona, vel antiquo poſitas à rege coronas.*

Quos M. Tullius vocat prædones religionum. Iſtis forſitan haud immeritò annumeretur P. Munatius, is qui *demptam Marſiæ coronam capiti ſuo impoſuit. Quem ob id in vincula duci Triumviri juſſerunt.*

Athen. lib. 13.

Cic. lib. 2. de invent.

Zonar. in Leone Copron.

Priſcus Rhetor in eclog. legat.

Plaut. Menæch. actu 5. ſc. 5.

Juvenal. ſat. 12.

Cic. act. 6. in Verr.

Plin. l. 21. c. 3.

runt. Etſi ea corona, ut credibile eſt, nec fuit aurea, nec gemmata, ſed florea; neque tam rapacitas huic ſceleri cauſam dedit, quàm levitas & inſolentia. Quippe noctu conventus luxurioſorum Romæ habebantur apud Marſyam, ut ſcire licet ex eo loco Plinii, ubi is id quod dico, tradit; additque hæc verba, *Apud nos exemplum licentiæ hujus non eſt aliud quàm filia*, ubi lego Julia *Divi Auguſti, cujus luxuria noctibus coronatum Marſyam, literæ illius dei gemunt.* Plura de Marſya Seneca in epiſtolis. Et hæc quidem fuit rapax impietas illorum qui coronas Diis dicatas, & in ſacris ædibus ſuſpenſas, aut numinum ſtatuis impoſitas inde detrahebant. Enimverò veriſſimum illud Pythagoræ dictum eſt, τὰ ἀναθήματα ἱεροσύλων χορηγία, donaria [ſunt] reditus ſacrilegorum. Contra, animadverſa eſt modeſtia priſcorum ducum Romanorum, qui captis oppidis, tantùm profana ſigna inde Romam exportabant. At ſacris. Deoque dicatis abſtinebat. Ea continentia fuit L. Mummius, *qui cùm Theſpiis ea, quæ Romæ in æde Felicitatis poſtea fuerunt, cæteraque prophana ex illo oppido ſigna tolleret, marmoreum Cupidenem opus Praxitelis, quòd erat conſecratus, non attigit.* Illud ſciendum, Non ſemper ſacrilegio haſce coronas inde fuiſſe ablatas; non, inquam, ut ſpoliarentur talibus templa donariis; ſed ut re peracta, cujus uſibus inde ſumebantur, ibidem reponerentur: Ergo & ipſæ coronæ Deo dicatæ & in templis appenſæ inde, ut ſic loquar, mutuo ſumebantur condecorando illi, cujus virtus univerſorum judiciis univerſis utilis fuiſſet. Id conjicio è verbis Cornelii Taciti de Nerone loquentis; *Neapolim*, inquit, *quaſi Græcam urbem dilegit. Inde Initium fore, ut tranſgreſſus in Achaiam, inſigneſque & antiquitus ſacras coronas adeptus majori fama ſtudia civium eliceret.* Id eſt, Nero hoc egit, ut ingentia illa ſacrarum coronarum decora, quod ipſi pulcherrimum, omniumque honorum cumulus videbatur, adipiſceretur. Neque enim id penſi habebat, veris id fieret, an ſimulatis indiciis. Tanta fuit illius portenti vecordia, ut ſibi ea decerni æquum cenſeret quæ numinibus detraherentur. His coronis illas addo, quas aut Reſpublica Reipublicæ, aut homo homini mittit; ut ſint luculenta accepti beneficii teſtimonia. Hujus generis Latini *coronam auream, donum Jovi cum legatis in Capitolium miſerunt; poſteaquàm captivorum ſex millia ipſis à Senatu remiſſa; & de fœdere, quod in perpetuum negatum fuerat, agi cœpit.* Talis eſt illa, quam Saguntini miſerunt Romam. *Jovi Opt. Max.* inquiunt, *non grates tantùm ob hæc agere juſſi ſumus; ſed donum hoc etiam, ſi vos permitteretis, coronam auream in Capitolium victoriæ ergo ferre.*

Stob. lib. 2.

Cic. act. 6. in Verr.

Tacit. l. 15. Annal.

Liv. lib. 2.

Liv. lib. 18.

CAPUT IX.

Corona gratulatoria. Harum aliquot exempla. Frequentes fuerunt in obviam itionibus. E ſacris coronis quædam conjiciebantur in ſtatuas numinum. Locus Capitolini enarratus. Corona quandoque ponebatur ante pedes ejus cui dabatur. Nulla pars divini cultus caruit coronis.

IIs coronis quæ Deo conſecrantur, proximæ ſunt illæ, quas à re gratulatorias vocavi. Nempe hæc tam ſolennis officii ſignificatio non omitti potuit, quin eâdem multum de obſequiis & amicitia detractum crederetur. Qua occaſione, à quibus, & ad quos mitterentur, non meliùs quàm ab inſequentibus exemplis ſciri poteſt. *Inter hac ab Latinis & Hernicis*, inquit Livius, *legati gratulatum de concordia patrum ac plebis Romam venerunt; donumque ob eam Jovi Opt. Max. coronam auream in Capitolium tulêre parvi ponderis, prout res haud opulentæ erant; colebanturque religiones piè magis quàm magnificè.* Hujus generis eſt illa aurea, quam, re à Romanis adverſus Samnites bene geſta, *Carthaginenſes Romam miſerunt, quæ in Capitolio in Jovis cella poneretur.* Nondum, ſcilicet, orta inter utramque Rempub. æmulatione, Carthaginenſes Romanis aut ex animo gratulabantur, aut ſe eis gratulari eo dono ſiumlabant. Ea corona *fuit pondo XXV.* Multo ponderoſior fuit illa quam legati regis Attali poſuerunt in Capitolio. Fuit enim *CCXLVI. pondo.* De hoc genere ſunt illæ numero XL. *quas M. Acilius triumphans de rege Antiocho & Ætolis, aureas tulit, dona ſociarum civitatum.* Adde illas quæ in triumpho *L. Quintii tertio die, dona civitatum, tranſlatæ ſunt, quæ fuerunt CXIV.* Tum illam auream, *quam Ambracienſes Conſuli Rom. centum & quinquaginta pondo dederunt*; illaſque quas tulerunt ad Manlium priùs Conſulem, poſtea Proconſulem hybernantem in Aſia legationes undique ex omnibus civitatibus. *Itaque*, inquit Livius, *ut quibus libertas, Antiocho pulſo, pax, Gallis domitis data eſſet, non gratulatum modò venerunt, ſed coronas etiam aureas pro ſuis quæque facultatibus attulerant.* Hoc exemplo Amphictyones quoque quindecim legatos decreverunt ad Alexandrum, qui ei coronam auream Græciæ nomine deferrent. Ad hunc ipſum regem honorandum à Cariæ civitatibus miſſæ ſunt legationes cum aureis coronis. In his fuit illa Athenienſium, quam præco magnificis verbis extulit. Extat quoque decretum Syracuſanorum, quo cavetur, ut quotieſcunque Syracuſas advenerit Marcellus, aut quiſpiam poſterorum ejus, omnes

Liv. lib. 3. *Liv. lib. 7.* *Liv. lib. 22.* *Liv. lib. 27.* *Liv. lib. 24.* *Liv. lib. 28.* *Liv. lib. 28.* *Diodor. Sic. lib. 17. biblioth.* *Diodor. Sic. lib. 17. biblioth.* *Plutarch. Marcello.*

omnes Syracuſani coronas geſtent, Diiſque ſacrificent. Pyrrhus
In chron. Diod. l. 22. quoque à Cataneenſibus exceptus, cultus, & coronatus fuit coronis
magnis & aureis. Ad Julianum, poſtquam renuntiatus fuit Impe-
In eclog. legat. rator, legationes undique convenerunt; multæque aureæ coronæ à
gentibus ad ipſum allatæ. Jovianus hujus Juliani ſucceſſor ab inco-
lis Niſibis coronis & ſupplicationibus coli ſe paſſus eſt. Idem honor
Eclog. legat. 10. apud Nicæam Bithyniæ Valentiniano habitus, poſteaquam eum eſſe
imperatorem, cognitum. Potiſſimùm, ſi re bene geſta contine-
batur illud beneficium, quo affecti eſſent gratulantes, tum verò
coronæ cum cæteris donis & laudibus impenſius mittebantur. In
Demoſth. de cor. hanc ſententiam ſunt illa Demoſthenica, ἐξ ὧν ὑμῖν μὲν τὰ κάλλιστα, ἔπαινοι, δόξαι, τιμαί, στέφανοι, χάριτες παρὰ τῶν εὖ πεπονθότων ἐγίγνοντο. E quibus vobis pulcherrima quæque, laudes, gloria, ho-
nores, coronæ, gratiæ ab iis qui beneficiis affecti fuerant, habe-
Etymol. ἀβαρί-δα. bantur. Potiſſimùm in obviam itionibus hæ gratulatoriæ coronæ
conſpiciebantur. Hujus generis fuit illa quam Venus nexiſſe dici-
tur, cùm obviam ivit Baccho redeunti ex Media. Populus Edeſſe-
Zoſim. l. 3. hiſtor. nus Juliano obviam cùm proceſſiſſet, eumque rogaret ut urbem
iniret, eâdem ei obtulit coronam auream, qua accepta Julianus
urbem ingreſſus eſt. De eodem genere illa quam Cyaxares per
unicam filiam miſit Cyro victori Aſſyriorum, urbiſque adeò ipſius
Xenoph. de inſt. Cy. l. 8. Babyloniæ. καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον, & puella quidem coro-
navit Cyrum. Quam coronam ipſa puella Cyro impoſuit. Hoc
exemplo Machates filius Mithridatis, qui habebat Boſphorum,
Plutarch. Lucullo. Lucullo miſit coronam ἀπὸ χρυσῶν χιλίων, valoris mille aureorum,
rogans inſcribi amicus & commilito populi Rom. Et hic quidem
erat mos Græciæ, & conterminarum gentium. Alienus tamen
ab ingenio Romano, quod erat hujuſmodi, ut talia velut inania
facilè tranſmitteret, ſolida tantùm retineret. Non ergo mirum,
ſi & hunc morem, unà cum illo, qui ſe ea ratione coli paſſus eſt,
Cic. lib. 1. Quæſt. Tuſc. homine Romano, Cicero ſubſanat his verbis. *Pompejo noſtro familiari, cùm graviter ægrotaret, Neapoli, melius eſt factum. Coronati Neapolitani fuerunt. Nimirum etiam Puteolani vulgo ex oppidis publicè gratulabantur. Ineptum ſanè negotium, & Græculum, ſed tamen fortunatum.* Si ridendus Pompejus, multo
Val. Max. lib. 9. c. 8. & Macrob. lib. 3. Sat. cap. 13. majori ratione vituperandus Marcellus, *qui ſe in Hiſpania Deum faciebat, cùm patiebatur ſibi in tranſitum ſedenti à demiſſo victoriæ ſimulachro cum tonitruum machinato ſtrepitu, ſicuti capiti cœleſti coronas imponi; ſibique adeò ſupplicari*; ſingulari videlicet,
impudentia agnoſcens honorem quem humana conditio non recipit.
Et hæc quidem de iis coronis quas à re gratulatorias voco. Has
conjunxi cùm illis quæ Deo dedicabantur, quia quas ob res ſolen-

nes

nes Deo gratias agimus, ob illas ipſas alii aliis impenſiùs gratulamur. Aliæ fuerunt coronæ, quas eadem publica pietas Deo conſecrabat, ſed alia ratione. Neque enim in æde ſacra appendebantur ut aureæ illæ ingentes & ponderoſæ, ſed ut leviores & plures conjiciebantur in adyta ædium ſacrarum & in ipſas numinum ſtatuas. Cujus moris meminit Capitolinus. *In Caliatu*, inquit, *omen accepit imperii.* [M. Antoninus] *coronas omnibus ex more jacientibus aliæ aliis locis hæſerunt. Hujus velut manu capiti Martis aptata eſt;* id eſt, corona quam M. Antoninus, cùm Salius eſſet, projecit, ſtatuæ Martis tam congruenter hæſit, ut videri potuerit, non fortuito caſu, ſed proviſu numinis id accidiſſe. Cæterùm ex hoc loco hoc quoque colligendum, Martem, ſicuti alia numina, fuiſſe cultum conjectu coronarum ſeu corollarum, nempe quæ præ ſe ferrent notas, ſive inſignia ejus Dei cui mittebantur. Ergo veriſimile eſt has coronas quæ à Saliis in Martem conjiciebantur, fuiſſe gramineas. Et hoc veluti miraculo motos homines conjectaſſe eum futurum imperatorem, Quòd ipſi cum Marte authore generis Romani tam bene conveniret, ut vel jactu fortuito coronarit hoc numen; nec qualicunque corona, ſed illa quæ Martis propria eſt. Interdum quoque corona, quòd eſſet ingens & amplivaga, ponebatur ante pedes ejus numinis cui conſecrabatur. Propertius.

Capitol. in M. Anton. Philoſ.

> *Ut caput in magnis ubi non eſt tangere ſignis,*
> *Ponitur hîc imos ante corona pedes.*

Propert. l. 2.

Denique ut ſupra monere cœpi, vix ulla pars divini cultus carebat coronis. Certè harum in ſolenniis vix unquam non fit mentio vel ipſa inter præcipua & advertenda; Veluti in ſacra pompa quam Nicias Delum tranſtulit, cùm eſſet θεωρὸς, præcipua fit coronarum mentio, ut quæ eſſet præcipua pars ſacri apparatus. Enimvero huc pertinet Apulejana illa querela, *Cæremoniæ*, inquit, *negliguntur; incoronata ſimulachra.* Ac ſi dicat, pro monſtro eſſe, ſi Deorum ſimulacrha nullo coronarum decore conſpicua aſpiciantur. Ergo Apulejus illam ſuam Deam, ſive ea Ceres, ſeu Venus, ſeu Phœbi ſoror, ſeu Proſerpina eſt, quæ ipſum ſibi reddidit, ita pingit; *Corona multiformis variis floribus ſublimem diſtinxerat verticem. Cujus media quidem ſuper frontem planam rotunditas in modum ſpeculi, vel imo argumentum lunæ candidum lumen emicabat.* Pauſanias in Eliacis memorat, Jouem ex auro & ebore factum; & olea coronatum in æde ſua ſedere. ςέφανος δὲ, inquit, ἐπίκειταί οἱ τῇ κεφαλῇ μεμιμημένος ἐλαίας κλῶνας. corona verò ejus capiti eſt impoſita imitans oleæ ramos.

Plutarch. Nic.

Apul. l. 4. Metam.

Apul. l. 11. Metam.

CAPUT

CAPUT XII.

Divinus cultus quandoque conſtitit in ſolis coronis. Cultus Dianæ Epheſiæ. Coronæ, honor Deorum. In ſolennibus pompis nulla Deorum effigies incoronata. Cùm coronæ Diis offerebantur, univerſi erant coronati. Ἱκετηρίαι κλαδηστεφεῖς *Supplicantes coronati myrto. Rami ſupplicantium duo. Et plura de his ramis.* καταδύγματα *quid.* θαλλοφόροι. *Statuæ & columnæ virorum fortium coronatæ.*

IN divino cultu tanta coronarum ratio habita eſt, ut is quandoque conſtiterit in ſolis coronis. Non, inquam, ſemper pecudes immolatæ, ſed res divina quandoque per ſolas coronas peracta. Tali ratione Diana Epheſia culta eſt. *Etymol.* Ἔφεσος. Quippe Epheſi στεφάνοις διὰ θαλλῶν τὰς ἱκεσίας ποιοῦσιν, coronis per oleæ ramos ſupplicationes faciunt. *Plin. l. 21. c. 3.* Teſtis eſt Plinius, *ætate Aphricani Romæ coronas fuiſſe honorem Deorum, & larium publicorum, privatorumque, ac ſepulchrorum & Manium.* In celeberrimis illis inclytorum regum pompis, quas *Athen. l. 5.* Athenæus deſcribit, multæ numinum effigies ferebantur, ſed nulla incoronata. *Euripid. Herac. actu 1.* Euripides ποῖ τρεψόμεσθα; τίς γὰρ ἄστεπτος θεῶν; quo vertamur? quis enim incoronatus Deus? id eſt, eccui Deo non ſupplicavimus? *Lucian. de ſacrif.* Lucianus multa ait ab Diis redimi vel gallo, vel corona, vel ſolo thure. Hîc noto, haſce coronas quandoque ab univerſis fuiſſe oblatas ad pulvinaria Deorum, qui ipſi quoque erant coronati, ut palam fit è pluribus locis Livii. *Liv. lib. 30.* *Majores*, inquit, *duodecim annis omnes coronati, & lauream in manu tenentes ſupplicaverunt.* *Liv. lib. 33.* Et alibi, *Cunctique magiſtratus circa omnia pulvinaria victimis majoribus ſacrificarent, populuſque coronatus eſſet.* Qui mos quamlibet Romanus, in Græcia quoque viguit. *Æſchyl. ἱκετ.* Apud Æſchylum Danaides ſupplicantes ſunt coronatæ,

> τίνα γῆν χώραν εὔφρονα μᾶλλον
> τῆσδ' ἀφικοίμεσθα,
> σὺν τοῖσδ' ἱκετῶν ἐγχειριδίοις
> ἱεροστέπτοισι κλάδοισι;

ecquam igitur regionem lætiorem hac adeamus, manu geſtantes ſacras ſupplicantium coronas? *Sophocl. Oed. tyr.* Ibi enim Scholiaſtes ἱεροστέπτοισι κλάδοισι, interpretatur τοῖς στεφάνοις. Apud Sophoclem ſacerdos alloquens Oedipum tyrannum ait, turbam conſediſſe ad aras; reliquam multitudinem ſedere coronatam in foro juxta geminum Palladis delubrum, & ad Iſmeni fatidicas aras,

Sophocl. Oed. tyr.

> τὸ δ' ἄλλο φῦλον ἐξεστεμμένον
> ἀγοραῖσι θακεῖ, πρός τε Παλλάδος διπλοῖς
> ναοῖς, ἐπ' Ἰσμηνοῦ τε μαντείᾳ σποδῷ.

ſi ac

ac ſi dicat, univerſos adeſſe ſupplices, ac proinde, ut infra dicam, ab injuria tutos. Apud Euripidem Xuthus Creuſam alloquens ait,

> σὺ δ' ἀμφὶ βωμοὺς, ὦ γύναι, δαφνηφόρους *Euripid. Ion. actu 1.*
> λαβοῦσα κλῶνας εὔτεκνος, εὔχου θεοῖς,
> χρησμοὺς μ' ἐνέγκειν ἐξ Ἀπόλλωνος δόμων.

Tu interim ad aras, ô mulier, lauriferas Accipe ramos prole fœlices, Diis ſupplica, ut oracula bona feram ex æde Apollinis. Apud Sophoclem Oedipus tyrannus ſic loquitur.

> Ὦ τέκνα Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφὴ *Sophocl. Oed. tyr. in princ.*
> Τίνας ποθ' ἕδρας τάσδέ μοι θοάζετε
> Ἱκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;

ô nova ſoboles antiqui Cadmi, Quid hoc in loco conſediſtis ſupplicibus ramis coronari? Hoc exemplo Æneas, nempe coronatus, precatur numina terræ Italiæ.

> *Sic deinde effatus frondenti tempora ramo* *Virgil. 7. Æneid.*
> *Implicat; & Geniumque loci, primamque Deorum*
> *Tellurem, nymphaſque, & adhuc ignota precatur*
> *Numina.*

Ergo ſupplicanres iis quos rogabant, ſæpe coronas offerebant. *Polyb. ecl. legat.* Quo exemplo Magetes Cybiræ tyrannus Conſuli Rom. potendit coronam quindecim talentûm. Proximi ſupplicantibus illi ſunt qui ſeſe dedunt victori: nam deditionis ſymbolum ferunt coronam illi cujus in fidem ſeſe dedunt. Cujus rei frequentia ſunt exempla apud Polybium in eclogis legationum, & alibi. Illud advertendum *Polyb. in eclog. legat.* quod accidit Rhodiis, non ſemper coronam potentioribus miſſam deleviſſe poſteriora eorum malefacta, quamvis ea mente miſſa fuerit ut, ſit benevolentiæ & amicitiæ ſymbolum; cujuſmodi fuit illa quam Ariarathes Romam miſit decem millium aureorum. Denique vix unquam ulla legatio commeavit inter amica imperia ſine hoc munere; tanquam ſi coronam offerens aut mittens hac benevolentiæ ſignificatione patefaceret ſibi aditum aut ad impetranda illa quæ petebat; aut ſanè eo veluti pignore vetera amicitiæ jura confirmaret. Qui legit legationes Polybii nihil ibi frequentius obvium habuit quàm talia munera, ſicuti quoſdam præcurſores, ſive caduceatores qui legationi omnia facilia & pervia impetrarent. Talium item munerum acceptio fidem faciebat animi mitis, & faventis illi qui donum mitteret, potiſſimùm ſi ab infirmiori mittebatur ad potentiorem. Sed præter coronas quo habitu ſupplicarent; cujuſmodi item eſſent hæ coronæ, id quoque videndum. Et quidem apud Æſchylum ſenior è choro monet mulieres ſupplicantes, ut manu capiant ramos albo coronatos, hoc eſt, alba lana, in his verſibus,

Æſchyl. ἱκέτ.

ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα βᾶτε, καὶ λευκοστεφεῖς
ἱκτηρίας ἀγάλματ᾽ αἰδοίου Διὸς
σεμνῶς ἔχουσαι διὰ χερῶν σιωνύμων.

Sed quàm citiſſimè ite, & alba lana coronatos ramos ſupplices, ſtatuas venerandi Jovis reverenter in manibus conſentientibus habentes, &c. Ac ſi dicat, manu dextra retinete ſtatuas numinum, ſiniſtra ſupplices ramos. Hoc ipſum Rex paulò infra profitetur eſſe moris Græcorum, cùm cætera in Danaidis peregrina agnoſcat. Hos ipſos ramos infra vocat λευκοστεφεῖς νεοδρέπτους κλάδους. albo coronatos *Plutarch. Theſ.* recens decerptos ramos. Id quod cujuſmodi ſit, Plutarchus eſt interpres. Nempe hæc fuit ἱκετηρία, hoc eſt, κλάδος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας ἐρίῳ λευκῷ κατεστεμμένος, ramus ab ſacra olea lana alba redimitus. Apud Æſchylum cùm mulierum chorus dixiſſet regi Ar- *Æſchil. ἱκέτ.* givorum, Αἰδοῦ σὺ πρυμνὰν ὧδ᾽ ἐστεμμένην, verere tu extremum ramum ſic coronatum, Rex reſpondet, Πέφρικα λεύσσων τάσδ᾽ ἕδρας κατασκίους, Horrui intuitus has ſedes ita umbratas, id eſt coronatas. Paulò poſt idem rex ait,

ὁρῶ κλάδοισι νεοδρέπτοις κατάσκιον
νέον δ᾽ ὅμιλον τόνδ᾽ ἀγωνίων θεῶν.

video ramis nuper decerptis umbratum novum coetum, ſive multi- *Æſchyl. ἱκέτ.* tudinem ſollicitorum Deorum. Hi rami duo, ut ex eodem Æſchylo diſcimus,

Βα. Κλάδους μὲν αὐτοῦ λεῖπε σημεῖον πόνου.
Χο. καὶ δή σφε λείπω, χειρὶ καὶ λόγοις σέθεν.

Ramos quidem ibi linque ſignum laboris. CHO. Et jam eos linquo manu, & ſermonibus tuis. Porrò manu geſtati à ſupplicantibus frequenter movebantur, ſive quatiebantur, qui motus erat index animi intentiùs rogantis, atque adeò obteſtantis, cujus rei *Apul. Metam. lib. 3.* exempla ſunt apud Apulejum duæ mulieres ramos oleagineos utræque qnatientes. Hi rami, ſi ædes ſacra adibatur, à ſacerdote accipiebantur, & ponebantur ſuper ara,

Æſchyl. ἱκέτ.

σὺ μὲν πάτερ γεραιὲ τῶνδε παρθένων
κλάδους τε τούτους αἶψ᾽ ἐν ἀγκάλαις λαβὼν
βωμοὺς ἐπ᾽ ἄλλους δαιμόνων ἐγχωρίων
θές, ὡς ἴδωσι τῆσδ᾽ ἀφίξεως τέκμαρ,
πάντες πολῖται.

tu quidem pater ſenex harum virginum ramos hoſce ſtatim ulnis ſumens aras ad alias numinum hujus terræ pone, ut videant hujus profectionis ſignum omnes cives. Quod autem hi ſupplicantium rami manu geſtarentur, docet locus Livii quem proximè citavi; & illa verba Æſchyli,

σὺν ταῖς δ' ἱκετῶν ἐγχειριδίοις
ἱερεστέπτοις κλαδίοισι.

Certè Jocaſtæ aditurae ædem Apollinis hæc ſunt apud Sophoclem verba, *Sophocl. Oed.*

χώρας ἄνακτες, δόξα μοι παρεστάθη
ναοὺς ἱκέσθαι δαιμόνων, τάδ' ἐν χεροῖν
στέφη λαβούσῃ κἀπιθυμιάματα.

Principes terræ, decretum mihi eſt templa adire Deorum, acceptis his manu coronis & thymiamatis. Hæc ipſa paulò poſt vocat κατάργματα, hoc eſt, ut ibi interpres ait, τὰ κινοῦντα κατάνευσιν τῶν εὐχῶν ἤγουν τὰ θυμιάματα καὶ ἀναθήματα. moventia annutum precum; videlicet ſuffitus, & donaria. At hæc ἀναθήματα nihil fuerunt niſi coronæ, ut ſupra dixi, quæ Diis appendebantur ut reliqua donaria. Non prætereundus mos Athenienſium, qui ſi quando ſupplicarent, ſe myrto coronabant.

Ἀλλ' ὡς τάχιστα πῦρ τις ἐξενεγκάτω, *Ariſtoph. σφῆκ.*
Καὶ μυρρίνας, καὶ τὸν λιβανωτὸν ἔνδοθεν,
Ὅπως ἂν εὐξώμεσθα πρῶτα τοῖς θεοῖς.

Sed quàm celerrimè ignem aliquis efferat, & myrtos, & thus intus, ut ſupplicemus primùm Diis. Cæterùm & Athenis in pompa Panathenaica ſeniores manu ferebant eos quos dixi ramos; dicebanturque θαλλοφόροι. Certè ille ſenum chorus apud Ariſtophanem de ſenibus loquens ait eos ut inutiles rebus agendis, ac pompæ traducendæ tantùm idoneos per ridiculum vocari θαλλοφόρους.

Σκωπτόμενοι γὰρ ἂν ἐν *Ariſtoph. σφῆκ.*
Ταῖσιν ὁδοῖς ἁπάσαις
Θαλλοφόροι καλοίμεθα.

Irriſi enim in vicis omnibus Thallophori dicimur. Et hos quidem θαλλοφόρους τῇ Ἀθηνᾷ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγονται, ὡς συμπαραμαρτυροῦντος πάσῃ ἡλικίᾳ τοῦ κάλλους. thallophoros Minervæ pulchros ſenes eligunt, ſicuti conſequentis omnem ætatem pulchritudinis. *Xenoph. convi.* Sed priuſquàm ulteriùs pergo, non debui omittere, non ſolùm talia fuiſſe uſurpata erga Deos, verùm etiam erga eos homines, qui magnitudine rerum geſtarum quàm proximè acceſſerunt ad Deos. Enimverò & horum ſtatuis, veluti præſentibus numinibus coronæ veteri more imponebantur ab iis qui eorum virtutem æmulari, ſibi & pulchrum & glorioſum putabant. Cùm Alexandræ Ilium tranſgreſſus Minervæ ſacrificaret & Heroibus, columnam Achillis hoc eſt, ejus ſtatuam unxit pingui oleo. Deinde unà cum ſociis nudus ad eam cùm incitato curſu perrexiſſet, eam coronavit. *Plutarch. Al. Mag.* Idem Alexander ſtatuam Theodecti Phaſelitis cùm vidiſſet poſitam *Plutarch. Al. Mag.*

in foro, in eam multas coronas conjecit. Julii quoque Cæſaris ſta-
Plutarch. Jul. Cæſ. tuæ conſpectæ ſunt redimitæ διαδήμασιν βασιλικοῖς inſigniis regiis.
Plutarch. Brut. Id quod in invidiam illius factum eſſe memorat Plutarchus. Athe-
nis ſtatua Toxaris, etſi humi erat ſita, tamen frequentiſſimè ſertis
Lucian. in Scytha, ſive hoſp. recentibus redimiebatur, καὶ ἡ στήλη χαμαὶ πάλαι ἀλλ' ἔστεπται γε ἀεί.
Statuæ quoque Hippocratis ſicuti numinis alicujus divinus cultus
Lucian. philoſoph. fuit attributus, cui ſatis eſſe debuit, ſi quis ei parentaret, aut mul-
ſum libaret, aut ejus caput coronaret. Sed quia ſupra columnam Achillis interpretatus ſum ſtatuam, moneo in honorem heroum erectas fuiſſe columnas, quæ & ipſæ coronabantur, ut videre licet
Clem. Al. ſtrom. lib. I. in his verſibus, qui citantur à Clemente Alexandrino,

Καλλιθόη κλειδοῦχος Ὀλυμπιάδος βασιλείης
Ἥρης Ἀργείης, ἣ στέμμασι καὶ θυσάνοισι
Πρώτη ἐκόσμησεν περὶ κίονα μακρὸν ἀνάσσης.

Callithoe clavem reginæ geſtat Olympi Argivæ Junonis, ſertis atque corollis Reginæ primùm eſt à qua exornata columna. Hic mos coronandi ſtatuas & columnas præclariſſimorum hominum, etiam
Tacit. l. 4. Annal. ſuperſtitum, Romæ ſub principibus viguit, ut è Cornelio Tacito palam fit. *Jamque tres laureatæ, in urbe ſtatuæ. Et adhuc raptabat Africam Tacfarinas.*

CAPUT XIII.

Sacerdotes & ſacrificantes coronati, vittati, infulati. Hæc corona erat oleaginea & aurea. Si ſacerdotum inſignia rumperentur, dilaberentur, inverterentur, quale omen. Sacrificantium inſignia. Flamen laureatus. Unde hic ritus coronandi ſacerdotes.

SAcerdotes omnes, omneſque ſacrificantes conſtat fuiſſe coronatos. Sed in hoc diſcrimen, quòd hi fuerunt tantùm coronati; ſed ſacerdotes & coronati, & vittati, & infulati. Quòd fuerint coronati, palam eſt è multis locis. E quibus promo verba Jonis alloquentis Xanthum virum Creuſæ, quam ipſe neſciebat eſſe matrem ſuam,

Euripid. Jo. actu 2.
παῦε, μὴ ψαύσας τὰ τοῦ θεοῦ
στέμματα ῥήξεις χερί.

Quieſce, ne contrectans coronas Dei, eas frangas manu. Hanc
Ammian. Marcell. lib. 29. coronam Ammianus Marcellinus vocat ſacerdotalem. *Biduoque*, inquit, *poſt Icoſium oppidum militaria ſigna, & coronam ſacerdotalem cum cæteris quæ interceperat, nihil cunctatus reſtituit.* Apud Plinium pingitur ſacerdos adſtante puero *cum acerra & corona.*

na. Qui mos coronandi ſacerdotes & in Syria viguit, ut liquet ex hiſce Hieronymi verbis, *Non priùs abire paſſi ſunt, quàm futuræ eccleſiæ lineam mitteret, & ſacerdos eorum, ut erat coronatus, Chriſti ſigno denotaretur.* Quod autem ſacerdos fuerit vittatus, id quoque perſpicuè palam eſt. *Plin. l. 51. c. 10. Hieron. in vita D. Hilarionis.*

Jamque in ſertato reſerabat viſcera cultro *Prudent. in Apoth.*
Vittatus de more ſenex; manibuſque cruentis
Tractabat tepidas lethali frigore fibras.

Et Silius Italicus de Maſſaniſſa, qui & rex eſſet & ſacerdos, ac tunc quidem ſacrificaret,

Vittaque majorum decoramen fronte, ſine ullo *Sil. Ital. lib. 16.*
Delapſa attactu nudavit tempora regis.

Quod eſſent & vittati & coronati, diſcimus è Statio,

Huc gemini vates ſanctam canentis oliva *Stat. lib. 3. Theb.*
Fronde comam, & niveis ornati tempora vittis
Evadunt pariter.

Idem alibi,

Ergo manu vittas, damnataque vertice ſerta
Diripit; abjectaque inhonorus fronde ſacerdos
Inviſo de monte redit.

Quod eſſent infulati, docet Virgilius, *Virgil. 10. Æneid.*

Nec procul Æmonides Phœbi Triviæque ſacerdos,
Infula cui ſacra redimibat tempora vitta, &c.

Et Prudentius, *Prudent. periſteph.*

Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Acta, in profundum conſecrandus mergitur
Mirè infulatus.

Quod eſſent vittati, infulati, coronati, in his ipſis verſibus videre licet,

Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Acta, in profundum conſecrandus mergitur
Mirè infulatus, feſta vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ruſſeam fultus togam.

Hunc habitum Clemens Alexandrinus deſcribit his verbis, Si Deum verè videre deſideras, participa piaculis non ramorum lauri, non quarundam tæniarum lana & purpura diſtinctarum. Juſtitia verò redimitus, & temperantiæ ramis, & continentiæ foliis contectus id age, ut ſis acceptus Chriſto. Cæterùm coronabantur quandoque olea, ut in loco Statii ſupra citato, dicebanturque θαλλοφόροι. Quandoque corona aurea, ut in verſibus Prudentii quos citavi, præcipuè in iſtis, *Clem. Al. exhort. ad Græc. 4.*

——feſta vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea;
Cinctu Gabino ruſſeam fultus togam.

Apul. Metam. lib. 9. Certè aurea corona nunquam niſi eximiis viris data. Apulejus, *Dignus Hercules ſolus omnium matronarum deliciis perfrui, dignus ſolus coronam auream capite geſtare.* Tertullianus quoque ſacerdotalem coronam disertim auream eſſe firmat, ſed tantùm in ſacerdotibus provincialibus. *Igitur purpura illa*, inquit, *& aurum cervicis ornamentum eodem more apud Ægyptios & Babylonios inſignia erant dignitatis. Quo more nunc prætextæ, vel trabeæ, vel palmatæ, & coronæ aureæ ſacerdotum provincialium; ſed non eâdem conditione. Tantùm enim honoris nomine conferebatur his qui familiaritatem regum merebantur.* Qua de re hæc Suetonius agens de Tito, *In conſecrando*, inquit, *bove Api diadema geſtavit. More ſiquidem, rituque priſca religionis.* Enimverò coronæ ſacerdotales, quòd eſſent aureæ, quandoque dicta ſunt diademata, quòd qui diademata geſtarent, ut de Maſſaniſſa dixi, iidem quoque ſacerdotalibus infulis inſignes aſpicerentur. Atque adeò Strabo memorat, apud Cumanâ Pontica eſſe templum Lunæ, cujus ſacerdos ſecundus à rege diadema geſtat. Quin & ipſi reges, quoties ſacrificabant, regalibus inſigniis erant conſpicui. Prudentius ubi agit de Ethnico quodam ſacrificio, quod interventu divini numinis perfici non potuit, unde Perſephone ipſa fugit, & reliquus ſacrificalis apparatus diſiectus eſt, ait,

Tertull. lib. de idol.

Sueton. in Tito.

Strabo l. 12.

Prudent. in Apoth.

Ipſe quoque exanimis, poſito diademate, princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit.

Porrò ſummopere cavendum erat, ne amplexando & contrectando ſacerdotem, στέμματα inſignia ejus rumperentur, nempe vitta, infula, corona. Quæ, ſcilicet, erat res mali ominis, ut in loco Euripidis ſupra citato,

πῶς μὴ ψαύσας τὰ τοῦ θεοῦ
στέμματα ῥήξῃς χερί.

Et verò ſic adornatus ſacerdos ab injuria tutus erat ſicuti miniſter Dei. Niſi fortè is dira imprecaretur civitati. Tunc enim ſacerdotem haud minùs infenſis animis quàm tyrannum exturbare, & forte & præclarum facinus fuit. Hoc exemplo Theopus apud Plutarchum, ubi Cabirichum ſacerdotem à perniciosis conſiliis avertere non potuit; nempe is in patriæ perniciem favebat tyrannis; tunc verò hominem gladio peremit, dixitque hæc verba, Jace cum his quibus es adulatus. Neque enim liberis Thebis tu quidem coronabere, id eſt, ſacerdotium geres. Perinde ac ſi dicat. Tu patriæ infenſus, diruſque proditor, ſiquid liberi ac generoſi ſanguinis

Plutarch. π. τοῦ Σωκρ. δαιμ.

guinis in Thebanis eſt, Thebis ſacerdotium geras? Quin morere. Addit enim, Neque poſthac ſacrifices illis Diis, quorum numina perjurio violaſti, dum ſæpe pro hoſtibus vota feciſti. C. Cornelius Patavinus cùm ſacrificio intentus eſſet, & è quibuſdam ſignis Cæſarem in campis Pharſalicis victorem eſſe cognoviſſet, exilienſque dixiſſet, Vincis Cæſar, qui aderant ſtupore correpti ſunt, ſicuti audita re abominanda, nempe ore ſacrificantis palam fieri, eum qui ſit infenſiſſimus hoſtis patriæ libertatis, ſuorum votorum compotem eſſe. Qua re animadverſa, is, detracta capiti corona, jurejurando firmavit, non ſe eam ſuo capiti priùs eſſe repoſiturum, quàm ea vox eventu probaretur, Ne, videlicet, ipſe planè impius eſſe, nec tam vera renuntiare, quàm patriæ dira imprecari crederetur. Cæterùm quomodo corona, præcipuè in ſacrificantibus fuit omnis fauſtitatis index, ita quoque ſi cui ſacrificanti ea decideret, fuit certum argumentum mali ominis. Id quod in Galba obſervatum fuiſſe Suetonius tradit; & in Sulpitio Valerius Maximus. Huic enim in ſacrificando apex prolapſus ſacerdotium abſtulit. Neque ſolùm in ſacrificando, ſed & in quavis publica & ſolenni adminiſtratione lapſa corona ſemper fuit malum omen. *Plutarch. Jul. Cæſ.* *Sueton. in Galba.* *Val. Max. lib. 1. c. 1.*

Tum verò infelix veluti delapſa corona
Victoris capiti foret, in ſe verſus ab ira
Auratam medio diſcindit pectore veſtem. *Sil. Ital. lib. 16.*

Inverſa quoque corona non minùs quàm rupta aut lapſa erat infauſtum omen, ut accidit in perſona Caſſii, cùm ejus coronam inverſam lictor attuliſſet. Porrò Flaminis Romani coronam fuiſſe lauream, diſco è Prudentio in his verſibus, *Plutarch. Bruto.* *Prudent. in Apoth.*

Flamen & ipſe ſuas miratur vertice lauros
Cedere, & incertum fruſtratur victima ferrum.

Alibi hic ipſe poëta hos Flamines, quos vocat Deûm miniſtros, facit laurigeros,

Laurigeroſque Deum templis adſtare miniſtros. *Philoſtrat. in imag.*

Amphiarus quidem in imaginibus pingitur fugiens cum coronis & lauro, inſigniis ſacerdotalibus. Et hunc quidem ritum coronandi ſacerdotes apud noſtros antiquiſſimum eſſe conſtat, nempe derivatum ab illo initio, de quo hæc Plinius loquens de arvorum ſacerdotibus, quos Romulus in primis inſtituit, ſeque duodecimum appellavit. *Huic certè*, inquit, *ab Acca Laurentia nutrice ſua ſpicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in ſacerdotio pro religioſiſſimo inſigni data. quæ prima apud Romanos fuit corona. Honoſque is non niſi vita finitur; & exules etiam captoſque comitatur.* Et hæc quidem dici poſſunt de corona ſacerdotali. *Plin. l. 18. c. 2.*

CAPUT XIV.

Magiſtratus στεφανηφόροι qui. Alii magni viri ſacrificantes coronati coronis aureis & laureis. Quanta fuerit laureæ frondis in ſacerdotibus reverentia. Loca ſacra umbrata lauro. E foliis ejus coronæ, quam is geſtabat qui ſacrificaret, intelligebatur cujus numinis myſta eſſet. De corona hodiernorum ſacerdotum.

QUia præter ſacerdotes alii quoque pro publica ſalute vota faciebant, ſupplicabant, ſacrificabant, & quidem coronati, de his quoque agendum. Et quidem apud Græcos inter ſacrificantes primi erant illi magiſtratus quibus à re nomen inditum στεφανηφόροις coronigeris; quæ fuit dignitas omnium eminentiſſima. Certè Plutarchus hos copulat, θεσμοθέτην, χορηγὸν, στεφανηφόρον. Porrò Athenis fuit magiſtratus, cui nomen ἐννέα ἄρχοντες, dicebaturque στεφανηφόρος ἀρχὴ, quaſi auguſtior conſeſſus, cui coronæ geſtandæ, ac proinde ſacrificandi jus fuit. Ideoque horum munera vocabant κοινὰς στεφανηφορίας. Παρ᾽ ἡμῖν, inquit Plutarchus, τὸ μὲν στεφανηφορεῖν, καὶ κομᾶν, μηδὲ τοῖς Φωκέων ὄρεσιν ἐμβαίνειν, ἴδια λειτουργήματα τῶν ἀρχόντων ἐστί. Apud nos coronigerum eſſe, & comam nutrire, neque Phocenſium montes conſcendere, ſunt propria miniſteria magiſtratus. Stephaniforus fuit Lyſias Tarſi tyrannus à ſuis popularibus Græco more creatus. Amabant Græci talibus epithetis condecorare numina, & qui proximum numinibus locum occupant, tyrannos ſuos. Tradit Philoſtratus ab hac ſumma dignitate cui nomen στεφανηφόρος ἀρχὴ Smyrnæos imponere nomina ſingulis annis, videlicet quomodo Romæ annua tempora notantur nominibus Conſulum. Illi apud Platonem magiſtratus, qui in Magnetum Repub. exquiſita quadam ſuffragii ferendi ratione renuntiabantur optimi, quibuſque decernebantur προεδρίαι ἐν ταῖς πανηγύρεσι prima loca in generalibus conventibus, qui iidem erant principes ſacrarum legationum, his, inquam unis licebat inſigniri laurea corona, τούτους μόνους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι. Porrò quod alii ſacrificantes præter hos magiſtratus eſſent coronati, diſcimus è Luciano, apud quem is qui mactata ove, aliiſque quæ ad rem ſacram pertinent, peractis, ſe coronavit, alios, qui idem iter ingrediebantur, coronatos eſſe voluit. Charontem quoque Plutarchus, cùm ſacrificat, coronatum facit. Apud Platonem Polemarchus ſacrificans ita pingitur, καθῆστο δὲ ἐστεφανωμένος ἐπί τινος προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου. τεθυκὼς γὰρ ἐτύγχανεν ἐν τῇ αὐλῇ. Sedebat autem coronatus in quodam pulvinari & ſede. fortè enim ſacrificaverat in aula. Juncus in

Plutarch. in præcept. pol. Æſchin. in Timarch. — *Plutarch. κεφαλ. κα΄ ζη. ρωμ.* — *Athen. l. 5.* — *Philoſtrat. Heraclit.* — *Plato l. 12. de leg.* — *Lucian. de Sy. Dei.* — *Plutarch. περὶ τοῦ Σωκρ. δαιμ.* — *Plato lib. 1. de Repub.*

præc a-

præclaro illo tractatu de ſenectute & ſenibus ait, *μάλιστα ἐν τοῖς ἱεροῖς θύοντας ἐστεφανωμένους περιβλεπτοτέρους τῶν ἱερῶν γίνεσθαι*, maximè in ſacris ſacrificantes eos qui ſint coronati inſigniores ipſis ſacris fieri. Coronatus fuit Dio cùm in Sicilia ſacrificaret in conſpectu quinque millium hominum, qui ſe quoque illius imitatione coronarunt, Coronatus fuit Cyrus cùm prælium initurus ſacrificavit unà cum homotimis & ipſis coronatis. Æneas & comites ejus, expedito omni, quem ſacrum deſiderabat, paratu, circùm altaria Deorum coronati conſtiterunt. Strabo adnotavit, neminem in India rem divinam facere coronatum, Ac ſi dicat, Iſtorum mira eſt ſiniſteritas, qui contrario cæteris gentibus ritu ſacrificant, ac ſicuti inviſi Diis. Ut enim Athenæus ait è verſibus quibuſdam Sapphûs quos ipſe recitat, quoſque ego ſupra citavi, Eos immortales averſantur coronam qui non habent. His, ſcilicet, Sappho palam facit, inquit Athenæus, magnificentius, magiſque Diis eſſe cordi, ſi is qui ſacris operatur corona ſit redimitus. Id quod in Græcia vix unquam omiſſum fuit. Ariſtophanes,

Stob. ὑπηρ-ιθ- γή-ρως εἰσ. *Plutarch. Dione.* *Xenoph. de inſtitut. Cy. lib. 3.* *Halic. l. 1.* *Strabo lib. 15.* *Athen. lib. 15.* *Ariſtoph. Plu.*

> Καὶ νῦν ὁ δεσπότης μ᾽ ἔνδον βουθυτεῖ
> Ὗν, καὶ τράγον, καὶ κριὸν, ἐστεφανωμένος.

Et nunc herus quidem intus immolat ſuem, hircum, arietem coronatus. Demoſthenes ille Ariſtophanæus jubet Allantopolam coronari, & coronatum libare Coalemo,

Ariſtoph. ἱππ.

> Ἀλλὰ στεφανοῦ, καὶ σπένδε τῷ Κοαλέμῳ.

Ne multa, Quiſquis vota nuncupabat pro univerſis, aut primitias & victimas aris adolebat, is nunquam ad rem divinam niſi coronatus accedebat. *Magiſtratus verò*, inquit Tertullianus, *inſup.r aureis; ut Athenis, ut Romæ*, ſupple coronis, *ornant*. Et cùm Plutarchus ait, etiam mortalium peſſimos adipiſci gloriam & pulchritudem corporis, & ducatus, addit jus ſacrificandi, quod exprimit his vocibus, *ἱερατικὸν στέφανον*, ſacram coronam, non tam inſigne poteſtatis, quàm ſymbolum ejus authoritatis quâ illum oportet eſſe præditum qui rem divinam facit. Talium corona fuit aurea. Romæ è majoribus magiſtratibus Conſules, Prætores, Cenſores purpurati & lauro coronati hoſtias immolabant, ut de Poſthumio Halicarnaſſæus, & de Cenſoribus tradit Athenæus. De quo more hæc Macrobius, *Conſtat quidem nunc lauro ſacrificantes apud aram maximam coronari. Sed multò poſt Romam conditam hæc conſuetudo ſumpſit exordium. In ſacrificio quod Junoni reginæ Romæ inſtitutum eſt, Coſſ. C. Claudio Nerone, & M. Livio. iterum inter cætera decretum eſt, ut ſeptem & viginti virginum ordinem ſequerentur Decemviri coronati laurea, prætextatique*, Et Macrobius in eo loco quem ſupra citavi, firmat in capite Prætoris urbani aſpici lauream coro-

Tertull. de cor. mil. *Plutarch. quom. oporteat adoleſ. poëmata aud.* *Halicarn. lib. 6.* *Athen. lib. 14.* *Macrob. lib. 3. Sat. cap. 12.* *Liv. lib. 17.*

nam cùm rem divinam Herculi facit. Cæterùm tantùm fuit laureæ frondis in iis qui ſacrificabant, reverentia, ut, cùm rei divinæ intenti erant tunc verò judices capitalium cauſarum cognitione & judicio abſtinerent. Qua de re exrat inſignis locus apud Achillem Tatium, *Achil. Tat. lib. 7.* ὁ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεὺς δάφνῃ ἐστεμμένος προσιὼν ὁρᾶται. σημεῖον δὲ τοῦτ' ἐστιν ἡκούσης θεωρίας τῇ θεῷ. τοῦτο δὲ ὅταν γένηται, πάσης εἶναι δεῖ τιμωρίας ἐκεχειρίαν, ἡμερῶν τοσούτων ὅσων οὐκ ἀπετέλεσαν τὴν θυσίαν οἱ θεωροί. Dianæ ſacerdos laureatus adveniens conſpicitur. Id quod ſignum eſt venientium ad ſacra Deæ facienda peregrinorum. Quæ res cùm accidit, abſtinere à ſupplicio tot dies oportet, quot rei ſacræ perficiendæ abſumpti. Nec ſolùm ipſi ſacrificantes ſeſe lauro coronabant, ſed & hac ipſa fronde loca ſacra umbrabant. Silius Italicus,

Sil. Ital. lib. 12.

Æneadæ ſenſêre Deùm, teliſque repoſtis
Summiſſas tendunt alta ad Capitolia dextras;
Et feſta cingunt montis penetralia lauro.

Hæ illæ ſunt quas Æſchylus, ut ſupra dixi, vocat ἕδρας δαφνοσκίους Deorum ſedes umbratas nempe lauru. Ad hoc exemplum Virgilius facit laurum incumbentem aræ in ædibus Priami,

Virgil. 2. Æneid.

Ædibus in mediis, nudoque ſub ætheris axe
Ingens ara fuit, juxtaque veterrima laurus
Incumbens aræ, atque umbra complexa penates.

Hic obſervo, è foliis coronæ, ſive ſerti quod quilibet ſacerdos ſacrificans geſtaret, intellectum fuiſſe cujus numinis myſta eſſet, ut apperet ex his verſibus alibi à me relatis, quorum hic eſt ſenſus,

Lucian. Trag. At quinam huc veniunt baculos tractantes manibus? Capita coronati ſunt foliis Actæ. Cujuſve dæmonum celebrant feſtum chorum? An Phœbe Pæan numen extollunt tuum! At Delphica nulla cingit illos laurea. An fortè canitur laus aliqua Bacchanalium? Sed non adeſt ſignum comis hederaceum. In quibus verbis Græcus poëta σφραγῖδα vocat illud quod eſt ſertum, ac ſi dicat ſymbolum & notam. Priſcorum & ſacerdotum & ſacrificantium inſignia monuerunt me ne noſtros præterirem, qui certè propria corona ſunt inſignes, ne obvii cujuſque petulantiæ & injuriis ſint obnoxii. In hoc tamen differt inſigne hodierni ſacerdotii ab illo priſco Ethnico, quòd noſtris ſacerdotibus caput raditur eo quòd perpetuam ſervitutem voverunt vero Deo. Relinquitur tamen eis illa pars capillitii quæ forma circulari caput amplectitur; ut intelligant illam ſervitutem excipi corona non quidem laurea, aut oleaginea, aut florea areſcente & marceſcente; ſed illa quæ eſt perpetuo florida, certo æternæ libertatis pignore, cujus ſymbolum eſt ſubinde renaſceris capillitium.

CAPUT

CAPUT XV.

Qui quidpiam Deo dedicaret fuit coronatus. Qui Diis libabant, coronati. Coronæ ſacræ conviviales. Convivia in ſacrificiis. In Græcia magiſtratus ſuo munere fungentes coronati. Vocis ςἐφανος elegantiſſimus ſignificatus. Magiſtratus Athenienſes coronati myrtis. Flaminica, Bacchæ, Veſtales coronatæ.

AD exemplum ſacerdotum & ſacrificantium, conſecrantes ac dedicantes aliquid Diis coronas geſtabant; ut Hercules cùm Olympicos ludos Jovi dedicavit, *Diodor. Sic. rer. antiq. lib. 5.*

—— Primus Piſæa per arva *Stat. lib. 6. Th.*
Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem,
Pulvereumque fera crinem detorſit oliva.

Et hæc, ſcilicet, eſt illa corona quam Tertullianus idolothytorum *Tertull. de cor. mil.* effici ait. *Ita, inquit, & corona idolothytorum efficitur. Hoc enim ritu & habitu, & apparatu idolis immolatur autoribus ſuis.* Quorum ergo vel maximè proprius eſt uſus, ne in communionem poſſit admitti quod in Dei rebus non invenitur. Herculis imitatione cæteri heroës & viri principes, atque adeò ipſi reges coronas non tantùm aureas, ſed & frondeas & floreas geſtarunt. Non omiſerim id quod ex Athenæo obſervavi, coronas eorum qui Diis libabant, in *Athen. lib. 10.* templa ferri ſolitas, nempe vetuſtiſſimo more. Locus Athenæi is eſt, ubi agit de diebus feſtis quos Athenienſes vocabant congios. Quippe cùm Oreſtes Athenas profectus eſſet, humaniter quidem eum exceptum fuiſſe memorat. Sed quòd judicio nondum fuerat abſolutus, edicto ſacræ ædes clauſæ fuerunt. Tum ſingulis congius vini adpoſitus. fuitque edictum ne quis ubi compotare deſiiſſent, coronam, qua erat evinctus, referret, quoniam cum Oreſte vinum bibiſſent. Qua re audita, unuſquiſque ſuo congio coronam quam geſtabat, circumvoluit; eamque in eo nemore quod lacus ambit, ſacerdoti reddidit. Has coronas equidem non abſurdè ſacras conviviales appellari poſſe puto. Et verò Plutarchus, cùm Deo res ſacra fit, nec tibias, ne- *Plutarch.* que coronam demi ait ſicuti in aliis feſtis. αὐλὸν μὲν γὰρ ἑτέρων ἑορτῶν οὐδὲ τὸν καὶ στέφανον ἀφαιροῦμεν. θεοῦ δὲ θυσία μὴ παρόντος, ὥσπερ ἱερῶν ζῆν ἐστι δοχῆς, ἄθεόν ἐστι καὶ ἀνεόρταστον. tibiam quidem aliorum feſtorum &c. *Ἐπιχ.* & coronam tollimus. At ſacrificium Dei non præſentis, quemadmodum ſacrum convivii, impium eſt feſto maximè indignum. Certè in ſacrificiis convivia fuiſſe conſtat, de quibus Lactantius; *Lactant. lib. 6. de Iuſtit. cap. 1.* *Quin etiam ſacras dapes apparant, & exquiſitas epulas quaſi aliquid inde libaturis offerunt.* Ergo & inter ſacras dapes coro-

nis

nis locum fuiſſe conſtat. Hujus generis ſunt illæ, quas è Jovis Ἀσκλη-
Ariſtid. πιοῦ Aſclepii templo in convivium allatas memorat Ariſtides, ἐκέ-
ἱερ. orat. 1. λευσε γὰρ ᾠῷ ὁ θεὸς τήμερον ὠῷ χρήσασθαι καὶ φυλλίοις, καὶ περιθέσθαι
στέφανον παρὰ τοῦ θεοῦ. ἐποίησα ταῦτα. ὁ δὲ στέφανος ἦν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ
Διὸς Ἀσκληπιοῦ. Juſſit autem, inquit, Deus hodie ovo uti, & foliis, &
addere coronam ab Deo. Feci hæc. At corona fuit è phano Jovis
Aſclepii. Hîc aduoto, in Græcia magiſtratum, non ſolùm cùm ſacris
operabatur, ſed & alibi ſuo munere fungentem fuiſſe coronatum. Et
Plutarch. quidem Plutarchus ait, ſe rogatum à Cratone ac Theone, ut diu inter-
συμ. προ- miſſum morem præfecturæ conviviorum revocaret; ſeque ſi eam cu-
βλημ. α. ram ſuſcipiat, vocat στεφανηφοροῦντα magiſtratum coronatum, οἰό-
ϛ. μενοι, inquit, με δεῖν στεφανηφοροῦντα μὴ περιιδεῖν ἔθος ἐκλειφθὲν παν-
Plutarch. τάπασιν arbitrati me oportere coronam ferentem non ſpernere mo-
πολ. πα- rem relictum uſquequaque. Hinc eſt, quod interdum στέφανος ſumi-
ραγγ. tur pro ea authoritate, qua preditus eſt magiſtratus. Plutarchus cùm
Scholiaſt. hortatur illum qui fungitur munus publicum, ne nimis fidat authori-
Ariſtoph. tati ac dignitati ſuæ; monet illum τῷ στεφάνῳ μὴ πολὺ φρονήματι πι-
σφ. στεύειν, coronæ non multum faſtum credere. Athenis magiſtratus ple-
Dion. Ha- runque myrteis ramis redimiebantur. Unde μυῤῥινᾶν dicebatur ἀρ-
lic. lib. 2. χῆς ἐπιθυμῶν candidatus poteſtatis; aut magiſtratum ambiens. Illæ
Fulgent. de mulieres quæ Romæ ſacrificabant, nempe Flaminicæ, ornabant capi-
priſ. ſerm. ta corollis. Hæ corollæ ſimiles erant iis, quibus ſtatuæ Dianæ Ephe-
in Tutuli. ſiæ in Græcia conſpicuæ fuerunt. Hos noſtri tutulos, & haſce ſacer-
dotes tutulatas dixerunt. *Numa Pompilius*, inquit Fulgentius, *de*
Lamprid. in *Pontificalibus ſcribens, tutulum dici ait pileum, quo ſacerdotes ca-*
Alex. Seu. *put tectabant, cùm ad ſacrificium acceſſiſſent, ſicut & Virgilius ait,*
Et capite ante aras Phrygio velamur amictu. Verbum eſt Alexandri
Severi, *Matronas regias contentas eſſe debere uno reticulo, atque in-*
auribus, & baccato monili, & corona cum qua ſacrificium facerent.
Feſt. inar- Hæc itidem corona videtur fuiſſe illa ipſa, cui nomen inarculum.
culum. Quippe *inarculum erat virga ex malo Punico incurvata, quam re-*
Philoſtrat. *gina ſacrificans capite geſtabat.* Bacchæ quoque, id eſt furioſæ illæ
in imag. mulieres quæ erant in comitatu Bacchi, eique ſacrificabant, præter
Lactant. lib. cæterum habitum, ſertis redimiebant comas. ἡ δὲ Πρωτεσιλάου κατε-
1. de falſ. re- στεφθεῖσα οἷς ἐβάκχευσεν, inquit Philoſtratus. [uxor] Proteſilai coro-
lig. cap. 21. nata [erat] ubi bacchabatur, aut Bacchi ſacris operam dabat. Quos
Lucian. inſanos ritus Lactantius innuere videtur his verbis, *Illos dico qui vel*
Bacch. *inhoneſto ſaltatu tripudiant, vel qui nudi, uncti, coronati, perſona-*
ti, aut luto obliti currunt. Has feminas luculenter pingit Lucianus,
ubi eas facit κιττῷ ἐστεμμένας, hedera redimitas. Et ante Lucianum
Ovid. lib. 2. Ovidius in his verſibus, — *feſtum celebrare ſacerdos*
Metam. *Immunes operum famulas, dominaſque ſuorum,*

Pectora

Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes ſumere thyrſos.

Cæteram turbam Bacchantium Valerius Flaccus deſcribit ad exemplum ipſius Bacchi, *Val. Flacc. lib. 2.*

Serta patri, [l.capit] *juveniſque comam, veſteſque Lyæi*
Induit, & plenas tacita formidine ciſtas
Ipſa ſinus, hederiſque ligat famularibus artus,
Pampineamque quatit ventoſis ictibus haſtam.

Apud Eleos feminæ ſacerdotes Bacchi, quibus nomen ſexdecim, *Plutarch.* cùm id agerent ut placerent ſævum illum Ariſtotimum tyrannum, *γυν. ἀρετ.* ἱκετηρίας καὶ στέμματα τοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ λαβοῦσαι, περὶ τὴν ἀγορὰν ἀπήντησαν τῷ Ἀριστοτίμῳ. ramo ſupplici, coroniſque à Deo captis circa *Dionyſ.* forum obviam factæ ſunt Ariſtotimo. Veſtales quoque præter alia *Halic. l. 2.* ſacerdotii inſignia continuis tribus decenniis coronatas fuiſſe conſtat. Decenniis exactis, nihil vetabat eas, poſitis coronamentis, cæteroque ſacerdotali cultu, nubere. De quo more Prudentius, *Prudent. contra Sym. lib. 2.*

Nubit anus veterana ſacro perfuncta labore,
Deſertiſque focis quibus eſt famulata juventus,
Transfert emeritas ad fulcra jugalia rugas,
Diſcit & in gelido nova nupta tepeſcere lecto
Interea dum torta vagos ligat infula crines,
Fataleſque adolet prunas innupta ſacerdos,
Fertur per medias ut publica pompa plateas.

Et paulò poſt. —— *ſedet illa verendis*
Vittarum inſignis phaleris, &c.

Et in ſequentibus,

Perfundunt quia colla comis bene, vel bene cingunt *Plutarch.*
Tempora tæniolis, & licia crinibus addunt. *Ariſtid.*

Denique quiſquis, ſive mas eſſet, ſive femina, quod publicæ utilitatis gratia ſuſciperetur, quidpiam rei divinæ, tentabat, is coronam ut ſacrum inſigne ſumebat. Euſchidas ille Platæenſis qui ſe ignem purum Græcis rediturum pollicitus eſt, cùm purificaſſet aſperſiſſetque corpus, coronatus fuit lauro.

CAPUT XVI.

Victimæ coronatæ. Victimæ auratæ.

Ipſas victimas coronatas fuiſſe conſtat. Bœoti, inquit Athenæus, auguillas Copaidas hoſtiarum more coronant. *Athen. l. 7.* Plinius quoque victimas teſtatur fuiſſe coronatas. Et Strabo loquens de *Strabo lib.* ritibus Perſarum, ait eos rem divinam facere in loco mundo, & *15.* coronatam hoſtiam ſtatuere. Et Lycophron vaccam coronatam, *Lycophr.* ſeu vittatam vocat στεφηφόρον, ſive, ut habet alia lectio, στεφανηφόρον. *Caſſ.* Sacrificantes, inquit Lucianus, primùm coronant victimam. *Lucian. de ſacrif.*

Apud

Ariſtoph. nub. Apud Ariſtophanem Socrates ita loquitur, τουτονὶ τοίνυν λάβε τὸν στέφανον. Στρ. ἐπὶ τί στέφανον; οἴμοι Σώκρατες

Ὥσπερ με τὸν Ἀθάμανθ' ὅπως μὴ θύσετε.
Σωκρ. Οὔκ· ἀλλὰ πάντα ταῦτα τοὺς τελουμένους
Ἡμεῖς ποιοῦμεν.

Hanc igitur cape coronam. Str. ad quid coronam? Heu me Socrates, modò ne me ſicut Athamantham ſacrificetis. Socr. Minimè. Sed omnibus his afficimus eos qui initiantur. Supra dicebam, Iphigeniam, cùm ſicuti victima ducerentur ad ſacrificium, fuiſſe coronatam.

Euripid. Iphig. in Aul. act. 4.

σὲ δ' ἐπὶ κάρα στέψουσι καλλικόμαν
πλόκαμοι Ἀργεῖοι.

Te verò pulchris ſpectandam capillis ſertis redimient Argivi. Certè ipſa iens ad mortem vult redimiri ſertis,

Euripid. Iphig. in Aul. act. 5.

στέφεα περίβολα δίδοτε, φέρε-
τε· πλόκαμος ὅδε καταστέφειν.

Date ſerta textilia, ferte. coma hæc redimienda eſt. Et infra it ad mortem caput ſerris redimita.

ἐπὶ κάρα στέφη
βαλλομέναν.

Apud eundem Euripidem Macaria moritura coronari vult;

Eurip. Herac. actu 2.

ἡγεῖσθ' ὅπου δεῖ σῶμα κατθανεῖν τόδε,
καὶ στεμματοῦτε, καὶ κατάρχεσθ' εἰ δοκεῖ.

Ducite ubi oportet corpus hoc cadere, & coronate, & initiate ſi videtur. Hoc exemplo Plutarchus memorat equam, quæ inter arma curſu pervenit uſque ad Pelopidam, cum juſſu Theocriti varis immolaretur, fuiſſe coronatam. Idem Plutarchus author eſt, Ageſilaum per quietem vidiſſe quemdam, à quo monitus eſt, ipſum electum eſſe Ducem omnium Græcorum ad exemplum Agamemnonis. Ergo imitatione Agamemnonis æquum eſſet ut ibidem eandem illam rem divinam faceret quam fecerat Agamemnon antequam navigaret. Ageſilaum tamem noluiſſe imitari inſcitiam Agamemnonis, qui filiam immolaſſet, ſed ſe Deam eo cultu habiturum, quo ipſam delectari veriſimile eſt. Itaque coronato in hoc cervo ut eſſet victima, juſſit eum à vate abduci. Hunc morem condecorandi, atque adeò coronandi victimas Ovidius elegantiſſimè deſcribit in his verſibus,

Plutarch. Pelop. *Plutarch. Ageſil.* *Ovid. l. 15. Metam.*

Victima labe carens, & præſtantiſſima forma
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis & auro
Siſtitur ante aras, auditque ignara precantem;
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges; percuſſaque ſanguine cultros

Inficit in liquida praviſos forſitan unda.

Vetuſtiſſimo more non quidem coronabatur victima, ſed ejus pulcherrima & conſpectiſſima pars deaurata aſpiciebatur. Certè Neſtor ille Homericus ait ſe rem divinam Palladi facturum bove victima, cui non quidem coronam imponet, ſed ei certè inter cornua circumfundet aurum. Alloquitur Palladem,

Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἥνιν, εὐρυμέτωπον

Ἀδμήτην. ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ. *Homer. Odyſſ. 3.*

Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω χρυσὸν κέρασιν περιχεύας.

Tibi autem ſacrificabo bovem legitimam, lata fronte indomitam, quam nullus ſub jugum duxit vir. Hanc tibi ego ſacrificabo aurum cornibus circumfundens. Et paulò poſt de hac ipſa victima,

Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω

Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.

Unus iterum aurificem Laerceum huc jubeat venire, ut bovis, aurum cornibus circumfundat. Denique addit,

——γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ

Χρυσὸν ἔδωχ'. ὁ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν περίχευεν

Ἀσκήσας, ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτ' ἰδοῦσα.

Senex autem eques Neſtor aurum dedit. ille verò deinde bovis cornibus circumfundit Aptans, ut ſimulachrum Dea gauderet videns. Quem locum Plutarchus videtur eſſe imitatus in triumpho Æmilii *Plutarch.* Pauli, ubi loquitur de centum viginti bobus qui ducti ſunt in pom- *Æmil. Paulo.* pa. Etſi ibi deauratis cornibus, more receptiſſimo, additæ ſunt coronæ, μετὰ δὲ τούτους ἤγοντο χρυσόκερῳ τροφίαι βόες, ἑκατὸν εἴκοσι, μίτραις ἠσκημένοι καὶ στέμμασιν. At poſt hos ducebantur auratis cornibus armentales boves centum viginti mitris ornati & corollis Hinc, ſcilicet, auratæ & auratiores hoſtiæ dicebantur, ut apud Tertullia- *Tertull. lib. de idol.* num, *Negas te quod facis, colere? Sed illi non negant quibus hanc ſaginatiorem, & auratiorem & majorem hoſtiam cadis.* De hoc ritu deaurandi cornua boum ipſe alibi ita loquitur; *Ecce annua vo-* *Tertull. de cor. mil.* *torum nuncupatio quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Capitoliis,* [l. in Prætoriis] Deinde addit, *Huc tibi Juppiter bovem cornibus auro decoratis vovemus.* Cætera ſunt mutila. Neque tantum boves, ſive tauri, ac juvenci coronantur cum victimæ ducuntur ad ſacrificium, verum etiam illo ipſo die qui ſacer eſt Terræ & Cereri, poſt factam ſementem. Ovidius, *Ovid. lib. I. Faſt.*

——*ſic tempore certo*

Seminibus jactus eſt ubi fœtus ager,

State coronati plenum ad præſepe juvenci.

CAPUT

CAPUT XVII.

Victima coronata cupreſſu. Cupreſſus duplex. Fabula de cupreſſis. Cujus rei ſit ſymbolum cupreſſus. Cupreſſus coronamentum athletæ Cretenſis. Cupreſſus læta & odorata. Triſtis & funeſta. Teſtis patritii luctus. Arbor picea. Cupreſſus inſtantis mortis index. Cupreſſus Arbor præſaga. Victima coronata pinu & aliis floribus. Domus coronata cùm fieret res ſacra.

Prudent. in Apoth. VIctimas plerunque cupreſſu coronatas fuiſſe conſtat, ut liquet è Prudentio,

Pontificum feſtis ferienda ſecuribus illic
Agmina vaccarum ſteterant; vitulaſque revincta
Fronte coronatas umbrabat torta cupreſſus.

Quandoque coronabantur ea fronde quæ illius numinis propria eſſet, cui immolabantur; ut ſupra dixi victimas quæ Baccho offerrentur, fuiſſe hederatas, & hircus ille ἀγελάρχης gregis ductor apud *Long. lib. 2.* Longum coronatur pinu, quia immolatur Pani. Cæterùm quòd *Virgil. in Cul.* cupreſſus unà cum victima Deo offerebatur, Virgilio eſt læta, ſi- *Nicand. Ther.* cuti ἀειθαλὴς ſemper florida, & longiſſimæ vitæ. Theocrito eſt *Theocrit. in epig.* εὐώδης odorata; jungiturque frondibus odoratis, lætis, fauſtis, nempe lauro & myrto. Neque aliter unà cum victima eam Deo *Ariſtot. de long. & brev. vit. cap. 3.* offerri par eſſet. Hîc advertendum hanc arborem cenſeri duplici nomine. Nam cupreſſi vocantur χάριτες gratiæ, eo quod delectant. *Conſt. Cæſ. lib. 11. c. 5.* certè ipſe Cupido filius Veneris, *ac deus amator Pſychem alloquuturus involavit hanc arborem deque ejus alto cacumine eam eſt affatus.* Vocantur quoque cypariſſi, nempe cùm progignunt, ac ſi *Apul. Metam. lib. 5.* dicas, æquales rami, æquales fructus. Porrò cypreſſi fuerunt filiæ Eteoclis. Hæ cùm ſaltando certarent cum Deabus, ab his ejectæ è chorea in puteum deciderunt. Quarum terra miſerta, virides ex ipſis progenuit plantas ſimiles virginibus. Qua ratione viris præbuit læta & grata lepidiſſimarum feminarum monimenta. Fortaſſe *Artemid. lib. 2. c. 25.* hinc illud eſt quod Artemidorus tradit, Cupreſſum viſam, in ſomnis eſſe ſymbolum μακροθυμίας καὶ παρολκῆς διὰ τὸ μῆκος, magnanimitatis & moræ propter longitudinem. Alii tradunt, Cypariſſum fuiſſe adoleſcentem Aſſyrium, qui converſus eſt in eam arbo- *Philoſtrat. vita Apoll. lib. 1.* rem apud Ladonem fluuium, ubi plurimæ & laurus & cypariſſi, & fontes in quibus lavatur Apollo. A noſtris ejus altitudo commen- *Stat. lib. 4. Theb.* datur. Statius,

—— atque uni miſſilis illi
Cuſpide præfixa ſtat frondibus alta cupreſſus.

Enim-

Enimvero hæc arbor & propter pulchritudinem, quæ eſt è proceritate, delectat; ſimulque eſt veluti munimentum rei proximæ. Ea re Democritus ajebat cupreſſum plantari oportere inter ſepem & parietem. *Conſt. Cæſ. lib. 11. c. 6.* Propter hanc, ut veriſimile eſt, firmitatem videtur hæc arbor fuiſſe coronamentum ejus qui victor fuiſſet in quodam agone gymnico, qui edebatur in Creta, quomodo pinus fuit coronamentum Iſthmicum. Id quod conjicio ex hiſce verbis Plutarchi, *Plutarch. lib. 1. probl. 2.* οὐδὲ ὁ ναυπηγὸς προστάττει τὴν Ἰσθμικὴν πίτυν, ἢ τὴν Κρητικὴν κυπάριττον, neque naupegus, id eſt, fabricator navium præordinat Iſthmicam pinum aut Creticam cupreſſum, hoc eſt, non uno loco hoc aut illud lignum omne conſtituit, ſed quicquid cuique loco conveniat, ita illud collocat ac diſponit, ut ipſemet Plutarchus interpres eſt. Extra hos uſus hæc arbor non ſolùm non eſt læta, verùm etiam triſtis ac funeſta, proprieque arbor luctus. Cauſa eſt apud Ovidium qui *Ovid. l. 10. Metam.* facit Cypariſſum puerum imprudentem, ſauciato ſervo ſibi adamato, & ob id flentem mutatum eſſe in arborem.

Aſſuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.

Et paulò poſt ubi refert verba Apollinis,

Ingemuit; triſtiſque Deus, lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque lugentibus, inquit.

Certè quòd eſt arbor luctus Horatius vocat eam inviſam. *Horat. l. 2. Carm. od. 14.*

Linquenda tellus, & domus, & placens
Uxor, neque harum quas colis arborum
Te præter inviſas cupreſſos
Ulla brevem dominum ſequetur.

Hanc ipſam ob cauſam Virgilio eſt atra *Virgil. 3. Æneid.*

—— ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ vittis atraque cupreſſo.

Statio eſt arbor triſtis & mœſta, *Stat. lib. 6. Theb.*

Triſtibus interea ramis, teneraque cupreſſo
Damnatus flammæ torus, & puerile pheretrum
Texitur.

Idem alibi oſtendit, lugentes cupreſſu fuiſſe coronatos. *Stat. lib. 4. Sylv.*

—— tempus nunc ponere frondes
Phœbe tuas, mœſtaque comam damnare cupreſſo

Addo, cupreſſum non plebeji, ſed patritii luctus & funeris teſtem fuiſſe, Lucanus, *Lucan. l. 3.*

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Natu, inquit Plinius, *moroſa, fructu ſupervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbra quidem gratioſa; materie rara,* *Plin. l. 16. c. 33.*

ut pene fruticoſi generis. Diti ſacra, & ideo funebri ſigno ad domos poſita. Fermè eadem hic ipſe Plinius tradit de arbore picea, quæ ipſi eſt *arbor feralis, & funebri indicio ad fores poſita, ac regis virens.* Sed ut hæc ſint trita & vulgata, illud ſanè eſt ſingulare, quod colligo è loco Spartiani, nempe cupreſſum non ſolùm mortis quæ jam adveniſſet, ſed & inſtantis indicem fuiſſe, & quaſi prænuntiam. *Æthiops quidam*, inquit Spartianus, *è numero militari clara inter ſcurras fama, & celebratorum ſemper jocorum cum corona è cupreſſu facta eidem occurrit. Quem cùm ille* [Alexander Severus] *iratus removeri ab oculis præcepiſſet, & coloris ejus tactus omine, & corona, dixiſſe illi dicitur joci cauſa, Totum fuiſti, totum viciſti; Jam Deus, eſto victor*, id eſt, jam relinque hæc humana, quorum omnium jam potitus es, ac tranſi ad Deos. Et verò hanc arborem neſcio quid divini præſagire, vel illud indicio eſt, quod priſco more adhibebatur publicis monumentis, iiſque manſuris. Plato ubi egit de cultu qui Terræ, uti Deæ debitus eſt, addit. χαράψαντες δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον γεγραμμένας. In ſacris autem ad futuram rerum memoriam, cupreſſea monumenta accuratè deſcripta imponent. Cupreſſus ingens ab radicibus vi venti everſa, & ſequenti die reviviſcens & per ipſa conſiſtens ac refloreſcens ut mortem Neronis, ſic imperium Veſpaſiani prænuntiaſſe eſt credita. Victima interdum fuit coronata aliis frondibus & foliis, ut apud Prudentium taurus,

Huc taurus ingens fronte torva & hiſpida
Sertis revinctus aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur.

Ipſæ domus quoties fiebat res ſacra, luſtrabantur ſulphure, ſale mixto, & coronabantur virenti lauro. Tireſiæ alloquentis Alcmenam hæc ſunt verba apud Theocritum,

Καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ
Πρᾶτον, ἔπειτα δ᾽ ἅλεσσι μεμιγμένον (ὡς νενόμισται)
Θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.

& puro luſtrate domum ſulphure primùm, deinde ſale, mixtam, ut conſuetum eſt, ramoque virenti coronata aſpergite pura aqua. In feſtis Palilibus ipſas ovilium fores Ovidius coronari jubet, deſcribens id genus ſacrificii.

Paſtor oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtret;
Unda prius ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ovilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.

Hæc item omnia vera eſſe Tertullianus firmat, è Claudio Saturnino, *Ipſa denique fores*, inquit, *ipſa hoſtia & ara, ipſi miniſtri & ſacerdotes*

Plin. l. 16. c. 10. *Spartian. in Alex. Sev.* *Plato lib. 5. de leg.* *Xiphilin. Veſp.* *Prudent. Periſteph. hym. 10.* *Theocrit. ἡρακλ. εἰδ. κδ΄.* *Ovid. lib. 4. Faſt.* *Tertull. de cor. mil.*

cerdotes eorum coronantur. Habes omnium collegiorum ſacerdotalium coronas apud Claudium. Ipſæ in domibus columnæ floreis nitoribus coronabantur. ἔνιοι δὲ [κελεύουσι] καὶ στέφειν τὰς στήλας ἄνθεσιν. nonnulli verò [jubent] & coronare columnas floribus. *Lucian. Nig.*

CAPUT XVIII.

Alvei, lintres, naves adhibitæ vehendis ſacris, iiſque quæ ad ſacra pertinerent, erant coronatæ. Navis θεωρὶς *quæ. Hæc quoque coronata. Naves quæ vehebant eos qui victores eſſent, coronatæ. Tutela navis coronata. Equi & aſini feſtis diebus, & quoties ſacra veherent, fuerunt coronati. Aſini vehendis ſacris adhibiti. Aræ & altaria coronata. Sacella & ædiculæ Deorum coronatæ. Templa coronata.* στέμμα *in templis quid.*

IPſi alvei & lintres quæ vehebant eas epulas, quibus, cùm ſacra fierent, indulgeri mos fuit, erant coronatæ. Ovidius de ſacris Fortunæ. *Ovid. lib. 6. Faſt.*

> *Ferte coronatæ juvenum convivia lintres*
> *Multaque per medias vina bibantur aquas.*

Apud hunc ipſum poëtam navis quæ matrem Deorum Romam vehebat, eſt coronata,

> *Ante coronarunt puppem; & ſine labe juvencam* *Ovid. lib. 4. Faſt.*
> *Mactarunt operum, conjugiique rudem.*

Alibi dico, hanc navem quæ Deos & ſacra veheret, vocatam fuiſſe θεωρίδα, hoc eſt ἱεραγωγόν. Quo nomine illam quoque donabant quæ veheret ipſos θεωροὺς, eos qui mittebantur ſciſcitatum oraculum Apollinis. Æſchylus. *Polyb. ecl. legat.* *Æſchyl. ἑπτ. ἐπὶ Θηβ.*

> ναύστολον θεωρίδα
> τὴν ἄστιβῆ Ἀπόλλωνι.

navigantem navem theoridem, hanc invio Apollini. ubi Scholiaſtes ait, Athenienſes ſolitos fuiſſe mittere coronatam navem Apollini propter vaticinium. Ego eam, inquit, vocarunt θεωρίδα tanquam adeuntem numen, ac Dei oracula rurſus referentem. Ergo apud Lucianum quidam ita loquitur, Quæ hæc eſt, quæ huc accedit, navis? ut videtur aliquid boni advehere. Nam capitibus eſt coronata, ut chorus boni ominis. Hujus coronamenti meminit Plato in Phædone. Quem locum Plutarchus citat his verbis, ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν. Et paulò poſt, ὁ μὲν γὰρ ἱερὸς ἔστεφε πλοῖον ἄλλου χάριν, ἀλλ' οὐ Σωκράτους. Evenit enim ut poſtridie judicii habiti coronaretur puppis ſacri navigii quod Athenienſes quotannis Delum mittunt. Et ipſe qui- *Lucian. Ner. ſeu de foſſa Iſthm.* *Plutarch. πτ. εἱμαρμ.*

dem ſacerdos coronavit navigium alius gratia, ſed non Socratis.
Plato in Phæd. Sed operæ pretium eſt referre ipſa verba Platonis quæ nullo intervallo ſequuntur illa quæ à Plutarcho memorantur, è quibus tota hujus inſtituti ratio pleniſſimè cognoſcitur. τοῦτ' ἐστι τὸ πλοῖον. quod ita Latinè redditur, Illud eſt navigium, ut ajunt Athenienſes, quo olim Theſeus illos bis ſeptem juvenes in Cretam deduxit; & illos & ſeipſum ſervavit. Votum autem, ut dicitur, nuncuparant, ut ſi incolumes redirent, ſacrum quod θεωρίαν vocant, Apollini quotannis in Delo celebrarent. Id quod & quotannis, miſſo illo navigio fieri ſolet. Ergo ubi primùm illius θεωρίας ſacrum inierunt, lege cautum eſt ut interea urbs expietur, neque quiſquam publico decreto capite multetur, priuſquam navis & Delum ierit hinc, & huc redierit. Quibus rebus multum temporis aliquando inſumitur, cùm, ſcilicet, contrariis ventis detinentur. Principium illius theoriæ tunc eſt, cùm Apollinis ſacerdos puppim navigii coronavit. Ipſæ naves, quæ vehebant eos qui victoriam uſpiam adepti eſſent, tanquam victrices coronabantur, ut de illis quæ Græcos è Troja redeuntes cecinit Q. Calaber in his verſibus,

Q. Calab. lib. 4.

——— κατεστέψαντο δὲ νῆας
καὶ κεφαλὰς, καὶ δοῦρα, καὶ ἀσπίδας ᾗσι μάχοντο
ἀντία δυσμενέων.

coronarunt verò naves & capita, & lanceas, & ſcuta quibus pugnant contra hoſtes. In primis advertendum, tutelam navis fuiſſe coronatam, id eſt, numen tutelare cujuſque navis. Valerius Flaccus,

Val. Flacc. 1. Argon.

Mox ubi victa gravi ceciderunt lumina ſomno,
Vi'a coronatæ fulgens tutela carinæ
Vocibus his inſtare duci.

Ne ipſis quidem equis & aſinis ſuæ coronæ defuerunt. Certè Conſualibus utroſque coronabant & equos & aſinos, eoſque otiari permittebant. An quòd, inquit Plutarchus, Neptuni equeſtris feſtum agunt, aſinus cum equo ſimul quieſcit, & pari ſecuritate fruitur? An quòd, inventa navigatione, otium & quies jumentis data? Cæterùm aſelli qui ferebant panem ad rem ſacram fuerunt coronati. Ovidius de ſacris Deæ Veſtæ,

Plutarch. κεφαλ. κα ζητ. ῥωμ.

Ovid. lib. 6. Faſt.

Ecce coronatis panis dependent aſellis;
Et velant ſcabras florida ſerta molas.

Propert. lib. 4. Sic apud Propertium loquentem de priſco, eoque ſimplici cultu Deorum aſelli vehentes Veſtam ſunt coronati.

Veſta coronatis pauper gaudebat aſellis;
Ducebant macra vilia ſæpe boves.

Enimvero aſinos bajulandis ſacris adhibitos fuiſſe, præter cætera, hinc quoque manifeſtum, quòd nato libero ſacer chorus Baccha-

rum arcanam arcam, eamque coronatam aſini tergo impoſuit, *Oppian.*

χηλὸν δ' ἀῤῥήτων ἱερὸς χορὸς ἀείρασαι, *κυνηγ.*

Στεψάμεναι νώτοισιν ἐπεστήριξαν ὄνοιο. *lib. 4.*

Arcam porrò arcanam ſacer chorus ſublatam, Et coronatam tergis impoſuerunt aſini. Ipſæ aræ apud quas res ſacra fiebat, fuerunt coronatæ, id eſt umbratæ, foliis, frondibus, floribus. Propertius, *Propert. lib. 3.*

Inde coronatas ubi thure piaveris aras *Stat. lib. 8. Theb.*

& Statius,

—— geminas ergo ilicet aras
Arboribus vivis, & adulto ceſpite texi
Imperat; innumeroſque Deæ ſua munera flores,
Et tumulos frugum, & quicquid novat integer annus
Addit.

Antoninus ingreſſus ditionem Perſicam, ſimulabat ſe lætari quòd undique ſibi adducerentur ſacrificia, & ubique aræ coronarentur. *Herodian. lib. 4.* Memorat Athenæus, in pompa Ptolemæi tranſvecta fuiſſe altaria quinquaginta cum aureis coronis. *Athen. l. 5.* Euripides ait, aram* habere rubras è ſanguine comas, id eſt, ſerta & coronas. *Eurip. Iph. in tau. actu 1.*

ἐξ αἱμάτων γοῦν ξανθ' ἔχει τριχώματα.

Et hæc τριχώματα capillamenta ſunt ſerta & flores. Statius, *Stat. lib. 3. Sylv.*

—— date ſerta per aras,
Feſtaque pallentes hilarent altaria lucos.

Et alibi,

Semper odoratis ſpirabunt floribus aræ.

Admirabilis illa ara, quam Lucianus collocatam memorat in media palude, ἔστεπται ἀεὶ, ſemper eſt coronata, καὶ θυμιάματα ἔχει, & incenſa habet. πολλοὶ δὲ κατ' εὐχὴν ἐς αὐτὸν νηχόμενοι στεφανηφορέουσι, Multique voti gratia eò natantes coronas portant. *Lucian. de Sy. Dei.* Theophraſtus author eſt, Ægyptios coronare aras ea planta, quam vocant ὤιτον, ſive ὤιγγον. *Theophraſt. lib. 1. de plant.* Ipſa ſacella eâdem ratione erant coronata, id eſt, flore conſperſa. Propertius, *Propert. lib. 4.*

Flore ſacello tego, verbenis compita velo;
Et crepat ad veteres herba Sabina focos.

Certè & ipſæ diverſorum numinum ædiculæ undecunque coronabantur. Euripides, *Euripid. Io. actu 4.*

Τίς ἡδονή σοι θεοῦ θανεῖν ἐν στέμμασι;

Quæ tibi voluptas mori in coronis Dei? Nec ſacella tantùm, ſed & templa antiquitas coronavit. Euripides, *Euripid. Io. actu 1.*

χο. ἆρ' ὄντως μέσον ὀμφαλὸν
Φοίβου κατέχει δόμος; Ιων. στέμμασί γ' ἐνδυτός,
ἀμφὶ δὲ Γοργόνες.

An revera in medio [terræ] umbilico Phœbi delubrum eſt; JON. Coronis etiam redimitum, & circa Gorgones. Diſertim Plutarchus, Adorant, inquit, ſedes Deorum, & coronant templa. Cùm Jupiter queritur de Epicuro, ſi, inquit, ei credant homines, tum nobis templa erunt incoronata, id eſt, infrequentia, inculta ac deſerta. Potiſſimùm in publica lætitia templa coronabantur; ut in triumpho Pauli Æmilii, Nam omnia templa fuerunt aperta; & coronarum & ſuffitionum plena. Hoc autem coronare templa nihil aliud eſt quàm frondibus ea tegere. Valerius Flaccus,

Plutarch. πρὸς. σων. ἐναν. *Lucian. bis accuſ.* *Plutarch. Æm. Paulo.* *Val. Flacc. l. 2. Arg.*

> *——æquora cuncta*
> *Proſpiciunt, ſimulantque choros; delubraque feſta*
> *Fronde tegunt.*

Illud antrum unde edebantur Apollinea reſponſa, dicebatur eſſe coronatum, id eſt, multa fronde umbratum. Pythias apud Æſchylum,

Æſchyl. εὐμεν.

> Ἐγὼ μὲν ἕρπω πρὸς πολυστεφῆ μυχόν.
> Καρ. τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων;

Ego quidem vado ad coronatum antrum. Car. Quid autem Phœbus reſonavit [clamavit] è coronis? Ubi Scholiaſtes ἐκ τῶν στεμμάτων interpretatur ἐκ τῶν στεφάνων τοῦ προφήτου. è coronis ejus vatis cujus ore reſponſa dabantur. Ego ab interprete ſeorſim ſentio, & ἐκ τῶν στεμμάτων interpretor ex adyto, ἐκ τοῦ μυχοῦ; quod frondoſum, id eſt fronde contectum oſtendi. Hac eâdem ratione templa Chriſtianorum coronari cœpta. Hieronymus de quodam preſbytero, *Qui*, inquit, *baſilicas eccleſiæ, & martyrum conciliabula, diverſis floribus, & arborum comis, vitiumque pampinis adumbrant, ut, quicquid placebat in eccleſia tam diſpoſitione, quàm viſu preſbyteri laborem & ſtudium teſtaretur.*

Hieron. ep. l. 2. ep. 22.

CAPUT XIX.

Vaſa ſacrificalia coronata. Lac coronatum. Calices coronati. Qui ſacris initiabantur erant coronati. Sacrificia bene coronata. In ſacrificali apparatu coronis locus eſt eminentiſſimus. Θεωροὶ coronati. ἱερομνήμονες & ἀρχιθέωροι coronati. Sacrificantes & legati coronati verbena. Legati velati olea. Vates coronati.

VAſa quoque & ciſtas in quibus condebantur ſacrificio neceſſaria, ſertis redimitas & coronatas fuiſſe conſtat. Euripides,

ἱερᾶς

ὁρᾷς τόδ᾽ ἄγγος ὑπ᾽ ἀγκάλαις ἐμαῖς; *Eurip. Ion. actu 5.*
Ἴων. ὁρῶ παλαιὰν ἀντίπηγ᾽ ἐν στέμμασιν,

Vides hanc ciſtam ſub brachio manus meæ? I. Video antiquam arcam ſertis implicatam & floribus. Tibullus ſe & caniſtra coronat myrto. *Tibull. l. 1.*

Hunc pura cum veſte ſequar, myrtoque caniſtra
Vincta geram, myrto vinctus & ipſe caput.

Similiter Ovidius,

Illa fortè die caſtæ de more puellæ, *Ovid. lib. 2. Metam.*
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Non omiſerim, ruſtica ſuperſtitione lac à capris & ovibus recens expreſſum fuiſſe coronatum; eoque agreſtium numinum effigies conſpergi ſolitas, ut videre eſt apud Longum. *Long. lib. 3.* Calices quoque eorum qui Diis libabant, fuerunt coronati. Tibullus de ſacrificio quod ruri fit. *Tibull. l. 2. el. 6.*

Tunc operata Deo pubes diſcumbit in herba,
Arboris antiquæ quà levis umbra cadet.
Aut è veſte ſacris tendent umbracula ſertis
Vincta, coronatus ſtabit & ipſe calix.

Ii qui ſacris operabantur in ipſo myſteriorum aditu coronam accipiebant. Id licet conjicere è verbis Socratis apud Ariſtophanem, *Ariſtoph. νφ.* qui Strepſiadem cupientem admitti in adyta philoſophiæ ſic alloquitur in loco ſupra citato. Σωκ. τουτονὶ λαβὲ στέφανον. Στρ. ἐπὶ τί στέφανον; οἴμοι Σώκρατες, ὥσπερ με τὸν Ἀθάμανθ᾽ ὅπως μὴ θύσετε. Σω. οὐκ᾽ ἀλλὰ πάντα ταῦτα τοὺς τελουμένους Ἡμεῖς ποιοῦμεν. Cape hanc coronam. St. Cui rei coronam? dummodo non me ſicut Athamantem immoletis. Soc. Minimè. Sed hæc omnia nos initiatis facimus. Cæterùm cùm & ipſi ſacrificantes, & omnia quæ ad ſacrificium pertinent, coronarentur, non mirum eſt, ipſa ſacrificia vocari bene coronata, id eſt, ſuis ornamentis prædita, & placentia Diis. Ariſtophanes, *Ariſtoph. νφ.*

Εὐστέφανοί τε θεῶν
Θυσίαι.

Extant hi verſus qui dicuntur eſſe Sophoclis, relati ab Hecateo, teſte Clemente Alexandrino, *Clem. Al. Stromat. lib. 5.*

Θυσίας τε τούτοις καὶ καλὰς πανηγύρεις
Στέφοντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Sacrificia his, & pulchros conventus coronantes, ita pietatem colere exiſtimamus. Et verò inter illa omnia, quibus ſacrificii apparatus continetur, corona eminentiſſimum locum obtinet. Idem Ariſtophanes,

Τὸ κανοῦν πάρεστιν ὀλὰς ἔχον, καὶ στέμμα, καὶ μάχαιραν,
Ariſtoph. Εἰρ. Καὶ πῦρ γε τουτί. κοὐδὲν ἴσχει πλὴν τὸ πρόβατον ἡμᾶς.

Caniſtrum adeſt ordeum habens, & coronam, & cultrum, & ignem hunc. Et nihil remoratur niſi ovis. Ipſi adeuntes oracula, θεωροὶ, nimirum, erant coronati; neque niſi re, ad quam miſſi fuerant, peracta, coronam ponebant. Quam ipſam in æde alicujus Dei repoſitam eidem conſecrabant. Id quod diſcimus ex hoc loco Livii; *Tum dixit*
Liv. lib. 13. [Q. Fabius Pictor] *ſe oraculo egreſſum templo his omnibus divis rem divinam thure ac vino feciſſe; juſſumque ab antiſtite, ſicut coronatus laurea corona & oraculum adiſſet, & rem divinam feciſſet, ita coronatum navim aſcendere; nec ante deponere eam, quàm Romam perveniſſet. Se quæcunque imperata ſit, cum ſumma religione ac diligentia executum coronam Romæ in ara Apollinis depoſuiſſe.* Id quod non Romano ſolùm, ſed & Græco more fiebat. Et quidem
Æſchyl. Χοηφ. Oreſtes apud Æſchylum, cæſa matre & Ægiſtho, ait ſe eum ſupplici ramo, nempe oleæ, atque adeò coronatum iturum Delphos.

καὶ νῦν ὁρᾶτέ μ' ὡς παρεσκευασμένος
ξὺν τῷδε θαλλῷ καὶ στέφει προσίξομαι,
Μεσόμφαλόν τ' ἵδρυμα Λοξίου πέδον.
Πυρός τε φέγγος ἄφθιτον κεκλημένον.

Et nunc videte me ut paratus cum hoc ramo virenti & corona proficiſcar ad ſolum quod eſt in medio terræ umbilico, [ubi eſt] ſtatua Apollinis, Igniſque lumen indeſinens vocatum. Apud eundem
Æſchyl. Εὐμεν. Æſchylum Pythias, viſo apud oraculum Oreſte, ait,

ὁρῶ δ' ἐπ' ὀμφαλῷ μὲν ἄνδρα θεομυσῆ
ἕδραν ἔχοντα προστρόπαιον, αἵματι
στάζοντα χεῖρας, καὶ νεοσπαδὲς ξίφος
ἔχοντ' ἐλαίας θ' ὑψιγέννητον κλάδον
λήνει μεγίστῳ σωφρόνως ἐστεμμένον
ἀργῆτι μαλλῷ.

Video autem in umbilico virum Deo inviſum, ſedem habentem, impurum, ſanguine ſtillantem manibus, & nuper faſciis involutum gladium habentem, & oleæ altè genitum [nobilem] ramum lanæ maximæ caſtè coronatum puro vellere. Hoc exemplo ii qui Athenis vocabantur ἱερομνήμονες, reges ſacrorum, Delphoſque mittebantur, erant coronati, ut apud Ariſtophanem,
Ariſtoph. Νεφ.

Σπένδεθ' ὑμεῖς καὶ γελᾶτ' ἀνθ' ὧν λαχὼν Ὑπέρβολος
Τῆτες ἱερομνημονεῖν, κἄπειθ' ὑφ' ἡμῶν τῶν θεῶν
Τὸν στέφανον ἀφῃρέθη.

libatis vos, & ridetis pro eo quòd Hyperbolus hoc anno electus rex ſacrorum, poſtea à vobis privatus eſt corona Deorum. Hos ipſos video quoque vocari ἀρχιθεώρους, præfectos inſpectorum;

corum-

eorumque munus ἀρχιθεωρίαν, ac ſi dicas præfecturam aut ducatum inſpectionis. Qua de re extat inſignis locus in oratione Dinarchi, *Dinarch.* ubi is exprobrat Demoſtheni ipſum voluiſſe intereſſe ludis Olym- *contra De-* picis, ut per occaſionem hujus legationis congrederetur cum Ni- *moſth.* canore exule, ubi διὰ τῆς ἀρχιθεωρίας, interpres vertit, fretus feſti ſolennitate. Ego malo, per occaſionem hujus Olympicæ ſolennitatis. Nam paulò poſt ait, Demoſthenem ſuo ſibi ſuffragio hanc legationem dediſſe, ἐπειδὴ δὲ τοὺς φυγάδας Ἀλέξανδρον ἔφασαν κατάγειν, καὶ Νικάνωρ εἰς ὀλυμπίαν ἥκει ἀρχιθέωρον αὐτὸν ἀπέδωκε τῇ βουλῇ. Quando verò Alexandrum ajebant reducere exules, & Nicanor ad Olympiam venit, regem ſacrorum ſe reddidit Senatui. Cæterùm, ut ſupra dixi, quiſquis quacunque occaſione ſacrificaret, quiſquis Deos ſibi propitios invocaret, verbena priſco more coronabatur. Virgilius, *Virgil. 11. Æneid.*

——alii fontemque ignemque ferebant,
Velati lino, & verbena tempora vincti.

Huic coronæ haud quaquam abſimilis fuit illa, qua priſco more, *Hegeſip. lib.* capita legatorum coronari mos fuit. Ea corona fiebat è verbenaca. *1. cap. 36.* Nimirum, talis legatio, ut monui in Legato meo, inter ipſos ho- *In Legato* ſtes erat veluti quædam pacis ſequeſtra. Quanquam & legatos olea *meo, c. 18.* velatos, ſicuti pacem petentes, legimus. Virgilius, *Virgil. 7. Æneid.*

Centum oratores auguſta ad mœnia regis
Ire jubet ramis velatos Palladis omnes.

Certè hoſtem credebatur exuiſſe is, qui, quod ſe conciliatorem pacis profitetur, tam venerabili cultu inſignis incedebat. Vates quoque, id eſt, ii qui numine divino afflati futura prædicebant, erant coronati; aut certè & baculum & coronas geſtabant. Caſſandra apud Æſchylum hunc ſuum habitum, cujuſmodi ſit, his verbis *Æſchyl. A-* profitetur, *gamemn.*

τί δῆτ' ἐμαυτῆς καταγέλωτ' ἔχω τάδε
καὶ σκῆπτρα, καὶ μαντεῖα περὶ δέρῃ στέφη;

Quid ita in mei deriſionem habeo hos baculos; & vaticinii circa collum coronas? quibus ex verbis hæc vaticinii coronamenta collum circundediſſe conſtat. Hunc omnem habitum paulò poſt vocat χρηστηρίαν ἐσθῆτα vaticinii, ſeu vaticinantem veſtem. Stepha- *Steph. Εὐ-* nus in hanc ſententiam citat verſum Lycophronis, ubi vates mor- *ρυτάνης.* tuus coronatur non ſolùm ut mortuus, ſed ut vates. *Lycophr.*

Μάντιν δὲ νεκρὸν Εὐρυτανὸν στέψει λεώς. *Caſſ.*

Vaticinans autem cadaver Eurytanum coronabit populus. ſive, Vatem verò mortuum Eurytanum, &c. Ipſa Caſſandra de qua mox dicebam, cùm ab Clytemneſtra ſtricta in ipſam ſecuri, acci- *Philoſtrat.* deret genubus Agamemnonis, ab ſe projicit coronas & inſignia *in imag.*

 vatis,

Plutarch. Al. Mag.

vatis, ῥίπτουσα ἀφ᾽ αὐτῆς τὰ στέμματα. Apud Plutarchum Ariſtander vates ante inſigne prælium Alexandri cum Dario, veſte alba amictus, & corona coronatus aurea, oſtendit aquilam ſupervolitantem capiti Alexandri. Luciano hæc ſive ſacerdotalis, ſive vaticinantium, ſive prophetarum corona eſt ἱεροφαντικὸν, καὶ προφητικὸν στέμμα, ubi agit de eo qui aſſumendus eſſet in locum Alexandri illius pſeudomantis.

Lucian. in Alex. ſen. pſeudo.

CAPUT XX.

Mitra unde dicta, & quid ſit. Mitra geſtamen capitis muliebris. Mitra pileus nocturnus. αἰολομίτρα. μιτροφορεῖν. Mitra corona plexa è faſciis. Mitra, lamina ferri. μιτρῶσαι armari. Mitra, faſcia muminem pectoris muliebris.

MItræ decus, quo Epiſcopalis, ſive Pontificalis dignitas demonſtratur, monuit me ut hanc quoque, imò hanc potiſſimùm adnumerarem iis coronis quas ſacras nomino. Sed priuſquam de hac mitra dico, hujus vocis & originem & ſignificatus mihi altiùs intelligo eſſe exquirendos. Mitram dici ajunt à dictione μίτος, id eſt filum. Mitra, inquit Heſychius, ænea lamina, diadema, hoc eſt faſcia, zona, thorax, tænia. Addit Suidas, μίτρας eſſe zonas, & indutum purpureum, & Laconicos peplos, ac talia cujuſmodi eſt ὁ περιτραχήλιος κόσμος. ornatus qui cervicem circumdat. Ut diſtinctè tradamus illa quæ apud hoſce ſcriptores acervatim ſcribuntur, primùm diſcimus Mitram eſſe ornamentum, ſeu redimiculum capitis muliebris, τὸ γυναικεῖον τῆς κεφαλῆς ἀνάδεσμον, ut apud Herodotum deſcribentem cultum & habitum Babyloniorum & Aſſyriorum, κοσμεῦντες δὲ, inquit, τὰς κεφαλὰς, μίτρῃσι (ἀναδήσι) μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα, ornantes verò capita mitris redimiuntur uncti totum corpus; delicatos eos, & voluptarios homines demonſtrans qui capite geſtent muliebres vittas, ſive muliebria redimicula. Nempe, odioſius eſt, mitram imponi capiti virili, quòd mitra propriè eſt muliebre capitis geſtamen, quod tamen viri molles & effeminati uſurpare ſuſtinerent. Ergo Juno apud Jovem accerrimè invecta in mores Bacchi tam molles, tamque effeminatos, ut tanto patre ſit indignus, præter cætera exprobrat ei comam mitra religatam, μίτρᾳ ἀναδεδεμένος τὴν κόμην, &c. Hoc probrum Jupiter paulò infra agnoſcit unico epitheto, cùm eum vocat θηλυμίτρην. Jarbas quoque deridens Æneam ut mollem & effeminatum, ait,

Heſych. μίτρα.
Suid. μίτρα.
Etymol. μίτρα.
Herodot. lib. 1.
Lucian. in Dial. Deor.
Vrgil. 4. Æneid.

Et nunc ille Paris cum ſemiviro comitatu
Mæonia mentum mitra, crinemque madentem

Sub-

Subnixus rapto potitur.

Ille item Numanus Remulus, qui Troes ab Turno obſeſſos irridet, opponit eis vitam deſidem & effeminatam, quam mitra ſatis demonſtret,

> *Vobis picta croco, & fulgenti murice veſtis,* — Virgil. 9. Æneid.
> *Deſidia cordi; Juvat indulgere choreis.*
> *Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.*

ac ſi dicat, qui in morem muliebrem mitrati inceditis. De hoc mitræ genere loquitur Hieronymus in his verbis, *Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos.* (Hieron. ep. lib. 2.) Hujus mitræ frequens apud ſcriptores mentio. Et quidem Ariadne apud Catullum, (Catull. Argon.)

> *Non flavo retinet ſubtilem vertice mitram.*

Achilles Tatius loquens de ornatu muliebri, καὶ ἐνισκεδάσαντες μίτραις τε καὶ ζώμασιν ἐνδεδυμένην τὴν στολὴν ταύτην ἐπικρύψαιμεν. (Achill. Tat. lib. 3.) Hunc in modum adornata puella, ſtolaque ſuperimpoſita, mitris deinde, ac vittis additis, apparatum iſtum occultabimus. Parthenius de puella quam Naxii honoribus colere volebant, (Parthen. in Polycr. 8.) καὶ οἱ μὲν, inquit, ποιν αὐτὴν μίτραις ἀνίδεν. οἱ δὲ ζώναις. Et hi quidem quibuſdam eam mitris redimierunt: hi zonis. (Parthe. in bibli.) Apud eundem ſcriptorem alia puella dicitur injeciſſe collum mitræ ab quadam quercu ſuſpenſæ. De hac mitra ſic loquitur Momus apud Lucianum, Qualis ipſe eſt non dico, neque mitram, neque ebrietatem, neque inceſſum. (Lucian. Deor. conc.) Omnes enim, opinor videtis quàm femineus ſit & mulieroſus. Solinus quoque ait, Arabas geſtare capita mitrata & redimita. (Solin. c. 36.) Notantur & priſci Maſſilienſis ſicuti effeminati, quòd induerent veſtes verſicolores; ac ne quid probro deeſſet, aſpiciebantur τὰς κόμας μεμυρισμένας ἀναδεδεμένοι, nempe μίτραις, καὶ διὰ ταύτην τὴν μαλακίαν ἀσχημονοῦντες, unguentatas religare comas [mitris,] & propter hanc mollitiem fœdos. (ἐν παροιμ.) Unde, credo, natum proverbium in eos qui luxurioſè vivunt, ἐκ Μασσαλίας ἥκεις. E Maſſalia venis. Notantur quoque apud Plautum hi mores, (Plaut. Caſ. actu 5.)

> *Ubi tu es qui colere mores Maſſilienſes poſtulas?*

Huic mitræ affinis fuit illa, cui apud Pollucem nomen σιλλίζις, quod ait eſſe δέρμα κεχρυσωμένον, ὃ περὶ τὴν κεφαλὴν φοροῦσι, nempe γυναῖκες, pellem deauraratam, quam circa caput ferunt mulieres fortaſſe cujuſmodi fuit illud κεκρύφαλος χρυσοῦν quod uxor Tiridatis cùm Romam unà cum marito proficiſceretur, geſtabat pro calyptra, ne videretur tranſgredi mores patrios. (Xiph. Ner. ἐν παροιμ.) Quippe calyptra fuit proprium geſtamen veterum reginarum. (Pollux lib. 7. cap. 30. Athen. l. 4.) Calyptræ meminit Apollonius Rhodius,

Apollon. Rhod. l. 3.

Ἀμβροσίῳ δ' ἐφύπερθε καρήατι βάλλε καλύπτρην
Ἀργυφέην.

Ariſtid. in epiſt. ad Imp.

At divino deſuper capiti injecit calyptram argenteam. Et Ariſtides Smyrnam terræ motu & ruinis deformatam commendat Imperatoribus, εἴτε ὡς καλύπτραν βασιλίδων, εἴτε ὡς βασιλέων ἀνάδημα. ſive ut calyptram reginarum, ſive ut regiam faſciam. Aëtion pictor in inſigni illa tabula in qua exhibuit nuptias Alexandri & Roxanes, pinxit regem auferentem calyptram è capite ſponſæ. Scitè admodum Plato ait, quemdam agrum eſſe in Perſide quem vocant reginæ καλύπτραν. Cæterum quia mitra fuit ornamentum capitis muliebris, ille apud Statium Atlantiades, firmans ſe eſſe virum fortem, ait,

Lucian. Herod. ſive Aëtio.
Plato in Alcib. 1.
Stat. lib. 9. Theb.

——— *haud unquam deformes vertice mitras*
Induimus, turpique manu jactavimus haſtam.

Palæph. in fab.

Tradit Palæphatus, Amazones quamvis eſſent viri, quòd induebant veſtes longas ac talares, καὶ τὴν κόμην ἀνεδοῦντο μίτραις, & comam religabant mitris, & barbam raſitabant, exiſtimatos fuiſſe ſequioris ſexus. Licuit tamen & viris ferre mitram, ſi non muliebrem, at muliebri ſimilem, ſed noctu, & comitem ſomni. Nimirum, mitra quoque ſignificavit pileum nocturnum. Id conjicio ex hoc loco,

ἐκ ὁμιλ. χολ.

ᾔτησα ὕδωρ εἰς ὄψιν. νιψάμενος πρότερον τὰς χεῖρας, εἶτα τὴν ὄψιν ἐναψάμενος, ἀπεμαξάμην, ἀπέθηκα τὴν μίτραν, petii aquam ad oculos. Lavo primum manus, deinde oculos lavi, abſterſi, depoſui mitram. Porrò quia muliebribus mitris plerunque adduntur flores, eas vocarunt πολυανθέμους; floridas, florentes, corollis & coronis inſignes.

ἐν πυρρίχ.
Etymol. αἰολομίτρ.
Ariſtoph. Θεσμοφ.

Et αἰολομίτρην vocarunt ποικίλην μίτραν ἔχοντα, eum qui verſicolorem mitram haberet. Hinc quoque μιτροφορεῖν, quod apud Ariſtophanem eſt muliebrem in modum caput ornare,

Ἐμιτροφορεῦντο καὶ διεκίνουν ἰωνικῶς.

mitrabantur & verſabantur Jonicè. Hinc χρυσόμιτρις, quo epitheto Oppianus Dianam ornavit,

Oppian. κυνηγ. lib. 2.

Παρθένι χρυσόμιτρε, & χαλκεομίτρης.

æreo baltheo inſignis. Hoc epitheto donatus eſt Euelpor ille apud Q. Calabrum,

Q. Calab. lib. 1.

Κτεῖνε γὰρ ἐσσυμένως Εὐήνορα χαλκεομίτρην.

Etymol. μίτραι.

Interfecit illico Euenorem æreo baltheo conſpicuum. Interdum mitra eſt corona plexa è faſciis. In uſu tamen eſt ut omnis corona vocetur μίτρα, inquit author etymologici. Quandoque hæc dictio ſignificat laminam ferri, ut ſupra dixi è Suida & Heſychio. Homerus,

Hom. Iliad. δ.

Μίτρης θ' ἣν ἐφόρει ἔρυμα χροὸς, ἕρκος ἀκόντων.

Laminam quam portabat tutamen corporis, ſeptum telorum. Hanc eandem vocat δινήεντα πολεμιστὴν, motu facilem bellatoriam, nempe

nempe diverſam ab illis quæ ſunt æreæ ante pudenda, ut mox dicam. Nimirum, aliæ ſunt mitræ æreæ latæ, quibus ſuccincti ſunt Salii galeas æreas ferentes, inquit Plutarchus. Hinc Græci vocarunt *Plutarch. Numa.* ἀμιτροχίτωνας ἀζώστους, ἢ μίτρᾳ καὶ θώρακι μὴ χρωμένους, diſcinctos aut thorace minimè utentes. Ergo & μίτρην interpretantur balteum, ut in his verſibus, *Etymol. ἀμιτροχίτωνας.*

Δῶκε δ' ἄρα Σθενέλῳ βριαρὴν κόρυν Ἀστεροπαίου
Χαλκείην, καὶ δοῦρε δύω, καὶ ἀτειρέα μίτρην. *Q. Calab. lib. 4.*

Steneleo autem dedit gravem Aſteropæi caſſidem Ex ære, & haſtilia duo, & durabilem balteum. Hinc μιτροῦσθαι, quod eſt armari, tegi, protegi. Strabo de Luſitanis, μιτρωσάμενοι δὲ τὰ μέτωπα μάχονται, *Strabo l. 3.* mitratis, ſeu ferratis frontibus pugnas ineunt. Indos quoque mitrari, id eſt armari, idem ſcriptor tradit. Apud hunc ipſum Strabonem *Strabo lib. 15.* legimus, τὰς ναῦς κατεσκευασμένας ἀμφοτέρωθεν ἐγκοιλίων μιτρῶν χωρίς, naves paratas utrinque abſque cavis mitris, non mitratas, hoc eſt, intectas, & nullo ſuperimpoſito interiori tabulato. Fuit quoque mitra faſcia ſeu lamina quæ pectus muliebre tuebatur, qualis illa in quam Medæa condidit φάρμακον Προμήθειον, venenum è radice Promethei,

Τὸ ῥ' ἥγ' ἐξανελοῦσα θυώδεϊ κάτθετο μίτρῃ,
Ἥ τε οἱ ἀμβροσίοισι περὶ στήθεσσιν ἔεργο. *Apollon. Rhod. l. 3.*

Hunc hæc decerptum odoratæ impoſuit mitræ, Quæ ei circa divinum pectus conſerta erat. Et alibi, eodem libro,

Προπρὸ δ' ἀφειδήσασα θυώδεος ἔξελε μίτρης *Etymol. μίτρα.*
Φάρμακον.

Atque illico non ultra cunctata eduxit ex odorata mitra venenum. Eſt ergo hæc mitra texta è filo. Sed alia interior ferebatur ærea in ima parte ventris, majoris ſecuritatis gratia. Et verò mulieres primò parturientes dicuntur ſolvere zonas, hoc eſt, haſce mitras quas Dianæ ſuſpendebant. Et Athenis fuit ædes Dianæ λυσιζώνης, ſolventis Zonam, ſeu mitram. Alcimedes hæc ſunt verba apud Apollonium Rhodium, *Apollon. Rhod. l. 1.*

—— ᾧ ἔπι μούνῳ
Μίτρην πρῶτον ἔλυσα

ſub quo uno mitram primùm ſolvi. Apud hunc ipſum poëtam Medæa advoluta genibus Aretæ, ait ſe nulla mala libidine impulſam è domo patris aufugiſſe; atque adeò ſibi adhuc mitram manere; hoc eſt, virginitatem eſſe inlibatam;

—— Ἔτι μοι μίτρη μένει, ὡς ἐνὶ πατρὸς *Apollon. Rhod. l. 4.*
Δώμασιν, ἄχραντος καὶ ἀκήρατος.

Etiam mihi mitra manet, ut in patris ædibus immaculata, & incorrupta.

CAPUT

CAPUT XXI.

Mitra eſt in muliebri mundo. κροκωτὸς quid. Mitra geſtamen Bacchi. Bacchæ mitratæ. Mitella, mitrula. Mitra corona regia. Mitra faſcia. Mitra diadema Epiſcopale & Pontificium. Sacerdotes mitrati Flamina & Flamines. Saliorum apices. Significatus mitræ Epiſcopalis. Pileus cornutus. Mitra indices ſordium & infamiæ. Corona pœnitentiæ.

HI mitræ ſignificatus etſi apud ſcriptores ſunt advertendi, tamen frequentiùs mitra ſignat ornamentum, ſive tegmen capitis muliebris, ut multis exemplis demonſtratum eſt, quibus addo verba M. Tullii, *P. Claudius, inquit, à crocota, à mitra, à mulieribus ſoleis, purpureiſque faſciolis, à ſtrophio, à pſaltrio, à flagitio, à ſtupro eſt factus repente popularis.* Quibus in verbis mitram in muliebri mundo numerari, manifeſtum eſt. Quæ ſanè verba M. Tullius ſumpſit ab Ariſtophane, cujus locum propè Latinè vertit,

Cic. de aruſp. reſp. — *Ariſtoph. Θεσμοφ.*

Ἵνα μὴ κροκωτοῖς καὶ μίτραις γέρων ἀνὴρ
Γέλωτα παρέχω,

ne crocotis & mitris vir ſenex indutus, aſpicientibus ſim ludificatui. Porrò κροκωτὸς eſt γυναικεῖον φόρημα, ſive etiam Διονυσιακὸν, muliebre geſtamen, ſive Dionyſiacum. Saltem ſi non fortaſſe ipſius Bacchi, at certè Sileni illius qui ſecundas à Baccho partes agit in ejus exercitu. Hic enim ἐπ' ὄνου τὰ πολλὰ ἱππάζει ἐν κροκωτῷ aſellum ut plurimùm equitat amictus crocoto. Qua de re videnda eſt illa concio quam Apollonius Tyanæus habuit apud Athenienſes, κροκωτοὶ δὲ ὑμῖν καὶ ἁλουργία, καὶ κροκοβαφία τοιαύτη πόθεν; crocoti autem vobis & purpura, & in croco tincturæ unde? Ergo & Ariſtophanes, & Ariſtophanis imitatione M. Tullius ſcitè agglutinarunt crocotam, ſeu crocotum mitræ. Verùm mitra eſt quoque geſtamen Bacchi. Statius de Baccho,

Lucian. Bacch. — *Philoſtrat. in vita Apoll. l. 4.* — *Stat. lib. 1. Achil.*

——— *ſerta comis mitramque levat.*

Certè Plinius loquens de Jove parturiente Bacchum, facit eum *mitratum, & muliebriter ingemiſcentem inter obſtetricia Dearum.* Quid mirum, Bacchum geſtare mitram, cùm ipſe non ſolùm ſit mas, ſed & femina? Id quod antiquitas ideo finxit, ut oſtenderet hunc Deum non tam effeminare viros, quam mulieribus addere fortitudinem. Ipſe quidem Bacchus, ut alibi dico, κερασφόρος, βότρυσιν ἐστεφανωμένος, μίτρᾳ τὴν κόμην ἐστὶν ἀναδεδεμένος. Unde corniger, racemis coronatus, mitra comam habet redimitam. Unde ut dixi,

Plin. l. 35. c. 11. — *Ariſtid. Διον.* — *Lucian. Bacch.*

&

& vocatus eſt θηλύμιτρος ἄρχων princeps effœminatus,& mitratus. Porrò hæc Bacchica mitra fuit nivea & cornuta. Valerius Flaccus, *Val. Flacc. lib. 2.*

Reſpiciens teneat virides velatus habenas,
Ut pater, & nivea tumeant ut cornua mitra,
Et ſacer ut Bacchum referat ſcyphus.

Hujus Bacchicæ mitræ frequens mentio. Sophocles eam vocat auream, & ipſum Bacchum τὸν χρυσομίτραν. *Sophocl. Oed. tyr.* Enimvero quòd Bacchici illi cœtus potiſſimùm conſtabant è feminis lymphatis, quibus ipſe Bacchus præerat, furoriſque dux erat, ut & numinis & Baccharum habitus conſimilis eſſet, & quòd ipſe Bacchus fœmina, non utique mirum, ſi mitram ſumpſit. Ergo & hoc ſenſu Liberi patris proprium fuit μιτρῶσθαι. *Strabol. 15.* Vertumni apud Propertium hæc ſunt verba, *Propert. lib. 4. de Vertum.*

Cinge caput mitra, ſpeciem furabor Iacchi;
Furabor Phœbi ſi modò plectra dabis.

Quòd autem Bacchæ eſſent mitratæ, diſcimus è loco Euripidis, apud quem is qui Pentheo dicit ſe adornaturum ipſum in muliebrem modum, ut Baccharum & Mænadum cœtui intereſſe poſſet interroganti Pentheo qua ipſum veſte indueret, reſpondit,

κόμην μὲν ἐπὶ σῷ κρατὶ ταναὸν ἐκτενῶ. *Euripid. Bacch. actu 3.*

Prolixam capiti tuo inducam comam. Rurſus Pentheus interrogat, quiſnam alter ipſius ornatus futurus ſit,

τὸ δεύτερον δὲ σχῆμα τοῦ κόσμου τί μοι;
Α'γ. Πέπλοι ποδήρεις· ἐπὶ κάρᾳ δ' ἔσται μίτρα.

Altera ornatus ſpecies quænam erit mihi? Veſtes talares. In capite autem erit mitra. A mitra fit mitella. M. Tullius, *Deliciarum cauſa & voluptatis non modò cives Romani, ſed & nobiles adoleſcentes, & quoſdam etiam Senatores ſummo loco natos non in hortis aut ſuburbanis ſuis, ſed & Neapoli in celeberrimo oppido cum mitella ſæpe videmus.* *Cic. pro C. Rabirio Poſth. orat.* Et Apulejus, *Die ſequenti variis coloribus induſiati, & deformiter quiſque formati, faciem cœnoſo pigmento deliti, & oculis obunctis graphicè prodeunt, mitellis & crocotis, & carbaſinis, & bombicinis injectis.* *Apul. Metam. lib. 6.* Hinc quoque mitrula apud Solinum loquentem de baſiliſco, *Serpens eſt pene ad ſemipedem longitudinis, alba quaſi mitrula lineatus caput.* *Solin. c. 30.* Neque verò mitra tantùm facta eſt Bacchica, & integumentum divini capitis, ſed, ut Suidas & Heſychius ajunt, ſignavit quoque diadema, id eſt, coronam regiam. Id ea re factum eſt quòd mitram priſci vocarunt faſciam. Q. Calaber loquens de vulnere Teucri, ait illud à medicis faſcia fuiſſe obligatum, *Q. Calab. lib. 4.*

—— ἀμφὶ δὲ μίτρην
Δήσαντ' ἐνδυκέως.

& faſciam circùm ligant diligenter. Et apud Herodotum referente Sto-

Stob. πε. ἵππος.

te Stobæo, ὡς δ' χειρὸς ἀντίληψιν. εἴλιγμα μίτρης ἐδέσμευσε, ut verò manu comprehenderet circumvolutionem mitræ ligavit. At cùm priſcum diadema nihil aliud fuerit niſi facia; non mirum eſt, mitram, qua dictione ſignatur faſcia, ſumptam pro inſignio regio.

Agath. lib. 3.
Philoſtrat. in vita Apoll. lib. 2.

Enimuero Agathias inter inſignia regia, quibus Juſtinianus circumdedit Zarem regem Lazorum, nominat mitram auro, lapilliſque diſtinctam. Cùm quidam Satrapa propter magna benificia à rege quodam Indico accepta mitram auream variis gemmis ornatam capiti ejus imponere vellet; Ego, inquit Rex, ſi ex illis eſſem qui talia amant, nunc tamen præſente Apollonio, ea repudiarem. Unde manifeſto apparet, ibi mitram ſumi pro regio capitis inſigni. Ergo non abſurdè nec impropriè noſtri hac eâdem appellatione donarunt ipſum diadema Pontificium.

Plati in Paſch. II.

Tradit Platina, Paſchalem II. indutum purpura, inſignitum mitra, inſidentem equo albo perductum fuiſſe ad ædem Laterani. Ibi ſediſſe ſede Pontificia. Idem de Paulo II. ait, eum magnificentia paratus ſuperaſſe deceſſores ſuos, præcipuè in regno ſeu mitra. Sed de hoc diademate Pontificio alibi dico. Quippe inter inſignia Pontificis agnoſcimus & mitram & diadema, quæ hodie unico texto ita ſunt comprehenſa, ut nihilominus utriuſque dignitas integra maneat, nec alterius majeſtas alterius ſanctitati quicquàm detrahat. Hodiernus ergo mitræ uſus deſumptus videtur ab ſublimi illo inſigni capitis Aaronis ſummi ſacerdotis; Ne & in hac parte minùs illuſtre eſſet Euangelicum miniſterium quàm priſcum illud legale.

Plutarch. ſymp. 4. probl.
Philo πε. β. Μωσ.

Plutarchus Hebræorum ἀρχιερέα mitratum facit. Sed quid hoc ſit à nemine explicatiùs & veriùs traditur quàm à Philone. Is enim deſcribens ornatum capitis ſummi ſacerdotis diſertim diſtinguit πέταλον laminam à mitra. Mitra enim, inquit, erat ſub petalo id eſt lamina, ne lamina, quæ erat aurea, caput tangeret. Deinde ſubjicit, additam fuiſſe laminæ cidarim, id eſt, ſuperiorem partem Pontificiæ coronæ. Cæterùm vel hinc omne Chriſtianum nomen intelligere oportet, quàm præclarè ſecum actum ſit, cui dati ſunt paſtores animarum inſignes candida, fulgida, ſalutari mitra; Quæ ſucceſſit in locum feralis illius, quæ tegebat dira illa cipita infernalium dæmonum. Poſtremò, cujus ſalutaris fulgor expunxit umbras mitræ illius Aaronicæ.

Tertull. lib. adu. Iud. de ſec. adu. Chriſti.

Et verò hæc eſt illa ipſa mitra, qua Tertullianus Chriſtum facit mitratum, quanquam ſenſu myſtico. *Dehinc*, inquit, *ſpoliatus priſtinas ſordes, exornatus podere & mitra, & cidari munda, id eſt, ſecundi adventus; quoniam gloriam & honorem adeptus demonſtratur.*

Nicephor. lib. 4. c. 17.
Plati. in Eug. IV.

Et hæc propriè eſt mitra Epiſcopalis, ſeu Pontificia, qualem geſtavit Sylveſter, linea & candida. Hanc ipſam Eugenius IV. ex urbe Avinione Romam allatam magna veneratione geſtavit adiens

ædem

ædem Sancti Joannis Lateranenſis. Hujus epiſcopalis mitræ forma deſumpta videtur ab illa priſcorum ſacerdorum mitra. Nam & ſacerdotes mitra redimitos legimus. Apud Coos ſacerdos Herculis indutus veſte muliebri, & caput evinctus mitra accedit ad rem ſacram. Apud Indos illi qui vocabantur ſapientes μίτραν ἀναδῦν λευκολίνῳ, redimiuntur alba mitra, Atque adeò illi quos ſupra dixi στεφανηφόροι, hoc eſt majores Sacerdotes non ſolùm fuerunt coronati, ſed & geſtarunt pileos, inſignia ſacerdorii. Hi pilei Romæ vocabanrur flamina, quaſi filamina. Et Flamines erant ſacerdotes geſtores hujus inſignis ſive apicis. His nec eſſe capire nudo, nec ſine apice ſub divum prodire fas fuit. Ea re apicem geſtabant qui filo regebatur, hoc eſt, quodam lanæ velamine. Id Plutarchus docet. Vocabant, inquit, priſcos Flamines à coronariis ſive caput redimientibus pileis, ſic enim vetto ἀπὸ τῶν στεφανηρίων πίλων, quos geſtant circum capira. Salii quoque geſtabant ſuos apices, hoc eſt, virgam quæ eſt in ſummis ipſorum pileis; in cujus extremitate aliquantum lanæ eſt. Et ideo Virgilio ſunt lanigeri apices,

Plutarch. κεφαλ. ἐκλω. κα-ταγρ. Philoſtrat. in vita Apoll. l. 3. Plutarch. in Numa. Halic. l. 2. Virgil. 8. Æneid.

> *Hic exultantes Salios, nudoſque Lupercos,*
> *Lanigeroſque apices, & lapſa ancilia cœlo*
> *Extuderat.*

Hunc apicem Servius ait, ob Aſcanio apud Albam primùm ſtaturum fuiſſe. *Inde dictus apex*, inquit Feſtus, *quòd comprehendere vinculo antiqui apere dicebant. Unde aptus is qui convenienter alicui junctus eſt.* Hi quoque pilei dicebantur κυρβασίαι, & apud Perſas tiaræ. Sed de his infra dico. Apicum meminit Latinus Pacatus, *Quid ego*, inquir, *referam pro mœnibus ſuis feſtum libere nobilitatis occurſum? conſpicuos veſte nivea ſenatores? reverendos municipali purpura Flamines? inſignes apicibus ſacerdotes?* Habitus certè fuit multæ venerationis, quique demonſtrabat caput ejus qui & miniſterio & ſanctitate præcelleret; cujuſmodi eſt hodierna Pontificalis mitra de qua nunc ago; quam & niveam, & bicornem, & parulo curvamine inſignem aſpicimus, ut præcipuum Epiſcopalis, ſive Pontificiæ ſanctitatis inſigne, præcipuum, inquam; quia præter mitram adeſt annulus, cappa, galerus, & illud cui nomen rochetum Romanum. Quippe his omnibus cuipiam conceſſis, eidem epiſcopatus cenſetur eſſe conceſſus; detractis, ablatus. Id quod accidiſſe memorant Hugoni epiſcopo Cadurcenſi, qui ab Joanne XXIII. coactus eſt abdicare ſe epiſcopatu. Cujus rei indubium argumentum fuit detractio horum inſignium. Qui attentiùs inquirunt in ſignificatus hujus Epiſcopalis mitræ, quam ipſi cidarim bicornem vocant, ajunt hinc ſignificari ſcientiam utriuſque teſtamenti. Id quòd quàm convenienter & quàm verè

Serv. in l. 2. Æn. Feſt. apex. Lat. Pacat. in Panegyr. Platin. in Ioan. xxiij. Syntag. jur. l. 15. c. 12.

dicatur, ipſi qui iſta commentantur, viderint. Equidem non omne Epiſcopale munus in ſcientia colloco; ſed & partem in ſanctitate morum. Hac enim ſi Epiſcopus nitet, ſi hoc decore conſpicuus ſuo gregi præit, ſi inquam, factis vitaque docet, tunc verò maximam partem tanti muneris impleverit. Et hoc ipſe quidem puto luculenter ſignificari illo duplici cornu, ut unum ſit ſanctitatis, alterum doctrinæ. Tale quidpiam credibile eſt demonſtraſſe illum priſcorum ſacerdotum apicem, ſive pileum cornutum. Neque enim ſola mitra Bacchi fuit cornuta, verùm etiam ex aliorum numinum ſacerdotibus quidam hoc inſigni cornuto conſpicui

Sil. Ital. lib. 15. fuerunt, ut de Nabide Ammonis ſacerdote canit Silius Italicus,

> *Ardebat gemma Garamantide cœrula veſtis,*
> *Ut cùm ſparſa micant ſtellarum lumina cœlo.*
> *Et gemmis galeam clypeumque accenderat auro.*
> *Caſſide cornigera dependens infula ſacros*
> *Præ ſe terrores, divumque ferebat honorem.*

In mitra præter cornua aſpicimus oram denticulatæ aſperitatis, ne ab quoquam, cui id juris non eſt, impune tangi aut contrectari poſſit. Et hæc quidem dici poſſunt de hac ſive Epiſcopali, ſive Pontificia mitra. Cæterùm, ut alibi dico quaſdam eſſe coronas infamiæ, ita quoque quædam ſunt mitræ indices, aut etiam exprobratrices ſordium, dedecoris, ignominiæ; eodem, ſcilicet, exem-

Tertull. lib. de pallio. plo quo Tertullianus *pugilem Cleomachum inter fullones Novianos coronandum ait.* Mater Æneæ Pii Pontificis Maximi, cùm propinqua partui per quietem vidiſſet ſe peperiſſe partum mitratum, non deſtitit vereri ne illud eſſet dirum aliquod omen, ſignumque futuræ infamiæ, donec filium cognovit ad Epiſcopalem dignitatem evectum fuiſſe. Nempe, more à priſcis ſæculis ad hoc noſtrum derivato, & hodie quidem receptiſſimo nebulones & impoſtores ſolent inſigniri mitra picta, μιτρῶσαι, & catamidiari; taleſque

Etymol. περιπηλακισθέντα. exponi oculis, vocibus, ludibriis multitudinis; eo planè pactoquo Athenienſes eum qui in aliquo delicto deprehenſus eſſet cœno unguentes publicabant. Dicerem de pileis & galeris Cardinalium, ſi aut inter ſacras coronas connumerari poſſent, ac non potiùs eſſent inſignia dignitatis ampliſſimæ; aut ſiquid in iis eximium eſſet ac notabile extra decus purpuræ, cujus honos eſt notior & celebratior, quàm ut hîc longiori executione opus habeat. Coronis pietatis ſive ſacris non immeritò adnumero coronam pœnitentiæ, quæ eſt propria Chriſtianæ pietatis. Hujus coronæ meminit Hieronymus in his verbis, *Hæc omnia quaſi per pulcherrima ſcripturarum prata diſcurrens in unum locum volui congregare, & de*

ſpecio-

ſpecioſiſſimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ, quam impo-nas capiti tuo. *Hieron. ep. l. 2. ep. 10.*

CAPUT XXII.

Inſula quid. Vitta quid. Vittæ virginales, matronales, crinales. Vitta fronde circumvoluta. Inſula proprium inſigne ſacerdotis. Inſulæ magiſtratuum. Inſulæ oſtentatæ ab obſeſſis, & ab legatis.

INſularum & vittarum ſæpe facta mentio monet me, ut quid inſula ſit, quid item vitta, propriùs diſpiciam. Nempe cognatio & promiſcuus uſus harum vocum rem per ſe claram ſæpe obſcurat. Servius ait, *Inſulam eſſe faſciam in modum diadematum, à qua dependent vittæ ab utraque parte.* *Serv. in lib. 3. Æn.* Quibus verbis utramque ita deſcribit, ut nulli errori locum relinquere videatur. Hinc enim perſpicuum eſt, aliud eſſe inſulam, aliud vittam; ſiquidem ex inſulis dependent vittæ. Et hactenus equidem Servio aſſentior, niſi quod parum explicatè rem tradit. Nam & vitta dici poteſt faſcia ſeu faſciola, ἀνάδημα, διάδημα. Verus ergo eſt Servius cùm inſulam ait eſſe faſciam. Sed hoc nimis jejunè dictum. At cùm addit, in modum diadematum, aliquid dicit; ſed ne hîc quidem quantum ſit ſatis; Et id quoque perplexè. Ergo ut res tradatur enodatiùs, ajo inſulam eſſe latiorem faſciam, eamque laneam & albam, quæ ambit eam capitis partem quæ capillo tegitur, ab uno tempore pertingens ad alterum; & utrinque adſtricta ac dependente vitta. Quod inſula ſit faſcia, Servius diſertim tradit. Quod ſit latior, id quoque colligere licet è verbis ejuſdem Servii, *in modum diadematum*; ſiquidem diadema quò conſpectius eſſet, latius fiebat. Quod eſſet lanea, id verò docent hæc verba Virgilii, *Virgil. l. 3. Georg.*

Lanea dum nivea circumdatur inſula vitta.

ubi ſcio, pro *lanea*, vulgo legi *linea*. Sed ego contra conſenſum exemplarium audeo ſcribere *lanea*. Id facio adductus authoritate Statii, cui hæc lanea faſcia ſunt vellera, ubi deſcribit Mercurium ſumpſiſſe vultum, vocem, cultum, habitum Tireſiæ vatis, *Stat. lib. 2. Theb.*

Tireſiæ vultus, vocemque & vellera nota
Induitur.

At quod hæc quæ ipſe vocat vellera, id eſt lanam, eſſet illa ipſa inſula, qua ſacerdotes & vates, ipſe in primis Tireſias, inſigniri ſolitus eſſet, docent illa quæ ſequuntur,

—— manſere comæ, propexaque mento
Canicies, pallorque ſuus.

id

id eſt, vultus quidem Tireſiæ, colorque manſit idem & verus & ſuus. Sed inſigne ſacerdotii quo maximè, ut ſacro ſymbolo Mercurius id agebat ut regem impelleret ad bellum, falſum fuit & ſimulatum. Ideoque addit,

—— ſed falſa cucurrit
Infula per crineis, &c.

id eſt, illico iſti ſimulato Tireſiæ caput velari cœpit infula. Et paulò poſt hanc ipſam infulam iterum vocat vellera. Hoc, ſcilicet, vocabulo ut pereleganti doctiſſimus poëta delectatus addit,

—— ramos ac vellera fronti
Diripuit.

Stat. lib. 6. Theb. Quod infula eſſet alba, è Statio quoque verum apparet,

Concolor eſt albis & caſſis & infula criſtis.

Et alibi,

Stat. lib. 4. Theb. *Albaque puniceas interplicat infula criſtas.*

Quòd eam capitis partem, quæ capillo tegitur, ambiret, id verò planum fit ex eo loco Statii, quem paulò ante citavi,

—— ſed falſa cucurrit
Infula per crineis.

Prudent. lib. 2. contra Symmac. tum è Prudentio,

Interea dum tota vagor ligat infula crineis,
Fataleſque adolet prunas innupta ſacerdos?

Quod infula utrinque eſſet adſtricta vittis, id quoque liquet è Prudentio,

Prudent. periſteph. *Mirè* [alii, opinor, meliùs legunt Mitra] *Infulatus feſta vittis tempora*
Nectens.

id eſt, vittis nexis, aut aſſutis infulæ apud tempora. Certè vittas eſſe inventas adſtringendæ ei rei, quæ ipſis proxima eſſet, docet earum uſus. Et coronis quidem adſtringendis adhibitas fuiſſe diſcimus ex

Plin. l. 18. c. 2. hoc loco Plinii de Romulo loquentis, *Huic certè, ab Acca Laurentia nutrice ſua ſpicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in ſacerdotio pro religioſiſſimo inſigni data.* Et à viris doctis jamdiu obſervatum eſt, alias fuiſſe vittas virginales, alias matronales, quibus utræque capillum religabant. Una dictione dicebantur crinales,

Virgil. 7. Æneid. *Solvite crinales vittas, capite Orgia mecum.*

Et paulò poſt,

—— induit albos
Cum vitta crineis.

Quod ex infulis utrinque dependerent vittæ, id quoque diſcimus è Servio; & Statius innuit his verbis,

—— glaucaque innexus oliva

Vitta-

Vittarum provenit honos.

ac ſi dicat, vittas naſci ac manare ex utraque infula. Et, videlicet, illæ ſunt, quas Prudentius vocat phaleras vittarum, *Prudent. lib. 2. contra Symm.*

—— *ſedet illa verendis*
Vittarum inſignis phaleris.

Ergo infula ſacerdoti idipſum eſt quod diadema regi. Virgilius deſcribens necem Pantheu, qui eſſet ſacerdos Apollinis, ait, *Virgil. 2. Æneid.*

—— *nec te tua plurima Panthu*
Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.

perinde ac ſi Martem accuſet impietatis qui infulato ſacerdoti vitam eripere non dubitavit. Cæterum ut è regia corona, ſive diademate dependent lemniſci, ita ex infula vittæ. Ut lemniſcis corona involvebatur, ita infulati, ut ſic loquar, vittæ circumvolvebatur frons oleæ, aut etiam lauri. Statius,

—— *glaucaque innexus oliva*
Vittarum provenit honos.

id eſt, utrinque ex infula cœperunt dependere vittæ, quibus innexa & intorta fuit olea. Quod laurus quandoque vittæ eſſet implicita, conjicio è loco Martiani Capellæ, *Subdendæ tamen*, inquit, *Clario fidibus perſonanti, atque inter ſerta laurigera infularum lubrico, implexoque crine.* Ibi enim infulas apparet ſumi pro toto hoc capitis ſacerdotalis cultu qui conſtabat ex infula & vittis. Enimvero hoc totum velamen, cui proprium nomen infula; Illud quoque vittarum additamentum quod frontem ac tempora circumdabat, & infulam utrinque adſtringebat, tum illæ frondes, quæ utrique & infulæ & vittæ colligabantur, & intorquebantur, ille, inquam, omnis ornatus tam venerabilis, tam ſacer & auguſtus quandoque unica infulæ dictione continebatur. Statius, *Martian. Cap. lib. 1.*

Concolor eſt albis & caſſis & infula criſtis.

Id quod verum eſſe liquet è loco Silii Italici, ubi is facit infulam dependentem è caſſide Nabidis ſacerdotis Ammonis. Neque enim infula propriè dependebat, ſed vittæ infulæ additæ. Silius tamen eum omnem ornatum unica dictione infulæ complexus eſt. *Sil. Ital. lib. 15.*

Caſſide cornigera dependens infula ſacros
Præ ſe terrores, divumque ferebat honorem.

id eſt, ea pars infulæ cui nomen vitta, aſpiciebatur præter caſſidem, & ſicuti exiens è caſſide. Certè non ſolum apud poëtas, ſed & apud alios ſcriptores infulatus ſæpe ſignat utrumque & infulatum & vittatum. Contra, vittatus quoque ſumitur pro utroque, infulato, ſcilicet, & vittato. Prudentius,

 Vitta-

Prudent. in apoth.

Vittatus de more ſenex, manibuſque cruentis
Tractabat trepidas lethali frigore fibras.

ubi manifeſtum eſt, vittarum ſacerdotem dici eum, qui & infulatus ſimul & vittatus eſſet; quomodo vitta quoque unica dictio ſignificat vittam & infulam, ut apud Virgilium, ubi poëta ſacerdotibus caſtis & piis, doctis item viris, & bene de patria meritis tribuit vittas.

Virgil. 6. Æneid.

Quique ſacerdotes caſti, dum vita manebat;
Quique pii vates, & Phœbo digna loquuti.
Inventas aut qui vitam excoluêre per artes;
Quique ſui memores alios fecêre merendo;
Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.

Cæterùm ut reges vix unquam diademata ponebant, ita vix unquam ſacerdotes ſuas infulas, ut propria & perpetua inſignia ſacerdotii; ac ne armati quidem, & manu hoſtem provocantes. Statius de ſacerdote Apollinis,

Stat. lib. 7. Theb.

——ſacrumque Lycorea Phœbo,
Invitus [ſupple merit] *jam fraxineum dimiſerat haſtæ*
Robur, & excuſſis apparuit infula criſtis.

Nempe hic ſacerdos Apollinis ita fuit infulatus; ut eadem quoque eſſet galeatus. Ergo galeæ infula aptata fuit; aut veriùs ſub galea, ſub criſtis & cono ejus infula latuit. Et verò, decuſſa capiti galea, inſigne ſacerdotis apparuit, quod ita capiti fuit aptatum, ut, non una cum galea dejectum ſit. Idem Statius Amphiarao cum caſſide dat infulam,

Stat. lib. 6. Theb.

Ipſe habitu niveus; nivei dant colla jugales,
Concolor eſt albis & caſſis & infula criſtis.

Neque verò infulæ, cujuſmodi eas deſcripſi, ſolùm ornarunt capita ſummorum ſacerdotum, ſed & ſummorum magiſtratuum, ut Romæ Conſulum. Jornandes, is qui ſcripſit librum de ſucceſſoribus, ubi leguntur ipſiſſima verba & ſententiæ puriſſimorum ſcriptorum, è quibus ſua conſarcinavit; quibus ubi deſtituitur, cùm, inquàm, pervenit ad citeriora, & proxima ſuo ſæculo tempora, tum verò è Latino totus recipit ſe in Gothum: Is ergo Jornandes memorans, exactis regibus urbem Romam fuiſſe ſub auſpiciis Conſulum, ait, *Poſtremò, Superbi illius importuna dominatio nonnihil, imò vel plurimùm profuit. Sic enim effectum eſt, ut agitatus injuriis populus cupiditate libertatis incenderetur; mutataque regali dominatione, ad Conſulum infulas ſe conferret.* Infulæ quandoque nulli capiti aptabantur, ſed manibus geſtabantur, oſtendebantur, proferebantur. Quippe qui eas ita tractabat aut proferebat, ſibi quadam veneratione mixtam miſerationem conciliabat. Ergo & à lega-

Jornand. in lib. Succeſſ.

à legatis ſupplicibus manu ferebantur & tutelæ, & miſerationis, & venerationis cauſa, ut apud Virgilium, *Virgil. 7. Æneid.*

—— ne temne quod ultro

Præferimus manibus uittas, ac verba precantum.

Obſidio preſſi hoc quoque ſigno pacem expoſcunt. Tacitus, *Velamenta & infulas pro muris oſtentant.* Livius quoque referet, navem velatam infulis & ramis oleæ Scipioni occuriſſe in portu Carthaginis. Nempe, qua religione tuti erant illi, qui vel ipſis hoſtibus protendebant *ἱκετηρίαν*, eadem protegebat illos, eaque loca quæ iſtis & velamentis & infulis erant inſignita. Infulæ quoque videntur fuiſſe additamenta diadematis regii. Qua de re hæc Firmicus, *Facietque claros & coronarum infulis adornatos.* Certè tales hodierno die aſpiciuntur dependere è diademate Pontificio, de quo infra dico. Et hæc quidem viſum eſt tradere de iis coronis quas pietatis, aut ſacras nomino, eas ob cauſas quas ſupra memoravi.

Tacit. lib. 9. Annal.

Liv. lib.

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER QUINTUS,

Qui eſt de Coronis virtutis.

CAPUT PRIMUM.

Etſi virtutis præmium in ipſa virtute poſitum eſt, tamen accendendis hujus amore mortalibus inventa ſunt alia, quibus quoque nomen eſt præmiis. In his primum eſſe coronæ locum, & hic & ſequentibus capitibus planum fit. Corona virtutis. Vitia coronata. Fama & æternitas coronatæ. Singulæ virtutes coronatæ.

HUc uſque duorum generum coronamenta texui eo ordine quo in mea coronæ definitione collocata ſunt, lætitiæ & pietatis. Lætitiæ coronas vocavi non ſolùm conviviales, ſed & eas quas circumvolitantes Cupidines impulſu Veneris varias ob cauſas amantium capitibus imponunt. Si quæ aliæ his adfines, ſimileſve ſunt, aut his commodè inſeri potuerunt, harum quoque idoneis locis eſt à me facta mentio. Et hæ quidem omnes tribus primis libris continentur. Altero loco eas, quæ pietatem reſpiciunt, collocavi; hiſque indidi nomen ſacris quod ſacrificiorum ſolennitatibus adhiberentur. Neutræ fortaſſis tanti ſunt, ut, ſi nullæ præter ipſas coronæ forent, aut ſi in his unis omne coronarum momentum aut decus eſſet, tantum mihi laboris exantlandum fuerit. Etſi hoc genus coronarum, & quicquid ad hanc executionem pertinet, non ſum neſcius plurimi fieri

fieri à Grammaticis, iiſque omnibus qui omnia priſca rimantur & admirantur. Ut ut eſt, non me ſuſcepti ac prope dimidiati operis pœnitet, ſi non ob aliud, at ſaltem vel propter hoc unum, quòd illis veluti ductricibus ad has perveni, quæ ſuſpiciuntur non eo tantùm quòd ſunt coronæ, ſed quòd, cùm hoc ſint, eædem ſunt præmia virtutum. De his ut agere incipiam, præfari libet, Nulla unquam tanta barbarie humanitatem deformatam fuiſſe, ut ubivis gentium ſi non plures, at perpauci, at unus aliquis ſit repertus virtutis amator, admirator, ſectator. Enimvero hominum animis hæc opinio penitus inſedit; Unam virtutem ſuos numeros habere, hanc nullis damnis decreſcere, nullo quamvis gravi pondere deprimi, nulla vi obrui, nullis adverſis neque frangi neque debilitari. Quin potiùs hanc unam inter dura roborari, inter aſpera eniteſcere, inter infecta integraſcere. Ea re ajunt virtutem vix unquam incedere per plana, declivia, tuta; ſed promptè ſubire ardua, fortiter ac feliciter perrumpere clauſa, animoſè perfringere obſepta, invia, terribilia; videlicet inter ruinas infragilem, inter fluctus immobilem, inter media tela innumerabilem. Talem, tantamque, eliſis omnibus impedimentis, demum cœlo ut ſua ſede recipi, ac proinde excipi complexu æternitatis. Addunt ſapientiæ profeſſores, Virtutis eam eſſe pulchritudinem, quæ ſi mortalibus oculis tam facilè conſpici poſſet, quàm & mente concipi, & ejus effectus manu tangi, ſui amore humana pectora mirabiliter incenſuram fuiſſe. Certè ſi mortales ab ea ſe conſpici putarent, ſi, inquam, mutui aſpectus interventu ab illa quoque ſe amari intelligerent, omnes, rejectis, atque adeò projectis omnibus ſarcinis, quà illa præit agminatim ſequerentur. Sed quòd hîc quidem plurimùm agit in contubernio ſeverioris diſciplinæ, & durioris exercitationis, maxima pars ejus veſtigiis inſiſtere formidat. Lippientibus, videlicet, oculis, illis ipſis, quibus vitia, quòd perſonata ſunt, pulchra ſunt, ejus facies eſt horridior. Ea re, pauculis exceptis, omnes ejus conſpectum averſantur. Hinc eſt, quòd qua via itur ad virtutem non modò infrequens, ſed deſerta propemodum eſt. Venus oculorum petulantia imperitiſſimi cujuſque venenat animum. Cur cenſes? Nimirum, non ob id ſolùm, quod hanc ſæpe ſtatuarii, ſæpe pictores effingunt; ſed quòd in feminis pulchritudine conſpicuis, ut in vivis imaginibus ipſa ſe conſpiciendam, contrectandamque præbet. Virtutis auguſtiſſimam ſpeciem nulla manus delineare, nulla ars effingere, nulla perſona repræſentare poteſt. Vitiorum fuco illaqueantur plebeji & imbecilles oculi. Virtus quo minùs carneos oculos capiat, hoc magis animis eſt illex. Hujus nonniſi ſublimes animas urit invitatrix pulchritudo. Porrò ipſa animo author eſt, ut, calcatis

terreſtribus ac vilibus, erigatur ſupra illa ad quæ vulgus concurrit. Nam qui hæc poſſidet is nihil niſi fluxa & inania poſſidet. Hinc conficitur, quem penes virtus eſt, nihil eſſe quod ultra ſperet aut optet. Hic unus eſt ſecurus ſuorum bonorum: hæc item una ſola ſunt bona. Ac poſt ſe trahunt, aut, quod in æquo eſt, contemnunt ac rident illa quæ dicuntur eſſe munera fortunæ, genus, opes, claritudinem, quicquid hîc fulget nomine præſidii ac decoris. Perquàm ſcitè antiquitas effigiavit virtutem utroque pede inſiſtentem ſummæ palmæ. Nempe ipſa habet ſub pedibus omne genus victoriæ. Q. Calaber, ubi dixit in clypeo Ahillis effictum eſſe montem divinæ virtutis, addit, Inibi ipſam pedibus inſiſtere vertici palmæ, & quidem arduam, atque adeò pertingentem cœlum.

Q. Calab. lib. 5.

—— ἐν δὲ καὶ αὐτὴ [ζαθέη ἀρετὴ]
εἱστήκει φοίνικος ἐπεμβεβαυῖα κατ' ἄκρης
ὑψηλὴ, ψαύουσα πρὸς οὐρανόν.

in quo [monte ipſa ſteterat palmæ vertici pedibus innitens, ardua, ad cœlum pertingens. Ergo virtutis, quamlibet degentis in tugurio, imperantes imperium agnoſcunt, beatiſſimi divitias, ſpecioſiſſima quæque pulchritudinem. Contra, quem virtus deſtituit, ille ipſus eſt in ſummis opibus egens, in imperio ſervus, in media felicitate miſer. Hinc intelligimus quàm falſi ſint illi qui putent virtutis eſſe inane ac futile nomen; hoc eſt, virtutem ſola cogitatione comprehendi, ac verborum phaleris veriùs extolli, quàm monſtrari eam quæ nuſquam ſit. His non ferè minùs præpoſteri ſunt illi, quæ magna manus eſt, qui etſi virtuti plurimùm tribuunt, tamen eam faciunt miniſtram voluptatis, ſaltem indagatricem ac ſectatricem commodorum; denique ductricem ad illa quæ falſò dicuntur eſſe bona. Ab iſtis virtutem vix unquam viſam, aut cognitam eſſe veriſimile eſt. Sordidè virtutem amat quiſquis eam magnificat non propter ipſam. At quibus illa ſeſe nudavit, hi ſuas cogitationes, ſuaque omnia vota huc dirigunt, huc toti vertuntur, nihil ultra ſpectant. Ut omnes humanæ pulchritudines etiam pulchreſcere, firma etiam ſolidari, quæ videntur abſoluta perfici & conſummari poſſint; poſtremò, ut in rebus humanis nihil ſit tanti quod non poſſit eſſe pluris, una virtus ſemper ſui ſimilis nunquam intendi, nunquam minui, nulla re cumulari poteſt, ſua ſe felicitate involuit. Tempori imperat, ſenium ignorat, mortalitatem domitat,

Claudian. in Conſul. Theod.

Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animoſa ſuis; immotaque cunctis
Caſibus ex alta mortalia deſpicit arce.

Deni-

Denique virtus puro divinitatis animata conceptu nihil eſt niſi numen & divinitas. Animus quidem, cujus ſubſtantia divina eſt, negat ſe ulla re poſſe capi, niſi uno decóre, uniſque virtutis illecebris. Id quod hi verſus apud Athenæum à Democrito recitati ſignificanter exprimunt & luculenter. *Athen. lib. 15.* Eorum hîc eſt ſenſus; Virtus laborioſa generi mortalium, indago vitæ pulcherrima, Ob tuam virgo formam Græcis mors eſt optabilis; Tolerandique graviſſimi laboris indefeſſa conſtantia. Tali ſcilicet fructu mentes accendis immortali, auro præſtantiore, anteponendo vel parentibus, ac lenienti dolores ſomno. Tua cauſa divus Hercules, Ledæque filii multa perpeſſi ſunt, geſtis rebus potentiam tuam, ac vim prædicantes. Tui deſiderio Achilles & Ajax deſcenderunt ad Ditis atria. Ob amabilem formam tuam ſe privavit lumine ſolis alumnus Atarneæ, quem geſtis rebus clarum & celebrem ſempiterna laude Muſæ decorabunt, Mnemoſynes ac Jovis filiæ, majeſtatem Jovis hoſpitalis extollentes, firmæque amicitiæ præmia. Talibus præconiis cùm *Athen. l. 5.* celebretur virtus, meritiſſimò eam ſapientiam antiquitas humano effigiatu repræſentatam donavit aurea corona oleaginea. Ut enim nullum numen incoronatum fuiſſe conſtat, virtutem, cui vel inter ipſa majora numina locus eſt, nulla corona inſigniri, non ipſius tantùm, ſed & omnium numinum injuria eſſet. Ergo corona virtuti dicata ſicut excellenti numini, proprio vocabulo dicta eſt corona virtutis. στέφανον ἀρετῆς eam diſertim nominat Apollonius. *Philoſtrat. in vita Apollon. l. 7.* Et hoc quidem tantum ſuæ coronæ decus virtus mira benignitate communicat cum ſui cultoribus & ſectatoribus. Quippe hi quotieſcunque poſt exantlatos ingentes labores, ampliſſimis præmiis donantur, coronam virtutis accipere dicuntur; hoc eſt, non fragili, aut fluxa aliqua re, ſed ipſa quoque immortalitate donari, quæ virtuti it comes individua. In hanc ſententiam extat præclarus locus Lactantii, *Lactant. de ve. cul. l. 6.* *Etſi*, inquit, *patientiam jugem ad ſummum illum gradum, finemque perduxerit, dabitur ei corona virtutis; & à Deo pro laboribus quos in vita propter juſtitiam pertulit, immortalitate donabitur.* Itaque jure optimo dictum eſt, coronam virtutis eſſe ſupra omnem oleaſtrum, ὑπὲρ ἅπαντα κότινον εἶναι τὸν ἀρετῆς στέφανον, *Himer. μελ. ἐκλ.* hoc eſt, nullam coronam, ne illa quidem excepta quæ athletæ Olympionici caput evincit, cum virtutis corona eſſe comparandam. Quidni virtus donetur corona tam ſublimi, cùm ipſa una coronarum ſit æquiſſima diſpenſatrix? Ipſamet noſtrorum theologorum culmina hujus coronæ diſertim mentionem faciunt. Hieronymus, *Hieron. lib. 2. ep. ep. 11.* *Fruatur ille virtutis corona, & ob quotidiana martyria ſtolatus agnum ſequatur.* Ipſi poëtæ hoc ipſum genus coronæ, ubicunque occaſio dabatur, magnificant. Euripides,

Euripid. Σικελῶν ὀρέων ματέρ' ἀκούω
Troad. actu Κηρύσσεσθαι στεφάνοις τ' ἀρετᾶς.

1. Siculorum montium matrem audio prædicari & propter coronas
Sil. Ital. lib. virtutis. Sed virtutis & habitum & coronam Silius Italicus elegan-
15. ter deſcripſit in his verſibus, ubi virtutem & voluptatem Scipioni, illi qui poſtea fuit Africanus, apparuiſſe dicit,

Cùm ſubitò aſſiſtunt dextra lævaque per auras
Allapſæ haud paulùm mortali major imago,
Hinc virtus illinc virtuti inimica voluptas.
Altera Achemenium ſpirabat vertice odorem,
Ambroſias diffuſa comas, & veſte refulgens
Oſtrum quam fulvo Tyrium diffuderat auro.
Fronte decor quæſitus acu, laſcivaque crebras
Ancipiti motu jaciebant lumina flammas.

id eſt capite geſtabat diadema acu pictum, ac lapillis diſtinctum lucidiſſimis. Hac virtutis corona Diogenem quendam Epicureum
Athen. l. 5. impudenter abuſum fuiſſe, Athenæus author eſt. Is enim cùm ab Alexandro rege Syriæ impetraſſet ut ſibi & eſſe purpurato, & aurea virtutis corona liceret eſſe coronato, eam coronam capiti meretricis impoſitam polluit. Eoque facto & ab rege, & ab convivis ab rege invitatis derıdiculo fuit. Nempe, inſignia virtutis ab illo uſurpata qui ſit hoſtis virtutis, non modò illi non circumdant honorem & famam, ſed & eum afficiunt infamia eò notabiliore, quo pulchrius ac illuſtrius eſt decus illius qui virtuti conſtanter militat. Cæterùm ipſa virtus propter excellentiam & ſuam & ſuæ coronæ
Q. Calab. lib. 16. vocatur ἐϋστέφανος bene coronata, ut in hiſce Q. Calabri verſibus, Quæ ſunt verba Achillis præceptis ſalutaribus imbuentis Neoptolemum.

—— ὁπόσοισι δὲ κάρτος ὀπηδεῖ
καὶ πόνος, ἐκ καμάτου πολυγηθέα καρπὸν ἀμῶνται,
εἰς ἀρετῆς ἀναβάντες ἐϋστεφάνου κλυτὸν ἔργον.

Quos autem fortitudo comitatur & labor, jucundiſſimum ex labore fructum metunt, Ad inclytum coronatæ virtutis germen enixi. Hinc quoque eſt, quod vitia quæ volunt videri ſimilia virtutibus, imitatione virtutum iis qui ſunt deceptu faciles, ſeſe co-
Plato de Repub. lib. 8. ronata exhibent, id eſt ornata inſignıis virtutis. Plato loquens de perniciofis cupiditatibus, quæ juvenem circumſiſtunt, addit, Poſtquam his virtutibus evacuarint, ſpoliarintque illius animum quem occupant, eumque magnis ſuis ſacris initiarint inaugurarintque, tum verò deinceps contumeliam & licentiam imperii legibus ſolutam, intemperantiam & impudentiam cum magno comitatu coronatas deducunt, eas laudibus & plauſibus exci-

pien-

pientes. Poſtremò antiquitas non ſolùm virtutem, ſed & virtutis perpetuas comites famam & æternitatem coronavit. Et quidem coronæ famæ, ſive celebritatis mentio eſt apud Euripidem, ubi Æthra loquitur, *Euripid. Suppli. actu 1.*

πόλει παρόν σοι στέφανον εὐκλείας λαβεῖν
δείσας ἀπέστης.

cùm urbi inſignis coronam famæ & celebritatis comparare potuiſſes, præclarum facinus omiſiſti. Alibi etiam Euripides hujus coronæ meminit nempe in Antiopa tragœdia quæ non extat.

Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταὶ, ἃς χρεὼ σ' ἀσκεῖν τέκνον· *Stob. ſerm. 1.*
θεούς τε τιμᾶν, τούς τε θρέψαντας γονεῖς·
νόμους τε κοινοὺς Ἑλλάδος. καὶ ταῦτα δρῶν
κάλλιστον ἕξεις στέφανον εὐκλείας ἀεί.

Tres ſunt virtutes quas oportet te exercere fili, Deos colere. eoſque qui te aluerunt, parentes, Et leges communes Græciæ. Hæc faciens pulcherrimam habebis coronam celebritatis ſemper. De corona æternitatis alibi dico. Quod ſi virtus illa rerum domina, ſua unica appellatione omnium virtutum genera continens redimitur corona, ecquæ ſit invidia, eas quoque, quæ hujus aut illius virtutis nomine cenſentur, eadem ratione cornari? Ergo ſingulis virtutibus ſingulæ coronæ ſunt attributæ, ut cuilibet regi ſuum diadema. Id quod diſertim profitetur Petrus ille verè Chryſologus, ubi memorat quanta Deus tribuerit Moſi. *Dedit*, inquit, *eum in Deum Pharaonis; Deum facit, munit ſignis, armat virtutibus, juſſis bella expugnat, militem ipſo verbo vincere tribuit; præceptis triumphare concedit; atque per omnes virtutum coronas ad amicitiam ſuam provocat.* *Petr. Chryſol. ſerm. 147.*

CAPUT II.

Omne virtutis premium eſt in ipſa virtute. Nihilominus tamen virtus præter ſe alia præmia ſui cultoribus largitur. Platonis mores. Scripta & mores rarò conſentiunt. Vis virtutis. Homini duæ animæ. Præmium cui rei inventum. Pœna cur inventa. Virtuti & honori gemellis numinibus gemella templa ædificata. Coronæ ſunt quæſitiſſima præmia.

QUæ de virtute ſum præfatus ſatis oſtendunt, omne præmium virtutis in ipſa virtute poſitum eſſe.

Ἀρετὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη *Clem. Al. Strom. l. 4.*
Οὐκ ἐκ θυραίων τ' ἀπίχειρα λαμβάνει·
Αὐτὴ δ' ἑαυτὴν ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.

Sola virtus in rebus mortalium non è clypeis præmia militiæ capit;

Sed

Sed ipſa ſe ipſam habet laborum præmium.

Stob. ἐπιγρ. ἡ δ' ἀρετὴ τὸ δ' ἄεθλον ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστον.

πολεμ. μθ'. Virtus eſt præmium inter homines optimum. Verſus eſt Tyrtæi. Itaque ſingulæ virtutes ſingulis coronis donantur, quia nulla eſt quæ non ſua perfectione cenſeatur. Quæ etſi vera ſunt, tamen virtus tanta benignitate nobiſcum agit, ut ſui ſectatoribus præter ſe & ſua, det ἐπιφορὰν auctarium, quo illud ſummum præmium etiam cumulatur; Certè res docet, hoc cumulo homines haud mediocriter laceſſi. Cauſa in promptu ita eſt, ut paulò altiùs repeti debeat. Id adeò inde eſſe dico, quòd ex omnibus animantibus præcipua & interior pars hominis nequaquam ſimplex eſt, ſed mixta. Eſt quidem homo divina ſubſtantia, ſed cui per multum adhæret materiæ putris & fluidæ. Hæ in anguſtum arctatæ, compactæque locum hoſtire conſueverunt, donec altera è certamine diuturno ac pertinace victrix redeat ac triumphatrix. Præclarè in hanc ſententiam

Prudent. pſychom. Prudentius,

Non ſimplex natura hominis; nam viſcera limo
Effigiata premunt animum; contra ille ſereno
Editus afflatu nigrantis carcere cordis
Æſtuat, & ſordes acta inter vincla recuſat.

Nempe, cœleſtis pars hominis ſibi vindicat imperium in illam quæ tota caduca, tota mortalis eſt. Hæc obſequii inſolens illi obſtinatè repugnat. Illa ſuadet optima; hæc ſectatur deterrima. Hinc interius illud, tamque fœdum in homine diſſidium: Id quod mente probat, & ore firmat, factis improbat. Hinc erigitur quà ratio monet; hinc deprimitur quà ſenſus impellunt, & affectus cogunt. Sæpiſſimè qui virtutem laudat vitiis mergitur. Qui ſuſpicit innocentiam, ille ipſus indagine criminum totus irretitur. Vix credibile eſt quod de Platone memorant, memorant tamen. Ille enim vir qui

Lucret. l. 1. *Omne immenſum peragravit mente animoque,*

dictus eſt livere, & eſſe moribus parum probis. Si hoc non verum

Athen. lib. 11. eſt, at hoc verum è ſchola ejus prodiiſſe homines impenſè improbos. Hinc illi dicto fides,

Ovid. lib 2. de triſtib. *Nec liber indicium eſt animi.*

Nihil eſt frequentius quàm videre homines qui in ſuis libris oderunt ſordes, quas domi, & in abdito obſtinatiſſimè ſectantur. Qua de

Lactant. lib. 3. de fal. ſap. cap. 15. re videndus Lucianus in Icaromenippo. Enimvero tales ut ait Lactantius, *ſcientiam ſuam non putant legem vitæ, ſed eam inducunt in oſtentationem ingenii, cùm nulli rei minùs obtemperant quàm decretis ſuis. Denique patrocinia turpitudini ſuæ fingunt, ut etiam honeſtè peccare videantur.* Nos quoque poſt Lactantium dici-

dicimus, tales ſuis moribus deſtruere ſua præcepta, dum in fronte pudicitiam oſtentant, qui intus libidinem occulṫant. Certè hominibus doctrina conſpicuis hoc identidem ſubjicio, Calliopen priſcos finxiſſe non tantùm regibus adeſſe, verùm & *αἰδοίοισιν ὀπηδεῖν*, viros pudentes ac probos ſectari. *Phornut. in Muſis.* Huc accedit, quod hæc ipſa uniuſcujuſque non dicta, ſed opera profert in apertum, ut ſciri poſſit an cum profeſſione conſentiant. Ergo pudeat nos, in nobis aſpici tam fœdum, tamque ferale diſſidium, quod extingui niſi alterius partis victoria poteſt. Hæ ſunt partes virtutis. Nam ubi hæc dominatur, ibi neceſſe eſt mentem eſſe optimam; tum quicquid menti obtemperat nobiliter figurari. Qui virtutem recepit intra pectus, hic ſecum feliciter concors eſt. Nam pectore excepta virtus applicat ſe animo, hoc eſt, divinæ hominis parti. Ibi agunt conſociatiſſimæ. Ibi duæ valeſcunt adverſus unam. Hæc vincitur, & accipit jugum potioris. Illæ victrices totum hominem vindicant ſibi, dum eum reddunt innocentiæ, ſanctitati, divinitati. Non abſurdè Araſpas apud Xenophontem ait, homini duas eſſe animas. Quarum illa *Xenoph. de inſtit. Cy. lib. 6.* quæ bona eſt, quotieſcunque victrix eſt, homo honeſta ſectatur. Cùm illa quæ mala eſt, bona ſuperantior eſt, tum verò effuſè itur ad turpia. Cæterùm admittere virtutem nihil eſt aliud quàm excludere vitia, & noſſe artem bene vivendi. Doctè enim adnotatum eſt, nomen artis ἀπὸ τῆς ἀρετῆς derivaſſe noſtros. Huic tanto negotio peragendo duæ rationes inventæ. Priori loco eſt hoc, quod dico, præmium ſummi præmii acceſſio, auctarium, cumulus: Altero pœna. Illud animi alacritati etiam intendendæ; hæc affectibus coërcendis, & ſenſuum immodeſtiæ reprimendæ. Cæterùm præmiis illis quæ ſenſus titillant, ipſa, quod mirere, excitantur & invitantur ingenia proba & præclara. Id ea re fit, quòd etſi deterior illa pars hominis, quam dixi, ſuperatur, non tamen planè extinguitur. *Aug. lib. 4. de civ. Dei, cap. 21.* Vitia quæ ei adhærent ei ut plurimùm eximuntur; imbecillitas manet, quæ hoc veluti præmiorum fulcro ſuſtinetur. At ſeveris animadverſionibus reprimuntur, aut extinguuntur deſperatæ ſortis homines. Hæ ſunt illæ duæ columnæ quibus Reſpub. fulcitur. His demptis, hanc quoque concidere neceſſe eſt. Grex eſt ferarum immanium, non cœtus hominum ea multitudo apud quam nulla pœna quiſquam deterretur à ſceleribus, nullo item præmio homines revocantur ad originem, nobilitatemque ſuam. Eſt ergo hoc, de quo nunc ago, præmium egregia humanæ imbecillitati fultura, ignaviæ ſtimulus, animo jam per ſe ad res præclaras eunti haud parvum incentivum. Ne multa, tanti eſt præmium, ut authore Quintiliano, *nullum inveniatur quod non contra legem aliquam ſit.* *Quintil. decla. 2. in ſerm. 75.* Unde intelligere licet quanta ſit virorum fortium pote-

Plutarch. poteſtas, quæ ſit ſupra leges. Plutarchus obſervavit, Aretaphi-
γυν. ἀρε. lam, ſublatis è patria tyrannis, ipſaque adeò tyrannide, rogatam
à civibus ut ſuſciperet regimen rerum, hactenus obtemperaſſe, ut,
id quod mirè eſt arduum, coronas, id eſt, præmia diſtribueret.
Quo facto, eam ſe vitæ privatæ reddidiſſe. Tanti præſtantiſſima
fæmina putavit eſſe diſtributionem coronarum, hoc eſt, eorum
præmiorum quæ maxima ſunt. Certè inter homines abſque præ-
mio haud magis intelligitur virtus, quàm animal ſine alimento.
Aufer præmia, næ tu omnem animi vim hebetaveris; eâdem Rem-
pub. viduaveris præclariſſimis experimentis; eâdem conſopiveris
quantum eſt ſaluberrimorum exemplorum. Hinc quoque intelli-
gimus, ut nobiliori hominis parti ſola virtus eſt propoſita ut præ-
mium, ita alteri monſtrari honorem & compendium. Honoris
apud animum excelſum maxima ratio eſt, compendii minima, aut
etiam nulla. Id quod prudens ille dux Romanus palam profeſſus
eſt, cùm virtutem & honorem non quidem fecit συνναοὺς, unius
ejuſdemque templi, neque συμβώμους, unius ejuſdemque aræ; ſed
quod eſt magnificentius, ædem ædificavit utrique numini ſuam;
gemellas tamen & proximo intervallo, ut iis Diis, qui, ut quidam
Clem. Al. ait, ſunt θεοὶ διδυμαίοι, dii gemelli. Qua ſpecie *hæ ædes poſtea pi-*
exhort. ad *ctæ ſunt à Cornelio Pino, & Actio Priſco nobilibus pictoribus, Im-*
Græc.
Plin. l. 35. *peratori Veſpaſiano Auguſto, qui eas reſtituit.* Id quod non qui-
c. 10. dem novo exemplo à Metello factum eſt, ſed nova certè ac nobiliſ-
Strabo l. 11. ſima de cauſa. Sic Amanum & Anandatum Perſica numina Strabo
Clem. Al, vocat συμβώμους θεοὺς. Hoc fermè exemplo Clemens Alexandrinus
Stromat. memorat, Numam regem Romanum primum omnium morta-
lib. 5. lium fidei & pacis templum poſuiſſe. Sic ad Coroneam Bœotiæ ur-
Strabo l. 9. bem Palladis & Plutonis ædes conſtructa fuit κατά τινα μυστικὴν αἰ-
τίαν ſecundum quandam myſticam cauſam. Quæ ſanè myſtica cau-
ſa multò verior eſt in hoc percelebri facto, & laudatiſſimo conſilio
Metelli, qui virtuti ſolum addidit honorem, quòd honore verum
eſt vera compendia contineri. De pœnis non eſt hujus inſtituti
quicquam tradere. Quicquid eò pertinet legibus eſt comprehen-
ſum. Hac cura mihi conſilium eſt perſequi præmia non quælibet
aut omnia, ſed ex omnibus quæſitiſſima, & eminentiſſima, hoc
eſt, coronas. Et verò quoties coronæ dantur iis qui de genere hu-
Plin. lib. 7. mano optimè meriti ſunt, tunc verò unà cum Plinio dici poteſt,
cap. 27. non tam ipſos coronas accipere, quàm patriam ipſorum corona-
Liban. in ri. Libanius poſt enumeratas res geſtas Achillis, ita concludit, ἄξι-
encomio A- ον μὲν οὖν ἦν στεφάνων αὐτὸν καὶ ἀναῤῥήσεων τυγχάνειν. Æquum, inquit,
chill. fuit propter tot merita Achillem coronari, & renuntiari, ſcilicet,
victorem. Id eſt, quod hominum votis, & in rebus humanis am-
pliſſi-

pliſſimum eſt, adipiſci. Quæ ſanè gloria non ſolùm in Achillem, ſed & in ſuos perpetuò redundat.

CAPUT III.

Premiis & inſigniis honoris, nempe coronis caput plerunque honeſtatur, ut illa pars humanæ compaginis in qua humana dignitas potiſſimùm eminet. Siquidem caput in homine eſt illud ipſum quod culmen in ædificio, quod cœlum in hac rerum univerſitate, quod arx in urbe. Caput eſt fons & origo ſenſuum, & numen quoddam viſibile. Caput ſignat principium, quandoque finem, ſæpe utrumque, id eſt perfectionem. Præterea ſignificat imperium, tum cujuſque rei primam authoritatem. Cur caput ſit ſummo loco, cur ſit rotundum. Præſtantia cerebri & dignitas vultus. Magnum jusjurandum concipitur per caput illius qui eſt caput rerum.

QUia inter præcipua honoris præmia connumerantur ea decora quæ caput evinciunt, id quid ita ſic fiat, hoc loco tradam. Vetus & conſtans exiſtimatio eſt, caput hoc eſſe in homine quod culmen in ædificio, quod cœlum in mundo. Ratio eſt, quia τὸ λογικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐστιν ἐν τῇ κεφαλῇ, rationalis pars animæ eſt in capite, cùm aliæ quæ vexant hominem, ſint in pectore & abdomine. Ergo verum eſt id quod ex Homero ſumptum eſt, caput ſortitum eſſe nobiliſſimum ordinem in corpore, ibique eſſe ὡς ἀκρόπολιν, id eſt ὥσπερ ἄκραν ἐν πόλει λαχών, cui obtigit habitare in arce ſumma, ſive in editiſſimo loco urbis. Ut pedes ſunt ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι obſequentiſſimum, ſive id quod maxime ſervit toti corpori. Ita caput eſt τὸ ἀρχικώτατον ſummè imperioſum, natura ſua continens principales ſenſus, omneque id quod in homine eſt ἡγεμονικὸν, ſive κεφαλαιοῦν. ducatus, ſive regimen corporis, qui potiſſimùm eſt ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς, ab viſu & auditu. Ideo κρατὶ caput dici volunt παρὰ τὸ κραίνειν καὶ βασιλεύειν τοῦ ἄλλου σώματος, ab eo quod præeſt, ac regit cæterum corpus. Quippe ὁ κρατῶν, καὶ ἄρχων, ἐκεῖνός ἐστι κεφαλὴ, qui potitur corpore, eique imperat, illud eſt caput. Eſt ergo caput fons & origo atque adeò domicilium ſenſuum, οἶκος τῶν αἰσθήσεων. Id quod uſque eò verum eſt, ut Varro ad Ciceronem ſcribat, datum illi hoc nomen eſſe, *quòd hinc capiant initium ſenſus ac nervi.* Hæc omnia non abſurdè ſignificarunt illi Ægyptii ſapientes; qui ſimulachro Serapidis ſpecie humana pro capite cœlum impoſuerunt. Qua imagine divinitatem capitis repræſentarunt. Et verò, authore Euſtathio, priſci vocabulo cœli ſignarunt caput; tanquam caput ſit compactum ad ſimilitudinem hujus mun-

Artemidor. lib. 1. c. 37. & l. 2. c. 2.
Artemidor. lib. 2. c. 38.
Philo ἀλληγ.
Heracl. Pont.
Plutarch in ſymp. 3.
Plato lib. 2. de leg.
Clem. Al. lib. 2. pædag. cap. 8.
Plato l. 12. de leg.
Etymol. κρατὶ.
Lactant. lib. de opif. Dei cap. 5.
Euſtath. Ἰλιά. κ.

Plato in Timæo. mundanæ machinæ. Θειότατόν ἐστι, ait Plato de capite, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν πάντων δεσποτοῦν, diviniſſimum eſt, & eorum omnium quæ in nobis ſunt imperantiſſimum. Capiti eſt inditus quidam divinitatis radius; dicique meritò poteſt numen quoddam viſibile & conſpicuum. Huic quoque Jupiter præeſſe dicitur, ut ſingulis membris alia minora numina. Ut Jupiter eſt mens mundi, ita caput eſt ſacrarium mentis, atque adeò domicilium animi, ubi omnis elucet humana dignitas & majeſtas. Quia verò initium eſt præcipua & nobiliſſima pars cujuſque rei, non mirum eſt, ſi cùm hanc deſignamus, utimur vocabulo capitis. Sed quòd res omnis ab initio tendit ad finem, & perfectio conſtat utroque, nulla quoque nobilior vox deſignando fini inventa, hoc eſt, conſummationi quàm
Ariſtoph. Plu. caput. Ariſtophanes, ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλήν σοι πάντ᾽ ἐρῶ, à pedibus ad caput tibi omnia dicam. κεφαλὴ πραγμάτων ἐστὶ τὸ τέ-
Philo de ſacrif. Ab. & Cain. λος αὐτῶν, inquit Philo, caput negotiorum eſt finis, ſive perfectio ipſorum. Socrates apud Platonem ait, fabulas non oportere
Plato in Gorg. relinqui imperfectas, ſed iis caput addendum, hoc eſt, perfectionem. Vice verſa, dicimus ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας, à capite ad pedes.
Ariſtid. εἰς τὸ αἰγ. πίλ. Has ipſas ob cauſas caput quoque ſignat imperium; nimirum, quòd à capite eſt in omnia membra motus & regimen. Indidem eſt quòd cujuſque rei prima authoritas capitis appellatione demonſtratur. Hinc & illa frequenter uſurpata, caput amnis, caput Reip. caput rerum. Tum iſta, ſine capite multitudo, hoc eſt, ſine authore & duce. Ut princeps & Reſpub. diſſidentia componunt, ſic caput di-
Plato in Phæd. ſperſa membra copulat, cogitque in unam συμφωνίαν. Quòd dolor & voluptas uno faſce comprehendi non poſſunt, quod proximum fuit, inquit Socrates, Deus harum capita colligavit, i. originem. συνῆψεν εἰς ταυτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς. Capita papaverum decuſſa. hoc eſt, principes è medio ſublati. Tanta cùm ſit capitis dignitas, ſummo loco poſitum eſt ut in ſpecula; & primo, ut dixi, quòd ei ducatus datus. Tum cœlo proximum eſt. Et verò quod terrenum in capite eſt minimum eſt. Eſt item rotundum, quia perfectum eſt, nec quicquam in illo prius aut poſterius. Nam quis auſit eam capitis partem, in qua cerebrum eſt, cerebrum, inquam, ſedes animi, origo ſenſuum, arx memoriæ, opinionis, ſcientiæ, poſteriorem dicere?
Plato in Phæd. Lactant. Firm. lib. 4. de ve. ſap. cap. 26. Ecquis item non ſtupeat in illa altera quæ eſt attributa vultui, qui vultus eſt imago ingenii? Nam quia frons eſt ſummum limen hominis, nimirum, ibi ſedent gravitas & majeſtas. Tectus in animo pudor manat per oculos, quos natura fecit inſignes lenitate, acritate, flagrantia. In naſo latet ſagaci[illegible]; In genis nobilis illa ruboris
Ariſtoph. νεφ. purpura effloreſcit. Ab ore manat ſal ſapientiæ. Denique in toto vultu eſt non ſolùm, ut ille ait, Ἀττικὸν βλέπος. Atticus aſpectus, ſed

&

& θεῖος, divinus. Certè hoc eſt in homine facies quod prora in navi, quod Zodiacus in cœlo, quod character in annulo. Ibi agnoſcitur viva & expreſſa ſimilitudo Dei, hoc eſt, totus homo. Tale cùm ſit caput, omneſque capitis partes, non abſurdè exiſtimatum eſt, nullum juſjurandum eſſe majus aut ſanctius illo quod concipitur per caput ejus, qui ſit caput rerum, hoc eſt initium, nempe Jovis. Certè Mercurius ille Homericus, ille infans tam vafer, licet adhuc in cunis, jurat magnum juſjurandum per caput patris, ſe non abegiſſe boves Apollinis. *Schol. Æſch. in ἑπ. ἐπὶ Θηβ.* *Hom. hym. in Mercur.*

Πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι.

Patris caput magnum juſjurandum juro. Quale autem eſſet magnum jusjurandum, & qua forma conciperetur, docet Plutarchus his verbis, cùm deſcendiſſet [tunc quidem Callippus illud perfidiæ columen] in legumlatorum templum is qui dederat fidem, ſacris quibuſdam peractis, circumamicitur veſte purpurea Deæ, & accepta face ardente jurat. Diana apud Homerum jurat, tacto capite patris, ſibi ſemper inlibatam fore virginitatem, *Plutarch. Dion.* *Hom. hym. in Ven.*

Ὤμοσε μὲν μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστίν,
Ἀψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Παρθένος ἔσσεσθ' πάντ' ἤματα δῖα θεάων.

Juravit magnum juramentum, quod utique perfectum eſt, ubi cepiſſet caput patris Jovis ægidiferi, virgo uti eſſet omnibus diebus diva Dearum. Hercules præhenſa dextera Hylli filii ſui, eum jure jurando adigit, quod vult concipi per caput Jovis patris, ſe facturum quæ receperit.

Ὄμνυ Διὸς νῦν τοῦ με φύσαντος κάρα. *Sophocl. Trach.*

Jura Jovis nunc qui me genuit, caput. Ad hoc exemplum, fidei ſacroſanctum vinculum habetur, jurare tacto capite principis. Hoc jusjurandum Jovius concipit apud Zoſimum; aitque ſe cum Alarico pacem nunquam eſſe facturum. Alios inſuper ad illud ipſum jusjurandum adigit, quod ipſe audacter firmat eſſe gravius & ſanctius illo quod concipitur per Deum. Hujus notæ eſt vetus illud, παραβάλλομαι τῇ ἐμαυτοῦ κεφαλῇ, ſpondeo mei capitis periculo. *Zoſim. l. 5.* *Phrynich. παραβ.*

CAPUT IV.

In qualicunque capite vel mortuo eſt momentum, ſicuti in motibus capitis. Capite annuere quid. Caput notare quid. Caput pro toto homine. Dignitas capitis. Caput elatum, demiſſum. velatum, obvolutum, intectum, pileatum, opertum, adopertum quid ſignet. Caput aperire. Nudo capite aliquid patrare. Aliæ notæ capitis. Victima ſine capite. Capita hoſtium oſtentantur. Ægyptiis nefas eſt edere caput victimæ. Caput leonis.

NOn ſolùm in capite hominis præſertim vivo, ſed & in qualibet re quæ capitis modò nomine cenſeatur, eſt haud leve momentum. Caput humanum inde effoſſum ubi poſtea condita fuit arx Romana, rem conjectantibus fuit certiſſimum ſymbolum ſeu pignus inibi futuri imperii. Quid, quod in ipſis motibus capitis eſt aliquid, unde proditur animus? Capite annuere inter Deos eſt ſignum datæ fidei. Sic Apollo apud Homerum alloquens Mercurium adhuc infantem, ait,

Hom. hym. in Merc.

Α'λλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὄμβριμον ὕδωρ.
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα, καὶ φίλα ἔρδοις.

Verùm ſi ſuſtineres Deorum magnum jusjurandum jurare, Aut capite annuens, aut per Styga fortem aquam, Omnia certè meo animo grata & amica faceres. Deinde uterque annuit, & in fœdus, amicitiamque perpetuam coierunt. Caput motare inter homines eſt murmurando aliquid improbare. Creon apud Sophoclem ait, cives ſuos ſibi obmurmurantes capita movere,

Sophocl. Antig.

——— ἀλλὰ ταῦτα καὶ πάλαι πόλεως
Α'νδρες μόλις φέροντες ἐρρόθουν ἐμοὶ,
Κρυφῇ κάρα σείοντες.

Sed hæc & olim Homines vix ferentes in me concitabantur latenter caput moventes. Apud ſcriptores probatiſſimos nihil eſt tam obvium quàm caput pro toto homine, ut apud Syneſium, ὧ δὲ αὐτῷ δεινὸν οὐχ ἡ νόσος, ἀλλὰ τὸ σοῦ τῆς ἱερᾶς ἀπεῖναι κεφαλῆς, non illi morbus erat gravis, ſed quòd aberat abs tuo ſacro capite. Et alibi, οἷον ἐγὼ Θεότιμον οἶδα τὴν πρᾳοτάτην καὶ θεοφιλῆ κεφαλήν. Qualem ego Theotimum novi, manſuetiſſimum, Deoque charum caput. Euripides,

Syneſ. ep. 37. *Syneſ. ep. 49.* *Euripid. Phœniſſ. actu 2.*

οὐ θεμιτόν σοι ματρὸς ὀνομάζειν κάρα.

Non fas tibi matris nominare caput. Sic Virgilius,

Virgil. l. 4. Æneid.

Me puer Aſcanius, capitiſque injuria chari.

De

De hoc genere ſunt hæc, dirum caput & Jovi ſacrum. Item, capite cenſi, capite minuti, capitis diminutio, taliaque. Ex his apparet verum eſſe id quod dixi, hominem eſſe materiam mortalem, quæ eſt agglutinata divinæ; & quicquid in homine divinitatis eſt capite potiſſimùm contineri, ſicuti arce, & quodam loco munitiſſimo, editiſſimo, conſpectiſſimo. Certè quæ eſt laus totius hominis, hanc ſibi caput vindicat ut propriam. Laus univerſæ gentis etſi pertinet ad ſingulos, tamen ad unum principem refertur. Nimirum, quod omnis populi poteſtas eſt collata in unum principem. Eadem eſt ratio capitis, cujus in decus cedit omnis illa dignitas quæ membrorum eſt. Ut princeps ab univerſis colitur & ſuſcipitur, ita omnia membra capiti aſſurgunt. Memoriæ proditum eſt, Sidones, gentem feram, cùm parentes comedant, eorum tamen capitibus abſtinere, eaque deaurare. Qualis apparet habitus capitis, talis cenſetur eſſe animus. Et quidem caput elatum plerunque eſt argumentum lætitiæ ſuperfluentis, aut væcordis ſuperbiæ; demiſſum mœſtitiæ; velatum luctus; obvolutum ſignat eum hominem qui nihil expectat niſi dirum. Quoties res ferro cernitur, quiſquis ἀπαραλύπτῳ τῇ κεφαλῇ capite intecto verſatur in acie, is cenſetur præbere ſe adgnoſcendum, ciere pugnam, & hoſtem provocare. Olim in foro demonſtrabat eos, *qui in tribu*, ut Plautus ait, *ſontes condemnant reos*. Caput pileatum, aut alba lana velatum eſt evidens argumentum ingenuitatis, ut raſum ſervitutis, capillatum reatus. Capite operto eſſe, eſt degere inter pares; adoperto, inter majores, eoſque quos & vereri & revereri æquum eſt. Etſi non ſum neſcius, ex authoritate Varronis Plinium tradere, *capita aperiri aſpectu magiſtratuum, non venerationis cauſa juſſum, ſed valetudinis, quo firmiora conſuetudine ea fierent*. Nudo capite aliquid patrare, Græcis fuit, nullo rubore, nulloque reſpectu id, quicquid eſt, ſuſcipere, & ſuſceptum peragere. Socrates apud Platonem, Conabor, inquit, ei reddere recantationem nudo capite, & non quomodo tunc verecundia coopertus. Illicitos coitus prohibuit Moſes non per ænigmata, inquit Clemens Alexandrinus, ſed adhuc γυμνῇ τῇ κεφαλῇ nudo capite. Qualia cujuſque gentis capita eſſent, ut res maximè animadvertenda, nec ſemel, nec incurioſè eſt adnotatum. Hujus notæ illud eſt quod Herodotus tradit, capita Perſarum eſſe fragilia, Ægyptiorum ſolida. Nempe hinc utriuſque gentis ingenium præbuit æſtimandum. Idem ſcriptor tradit, inter multa precioſa reperta à Platæenſibus fuiſſe caput ſine ulla ſutura, κεφαλὴν ἐξ ἑνὸς ἐοῦσαν ὀστέου, conſtans ex uno oſſe, ſcilicet, continuo. Cùm res divina ſit, pro diro omine, proque monſtro eſt, ſicubi in victima caput non invenitur. Id quod Livius adnotavit

ἐν πατρίοις. *Plaut. Capt. actu 3. ſc. 1.* *Plin. l. 28. c. 9.* *Niceph. lib. 9. c. 2.* *Plato in Phæd.* *Clem. Al. pædag. l. 2. c. 10.* *Herod. l. 3.* *Herodot. lib. 9.*

Liv. lib. 31. accidiſſe Cn. Cornelio & Q. Petilio Coss. *Nam quo die*, inquit, *magiſtratum inierunt, immolantibus Jovi ſingulis bubus, uti ſolet, in ea hoſtia qua Q. Petilius ſacrificavit, in jecinore caput non inventum.* Capita hoſtium ex inſidiis, è pugna, è prælio relata oſtentantur in argumentum fortitudinis & felicitatis; atque adeò in decus victoriæ ſæpe diſponuntur in loco celeberrimo omni- *Zonar. in Dav.* bus oſtentui. Hoc exemplo David poſt proſtratos Palæſtinos, centum hoſtium capita è pugna retuliſſe dicitur, eaque in ornamentum regiæ domus diſpoſuiſſe. Certè caput hoſtis omni tempore eſt argu- *ἐν παρέργῳ.* mentum, victoriæ. Cùm Euryſtheum Hyllus Herculis filius in pugna occidiſſet, caput ejus detulit ad Alcumenam, quæ illi acu- *Euripid. Electr. actu 4.* bus oculos confixit. Apud Euripidem Oreſtes, occiſo Ægiſtho, argumentum ac trophæum tanti facinoris refert caput ejus,

—— ἥκει δέ σοι
Κάρα γ' ἐπιδείξων οὐχὶ Γοργόνος φέρων,
Ἀλλ' ὃν στυγεῖς Αἴγισθον.

Venit autem tibi caput oſtenſurus non Gorgonis ferens, ſed [ejus] *In relat. Perſ. Italicè ſcripta.* quem odiſti Ægiſthi. Hoc quoque noſtro ſæculo, nempe anno M.D LXXVII. Muſtafa Turcici dux exercitus quinque millia Perſarum ab ſe in prælio cæſorum capita mœſto ordine diſponi, & ex his propugnaculum extrui juſſit, horribili ſpectaculo, & atroci exemplo. Extat & quoddam oraculum quod Jovi jubet mitti capita. Ita ſe res habet; *Cùm priſco more Saturnus in Latio, crudeli quodam* *Lactant. lib. 1. de fal. relig. cap. 21.* *ſacrificii genere coleretur, non quidem ut homo,* inquit Lactantius, *ad aram immolaretur, ſed uti in Tyberim de ponte Milvio mitteretur, id ex reſponſo quodam factitatum, Varro author eſt. Cujus reſponſi ultimus verſus eſt talis,*

καὶ κεφαλὰς Κρονίδῃ, καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα.

Et capita Saturnio, & patri mittitè facem, ſive hominem. Quod quia videtur ambiguum, & fax illi, & homo jaci ſolet. Cæterùm non ſolùm in homine, ſed & in cæteris animantibus nunquam non eſt præcipua capitis habita ratio. Apud Ægyptios nefas fuit eſſe caput victimæ, ut numinis nonnihil habens. Horum hierophantæ caput leonis habebant inter hieroglyphica; ſignabatque vigilantiam & cuſtodiam. Hiſce quæ dixi, aliiſque quæ quàm plurima de capite dici poſſent, fides fit, in hominis textura primum locum eſſe hujus partis, ut illius quæ eſt arx, apex, faſtigium cæterarum. Rem perſpicuam, quæque in confeſſo eſt, non tam neceſſe fuit probare argumentis, & confirmare exemplis, quàm ordinem ſequi ſuſceptæ curæ. Hæc adegit me ad hæc tradenda, ſine quibus non ſatis commodè ſequentia contexi poſſunt. Id quod lectorem non neſcire volui, ne, quod πάρεργον eſt, id me ἔργον facere quiſpiam

putet.

putet. Summa hæc eſt, Quia caput eſt nobiliſſima pars hominis, corona omnium præmiorum nobiliſſimum huic parti honeſtandæ inventa eſt. Id quotieſcunque fit, non tantùm caput, ſed & cætera membra, non item ſolum corpus, ſed totus homo eo honore, qui ſummus eſt, cohoneſtari dicitur.

CAPUT V.

Corona eſt premium praclari capitis. Corona mani geſtata. Coronati capitis multa erat authoritas. Quiſquis in concione ad dicendum conſurgeret ſe coronabat. Qui dicendi laudibus emineret, huic loco pramii, ſive honorarii dabatur corona. Hiſtriones περιμιάζοντες erant coronati. Corona COSS. Romanis adempta.

NOn cuilibet capiti, ſed uni illi quod multis, magniſque laudibus cenſeretur, inventa fuit corona, hoc eſt præclarum præmium. Nimirum, caput coronatum trophæis ac præconiis cenſetur eſſe redimitum. De Polemone ſophiſta memoriæ proditum *Philoſtrat.* eſt, Laodicenos cives ſuos, omnes, quotquot erant domi coronas *in Polem.* in ejus caput contuliſſe κατιδόντες τι ἐν αὐτῷ μέγα, perſpicientis aliquid magnum in ipſo. Et huc, ſcilicet, ſpectat vetus illud Alcæi, *In carm.* jubentis perfundere unguentum circa ea capita, quibus multa fue- *Alcm.* runt toleranda. Eſt ergo corona proprium decus capitis. Etſi is eſt coronarum decor, ut quandoque manu ferrentur: Cujus generis eſt illa, quam Athenæus in quadam pompa memorat altera *Athen. l. 5.* manu fuiſſe geſtatam à muliere quadam formoſiſſima, & ſumptuosè veſtita. Quæ corona fuit è Perſæa fronde Ægyptia; cùm eadem mulier altera manu teneret ramum palmæ. Quo exemplo legimus Amphiaraum cornu manu geſtaſſe, ὡς τὰ ἐνύπνια διὰ τοῦ ἀληθοῦς ἀνάγων, ut ſomnia per id quod verum eſt, reducens. Apud *Apul. Me-* Apulejum ſacerdos in ipſo procinctu pompæ roſeam manu dextra *tam. lib. 11.* ſiſtro cohærentem coronam jubetur geſtare. Nero ingrediens urbem *Xiphilin. Ner.* Romam curru ſublimis, & cotino coronatus pythicam laurum manu tenuit. Sed hoc rarum, ut coronæ manu geſtentur. Frequentiſſimè, *Philoſtrat.* & ferè ſemper capiti imponuntur. Ibi locata corona mirum dictu *in Amphi-* quantum authoritatis conciliet geſtori ſuo. Et verò ad tantum decus, *arao.* hoc eſt ad jus coronæ geſtandæ, nemini niſi per ingentia in Rempub. merita aditus patuit. Hinc derivatus mos, ut quiſquis ad agendum publicum negotium ſeriò accederet, is non priùs ſe rationibus & argumentis, quàm authoritatem muniret. At id authoritatis, quanta maxima eſſe potuit, fuit in corona. Quippe corona non-

niſi magni nominis caput circumdare credebatur. Certè quia hoc tantum decus etiam imò maximè omnium ſuperbia ſibi aſſumit quamvis nullis ſubnixa meritis, non mirum eſt ſi potentiores, & primores civitatum hinc ſe conſpiciendos & ſuſpiciendos multitudini præbebant. Nimirum inter inſignia potentiæ & authoritatis, ut alibi dico, corona primum locum obtinet. In urbibus, inquit

Philo π. τ̃ δεκ. λογ. Philo, ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἁλουργίδων, καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετέωροι φέρονται, omnium inſidioſiſſimus naſcitur faſtus quem quidam admirantur & adorant, vanas glorias magnificantes per aureas coronas & purpuram, & multitudinem ſervientium & curruum. Et quidem de ſacrificantibus, & majoribus magiſtratibus, qui eſſent coronati, ſupra ſatis eſt dictum. Nunc prodendus eſt mos illorum qui dicturi in concionem prodibant. Iſti enim non ſe populo conſpiciendos præbebant priùs quàm eſſent co-

Ariſtid. ῥοδ. περὶ ὁμον. ronati. Et hoc illud eſt quod Ariſtides ait, ubi Rhodios hortatur ad concordiam. Olim, inquit, tanta erat animorum veſtrorum conjunctio, ut, cùm in concionem veniebatis, ſatis vobis eſſet videre coronam, id eſt, ſcire quis eſſet concionaturus. Quippe ſola hominis authoritate moti, vix orationem ejus expectabatis. rectè enim

Stob. π. τ̃ ἐν ταῖς πόλεσ. δυναſ. vobis & coronæ ac talia ſatis erant. In hanc ſententiam rectè Euripides ait, dignitatem loquentis, etſi non ornatè dicit, tamen perſuadere, in hoc verſu quem Stobæus refert,

> τὸ δ' ἀξίωμα κἂν κακῶς λέγῃ τὸ σὸν
> Πείσει.

Hieron. ep. l. 2. ep. 22. Ajunt Periclem, amiſſis duobus filiis, coronatum in concione diſ-

Lucian. Demon. ſeruiſſe. Id fermè ipſum memorat Lucianus de Demonacte. Is enim magno animo, & corona redimitus, & nitida veſte amictus ſuis calumniatoribus reſponſurus in concionem venit. Ipſemet Demonax ſic loquitur, ἐμὲ μὴ ὁρῶντες ἐστεφανωμένον ὑμεῖς ἤδη κἀμὲ καταθύσατε; cùm me ſertis coronatum videatis, quin me jam ſactificatis? Quibus verbis repræſentatur uterque mos, nempe & coronandi victimas, qua de re ſupra dixi, & illos qui in concione verba faciebant. Hunc ipſum morem exprimit Praxagora mulier apud

Ariſtoph. ἐκκλησ. Ariſtophanem his verbis,

> Ἐγὼ δὲ θεῖσα τοὺς στεφάνους περιδήσομαι
> Καὐτὴ μεθ' ὑμῶν, ἤν τί μοι δόξῃ λέγειν.

Ego verò impoſitis coronis redimibor & ipſa cum vobis, ſiquid mihi viſum fuerit dicere. Ibi ſcholiaſtes, τὸ, inquit, περιδήσομαι, ὅτι οἱ δημαγωγοὶ ἐστέφοντο, quoniam populares oratores coronabantur. Paulò poſt hæc ipſa mulier addit,

— τίς

——— τίς ἀγορεύειν βούλεται;
Γυ. ἐγώ. Πρ. περίθου δὴ τὸν στέφανον τύχ' ἀγαθῇ.
Γυ. Ἰδού.

Quis concionari vult? Mul. Ego. Pr. Circumpone ergo coronam [capiti] τύχ' ἀγαθῇ, felici omine. Et infra.

Πρ. ἔθ' ἥτις ἑτέρα βούλεται λέγειν; Γυ. ἐγώ.
Πρ. Ἴθι δὴ στεφανοῦ.

Eſt ne alia aliqua quæ velit dicere? Mul. Ego. Pr. Apage dum coronare. Hoc exemplo Cippus concionarurus, priuſquam prodeat in conſpectum univerſorum, coronat ſeſe. Ovidius. *Ovid. l. 15. Metam.*

Dixit, & extemplo populum, gravemque ſenatum
Convocat. Ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit.

Idem cùm capiti coronam dempſiſſet, repoſita eſt illi à populo,

Rurſus ad hos Cippus, quem poſcitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti populo prohibente corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes, gemitumque dedere.
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti videre caput; nec honore carere
Vlteriùs paſſi feſtam impoſuere coronam.

Videtur quoque fuiſſe in more poſitum, ut qui ſæpiùs apud populum *Plutarch.* diceret, ſæpeque coronatus aſpiceretur, huic ipſi concederetur jus *περὶ τῆς ἑαυ.* geſtandæ coronæ. Hinc eſt, quod Demoſthenes ex qualibet occa- *ἐπ. ἀνε-* ſione illam ſuam coronam ſæpe oſtentavit & objectavit illis à quibus *πιφθ.* violatæ legationis accuſabatur, ſicuti omnium veriſſimam ac tutiſſimam defenſionem. Perinde ac ſi diceret, ſi eſſem vir improbus, ut iſti volunt, non donatus fuiſſem ea corona, cujus geſtandæ jus eximiis tantum oratoribus, ac Reip. probatiſſimis permiſſum eſt. Porro illi qui dicturus ſurgeret, ab illo qui proximè dixiſſet, corona tradebatur, ut è ſupra dicto loco Ariſtophanis perſpicuum ſit, tum è ſequentibus,

Γυ. φέρε τὸν στέφανον. ἐγὼ γὰρ αὖ λέξω πάλιν.

Affer coronam. Ego enim rurſus dicturus ſum. Et alibi apud eundem Ariſtophanem in hoc verſu, *Ariſtoph. Θεσμοφ.*

περίθου νῦν τὸν δὲ πρότερον πρὶν λέγειν. τόνδε,

τοῦτ' ἐστὶ στέφανον. Circumda nunc priùs quàm dicis, hanc coronam. Imitatione oratorum hiſtriones, qui procemiis recitandis id agebant, ut ſpectatorum benevolentiam ſuo gregi conciliarent, fauſti ominis gratia coronas ferebant, oſtendebantque populo; & inde *Dionyſ. Halic. l. 3. Antiq.* fauſtitatem, aſſenſum, plauſuſque referebant. Certè in corona tan-

 tum

tum fuit authoritatis, ut Halicarnaſſæus memoret, coronam regum Romanorum, unà cum toga palmata, ademptam fuiſſe Conſulibus; cùm alia potentiæ & dignitatis inſignia iis relicta eſſent. Nam corona & veſtis regia, utraque liberæ civitati intolerabilis viſa eſt. ἔξω, inquit, τοῦ στεφάνου, καὶ τῆς ποικίλης ἐσθῆτος· ταῦτα δ' αὐτῶν ἀφῃρέθη μόνα, extra coronam, & veſtem verſicolorem [cætera inſignia illis relicta ſunt.] Hæc una ipſis adempta. Ita tamen adempta, ut eis relinquerentur cùm triumpharent. Utroque, ſcilicet, inſigni triumphans conſpicuus erat. τότε καὶ χρυσοφοροῦσι, tunc enim aurea [corona] inſignes aſpiciuntur, καὶ ποικίλοις ἀλουργίσιν ἀμφιέννυνται), & verſicoloribus veſtibus circumamiciuntur. Hoc cultu Æmilius Paulus
Plutarch. Æm. Paulo. currui inſidens triumphali conſpectus eſt, ἀλουργίδα χρυσόπαστον ἀμπεχόμενος, purpura auro intertexta indutus.

CAPUT VI.

Coronæ decus vel inter ſupplicia conſpicuum. Quidam coronæ ejuſque materiæ, ut rei vili inludere non dubitarunt. φυλλί-ναι οἱ ἀγῶνες. Flores coronarum quales. Corona non eſt pretium neque merces, ſed præmium. Corona, id eſt præmium.

TAnti erat corona, ut ejus dignitas nullo concurſu rerum adverſarum; ejuſque fulgor ne inter ſupplicia quidem hebetari poſſet. Quippe inventi ſunt qui poſt magna merita viſi ſunt
Plutarch. Fab. Max. commiſiſſe quo capite pœnas darent. Illud tamen nunc quidem infelix caput ipſo etiam ultimo momento ſuis inſigniis honeſtatum manſit. In uno, inquam, eodemque capite ſæpe utrumque
Zonar. in Manl. Torq. conſpectum eſt & præmium & pœna. Torquatus ille infeliciter fortis juſſu Manlii patris coronatur. Sed ei caput coronatum illico
Plutarch. παράλλ. ἑλλην. καὶ ῥωμ. amputatur. Qua ſeveritate, ut hoc obiter dicam, Steſibrotus Epaminondæ filius adverſus edictum patris cum pugnaſſet, punitus. Simile propemodum memoratur factum Syllæ, qui ſervum Sulpitii, à quo herus proditus fuerat, libertate donatum per præceps
Plutarch. Sylla. dari juſſit. Hujus quoque generis eſt judicium Ephororum, qui
Plutarch. Ageſilao. Iſadan, quòd fortiter pugnans hoſtes repuliſſet, coronarunt; ſed quòd ſine armis ad pugnam exiiſſet, mille drachmis multarunt.
Philoſtrat. Secundo. Haud abſimile illud Secundi de eo qui fuerat author ſeditionis, eandemque compeſcuerat, Pro iis, inquit, quæ deliquit, puniatur. Deinde pro iis quæ benefecit, ſi poteſt, præmium capiat. Unde intelligimus, in crimine læſæ majeſtatis pœnam præire præmio. His, taliburque exemplis docemur, eam eſſe virtutis prærogativam, ut ne infelices quidem fraudet ſuo præmio. Etſi ridiculè corona

videtur

videtur dici illud præmium quo magna ingenia excitari poſſint. Num enim flores, frondes, ramuli, denique ipſa auri lamina tanti eſt, ut virtuti ſit remuneratio? Ergo præmiorum honos reponetur in rebus contemptibilibus, non in incorruptis hominum judiciis expendetur? Enimvero non tantùm vulgus hominum, ſed è graviſſimis ſcriptoribus nonnulli reperti qui huic toti negotio non dubitarunt inludere. In his eſt Dion Chryſoſtomus ſcriptor & ſapiens & eloquens, qui ait, publicè repertas eſſe eſcas pro fatuis, hoc eſt, coronas, primos locos, & præconia. Atque adeò quoſdam fronde viridi, vel corona, mitrave circumduci ut oves. Itaque etſi militari loco, tamen verum dixiſſe viſus eſt Opilius quidam, στεφάνους μὲν καὶ πορφύραν εἶναι παισὶν ἀθύρματα, στρατοῦ δ' ἴπερ, χωρία καὶ χρήματα, coronas quidem & purpuram eſſe pueris oblectamenta, exercitus autem, alia, prædia, ſcilicet, & pecunias. Conſentaneum prope dictum illi militum querelæ, quæ eſt apud Cornelium Tacitum. *Queruntur enim veterani, ſe trahi adhuc diverſas in terras, ubi per nomen agrorum vligines paludum, vel inculta montium accipiunt.* Ac ſi dicat, callidos iſtos præmiorum oſtentatores veriùs quàm datores id agere unum, ut militari ſimplicitati per hæc ſpecioſa & inania nomina illudant. Diogenes quoque ajebat, oratores eſſe miniſtros, ſive mancipia plebis; at coronas, bullas gloriæ δόξης ἐξανθήματα. Epicurus neque naturales, neque neceſſarias quaſdam voluptates exiſtimabat; in his coronas ac decora ſtatuarum. Apud Ariſtophanem paupertas & Cremilus jurgantes iſtis propemodum ſimilia loquuntur. Et paupertas quidem ut ſibi authoritatem conciliet, ait Jovem eſſe pauperem. Id quod hinc probat. Nam ſi is, inquit, dives eſſet, non illos quos in ludis Olympicis victores renuntiat, coronaret oleaſtro, hoc eſt, re nihili. Quippe talibus viris auream coronam potiùs dari æquum fuit. Huic Cremilus reſpondet, vel hinc eſſe perſpicuum, quanto apud Jovem in honore ſint divitiæ, quibus is tam ſedulò parcit, ut in coronas nullum ſumptum fieri velit, λήροις ἀναδῶν τοὺς νικῶντας nugis redimiens victores. Vocat ergo Olympiacas coronas, quamlibet omnium coronarum præclariſſimas, λήρους, hoc eſt, meras nugas, quas callidè Jupiter dat victoribus, cùm interim ſibi ipſe ſeponat aurum. Certè, ne nihil Cremilus apud Ariſtophanem dicere videatur, obſervatum eſt, illa tam celebria coronaria certamina fuiſſe vocata φυλλιναίους καὶ φυλλοφόρους ἀγῶνας foliacea certamina, in quibus nequaquam proponitur argentum, aut quidpiam tale, ſed corona, & quidem foliacea. Id eſt, Pro tanta, tam utili, tamque felici fortitudine victores denique adipiſcuntur folia, materiam defloreſcentem, areſcentem, putreſcentem. Sed enim, inquit Philo, agens de ſacris certaminibus,

Dion Chryſoſt. orat. 66.
Appian. Alex.
Tacit. lib. 1. Annal.
Diog. Laert. in Diog. l. 6.
Laert. l. 10. in Epic.
Ariſtoph. Plu.
Etymol. φυλλιναίους ἀγῶνας.
Pindar. Oly. od. 8.
Philo ὅτι πᾶς αὐτὸ ἰλάδ'

pro

pro oleaſtro & apio glorioſa eſt certantibus mors. In hac ipſa ſen-
Lucian. de gymnaſ. tentia fuit Anacharſis Scythicus ille ſapiens, qui talia præmia ridet. Cùm enim is Solonem interrogaret quænam in gymnicis certaminibus præmia victoribus proponerentur; Solonque reſpondiſſet, in Olympicis dari coronam oleagineam, in Iſthmiis pineam, in Nemeis ex apio, in Pythiis poma Apollinis, ſublato cachinno Scytha, Præclara, inquit, præmia percenſuiſti ô Solon, tum digna iis qui talem exhibent hominibus munificentiam, tum etiam athletis, qui talia tam cupidè ſectantur. Is quoque eſt ſenſus ejus epigrammatis
Anthol. l.1. in princ. quod eſt primum in anthologia.

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροὶ,
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων,
Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor ſunt certamina in Græcia, quatuor ſacra, Duo quidem mortalium, duo verò immortalium, Jovis, Apollinis, Palæmonis, Archemori. Præmia verò illorum olea, poma, apium, pinus. Quæ omnia etſi verè dicuntur, tamen iſti ſunt illi ipſi flores, ſive rami, quibus & ipſa ſumma capita inſigniri geſtiunt, quibuſque meritò efferuntur, ut præclariſſimis virtutis ſpectatiſſimæ teſtimoniis,
Oppian. ἁλιευ. lib. I. cujuſmodi hiſce elegantiſſimis verſibus ab Oppiano repræſentantur, ubi coronati magna frequentia domum deducuntur.

Οἷον δὴ βασιλῆα φερίπτολιν, ἠέ τιν' ἄνδρα
Ἀθλοφόρον θαλλοῖσι νεοδρέπτοισι κομῶντα
Παῖδές τ' ἠΐθεοί τε καὶ ἀνέρες αἰὲν ἕπονται,
Εἰσόκεν εὐερκῆ μεγάρων ὑπὲρ οὐδὸν ἀμείψῃ.
Ὣς οἵγε.

Qualiter ſanè regem qui urbem cœpit, aut aliquem victorem athleticum ramis recens decerptis ſuperbientem Puerique juveneſque, & viri comitantes ſuam domum deducunt, & frequentes ſemper ſequuntur, Donec pulchrum ſub ædes limen tranſcendat. Sic hi, &c. Ergo falſum eſt athletarum præmia eſſe κότινον, σέλινα, πίτυν, μῆλα, oleaſtrum, apium, pinum, mala, ſive baccas, Quippe verum
Lucian. de gymnaſ. præmium eſt, ὁ ἔπαινος ὁ παρὰ τῶν θεατῶν, καὶ τὸ ἐπισημότατον γενέσθαι, τοῦ δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ, ἄριστον εἶναι τῶν καθ' ἑαυτὸν δοκοῦντα, laus quæ eſt à ſpectatoribus, & eſſe clariſſimum, ac demonſtrari digito, inter æquales hunc viſum eſſe etiam ſua opinione præſtantiſſimum. Fatendum eſt aliquid eſſe in his foliis, frondibus, floribus, in quo vel ipſi mortalium optimi magnopere commoventur. Et quidem
Pindar. Oly. od. 4. Olympiacos flores Pindarus deſcribit ut ſuaviſſimos.

Ὑψηλᾶν ἀρετᾶν, καὶ
στεφάνων ἄωτον γλυκὺν

Τῶν

Τᾶν ὀλυμπίᾳ.
Ὠκεανοῦ θύγατερ
Καρδίᾳ γελανεῖ,
Ἀκαμαντόποδος τ' ἀπήνας δέκευ.
Ψαύμιδός τε δῶρα.

Celſarum virtutum & coronarum florem ſuavem, quæ ſunt in Olympia, ô filia Oceani corde hilari accipe dona vehiculique indefeſſi pedibus, & Pſaumidis. Nec miram, tales flores eſſe tam ſuaves, ut potè in quibus ineſt fructus, iſque dulciſſimus, teſte eodem Pindaro, ——— οἴ- *Pindar. Nem. od. 4.*

καδὲ κλυτὰ φέροντες
οὐ νίοντ' ἄνευ στεφάνων.

domum non ſine coronis inclytum fructum ferentibus redeunt. Et hoc, ſcilicet, illud eſt quod Oppianus ait, *Oppian. ἁλιευ. lib. 4.*

Νίκης τε γλυκύδωρον ἑλεῖν κράτος.

Victoriæque dulcem auferre excellentiam. Sunt Hercule hi flores & fructus tam ſuaves, tamque optabiles, ut Græcia nunquam fatua, ſemper docta, ſæpe generoſa nihil quicquam tanto ſtudio concupiverit. Qua de re eſt inſignis apud Herodotum locus, quem hic placuit adſcribere. De quibuſdam Arcadibus loquitur, In conſpectum, inquit, regis adducti, interrogatique cùm ab aliis Perſis, tum verò à quodam præcipuè de Græcis, quidnam illi agerent, reſponderunt, eos agere Olympia, & ſpectare certamen gymnicum atque equeſtre. Rurſus eodem percontante quodnam illis præmium eſſet propoſitum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt eſſe qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generoſiſſimam dixit ſententiam, quæ apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pecuniam, ſilentium tenere non potuit, quin coràm omnibus diceret, Papæ Mardoni, in quos viros duxiſti nos ad pugnandum, qui non pecuniarum certamen agitant, ſed virtutis? Quòd ſi talium & frondium & florum tanta dignitas eſt, meritò corona hinc plexa exiſtimata eſt præmium, non pretium, remuneratio, merces. Nam ſi in corona unius compendii ratio haberetur, hoc eſſet quod dico, & pretium & merces. Sed quòd corona altiùs aſſurgit, eique nobilior & excelſior meta propoſita eſt, neutiquam pretium, ſed utique præmium eſt, cujus dignitate & magnitudine continentur illa quæ ſunt infra ipſam, pretium, remuneratio, merces. Et hoc, ſcilicet, illud ipſum eſt quod Anacharſi talium præmiorum contemptori reſpondet Solon. Nos, inquit, non ad nuda tantùm dona intentos oculos habemus. Sed hæc ſunt ſigna atque indicia victoriæ, per quæ victores cognoſcuntur. Gloriam enim victores, *Herodot. lib. 8.* *Lucian. de gymn.*

ſectan-

ſectantur; pro qua conſequenda etiam in ventrem calcitrare præclarum eſt venantibus. Certè Caſſiodorus ſcriptor graviſſimus his nomen indit præmiis, *Si*, inquit, *Olympici currus agitator rapit premia poſt labores; ſi ferarum certamen inhoneſtum velociter ſolet coronare victores, &c.* Quinimo hæc ipſa vox corona ſæpiſſimè pro præmio ſumpta legitur. Hoc ſenſu dicimus, corona victoriæ, fidei, immortalitatis; ut apud Lactantium, *Incorruptibiles ſibi theſauros bonis operibus acquirat, ut poſſit Deo judice pro virtutis ſuæ merito vel coronam fidei, vel præmium immortalitatis adipiſci.* Et donari corona, eſt renuntiari victorem, ac proinde adipiſci ſummum præmium. Euripides,

Caſſiod. lib. 11. Var. ep. 35. — *Lactant. in fi. Epit.* — *Eurip. Troa. actu 2. in fin.*

στέφανον ἔφερεν Ἑλλάδι κουροτρόφῳ,
Φρυγῶν πατρίδι πένθη.

Coronam afferebat Græciæ juvenibus florenti, luctus autem Phrygium patriæ.

CAPUT VII.

Corona ſignat premium victoria. Corona donatica. Preter coronas alia genera premiorum. ἀριστεῖα. dignitas illorum qui ἀριστεῖα eſſent adepti. Honor λαοτρόφος.

CÆterum corona non ſignat qualecunque præmium, ſed præmium victoriæ, hoc eſt pugnando & vincendo partum, *Ubi durior pugna ibi glorioſior eſt victoria*, inquit Severus Sulpitius. Ergo qui vicit, is propriè coronam accipere dicitur. ἀθλητικῆς ἔργον μὲν ἂν εἴποις τὴν τοῦ στεφάνου πρὸς τὸν ἀντίπαλον ἅμιλλαν. ἄσκησιν δὲ, τὴν ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν γυμνασίαν παρασκευὴν τοῦ σώματος. Athleticæ opus quidem dicas [eſſe] certamen coronæ contra adverſarium. At exercitationem, eum apparatum qui in hoc fit, per exercitamentum corporis. Ariſtophanes,

Sever. Sulpit. in Dial. — *Plutarch. πε. τοῦ Σωκρ. δαιμ.* — *Ariſtoph. ἱππ.*

——— καὶ νικήσας
Αὖθις ἐκεῖθεν πάλιν ὡς ἡμᾶς
Ἔλθοις στεφάνοις κατάπαστος.

Et victoriam adeptus inde rurſus ad nos venias coronis plenus, ſive inſignis. Ergo fortiter pugnare Pindaro eſt ire, ſeu vadere ad victoriam.

Pindar. Oly. od. 4.

χαλκέοισι δ' ἐν ἔντεσι νικῶν
Δρόμον, ἔειπεν Ὑψιπυλείᾳ
μετὰ στέφανον ἰών.

æreis enim armis vincens curſum, dixit Hypſipylæ ad coronam vadens,

dens, &c. Hic certè corona ſignificat præmium. Sic quoque locutus eſt Euripides, *Eurip. Elect. actu 3.*

ἥκω ἐπὶ τὸν δὲ στέφανον, ἀλλὰ πῶς λάβω;

Venio ad hanc coronam, ſed quomodo accipiam? Ergo non ſine labore & periculo itur ad coronam. Ironicè & lepidè Maximus Tyrius ait, *Max. Tyr. Διαλ. ι'.* præclarus hic certator, qui ſine ſudore vult coronari, perinde ac ſi dicat, haud ſtultè ſapit quiſquis ſine ſudore vult conſequi præmium. Eſt ergo corona comes & ſequax victoriæ. Hujuſmodi multæ obviæ ſunt in priſcis monumentis, ut illa quam, Halicarnaſſæus *Halic. l. 5. antiq.* memorat datam fuiſſe Horatio Cocliti, addito multo ornatu verborum. Huic annecto illam, qua Hercules Telamonem ob *Diodor. Sic. lib. 5. antiq.* egregia merita coronavit; tradita inſuper ei Heſione filia Laomedontis. *Diodor. Sic. lib. 17. bibl.* Tum illam, quam Dioxippus, victo Macedone, à ſuis popularibus accepit; illamque qua Theſeum ab Amphiarao donatum *Pauſan. l. 1.* eſſe, Pauſanias eſt author. Hujus quoque generis ſunt illæ aureæ, *Liv. lib. 28. & ſeqq. & Appia. Alex. in Liby.* quibus Scipio Maſſaniſſam & Lælium laudibus oneratos donavit. His haud abſurdè adnumerentur illæ quas Hiero tyrannis dari dicit, καὶ στεφανοῦσι [τυράννους] κοινῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα. & coronant *Xenoph. in Hier. ſive Tyr.* [tyrannos] communis virtutis & beneficii cauſa. Talem coronam ipſe populus Romanus Scipioni impoſuiſſe dicitur, poſtquam Scipio, dixit, Nequaquam decorum eſſe ipſos de Scipione judicare, per quem adepti eſſent facultatem judicandi. Denique his coronis adnecti poſſunt illæ quas Feſtus donaticas dici ait. *Donaticæ*, inquit, *Feſt. Donatica.* *coronæ dictæ ſunt, quòd his victores in ludis donabantur; quæ poſtea magnificentiæ cauſa inſtitutæ ſunt ſuper modum aptarum*, [ſ. aptum, vel aptatum, id eſt, convenientem] *capitibus, quali amplitudine fiunt cùm lares coronantur.* Cæterùm tanti fuerunt hæ coronæ, ut ille cætera frugi Hippolytus, illud adeò ſingulare ſpecimen modeſtiæ, cogatur fateri, ſe in Græcanicis certaminibus primum eſſe cupere, quamvis in civitate non recuſet ſecundum locum. Hic certè ubique modeſtus, cùm agitur de corona omnium præmiorum eminentiſſimo, tunc verò acri ambitione vexatur, ut ipſe ſe hac ſua confeſſione prodit,

ἐγὼ δ' ἀγῶνας μὲν κρατεῖν Ἑλληνικοὺς *Euripid.*
Πρῶτος θέλοιμ' ἄν. ἐν πόλει δὲ δεύτερος *Hippo. actu*
Σὺν τοῖς ἀρίστοις εὐτυχεῖν ἀεὶ φίλοις. *4.*

Ego autem in certaminibus palmam Græcanicis primus tenere velim, & in republica cum optimatibus felices ſecundus annos exigere. Ajacem, licet furentem, quia in ipſo nondum extincta erat illa *Sophocl. Aja. flagel.* heroica generoſitas, pudet redire ad patrem Telamonem ſine præmio, atque adeò ſine corona.

Καὶ ποῖον ὄμμα πατρὶ δηλώσω φανεὶς

Τελα-

Τελαμῶνι. πῶς με τλήσεταί ποτ' εἰσιδεῖν
γυμνὸν φανέντα τῶν ἀριστείων ἄτερ,
ὧν αὐτὸς ἔσχε στέφανον εὐκλείας μέγαν;

At quo vultu ad patrem redibo Telamonem? Quomodo me ſuſtinebit intueri, ſi nudus, abſque primis præmiis virtutis ad illum venero, quorum ipſe obtinuit coronam gloriæ magnam? Cæterùm hæc tanta, tantaque flagrans acriſque præmii expetitio inde eſt, quod quicquid magnis viris datur vice præmii, illud ipſum, ut *Pindar. Oly. od. 11.* Pindarus ait, eſt *πιστὸν ὅρκιον μεγάλαις ἀρεταῖς*, fidum pignus magnis virtutibus. Porrò cùm plura eſſent genera certaminum, pluribus quoque rationibus neceſſe fuit æſtimari victoriam. Ac proinde plurima conſtat fuiſſe genera præmiorum. Certè inter præmia *Strabo l. 8.* cenſebantur chlænæ & veſtes. Id quod Strabo diſertim tradit, *ἔστι δὲ,* inquit, *κώμη Πελλήνη, ὅθεν καὶ αἱ Πελληνικαὶ χλαῖναι, ἃς καὶ ἆθλα ἐτίθεσαν ἐν τοῖς ἀγῶσι.* Eſt verò & vicus Pellene, unde & Pellenicæ chlænæ, quas & præmia poſuerunt in certaminibus. Fuerunt & tripodes, & alia de quibus ago ſuis locis. Denique fuerunt illa, quibus *Strabo l. 12.* omnibus nomen *ἀριστεῖα*, præmia fortitudinis, & quidem bellicæ. Cujus generis fuit Tomiſa caſtellum cuidam Cappadoci ab Lucullo donatum. Enimverò hæc *ἀριστεῖα* non alii dabantur quàm duci, ſive alicui è ducibus, & inſigni alicui viro, & à ſummo duce. Ariſtides *Plato in Symp.* apud Platonem hoc Socrati teſtimonium reddit; cùm enim pugna fuit, ex qua mihi & ipſa præcipua præmia dederunt duces, nullus alius me ſervavit hominum niſi hic. Et paulò poſt, Et ego quidem ô Socrates & tunc juſſi tibi dare *ἀριστεῖα* duces. Talibus præmiis do*Philoſtrat. Æſch.* nati homines dicebantur coronari *ἀριστείοις*, ut in hoc loco Philoſtrati de Æſchine loquentis, *ἀριστεῖα τούτῳ δημοσίᾳ ἐστεφανοῦτο.* Hic publicè coronatus fuit *ἀριστείοις*. Hîc obſervandum eorum qui *ἀριστείοις* honeſtati eſſent, tantam fuiſſe dignitatem, ut ſoli fierent arbitri rerum judicatu difficillimarum, veluti cùm agitur de ſtatu illius, quem incertum eſt, ingenuus ſit, necne. Liberùm verò & non libe*Plato 11. de leg.* rum, [quempiam eſſe] inquit Plato, haud facilè poteſt legibus accuratè definiri. Illius tamen ingenuæ conditionis judicium penes eos eſto, qui rerum præclarè ab ſe geſtarum *ἀριστεῖα* reportarunt. Sed & *Plato l. 12. de leg.* alibi Plato hiſce ariſteiis donat ſummos magiſtratus, illos quorũ virtutem ipſa cenſura verita eſt carpere. Qui, inquam, cenſentur victores omnium vitiorum, quæ eſt victoria omnium pulcherrima. Alia item præmiorum genera reperta ſunt ſignandæ eximiæ virtuti. Neque enim magnis meritis ſatis eſt, ab ſingulis præſtari illum, qui eis debitus eſt, honorem judicii ſæpe tacitum, & cohibitum intra ſepta conſcientiæ, amoris, admirationis. Verùm & univerſorum, ipſius, inquam, Reipub. potiſſimùm intereſt hæc hominum judicia ſciri,

ac

ac publicari; ipſumque adeò præmium maximis quibuſque rebus amplificari. Certè talia propriè dicuntur alimenta virtutis. Ea re & ſignificanter & eleganter Pindarus honorem vocat λαοτρόφον altorem populi. *Pindar. Olym. od. 6.*

CAPUT VIII.

Corona eſt præcipuum & nobiliſſimum inter ἀριστεῖα. Et cur. Corona communis quæ. Laus & laudatio quid. Corona virtute parta propriè eſt præmium. Hymnus eſt præmium regum, atque adeò Deorum immortalium. Præcones æternitatis qui. Artemidori locus enarratus. Omnia genera virtutis ducunt ad coronam. Corona patientiæ. Ingenii facultates cur quodammodo annumerem virtutibus.

INter ἀριστεῖα, ſive ἀριστήια eminentiſſimo loco fuit corona. Hoc diſcimus è verbis Herodoti, ἀριστήια μὲν νῦν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον. præmia quidem nunc dederunt Eurybiadæ oleæ coronam. His præmiis duo conficiuntur. Nam homines fortibus factis explorati in eam quam meriti ſunt, claritatem & celſitudinem etiam ſublimantur. Hinc quoque honorem conſequuntur illi qui hoc ſe debito munificè exſolvunt. *Herodot. lib. 8.* *Euripid. Herc. fur. actu 5.*

καλὸς γὰρ ἀστοῖς στέφανος Ἑλλήνων ὕπο
ἄνδρ᾽ ἐσθλὸν ὠφελοῦντας εὐκλείας τυχεῖν.

Egregium enim civibus decus, dum virum bonum Debito proſequuntur cultu, eos à Græcis inſignem conſequi gloriam. Enimvero ſi quanti quidque ſit, è comparatione veriſſimè æſtimari poteſt, proferatur quantum eſt externorum ornamentorum, ea dico quæ dantur loco præmii, nullum non coronæ aſſurgere videbimus; etſi per ſe nullum non eſt magnum & ſuſpiciendum. Id videtur indicare divinus Plato, ubi ſecernit coronam à cæteris præmiis. Qui verò, inquit, revera ſunt curſores ad metam pervenientes, & præmia capiunt, & coronantur. Ac ſi dicat, non ſolùm donantur iis præmiis quæ victoriæ ſunt propoſita, verùm etiam eminentiſſimo omnium præmiorum, hoc eſt, corona. Ego ultra adnoto, illum unum donatum fuiſſe cæteris præmiis qui priùs coronam adeptus eſſet. Nempe corona, præcipuum ac luculentiſſimum præmium cæteris præibat. Hoc luculenter docet Plinius ſcribens Trajano; *Athletæ, domine, ea quæ pro Iſelaſticis certaminibus conſtituiſti, deberi ſibi putant ex eo die quo ſunt coronati.* Ac ſi dicat, qui coronam ſunt meriti, hos ipſos cætera præmia athletis abs te propoſita conſequi, æquiſſimum eſt. Cætera præmia tribuuntur aut perſonæ, aut nomini, hoc eſt, famæ & exiſtimationi. Corona utrum- *Plato lib. 10. de Repub.* *Plin. epiſt. lib. 10. ep. 119.*

que præſtat. Quæ nomini ornando & æternando ſunt inventa; ea plerunque ſunt ſtatuæ, imagines, tituli, columnæ, inſcriptiones, carmina, annales, cætera de eodem genere. Perſonam ornant digniras, magiſtratus, imperium, prærogativa ſedendi altiùs, & conſpectiùs ambulandi, cultus auguſtior, veſtitus & calciatus quæſitior; in omni vitæ ratione neſcio quid ſupra vulgum eminentius. Præter hæc erant ſcipiones, annuli, ſupellex lautior, taliaque. Sed hæc omnia præ corona ſunt fluxa, caduca, levia; præcipuè ſi collata ſunt in indignos. At corona præmium tam cupitum, pro quo tam acriter, tam foriter; tam conſtanter certatur, ſecum rapit decus, honorem, laudem „celebritatem, æternitatem. Cur cenſes? Quia corona eſt luculentiſſimum teſtimonium virrutis; cui hæc omnia neceſſariè adhærent. Ideoque nulla meritis parta corona, ut ſupra

Pindar. Oly. od. 3. dixi, non poteſt dici corona virtutis. Eam certè hoc nomine Pindarus donat,

ὅγε πιςὰ φρονέων, Διὸς αἰτεῖ πανδόκῳ
ἄλσεϊ, σκιαρὸν τε φύτευμα,
ξυνὸν ἀνθρώποις, ςέφανον τ' ἀρετᾶς.

Ipſe amica cogitans, Jovis petir omnes excipiente luco, umbroſamque plantam communem hominibus, coronamque virturis. Meritò Pindarus virtutis coronam vocat communem, quia nulli ad tale decus aditus eſt præcluſus. Cæterùm quem vocamus honorem ſeu decus, ea eſt laus. Hæc item eſt aliud nihil, niſi uberrimus virtutis proventus. Laus eſt in tacitis hominum judiciis, aut in pnblicatis. Illa propriè laus, hæc dicitur laudatio. Utraque juſtitiæ comes it. Ut enim nihil eſt iniquius quàm virum præſtantem debita fraudere laude, ita nihil eſt æquius quàm eidem rependere

Pindar. Oly. od. 13. benignum debitumque præconium. Et hæc eſt illa quam Pindarus vocat laudatoriam legem, à qua quò longiùs receſſeris, eò injuſtior fueris.

δέξαι δὲ οἱ ςεφάνων ἐγκώμιον τέ-
θμιον, τὸν ἄγει πεδίων
ἐκ Πίσας.

accipe ejus coronarum laudatoriam legem quam advehit ex campis Piſæ. At hæ & laudes & laudationes potiſſimùm continentur ſcriptis hominum eloquentium. Quippe horum ſtylus de morte, de oblivione, de vetuſtate, de mendaciis, invidia, maledicentia magnificè triumphat; denique eos qui conſtanrer virtuti militant, injuriæ erepros commendar famæ & æternitati. Hanc talem, tantamque coronam quiſquis adeptus eſt, is haud dubiè eſt in faſtigio omnis humanæ felicitatis. Non reges ſua regna, non inſignia regni faciunt in hominum judiciis magnos, in ore longinquorum

cele-

celebres, apud ſeram poſteritatem venerabiles, ſed ſola corona virtutis eos aſſerit immortalitati. Quippe hanc coronam certatim comitantur laudationes & hymni, manſura Herculè virtuti præconia. Itaque ſcitè, verè, pereleganter, Pindaricè dictum eſt, hymnum eſſe præmium regum. *Pind. Pyth. od. 2.*

> ἄλλοις δέ τις ἐτέλεσσεν ἄλλος ἀνὴρ
> εὐαχέα βασιλεῦσιν ὕ-
> μνον, ἄποιν' ἀρετᾶς.

Aliis autem aliquis alius vir confecit canorum regibus hymnum, præmia virtutis. Alibi huic adfini ſenſu dixit, laudem eam, quæ hymnis continetur, æquare eum qui laudatur, ipſis regibus.

> ὕμνος δὲ τῶν ἀγαθῶν
> ἐργμάτων βασιλεῦσιν ἰ-
> σοδαίμονα τεύχει
> φῶτα. *Pindar. Nem. od. 4.*

Hymnus rerum præclarè geſtarum virum reddit regibus parem ſorte. Euripides dixit, Jovis filium eſſe honeſtum & conveniens hymnis argumentum, *Eurip. Her. fur. actu 2.*

> τὸ γὰρ εὖ
> τοῖς ὕμνοισιν ὑπάρχει
> Διὸς ὁ παῖς.

decus enim, & honeſta hymnis adeſt materia Jovis filius. Theocritus etiam ſublimius locutus eſt; cùm dixit, hymnos eſſe præmium Deorum ipſorum immortalium, *Theocr. in enc. Ptol.*

> ὕμνοι δὲ καὶ ἀθανάτων γέρας αὐτῶν.

Porrò etſi tale præmium eſt munus virtutis, tamen traditur manu & miniſterio illius cui & ingenium, & ſtudiorum honor hanc conceſſerunt eloquendi facultatem. Nempe talium ea eſt vis & poteſtas, ut verè dici poſſint præcones æternitatis. Et quoties hiſtoriæ ſcriptores aut poëtæ quempiam laudibus extollunt, hòc agunt, ut eum vindicent ab oblivione, & commendent immortalitati. Iſtis unis hoc tantum negotium in manu eſt. Audacter Euripides ait, *Euripid. Herc. fur. actu 1.*

> εἴτε Διός νιν εἴπω.
> εἴτ' Ἀμφιτρύονος ἶνιν.
> ὑμνῆσαι στεφάνωμα μόχθων
> δι' εὐλογίας θέλω.

ſive Jovis ipſum appellem, ſive Amphytrionis propaginem Celebrare præconiis volo, ne deſit præmium & corona laborum. Ac ſi dicat, meum, eſt, atque adeò ejus facultatis proprium quæ in me eſt, inſignem virtutem coronare. Huic tantæ rei peragendæ, hoc eſt, homini uſque ad immortalitatem ſublimando, cùm corona præ-

cipuum atque adeò ingens argumentum præbeat, ei meritò antiquitas inter omnia præmia conſpectiſſimum locum aſſignavit, ſicuti præclari & inclyti capitis inſigni præcipuo. Hinc illud cujuſdam præclarè dictum, τὰ ψευδῆ μου καταμεμαρτύρηκε στέφανος, mea mendacia teſtata eſt corona; hoc eſt, an falsò & mendaciter de me ipſe aliquid dicam, ex eo ſciri poteſt quod coronam ſum adeptus. Nempe, οἱ δυσωπεῖς inutiliter aut præpoſterè verecundi nequid de ſe ipſi inflatius dicere cogerentur, ita ſolebant amicum rogare, ὄμοσον ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ τὰ ψευδῆ μαρτύρησον, ἀπόφηναι παρὰ τὸ δίκαιον, Jura pro me, & mendacia teſtare, & aſſevera præter æquum. At verò quilibet vir præclariſſimus intrepidè dicere poteſt, Mihi abundè eſt in laudibus meis; Quippe ſi is ſum, quem me eſſe tot præconia prædicant. Certè cùm humani ingenii proprium ſit, tendere ad celebritatem, quiſquis univerſorùm ſuffragiis coronam adeptus eſt, is non fruſtra ſe apud omnem poteſteritatem percelebrem fore ſperat. Cùm Artemidorus dixit, coronas ἐλέγχειν τὰ κρυπτὰ revelare occulta, hoc dixit; eam virtutem quæ adhuc ſit in occulto, à corona produci in couſpectum hominum, non illorum tantùm qui ſunt, ſed & illorum; qui multis ab hinc ſæculis futuri ſunt. Simularque ſe virtus intelligendam præbuit, nempe bonis fortibuſque factis, tunc verò nulla gloria, nullus honos, nulla celebritas cum illa conferri poteſt, quam corona, nobiliſſimus virtutis fœtus progignit. Nimirum, hoc quoque illud eſt quod Artemidorus ait, ἀοιδοῦντας εἶναι τοὺς στεφάνους, coronas eſſe celebres. Quæ celebritas eſt propria earum coronarum quas ipſe diſertim ibi nominat querceas, laureas, myrteas, oleagineas. Hinc ſatis palam fit, coronam verè & propriè dici præmium, eam potiſſimùm quæ virtute parta ſit. Pindarus,

Pollux lib. 8. cap. 3 10. *Plutarch. π. δυσω. π.* *Artemidor. lib. 1. cap. 79.*

ὀλυμπίᾳ μὲν γὰρ αὐτὸς
γέρας ἔδεκτο.

Pindar. Oly. od. 2.

Apud Olympiam ipſe præmium accepit. Cæterùm cùm virtute ad coronam iri dico, non ſolùm ſigno virtutem militarem, ſed certè omnia genera virtutum. Quippe is cui ex virtutibus una aliqua deeſt, vix fidem fecerit ſe alias poſſidere. Uſque eò individuo nexu quantum eſt virtutum inter ſe colligatæ ſunt, ut unam qui verè habet, omnes habeat. Cui unam deeſſe conſtat, huic item vix ulla ſit. Enimvero ab Olympionice id eſt illo qui in ludis Olympicis victor fuiſſet, omnia genera virtutum ſcrupuloſius exigebantur. Neque ſanè aliter tali corona dignus videbatur. Nihil quicquam illi proderant merita, aut victoriæ majorúm, niſi ipſe pari virtute eniteret. Ridiculus erat qui putabat Olympicam coronam hoc uno ſibi deberi quòd eſſet patre Olympionico prognatus, inquit Ariſtides. Inde fortaſſe accuſationes Olympiacæ, quæ vitia athletis exprobrabant.

Ariſtid. Cim.

Certè

Certè Diogenes, cùm advertiſſet Dioxippum Olympionicem inſidentem currui, totum eſſe verſum in feminam pulchritudinis eximiæ, quæ tum fortè ludos ſpectabat, Videte, ait, athletam à puella cervice tractum. In hanc ſententiam Ariſtides, ubi commendat quoſdam inſignes ac celebres athletas, Agedum, inquit, & eos qui coronariis certaminibus operam dant, conſideremus, qualis fuit Dorieus Rhodius, & Glaucus Caryſtius, jam & Milo, & Polydamas, & omnes quorum [extant] æneæ ſtatuæ, utrum deliciis & vino indulgentes, & ſaltatricibus impliciti coronarentur, an potiùs Jovi Olympio ludos adornantes, aut patientiam quandam admirabilem, & robur animi ſimul & corporis præbentes, maximarum & ſolidiſſimarum voluptatum ſibi conſcii fuerint. Ergo & hîc quoque libet coronare patientiam, quæ eſt comes & adjutrix maximis virtutibus. Hac donabantur pueri Spartani. Iſti enim lege circa quandam aram flagris cæduntur, donec pauci relicti coronentur, nempe illi qui plagis ſufferendis omnium patientiſſimi judicarentur. *Spartæ pueri*, inquit M. Tullius, *ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multus è viſceribus ſanguis exeat, nonnunquam etiam, ut, cùm ibi eſſem audiebam, ad necem; quorum non modò nemo exclamavit unquam, ſed ne ingemuit quidem.* Idem alibi, *Pueri Spartiatæ non ingemiſcunt verberum dolore laniati.* Hîc quoque moneo, à me hoc loco virtutibus inſeri eas ingenii facultates, quæ & ſi propriè non ſunt virtutes, tamen quod ſunt in famulatu virtutum, atque adeò virtutibus ſunt veluti buccinatrices, virtutibus annumerari poſſunt. Hujus generis ſunt illæ dotes quibus rerum ſcriptores validiſſimè commendantur, de quibus cœpi dicere per quos, ſcilicet, fit, ut corona virtute parta ſit immarceſſibilis, & victrix lividæ vetuſtatis. Nam hos quoque coronari, ſuis locis oſtendam. Eâdem prope ratione qua ſupra non ſacerdotes tantùm, ſed & quemlibet ſacrorum miniſtrum corona inſignem fuiſſe oſtendi.

Philoſtrat. in Heroic. *Plutarch. πε. πολυπραγμ.* *Ariſtid. κτ̀ τῶν ἐξορχυμ.* *Stob. πε. νόμ. κ̀ ἐθ.* *Cic. Tuſcul. quæſt. l. 2.* *Cic. Tuſcul. quæſt. l. 5.*

CAPUT IX.

Coronæ iis ſunt propoſitæ qui Remp. juvant conſilio & monitis, manu & periculis, ſcriptis & laudationibus. Schola & profeſſores ſapientiæ. Publico decreto quidam è ſapientibus coronabantur aurea corona. Virtus non intelligitur ſine probitate, nec probitas ſine pietate. Pietas coronatur.

NE per devia abſtrahar à materia percopioſa, eam redigo ad tria capita. Eorum omnium qui Reip. operam dant: quidam eam juvant conſilio, prudentia, exemplis, & profeſſione probitatis. Alii manu & periculis. Alii huic operi intentos etiam ſtimulant hortatione,

erigunt gratulatione, gratiarum actione, laudatione, præclariſſimis famæ, æternitatiſque monumentis. *εὖ ποιοῦσι πολλοὺς*, inquit Plutarchus, *οἱ ποιοῦντες ἀγαθοὺς ὧν πολλοὶ δέονται*. Beneficia in multos conferunt qui faciunt bonos, quibus omnes opus habent. Ergo his omnibus coronas propoſitas eſſe oſtendam. Enimverò ut nemo naſcitur ſapiens, ſed fit; ita prudentiſſima antiquitas præcipuo cultu habuit eos homines quibus præcipua, imò una cura eſt, ut ſapientiæ præceptis eam ætatem erudiant, quæ tali alimento deſtituta omnium minimè ſapit. Ut pueris apertus erat ludus Grammaticæ & cæterarum artium, ita adultioribus patebat ſchola ſapientiæ. Ibi ſermo, hîc mores formabantur. Illic loqui, hîc vivere, hoc eſt, vitæ officia diſcebant. Literarum finis eſt eruditio. At ſapientiæ privatim ſanctitas, publicè æquitas. Qui illa docebant, artium & literarum, Qui hæc, ſapientiæ profeſſores dicebantur. Ergo omnium operum maximum & præſtantiſſimum exiſtimarunt, formare ingenium & mores juventutis, hoc eſt illorum qui aliquando acceſſuri ſunt ad Rempub. ad quorum, ſcilicet, munus futurum eſt, ut aliquando publicæ conſultationes, judicia, imperia, maxima quæque pertineant. Nemo, quod hodie fit, à ludo literario rectà perrumpebat Senatum. Sed priùs totos ſeſe formandos tradebant hiſce, quos dico, ſapientiæ doctoribus; qui quidem ore diſerti, moribus & caſtitate ſancti, ingenii dotibus eximii, prudentia conſpicui fœtus ſui ſimiles formabant. Hæc fuit ſecta illa & Pythagorica, & Socratica, & Zenonis, & aliorum, è quorum ſcholis prodierunt tot, tantaque lumina, quibus admirabilis illa antiquitas etiamnum tota collucet. Non ridebantur illi ut amentes; non hoc totum, tantumque negotium ſpernebatur ut ſupervacuum. Nulla laus ex inſcitia naſcebatur; non mores incompti, inſulſi, abſurdi, peſſimi erant pro titulo & inſigni præcipuo nobilitatis. Nulla ferocia, aut etiam feritas illudebat fortitudini. Nulla calliditas, nulla fraus ſe jactabat pro ſolertia & prudentia. Talis inſtitutionis ſtato tempore uberrimi proventus apparebant. Quod in tales tantæ rei profeſſores impendebatur, fœneratò redibat. Hinc res privata, hinc publica ſua præſidia, ſua decora, ſua columina promebat. Qui inde prodibant, ubi loquendum, ſapientes; ubi conſultandum, prudentes; ubi facto opus erat, manu prompti aſpiciebantur. Non togatus ſagato, non paludatus prætextato illudebat. Conſilio, brachiis, re quiſque quoties expediret, Rempub. promovebat. Quæ ergo invidia, ſi per quos tot ac tanta bona in univerſos redundabant, his quoque univerſi quas maximas potuerunt, gratias egerunt, habuerunt, rependerunt? Horum, videlicet, ut ingens fuit meritum,

Plutarch. περὶ τοῦ ὅτι μάλ. τοῖς ἡγεμ. δεῖ τὸν φιλοσ. διαλέγ.

ita conſimile debuit eſſe præmium. Ergo his quoque corona decreta. Et hoc illud eſt quod de Pythagora Samio Ælianus tradit, *Ælian.l.12. var. hiſtor. c.32.* Nempe, hunc tantum, tamque celebrem ſapientiæ profeſſorem alba veſte, quæ ſummarum poteſtatum propria eſſet, amiciri, tum caput aurea corona redimiri ſolitum; Quæ corona ei publicè decreta eſſet, ad illud ipſum exemplum quo Plato cenſores illos honeſtari vult, *Plato l. 12. de leg.* quos ut eminentiſſimas poteſtates, ſummis honoribus cumulat. Nam vita functis ſuper προθέσεις καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας funebrem pompam & totum ſepulturæ ritum, quo eos magnificentiùs quàm cæteros mortales inſigniri vult, addit albatam veſtem; nec eos lugeri aut plorari vult. Simile ferè apud Plutarchum *Plutarch. in ψηφισμ.* extat decretum de Lycurgo Butade ab Athenienſibus factum. Hujus quoque generis eſt illud horum ipſorum Athenienſium, quo Demoſthenem ornant, quod Æſchines falſum eſſe firmabat, *Demoſth. de cor.* quod ſic habet: Demoſthenem Demoſthenis Pæanienſis filium aurea corona donandum; & in theatro, magnis Bacchanalibus, novis tragœdiis proclamandum. Donari ergo Demoſthenem Demoſthenis filium Pæanienſem aurea corona virtutis ergo & benevolentiæ, quam conſtanter habebat erga & Græcos univerſos, & populum Athenienſem, atque fortitudinis. Et quia non deſiſtit agere, & dicere populo utiliſſima; atque alacer eſt ad bene de eo merendum quocunque modo poteſt. Quod decretum in ſequentibus Demoſthenes interpretatur. Denique à præcone iterum pronuntiatum eſt, ſed verbis paulò amplioribus. Haud abſimili decreto ab iiſdem Athenienſibus honeſtatus eſt Zeno, qui fuit philoſophus inclytus, moribus & vitæ ſanctitate inſignis, doctrina & præceptis clariſſimus. Hunc ergo Athenienſes maximo quoque præmio dignum judicantes honorificentiſſimo decreto aurea corona donarunt. Hujus decreti ut inſignis, & ab omnibus Reipub. rectoribus non ſolùm advertendi, ſed & memoriæ tradendi ipſiſſima verba hîc referre operæ pretium haud leve duxi. Quoniam Zeno Mnaſæi filius, Citticus complures annos in urbe *Diog. Laert. lib. 8.* philoſophicè, ſive ut philoſophum decet, verſatus eſt, atque in omnibus vir bonus eſſe perſtitit; ac juvenes qui ad illum diſciplinæ cauſa convenerunt, ad virtutem & frugalitatem exhortando, ad ea quæ ſunt optima, intendit, vitam ſuam verbis ac doctrinæ ſuæ conſentaneam exemplar omnibus proponens, quod fauſtum, felixque ſit, viſum eſt plebi laudare Zenonem Mnaſæi filium Citticum, & aurea corona ritè ac legitimè ornarè propter ſingularem ejus virtutem & temperantiam. Prætereaque conſtruere illi ſepulturam in Ceramico publicè. Coronæ autem faciendæ, exædificandique tumuli plebem jam quinque viros ex Athenienſibus eli-

eligere qui curam habeant; decretumque hoc ſcribam plebis inſcribere columnis duabus; licereque ſibi alteram in Academia, alteram in Lyceo ponere. Sumptus verò columnarum diſtribuere eum qui negotiis præeſt; ut omnes intelligant populum Athenienſem bonos viros & vivos & defunctos honorare. In quo decreto præcipuè advertenda ſunt illa, Zenonem dici virum bonum. Nec ſolùm hortatum eſſe juventutem ad præclara, ſed ſuam vitam propoſuiſſe univerſis exemplum, præclaris factis ſua dogmata firmantem. Id quod ne inficiari quidem auſi ſunt illi, qui quamvis ei illuderent, hoc tamen teſtimonio eum honeſtarunt.

Clem. Alex. Strom. lib. 10.

> Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ·
> Πεινῆν διδάσκει, καὶ μαθητὰς λαμβάνει.
> Εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχάς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ.

Philoſophiam vanam hic philoſophatur. Eſurire docet, & diſcipulos ſumit. Unus panis, obſonium carica, bibere aquam. Quæ verba produnt ſeveritatem illam Zenonianam quam ille non dictis tantùm aſſeruit, ſed & moribus comprobavit. Quippe caſſa ſunt illa quæ doctè dicuntur & ſcitè, ſi non moribus firmantur. Hinc eſt quod corona datur probitati, ſine qua nulla virtus hoc nomen meretur.

Athen. ex Eurip. l. 2.

> ἄνδρας οὖν ἐχρῆν σοφούς τε κἀγαθοὺς
> φύλλοις στέφεσθαι, χ' ὅστις ἡγεῖται πόλει
> Κάλλιστα σώφρων καὶ δίκαιος ὢν ἀνήρ.

Viros igitur oportuit ſapientes & bonos foliis coronari, & quicunque præeſt urbi pulcherrimè temperans & juſtus exiſtens vir. Quippe virtuti probitas adhæret, ut vix diſcriminari poſſint, certè ſeparari nequeant. Vix virtuti corona dari poteſt quin eâdem quoque probitas coronetur. Probitatem cùm dico, eâdem pietatem dico. Nam pietas eſt radix omnium virtutum. Talis cùm ſit, prudenter antiquitas pietatem quoque coronavit. Hujus coronæ mentio fit in panegyrico dicto Conſtantino Auguſto Conſtantii filio incerto autore, his verbis, Merito igitur tibi, Conſtantine Imperator, ſenatus ſignum Dei, & paulò ante Italia ſcutum & coronam, cuncta aurea dedicarunt; ut conſcientiæ debitum „ aliqua ex parte relevarent. Etenim ſæpe debetur & divinitati ſi„ mulachrum aureum, & virtuti ſcutum, & corona pietati. Non „ aliam quàm hanc ipſam pietatis coronam deſignat Sara filia Raguelis, quæ cùm apud Deum preces funderet, ſuper cætera, hæc dicit, Domine quiſquis tui cultor eſt, hujus vita erſi experimentis ſubjacet, tamen is pro certo habet ſe iri coronatum.

Panegyr. Conſtant. Aug. Conſtant. fil. dict.

Lib. Tob. c. 3. v. 20.

CAPUT

CAPUT X.

Corona fortitudinis, temperantiæ, ſapientiæ, conſilii, libertatis. Corona rectè adminiſtrati publici officii, tum publicè exhibitæ liberalitatis. Corona illorum qui, Repub. ancipiti, malam cauſam deſerunt ut accedant bonæ. Qui coronam virtutis immeritò adeptus eſſet, huic id factum vix unquam fuit impune. Coronæ virtutis ut cupidiſſimè petebantur, ita nemini dabantur niſi præcedente ſcrupuloſa totius rei cognitione.

DAtur & corona virtutibus iis quorum effectus apparent. Hujus generis fuerùnt illæ coronæ fortitudinis, quas matronæ Eleæ virorum ſuorum capitibus impoſuerunt ob interfectum Ariſtotimum tyrannum, ipſamque adeò ſublatam tyrannidem. Sed de his coronis infra dico uberius. Dantur & temperantiæ, ut in verbis decreti, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης, virtutis ac temperantiæ gratia. Hac temperantiæ corona æneam ſtatuam Milonis athletæ redimitam fuiſſe ajunt, τὴν ταινίαν δ᾽ ἣν ἀναδεῖται, σωφροσύνης ἡγεῖται σύμβολον. tænia qua redimitur, exiſtimatur temperantiæ ſymbolum. Id quod tamen non uſquequaque probatur Apollonio, qui ait, hanc, quam ipſe non tæniam vocat, ſed mitram à Crotoniatibus datam eſſe Miloni, quòd eum fecerant ſacerdotem Junonis. Ergo non ut athletam redimiri eum, ſed ut ſacerdotem. Ea, quæ verè temperantiæ corona ſit, ac talis adgnita, ab Apollonio Tyaneo miſſa fuit Tito Veſpaſiani Cæſaris filio. Is enim cum capta Hieroſolyma inibi eſſet ut ab finitimis gentibus coronaretur, ea ſe non dignum eſſe profeſſus eſt. Nec enim, inquit, hæc ego feci, ſed manus meas irato Deo commodavi. Id quod ſummopere collaudatum, eò quod σωφροσύνης μεστὸν, τὸ μὴ στεφανοῦσθαι ἐφ᾽ αἵματι, temperantiæ plenum non coronari [velle] ſuper ſanguine. Ergo Apollonius ita illi ſcripſit Βουληθέντι σοι μὴ ἐπ᾽ αἰχμῇ κηρύττεσθαι, μηδ᾽ ἐπὶ δηΐῳ αἵματι, δίδωμι ἐγὼ τὸν σωφροσύνης στέφανον, ἐπειδὴ ἐφ᾽ οἷς δεῖ στεφανοῦσθαι γιγνώσκεις. Nolenti tibi propter bellum præconio ornari, [quo victores coronantur] neque ſuper hoſtili ſanguine, do ego temperantiæ coronam, quandoquidem ſuper quibus coronari oportet, noſti. Cæterùm ut corona ſequatur, neceſſe eſt ut actio præclara præcedat, hoc eſt, evidens opus virtutis, quo aſſeruntur præcepta ſapientiæ. Hanc ergo quiſquis ita docet, ut moribus & vita profiteatur, hunc certè corona manet. His affinis eſt corona ſapientiæ, cujuſmodi eam Herodotus & Philoſtratus nominant. Quæ, eodem Herodoto authore, ex olea plectebatur. Hujus coronæ mentio

Plutarch. γυν. ἀρ.

Philoſtrat. in vita Apoll. lib. 4.

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 6.

Herodot. lib. 8. Philoſtrat. Heroic.

Plutarch. ὅπως δὲ ἐστιν. eſt apud Plutarchum in verbis Metrodori ſcribentis fratri, nempe ad Epicureum modum, Nihil, inquit, oportet ſervare Græcos, neque propter ſapientiam coronas ab illis adipiſci, ſed edere, & bibere vinum. Et alibi σοφίας ἀριστεῖον θαλλοῦ στέφανον ſapientiæ præmium *Plutarch. Themiſtoc.* oleæ coronam Themiſtocli datam ait. Hæc corona priſcis ſæculis tanti fuit, ut heroibus tantùm data ſit, ut unis illis qui ingentibus meritis omne mortale genus ſibi devincirent. Ergo de Palamede, qui fuit æmulus Ulyſſis, hæc legimus, ὁ μὲν σοφίας ἀριστεῖα ἐστεφανοῦτο. ὁ *Philoſtrat. in Her.* δὲ Ὀδυσσεὺς ἀτίμως ἡγεῖτο πράττειν. Ille quidem ſapientiæ præmiis coronabatur. At Ulyſſes inhoneſtè exiſtimabatur agere. Hujus ge- *Apoc. c. 4.* neris ſunt illæ coronæ de quibus loquitur Joannes in Apocalypſi. Et in circuitu throni ſedilia viginti quatuor: Et ſuper ſedilia vidi viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamictos ſtolis albis. Et habe- *Prudent. lib. 1. contr. Symmach.* bant in capitibus ſuis coronas aureas. Hos ſeniores Prudentius vocat ſapientes.

Eſtne ille è numero paucorum qui diadema
Sortiti ætherea coluerunt dogma ſophiæ?

Et verò coronam, & quidem auream ſapientiæ dari minimè mirum *Ariſtoph. ὄρνιθ.* eſt, cùm ſapientia res omnes habeat in poteſtate. Ariſtophanes,

Στεφάνῳ σε χρυσῷ τῷδε σοφίας οὕνεκα
Στεφανοῦσι καὶ τιμῶσιν οἱ πάντες λεῴ.

Corona te aurea hac ſapientiæ gratia Coronant & honorant om- *Phornut. in fin.* nes populi. Hanc ſapientiæ coronam quidam tribuit Æſopo. Cujus, inquit, fabulæ ad viri ſapientis fores accedunt, vittis ipſum, oleagineoque ramo coronaturæ. Sed quòd à ſapientia manat vis conſilii, conſilio quoque inventa corona eſt, nempe qua is redi- *Plutarch. γυν. ἀρ.* mitur qui bono conſilio Rempub. juvit. Hac corona à matronis honeſtatus memoratur Daiphantus is, qui conſilium Phocenſibus dedit, ut uxores unà cum liberis in locum lignis circumdatum compulſas, ſi ipſi prœlio victi eſſent, cremarent. Hujus generis illa eſt, quam à populo Athenienſe quibuſdam conceſſam, tum à qui- *Demoſth. de corona.* buſdam civitatibus urbi Athenarum ſe authore datam, Demoſthenes gloriatur, his verbis: Ac multos jam à vobis verſatos in Repub. coronis eſſe donatos, ſciunt omnes. Propter quem autem alium Reſpub. coronata ſit, conſiliarium dico & oratorem, niſi propter me, nemo omnium dicere queat. Simili corona inſignitus fuit *In vita Ariſtoph.* Ariſtophanes, certè oleaginea, quæ dignitate æquabat auream, ob id tantùm quòd auſus eſt firmare, Rempub. Athenienſem nullius eſſe in dominio, ſed per omnia eſſe ſui juris. Nempe hæc tam nobilis aſſertio capi potuit pro ſalutari conſilio, atque adeò pro vehemente hortatione ad tuendam libertatem. Certè dici potuit

corona libertatis; cujuſmodi eſt illa Adimanti, de qua extat hoc diſtichum, etſi mutilum,

Οὗτος Ἀδειμάντου κεῖνος, ὃν διὰ πᾶσαν
Ἑλλὰς ἐλευθερίας ἀμφέθετο στέφανον. *Plutarch. π. τ. Ἡροδ. κακοηθ.*

Hoc Adimanti ſepulchrum, per quem omnis Græcia libertatis circumpoſuit [ſibi] coronam. Atque hæc quidem cùm ita ſint, eos meritò coronari dicimus, ſine quorum aut prudentia, aut diſciplina vix ullum conſilium iniri nec publicè poteſt, nec privatim, quod deprehendatur eſſe ſalutare. Certè Alcibiades apud Platonem capiti Socratis imponit hanc coronam conſilii, ſcilicet, ab Socrate ſibi dati. *Plato in Alcib. l. 2.* καὶ μὴν, inquit, τουτονὶ τὸν στέφανον, ἐπειδή μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ περιθήσω. Atqui hanc coronam, quando mihi videris præclarè conſuluiſſe, tibi circumponam. Enimvero omne forte præclarumque factum manat à ſimili conſilio. Ut dator conſilii coronatur, ita quiſquis in publica adminiſtratione eximium aliquod & memorabile facinus fecerit, hic ſolenni decreto, ſolenni ritu, tum loco percelebri & perilluſtri coronam accipit. Qua de re præter decreta Athenienſium quæ alibi memoro, extat inſignis apud Ciceronem locus, ſumptus è loco Demoſthenis quem ſupra citavi. *Cùm eſſet lex Athenis ne quis populi ſcitum faceret, ut quiſquam corona donaretur in magiſtratu, priuſquam rationes detuliſſet. Et altera lex, Eos qui à populo donarentur, in concione donari debere. Quia in Senatu Demoſthenes curator muris reficiendis fuit, eoſque refecit pecunia ſua; De hoc igitur Cteſiphon ſcitum fecit; nullis ab ipſo rationibus relatis, ut corona aurea donaretur; eaque donatio fieret in theatro, populo convocato. Qui locus non eſt concionis legitimæ, Atque ita prædicaretur, eum donari virtutis ergo, benevolentiæque quam erga populum Athenienſem haberet.* *Cic. de opt. gen. orat.* Itaque Demoſthenes aurea corona, judicio ac decreto Senatus, ob refectos ſua pecunia muros, populo ſpectante, donatus eſt. Hiſce coronis adnecto illas quibus evinciuntur ii, quorum luculenta extat ergo Rempub. liberalitas. Et hanc quidem coronam Nauſicli claſſico duci datam fuiſſe, Demoſthenes ait. Hac ipſa liberalitatis corona donati ſunt Diotimus & Charidemus cùm clypeos publicè dederunt. *Demoſt. de cor.* Et de Nauſicle quidem extat decretum apud eundem Demoſthenem, quo is coronatur, quòd propria ſubſtantia neceſſaria militibus diſtribuit. Huic decreto nullo intervallo proximum eſt decretum factum in honorem Diotimi & Charidemi; quorum uterque donatur aurea corona, quòd privato ſumptu milites armarunt clypeis octingentis. Sequitur decretum factum in honorem ipſius Demoſthenis, ob id quòd reficiendis muris curator factus, tria talenta de ſuo in id operis inſumpta populo donavit; & quòd theatrali pecuniæ

præ-

præfectus, ex omnibus tribubus, iis quibus theatralis pecunia di-
ſtribui ſolet, largitus eſt centum minas ad ſacrificia. Videre operæ
Lucian. Tim. pretium eſt lepidum illud & fictitium decretum quo Timon apud
Lucianum, poſteaquam dives factus eſt, honeſtatur, quod veris
decretis, quæ percenſui, eſt perſimile. Hiſce coronas illas quoque
adnecto, quibus illi honeſtantur, qui, Repub. ancipiti, malam
cauſam deſerunt ut accedant bonæ. In quo ipſo magnum meri-
Appian. Alex. lib. 3. bel. civ. tum eſſe, antiqua prudentia cenſuit. Hoc exemplo M. Tullius
decrevit iis qui ab Antonio defecerant, præter quinque millia
drachmarum, ſicuti jam victoribus, ut oleæ ramo diebus feſtis
coronati eſſent. Nullum ex hac materia exitum invenirem, ſi
alia præmia, quæ præter coronas eximiæ virtuti dabantur, perſe-
qui vellem; ut ſepulchra, quale decretum eſt Zenoni; ut ſtatuas
Etymol. ἐπώνυμοι. quibus donabantur ii qui Athenis erant ἐπώνυμοι, è quorum nume-
ro quidam indebant nomina tribubus; alia, quorum à me, ubi
res poſtulat, mentio fit. Hoc tantum ſuperioribus addo, tanti
fuiſſe has coronas virtutis, de quibus proxime egi, ut ſiquis fronte
effronte eas affectaſſet, aut etiam inlicitis artibus adeptus eſſet, id
certe non longum tulerit. Exemplo adſumendus eſt Heraclides
Diog. Laert. in Heracl. lib. 5. philoſophus. Is argento Pythiam corruperat, impuleratque ut
diceret, tunc demum Heracleotas fame, qua premebantur, li-
beratum iri, ſi Heraclidem Euthyphronis filium, dum in vivis eſt,
aurea corona donarent; tum ſi mortuum venerarentur ſicuti he-
roëm. At nihil hæc techna architecto profuit. Siquidem ex hoc
oraculi reſponſo cum is in theatro coronatus fuiſſet, ilico obſtu-
puit ſicuti ſydere tactus. Nec ipſe tantum non fuit inultus,
ſed & illi qui ipſi tanti ſceleris miniſtri fuerant. Nam ipſis theoris
in terram dejectis vita adempta: Ipſa quoque mendax Pythia
morſu draconis icta male periit. Cæterum hæ omnes coronæ,
quas proxime nominavi, tanta animorum contentione peteban-
tur, tamque accurata cauſæ cognitione præcedente dabantur, ut
in id unum ſæpe univerſa civitas erecta eſſet. Illi adeo ad quos ne-
gotium parum pertinebat, quo ea res eventura eſſet, id quoque
Æſchin. ep. 1. penſi habebant. Quem morem Æſchines agnoſcens, ſcilicet im-
probæ curioſitati nimis affinem, cum ſe ventis plurimos dies in
mari detentum memorans, tandem Anthronam appuliſſe ait,
quinque, inquit, noctes in mari cum fuiſſemus, appulimus An-
thronæ, ut diſcamus non curare ſiquis in ſua patria ſecundum le-
ges, an non, coronatur. Ac ſi dicat, Ea maritima conflictatio nos
docuit; ſuperfluis curis abjectis, ea tantum curare quibus ſalus &
Æſchin. ep. 7. incolumitas noſtra continetur. Et verò illa accuſatio, qua is De-
moſthenem petiit, magno ei ſtetit. Inde enim concitatus in eum
Demo-

Demoſthenes perfecit ut exilio puniretur. Et hæc quidem habeo quæ in genere dicam de iis coronis, quibus evinciuntur ii qui ſapientiam ſermone, moribuſque profitentur. Mox veniam ad eas coronas, quæ honeſtant capita illorum, quorum præconiis eximia virtus etiam excitatur, erigitur, eniteſcit.

CAPUT XI.

Corona doctrinæ. Muſæ coronatæ. Poëtæ coronati. Muſæ præter hederam coronatæ palma. Muſæ diademata. Artes liberales coronatæ, Arithmetica coronata. Aliæ artes coronatæ. Artium liberalium profeſſores coronati. Facundia coronata. Venus facunda.

ENimvero etſi aliud eſt ſapere, aliud ſcire, tamen quia is qui multum ſapit multa quoque ſcire exiſtimatur, à corona ſapientiæ haud longe diſtat corona doctrinæ. Talem coronam ſibi ereptam queritur Plato, in ea tamen epiſtola quæ doctorum judicio νοθεία pro notha habetur. Equidem non aliam coronam ibi ſignificari puto. Scribit Dionyſio his verbis, Sunt mihi fratris filiarum, quæ tum mortuæ ſunt cum ego, te tamen jubente, non ſum coronatus, filiæ quatuor. Quibus verbis Plato hic ſubdititius videtur exprobrare Dionyſio injuriam non acceptæ coronæ. Haſce doctrinæ coronas innuit Euripides in hac profeſſione & voto, *Plato ep. 13.*

ὀ παύσομαι τὰς χάριτας
μάσαις συγκαταμιγνὺς -
ἁδίςαν συζυγίαν.
μὴ ζώω μετ' ἀμυσίας,
αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἴην.

Euripid. Herc. fur. actu 2.

Non ceſſabo ego gratias jungere muſis, jucundiſſimam conjugationem. Utinam in cultu Muſarum vivam, Semperque ſim inter ſerta. Muſas ubi nominavit, ſtatim addit ſerta & coronas, eas, ſcilicet, quibus antiquitas Muſæ coronatas exhibuit. Nec mirum, ſi, cum ad Muſas omnem cultum Poëtæ conferant, ipſi quoque ambiunt coronari. Ergo Muſarum exemplo Muſarum cultores coronantur. At Muſas ſupra dixi coronari hedera. Quod coronamenti genus & ab ipſis poëtis eſt uſurpatum. Juvenio tamen quandoque Muſas coronari palma. Id quod Pharnutus diſertim tradit de Muſis, coronantur, inquit, palma, ut quidam exiſtimant, propter cognominationem, quod à Phœnicibus literæ ſint inventæ. Sed rationi magis conſentaneum eſt, id fieri propter τὸ τρυφερὸν, καὶ ἐνεργὲς, καὶ ἀείζωον, καὶ δυσανάβατον, καὶ γλυκύκαρπον τοῦ φυτοῦ, molliciem, efficaciam, ſemper vividum, aſcenſu difficile, & fructus dulcedinem hujus arboris. *Pharnut. π. τῶν μυσ.*

Alii

Alii Muſas non ſolùm coronatas faciunt, verùm & diadematas, ut Fulgentius Polymniam, *Majeſtate*, inquit, *ſubnixa elatæ frontis Polymnia argenteis aſtrorum purgaverat margaritis. Cujus phaleratum exoticis diadema carbunculis corniculata lunæ ſinuatio deprimebat.* Nec Muſæ tantùm, verùm etiam artes eæ quas liberales vocant, coronantur. Certè coronam Arithmeticæ Martianus Capella dſcribit his verbis; quæ non ubique ſunt ſatis ſyncera. *Quæ etiam miraculis quibuſdam capitis reverenda videbatur. Nam primo à fronte uno, ſed vix intelligibili radio candicabat, ex quo item alter erumpens quadam ex primo linea defluebat. De hinc tertius & quartus, tumque etiam nonus. Decuriatuſque primus honorum, reverendumque verticem duplis, tripliſque varietatibus circulabant. Sed innumerabili radios multitudine prorumpentes in unum denuò tenuatos miris quibuſdam defectibus contrahebat.* Nec ſolùm liberales artes, ſed aliæ quoque coronari videntur apud Heſiodum in his verſibus,

Fulgent. mythol.

Martian. Cap. lib. 7.

Heſiod. ἔρ. καὶ ἡμ.

— αὐτὰρ Ἀθήνην
Ἔργα διδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἱστὸν ὑφαίνειν.
Καὶ χάριν ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσέην Ἀφροδίτην.

At Minervam [Jupiter juſſit] opera docere ingenioſam telam texere, Et gratiam circumfundere capiti auream Venerem. Quorum verborum, ultima dico, interpretatio ſumenda eſt è loco Pauſaniæ quem proximè cito. Cæterùm & Muſarum cultores, hoc eſt, eloquentiæ, & artium liberalium profeſſores priſco more coronabantur. Certè hanc tam nobilem ſive coronam, ſive corollam Empedocles imponit capiti ſuo in his verſibus,

Diog. Laert. in Emped.

Ὦ φίλοι οἳ μέγα ἄστυ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
Ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεως, ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔργων,
Χαίρετ'. ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητὸς,
Πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικε,
Ταινίαις τε περίστεπτος στέφεσίν τε θαλείης,
Τοῖσιν ἅμ' εὖτ' ἂν ἵκωμαι ἐς ἄστεα τηλεθόωντα,
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ σεβίζομαι.

Quos interpres totidem verſibus Latinos fecit,

Urbem qui flavi ad ripas Acragantis amici
Incolitis magnam, res & curatis honeſtas,
Salvete, immortalis ego converſor apud vos,
Ut par eſt, Deus, & tali me dignor honore.
Formoſis vinctus vittis, roſeiſque corollis.
Queis quando egregias veniam comitatus ad urbes,
Mulieribus, mari buſque colar, &c.

Enimvero ut doctrina progignit facundiam, atque ut hæc ſine doctrina nulla eſt, ita illa ſine hac latens & obſcura eſt. Facundia illa eſt

eſt quæ doctrinæ arcana revelat. Et ideò facundiæ priſca ſapientia coronam quoque tribuit, ſatis intellecto, facundiæ munus eſſe quod tempus res magnas neque attenuat, neque elidit. Hæc eſt illa nobilis corona, qua apud Pauſaniam Dea Pithò Venerem donat è mari emergentem. Cauſa eſt, quod proprium Veneris eſt ut ſit ſuaviloqua. Nimirum, ea re dicta eſt popularis, & ſuada. Et quia talis eſt, ejus cultum Theſeus induxit, cùm ex agris in unam civitatem populum Athenienſem compulit. Itaque jure bono Lucretius hanc eloquendi facultatem petit à Venere, *Pauſan. lib. I. Eliac.* *Pauſan. in Attic.* *Lucret. l. I.*

Quo magis æternum da dictis Diva leporem.

Poulò poſt, hujus ipſius Deæ facundiam extollens, ait,

Hunc tu Diva tuo recubantem corpore ſancto
Circumfuſa ſuper ſuaveis ex ore loquelas
Funde, petens placidam Romanis inclyta pacem.

Hanc ipſam facundiæ coronam diſertim Tacitus nominat deſcribens perditiſſimos mores principis hiſtrionis, ludionis, aurigæ, inceſti, demum parricidæ. Cui nihilominus *Senatus aufert victoriam cantus, adjicit facundiæ coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Certè tum pulchritudo verè eſt conciliatrix amoris, cùm comitem habet facundiam. Nec ſanè abſque facundia ipſa Venus eſſet tam Venerea, tamque adlubeſcens. Martianus Capella loquens de dotibus quas quodque numen animæ adpoſuit, ſermonis thymum, mel, lepores, omnes ei ab Venere inditos ait, *Omnes verò illecebras,* inquit, *circa ſenſus cunctos appoſuit Aphrodite. Nam & unguentis oblitam, floribuſque redimitam halatu paſci, foverique docuerat & melle permulſerat, & auro, atque monilibus inhiare, membraque vinciri honorationis celſæ affectatione perſuaſerat.* Hinc ergo eſt quod illorum ingens honor & authoritas eſt, quorum opera ea quæ ſumma ſunt, & maxima, talia poſteritati oſtenduntur. Hi illi ſunt, quorum ingenio ac ſtylo perficitur, ut, quæ dum aguntur, ſunt merita, eadem infinita poſteritate ſint exempla. Veriſſimè Pindarus ait, virtutem claris ſcriptionibus illuſtrem redditam diuturnam quoque reddi. Hoc ergo eſt ſummum eloquentiæ decus, quod ipſi virtuti vitam largitur ac diuturnitatem. *Tacit. l. 16. Annal.* *Martian. Cap. lib. I.* *Pindar. Pyth. od. 3.*

—— γινώσκομεν·
ἁ δ' ἀρετὰ κλειναῖς ἀοιδαῖς
χρονία τελέθει
παύροις δὲ πράξασθ' εὐμαρές.

Quæ cognoſcitur virtus per inclytos cantus, diuturna eſt. Sed paucis id facere facile eſt. Quæ ergo invidia, ſi ad diſertos quoque non minùs quàm ad rerum geſtores perveniunt præmia virtutis, ea quæ vocavi honoris aut honoraria; & ex his illa ipſa de quibus

nunc

nunc ago, coronaria? Etſi enim antiquitas utroſque propriis coronis inſignivit, tamen eas coronas gemellas fecit. Et imperatoria, & poëtica laurus unum, idemque caput quandoque eſt circumplexa. Statius,

Stat. lib. I. Achil.

At tu quem longè primum ſtupet Itala virtus
Grajaque, cui geminæ florent vatumque ducumque.
Certatim laurus (olim dolet altera vinci.)

Unde datur intelligi, parum eſſe res gerere, niſi geſtæ ſcriptis illuſtrentur. Ergo hoc genus coronæ tam expetitum præmium fuit, ut ipſi oratores, ipſi quoque poëtæ acribus hinc inde ſtudiis de ea quàm ſæpiſſimè certarint. Hanc ipſam Nero, ut magnus, ſi Diis placet, orator affectavit teſte Suetonio. *Et orationis quidem*, inquit, *carminiſque Latini coronam, de qua honeſtiſſimus quiſque contenderat, ipſorum conſenſu conceſſam ſibi recepit.* Memoratur Theodectes quidam Pharſalites poëta, ſcriptor tragœdiarum & orationum, tum etiam artis Rhetoricæ profeſſor è ſacris literarum certaminibus, iiſque tredecim retuliſſe octo coronas incorruptas. Qua de re extant quidam verſus editi Athenis poſt ejus obitum, non ſatis ſani. qui tamen recitantur à Stephano.

Sueton. in Ner. cap. 12.

Stephan. Φάσηλις.

CAPUT XII.

Poëtæ coronati lauro. Rhapſodi & enarratores poëtarum coronati. Oratores coronati.

ITaque inſignes illi poëtæ qui virorum fortium benefacta canebant, ſibi non minus quàm illis rerum geſtoribus coronam deberi exiſtimarunt. Hinc illa frequentia celeberrimorum poëtarum certamina & victoriæ, quales illæ quas dixi Theodectis, & illæ è quibus Æſchylus & alii innumerabiles mirum in modum claruerunt. Certè Æſchylo cum in vita tredecim victoriæ obtigiſſent, is poſt obitum quoque non paucas retulit, ut memorat is qui ſcripſit vitam ejus. Certè fuit ſæculum, quo inter doctrina & eloquentia conſpicuos, homines haud minus certatum quàm inter pugiles, eoſque qui è militaribus exercitamentis famam ſunt adepti. Quippe his certamen erat de vi brachiorum, de agilitate, de pernicitate. Illis de dotibus animi, de acritate ingenii, de perennitate nominis. Cæterum etſi jam oſtendi poëtas hedera coronari ſolitos, tamen hanc quoque poëticam coronam conſtat fuiſſe lauream. Heſiodus canit, ſe è Muſis donatum viridi lauro, & ab iiſdem ſibi inditam divinam vocem.

Καί

Καί μοι σκῆπτρον ἔδον δάφνης ἐριθηλέος ὄζον *Heſiod.*
Δρέψασαι θηητόν. ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν *Theogn. &*
Θείην, ὥς τε κλύοιμι τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα, *Lucian. in*
Καί με κέλονθ' ὑμνεῖν μακάρων γένος αἰὲν ἐόντων, *diſſert. Luc.*
Σφᾶς δ' αὐτὰς πρῶτόν τε καὶ ὕστερον αἰὲν ἀείδειν. *& Heſ.*

Et mihi ſceptrum dederunt lauri perviridis ramum Decerpere mirandum. Inſpirarunt autem mihi vocem Divinam, ita ut audirem tam futura, quàm præterita. Et me jubebant celebrare beatorum genus ſempiternorum. Se verò primò & poſtremò decantare. Quos verſus Tzetzes ita explanat, ut dicat, novem quaſdam mulieres muſas, id eſt, quæ eædem ſint muſæ, decerpſiſſe ramos lauri Heliconitidis, eoſque ei mandendos dediſſe. Eumque ſic & ſapientia & poëtica repletum. Et paulò poſt dicit, Heſiodum in ſomnis circa Heliconem vidiſſe novem mulieres indere ſibi lauros in os. Quod ſomnium omnino oſtendebat, fore ut is adiſpiſceretur eruditionem laborioſam & amaram quæ æterna progigneret poëmata. Alibi quoque idem Tzetzes ait, laurum eſſe ἀειθαλῆ, ſemper floridam, ut & ſermones ſemper florent. Non item mirum eſt, lauru redimiri capita poëtarum, cùm Apollo ſummus omnium vatum è lauro edat oracula, ut infra uberrimè dico, ubi ago de lauro. Itaque Horatius ubi memorat ſe, cùm puer eſſet, à palumbibus fuiſſe tectum fronde nova, addit, haſce frondes fuiſſe laurum & myrtum. *Tzetz. in proœ. in Heſiod.*

Ut tuto ab atris corpore viperis *Horat. lib. 3. carm.*
Dormirem & urſis, ut premerer ſacra *od. 4.*
Lauroque collataque myrto
Non ſine Dîs animoſus infans.

Hanc poëticam laurum ſibi deberi ipſe alibi audacter profitetur,

—— ſume ſuperbiam *Horat. lib.*
Quæſitam meritis, & mihi Delphica *3. car. od.*
Lauro cinge volens Melpomene comam. *ult. in fin.*

Hanc alibi vocat Apollinarem, eamque Pindarum mereri ait,

—— immenſuſque ruit profundo *Horat. lib.*
Pindarus ore, *4. carm.*
Laurea donandus Apollinari. *od. 2.*

Itaque ut viros fortes per fortia facta ad coronam ire ſupra dixi, ita quoque quoties poëtæ in præclaro argumento cum laude verſantur, tunc verò ſibi ipſi coronam nectere dicuntur. Horatius,

—— ſequere & procul audi *Horat. lib.*
Quid ferat, & qua re ſibi nectat uterque coronam. *epiſt.*

Et alibi,

—— neque ego illi detrahere auſim
Harentem capiti multa cum laude coronam.

Hanc ob cauſam ipſe Horatius alicubi dixit, ſub lauru mea, veluti ſub arbore mihi propitia & familiari. Et illud idem eſt ac ſi dicat, apud me,

Horat. lib. 2. carm. od. 7.

—— longaque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea.

Propertius poſt obitum ſuum vult coronari lauro.

Propert. lib. 2.

Et ſit in exiguo laurus ſuperaddita buſto,
Quæ tegat extincti funeris umbra locum.

Idem de pugna navali,

Propert. lib. 4.

Ite procul fraudes; alio ſint aëre nexa.
Pura novum vati laurea mollit iter.

Ubi *pura* puto eſſe veram interpretationem ejus quam Græci Poëtæ ſæpe vocant *ἀκήρατον*. Hanc quoque lauream coronam ſibi Valerius Flaccus imponit,

Valer. Flaccus lib. 1. Argon.

Phœbe mone, ſi Cumeæ mihi conſcia vatis
Stat caſta cortina domo; ſi laurea digna
Fronte viret.

Ovidius hac ſe fronde redimitum gloriatur ſcribens ad Solanum,

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Thyrſus enim vobis, geſtata eſt laurea nobis.

Et hac ſe corona à Tomitis donatum memorat,

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Tempora ſacrata mea ſunt velata corona,
Publicus invito quem favor impoſuit.

Statius meminit laureæ Homericæ & Virgilianæ in his verſibus,

Stat. lib. 4. Sylv.

—— non ſi pariter mihi vertice læto
Nectat odoratas & Smyrna & Mantua lauros
Digna loquar.

Dracont. de opif. VI. dier.

Dracontius vocat laurum poëticam honorem linguæ, eamque dicit eſſe præmium poëtarum.

Lingua laurus honos ſolvit donanda poëtis.

Videntur quoque poëtæ hanc frondem aliis prætuliſſe frondibus propter ejus perennem viriditatem, ſicuti ſymbolum ſi non æternitatis, at ſaltem diuturnitatis. Et verò eam Lucretius vocat frondem perennem cum eam tribuit Ennio,

Lucret. l. 1.

Ennius ut noſter cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Pergentes Italas hominum quæ clara clueret.

Caſſius Parmenſis laurum poëticam vocat frondem æternam in Orpheo ſuo,

Epig. lib. 4.

Non levis adſcenſus ſiquis petit ardua, ſudor

Pluri-

Plurimus hunc tollit, nocturno exſomnis olivo
Immoritur; jactat quod mox laudaverat in ſe
Qui cupit æternæ donari frondis honore.

Ac ne quid de ſe humilius ſentiat; aut minus dicat quàm de aliis talem coronam ipſe Lucretius capiti ſuo circumponit. *Lucret. l. 1.*

Nec me animi fallit quàm ſint obſcura; ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor.
Et ſimul incuſſit ſuavem mî in pectus amorem
Muſarum, quo nunc inſtinctus mente vigenti
Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita ſolo, juvat integros accedere fontes,
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores;
Inſignemque meo capiti petere inde coronam
Unde prius nulli velarint tempora Muſæ.

Hujus coronæ alibi quoque mentionem facit Calliopen alloquens, *Lucret. l. 6.*

Tu mihi ſupremæ præſcripta & candida callis
Currenti ſpatium præmonſtra, callida Muſa
Calliope, requies hominum, divumque voluptas;
Te duce, ut inſigni capiam cum laude coronam.

Ennii coronam Propertius vocat hirſutam, hoc eſt, aſperam & incomptam, alludens, opinor, ad duritiem verſuum ejus, *Propert. lib. 4.*

Ennius hirſuta cingat ſua dicta corona.
Mî folia ex hedera porrige Bacche tua.

Etſi manifeſtum eſt hoc loco hirſutam coronam vocari lauream, ac ſi dicat, acutam & pungentem qualia ſunt lauri folia, è quibus plectitur hæc corona verè poëtica, quamvis Propertius hederaceam expetat, nempe ut nunc quidem videatur potius in comitatu Bacchi, quàm in choro Apollinis. Sive ut hinc oſtendat, ſuam coronam non è tot meritis conſurgere, neque ea dignitate eſſe qua ſunt coronæ laureæ quæ circumplectuntur capita magnorum poëtarum: ſed ſibi tantum propoſitos eſſe Cupidines, luſus, & feſta Bacchi, cujus corona eſt hederacea. Cæterum vel hanc ob cauſam laurus, & laurea corona Poëtis tantopere fuit expetita, quòd Apollo ipſis œſtrum creditur immittere per lauros ſuas, hoc eſt, per ſpiritum quemdam divinum & vaticinantem. Statius, *Stat. lib. 1. Theb.*

Tempus erit, cùm laurigero tua fortior œſtro
Facta canam.

Ea re Socrates apud Platonem ait poëtas eſſe interpretes Deorum. Deinde addit, illos hoc numine corripi quod noſtris dicitur œſtrum, κατεχόμενοι ἐξ ὅτε ἂν ἕκαστος κατέχῃ), à quocunque tandem illorum unuſquiſque corripiatur. Ex his omnibus palam eſt, non eos tantum qui publicam rem manu promoviſſent, ſed & illos qui *Plato in Ione.*

horum facta luculentis ſcriptionibus æternitati commendaſſent, qui perituram purpuram, & laureas marceſcentes immortali præconio circumdarent, in primis poëtas, ſuper hederam lauro coronari ſolitos. Cui lauro interdum fuerunt additæ vittæ, ut inſignia vatum, Id quod diſcimus è Statii epicedio in filium,

Stat. lib. 5. Sylv.

—— ſed nec ſolita mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos. Entaxea marcet
Sylva comis; hilareſque hederas plorata cupreſſus
Excludit ramis

Porrò nemini novum aut mirum accidet coronari poëtas, cùm ipſimet rhapſodi, hoc eſt poëtarum enarratores ſibi quoque coronam vindicarint, & quidem auream. Ion, audax ille apud Platonem Rhapſodus Socratem alloquens gloriatur ſe ita ornaſſe Homerum, ut ab Homeri ſtudioſis mereatur donari aurea corona. Non omiſerim, coronis facundiæ à me additas eſſe poëticas, quod utraque facultas & ſolutæ orationis & verſuum nihil eſt niſi viva eloquentia, cujus ſunt plures, eædemque pulcherrimæ facies. Neque vero ſua refert qua ſe potiſſimùm ratione agnoſcendam præbeat, an metro, an oratione libera, an dictis, an ſcriptis, an publicè, an privatim. Quacunque aſpicitur, pulchra eſt; quacunque aditur, amabilis; Quicquid, quantumque illud eſt quod ſuſcepit, ejus rei effectrix eſt; ubique ductrix, ubique domitrix, ubique triumphatrix ac regnatrix eſt. Id quod cùm ſapientiſſimæ antiquitati cognitiſſimum fuerit, quis ultra miretur, reginam tanto imperio ſubnixam, incoronatam aſpici flagitium viſum? Itaque & ipſis oratoribus, qui ſunt canales per quos eloquentia fluit, ut ingentium rerum victoribus coronæ dantur, ὁ ῥήτωρ οἰχήσεται τὸν στέφανον λαβών, inquit Ariſtides, orator diſcedet accepta corona. Id quod ſatis apertè innuit Julianus Cæſar his verbis, ὥσπερ γὰρ ἐν Ἑρμοῦ λογίου σταδίοις διόλου πολλάκις τοῦ δρόμου στεφανωθεὶς ἤδη, δι᾽ ὧν ἐν ὀλίγοις γράφεις, τῆς ἀρετῆς τι ἄκρον ἐμφαίνεις. Nam ut in Mercurii facundi ſtadiis toties jam victor & coronatus, mirabilem in paucis his ſcriptis virtutem tuam demonſtras.

Plato in Jone.

Ariſtid. de rhet. orat. 2.

Julian. in epiſt. ad Georgium.

CAPUT

CAPUT XIII.

Plures coronas ſæpe unus adipiſcebatur. Et hinc de talis ingenii felicitate conjectura fiebat. Coronæ facundiæ ſcrupuloſè numerabantur. Familiæ cuſtodes coronarum. Corona decemplex. Facundiæ præter coronas alia præmia propoſita.

CÆterum, ut cœpi dicere, uni alicui ſæpe contingebat accipere plures coronas, ſicuti adepto multas victorias ingenii & eloquentiæ. Atque adeò è numero talium coronarum æſtimabatur laus eorum ad quos hæc præmia deferebantur, potiſſimùm poëtarum, ut liquet ex hiſce verbis Petronii Arbitri, *Ego poëta ſum, &, ut ſpero, non humillimi ſpiritus; ſi modò coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet.* Nempe eadem ratione numerabantur coronæ qua ſtatuæ. Hujuſmodi eſt illud quod traditur fuiſſe ſubſcriptum imagini Demetri Phaleræi, *Petron. Arb. in ſatyr.*

Hic Demetrius æneas tot aptu'ſt *è M. Varrone in epigr. lib. 2.*
Quot luces habet annus abſolutus.

Numerabantur, inquam, hæ coronæ facundiæ & poëticæ propemodum ut Olympicæ, aliæque ex aliis certaminibus partæ. Quin, quò plures coronæ alicubi aſpiciebantur, quò auctius fuit hoc decus partum in loco tantæ claritudinis, hoc major & cumulatior laus accedebat generi & familiæ. Ipſæque adeò clariſſimæ familiæ hac de cauſa dicebantur eſſe cuſtodes coronarum. Pindarus,

——— σὺν θεῷ δὲ τύχᾳ *Pindar. Nem. od. 6.*
ἕτερον οὔ τινα οἶκον
ἀπεφάνατο πυγμαχίᾳ ταμίαν
στεφάνων μυχῷ Ἑλλάδος ἁπάσας.

cum Dei favore aliam nullam familiam protulit pugilatus [adeò] cuſtodem coronarum in ſinu Græciæ univerſæ. Scholiaſtes Ariſtophanis in argumento nebularum ex Herodoto vocat familiam Alcmænidarum τεθριπποτρόφον quadrigarum altricem, eamque quæ multas adepta eſt victorias Olympiacas, Pythicas, Iſthmicas, Nemeas, aliaſque. Non ergo mirum, ſi Pindarus ille lyricorum diſertiſſimus pluribus locis quot quiſque athletarum coronas meritus ſit, anxiè memorat. Idem quoque ab aliis eſt factitatum. Ipſe Pindarus de Ergotele ait, *Scholiaſt. Ariſtoph. in προθεωρ. νεφέλ.*

νῦν δ' Ὀλυμπίᾳ στεφανωσάμενος *Pindar. Ol. od. 12.*
καὶ δὶς ἐν Πυθῶνι, Ἰσθμοῖ τ' Ἐργότελες, &c.

At nunc apud Olympiam coronatus, & bis apud Pythonem, & apud

apud Iſthmum Ergoteles. Idem alibi,

Pindar. Oly. od. 13.

μηνός τε οἱ τωὐτοῦ, κρανααῖς
ἐν Ἀθάναισι, τρία μὲν
ἔργα ποδάρκης ἁμέρα
θῆκε κάλλιστ' ἀμφὶ κόμαις·
Ἑλλώτια δ' ἑπτάκις.

menſe præterea eodem aſperas apud Athenas tria certamina celeripes dies poſuit pulcherrimas circum comas. Hellotia autem ſepties [vicit.] Alibi ſexagies ad coronam itum eſſe memorat,

Pindar. Oly. od. 13.

ἑξηκοντάκι γὰρ
ἀμφοτέρωθεν γ' ἁδύγλωσ-
σος βοὰ κάρυκος ἐσλοῦ.

ſexagies enim utrinque dulcilinguis vox præconis victores eos pronuntiavit. Idem alibi Ariſtagoram ſexdecim coronas meruiſſe ait,

Pindar. Nem. od. 11.

—— ἐκκαίδεκ' Ἀρισταγόραν
ἀγλααὶ νῖκαι πάτραν τ' εὐώνυμον
ἐστεφάνωσαν πάλᾳ
καὶ μεγαλαυχεῖ παγκρατίῳ.

ſedecim Ariſtagoram illuſtres victoriæ coronarunt, patriamque magni nominis, quas adeptus eſt lucta, atque valde gloriabundo pancratio. Diagoram memorat obtinuiſſe duas; dein in Iſthmo quatuor,

Pindar. Ol. od. 7.

τοῦ ἄνθεσιν Διαγόρας
ἐστεφανώσατο δίς· κλεινᾷ τ' ἐν Ἰσθμῷ
τετράκις εὐτυχέων,
Νεμέᾳ τ' ἄλλαν ἐπ' ἄλλᾳ.

quorum floribus Diagoras coronatus fuit bis, inclytaque in Iſthmo quater proſpera utens fortuna, in Nemeaque aliam [coronam] ſuper aliam. Blepſiadas ſex,

Pindar. Ol. od. 8.

ἕκτος οἷς ἤδη στέφανος περίκει-
ται φυλλοφόρων ἀπ' ἀγώνων.

ſexta quibus jam corona circumpoſita eſt frondiferis ex certaminibus. Timodemidam apud Parnaſſum quatuor, apud Pelopen octo Nemeæ ſeptem,

Pindar. Nem. od. 2.

ἐν ἐσλοῦ Πέλοπος πτυχαῖς
ὀκτὼ στεφάνοις ἔμιχθεν ἤδη·
ἑπτὰ δ' ἐν Νεμέᾳ.

in boni Pelopis receſſibus coronis octo ſe immiſcuerunt jam; ſeptem autem apud Nemeam. Apud Pollucem Megarenſis Herodotus ἑπτακαίδεκα περιόδους ἀνείλετο τῶν στεφανιτῶν ἀγώνων, ſeptemdecim circuitus abſtulit coronariorum certaminum. Artemidorus ait, athletam eum qui per quietem ſe duo, triave capita in ſacris

Pollux lib. 4. cap. 11.

certa-

certaminibus habere viderit, bonum ſomnium ſomniaſſe. τοσούτους *Artemid.*
γὰρ ἀγῶνας στεφανωθήσεται), totidem enim ſacra certamina coronabi- *lib. 1. cap.*
tur. Coronæ quibus Nero ſe donatum gloriabatur, poſtquam Ægy- *36.*
ptio obeliſco circumpoſitæ fuerunt, numeratæ ſunt octo & octin- *Xiphil.*
gentæ ſupra mille. Alexander Severus octoginta duas ſupra ſeptin- *Ner.*
gentas abſtulit. Ergo in lepido illo & fictitio, & adulatorio de- *Dio in An-*
creto quo Timon, poſteaquam dives eſt factus, ab Athenienſibus *ton. Carac.*
ſublimatur, nempe, quòd in ludis Olympicis pugilatu, lucta, curſu, *Lucian.*
quadriga, equeſtri certamine victor extiterit, & ob alia quæ ibi *Tim.*
falſo memorantur, donatur ſeptem coronis, & quidem verbis ma-
gnificentiſſimis. Super his omnibus viſum eſt conſilio, & populo,
& Eliææ per tribus, & populis privatim, & publicè omnibus au-
reum erigere Timonem juxta Palladem in arce, fulmen dextra te-
nentem, & radios in capite; & ipſum aureis coronis coronari ſe-
ptem, & [præconis voce] renuntiari, ſive publicari coronas hodie
Bacchicis tragœdis novis. Neque verò tantum ſacrorum certa-
minum coronæ numerabantur, ſed & aliorum, ut muſicorum.
Quo exemplo ille apud Plutarchum citharœdus ſexies vicit in lu- *Plutarch.*
dis Pythicis. Non omitto, coronam decies partam à Prudentio *Lyſandro.*
vocari decemplicem.

Cingit coronis interea Deus *Prudent.*
Frontem duabus martyris innubæ. *periſteph.*
Unam decemplex edita ſexies *hym. 4.*
Merces perenni lumine conficit.
Centenus extat fructus in altera.

Quæ dictio ne inuſitata, & à Prudentio excogitata videatur, facit
locus Æmylii Probi, ubi agit de pugna pugnata apud Maratho-
nem; *In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienſes, ut decem-* *Æmil.*
plicem numerum hoſtium profligarent, Ubi decemplicem inter- *Prob. Milt.*
pretare δεκαπλάσιον, decem partibus ſuperiorem. Quippe Athe-
nienſes in eo prælio habuerunt armatorum decem millia completa.
In caſtris Perſarum erant peditum centum, equitum decem millia.
Talem coronam prudentiſſimus Caſſiodorus vocat numeroſam.
Certantes, inquit, *in ſtadio numeroſior corona glorificat. Olympi-* *Caſſiod. lib.*
cos currus frequens palma nobilitat. Itaque ad hoc exemplum ſcri- *8. Var. ep.*
ptoribus & poëtis ſuas coronas, id eſt victorias numerare licuit, ut *22.*
de Theodecte & Æſchylo ſupra dixi. Hoc loco moneo, id quod
ſupra innui cum de coronis virtutis agerem, facundiæ non tantum
coronas, ſed & alia præmia fuiſſe propoſita. Id quod in decus corona-
rum haud dubiè cedit; quibus alia præmiorum genera, ut ita di-
cam, aſſurgunt.

CAPUT XIV.

Aliorum præmiorum quæ poëtis dabantur, brevis enumeratio. Alia præmia quandoque vocata coronæ. Jus dandi talia præmia fuit penes Imperatorem Romanum.

Pollux l. 8. IN aliis præmiis numerabantur τιμαὶ, δωρεαὶ, γέρα, προτιμήσεις, χάριτες, σιτήσεις, σιτηρέσιον, καὶ σύσσιτον εἶναι, πορφύρα, προεδρία, χαλκοῦν ἑστάναι, ἀτέλεια χρημάτων, honores, dona, honoraria, honorum prærogativæ, gratiæ, jura epulandi ſive annona, frumentatio, convivam eſſe, purpura, honor primi ſubſellii, æneum ſtare, pecuniæ im-
Strabo lib. 10. munes. Canem quandoque pro præmio datum legimus. In hippodromia tertium præmium fuit lebes, quartum duo auri talenta. Erant enim in præmiis τὰ πρωτεῖα, τὰ δευτερεῖα, τὰ τριτεῖα. Ergo & in ipſis Græciæ certaminibus præter coronas victoribus proponebantur tripodes, lebetes, phialæ, nihil non aureum. Pindarus,

Pindar. Iſth. od. 1.
ἐν δ' ἀέθλοισι θίγον πλείστων ἀγώνων,
Καὶ τριπόδεσσιν ἐκόσμησαν δόμον,
καὶ λεβήτεσσιν, φιάλαισί τε χρυσοῦ,
γευόμενοι στεφάνων νικαφόρων.

Et in ludis ſolennibus potiti ſunt plurimis certaminibus, & tripodibus ornaverunt domum, & lebetibus, & phialis aureis guſtantes [fructum] coronarum victricium. Nimirum, hæc omnia ſæpe dabantur pro coronis. Atque adeò ut talibus præmiis ſumma auctoritas accederet, vocabantur coronæ, ut videre eſt in hoc loco Pindari. Athletarum exemplo ipſi quoque poëtæ talibus præmiis donabantur. Certè Heſiodus ait ſe carmine victorem præmium tuliſſe tripodem auritum, quem ipſe Muſis ſuſpendit.

Heſiod. ἔρ. καὶ ἡμ. & Plutarch. ἐπ. σοφ. συμπ.
Ἔνθα δ' ἐγὼν ἐπ' ἄεθλα δαΐφρονος Ἀμφιδάμαντος
Χαλκίδα τ' εἰσεπέρησα, τὰ δὲ προπεφραδμένα πολλὰ
Ἄεθλ' ἔθεσαν παῖδες μεγαλήτορες, ἔνθα μέ φημι.
Ὕμνῳ νικήσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτώεντα.
Τὸν μὲν ἐγὼ Μούσης Ἑλικωνιάδεσσ' ἀνέθηκα.
Ἔνθα με τὸ πρῶτον λιγυρῆς ἐπέβησαν ἀοιδῆς.

Illuc ego ad certamina ſtrenui Amphidamantis Chalcidemque trajeci, prædeliberata verò multa Certamina inſtituerunt juvenes magnanimi, ubi me ajo Carmine victorem tuliſſe tripodem auritum, Quem ego quidem Muſis Heliconiadibus dicavi, Ubi me primùm ſonorum aggredi fecerunt cantum. Interdum loco præmii accipiebatur argentum. Et hoc eſt illud quod, meo quidem animo, ſentit Artemidorus, cujus hæc ſunt verba loquentis de

quodam

quodam qui Romæ in certamine victor fuerat. Cùm verò, inquit, inibi eſſet ut coronaretur, prohibitus eſt ab Alipta proponente ac objiciente τὴν ἐργασίαν τοῦ στεφάνου difficultatatem adipiſcendæ coronæ. Nam accepto argento, non ſivit ipſum pro corona luctantem decertare. Is enim meritò corona arcebatur qui pro præmio argentum accepiſſet. Et his quidem rationibus honeſtabantur ii qui pollebant dotibus ingenii, in his poëtæ. Quid mirum? Ipſis hæc eſt militia, hæ, quibus invigilant, artes; quibus Reipub. ſerviunt. Id quod ingenioſiſſimus poëta Ovidius diſertim profitetur, *Artemidor. lib. 4. c. 84.*

Hæc mea militia eſt; gerimus quæ poſſumus arma;
Dextraque non omni munere noſtra vacat. *Ovid. lib. 2. Faſt.*
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur enſe;
His habilis telis quilibet eſſe poteſt.
At tua proſequimur ſtudioſo pectore Cæſar.
Nomina, per titulos ingredimurque tuos.

Ut militibus emeritis ſuper ſtipendia dantur quoque præmia; ita poëticam militiam hoc optatiſſimo fine concludi æquiſſimum eſt. Enarrator operum Italicorum Franciſci Petrarchæ tradit, ad hunc inſignem poëtam, edita Aphrica nobili poëmate, itum ex Italia miſſu Senatus urbis Romæ, è Gallia mandatu Cancellarii Academiæ Pariſienſis. Utrinque enim vir literis & eloquio clariſſimus, eodemque tempore vocabatur ad capiendum laureæ decus. Sed ipſe, dilecta Roma, eò multo comitatu deductus eſt juſſu Roberti Siciliæ regis. Quippe rex eum clariſſimo poëta de hac laurea Neapoli ſumenda accuratis precibus egerat. Sed nequicquam. Itaque anno 1341. ut Platina tradit, 1338. ingenti concurſu multitudinis, parique univerſorum gaudio & plauſu, ſolenni die Dominicæ reſurrectionis, is in Capitolio laurea corona redimitus perhibetur manu Stephani Pontificis maximi. Idem Platina author eſt, Æneam Pium, cùm miſſu Pontificis legatione fungeretur apud Fredericum Imperatorem, ex admiratione ingenii ab ipſo Cæſare vinctum corona poëtica laurea. Qui mos etſi, ut dixi, antiquiſſimus, certè laudabilis, hodie tamen, ut multa præclara, exoleſcit; niſi fortè in una Germania, ubi audio, hac ipſa corona quandoque à Cæſaribus eos inſigniri qui carmina feliciter pangunt; quique peculiari & honorifica appellatione vocantur poëtæ laureati. Cæterùm poëtæ laureati & armati ſpeciem exhibet Statius in his verſibus, *Alexand. Velu. tell. in vita Franc. Petr.* *Plat. in Pio II.*

——— *vatem cultu Parnaſia monſtrant* *Stat. lib. 4. Theb.*

 Vellera;

Vellera; frondenti crinitur caſſis oliva;
Albaque puniceas interplicat infula criſtas.

Hujus coronæ tribuendæ, ſimiliumque præmiorum jus judiciumque Romani Imperatores tanti fecerunt, ut ſibi id ſeponerent, ut *Tacit. lib. 2. Annal.* diſcimus è Cornelio Tacito. *Cum enim Germanico cenſeretur,* nempe à Senatu, *clypeus auro & magnitudine inſignis inter authores eloquentiæ, adſeruit Tiberius, ſolitum, paremque cæteris di- Tacit. Annal.* *caturum.* Et alibi idem Tacitus, *Afrum ait primoribus oratorum fuiſſe additum, divulgato ingenio, & ſecuta adſeveratione Cæſaris qua ſuo jure diſertum eum appellavit.*

CAPUT XV.

Cur Plato Homerum coronet lana. Olea & lana ſunt indicia pacis. Mos nubentium. Mos novæ nuptæ. Mos precantium Deos. Multæ circa lanam ſuperſtitiones. Licium quid. Albæ lanæ corona cui uſui adhibita. Pileus laneus purpureus. Εἰρεσιώνη quid, & quales circa eam ſuperſtitiones. Lanificium eſt matronis exercitamentum. Lana cujus rei ſit ſymbolum. Mos Athenienſium die natali ſive maris ſive feminæ. στέφανον ἐκφέρειν Athenis quid. Laneum capitis redimiculum coronamentum infamiæ. Corona podagræ.

Plato lib. 3. de repub. ANtequam hanc, quæ eſt de poëticis coronis materiam abſolvo, libet quærere, quid ita Plato, poſtquam ſæpe & acriter Homerum reprehendit, alioſque poëtas, etſi faſſus eſt Homeri vires eſſe in poëſi admirabiles, ut qui ad omnia ſit idoneus; atque omnia palam promat nomina fluminum, ventorum, fluctuum, non tamen eum coronat hedera aut lauro, ſed lana. Jubet, inquam, eum valde pacifice lana coronatum, perfuſumque unguento di- *Dion Chryſoſt. orat. 54.* mitti ad alios. Id quod, inquit Dion Chryſoſtomus, mulieres in hirundinibus faciunt. Et quidem, ut quod de hac re ſentio, tra- *Max. Tyr. dial. 7.* dam, altius rem repeto. Itaque invenio, ut oleam, ſic & lanam eſſe argumentum pacis, & utramque ſicuti gemellas una emerſiſſe. *Juſtin. l. 2.* *Primi Athenienſes*, inquit Juſtinus, *lanificii, & olei, & vini uſum docuêre, quibus, ſcilicet, omnibus homines fruuntur in pace.* Hujus ſocietatis quæ eſt inter lanam & oleam non neſcius Virgilius oleæ ramo, quem Pallanti Æneas prætendit, addit vittas, id eſt lanam, ut alibi monui,

Virgil. 8. Æneid. *Et vitta comptos voluit prætendere ramos.*

Huc accedit, quod lana nihil quicquam eſt neque mollius, neque te- *Feſt. cingulo.* nerius. Et ideo *cingulo nova nupta præcingebatur*, inquit Feſtus, *quod vir in lecto ſolvebat factum ex lana ovis; ut ſicut illa in glomos*

mos ſublata conjuncta inter ſe ſit, ſic vir ſuus ſecum cinctus, vinctuſque eſſet. Fortaſſe hac ipſa de cauſa nova nupta januam viri lana coronabat. *Lanis authoritatem,* ait Plinius, *veteres Romani etiam religioſam habuêre, poſtes à nubentibus attingi jubentes.* Pauſanias memorat, in Jovis Olympii templo laneum velum cum textili Aſſyriorum opere, tum Phœnicum purpura luculentum dedicatum fuiſſe ab rege Antiocho. Tradit quoque Pollux pileo laneo purpureo Deorum ſedes illuſtrari. Deos precantium mos fuit, baculum & lanam tenere, ut palam ſit ex hoc Plutarchi, οὐδ᾽ ἔρια καὶ σκύτη κλησάμενος κάθηται τῇ τύχῃ προσευχόμενος ἱμάτιον αὐτῷ καὶ ὑποδήματα φύεσθαι, ubi pro σκύτη lego σκυτάλην, ut ſit ſenſus, neque lanam neque baculum poſſidens ſedet fortunæ preces admovens ut ſibi ſit ſcutale & calcei. Non paucis ſuperſtitionibus lanam adhibitam legimus. Hujus generis eſt illa de qua loquitur Athenæus deſcribens effigiem Jovis Cteſii, cujus cadiſus novus deponi jubetur, ejuſque aures alba lana coronari. Eadem ratione qua apud Sophoclem crateres ovis juvenculæ ova lana coronari jubentur. Albam lanam in iis quæ ſpectabant cultum Deorum adhibebant, ut conſulto vitarent lanea licia, ſive laneas coronas verſicolores, cujuſmodi ſunt bilices, & qualis apud Virgilium lorica,

Plutarch. κεφαλ. κατηχ. ῥωμ. Plin. lib. 29. cap. 2. Pauſan. l. 5. Pollux lib. 7. cap. 13. Plutarch. π. τύχ. Athen. lib. 11. Sophocl. Oed.

> ——— *rumpitque infixa bilicem*
> *Loricam, & ſummum deguſtat vulnere corpus.* *Virgil. 12. Æneid.*

ſive etiam trilices, id eſt, habentes tria licia, & unum quodque diverſi ab alio coloris.

> *Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore*
> *Licia circumdo.* *Virgil. Pharm.*

Et apud Petronium, *Illa* [Chryſis] *de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam;* Ut hîc licium ſit non quidem filum laneum, ſed ſtamen filis intertextum obligando aptum. Id quod ex alio Petronii loco diſcimus, *Simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata. Ut ſolvit ergo licio pannum partem leguminis ſuper menſam effudit.* Licio, id eſt, qua parte erat licium, hoc eſt, filum, ſeu funiculus quo pannus vinciebatur. Certè diſtingui ſubtegmen, licium, telam, ſtamen, docet locus Hieronymi; *Itaque ſubtegmen,* inquit, *& ſtamina, liciaque & telas, quæ mihi ad veſtram tunicam paraveram, vobis inconfecta tranſmiſi; ut quicquid mihi deeſt veſtro texatur eloquio.* Hæc licia veriſimile eſt eſſe laneas coronas, eas quas in ſomnis viſas ob varietatem Artemidorus ait ſignificare venena & vincula. Repertum quoque eſt, ut corona ex alba lana ſit remedium adverſus ea mala quæ apes & apiaria circumſiſtunt. Fuit & inter hæc lanea ſeu vincula & redimicula, ſeu coronas

Petr. Arb. in Satyr. Hieron. lib. 1. epp. ep. 15. Artemidor. lib. 1. cap. 79. Conſtantin. Cæſ. lib. 25. cap. 8.

coronas illa cui nomen εἰρεσιώνη, quam ajunt eſſe δὲ μεγίστη κλάδον
Etymolog. εἰρεσιώνη. ἐξ ἐρίων ἔχοντα στέμματα, κλῶνας, καὶ ἰσχάδας, καὶ τῶν καθαρῶν ἀκροδρύων ὁρμαθοὺς permagnum ramum è lana habentem ſtemmata, ſurculos, caricas, & purorum fructuum ſeries, ἢ, inquit author etymologici, θάλλος ἐστὶν ἐλαίας πάντας τοὺς καρποὺς ἔχων ἀπηρτημένους, καὶ στέμμα
Plutarch. Theſ. λευκὸν καὶ φοινικοῦν, aut truncus eſt oleæ omnes fructus habens ſuſpenſos, & ſtemma album & purpureum. Paulò aliter Plutarchus deſcribit εἰρεσιώνην his verbis, τὴν δ' εἰρεσιώνην, ἐκφέρουσι, κλάδον ἐλαίας ἐρίῳ μὲν ἀνεστεμμένον (ὥσπερ τότε τὴν ἱκετηρίαν) παντοδαπῶν δ' ἀνάπλεων καταργμάτων, eireſionem efferunt ramum oleæ lana quidem redimitum, quemadmodum tunc caduceum, omnigenis repletum primitiis. Addit cauſam Plutarchus, διὰ τὸ λῆξαι ἀφορίαν, quòd ſterilitas ceſſaſſet. Res ita habet. E quodam priſco oraculo manavit mos pro foribus ponendi hunc ramum cui nomen eireſione. Forte enim & fame, & quod à Plutarcho tacitum eſt, peſte univerſam terram confligtante, conſultantibus quo pacto malum averruncari poſſet, reſpondit Apollo, ſi ſacriſicium ante ſulcamina terræ fieri ſuetum pro omnibus Athenienſibus fieret. Qua re peracta, lues ceſſavit. Ea re finitimi omnes gratulationis cauſa omnium fructuum primitias miſerunt Athenienſibus. Etſi non ſum neſcius alios hujus rei originem referre ad Theſeum ut paulò poſt dicam. Aut eireſionem, aut ἱκετηρίαν, aut his quidpiam ſimile fuit τέννος, quam interpretantur coronam oleagineam lana intextam. Porrò eireſione ponebatur pro foribus avertendis iis, quæ imminerent, periculis. Ideo apud Ariſtophanem populus conſpicatus duos cives factioſos & promptos, qui ipſius fores pulſaverant, indignabundus reſpondet, τίνες οἱ βοῶντες; οὐκ
Ariſtoph. πλ. & ibi ſchol. ἄπιτ' ἀπὸ τῆς θύρας; Τὴν εἰρεσιώνην μου κατεσπαράξατε. Qui hi clamantes? non abitis ab janua? eireſionem meam fregiſtis. Ac ſi dicat, mihi propter vos nulla eſt annonæ abundantia, ſed potiùs ſterilitas. Denique nihil eſtis, niſi turbatores mei, & peſtes civitatis. Non omiſerim, ſuper eireſione hos verſus cani ſolitos ab Athenienſibus.

Clem. Al. l. 4. Strom.

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους
Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι,
Καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃ.

Eireſione fert ficus & pingues panes, & mel in catino, & oleum ad detergendum, & calicem purum, ut inebriata dormiat. Apud authorem horum verſuum præſcribitur iſte,

Clem. Al. l. 4. Strom.

Σὺ μὲν εἰρεσιώνην, οὐ γεωργίαν λέγεις.

Tu quidem eireſionem, non agri culturam dicis, id eſt, ipſam fru-
ctuum

ctuum abundantiam repræſentas, non ipſos labores per quos ad fructus perveniri poteſt. Ergo ſtemmata eireſiones conſtat fuiſſe lanea. Nempe in hoc omnis ſuperſtitio. Eo, videlicet, ramo ſupplicabant quoque Apollini illo ipſo die, quo Theſeus unà cum ſociis periculo exemptus creditur. Ibi verò & bellaria, & calicem vini effundentes, canebant eos verſus quos paulò ante retuli. Hanc lanam vocabant στέμμα τὸ περιειλημμένον ἔριον τῷ θαλλῷ, coronam obvolutam lanam ramo oleæ. Et verò ita eireſionem nominabant ab eo quod eſt coronari lana; ſive à complicandis, ſeu commiſcendis fructibus, quomodo lana in glomos ſublata confunditur. Alii eireſionem dici voluerunt ἀπὸ τοῦ ἐρωτᾶν ab interrogando, quia Deam interrogabant, quid illo ramo poſt ſacrificium facerent. Vocarunt quoque eam corythaliam. Certè aut eireſionem, aut aliquid eireſioni perſimile Statius deſcribit in his verſibus, *Scholiaſt. Sophoc. in Oed. ty.*

Ecce truces oculos ſordentibus obſita canis. *Stat. lib. 7. Theb.*
Exangues Jocaſta genas, & brachia [imò, lumina] *planctu*
Nigra ferens, ramumque oleæ cum velleris atri
Nexibus, Eumenidum velut antiquiſſima portis
Egreditur.

Quæ author Etymologici vocat στέμματα, huic ſunt nexus, nempe lanæ dependentis. Quod illi eſt λευκὸν καὶ φοινικοῦν στέμμα, album & puniceum, huic eſt vellus atrum. Neque tamen neſcio quandoque εἰρεσιώνας ſimpliciter dicta fuiſſe virgulta, ſive ſurculos, ſive virgas, ut apud Ariſtophanem πληγαῖς ταῖς εἰρεσιώναις verberatus virgis. Et hæc quidem de lana quæ adhibebatur eireſione. His accedit, quod lana & lanificium eſt matronis exercitâmentum. Certè Troianæ mulieres exituræ ab urbe, ut exemplo Pentheſileæ impetum facerent in Græcos, *Ariſtoph. σφηκ.*

—— ἀπόπροθι δ' εἴρια θέντο,
Καὶ ταλάρεις, *Q. Calab. lib. 1.*

Procul ſepoſuerunt, id eſt abjecerunt cum lana calathos. Cæterum & lanificium & opera lanificii propria eſſe matronarum, docet Symmachus his verbis; *Interea domina filia honoratum me opimo lanificii tui monimento ſatis gaudeo. Unà quippe & amor in parentum tuum, & induſtria matronalis inclaruit. Sic priſcæ feminæ vitam coluiſſe traduntur. Et illas quidem deliciarum ſterile ſeculum colo & telis animum jubebat intendere; quia illecebra ceſſante temporum vivebatur.* Et hæc quidem Romanis moribus vera ſunt. Nam feminas Perſarum Q. Curtius tradit, *non aliud magis in contumeliam accipere, quàm admovere lanæ manus.* E ſupradictis diſcimus, lanam uſibus *Symmach. l. 6. ep. 68.* *Q. Curt. lib. 5.*

priva-

privatis adhibitam, qua, ſcilicet, utuntur matronæ in ſuis opificiis; & virgines circa corpus; & novæ nuptæ in ſolennibus nuptiarum. Tum etiam ei locum datum in magicis ſuperſtitionibus, in religione & cultu Deorum, ac præterea in priſcis coronamentis. Nam ſupra è Feſto dixi, coronarum lanearum fuiſſe antiquiſſimum genus. Proinde lana, ubicunque tandem eam ſpectes, videtur fuiſſe ſymbolum non altæ & eximiæ, ſed mediocris, ordinariæ, & quotidianæ curæ, cujuſmodi eſt mulierum. Quæ etſi non caret ſua laude non tamen maximam & exquiſitiſſimam meretur. Unde coronamentum hoc laneum, quo illi demonſtrabantur qui in nullo quidem certamine ſuperiores extitiſſent; ſed qui nihilominus propter mediocres ingenii dotes laudabiles eſſent. Tradit Heſychius, moris fuiſſe Athenis, cum mas natus eſſet, ante fores ponere ramum oleæ: ſi femina; lanam; διὰ τὴν ταλασίαν, propter texturam, quam ſcilicet, lana repræſentat. Et hoc illud eſt quod Attici dicebant, στέφανον ἐκφέρειν, coronam efferre, id eſt, publice viſendam præbere, ut inde ſciri poſſit quid intus natum ſit. Cum ergo Plato, ſive judicio, ſive livore (id quod credi vult Heraclitus Ponticus, ubi acerbè invehitur in Platonem) Homerum ita laudat, ut eâdem illi multum detrahat, non quidem eximium illum & admirabilem facit, ſed, ſi Diis placet, mediocris ingenii poëtam, nec planè rejiciendum. Gratis ergo videtur illi tribuere hoc laneum coronamentum, καὶ ἡσυχῶς pacificè illum dimittit, tanquam ignaviæ pacem obtendentem, & cum nemine contendere auſum; aut ſanè eum, qui poëtæ perfecto minimè ſit comparandus. Enimvero Homero invidiſſe Platonem tum è ſuperioribus palam fit, tum è tertia Ariſtidis oratione adverſus Platonem, ubi, præter cætera, oſtendit quàm inique is Homerum excipiat, qui eum nominet τραγῳδοποιὸν tragœdiarum fictorem; non hunc, inquit, hoc ornans, ſed hos quidem [tragœdiarum, ſcilicet, ſcriptores] per hæc minuens. Et hæc eſt ſatis clemens Platonici de Homero judicii interpretatio, præ eo quod dici poſſet, laneum capitis redimiculum eſſe coronamentum infamiæ: Nam quaſdam eſſe infamiæ coronas, ſupra mihi dictum; haud ſanè cuiquam invidendæ, non magis quàm illæ podagræ, ſive podagricæ apud Lucianum, quæ ſunt ex herba Actæa; quam dicunt eſſe illam quæ Græcis eſt χαμαιάκτη quaſi humilis ſambucus, & coactæ brevitatis acte; noſtris ebulum gravi foliorum odore. Ideoque podagræ myſtis hoc coronamentum à Luciano tribuitur. Hujus ferme generis eſt illa corona ἐκτόπιος, ſic enim malo legere apud Philonem quàm ἔκτοπος, quam à legiſlatore dicit vocari νάρκης, torporem. Cæterum tradit Ælianus, Gortinæ, quæ eſt urbs Cretæ, adulterum deprehenſum, ad magiſtratus

Feſt. lemniſci.
Heſych. στέφαν. ἐκφέρ.
Heracl. Pont.
Ariſtid. orat. 3. in Plat.
Lucian. Tragopod.
Philo περὶ ὀνειρ.
Ælian Var. hiſt. lib. 12. cap. 14.

ſtratus perductum, & criminis convictum lana coronari. Quo, ſcilicet, coronamento ſignificabant illum eſſe mollem; effæminatum, libidini mancipatum. Quid? Annon huc reſpexit Propertius cum virum funeſtum lana redimit? Mihi quidem veriſimile.

Et Strigis inventæ per buſta jacentia plumæ, Propert. lib. 3.
Cinctaque funeſto lanea vitta viro.

Talibus coronis addi poteſt illa τῆς ἀθεότητος qua Philo improbos donari ait. Et hæc quidem mihi ſint dicta de coronis doctrinæ, virtutis, morum optimorum, facundiæ, poëſeos. Philo π. τῆς εἰς τὰ προπαι-σεων.

CARO-

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER SEXTUS,

Qui eſt de Coronis quatuor Græciæ certaminum.

CAPUT PRIMUM.

Imperio & obſequio Reſpub. continetur. Virtus præſtita in iis coronamentis quæ ducunt ad victoriam, coronatur. Quanti ſint ea exercitamenta. Virtus militis Græcis ἀνδρεία, fortitudo. Coronæ athletarum multæ dignitatis. Olympici coronati floribus. Durities priſcorum exercitamentorum.

VSque adhuc egi de coronis illorum qui Rempub. juvant conſilio, prudentia, exemplis & profeſſione probitatis. Tum illorum qui homines Reipub. tam utiles etiam laudibus hortantur, eoſque commendant immortalitati. Dehinc agam de iis coronamentis quæ illorum capita evinciunt qui brachiis, periculiſque ſuis Rempub. tuentur, ſervant, promovent. Horum etſi plures utique ſpecies recenſeri poſſunt, tamen duplex potiſſimùm ratio eſt. Quippe alii cenſentur imperio, alii obſequio. Utroſque ſum complexus ea definitionis parte, qua dixi coronam eſſe inſigne virtutis. Nempe nullum ſine virtute imperium, nullum item ſine virtute eſt obſequium. Huic tam nobili, tamque utili materiæ propriam curam infra dico, cùm ago de victoribus & victoriæ coronis.

coronis. Sed quod ad rantum decus non rectà itur, aut impetu, ſed ſenſim & gradibus, hoc eſt, per illa exercitamenta quæ ducunt ad virtutem bello ſpectatam; in quibus ipſis tantum quoque ſpecimen generoſitatis eſt, ut ibidem nobiliſſimæ coronæ naſcantur, de his mihi priùs agendum intelligo. Huic enim virtuti dantur quoque propria inſignia; Quia hæc illa eſt unde progeneratur ea cujus ope recta itur ad victoriam. Neque enim hæc exercitamenta inventa ſunt propter ſe, ἀλλὰ τοῦ πρὸς ὃν ἀναφέρεται σκοποῦ, ſed ejus finis gratia ad quem referuntur. Enimvero cujus athletæ in agone laudati ſunt tori, hujus ipſius in vera pugna celebrantur lacerti. Tanta eſt inter utrumque certamen affinitas. Quid? tanti ſudoris fuerunt hæc exercitamenta, ut ſæpe æquarint, aut etiam ſuperarint bellicos labores. Unde eleganter dictum eſt à Plutarcho, illis hominibus talium exercitamentorum requiem eſſe bellum. Hæc fuit exiſtimatio Laconum, qui hac ratione ſeſe exercebant ad pugnas, εἰς τὰς μάχας. vel in ipſis ſaltationibus. Si Laconica, inquit Apollonius, eſſet hæc tripudiandi ratio, concederem, atque ipſe ſaltarem. Habet enim illa militare neſcio quid, & corpora ad bellum exercet. E talibus virtutis exercitamentis Cyro ingentem laudem natam eſſe teſtis eſt Xenophon. Hæc ipſa fuerunt exercitamenta priſcorum heroum, & bellicoſiſſimi cujuſque; ut de Achille cecinit Q. Calaber.

Philo de ſacrif. Ab. & Cain. — *Plutarch. Lycurg.* — *Philoſtr. in Arrichione.* — *Philoſtr. in vita Apoll. lib. 4.* — *Xenoph. de inſtit. Cyri. lib. 8.*

> καὶ ὡς ἐπέτυκτο πελώριος, ὥς τέ οἱ οὔτις
> ἔσθεν δηριάασθαι ἐναντίον, οὔτ' ἐν ἀέθλοις
> αἰζηῶν, ὅτε ποσσὶ νέοι περιδηριόωνται,
> οὐδὲ μὲν ἱππασίῃ, οὐδὲ σταδίῃ ἐνὶ χάρμῃ.

Q. Calab. lib. 4.

Et quod ingens; utque cum ipſo nemo cominus contendere valuerit, ſive in certamine juvenum, cùm pedibus adoleſcentes curſu certant, ſive in ludo equeſtri, aut etiam pugna ſtataria. Cæterùm cur talibus exercitamentis dentur præmia, ſapientiæ nullum, differit Ariſtoteles in problematibus. Hoc genus virtutis hodiernum vulgus vocat valorem, id, ſcilicet, ipſum quod hiſtoricis eſt virtus militum. Ut enim dux, ſive imperator ductu, ſive ducatu cenſetur, ita militis peculiaris & propria virtus eſt, quam ipſam vocabulo ſtrenuitatis verè demonſtraveris; illam ipſam quæ Græcis eſt ἀνδρεῖα, ſive ἀριστεία, & ἀνδραγαθία. Et verò Cynicus apud Lucianum ἰσχὺν vires, vocat ἀρετὴν σώματος, virtutem corporis. Noſtri unica dictione eam vocant virtutem. Unius ex innumerabilibus ſum contentus autoritate Cæſaris. *Nec minus*, inquit, *ſe in milite modeſtiam & continentiam quàm virtutem, atque animi magnitudinem deſiderare.* Quid, quòd Græci hoc ipſo vocabulo virtutis hoc ipſum ſignant? ἀρετὴ, inquit autor Etymologici, λέγεται ἡ κατὰ πόλεμον δυνα-

Ariſtot. probl. ſect. 30. — *Plutarch. M. Coriol.* — *Lucian. Cyn.* — *Cæſ. lib. 7. de bello Gall.* — *Etymol. ἀρετή.*

δυώαμις, παρὰ τὸ ἄρειν τὸ πόλεμον, Virtus dicitur illa vis quæ eſt in bello, ab Are, [id eſt] bellum. Hanc ipſam Plato, cui eſt ἀνδρεία, ait quodammodo cadere in belluas, & in ingenia puerilia. Quippe ſine ratione, ſed ſolo naturæ impulſu anima fit fortis. De hac virtute ſic Lactantius loquitur, *Virtutem eſſe dicunt quæ hominem tollat in cœlum, non illam de qua philoſophi dixerunt, quæ poſita eſt in bonis animi; ſed hanc corporalem, quæ dicitur fortitudo. Quæ quoniam præcipua in Hercule fuit, immortalitatem meruiſſe creditur.* Hanc ipſam paulò poſt vocat athleticam virtutem. Alibi de hoc virtutis genere loquens ait, *ſicut eſt ipſa virtus, quæ quoties ad corpus refertur, diſcernendi gratia fortitudo nominatur*, ἀθλητικὴ ῥώμη. Cæterùm etſi nuſquam virtus quàm in bello ſpectatior eſt, tamen nihilominus cernitur in iis certaminibus quæ ſunt effigiata prælia, aut ipſorum ſimulchra, ſive primitiæ bellorum, ut Pindarus ait, ἀκροθίνια πολέμου. ſive, ut ait Philo, ὁπλοσκοπίας, armatæ meditationes quas dicit eſſe γυμνάσματα καὶ μελέτας συγκροτουμένων τὰ κατ' ἐχθρῶν ἐν φίλοις, exercitationes & meditationes adornantium inter amicos ea quæ [parantur] in hoſtes. Neque verò admitto dictum Philopœmenis, qui omnem ἄθλησιν ejecit, ut illam quæ utiliſſima, corporum ad certamina neceſſaria conſumendo, ea inutilia reddit. Sed ego ſic cenſeo, Philopœmenem ibi loqui de ea athletica quæ, ut ait Demoſthenes, πρὸς τῷ σώματι καὶ τὴν γνώμην διαφθείρει, præter corpus etiam ingenium depravat; quæque degeneraverat ab illa priſca, ut alibi dico. Alioquin ipſemet Philopœmenes ſibi repugnantia loqueretur. Nam alibi Plutarchus tradit quanti magnus hic dux fecerit talia exercitamenta quam dicit eſſe magnam partem virtutis. Xenophon & ſcriptor & dux belli perilluſtris teſtis eſt, non paucos eo confirmatos, quòd Ageſilaum regem, dein milites è gymnaſiis coronatos redire animadvertebant; ipſaſque adeò coronas Dianæ ſuſpendere. Certè, inquit Ariſtides, exiſtimo τὰ τῶν στεφανιτῶν, ea quæ pertinent ad coronaria certamina, id eſt, illa tanta maſculæ virtutis exercitamenta, quàm proximè accedere ad bellum. Quæ fuit ſententia Gaditanorum, qui cùm audirent qualia eſſent certamina Olympica, ſoluti ſunt in riſum πολέμου δίκην ἡγούμενοι ταῦτα, inſtar belli talia exiſtimantes. Denique talium exercitamentorum utilitates his verbis deſcribit Solon apud Lucianum, Hunc pugilem eſſe, alium pancratio decertare docemus, ut & labores ſufferre aſſueſcant, & ſimul cedere plagis, ne vulnera averſentur. Ergo ex Reſpublicæ in quibus pollebat ſeveritas morum, & militaris diſciplina, vix unquam ſuam rem militi commiſerunt non talibus exercitiis prætentato. Unde illi doctores armorum, qui his exercitationibus præerant, *nempe veteranus quiſpiam, cui eſſet decus muralis aut civica.*

Plato l. 12. de leg. — *Lactant. de fal. relig. lib. 1.* — *Lactant. de fal. ſap. cap. 21.* — *Philo περὶ ἄθλων.* — *Philo περὶ β. Μωσ.* — *Plutarch. Philopœm.* — *Demoſt. or. amato.* — *Plutarch. Philopœm.* — *Xenoph. in laud. Ages.* — *Ariſtid. κοινὴ ἀπολογ.* — *Philoſtr. in vita Apollon. lib. 5.* — *Lucian. de gymn.* — *Veget. de re milit. lib. 1. cap. 13.* — *Plin. in Paneg.*

ca. Hinc & corpori robur, & animo alacritas, & conſtantia accedebat. *De exercitio Cn. Pompeii Magni Salluſtius hoc memorat*, inquit Vegetius, *Cum alacribus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte certabat*. Non ergo mirum, ſi eæ coronæ quæ dabantur athletis, ejuſdem ferè dignitatis eſſe cenſebantur qua illæ, quæ ſunt præmia militaris virtutis & felicitatis. Neque enim cuiquam ad talia præmia, niſi per virium, induſtriæ, uſus prærogativam patebat aditus. Sollerter Plutarchus adnotavit ſiniſteritatem illorum, qui athletam non lauro, aut oleaſtro coronare ſuſtinerent, ſed liliis aut roſis, ut ſi nihil ibi fortiter, omnia molliter agantur, & ex voluptate. Etſi apud hunc ipſum Plutarchum Ammonius differens de coronis, meminit quorundam poëmatum, in quibus Olympici leguntur coronati coronis floreis. Atque adeò tam Olympicis, quàm aliis aliorum certaminum coronamentis conſtat inſertos fuiſſe omnigenos flores, ſcilicet, augendo coronarum decori, illas dico quæ ex olea, oleaſtro, apio, pinu conſtabant. Id colligere licet ex hiſce verſibus Pindari,

Veget. de re mil. lib. 1. cap. 9.

Plutarch. πε. τ̃ ἀκȣ́.

Plutarch. ſymp. 3.

πύκταν τέ νιν, καὶ παγκρατίῳ φθέγξαι ἑ-
λεῖν Ἐπιδαύρῳ διπλόαν
νικῶντ' ἀρετάν. προθύροισι δ' Αἰακοῦ
ἀνθέα ποιάεντα φέρειν στεφανώ-
ματα, σὺν ξανθαῖς Χάρισιν.

Pindar. Nem. od. 5.

pugilemque eum & pancratii dicito conſecutum eſſe in Epidauro duplicem virtutem, cùm vinceret; & ad veſtibulum Æaci flores viridantes ferre coronamenta cum flavis Charitibus. Cæterùm tanta eſt affinitas inter athletam & militem, ut quandoque ipſi milites vocati ſunt athletæ, ut in hoc loco Philemonis, ἀθλητὰς δὲ εἶναι τοὺς στρατιώτας ὑπολαβόντες, πότερον στεφανώσομεν; τ̃ ὀρθὸν, ἢ τ̃ κείμενον; τ̃ ἑστηκότα, ἢ τὸν ἐῤῥιμμένον; athletas verò eſſe milites cùm exiſtimaverimus, utrum coronabimus? rectum an jacentem? ſtantem an dejectum? Hinc palam eſt, finem athletæ non eſſe alium, quàm ut coronetur. Percutit quiſpiam eum qui proximus eſt? victor habet coronam, inquit Himerius. Si extra certamen, ſubeſt illi pœna. Porrò eas coronas priùs in apertum proferam, quibus illorum capita redimiebantur, qui curſu, lucta, pugilatu, palæſtra, cæſtu, pancratio, regendis & incitandis quadrigis conſenſu, ſuffragiiſque judicum victores fuiſſent. Hinc, ſcilicet, inſtitutum Pyrrhicæ; hinc mirabilis ac prope incredibilis illa tolerantia æſtus, frigoris, aſperæ viæ, aſcenſus ardui. Hinc cibus agreſtis, & prope ferinus. Hinc illa in gymnaſiis virilis patientia plagarum. Hinc veſtitus & calciatus militaris; hinc indefeſſi curſus; hinc venationes continuæ; hinc illa puerilis ætas virili æmula. Nempe in bene conſti-

Philem. ἐπιτάφ. λόγ.

Himer. μελ. ἐκλ.

tutis civitatibus ne ipſi quidem pueriles luſus bellicarum exercitationum fuerunt expertes. Cujus rei teſtem adduco præclarum locum Demoſthenis, ſi modò amatoria illa oratio eſt Demoſthenis. Loquitur de exercitationibus pulcherrimi cujuſdam adoleſcentis, Splendiſſimum, inquit, pulcherrimumque exercitationis genus, tuæque naturæ aptiſſimum elegiſti, quod & armorum conſuetudine, & curſuum tolerantia belli ſimulachrum repræſentet; & magnificentia, & ſplendore apparatus potentiæ Deorum ſimile videatur. Præterea & ſpectatu jucundiſſimum ſit; & è plurimis, variiſque generibus conſtet, & ingentia præmia meritò conſequatur. Præter enim ea quæ tribuuntur, ipſa etiam exercitatio, & tam præclarum ſtudium non parvum præmium homini vel mediocriter virtutis ſtudioſo videatur, &c.

Demoſth. orat. amator.

CAPUT II.

Olympicæ coronæ quæ. Victores tantùm coronabantur. ἀγὼν ſumitur pro præmio; & ipſa certamina dicebantur coronæ. Eos qui victores eſſent Græci vocarunt νίκας, id eſt victorias. Quandoque fortuna veriùs quàm virtus dat victoriam. Locus M. Tullii emendatus. Spatiari in xyſto & in palæſtra cui licitum fuerit. Coronam petere ab Olympijs apud M. Tullium quid ſit.

UT hoc agam quod inſtitui, harum quas dixi coronarum aliæ fuerunt Olympicæ, aliæ Pythiæ, aliæ Nemeæ, aliæ Iſthmicæ. Olympicæ ita ſunt appellatæ, quòd illos inſignirent qui in ludis Olympicis victores extitiſſent. victores, inquam. Neque enim, inquit Ariſtoteles, pulcherrimi, & fortiſſimi coronantur, ſed decertantes. horum enim quidam vincunt. Et hi, ſcilicet, non alii coronas adipiſcuntur. Figuratè potius quàm ex fide Philo ait, quoſdam athletas propter egregiam corporis habitudinem, cedentibus adverſariis, coronari ἀμαχεὶ, μηδ' αὐτὸ μόνον κονισαμένους, ἀσυγκρίτου ῥώμης ἀραμένους τὰ πρωτεῖα, ſine ulla pugna, ac ne illa quidem tentata injudicatæ fortitudinis auferentes prima præmia. Nam priſco more is tantùm coronatur qui certando vicerit. Verius eſt, ut ipſe Philo paulò poſt ait, παγκρατιάζοντας οὐ παύσασθαι, πρὶν ἢ ἀπειπεῖν βιάσασθαι τὸν ἀντίπαλον, ἢ παντελῶς διαφθεῖραι, pugnantes, ſive decertantes haud ceſſare, donec adverſarium coëgerint renuntiare aut cedere ipſis [victoriam] aut planè proſtraverint. Denique victoria non erat teſtis imbecillitatis ejus qui victus eſſet, ſed fortitudinis illius qui viciſſet. Ergo, τοὺς ἀπολειφθέντας, ſive, ut ait Plutarchus, τοὺς λειπομένους οὐ στεφανοῦσι, relictos pone, hoc eſt, ſuperatos & victos non coronant.

Ariſt. lib. Ethic. c. 8.

Philo τῷ χείρ. τῷ κρ. ἐπιτ.

coronant. Verbum, inquit Clemens Alexandrinus, quemadmo- *Clem. Alex. ſtrom. lib. 1.*
dum vox præconis apud Olympiam vocat quidem volentem; co-
ronat autem eum qui poteſt, immotum quidem, id eſt qui poteſt
non vinci. Idem Clemens Alexandrinus alibi ait, athletam non *Cl. Alex. lib. 2. ſtrom.*
deſcendere in certamen ut occidat, ſed ut vincat. *οὐ γὰρ θανάτου,*
ἀλλὰ νίκης χάριν ἠγωνίζετο. Apud Plutarchum hæc ſunt verba *Plutarch. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἰσ. καθ᾽ ἐπίκ.*
Theonis, *ἀθληταὶ στέφανον οὐκ ἀγωνιζόμενοι λαμβάνουσι, ἀλλὰ*
ἀγωνισάμενοι καὶ νικήσαντες. non athletæ certantes capiunt coronam,
ſed qui decertaverunt & vicerunt. *ὁ κρατήσας* (inquit Solon) *ἄρι-*
στος εἶναι δοκεῖ τῶν καθ᾽ αὑτὸν, καὶ ἀναιρεῖται τὰ ἆθλα. Qui vicit
cenſetur eſſe optimus, id eſt, validiſſimus, & aufert præmia. Ergo *Lucian. de gymn.*
& lege & more quiſquis non viciſſet coronam ſumere vetabatur.
Et hoc, ſcilicet, priſca lege, & in Græcia. Quippe, ſequutis
temporibus alicubi hic mos fuit verſus, ut diſcimus ex hiſce verbis
Plinii, *In quibus, hodieque non victori datur* [corona] *ſed pa-* *Plin. l. 16. c. 4.*
triam ab eo coronari pronuntiatur. Redeo ad rem, & ajo, Non
omnes palæſtritas conſcendiſſe hunc honoris gradum, ut coro-
na donarentur, ſed eximios tantùm, eoſdemque victores: inde
eſt quod interdum *ἀγὼν* certamen ſumitur pro præmio, ut in hoc
loco Platonis, *οὐ γὰρ ἀγῶνος ἀθληταί ἐσμεν, καὶ ἐν οἷς ἡμῖν ὁ ἀγὼν* *Plato in Lach.*
πρόκειται, μόνοι οὗτοι γυμνάζονται οἱ ἐν τούτοις τοῖς περὶ τὸν πόλεμον
ὀργάνοις γυμναζόμενοι. Nam in his certaminibus quorum apud nos
uſus eſt, quibuſque nobis *ἀγὼν* præmium proponi ſolet, illi ſoli exer-
centur qui bellica hæc inſtrumenta norunt exercitatione & uſu tra-
ctare. Enimvero non ſolæ victoriæ, ſed & ipſa certamina dice-
bantur coronæ, quia quiſquis certat hoc unum agit ut coronetur.
Uſque eò ut qui ſtrenuè pugnat coronari dicatur, etſi non eo
ſolùm quod acriter pugnavit, coronam accipit. Philamnon, *Demoſth. de cor.*
inquit Demoſthenes, non quòd Glauco Caryſtio, & quibuſdam
aliis veteribus pugilibus infirmior eſſet, ſine coronis ex Olympia
diſcedebat; ſed quòd omnium qui ſecum congreſſi eſſent, opti-
mè pugnaret, coronabatur, & victor proclamabatur. Atque adeò
Græci eos qui uno die, una lucta & pancratio coronabantur
more quodam admirabili vocant victorias, inquit Plutarchus. *Plutarch. in compa-rat. Cim. & Lucul.*
Quæ etſi vera ſunt, tamen fatendum eſt, interdum tales coronas
fuiſſe munus fortunæ potiùs quàm virtutis. Quippe nemo tan-
tum vincit quantum cupit. Neque quiſquam ſibi victoriam
ſpondere poteſt. Nam & apud ipſam Olympiam multa evenie-
bant præter ſpem, fortaſſe & aliquanto infra meritum. Certè
Polydamas ibi à puſillo quodam victus perhibetur. Sæpe ve- *Ariſtid.*
rum eſt id quod Ariſtides ſubijcit, *ἐν ἅρματι νικᾷ τύχη οὐ σθένος*, in *κοινῇ*
curſu, hoc eſt, in Olympicis quadrigis vincit fortuna, non robur. *ἀπολ.*

 Sum-

Summa hæc eſt, non ſemper eum qui ſit fortiſſimus & præſtantiſſimus, coronari, ſed tantummodo eum quem victoria talem renunciaverit. ἐν τοῖς ἀγῶσι οὐδὲν ἧττον τοὺς ἀκονιτὶ ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας στεφανοῦσι, inquit Xenophon, in certaminibus nihilominus ii qui ſine pulvere, quàm qui pugnando vincunt, coronantur. Id eſt, id non quæritur quomodo quis vicerit, ſed hoc tantùm an vicerit. Non ideo tamen athletis non magnus habebatur honos, quamvis non eſſent victores. Quippe his unis in Xyſto ſpatiari licitum fuit. Id quod diſco è M. Tullio, ubi loquitur de mediocri, & eximio oratore. *Hæc, inquit, vitaverunt ferè omnes qui aut Attici numerantur, aut dicunt Atticè. Sed quatenus valuerunt, ſani & ſicci duntaxat habeantur. Sed ita ut palæſtricè ſpatiari in Xyſto ut liceat, non ab Olympiis coronam petant.* Quibus in verbis duo ſunt menda Nempe alterum, *ut* ſupereſt; Et vel cæco palam eſt, legendum eſſe, ſpatiari in Xyſto liceat. Sed hoc læve præ illo altero, quod latet in dictione, palæſtricè, quod interpretes, ſat ſcio, dicunt eſſe adverbium παλαιστρικῶς. Id quod ego ne pili quidem facio. Quid enim dicas eſſe, palæſtricè ſpatiari? An pompaticè, & more militis glorioſi, ac paratragœdiantis? Nugæ. Equidem audeo rejicere hanc dictionem ut notham, & in ejus locum ſubſtituere, palæſtritæ, ut ſi non aliis licitum fuerit ſpatiari in Xyſto ſive in palæſtra, quàm unis palæſtritis, id eſt, iis qui ſeſe his certaminibus offerrent, qui coronam ſperabant, qui ad præmia tam inclyta ibant intrepidi. Nam & ipſi conatus, hoc, inquam, ipſum quod magno animo tentabant, tanti fuit, ut athletis licet non victoribus magnam nihilominus dignitatem conciliaret. Id quod Græci vocabant φιλοστεφανεῖν, ſpe coronæ deſcendere in certamen. Et hoc totum Pindarus vocat ἔργα, quibus viros tam fortes coronari ait.

Xenoph. in orat. de Ageſil. rege.

Cic. de opt. gen. orat.

Pollux l. 3. c. 30.

Pindar. Ol. od. 13.

—— τρία μὲν
ἔργα ποδάρκης ἁμέρα
θῆκε κάλλιστ᾽ ἀμφὶ κόμαις.

tria opera celeripes dies poſuit pulcherrima circum comas. Quibus in verbis manifeſtum eſt, ἔργα ſumi pro certaminibus, hoc eſt, pro ipſis conatibus, è quibus, ſi felices eſſent, ſurgebant illæ inclytæ coronæ. Ergo qui in his operibus occupati eſſent, his tantùm licebat conſpici in loco tam celebri; eâdem prope ratione qua Symmachus credo, alicubi dixit, intrare Senatum Romanum, eſſe præconium. Certè Athenis lege cautum fuit, ne quis qui corpore infamis eſſet intra fori ſepta conſiſteret. Cæterùm quod non alii quàm victores Olympiæ coronarentur, Pindarus eam vocat ματέρα χρυσοστεφάνων ἀέθλων, δέσποιναν ἀλαθείας, matrem aurearum coronarum, dominam veritatis, id eſt exploratricem veræ virtutis. Et hoc illud

Æſchyl. in Timarch.

Pindar. oly. od. 8.

eſt

eſt quod M. Tullius dicit, *coronam petere ab Olympiis*, i. non ſolùm eſſe diſertum, ſed in ſummo, omniumque præclariſſimo eloquentiæ genere verſari. Ut enim duæ ſunt victoriæ, una Cadmæa, id eſt, *Ariſtid.* cruenta; Altera Olympiaca, ſine ſanguine parta, ita quoque diſerto- *μωιτδ.* rum duo ſunt genera, unum illorum qui ſani quidem ſunt, ſed ſicci & *ἀθλω.* jejuni; Alterum illorum qui omnes eloquentiæ laudes adepti ſunt. Porrò cùm dico, non alium quàm victorem donari corona, eum quoque dico, qui quicquid in certamine laboris & periculi fuit, eo præclariſſimè defunctus eſt propriè enim in gymnicis ἆθλοι οἱ πόνοι, *Pollux l. 3.* καὶ τὸ ἀθλεῖν, κάμνειν, πονεῖν, certamina [ſunt] labores. Et certa- *c. 20.* re, laborare. Qua de re extat locus Demoſthenis, Talem, inquit, *Demoſth. in amat.* coronam adeptus, in qua cùm ipſa victoria præclara ſit, tamen evaſiſſe incolumem, præclarius videbatur & admirabilius. Hoc item illud eſt quod Plutarchus de Alcibiade tradit. Nam etſi verum erat, *Plutarch.* τὸ ἀριστεῖον ſummùm virtutis præmium in pugna fuiſſe Socratis, *Alcib.* non Alcibiadis, tamen quia ibi quoque enituerat virtus Alcibiadis, Socrates id agens ut augeret ejus ambitionem ad præclariſſima quæque, primus illi teſtimonium reddidit; ſuaſitque ut is & coronaretur, & acciperet πανοπλίαν, integram armaturam, quæ connumerabatur inter magna præmia.

CAPUT III.

Hercules autor ludorum Olympicorum. Hercules primus decertavit in his ludis, ſive certaminibus. De horum certaminum inſtitutione plures aliæ ſententiæ. Unde his certaminibus nomen Quinquennalia.

OLympicos ſive ludos, ſive certamina Hercules, exantlatis illis toties dictis, toties pictis ac decantatis laboribus, Jovi patri Olympiade prima coronatus inſtituit. Quæ eſt communis exiſtimatio, quam ſecutus eſt Plutarchus, ubi ait Theſeum inſtituiſſe Iſthmi- *Plutarch. Theſ.* cum certamen æmulatione Herculis, qui fuit autor Olympici. Inde fluxit apud Græcos omnis ratio temporis enumerandi, ſicuti apud noſtros ab urbe condita. Id quod verum eſt in univerſa Græcia. Nam ſingulæ civitates à ſummis magiſtratibus ſumebant numera- *Philo π.* tionem temporum; Ut Athenis ὁ ἄρχων, id eſt τῶν ἐννέα ἀρχόντων *Αβg.* ἄριστος præcipuus inter novem ἄρχοντας is erat ἀφ' οὗ οἱ χρόνοι καταριθμοῦνται à quo tempora denumerantur. Diſertim quoque Pindarus hoc quinquennale feſtum ab Hercule inſtitutum ait,

πενταετηρίδ' ἑορτὰν *Pindar.*
Ἡρακλέος τέθμιον. *Nem. od. 11.*

κωμάσαις, ἀνθησάμβρες τε κόμαν πορφυρέοις ἔρνεσιν.

quinquennale hymno choreali proſequutus feſtum, ritum ab Hercule inſtitutum, & redimitus comam purpureis ramis. Quibus in
Phryn. verbis, ſi Phrynico credimus, eſt mendum. Nam pro πενταετηρίδα
πεντετη- legendum ait πεντετηρίδα. Niſi fortè Phrynicus Pindaro æquè eſt
ρικὸς ἀ- infenſus ac Menandro, aliiſque, quos tamen ipſe vocat τὰ ἄκρα τῶν
γών. Ἑλλήνων, ſummos Græcorum, quamlibet πταίοντα errantes. Alii tradunt, quidem Herculem ſtatuiſſe certamen Olympicum. In qua ſententia eſt Pindari ſcholiaſtes; ſed, videlicet, poſtquam Augiæ ſtabulum purgavit. Verùm quòd ea quæ ſibi promiſſa fuerant, non eſſet conſecutus, collecto exercitu ipſum Augiam interfeciſſe,
Ariſtid. in ditionem coacta Elidè. Poſtremò, ſpoliis in unum locum con-
Ἐλευσιν. geſtis, inſtituiſſe certamen commilitionibus ſuis. Ariſtides tradit, primos ex peregrinis Herculem & Dioſcuros initiatos fuiſſe ſacris Cereris, & fuiſſe certamen gymnicum primum apud Eleuſinem Atticæ. Ibique præmium fuiſſe eum fructum qui primus apparuit,
Solin. c.2. nempe olivam. Sunt qui ita dicunt, certamen Olympicum ab Hercule quidem fuiſſe ſtatutum, ſed non in Jovis, verùm in Pelolopis
Clem. Al. avi materni honorem ab eo editum. Hoc ipſum ita ſenſit Clemens
ſtrom. l. 1. Alexandrinus, & unà cum ipſo Statius omnis antiquitatis peritiſſimus.

Stat. lib. 6. Theb.

—— primus Piſæa per arva
Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem;
Pulvereumque fera crinem detorſit oliva.

Cl. Alex. exhort. ad Græc. Et verò eodem Clemente Alexandrino autore, Olympiæ fuerunt inferiæ Pelopis. Ideoque hos ludos vocarunt ἐπιτυμβίους πανηγύρεις, ſepulchrales conventus, id eſt ἀγῶνας ἐπὶ νεκροῖς διαθλουμένους, certamina quæ celebrabantur propter mortuos. Ajunt præterea hoc certamen intermiſſum fuiſſe inſtauratum ab Iphiclo filio Herculis, anno ab excidio Trojæ quadringenteſimo octavo. Ergo primam Olympiadem ab Iphiclo numerari. Alii hos ludos ab Iphito & Eurylocho inſtitutos firmant, poſtquam Cirrhæos prædones Phoci-
Etymol. dis oram maritimam infeſtantes oppreſſerunt. Et ab Iphito qui-
Ἦλις. dem Olympia, ab Eurylocho Pythia. Alii ajunt, priuſquam Iupiter poſſideret Olympiam, eam occupaſſe Elium & Cronum, ſive Saturnum. Hujus occupationis argumentum eſſe aram inibi ſtatutam utrique communem; ſuper id, quod inibi quoque eſt tumulus nomine Cronius, ſive Saturnius. Ab Elio autem dici Elidem ejuſdem cum Deo nominis. Ea propter Augeam Elii filium regnaſſe in parte ejus regionis. Et hoc eſſe, videlicet, illud Homeri, Ἐν Ἤλιδι δὴ τῇ πάσῃ θαυμαστῇ, ἱερᾷ. ἐν αὐτῇ γὰρ ἐτιμᾶτο ὁ Ὀλύμπιος Ζεύς· οὗ καὶ πανήγυρις περὶ τριετῆ χρόνον ἤγετο τὰ Ὀλύμπια. ἔνθα ἠγωνίζοντο οἱ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πάντες.

πάντες. in Elide dia, hoc eſt admirabili, ſacra. in ea enim colebatur Olympius Jupiter, cujus & conventus circa triennale tempus celebrabantur Olympici ludi. ibi certabant qui ab omni Græcia *Etymol.* [convenerant] omnes. Alii ſcribunt, Jovem loco delectatum, *ὀλύμπια.* eum ſibi, ut rem hæreditáriam ſepoſuiſſe; atque adeò locum cœlo cognominem feciſſe. Ea re & ipſum dici Olympium. Ac proinde non audiendos qui ajunt loco nomen inditum ab Olympia Arcadica, quam Piſæus uxorem duxit. Alii hos ludos ad Herculem *Strabo l. 8.* quidem autorem referunt, ſed à Phidone inſtauratos. Pauſanias diverſus ab Diodoro Siculo & Pindaro, de hac ipſa re diſcrepantes ſententias memorat, in quibus eminent hæ; Herculem eſſe autorem horum ludorum, ſed Idæum, ἕνα τῶν Ἰδαίων δακτύλων, *Strabo l. 8.* inquit Stabo. Unde hæc gymnica certamina quidam prudentiùs, inquit Pollux, Herculanea vocaverunt. Ergo Herculem ajunt his *Pollux l. 3.* ludis indidiſſe nomen Quinquennalibus, à numero, ſcilicet, fra- *c. 30.* trum; Quibus propoſito certamine curſus, victorem oleaſtri corona donavit, quòd id genus arboris ibi frequenter proveniret. Alii originem horum ludorum referunt quoque ad Herculem, ſed eum *Strabo l. 8.* quem Jupiter ex Alcmena ſuſcepit, qui ibi primus certaverit, indeque primus palmam reportaverit. Et hic fortaſſe eſt ille Hercules, cui, cùm hiſce certaminibus præſideret, ſubſtrata ſunt lauri folia. Sic enim videtur accipiendus locus Luciani in Hermotimo, Is locus ſic habet; τὸ μὲν παλαιὸν, ἐπὶ Ἡρακλέους ἀγωνοθετοῦντος *Lucian. Hermot. ſive de ſect.* φύλλα δάφνης, Apud priſcos quidem præſidente in certaminibus Hercule, laurea folia. Qui tamen locus, dempta apoſiopeſi, poteſt videri mutilus. At ſi eſt ibi apoſiopeſis, eſt ſubintelligendum ὑφηρημένα, ſubducta aut quidpiam ſimile. Niſi fortè quis dicat, ſortes quæ jaciebantur ſuper eo qui luctaturus eſſet, aut pancratio decertaturus, non fuiſſe conjectas ſine foliis lauri; priſca, videlicet, ſuperſtitione, de qua alibi dico. Alii hanc tantam horum ludorum celebritatem tribuunt Oenomao & Pelopi. Et verò inter primos athletas Oenomaus connumeratur à Luciano. Habet, inquit, plures occaſiones & Elis tripudiare conantibus Oeno- *Lucian. de ſaltat.* maum, Myrtilum, Saturnum, Jovem primos Olympiorum athletas. Alii eam tribuunt ipſi Jovi ob devictos ibi Titanas. Sed ut hæc omnia, ut ſunt diſcrepantia, ita quoque commentatitia veriùs quàm ex fide tradita credam, impulit me gravis autor Strabo, qui omne hoc inſtitutum denique refert ad Elæos. Ejus de Elide loquentis & Eleis hæc ſunt verba. Et Olympia in illorum ditione *Strabo l. 8.* fuit, Et agonem ipſum Olympicum ab illis excogitatum, atque inventum fuiſſe conſtat. Et Olympiadas primas illi celebrarunt. Et paulò poſt, At propius vero eſt, quòd ab Olympiade prima, in

qua Corebus Elæus ſtadii victor fuit, his ludis ac templo præſederunt Elæi, uſque ad ſextam & viceſimam. Nimirum, ſciens omitto alia quæ de hac ipſa re traduntur. Neque verò, ut eſt in proverbio, in rebus priſcis veritas ad quadrantem eſt exigenda. Dandum aliquid populorum ſtudiis, unde tot, tamque diſſidentes fabulæ, ſingulis ſibi tantæ rei laudem vindicantibus. Ut ut eſt, de loco conſtat. De autore inter Jovem & Herculem præcipuè ambigitur.

CAPUT IV.

Olympica certamina inſtituta in honorem Jovis. Locus horum certaminum. De Alpheo flumine. De Piſa. ἀγωνιστήριον. Olympionices, Στεφανίτης. Rami Alphei. Rami id eſt corollæ & coronæ, κότινος.

SUmma hæc eſt, Olympica certamina, à quocunque tandem autore manarint, fuiſſe inſtituta in honorem Jovis, à quo, inquit Stephanus, [*Stephan. ὀλύμπια.*] τὰ ὀλύμπια ὁ ἀγὼν, Pythia in Apollinis, Nemæa & ipſa in Jovis, Iſthmia in Neptuni. Etſi paulò aliter de hac ipſa re Tertullianus, [*Tertull. lib. de ſpectac.*] cujus hæc ſunt verba, *Proinde Olympia Jovi, quæ ſunt Romæ Capitolina. Item Herculi Nemæa, Neptuni Iſthmia.* Non item eſſe vetus inventum, neque hos ludos fuiſſe tempore belli Troiani, neque item alios, aut certè non ita celebres, tradit Strabo eo loco quem proximè citavi. Cæterùm his ſive ludis, ſive certaminibus, hoc eſt, rei ingenti, & apud omnem poſteritatem celeberrimæ delectus fuit locus percommodus, nempe campi circa flumen Alpheum ſiti, [*Xenoph. hiſt. Græc. lib. 7.*] hoc eſt, in Olympia, qui locus proximus Elidi. Et verò ipſum Alpheum multa gloria fluere, vel hinc ſciri poteſt, [*Tzetz. in Theog. Heſ.*] quod is omnes alios excipit, in his Cladaum ob longiſſimum curſum. Quippe incipit ab Aſia vico Arcadico. Ex Alpheo veriſimile eſt derivatam, [*Lucian. de mor. peregr.*] ac deductam fuiſſe illam aquam in Olympiam, id eſt illum ipſum locum, ubi ludi edebantur, ad ſpectatores recreandos, qui priùs prope enecabantur ſiti; de qua ſiti etiam aliquid eſt apud Philoſtratum. [*Philoſtrat. Heroic.*] De hoc flumine extat dialogus Luciani, ubi interloquuntur ipſe Alpheus & Mercurius. Fuitque apud hunc amnem antiqua urbs Θρύος, ſive Θρύον, cujus mentio apud Q. Calabrum,

[*Q. Calab. lib. 2.*] Οἳ Θρύον ἀμφενέμοντο παρ' Ἀλφειοῖο ῥεέθροις.

Qui circa Thryum habitabant, apud Alphei fluenta. Univerſum hunc locum Pindarus deſignat in his verſibus,

[*Pindar. Ol. od. 7.*] —— παρ' Ἀλ-

φειῷ

φειῷ στεφανωσάμενον
αἰνέσω.

Apud Alpheum coronatum laudabo. Et Theocritus,

— Ἄγων νιν ἐπ' Ἀλφεὸν ᾤχετο Μίλων· *Theocrit.*
Καὶ πόκα τήνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε; *eid. 4.*

Milo ipſum ad Alphæum ſecum abduxit. Et quando ille oleum unquam oculis ſuis vidit? Nempe omnia ibi præclara, & celeberrimæ famæ.

—— Alpheum fama eſt huc Elidis amnem *Virgil. 3. Æneid.*
Occultas egiſſe vias ſubter mare, qui nunc
Ore Arethuſa tuo Siculis confunditur undis.

Quos verſus veriſimile eſt Virgilium ſumpſiſſe ex hoc epigrammate Moſchi,

Ἀλφειὸς μετὰ Πῖσαν ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύῃ *Stob. ψογ.*
Ἔρχεται εἰς Ἀρέθουσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ, *ἀφροδ. καὶ*
ἕδνα φέρων καλὰ φύλλα καὶ ἄνθεα, καὶ κόνιν ἱερήν· *ἔρωτ. ξϛ'.*
καὶ βαθὺς ἐμβαίνει τοῖς κύμασι· τὴν δὲ θάλασσαν
νέρθεν ὑποτροχάει· κοὐ μίγνυται ὕδασιν ὕδωρ.
ἁ δ' οὐκ οἶδε θάλασσα διερχομένου ποταμοῖο.
κῶρος δεινοθέτας, κακομάχανος, αἰνὰ διδάσκων,
καὶ ποταμὸν διὰ † φίλτρον Ἔρως ἐδίδαξε ‡ κολυμβᾶν. † φίλ-

Alpheus poſt Piſam ubi pergit ad mare Venit ad Arethuſam ducens τρων
oleaſtriferam aquam. Sponſalia munera ferens pulchra folia & flo- ‡ κολυμ-
res, & pulverem ſacrum. Et profundus intrat fluctus, Mare autem βατὴν
infra ſubtervolvitur; nec miſcetur aquis aqua. At ipſum mare neſcivit tranſiſſe fluvium. Sed puer ille gravium [rerum] auctor, & mali machinator gravia docet, & fluvium vi amoris Amor docuit urinatorem [eſſe.] Alibi Virgilius Alpheum dixit, hoc eſt, illa inclyta certamina, quæ erant circa, aut apud Alpheum, ludos Olympicos, *Lucian. Her. ſeu Æt.*
Ὀλύμπια τὰ μεγάλα, Olympia magna.

Illi [Cæſari] *victor ego, & Tyrio conſpectus in oſtro* *Virgil. lib.*
Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus. *3. Georg.*
Cuncta mihi Alpheum linquens, lucoſque Molorchi
Curſibus, & crudo decernet Gracia caſtu.

Porrò hi circa Alpheum campi, omnis, inquam, is locus una dictione vocabatur Piſa. Id quod diſertim Stephanus tradit, ἔστι καὶ [Πῖσα] *Stephan.*
χωρίον ἐν ᾧ ὁ τοῦ Διὸς ναὸς ἵδρυται, καὶ ὁ ὀλυμπιακὸς ἀγὼν τελεῖται. Piſa *Πῖσα.*
eſt locus in quo Jovis templum ædificatum eſt, Et Olympicum certamen peragitur. Plutarchus Jovem Olympicum diſertim dicit eſſe *Plutarch.*
in Piſa. καὶ τὸν ἐν Πίσῃ θεασάμενος Δία, & Jovem, qui Piſæ eſt, con- *Pericle.*
templatus. Sic dicta Piſa à Piſæo quodam, qui fuit auriga Phryx, *Clem. Al.*
cujus ibi fuit ſepulchrum. Virgilio eſt Alphea Piſa, *exhort. ad Græc.*

Hos

Virgil. 10. Æneid. *Clem. Alex Strom. l. 7.* *Stat. lib. 2. Thebaid.*

Hos parere jubent Alpheæ ab origine Piſæ.

Ipſe adeò Jupiter non tantùm Olympicus, ſed & Piſæus dictus. Itaque in terra Piſæa erat Olympia; & in Olympia hoc tam celebre certamen edebatur. Statius,

—— Piſæique ſocer metuendus habenis.

Xenoph. lib. 7. hiſtor. Græcar. *Aul. Gell. lib. 1. c. 1.* *Strabo l. 8.* *Philoſtrat. vita Apoll. lib. 8.*

Piſis enim conſtat fuiſſe ſtadium, ſive curriculum ſtadii. Hinc dicta Piſæa præmia apud Actium, referente Priſciano. Ipſi Piſatæ ſe antiquitùs his certaminibus præfuiſſe firmabant. Unde ſuper hæc re ipſis acre certamen cum Eleis. Qua de re videndus eſt locus Xenophontis in Græcis hiſtoriis. Et hæc quidem illius univerſi circuitus generalis appellatio fuit. Univerſus hic locus ſic deſcribitur ab Philoſtrato. Porticus ibi & fontes, & gymnaſia humana arte fabricata ſunt ut mœnia, & naves. Alpheus autem iſte & hippodromus, & ſtadium, & luci certè ante homines fuerunt. Alpheus quidem cùm ſufficeret potui, & lavacro. At latitudo campi ad equorum certamina eſt idonea. Et ager pulverulentus curſoribus, & athletis ſpatia ſuppeditat. Ipſi luci præbent unde victores coronentur. Hæc cogitanti Herculi, ejus loci amore capto, locus dignus viſus eſt ludis, qui hodieque inibi celebrantur. At locum

Etymol. ἀγωνιστήριον. *Plutarch. Tito Flam.* *Etymol. στεφανίτ.* *Strabo l. 8.*

peculiarem, illum in quo athletæ certabant, propriè vocarunt ἀγωνιστήριον, quomodo ipſum qui certantibus præmia proponeret, ἀγωνοθέτην, qualis renuntiatus eſt Titus Flaminius apud Argos in celebritate Nemæa. Ipſum certamen, è quo qui victor rediiſſet, coronabatur, Athenienſes nominabant στεφανίτην, eumque qui viciſſet, ὀλυμπιονίκην ἀπὸ τῆς νίκης, Ὀλυμπιονίκην, inquam. Nam ἀγὼν qui certabatur in Elide, etſi is locus Olympiæ proximus erat, non fuit στεφανίτης. Ibi curſus, inquit Strabo, ſuper tripodis præmio, non ſuper corona futurus erat. Quanquam & ipſorum Olympicorum

Xenoph. hiſt. Græc. lib. 3. *Philo περὶ γεωργ.*

certaminum curam Eleis mandatum fuiſſe legimus. Qua de re extat inſignis locus Xenophontis, qui poſt memoratas Eleis ab Agide demptas urbes, ait, illis permiſſum fuiſſe ut Jovis Olympii fano præeſſent. Olympicum certamen Philo, ait illos ſpectare qui habitant in Elide, τοὺς τὴν Ἦλιν οἰκοῦντας. Cæterùm coronam Olympicam Pindarus vocat ramos Alphei,

Pindar. Iſth. od. 1.

ὀλυμπιάδων τ' ἐξαιρέτοις
Ἀλφεοῦ ἔρνεσι φράξαι
χεῖρα.

Ariſtoph. ὄρνιθ.

Olympiadum eximiis Alphei ramis munire manum. Et Ariſtophanes dixit, currentem nuntium ſpirare Alpheum, id eſt, ita currere quomodo currit Olympicus ſtadii curſor, aut præterlabens fluvius Alpheus. Etſi cùm agitur de his certaminibus, rami ſimplici-

pliciter prolata dictio ſignat corollas, coronas, & ſerta. Ut apud Statium, *Stat. lib. 4. Theb.*

> —— *Elimum temeraria Gorge*
> *Evinctum ramis*, &c.

& alibi eodem libro,

> *Palladios oleæ, Mopſi geſtamina, ramos,*
> *Extulit.*

Quandoque dicuntur rami Olympiaci, *Stat. lib. 6. Theb.*

> —— *prior omnibus Idas*
> *Nuper Olympiacis umbratus tempora ramis*
> *Proſilit.*

Porrò hæc Olympica corona unica dictione frequentiùs dicebatur κότινος, ut infra uberiùs mihi dicendum intelligo. Et his quidem appellationibus olea Olympica, ſive corona demonſtrata fuit. Nam in aliis certaminibus aliæ coronæ victoribus datæ nunc è lauro, nunc ex apio arido, nunc è viridi. Sed de his omnibus ago ſuis locis.

CAPUT V.

Quatuor Græciæ certaminum celebritas & majeſtas. ἀγῶνες, ἆθλα, ἔπαθλα, ἀθληταί. Gymnica certamina quot & quæ. Scenica vel Muſica quæ. Certamina oratorum. Gymnicorum finis. Athletæ ſimpliciter prolata dictio quid ſignet. παλαιςαὶ, παλαίςρα. Sacra certamina quæ. Horum certaminum præmia. Servi non admittebantur ad ſacra certamina.

HArum coronarum decus & excellentia nullo pacto ſciri poteſt, ſi non horum ludorum celebritas & majeſtas tota, quoad ejus fieri poteſt, repræſentatur. Certè, uno excepto Romano triumpho, nihil majus & auguſtius in omni miramur antiquitate. Sed priuſquam hoc ago, moneo me his vocibus ludorum & certaminum uti promiſcuè, imitatione antiquitatis. Nam Græci, & Græcorum exemplo noſtri hoc totum vocabant ἀγῶνας certamina, & ludos, nempe gymnicos, in quibus hæc agebantur quæ Plutarchus memorat his verbis, τὰ πλεῖςα τῶν ἀγωνισμάτων ἐμβολαὶ, περιμβολαὶ, συςάσεις, παραθέσεις, συνάγουσιν αὐτοὺς, καὶ ἀναμιγνύουσιν ἀλλήλοις. Plurimùm certamina conſiſtunt in incurſionibus, interjectionibus, congreſſibus, contentionibus, colligunt ſe, & miſcentur alii aliis. Hos quoque ſive congreſſus, ſive pugnas vocabant ἆθλα, καὶ ἔπαθλα, derivato nomine ab Æthio patre Endymionis, qui primus poſt diluvium dicitur ſuſcepiſſe curam inſtituendi certaminis Olympici. Hinc ἀθληταὶ, ii qui ludunt hos ludos. Porrò certaminum quæ- *Plin. epiſt. lib. 4. ep.*

dam

Scholiaſt. Ariſtoph. ὄρν.

dam fuerunt Gymnica, quædam Scenica, ſive Muſica. Gymnicorum octo ſpecies memorantur, ςάδιον, δίαυλος, δόλιχος, ὁπλίτης, πυγμὴ, παγκράτιον, πάλη καὶ ἅλμα. Quæ omnia ſatis apparet non potuiſſe præſtari, niſi ab illo qui & viribus, & pernicitate, & agilitate polleret.

Pollux lib. 3. cap. 30. Plato lib. 8. de leg. Xenoph. Hier. ſive tyr.

Scenica, vel Muſica ſunt illa quæ Attici vocabant non ludos aut agonas, muſicos, ſed τῆς μουσικῆς, nempe Dionyſiaca. Etſi hos quoq; Plato vocat χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσικούς, & Xenophon ἀγῶνας χορηγικούς. Gymnica certamina peragebantur certando & laboribus. Muſicorum proprium erat ſervire Deo, id eſt, ſcenicis, ſive muſicis non alius finis fuit propoſitus quàm cultus Dei. Gymnicorum finis eſt, ut athletæ committantur εἰς ἔριν περὶ ἀρετῆς in æmulationem virtutis.

Xenoph. Lacedæm. Reſp. Plutarch. probl. lib. 2. Plutarch. ibid. Plutarch. probl. lib. 2.

Hac enim itur ad illam ἀνδραγαθίαν ſtrenuitatem, quam ſibi Lycurgus propoſuit è talibus. Et Gymnici, id eſt, qui certabant in ludis gymnicis propriè dicebantur athletæ, nulla re addita. Unde φιλαθλητὴν περὶ γυμνικῶν ἀγώνων vocabant eum qui hanc fortitudinis & victoriæ laudem affectaret. Dicebantur quoque παλαιςαὶ palæſtritæ, διὰ τὸ πλησιάζειν μάλιςα, καὶ γίνεσθαι πέλας, quòd quàm proximè alii ad alios accederent. Locum ubi exercebantur, vocabant παλαίςραν. Qui certabant in ſcenicis vel muſicis dicebantur athletæ muſici, ſive Dionyſiaci artifices. Utriuſque generis certamina inſtituebantur in honorem alicujus numinis, aut eorum hominum, qui quòd virtute & fortibus factis numinibus proximi fuerant, ſummis honoribus colebantur.

Plutarch. in Theſ. Plato l. 12. de leg. Sopater in prolegom. τῆς περὶ ῥητορ. λόγ. Philo περὶ γεωργ.

Hujuſmodi fuit Androgeos, cujus in honorem Minos Gymnicum certamen inſtituiſſe dicitur, filioſque præmia dediſſe victoribus. Tales propemodum fuerunt Cenſores illi, & illi ſummi magiſtratus apud Platonem. Hîc prætereo dicere de certaminibus oratorum, qui & ipſi ἀγῶνες dicti, ἐπειδὴ πρὸς ἀλλήλους ἀγωνίζονται περὶ τῆς νίκης ἀμφότεροι. quando inter ſe utrique de victoria certant. Rurſus è certaminibus quædam dicebantur ſacra, alia minimè. Id quod quàm immeritò fieret, pluribus docet Philo, potiſſimùm in his verbis, ὁ τοίνυν ὀλυμπιακὸς ἀγὼν μόνος ἂν λέγοιτο ἐνδίκως ἱερὸς, οὐχ ὃν τιθέασιν οἱ τὴν Ἦλιν οἰκοῦντες, ἀλλ' ὁ περὶ κτήσεως τῶν θείων καὶ ὀλυμπίων ὡς ἀληθῶς ἀρετῶν, &c. Ergo Olympiacum certamen unum meritò dicatur ſacrum non quod ponunt Elidem habitantes, ſed is qui [decertat] de poſſeſſione earum virtutum quæ verè divinæ ſunt & Olympiæ.

Xenoph. de inſtit. Cy. lib. 6. Pollux lib. 3. cap. 30. Ariſtid. εἰς ῥωμ.

Ut ut eſt, Sacra vocabant non illa ſolùm quæ in alicujus numinis honorem celebrantur, quæ & ipſa fuiſſe antiquiſſima hinc liquet, quòd Cyrus quoties rem divinam faciebat, talia certamina inſtituebat, Deorumque præmia ponebat, ſed illa, quod advertendum, quorum præmia ſunt in corona ſola, autore Polluce, ὧν τὰ ἆθλα ἐν ςεφάνῳ μόνῳ. ſacros agonas vocabant ςεφανίτας καὶ φυλλίνας, coronarios & foliaceos. At

Certamen non ſacrum appellabant ἀργυρίτην ſive δωρίτην ἀγῶνα.
De quo præclaro diſcrimine extat inſignis locus apud Plutarchum,
quo docemur, præmia ſacrorum certaminum præter coronam fuiſ-
ſe inſcriptionem, tabulam, decretum, ramum oleæ, hoc eſt, iis athle-
tis, qui in ſacris certaminibus victores eſſent, proponi præmia ho-
noris, gloriæ, laudis, & famæ perennis. At aliis certaminibus quæ
non tanti eſſent, dona ex argento, ære, ebore, talibuſque quæ veriùs
ſunt compendii quàm illius celebritatis quæ generoſiſſimi cujuſque
pectus acuit, Ut verè Ariſtoteles dixerit, præmium certaminum *Ariſtot.*
gymnicorum eſſe optatius & præſtantius ipſa conſertatione. Non *probl. ſect.*
mirum. Cùm enim hæc certamina omnium eſſent operoſiſſima eo- *30.*
rum victorem non obvio quoque, ſed ſummo præmio donari
æquum fuit. Neque enim, ut è Sophocle relatum eſt à Stobæo, è *Stob. περὶ*
parvo certamine ſurgit magna laus, μικρῦ δ' ἀγῶνος οὐ μέγ' ἔρχεται *τ̃ ἐν τ̃*
κλέος. Verba Plutarchi hæc, fere ſunt loquentis de eo quem popu- *πόλει.*
lus ſponte cumulat honoribus, Equidem non facile eſt aliquam po- *δυνατ.*
puli gratiam & benevolentiam aſpernari; ad hoc labentis, quemad- *Plutarch.*
modum neque iis, qui argyritæ & doritæ certamen reipublicæ, cer- *πολιτ.*
tant, licet illud repudiare; ſed ſacrum ut verè dicam, & coronarium *παραγγ.*
certantibus inſcriptio aliqua ſatis eſt & tabella, & decretum, & ra-
mus oleæ, ut Epimenides accepit, poſtquam urbem arce liberavit.
Exſtat & locus Ariſtides quo docemur στεφανίταις ἀγῶσι tantum
fuiſſe propoſita præmia honoris, cujuſmodi eſt corona, non ullam
ex adverſario utilitatem, aut ejus necem. Adverſus barbaros, in- *Ariſtid.*
quit, uſque ad extrema veniendum. Sed Græcorum certamina opor- *ὑπὲρ τ̃*
tet eſſe ſimilia coronariis ludis, in quibus viciſſe ſatis eſt; Nempe, *πρὸς λα-*
ibi omne in victoria decus ac præmium. Idem alibi ait, non lau- *κεδαιμ.*
dari eos qui præter patria inſtituta pugnant in coronariis certami- *εἰρήν.*
nibus; ac ſi dicat, nullam hinc oportere peti necem adverſarii, ſed *Ariſtid.*
tantùm ex eo victo honorem. Siquidem in Olympicis certamini- *ὑπὲρ τ̃*
bus nemo occiditur. Ibidem tamen athletas victores non abſtinuiſſe *πρὸς*
injuria, teſtis eſt Philo, qui ait eos auferre τὰ βραβεῖα καὶ στεφάνους καὶ *Ἀθήν. εἰ-*
ἀνηλεοῦς ὠμότητος immitis crudelitatis. Ergo ἀγῶνες στεφανῖται *ρήν.*
erant exercitamenta generoſiſſimi & præclariſſimi cujuſque, cui *Philoſtr. vi-*
hoc tantùm eſſet propoſitum, & animum acuere ad maxima, item- *ta Apollon.*
que vitia corporis, ſi quibus laboraret, emendare. Quippe ſe- *Philo περὶ*
cunda valetudine eſſe ſolebant athletæ. Certè aut nullo morbo *γεωργ.*
premebantur, aut preſſi celeriter è vita migrabant. Adnotatum eſt *Ariſtot.*
à Plutarcho, Laomedontem Orchomenium vitio ſplenis laboran- *probl. ſect.*
tem, ſeſe medicorum juſſu longis curſibus ita exercuiſſe, ut deni- *1.*
que evaſerit præclariſſimus athleta ſtadii. In gymnicis quidem cer- *Plutarch.*
taminibus pernicitas, hoc eſt, ποδῶν ὠκύτης pedum celeritas erat *Demoſth.*
in *Philo περὶ* *γεωρ.*

in magna admiratione. Hinc eſt, quòd Agathion alloquens Herodem ſuper gymnicis certaminibus, deridet eos qui ob id coronantur quòd pancratio, pugilatu, curſu & lucta vicerunt. Coronetur, inquit, ille curſor athleta qui cervum prætergrediatur, aut equum. Qui autem gravioribus deditus eſt, tauro implicetur, aut urſo. id quòd ego quotidie facio. Certè me fortuna magno præmio privavit, quòd Acarnania, non ampliùs nutrit leones. Hæc ergo fuit præſtantia eorum ludorum qui στεφανῖται coronarii dicebantur; ut præmium illis eſſet ſummus honos, ac præter hunc nihil. Hinc factum, ut στεφανίτης ſimpliciter prolata dictio ſignificarit στεφανίτην ἀγῶνα coronarium certamen, ut in hoc loco Himerii, ἥκειν τε ἐπὶ τῶν στεφανιτῶν μόνον, καὶ πρῶτος αἶρει τὸν στέφανον. Alterius generis ſunt illa omnia quæ exercendæ juventuti unaquæque civitas inſtituit. In ſacris certaminibus omnes athletæ fuerunt ingenui. Ad alia & ipſi ſervi videntur fuiſſe admiſſi. Hoc diſcrimen innuit Artemidorus, ubi ait, ſervum, quomodocunque tandem certaverit, & vicerit, & coronam adeptus fuerit, dummodo in ſacro certamine, hinc ei libertatem promitti. Nam in aliis, inquit, non idem eſt. Neque enim mirum eſt, cum viciſſe in iis, ad quæ admittitur, certaminibus. Idem Artemidorus alibi tradit, ſervo, ſi per quietem putet ſe currere curſum, nempe Olympicum, libertatem monſtrari. Non de nihilo hoc tradit Artemidorus, nempe, ut extraordinarium, inſigne, & contra legem, δοῦλον, φησὶν ὁ νόμος, μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοιφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις. ſervum, inquit lex, non exerceri in ludis gymnicis [oportere] neque ungi in palæſtris.

Philoſtrat. in Herode.

Himer. μελ. σχλ.

Artemidor. lib. 1. c. 64.

Artemidor. lib. 1. c. 60.

Æſchin. in Timar.

CAPUT

CAPUT VI.

Hi ludi ſumptu ingenti peragebantur. Locus Dionis Chryſoſtomi leviter enarratus. Ipſi omnium mortalium ſummi affectarunt laudem talis victoriæ & coronas ex eis. Cauſa eſt, quòd qui in his ludis viciſſet, ad tale decus nonniſi per magnas virtutes iſſe exiſtimabatur. Vera victoria eſt vincere antagoniſtam ſuum. Ex injuria in his ludis accepta quandoque ſunt exorta bella. Tunc demum is ſe felicem deputabat, qui eum genuiſſet, qui in his ludis victoriam adeptus eſſet. Quidam accepto nuntio talis victoriæ, illico expirarunt. Hæc victoria fuit in ſummis votis.

AD hæc certamina undique concurrebant athletæ, qui iis animi, corporiſque dotibus freti eſſent, quæ ducerent ad coronam. Id omne tot, tantiſque ſtudiis & ſumptibus fiebat, ut inde non pauci bonis everterentur. Hanc tam acrem ambitionem graviter inſectatur Dion Chryſoſtomus. His, inquit, cùm liceat ſexcentas gratis habere coronas non ex olea tantùm aut quercu, ſed ex hedera & myrto, ſæpiſſime prædiis venditis rediguntur ad mendicitatem. Ubi advertendum, per nomen oleæ & quercus ſignificari virtutem & fortitudinem. Per hederam & myrtum, vitam lætam, jucundam, Veneream. Hoc ergo dicit, ambitioſum eſſe mentis præpoſteræ atque adeò alienatæ, qui egens eſſe præoptet appetendis certaminum coronis illis ſumptuoſiſſimis, quàm vera exhibere documenta fortitudinis, quorum nunquam cuiquam deeſt occaſio. Aut, ſi non ita fortiter eſt animatus, jucundè, atque adeò, ſi mavult, luxurioſè vivere. Ipſæ civitates, apud quos hæc certamina edebantur, in ea ſumptus neceſſarios conferebant. In Olympica quidem Elei, in Pythica Delphi, in Nemea Argivi, in Iſthmia Corinthii. Hoc totum negotium ſenſim ad tantam celebritatem pervenit, ut ipſos mortalium ſummos hæc ambitio mirabiliter quateret. Memòrat Pluarchus, tres uno die Philippo Macedoni fauſtitates fuiſſe nuntiatas, quarum prima fuit ὅτι τεθρίππῳ νενίκηκεν ὀλύμπια, quòd quàdrigis vicit Olympia, nempe Alexander filius. Quamvis in Alexandro non τεθρίππους nominet, ſed ἵππους κέλητας, equos deſultorios. Certè Alexandro Philippus pater antea ſuadebat ut in Olympii ſtadium curreret. Cui Alexander, Volo, inquit, ſi mecum reges ſunt certaturi. Cujus dicti interpretatio peti poteſt è loco Xenophontis, ubi Hiero diſputat, an conveniat tyranno certare cum privatis. Porrò quanti hic ipſe Philippus fecerit hanc laudam, ex eo ſcire licet, quòd victorias Olympicas quadrigis

Dion Chryſoſt. in orat. de gloria 66.

In epp. Juliani.

Plutarch. περὶ μυθ. πρὸς Ἀπολλ.

Plutarch. Alex. Mag.

Plutarch. ἀποφθ. βασιλ. καὶ στρατ. & in Alex. Mag.

Xenoph. Hier. ſive tyr.

Plutarch. Alex. Mag.

drigis partas pecuniæ inſculpebat, nempe ſuas. Nam licebat athletæ victori circumferre ſuas coronas, veluti luculentiſſima inſignia ſuæ virtutis; poterat etiam ſuum nomen templis inſcribere & inſcriptione tantæ victoriæ inſigniri, qua de re alibi ago. [*Plato lib. 12. de leg.*] Hinc eſt, quod Mercurius Damaſiam, qui fuerat præclarus athleta, vetat ingredi ſcapham Charontis cum ſuis coronis. [*Lucian. in dial. mort.*] Sed has, inquit, coronas projice, & præconia quibus renuntiatus es victor. Archelaus quoque Rex Macedoniæ, [*Solin. c. 15.*] *Pythias & Olympicas palmas quadrigis adeptus Græco potiùs animo, quàm regali gloriam illum præ ſe tulit*, inquit Solinus. Cauſa inde eſt, quòd regum intereſt non ſolùm, ut ſint boni, verùm etiam ut pro talibus habiti regnum à virtute potiùs quàm à fortuna accepiſſe videantur. Nempe qui magna Olympia viciſſent (ſic enim loquebantur) his nullum ſtadium fuit formidabile, inquit Lucianus. [*Lucian. Harmon. in fin.*] Ceterùm cùm ſummæ virtutis documenta hæ coronæ ab univerſis haberentur, non mirum eſt, ſi ii qui futuri erant athletæ, priùs erant ἀσκητοί. Et verò hi omne ferè vitæ ſpatium iis addiſcendis & comparandis inſumebant per quæ ad tam illuſtre decus iri poterat, Platone teſte, [*Plato lib. 7. de leg.*] qui ait, ſingula vivendi genera eſſe hujuſmodi, ut hominis animum planè occupent, & ab aliis ſtudiis abſtrahant; ut ſi quis Pythia, vel Olympia vincere inſtituat, is aliis rebus deditus eſſe non queat. [*Philo τὸ χεῖρ. τῷ κρ. ἐπιβ.*] Et corpus quidem mira plagarum patientia, & ad omnes præclaros conatus exercebant. Verba ſunt Antiphanis philoſophi, [*Stob. ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ γαμ. ξς.*] καὶ ὀλυμπιονῖκαι καὶ πυθιονῖκαι, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες, καὶ σοφίαι καὶ πᾶσαι ἡδοναὶ ἐκ μεγάλων λυπημάτων ἐθέλουσι παραγίνεσθαι. Olympionica & Pythica taliaque certamina, & ſapientiæ, & omnes voluptates ex magnis mœſtitiis plerunque accedunt. *Pugiles inexercitati*, inquit Cicero, [*Cic. in Bruto.*] *etiam ſi pugnos & plagas Olympicorum cupidi ferre poſſunt, ſolem tamen ſæpe ferre non poſſunt.* Quoſdam novi pancratiaſtas, inquit Philo, [*Philo ὅτι πᾶς σπουδ. ἐλεύθ.*] ſæpe præ ambitione ac ſtudio vincendi, cùm ipſis corpora deficerent, ſolo animo reſpirantes adhuc & certantes, quem aſſuefecerant contemnere metuenda, duraſſe ac perſtitiſſe uſque ad finem vitæ. Addit paulò poſt, In certamine, ajunt ſacro duos athletas æquali uſos robore, æquali ſudore & labore perfunctos, paria paſſos non priùs deſtitiſſe quàm uterque moreretur. Quidam athleta non ignobilis, inquit Clemens Alexandrinus, [*Clem. Alex. lib. 7. ſtrom.*] qui olim vixit, cùm diu ac præclarè corpuſculum ad ſtrenuitatem exercuiſſet, & ad Olympiam aſcendiſſet, oculis in ſtatuam Jovis Piſæi conjectis, Si omnia, inquit, ô Jupiter, quæ pertinent ad certamen, ut par eſt, paravi, concede mihi pro merito victoriam. Inter ἀσκητικὰ ponebant illud, [*Philo ἀλληγορ.*] μὴ κόπτειν, ἀλλὰ κατὰ χολὴν λεαίνειν, non contruncare cibum, ſed ſenſim & otiosè molere, nempe acquirendi roboris gratia. Aliter quilibet,

aliter

aliter athleta alitur. Ille tantùm ut vivat; hic ut compactior ſit ac robuſtior. In primus id cavebant, ne Venere corpus enervarent. Atque adeò ab omni mulierum congreſſu abſtinebant. Ajunt, inquit Clemens, non paucos athletas abſtinere à Venere δι’ ἄσκησιν σωματικὴν ἐγκρατευομένους propter exercitationem corporis continentes, quemadmodum Crotoniatem Aſcylum, & Criſonem Himeræum. Et hinc ſumenda eſt interpretatio verborum Pauli, πᾶς δ’ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, omnis qui in certamine verſatur omnia continens eſt, inquit Apoſtolus. Quibus verbis præcipuè hanc à Venere abſtinentiam ſignat. Itaque Olympicæ coronæ tanti fuerunt, ut non pauci hoc decus ipſi vitæ prætulerint, ſicuti terminum omnis humanæ felicitatis. Certè Horatius hanc exiſtimationem ſequutus non ſine aliqua ratione profitetur, homines talibus victoriis evehi ad Deos; id eſt, humanitatem divinitate propemodum commutari.

Clement. Alex. ſtrom. l. 3.

Paul. ep. priori ad Corinth. c. 9. quem citat Alex. lib. 3. ſtrom.

—— palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.

Horat. l. 1. Carm.

Ergo non regna, nec opum magnitudo, ſed tam nobilis victoria reges inſerit Diis. Et hoc propemodum illud eſt, quod apud Lucianum, imò apud inferos Annibal Alexandro exprobrat. Si, inquit, hic eo præclarior eſt, quòd caput habet diademate evinctum, ſint hæc apud Macedones magna. Ac ſi dicat, Nos quidem non regis diadema, ſed magnitudinem rerum geſtarum admiramur. Non ergo mirum, ſi non ſolùm vir Senatorius apud Pauſaniam Olympiæ victoriam adeptus, inibi æneam ſtatuam ſuæ victoriæ monumentum poſuit. Si item Periander vovit, ſi Olympia quadriga viciſſet, ſe Deo auream ſtatuam dicaturum. Nam & ipſe Nero *cùm Romam eo curru, quo olim Auguſtus triumphaverat, & in veſte purpurea, & chlamyde diſtincta ſtellis aureis inveheretur, coronam capite geſtavit Olympicam, dextra manu Pythiam.* Etſi neutram meruerat. Certè cùm Olympiæ curru certaret, eo excuſſus, nihilominus coronam adeptus eſt. Propter quem favorem judicibus diſtribuit viginti quinque myriadas, quas ab ipſis poſtea Galba repetiit. Cæterùm mos fuit coronam Olympicam capite, aliam ſive tæniam manu geſtare. Diſertim Pauſanias, nominatis Olimpicis palmis, & equorum quadrigis, tradit Polyclem de quadrigis coronam accepiſſe, cùm tæniam dextra teneret. Cæterùm hæ victoriæ verè tales erant, non ſi quilibet victus eſſet, ſed tunc tantùm cùm athleta vincebat antagoniſtam ſuum. Neque enim eum qui eſt fortis inter timidos, & infirmiſſimum quemque ſuperaret exiſtimabant eſſe idoneum fortiſſimi athletæ antagoniſtam; ſed præſtantiſſimum & exercitatiſſimum cum illo componebant

Lucian. in dial. mort.

Pauſan. in Eliac. lib. 5.

Laert. lib. 1. in Periandro.

Sueton. in Ner. c. 25.

Xiphil. Ner.

Pauſan. lib. 6.

Tyr. Max. διαλ. κδ.

nebant qui & ipſe eſſet præſtantiſſimus & exercitatiſſimus. Nempe Deus, ut ait Tyrius Maximus, ἐλέγχει τὰς ἀρετὰς ἐν τοῖς ὁμοίοις, probat aut explorat virtutes inter pares. Athletæ, inquit Xenophon, non hoc lætantur cum privatis ſuperiores ſunt, ſed cùm ab ſuis antagoniſtis vincuntur, hoc demum illud eſt quod illos malè habet. Et hic eſt is dolor, de quo Virgilius,

Xenoph. Hier. ſive tyr.

Virgil. lib. 3. Georg.

Et quis cuique dolor victo, quæ gloria palmæ.

id eſt τοῦ περιεῖν. Siquidem & illi qui erant ſuperati à primis & præſtantiſſimis nihilominus ſæpe vincebant alios, & qui non acceperant prima donabantur τοῖς δευτερείοις καὶ τρίτοις. Quæ qui accipiunt, inquit Philo, μὴ κατηφείτωσαν. καὶ γὰρ ταῦτα ἀπ᾽ ἀρετῆς ἆθλα προτίθεται, ne contriſtentur. Etenim à virtutis poſſeſſione proponuntur: id eſt virtus non ſolùm eſt autor primi præmii, ſed & aliorum. Enimvero cui non eſt conceſſum ut perveniat ad ſumma, huic utile eſt adipiſci media. Cæterùm inter graviſſimas bellorum cauſas quandoque connumeratæ ſunt injuriæ in tali certaminum celebritate acceptæ. Certè Lacedæmonii Eleis ea quoque re graviter ſuccenſuerunt, quòd ipſos equeſtri, gymnicoque certamine arcerent. Et quòd Lycham ingreſſum ad coronandum aurigam ejecerant; tum quòd Thebanis, qui victores à præconibus renuntiati fuerant, curtum tradidiſſent. Porrò ut in multis præclariſſimis athletis hæc magnæ gloriæ cupiditas non ſolùm ferri, ſed & commendari poſſit; in pleriſque fatendum eſt fuiſſe merum furorem. Certè hæc peſtis lethaliter percuſſit Diagoram illum, cujus non tam memorabilis, quàm miſerabilis exitus memoratur à Gellio, & ab ipſo M. Tullio. Gellii hæc ſunt verba, *Is cùm tres filios omnes vidiſſet vicere, & coronari eodem Olympiæ die; eumque tres adoleſcentes amplexi, coronis ſuis in caput patris poſitis, ſuaviarentur, cumque populus gratulabundus flores undique in eum jaceret, ibi in ſtadio, inſpectante populo, in oculis, atque in manibus filiorum animam efflavit.* Hoc ipſum M. Tullius aliter memorat his verbis, *Cum Rhodius Diagoras Olympionices nobilis uno die duos* [hîc emenda Ciceronis, μνημονικὸν aut certè librarii ἁμάρτημα & lege tres, ut in Gellio] *ſuos filios victores Olympiæ vidiſſet, acceſſit ad Senatum;* [hîc aliquid deeſt cujuſmodi hoc, *& ibi quidem ei grat*] *& gratulatus, Morere Diagora*, inquit, *Non enim in cœlum aſcenſurus es. Magna hæc, & nimiùm fortaſſe Græci putant, vel tum potius putabant. Iſque qui hoc Diagoræ dixit permagnum exiſtimans tres Olympionicas una ex domo prodire, cunctari illum diutiùs in vita fortunæ objectum, inutile putabat ipſi.* Paulò aliter hoc ipſum Plutarchus. Ait enim Diagoram, cùm vidiſſet filios ſuos coronatos Olympiæ, conſpectis nepotibus & neptibus, iiſque ſalutatis,

Philo π. γεωργ.

Xenoph. hiſt. Græc. lib. 3. & Thucyd. lib. 5.

Aul. Gell. lib. 3. c. 15.

Cic. lib. 1. quæſt. Tuſc.

tis, ipſum ſibi hoc dixiſſe, Κάτθανε Διαγόρας, οὐκ εἰς τὸν ὄλυμπον ἀναβήσῃ. Morere Diagora, non in cœlum aſcendes. Idem prope de Chilone Lacedæmonio memorat Plinius, *cujus funus, cùm victore filio Olympiæ expiraſſet, gaudio tota Græcia proſecuta eſt.* Nimirum ut fortunati terras relinquerent coronam. Olympiacam aut ipſi, aut per filios adepti; ne, inquam, aliquis caſus tantum decus contaminaret, cupiebant mori, id eſt, expirare in complexu felicitatis. Hoc animo eſt Acetes ille apud Statium,

Plutarch. Pelop. — *Plin. lib. 7. cap. 32.*

> —— *ſpectatur Acetes,*
> *Ille magis crebro dum lumine pulveris hauſtu*
> *Obruit, & prenſa vovet expirare corona.*

Stat. lib. 5. Sylv.

Enimvero inter præcipuas felicitates connumerabatur, eſſe patrem athletæ qui Olympiæ victor fuiſſet. Quin, & inter ea quæ avidiſſimus auribus homines excipiebant, fuit nuntiari illos qui victores fuiſſent. Timolao illi apud Lucianum inter cætera quæ optat, hoc unum accidit jucundiſſimum, ut uno eodemque die nuntiare potuerit Babylone, quiſnam Olympiæ viciſſet. Memorat quoque Philoſtratus, expeditum curſorem veniſſe Gades, jubentem ſacrificare εὐαγγέλια, id eſt, Diis ſupplicare fauſti feliciſque nuntii gratia; ac Neronem τρισολυμπιονίκην ter Olympiæ victorem celebrare. Tanti fuit coronari in Olympicis, ſaltem apud animos impotentes. Nam prudentibus, inquit Dion Chryſoſtomus, nequaquam eſt generoſus, temperatus, & caſtigatus is qui divitias & laudes, coronaſque Olympiacas & Pythicas, & columnarum inſcriptiones, decreta populorum, ac regum teſtimonia cupidè perſequitur, quò ſit clarior apud omnes; ſed unus is qui veram virtutem intimo pectore excepit. Hanc tam acrem adipiſcendæ coronæ ambitionem Gratius vocat ſpem ambitioſam primæ coronæ, id eſt primi præmii, τοῦ πρωτείου. Nam erant quoque δευτερεῖα quæ adipiſcebatur is qui ut ait Philo, τῶν πρώτων ἐσφάλη, qui aberravit à primis. quo loci malo legere τῶν πρωτείων. Itaque ſic Gratius.

Lucian. Char. — *Lucian. navig. ſeu vita.* — *Philoſtrat. vita Apoll. lib. 5.* — *Dion Chryſoſt. in altera orat. de invidia.* — *Philo περὶ μοναρχ.*

> *Atque hic egreſſu jam tum ſine fraude reperto,*
> *Incubuit ſpatiis; qualis permiſſa Lechæis*
> *Theſſalium quadriga decus, quam gloria patrum*
> *Excitat, & prima ſpes ambitioſa corona.*

Grat. in Cyneg.

Nempe, ſic exiſtimabant, & quidem cum Pindaro, cujus hymni hiſce & certaminibus & victoriis celebrandis impenduntur, hæc eſſe τὰ μέγιστα ἀέθλων maxima præmiorum, quæ nemo contingit niſi τόλμα τε καὶ σθένει, audendo & fortiter faciendo. Certè conſultabant oracula, an is aut ille deſcenſurus in Olympicum certamen, victor rediturus eſſet. Alibi Pindarus hoc totum negotium ait eſſe ἰσχύος ἔργον, opus fortitudinis. Alio item loco has coronas vocat

Pindar. Pyth. od. 10. — *Tyr. Max. διαλ. κς.*

 κορυφὰς

Pindar. Nem. od. 10. κορυφὰς ἐσχάτων ἀέθλων ſummitates ultimorum præmiorum. Et Horatius ueminem ait contemnere coronari magna Olympia. Id
Horat. lib. 1. epiſt. quod Plutarchus videtur ex Horatio vertiſſe his verbis, καὶ δεῖ μὴ περιεργῶν ὥσπερ ἀθλητικὸν στέφανον. Et talis quidem fuit de his coro-
Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ. nis totius Græciæ exiſtimatio. Omnes pariter conſentiebant in hanc laudem ne an furorem? Neque verò ſoli athletæ, ſed, ut alibi dico, patriæ potiſſimùm hoc decus parabatur. Hac certè ratione, ut
Xenoph. memor. l. 3. Socrates apud Xenophontem ait, & ſeſe honoribus cumulare, & patriam illuſtriorem tam fortes, feliceſque athletæ reddere poterant.
Xiphil. Ner. Præconium quo Nero renuntiatus eſt victor, tale fuit, Nero Cæſar certamen vincit, & populum Rom. coronat, & proprium impe-
Lucian. de merce cond. rium, τὴν ἰδίαν οἰκουμένην. Lucianus ubi memorat ea quæ hominum opinionibus maxima ſunt & ampliſſima, primam collocat victoriam, & coronam Olympiacam. Inter cætera vota quæ ab Jove exaudiri Menippus ait, & hoc eſt, γένοιτό μοι στεφθῶναι τὰ ὀλύμπια. Utinam coroner Olympiæ.

CAPUT VII.

Athletis Olympia coronatis licuit ſignare monetam. In ſacris certaminibus coronati Lacedæmone pugnabant circa regem. Athletis coronatis jus aſyli fuit conceſſum. Olympionici veſte diſtinguebantur ab aliis. Olympionicus & vivus conſecratus. Statua Olympionici admirabilis. Sumptus Olympionicis è publico præbitus. Alia Olympicorum privilegia memorata è Platone. Ultimus Crotoniatarum. Solo nomine Olympionici ſumma laus continetur. Quas ob cauſas Olympionicis tot privilegia conceſſa.

ENimvero Olympica corona hoc modo parta tantum claritudinis athletæ addebat, ut omnia quæcunque expeti poſſunt unà cum corona illi conceſſa viderentur. Quibuſdam (quod hodie eſt inter documenta faſtigii principalis) licuit ſignare monetam, & monetæ inſculpere inſignia victoriæ. Id quod de Anaxi-
Pollux l. 5. c. 12. la Rhegino tradit Pollux. Hic enim curru, id eſt quadrigis victoriam adeptus, pecuniæ inſculpſit ex una parte currum, ex altera leporem. Quippe hoc ad ejus gloriam acceſſit, quod leporem
Plutarch. ſymp. 2. probl. 5. & in Lycur. primus in Siciliam induxit. Lacedæmone iis qui viciſſent ſacra certamina ſepoſitus fuit locus in ordinibus; & ordine diſpoſiti circa ipſum regem pugnabant. Id quod duobus in locis Plutarchus tradit. Certè cùm cuidam Laconi quidam veluti ſubſannant dixiſſet, ô Lacon quid tibi acceſſit è victoria? quòd cum hoſtibus, inquit ille, pugno in conſpectu regis. Nec Olympionicis tantùm,

ſed

ſed & aliis qui in certaminibus στεφανίταις fuiſſent coronati, conceſſa
fuit ἀσυλία jus aſyli, & ἀσφάλεια ſecuritas, ut de Nemeis tradit
Plutarchus. Ideoque quamvis corona Olympica omnium eſſet ex- *Plutarch.*
cellentiſſima, tamen fortiſſimi athletæ alias quoque concupiſce- *Arat.*
bant. Athletæ quidem qui Olympiæ certavit, inquit Tyrius Ma- *Tyr. Max.*
ximus, licet negligere Iſthmicum certamen. Atqui & hîc quoque *διαλ. λζ.*
vituperabilis eſt negligentia. Otii deſiderium non tantum poteſt
apud animam ambitioſam, ut nolit per omnia ire, & cum Olym-
piæ oleaſtrum obtinuerit, obtinere quoque Iſthmicam pinum, &
apium Argolicum, & mala Pythica. Olympionici quoque veſte *Lucian. De-*
ἀνθεινῇ florida, ſive palmata diſtinguebantur à cæteris. Plinio au- *mon. Plin.*
tore *Euthymus pycta ſemper Olympiæ victor, & ſemel victus* *lib. 7. c. 47.*
ſicuti mortale faſtigium egreſſus, conſecratus eſt vivus, ſentienſ-
que. Nempe huic pyctæ multò plus tributum quàm unquam ab *Tacit. in*
quæſita adulatione ipſis principibus Romanis, quibus *honor Deûm* *fin. lib. 15.*
non ante habebatur, quam agere inter homines deſiiſſent. Quid, *Annal.*
quod Polydamantis athletæ ſtatua dicebatur in Olympia iis opem *Lucian.*
ferre qui febre vexarentur? Haſce tot tantaſque Olympicorum præ- *Deor. conv.*
rogativas adumbravit Socrates apud Platonem, ubi componit fe-
licitatem illorum qui incolunt civitatem ſuam cum felicitate
Olympicorum. Verba Socratis Latinè hoc ſonant, Omnibus igi- *Plato lib. 5.*
tur his difficultatibus liberati vitam agent felici illa Olympionico- *de rep.*
rum vita planè beatiorem. Quomodo? Propter exiguam omnino
partem hi beati cenſentur, quibus harum rerum facultas adeſt. Nam
& horum victoria præclarior, & cumulatior perfectiorque denique
[eſt] ex publica alimonia. Et in hac victoria univerſæ civitatis eſt
ſalus. Alimentis præterea & cæteris rebus ad vitam neceſſariis &
ipſi & ipſorum poſteri veluti corona quadam honeſtantur. Ipſi
quidem ſuperſtites à ſua civitate præmia accipiunt; & vita functi
digna meritis ſuis exequiarum, ſepulchrique monumenta. Itaque
Olympionicis ſuper cætera præmia, præbebantur è publico ali- *Philoſtr.*
menta, ad exemplum illorum qui alebantur ἐν τῷ μουσείῳ, quæ fuit *Soph.*
menſa Ægyptia, ad quam è toto orbe terrarum præclariſſimus
quiſque vocabatur. Hoc eſt illud συσσίτιον de quo alibi aliquid dico. *Dio. in*
quod, ad exemplum illorum qui Olympiæ victores fuiſſent, in *Ant. Ca-*
urbe Alexandria dabatur iis philoſophis qui Ariſtotelici vocaban- *rac.*
tur. Hinc eſt, quòd apud Platonem anima Atalantes, cum vidiſ- *Plato lib.*
ſet quot commodis, quantis item honoribus athletæ ſoleant extolli, *10. de Re-*
hanc ſortem elegit. Hoc etiam fuit votum Neronis ut eſſet ὀλυμπιο- *pub.* *Xiphil.*
νίκης, πυθιονίκης, περιοδονίκης, παντονίκης, quib. epithetis ab adulatione *Ner.*
militari donatus eſt. Alio item loco Plato affirmat, illud obſequium *Plato lib. 5.*
quo patria colitur, præſtare Olympicis, aliiſque ludis; id eſt, ludos *de leg.*

Olympicos, etſi hominum exiſtimatione eſt res inter omnes maxima, non tamen poſſe conferri cum excellentia illius qui ſibi imperavit legibus patriis obtemperare. De his ſumptibus qui Olympionicis è publico præbebantur, *Plato in Apoll. Socr.* περὶ τῆς ἐκ δημοσίου τροφῆς alibi agit Plato, ubi ait, hominem pauperem, & erga cives ſuos beneficum æquum eſſe ali in Prytanæo, multò quidem æquiore ratione quàm ſiquis aut equo, aut bigis, aut quadrigis victoriam in Iudis Olympicis reportarit. Ille enim, inquit Socrates, efficit tantùm ut *Plutarch. Alcib.* felices appareatis, ego autem ut ſitis. Narrat Plutarchus, Polycritæ Lyſimachi filiæ fuiſſe decretam σίτησιν ὅσην καὶ τοῖς ὀλυμπιονίκαις ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, annonam quanta plebiſcito Olympionicis datur. Quid multa? Quoties fiebat mentio viri alicujus viribus & factis præſtantiſſimi primus hic illi titulus adſcribebatur, fuiſſe *Plutarch. Alex. mag.* athletam, nempe Olympionicum. Hinc Plutarchus ait, Alexandrum honoraſſe Fauli athletæ animi alacritatem & virtutem. Cæterùm Olympici certaminis victorem propemodum ἰσόθεον Diis æqualem *Lucian. de gymn.* exiſtimabant. Cujus rei Solon apud Lucianum rationem reddit his verbis; Nemo ſimpliciter memorando ea quæ ibi aguntur, tibi indat eam voluptatem quæ inde percipitur, ac ſi tu ipſe in media re verſeris. Ibi enim ſpectare licet vim virorum, & corporum pulchritudines, & vigorem membrorum, multaque præclara experimenta, & vim inexpugnabilem, & audacem, ambitioſamque contentionem. Hæc ſi videres, nullum tu quidem finem laudandi faceres, nullum plaudendi. Ergo nulla ibi adumbrata virtus, ſed maximè ſpectata tot laudibus efferebatur, totque præmiis donabatur. Plutarchus eos qui admoveantur publicis negotiis hinc potiſſimum commendat, *Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ.* quod non in palæſtris & ceromatis cum ſophiſtis, ſine ullo periculo congrediantur, ſed veram virtutem exhibeant ut in Olympicis & Pythicis certaminibus. Ergo qui tot dotibus cæteris antiſtaret, hic in oculis, hic erat in ore hominum. *Clem. Alex. lib.* Clemens Alexandrinus ubi docet quales oporteat eſſe eos qui multa cura, multaque conſtantia reſiſtant voluptatibus, utitur his vocibus, ἀνταγωνιστὰς παχεῖς καὶ ὀλυμπικοὺς, oportere eos eſſe antagoniſtas robore, & firmitudine membrorum pollentes, denique Olympicos, σφηκῶν δριμυτέρους, ipſis veſpis acriores & vehementiores, ac ſi dicat, nullam neque vim neque virtutem cum Olympionica poſſe conferri. Ergo non mirum eſt, ſi apud Græcos ſolo nomine athletæ Olympionici ſumma *Cic. lib. 2. Quæſt. Tuſcul.* laus continetur. *Quid hos*, inquit Cicero, *quibus Olympiorum victoria conſulatus ille antiquus videtur?* Et alibi, *Cic. in orat. pro L. Flacc.* *Acinas pugil Olympionices, hoc eſt, apud Græcos, propè majus & glorioſius quàm Romæ triumphaſſe.* Hinc manavit proverbium, *Strabo l. 6.* Crotoniatarum poſtremus. Quippe in uno Olympico certamine

ſeptem

ſeptem Crotoniatæ dicuntur fuiſſe victores. Quam ob cauſam ultimus Crotoniatarum dicebatur eſſe Græcorum primus. Cæterùm hujus tantæ prærogativæ quæ illorum propria fuit, qui in his ludis victores citabantur, equidem tres crediderim fuiſſe cauſas; Quòd hæc certamina erant ſacra; Quòd coronæ partæ *Æmyl.* in his ludis propriè victrices dicebantur; Quòd nulla celebritas *Prob. in* cum Olympica conferri poterat. *præf.*

CAPUT VIII.

Ἱερονῖκαι Olympii. Ex his duces exercituum lecti. Muneribus coronarum, aliiſque rebus culti. Horum ſtatuæ dicabantur. Hæ Iconicæ vocatæ. Quid præcipuè in hiſce ſtatuis obſervatum. Honor huic Olympicæ celebritati habitus. Templum Jovis Olympici. De ipſo Jove Olympio.

Athletæ Olympionici, quò major ipſis accederet veneratio, vocati quoque ſunt ἱερονῖκαι, ſacrorum certaminum victores. *Artemidor. lib. 5.* Atque adeò coronæ quibus hi redimiebantur, dictæ ſunt ſacræ. Silius Italicus, *& lib. 1. cap. 58.*

> *Hîc Arethuſa ſuum piſcoſo fonte receptat,* *Sil. Ital.*
> *Alpheon ſacræ portantem ſigna coronæ,* *lib. 14.*

& fœderis teſtes adhibentur, autore Germanico; tum Plutarcho, *German. in Comm. Ar.* ubi loquitur de tibia, quæ & ipſa fœderibus adhibita, αἱ δὲ σπονδαὶ *Plutarch.* ποθοῦσιν αὐτὸν, [αὐλὸν] ἅμα τῷ στεφάνῳ. Fœdera autem deſiderant *ſymp. 7.* eam [tibiam] unà cum corona. Dicebantur quoque Olympii, ut in loco M. Tullii ſupra citato. Ex albo talium victorum interdum *Strabo lib.* duces exercituum edecumati, reique gerendæ præfecti. Quo *13.* exemplo Athenienſes Phrynonem Olympionicen præfectum *Ariſtid. in* claſſi miſerunt ad occupandum Sigæum. Ex iis copiis quas hi ipſi *Panath.* Athenienſes miſerunt contra Darii adventantem exercitum, primo loco memorantur στεφανῖται, ut quo præclariora certamina decertaverant, hoc admirabiliorem animi alacritatem promerent. Diodorus Siculus memorat, Milonem illum multæ celebritatis *Diodor. Sic.* gladiatorem à Crotoniatibus contra Sybaritas exeuntibus electum *lib. 12. biblioth.* fuiſſe ducem, quòd ſex Olympicis coronis donatus fuerat. Adde *Lucian.* quod is taurum per medium ſtadium ſublatum tulit. Is ergo & *Char.* clava, & ſpolio leonis inſignis, atque adeò ſenis coronis conſpicuus, cùm in æquum deſcendiſſet, perduelles fudit, fugavitque. Non omitto id quod ex Æmylio Probo obſervavi, iis qui in Olympicis ludis victores fuiſſent, domum reverſis aureas & æneas coro- *Æmil. Prob. Alcib.*

nas ab amicis mitti ſolitas. *Hic*, inquit, *ut navi egreſſus eſt, quanquam Theramenes & Thraſybulus eiſdem rebus præfuerant ſimulque venerant in Piræum, tamen illum unum omnes proſequebantur. Et (id quod nunquam antea uſu venerat niſi Olympiæ victoribus) coronis aureis, æneiſque vulgo donabatur.* Malis item & granatis, & odoratiſſimis floribus colebantur, ut alibi dico. Tanta fuit rei præclariſſimæ celebritas, tantum decus τοῦ στεφανίτου athletæ coronati; tanta fuit veneratio loci in quo id peragebatur, ubi ſcilicet, eorum qui viciſſent, ſtatuas dicari mos fuit. Certè qui ibi ter victoriam adeptus eſſet, qui eſſet τριολυμπιονίκης, ex hujus membris ſimilitudo exprimebatur. Et has quidem vocabant iconicas. Et ple-

Ariſtid. κατὰ τῶν ἐξορχουμένων. runque erant æneæ, ut palam eſt ex hiſce verſibus Ariſtidis, οἷον τὸν Δωριέα τὸν Ρόδιον, καὶ Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, καὶ Μίλωνα δὴ, καὶ Πολυδάμαντα, καὶ πάντας ἂν εἰκόνας χαλκᾶς, ac ſi dicat, Et quotquot inter athletas celeberrimi fuerunt. Et in his quidem ſtatuis efficiendis plerunque occupati erant ſtatuarii. Socrates ingreſſus domum Clitonis

Xenoph. memor. l. 3. ſtatuarii ait, ἀλλοίους ποιεῖς δρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς καὶ πύκτας, καὶ παγκρατιαστάς. diverſos facis, curſores, luctatores, pugiles & pancratiaſtas. Hîc advertendum, nequaquam licitum fuiſſe haſce Olympio-

Lucian. de imag. nicorum ſtatuas corpore ejus qui victor fuiſſet, majores erigi. Eaque cura incumbebat Hellanodicis, ut ſtatua exactiſſimè fieret, nempe ad magnitudinem corporis. Neque verò illud omiſerim, tantam fuiſſe celebritatem horum ludorum, tantamque totius rei autoritatem, ut ſi quid uſpiam in alicujus honorem magnificum & illuſtre fieret, ei negotio magna hinc ſpecies accederet, quod celebraretur ad exemplum ludorum Olympicorum; veluti ſi curanda eſſent funera eorum qui pro Repub. præclaram mortem obiiſſent. Id quod

Demoſth. orat. funeb. ut è pluribus, tum maximè ex hoc Demoſthenis loco cognoſci poteſt. Nam ſi mihi, inquit, id muneris datum eſſet, ut ſepulturam vel magnificentia ſumptuum, vel aliquo ſpectaculo equeſtrium, gymnicorumve certaminum adornarem, quo ſtudioſiùs & liberaliùs ea inſtruxiſſem, eo magis functus eſſe viderer officio. Magna præterea fuit veneratio loci in quo id omne peragebatur. Nempe ubi ha-

Lucian. de mor. Pereg. bebantur ludi Olympici neminem licebat ſepelire. Magnus quoque honor templi, quod omnium, exiſtimatum eſt maximum. Nihil quicquam ibi aſpiciebatur ſine admiratione. Cujuſmodi eſt ille

Plutarch. Lycurg. diſcus in quo nomen Lycurgi ſcriptum ſervatur, teſte Ariſtotele, quem citat Plutarchus. Hanc ipſam hujus templi admirationem

Lucian. Quemadm. hiſt. ſcrib. ſit. colligimus ex eo quod Lucianus ait, Quis, inquit, qui modò omnem Olympici Jovis, cujus ædes eſt apud Olympiam, pulchritudinem, qualis, quantaque eſt, conſpicatus fuerit, non laudet, non item iis qui neſciunt, memoret? Ipſe Jupiter Olympius, ingens ſtatua,

fuit

fuit ἐλεφάντινος, eburneus. Hunc L. Æmylius Paulus ut conſpexit, admiratus eſt; dixitque unum Phidiam videri ſibi Homericum illum imitatum eſſe Jovem, omni ſanè expectatione majorem. ſed & Caligula ob tanti operis admirationem eò veſaniæ progreſſus eſt, ut cupiverit hunc Olympicum Jovem formari ſua ſpecie, *Jovis Olympici ſimulachrum*, inquit Caſſiodorus, *quod Phidias primus artificum ſumma elegantia ebore auroque formavit, inter ſeptem terris attributa miracula connumeratur.* Cæterùm propter hujus templi, ut veriſimile eſt, ſanctitatem, quibus diebus illa tanta celebritas peragebatur, nihil cuiquam quod non dictu honeſtum eſſet, affari licuit, ut cautum fuit lege Solonis, non ſolùm in hoc, ſed & in omnibus locis, rebuſque ſacris.

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 4. *Polyb. frag.* *Xiphil. Calig.* *Caßiodor. Var. 7. ep. 15.* *Plutarch. Sol.*

CAPUT IX.

Celebritas ludorum Olympicorum. Philoſophi & oratores, & ſummi artifices ad hanc celebritatem concurrebant. Ibidem præclariſſima ſcripta & lucubrationes recitabantur. Quicquid uſpiam diceretur ac fieret, ibidem noteſcebat. Legati civitatum, & præclariſſimus quiſque vir eò conveniebat. De corona parta è victoriis ingenii. De corona honoris. Dona à civitatibus eò miſſa.

REpræſentata inſtitutione, antiquitate, dignitate certaminum, victorum, coronarum, venio ad rem ipſam, hoc eſt, ad formam ex cujus præſcripto coronæ petebantur, concedebantur, auferebantur. Ajoque omnis rei tantam fuiſſe ſpeciem, ut geſta ſit ſub oculis & aſpectu univerſæ Græciæ, & exterorum, quos rei magnitudo, præclara virtutis ſpecimina quæ ibi edebantur, & præmiorum dignitas eò eliciebat. Illò conveniebant omnium ſapientiſſimi ſpectatores, hoc eſt, celeberrimus quiſque philoſophus. Et verò Dion Chryſoſtomus Diogenem ludis Iſthmicis interfuiſſe ſcribit. Quin & ipſum Pythagoram Olympiacis ludis victorem celebrant, ibique aureum crus oſtentaſſe. Etſi enim hoc genus hominum non ſemper brachiis pugnat, ſed ingenio, tamen rectiſſimè judicat de viribus, de pernicitate, de dexteritate de robore animi. Ergo doctrina & præclaris artibus illuſtres homines in tanta celebritate conſpici, ſicuti arbitros eorum omnium quæ ibi dicerentur aut fierent, ad publicos mores maximè pertinere exiſtimarunt. Ibi in conſpectu univerſæ prope Græciæ inclareſcebant, ut de Herodoto memorat Lucianus. Eleum Hippiam M. Tullius ait *veniſſe ad maximam illam quinquennalem ludorum celebritatem, ubi gloriatus eſt, cuncta pene audiente Græcia, nihil eſſe ulla in arte rerum*

Plutarch. Numa. *Lucian. Herod. ſive Ætio.* *Cic. lib. 3. de orat.*

rerum omnium quod ipſe neſciret. Id quod M. Tullius è Platone ſumpſit, ubi Socrates quamlibet ironicè hunc Hippiam in os laudat; aitque omnes Græcos eſſe teſtes ſapientiæ clariſſimorum hominum, qualis ipſe eſt. Ibi Hippias celeberrimus, ut ſibi quidem videbatur, ſophiſta de ſe hæc profitetur, Peſſimè mecum ageretur, ſi ego qui ex Elide patria in Olympicam illam feſtivitatem, celebremque Græcorum cœtum, ad quem univerſa Græcia ad ludorum ſpectaculum confluit; cùm Olympia aguntur, domo proficiſcar, meque in templo ſiſtam, & cuilibet exhibebo, ut quicquid voluerit, dicam de eo quidem argumento, quod ad publici illius cœtus oſtentationem paratum à me eſt; & cuilibet quicquid rogaverit, reſpondeam, nunc Socratis interrogationem ſubterfugiam. Paulò poſt, hic ipſe Hippias, glorioſus homo addit, ſe, ex quo in Olympicis ludis decertare cœpit, in neminem incidiſſe cui ulla re cederet. Cùm apud hunc ipſum Platonem Socrates laudat Agathonem ob ejus illuſtrem ſapientiam, eam dicit eluxiſſe in conventu, & in præſentia teſtium plus triginta millium Græcorum Quibus verbis hanc Olympicam panegyrim demonſtravit. Nempe, in magna hominum frequentia exiſtimarunt locum eſſe ſapientiæ, & celeberrimæ omnis doctrinæ profeſſioni; Et ubi de viribus certamen eſſet, ibi potiſſimùm contendi poſſe dotibus ingenii. Memorat Plutarchus, Ariſtippum Olympiæ cum Iſchomacho conveniſſe; eumque ſciſcitatum eſſe ſuper ſententia Socratis; Quæ eo pertinebat, ut conſtaret, philoſophiæ finem eſſe, ut quiſque ſua mala noſcat, rationemque exquirat qua iis exſolvi queat. Itaque ibi exoriebantur certamina de iis quæ humano generi ſcitu maximè ſunt neceſſaria. Hujus generis apud Olympiam fuerunt diſſertationes Apollonii, περὶ τῶν χρησιμωτάτων, de iis quæ maximè ſunt utilia, veluti de ſapientia, de fortitudine, de temperantia, de omni virtutum genere. Ariſtidem ludis Olympicis interfuiſſe docet principium orationis Iſthmicæ. Demoſthenem quoque Plutarchus ad hanc celebritatem veniſſe memorat. Ibi eum vidiſſe Lamachum Terinæum recitantem laudes Philippi & Alexandri, at Thebanorum & Olynthiorum ſilentio tranſmittentem. Tunc verò ſurrexiſſe, & veterum poëtarum teſtimonia protuliſſe ſuper iis quæ ab utraque gente præclarè geſta eſſent; Adeò ut Lamachus deſierit, & aufugerit è conventu. Cæterùm ibi tunc Demoſthenem interfuiſſe per occaſionem legationis & fugæ; Dinarchus ei exprobrat: Nec mirum ſummos oratores huic tantæ celebritati cupidè interfuiſſe. Nam ibi quoque recitabantur præclariſſima ſcripta; cujuſmodi fuerunt encomia Alexandri & Philippi edita à Lamacho

Plato in Hipp.

Plato in Symp.

Plutarch. πε. πραγ.

Philoſtr. in vita Apoll. lib. 4.

Ariſt. Ἰσθμ. εἰς Ποσειδ.

Plutarch. Demoſth.

Dinarch. in Demoſth.

Plutarch. Demoſth.

cho Myrhinæo. Cui Demoſthenes eleganter, & ex tempore reſpondiſſe dicitur. Quiſque illò, ſi modò viribus ingenii niteretur, ſecum ſuas lucubrationes ferebat; eaſque ibi recitabat. Exemplo philoſophorum & oratorum ſummi artifices, ſi quid ſtudioſiùs elaboraſſent ibi oſtentabant. Certè Lucianus autor eſt, Ætionem pictorem veniſſe ad hanc Olympicam celebritatem, ibiquẹ exhibuiſſe depictas nuptias Alexandri & Roxanes. Denique quiſquis memoriam apud poſteros adipiſci cuperet aut inſigni aliquo opere famam quæreret, ſive præclaro, ſive inuſitato aliquo facinore, commendatus, illud edebat in illo celeberrimo conventu. Hinc eſt, quod ille ſive Peregrinus, ſive Proteus, conſtructa ibi ingenti pyra, ſeu rogo, tot teſtium millibus præſentibus in eam ſe conjecit. Tanta fuit in eo gloriæ cupiditas mera væcordia. Pythagoræ dictum eſt, *ſimilem ſibi videri vitam hominum & mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate. Nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronæ peterent, alii emendi, aut vendendi quæſtu & lucro ducerentur, eſſet autem quoddam genus eorum, idque vel maximè ingenuum qui nec plauſum nec lucrum quærerent, ſed viſendi cauſa venirent, ſtudioſeque perſpicerent quid ageretur & quomodo, item nos, &c.* Itaque quicquid in tanto, tamque celebri conventu diceretur aut fieret, hinc inde relatum noteſcebat. Certè Plato ſcribens Dionyſio, Cratiſtolum & Polyxenum ipſi Dionyſio dixiſſe refert id quod apud Olympiam audiverant, eos, ſcilicet, qui cum Platone eſſent, de tyranno ſiniſtrè loquutos eſſe. Cæterùm tanta fuit illius celebritatis autoritas, ut ipſæ Græciæ civitates ibi quoque per ſuos legatos intereſſent. Hos Plato dicit mitti oportere εἰς δύναμιν πλείστους ἅμα, καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, ad potentiam [oſtentandam] plures ſimul, & præclariſſimos & optimos. Ut inde civitatis opes ac dignitas cognoſci poſſit. Nec legati tantùm, ſed clariſſimus quiſque vir ibi conſpici cupiebat. Hinc illud quod de Cimone & Themoſtocle memoratur. Cùm enim Themiſtocles id ageret, ut cultus, & apparatus magnitudine ipſe adhuc adoleſcens & obſcurus Cimoni viro nobili, magnæque celebritatis æquaretur, id Græcia ægrè tulit. Narrat quoque Plutarchus, in hac ipſa Olympica celebritate, omnibus athletis poſthabitis, toto die omnium oculos in unum Themiſtoclem fuiſſe verſos; atque adeò eum peregrinis oſtentatum cum multa univerſorum admiratione & plauſu. Eodem Plutarcho autore, cum Hiero Siciliæ tyrannus tabernaculum pretioſum, & equos ἀγωνιστὰς Olympiam miſiſſet, Themiſtoclis juſſu illud tabernaculum direptum, & id actum ne equi certarent. Quærat quiſpiam, quid ex illa celebritate homines celeber-

Lucian. Pſeud.

Lucian. Herod. ſive Æt.

Lucian. de mor. Peregr.

Cic. Tuſc. quæſt. lib. 5.

Plato epiſt. 2.

Plato lib. 12. de leg.

Plutarch. Themiſt.

Plutarch. Themiſt.

Plutarch. Themiſt.

celeberrimi, & ſapientia inclyti compendii domum referrent. Reſpendeo, nihil, niſi laudem & ſummum decus.

Calphur. —— *ſatis hoc mercedis habetur*
ecl. 2. *Si laudem victor, ſi fert opprobria victus.*

Et hæc, nimirum, eſt illa corona honoris quam optimus quiſque quamlibet inviſibilem, expetit. Et verò corona & laus individuo nexu ſunt conſtrictæ. Ideo quoties cuipiam corona decernebatur, huic ipſi laudes decretas fuiſſe conſtat. Simili ratione, cùm nuſpiam Demoſth. de cor. corona arcebatur, eâdem & laudibus carebat. Demoſthenes utramque actionem conjungit coronæ & laudis, στεφάνου καὶ ἐπαίνου, inquit, κατηγορίαν, νῦν ἥκειν συνεσκευασμένον, coronæ & laudationis accuſationem nunc eſſe conſarcinatam. Porrò ut nulla corona non dici poſſit corona honoris, tamen illa potiſſimùm quæ eſt parta victoriis ingenii, quæque nullis eſt ſubjecta oculis, ſed tantùm nectitur in hominum judiciis, hoc nomen meretur. Hanc ſibi eripi doctiſſimus ac præſtantiſſimus quiſque meritò indignatur. Ut ho-Plutarch. π. εὐθυμ. noris contributione generoſus animus erigitur, ita nulla re æquè percellitur ἢ τοῦ στεφάνου, ἢ προεδρίας ἀφαιρέσει ac coronæ, aut primi loci ademptione. Etſi legimus, coronam honoris interdum è Æmyl. Pro. Thraſ. ramulis, ut cæteras, fuiſſe compactam. Æmylius Probus autor eſt, Thraſybulo pro maximis meritis coronam honoris à populo datam fuiſſe, factam duabus virgulis oleaginis. *Qua*, inquit, *is contentus neque amplius requiſivit, neque quemquam honore ſe anteceſſiſſe exiſtimavit.* Atque hæc quidem omnia quæ retuli, pertinent ad repræſentandam celebritatem horum ludorum. Quibus addo id quod legitur in decreto Byzantiorum facto in honorem populi Athenienſis, in publicis gratulationibus dona ad haſce harum ſollennitatum celebritates fuiſſe miſſa, non ad Olympicam ſolùm, ſed Demoſth. de cor. & ad alias tres. Sequuntur verba decreti, καὶ ἀνακηρύξαι τὸν στέφανον ᾧ συνεστεφάνωται ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ὑφ' ἡμῶν. & renuntiari coronam, qua concoronatur populus Athenienſium à nobis. Nempe ibi proclamabatur corona, qua hæc aut illa civitas ab alia donata fuiſſet, ut in verbis decreti, illa qua Byzantii ac Perinthii Athenien-Philoſtrat. vita Apoll. lib. 8. ſes donarant. Et hæc quidem habeo quæ dicam de illa Olympica celebritate, quæ his verbis & quidem elegantiſſimis, à Philoſtrato repræſentatur. Nam cùm Iſagoras quæreret ex Apollonio, an aliquid ſit Olympica illa panegyris, is reſpondet eſſe, ἥδιστον καὶ θεοφιλέστατον τῶν κατ' ἀνθρώπους, rem jucundiſſimam, & ex omnibus rebus mortalibus Deo acceptiſſimam. Ibi Iſagoras, Quæ hujus celebritatis ut rei incorporeæ eſt materia? Maxima, inquit Apollonius, atque admodum varia. Nam templa ſunt & ſacraria, & curſus, & ſcena, & gentes plurimæ, partim vicinis & finitimis, partim ex tranſmarinis

rinis

rinis regionibus. Quin ea quoque conſtat è plurimis artibus, & ſophiſmatibus; tum ex vera ſapientia, & poëtis, & conſultationibus, ac diſceptationibus. Denique è nudo certamine & muſico, ut eſt Pythiæ conſuetum. Tum Iſagoras, Apparet hanc panegyrim non ſolùm eſſe ſpecie corporea, ſed admirabilioris cujuſdam materiæ quàm ſint urbes. Nam ea quæ ſunt accuratorum accuratiſſima, & præſtantium præſtantiſſima convocat, ac veluti ſub iiſdem ædibus contrahit.

CAPUT X.

Stadium Theatrum. Athletis neceſſe fuit profiteri nomen ſuum. Profeſſis non licitum fuit recedere. Nec pueris, nec ſceleſtis hominibus licuit profiteri nomen. Athletæ priuſquam deſcenderent ad hæc certamina diu exercebantur. Et ſacrificabant. Palæſtra. Judices his ludis præfecti. De loco ubi ſedebant hi judices. Quales eligerentur. Videntur fuiſſe coronati. Prærogativa præſidendi his ludis.

DE ludorum loco etſi ſupra in genere dixi, tamen hîc ſpeciatim moneo, circuitum, ſive ſpatium, ſive curriculum in quo edebantur ludi gymnici dictum fuiſſe ſtadium; locum in quo ſcenici aut muſici, theatrum. Cæterum quod de ludis Pythicis Plutarchus dicit, id credibile eſt in omnibus agonibus obſervatum fuiſſe, nempe, ut ad hæc certamina admitteretur nemo qui non priùs apud ludis præfectos profeſſus eſſet nomen ſuum. Itaque Calliſtratus Amphictyonibus impoſitus aulœdum quendam civem & amicum, *Plut. symp. 7. probl. 5.* qui detrectaverat hanc profeſſionem, ex præſcripto legis certamine prohibuit. Sed & Olympiæ hunc morem viguiſſe docet Æſchines his verbis, *Æſchin. ep. 11.* Quemadmodum ſiquis cùm ſæpe Olympiæ victor fuerit, poſtremò ſenex factus profiteatur adhuc nomen ſuum, & eos qui contra profeſſi ſint [ſic enim interpretor ἀντιγράφους, id eſt qui futuri fuerant antagoniſtæ ſui, non ſcribas, ut vertit interpres] provocet, in mentem revocans robur, non quod jam habet; ſed quod olim habuit. Hîc advertendum, iis, qui inter athletas profeſſi eſſent nomen, non licitum fuiſſe recedere, ac certamen detrectare, ſed coactos fortiter & animosè rem peragere. *Ariſtid. εἰς Διά.* Neque tamen qui primus nomen dediſſet primus renuntiabatur victor; ſed is tantùm qui hanc profeſſionem fortibus factis aſſeruerat, etſi ultimus erat, *Ariſtid. de rhet. orat. 1.* κἂν ὕστατος εἰσελθὼν τύχῃ, inquit Ariſtides. Cæterùm, non omnibus licuit deſcendere ad ſacra certamina Olympica. *Artemidor. lib. 1. c. 61.* Quidam enim, ut ex Artemidoro colligimus, reprobabantur. Atque, ut ſupra monui ab Olympionicis athletis exigi omnia virtutum

genera, ita veriſimile eſt eos tantùm reprobari ſolitos qui ea ſpe,
eoque honore non ſatis digni viderentur. Primùm ajo *ius eò ve-
niendi interpretandum fuiſſe. At cùm non æqua ſit puerorum
cum viris concertatio, pueris id juris denegatum. Et hæc fuit illa
εἴσκρισις ἡλικίας, probatio, ſive admiſſio ætatis, ut eodem Artemido-
ro autore firmare poſſumus. Si reprobatio propter ætatêm inibi lo-
cum habuit, multo magis illa, cui cauſam dederant ſcelera, flagi-
Xenoph. in tia, impietas. Et quidem Lacedæmone cuilibet pudendum fuit,
Repub. La- hominem malum admitere in contubernium, eundemve habere ἐν
cedæm. παλαίσμασι συγγυμναστήν. Et ſupra jam dixi de temperantia illo-
rum qui ad hos ludos deſcenſuri erant, qui mulierum congreſſu om-
Plato lib.8. nique alio amore abſtinerent; cujuſmodi Plato nominat Taren-
de leg. tinum Iccum, & Criſſum, & Aſtyllum, & Diopompum, præter
alios permultos. In hanc ſententiam extant hæc verba Demoſthe-
Demoſth. nis, Exiſtimo, inquit, nihil prodeſſe rerum pulcherrimarum deſide-
orat. amat. rium, aut corporis ad omnia habilitatem, μὴ τῆς ψυχῆς φιλοτίμως
προσκατεσκευασμένης, niſi & animus probè ſit paratus & exornatus.
Demoſth. Neque etiam ad hanc profeſſionem admittebatnr is qui nondum
de cor. rationes retuliſſet, cùm lex eum coronari vetaret. Supra quoque
monui tales athletas, priuſquam ſeſe hiſce certaminibus offerrent,
diu corpus exercuiſſe. Et hæc quidem exercitatio fiebat apud illos
Ariſtid. quibus nomen γυμνασταὶ, qui diu exercitatum athletam poſtremò
Miltiade. victorem educunt, inquit Ariſtides. Sed de hoc exercitationis
honere diſertim hæc Apollonius apud Philoſtratum; Elei athle-
tas, cùm inſtant Olympia, dies triginta in ipſa Elide jubebant
Philoſtr. de exerceri. Deinde in unum congregatos ſic alloquebantur; Del-
vita Apoll. phicus quidem cùm Pythia, Corinthius verò cum Iſthmia, Ite,
lib.5. ajebant, in ſtadium, & præbete vos viros victoria dignos. Elei
verò cùm eunt in Olympiam, hoc modo diſſerunt cum athletis,
Si jam quod ſatis eſt, operam dediſtis ut in Olympiis certare poſ-
ſitis, neque ignavè quidquam atque ut degeneres feciſtis, ingre-
dimini audacter. Qui verò non ita paratus eſt, abeat quò libet.
Tyr. Max. Tyrius Maximus ubi ait philoſophiam non poſſe ferre infrequen-
διαλ. λθ´. tem ſui cultorem, non magis, inquit, quàm pædotriba ex ſtadio
athletam unguentatum, ſine ſudore, ſine pulvere coronatum, ſine
plaga, ſine vulnere, nullum retinentem veſtigium virtutis. Cæ-
Pauſan. terum tradit Pauſanias, ſua ætate Achæis athletis, priuſquam in
lib.7. Olympicum certamen deſcenderent, ſolenne fuiſſe ut Oibotæ
parentarent, ejuſque ſtatuæ victores coronam imponerent. Non
omiſerim, locum in quo exercebantur athletæ, generali appella-
Plutarch. tione dici palæſtram, non ſolum ἀπὸ τῆς πάλης, à lucta, quod hæc
Symp. lib. 2. omnium certaminum ſit antiquiſſimum; ſed quòd ex omnibus
unum

unum opus habebat cœno, ſive luto, pulvere ſive arena, poſtremò & cera. Porrò ut res tanti momenti ſumma æquitate tranſigeretur, judices & ſpectatores aderant. Hi intra quoddam ſepimentum ſecluſi jurejurando adigebantur ad judicandum religioſè, autore Platone in legibus, Pauſanio in Eliacis, Pindaro pluribus locis, aliiſque ut infra dico. Et locus quidem in quo ſedebant hi judices vocabatur τὸ πλεθρίον. Eratque locus tutus, ſicuti aſylum. Unde eleganter Plutarchus ait, Vitellianos milites, cùm Othonianos irriderent, vocaſſe eos σκηνικὺς, καὶ πυῤῥιχιςὰς, καὶ πυθίων καὶ ὀλυμπίων θεωρὺς, ac ſi dicat, ignavos & imbelles, & è loco tuto, tanquam ex abdito ſpectantes eos qui ſeſe certaminibus & periculis offerunt. Cæterùm hi judices, ut veriſimile eſt, eligebantur è proceribus omnium Græciæ civitatium, ſaltem donec Græcia fuit libera. Id quod uſque eò verum eſt, ut hæc ipſa prærogativa præſidendi his ludis numerata ſit inter præcipua libertatis argumenta. Ea re non mirum eſt, ſi, cùm Demoſthenes indignatur, Philippum hominem Macedonem impune occupaſſe multas, easque præclaras Græciæ civitates, denique ibi rem eſſe, ut illi Græcia ſervitutem ſerviat, ait eum jam præſidere Pythiis communibus Græciæ ludis; & ſi ipſe non adſit ei negotio imponere ſervos ſuos. Veriſimile quoque eſt, judices electos fuiſſe illos, qui è talibus certaminibus victores rediiſſent. Id conjectari licet è loco Plutarchi, ubi agit de certamine ſaltationis, ejuſque præmiis. Nam ubi dixit, ejus rei judicem renuntiatum fuiſſe Lampriam fratrem Meniſci, illius qui præerat exercitationibus puerorum, addit illum eleganter ſaltaſſe pyrrichiam, & in palæſtris hiſtrionali geſticulatione præcelluiſſe. Et hi quidem judices videntur fuiſſe purpurati; ſaltem coronati, & virgam manu tenuiſſe, ut colligo è loco Plutarchi in Pompeio, itemque ex alio in Catone Juniore. Cùm enim Cato veniſſet Antiochiam non equo vectus, ſed pedes, ubi ante portam urbis vidit turbam hominum in albis veſtimentis, extraque viam hinc adoleſcentes, hinc pueros diſcretos, eam rem ægrè tulit, exiſtimans hæc honoris ſui gratia fieri. Cùm verò juſſiſſet comites deſcendere ex equis, & cum ipſo progredi; jamque urbi appropinquarent, ait illum qui omni illi apparatui præpoſitus fuit, occurriſſe ei, ἔχοντα ςέφανον καὶ ῥάβδον, habentem coronam & virgam, nempe recepto more. Et hæc quidem ludorum ſive cura, ſive præfectura fluxit à priſco more. Nam cùm in funere Patrocli equites decurrerent, Achilles voluit Phœnicem ſectatorem patris ſui juxta ſedere.

Lucian. de mor. peregr. — *Plutarch. in Oth.* — *Demoſth. Phili 3.* — *Plutarch. ſymp. 9. probl. 15.* — *Plutarch. Pomp. & Cat. Jun.*

—— πὰρ δὲ σκοπὸν εἷσεν
ἀντίθεον Φοίνικα ὀπάονα πατρὸς ἑοῖο,
ὡς μεμνέῳτο δρόμυς, καὶ ἀληθείην ἀποείποι.

Homer. Iliad ψ.

Juxtaque ſpeculatorem ſedere fecit, Divum Phœnicem ſectatorem patris ſui, ut conſideraret curſum, & veritatem referret. Et verò hi judices quam quiſque coronam meruiſſet, decernebant. Quæ ſanè prærogativa numerata eſt inter regia munera, ut de quibuſdam regibus memorat Strabo. Apud Perſas ipſi reges proponebant præmia curſus, & eorum omnium, quorum in quinquennalibus certaminibus exercitamenta exhibentur, eodem Strabone autore. Ipſorumque adeò regum interdum propria videtur fuiſſe cura diſponendi hos ludos. Certè Corinthii rogaverunt Ageſilaum, ut ordinaret certamen Iſthmicum. Id quod ipſe quidem non fecit. Sed cùm illud ipſi ordinaſſent, ipſe inibi manſit, & athletis ſecuritatem præbuit. Apud Q.Calabrum Agamemnon ſignum dat iis qui in funere Achillis curſu decertarunt.

Strabo lib. 14. *Strabo lib. 15.* *Plutarch. Ageſi.*

Τοῖσι δὲ σημαίνεσκε δρόμου τέλος ὠκυπέτοιο
Ἀτρείδης, ὃς πᾶσι μετ᾽ Ἀργείοισιν ἄνασσε.

Q. Calab. lib. 4.

His igitur curſus velociſſimi metam ſtatuit Atrides, qui in omnes Græcos imperium tenebat. Herculem quoque his certaminibus præſediſſe diſertim tradit Luciauus.

Lucian. Hermo. ſive de ſect.

CAPUT XI.

Quibus nominibus hi judices cenſerentur. Eorum munus & poteſtas, & in athletas animadverſio. Horum judicum numerus. Athenis quot fuerint. Hi judices in muſicis certaminibus ſedebant, in gymnicis ſtabant. βραβεῖς, βραβευταὶ, παραβραβεύειν. *Quomodo hi judices cognoſcerent. Juſtè judicabant. corona* θημίλικθι. Εἰσαγωγεῖ *qui.* Ἀλυτάρχης *qui. Aliptes.*

PORrò hi judices, ſive præfecti pluribus nominibus cenſebantur. Nam dicti ſunt ἀγωνοθέται, ἀθλοθέται, ἀγώνων διαθέται, ἄθλων ἐπιμεληταὶ, ἔφοροι, ἐπόπται, προστάται, ἐπίσκοποι. Vocati ſunt & αἰσυμνῆται, οἱ τὸ αἴσιον ἀπονέμοντες τοῖς ἀγωνιζομένοις, qui certantibus ea diſtribuebant quæ juris eſſent, ſicuti κριταὶ ἄρχοντες τῶν ἀγώνων. Dicti ſunt & ἐναγώνιοι, quod epithetum, etſi dicitur eſſe Mercurii, Homerus Palladi tribuit, teſte Ariſtide, τὰ γὰρ ἆθλα κρίνει δι᾽ αὐτῆς. nam certamina judicat per ipſam. Dicti quoque ἑλλανοδίκαι, nempe magiſtratus Elæi, διέποντες κατὰ τὸν ἀγῶνα τὸν ὀλυμπιακὸν, diſpenſatores, ſive adminiſtratores certaminis Olympici. Sic, inquam, nominati à Græcis quòd judicabant de athletis, aliiſque certatoribus, ſive pugilibus. Cujus juriſdictionis exemplum eſt in legibus Platonis, ubi vult poëtam ſcriptorem comœdiæ, ſi ſit convitiator, ab athlotheta eo ipſo die ejici è theatro, aut multari tribus minis ei Dei

Pollux l. 3. c. 30. & l. 8. *Etymol. αἰσυμνῆται.* *Ariſtid. μάντεων.* *Ἄθλων.* *Etymol. ἑλλα. νοδίκαι, & Pauſan. lib. 5.* *Plato lib. 11. de leg.*

ſacris, cujus eſt certamen. Enimvero in legibus Lycurgi hæc fuit, ut iſti gymnicis certaminibus præfecti, ſi quid quempiam contra leges feciſſe ſentiant, continuò eum puniant, quaſi tyranni, hoc eſt, omnimoda & ſumma poteſtate præditi. Quo exemplo cùm Euangelus ille Tarentinus, quamvis totus aureus & gemmeus, cithara & cantu ineptè uteretur, atque ideo omnibus deridiculo eſſet, ab athlothetis indignantibus loris cæſus eſt, atque è theatro projectus. Ergo flagris cædebant ineptos, & ridiculos athletas, ſiquis magna illa numina non ex dignitate imitatus eſſet. Horum numerus variavit. Et quidem Pauſanias tradit. Iphitum ſolum ludis ab ſe editis præfuiſſe. Id quod ab Oxyli poſteris eſt obſervatum. Poſtea traduntur fuiſſe novem. Jarchas Indus tradit fuiſſe decem. Aliquando fuerunt ſeptem; aliquando duodecim. Denique Athenis per ſingulas tribus electi ſunt decem, qui hoc munere fungerentur per quadriennium. Nimirum, hi illi erant ad quos pertinebat cura diſponendi τὰ παναθήναια, τόν τε μουσικὸν καὶ τὸν γυμνικὸν, καὶ τὴν ἱπποδρομίαν. Panathenaicos ludos, & gymnicum, & equorum curſum. Quod autem eos ſupra ſediſſe dixi, verum eſt in muſicis certaminibus, hoc eſt, in theatro. Nam in gymnicis, credo, quò longiùs proſpicerent, ſtabant. Quanquam & hos quoque quandoque ſediſſe, diſcimus è Luciano. Cæterùm hos Pollux ait vocari βραβείας, ſeu βραβεῖς, & βραβευτάς Dicebanturque βραβεύειν ἀγῶνα. Hinc παραβραβεύειν, & παραβραβεύοντες dicebantur qui præmia illis qui præmia meriti eſſent, ſuis ſuffragiis dempta in immeritos conferebant. Id quod diſertim Plutarchus enunciat his verbis, loquens de his judicibus, χαριζόμενοι περὶ τὰς χειροτονίας, ἐξ οὐ προσηκόντων ἀρχεῖα καὶ στεφάνους ἄλλοις, καὶ δόξαν, ἀφαιροῦνται τὸ ἔνδοξον αὑτῶν καὶ τὸ καλόν. qui, cùm ventum eſt ad ſuffragia, & aliis magiſtratus largiuntur & coronas & gloriam è non convenientibus, [id eſt ex iis in quibus nullum eſt meritum] ipſi ſibi auferunt nobilitatem, & [ſi quid in ipſis eſt] præclarum. Neque verò omnes judices ſimul & promiſcuè de omnibus certaminibus judicabant. Certè ex his tres de equorum curſu, totidem de quinquertio; de cæteris certaminibus reliqui cognoſcebant. Hi judices juſtiſſimè judicare credebantur. Unde locus apophthegmati cuidam Laconico, cui autor Agis. Nam quibuſdam laudantibus hos judices quòd in Olympico certamine juſtiſſimi eſſent. Et quid magnum, inquit Agis, aut admirabile, ſi toto quinquennio ſemel tantùm juſtè judicant? Nam alioquin οἱ μετὰ φθόνου κρίνοντες τὸ πρωτεῖον ἀπονέμουσι τοῖς χείροσι, qui judicant cum invidia primum præmium diſtribuunt peſſimis. Hinc eſt quod verè & eleganter Pindarus coronas Olympicas vocavit θεμιπλέκτους, ac ſi dicat, ab ipſa Themide plexas & contextas; ac-

Xenoph. in Rep. Lacæd.

Lucian. adv. indoct.

Lucian. piſcat. ſeu reviviſc.

Pauſan. lib. 5.

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 5.

Pollux l. 8.

Lucian. in Hermõ. ſive de ſect. Etymol. βραβευταὶ & βραβευτ.

Plutarch. ſymp. 7.

Plutarch. πε. τ͂ δυσωπ.

Pauſan. lib. 5.

Plutarch. apopht. Lacon. 381. & in Lycur.

Stob. ex Anax. πε. φθόνου

proinde nullo gratiæ aut favoris intuitu datas. Nam cui datæ ſunt, hic eſt, ut Plato ait, νικηφόρος ἀρετῇ, virtute victor. Pindarus de his coronis,

Plato lib. 5. de Rep.

πέμψαν θεμιπλέκτοις ἀμφὶ
Λατοΐδα στεφάνοις
Ἐκ τᾶς ἱερᾶς Σικυῶνος.

Pindar. Nem. od. 6. miſerunt ex ſacra Sicyone cum Latoidæ coronis à Themide textis. Præter judices erant illi qui dicti ſunt εἰσαγωγοὶ introductores, quòd per eos athletæ in ſtadium inducerentur. Et verò Plato agens de certamine monodiæ, *Plato lib. 6. de leg.* hoc nomine cenſet eum qui athletas in theatrum inducit, ἱκανὸς δὲ εἷς ἄρχων αὐτοῖς μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγονὼς ἐτῶν, ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι, καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις ἱκανῶς ἀποδιδούς. Unus autem ille princeps ſatis eſt qui non minùs quàm quadraginta annos ſit natus. Unum quoque in monodia ſufficere arbitramur, qui eâdem illa ſit ætate; qui & perſonas in theatrum opportunè inducat, & de certantium virtutibus certa idoneaque ſententia conſtituat. Itaque iſti εἰσαγωγεῖς eos in certamina inducebant, quorum jam inter athletas recepta nomina, id eſt, ſuper quorum meritis multa cognitio fuerat. *Demoſth. de cor.* Ad quem morem Demoſthenes alludens, ait, diligenter inquiri in ſe, ut inde ſciri poſſit, an corona dignus ſit. ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τοῦ στεφανωθῆναι δοκιμάζομαι. *Etymol. ἀλυτάρχης.* Aderat & is, cui nomen ἀλυτάρχης, ὁ τῆς ἐν τῷ ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἄρχων, qui in Olympico certamine decentiæ exactor erat; nempe præfectus iis quos vocabant, *Plato lib. 3. de leg.* ἀλύτας, & ῥαβδοφόρους, moribus ac decori præpoſitos. Pueris & pædagogis, inquit Plato, frequentique populo virga magiſterii illius inſigni, actionem illam ornante, admonitio fiebat. Poſtremò, in *Cl. Alex. ſtrom. l. 7.* his ludis clareſcebat is cui nomen Aleiptes, unctor, παγκρατιάζουσι δὲ εἰς τὸ στάδιον οἱ ἀθληταί. καὶ δὴ ἐκ τούτων περιγίνεται ὁ πειθήνιος τῷ ἀλείπτῃ γενόμενος. In ſtadio autem decertant athletæ. Et ex his utique ſuperat is qui aliptæ paruerit. Nam aliptes dicebatur is, qui *Philo ἀλληγ. 1.* athletarum exercitationibus præerat, τοῖς ἀθληταῖς οἱ ἀλεῖπται παραγγέλλουσι μὴ κόπτειν, &c. inquit Philo, quem locum ſupra ſum interpretatus. *Philo π. τῆς ἐξέτ. Νῶε.* & alibi loquens de virtutibus, quarum, inquit, athleta eſt Jacob exercitatus in lucta adverſus affectus, ἀγγέλοις ἀλείπταις λόγοις χρώμενος uſus nuntiis ſermonibus [ut] aleiptis, i. doctoribus, *Philo π. ἀποικ.* ſuæque exercitationi præfectis. Alio item loco, τούτοις ἀλείπταις χρησάμενος ὁ νοῦς μηδὲν ἐλλείπῃ τῶν πρὸς ἄσκησιν, &c. his aliptis uſa mens nihil eorum prætermittat quæ pertinent ad exercitationem. Alibi *Philo π. βίου Μωσ.* in Moſe, τοὺς ἀρετῆς ἄθλους Μωσῆς διήθλει, τὸν ἀλείπτην ἔχων ἐν ἑαυτῷ λογισμὸν ἀστεῖον, ὑφ' οὗ γυμναζόμενος, &c. Virtutis certamina Moſes decertavit, aleipten habens in ſe ipſo ratiocinationem probam, ſub

qua exercitus, &c. Hoc genus præfecturæ ἐπιστατικὸν vocat Callicratides ſimile illi quod habet medicus in ægrotos, ac magiſter in diſcipulos. *Stob. οἰκονομ. πγ.*

CAPUT XII.

Athletæ in gymnicis nudi deſcendebant in arenam. Prout cuique pari ſors obtigiſſet, eo ordine pugnabant. Id ferè ipſum ſervabatur in muſicis certaminibus. In muſicis athletæ prodibant coronati. Locus in quo ponebantur coronæ. Præcones ibi cur inſtituti. Singulorum victoriæ referebantur in commentarium. Cuinam liceat ſe renuntiare victorem. Quales præcones fuerint coronati. A quo victores educerentur.

AD gymnica certamina conſtat athletas deſcendiſſe nudos, id ipſum ferè monſtrante nomine certaminum. Memorat Lucianus, Euangelum illum Tarentinum cupidum vincendi Pythia vidiſſe, non poſſe fieri ut ſuperior evaderet in certaminibus iis ubi nudi certant; quippe qui neque viribus, neque pernicitate præditus eſſet. Diſertim Apollonius diſputans cum gymnoſophiſtis Ægyptiis, ait, eos deſcendere nudos in Olympiam ex inſtituto Herculis. Porrò prodibant ad certamen ea ratione quæ deſcribitur à Luciano his verbis, urna argentea Deo [cujus, ſcilicet, erat certamen] in medio proponitur. In hanc parvæ quædam ſortes conjiciuntur, propemodum fabæ magnitudine literis inſcriptæ, ſive literatæ. Inſcribuntur autem duæ, utraque litera α. In duobus verò β, & in aliis duabus γ, ac deinceps eadem ratione inſcribuntur aliæ, ſi athletæ fuerint plures, ita ut ſemper binæ ſortes iiſdem ſint inſcriptæ literis. Accedunt deinde ſinguli athletæ, & ſuſceptis Jovi votis ſupplicant. Quiſque immiſſa in urnam manu, unam è ſortibus extrahit, & poſt illum alius. Et adſtans flagellifer ſingulis, protenſa manu obſtat ne legantur literæ quæ à ſingulis extractæ ſunt. Cùm ſinguli ſingulas ſortes habent, tum demum Alytarches, opinor, aut unus è judicibus, (neque enim ampliùs memoria teneo) circumeundo contemplatur & explorat ſortes in orbem conſiſtentium. Et ſic eum qui habet α cum altero α quoque inſcriptum habente aut luctâ, aut pancratio decertaturum committit. Deinde ſimili ratione qui β habet extractum cum altero ejuſdem literæ. Qui tenor componendi [athletas] ſervatur etiam in aliis conſimilium literarum ſortes habentibus. Sic quidem, ſi par athletarum numerus ſit, veluti octo, aut quatuor, aut duodecim. Si verò diſpares, veluti quinque, ſeptem, novem, litera quædam ſupervacua ſorti

Lucian. de gymn.
Lucian. adv. jud.
Philoſtrat. vita Apoll. lib. 6.
Lucian. Herm. ſive deſect.

inſcripta unà cum aliis in urnam mittitur, non habens literam ſibi reſpondentem. Qui verò hanc traxerit, præſidet expectans donec alii finitis certaminibus, decertaverint. Neque enim habet literam ſuæ oppoſitam. Eſtque illa non mediocris athletæ felicitas. Quippe qui adhuc viribus integer cum defeſſis congreſſurus ſit. Et *Lucian. adv. indoct.* hac quidem ratione in gymnicis athletæ committebantur. In Muſicis quoque ſortiebantur quo quiſque ordine cantaret. Et ad certamen cantus, hoc eſt in theatrum non nudi prodibant, ut illi, ſed coronati qua quiſque corona poterat, divites laurea, nempe aurea, *Lucian. adv. indoct.* tenuiores Delphica lauru. Cui rei exemplo ſunt Euangelus ille Tarentinus, & Eumelus Eleus apud Lucianum. Cæterùm, coram judicibus coronæ, præmia Olympicorum, ponebantur ſuper tripode *Pauſan. lib. 5.* æneo. Et hoc quidem priſco more. Nam poſtea ſtatutæ ſunt ſuper *Athen. l. 5.* menſa, teſte Pauſania. Athenæus meminit priſci moris, ubi ait, coronas aureas vitigineas poſitas fuiſſe ſuper Delphicis tripodibus. Quem morem expreſſit Virgilius,

Virgil. lib. 5. Æneid. *Munera principio ante oculos; circoque locantur*
In medio, ſacri tripodes, viridiſque coronæ.

hoc eſt, ſuper tripodibus coronæ. Præſtò aderant præcones, & ipſi primæ & optimæ notæ homines. Nam qui flagitioſus eſſet, ab hoc munere arceri hunc, priſci moris fuit. κἂν τις ἐξελεγχθῇ προδιδοὺς, *Ariſtid. de rhet. orat. 1.* inquit Ariſtides, τοῦτον οὐ στεφανοῦν κελεύεις, οὐδὲ κηρύττειν. Siquis factus ſit proditor, hunc neque coronari jubes, neque renuntiari. Iſti *Pollux lib. 3. cap. 30.* præcones propriè vocabantur δημοκήρυκες & κήρυκες. Horum munus fuit, quam quiſque victoriam retuliſſet, alta voce, ejuſque rei congruentia ſigna publicare, ἓν καὶ ταυτὸν συνθεῖναι γνώρισμα, convenire in unum idemque ſignum cognitionis. inquit Himerius. *Himer. μελ.* Ideoque tales eligebantur qui nihil ἐπίτροχον volubile, nihil ἀσφαλὲς durum pronuntiarent. Itaque horum primæ voces erant κελαδούντων εὐφημεῖν ταῖς πανηγύρεσι, fauſta omnia generalibus conventibus pre- *Ariſtid. συμβουλ.* cantium. Deinde eos qui victores fuiſſent, renuntiabant. Id quod meridiano tempore fieri ſolitum conjici poteſt ex hoc loco Philoſtra- *Philoſtrat. vita Apoll. lib. 6.* ti, ubi ait, athletas in porticu expectare μεσημβρινὸν κήρυγμα, meridianum præconium. nempe cùm omne matutinum tempus uſque ad meridiem certaminibus conſumptum fuiſſet. Nempe finito certamine, cujus athletarum quiſque callidus, & in eo exercita- *Philo ἄθλ. 3.* tus. Tantùm hoc dico, in gravioribus certaminibus non continenter & uno ſpiritu rem actam fuiſſe, ſed reſpiraſſe athletas & ſpiritus collegiſſe. ἀθλητὴς διαπνεῖ, καὶ συλλέγει τὸ πνεῦμα deinde uterque ibat in adverſarium. Hac pugna pugnata, is qui victor *Plutarch. Alcib.* fuiſſet dicebatur tradere præconi quod clamaret, ut de Alcibiade Euripides cecinit, referente Plutarcho. Dicit autem Euripides, inquit,

inquit, in cantu hæc, Te verò canam ô Cliniæ fili. Pulchrum victoria. Pulcherrimum (quod nullus alius Græcorum [fecit]) curru primùm currere, & ſecundò ac tertiò; ingredi verò ſine labore bis coronatum olea, præconi tradere quod clamet. Et quomodo ſupra dixi cum qui nullam è certamine coronam referret, Græcis fuiſſe ἀστεφάνωτον, incoronatum, id eſt, inglorium, ita quoque eumdem qui à præcone non eſſet renuntiatus victor, vocabant ἀκήρυκτον, ut in hoc loco Tyrii Maximi, ἐγὼ τότε ἐνδοξίμως στεφανοῦμαι, τότε κηρύττομαι ἐν τοῖς πανηγύρεσιν. ἕως δὲ νῦν ἀστεφάνωτος εἶναι ὁμολογῶ καὶ ἀκήρυκτος, κἂν ὑμεῖς βοᾶτε. Ego tunc glorioſè coronor, tunc renuntior in generalibus conventibus. At uſque nunc incoronatum [me] eſſe fateor, & non renuntiatum, etſi vos clamatis. Ergo quibus publico decreto dabantur coronæ, non priùs eas accipiebant, quam ea res præconis ore proclamata eſſet. Cujus moris meminit Demoſthenes his verbis, etſi ibi loquitur de coronis quæ dabantur in theatris; Jam quòd ad præconium in theatro attinet, decies millies decem mille proclamatos eſſe prætereo; tum me ipſum priùs eſſe corona donatum. Sed, Deum immortalem, itane væcors es & ſtupidus, Æſchines, ut intelligere nequeas, ei qui coronatur, eandem contingere felicitatem, ubicunque corona proclametur; ſed propter coronas donantium utilitatem in theatro fieri præconium? Nam quotquot audiverunt, hi ad bene de Repub. merendum excitantur; & eos qui gratiam referunt, magis laudant, quàm eum qui coronatur. Poſt hæc verba recitat legem qua cautum eſt, ut quos municipia coronant, earum coronarum præconia fiant in ipſis municipiis. At quos populus Athenienſis coronari juſſerit, hi in theatro Bacchanalibus proclamentur. Hîc verò obſervo id quod alibi ab ipſo Demoſthene traditur, Si ſenatus coronet, in curia proclamationem fieri oportere, Sin civitas, in Pnyce pro concione. Huc accedit, quod inibi quotidie fuerunt inſtituti præcones, nequis ſe ipſe in certaminibus victorem renuntiaret, τοὺς στεφανωμένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἑτέρους νικῶντας ἀναγορεύουσι, τὴν ἀηδίαν τῆς περὶ αὑτοῦ λογίας ἀφαιροῦντες. Coronatos in certaminibus alii, nempe præcones, victores renuntiant, faſtidium de ſe loquendi adimentes. Nam & ipſi quoque præcones quandoque è certaminibus victores redibant, accenſa inter externos & indigenas æmulatione. Archias Hyblæus, inquit Pollux, primus è peregrinis decertavit Olympia, & tres Olympiadas ordine vicit, aut victoriis jugiter continuavit. Quæ erat ſumma omnium laudum. Nempe ibi tam ſollicitè, ac tam ſcrupuloſè omnia peragebantur, ut eorum qui hoc victoriæ genus adepti eſſent, nomina in commentarium referrentur. Quem morem demonſtravit Philo in his verbis, quæ alibi

Tyr. Max. Διαλ. λζ.

Demoſth. orat. de cor.

Demoſth. de cor.

Plutarch. π. τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθ.

Pollux lib. 4. cap. 12.

Philo π. ἀγρο.

alibi refero, οἱ τῶν ἵππους ἀρχηγέται δι' ἀθλητικὴν ῥώμην ἐν ὀλυμπιονίκαις ἢ περιοδονίκαις γράφονται, qui generis autores propter athleticam fortitudinem ſcribuntur inter Olympiouicos, aut illos qui peritia

Philo ὅτι ἄτρ. τὸ θεῖον. & περὶ Ἀβρ.

flectendi equos circa metam victores renuntiantur. Certè athleta victor inſcribebatur νικηφόρος. Erat etiam moris ejus nomen publicis στηλιτευτικαῖς γραφαῖς, incidi ſicuti in columna publicis monumentis. Nec horum tantùm, ſed & illorum qui primò quidem viciſſent, ſed poſtea victi eſſent. Id quod palam fit ex hiſce Plutarchi

Plutarch. Ageſ.

verbis, Poſtremò cùm ille abiiſſet, rurſus ab Argivis decertata ſunt Iſthmia. Et verò quidam iterum vicerunt, id eſt geminata victoria conſpicui fuerunt. Sunt verò qui cùm priùs viciſſent, poſtea victi ſcripti ſunt. Redeo ad rem; & repeto, horum præconum voce victores ideo proclamatos, ne quis ſe ipſe victorem proclamaret. Nam reperti inrerdum qui hoc ἀμούσως, καὶ παρανόμως, inquit Plu-

Plutarch. περὶ τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθ.

tarchus, inciviliter, & contra legem auſi ſunt. Cujus notæ fuit Timotheus quidam, qui ſe ipſe victorem impudenter renuntiavit his verbis, Beatus fuiſti Timothee, quòd præco dixit, Vincit Timotheus Mileſius Carbonis ἰωνοκάμπταν. Iſti quoque præcones coronabantur, ſed adhibito aliorúm præconum miniſterio. De qua re hæc

Cic. lib. 5. ep. fam. ad Lucéium.

Cicero, *Verecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum, qui cùm cæteris coronas impoſuerant victoribus, eorumque nomina magna voce pronuntiarunt, cùm ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua voce ipſi ſe victores prædicent.*

Plato lib. 12. de leg.

Ad hoc exemplum Plato, ubi agit de ſumptuoſa illa electione Cenſorum, diſertim cavet ne quis ſemet eligat; ſed tres eligant, prout quiſque eos præſtantiſſimos dixerit, πλὴν αὐτοῦ, ſe excepto. Quamvis hoc aliquando licuerit illis, qui in comparatione virtutum verè ſe hujus aut illius victores affirmare poſſunt.

Lucian. Toxari.

Ut Mneſippo dicit Toxaris apud Lucianum. Poëtis quoque iis qui in muſicis certaminibus victores fuiſſent, ſe ipſos laudare licuit. Et hoc, ſcilicet, non malo more fieri, pluribus docet Ariſti-

Ariſtid. περὶ τοῦ παραφθέγ.

des in ſua illa apologia; potiſſimùm cùm agit de poëtis, qui ſe ipſi canunt ὑπ' αὐλοῦ καὶ χοροῦ ſub tibia & choro. Hinc manavit hæc locutio apud Græcos, ἀνακηρύττειν ἑαυτὸν, renuutiare ſe ipſum, nempe victorem, hoc eſt, dicere de ſe, & ſuas laudes prædicare. Hîc non prætereundum, quoſdam præcones non fuiſſe coronatos, nem-

Etymol. ἀστυβοωτ.

pe illos quos vocabant ἀστυβοώτας, qui clamabant in urbe. At illud præconum genus, qui gymnicorum certaminum victores renuntiabant, tum ii quos jura legationis complectebantur, quòd legato comites, & legationi miniſtri aderant, ac proinde ſacri erant &

Xenophon hiſt. Græc. lib. 4.

inviolabiles, aurea corona redimiebantur; quomodo & illi per quos hoſtibus induciæ mittebantur. Argivi, inquit Xenophon,

miſerunt, ut ſoliti erant, duos præcones ferentes fœdera. Erat ergo munus magnæ Hercules dignitatis. Certè Nero cum talia certami- *Dio.Ner.* na decertaret, præconem adhibuit Claudium Rufum virum conſularem. Ejus fuit tale præmium, quod ſuprà memoravi. Nero Cæſar vincit certamen, & coronat Romanum populum, & propriam terram. Ab his ludis ducta ſimilitudine Philo ejus præco- *Philo* nium qui non unam, ſed omnes habeat virtutes ita recitat ὅτι τῷ θεῷ *πι. Ἀβρ.* εὐηρέστησεν, quod Deo placuit. Poſtremò victores à præconibus *Ariſtid.* renuntiari, quomodo ad certamen inducti fuerant ea ratione quam *Miltia.* ſupra dixi, ita ab illo educebantur, cui nomen γυμνασής. Cæterùm hæc omnia quæ proximè dicebam, quibus continetur omnis ferè horum ludorum paratus, elegantiſſimè deſcribit Tyrius Maximus *Maxim.* in comparatione viri boni & improbi. Cùm verò bonus vir, inquit, *Tyr.* in improbum inciderit, non ex eadem palæſtra egreſſus uterque, ne- *διαλ. β.* que ſub eodem pædotriba exercitus, neque eandem artem edoctus, neque iiſdem exercitamentis innutritus, neque ejuſdem coronæ cupitor, neque ejuſdem præconii, miſeret me talis pugnæ; inæquale eſt certamen. Neceſſe eſt improbum vincere decertantem in eo ſtadio, ubi improbi ſunt ſpectatores, & certaminum præfecti injuſti. Nunc cætera perſequar.

CAPUT XIII.

Athletis certaturis tuba ſignum dabatur. Βαλβὶς, ὕσπληγξ. ἀφετηρία. νύσσα. *Attingere primam metam quid. Stadium. Curſus τεχνικός.* σταδιοδρόμος, σταδιοδρόμος, δίαυλος. διαυλονίζειν. δόλιχος. δολιχοδρόμοι. *Curſus* ἀκαμπής.

HIs omnibus peractis, athletæ eum locum inibant, unde eruptu- ri erant, ſi curſu certaretur. Et in ludis quidem Olympicis quia potiſſimum erat certamen curſus, nullus ipſorum curſui ſe permittebat niſi audito ſigno tubæ. Eam tubam his verbis deſcri- bit Philoſtratus, ἡ δὲ ἰδέα τῶν πολέμωνος λόγων θερμὴ καὶ ἐναγώνιος, *Philoſtrat. in Polem.* καὶ τορὸν ἠχοῦσα, ὥσπερ ἡ ὀλυμπικὴ σάλπιγξ. At ſpecies Polemonis orationum fervens erat & pugnax, & vehementer ſonans, quemadmodum Olympica tuba. Tuba quoque in Virgilianis certaminibus audita.

Et tuba commiſſos medio canit aggere ludos. *Virgil. lib. 5. Æneid.*

Ergo hi athletæ, ut ait Sophocles, ſtabant in curribus ubi ſorte eis erant aſſignata loca à ludorum præfectis. poſtea inde proſiliebant ad cantum tubæ.

Sophol. Elect. χαλκῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ἦξαν.

ærea ſub tuba, id eſt, audito ſono tubæ exilierunt. Tunc tantùm curſores dimittebantur. Et unde veniebant, is locus dicebatur βαλβὶς & ἀφετηρία. Porrò βαλβὶς conficiebatur è duobus lignis, è quibus duo funiculi tenſi hinc inde. Hinc factum, ut βαλβίδας uſurpent pro principiis. Quæ ſingula ut diſtinctiùs, & liquidiùs tradantur, ſciendum eſt, locum ubi erat βαλβὶς, id eſt unde curſores procurrebant, τόπον τῆς ἀφετηρίας dictum fuiſſe ἄφεσιν τῶν δρομέων. miſſionem curſorum. Et hîc emendandum etymologicon ex autoritate Pollucis, cujus hæc ſunt verba, καὶ ὅθεν μὲν ἀφίεν) [οἱ σταδιοδρόμοι] ἄφεσις, καὶ ὕσπληγξ [καλεῖται.] καὶ γραμμὴ, καὶ βαλβίς. περὶ δὲ ὃ κάμπτουσι, νύσσα καὶ καμπτήρ. Quibus è verbis manifeſtò deprehenditur duplex erratum Etymologici. Ibi enim βαλβῖδα, & ἀφετηρίαν confundit cum eo qui eſt καμπτὴρ, & νύσσα, his verbis, βαλβὶς καὶ ἀφετηρία, καὶ ὁ καμπτὸς, [ubi etiam legendum καμπτὴρ, ut apud Suidam, Quod tamen apud utrumque falſum eſt.] ἤγουν ἡ ἄφεσις τῶν δρομέων. Nam βαλβὶς καὶ ἀφετηρία erant ipſa principia, καμπτὴρ & νύσσα finis curriculi, τέρμα, ut infra dico. Cæterùm βαλβὶς erat locus, ſive intervallum, quod fuit poſt duo ligna, quorum utrumque pertingebat eum quæ dicebatur ὕσπληγξ, ſic appellatum διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς βεβηκέναι τοὺς δρομέας, quòd ſuper eam curſores aſcendebant. Qua de re videndus ſcholiaſtes Ariſtophanis in equitibus ad hæc verba, ἄφες ἀπὸ βαλβίδων, & Apollonii Rhodii in dictione ἐκ βαλβῖδος. Ergo in balbide omnes attentiſſimè expectabant ſignum curſus, id eſt, quoad caderet ὕσπληγξ Ac tunc ἀπὸ βαλβῖδος ἁμιλλώμενοι ſeſe certatim permittebant curſui. Ergo ſcitè Lucianus, ἀλλ' ἐπὶ τῆς βαλβῖδος οὐκ ἂν ἐμυθολόγεις, ſed ſuper balbide non narrabas fabulas. ac ſi dicat, cùm expectares ſignum curſus, tibi verò tunc non licebat fabulis tempus terere. Eleganter quoque Philo in queſtu Flacci, Harum, inquit, atrocitatum me pœnæ manent, & ultor dæmon. Hæc jam veluti in balbide ſtant, jam jam, ſcilicet, eruptura in me. Omnes in id conveniunt, toti huic loco nomen fuiſſe ἀφετηρίαν, quam interpretantur τὴν θύραν τοῦ ἱπποδρόμου. januam curſus equorum. Gloſſarium vertit carceres. & rectè autoritate horum verſuum, Ennii,

Philo περὶ βι. Μωσ. — *Lucian. Demosth. encom.* — *Phil. εἰς φλάκ.* — *Suid. ἀφετηρία.* — *Cic. lib. 1. de divinat.*

Expectant, veluti conſul cùm mittere ſignum
Vult, omnes avidi ſpectant ad carceris oras,
Quà mox emittat pictis ex faucibus currus.

Et hoc quoque loco oras carceris Ennius demonſtrat hyſplengen, de qua hoc dicimus, ea ſicuti quodam repagulo contentos fuiſſe curſores ne excurrerent; ſed ſimul ac ea cecidiſſet, tunc verò omnes certatim & effuſè curſui ſe permiſiſſe. Cadebat autem non ſine rumore, ut ex hoc loco Plutarchi diſcimus, ἐπὶ τῆς λαίδα λέγουσιν, ὁ ψόφος τῆς ὕσπληγ-

Plutarch. πολιτ. παραγγ.

ὕσπληγγος ἐν ὤσιν, εἴθε καὶ ἐστεφανοῦτο πρεσβειῶν ἢ θριαμβῶν, ἢ στρατηγιῶν ἐπιφανῶς. ubi autem, quemadmodum de Lada dicunt, rumor erat hyſplengis in auribus [i. in ipſis rerum principiis] ibi & coronabatur legationes obiens, aut triumphans, aut ducis officio præclarè fungens. Quod caderet.& cùm cecidiſſet,è balbide ſtatim excurreretur, diſertim exprimitur in alio Plutarchi loco, τῷ μὲν δρόμῳ, καθάπερ ὕσπληγγος μιᾶς πεσούσης, ἐκδραμεῖν τὰ πάθη πρὸς τὴν γένεσιν. Plutarch. ſymp. ✱ Curſus quidem ut una hyſplenx cùm ceciderit, excurrere affectus ad generationem. Sed adſunt loca Luciani, quæ hoc utrumque, & quid ſit ὕσπληγξ apertè docent, ἅμα γοῦν ἔπεσεν ἡ ὕσπληγξ, ſimulatque Lucian. Tim. cecidit repagulum, id eſt ſtatim ut ſignum curſus datum eſt, κἀγὼ ἤδη ἀνακηρύττομαι νενικηκὼς, ὑπερπηδήσας τὸ στάδιον, οὐδὲ ἰδόντων ἐνίοτε τῶν θεατῶν, tunc verò & ipſe jam renuntior viciſſe, ſaltu [non curſu] ſtadium emenſus, ne advertentibus quidem quandoque ſpectatoribus; id eſt, tanta celeritate curro, ut priùs vicerim quàm quiſquam me victorem eſſe animadvertat. Extat & alius Luciani locus quod hoc ipſum oſtendit, ubi loquitur de ingenuo curſore. κἀκεῖ γὰρ Lucian. cal. non tem. cred. ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεὺς, τῆς ὕσπληγγος εὐθὺς καταπεσούσης, μόνον τοῦ πρόσω ἐφιέμενος, καὶ τὴν διάνοιαν ἀποτείνας πρὸς τὸ τέρμα, κἀν τοῖς ποσὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχων, τὸν πλησίον οὐδὲν κακουργεῖ, οὐδέ τι τῶν κατὰ τοὺς ἀγωνιστὰς πολυπραγμονεῖ. Ibi ſiquis eſt curſor ingenuus, ſtatim ruptis carceribus primas affectans, & animum ad ſtadii metas adjiciens, ſpe victoriæ è pedibus ſuis concepta, neque in proximum quicquam malitioſè machinatur, neque contra antagoniſtas ſuos quicquam [fraudulenter] tentat. Porrò ut ἀφετηρία dictus eſt locus unde certaturi procurrebant, ita τέρμα & νύσσα fuit is ad quem contendebant, illa ipſa quæ noſtris meta. Propertius,

Has meus ad metas ſudet oportet equus. Propert. lib. 4.

Et quidem νύσσαν aqud Lycophronem interpretor metam, Lycoph. p. princ.

ἐγὼ δ' ἄκραν βαλβῖδα μηρίνθου χάσας
ἄνειμι λοξῶν ἐς διεξόδους ἐπῶν
πρώτην ἀράξας νύσσαν ὡς πτηνὸς δρομεύς.

Ego verò valvam extremam ſolvens à fune Solvor obliquorum in egreſſus verborum, Primam pulſans tanquam curſor velox metam. Ubi alii repagula, alii oppidum vertunt. utrumq; non intellecto Lycophrone. Quo loco & βαλβῖδα deſcribit, cùm ejus funem ſe ſoluere ait, tum ipſam metam ad quam curſor tendit, id eſt, finem quem ſibi ipſe propoſuit. Utrumque nobis ob oculos ponit Philo cùm ait, non Philo πε. φυγ. abs re quoſdam monadem aſſimilaſſe βαλβῖδι, καμπτῆρι δὲ μυριάδα, & campteri myriadem, τοὺς δὲ μεθορίους ἀριθμοὺς τοῖς δρόμον ἀγωνιζομένοις, at conterminos numeros illis qui certamen certant. ἀρχόμενοι γὰρ ὥσπερ ἀπὸ βαλβῖδος φέρονται μονάδος, πρὸς δὲ μυριάδα τὸ τέλος ἵστανται.

ἴσαν). nam veluti incipientes à balbide efferri, ſiſtunt finem apud myriadem. Porrò dixit περὶ τὴν νύσσαν ſimilitudine ſtadii Olympici, ubi erant plures νύσσαι, quarum primam Philo vocat πρῶτον καμπτῆρα, ſicut alibi ipſe numero multitudinis memorat καμπτῆρας. Ultima νύσσα Sophocli eſt ἐσχάτη στήλη ultima columna, hoc eſt, ὁ καμπτὴρ, ubi erat flexus equorum. Oppianus,

Ὁ ἵπποιῷ περὶ νύσσαν ἀεθλοφόρῳ θοὸς ἵππος.

qualis circa metam victor celer equus. Hac dictione uſus eſt Philo cùm eleganter dixit omnes numeros circumvolui & circumflecti circa denarium, ſicuti circùm καμπτῆρα. Alibi ait eos qui non feſtinant ire ad terminos à Deo præſcriptos invenire alios καμπτῆρας interiùs fixos neceſſariarum poteſtatum. Metaphoricè quoque dictus eſt ὁ βίου καμπτὴρ vitæ meta, ſeu finis & mors. Quomodo σταδιεῦσαι τὸν βίον, curſum vitæ perficere. Neque verò ad victoriam ſatis fuit attingere primam metam, ac ne alias quidem, niſi perventum eſſet ad ultimam. Ad hoc exemplum Oenomaus pater Hippodamiæ inſtituerat equeſtre certamen curſus cum procis filiæ ſuæ. Cui curſui ἀφετηρίαν conſtituerat Cladin fluvium, at Iſthmum τέρμα, ſive νύσσαν. Itaque curſu vincere eſt, πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν venire ad finem, ſive μὴ ἀτυχῆσαι τοῦ τέλους τοῦ πονηθέντων, ἀλλ' ἐφικέσθαι τῶν δυσεφίκτων περάτων, non aberrare à fine, ſed pervenire ad difficiles ſuperatu fines. Porrò id omne ſpatium curſus, nempe à carceribus ad metam vocabant ſtadium; quod dici volunt ἀπὸ τοῦ σπάσαι à vellendo, ſcilicet, apio, quaſi ſpadium. Propriè verò ſtadium fuit Olympiæ. Plutarchus, Ποῖον οὖν φαίη τις ἂν τῶν ἀγωνισμάτων γεγονέναι πρῶτον, ἢ τὸ στάδιον, ὥσπερ Ὀλυμπιάσιν. Quale igitur dixerit quiſpiam certaminum fuiſſe primum, an ſtadium ſicuti Olympiæ. Stadium Gellius conſtituit Piſis apud Jovem Olympium, quod Hercules ſuis pedibus metatus eſt. Alibi quoque ſimilis locus celebrabatur, hoc eſt, ubicunque exercebantur certamina curſus; uſque eò ut hinc quoque ſurgat laus urbium celeberrimarum. Ariſtides ubi deſcribit Smyrnam, non omiſit δρόμους ἁπάσης ἰδέας, locum curſus omnis ſpeciei. Certè ad hujus Olympici ſtadii ſimilitudinem alia ubique conſpiciebantur; omniaque loca in quibus equi exercebantur ad curſum, hoc nomine cenſentur. Plutarchus, τὰ δὲ στάδια ἦν ἰδεῖν μεστὰ πώλων δαμαζομένων, καὶ νεανίσκων ὁπλομαχούντων. Stadia verò aſpiciebantur plena equinis pullis domitis, & adoleſcentibus qui armati pugnabant. Et Olympiæ quidem athletæ dicebantur νικᾶν στάδιον, καὶ τρέχειν δρόμον, currere curſum illum τεχνικὸν artificem, qualem non currit equus ἀχάλινος, ἀδίαιτος, ἀνηφάλος, effrenis, ſine domino ſine ſeſſore, inſatiabilis. Fuit ergo ſtadium πᾶς ὁ τοῦ ἀγῶνος, totum illud curriculum, ſive ſpatium quod athletæ decurrebant. Dictus quoque eſt δρόμος, ut in loco Ariſtidis quem proximè

Philo π. φυτ.
Philo π. φυγάδ.
Oppian. κυνηγ. lib. 4.
Philo π. κόσ. μοπ.
ὅτι π. φυλ.
Philo π. φυγ.
Stob. ψόγ. γήρ. εἰγ.
Philo π. γεωρ.
Philo π. φυτ.
Philo π. φυλ. γαδ.
Oppian. κυνηγ. lib. 4.
Scholiaſt. Apoll. Rh. in lib. 1.
Philo π. ἀποικ.
Etymol. στάδιον.
Plutarch. ſymp. 3.
Gell. lib. 1. c. 1.
Ariſtid. σμυρ.
Xenophon. hiſt. Græc. lib. 2.
Plutarch Philopœm.
Max. Tyr. διαλ. 1.

proximè citavi, & alicubi apud Xenophontem; etſi δρόμος propriè fuit curſus peditum, ut apud Platonem διὸ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρῶνται μᾶλλον, δρόμοισι δὲ ἡμεῖς. Quapropter & equis quidem illi utuntur magis, curſibus autem nos. Fuit ſtadium locus tantæ celebritatis, ut ibi non ſolùm de victoria curſus præconia fierent, verùm & de alia qualibet magna re. Enimvero in ſtadio Iſthmico præco publicavit decretum Senatus quo univerſa Græcia renuntiata eſt libera. Fuit πεντπέχοινον, longitudinis pedum ſexcentorum viginti quinque, ſcilicet pars quædam τοῦ λεγομένου μιλίου. ἑπτὰ γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον. ejus quod dicitur miliare. Nam ſeptem cum dimidio ſtadia faciunt miliare. Stadium item dicitur non ſolùm is locus in quo athletæ decurrebant, verùm item ὁ ὀρθὸς δρόμος, rectus curſus, nempe à carceribus uſque ad καμπτῆρα, locum ubi flectendum erat. Et is qui currebat hoc ſtadium dicebatur σταδιοδρόμος, vel στασιοδρόμος ut loquitur Plato, vel σταδιεὺς & σταδιάρχης. At ſtadium duplex, ſive ſtadii curſum duplicatum vocabant δίαυλον, hoc eſt στάδιον. Nam δίαυλος δύο ἔχει στάδια. Diaulos duo habet ſtadia. Δίαυλος, inquit Scholiaſtes Ariſtophanis, ὁ διπλοῦν ἔχων τὸν δρόμον ἐν τῇ πορείᾳ τὸ πληρῶσαι τὸ στάδιον καὶ ὑποστρέψαι. Diaulos [eſt] qui duplicem habet curſum in profectione ad implendum ſtadium, & ad revertendum, Et tales curſores vocabantur διαυλοδρομοῦντες. Pereleganter Philo facit lunam, poſtquam fuit plena, διαυλοδρομοῦσαν τὴν αὐτὴν ὁδὸν, recurrentem eadem via, ſed hoc totum quid ſit hic ipſe ſcriptor enodatiùs tradit, cujus locum hîc adſcribere mihi viſum eſt operæ pretium. loquitur de habitu animæ quam dicit eſſe πνεῦμα ἀναστρέφον ἐφ' ἑαυτὸ, ſpiritum revertentem in ſe. Incipit enim, inquit, à mediis tendere ad ultima. At tacta ſumma ſive ultima ſuperficie, reflectit rurſus donec in ipſum perveniat locum à quo primum diſceſſit. Hic habitus [eſt] δίαυλος ἄφθαρτος diaulos incorruptibilis quem curſores imitati ut in quadriennalibus omnium hominum publicis theatris ſicuti opus magnum, præclarum, & pro quo meritò ſit decertandum, oſtendant. Itaque ii qui δίαυλον currebant poſt tactam metam redibant ad ἀφετηρίαν. Alibi Philo hoc ipſum diſertis verbis tradit, οἱ διαυλοδρομοῦντες ἀνακάμπτουσι τὴν αὐτὴν ὁδὸν, qui currunt δίαυλον reflectunt eandem viam. Eleganter Anaxandridas de muliere loquens quæ à viro redit ad domum patris, utitur hoc verbo, ὁ γὰρ δίαυλος ἐστὶν, inquit, αἰσχύνην ἔχων, ille reditus eſt infamis. Cæterùm priſcis ſtadium erat αὐλός. ὅθεν δίαυλος τὰ δύο στάδια, ἀπὸ τοῦ δύο αὐλῶνας ἔχειν. Inde δίαυλος ab eo quod habet duos tractus. In hippodromo quod Romæ ædificavit Agrippa, propter numerum τῶν διαύλων cùm frequenter erraretur, ibi ipſe delphinas & ovata quædam opera, quæ indicarent circumflexus hippodromi, conſtituit.

Plato lib. 1. de leg.
Xenophon. hiſt. Græc. lib. 7.
Gell. lib. 1. cap. 1.
Polyb. ecl. de legat.
Appian. Alexand. παρεκβ. de legat.
Suid. στάδιον.
Suid. δολιχά.
Plato lib. 8. de leg.
Pollux l. 3.
Scholiaſt. Æſchy. in Agam.
Scholiaſt. Ariſtoph. ὄρνιθ.
Philo περὶ κόσ.
Philo περὶ ἀφθ. κόσ.
Stob. γαμ. παραγγ. ϛ'.
Philo ὅτι ἄπειρ. τὸ θεῖον.
Etymol. στάδιον.
Xiphil. Aug.

Ipſi

Ipſi adeò venti dicuntur διαυλωνίζειν duplex ſtadium currere, id eſt ſua velocitate omnia prævertere. Indeque dicti ἀελλοδρόμοι, & curſum eorum vocabant ἀελλοδρόμον, & νικᾶν ἀελλοδρόμον vincere celerrimum curſum. Ubi advertendum, eos qui decurrebant δίαυλον fuiſſe armatos. Unde hic curſus vocatus eſt δρόμος ὁπλίτης militaris. Cæterùm athleta hujus duplicati curſus dicebatur τοῦ διαύλου ἀγωνιστής, καὶ ἀγωνιζόμενος τὸ διπλοῦν στάδιον. Et hæc quidem de ſtadio, & de diaulo At δόλιχον vocabant τὸ ἱππόδρομον, de quo infra ſeorſim ago. Eſt autem δόλιχος δʹ στάδια, quatuor. Et ſic dicitur à longitudine. Nam δολιχὰ ſunt μακρά, πολλά, longa, multa. Unde facetum illud Phocionis dictum ſuper victoria Leoſthenis, καλὸν τὸ στάδιον εἶναι· δεδιέναι δὲ τοῦ πολέμου τὸν δόλιχον. Pulchrum ſtadium eſſe: Vereri autem [ſe] belli δόλιχον. Item illud, Scio quidem Græcos ſcire & poſſe bellum gerere in ſtadio, at in dolicho minimè. & Philo elegantiſſimè dixit, voluiſſe Deum δολιχεύειν τὴν φύσιν diuturnitatem dare naturæ. Ergo qui currebant ſtadium, medium dolichum currebant, ſed, quod advertendum, armati. Qui currebant dolichum, ii equeſtrem curſum currere dicebantur. Et νικᾶν δόλιχον vincere dolichum, erat vincere curſu longiſſimo & perfecto. Et hi curſores dicebantur δολιχοδρόμοι. Et quidem de δολιχοδρόμοις exſtat dictum Socratis, quibus, inquit, crura, παχύνονται) craſſeſcunt, at humeri tenuantur. Contra pugiles, quibus humeri craſſeſcunt, crura tenuantur. Illud in primis advertendum, in dolicho athletam ſepties cucurriſſe, δολιχοδρόμοι δὲ οἱ ἑπτὰ [στάδια] τρέχουσι. Ideoque dicebantur κάμπτειν, ſive ὑποστρέψαι, flectere ſive reflectere nempe circa νύσσαν, metam. Et hos equidem puto fuiſſe illos ipſos qui vocabantur περιοδονῖκαι qui cenſebantur unà cum Olympionicis, ut in hoc loco, οἱ τοῦ γένους ἀρχηγέται δι' ἀθλητικὴν ῥώμην ἐν ὀλυμπιονίκαις ἢ περιοδονίκαις γράφονται), qui generis autores ob athleticum robur ſcribuntur inter Olympionicos, aut eos qui peritia circumflectendi equos victoriam adipiſcuntur. Invenio apud Pindarum hunc curſum duodecies fuiſſe iteratum.

In Proleg. in Pind. — *Ariſtoph. ſcholiaſt. ὄρν. ἱθ.* — *& Plato l. 8. de leg.* — *Pollux lib. 3. cap. 30.* — *Plutarch. πολιτ. παραγγ.* — *& in Phoc. Plutarch.* — *Demoſth.* — *Philo Iud. π. γεωργ.* — *Lucian. Demoſth.* — *Xenophon. in conv.* — *Scholiaſt. Ariſtoph. ὄρνιθ.* — *Pindar. Pyth. od. 5.*

ἀκηράτοις ἁνίαις
ποδαρκέων δυωδεκα-
δρόμων τέμενος.

incorruptis habenis delubrum [curruum] duodecies curſum iterantium velocibus pedibus percurrens. Itaque currebant, & recurrebant; id eſt. contraria curſu redibant ad carceres. Id quod leviter colligitur è depravato, aut certè mutilo loco Suidæ, qui ſic legitur, δόλιχος τὸ ἱπποδρόμιον ἀπὸ τοῦ κάμπτειν. Nam illud κάμπτειν indicat quidem flexum qui in dolicho erat neceſſarius, ſed verbis mutilis. Liquidiùs id totum perſpicitur è loco Ariſtidis, ubi confert recur-

Philo π. εὐχῶν. — *Suid. δολιχος.*

ſus

ſus Nili à mari uſque ad cataractas, & Meroen. Καὶ ἀρξάμενος, inquit, ἐκ θαλάττης ὁ ποταμὸς αὖθις ὑποστρέψας ἐπὶ καταῤῥάκτας καὶ Μερόην, ἄνω φέρεται, ὥσπερ τις ἐν ἀγῶνι τῷ δολιχὸν τρέχων. Et incipiens à mari fluvius rurſus reflexu ad cataractas & Meroën ſurſum fertur quemadmodum is qui dolichum currit rediens contrario curſu. Ergo hunc curſum vocabant δρόμον τὸν ἀνακαμπῆ, flèxibilem, id eſt, eum qui, dum ſæpiùs conficitur, ſcienter vitatur meta. Cujus ſenſus optimus interpres eſt Socrates, apud Platonem, ubi ſibi ab Jone jubet recitari verſus Homeri de arte aurigandi, quibus Neſtor Antilochum filium monet διαλαβηθῆναι τὴν καμπτῆρα ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ τῇ ἐπὶ Πατρόκλῳ. uti metam opportuno flexu vitet, in equeſtri illo certamine in Patrocli gratiam inſtituto. nam impingere in metam, ſtolidi, aut certè non ſatis exerciti curſoris argumentum fuit. Verſus Homeri hi ſunt, Ariſtid. Ægypt. Plato Jone.

*αὐτὸς δὲ κλινθῆναι *ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ,* * ἀξίσαι Homer. Il. ψ.
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν. ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τε οἱ ἡνία χερσίν,
Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
Ὡς μή τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν.

Ipſe quoque incumbe benefacto in curru Paululum in ſiniſtram horum. At dextrum equum Punge vociferans, deaque eis habenas manibus. Ipſo flexu tibi equus ſiniſter appropinquet, ut tibi modiolus videatur ſummum attigiſſe Rotæ benefactæ. In lapidem verò vites impingere. Lapidis autem mentionem facit, quia metam duo lapides conſtituebant, qualis diſcribitur ab hoc ipſo poëta, in iis verſibus, qui hos, quos retuli, nullo intervallo præcedunt. Monetur ergo Archilocus ut diligentur vitet metam. Id quod multæ artis, pariſque exercitationis opus fuit. Horatius.

—— *metaque fervidis* Horat. lib. 1. od. 1.
Evitata rotis.

Plato in ſuis legibus hoc totum negotium ſic ordinat; Primùm ſtadii curſorem præco vocet, quemadmodum nunc fieri ſolet. Ille verò cum armis ſtadium ingrediatur. Nam inermi athletæ præmia non ponimus. Primus itaque armatus curſor ingrediatur. Deinde is qui ſtadium curſu iterat, quem διαυλοδρόμον vocant. Tertius qui equeſtrem curſum conficit. Quartus longius curriculum decurrit, cui δολιχοδρόμος nomen. Et quintus quem primò quidem armatum dimittemus, in ſexaginta ſtadiorum longitudinem, ad aliquod Martis Fanum; & rurſus militem gravioris armaturæ, id eſt ὁπλίτην cognominantes qui planiore via deceret. Alium verò ſagittarium, omni ſagittarum, arcuumque ornatu habituque

bituque munitum, qui centum ſtadia ad Apollinis & Dianæ ædem per montoſam regionem decertans contendat; & conſtituto certamine, eos expectabimus donec venerint, & victori præmia tribuemus.

CAPUT XIV.

Quo genere curſus in ludis Olympicis certaretur. Ordo certaminum antiquitus qualis fuerit. Quis primus inſtituerit curſum Olympicum. Pernicitas. Munus curſoris. Subligaculum. Curſus peditum gravioris armaturæ.

Plutarch. ſymp. 2. probl. 5. CÆterum in Olympicis ludis fuit curſus pedum, equorum, quadrigarum, mulorum & mularum. De quibus ſingulis neceſſaria prodam. Et primùm ajo hoc certamen curſus priſcos tertium ordine poſuiſſe, aut etiam quartum. Nam pugilatum primo, luctam ſecundo, jaculum tertio; pedibus, hoc eſt, curſu certare ut ultimo loco, ita in maxima laude ponebant. Id quod demonſtratur in his verſibus Homeri, ubi agitur de funere Patrocli, & Achilles Neſtorem alloquitur.

Homer. Iliad. ψ.

— δίδωμι δέ τοι τόδ' ἄεθλον
Αὔτως· οὐ γὰρ πύξ γε μαχήσεαι, οὐδὲ παλαίσεις,
Οὐδέ τ' ἀκοντιστὺν ἐνδύσεαι, οὐδὲ πόδεσσι
Θεύσεαι.

Do autem hoc tibi præmium Gratis. non enim cæſtibus pugnabis; neque luctaberis, Neque jaculorum certamen inibis, neque pedibus curres. Cui Neſtor ſimiliter reſpondet,

Πὺξ μὲν ἐνίκησα Κλυτομήδεα Ἤνοπος υἱὸν,
Ἀγκαῖον δὲ πάλῃ Πλευρώνιον, ὅς μοι ἀνέστη·
Ἴφικλον δὲ πόδεσσι παρέδραμον ἐσθλὸν ἐόντα.

Pugnis quidem vici Clytomedea Enopis filium: Ancæum verò *Ariſtid. πε. τῶν παραφθεγ.* lucta Pleuronium, Quin in me ſurrexit. Iphiclum autem pedibus præcurri fortem exiſtentem. Quem Homeri locum citat Ariſtides. Et cùm Ulyſſes provocaret Phæacas aut pugnis, aut lucta, aut pedibus, ibi Alcinous reſpondit, Neque ſumus pugiles, neque luctatores, Sed pedibus celeriter currimus. Et hic quidem antiquitus fuit ordo certaminum. Hoc autem inſtitutum curſus fluxit à pri- *Pauſan. lib. 5.* mis ludis Olympicis, in quibus Apollo Mercurium de curſu ſecum certantem prævertiſſe, & Martem pugilatu ſuperaſſe dicitur. Re- *Etymol. γυμνάσια.* perio tamen Orſippum quendam Lacedæmonium circa triceſimam ſecundam Olympiadem primum inſtituiſſe curſum Olympicum, & quidem nudum. Unde & locus & ipſum certamen dicta

ſunt

ſunt γυμνάσια, quaſi nudalia. Invenio quoque Herculem primum dediſſe ſpecimen hujus certaminis, cùm Amazonem Ællam, quæ à pernicitate ſic dicta eſt, curſu vicit. Hujus quoque certaminis præclarum exemplum eſt in Homero, ubi deſcribitur Antilochus admirabili pernicitate pollens, *Diodor. Sic. lib. 5. antiq.*

—— ὁ γὰρ αὖτε νέους ποσὶ πάντας ἐνίκα· *Iliad. ψ.*
σὺν δὲ μεταστοιχεὶ, σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεύς.

Hic enim juvenes pedibus omnes vincebat. Steterunt autem ordine, oſtenditque metam Achilles. Hac ipſa curſus victoria alibi donat Orſilochum,

Ὀρσίλοχον πόδας ὠκὺν, ὃς ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ *Odyſſ. ν.*
Ἀνέρας ἀλφιστὰς νίκα ταχέεσσι πόδεσσιν.

Orſilochum pedes celerem qui in Creta lata viros artifices vincebat citis pedibus. Hoc vetuſtiſſimo exemplo Ovidius Atalantæ victrici coronam dat.

—— decurſa noviſſima meta eſt. *Ovid. l. 10. Metam.*
Et tegitur feſta victrix Atalanta corona.

De hac pernicitate eleganter Artemidorus, θᾶττον γὰρ, inquit, καὶ ὡς εἰπεῖν, ἐκ πυρὸς ἁρπάζουσι τὰ σκέλη. citius enim, & ut ſic dicam, ex igne rapiunt crura. Memoratur quoque Polymneſtoris Mileſii pueri athletæ pernicitas ut inſignis. *Is enim cùm à matre*, inquit Solinus, *locatus eſſet ad caprarios paſtus, ludicro leporem conſecutus eſt. Et ob id ſtatim productus à gregis domino Olympiade ſexta & quadrageſima victor in ſtadio meruit coronam*. Talium curſorum apud priſcos nunquam non præcipua fit mentio, ut Criſonis illius cujus meminit Socrates apud Platonem. Silius Italicus hoc genus victoriæ expreſſit his verbis, vincere planta, ubi deſcribit hæc certamina. *Artemid. lib. 1. c. 50.* *Solin. lib. c. 6.* *Plato in Protag.*

Quique armis ferroque valent, quique arte regendi *Sil. Ital. lib. 16.*
Quadrijugos pollent currus; queis vincere planta
Spes eſt, & ſtudium jaculis impellere ventos,
Adſint, & pulchra certent de laude corona.

Alibi eodem libro,

His actis, ductor læta ad certamina planta
Invitat, poſitiſque accendit pectora donis.

Virgilius vocat pedum curſum. Cæterùm curſoribus, τὰ δρομικὰ, inquam, γυμναζομένοις præcipuum munus, ſive ſummum opus eſt, πλεῖστον ἀπολιπεῖν, καὶ πορρωτάτω διαστῆναι, plurimum relinquere [poſt ſe antigoniſtam ſuum] & longiſſimè [ab eo] diſtare. Porrò hi curſores, quòd nudi prodibant ad certamen, utebantur ſubligaculo, ſive Zona. Qui mos lege firmatus manavit ab Orſippo illo Lacedæmonio, cujus ſupra memini. Is enim, ſoluto ſuo ſubliga- *Virgil. l. 5.* *Plutarch. ſymp. 2. probl. 4.* *Etymol. γυμνάζω.*

culo, ſive zona in mœrorem prolapſus eſt. Inde & mos, & lex apud priſcos, qua cautum, ut περιζώματα ferantur velandis pudendis, quæ Clementi Alexandrino ſunt διαζώσματα. Quo de more extant hi verſus apud Q. Calabrum,

Clem. Al. pædag. lib. 3. c. 5.
Q. Calab. lib. 4.

ἀμφὶ δ' ἄρα ζώσαντο θοῶς περὶ μήδεα χερσὶν
φάρεα. πάντα δ' ἔνερθεν, ἅπερ θέμις, ἐκρύψαντο,
αἰδόμενοι Πηλῆος ἐϋσθενέος παράκοιτιν,
ἄλλας τ' εἰναλίας Νηρηΐδας ὅσσαι ἅμ' αὐτῇ
ἤλυθον Ἀργείων κρατερὸς ἰσιδέαξ ἀέθλους.

Mox igitur religant manibus circùm inguina feminalia, & ſubter ventrem partes, quas tegi decet, velant. Verecundia dignantes potentis Pelei uxorem, Et cæteras maris incolas Nereides, quæ cum ipſa venerant fortia Argivûm certamina ſpectatum. Lacedæmonii adoleſcentes venationes, tum curſus & recurſus conficiunt ἀνυπόδητοι excalceati, ſive nudis pedibus. Et hic quidem fuit curſus peditum. Cui addendus eſt curſus peditum gravioris armaturæ, bellicis excurſionibus ſimillima exercitatio. Nam ſcuto protecti decurrebant. Hæc mihi omnia, inquit Plutarchus, loquens de ludis gymnicis, videntur eſſe imitamenta & exercitamenta rei bellicæ. Certæ talis exercitationis utilitas potiſſimùm perſpicitur in curſibus, & excurſibus, in aggrediendo, in vitando, in oppugnatione & propugnatione, talibuſque.

Stob. περὶ νόμ. καὶ ἐθ.

Plutarch. ſymp.

CAPUT XV.

Ἱπποδρομία curſus equorum. Ludicrum Circenſium. Circenſes equi. κέλητες. Certamina quadrigarum. Currus quadrijuges, & quadrijugi, & quadrigarii. Olympiæ propriè fuit certamen curſus & quadrigarum Equi ἀγωνισαὶ, & ἀθλοφόροι. Hi equi ſine dominis victoriam adepti, & ideo palma donati. Quadrigæ è mulis & mulabus. κάλπη. ἀπήνη. Currus agonum.

SEquitur curſus equorum, cujus coronam primus Iolaus, equas ab Hercule mutuatus, accepit. Hoc certamen vocabant ἱπποδρομίαν, ἀγῶνα ἱπποδρομίας. ejuſque ſpatium ἱππικὸν διάστημα, quod erat quatuor ſtadiorum. Talis curſus apud Homerum eſt exemplum luculentiſſimum, quod ita Plutarchus interpretatur. Cùm Achilles videret Menelaum & Antilochum altercantes de ſecundis præmiis τῆς ἱπποδρομίας, ac veritus ne ira & contentione ulteriùs progrederentur, alii vult præmium reddere, verbis quidem Eumeli miſertus, eumque honorans. At re ipſa auferens cauſam ejus contentionis

Pauſan. lib. 5.
Plutarch. Sol.
Philo τὸ χεῖρ. τῷ κρείτ. ἐπιτίθ.
Plutarch. probl. lib. 2.

tionis quæ erat inter ipſos. Hæc *ἱπποδρομία* fuit genus antiquiſſi- *Plutarch.*
mæ & nobiliſſimæ exercitationis, de qua aliquid ſupra dixi in doli- *Public.*
cho. Hanc apud Veios viguiſſe Plutarchus memorat, cui ſenſim ac- *Philoſtr. in*
ceſſerunt quadrigæ, quæ priſcis heroibus fermè fuerunt ignotæ. *Ro-* *Amphia-*
me quoque propter felicem Sabinatum raptum, inquit Hierony- *rao.*
mus, *Conſo quaſi conſiliorum Deo quadrigæ ſepteno currebant cir-* *Hieron. in*
cumitu, & equos partis adverſæ fregiſſe, victoria erat. Hæc certa- *vita D. Hi-*
mina Romæ dicebantur Ludi Circenſes, ſive Ludicrum Circenſium, *larion.*
quod, ut Tacitus ait, *pluribus equorum curſibus, tum quadrigis, &* *Tacit l. 15.*
deſultore miſſo celebrabatur. Ibi velocitas equorum, & ars hominum *Annal.*
curribus inſiſtentium cernebatur. Certè talium certaminum indi-
ctio dici potuit ſimulachrum decurrentis exercitus, in quibus qui
dexteritate, & fortitudine cæteris præſtitiſſet, coronabatur. Qua de
re hæc Tertullianus, licet parum ſyncera atque adeò mutila. *Circen-* *Tertull. lib.*
ſium paulò pompatior ſuggeſtus, Quibus propriè hoc nomen pompa *de ſpectac.*
præcedit, quorum ſit in ſemet ipſa probans, de ſimulachrorum ſerie,
de imaginum agmine, de curribus, de thenſis, de armamaxis, de ſe-
dibus, de coronis, de exuviis. Cæterùm curſus equorum fuit ſine
quadrigis. Hi equi Græcis erant κελήτες qui ab uno ſeſſore agitaban-
tur & regebantur. Plutarchus inter illa tria quæ uno eodemque tem-
pore Philippo patri Alexandri Magni nuntiata ſunt, altero loco po- *Plutarch.*
nit eum Ὀλυμπιάσιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι, Olympiis equo celete *Alex.*
viciſſe. Noſtris is qui talem curſum currebat, dicebatur eques deſul- *Mag.*
tor, & deſultorius, ut apud M. Tullium, *Reſpondebo igitur Poſthumio* *Cic. in*
primùm, qui neſcio quo pacto mihi videtur Prætorius candidatus in *orat. pro*
Conſularem, quaſi deſultorius in quadrigarum curriculum incur- *Mur.*
rere. Id quod fuit argumentum dementiæ, nempe celetem audere
ſe objicere currenti quadrigario, à quo haud dubiè futurum eſt ut
proſternatur. Omnia hæc certamina ſive pedum velocitate fierent,
ſive equo deſultorio, ſive quadrigis, unica dictione curſus exprime-
bantur. Et ſic plerunque loquebantur. Autor ad Herennium, *Quaſi* *Author*
ſiquis ad Olympiacum venerit curſum, & ſteterit; impudenteſque *rhet. ad He-*
illos dicat eſſe qui currere cœperint; ipſe intra carcerem ſtet; & nar- *renn. lib. 4.*
ret aliis quomodo Ladas, aut Boſus cum Sicyonis curſitarit. Porrò
etſi in omnibus ludis omnis generis ſpectacula edebantur, tamen lu-
dorum Olympicorum quadrigæ propriæ fuerunt. Olympiæ, in-
quam, quòd ibi tantùm ludos actos eſſe non Elide firmat Strabo, *Strabo l. 8.*
contra id quod diſertim ab hygino traditum eſt, Elide, quæ urbs eſt *Hygin. fab.*
in Peloponneſo, certamina quadrigarum primo fuiſſe inſtituta. Ita-
que Olympica certamina quadrigarum à quatuor equis junctis ſic
dicta, qui trahebant currus quadrijuges ſive quadrijugos, ut
apud Virgilium effuſum in laudes Cæſaris, & loquentem de hiſce

Olympicis curribus, aut iis qui ſimiles eſſent Olympicis, in iis verſibus quos ſupra citavi.

Virgil. lib. 3. Georg.

Illi victor ego, & Tyrio conſpectus in oſtro
Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.

Et hunc, ſcilicet, Tertullianus vocat quadrigarium furorem; & Statius certamen quadrijugum.

Stat. lib. 6. Theb.

Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
Aſpicit, atque illic ingens certaminis inſtar
Qudrijugi.

Sueton. Ner. c. 25. Quid, quod Neronem, ne parum inſaniret, Suetonius memorat *Olympiis aurigaſſe curru decemiugi? Quamvis id ipſum in rege Tiridate certamine quodam ſuo reprehendiſſet.* Sed excuſſus curru, ac rurſus repoſitus, cùm perdurare non poſſet, deſtitit ante decurſum. Nec eò ſecius coronatus eſt. Cùm ergo equos legimus victores, quadrigarios accipimus, ἀγωνιςὰς ἵππους, quos poëtæ vocant ἀεθλοφόρους. certamini deſtinatos, ac tandem præmiis donatos.

Citat. Strabo lib. 8.

Τῷ νηλεῖ χρεῖος μέγ' ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ
Τέσσαρες ἀεθλοφόροι ἵπποι.

Grande Neleo debitum in Elide clara debebatur, quatuor victores equi palmam referre ſoliti. Iſti, videlicet, equi in hoc mittebantur ad Olympicam celebritatem, ut curſu cum aliis decertarent. Verba

Xenoph. in Hier. ſive tyr. ſunt Hieronis, Ipſe plurimum è Græcis currus alis, & mittis ad conventus generales. Erant ergo ἀγωνισαὶ καὶ ἀθληταὶ, priuſquam eſſent

Plutarch. Pompeio. Xiphil. Calig. ἀεθλοφόροι, id eſt, priùs erant pernicitate explorati, & ἀξιονικώτατοι victoriis inſignes quàm hoc epitheto donarentur, Philoctetæ Agamemnon præter cætera munera dedit tales equos,

Q. Calab. lib. 9.

νῦν δ' ἑπτὰ γυναῖκας, ἐείκοσι δ' ὠκέας
ἵππους ἀθλοφόρους.

Nunc verò [accipe] ſeptem puellas, & viginti celeres equos, certaminum palmis nobiles. Erant ergo tales equi ἄριστοι, καὶ θαυμασιώτατοι καὶ μάλιστα καθ' ἡδονὴν τοῖς θεωροῦσιν, optimi & potiſſimùm ad-

Ariſtid. κατ' τ ἐξορχυμ. mirabiles, quique maximè ſpectantibus voluptatem præberent. Ta-

Xiphil. Ner. lium equorum jam παρηβηκότων ſeneſcentium tantam Nero rationem habebat, ut eos humanis honoribus coli vellet. Interdum hi equi

Proleg. in Pind. quoties viciſſent, nominatim demonſtrati ſunt. cujuſmodi illi Ξανθότριξ, Φερένικος, Α'λφεὸς. Quid, quod & ipſi equi nonnunquam abſque dominis victoriam adepti ſunt? Certè Pindarus ait, equas Chromio acquiſiſſe phialas argenteas,

Pindar. Nem. od. 9.

ἀργυρέαισι δὲ νωμά-
τω φιάλαισι βιατὰν
ἀμπέλου παῖδ', ἅς ποθ' ἵπποι
κτησάμεναι Χρομίῳ.

argen-

argenteiſque phialis circumagat violentum filium vitis, quas equæ acquiſierunt Chromio. Nam curſus quandoque, præmia præter coronas fuerunt, juvencæ, & vitulæ, ut apud Q. Calabrum; & phialæ, ut hoc loco apud Pindarum; ubi manifeſtum eſt, Chromium dominum equarum non interfuiſſe curſui; nec ipſum dici victorem, ſed miſiſſe quadrigas & currum, cujus auriga rem peregit. Meritò ergo tales equi ἀεθλοφόροι dicti. Sed hoc quidem perſpicuum fit è verbis Plinii qui victoriæ laudem aurigæ ademptam equis tribuit. *Claudii Cæſaris*, inquit, *Secularium ludorum Circenſibus excuſſo in carceribus auriga, albati equi palmam occupavêre, primatumque obtinuêre, appoſita effundentes omnia quæ contra æmulos debuiſſent: peritiſſimo auriga inſiſtente.* Is equus cui nomen fuit Pertinax, qui à Commodo adamatus erat, Romæ certamen viciſſe dicitur, ἐνίκησεν ἐν τῇ Ῥώμῃ. Certè cùm ſenuiſſet, nihilominus tamen eum Commodus introduxit in hippodromum. eique ungulas deaurari, ejusque ſuperiora pelle aurea ornari juſſit. Ergo non mirum eſt, equos quoque palma donari, id eſt, coronæ participes fieri. Animalium ſoli, inquit Plutarchus, conſortium coronæ & certaminis eſt, quia ſolus natura ita conſtitutus, & ita exercitus eſt, ut pugnantibus adſit, & unà pugnet. Quod autem Plutarchus ait, equum ita exercitum eſſe ut pugnantibus adſit, probat verum eſſe, id quod Philo tradit, illos qui ad ſacra certamina equos alunt, non ſolum conſulere voluptati, eique oblectationi quæ capitur è ſpectaculis: ſed & equos conſuefacere meditari, & pati labores. atque adeò ſuis hortatibus amorem & æmulationem virtutis & alacritatem eis indere. Non ergo mirum ſi ipſi equi ut exerciti dicuntur vincere. Virgilius equabus tribuit palmas.

——— *Eliadum palmas Epeirus equarum.*

Cum equi pugnam commiſerunt, inquit Strabo, is qui victor judicatur præmium habet. Id ipſum quod de equorum victoriis iſti tradunt firmat Solinus, his verbis, *Ingenia equorum & Claudii Cæſaris Circenſes probarunt, cùm effuſo rectore quadrigæ, curſus æmulos non minùs aſtu, quàm velocitate præverterent; Et poſt decurſa legitima ſpatia ad locum palmæ ſponte conſiſterent, velut victoriæ præmium poſtularent.* Et hac quidem ingenii ſcintilla equus videtur eſſe homini ſimilis. Neque aliter ei præmium dari æquum eſſet. Nempe verum eſt, præmia non dari niſi virtuti. At virtus nuſquam eſt niſi in animo hominis. Etſi quam equus præſtat, verius eſt ſimulachrum virtutis quàm virtus. Ergo hæc propriè non præmia dicuntur, ſed ſimulachra præmiorum. quibus quàm proximè accedit cultus, is quo ornatus fuit equus ille Durateus, proditionis, everſioniſq; Trojanæ urbis miniſter. Hunc enim aureo crine ab artifice ſuo donatum

Q. Calab. lib. 5.

Plin. lib. 8. cap. 42.

Xiphil. in Pertin.

Plutarch. ſymp. 2. probl.

Philo περὶ γεωργ.

Virgil. lib. 1. Georg.

Strabo lib. 17.

Solin. cap. 47.

Triphiodor. tum legimus ; quam interpres Tryphiodori vertit coronam.

Ξανθῷ πορφυρέην πεζαν ἐπιῤῥήνας τρίχα χρυσῷ.
Η' δ' ἐπικυμαίνουσα μετήορος αὐχένι κυρτῷ
Ε'κ κορυφῆς λοφόεντι κατεσφηκίζετο δεσμῷ.

Flavo purpuream aſpergens coronam auro, Quæ inundans è ſublimi curvæ cervici. A vertice colligebatur, criſtata vinculo. τρίχα coronam vertit, credo motus loco Q. Calabri, ubi agit de hoc ipſo equo Durateo, quem ait, cùm traheretur in urbem, fuiſſe ornatum floridis corollis ; eoſque à quibus trahebatur, etiam fuiſſe coronatos.

Q. Calab. lib. 12.

—— ἀμφὶ δ' ἄρ αὐτῷ
πολλὸν ἄεθλον στεφέων ἐριθήλεα κόσμον ἔθεντο·
αὐτοὶ δ' ἐστέψαντο κάρη.

circaque ipſum prolixum floridis è corollis ornatum appendunt; ipſi etiam ſertis capita redimiti. Neque verò quadrigæ ex equis tantùm conſtiterunt, ſed & è mulis & mulabus. Et circa mulos quidem hoc fuit obſervatum, Certamen eorum qui eſſent clitellarii, Olympiis vocatum fuiſſe κάλπην. At bigarum, ἀπήνην. In his ludis mulas quoque fuiſſe junctas diſcimus è Pindaro.

Pollux lib. 7. cap. 30.

Pindar. Olymp. od. 6.

Ω῏ Φίντις, ἀλλὰ ζεῦξον ἤ-
δη μοι σθένος ἡμιόνων
ᾇ τάχος, ὄφρα κελεύθῳ τ' ἐν καθαρᾷ
βάσομεν ὄκχον, ἵκωμαί τε πρὸς ἀνδρῶν
καὶ γένος, κεῖναι γὰρ ἐξ
ἄλλαν, ὁδὸν ἁγεμονεῦσαι
ταύταν ἐπίστανται, στεφάνους ἐν Ο'λυμ-πίᾳ ἐπεὶ δέξαντο.

Sed ô Phinti junge jam mihi robur mularum quàm celeberrimè, ut via pura ducamus currum, veniamque & ad virorum genus. Illæ enim, præ aliis, viæ duces eſſe hujus norunt, coronas apud Olympiam quoniam acceperunt. Cæterùm currus agonum proprio vocabulo dicebantur ἁμιλλητήρια, cum bellici dicerentur τὰ πολεμιστήρια. Unde ναυτικὰ naves, aut ædificia nautica quorum Pallas inventrix eſſe dicitur, ſunt aut εἰρηναῖα, pacifica, aut paci accommodata, cujuſmodi ſunt ὁλκάδες, aut πολεμιστήρια, bellico uſui apta ut triremes. Talium quoque curruum ingens fuit celebritas. Hujuſmodi fuit is quem Argis emit Alcibiades, qua de re, inquit Plutarchus, extat oratio Iſocratis. E quorum etiam alii erant ἁμιλλητήριοι, alii πολεμικοί. Cæterùm, ut ſunt hominum ingenia, in his, ſpectaculis curſus, huic ille, alteri alter fautor, & hortator aderat, οἱ τοῖς ἵπποις διακελευόμενοι, inquit Plato. Quæ ſtudia in hunc aut in illum prona non ſolum eminebant in loco certaminis, ſed antequam illò perventum eſſet. Quem ſanè morem elegantiſſimis verbis deſcribit Apollonius apud Philoſtratum, quorum ſenſus hic eſt,

Scholiaſt. Ariſtoph. νεφ. & Xenoph. de inſtit. Cyr. lib. 6. Ariſtid. μαντ. ἀθλω. Plutarch. Alcib. Xenoph. de inſtit. Cyr. lib. 6. Plato in Phæd. Philoſtrat. vita Apoll. lib. 5.

Si

Si quis athletam conſpicatus animoſum, ingentem, membrorum proportione compactum ad Olympiam per Arcadiam vadentem propriùs ad illum accedat, eique animos addat, horteturque ut fortiter rem gerat; cùm is è certamine victor redierit, tum demum vetet eum præconis voce victorem proclamari, nec redimire caput oleaſtro, delirare, hercule, videatur, & alienis laboribus illudere, ita &c. Hoc addo, in hiſce certaminibus, in quibus de pernicitate, de dexteritate, de viribus agebatur, non admiſſa fuiſſe ſpectacula muſica. Ideoque certamen Olympicum vocabatur *γυμνικώτατον τῶν ἀγώνων*. Et eſt adnotata ſiniſteritas Neronis qui id agebat ut Olympiis coronaretur ob cantum, quo ne ipſis quidem Muſis cedebat. *Lucian. Ner. ſeu in ſo. Iſthm.*

CAPUT XVI.

Corona Olympica dignitas. Corona Olympica ex oleaſtro. Nuntii victoriæ coronati olea, & cur. Cur olea cum mortuis elata. Oleæ dignitas. Olea eſt Minervæ. Jovis quoque eſt olea. μορία. Oleæ viror. θαλλός. θαλλοφόρος. θαλλοὶ ſuperſtitionibus adhibiti. Caduceus circumvolutus θαλλοῖς. θαλλὸς corona ſapientiæ.

UT hæc Olympicorum ludorum fuit ingens celebritas, ita corona parta in his ludis honoratiſſimo inter coronas loco fuit. Nam maximis meritis, etiam extra hos ludos Olympicos, dabatur pro maximo præmio. M. Tullius, *Qui tyrannum occiderit, Olympicarum præmium capito; & quam volet ſibi rem à magiſtratu depoſcito; & magiſtratus ei concedito.* Cum Jarchas Indicus rex Apollonio differens ſatis ſuperque illuſiſſet philoſophis, denique dixit, Apud ſe quidem Græcos eſſe nullo pretio. Tunc Apollonius ei reſpondit, nempe ironicè, Renuntiabo hæc, & coronabunt te apud Olympiam, id eſt, quod maximum præmium habent, hoc te donabunt. Hæc corona, ut ſupra dixi, plectebatur ex ea olea, cui nomen *κότινος*, oleaſter. Oleam quidem in genere victoriæ ſymbolum fuiſſe, hinc liquet, quòd nuntii victoriæ ſæpiſſimè viſi ſunt operti ramis oleæ. Hoc cultu eſt is qui apud Æſchylum Trojam eſſe captam Clytemneſtræ nuntiat. *Cic. lib. 2. de invent. Philoſtrat. vita Apoll. lib. 3.*

κήρυκ᾽ ἀπ᾽ ἀκτῆς τόνδ᾽ ὁρῶ κατάσκιον
κλάδοις ἐλαίας. *Æſchyl. Agam.*

Præconem à littore hunc video umbratum ramis oleæ. Et hac potiſſimùm de cauſa puto priſci moris fuiſſe, ut olea cum mortuis efferretur, id eſt, ut ea mortui coronarentur ſicuti victores humanorum agonum. Ex Æmylio Probo ſupra dixi, hanc ſolam olea- *Artemid. lib. 4. c. 59.*

gineam coronam dictam fuiſſe coronam honoris. Et Plinius ait, *Oleæ honorem Romanam majeſtatem magnum præbuiſſe, turmas equitum Idibus Juliis ex ea coronando.* Sed ſi altiùs libet rem de olea, ut ſe habet, inſpicere, vel ex eo huic frondi maximam dignitatem conciliatam inveniemus, quod illi numini dilecta eſt, cujus potiſſimùm in manu eſt nobilis è certamine victoria, & è victoria pax. Nimirum ſub duplici nomine duplicata hujus numinis potentia oſtenditur. Et verò quia ſapientes in bello pacem inveniunt, Pallas cùm dicitur, belli, cùm Minerva, pacis præſidem intelligimus. Et verò etſi quandoque utrumque nomen, & quicquid his nominibus ſignificatur, confunditur, tamen ita miſcentur, ut nihilominus diſtincta cognoſcantur, ut in his verbis Tertulliani, *Quin & olea militiam Minervæ coronat, non ſolùm artium, ſed armorum quoque Deæ.* Itaque in quolibet negotio ſive belli, ſive pacis Minerva ſciri vult, ſe ſibi oleam, ut dilectiſſimam ſepoſuiſſe. Et quidem Homerus oleam facit cuſtodem rerum Ulyſſis, qui ipſus eſſet in tutela Minervæ. Apud eundem poëtam Pallas & Ulyſſes ſedent ac deliberant apud olivam. Idem poëta deſcribens antrum Najadibus ſacrum, ait, in vertice portus eſſe olivam paſſis ramis. τῷ θαλλῷ, inquit Himerius, ὅταν εἴπω, τὴν θεὸν λέγω, ἀθηνᾶς, οἶμαι, γνώρισμα, cum dico, Deam dico, indicium opinor Minervæ. Etſi Jupiter unà cum Pallade ſit conſors ejus tutelæ ſub qua eſt hæc frons, ut apud Sophoclem,

Plin. lib. 15. cap. 4. — *Tertull. de cor. mil.* — *Homer. Odyſſ. ν.* — *Himer. μελ.*

τὴν μὲν [γλαυκὴν ἐλαίαν] τις οὔτε νέος, οὔτε γήρᾳ
σημαίνων ἁλιώσει χερὶ πέρσας.
ὁ γὰρ εἰσαιὲν ὁρῶν κύκλος
λεύσσει νιν μορίου Διὸς
χ' ἁ γλαυκῶπις ἀθάνα.

Sophocl. Oed.

Hoc quidem [glaucæ folium oleæ] neque juvenum, nec ſenum quiſquam imperans manibus exſcindere audet. Nam ut hoc cuſtodiant intenti ſunt Jovis Morii oculi, & cæſia Minerva. Sed hoc perrarum, ut Jupiter oleæ præſit unà cum Pallade. Quin frequentiſſimè hic eſt proprius & peculiaris honos hujus Deæ. Certè apud Euripidem chorus alloquens Telamonem regem Salaminæ inſulæ, ait, hanc inſulam primum virentis olivæ ramum Palladi oſtendiſſe, cœleſtem coronam.

ἡ τοῖς ἐπικεκλιμένας
ὄχθοις ἱεροῖσιν ἐλαίας
πρῶτον ἔδειξε κλάδον γλαυκᾶς, Ἀθάνα
οὐράνιον στέφανον
λιπαραῖσι κόσμον ἀθήναις.

Euripid. Troad. actu 3.

Quæ

Quæ invocatæ ſacris littoribus olivæ primum oſtendit ramum flavæ, Palladi ſacram coronam, ſplendidis ornatum Athenis. Quorum verſuum interpretatio ſumi debet è priſca fabula, quam non facile alibi reperias integram, quàm apud Conſtantinum Cæſarum. Ea ſic habet, Cùm terra eſſet diluviata, ac ſenſim quædam ejus pars cœpiſſet apparere, ibi continuò Athena, id eſt, Minerva adſtitit. Certè & ipſa & Neptunus loci amœnitate capti cœperunt contendere, uter ipſorum ibi urbem conderet. Jupiter hanc inter utrumque numen ortam controverſiam cupiens dirimere, palam fecit, ejus fore urbem à quo ipſe re optima donatus eſſet. Ibi Neptunus eam portu & navalibus inſtruere cœpit. Ac Pallas è rupe florentem oleam eduxit unà cum fructu. Hac fronde Dea coronata, & ab univerſis hoc cultu inſignis conſpecta, victrix fuit. Hinc factum, ut ex ipſius nomine urbi ſit inditum nomen Athenæ, Quo nomine apud Græcos Minerva cenſetur. Victus Neptunus ad ſua redijt. Hinc mos coronandi victores in certaminibus. Ex hac quoque fabula petendus eſt ſenſus loci Pliniani his verbis, *Athenis quoque olea durare traditur in certamine edito à Minerva.* Et hanc quidem Minervæ dicatam oleam propria dictione vocabant μορίαν. Et ramum ejus θαλλὸν quaſi floridum, ac vireſcentem. Et verò oleagineæ coronæ viror potiſſimum commendatur in loco Euripidis, ubi fabulæ à me narratæ mentio fit.

Conſtantin. Cæſ. lib. 9. cap. 1. — *Plin. l. 16. c. 44.* — *Etymol.* μορίαν.

> στέφανον ἐλαίας ἀμφέθηκά σοι τότε,
> ἣν πρῶτ' Ἀθάνας σκόπελον εἰσηνέγκατο,
> ὃς εἴπερ ἐστιν, οὔπερ ἐκλείπει χλόην.
> θάλλει δ' ἐλαίας ἐξ ἀκηράτου γεγώς.

Euripid. Io. actu 5.

Sertum ex oliva tum impoſui tibi, quam primùm produxit rupes Palladis. Id ſi adeſt, nondum ſui honoris florem perdidit, Sed viret uſque ex immortali factum olea. Cæteri poëtæ commendant virorem hujus arboris. Virgilius,

> *Conſequitur viridi Mneſtheus evinctus oliva.*

Virgil. Æneid. l. 5.

Olivam Martianus Capella, Palladem alloquens, vocat vermicomam, rationem reddens cur Palladi ſit ſacra.

> *Hinc jam vermicomæ frondent tibi munera olivæ,*
> *Artes cura vigil per te quòd diſcat olivo.*

Martian. Cap. lib. 6.

Cæterùm etſi hic viror θαλλοῦ nomine expreſſus ſit proprius oleæ, tamen communicatur cum aliis plantis, veluti cum myrto, ut in his verbis Archilochi, ἔχουσα θαλλὸν μυρσίνης ἐτέρπετο. Id quoque manaſſe à Minerva tradit Ariſtides, νικᾷ μὲν Ἀθηνᾶ, καὶ δείκνυσι τὸν θαλλὸν νίκης εἶναι σύμβολον. Hinc θαλλοφόρος dicebatur ὁ πομπεύων Ἀθήνησι τοῖς παναθηναίοις, καὶ ἐλαίας κλάδον φέρων, is qui Athenis in Panathenaicis feſtis publicè incedebat geſtans ramũ oleæ. Et quod ad hos ramos

Etymol. θάλλω & θαλλοφόρος. — *Ariſtid. in Panath.*

mos attinet, quibuſdam quoque ſuperſtitionibus adhibitos conſtat. Certè Oedipus apud Sophoclem jubetur ter novem ramos oleæ ambabus manibus offerre,

Sophoc. in Oed. Τρὶς ἐννέ' αὐτῇ κλῶνας ἐξ ἀμφοῖν χεροῖν ἐλαίας.

Invenio quoque κηρύκεια συμπεπλεγμένα ἐκ τῶν θαλλῶν caducea cir- *Dinarch. in Demoſth.* cumvoluta θαλλοῖς ramis oleaginis. Porrò, quia θαλλὸς, ut dixi, eſt ramus Palladis, ex eo quoque conſtabat corona ſapientiæ. Certè *Plutarch. Themiſt.* devicto Xerxe, Lacedæmonii dederunt Euribadi coronam fortitudinis; at Themiſtocli σοφίας ἀριστεῖον θαλλοῦ στέφανον, ſapientiæ præmium oleæ coronam. Quæ corona denegata fuit Miltiadi, autore *Lucian. piſcat. ſeu reviviſc.* Sachare Doceleo. Itaque veritas apud Lucianum ait, eum qui inventus fuerit legitimus alumnus philoſophiæ, id eſt, ſapiens, coronatum iri corona oleaginea ὃν μὲν ἂν εὕρω γνήσιον ὡς ἀληθῶς φιλοσοφίας, στεφανωσάτω θαλλοῦ στεφάνῳ. Et paulò infrà, Quem, inquit, videris aurum, gloriam, voluptatem ſpernere, οὗτος ἔστω ὁ τῷ θαλλῷ στεφόμενος, is ſit qui olea coronetur.

CAPUT XVII.

Olea eſt Palladis, quia eſt germana & pura. Palladi ſacrificantes coronantur olea. Olea eſt quoque Apollinis. Olea eſt ſymbolum pacis. Olivæ ramum cur ſupplices protenderent. Aſylum in coronis. Olea etſi eſt pacifera, non tamen eſt imbellis. Olea eſt Herculis. Olivo unguntur fortes athletæ. Olea eſt ſymbolum fortitudinis. Olea glauca.

OLea quoque eſt Palladis ea re, quòd ſicuti hæc frons ſemper viret, ita oleum quod inde exprimitur, præter cæteros liquores *Phornut. in Min.* οὐκ ἀνάδοτόν ἐστι ἄλλου ὑγροῦ, ἀλλὰ καθαρὸν ἀεὶ μένει, præditum eſt germana quadam vi, tempeſtivumque manet ac ſyncerum. Hancque ob cauſam virgini eam maximè convenire ajunt, ut eam quæ caſtitati adhæret. Valerius Flaccus,

Val. Flacc. lib. 3. *Tempora tum vittis, & ſupplice caſtus oliva*
Implicat.

Conſtantin. Cæſ. lib. 9. cap. 2. Id quod uſque eò verum eſt, ut, qui colunt oleam puram, hos quoque puros, hoc eſt, caſtos eſſe oporteat, atque adeò jurejurando firmare ſe ortos è legitimo coitu. Hinc anno ſequenti oleam feraciſſimam fieri ajunt. Enimvero apud Anazarbum Ciliciæ urbem juvenes caſti dediti ſunt cultui hujus arboris. Hinc mira olivarum copia. Et has quidem ob cauſas cùm olea ſit Palladis, non mirum *Philoſtr. in vita Apoll. lib. 7.* eſt, ſi Palladi ſacrificantes ea coronantur. Cùm Apollonius intromiſſus eſt ad Domitianum, Imperator habuit στέφανον θαλλοῦ, quòd

non

non ita dudum rem divinam Palladi fecerat in Aula Adonidis. Cæterùm etſi olea eſt Palladis, tamen quòd Apollinis, ut infra dico, victoria propria eſt, hæc quoque frons huic numini grata eſt. Argonautæ cùm Apollini littorali aram erexiſſent, eam teneræ olivæ ramis cooperuerunt, ut videre eſt in his verſibus,

Apollon. Rhod. l. 1.

Ἔνθεν δ' αὖ λάϊγγας ἁλὸς χεδὸν ὀχλίζοντες
Νήσον αὐτόθι βωμὸν ἐπακτίου Ἀπόλλωνος·
Ἀκτίου ἐμβασίοιό τ' ἐπώνυμον. ἀμφὶ δὲ τοίγε
Φιτροὺς ἀζαλέης στόρεσαν καθύπερθεν ἐλαίης.

Inde vero rurſus lapillos maris moventes Erigebant ibidem aram ad littoralis Apollinis littoralis embaſii cognomento. Statim verò hi ramos teneræ ſtraverunt deſuper olivæ. Tot dotibus cùm emineat olea, iis, inquam, quæ propriæ ſunt pacis, non mirum eſt, factam eſſe ſymbolum tanti boni. Virgilius ait, ſe ad ædem Cæſaris laturum dona, & quidem redimitum oliva, quò bona pacis altius efferat.

Ipſe caput tonſæ foliis ornatus olivæ — *Virgil. lib. 3. Georg.*
Dona feram.

Idem alibi facit Æneam prætendentem ramum olivæ, ſicuti ferentem pacem.

Paciferaque manu ramum prætendit olivæ. — *Virgil. 8. Æneid.*

Et paulò infra ubi facit Æneam alloquentem Euandrum, ait,

Optime Grajugenûm, cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Vitta, id eſt lana, ut alibi dico. ſiquidem lanam quoque antiquitas voluit eſſe argumentum pacis. Prudentius oleam revincit honore pacis,

Tu decem ſanctos revehes, & octo — *Prudent. periſteph.*
Cæſar Auguſta ſtudioſa Chriſti,
Verticem flavis oleis revincta
Pacis honore.

Hinc eſt quod idem Prudentius, diſcordiam, quæ id agit ut concordiam fraude evertat, facit redimitam olea, ſicuti paciferam.

Ipſa redimitos olea frondente capillos — *Prudent. pſychomach.*
Oſtentans, feſtis reſpondit læta choreis.
Sed ſicam ſub veſte tegit. Te maxima virtus,
Te ſolam tanto è numero concordia triſti
Fraude petens.

Vult, inquit, videri pacifica, cùm tamen revera ſit

Vipereum crinem vittis innexa cruentis. — *Virgil. 6. Æneid.*

Porrò olea dicitur quoque eſſe ſymbolum pacis, quòd Minerva cum Neptuno pacem fecit ramis oleæ coronata, ut ſupra dixi in fabula. Et ideo hæc frons dicitur pacalis, ut apud Ovidium de Cynara, — *Tertull. de cor. mil.*

Circuit

Ovid. lib. 6. Metam. *Circuit extremas oleis pacalibus oras.*
Virgilius facit ſacerdotem olea redimitum.

Virgil. Cir. *Necdum ſolenni lympha perfuſa ſacerdos*
Pallentis foliis caput exornarat olivæ.

Virgilius hanc ob cauſam Numæ regi Romano autori artiũ pacis eam *Virgil. 6. Æneid.* tribuit, *Quis procul ille autem ramis inſignis olivæ*
Sacra ferens? noſco crineis, incanaque menta
Regis Romani, primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvis, & paupere terra
Miſſus in imperium magnum.

Idem de legatis Latinis occiſos petentibus ad ſepulturam,

Virgil. 11. Æneid. *Jamque oratores aderant ex urbe Latina*
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes
Corpora per campos, ferro quæ fuſa jacebant
Redderet, ac tumulo ſineret ſuccedere terræ.

Hîc notandum, præter cætera oleam eſſe ſymbolum illius qui petit *Lucian. Toxari.* veniam. Cujus rei eſt luculentum exemplum apud Lucianum, ubi Zenothemis filium, quem ex uxore filia Menecratis ſuſceperat, in curiam induxit coronatum frondibus oleagineis, & pulla veſte amictum, quò eſſet miſerabilior. Nempe, oleaginea corona, quam puer geſtabat, veniam quam is pro avo ab Senatu petebat, impetravit. *Tertull. de cor. mil.* Olivam Tertullianus vocat mitem, opimam, neceſſariam. Et quidem has omnes ob cauſas hujus arboris ramum ſupplices protendebant, ſicuti petentes pacem. Euripides,

Euripid. ſuppl. ἱκτῆρι θαλλῷ προσπίτνουσ' ἐμὸν γόνυ.

ſupplici ramo aduolvũtur genubus meis. Et alibi,

Euripid. Heracl. actu 1. ἱκέται δ' ὄντες ἀγοραίου Διὸς
Βιαζόμεσθα, καὶ στέφη μιαίνεται.

ſupplices enim forenſis Jovis vim patimur; ſertaque profanantur. Ubi adnotandum, aſylum quoddam fuiſſe in coronis; eoſque qui eſſent coronati, eoſdem fuiſſe inviolabiles. Infrà apud eundem Euripidem Macaria loquitur, aitque,

Euripid. Heracl. actu 2. οὐκ αἰσχυνοῦμαι δῆτ', ἐὰν δή τις λέγῃ,
τί δεῦρ' ἀφίκεσθ' ἱκεσίοισι σὺν κλάδοις;

Non me pudebit, ſi quis dixerit, Quid huc adveniſtis ramis cum ſupplicibus? Superiorem ob cauſam noſtris olea quandoque dicta eſt *Stat. lib. 2. Theb.* precans. Statius, —— *ramumque precantis olivæ*
Abjicit.

Ergo legati pacem petentes hunc ramum geſtant, Statius,

Stat. lib. 2. Theb. —— *ramus manifeſtat olivæ*
Legatum, cauſaſque viæ,

id eſt, è ramo quem is geſtat, manifeſtum eſt, ab eo peti pacem. Nec

tamen

tamen olea quòd eſt pacifera, ideo eſt imbellis. Nec ſatis mirari poſſum quî venerit in mentem Valerio Flacco tam nobilem ramum donare epitheto tam inconveniente. Quippe aliud eſt eſſe amantem ac ſtudioſum pacis, & aliud imbellem. Pacis amans is eſt, cui cùm ſit in manu bellum gerere, bello pacem præfert. Ejus tamen hi ſunt verſus.

—— externo jam flammea murice cerno — *Val. Flacc. l. 5. Argon.*
Tegmina, jam vittas, frondemque imbellis olivæ.

Enimvero hi oleæ rami ferebantur πρὸς ὑπόμνησιν τῆς γεωργικῆς θάλειν τὴν χώραν, καὶ φειδώ τινα εἶναι τῶν ἡμέρων καὶ καρποφόρων φυτῶν, ut admoneantur homines agricolationis, ejuſque parſimoniæ quæ eſt circa arbores mites & frugiferas. id eſt, ne temerè felices arbores violentur. Uſque eò olea fuit ſymbolum pacis, ut Artemidorus memoret, quemdam, qui ϛρατείαν militare munus, à Cæſare petierat, volucri gaudio perfuſum, quòd coronam viderat Oleagineam, nempe per quietem. Erat enim, inquit, corona oleaginea hujuſmodi, qualem in pompis ferunt equites Romani. Et hoc, ſcilicet, illud eſt quod memorant Dionyſius Halicarnaſſæus, & Plinius, Idibus Quintilibus, qui dies fuit feſtus Caſtori & Polluci, equites Romanos, peracto ſacrificio, ſuis diſtinctos ordinibus ac turmis, inſidentes equis vehi per urbem, quaſi è pugna redeuntes, coronatos frondibus oleæ, & palmatis è purpura togis amictos, id eſt, victores, & pace parta. Nam victoriam pax è veſtigio ſequitur. Certè ille habitus utrumque ſignificavit & pugnam ex qua victoria, & victoriam è qua alma & optatiſſima pax. Ipſa Roma apud Prudentium ait ſe geſtare galeam ſub fronde oleæ, id eſt, utroque cenſeri & bello & pace. Roma loquitur, ſeque hoc cultu venerabilem firmat.

Phornut. in Mercur.

Artemid. lib. 4. c. 30.

Nunc meritò dicor venerabilis, & caput orbis, — *Prudent. lib. 2. contra Symm.*
Cum galeam ſub fronde oleæ, criſtaſque rubentes
Concutio, viridi velans fera cingula ſerto;
Atque armata Deum ſine crimine cædis adoro.

Itaque ſi univerſus belli paratus non aliud ſpectat quàm pacem, quid olea magis fauſtum dici poteſt, quæ, ubicunque tandem conſpicitur, eſt certiſſimum pignus ejus fortitudinis quæ pacem parit, ipſiuſque adeò quam fortitudo edit, pacis; Silius Italicus,

—— tunc pignora pacis — *Sil. Ital. lib. 13.*
Prætendens dextra ramum canentis olivæ.

Nec tamen ſum neſcius, oleam quoque quà fortitudinem, hoc eſt, robur corporis & animi ſignat, referri ad Herculem autorem. Quippe hanc frondem Hercules, ut ludorum Olympicorum autor, è fluentis Iſtri in Græciam attuliſſe perhibetur, autore Pindaro,

—— γλαυ- — *Pindar. Ol. od. 3.*
κόχροα κόσμον ἐλαίας, τάν ποτε

Ἴστρου

Ἴστρου ἀπὸ σκιαρᾶν παγᾶν ἔνεικεν
Ἀμφιτρυωνιάδας.
Μνᾶμα τῶν Οὐλυμπίᾳ κάλλιστον ἄθλων.

Cic. lib. 3. de nat. Deor. quam aliquando Iſtri ab opacis fontibus attulit Amphitryoniades, monumentum pulcherrimum Olympicorum certaminum. Etſi alii *Strabo lib. 14.* non Herculem oleæ inventorem faciunt, ſed ſanè Ariſtæum, qui fuit filius Apollinis. Alii oleam faciunt multò vetuſtiorem, quæ *Etymol. Δῆλος.* fuit proxima ei loco in quo Latona peperit. Hæc enim apud hanc arborem primùm quieviſſe dicitur. Poſtea, cùm appuliſſet ad Aſterion inſulam, tactis duabus plantis, olea & palma, Jovi gemellos enixa eſt, Dianam & Apollinem. Hinc oleum, ſive olea, & oliva Olympica illa fortis, quæque robuſtis etiam robur addit. De hac Theocritus,

Theocr. edy. δ.
Οὐκ ἄκουσας; ἄγων νιν ἐπ' Ἀλφεὸν ᾤχετο Μίλων
Βάττος. Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε;
Κορύδων. Φαντί νιν Ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν.

Annon audiſti? Milon ipſum ad Alpheum ſecum abduxit Battus. Et quando ille unquam oleum oculis vidit ſuis? Corydon, Ajunt eum vel cum Hercule viribus & robore certare poſſe. Hoc ergo olivo unguntur fortes athletæ, Horatius.

Horat. lib. 1. car.
—— *cur olivum*
Sanguine viperino
Cautius vitat?

Philo πε. ἀφθ. κόσ. Certè fructus oleæ κάματον σώματος ἰᾶται laborem corporis ſanat. Itaque ſive Herculis, ſive Palladis olea eſt, ſeu potiùs utriuſque, certè & ipſa, & unguentum ex ipſa factum eſt non parvum viribus additamentum, & ſignificantiſſimum ſymbolum fortitudinis. Et vero apud Callimachum ipſa Pallas perfricat ſe unguentis ex olea enatis propria ſtirpe.

Callimach. εἰς λουτ. τῆς Παλλαδ.
—— ἐμπεράμως ἐτρίψατο λιτὰ λαβοῖσα
χρίματα, τᾶς ἰδίας ἔκγονα φυταλιᾶς.
Ὦ κῶραι, τὸ δ' ἔρευθος ἀνέδραμε πρώϊον, οἵαν
Ἢ ῥόδον, ἢ σίβδας κόκκος ἔχει χροΐαν.
τῷ καὶ νῦν ἄρσεν τι κομίσσατε μῶνον ἔλαιον,
Ὧ Κάστωρ, ᾧ καὶ χρίεται Ἡρακλέης.

ſcitè ſe perfricuit vilibus acceptis unguentis, è propria ſtirpe enatis. ô puellæ rubor [ei] recurrit, matutina cujuſmodi aut roſa aut mali Punici granum habet colorem. Ideoque nunc & maſculum afferte *Soph. ad. Val. Flacc. Argon. l. 3.* tantùm oleum Quo Caſtor, & quo ungitur Hercules. Cæterùm ne quid huic tam inſigni frondi deſit, ad cæteras dotes accedit coloris gratia, & minimè vulgaris pulchritudo. Glaucam enim ubique poëtæ vocant, ſive luteam, γλαυκὰν ἐλαίαν.

CAP. XVIII.

CAPUT XVIII.

Non olea, ſed τῷ κοτίνῳ oleaſtro Olympionici coronabantur. Sententia ejus ſcholiaſtis qui Ariſtophanem interpretatus eſt, ſuper corona Olympionica. Hanc ego ſententiam confutandam ſuſcipio. Κότινος, hoc eſt, ἀγριέλαιος. Κότινος arbor illa unde coronabantur Olympionici, eſt καλλιστέφανος. eademque dicta ἐλαία καλλιστέφανος. Hæc eſt coronamentum Olympicorum, nec alii κότινοι. Hujus arboris origo & dignitas. Locus in quo fuit hæc arbor. Folia ejus. Corona Olympica conſtabat ex unico ramulo.

ATque hæc quidem omnia, aliaque quæ huc congeri poſſent, etſi oleam ſublimant in eam celſitudinem & claritatem, qua nulla ulli arbori major, mirum tamen eſt, non ipſam fuiſſe delectam coronandis Olympionicis, ſed eum, quem ſupra dixi κότινον, τοῦτ' ἔστιν ἀγριέλαιον, oleaſtrum, hoc eſt, agreſtem olivam. Id quod etſi meridiana luce clarius eſt, tamen ſcholiaſtes Ariſtophanis auſus eſt huic luci tenebras offundere, & verba hujus Comici perperam interpretari. Apud hunc lepidiſſimum poëtam paupertas & Chremilus acriter jurgantur. Et hic quidem dum Plutum præfert Peniæ, ait eum ab Jove poſſideri. At ipſum Jovem Peniam miſiſſe mortalibus. Huic paupertas reſpondet, Jovem eſſe pauperem. Id quod probat his verbis,

> Ὁ Ζεὺς δήπου πένεται· καὶ τοῦτ' ἤδη φανερῶς σε διδάξω. *Ariſtoph. Plut.*
> Εἰ γὰρ ἐπλούτει, πῶς ποιῶν αὐτὸς τὸν ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα,
> Ἵνα τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας ἀεὶ δι' ἔτους πέμπτου ξυναγείρει,
> Ἀνεκήρυττεν τῶν ἀθλητῶν τοὺς νικῶντας, στεφανώσας κοτίνου στεφάνῳ;

Certè Jupiter pauper eſt. Et hoc jam manifeſtò te docebo, Nam ſi dives eſſe, quomodo celebrans ipſe Olympiacum certamen, Ubi Græcos omnes ſemper quinto quoque anno congregat, renuntiavit athletarum victores coronatos oleaſtri corona? Ibi Scholiaſtes ſatis audacter, & contra verba Ariſtophanis negat Olympionicos coronari oleaſtro, οὐ κοτίνῳ δὲ ἐστέφοντο, inquit. Et ut hoc ipſum validiùs firmet, ait, apud imperitiores invaluiſſe ut κότινος ſit corona, cùm κότινος ſit appellatio ipſius arboris. Verùm ex ipſo Poëta planum fieri non κότινον dici talem coronam, ſed è cotino coronam. Sic tænia, inquit, non ſic ſimpliciter corona, ſed è tænia, circuitus & circumvolutio in capite. Enimvero non debuit ſcholiaſtes perplexè, ſed planè & perſpicuè loqui, & hoc ſic dicere, Corona Olympionica non plectitur ex obvio quovis oleaſtro, ſed tantum ex illa ſingulari arbore, quæ ſumma cura in hoc aſſervabatur, ut mate-

materiam præberet texendis his coronis; cui arbori nomen κότινος oleaſter. Et revera fuit oleaſter. Si, inquam, hoc dixiſſet, id quod res eſt, dixiſſet. ſed dum pernegat illam arborem re fuiſſe oleaſtrum, dumque rem perſpicuam demittit ad neſcio quos ſenſiculos minutos ac depravatos, ita ſe implicat, ut extricare nequeat, ipſe quidem cum omni antiquitate malo bene, quàm cum ipſo ſeorſim ab aliis, & pravè ſentire. Itaque nunc mihi cum ſcholiaſte res eſt, quem video diſertim fateri κότινον eſſe ἀγριέλαιον, agreſtem olivam, oleaſtrum.

Heſych. κότινος. Theophraſt. lib. 2. de plant.

Quidni fateatur? Κότινος, inquit Heſychius, ἀγριέλαιος. Id ipſum Theophraſtus, Plinius, Pauſanias, omnes fatentur. Atque adeo hæc ſunt verba Theophraſti, οὐχ οἷον τὸν κότινον ποιεῖν ἐλαίαν, fieri non poſſe ut ex oleaſtro fiat olea. Id quod pro dicto proverbiali ſumi poteſt; ſicuti eſt illud pervulgatum, mali corvi malum ovum. Item illud, prava initia non terminari proſpero fine. Hoc poſito, dandum & illud eſt, hanc agreſtem oleam, ſive oleaſtrum deſtinatum coronandis Olympionicis cenſeri proprio hoc epitheto καλλιστέφανος, ſimul & hoc, hanc καλλιστέφανον arborem, nec alium eſſe coronamentum Olympiacum. Hæc ubi oſtendero, nempe rem confecero. Pauſanias

Pauſan. lib. 5.

diſertim tradit, hunc oleaſtrum eſſe καλλιστέφανον. κατὰ δὲ, inquit, τὸν ὀπισθόδομον μάλιστα ἐστὶν ἐν δεξιᾷ πεφυκὼς κότινος. καλεῖται δὲ ἐλαία καλλιστέφανος. καὶ τοῖς νικῶσι τὰ Ὀλύμπια καθέστηκεν ἀπ' αὐτῆς δίδοσθαι τοὺς στεφάνους. poſt poſticum maximè eſt in dextera natus oleaſter. Vocatur autem olea καλλιστέφανος, Et victoribus Olympiorum conſtitutum eſt ab ipſa dari coronas. Et quò magis probet hunc oleaſtrum eſſe illam ipſam, quam vocant καλλιστέφανον, addit, τούτου πλησίον τοῦ κοτίνου πεποίηται Νύμφαις βωμός· καλλιστεφάνους ὀνομάζουσι καὶ ταύτας. Prope hunc oleaſtrum facta eſt nymphis ara. Calliſtephanus nominant & has. At ſcholiaſtes oſtentat quod Ariſtoteles hanc arbo-

Ariſtot. de admir. audit. 49.

rem καλλιστέφανον non vocat oleaſtrum ſed oleam. Ἐν τῷ πανθείῳ, inquit Ariſtoteles, ἐστὶν ἐλαία. καλεῖται δὲ καλλιστέφανος. Quid? An tu unum Ariſtotelem putas huic oleaſtro indere nomen oleæ, non etiam alios? Hoc Pauſanias in loco proximè citato, Hoc Pindarus facit in his verſibus, ——— γλαυ-

Pindar. Ol. od. 3.

> κόχροα κόσμον ἐλαίας, τάν ποτε
> Ἴστρου ἀπὸ σκιαρᾶν παγᾶν ἔνεικεν
> Ἀμφιτρυωνιάδας,
> Μνᾶμα τῶν Οὐλυμπίᾳ κάλλιστον ἄθλων.

decus olivæ glauci coloris: quam aliquando Iſtri ab opacis fontibus attulit Amphitryonides, munimentum pulcherrimum Olympicorum certaminum. Hoc Apollonius Rhodius, per hæc verba ὄζον ἐλαίης, ramum oleæ, ut infra dicam uberius & ſuo loco. ubi interpres ῥάβδον ἐκ κοτίνου οὖσαν, ita enarrat, τοῦτ' ἔστιν ἀγριελαίου. Quidni

quod

quod epithetum proprium eſt generis non conveniat ſpeciei? Ergo omnis hallucinatio ſcholiaſtis hinc eſt, quod Ariſtoteles epithetum & appellationem generis tribuit ſpeciei, dum qui in ſpecie oleaſter eſt, hanc vocavit oleam. Et verò oleaſter nihilominus eſt olea, etſi ἄγρια φέρει ὥσπερ ἀχράς, agreſtia fert, ut gallas; non ſmaragdum lapidem, ut illa Pygmalionis aurea olea. Nunc reſtat ut hunc oleaſtrum καλλιστέφανον palam faciamus eſſe illam ipſam arborem unde Olympicis coronæ texebantur. Id quod primùm liquet è verbis poëtæ, qui ait, illos qui in Olympicis agonibus victores renuntiantur, ab Jove coronari κοτίνῳ στεφάνῳ. Quibus verbis nihil eſt lucidius. Alphæus apud Philoſtratum oleaſtri coronam dat Pelopi, ſicut Olympicam, & omnium excellentiſſimam. Sed & Solon apud Lucianum agens de præmiis athletarum cum Anacharſi, huic interroganti, præmia verò quænam vobis ſunt? Reſpondet Solon, Olympiis quidem corona è cotino. Et infra Anacharſis ait, ô admirande Solon, Talia tantaque habes præmia quæ memores, mala, & apia, & ramum agreſtis olivæ, & pinum? Tyrius Maximus ubi quærit, quis philoſophiæ ſit finis, Crotoniates, inquit, cupidus eſt oleaſtri Olympici. Athenienſis autem victoriæ navalis. Nero è Græcia rediens, Romam eſt ingreſſus κότινον ἐστεφανωμένος, cotino coronatus, & laurum manu tenens. Adeſt & Plinius qui κότινον vertit oleaſtrum, quo Olympionici coronantur. *Athenæ quoque*, inquit, *victores olea coronant. Græci verò oleaſtro Olympiæ.* Clemens Alexandrinus ubi è Paulo ait oleaſtrum inſertum eſſe pinguedini olivæ, addit, propterea etſi oleaſter eſt oliva agreſtis, tamen Olympionicos coronat. Ergo non è quolibet oleaſtro nectebantur coronæ Olympicæ; ac ne ex iis quidem κοτίνοις qui proveniebant circa ripas Alphei, quamvis eſſent pulchri, ut qui quàm proximè accederent ad criſpitudinem apii; ſed ex illa tantùm ſingulari arbore quæ ſupra ex Ariſtotele, Pauſania, Plinio demonſtrata eſt. Cæterùm ſuper hujus arboris origine aliquantùm diſcrepant Ariſtoteles, Pindarus, Pauſanias. Et Ariſtoteles quidem ſimpliciter eam ab Hercule Olympiis plantatam ait. Pindarus in his verſibus quos proximè citavi, ait eam ab Hercule allatam à fonte Iſtri. Pauſanias eam quoque ab Hercule allatam dicit ex Hyperboreis in Græciam. Certè tantæ dignitatis fuit, ut vocata ſit ſacra olea. Et verò ſapiens ille Epimenides, dona quibus colebatur ab Athenienſibus repudiavit, & nihil quicquam petiit, niſi ramum ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας, ab ſacra olea. Ex hac quoque Antonius exiturus in Parthos coronari voluit: utroque loco Plutarchus eam quoque vocat ſacram. Et verò ſicuti ſacra religioſè ſervabatur. *Olympiæ oleaſter*, inquit Plinius, *ex quo primus Hercules coro-*

Theophraſt. lib. I. περὶ φυ. — *Philoſtr. in vita Apoll. lib. 5.* — *Philoſtrat. in imag.* — *Lucian. de Gymn.* — *Tyr. Max. orat. quis fin. philoſ.* — *Dio Ner.* — *Plin. lib. 15. cap. 4.* — *Clem. Alex. lib. 6. Strom.* — *Philoſtrat. in Ima.* — *Plutarch. Sol.* — *Plutarch. Anton.*

Plin. l. 16. c. 44. *coronatus eſt, & nunc cuſtoditur religioſè.* Ariſtoteles etiam locum nominat ubi cuſtoditur, nempe circa Iliſſum fluvium Atticæ, à quo diſtat ſexaginta ſtadia. Additque eam muro circumdatam eſſe, magnamque multam tangenti dictam. Quo exemplo Romæ *Strabo lib. 9.* in ſecunda urbis regione tradunt fuiſſe arborem ſacram; aliæque ſimiles antiquitatem peragranti quandoque ſunt obviæ. *Idem ar-* *Plin. lib. 17. cap. ult. circa fin. Notit. Imp. reg. 2.* *bores religioſas, lucoſque ſuccidi permiſit, ſacrificio priùs facto,* inquit Plinius, Non his contentus Ariſtoteles, deſcribit folia & ramos ejus. Et folia quidem hujus arboris dicit eſſe diverſa ab cæteris oleæ generibus. Intus enim, nec foris virent, ac nec aliter quàm myrtus. Quæ quoque verba Scholiaſtes intervertit, dum ait, hæc *Schol. in ther. Nic.* folia interiùs eſſe alba, non exteriùs. Scholiaſtes Nicandri aliter loquitur de foliis non quidem oleaſtri, ſed oleæ in genere. Ipſa olea, inquit, flava folia ſupra, id eſt, in ſuperiori parte habet tempore æſtatis; nigrà verò hyeme. Pauſanias hujus arboris folia vocat viridia, cùm tamen olea propriè ſit glauca, pallens, lutea, flava. Virgilius,

Virgil. 5. Æneid.

—— tres præmia primi

Accipient, flavaque caput nectentur oliva.

At ramos huic arbori Ariſtoteles ſicuti folia, ſingulares facit, Ait enim eos eſſe ſimiles myrtis, & *εἰς τοὺς στεφάνους συμμέτρους*, coronis congruentes, ſive nectendis coronis aptos, hoc eſt, ea longitudine quæ capiti evinciendo ſatis eſt. Unde licet coniicere, coronam Olympicam non fuiſſe contextam à duobus ramulis, ut alias de quibus alibi dico, ſed ex uno continuo ramo, quo caput evinciebatur. Et verò infra viſuri ſumus, Herculem fratres ſuos *κλάδῳ στεφανῶσαι κοτίνου* coronaſſe ramo [non ramis] oleaſtri. ad quod exemplum laurea triumphantium videtur fuiſſe contexta ex uno ramu-*Cic. ep. fam. lib. 2.* lō. Nempe ideo dicebatur laureola. *Tantum modò ut haberem negotii quod eſſet ad laureolam ſatis.* Uſque adhuc equidem non video quid hinc ſcholiaſtes excerpere poſſit, quo id quod intendit, ac novè ac mendacitur aſſerit, ſtruat. Quinimo ex ipſis verbis Ariſtotelis quæ ipſe citat, non aliud colligimus, niſi illud ipſum quod alii tradunt, Eſſe arborem Olympiæ, cui non ſolùm eſt nomen *κότινος* ſed revera *κότινος* eſt, ad quam nulli aditus, quia religioſe ſervatur ut res ſacra. Abundè quoque palam factum eſt, hanc agreſtem, ſive feram oleam eſſe illam ipſam quæ honeſtata eſt epitheto *καλλιστέφανος*. Denique ex hac ipſa, neque ex ulla alia textas fuiſſe coronas Olympicas. Nempe & hic oleaſter & hæc corona quæ ex eo plectebatur, ita advertebantur quaſi ille eſſet inſignis & uni-*Theophraſt. lib. 11. de plant.* cus, hæc autèm prima, ſive excellentiſſima omninm coronarum. Id quod vel ex his Theophraſti verbis perſpicuè palam eſt, *ἐλαίαν*

μὲν γὰρ

μὲν γὰρ λέγουσι τὴν Ἀθήνησι, φοίνικα δὲ τὸν ἐν Δήλῳ, κότινον δὲ τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀφ' οὗ ὁ στέφανος. Oleam dicunt illam quæ eſt Athenis, palmam illam quæ eſt in Delo. At oleaſtrum, illum qui eſt Olympiæ, è quo corona illa, ſcilicet, Olympionica percelebris ac perilluſtris. *Theophraſt. lib. 4. de plant.*

CAPUT XIX.

Dignitas τοῦ κοτίνου. Antiquitus non ex hac una arbore, ſed è quolibet oleaſtro corona athletis plexa. Κότινος τοῦτ' ἔστι στέφανος ἐκ κοτίνου. Oleaſter, id eſt, corona ex oleaſtro. Κότινος coronamentum Herculis. Locus Sophoclis explicatus contra interpretem ipſius. Κότινος olea maſcula. Ridicula interpretatio loci Ariſtophanei; in cujus locum vera ſubſtituitur. Ex oleaſtro conficiebantur ſceptra regum, heroum clavæ, baculi paſtoritii. Oleaſtri durities, ejuſque ingenium.

ETſi hæc ſcholiaſtes inficiari non poteſt, tamen ei lubet obſtinatè pernegare, ἐκ κοτίνου necti coronas Olympicas; & à veritate transfugit ad ineptias & argutiolas docto Grammatico indignas; quas confodere nullum eſſet operæpretium, ſi non id agerem ut veritati conſulam. Non, inquit, coronabant κοτίνῳ, ſed coronabantur [olympici] ramo ejus oleæ quæ dicebatur καλλιστέφανος. καλλιστέφανος γὰρ ἡ ἐλαία λέγεται). Quibus in verbis ſciens vitat nomen, quæ eſt propria appellatio hujus arboris, loco nominis adſumit epithetum ejus. Atque eâdem κότινον non ſatis dignum judicat qui donetur hoc epitheto tam elegante, ſed illo oleam tantùm ornat in genere. Id quod audet contra autoritatem Pauſaniæ, Heſychii, omnium aliorum, in primis Plinii, qui hanc Olympicam arborem diſertim vertit oleaſtrum. Uſque eò lubet ei contemptim habere oleaſtrum. Quid diceret ſi auderem firmare, certè poſſem ex autoritate Etymologici, folia cotini antiquitùs conjecta fuiſſe in victores ex illis capta quæ ſpectatoribus ſubſtrata erant vice lecti, Unde ajunt coronam Olympicam exordium ſumpſiſſe? Qui mos planum facit, non ſolùm ex hac arbore, ſed & ex quolibet oleaſtro antiquitùs nexas fuiſſe coronas eas, quibus athletæ Olympici donabantur. Et verò κότινος arbor dicta quoque eſt καλλιέλαιος, & fuit numerata inter ſpectatiſſimas arbores; cujuſmodi fuit illa in foro Megaræ; qua exciſa, fatale fuit ut ea urbs caperetur ac diriperetur, aliæque quæ à Theophraſto enumerantur in loco mutilo. Videtur etiam colligi poſſe è verbis Apollonii, eos cotinos qui erant frequentes circa Alphæum, ſubminiſtraſſe materiam coronis Olympicis. Nam ubi memoravit gymnaſia, porticus, fontes, ædificia, muros, naves, ipſum Alphæum, hippodromum, ſtadium, lucos,

Etymol. κότινος.

Theophraſt. lib. 5. de plant. c. 3.

Philoſtr. vita Apoll. lib. 8. addit, τὰ δὲ ἄλση στεφανῶσαι τοὺς νικῶντας, καὶ τοὺς δρομικοὺς τῶν ἀθλητῶν γυμνάσαι. ταῦτα γάρ που καὶ Ἡρακλεῖ ἐνθυμηθέντι, καὶ τὸ αὐτοφυὲς τῆς ὀλυμπίας ἀγασθέντι, ἐπάξιος ἐφάνη ὁ χῶρος τῶν ἐπ' αὐτῷ σπουδαζομένων ἐνταῦθα, luci autem exhibeant unde victores coronentur; Sitque locus commodus in quo athletæ exerceantur. Quæ cùm Hercules conſideraret, & naturali Olympiæ pulchritudine captus, dignum locum eſſe judicavit iis quæ ibi tanto ſtudio aguntur. Etſi moneo lectorem in hoc loco τὸ στεφανῶσαι ita poſſe accipi, ut non ſignet coronaſſe, id eſt, coronam capiti impoſuiſſe, ſed conjectu foliorum honoraſſe victores. De quo more iufra dicam. Redeo ad Scholiaſtem qui ait, obtinuiſſe apud imperitiores ut oleaſter ſit corona. Ergo & Plinius & Pauſanias, & Heſychius, aliique huic ſunt imperiti. Sed cotinus, inquit, eſt ipſius appellatio arboris. Quis hoc neſcit? Quis item uſque eò blennus eſt, ut κότινον quæ dictio ſignat oleaſtrum, ſimpliciter prolatum ſignificare coronam putet? An tu credis, στεφανοῦν, ſive περιέχειν κεφαλὴν τῷ κοτίνῳ, eſſe; redimire caput tota arbore, ac non ramo, qui plexus in orbem fiat corona cujuſmodi eſt illud, *Et cingite tempora ramis?* Sequitur ſcholiaſtes, & ait, ſatis liquere poëtam non ita nominare κότινον ut ſit corona, ſed ex cotino corona. Quis negat? Nempe, aut duo ramuli invicem nectuntur, qua ratione plectitur corona lauri, aut è fronde frondi ſuperinducta & conſuta corona texitur, ut in aliis coronis; aut unico ramo conſit omnis ille coronæ circuitus; cujus generis eſt hæc noſtra ex oleaſtro. Certè præter hoc unum diſcrimen, quod eſt partis cum toto, in coronamentis non video quid differat κότινος ab ea corona quæ eſt ἐκ κοτίνου. Quin frequentiſſimè video τὸν κότινον ſumi pro eo quod eſt ἐκ κοτίνου στέφανον, ut in exemplis ſupra citatis, & in hoc loco Pauſaniæ, Ὕπηνος δὲ ἀνὴρ Πισαῖος ἀνείλετο ἐπὶ τῷ διαύλῳ τὸν κότινον. Ypenus verò vir Piſæus retulit ſuper diaulo [i. curſu diauli] cotinum. Quid hìc dicamus eſſe τὸν κότινον, niſi τὸν ἐκ κοτίνου στέφανον; è cotino coronam? Quid item hìc? τοσοῦτοι δὲ ἄλλοι μετ' αὐτὸν εἰσὶ δῆλοι τὸν κότινον, παγκρατίου τε ἆθλα εἰληφότες καὶ πάλης. Tam multos verò alios poſt ipſum pancratii præmia cœpiſſe & luctæ cotinum, manifeſtum eſt. Superioribus alium addo Pauſaniæ locum, Ἐν δὲ τῷ ἐν ὀλυμπίᾳ ναῷ Νέρωνος ἀναθήματα, τρίτος μὲν ἐς κοτίνου φύλλα στέφανος, τέταρτος δὲ ἐκ δρυὸς ἐστὶ μεμιμημένος. In templo quod eſt in Olympia, Neronis donaria, tertium quidem [eſt] in cotini folia corona. Quartum eſt [corona] imitamentum quercus. Hìc certè non ſolùm ex oleaſtro tænia fit, hoc eſt aliquod tenue capitis vinculum, ut obſtinatè interpres contendit; ſed hercule tota corona plexa eſt è foliis τοῦ κοτίνου. His omnibus accedit communis illorum temporum exiſtimatio.

Cùm

Cùm enim Hercules horum ludorum autor crederetur, illud quoque homines pro comperto habebant, non oleam, ſed κότινον, oleæ ſpeciem fuiſſe geſtamen & cotonamentum hujus heroïs. Et quidem apud Sophoclem Hercules ex hac agreſte oliva rogum ſibi ſtrui vult, ab Hyllo filio ſuo, nempe è fronde ſibi admodum dilecta & propria. *Tertull. de cor. mil.*

— πολλὸν δ' ἄρσεν' ἐκτεμόνθ' ὁμοῦ
ἄγριον ἔλαιον, σῶμα τοὐμὸν ἐμβαλεῖν. *Sophoc. Trachi.*

Et agreſti olea maſcula multa ſimul cæſa, oportet te corpus meum ſuperimponere. Quem locum interpres non intellexit, cùm ἀρσενὰ vertit virili animo; cùm jungi debeat illis verbis ἄγριον ἔλαιον. Atque adeò Lucianus deridens eos qui admirabantur finem Protei, præter cætera mendacia, narrat ipſis ut is, qui, ſcilicet, in morte fuiſſet imitator Herculis, poſt mortem ſuam viſus eſſet in veſte candida κοτίνῳ ἐστεμμένος. ubi τῷ κοτίνῳ eſt, ἐκ κοτίνου στεφάνῳ, ut in hoc loco Tyrii Maximi, ἢ ὀλυμπιάσι μὲν καὶ πυθοῖ οὐκ ἔνεστι κότινον λαβεῖν, οὐδὲ μήλων τυχεῖν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ κονισάμενον, ἀλλὰ ἀνταγωνιστῶν δεῖ ἐν τῷ κηρύγματι. Aut Olympiæ quidem & Pythiæ non licet cotinum accipere, neque conſequi poma ipſum ab ſe pulverulentum, ſed opus eſt adverſariis in renuntiatione. Cæterùm ut olivam è Tertulliano adnotavi dici mitem, ita è Callimacho mentionem feci olei illius maſculi quo ſe Caſtor & Hercules ungunt. At etiam hoc loco Hercules vult reliquias ſuas circumvolui oleaſtro, quam vocat oleam maſculam; atque, ut credibile eſt, ob hoc unum ab ipſo electam ut eſſet coronamentum illi maſculæ virtuti, quam ipſe profeſſus erat, quamque Olympionici ipſius imitatione edituri erant. Porrò maſculam dici apparet, quòd nullum fructum edit. Nam reliqua oliva eſt felix, hoc eſt fertilis, quomodo eam Virgilius nominat in funere Miſeni, *Lucian. de mor. Peregr.* *Tyr. Max. διαλ. λε.*

Idem ter ſocios pura circumtulit unda,
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ. *Virgil. lib. 6. Æneid.*

Fortaſſe etiam dicitur maſcula, quòd omnis olea eſt ἄθραυστος, impenetrabilis διὰ τὸ σκολιὸν καὶ σκληρὸν, ob tortuoſitatem & duritiem. Et hoc eſt in illa arbore mirabile, quod ab tanto Heroë cæteris arboribus eſt prælata. Cæterùm Pauſanias eſt autor, Herculem ex Ida Cretica unà cum quinque fratribus profectum commiſiſſe fratres in certamen curſus, & victorem κλάδῳ στεφανῶσαι κοτίνου, oleæ ramo coronaſſe. Eodem Pauſania autore, dixi oleaſtrum ex Hyperboreorum terra ab Hercule ad Græcos allatum. Quin, hoc ipſo oleaſtro Herculem Olympiæ coronatum faciunt. Statius in loco ſupra citato, *Theophraſt. lib. 1. de plant.* *Pauſan. Eliac. lib. 1.*

 — pri-

—— primus Piſæa per arva
Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem,
Pulvereumque fera crinem detorſit oliva.

fera oliva, id eſt τῷ κοτίνῳ. Sed ne nihil omittat interpres quo rem abſurdæ novitatis confirmet, addit, utilem Comico hanc dictionem futuram fuiſſe in iis quæ ſequuntur. Nam Chremylus, inquit, eloquentia circumventus ac victus dicet, At te Jupiter perdat coronatam corona oleaſtri, hoc eſt κότινόν σοι θέμενος περὶ τὴν κεφαλὴν, ira tibi ſive dolore circùm caput poſito. παρήχηται γὰρ ὁ κότινος τῷ κότῳ, δι' οὗ δηλοῦται μεγάλη ὀργὴ, Eſt enim adnominatio à cotino ad κότον laborem, qua ratione magna ira oſtenditur. Scio eſſe extenuantis eligere dictiones quibus rem deprimat. Id quod ſemper ingenioſè fit, cùm defectu veri itur ad veriſimile, & ubicunque apparet, id quod eſt veriſimile non pugnare cum vero. Sed ubi Ariſtophanes diſertim tradit Olympionicos coronari ἐκ τοῦ κοτίνου, ſcholiaſtes negat, utrius eſt potior ſententia? Nam quod extenuandi gratia ita Ariſtophanem locutum eſſe ſcholiaſtes ait, ut κότινον dixerit pro eo quod eſt ἐλαίαν, merum eſt ſomnium, meræ nugæ. ſiquidem è ſupradictis perſpicuè palam eſt, coronam Olympicam ex oleaſtro fuiſſe nexam. Itaque non ἐκφαυλίζων poëta ſub perſona paupertatis, ſed certè ἀληθίζων dixit, victores coronari κοτίνου στεφάνῳ. Porrò quod hæc dictio κότινος conveniat illi imprecationi quam addit infra Chremylus,

Ἀλλά σ' ὁ Ζεὺς ἐξολέσειε κοτίνου στεφάνῳ στεφανώσας.

verum dicit, ſed non eo ſenſu quo ſcholiaſtes putat. Ait enim, τοῦτ' ἔστι κότινόν σοι θέμενος περὶ τὴν κεφαλὴν. παρήχηται γὰρ ὁ κότινος τῷ κότῳ, δι' οὗ δηλοῦται μεγάλη ὀργή. Pace tua, ſcholiaſtes dixerim, tum bona legentium venia, Dum multo conatu magnas nugas agis, à te parum intellectus eſt Ariſtophanæus hic lepor. Quippe idem propemodum eſt, ac ſi Chremylus dicat, κόπινόν σοι οἱ θεοὶ τρίψειαν εἰς κεφαλὴν, At tibi peſſima Dii caput diminuat clava. Hæc eſt illi corona, qua is paupertati caput redimiri vult. Et verò ex hac arbore conficiebantur regum ſceptra, heröum clavæ, baculi paſtoritii, caque arma quibus nomen κορυνῆταις. Et de his quidem extat locus Syneſii, ubi loquitur de armis, Si, inquit, utendum eſt armis, habebimus corynnas. Boni enim cotini apud nos. Unde conſtat, ἐκ τῶν κοτίνων arma fieri ſolita. Quod attinet ad ſceptra regum & clavas heroüm, invenio Amycum regem Bebrycum, hominem ferum, quique hoſpites nonniſi ſingulari certamine apud ſe excipiebat, ſolitum geſtare καλαύροπα baculum. Id quod cùm Argonautæ, qui cò adpulerant, cognoviſſent, Tyndarides obtulit ſe huic pugnæ. Cùm ad manus utrinque ventum eſſet, utrinque impedimenta poſita, quò

Syneſ. ep. 107.

quò uterque eſſet expeditior. Et rex quidem

—— καλαύροπά τε τρηχεῖαν

Κάββαλε, τὴν φορέεσκεν ὀρειτρεφέος κοτίνοιο.

baculum durum projecit quem ferebat è cotino qui altus eſſet in monte. Ubi ſcholiaſtes Apollonii ille omnium ſcholiaſtum habitus doctiſſimus καλαύροπα interpretatur ποιμενικὴν ῥάβδον paſtoritium baculum, quem ferebat è cotino, hoc eſt, agreſti olea. At quæ eſt paſtori καλαῦροψ, hoc ipſum in manu regis eſt ſceptrum; Quomodo quod gregi paſtor eſt, id ipſum hominibus rex eſt. Feſtiviſſimus etiam Lucianus Antiſthenem philoſophum donat baculo robuſtiſſimo, nempe qui eſſet è cotino, πάνυ καρτερὰν [βακτηρίαν] ἐκ κοτίνου ποιησάμενος. Valde robuſtum [baculum] è cotino cùm feciſſet. Unde etiam datur intelligi quanta jam inde à priſco ævo fuerit oleaſtri dignitas, ex quo fierent regum ſceptra, atque adeò ῥόπαλον, clava geſtamen herois; cujuſmodi fuit nodoſa & ponderoſa illa, qua hic ipſe poëta alibi Herculem donat. Nam Herculem eſſe, etſi non diſertim nominatur, ſatis conſtat è fabula præcedente, quæ eſt de aureis Heſperidum malis.

Apollon. Rhod. l. 2. & ibi ſchol.

Lucian. in dial. mort.

στιβαρὴν δ' ἔχεν ὄζον ἐλαίης,

Τόξα τε, τοῖσι πέλωρ τόδε ἀπέφθισεν ἰοβολήσας.

Apollon. Rhod. l. 4.

Robuſtum autem habere ramum oleæ, ſagittaſque, quibus emiſſis interemit hoc ingens monſtrum. Ubi ἐλαίαν dici eum qui ſit κότινος, è ſuperioribus liquet. Enimvero duritie vix ulla arbor ad κότινον comparari poteſt. Nam præter arma, ſceptra, clavas, baculos paſtoribus, κότινος, donariis in templis Deorum affigendis adhibitus eſt, ἐπὶ τῶν κοτίνων καὶ ἄλλων δένδρων πανταχοῦ ἐν τοῖς ἱεροῖς προσπατταλεύουσι τὰ ἀναθήματα. ad cotinos & alias arbores ubique in templis affigunt donaria. Quæ ſunt verba ſcholiaſtis ſuper hoc verſu Ariſtophanis,

Ὥσπερ κοτίνῳ προσπατταλεύω τουτῳί.

Ariſtoph. Plut.

Virgilius quoque facit oleaſtrum,

—— *nautis venerabile ſignum,*

Servati ex undis ubi figere dona ſolebant

Laurenti, divo, & votas ſuſpendere veſtes.

Virgil. 12. Æneid.

Fortaſſe quoque κότινος fuit in ſummo honore propter vim & facultatem ei congenitam. Nam ramo πολυστεφέος κοτίνοιο lignator amphiſbenæ ſerpenti detrahit ſpolium, quod multis adverſus rigorem frigoris uſui eſt, quibus in verbis adnotandum, κότινον dici πολυστεφέα, præclaram & ramoſam arborem.

Nicand. ther.

CAPUT XX.

Coronæ Olympiacæ aureæ. Dicebantur fulgere. Ros marinus. Corona è pinnis. Palma commune coronamentum omnium certaminum. Quibus dotibus palma cenſeatur. Virtus inſidet palmæ. Palma eſt ſymbolum victoriæ. Palma non capite tantùm, ſed & manu geſtata.

UT primò coronæ Olympicæ plexæ ſunt ex oleaſtro, ita poſtea factæ ſunt aureæ. Pindarus,

Pindar. Olymp. od. 11.

κόσμον ἐπὶ στεφάνῳ χρυσέας ἐλαίας
ἁδυμελῆ κελαδήσω, τῶν Ἐπι-
ζεφυρίων Λοκρῶν γενεὰν ἀλέγων.

ornamentum ob coronam aureæ olivæ blandiloquum cantabo, Epizephyriorum Locrorum gentem curæ habens. Nec eſt quod quiſquam auream interpretetur flavam, luteam, glaucam; quia revera coronæ ex oleagineis & laureis factæ ſunt aureæ: Et de oleaſtrinis quidem extat hic locus Pindari ubi diſertè has coronas nominat aureas. Quòd laureæ quoque factæ fuerint aureæ, tradit idem Pindarus in hoc loco,

Pindar. Pyth. od. 10.

δάφνᾳ τε χρυσέᾳ κό-
μας ἀναδήσαντες εἰλα-
πινάζοισιν εὐφρόνως.

lauroque aurea comas redimientes epulantur hilariter. Itaque cùm tales coronæ dici poſſent ipſo χρυσῷ χρυσότεροι, auro auratiores meritò dicebantur fulgere. Pindarus,

Pindar. Pyth. od. 11.

τὰ μὲν ἅρμασι καλλίνικοι πάλαι
Ὀλυμπίᾳ τ' ἀγώνων πολυφάτων ἔσχον
θοὰν ἀκτῖνα σὺν ἵπποις.

Curribus etiam pulchræ victoriæ compotes quondam, & apud Olympiam certaminum multum decantatorum adepti ſunt fulgorem cum equis. Alibi hic idem Pindarus Olympica folia vocat aurea:

Pindar. Nem. od. 1.

—— θαμὰ δὴ καὶ ὀλυμ-
πιάδων φύλλοις ἐλαιᾶν
χρυσέοισι μιχθέντα.

Qui ſæpe etiam foliis aureis Olympiacarum olivarum ſe immiſcuit. Alibi ait, hiſce coronis Muſam addere aurum, æs, ebur, & lilium,

Pindar. Nem. od. 6.

εἴρειν στεφάνους ἐλα-
φρὸν ἀναβάλλεο. Μοῖσά τοι

κολλᾷ

κολλᾷ χρυσὸν, ἔν τε χαλκὸν, ἐλέφανθ' ἁμᾷ.
καὶ λείριον ἄνθεμον πον-
τίας ὑφελοῖσ' ἐέρσας.

Plectere coronas leviter omitte Muſa glutinat. aurum, æs, ebur, ſimul, & lilium floridum à rore marino avulſum. Ac ſi dicat, Nimis levi tu quidem munere defungeris texendi coronas tam leves, nempe floreas. Quippe floribus Muſa agglutinat aurum, æs, ebur, avulſo lilio florente è rore marino, id eſt auferens pulcherrimam partem roris marini; ſive deflorans rorem marinum, ut auro, æri, ebori adglutinetur. Ubi advertendum, rorem marinum hîc interpretes nequaquam accipere pro illo flore coronario de quo ſupra dixi, ſed pro corallio quod naſcitur in imo maris, quod Græcis eſt κουράλιον. Invenio quoque coronam curſus & ſtadii, hoc eſt Olympicam conſtitiſſe è pinnis, quæ verè ſunt inſignia pernicitatis. Hoc diſco è Pindaro, qui in eo hymno, quem dicavit Aſopico Orchomenio filio Cleodami ſtadii curſori & victori dat coronam è pinnis, alloquens Echo his verbis,

—— μελαντειχέα δόμον
Φερσεφόνας ἴθι Ἀχοῖ,
πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγ-
γελίαν, Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖσ' υἱ-
ὸν, εἴπῃς ὅτι οἱ νέαν
κόλποισι παρ' εὐδόξοιο Πίσας,
ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων
πτεροῖσι χαίταν.

Pindar. Olym. od. 14.

Nigros muros habentem domum Pherſephonæ vade Echo, patri nobile ferens nuntium, Cleodamum ut intuita filium, dicas quod ei juvenilem in ſinubus illuſtris Piſæ coronavit inclytorum certaminum pennis cæſariem. Non novum certè & inauditum coronamentum. Nam & Muſis coronam tribuunt è pinnis, de qua ſupra me dicere memini. Cæterùm etſi nullum fuit certamen ſacrum, cui propria corona non ſit attributa, tamen apud priſcos hunc morem invaluiſſe conſtat, ut palma ſit commune coronamentum omnium. Qui abſolutæ virtutis præmiis ornantur, inquit Philo, donantur palma cum tæniis. Et verò in Pythicis ludis eam dari infra dicam. Pugilem quoque victorem ea donari, Tertullianus autor eſt. *Pyctes ipſe non queritur*, inquit. *dolere ſe non* [fortaſſe, ſæpe] *vult; corona premit vulnera; palma ſanguinem obſcurat; plus victoriarum eſt quàm injuriarum.* Plutarchus memorat Theſeum propoſuiſſe certamen in Delo; ac tunc primùm victoribus datam eſſe palmam. Hoc illud eſt quod Herodes rhetor quærit apud Plu-

Philo περὶ φυγάδ. *Tertull. adverſ. Gnoſt.* *Plutarch. Theſ.*

Plutarch. ſymp. Plutarchum, id quid ita fiat. Neque enim, inquit, iis aſſentior qui ajunt foliorum palmæ æqualitatem ſimilem eſſe certamini & pugnæ eorum qui viribus & curſu certant; quique adeò ipſam victoriam, quæ Græcis eſt νίκη, dictam volunt παρὰ τὸ μὴ εἴκειν, à non cedendo. Nec verò ſola palma, ſed & alia permulta certis modulis, ponderibuſque alimentum adverſis foliis diſtribuentia æqualitatem admirabilem, & ordinem repræſentant. Ergo veriſimiliùs, inquit, loquuntur illi qui ita putant, priſcos in palma amaſſe pulchritudinem, tum indolem. Iidemque ſuſpicantur Homerum aſſimilaſſe venuſtatem Phæaciæ inſulæ folio palmæ. Quidam, videlicet, conjectu roſarum, ejuſque floris, cui nomen lychnis, & granatis ſemper remunerabant eos qui è certaminibus victores rediiſſent. Sed ne ſic quidem palma aliquid habet illuſtre, quo cæteras arbores antecellat, cùm nec in Græcia fructum ferat eſculentum, ſed imperfectum & immaturum. Quod ſi non fructu cenſetur, certè pulchritudine. Ideo hic ipſe Herodes inibi memorat, regem inſigniter amaſſe Nicolaum philoſophum Peripateticum propter ſuavitatem morum ejus. Huic Nicolao erat corporis procera gracilitas, & vultus rubore ſuffuſus. Propterea Rex maximum quemque palmæ fructum vocabat Nicolaum. Sed & Ulyſſes apud Homerum aſſimilat pulchritudinem Nauſicaæ recenti germini palmæ,

Odyſſ. ζ.

Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα.

Nuper in Delo tale Apollinis juxta aram Palmæ recens germen ſuccreſcens vidi. Et hæc quidem inter palmæ dotes prima cenſetur. Sed, quod admirabilius eſt, decus & pulchritudo ejus cæteris laudibus nihil quicquam demit, quas Babylonii trecentas & ſexaginta ſuis hymnis, cantibuſque celebrant. In his luculentiſſima eſt illa quam reperio apud Ariſtidem. Nam palma cùm ſit longiſſimæ vitæ, non aliunde quàm ex ipſa ſe renaſcitur. Et hanc fortaſſis ob cauſam antiquitas, autore Quinto, effinxit virtutem ſupra aſpero & alto colle inſidentem palmæ. His accedit longævitas. Id quod probat verſus quidem in Orphei carminibus,

Ariſtot. de long. & brevi vi. c. 3.
Ariſtid. πυλιν. ἐπὶ σμύρ.
Tzetz. in 1. lib. Heſ.

Ζῶον δ' ἴσον ἀκρεκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι.

Animal verò æquale ſummas habentibus comas palmarum ramis. Commendatur quoque perpetuo virore quo ſuperat laurum, oleam, myrtum, quarum arborum foliis cadentibus alia ſuccedunt, cùm ipſa nihil amittat ſui. Ergo robur ejus & fortitudo victoriæ eòdem utuntur contubernio. Hæc ferè paucis exceptis, ſumpſi è Plutarcho ſi non verbum verbo reddens, at à ſenſu non diſce-

diſcedens. Et ex iſtis quidem diſcimus, palmam cenſeri pulchritudine, perpetuo virore, invicto robore. Quod ultimum antiquitas tanti fecit, ut jam inde à priſcis ſæculis placuerit, palmam eſſe ſymbolum victoriæ; Parta Pharſalica victoria, ramulus è palma in ipſo victoriæ loco enatus, demonſtravit futuram victoriam *Plutarch. ſymp. 8.* è qua magnitudo & felicitas Auguſti. Quoniam ingenium hujus ligni eſt, ut urgentibus, opprimentibuſque non cedat. Ergo *Gell. lib. 3. c. 6.* poëtæ palmas vocant & pretia & præmia victoriæ. *& lenta victricis præmia palmæ.* *Xiphil. Iul.* Et arduas, id eſt, ad quas itur nonniſi per ardua. *Philo ἀλληγ. 3.*

——— etiam ardua palma
Naſcitur. *Virgil. Æn. lib. 5. Ovid. l. 10. Metam.*

Tertulliano ſunt palmæ victoriæ. *Nam & rurſus*, inquit, *innumera multitudo albati, & palmis victoriæ inſignes revelantur ſcilicet de Antichriſto triumphales.* *Virgil. 2. Georg. Tertull. adverſ. Gnoſt.* Ipſa adeò palma ſimpliciter prolata dictio ſignat victoriam. Certè Alexander tot gentium ſe victorem refens hortatur milites, ne ſibi victoriam prope partam eripiant, his verbis, *Ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque patrem, ſi invidia abfuerit, æquabo.* *Q. Curt. lib. 9.* Ex quo loco, ut ex aliis ſexcentis, colligimus id ipſum quod diſertis verbis Pauſanias tradit, non tantùm capite palmam, ſed & manu à victoribus geſtari ſolitam. *Pauſan. lib. 8.* Apud Apuleium Mercurius dextra palmam virentem quatit. *Apul. Meta. 11.* Eo certe habitu victores decurrebant, aut, ſicuti Suetonius de Caligula ait, diſcurrebant. *Sueton. Calig.* *Mirmilonum*, inquit, *è ludo rudibus ſecum batuentem, & ſponte proſtratum confodit ferrea ſica; ac more victorum cum palma diſcucurrit.* *Pauſan. lib. 8.* Et quidem Pauſanias memorans pleriſque ludis coronam decerni, diſertim ait, omnes victores ubique locorum palmam dextra præferre. *Zonar. in Icanea cognom.* Et Zonaras refert, ramum palmæ, quem propriè vocabant *βαΐον*, & *περιῤῥαχῖδας*, aut cedri, manibus à populo geſtari die feſto tabernaculorum. *Alexand. Etymol. βαΐον.* Quem morem è Græcia Romam tranſlatum teſtatur Livius, *Eodem*, inquit, *anno coronati primùm ob res bello bene geſtas, ludos Romanos ſpectaverunt; palmaque tum primùm, tranſlato è Græcia more, victoribus datæ.* *Schol. Nic. ther. in τῷ δ' ἄγα.* Et ii, quibus datæ fuerant, eas, videlicet, ſtatuebant ante fores. Martialis, *Liv. lib. 10.*

Excolat & geminas plurima palma fores. *Martial. lib. 7.*

Apuleius ſuæ Deæ palmam quidem tribuit, ſed non eam collocat in capite, ac ne in manibus quidem, verùm in pedibus. *Apul. l. 11. Metam.* *Pedes*, inquit, *ambroſios tegebant ſoleæ palmæ victricis foliis intextæ.* *Plutarch. Jul. Cæſ.* Plutarchus & Plinius memorant, cùm Pharſalica acie decertatum eſt, *Plin. lib. 17. cap. 25.*

Tralli-

Plin. lib. 17. c. 26. *Trallibus in ede victorie ſtatuam fuiſſe, Ceſaris in loco duriſſimis ilicibus ſtrato. Inde ſurrexit palma juxta baſim ſtatue.* Quod fuit evidentiſſimnm ſignum victoriæ à Cæſare partæ. In quacunque parte corporis palma ſpectata ſit, certè fuit in præcipuo cultu hujus Deæ. Atque adeò ubicunque palma enaſcatur, ibidem eſt pro omine victoriæ. *Rome in Capitolio*, inquit Plinius, *in capite bis bello Perſei, enata palma victoriam, triumphoſque portendit.* Quibus in verbis poſt illud, *capite* deeſt aliquid, cujuſmodi, Jovis, aut quidpiam tale.

CAPUT XXI.

Athlete palmam ſibi vindicant, potiſſimùm Olympionici. Palmate veſtes. Locus Tertulliani enarratus è Q. Calabro. Statua palmaris. Palma pietatis & doctrine. Deliaca palma. Pſiline, & Thyreatice corone. Corone è palma. Palme uterque ſexus. Corona palmata ſimilis radiate.

ETſi palma eſt omnium victorum, tamen eam ſibi peculiari quodam jure athletæ vindicant, non Olympici tantùm, ſed & alio-
Caßiodor. Var. lib. 2. rum agonum victores. *Athletam*, inquit, *Caſſiodorus, populis palma deſignat eſſe victorem.* Et ut omnibus, ut dixi; victoribus de more dentur, tamen præcipuè demonſtrat Olympionicos. Hinc eſt quod Virgilius palmam vocat Olympiacam,

Virgil. lib. 3. Georg.
> *Seu quis Olympiace miratus premia palme,*
> *Paſcit equos.*

Caßiodor. Var. lib. 8. ep 22. *Certantes in ſtadio* [verba ſunt Caſſiodori] *numeroſior corona glorificat, Olympicos currus frequens palma nobilitat.* Hinc palmatæ veſtes, quæ erant propria inſignia Conſulum Romanorum.
Caßiodor. Var. lib. 6. ep. 1. Caſſiodorus, *Priſcorum judicio qualis ſit Conſulatus, hinc omnino datur intelligi, quando inter mundi dignitates eximias ſolus meruit habere palmatas veſtes, quas felicitas dabat, premia vincentium.* Palmatam quoque vocabant, non addito veſtem.
Symmach. lib. 6. ep. 41. Symmachus, *Itaque palmata amictus, & Conſularibus inſignis ornatus, fracto crure ſublatus eſt.* Semper verò palmata veſtis fuit
Tertull. in Apolog. inſigne magiſtratus triumphalis. Tertullianus, *licet nunc ſarmenticios, & ſemiſſarios appelletis, quia ad ſtipitem dimidii aſſis revincti ſarmentorum habitu exurimur, hic eſt ambitus victorie noſtre; hec palmata veſtis; tali curru triumphamus.* Credo Tertullianum, qui fuit inſigniter doctus, his verbis ſignaſſe illas admirabiles palmas quæ naſcebantur in rupe Vulcani, illa quæ ardet perpetuò. Etſi enim ibi radices palmæ ignitis ſaxis anguſtantur, tamen

men & florent, & uberes fructus edunt. Locus eſt apud Q. Calabrum his verbis,

> —— ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ *Q. Calab. lib. 11.*
> φοίνικες θαλέθουσι, φέρουσι δ' ἀπείρονα καρπὸν
> ῥίζης καιομένης ἅμα λάεσιν· ἀλλὰ τὸ μέν που
> ἀθάνατοι τεύξαντο καὶ ἐσσομένοισιν ἰδέσθαι.

& circa ipſam palmæ florent, uberemque fructum ferunt, Radice licet ardente cum ſaxis. Sed hoc ita Dii fecerunt, etiam poſteris ſpectandum. Dicebantur & ſtatuæ palmares, id eſt, manu palmam tenentes. M. Tullius, *Sed illa ſtatua palmaris; de qua ſi meliora tempora eſſent, non poſſem ſine riſu dicere, L. Antonio Iani medii patrono.* *Cic. Philipp. 7. orat.* Cæterùm hæ togæ palmatæ è purpura fiebant. Tertullianus, *Igitur purpura illa, & aurum cervicis ornamentum*, id eſt aurea corona, *eodem more apud Ægyptios & Babylonios inſignis erant dignitatis, quo more nunc prætextæ vel trabeæ, vel palmatæ, & coronæ aureæ ſacerdotum provincialium.* *Tertull. lib. de idololatr.* Neque verò in iis tantùm certaminibus quæ peraguntur robore membrorum, palma eſt victoribus propoſitum præmium, ſed in ea victoria quam pietas inſignis refert ex iis omnibus quæ ipſi adverſantur. Hæc eſt illa palma de qua loquitur Salvianus commendans pietatem Gothorum, *Illis data eſt in ſummo timore palma; nobis in ſumma elatione confuſio.* *Salvian. lib. 7.* Et hæc quidem dici poteſt palma pietatis; cui proxima eſt palma doctrinæ, qua, ſcilicet, is donari meretur qui doctrinæ dotibus cæteris antiſtat. Hac ſe corona Propertius dignum deputat.

> *Iunonis votum facite impetrabile, dixi,* *Propert. lib. 4.*
> *Illa parit. libris eſt data palma meis.*

Sed & Virgilius gloriatur ſe primùm laturum Mantuam patriam ſuam palmas Idumæas, hoc eſt, ſe eam nova laude poëtices coronaturum,

> *Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas.* *Virgil. lib. 3. Georg.*

Quippe amabant poëtæ jactanter enunciare eam laudem quam ſuis meritis patriæ ſuæ addidiſſent. Tale eſt illud Propertii,

> *Ut noſtris tumefacta ſuperbiat Umbria libris,* *Propert. lib. 4.*
> *Umbria Romani patria Callimachi.*

Sed de doctrinæ palmis victricibus hic ipſe loquitur Propertius in his verſibus,

> *Nam tibi victrices quaſcunque labore paraſti,* *Propert. lib. 4.*
> *Eludet palmas una puella tuas.*

Deliacam palmam Callimachus ait annuere neſcio quid ſuave,

> —— ἐπένευσεν ὁ Δήλιος ἡδύ τι φοῖνιξ *Callimach. hym. in Apoll.*
> Ἐξαπίνης.

Annuit

Annuit Deliaca ſuave quid palma, De repente. Certè palma pro-
Plutarch. Nicia. pria fuit ejus numinis quod Delphis colebatur. Ea re Nicias Apollini Delphico poſt ſacrificium, & certamen, & epulas, ſtatuit æneam palmam donarium Deo. E ſupradictis perſpicuum eſt, palma ſignari victoriam, eamque quæ victoriæ index eſt, coronam. Ideoque ut ſupra quaſdam infamiæ coronas eſſe dixi, ita infames
Cic. pro Sex. Roſc. Amer. palmas legimus apud M. Tullium, hoc eſt, coronas. *Multas eſſe infames palmas. Hanc primam eſſe tamen lemniſcatam.* Nam palma non ſolùm manu ferebatur, ſed & ex ea nectebant coronas. Hujus generis ſunt illæ coronæ quas Athenæus ait appellari Pſi-
Athen. lib. 15. linas, quæ Lacedæmoniis ſunt Thyreaticæ, illius, videlicet, victoriæ mouumentum, quam apud Thyream obtinuerunt. Corona-
Artemidor. lib. 1. c. 79. rum è palmis mentionem facit Artemidorus. Ait item coronas è palma & olea plexas in ſomnis viſas conciliare nuptias διὰ τὴν πλοκὴν, propter implicationem. & præſagire liberos διὰ τὸ ἀειθαλὲς quòd ſemper floret. Quibus è verbis illud quoque colligimus, palmæ folii proprium eſſe necti & plicari. Id quod aſſeverantiùs dicò, quòd in palma dicitur eſſe uterque ſexus. Enimvero dicuntur
Conſtantin. Cæſ. lib. 10. cap. 4. palmarum cultores agnoſcere maſculam palmam, eamque dignoſcere à femina. Et è ſummitate maſculæ detractis floribus, eos imponere capite feminæ; quæ uſque eò dicitur accenſa amore maſculæ, ut talibus floribus capite receptis, ejus ardor ſenſim miteſcat; ipſaque lætior evadat, & optimo ac pulcherrimo fructu
Philoſtr. in Imag. 16. cenſeatur. Ergo & inter marem ac feminam contrahuntur nuptiæ. Et mas ſuis rami veluti brachiis feminam circumplectitur. Et hæc eſt illa πλοκὴ implicatio, & præſagium liberorum apud Artemidorum. Cæterùm corona palmata imitabatur auream radiatam, de
Apul. l. 11. Metam. qua infra dico. Id quod ex Apuleio diſcimus. *Ad manum dextram*, inquit, *gerebam flammis adultam facem. Et caput decorè corona cinxerat, palma candida foliis in modum radiorum proſiſtentibus.* Et hæc de materia & forma Olympicæ coronæ.

CAP. XXII.

CAPUT XXII.

Athletis priùs donabatur virga è palma, quàm corona. Et hæc dicebatur δόσις. Plauſus. Conjectus foliorum. βραβεῖον. Corona cujus manibus imponeretur capiti athletæ.

ANtequam alias certaminum coronas perſequor, priùs dicendum qua ratione coronæ tum in Olympicis, tum in aliis gymnicis agonicis darentur. Itaque ſciendum; poſteaquam præco athletam victorem renuntiaverat, non illico eum donatum fuiſſe corona, ſed arrha quadam coronæ. Ea fuit virga, ſeu ramus è palma, non præmium victoriæ, ſed ſignum. Ariſtidi eſt ſymbolum nempe victoriæ. Et verò judices horum certaminum quandoque vocabant ῥαβδοδότας. ῥάβδον γὰρ σύμβολον τ. νίκης ἐδίδουν τοῖς νικῶσι. virgam enim ſymbolum victoriæ dabant iis qui viciſſent. Et hæc eſt illa δόσις quam Clemens Alexandrinus primò athletis datam memorat, ſcilicet, ſicuti renunciationem aut deſignationem illius athletæ, qui, quòd victor fuerat, corona donandus erat. Hoc ferè exemplo clariſſima illa poëtarum columina Homerus & Heſiodus profitentur ſe à Muſis accepiſſe σκῆπτρον, ut ſi ea virga ſit ſymbolum divinarum dotium quibus uterque præditus fuit. Porrò hanc virgam diſertiſſimus Ariſtides non qualemcunque fuiſſe dicit, ſed cùm multæ ſint, maximè ſpectabilem eſſe virgam Heſiodi. Hanc virgæ dationem ſequebatur ἐπιγερμὸς, incitamentum ſive adhortatio. Deinde κρότος plauſus. Et hoc dicebatur νικητήρια κροτεῖν. Aliquando & ſibila Poſtea, conjectus foliorum, quam vocabant φυλλοβολίαν, & φυλλοβολεῖν, καὶ ἀνθοβολεῖν τοὺς νικῶντας ἀπὸ τῶν παρακειμένων φύλλων, ἢ ἀνθέων ἐπιῤῥιπτοῦντες. conjicere folia, ſive flores in victores è parata materia. Nempe, ut alibi dixi, tales foliorum & florum conjectus accipiebantur pro inſigni argumento gratulationis. Et hoc eſt illud apud Ariſtidem στεφανῶσαι coronatum eſſe, de quo ſupra dixi. Et ita interpretor locum Plutarchi ubi ait, Alcibiadem exeuntem è navi concurſu hominum coronatum fuiſſe. Neque enim ſoli Olympici, ſed & Olympicorum more maximus quiſque vir in publicis gratulationibus hoc foliorum & florum congeſtu experiebatur favorem multitudinis erga ſe. Id quod accidiſſe Pompeio Plutarchus memorat. Multi, inquit, & coronati ſub lampadibus exceperunt & comitati ſunt ἀνθοβολούμενον florum conjectu honeſtatum. Ita cùm Calliſthenes juſſu Alexandri Macedonas ſuper calice luculenter laudaſſet, omnes conſurrexerunt; tum

Ariſtid. de rhet. orat. I.
Etymol. βραβεῖον, & βραβευταὶ, & βραβεῖς.
Clem. Al. lib. 2. pædag. cap. 8.
Ariſtid. π. τ̃ παραφθέγ.
Lucian. char.
Lucian. Harmon.
Xiph. Ner.
Etymol. κότινος.
Plutarch. Alcib.
Plutarch. Pomp.
Plutarch. Alex. Mag.

tum plauſibus & jactu coronarum hominem exceperunt, eodem Plutarcho autore. Agrippa rex Judæorum in ea epiſtola qua periculum Judæorum deprecatur apud Caligulam, ait M. Agrippam

Philo πρεσβ. πρ. Γαί. avum ejus, deductum fuiſſe ad portum ingenti hominum comitatu, atque φυλλοβολούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ἐπ' εὐσεβείᾳ, conjectu foliorum i. florum & corollarum, & admiratione cultum propter pietatem. Ergo conjectum florum & foliorum, ſequebantur plauſus. Id quod de Curione memorat idem Plutarchus. Nam condi-

Plutarch. Jul. Cæſ. tiones, quas ore Curionis Cæſar populo obtulit tanto favore multitudinis exceptæ ſunt, ut univerſorum plauſus ſequutus ſit. Quidam verò, inquit Plutarchus, & coronas in ipſum, ſicuti athletam, & flores conjecerunt. Hoc exemplo milites Teleutiam ducem Lacedæmonium redeuntem Spartam ingentibus ſtudiis proſe-

Xenoph. hiſtor. Græcar. lib. 5. quuti ſunt. Horum alius eum coronavit, hoc eſt, flores & folia in eum conjecit; alius tæniis eum donavit. Qui autem intempeſtivi fuerant, coronas in mare projecerunt, illique omnia bona precati ſunt. Qui ſanè conjectus non tantùm fiebat humana manu, ſed ſæpe divina, quæ eos demonſtrabat qui aut jam viciſſent, aut inibi erant ut vincerent. Id quod accidit M. Lucullo, ejuſque mi-

Plutarch. Sylla. litibus, Plutarcho autore, quos aura ſuavis è proximo prato ſponte conſperſit tanta multitudine florum, ut ſcuta & galeæ iis coopertæ eam ſpeciem hoſtibus præbuerint, quæ Luculli exercitum coronatum demonſtraret. Itaque is athleta, um qui jam donatus eſſet virga, quique univerſorum plauſibus exciperetur, inſuper feſtis hiſce floribus, frondibus, foliis, quæ erant ex oleaſtro, totus conſpergebatur. Quarto demum loco corona donabatur, nempe athleta παρὰ τοῦ βραβευτῆ ab ipſo judice. Porrò hæc corona continebatur generali vocabulo τοῦ βραβείου. quod erat, ὁ παρὰ τῶν βραβευτῶν διδό-

Philo πε. γεωργ. μενος στέφανος τῷ νικῶντι. corona quæ à judicibus dabatur victori. Plutarchus, ἔπειτα ὁ Ζεὺς τῷ Μενελάῳ τῆς μάχης τὸ βραβεῖον ἀπέδω-

Plutarch. Symp. 9. κεν, deinde Jupiter Menelao pugnæ coronam retribuit. Quandoque hæc vox ſignat alia præmia quæ dantur victori præter coronam,

Philo πε. ἄθλ. καὶ Κα. ἱερ. ut in hoc loco, τὰ βραβεῖα καὶ τὸν στέφανον παραχωρῆσαι, &c. ubi diſertim corona diſtinguitur ἀπὸ τοῦ βραβείου. Alioqui βραβεῖον in proprio ſignificatu dicebatur ſceptrum regium. Poſtremò hæc corona ipſis judicum manibus capiti illius ponebatur, quem præco victorem renuntiaſſet. Id quod diſcimus è Pindaro,

Pindar. Oly. od. 3.

ᾧ τινι κραίνων ἐφετμὰς
Ἡρακλέος προτέρας
ἀτρεκὴς Ἑλλανοδίκας βλεφάρων
Αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψόθεν
ἀμφὶ κόμαισι βάλοι, γλαυ-

κόχροα

κόχρμα κόσμου ἐλαίας, τάν ποτε
Ἴστρου ἀπὸ σκιαρᾶν ἔνεικεν
Ἀμφιτρυωνιάδας,
Μνᾶμα τῶν ὀλυμπίᾳ κάλλιστον ἄθλων.

quibuſcunque exequens juſſa Herculis antiqua verus judex certaminis Ætolus vir ſiper palpebras circumpoſuerit comis decus olivæ glauci coloris quam aliquando Iſtri ab opacis fontibns attulit Amphitryoniades, monumentum pulcherrimum Olympicorum certaminum. Alibi idem Pindarus hoc præmium ſimpliciter vocat γέρας.

ἀριστάρματον ... Pindar. Pyth. od. 5.
ὕδατι Κασταλίας
ξενωθεὶς, γέρας ἀμφίβαλε
τεαῖσι κόμαις.

apud aquam Caſtaliæ hoſpitio exceptus præmio evinxit tuas comas. Et hæc quidem fuit priſca illa & prima corona curſus, quæ Olympiæ dabatur athletis victoribus.

CAPUT XXIII.

Unicuique certamini corona fuit attributa. Additamenta primæ inſtitutionis ludorum Olympicorum. Quinquertium quid. Tibicines in pentathlis adhibiti. Quinquertionis partes quæ. Lucta & luctari. Lucta cujus juventum. Utilitates quæ ex ea. Pugilatus. Saltus. Diſcus. Jaculum. De ſingulari athleta, & de quinquertione. Quinquertio quinquertionis antagoniſta. πένταθλος *metaphoricè qui. Tria quinquertioni ad victoriam neceſſaria.* τριακτήρ.

PRæter hanc coronam curſus aliæ ſingulis certaminum generibus attributæ fuerunt, iis quæ in unaquaque harum celebritatum peragebantur, ut pote quinquertio, luctæ, pancratio, pugilatui. Id quod Pindarus exprimit in his verſibus.

οὐ γὰρ ἦν πένταθλον, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ Pindar. Iſth. od. 1.
ἔργματι κεῖτο τέλος. τῶν ἀθρόοις
ἀνδησάμενοι θαμάκις
ἔρνεσιν χαίτας, ῥεέθροισί τε Δίρκας ἔφανεν
καὶ παρ' Εὐρώτα πέλας.

neque enim erat quinquertium, ſed unicuique facto propoſitum erat præmium. quorum [factorum] frondibus confertis redimiti ſæpe comas conſpicui fuerunt & apud fluenta Dirces, & juxta Eurotam. Id quoque diſcimus è Plutarcho, ubi ait, curſoribus non ægrè eſſe ſi non auferunt coronas luctatorum. Quippe ſua quiſque conten- Plutarch. π. ἀ-θυμ.

contentus eſt, eaque lætatur & exultat. Cæterùm non de nihilo à
Plutarch. Plutarcho eſt obſervatum, Quicquid in Olympicis ludis fieret ex-
ſympoſ. 5. tra curſum, id omne eſſe additamentum, ſive acceſſionem primæ
inſtitutionis, & inventum ſequentium ætatum. Cùm ergo præter
curſum de quinquertio, pancratio, lucta, pugilatu, diſco, jacu-
lo, ceſtu, & ſimilibus ago, de priſcorum quatuor ludorum addita-
Pauſan. mentis ago. Quinquertii certamen apud veteres curſui proximum
lib. 5. fuit. Unde datur intelligi quàm priſcum inſtitutum ſit, quamvis,
ut lucta quandoque fuerit intermiſſum, ſed poſtea revocatum.
Ordo quidem horum certaminum ſæpe fuit inverſus; neque ferè,
quicquam certi de eo traditur. Ergo hîc quidem non tam ordini,
quàm fidei rerum mihi inſiſtendum intelligo. Ut hoc agam, πέν-
ταθλον quinquertium eſt certamen gymnicum, quod conſtat è
quinque certaminibus, curſu, lucta, pugilatu, ſaltu, jaculo & diſco.
Ariſtot. Qui his omnibus vicit vocatur πένταθλος, noſtris quinquertio, hinc
lib. 1. *Rhet.* ductus quòd quinquies, hoc eſt, quinque hæc certamina decerta-
Pollux l. 3. vit & vicit. Pentathlum videtur Simonides demonſtraſſe his ver-
c. 30. bis.

Ἀνθολ. Ἴσθμια καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνίκα
lib. 1. Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Iſthmia & Pythia Diophon Philonis filius vicit Saltu, curſu, di-
Ariſtid. ſco, jaculo, lucta. Unde omnium victores per metaphoram ele-
panath. ganter dicuntur pentathli, quo epitheto Ariſtides donat priſcos
Athenienſes, qui virtutibus cæteras omnes Græciæ civitates ſu-
perarunt. Idem alibi aſſimilat reges Perſicos, qui cædibus regnum
Ariſt. εἰς adipiſcebantur, iis qui pentathlo vincunt. Xenophon Ageſipo-
ῥώμην. lin, qui rebus omnibus Ageſilaum vincere nitebatur, vocat
Xenoph. πένταθλον. Cæterùm hæ quinque victoriæ tribus potiſſimùm fa-
hiſt. Græc. ctis continentur, quæ à Plutarcho memorantur his verbis: Pug-
lib. 4. nantium, inquit, primum opus eſt percutere, & cavere. Alte-
Plutarch. rum adverſus eos qui unà ceciderunt, & qui ſunt in manibus uti
ſymp. 2. impulſionibus, & circumagere ſe invicem. Tertium, ut victi fu-
giant, aut victores perſequantur. Quæ quia de omni genere pug-
næ à Plutarcho dicuntur, ea quæ propriè pertinent ad quinquer-
tium ſingillatim perſequar; eumque demonſtrabo qui dignus hac
appellatione cùm ſit, hac quoque corona donatur. Id quod priuſ-
quam aggredior, non omitto id quod à Plutarcho eſt obſervatum,
Plutarch. ſua ætate in pentathlis tibicines adhibitos. Porrò quinquertionis
π. μουσ. partes erant, τρέχειν, ſive δραμεῖν στάδιον καὶ δόλιχον, hoc eſt, ut Ariſto-
teles ait, τὰ σκέλη καὶ ῥίπτειν πῶς, καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόῤῥω, ut Plutar-
chus, μελετᾶν φεύγειν καὶ διώκειν, currere ſtadium & dolichum,

crura

crura quodammodo jacere & movere celeriter & longè; curæ habere fugere & perſequi. Et hæc dicebantur τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου. ea quæ in pentathlo pertinebant ad curſum. Qui hoc præſtabat, dicebatur δρομικὸς, δολιχοδρόμος, ſive δολιχοδρομήσας στάδιον, καὶ σταδιοδρόμος, & ut ſupra dixi, σταδιεὺς & σταδιάρχης. Hîc verò non prætereundum priſcum & vulgatum de his curſoribus dictum, nemo antevertit noviſſimis ipſorum, neque eos qui omnino deficiunt, ſed quos victoriæ proximos videt. Hoc eſt nullum decus eſt antevertere ignavo curſori. Sed illa demum vera laus eſt, & indiſputabilis victoria. quæ prope partam victoriam eripit antagoniſtæ ſuo. Ergo is renuntiatur victor qui eſt ἐν ἀγαθοῖς ἄριστος οὐκ ἐν δειλοῖς ἀριστεὺς, ἐν ἀσθενεστάτοις ἰσχυρός. inter bonos optimus, non inter meticuloſos præſtans, inter infirmiſſimos fortis. Neque etiam, ut ſupra ex eodem Ariſtide dixi, datur ſymbolum victoriæ illi qui paulùm evectus eſt in ſtadio, ſed qui prætergreſſus eſt antagoniſtam. Et hæc quidem fuit prima victoria quinquertionis. Secundo loco ejus erat διαπαλαίειν, καταπαλαίειν, προσκαταπαλαίειν, luctari, eluctari, hoc eſt, non dejici aut proſterni, ſed luctando adverſarium proſternere. Certè luctam, Platone autore, veriùs dixeris μαχητικὴν καὶ βιαστικὴν, ἢ ἀμιλλητικὴν τέχνην, pugnatricem, violentam, ſive vi prementem, quàm contentioſa martem, ubi ſcilicet, corpora corporibus committuntur, ideoque; dicebatur certamen viri fortis. Enimvero de hac, ut de aliis artibus, extiterunt ſcripta Protagorea. Lucta fit in cœno & pulvere, quia ibi eſt συμπλοκὴ & ὠθισμός. implicatio & impulſio, nempe cum athleta antagoniſta. Neque enim hîc loquor de priſca illa herôum lucta quam audebant committere cum feris; ubi ſubibant reboantes ferociſſimos tauros, eorumque ſummis cornubus audaces manus admovebant, ubi eos frænabant, aut etiam decollabant, ac ne vulnerati quidem cedebant. Uſque eo talibus eos exerceri juvabat quæ ſunt ſupra meditationes militares. Neque item hîc memoro luctas Cupidinum ubi ludibundi alius alium proſternit, & manus mollicellas illi admovet ſicuti eum ſuffocaturus, & ſi in hoc conatu, crura illi deficiunt. Alter autem quamvis delicatulus non detrectat certamen, ſed erigit ſeſe in pedes, & aperit alteri manum qua propè ſuffocatur, id quod dum agit, torquet ſibi digitum. Quo digiti dolore percitus mordicus arripit aurem alterius palæſtritæ. Id quod alii cupidines ſpectatores hujus agonis ægrè ferentes, eum qui luctæ leges prætergreſſus morſu injurio antagoniſtam petierat, pomis lapidant. Valeant iſta & his ſimilia. Nos hîc de virili lucta agimus. Quæ, ſcilicet, erat imitatio pancratii in quo, ut infra dicam, laudabatur

Xenoph. hiſt. Græc. lib. 7.
Pollux lib. 3. cap. 30.
Ariſtid. πανηγυρ. ἐν Κυζ. π. τοῦ ναοῦ.
Tyr. Max. διαλ. κδ.
Plato in Soph.
Philoſtrat. in Heroic.
Philoſtrat. Heſt.
Philoſtrat. in Cupidinibus.

ſtrangulatio. id eſt manus cervici aut gulæ illius admovebatur, qui
Phil. πε. γυμν. dejectus eſſet, uſque eò ut is videretur ſuffocari. Certè hujus luctæ
præcipui geſtus & conatus erant, utramque manum acriter ac fortiter intendere in caput & in faciem adverſarii, & ſicuti ferro hæc & alia ſuffodere ac refringere. Hujus item certaminis utilitates apud
Lucian. de gymn. Lucianum deſcribit Solon his verbis; Quotquot illorum, dejecto in terram vultu luctantur, & ſecurè procidere, & promptè exſurgere eâdem diſcunt opera, ut & tenaciter amplecti, & loco movere, & præfocare, & in altum ſuſtollere poſſint adverſarium. Quiſquis hæc omnia feliciter præſtaret, ὅταν ἦν ἐν λαβαῖς, quando adverſario implicitus erat, dicebatur, παλαιστὴς, καὶ ἀγωνιστὴς, καὶ ὁ πα-
Philoſtrat. in imag. λαιστικός. Cæterùm Palæſtram Mercurii filiam ajunt inveniſſe hoc genus exercitationis, cui ab ipſa nomen πάλη lucta. Tertia loco
Plutarch. M. Cat. quinquertio debuit πὺξ παίειν, pugnis cædere, καὶ ὦσαι τῇ πληγῇ, & impellere plaga, id eſt, feriendo; καὶ παραβάλλεσθαι, καὶ βλέπειν ἐναν-
Demoſth. Philipp. I. τίον, depellere & contra aſpicere. Unde ſcitè admodum Demoſthenes exprobrans Athenienſibus ipſos eſſe imitatores barbarorum luctatorum, ait: Ut barbari pugiles dimicare ſolent, ita vos bellum geritis cum Philippo. Etenim ex illis is qui ictus eſt, ictui ſemper inhæret. Quòd ſi eum alibi ferias, ibi ſunt manus: at ictum evitare,
Q. Calab. lib. 4. neque ſcit neque vult. Pugilatus exemplum eſt apud Q. Calabrum lib. 4. Pugilis ergo opus eſt, inferre ictus & cavere. εὐζώνῳ τῇ κεφαλῇ πυκτεύειν expedito, id eſt, leviter armato, aut etiam nudo capite cer-
Philoſtrat. tare Tunc dicitur πύκτης, καὶ πυκτικὸς, καὶ πληκτικὸς. Quarto loco quinquertio debuit πηδᾶν ſalire, & tunc eſt πηδητικὸς aſſultim in-
Philo. πε. γεωρ. grediens, ſive ἅλλεσθαι ſaltando evadere, ſive μήκιστα ἐξάλλεσθαι quàm longiſſimè ſalire, dicebaturque ἁλτικὸς ſaltui aptus, agilis. Et in
Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτευτ. hoc certamine is vincebat qui ſigna prætergrediebatur. Quinto & ultimo loco, quinquertiones partes fuerunt δίσκον ſive σόλον ἀφεῖναι, ἐκπέμψαι, ἐκρίψαι, δισκεύειν, δίσκῳ ἀποφέρεσθαι, diſcum mittere, emittere, projicere, diſco exerceri, diſco evehi, cujus exercitatio-
Q. Calab. lib. 4. nis exemplum eſt apud Q. Calabrum, ubi diſcus is qui fuerat Antæi, dein Herculis, poſtea Telamonis, tandem in funere Achillis, fuit
Philo. πε. τ̃ Καϊν. præmium Ajacis. Hoc certamen Philo videtur ob oculos ponere iis verbis quæ hoc ſignant; Hoc accidit athletæ pugilatum aut pancratium pro victoria & coronis certanti. Hic enim inlatos ictus altera manu repellit, ac cervicem huc illuc circumagens cavet ne ici poſſit. Sæpe verò & erigit ſeſe in ſummos pedes; ſeque rurſus ita comparat & contrahit, ut per inane irriti ſiunt ictus adverſarii, eumque eò redigat, ut ſit affinis illi qui pugnat contra larvas. Huic exercitationi videtur adnexum fuiſſe ἀκόντιον jaculum. Certè Horatius de his ita junctim loquitur, ut diſci & jaculi non duo certamina, ſed

unum

unum faciat. ——*ſæpe diſco* *Horat. lib.*
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito. *1. Carm.*
Qui ex his omnibus certaminibus victor rediiſſet, hunc, inquam, vocabant quinquertionem. Hic advertendum, etſi laus quinquertionis maxima fuit, tamen ſingulas ejus victorias ſi penſiculatè æſtimentur, minimè adæquaſſe eas quæ ſingulorum athletarum propriæ erant. Nam ſingularis athleta, idemque victor ſummum laudis adipiſcebatur, veluti is qui eſſet ὕπακρος, in ſummo, & callentiſſimus eorum omnium quæ ad ſuum certamen pertinerent, ſive ea eſſet lucta, ſive pugilatus, ſive aliud. Quinquertio quidem omnium victor erat: Sed minùs videbatur εἰς τὴν ἑκάστου ἀκρίβειαν διαπεπονηκέναι, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι. in eo elaboraſſe ut ſingula [exercitii genera] ſciret, ſed omnia mediocriter attigiſſe. Hoc quoque notandum, Quinquertioni antagoniſtam fuiſſe non ſingularem athletam, ſed utique alium quinquertionem. Et hic eſt ſenſus Platonici loci, ubi confertur is qui verè ſit philoſophus, cum illo qui hanc aut illam artem profitetur. ἆρα ἐννοῶ οἷον λέγεις τὸν φιλόσοφον ἄνδρα. δοκεῖς γάρ μοι λέγειν οἷον ἐν τῇ ἀγωνίᾳ εἰσὶν οἱ πένταθλοι πρὸς τοὺς δρομέας, ἢ τοὺς παλαιστάς. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τούτων μὲν λείπονται κατὰ τὰ τούτων ἆθλα, καὶ δεύτεροί εἰσι πρὸς τούτους. τῶν δὲ ἄλλων ἀθλητῶν πρῶτοι καὶ νικῶσιν αὐτούς. Intelligo, videlicet, qualem philoſophum dicas. Videres enim dicere ejuſmodi, quales in certamine ſunt quinquertiones reſpectu curſorum vel certatorum. Etenim illi his cedunt in illorum certaminibus. Aliorum autem athletarum ratione primi ſunt, & vincunt eos Ac ſi dicat, illi in ſingulis accipiunt τὰ πρωτεῖα, prima præmia: iſti in ſingulis τὰ δευτερεῖα ſecunda. Cæterum qui cæteris aliqua re præſtabant, illi metaphoricè dicebantur πένταθλοι. Hujus generis fuit Democritus Abderites, qui, autore Suida, quòd omni artium & doctrinæ genere eſſet excultus, hoc nomine fuit honeſtatus. Nec tamen quinquertio functus his omnibus, quæ dixi, omnia quæ ad victoriæ decus pertinent, peregerat. Nam quò virtus ejus eſſet exploratior, ei neceſſe fuit infligere tres ictus antagoniſto ſuo, nempe in pugilatu. Et hoc illud eſt quod vocabant ἀποτριάξαι, ſive ἀποτριάσαι, τοῦτ' ἐστὶ τρεῖς πληγὰς δοῦναι, ut ait Heſychius. Ut Pollux, ἐπὶ πεντάθλου νικῆσαι, in pentathlo vincere. Et hoc quoque fuit proprium Olympicorum ludorum, ut diſcimus è Platone, ubi agit de tertia victoria ejus qui ſit philoſophus. Hæc igitur duo, inquit, ſibi invicem ita ſuccedunt. Et juſtus bis injuſtum vicit. Hoc verò etiam perſpice, tertium locum, Olympicorum ritu, Jovi ſervatori & Olympio tribui. Ariſtides, ubi acerbè invehitur in Platonem, ei exprobrat quod tertiò navigaverit in Siciliam, ac per deridiculum eum aſſimilat iis qui generali appellatione vocantur παλαισταί.

Horat. lib. 1. Carm. od. 8. — *Plato in Ερα.* — *Suid. πένταθλος.* — *Heſych. ἀποτριάξαι.* — *Pollux lib. 2. cap. 30.* — *Plato lib. 9. de Rep.* — *Ariſtid. κοινὴ ἀπολογ.*

Nam bis errore ductus ad Dionyſium profectus fuerat. At tertio planè ad tyrannum, & tyrannicam domum. Quaſi dicat eum functum eſſe munere quinquertionis. Porrò qui hos tres ictus inflixerit, Æſchylo eſt τριακτήρ.

Æſchyl. Agam.

> ὃς δ' ἔπειτ' ἔφυ, τρια-
> κτῆρος οἴχεται τυχών.

qui ibi natus eſt, abit victori‹u›m trium ictuum inflictu adeptus. Ibi enim interpres τὸ τριακτῆρος exponit νικητοῦ victoris, ex metaphora τῶν ἐν τοῖς πεντάθλοις ἀποτριαδιζόντων [lego ἀποτριαζόντων] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, eorum qui in pentathlis tres ictus inferunt ſpe victoriæ. Hinc τριαχθῆναι, inquit Suidas, λέγουσιν οἱ παλαιστρικοὶ ἀντὶ τρὶς πεσεῖν, ἢ τὸ τρὶς προχειρότατα νικηθῆναι στάδιον, δίαυλον, δόλιχον. E quo loco diſcimus, in curſu quoque neceſſe fuiſſe ter vincere, quomodo in pugilatu tres ictus inferre. Et hoc quoque illud eſt quod Plutarchus ait, ubi agit de principatu literæ α, quòd tribus, nempe ictibus, quemadmodum pentathli ſupereſt & vincit. Ac ſi dicat, α, qualibet ratione eſſe vocalem victricem aliarum, quibus omnibus ipſa tres ictus infligit, ut victores quinquertii adverſariis ſuis, & omni genere certaminum. Milonem fuiſſe quinquertionem veriſimile eſt. Nempe ſunt qui tradant, eum obiiſſe victorem omnium certaminum.

(Margin: Suid. τριαχθῆναι. — Solin. c. 4.)

CAPUT XXIII.

De corona quinquertionis. Degener athletica. Corona luctæ. Plura de lucta. Pugilatus. De diſco & jaculo. Pancratium.

QUinquertii præmium fuit corona, hoc eſt ſummum omnium præmiorum. Accipiebat, inquit Pollux, virgam palmæ, aut ipſam palmam, nempe ut ſupra dixi, ſymbolum victoriæ. Præconis voce renuntiabatur, & celebrabatur. Dein corona redimiebatur. Et hoc totum vocabant στεφανηφορίαν. Cæterùm quanti fuerit corona è quinquertio parta, hinc licet æſtimare, quòd Athenienſis Callippus ab adverſariis quinquertii coronam pretio avertiſſe convictus, ingenti pecunia multatus eſt, ex qua, videlicet Jovi erecta fuerunt ſex ſigna. Enimvero Pindarus docet, nihil tam arduum, neque tam rarum fuiſſe quàm obtinere victoriam quinquertii, quæ conjuncta cum victoria ſtadii ante Xenophontem data ſit mortalium nemini.

(Margin: Pauſanias lib. 5. — Pindar. Ol. od. 13.)

πεντάθλῳ

πεντάθλῳ ἅμα
σταδίου νικῶν δρόμον. ὃν
ἀντεβόλησεν τῷ ἀνὴρ
θνατὸς οὔπω τις πρότερον.

una cum quinquertio ſtadii vincens curſum. Quæ non conſequutus eſt vir mortalis unquam prius. Itaque ut quinquertionis victoria ſi non cæteris victoriis præſtitit, at certè paucis inferior fuit, ita veriſimile eſt hanc coronam in ſummo prætio fuiſſe, certè nulli dignitate ceſſiſſe, veluti illam, quæ ut omnes victorias, ita omnes coronas una repræſentabat. Niſi fortè exiſtimare libeat, quinquertionem omnibus coronis donatum fuiſſe. Id quod & genus victoriæ videtur poſtulare, idemque licet ſuſpicari è verbis Plutarchi de Arato loquentis qui quoque fuit, quinquertio, ὥστε, inquit, καὶ πένταθλον ἀγωνίσασθαι, καὶ στεφάνων τυχεῖν, adeò ut & quinquertium decertaverit, & coronas adeptus ſit, nempe unicuique victoriæ debitas. *Plutarch. Arato.* Sed, ut dixi, mihi quidem uſque adhuc res non ſatis eſt liquida. Et verò ſæpe adverti, res celeberrimas à ſcriptoribus omitti. Nempe, quarum rerum cognitio eſt pervulgata, harum ſcriptio videtur eſſe ſupervacua, Ita fit, ut dum ſcriptores operæ ſuæ parcunt, poſteritati parum conſulant. Illorum temporum ſcriptores, ut video, ſatis habuerunt ſi quatuor certaminum coronas deſcriberent, omiſſis cæteris, ea potiſſimùm ætate, qua athletica & gymnica cœperunt degenerare, & abire in κακοτεχνίας, ut eas Galenus nominat. *Galen. ad Thraſ.* Hujus degeneris athleticæ exemplum peti poteſt è Plutarcho, ubi memorat Theagenem quendam mille ac ducentas coronas collegiſſe *Plutarch. πολιτ. παραγγ.* ὧν συρφετὸν ἄν τις ἡγήσαιτο τοὺς πλείστους, quarum plurimas quis exiſtimare poſſit farraginem, ac ſicuti coacervationem futilium, nulliuſque pretii coronarum. Hujuſmodi exercitationes, quales introduxerant Antæus & Cercyo tum Epeus aut Amycus in pugilatu, Plato improbat ut inutiles. *Plato lib. 7. de leg.* Nec ſolùm fuerunt inutiles, ſed interdum & turpes, cujuſmodi illa eſt quam Æſchines Timarcho exprobrat his verbis; *Æſchin. in Timarch.* Iſte autem non olim, ſed nuper aliquando abjecta veſte nudus toto corpore pugilem agebat in concione & quidem corpore ob ebrietatem & petulantiam ita malè, turpitérque affecto, ut homines cordati oculos velarent, verecundantes Reipub. vicem quæ talibus conſultoribus uteretur. Sequitur lucta multum diſſimilis priſcæ illi, quam Plato facit partem τῆς γυμναστικῆς, cujus altera pars eſt ὄρχησις ſaltatio. *Plato lib. 7. de leg.* Utrique pueros aſſueſcere vult. Sed πάλην luctam vult eſſe eam quam ipſe vocat ὀρθὴν rectam, quamque adeò his verbis deſcribit; Quæ verò ex recta lucta à cervicum, & manuum, & laterum motu, cum contentione, & decora membrorum conſtitutione adhibentur, ad conſentaneum robur, & ſanitatem com-

parandam, ea profectò, ut ad omnes vitæ partes utilia, nequaquam ſunt prætermittenda. Sed & magiſtris & diſcipulis præcipiendum eſt, ut illi quidem hoc amicè & liberaliter largiantur, hi verò gratis animis amplectantur. Infra quoque hanc luctam bellicæ pugnæ cognatam firmat. Eamque pugnæ cauſa diſcendam ait, non pugnam luctæ gratia ſuſcipiendam. Nempe luctator exercebat ſe ad omnes motus corporis eos, qui in bello ſunt neceſſarii. Minimeque mi-
Ariſt. ὑπ. τῶν τεσσαρ. rum eſt, ſi hac de cauſa lucta exiſtimata eſt non ſolùm ἀρχαιότατον antiquiſſimum, verùm etiam πανουργότατον τῶν ἀθλημάτων vaferrimum è certaminibus. Neque enim luctator ſeſe incautè præbebat
Æſchin. in Cteſiph. & Ariſtid. in Panathen. colluctatori ſuo, ſed cautè & ſcienter declinabat declinanda, donec victoriæ locum reperiret. Idque in hoc certamine præcipuè fuit ad-
Philo π. μέθ. vertendum, quod priuſquam athletæ implicarentur, de loco & ſtatione contendebant. Mox ita pugnabant, ut aliquantum reſpirarent. Quo facto, πάλιν ἐπαποδύονται τοῖς αὐτοῖς ἀγωνίσμασι, rurſus
Philo π. βι. Μωσ. ineunt eadem certamina. Alibi Philo Ægyptios comparans athletis ait, διαπνεύσαντες δὲ ἡμέρας ἐπ' ὀλίγον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀθληταὶ, &c. Cùm verò paulùm reſpiraſſent ab ultione, quemadmodum
Philo π. καταστάσ. ἀρχ. in certaminibus athletæ, collectis viribus, &c. Idem alibi, ἀθλητοῦ τρόπον οὐκ ἐωμένου διαπνεῦσαι καὶ συλλέξασθαι δύναμιν εἰς ἑτέραν ἀγωνίας ἀρχήν. in modum athletæ cui non permittitur reſpirare & colligere vires ad inſtauraudam pugnam. Cæterum de antiquitate certant curſus & lucta, quia utrumque homini connaſcitur. καὶ γὰρ ὁ ταχὺς, inquit Ariſtoteles, ἰσχυρός ἐστιν, Celeritas & robur cognatæ dotes ſunt bonæ naturæ. At etiam luctæ natales inde ſunt, quod, ut Donatus ait, Veteres ante uſum ferri & armorum, pugnis & calcibus, & morſibus, corporumque luctatione certabant.

Lucret. l. 5. *Arma antiqua manu, ungues, denteſque fuerunt.*

Hinc quoque videmus quàm ſint affines pugilatus & lucta, quorum utrumque brachiorum vi, manibuſque peragitur. Certè Phœnix cùm juvenes hortatur ad pugilatum, diſertim monet ut manus conſerant,

Q. Calab. lib. 4.
ἀλλ' ἄλλοι νέοι ἄνδρες ἐπενθύνεσθε ἄεθλον
χεῖρας ὑπ' ἀλλήλοισι δαήμονας ἰθύνοντες,
πυγμαχίης, καὶ θυμὸν ἰήνατε Πηλείωνος.

Verum alii juvenes accingite vos ad certamina, Manus vobis directè intentantes gnaras pugilatus, & manes Pelidæ exhilarate. Sed quòd pugilatus certatur contractis manibus, hoc eſt pugnis, eſtque lucta periculoſior, pugiles etſi maximè cupiunt, non ſinunt judices implicari. Certè Græci eum qui manu promptus eſſet, vo-
Plutarch. Marcello. carunt τῇ χειρὶ πλήκτην, manu pugilem, ut loquitur Plutarchus in laudatione Marcelli. ἦν γὰρ τῇ μὲν ἐμπειρίᾳ πολεμικὸς, τῷ δὲ σώματι ῥωμα-

ῥωμαλέος, τῇ δὲ χειρὶ πλήκτης, τῇ δὲ φύσει φιλοπόλεμος. Erat enim experientia bellicoſus, corpore robuſtus, manu pugil, at natura cupitor belli. Eadem ferè tribuit M. Catoni, παρεῖχε δ' αὐτὸν ἐν ταῖς μάχαις τῇ μὲν χειρὶ πλήκτην, τῷ δὲ ποδὶ μόνιμον καὶ βέβαιον. γαῦρον δὲ τῷ προσώπῳ. *Plutarch. M. Cat.* Præbuit autem ſe in pugnis manu quidem pugilem, at pede ſtabilem & firmum, vultu verò hilari. Alibi ab eodem manu prompti & pedibus celeres vocantur πλῆκται καὶ ποδώκεις. *Plutarch. M. Craſſo.* Pugilis quidem motus talis erat, ut aliud athleta peteret & monſtraret, aliud minitaretur. Has ob cauſas Hercules apud Euripidem pugilatum & luctam majoribus præmiis donari ait,

Euripid. Alceſt. actu 5.

τὰ μὲν γὰρ κοῦφα τοῖς νικῶσιν ἦν
ἵππους ἄγεσθαι, τοῖσι δ' αὖ τὰ μείζονα
νικῶσι πυγμὴν καὶ πάλην βουφόρβια.
γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετ'. ἐντυχόντι δὲ
αἰσχρὸν παρεῖναι κέρδος ἦν τόδ' εὐκλεές.

Et enim qui in levioribus vincebant, Iis equos abducere licebat. Rurſus qui graviorum certaminum victores erant, nempe pugilatu aut lucta, boves accipiebant. Unà autem ſequebatur mulier. Quod egregium præmium cùm ſors mihi objiceret, turpe erat negligere. Ipſe Hercules ob victoriam in lucta partam contra Antæum, à Mercurio coronatus eſt in hoc à Diis miſſo. *Philoſtrat. in Imag.* Sed, quod omnibus aliis antiſtabat præmiis, pugiles, ſicuti alios victores ſcriptis encomiis celebrari mos fuit. *Simonides*, inquit Quintilianus, *cum pugili coronato carmen quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegata ei pecuniæ pars eſt.* *Quintil. inſtit. orat. lib. 10. cap. 11.* Diſci & jaculi certamina ſunt rudimenta & exercitamenta duritiæ, & laborum militarium, quæ autore Apolline ſuperbiunt. His certaminibus non tam coronæ propoſitæ fuerunt, quàm alia quædam præmia quibus nomen νικητήρια, ἐπιχείρια, γέρα, ἀθλήματα, ἆθλα καὶ ἔπαθλα. Pancratium fuit certamen quod conſtabat è duobus, lucta & pugilatu. ὁ δὲ [verba ſunt Ariſtotelis] θλίβειν καὶ κατέχειν [τὰ σκέλη] παλαιστικός, ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ πυκτικός, ὁ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις παγκρατιαστικός. qui comprimere & continere [ſcit] crura, palæſtrita. Qui autem ictu impellere, pugil: qui hiſce utriſque, pancratiaſtes [dicitur.] Diſertim Plutarchus ait, ὅτι μέμικται τὸ παγκράτιον ἔκ τε πυγμῆς καὶ πάλης δῆλον. *Plutarch. ſympoſ. probl. 2.* Manifeſtum eſt pancratium miſceri è pugilatu & lucta. Videtur tamen lucta & pancratium ſeparatim fuiſſe certata; *Xenoph. in conv.* ut in illo loco ubi Xiphilinus tradit Aurelium Elicem inſignem athletam, qui omnes antagoniſtas ſuperaret, voluiſſe ſimul certare lucta & pancratio; & utroque in ludis Capitolinis viciſſe. *Xiphil. Abit.* Cui virtuti & felicitati cùm Elæi inviderent, ne is quod ajunt, ab Hercule octavus eſſet; in ſtadium nullum vocarunt palæſtritam, quamvis id genus certaminis eſſet in

albo cæterorum. Cæterùm pancratii victor dicebatur παγκρατιαστὴς, ſive νικηφόρος τοῦ παγκρατίου. Opus ipſum παγκρατιάζειν. & καταπα-
Philo περὶ δικ. γκρατιάζειν, cujuſmodi eſt illud Philonis, καταπαγκρατιάζειν τοὺς ἐλάττους ταῖς δυνάμεσι, proſternere inferiores viribus. Porrò ut ſupra dixi, ſimilitudine quinquertii eum qui omni doctrinæ genere excultus cæteris antiſtaret, vocatum fuiſſe quinquertionem, ita hîc quoque moneo, eos qui diſputando plurimùm poſſent, dictos fuiſſe pancratiaſtas. Qua de re extat inſignis apud Platonem locus, ubi Socrates loquitur de duobus adoleſcentibus pugnacibus, id eſt, acribus & acu-
Plato in Euthy. tis diſputatoribus. Omnigena, inquit, illi ſapientia præditi ſunt. Et hactenus quidem ignorabam illos eſſe pancratiaſtas. Hi enim profectò ad omne pugnandi genus inſtructi ſunt; & in omni ratione valde permixti; non quemadmodum Acarnanes illi fratres pancratiaſtæ. Illi enim corpore tantùm pugnare poſſunt. Hi verò primùm & corpore maximè valent, & eo genere pugnæ quo cuilibet licet evadere ſuperiori. & paulo poſt, Priori quidem tempore iſtarum tantùm rerum facultate valebant. Nunc verò ad ſummum cumulum pancratiaſtæ arti finem impoſuerunt, id eſt, eximiæ illi decertandi facultati. Cæte-
Solin. cap. 4. rùm huic quoque victoriæ fuit propoſita corona, quam Syracuſanus Lygdamus tertia & triceſima Olympiade primus ex Olympico certamine reportavit. In Iſthmicis quidem hæc corona fuit myrtea, ut
Pollux l. 2. infra dico. Hîc, monitore Polluce, advertendum, in pancratio fuiſſe genus quoddam meditationis, cui nomen ἀκροχειρισμός. Id cujuſmodi fuerit, uberiùs exponit Suidas, ubi dicit, ἀκροχειρίζεσθαι εἶναι πυκ-
Suid. ἀκροχειρίζεσθαι. τεύειν ἢ παγκρατιάζειν πρὸς ἕτερον ἄνευ συμπλοκῆς, ἢ ὅλως ἄκροις ταῖς χερσὶ μετ' ἄλλου γυμνάζεσθαι, καὶ ἀκροχειρίτης οὕτω καλούμενος. eſſe luctari aut pancratio certare adverſus alterum ſine implicatione, aut omnino ſummis manibus cum alio exerceri. Hic vocatus eſt ἀκροχειρίτης. Fuit ergo ἀκροχειρισμὸς genus luctæ, quæ non totorum corporum complexu peragebatur, ſed tantùm manibus collatis & conſertis. Hujus luctæ mentio eſt apud Platonem, atque adeò apud Platonizan-
Plato Alcib. Philo ὅτι πᾶς σπουδ. ἐλεύθ. tem Philonem: Jam aliquando, inquit, vidi in certamine pancratiaſtarum illum qui infert plagas manibus pedibuſque, omnes ictus dirigendo, nihilque omittendo eorum quæ pertinent ad victoriam, ea tandem deſperata denique ſtadio exceſſiſſe incoronatum. At illum qui fuit verberatus ab firmitate carnis denſatum, rigidum, ſolidum, verè plenum ſpiritus athletici, per omnia nervoſum, ſicuti lapideum & ferreum, nihil propter plagas remittentem, conſtantia & firmitate patientiæ deſtruxiſſe adverſarii vim uſque ad victoriam conſummatam. Cæterùm certare manibus collatis in hoc genere rarum fuit & advertendum. Nam alioqui in pancratio totis corporibus, totiſque viribus certabant. τὸ παίειν ἀλλήλους ὀρθοστάδην, παγκρατιάζειν λεγόμενον,

ζειν,eos qui erecto ſtant corpore,ac ſemet verberibus mutuis onerant pancratio decertare dicimus,inquit Lucianus.Ideo Pindarus fortitudinem pancratii vocat laborioſam, —— σε δ' ἀλκὰ

Παγκρατίου τλάθυμος ἀέξει.

Te autem fortitudo pancratii laborioſa promovet. In pancratio ut fuit ἀκροχειρισμὸς;ita quoq; laudatus fuit τραχηλισμὸς,ſtrangulatio. Id quod quid eſſet,ſupra interpretatus ſum.Porrò ut vocabulo Olympionici demonſtrabatur ille inſignis athleta qui Olympiæ viciſſet,ita quoque multum dignitatis continebatur hac voce ὁ παγκρατιαστὴς, eaque ſignabatur illuſtris ille & advertendus athleta pancratii victor, ut apud Xenophontem Arcas Antiochus ὁ παγκρατιαστής. Pancratiaſtes elegantiſſimè deſcribitur apud Philoſtratum in Arrichione.

Lucian. de gymnaſ.
Pind. Nem. od. 5.
Lucian. Lexiphane.
Xenophont. hiſt. Græc. lib. 7.
Philoſtr. in Imag.

CAPUT XXV.

De autore ludorum Pythicorum. Ludi Pythici inſtituti ad exemplum Olympicorum. Acceſſiones ludorum Pythicorum. νόμος πυθικὸς, & de ejus partibus. Hymni & peaniſmus. Apollo φίλαθλος. Certamina poëtarum. Athleta in Pythicis nudi, muſicis exceptis. Materia corona Pythica primùm fuit eſculus. Poſtea laurus. De ſingulari lauro è qua nectebantur hæ coronæ. Fortè & hæc corona fuit è palma. Palma & corona junctim data. Poma palmæ. Hæc quoque corona facta eſt aurea. Quanti fuerit Pythica corona.

OLympicam celebritatem proximè ſequitur Pythica. Hos ludos Diomedes rediens è Troja in honorem Apollinis inſtituiſſe dicitur, quòd ſævitiam ejus tempeſtatis effugiſſet qua cæteri Græci conflictati fuerant. Hæc Pauſanias. Alii eos ad Agamemnonem referunt. Alii ab ipſo Apolline hos ludos inſtitutos firmant propter occiſum ſive enormis nequitiæ hominem, ſive enormis magnitudinis ſerpentem. In his eſt Ovidius,

Pauſan. in Corinth. lib. 2.
Etymol. πύθεια.

Hunc [Pythionem] *Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante niſi in damis, capreiſque fugacibus uſus
Mille gravem telis exhauſta pene pharetra,
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomita ſerpentis nomine dictos.

Ovid. lib. 1. Metam.

Clemens Alexandrinus ſerpentem tantùm agnoſcit. Pythiæ quidem draco Pythius, inquit, colitur, & ſerpentis panegyris celebrantur Pythia. Alii rem omnem ad Amphyctiones autores referunt, nempe,

Clem. Al. exhort. ad Græc.
Strabo l. 9.

nempe, equeſtre certamen & gymnicum, in quibus corona eſſet præmium. Ipſum quidem certamen, ut & Ovidius ait, vocarunt *Plutarch. πε. φυγ.* Pythia; & Delphis celebrabatur, quomodo Eleuſinæ ea quæ dicebantur μυςήρια, Argis τὰ διονύσια, Corinthi Iſthmia. Hi ludi inſtituti ſunt anno tertio Olympiadis XLVIII. ad exemplum Olympi- *Pauſan. in Phoc. lib. 10.* corum, quadrigis exceptis. Etſi ibi quoque, inſequenti ætate quadrigis eſt certatum. Pindarus,

Pindar. Pyth. od. 2.

ὔμμιν τόδε τᾶν λιπαρᾶν ἀπὸ Θηβᾶν
φέρων μέλος ἔρχομαι,
ἀγγελίαν τετραορίας ἐλελίχθονος.
εὐάρματος Ἱέρων ἐν ᾇ κρατέων,
τηλαυγέσιν ἀνέδησεν Ὀρ-
τυγίαν στεφάνοις.

vobis hoc fertilibus à Thebis afferens carmen venio, nuntium quadrigarum quatientium tellurem. In quibus Hiero curru felix, victoria potitus latè ſplendentibus redimivit Ortygiam coronis. *Strabo l. 9.* Hiſce ludis, hoc eſt, certamini equeſtri gymnico acceſſerunt illa quæ proponebantur iis qui hymnum, hoc eſt pæana in Apollinis honorem cecinissent, quos citharœdos, cithariſtas, tibicines, fidicines nominant Hæc Strabo; ſed quæ diſtinctiùs traduntur à Plu- *Plutarch. ſymp. probl. lib. 5.* tarcho. Quippe is ſermones hac de re in his ipſis ludis habitos referens, ait, quædam ibi addita aut adſcita poſt primam inſtitutionem, ex cujus præſcripto tantùm admittebatur αὐλητὴς Πυθικὸς, καὶ κιθαριστὴς, καὶ κιθαρῳδὸς. Tragœdus quidem excludi non potuit, *Plutarch. πε. μουσ.* pluribus agminatim ingredientibus. Ergo ipſe Plutarchus Terpandrum in κιθαρῳδικῇ excelluiſſe ait, qui Pythia ordine quater vicerit. De hoc ipſo Terpandro paulò ante dicit, eum, cùm ſit citharœdarum cantionum poëta, ex præſcripto legis, ſuis & Homericis verſibus cantilenas circumponentem, canere in certaminibus. Itaque in Pythicam celebritatem irrepſerunt illa omnis generis ἀκροάματα, non inſuavi quidem varietate, & illo loco indigna. Quæ tamen ſenſim excluſerunt priſcam illam, frugalem, & planè muſicam quæ judicibus non parum negotii præbebat; ex qua deniq; multa odia illorum qui ſuperati eſſent, exoriebantur. Et hoc quidem genus muſicorum primùm ſine ullo carmine ſuaves ſonos reddebat. Et hic erat is qui dicebatur νόμος πυθικὸς, cujus nominantur quinque partes, anacruſis, ampera, catacelеuſmus, jambi & dactyli, ſyringes. Hæc Strabo paulò diverſus à Polluce, qui aliter nominat has, quinque *Pollux. lib. 4. cap. 10.* partes τοῦ πυθικοῦ νόμου αὐλητικοῦ. Sunt enim πεῖρα, καταχελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. Has quoq; ſingulas partes idem Pollux, cujuſmodi fuerint, interpretatur. Siquidem hoc totum negotium nihil aliud fuit, niſi interpretamentum ejus pugnæ, quam Apollo inſti-

inſtituit adverſus draconem. Et quidom in πεῖρᾳ, tentamine, inquit, diſpicit locum, ſi eſt dignus certamine. At in cataceleuſmo provocat draconem. In Jambico verò pugnat. Poſtea introducti ſunt hymni in honorem Apollinis, & conſuetus ille παιανισμὸς, ἰὴ παιὰν, ut Homerus loquitur, ἰὴ παιήων. Nempe ibi cantu certabant ad citharam, cantu ad tibiam, & ipſis per ſe tibiis. donec, retentis aliis certaminibus, aulædorum ars rejecta; quòd ſic animum inducerent, ab illis neſcio quid cani triſtis & infauſti. Ipſe Apollo perhibetur φίλαθλος καὶ φιλόνεικος, cupiens certaminis & victoriæ in cithara, in cantu, in jactu diſci, in pugilatu. Ipſe, quamlibet Deus diducitur in ſtudia, adeſtque certantibus fautor, ac τὰ πρωτεῖα dat iis à quibus colitur; quomodo ſuperborum, nec ipſum precibus adeuntium ictus avertit à ſcopo. Meritò ergo Athenienſes huic numini gymnaſium ſponte conſecrarunt. Delphi quoque Apollini pugili, Cretenſes & Lacedæmonii curſori rem divinam faciunt. Cui numini æmulus Nero ea quæ in Pythiis agebantur ad ſe magis quàm ad Deum pertinere putabat. Nempe, eò vecordiæ proceſſerat, ut exiſtimaret, Apollinem non audere ſecum neque cithara, neque carmine certare. Certè Philoſtratus memorat eum, relicta Roma, in Græciam profectum ſeſe ſubjeciſſe præconiis Olympicis & Pythicis; atque adeò viciſſe Iſthmica certamina. Porro ejus & victoriæ, & præconia erant citharœdica, Olympiæ quoque vicit tragœdos; taleſque coronas, ut alibi dico, cupidiſſime ambivit. Cæterùm hi ſunt illi ludi, in quibus inclyta illa poëtarum certamina peragebantur. Poëticam, inquit Plutarchus, non dicimus feram illam, neque item hanc novitiam quæ nuper acceſſit ad ſacra certamina, ſed illam, quæ olim adipiſcebatur coronas victrices. Alibi quoque memorat, Soſiclem Coronæum Pythiis ludis victorem fuiſſe poëtarum. Alibi ait, Philemonem Comicum & Alexin in ſcena qui certaſſent, coronatos animam exhalaſſe. Idem quoque paulò poſt tradit, autoribus Eratoſthene & Philocoro, Polum tragœdum, qui eſſet natus annos ſeptuaginta, paulò ante finem vitæ, intra quatuor dies decertaſſe octo tragœdias. Agatho ille apud Platonem prima tragœdia, id eſt primo tragœdiæ certamine vicit, & ſequenti die ſacrificavit ἐπινίκια, id eſt victoriæ vota reddidit. Id quod priſco more factitatum fuiſſe, hinc fides, quòd & Homeri & Heſiodi talia certamina celebrantur. Ajunt ipſos, inquit Tzetzes, certaſſe, & Heſiodum victorem fuiſſe, certamen proponente, verſuſque ipſorum judicante Panide rege. ex his, inquam, certaminibus Heſiodum victorem rediiſſe, coronatum, atque alio præmio donatum eſſe, nempe tripode. Etſi hanc exiſtimationem acriter confutat Tzetzes, qui Homerum

Homer. hymn. in Apoll.

Plutarch. Symp. 8.

Lucian. Ner. ſeu de foſſa Iſth.

Philoſtrat. vita Apoll. lib. 4.

Plutarch. Symp. probl. lib. 5.

Plutarch. Symp. probl. lib. 2.

Plutarch. ſi ſen. Reſp. admin.

Plato in Symp.

Tzetz. in Heſ. lib. 1.

Tyr. Max. διαλ. β. tum Heſiodo multò antiquiorem facit, & præſtantiorem, Et hæc dicebantur ἐπινίκια ἄσματα; quæ omnibus admirationem aut excitarent, aut adimerent. Nec verò ſua tantùm ſcripta poëtæ deferebant ad certamen, verùm etiam aliena, dummodo acritatem ingenii, & doctrinæ opes in illis emendandis promptiſſent. Certè *Quintil. Inſtit. orator. lib. 10.* Quintilianus eſt autor, *Athenienſes permiſiſſe poſterioribus poëtis ut Æſchyli fabulas emendatas in certamen deferrent.* Eaque ratione non paucos ait fuiſſe coronatos. Hîc adnotandum, cæteros athletas, ſcilicet, præter poëtas, ad Pythica certaminà deſcendiſſe nudos. Ibi enim & pugilatu, & curſu, & quadrigis certatum fuiſſe, præter alia teſtimonia, docent verſus Ovidii quos *Pindar. Pyth. od. 1.* paulò poſt cito. Nec mirum, ſi tanta fuit horum ludorum celebritas, ut Pythiam Pindarus vocaverit στεφάνοισιν ἵπποισί τε κλυτὰν, coronis equiſque inclytam. Coronam Pythicam credibile eſt primò nexam fuiſſe ex eſculo. Cauſa eſt apud Ovidium loquentem de Pythiis.

Ovid. lib. 1. Metam.

> *Hic juvenum quicunque manu, pedibuſue, rotave*
> *Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.*
> *Nondum laurus erat, longoque decentia crine*
> *Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.*

Etſi eſculus propriè eſt arbor Jovi dilecta, ut diſertim Virgilius tradit loquens de arboribus.

Virgil. lib. 2. Georg.

> *Pars autem poſito ſurgunt de ſemine, ut alta*
> *Caſtaneæ, nemorumque Jovi quæ maxima frondet*
> *Eſculus.*

Certè hic ipſe poëta hujus arboris proceritatem, firmitatem, diuturnitatem alibi laudat.

Virgil. lib. 2. Georg.

> *Eſculus in primis, quæ quantum vertice ad auras*
> *Æthereas, tantùm radice in Tartara tendit*
> *Ergo non hyemes illam, non flabra, neque imbres*
> *Convellunt, immota manet, multoſque per annos*
> *Multa virûm volvens durando ſæcula vincit.*

Ælian. Var. hiſt. lib. 3. Inventa demum lauru, coronas Pythicas conſtat fuiſſe laureas, Aelianus cauſam tradit propter quam victori in Pythicis ludis corona datur è lauro Tempica. Theſſali ajunt, Apollinem ex mandato Jovis purgatum, cùm Pythonem ſerpentem jaculis interemit, qui etiam cùm ibi eſſet oraculum, Delphos habebat. Ergo coronatum ex hac lauro Tempica, & ramo in dextram ſumpto ex hac ipſa lauro veniſſe Delphos Jovis & Latonæ filium, & oraculum occupaſſe. Eſt etiam ara in eo ipſo loco in quo coronatus eſt, & ramum abſtulit. Proinde etiamnum nono quoque anno Delphi nobiles pueros mittunt, & unum ex ipſis architheoron. Hi advenientes

nientes & magnificè ſacrificantes apud Tempe, & nexis ſibi ex ea lauro coronis, qua tunc Deus etiam amans coronatus eſt. & paulò poſt; Atque hinc eſt, quod etiam in Pythiis ex hac lauro coronæ victoribus dantur. Illud notandum, non artifici manu has coronas à Delphicis adoleſcentibus fuiſſe nexas, ſed ſibi quemque ſuam propria manu nexuiſſe ex illa arbore quæ inibi eſſet, quemadmodum illi quoque apud Philoſtratum adoleſcentuli, quorum quiſque στέφανον αὑτῷ πλέκει παρὰ τοῦ λειμῶνος τοῦ ἐν τῷ ἕλει, coronam ſibi plectit apud pratum quod eſt in palude. Scio dubitatum, an hæ coronæ eſſent è palma. Id quod Soſis apud Plutarchum ſuſpicatur, dum ait, primum Theſeum in Delo inſula abſcidiſſe ramum ſacræ palmæ, quæ & ſpadix dicta. Et hoc quidem ait Praxitelem dicere. Sed & illud quæri, qua de cauſa Theſeus abſciderit ramum hujus palmæ, non lauri, non oleæ. Vide, inquit, ne palma ſit, Πυθικὸν νικητήριον, Pythicum victoriæ præmium. Siquidem & inibi Amphictyones primùm in honorem Dei lauro & palma victores condecorarunt; ſive etiam Deo non lauros, neque oleas, ſed palmas ſuſpenderunt. Privatis quidem judiciis palma alicui tradita unà cum corona, erat luculentum teſtimonium eximiæ illius & ſingularis doctrinæ qua cenſebantur illi qui ad hæc certamina accedere audebant. Ea re Herodes rhetor palmam & coronam ſibi à quodam, qui in certamine victor fuerat, allatam, modeſtia, ſcilicet, præpeditus non accepit, ſed utramque ei remiſit. Solon apud Lucianum, ait, iis qui in hiſce ludis victores fuerint proponi mala ſeu poma, nempe ex iis quæ Deo [Apollini] ſunt ſacra, qui haud dubiè eſt fructus palmæ, Ergo non quidem ipſa palma propriè eſt Πυθικὸν νικητήριον, ſed ipſa poma enata è palma. Quem Luciani locum interpretes parum intellexit. Hanc quoque coronam, ut alias, veriſimile eſt, è frondea factam fuiſſe auream. Id ut ita credam, adducor his verbis Pindari, ubi coronas Pythicas vocat fulgidas.

Philoſtrat. συνθήρας.
Plutarch. ſymp. probl. lib. 8.
Plutarch. ſymp. probl. lib. 8.
Plutarch. ſymp. probl. lib. 8.
Lucian. de Gymn.

Pindar. Pyth. od. 2.

εὐάρματος Ἱέρων ἐν ᾇ κρατέων
τηλαυγέσιν ἀνέδησεν Ὀρ-
τυγίαν στεφάνοις.

In qua curru felix Hiero victoria potitus latè ſplendentibus redimivit Ortygiam coronis. Et alibi,

Pindar. Pyth. od. 3.

τοῖς μὲν διδύμας χάριτας
εἰ κατέβαν, ὑγίει-
αν ἄγων χρυσέαν
κῶμόν τ' ἀέθλων Πυθίων
αἴγλαν στεφάνοις,
τοὺς ἀριστεύων Φερένι-
κος ἕλε Κίρρᾳ ποτέ.

Ad quem ſi deſcendiſſem geminas gratias afferens, ſanitatem auream, & hymnum certaminum Pythicorum, qui eſſet ſplendor coronis quas fortiſſimè omnium ſe gerens Pherenicus [equus ejus] conſequutus eſt apud Cirrham aliquando. Tanti fuit præeſſe his ludis, ut adnotatum fuerit, Hippodromum ſicuti rem ingentis prærogativæ obtinuiſſe, ut bis inibi præſideret. Tanti quoque fuit hæc corona, ut Sicyoniis numen prædixerit, civitatem opus habere flagellatoribus, quòd Teletian puerum, qui Pythicam coronam meruiſſet, eo honore fraudaſſent. Hanc quoque coronam Nero urbem ingrediens dextra manu tenuit, cùm capite, ut ſupra dixi, Olympicam gereret.

Philoſtr. Hippo.

Plutarch. πε. τȣ͂ ὑπὸ τȣ͂ θεȣ͂ βραδ. τιμωρ.

CAPUT XXVI.

Nemea. Leo Nemeus. De autore Nemeæ celebritatis. Nemea unde dicta. Jupiter Nemeus. Alia exiſtimatio circa originem Nemei conventus. Lucus Nemeus. Stadium, quadriga, pancratium in Nemea. Apium coronamentum Nemeum. De apio & pinu. ἀφίοις ϗ ἀπίοις.

PYthicam celebritatem & coronam ſequitur Nemea. Hoc nomine fuit vicus Achaiæ haud longè ab Argis, ſic dictus à leone Nemeo, quem ibi Hercules interemit. Cujus rei monumentum, ſpolium feræ, corpori tutamen geſtavit, quomodo Jupiter pellem capræ acceptam pro ſcuto habuiſſe dicitur. In proximo fuit ſpecus, nempe receptaculum leonis;

Etymol. Νεμέα & German. in Comm. Ara. phæn. German. in comment. ad Ar. phæn.

—— ex quo
Formidatus Nemees ager.

Stat. lib. 3. Sylv.

Hanc Virgilius vocat rubem;

—— tu Criſſea mactas
Prodigia, & vaſtum Nemea ſub rupe leonem.

Virgil. 8. Æneid.

Totus locus dictus eſt χλιωναί. Hac de cauſa hanc Nemeorum panegyrim non minùs quàm Olympicam referunt ad Herculen autorem. In his eſt Tertullianus, qui irridens mollitiem Herculis in feminam mutari, ait, *Nemea certè, ſiquis loci genius, ingemebat. Tunc enim ſe circumſpexit leonem perdidiſſe*, hoc eſt, & ſpolium leonis, & ipſum tanti ſpolii geſtorem. Hujus item alio loco hæc ſunt verba, *Proinde Olympia Jovi, quæ ſunt Romæ Capitolina. Item Herculi Nemea; Neptuno Iſthmia.* Ipſe Hercules apud Statium Nemeam agnoſcit ut ſuam,

Etymol. χλιωναί. Tertull. lib. de pall.

Tertull. lib. de ſpect.

Nec mihi plus Nemeæ, priſcumque habitabitur Argos.

Stat. lib. 3. Sylv.

Cæterum

Cæterùm hæc eſt illa ipſa Nemea, in quam juſſu Jovis Mercurius evolavit, & Argum interfecit. Nemeam dici volunt ἀπὸ τῶ νεμο-μένων ἐκεῖσε βοῶν, à bobus ibi paſtis, qui erant Junonis. Aut à filiis Danai, qui eum locum ſorte inter ſe partiti ſunt. Certè locus vocabatur τὰ Νέμεια apud Plutarchum, αὐτοὶ ᾗ τὰ Νέμεια καταβάντες εἰς Ἄργος ἦγον. ipſi verò deſcendentes Nemean, Argos ducebant. Cæterùm ne quis huc ſe nominis error inſinuet, monent ſcriptores aliam in Theſſalia urbem fuiſſe cui nomen Νέμεια. At in Peloponneſo fuit leo Nemeus, è quo proſtrato, ut cœpi dicere, fluxit inſignis hæc Nemea celebritas. Inibi fuit inſigne templum Jovis, cui Nemeo nomen. Huic Argivi ſacrificabant, & in ejus honorem athletis certamina proponebant. Is dicebatur Nemeorum conventus, qui ad exemplum Olympici quinto quoque anno celebrabatur. Et hæc quidem eſt receptiſſima exiſtimatio hujus inſtituti. Aliud quoque reperio. Quippe memorant Adraſtum, unà cum iis qui Thebas oppugnatum iverant, veniſſe ad Nemeam, ubi Heſiphile Ophiten Lyci regis filium in ſervitute alebat. Hæc rogata ab his ducibus ut aquam monſtraret, ne puerum humi deponeret, in apio altiſſimo quod ad fontem erat, eum occuluit. Ibi draco puerum, dum ipſa ducibus aquam præbet, exedit. Draconem Adraſtus & cæteri interfecerunt, ludoſque funebres, eoſdemque quinquennales puero inſtituerunt. Hunc puerum Clemens Alexandrinus vocat Archemorum, cui juſta facta ſunt; ejuſque funebrem orationem ait appellari Nemeam. Hinc eſt, quod Artemidorus dixit, coronam Nemeam eſſe dicatam certamini ſepulchrali, quod in illorum numero eſſet quos vocabant ἀγῶνας ἐπιταφίους, ubi decurrebant in honorem illorum qui bello periiſſent. Hoc cenſet Statius, ut apparet ex his verſibus qui ſunt in epicedio in patrem.

Lucia. in Dial. Deor. *Etymol.* *Νεμέα & Νεμεαῖον.* *Plutarch. Ag. & Cleom.* *Etymol. ἀπίσας.* *Hygin. fab. 74.* *Clem. Alex. exhor. ad Græc.* *Artemid. lib. 1. cap. 79.* *Pollux. l. 8.*

> *Illic & Siculi ſuperaſſem dona ſepulchri,*
> *Et Nemees lucum, & Pelopis ſolennia trunci.*

Stat. in epic. in patr.

Hujus generis fuit illud quod decurſum fuit trecentis Lacedæmoniis, quem decurſum interfectorum parentes ſpectarunt. Porrò hunc locum, ſive eſt ager, ſive vicus, Nemeus, Pauſanias, & Pindarus, & Statius nominant lucum; credo, quo ei major accedat veneratio.

Plutarch. π. τ. Ἡρ. κακοηθ.

> ὁ δ᾽ ἀνὴρ
> καταβολὰν ἱερῶν ἀγώνων
> νικαφορίας δέδεκ]
> πρῶτον Νεμεαίου
> ἐν πολυϋμνήτῳ Διὸς ἄλσει.

Pindar. Nem. od. 2.

hic quoque vir fundamentum ſacrorum certaminum victoriæ

Pindar. Nem. od. 3. ſumpſit primùm in Nemeæo multùm decantato Jovis luco. Nemeam quoque Pindarus vocat βαθυπέδιον profundos campos habentem. Alia multa inventa ſunt in honorem hujus loci. Video apud *Plin. lib. 35. cap. 4.* Plinium Nemeam in tabula pictam, & *ſedentem ſuper leonem palmigeram ipſam, adſtante cum baculo ſene, cujus ſupra caput tabula bigæ dependet.* Quia omnia certaminum genera in illis quatuor celeberrimis Græciæ conventibus peracta conſtat, certè Nemeæ quoque bigis & quadrigis eſt decertatum. Pindarus nominat ſtadium Pythicum, quò athletæ nudi veniebant, in his verſibus,

Pindar. Pyth. od. 11.

Πυθοῖ δὲ γυμνοὶ ἐπὶ
σάδιον καταβάντες ἤλεγξαν Ἑλ-
λανίδα στρατιὰν ὠκύτατι.

Pythiæ nudi in ſtadium cùm deſcendiſſent, dedecorarunt Græcanicam turbam [ſua] velocitate. Ita quoque Plato nominat ſta- *Plato in Theag.* dium Nemeæ. Hic aliquando, inquit, inſtitutum ſuum de adeundo ſtadio illo Nemeo mihi communicavit. Pindarus quoque nominat coronam pancratii in Nemea, qua donatus fuit Pythias Lamponis filius.

Pindar. Nem. od. 5.

—— διαγγέλ-
λοισ' ὅτι Λάμπωνος υἱὸς
Πυθέας εὐρυσθενὴς
νικῇ Νεμέοις παγκρατίου σέφανον.

Stat. lib. 3. Sylv. Plutarch. Philopœm. nuntians quod Lamponis filius Pytheas prævalidus emeruit in Nemeis pancratii coronam. Denique omnia certamina, quamlibet ardua, ibi habebantur. Hinc eſt, quod Statius vocat Nemeam atrocem,

Cedat atrox Nemee.

Enimvero Plutarchus eſt autor, in hac Nemea celebritate à Philopœmene editos fuiſſe ludos planè militares, hoc eſt, qui referrent ſpeciem ordinatæ, ac incedentis phalangis, ſervatis numeris, additaque celeritate & robore. Ipſum quidem Philopœmenem, citharœdis certantibus, ſpectandum ſe in ſpectaculo præbuiſſe ſecum habentem adoleſcentes in veſtibus militaribus cum anteriori veſte purpurea, florentes vi corporum ac ætate. Illam omnem ſpeciem omnium oculos convertiſſe in Philopœmenem; eumque & plauſu & ingenti lætitia exceptum. Cæterùm Pindarus meminit floris coronarum Nemearum.

Pindar. Iſthm. od. 6.

—— ἐν Νεμέᾳ
μὲν πρῶτον ὦ Ζεῦ τὶν ἄωτον
δεξάμενοι σεφάνων.

apud Nemeam enim primùm ô Jupiter tuarum florem adepti coronarum. Idem alibi dicit Nemeam habere pulchra folia,

ἄγραν

ἄραντο γὰρ νίκας ἀπὸ παγκρατίου, Pindar.
τρεῖς ἀπ' Ἰσθμοῦ, τὰς δ' ἀπ' εὐφύλλου Νεμέας Iſthm. od.
ἀγλαοὶ παῖδές τε καὶ μά- 6.
τρωες.

Reportarunt igitur victorias è pancratio, tres ab Iſthmo; illas autem à Nemea folia pulchra habente illuſtres filii & avunculi. Nec mirum, ſi ludos Nemeos idem Pindarus vocat amabiles,

ἦλθε τοι Νεμέας Pindar.
ἐξ ἐρατῶν ἀέθλων Nem. od. 6.
παῖς ἐναγώνιος.

venit Nemeæ ex amabilibus ludis adoleſcens certaminum ſtudioſus. *Lucian. de gymnoſ.* Cæterùm qui in his ludis victor fuiſſet, is apio, ut Lucianus & Pauſanias ajunt, coronabatur. *Pauſan. in Arcad. l. 8.* Hoc ipſum alii tradunt. Atque adeò hæc ſunt verba Plinii, *Honos ipſi in Achaja coronare victores ſacri certaminis Nemeæ.* *Plin. lib. 19. cap. 18.* & Artemidorus diſertim tradit, σελίνῳ ἐν Νεμέᾳ τοὺς νικῶντας στεφανοῦσι. apio in Nemea victores coronari. *Artemid. lib. 5. c. 7.* Tertullianus quoque autor eſt, *Herculem nunc populum capite praeferre, nunc oleaſtrum, nunc apium.* *Tertull. de cor. mil.* Quorum verborum hic eſt ſenſus, Quandoque Herculem coronari populo, ut propria arbore; oleaſtro, ut autorem & uictorem ludorum Olympicorum; apio, ut inſtitutorem, & editorem Nemeorum. Id quod etſi verùm eſt, tamen apium eſt quoque coronamentum Iſthmicum, ut infra dicam. Et verò Plutarchus, ubi agit de apio, & pinu, tradit pinum fuiſſe patrium coronamentum certaminum; ſed apium è Nemea ſumptum, quò propter Herculem inductum fuerat. *Plutarch. ſymp. probl. lib. 5.* Quod autem prævaleret, pinum obſcuraſſe. Sed proceſſu temporis, ait, hanc ipſam pinum, patrium & familiare præmium, rurſus revocatam majori gloria refloreſcere. Hæc Plutarchus; de quibus infra fuſiùs dico, ubi ago de corona Iſthmica. Poſtremò obſervandum, locum, ſive carcerem unde equi in curſum Nemei certaminis emittebantur, peculiari dictione vocatum fuiſſe ἀφέσεις καὶ ἀπίους, ſi credimus Etymologico. *Etymol. ἀπίους.*

CAPUT XXVI.

Cur apium ſit coronamentum Nemeum. Apio equi & paſcuntur & ſanantur. Apium ſymbolum victoriæ. Apium ἑλεόθρεπτον, *paluſtre, udum. Corona conviviales ex apio. Apium pratenſe & hortenſe. Apium proculcatum revireſcit. Apium vivax, pulchrum, virens, flexibile. Apium unde prognatum.*

CAuſa quæri poteſt ob quam apium eſt coronamentum Nemeum. Ego ſi non poſſum veras, veriſimiles dicam. Invenio,

Nemeas equas Junonis, à quibus ibi paſcentibus loco nomen inditum, apio, cujus ibi copia erat, fuiſſe paſtas. Invenio quoque Da-
Etymol. naum qui Nemeam poſſedit, cùm filias elocaret, certamen decur-
στάδιον. rentem oſtendiſſe procis metas, in quibus provenerat apium, quod excerpſit is qui curſu cæteris anteverterat. Ergo apium, quod quidem fuit ſymbolum illius victoriæ, manaſſe ad poſteros. Neque verò apium tantùm fuit pabulum equarum Junonis, ſed & illarum omnium quæ in Nemeis ludis decurrebant. Neque mirum, ſi pabulum velociſſimi animalis qui ſua celeritate victoriæ cauſa eſſet, uſurpari cœpit pro ſymbolo, atque adeò pro ipſo præmio victoriæ. Et quidem equi bellatores apud Homerum apio paſcuntur.

Homer. —— ἵπποι δὲ παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος
Iliad. β. λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἐλεόθρεπτόν τε σέλινον
ἕστασαν.

equi verò apud currus proprios unuſquiſque lotum comedentes,
Plutarch. in paludeque nutritum apium, ſteterunt. Nec apio tantùm paſcun-
ſymp. pr. lib. 5. tur equi, ſed & ſanantur. Certè Achilles ille Homericus diſcipulus Chironis, idemque medicinæ ſcientiſſimus non viris tantùm, ſed & ipſis jumentis conſultum cupiens poſt alias herbas injicit illis
Nicand. apium. nec ſine ratione, ſed quia otioſi equi plerunque laborant
ther. 47. & ibi ſchol. pedibus, cui morbo apium eſt remedium aptiſſimum. Et vero Nemeum apium à Nicandro connumeratur inter theriaca medicamenta. Diciturque Nemeum, quia id genus herbæ in Nemea inventum. Vocaturque à Nicandro ἀείφυλλον ſemper habens folia, quòd illa nunquam amittit, οὐ γὰρ φυλλορροεῖ. Quid, quod non ſolùm jumenta, ſed & ipſi homines apio curantur? Periculosè ægrotantes, inquit Plutarchus, dicimus opus habere apio. Ideoque volebant
Nicand. σέλινον εἶναι σύμβολον ἀνεπιτήδειον, apium eſſe ſymbolum incom-
ther. modum. Quia verò Homerus, & Homeri imitatione Nicander vocat apium ἐλεόθρεπτον altum apud paludes, Horatius imitatione Homeri illud quoque vocat udum.

Horat. lib. *quis udo*
1. carm. od. 36. *Deproperare apio coronas,*
Curatve myrto?

Ex quo Horatii loco diſcimus, & ipſas coronas conviviales plexas fuiſſe ex apio. Cui accedit alter ejuſdem Horatii locus, ubi invitat Phyllidem ad lætitiam,

Horat. lib. *Eſt mihi novum ſuperantis annum*
4. Carm. *Plenus Albani cadus; eſt in horto*
od. 10. *Phylli nectendis apium coronis.*

Quibus in verſibus apium eſt hortenſe, cùm apud Homerum ſit paluſtre. Id quod minimè mirabitur is qui cogitabit in Aſia, &

in regionibus Orientalibus eſſe pratenſia, paluſtria & promiſcua illa ipſa quæ in Occidente ſæpe ſunt hortenſia & rara, nec niſi curatè culta in hortis feliciter proveniunt. Ergo alibi apud Homerum hoc ipſum apium eſt pratenſe,

> Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου *Homer. Odyſſ. ε.*
> Θήλεον.

Circum verò prata mollia violæ & apii florebant. At in Græcia apium fuit hortenſe. Certè Moſchus enumerans aliquot herbas hortenſes, in his cenſet τὰ χλωρὰ σέλινα viride apium. Lucianus quoque apium facit hortenſe, ubi ait, capillos muliebres, eos qui offunduntur circa aures & tempora, eſſe multò criſpiores quàm apium in pratis. οἱ δὲ παρ' ὦτα καὶ κροτάφους πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι οὐλότεροι σελίνων. Hinc natum proverbium, οὐδ' ἐν σελίνοις, non in apio. Nempe in ſummitatibus, ſive ora compitorum, ἐν τοῖς λεγομένοις περικήποις apium & rutam plantabant. Accedunt aliæ, & quidem minimè vulgares dotes quibus apium commendatur. Nam cùm floret, tunc verò proculcatum & protritum majori auctu revireſcit, τὸ σέλινον, inquit Theophraſtus, ἐὰν σπαρὲν καταπατηθῇ, καὶ κυλινδρωθῇ, ἀναφύεσθαι φασὶν οὖλον. Apium ſi ſeminatum proculcatum & cylindro contuſum fuerit, renaſci ajunt criſpum. Hinc aliud ejus epithetum. Nam Horatio eſt vivax.

Moſch. in epitaph. Bion. eidyll. 3. *Lucian. Amor. ἐν περιμ.* *Plutarch. ſymp. probl. lib. 7. Theophraſt. lib. 2. de plant.*

> *Neu deſint epulis roſæ,*
> *Neu vivax apium, neu breve lilium.* *Horat. lib. 1. carm. od. 36.*

Dicitur & pulchrum. Certè paſtor ille apud Theocritum de ſua pulchritudine nihil humile ſentiens, ait ſibi circùm tempora capillos, ſicut apium, fuiſſe fuſos.

> Καὶ γὰρ ἐμοί τι πάροιθεν ἐπαύθει ἁδύ τι κάλλος *Theocrit. βουκολ. eid. 11.*
> Ὡς κισσὸς ποτὶ πρέμνον, ἐμὰν δ' ἐπύκαζεν ὑπήναν·
> Χαῖται δ' οἷα σέλινα περὶ κροτάφοισι κέχυντο.

Etenim mihi priùs emicabat grata quædam forma ſicut hedera circa arboris ſtirpem, meamque ornabat barbam. Capilli autem velut apium circum tempora fuſi erant. Quibus ex verſibus Lucianus mutuatus eſt locum quem paulò ante citavi. Vocatur quoque virens, ut apud eundem Theocritum, *Lucian. Amor.*

> Καὶ θάλλοντα σέλινα, καὶ εἰλιτενὴς ἄγρωστις. *Theocrit. ὑλάσ. eidyl. ιγ.*

Et apium virens, & criſpa agroſtis. Dicitur & flexibile, ac proinde aptum vinciendo, ſeu redimiendo capiti. Theocritus,

> Χ' ἁ στιβὰς ἐσσεῖται πεπυκασμένα ἔς τ' ἐπὶ πᾶχυν. *Theocrit. θαλυσίοι. eidyll. ζ.*
> Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Et thorus denſatus erit ad cubitum uſque Cnyza, aſphodelo, & flexibili apio. Et quòd apium eſt flexibile, ex eo corona fundit ſe circa caput, ut in illo verſu quem paulò ante citavi,

Χαῖται δ' οἷα σέλινα περὶ κροτάφοισι κέχυνται.

Vitgilius ttibuit ei gracileis comas, nempe, quæ facilè plectuntur in ambitum, unde coronamenta:

Virg. in Mor. *Inde comas apii gracileis, rutamque virentem*
Vellit, & exiguo coriandra trementia filo.

Apud eundem Virgilium Linus ille,

Virgil. eccl. 6. *—— divino carmine paſtor.*
Floribus, atque apio crines ornatur amaro.

E quo verſu, tum ex illis quæ ſupra dixi, colligimus, apiaceæ coronæ aliquando inſertos fuiſſe flores. Non omiſerim priſcam de apio exiſtimationem. Quippe volunt eſſe natum è Corybantico ſanguine: *Clem. Alexand. exhortat. ad Græc.* Ea rè ſacerdotes Corybantum vetant in menſa apponi apium cum tota radice, *ὁλόῤῥιζον ἀπαγορεύουσι σέλινον ἐπὶ τραπέζης τιθέναι*, inquit Clemens Alexandrinus.

CAPUT XXVII.

Iſthmici ludi unde dicti. Et quando celebrati. De origine horum ludorum. Cur à poëtis Iſthmos dicatur lachrymabilis. Iſthmici ludi inſtituti in honorem Neptuni. Corona Iſthmica è pinu. Diogenes in ludis Iſthmicis pinu coronatus. Cur pinus ſit coronamentum in his ludis. Pinus coronamentum Neptuni & Liberi. Apium quoque probo fuiſſe coronamentum Iſthmicum.

QUarto loco numerantur Iſthmici ludi, & corona Iſthmica. Hi ludi ita vocati ſunt ab loco ubi celebrabantur, hoc eſt, Iſthmo Corinthiorum. Singulis annis celebrari ſolitos conſtat *Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4.* ex eo loco Xenophontis ubi is memorat, Ageſilaum & exſules Corinthios Neptuno ſacrificaſſe, & certamen celebraſſe. Celebrarunt, inquit Argivi, digreſſo Ageſilao, de integro Iſthmia. Itaque hoc anno fuerunt qui bis in certaminibus victi ſunt, & alii qui bis victores ſunt pronuntiati. *Scholiaſt. in alexiph. Nicand. Pauſan. lib. & lib. 2. Strabo l. 8. Etymol. ἀθυρμάτων. Plutarch. ſymp. lib. 5. probl. 3. Lact. lib. 1. de fal. relig. cap. 21. Lucian. in Dial. Deor.* Cæterùm utraque exiſtimatio viguit, nempe hos ludos Neptuno ſacros fuiſſe, & Melicertæ. Et hunc quidem Melicerten puerum, ajunt fuiſſe filium Inûs; illum ipſum cui poſtea Palæmoni nomen qui his ludis cauſam dediſſe dicitur. Id quod quà ratione acciderit, non omnes omnino ſcriptores conſentiunt, nempe Pauſanias, Strabo, autor Etymologici, Plutarchus, Lucianus, Lactantius, qui hoc factum narrant, paulùm ſunt alii ab aliis diverſi: tamen in hoc videntur conſentire, hunc puerum Melicerten, unà cum matre de ſaxo Moluride in mare præcipitem datum, ab Delphine exceptum, & in Iſthmum Corinthiorum fuiſſe delatum. Id quod Clemens Alexandrinus vocat

σκύ-

σκύβαλον ἐλεεινὸν τῆς θαλάσσης, miſerabile excrementum maris. Ibi *Clem. Alex. exhort. ad Græc.*
cùm puerum Siſyphus expoſitum inveniſſet, eum contumulaſſe, & hoſce ludos in ejus honorem inſtituiſſe. Hinc fortaſſe manavit epithetum, quo Statius Iſthmum donat. Eum enim vocat Lachrymabilem, quòd propriè hi Iſthmici ludi eſſent ἐπιτάφιοι, funebres, *Lucian. Ner. ſeu de fos. Iſthm.*

——cedat lachrymabilis Iſthmos, *Stat. lib. 3.*

Sed hîc quidem minimè prætereundum id quod à Plutarcho omnis antiquitatis ſcientiſſimo obſervatum eſt. Et verò is diſtinguit ludos in honorem Melicertæ inſtitutos ab Iſthmicis ſpectaculis. *Plutarch. Theſ.* Nam Melicertæ fiebat, inquit, inibi ſacrum noctu, potiùs quàm certamen aut ſpectaculum, aut conventus generalis. ergo hoc illud eſt quod apud Corinthios Iſthmici ludi ſicut apud Argivos Nemei, dicuntur fuiſſe duplices. *Inepp. Juliani. Plutarch. Theſ.* Cæterùm ipſe Plutarchus his ludis Iſthmicis autorum facit Theſeum, qui eos inſtituit in honorem Scironis, dum ejus cædem expiat. Idque eum ait feciſſe æmulatione Herculis, à quo Olympica certamina inſtituta fuiſſe diximus. Hîc advertendum, in Iſthmicis fuiſſe legem ut neque comœdia quiſquam certaret, neque tragœdia. Cui tamen legi Nero vim fecit. *Lucian. Ner. ſive de foſſa Iſthm.* Horum ludorum tanta fuir celebritas, ut, nè Corintho quidem exciſa, fuerint intermiſſi. Atque adeò vel in ipſo urbis excidio, Sicyoniis, ut eos faciendos curarent mandatum. atque adeò in publicis actis nominabantur, ſicuti celebres quidam rerum agendarum termini, veluti in pactis & conditionibus pacis quæ cum Philippo facta eſt, Senatus decrevit ut rex præſidia deduceret ex urbibus ante Iſthmicam Panegyrim. *Polyb. eccl. delegat.* Enimvero in frequentia illa Iſthmica Titus ejuſdem Senatus decreto voluit liberare Græciam. *Strabo l. 8.* Inibi dicitur fuiſſe templum Neptuni circumdatum luco ex arbore pinu, nempe ubi hæc certamina peragebantur. *Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4.* Certè eo menſe quo hi ludi edebantur, Argivi ibidem Neptuno ſacrificabant. Ipſa corona Iſthmica dicitur fuiſſe è pinu, autoribus Luciano, Pauſania, Plinio, cujus hæc ſunt verba, *Pinea corona victores apud Iſthmum coronantur,* *Lucian. de gymnaſ. Plin. lib. 15. c 10.* Apud Plutarchum quidam diſſerit, pinum non eſſe peregrinum neque novum, ſed patrium, & priſcum coronamentum Iſthmiorum. *Plutarch. ſymp. lib. 3. probl. 3.* Alibi quoque apud Plutarchum mentio fit pinus Iſthmicæ, & cupreſſus Creticæ. *Plutarch. ſymp. lib. 1. probl. 2.* Huc accedit quod pueri Melicertis, ad quem autorem horum ludorum originem, ut dixi, quidam referunt, corpus fuit inventum πίτυι περισεσωρευμένον pinu ſcatens, ſive coopertum. *Clem. Alex. ſtrom. lib. 1.* Diogenem Cynicum Dion Chryſoſtomus memorat in Iſthmicis ludis pinu fuiſſe coronatum. *Dion de Iſthm. orat. 9.* Et verò ad eum miſſu illorum qui ludis præfecti eſſent, venit quidam qui ipſum hanc coronam ponere juſſit. Cui

 Dioge-

Diogenes, Ego verò multos viei præclaros antagoniſtas, non cujuſmodi ſunt iſta mancipia, quæ hîc quidem lucta, diſco, curſu vincunt; ſed longè acriores, paupertatem, exilium, contemptum, iram, animi ægritudinem, cupiditatem, timorem, omniumque pernicioſiſſimam voluptatem, cui vix quiſquam in univerſa Græcia non eſt obnoxius. Hanc enim è tot millibus Perſarum, Medorum, Syrorum, Macedonum, Athenienſium, Laconum extra unum me vicit nemo. Num etiam vobis videor indignus qui geſtem hanc pineam coronam? Hæc iis, quorum juſſu huc veniſtis, renuntiate. Atque adeò quòd Iſthmica corona evinctus incedo, hinc quoque ſcitote Iſthmicos ludos dein fore illuſtriores. Addit *Lucian. vitar. auct.* Lucianus hoc ipſum memorans, ipſum Diogenem, quantum huc ſpectat æquaſſe ſe Herculi. Milito, inquit, ut ille, adverſus voluptates non juſſus, ſed ſponte. Simili ferè exemplo, & metaphorico *Clem. Alex. Strom. lib. 7.* loquendi genere uſus eſt Clemens Alexandrinus, ubi ait de victoria illius qui coronatur ut victor perturbationum animi. Hic, inquit, eſt ille verus athleta, qui ob veram victoriam, quam obtinuit adverſus omnes affectus in magno ſtadio, qui vocatur mundus, coronatus eſt. At is qui ſpectaculum propoſuit, eſt omnipotens Deus. Judex, unicus filius Dei. Spectatores verò angeli & Dii; & pancratium illud quod ex omni genere pugnæ conſtat: non adverſus ſanguinem & carnem, ſed adverſus ſpirituales poteſtates, quæ per carnes operantur vehementes vitiorum & affectionum *Plutarch. ſymp. lib. 5. probl. 3.* motus. Cæterùm Plutarchi exſtat problema quod huc pertinet. Quærit enim qua de cauſa pinus in Iſthmicis ludis ſit coronamentum victoris. Et quidem communis exiſtimatio erat, pinum eſſe coronamentum Neptuni. Dixi quoque è Strabone, apud Iſthmum fuiſſe templum hujus numinis ἄλσος πιτυῶδες συνηρεφὲς, ὅπου τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων Κορίνθιοι συνετέλουν, luco pineo contectum, ubi certamen Iſthmiorum Corinthii peragebant. Etſi hæc cauſa non ſatis videtur eſſe valida. Quippe pinus non ſolum Neptuni, ſed & Liberi coronamentum eſſe conſtat, propter eas cauſas quæ memorantur apud Plutarchum. Certè verum eſt, utrique numini hanc arborem eſſe complacitam. Utrumque enim & humido & genitali præeſt. Neptuno quidem ſativo, at Dionyſio arboreo omnes Græci ſacrificant. Adduntur ibidem aliæ cauſæ, quas inde lectorem petere æquum eſt. Ne multa, hic ipſe Praxiteles, quem Plutarchus hac de re diſſerentem inducit, denique ait; Non enim heri pinus hîc & nuper facta eſt coronamentum Iſthmiorum. Priùs ta- *Scholiaſt. in alexiphar. Nicand.* men, inquit, τοῖς σελίνοις ἐστέφοντο apio coronabant. Hoc ipſum firmat ſcholiaſtes Nicandri, Ducitur autem Melicertæ, inquit, Iſthmicum certamen, in quo priùs corona fuit victoribus ex apio. Ultimò

verò

verò è pinu. Itaque ex his locis ſolvi poteſt nodus qui ſine hac temporum diſtinctione eſſet inſolubilis. Nam etſi pinus, ut ſupra probatum eſt, poſtremò fuit coronamentum Iſthmicum, tamen apio quoque victores in Iſthmicis coronatos legimus. Et exſtat locus Diodori Siculi, ubi is autor eſt, Timoleontem ſua oratione uſque eò accendiſſe militum animos, ut una voce omnes pugnam poſcerent. Cùm verò caſu magna apii vis ad toros extruendos jumentis deportaretur, Timoleon illud ſe victoriæ omen agnoſcere dixit, quod corona Iſthmica ex apio necteretur. Quod factum his verbis proſequitur Plutarchus, cùm igitur id ageret Timoleon ut milites ſuperſtitione liberaret ac deſperatione, monſtrata apii copia, aliiſque quæ tempus poſtulabat, dictis, addidit, coronam victoriæ ultro ſibi in manus venire. Nam Corinthii, inquit, Iſthmiorum victores coronant, exiſtimantes coronamentum apii eſſe ſacrum & patrium: jam enim tunc, quemadmodum nunc, apium erat corona Iſthmiorum, ſicuti Nemeorum. Non autem ita diu pinus fuit. Cùm igitur Timoleon incidiſſet in milites, ſumpto apio, primus ipſe ſe coronavit, deinde qui circa ipſum erant duces & multitudo. Dicitur quoque prætoria, & regia navis Antigoni ſponte produxiſſe apium; indeque denominatam Iſthmiam. Adeſt & Pindarus, qui agnoſcit apium eſſe coronamentum Iſthmicum, Nemea non repugnante.

Diodori Sicul. lib. 16. bibl. & Plutarch. ſymp. probl. lib. 5. probl. 3. Plutarch. Timol.

δύο δ᾽ αὐτὸν ἔρεψαν πλόκοι σελί-
νων ἐν Ἰσθμιάδεσσιν
φανέντα. Νεμέα τ᾽ οὐκ ἀντιξοεῖ. *Pindar. Oly. od. 13.*

Duo ipſum contexerunt plicamenta apiorum in Iſthmiadibus conſpectum. Nemeaque non repugnant. Ac ſi dicat, Etſi è pinu propriè texuntur coronamenta Nemea, tamen Xenophontis virtuti datum eſt, ut in Iſthmicis apio coronaretur, perinde ac in Nemeis. Hîc interpretes, ut hanc difficultatem concilient, apium faciunt duplex. Diſcriminant enim viride ab arido: ut corona Iſthmica fit nexa ex apio arido, Nemea è viridi. Cæterùm Pindarus apià vocat Corinthiaca,

ἵν᾽ ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου *Pindar. Nem. od. 4.*
θάλησε Κορινθίοις σελίνοις.

quo pacto in certamine [quod ſacrum eſt Neptuno] tridentis concuſſori graviſtrepo, decoratus fuerit Corinthiacis apiis. Aliis item locis Iſthmicam coronam ex apio necti ait.

γεραίρειν τέ μιν ὃς Ἰσθμίον ἂν νάπαν *Pindar. Iſth. od. 8.*
Δωρίων ἔλαχε σελίνων.

honorandumque eum qui apud Iſthmum Dorica ſortitus eſt apia. Item alibi non minùs dilucidè.

Pindar. Iſth. od. 2.

οὐκ ἀγνῶτ' ἀείδω
Ἴσθμιαν ἵπποισιν νίκαν,
Τὰν Ξενοκράτει Ποσειδάων ὀπάσαις,
Δωρίων αὐτῷ στεφάνωμα κόμαν,
πέμπειν ἀνδεῖσθαι σελίνων,
εὐάρματον ἄνδρα γεραίρων.
Ἀκραγαντίνων φάος.

non incognitam cano Iſthmiam victoriam equis [partam] quam Xenocrati Neptuous poſtquam præbuit, mitit ei coronamentum Doricorum apiorum ad redimiendam comam, ornans virum curru præſtantem, Agrigentinorum lumen. Equidem etſi iis minimè adverſor qui apium viride diſtingunt ab arido, tamen pronior ſum Plutarcho, pinum priùs fuiſſe coronamentum Iſthmicum, poſtea verò apium. Adeò ut nihil repugnans dicat quiſquis & è pinu, & ex apio coronam Iſthmicam plexam fuiſſe dicat, adhibita, videlicet, diſtinctione temporis.

CAPUT XXVIII.

Dio Chryſoſtomus Iſthmicam pinum vocat plantulam nullius utilitatis. Alia quadam de pinu. Pan coronatur pinu. Corona è pinu καλὸς στέφανος. *Pinus eſt ſymbolum puritatis & virginitatis. Pinus coronamentum virginum. Romæ aſinus coronatus. Corona è panibus. Corona pudicitiæ. De victore pancratii in Iſthmicis. Alia præmia in his ludis victoribus data. Locus Athenienſium in Iſthmicis.*

Dio Chryſoſt. in orat. de gloria.

EQuidem miror quid ita Dio Chryſoſtomus hanc, de qua agimus, Iſthmicam pinum vocet plantulam nullius utilitatis. Certè aut ἐκφαυλίζων loquitur, aut aliam plantam à noſtrate pinu diverſam indicat. Quippe ait, mirari ſe, cur pinus aliis nihilo viridior tot laboribus ac periculis, interdum quoque ingenti argenti pondere expetatur. Ex ea, inquit, nec umbra, nec fructus expetitur. Quinimo eſt folio acuto & fumoſo. Fortaſſe ei vetus fabula venit in mentem, quæ ait, Marſyam pinu vinctum ab Apolline excoriatum fuiſſe. Hinc enim factum ut pinus ejus miſerta, facta ſit θρηνώδης flebilis. niſi hîc πίτυς eſt arbor picea, ut aliquando apud Plinium. Quæ omnia adverſantur iis quæ de pinu, & quidem magnifica alii ſcriptores tradunt. Id quod ipſe Dio Chryſoſtomus fatetur, dum huic tantulæ plantæ opponit Megarenſem pinum ſicuti proceram, & aſpectu jucundam, pro qua, inquit, nemo ſe verteret. Idem enim eſt ac ſi dicat, Vah, homines præpoſteros, qui celeberrimis coronamentis adhibent plantam parvulam & contem-

Scholiaſt. Nicand. in Alexiph.

contemptibilem, ſpreta hac tam pulchra, tam ſpecioſa, tam nobili, & odorata fronde. Et verò de pinu arbore propemodum miracula traduntur. Unam etiam Strabo memorat quæ fuit apud Heptaporum Troianæ regionis fluvium, cujus ambitus fuit pedum XXIII. altitudo ſexaginta ſeptem, nempe ab radice, donec ſe diffundat in tres partes æqualiter inter ſe diſtantes; quo loco in unum apicem acuminatur. Tunc omnis ejus altitudo eſt duorum jugerum & XV. cubitorum. Et verò ab Horatio pinus dicitur ingens. *Strabo lib. 13.*

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus. *Horat. lib. 2. Carm.*

ejuſque umbra gratiſſima perhibetur, ut apud eundem Horatium,

Cur non ſub alta vel platano, vel hac *Horat. lib. 2. Carm.*
Pinu jacentes ſic temerè & roſa
Canos adorati capillos
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti?

Hanc umbram alibi vocat hoſpitalem,

Quo pinus ingens, albaque populus *Horat. lib. 2. Carm. 29.*
Umbram hoſpitalem conſociare amant,
Ramis.

Et verò alibi hic ipſe Horatius, ſcilicet propter umbram, jubet ut pinus immineat villæ.

Imminens villæ tuæ pinus eſto, *Horat. lib. 3. Carm.*
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem,

Faventina præcipuè commendatur,

Tum Verona Atheſi circumflua, & undique ſollers *Sil. Ital. lib. 8.*
Arva coronantem nutrire Faventia pinum.

In hanc arborem Atys converſus dicitur. Ideoque Deæ Cybele eſt arbor dilecta. Ovidius,

Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus *Ovid. l. 10. Metam.*
Grata Deûm matri; ſiquidem Cybelejus Atys.
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo

Pan quoque à veteribus ubique & fingitur & pingitur coronatus pinu & à pinu amatus & ipſe amans hujus arboris. Propertius,

Fagus, & Arcadio pinus amata Deo. *Propert. lib. 1.*

Ergo Ovidius hujus numinis cornua præcingit pinu,

pinu præcincti cornua Panes. *Ovid. lib. 14. Metam.*

Suam eſſe pinum ipſe Pan apud Statium profitetur,

Et Jovis & Phœbi frondes, & diſcolor umbra *Stat. lib. 2. Sylv.*
Populus, & noſtræ ſtupeant tua germina pinus.

apud

Long. lib. Apud Longum Pani, qui priùs eſſet perpetuus incola pinus, templum eſt ædificari cœptum. Idem Pan Siringæ Deæ amore captus, priuſquam eam alloquatur, ſe pinu coronat. Ovidius,

Ovid. lib. 1. Metam.

Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert.

Hircus victima offerenda Pani apud Longum pinu coronatur. Pharnutus videtur hujus coronamenti rationem reddere, ubi ait, *Pharnut. in Pane.* Pana coronari pinu, ὅθεν τι καὶ μεγαλοπρεπὲς ἔχοντος τοῦ φυτοῦ, quòd hæc arbor præ ſe fert neſcio quid montani, & magnifici. Alii narrant fabulam, quæ verius repræſentat originem hujus coronamenti; *Conſtantin. Caſ. lib. 11. cap. 11. Julian. ad Jamblich.* Ajuntque pinum fuiſſe virgunculam adamatam à Pane, & à Borea. Cùm uterque id ageret ut à virgine æmulo præferretur, ipſa ſe Pani nempe μέλος λιγυρὸν ἠχοῦντι dulce carmen canenti, non ſtridenti ut ſolet Boreas, proniorem oſtendit. Hinc iratus Boreas eam petris illiſam comminuit. Cujus exitus terra miſerta produxit plantam hoc nomine, quæ & vivæ ingenium retinet. Nam Pana coronat ſua fronde. At ubi Boream ſentit flantem, plangit. Non ergo immeritò poëtæ Pani hoc placitum coronamentum attribuunt.

Sil. Ital. lib. 13.

Cingit acuta comas, & opacat tempora pinus,
Ac parva erumpunt rubicunda cornua fronte.

Philoſtr. in imag. Quæ corona vocata eſt καλὸς στέφανος, καὶ δεινὸς ἐπιπρέψαι τοῖς ἐν ὥρᾳ, pulchra corona, & idonea quæ concedatur venuſtis. *Stephan. μίλητος.* Stephanus tradit hanc arborem primùm natam eſſe apud Miletum urbem Cariæ, & propter ſtirpis antiquitatem ramum pinus ſacris Cereris adhibitum. Sive Cybeles, ſive Cereris, ſive Panis eſt pinus, certè nihil non purum, nihil non caſtum ſignificat. Virgilio quidem hujus arboris odores ſunt caſti.

Virgil. Cir.

Nec mihi jam pingui ſudabunt tempora myrrha.
Pronuba nec caſtos accendet pinus odores.

Sed & Ovidius teſtis eſt, quædam piamina, ſive purgamina, & lanas antiquitùs dicta fuiſſe februa. Idque nominis inditum eſſe ramo ejus arboris, quam ipſe vocat puram; quæ eſt ipſiſſima pinus.

Ovid. lib. 2. Faſt.

Nomen idem ramo, qui caſus ab arbore pura
Caſtra ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego Flaminicam poſcentem februa vidi,
Februa poſcenti pinea virga data eſt.

Hinc pinus cœpit eſſe certiſſimum ſymbolum virginitatis. Hoc diſcimus è priſco illo fiſtulæ judicio, quod apud Epheſios fiebat in antro quodam ubi Pan verſabatur. Quem ritum ſeu verum, ſeu fictum ſacerdos Dianæ memorat apud Achillem Tatium. *Achill. Tat. lib. 8.* Nimirum,

mirum, puella de cujus pudicitia ambigebatur, eò demittebatur. *Achill.*
Si ei virginitas manſerat inlibata, dulcis quidam, peneque divinus ſonus exaudiebatur. *Tat. lib. 8.* Nec multò poſt illius antri valvæ ſponte recludebantur. Et quòd mirabile erat, ipſa virgo aſpiciebatur, *ἐστεφανωμένη τὴν κεφαλὴν πίτυος κόμαις.* Enimvero quod pinus demonſtret virginitatem, apertè docet locus Callimachi, ubi ſacrum fit Dictynnæ uni è nymphis Dianæ.

> τὸ δὲ στέφος ἤματι κείνῳ
> Ἢ πίτυς ἢ σχῖνος. *Callimach. hym. in Dian. 21.*

Sertum feſti illius diei eſt pinus, aut lentiſcus. E quibus verbis colligi poteſt lentiſcum quoque eſſe coronamentum virginum. Apud Longum Chloë redimitur ramis pinus. Eandemque pineam coronam Daphnis capiti ejus detractam imponit ſuo. *Long. lib. 1.* Rurſus Chloë ſedens ſub pinu arbore nihilominus redimitur pinu. Eadem, cùm *Long. lib. 2.* à Metimnæis eſſet capta, ſedit coronata pinu. Atque adeò in ejus capite pinus, aut corona pinea floruiſſe viſa. Huic coronæ virginitatis annecti poteſt illa, qua Romæ coronatur aſinus is, cujus beneficio Veſta eſt virgo. Fabula eſt apud Lactantium his verbis, *Lampſaceni aſellum Priapo, quaſi in ultionem mactare* *Lactant.* *conſueverunt. Cùm enim hic Deus Veſtæ dormienti vim inferre* *lib. 1. cap.* *conaretur, aſinus intempeſtivo clamore eam excitavit. Hinc li-* *21.* *bido inſidiatoris detecta. Apud Romanos eundem aſellum Veſtalibus ſacris in honorem pudicitiæ conſervatæ panibus coronant.* Eſt autem, ut hoc quoque obiter dicam, hæc corona è panibus non ſolùm huic aſello merces, ſed & apud Ariſtophanem præmium ſervo nuntio rei lætiſſimæ, hoc eſt, paupertatis opibus commutatæ, Cùm enim propter hoc ipſum totus ille ſenum grex vitularetur, ſaltaret, non ſe. quominus choreas inſtitueret, continere poſſet, ea mulier quæ ibi inducitur, ait,

> κἀγὼ γ' ἀναδῆσαι βούλομαι
> Εὐαγγέλιά σ' ἐν κριβανωτῶν ὁρμαθῷ *Ariſtoph. Pl.*
> Τοιαῦτα ἀπαγγείλαντα.

& ego coronare te volo rei tam lætæ nuncium ſerie panum in clibano coctorum. Ibi enim ſcholiaſtes ait, *κριβανωτῶν ὁρμαθῷ* eſſe *ἀντὶ τοῦ ἄρτων δέσμῃ ἐν κριβάνῳ ὠπτημένων*, pro panum faſce in clibano coctorum Coronæ virginitatis addi poteſt illa quam Hippolytus Dianæ offert plexam è floribus lectis in prato intonſo.

> σοὶ τόνδε πλεκτὸν στέφανον ἐξ ἀκηράτου *Euripid.*
> λειμῶνος, ὦ δέσποινα, κοσμήσας φέρω. *Hippol.*
> ἔνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτά. *act. 1.*
> οὐδ' ἦλθέ πω σίδηρος, ἀλλ' ἀκήρατον

μέλισσα

μέλισσα λειμῶν' ἠρινὸν διέρχεται.

tibi hanc nexilem coronam ex illibato prato, ô domina, adornatam fero; ubi nec paſtor paſcit greges, Quò neque ferrum venit, ſed vernam illibati prati aream pervagatur apis. Hanc ipſam coronam paulò poſt vocat aureæ comæ redimiculum.

ἀλλ' ὦ φίλη δέσποινα χρυσέας κόμης
ἀνάδημα δέξαι, χειρὸς εὐσεβοῦς ἄπο.

Sed, ô chara domina, aureæ comæ redimiculum accipe à manu pia. Coronæ virginitatis affinis eſt corona pudicitiæ, qua coronabantur illæ quæ uno matrimonio contentæ fuerant. Ex hiſce tot, tantiſque dotibus conficitur eminens illa hujus arboris dignitas; quæ utique ea eſt, ut quamvis eam Dion uſquequaque deprimat, tamen Iſthmica coronamenta inde ſint plexa. Hoc moneo, eum qui in Iſthmicis pancratii victor eſſet, myrtea corona donatum. Hoc diſco è Pindaro.

Val. Max. lib. 2. c. 1.

ἁλίκων τῷ τις ἀνὴρ
ἀμφὶ παγκρατίου Κλεάνδρῳ
πλεκέτω μυρσίνας στέφανον.

Pindar. Iſthm. od. 8.

ideoque æqualium aliquis nectat coronam myrti ſplendidam Cleandro ob victoriam pancratii. Ne illud quidem omiſerim, Solonem ei qui in Iſthmicis victor fuiſſet, conſtituiſſe drachmas centum; qui in Olympicis, quingentas. Poſtremò, adde è Plutarcho in Iſthmicis ludis locum fuiſſe Athenienſium quantum ſpatii caperet expanſum velum ejus navis, quæ Delphos mittebatur. Ergo nonniſi honoratioribus is locus dari ſolitus veluti ſingulari prærogativa, qualis fuit Æſchyli quem ibi ſediſſe legimus; cumque videret ſpectatores clamorem edere, dixiſſe, Vides qualis exercitatio. Qui plagam accepit, tacet; ſpectatores clamant.

Plutarch. Sol.
Plutarch. ſymp. l. 1. probl. 2.
Stob. πε. φιλοπον. ϰ̀ μελ.

CAPUT

CAPUT XXIX.

Pueruli trimi Athenis coronabantur floribus. Certamina gymnica & ſcenica adoleſcentulorum. Puerile equeſtre certamen. Pueri curſores, luctatores, pugiles, pancratiaſtæ, quinquertiones. Hiſce ſingulis certaminibus ſingulæ coronæ fuerunt propoſitæ. Puerile certamen ſagittandi. Platonica diſtinctio certaminum. Certamina virginum. Mulieres ludis Olympicis arcebantur.

SUperioribus certaminibus ſive ludis acceſſerunt pueriles exercitationes, quæ pueris athletis coronas exhibebant. nempe præter illas quibus Athenis pueri trimi coronabantur menſe ἀνθεστηριῶνι, quæ erant floreæ. *Philoſtr. in Her.* Quas coronas pueris datas eſſe autumo tanquam victoribus earum difficultatum, eorumque periculorum quibus infantes, & pueruli intra ſpatium primi triennii defunguntur. Cæterùm cùm pueros athletas dico, adoleſcentulos jam lacertorum vi, jam animi robore præditos dico. Horum alacritatem non otio langueſcere, ſed protinus intendi ac roborari oportere ſapiens antiquitas exiſtimavit. Hanc enim gymnaſticam pertinere ad fortitudinem tradit Ariſtoteles. *Ariſtot. lib. 8. polit. cap. 3.* Hæc erant germina ſeveræ illius educationis, ex qua denique metebant integritatem morum. Nam qui ab anuis primoribus jam fortis eſt, hunc vix ulla voluptas enervat. Ergo ab adoleſcentulis exigebant ea, quæ hodie in pauciſſimis illorum reperias quos ſola ætas viros probat. At verò tunc ipſi pueri imitatione fortiſſimorum athletarum indicebant ſibi, inſtituebantque certamina gymnica. In his illa ætas exhibebat curſores, luctatores, pugiles, pancratiaſtas, quinquertiones, ſive pentathlos. De his certaminibus eleganter hæc Statius Herculem alloquens,

hic tibi feſta *Stat. lib. 3. Sylv.*
Gymnas, & inſontes juvenum ſine caſtibus iræ
Annua veloci peragunt certamina luſtro.

Itaque nihil mirum, ſi his quoque, ut dixi, coronæ erant propoſitæ. Sunt enim, ſunt inquit Clemens Alexandrinus, quemodmodum in certaminibus gymnicis, ſic & in Eccleſia coronæ virorum & puerorum. *Clem. Alex. lib. 7. Strom.* Puerilis equeſtris certaminis extat exemplum apud Virgilium. Ibi enim pueri decurrunt in honorem Anchiſæ,

Vade,

Virgil. lib. 5. Æneid.

> *Vade, age, & Aſcanio, ſi jam puerile paratum*
> *Agmen habet ſecum, curſuſque inſtruxit equorum,*
> *Ducat avo turmas; & ſeſe oſtendat in armis.*

Et paulò poſt,

> *Incedunt pueri; pariterque ante ora parentum*
> *Frenatis lucent in equis.*

Lucian. Quom. hiſt. ſit ſcrib. Plutarch. ſymp. 2. probl. 5. Xenoph. hiſt. Græc. lib. 5.

Δόλιχον etiam pueri currebant in ſuis certaminibus; *δόλιχον, εἶμαι, ἐν παισὶ νενίκηκα*, inquit Lucianus. Pueros quoque fuiſſe luctatores, pugiles, & pancratiaſtas, docet Lyſimachus apud Plutarchum ubi ait, poſt pueros luctatores, pugiles, & pancratiaſtas in patria ſua induci viros item luctatores, pugiles, & pancratiaſtas. Id quod Xenophon confirmat, ubi ait, nuntium cladis apud Thebas acceptæ Lacedæmonem veniſſe ultimo die, quo pueri nudi in palæſtra exercentur, cùm jam virilis chorus ingreſſus eſſet. De pancratio quidem extat locus Plinii ubi loquitur de artificibus. *Leocras aquilam* [fecit] *ſentientem quid rapiat in Ganimede, & cui ferat, parcentem unguibus etiam per veſtem; puerum Autolycum pancratio victorem, propter quem Xenophon ſympoſion ſcripſit.* Et Plutarchus memorat Philippum peregrinantem, & otioſum ſpectaſſe pancratia aduleſcentulorum Cardianorum, & luctas puerorum. Sed & quinquertium puerile Plutarchus numerat inter ea quæ ludis Olympicis addita quidem, ſed poſtea dempta ſunt: *ἀνῃρέθη δὲ καὶ παισὶ πεντάθλοις στέφανος τεθείς.* Ablata eſt pueris pentathlis corona poſita. E quo loco id quoque diſcimus, non de nihilo pueros decertaſſe, ſed & ipſis ſingulorum certaminum coronas fuiſſe propoſitas, non hercule parvum creſcenti virtuti incentivum. Nec verò ſine cauſa adnotatum eſt à Xenophonte, fratrem Pharnabaſi, erepto fratri imperio, filium ejus in exilium egiſſe. Hunc Ageſilaus in gratiam patris qua maximè ratione potuit, reduxit. Atque adeò perfecit ut Evalcis Athenienſis filius, qui ei erat in deliciis, ipſius cauſa in ſtadium Olympicum admitteretur, unde, ut ſupra dixi, alii lege arcebantur. Certaminum quoque ſagittandi puerilium, quibus præmia propoſita fuerunt, meminit Strabo. Ita tamen his exercitamentis pueri ſunt admovendi ut adſit illud temperamentum quod Ariſtoteles ſuadet: ne iis dematur illa vis animi & corporis, quæ nimio labore deteritur, ut apud Lacones. Pueris quoque in muſicis ſive ſcenicis certaminibus propoſitæ fuerunt coronæ; non ſolùm, inquam, è palæſtra, ſed & è muſica. Et verò Lacedæmone fuerunt ludi, quibus nomen *γυμνοπαιδία*, ubi pueri nudi Apollini canebant pæanas. Plato omnia certamina facit trium generum, *ἓν μὲν παιδικῶν*

Plin. lib. 34. cap. 8. — Plutarch. Eumene. — Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4. — Strabo lib. 16. — Plutarch. ſymp. lib. 5. probl. — Etymol. γυμνοπαιδία. — Ariſtot. polit. lib. 8. cap. 4. — Plato lib. 8. de leg.

ἓν δὲ

ἓν δὲ ἀγενείων, ἓν δὲ ἀνδρῶν; unum quidem puerorum, unum imberbium, unum virorum. Sed ſi talium puerorum meritò admiramur indolem, multò æquius eſt virginum virtutem ſuſpici. Nam & virgines, autore apud Platonem, Xenophontem, Plutarchum Lycurgo, Spartæ exercebantur curſu, palæſtra, jactu diſci & jaculi. Cujus inſtituti inibi ratio redditur. Atque adeò ipſæ virgines in Olympicum ſtadium deſcendiſſe dicuntur, quamvis parte ferè ſexta breviori curriculo. Ibique accepiſſe coronam ex olea, quam verè oleagineam virgineam dixeris. Et verò virginibus, hoc eſt, puellis nondum pubeſcentibus nudis Plato aſſignat ſtadium & δίαυλον, & equeſtre & δόλιχον. At illas quæ ſunt tredecim annorum, donec nupſerint, decenti veſte indutas vult deſcendere ad certamen horum curſuum; non tamen poſt viceſimum, nec item ante decimum octavum annum. Neque verò tantùm certamina curſus virginibus erant propoſita, ſed & illa quæ ad augendum robur corporis pertinebant; ubi unus adverſus unum, & duo adverſos duos, ac decem pugnabant contra decem. Atque hæc quidem inſtituta non egrediebantur virgines. Talium ſtudioſiſſimus ſpectator fuit Ageſilaus Plutarcho teſte, οὔτε παίδων, οὔτε παρθένων ἁμίλλης ἀπολειπόμενος. nunquam deerat neque puerorum, neque virginem certamini. Hujus generis puto fuiſſe θέας illas Παρθενικὰς ſpectacula Parthenica, edita in funere Trajani. Cæterùm mulieres arcebantur ſpectaculo ludorum gymnicorum, ne nuditas virorum objecta oculis matronæ ejus pudicitiam minueret. Id quod uſque eò verum eſt, ut, ſi qua mulier ibi deprehenſa eſſet, hanc lex de ſaxo dejici juberet. Id quod docet locus inſignis Æſchinis, cujus verba hîc memorare operæ pretium duxi. Dicitur quondam mulier quædam ſenior veniſſe in ſtadium, ibique una cum viris & ſtetiſſe, & ſpectaſſe certantes. Cùm autem certaminum judices ſurrexiſſent in eam, quòd auſa fuiſſet prodire in ſtadium, reſpondiſſe, At eccui alii mulieri Deus conceſſit tali perfrui lætitia? Nam & patrem, ac tres fratres habebat Olympionicos, ac præterea filium ducebat ad Olympica certamina. Idem enim eſt ac ſi hæc mulier dicat? Non impudentia, aut etiam impudici mores me huc impulerunt, ſed eximius, ac præter ſolitum cumulatus meorum honor, & vera gaudia me huc adduxerunt, etſi id facere lege vetor. Neque enim mirum ſi ſuper quinque Olympionicis gloriabatur. Si ob cauſam tam honeſtam huic feminæ licuit deſcendere ad ludos Olympicos, multò hercule magis licuiſſe debuit Cuniſcæ ſorori Ageſilai, quam Rex perſuaſit in curru ſedentem Olympiæ certare. Quo facto ſignificabat Græcis, eas victorias nullius eſſe virtutis, ſed tantùm opus eſſe divitiarum & ſumptuum; nempe, cùm athle-

Plato lib. 7. de leg. — *Plutarch. in Lacon. apophtheg.* — *Pauſan. lib. 5.* — *Dio. in Domit.* — *Plato lib. 8. de leg.* — *Plutarch. Ageſil.* — *Dio. Adrian.* — *Pauſan. lib. 5.* — *Philo περὶ τῶν ἐν εἰ. νομ.* — *Æſchin. epiſt. 4.* — *Plutarch. Ageſ.*

athletica jam degeneraret in ἀκροχειρίαν. Diverſa ergo fuit ratio mulierum, & virginum. Nam præter ea quæ dixi, virgines etiam

Strabo lib. 15. in India pugiles erant, hoc eſt, pugnis certabant; Ibique victrici præmium propoſitum erat. In Africa eſt palus Tritonis, derivato nomine à Minerva, quam ibi genitam ferunt. *Faciuntque ei fabulæ*

Pompon. Mela lib. 1. cap. 7. *aliquam fidem*, inquit Pomponius Mela, *quòd quem natalem ejus putant, ludicris virginum inter ſe decertantium celebrant.* Quæ quidem virginum certamina ſpectabant veras pugnas nempe, ancipiti repub. Legendus eſt Plutarchus ubi memorat fortitudinem Archidamiæ, quæ habens gladium venit in ſenatum pro feminis in-

Plutarch. Pyrrho. crepans viros, ſi eas vivere poſtulant, patria perdita. Cæterùm in unaquaque harum celebritatum fuerunt ſcenica, ſive muſica certamina. Et verò, Plutarcho autore, Pythia habebant tria, aut etiam quatuor ἀκροάματα condita ſalibus, aliiſque aſperſa jucunditatibus, quæ obiter aſſumpta, ibique inducta fuerant. Hinc Sophocles co-

Scholiaſt. Sophocl. in ejus vita. Plutarch. Aphthon. προγυμν. ronatus traditur. Ac Themiſtocles dicitur viciſſe χορηγῶν τραγῳδοῖς; choragorum tragœdis [ludis] & victoriæ tabulam ſuſpendiſſe cum hac inſcriptione, Θεμιστοκλῆς Φρεάῤῥιος ἐχορήγει. Φρύνιχος ἐδίδασκεν, Ἀδείμαντος ἦρχεν. Themiſtocles Phrearius choro præerat. Phrynicus docuit. Adimantus præſedit, ſive duxit. Et quidem illud ἐχορήγει non muſica tantùm certamina ſpectat, ſed & majora & duriora. Nam χορηγοῦντες περὶ τὰς ἑορτὰς qui feſtis diebus choro

Plutarch. Pericle. præſunt, iidem cenſentur ἐν ταῖς μάχαις εἰσφέρητες, utiles & præſtantes in pugnis. Pericles etiam publico decreto muſicis ludis præfuit. Materia ludorum muſicorum ſæpe fuit laudatio, reſque geſtæ

Plutarch. Pompejo. alicujus magni viri. Certè Pompejus ſpectaſſe dicitur certamen poëtarum, cujus non aliud fuit argumentum quàm res geſtæ ipſius. Et hæc quidem habeo quæ dicam ſuper coronamentis quatuor celeberrimorum Græciæ agonum.

CAPUT XXX.

Circenſes. Actii ludi. Alexandria ludi. Alexandrina certamina. Trajani ludi. Certamina Iſolaſtica. ἀγὼν ἀμφιφορίτης. ἀποστα-πικῶς. *Ellotia. Eliaca. Promachia. Eleuſinia. Eleutheria.* πενταετηρικὸς ἀγών. λυχνάψια. *Luctatii ludi.* ἀγῶνες ἐπὶ λαμπάδι. *Thematica. Targelia. Hyacinthina, ſive Hyacinthia. Antinoja. Neapolitana. Parthenopæa.* βίβασις. *Monomachia. Panathenaica gymnica.*

SUperioribus certaminibus addendæ ſunt aliæ celebritates & conventus, ad horum exemplum ubique gentium inſtituti.

His

His quoque recepra jam appellatione indebant nomen ἆθλα καὶ ἔπαθλα, unde ἀθληταί. Et verò Circenſes Romæ diximus fuiſſe imitamentum ludorum Olympicorum. Actii quoque ludi fuerunt editi in honorem Apollinis apud urbem Nicopolim, ob devictos ibi ab Auguſto Antonium & Cleopatram; Quorum cura Lacedæmoniis demandata fuit. Etſi ante eam victoriam eoſdem ludos in honorem ejuſdem numinis celebratos fuiſſe, coronaſque inde victoribus dari ſolitas, tradit Strabo, tum Stephanus, qui ait, ibi fuiſſe certamen gymnicum, & equeſtre, & navale ſingulis trienniis. Sed, videlicet, hi ludi ab Auguſto fuerunt inſtaurati, & magnificentiùs editi. Hi, nimirum, ſunt illi ludi, quorum mentio apud Ariſtidem, quæ ipſe vocat Apollonia, hoc eſt, feſtum Apollinis, in quo τὴν ἱπποδρομίαν Ῥωμαῖοι ποιοῦσι τῷ θεῷ. equorum curſum Romani faciunt Deo. Fuerunt & Alexandria ludi ab univerſa Ionia celebrati; fortè illi ipſi, aut exemplo illorum inſtiruti, de quibus Alexander Perſis devictis, literas perhumaniter ſcriptas dedit ad Ilienſes; quibus literis ſuper alia pollicebatur ſe ibi ſacrorum agonem inſtituturum. Et hos quidem ludos Romæ inſtitutos fuiſſe conſtat. Et vocabantur Trojani. Quæ propriè fuit παιδικὴ καὶ ἱερὰ ἱπποδρομία, puerilis & ſacer equorum curſus. Fuerunt & alia certamina hoc eodem ferè nomine Alexandrina, apud Alexandriam Ægypti celebrari ſolita; in quibus Olympiorum imitatione fuit ſtadium. Hujus generis fuerunt, aut eſſe potuerunt illi *quinquennales cœtus*, quos Plinius Trajano ſcribens ait appellari poſſe *Trajanos*. Sunt & illa quæ idem Plinius vocat *certamina Iſolaſtica*. Fuit & ἀγὼν ἀμφιφορίτης apud Æginetas, in quo ii qui decertant, humeris imponunt hydrias aqua plenas; deinde curſui ſe permittunt de victoria contendentes herôum imitatione. Fuit quoque certamen, cui nomen ἀποβατικῶς pedeſtre & equeſtre, in quo per rotam evadebant ad currum, & rurſus deſcendebant illæſi. Ibi quoque ἀποβατικῶς vocatur auriga ad hoc genus certaminis neceſſarius. Fuerunt & Ellotia inſtitura Corinthi in honorem Minervæ, quæ & Ellotis dicta, quòd Bellerophontes, capto equo Pegaſo, adjumenta hujus Deæ ei frenos injecit. Nominantur etiam Eliaca & Promachia Lacedæmoniorum. Fuerunt & Eleuſinia, à quorum ſacris exteri arcebantur. Fuit & certamen cui proprium nomen πυλαιτηρικὸς ἀγὼν, teſte Plutarcho, à quo pompa horum ludorum ſingillatim memoratur. Inter alia ait ibi fuiſſe currus plenos myrti, & coronamentorum: Fuerunt Eleutheria, ac ſi dicas liberatoria, ludi inſtituti in honorem Jovis Liberatoris editi in eo ipſo loco, in quo trecenta Perſarum millia à Græcis cæſa perhibentur. Fuerunt & illa quæ

Etymol. ἀθλῆσαι.
Strabo l. 7.
Stephan. ἄκτια.
Ariſtid. ἱερ. orat. 4.
Strabo lib. 13.
Plutarch. *Cat. Jun.*
Strabo lib. 17.
Plin. epiſt. lib. 10. ep. 79.
Plin epiſt. lib. 10. ep. 119.
Etymol. ἀμφιφορίτης.
Etymol. ἀποβατικῶς.
Etymol. Ἑλλώτις.
Athen. lib. 15.
Lucian. pſeudo. Plutarch.
Ariſtid.
Etymol. ἑλλωτίς.
Strabo l. 9.

vocabantur λουκούλλεια, certamen, pulſo Mithridate, à Cyzicenis inſtitutum in honorem Luculli. Ludos quoque Luctatios M. Tullius nominat, *quos Salinator Senenſi prælio voverat, editos C. Cornelio, Q. Minutio COSS.* Et Plato & Pollux meminerunt ἀγῶνα τῇ ἐπὶ λαμπάδι. Sunt & Thematica, nempe è numero illorum ludorum, quos vocabant δωρεῖτας, in quibus præmia non quidem erant coronæ, ſed aliud quodpiam donum ex argento, ære, ebore, aliave quapiam re, ut ſupra dixi è Plutarcho. Fuerunt & Thargelia in honorem Apollinis. Fuerunt & illa Hyacinthina in Amyclæo, quorum Strabo meminit in conſpiratione Eilotarum. Vocata ſunt & Hyacinthia, quæ autoribus Xenophonte & Plutarcho, Lacedæmone celebrabantur. Ibi canebatur Pæan, ad quem Amyclæi conveniebant. Fuerunt & Antinoia inſtituta in honorem Antinoi, qui fuit libertus Adriani. Quem agonem Hegeſippus ſua ætate celebratum teſtatur. Adſunt & Neapolitana, nempe Neapoli inſtituta quinquennalia, & ſacra, & muſica. Hunc agonem Strabo dicit eſſe ἐνάμιλλον τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, conferendum cum quolibet clariſſimo certamine eorum quæ in Græcia celebrantur. Etymologicon meminit Lyceorum, qui fuerunt ludi Romani in quibus præmium fuit lancea. Horum ludorum meminit Philoſtratus. Eadem certamina fuerunt, aut certè his ſucceſſerunt illa, quæ poſtea apud Surrentum fuerunt inſtituta; quibus nomen Parthenopæa. fortè eadem cum illis quæ ſupra nominavi Neapolitana. Statius,

Appian. Alexandr. Mithr. Cic. in Bruto. Pollux lib. 3. cap. 30. Pollux ibid. Strabo l. 6. Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4. & in Laudat. Ageſ. Plutarch. Ariſt. Euſeb. hiſt. eccl. lib. 4. Strabo l. 5. Etymol. λυκεῖα. Philoſtr. in Icon.

Stat. lib. 3. Sylv.

—— ridetque benigna
Parthenope gentile ſacrum, nudoſque virorum
Certatus, & parva ſuæ ſimulachra coronæ.

Ubi coronam accipio pro certamine & ludis à Pollione inſtitutis in honorem Herculis, quæ fuerunt aut Neapolitana, aut imitamenta Neapolitanorum. His annumerari poſſunt Juvenalia, ludi Romæ inſtituti in honorem barbæ Neronis primùm demptæ. Spartæ quoque fuit quoddam ſaltationis genus, cui nomen βίβασις, cujus præmia non pueris tantùm proponebantur, ſed & puellis. Ibi & ſaliebant, & mutuis ſeſe uſque ad nates ictibus petebant. Fuerunt & celeberrima illa Panathenaica Attica, nempe certamina muſica. in quibus Harmodius & Ariſtogiton cantibus celebrantur. Talia edidit Domitianus in monte Albano, quæ fuerunt muſica. Eadem Panathenaica fuerunt gymnica omnium Græciæ certaminum antiquiſſimum, non hujus, aut illius diei celebritate circumſcriptum, ſed ſingulis diebus inſtauratum. In his ludis hoc

Xiphil. Ner. Pollux lib. 4. cap. 14. Philoſtr. in vita Apoll. lib. 7. Stephan. ἐγχλίδαι. Ariſtid. Panath. Xiphil. Domit.

in

in primis eſt advertendum, nemini licitum fuiſſe eò accedere in veſte tincta, id eſt, verſicolori, ſed ſolùm candida & nivea. Qua de re extat ſingularis locus apud Lucianum, ubi ait, quendam fuiſſe deprehenſum, & ad præſidem ludorum adductum, eò quòd *βαπτὸν ἔχων ἱμάτιον ἐθεώρει*, in veſte tincta ad ſpectaculum venerat. At alios qui hominem viderant, miſertos illius, ac veniam precatos eſſe, eamque impetraſſe. Hæc gymnica vocata ſunt Panathenaica magna.

Lucian. Nigr.

Xenoph. in conv.

CAPUT XXXI.

Utilitas quæ ex his ludis. Dignitas earum coronarum quæ ibi victoribus datæ.

IN iis quæ retuli quatuor celeberrimis Græciæ ludis, aliiſque qui ad horum exemplum in aliis quoque locis inſtituti ſunt, omnigenæ virtutis exempla edebantur ſine ullo certantium gravi periculo. Nemo ibi cum hoſte hoſtili animo ferro cernebat de ſalute ſeu publica, ſeu privata. Cum æmulo acris erat de virtute concertatio. Vis, velocitas, alacritas, dexteritas ibi ſpectabatur. Illud potiſſimùm robur animi unde tandem ſurgit gloria militaris, hoc eſt, illud militiæ decus, quo ut firmiſſima columna, nititur imperium. Enimvero in media pace, quod publicè ſaluberrimum, dediti erant exercitationibus belli, ne deſides animos derepente turbata pax deprehenderet; ſed qui belli, iidem pacis artibus perpetuo vigerent; & quidem ſine ullo ſuo, ſine ullo cujuſquam periculo. Ideoque has vocabant *μάχας ἑορταστικὰς* pugnas feſtas, imitratices *τῶν πολεμικῶν*. Memoriæ proditum eſt, quoſdam equites Romæ cùm ad ſingulare certamen deſcendiſſent, alterque ipſorum interemptus fuiſſet, non permiſiſſe Tiberium ultra eos armis decertare. Traditur & illud M. Antonino dignum, noluiſſe eum gladiatores Romæ majori periculo decertare quàm athletas. Taleſque victoriæ eò fortaſſe erant gratiores & commendatiores quòd non ab odio cujuſquam, non ab ultione proficiſcebantur, ſed ab animo accenſo cupiditate ſummæ laudis. Eæ quoque coronæ quas præclariſſimorum certaminum victoria pepererat, dignitate militaribus proximæ ſunt, quomodo militares triumphalibus. Sed hodie, quod utique dolendum, vix hujus rei tam præclaræ exigua reſtant veſtigia in haſtiludiis, in torneamentis, in adumbratis certaminibus; in quibus ipſis multo plus eſt

Plato lib. 8. de leg.

Xiphil. Tib.

Xiphil. M. Antonino.

eſt paratus, luxus, gloriarum, quàm veræ virtutis. Hæ ſi quis attentiùs conſideret, ea quanti dicat eſſe præ illis tot, tamque accuratis, tam frequentibus, tam veris, hercule tam arduis exercitamentis, quæ tanta cura, tantaq; animi contentione antiquitas excoluit? Nunc quidem vix ullus tyro, vix ullus miles veteranus, vix ullus levioris aut gravioris armaturæ eques hiſce ſtudiis deditus eſt, niſi intra domeſticos parietes, aut ante ora imperitæ multitudinis; vix ullo qui rei militaris peritus ſit, ſpectatore, certè nullo adnotatore, nullo neque laudatore, neque cenſore, nullo pudore, nullis præmiis. Et miramur nonniſi perpaucorum virtutem, ſimulatque ad vera prælia ventum eſt, ſeſe ſpectandam præbere? Ceſſat neceſſitas belli? Eâdem ceſſant exercitamenta, ac proinde præmia virtutis. Quibus ſublatis, enervari animos neceſſe eſt vilibus curis implicitos. Cum gladio, lorica, galea omnis pariter vigor poni videtur. Unoque die dediſcit miles quod longa militia didicerat. Nobilitas deliciis effeminatur. Apud pleraſque gentes univerſi diuturni otii morbis aſpiciuntur languidi. Neque hoc negotium ad ſe principes viri pertinere putant, dum patiuntur hæc ſtudia jacêre; quibus tamen unis militaris virtus alitur, augetur, ſolidatur. Si ſecus fiat, ſi huc rerum arbitri toti incumbant, enimvero Reſpub. ancipiti ac turbida, ipſi non à milite imparati, miles non à virtute deſtitutus inveniatur. Duces fama, numerus palmarum, res ipſa monſtraret. Qui curſu, lucta, jaculo, diſco, qui pancratio, qui quinquertio, qui cæteris certaminibus victor exiitiſſet, hunc nulla invidia depri meret, nulla obſcuritas involveret, quominus è multitudine adſciſceretur in numeros; & inde inter duces. Nulli judicio, nulli electione, ac ne ulli quidem ſorti relinqueretur quo errare poſſet. Nemo eum è tot millibus edecumare dubitaret qui in otio didiciſſet ea, quæ in negotio præſtari neceſſe eſt. *Animos ſubitò ad arma non erigunt*, inquit Senator, *niſi qui ſe ad ipſa idoneos, præmiſſa exercitatione, confidunt.* Hos monitus, hoc quidem loco, non intempeſtivos duxi, ne quis ita putet, Olympica, Pythica, Nemea, Iſthmica, & alia quotquot hujus generis certamina antiquitas inſtituit, eſſe negotium ludicrum, leve, Græculum. Ac proinde reponat eas coronas, quæ inibi tanto paratu, tantaque ſpecie victoribus dabantur, inter illecebras inanis gloriolæ potiùs quàm inter documenta veræ virtutis. Certè quamvis ea certamina ludi, & hæ coronæ ludicro quæſitæ, & ipſæ ludicræ quandoque dicerentur, *ſemper tamen autoritas vel ludicro quæſitarum fuit. Namque ad certamina*, inquit Plinius loquens de Romanis, *in Circum per ludos & ipſi deſcendebant, & ſervos ſuos quiſque mittebant. Inde illa* XII. *tabularum lex, Qui coronam parit, ipſe,* *pecu-*

Caſſiod. Var. I. ep. 40.

Plin. lib. 21. cap. 3.

pecuniave ejus virtutis ergo arguitur. Quæ verba interpretans Plinius, addit. *Quam ſervi, equive meruiſſent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit.* Nunc perſequar inſtitutum meum; ac ſingillatim deſcribam eas coronas, quæ verè ſunt militares, hoc eſt, partæ vulneribus, fortiter faciendo, ulciſcendo publicas injurias, tuendis ac promovendis imperii terminis, jure, decore, ſplendore.

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER SEPTIMUS,

Qui eſt de Coronis militaribus.

CAPUT PRIMUM.

Militares coronæ quæ. Dona id eſt coronæ. Dona militaria. Quanti ſit miles. Præmium militis eſt corona, potiſſimùm Romani. Parcarum coronamentum.

COronas quibus fortes & milites & duces donantur, generali appellatione antiquitas vocavit militares. *Militares coronæ*, inquit Gellius, *multifariæ ſunt. Has fermè accepimus*
Gell. lib. 5. cap. 6.
eſſe, &c. Quandoque hæ coronæ non ſunt monſtratæ ſuo nomine, ſed in genere diceban-
Liv. lib. 6. tur dona, ut apud Livium, *Dona imperatorum ad quadraginta; in quibus inſignes duas murales coronas, &c.*
Val. Max. lib. 3. c. 2. & apud Valerium Maximum, *Totius civitatis oculos in ſe numeroſa donorum pompa convertentem. Præferebantur enim aureæ coronæ octo, civicæ XIV. murales tres, obſidionalis una.*
Tacit. Annal. lib. 2. Interdum dicta ſunt dona militaria, ut apud Tacitum, ubi ait, Flavium fratrem Arminii donatum fuiſſe torque & corona,
Plutarch. Sertorio. *Flavius*, inquit, *aucta ſtipendia, torquem & coronam, aliaque militaria dona memorat, inridente Arminio vilia ſervitii pretia*, nempe στρεπτὰ, δόρατα, στεφάνους, torques, lanceas, coronas;

coronas; quibus addo plauſum, & lætitiam univerſorum. Suetonius tamen diſtinguit dona militaria ab coronis in his verbis, *Dona militaria aliquantò faciliùs phaleras & torques, quicquid auro, argentoque conſtaret, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat.* Plutarchus quoque diſertim diſtinguit coronas à cæteris præmiis, ubi loquitur de iis militibus qui è prælio Cannenſi profugerant, quorum opera Senatus Marcello ut in Sicilia uteretur, permiſit, ea lege ut nullas coronas, nullaque præmia ab duce conſequerentur. Si Marcellus, inquit, fortè ipſis uti vult, nemini liceat ab duce accipere eas coronas & præmia, quæ iis conſtituta ſunt qui quidpiam fortiter fecerint. Cæterùm militiæ primus inter omnia præmia coronis eſt locus. Non torques, non phaleras, non armillas, non alia hujus generis cum coronis componi æquum eſt. Neque item ulla eſt invidia cum militem donari corona, qui fortibus factis patriam ab ſervitute, à periculis, ab interitu vindicarit. Nam militi armato omnia humana ſunt pervia, proclivia, vincibilia. Neque ego hunc togato minorem, aut inferiorem judico; niſi ſi quis pacem plurimi facit, cum cujus periculis parta eſt, conſultò deprimit. Aut ſi quis plus eſſe putat, legitima complere, quàm ut compleri poſſint, præſtare. Enimvero hic foris ideo pugnat, ut domi ſtabiliat ſolidam tranquillitatem. Fruſtra domi civilitas niteat, niſi foris adſit armata defenſio. Ergo vis brachiorum tractat arma, ut animis otia pariat. Juſtus, idemque fortis miles tanto animi ardore fertur, ut, ſui propemodum oblitus, habeat ſibi pro unico oblectamento degere inter anguſtias & incommoda contubernii. Non illi certa ratione diſcriminata ſunt tempora quietis ac laboris. Sed dum diurnis, nocturniſque muniis intentus eſt, utrique vacat, prout neceſſitas cogit, aut ductor imperat. Nullus à magiſtro diſcipulus tam arctè habetur, quam miles ab duce. Nullus magis cenſetur obſequiis quàm miles. Unus propemodum miles eſt immemor otii, laboris, & inediæ patiens, acer diſciplinæ cuſtos, duritiæ cultor, flagitii oſor, hoſtilis ſanguinis cupitor, ſui largitor. Et, quod mirere, exiguo ad præſens ſtipendio, hoc eſt, tota militia ut plurimùm ſterili & infructuoſa. Hoc tantùm ſe jactat uno quod arma tractat. Pro magnis, inquit, mihi ſunt divitiis haſta, gladius, pulchrumque ſcutum, munimentum corporis. Cum hoc aro, cum hoc meto; cum hoc vinum ſuave, quod vitis præbet, pedibus tero. Cum hoc ſupplices me dominum ſervi publici vocant. Haſtam qui non audet comparare, nec enſem, nec pulchrum ſcutum, corporis tegmen, flexis ille genubus me adoret, dominumque ſalutet, ac magnum eſſe regem alta voce teſtetur. Hoc plerunque limite ſiſtit ſe tam uti-

Sueton. Aug. Plutarch. Marcello.

Verſus ſunt apud Athen. lib. 15.

lis tamque adeò neceſſarius publicæ rei miniſter. Niſi quod mirum
eſt, quantopere quorundam animus aſſurgat, nempe uſque ad ve-
ſtam gloriam, hoc eſt, meritis & virtute partam. Neque enim fortis
miles ſibi proponit ſtipendia, ſed præmia. Unis inquam, vivit glo-
riæ præmiis. Ad quæ dum totis animi, corporiſque viribus conten-
dit, ſæpe ipſum tam magna, ac tam præclara agitantem vita deficit.
Tam parvi alias res facit, tanti hanc unam. Quin, quò magis gloriæ
ſervit, hoc utiliùs patriæ negotium agit. Quo ergo præmio ſe is di-
gnum deputat? Nempe corona, eaque quæ coronæ comes it, cele-
Agath. lib. 1. britate, hoc eſt, perennitate bonæ famæ. Præclarè Agathias, Co-
ronæ, inquit, non ob gratiam, quæ ex oleaſtro, apiove conſtet,
Olympionico athletæ ſumebantur. Nec bello boni decertatores
exuviarum, & futuri mox lucri aviditate in prompta ſe atque aper-
ta pericula ingerunt, ſed ob firmiorem, immortalemque gloriam,
eam quæ eſt ex hiſtoria. Et ut hæc de omnium gentium militia,
deque omni forti milite dici poſſint, tamen hæc laus & militiæ, &
ſtrenui militis prærogativa videtur eſſe propria nominis Romani.
Hi præ cæteris mortalibus hoc vitæ genus tam durum, totque pe-
riculis ſeptum mitigarunt ſperata compenſatione gloriæ. Hinc
animis admoverunt ſolatia tot moleſtiarum. Hinc ſeſe & excita-
runt, & roborarunt adverſus illam tantam duritiam, privatim qui-
dem ſæpiſſimè infructuoſam, ſed publicè nunquam non ſalutarem;
denique eam qua itur ad coronas. Res teſtis dari poteſt. Nam, Pli-
Plin. lib. nio autore, ***Romæ aliarum coronarum nulla propemodum, at belli-
carum ſumma ratio fuit. Longum eſt***, inquit, ***nec inſtituti operis,
differere quiſnam Romanorum primus acceperit. Neque enim alias
noverant, quàm bellicas. Quod certum eſt, uni gentium huic
plura ſunt genera quàm cunctis.*** Certè per coronas, hoc eſt, via
aſperrima tandem perventum eſt ad faſtigium rerum. Non ergo
mendax Caſſandræ vaticinium, quæ poſteritati Trojanæ ait omnes
gentes allaturas eſſe coronam, primitias ſuas, nempe ſicuti ad Deos,
id eſt, regnaturam apud omnes gentes.

Lycophr. Caſſ.

γένους δὲ πάππων τῶν ἐμῶν αὖθις κλέος,
μέγιστον αὐξήσουσιν ἄμνα μοί ποτε,
αἰχμαῖς τὸ πρωτόλειον ἄραντες στέφος
γῆς καὶ θαλάσσης σκῆπτρα καὶ μοναρχίαν
λαβόντες..

Gloriam porrò generis majorum meorum maximam rurſus auge-
bunt olim poſteri, Haſtis erecta primarum corona partium, Terræ
mariſque ſceptrum & imperium adepti, Nimirum, quod de Parcis
Homer. hymn. in Mercur. Homerus dixit, eas, cùm inſaniunt, vera dicere, de hac ipſa Caſſan-
dra dici poteſt. Parcarum mentione moveor ut obiter di cam, ipſas
quoque

quoque parcas neceſſitatis filias eſſe coronatas, Platone autore. Coronam non nominat. Redeo ad rem, ut Lycophron, qui inducit Caſſandram ita vaticinantem, jam viderit magnitudinem Romanam, quid de Homero dicamus, cujus tempeſtate nondum Roma fuit? Hic tamen Neptunum hæc loquentem facit, *Plato lib. 8. de Rep.*

> νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει, *Homer.*
> Καὶ παῖδες παίδων τοί κεν μετόπισθε γένωνται. *Iliad. γ.*

Nunc autem jam Æneæ vis Trojanis imperabit, Et filii filiorum, & qui in poſterum naſcentur. Ac ſi dicat, etſi nunc quidem Trojanum nomen videtur extinctum, tamen ex hoc protrito germine ſurget magnus dux Æneas, cujus poſteri longè, lateque imperabunt, ipſamque adeò Trojam ipſis victoribus eripient. Itaque huc ſpectarunt militaria præmia, & militiæ decora, in his coronæ, ut vi diſciplinæ & gloriæ militaris perpetuò ſtaret illud imperium, quo nullum majus ne ipſe quidem ſol unquam vidit.

CAPUT II.

Coronæ militares non ab alio accipiuntur, quàm ab illo qui ſit dux & imperator exercitus. Unde manarit mos coronandi milites. Quis primus militari corona donatus fuerit, Quibus militibus darentur coronæ aureæ. De more dandi has coronas.

SEd enim, ut initium militiæ eſt religio jurisjurandi, & amor ſignorum; ac proinde ut militem nonniſi dicto imperatoris audientem eſſe oportet, ita & ſtipendia & præmia, qualiacunque ſint, & in his coronas eum nonniſi ab imperatore accipere fas eſt. Hoc loco non abſurdè quæri poteſt, unde manarit hoc inſtitutum condecorandi milites coronis. Equidem invenio, priſco more duces cùm exercitum luſtrarent, fuiſſe coronatos. Certè Caſſio exercitum luſtranti lictor coronam inverſam repoſuit. Idipſum fortè ex Appiano ſumptum memorat quoque Zonaras. Ac Statius hunc morem exprimit in hoc verſu. *Appian. Alex. lib. 4. bel. civ. Zonar. in Caſſ.*

> *Sæpe coronatis iteres quinquennia luſtris.* *Stat. lib. 4. Sylv.*

luſtra coronata vocat, in quibus dux & imperator eſt coronatus. Neque tantùm dux in exercitu, ſed quiſquis in bellorum ſimulachris, hoc eſt, in militaribus exercitationibus decurreret, is priſco more coronatus erat. Hoc diſcimus è Xenophonte, qui ubi diligenter memoravit apparatum belli, omneque genus bellicæ exercitationis quæ Epheſi habebatur, poſtremò addit, confirmatos eſſe quorundam animos, cùm viderent ipſum quidem Ageſilaum primum, deinde alios milites redeuntes è gymnaſiis coronatos, ac ſuſpendentes Dianæ coronas ſuas. Id quoq; colligimus ex his Virgilii verſibus, ubi deſcri- *Xenoph. lib. 3. hiſtor. Græc.*

deſcribit equeſtre certamen puerorum, quod fiebat juſſu Æneæ.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frænatis lucent in equis, quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit Trojæque juventus,
Omnibus in morem tonſa coma preſſa corona.

Omnibus, inquit, corona tonſa premit comam. Corona tonſa, id eſt, lecta è pratis,ſive hortis,familiari noſtris locutione,tondere prata, herbas,violas,& ſimilia. Quòd ſi dux, cùm ſeſe oſtentat exercitui eſt coronatus, æquum ſanè viſum eſt, ſtrenuum militem, eum cujus opera Reſpub. aut ſalva, aut promata eſt, hac prærogativa inſignem aſpici; atque hinc propemodum æquari ipſi duci; dignumque videri qui cæteris præſit. Quòd ſi ii qui in militaribus exercitationibus decurrunt, præcipuum virtutis inſigne capite geſtant,quî minus hoc ipſum liceat fortibus militibus, quibus univerſi ſuam ſecuritatem accepto ferunt? Et ipſe quidem militares coronas hinc manaſſe puto. Cæterùm, *quis primus donatus ſit corona*, nempe militari, inquit Plinius loquens de corona caſtrenſi, *non inveni, ſed quis primùm donaverit, à L. Piſone traditur. A. Poſthumius Dictator apud lacum Regillum, caſtris Latinorum expugnatis, ei, cujus maximè opera capta eſſent, hanc coronam ex præda dedit. Item L. Lentulus COS. Ser. Cornelio Merendæ, Samnitum oppido capto. Sed quinque librarum corona Piſo frugi filium ex privata pecunia donavit; eamque coronam teſtamento Reipub. legavit.* Porrò coronæ militares ſive bellicæ, propriè ſunt hæ, caſtrenſis, muralis, navalis, civica, obſidionalis. Sed priuſquam ultra tendo, moneo, militares coronas aureas iis tantùm militibus fuiſſe datas, qui eſſent cives Romani. Certè hoc exemplo Cyrus militibus tantùm Græcis ſe aureas coronas, & quidem ſingulis daturum pollicetur. Auxiliaribus quidem & externis Romæ non coronæ dabantur, ſed torques aurei, cùm hi civibus darentur argentei. Nimirum, in illis pretium ſpectabatur; in his ſolus honor & gloria rei geſtæ. At armillæ dabantur civibus, externis minimè. Illud quoque advertendum, dandi militaria præmia, illa de quibus nunc ago, magnam utique, inſignemque fuiſſe ſpeciem. Et quidem coronæ, priuſquam pugnaretur, ab duce exercitus militi proponebantur. Quod ipſum obſervabatur in iis certaminibus, quæ dixi eſſe ſimulachra bellorum. Diſertim hunc morem exprimit Scipio apud Silium Italicum.

Plin. lib. 33. cap. 2.

Xenoph. de exped. Cyr. lib. 2.

Plin. lib. 33. cap. 2.

Sil. Ital. lib. 16.

Mente favete pari, atque aures advertite veſtras.
Septima cùm ſolis renovabitur orbita cœlo,
Quique armis, ferroque valent, quique arte regendi
Quadrijugos pollent currus, queis vincere planta
Spes eſt, & ſtudium jaculis impellere ventos,

Adſint,

Adſint, & pulchra certent de laude corona.
Præmia digna dabo, & Tyria ſpolia inclyta præda.
Nec quiſquam noſtri diſcedet muneris expers.

Simili ratione ſi caſtra perrumpenda erant, caſtrenſis corona militibus proponebatur ut ſummum decus. Si capiendum vallum, vallaris; ſi urbis obſeſſæ ſubeundus murus, muralis; ſi navali prælio dimicandum, navalis ſive claſſica. Re demum fortiter feliciterque geſta, Imperator ut promiſſa exſolveret, exercitu inſpectante promebat eas coronas, ſtatuebatque in edito loco. Atque adeò hortabatur eos, qui ſe iis donis dignos ducerent, quos Valerius Maximus vocat *honorandos*, hoc eſt præmiis donandos, ut id palam, in omnium, inquam, oculis apud ipſum profiterentur. Eadem prorſus ratione qua coronæ virtutis eæ quæ eſſent aureæ, in concione dari ſolitæ. Quem morem exprimit Ariſtides, ubi ait, eum qui donatur aurea corona, poſtquam à ſacro præcone ea res renuntiata fuerit, tum nomen ejus qui tanto honore honeſtatur, denique in concione nominari, ipſumque coronari. Sic fiebat, ut eò nulla fraus obreperet. Nullus ibi ambitioni, nullus fautoribus & gratiæ locus. Hunc quoque morem diſertis verbis Livius exprimit. *Poſtero*, inquit, *die omnium animi ad oppugnandum accenduntur; utique poſtea quàm corona aurea muralis propoſita eſt.* Ergo incendendis animis militum hæ coronæ proponebantur. Quod ſi res in oculis ipſius imperatoris geſta fuerat, adeò ut neque teſtes, neque profeſſionem expectari neceſſe eſſet, enimvero imperator milites eo tanto decore dignos nominatim appellabat. Ii accedentes ad tribunal imperatoris, multo honore verborum pulcherrimum præmium accipiebant, non ſibi tantum, ſed & poſteris, & familiæ decus. Hoc ferme exemplo Cyrus apud Xenophontem Chryſantam ordinis ductorem ait ſtrenuè feciſſe proximum ſibi & in conſpectu ſuo. Nihil, inquit, opus eſt teſtibus. Sed ipſe ſcio qualis fuerit. Hunc ipſum morem deſcribit Silius Italicus in his verſibus,

Val. Max. lib. 2. c. 8.
Ariſtid. isg. orat. 4.
Liv. lib. 13.
Xenoph. de inſtit. Cyr. lib. 4.

Tum merita æquantur donis, ac præmia virtus
Sanguine parta capit. phaleris hic [huic] *pectora fulgent.*
Hic torque aurato circumdat bellica colla.
Ille nitet celſus muralis honore corona.

Sil. Ital. lib. 15.

Hujus quoque inſtituti illuſtre exemplum eſt Scipio, & Maſſaniſſa. *Ibi*, inquit Livius, id eſt, in oculis omnium, *Maſſaniſſam primùm regem appellatum, eximiiſque ornatum laudibus aurea corona, aurea patera, ſella curuli, & ſcipione eburneo, toga picta, & palmata tunica donat.* Ubi coronam interpretor non diadema regium inſigne, ſed decus militia partum. Denique hoc inſtitutum non ſolùm in

Liv. lib. 20.

liber-

libertate, verùm etiam, imò maximè à Romanis principibus eſt cultum. Sciendum quoque eſt; iis militibus qui fortiter feciſſent, datum fuiſſe jus geſtandi in publicis ſpectaculis eas coronas quibus donati eſſent, ut in ſerie hujus operis ſæpe videbimus. Quo exemplo legimus Alexandrum Magnum ſcripſiſſe Antipatro, ut iis militibus, quos ut bello inutiles, nempe vulneribus & ætate debiles, in patriam remittebat, permiſiſſe ſe ut jus eſſet ſedendi in honoratiſſimo loco theatri; ibique geſtandi coronam, ſi ipſis ita videretur.

Zonar. in Alex.

CAPUT III.

De corona caſtrenſi. Inſigne hujus coronæ. Hæc corona fuit aurea, etſi primò frondea. An caſtrenſis & vallaris fuerint duæ. Corona muralis aurea. Vallaris & muralis coronæ dignitas. Corona turrifera. ſeu turrigera. Inſigne hujus coronæ.

CAſtrenſi corona donabatur is, qui primus hoſtium caſtra pugnans introiiſſet. Hîc notandum, quomodo coronarum innumerabiles prope fuerunt ſpecies, ita nullam ex his non ſuo inſigni fuiſſe conſpicuam. Quippe hoc potiſſimùm inſigni diſcernebatur à cæteris, ut ex iis quæ ſequuntur, palam eſt. Ergo inſigne caſtrenſis coronæ fuit vallus ex auro. Totamque coronam conſtat fuiſſe auream, etſi primùm fuit frondea. *Romulus*, inquit Plinius, *frondea coronavit Hoſtium Hoſtilium, quòd Fidenam primus irrupiſſet. Avus hic Tullii Hoſtilii regis fuit.* Cæterùm caſtrenſem & vallarem vix duas fuiſſe puto. Id ut ſic exiſtimem moveor verbis Valerii Maximi, ubi loquitur de caſtris Lucanorum & Brutiorum expugnatis à C. Fabricio Conſule. *Poſtero*, inquit, *die cùm Conſul inter honorandos, quorum ſtrenua opera fuerat uſus, vallarem coronam ei ſe ſervare dixiſſet, à quo caſtra erant oppreſſa; nec inveniretur qui id præmium peteret, &c.* Quibus verbis perſpicuum fit vallarem dari ei qui caſtra oppreſſiſſet, hoc eſt, vallum conſcendiſſet ac perrupiſſet. Certè caſtra, portis obſtructis, non alia ratione capi poſſe conſtat, quàm vallo dejecto ac ſuperato. Et hujus quidem coronæ origo etſi ea eſt quam dico, tamen jam ſeneſcente ac decreſcente imperio; ut pleraque alia, ita tantæ quoque rei decus ad eos tranſlatum qui vix unquam caſtra viderant, ſed ſolùm erant in comitatu principis. Iſti enim plerunque non tam ob virtutem, quàm gratia & favore principis, more jamdiu recepto donabantur iis præmiis quæ non meruerant. Hæ, nimirum, ſunt illæ caſtrenſes coronæ de quibus hæc Tertullianus, *Eſt & alia militia regia-*

Feſt. Caſtrenſi, Gell. lib. 5. c. 6.

Plin. lib. 16. cap. 4.

Val. Max. lib. 1. c. 8.

Tertull. de cor. mil.

regiarum familiarum. Nam & caſtrenſes appellantur munifica, & ipſa ſolennium Cæſarianorum. Caſtrenſem & vallarem ſequitur muralis ipſa quoque aurea. Hanc imperator proponebat illi qui murum obſeſſæ urbis primus ac per vim aſcendiſſet. Verba ſunt Livii, *Itaque quanquam omnibus omnia deberent, præcipuum tamen muralis corona decus ejus eſſe, qui primus murum aſcendiſſet. Profiteretur qui ſe dignum eo duceret dono. Duo profeſſi ſunt.* Vallaris ac muralis quòd alia dona militaria honore anteibant nonniſi præcedente faſtidioſa inquiſitione, hoc eſt, re ad unguem explorata, dabantur, teſte Suetonio, eo, quem jam citare cœpi loco, quem hîc integrum ſcribere, operæ pretium duxi. *Dona militaria aliquantò faciliùs, phaleras, & torques, quicquid auro, argentoque conſtaret, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat* [Auguſtus.] *Has quàm parciſſimè, & ſine ambitione; ac ſæpe etiam caligatis tribuit.* Ubi hæc verba, *quicquid auro argentoque conſtaret*, interpretor torques aureos qui externis, argenteos qui civibus dabantur, ut ſupra è Plinio dixi. Murali corona donatur Milo apud Silium Italicum, & quidem magna ſpecie, ab Q. Fulvio Proconſule.

Liv. lib. 26.

Sueton. Aug.

> *Fulvius ut finem ſpoliandis ædibus ære*
> *Belligero revocante dedit, ſublimis ab alto*
> *Suggeſtu magnis autor non futilis auſis,*
> *Lavino generate, inquit, quem ſoſpita Iuno*
> *Dat nobis, Milo, Gradivi cape victor honorem,*
> *Tempora murali cinctus turrita corona.*

Sil. Ital. lib. 13.

Certè è loco Suetonii ſatis conſtat, non tantùm centuriones, ordinumque ductores, ſed & ipſos caligatos milites admiſſos ad hoc tantum decus. Hanc muralem coronam Lucretius tribuit magnæ Deûm matri, non quòd ipſa capiat urbes, ſed quòd eas ſuſtinet.

> *Muralique caput ſummum cinxêre corona,*
> *Ex imis munita locis quòd ſuſtinet urbes.*
> *Quo nunc inſigni per magnas prædita terras*
> *Horrificè divinæ matris imago, &c.*

Lucret. l. 2.

Ubi pro *munita* credibile eſt Lucretium ſcripſiſſe, *mœnita*. Hæc eſt Rhea, ſive Cybele quæ ita pingitur, ut eam leones ferant, & tympanum habeat, & ſuper caput coronam turritam, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πυργοφορέει. *Eandem, inquit Varro*, [verba ſunt Auguſtini] *dicunt matrem magnam, quòd tympanum habeat, ſignificari eſſe orbem terræ, quod turres in capite, oppida; quòd ſedes fingantur circa eam, cùm omnia moveantur, ipſam non moveri.* Hac ipſa corona hæc ipſa Dea donatur ab Ovidio, nempe turrifera, vel turrigera, ubi quærit cur hæc Dea geſtet coronam turriferam,

Lucian. de Syr. Dea.

Auguſt. lib. 2. de civ. Dei cap. 12.

At

Ovid. lib. 4. Faſt.

At cur turrifera caput eſt onerata corona?
An nomen primis urbibus illa dedit?
Annuit.

Idem alibi huic Deæ non unam coronam tribuit, ſed plures; credo, quòd ſummitas cujuſque turris propter intervalla quibus diſcriminantur pinnæ, aſſimilatur coronæ.

Ovid. lib. 6. Faſt.

Turrigeram frontem Cybele redimita coronis
Convocat æternos ad ſua feſta Deos.

Simili corona, nempe turrita Silius Italicus donat Carthaginem,

Sil. Ital. lib. 13.

——ſi nunc exiſteret alma
Carthago ante oculos turrita celſa corona.

Inſigne muralis coronæ ſunt pinnæ muri. *Idcirco*, inquit Gellius, *quaſi muri pinnis decorata eſt.* Quanti jam inde à priſcis temporibus fuerint coronæ murales & vallares, ſciri poteſt è Livio. *Multæ*, inquit, *civicæ coronæ, vallareſque ac murales conſpectæ*, nempe in triumpho Papirii conſulis, *expugnato Sepino urbe Samnitium, inſigni, ut illis temporibus, triumpho.* Idem enim eſt ac ſi Livius dicat, Ea victoria non ſine ingenti militum virtute parta eſt. Tantæ virtutis illuſtre documentum ſunt hæ coronæ, quæ nonniſi eximia virtute militibus conceduntur.

Liv. lib. 10.

CAPUT IV.

Corona navalis, ſive claſſica, ſive roſtrata. Quis primùm hac corona donatus ſit. Pax hac corona redimita fuit. Roſtra navium, inſigne hujus coronæ, tribunali infixa. Hæc corona à Græcis fuit uſurpata. Equeſtris corona.

Feſt. Navali. Gell. lib. 5. cap. 6.

NAvalis, ſive claſſica, ſive roſtrata ea eſt, qua donatur is qui maritimo prælio primus in hoſtium navem armatus tranſilierit; cujuſque opera, manuve navis hoſtium capta fuerit. Ea quaſi navium roſtris inſignita, & aurea quoque fuit. Ideoque fulgere dicebatur. Virgilius,

Zmar. in Cam.

Virgil. 1. Æneid.

——cui belli inſigne trophæum
Tempora navali fulgent roſtrata corona.

Paterc. l. 2.

Hoc inſigni tam præclaro Paterculus firmat neminem unquam Romanorum fuiſſe donatum. Idque bello Actiaco Agrippam ſingulari virtute meruiſſe. Id ipſum tradit Epitome Livii his verbis, *M. Agrippa navali corona à Cæſare donatus eſt. Qui honos nemini ante eum habitus eſt.* Et quidem Seneca vocat Agrippam navali corona inſignem, ſed non addit, primum. Contra, autoribus Plinio & Feſto, *M. Terentius Varro hanc coronam adeptus eſt bello pyratico,*

Epit. Liv. lib. 12. Sen. de benef. lib. 3. Plin. lib. 26. cap. 4. Feſt. naval.

pyratico, donant e Cn. Pompejo Magno, præter alios qui ea quoque è pyraticis bellis donati ſunt, & è Siculis, quæ & ipſa pyratica fuerunt. Eodem Feſto autore, A. Attilius hac corona donatus eſt *bello quod geſtum eſt contra Nabin, ut*, inquit, *ſcriptum eſt in carmine Saturnio, quodquidem duces ipſi conſueti ſunt in tabellis publicè ponere, in quo nominabantur qui navali corona donati erant.* Ovidius hac corona pacem redimit.

Frondibus Actiacis comptos redimita capillos — Ovid. Faſt. lib. 1.
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

ſed ſcilicet, hoc facit per occaſionem Actiacæ victoriæ, & propter ingentem tanti boni impetrati lætitiam; Cujus effectus & bona non alius elegantius deſcripſit quàm Bacchilides. Quantæ dignitatis eſſet hæc corona, ex eo ſciri poteſt quod Plinius memorat, olim roſtra navium tribunali fuiſſe præfixa, *decus fori, veluti ipſi populo Rom. corona impoſita eſſet. Poſtquam verò*, inquit, *Tribunitiis ſeditionibus calcari ac pollui cœpere, poſtquam vires ex publico in privatum magis, ſinguliſque civium quæri, & ſacroſancta omnia profana fecere,* [ſ fuere] *tum à pedibus eorum ſubiere in capita civium roſtra.* Suetonius quoque refert. Claudium inter hoſtilia ſpolia *navalem coronam faſtigio Palatinæ domus juxta civicam fixiſſe, trajecti, & quaſi domiti Oceani inſigne.* Neque enim tantum in Republica, ſed & ſub multis, atque adeò ſub ipſis prope ultimis principibus ingens coronæ decus duravit, ut ex Ammiano Marcellino perſpicuum fit. *Qui* [Julianus] *appellans*, inquit, *pleroſque nominatim, quos ſtabili mente aliquid clarum feciſſe ipſe arbiter perſpexit, navalibus donavit coronis, & civicis, & caſtrenſibus.* Hanc quoque navalem coronam à Græcis uſurpatam video. Nempe, cùm Athenienſis Reſpub. magnis rebus urgeretur, & undique ſurgentia pericula poſtularent, ut quantocyus triremes milite complerentur, decretum factum eſt his verbis; Qui primus adornaverit triremem, huic populus quæſtorem juſſit dare coronam. At hoc ego feci, inquit Apollodorus ore Demoſthenis, idcirco me coronari oportere ajo. More quidem Græco, omnes claſſiarii milites victores hac navali corona videntur fuiſſe coronati, ut ex hiſce duobus locis Xenophontis colligi poteſt; ſtatimque coronati in caſtra reverterentur, ſtatimque Callicratidam prælio navali viciſſe clamarent. Et infra, Verùm multò æquius eſt, coronis remunerare victores [navali prælio] quàm [eos] morte multare. Quòd ſi claſſiarii milites corona donabantur, multò magis dux. Hinc illæ tot coronæ, quæ ad Lyſandrum mari latè victorem undique allatæ, quas quoque verè gratulatorias dixerim. Hanc quoque coronam in Græcia adipiſcebatur is, qui hoſtium inſula promptiùs navibus cir-

Plin. lib. 16. cap. 4. *Suetonius Claud.* *Ammian. Marcell. lib. 24.* *Demoſth. de cor. præf. nav.* *Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 7.* *Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 2.* *Pollux lib. 1. cap. 9.*

cumdata, inibi aggerem occupaſſet; ac proinde ſuis inſulam aperuiſſet, eamque princeps perrupiſſet. Cæterùm inter militares coronas videtur fuiſſe illa, quam Zonaras equeſtrem vocat, quæ illi ſcilicet, dabatur, qui equo merens edidiſſet aliquod memorabile facinus, quo Rempub. juviſſe diceretur. Hæc quoque corona præferebat ſuum inſigne, id eſt, quidpiam quod ad equitatum pertineret. Atque hæ quidem militares coronæ militum uſque eò propriæ fuerunt, ut vix eas cum duce exercitus communicatas reperire liceat. De obſidionali & civica, quòd militibus ac ducibus promiſcuè dabantur, ſeorſim ago.

Zonar. in Cam.

CAPUT V.

Coronæ victrices. Corona, id eſt victoria. Victoriæ ſimulachrum coronatum. Victoribus tænia dabatur unà cum corona. καλλίνικα στέφη, καλλίνικοι. νικητήριον. Corona victoriæ. Hæc corona ut plurimùm fuit aurea. Quandoque laurea, Obſervata à Græcis in danda hac corona. Caſtitas coronata. Mos Græcorum in dandis his coronis. Ducibus hæc corona decreta. corona ἀταραξίας. Milites hac corona donati. Coronare tot minis. Tyrannicidæ donati hac corona.

NUnc venio ad eas coronas, quæ & ſtrenuis militibus, ac præſtantiſſimis ſive tribunis, ſive ordinum ductoribus, & centurionibus promiſcuè, prout cujuſque virtus conſpectiſſima fuerat, dari ſolitæ. Has generali appellatione coronas victoriæ, ſeu victrices rectè dixeris, quomodo eas Græci vocant στεφάνους ἐπινικίους, quarum autorem non ſolùm Apollinem, ſed & potiſſimùm Palladem antiquitas fecit. Non ſolùm Palladi fas eſt vincere, inquit Ariſtides, ſed & victores coronare. Ipſa victoria homines coronare dicitur. Et verò Caligula cùm cuperet eſſe in magna apud homines exiſtimatione, tum lunæ miſceri, tertium ejus votum fuit, à luna coronari. Talium coronarum apud rerum ſcriptores eſt frequentiſſima mentio, quotieſcunque id agunt, ut unica dictione commendent decus illius qui aliquo, & quidem illuſtri facinore clareſcit. Hujus generis eſt illa corona, qua ſe ipſe Romulus inſignem fecit. Quippe hac ratione hoſti ſuam infelicitatem exprobravit; ſuumque decus magnificè extulit. Hoc exemplo Alexander cùm abiret ex India, dicitur fuiſſe coronatus, nempe ut victor. Et verò corona uſque eò victoriæ propria eſt, ut ſæpiſſimè hac appellatione victoria demonſtretur. Id quod etſi ſupra ſatis eſt probatum, tamen hîc addò locum Dionis Chryſoſtomi de Melancoma ſcribentis; Cujus, inquit, certamina & coronas memorare

Artemid. lib. 4. cap. 54.

Ariſtid. Παναθ. λόγω. Αθλω.

Xiphil. C. Calig.

Plutarch. Rom. Theophraſt. lib. 4. plantar.

apud

apud vos ſcientes ſupervacaneum eſt. Cùm victoriam dico, nec facilem, nec difficilem dico. Nam quocunque modo victoria parta ſit, corona illi, qui victor eſſe renuntiabatur, decreta erat, ut liquet ex his verbis Ariſtidis; Omnino ne exiſtimaveritis, ſiquis Olympiæ vicerit eum qui ab aliquo alio ſit conciſus, ideò minùs ſibi coronam poſtulare nec verò minus quempiam victorem renuntiari; quòd is ſibi in parte victoriam præparavit. Cæterùm ipſius victoriæ ſimulachrum vix unquam aſpicitur incoronatum. Unde illi epithetum στεφανηφόρος, Cujuſmodi fuit illa, quam Plutarchus adnotavit à Pergamenis demiſſam ſupra caput Mithridatis fuiſſe confractam, ejuſque coronam humi diruptam. Id quod, ut ſiniſtrum omen populo multum terrorem, ipſi Mithridati animi conſternationem injecit. Apud Pauſaniam nominatur quoddam numen, cujus in dextera manu eſt victoria ex ebore & auro facta cum corona ac tænia. Nimirum, victoribus unà cum corona dabatur quoque tænia. Quo exemplo Plutarchus memorat, Periclem, Samiis devictis, iiſque ſuper cujuſque ſepulchro collaudatis qui in eo bello ceciderant, cultum fuiſſe à matronis. Deſcendentem ipſum è tribunali, inquit, aliæ mulieres exceperunt, & coronis redimierunt ac tæniis ſicuti athletam νικηφόρον. Porrò ipſa victoria coronata coronat victores. Et fortiſſimi cujuſque viri hoc eſt votum.

Ariſtid. orat. 1. pro Tocb. — *Plutarch. Sylla.* — *Pauſan. lib. 5.* — *Plutarch. Pericl.*

> ὦ μέγα σεμνὴ νίκα, τὸν ἐμὸν
> βίοτον κατέχοις,
> καὶ μὴ λήγοις στεφανοῦσα.

Euripid. in fin. trag. Oreſt.

ô admodum veneranda victoria, meam vitam obtineas, nec [me] unquam deſinas coronare. Quos verſus Lucianus citat. Hoc genus coronarum Tireſias apud Euripidem vocat καλλίνικα στέφη, earumque geſtores καλλινίκους.

Lucian. piſcat. ſeu reviviſc.

> οὗ καλλινίκους Κεκροπίδας ἔθη κ' ἐγώ,
> καὶ τόνδε χρυσοῦν στέφανον, ὡς ὁρᾷς, ἔχω,
> λαβὼν ἀπαρχὰς πολεμίων σκυλευμάτων.
> Κρέ. οἰωνὸν ἐθέμην καλλίνικα σὰ στέφη.

Euripid. Phœniſſ. actu 3.

ubi effeci ut victores eſſent Cecropidæ, atque hanc coronam auream, ut vides gero, Primitias prædæ & ſpoliorum hoſtilium. Cr. Tuæ victrices coronæ mihi omen ſunt. Quem Euripidis locum Socrates apud Platonem citat, cùm ab Alcibiade ſibi datam coronam libenter accipit his verbis; Quemadmodum & Creon ab Euripide fingitur, conſpecto Tireſia habente coronam, & audito ipſum ab hoſtibus primitias accepiſſe propter artem dixiſſe, Tuæ victrices coronæ mihi omen ſunt. Nam in fluctu conſtituti ſumus, ut tu ſcis, &c.

Plato in Alcib. 2.

Apud eundem Euripidem Agamemnon redimit Dianam corona victoriæ,

Euripid. Iphig. in Aul. Actu 5.

> Α᾽γαμέμνονά τε λόγχαις
> Ε᾽λλάδι κλεινότατον στέφανον
> δὸς ἀμφὶ κάρα τεὸν
> κλέος ἀείμνηστον ἀμφιθεῖναι.

Da Agamemnonem cum Pelaſgo belli apparatu, nomine Græciæ tibi inclyta victoriæ Caput redimire corona [quod eſt] decus immortale. Hic ipſe alibi vocat victoriam Græcorum, Ilio everſo, καλλίνικον στέφανον.

Euripid. Iphig. in Taur. in fin.

> τὸν καλλίνικον στέφανον Ι᾽λίου θέλων
> λαβεῖν Α᾽χαιούς.

Victoriæ coronam Ilii volens capere Achæos. Apud eundem Euripidem Caſſandra matrem alloquens caput νικηφόρον ſibi redimiri vult.

Euripid. Troad. actu 2.

> μᾶτερ πύκαζε κρᾶτ᾽ ἐμὸν νικηφόρον,
> Καὶ χαῖρε τοῖς ἐμοῖς βασιλικοῖς γάμοις.

Mater corona caput meum circumda, & gaude propter meas regias nuptias. Enimvero corona victori non magis eripi poteſt quàm *Plato lib. 12. de leg.* Herculi clava. Nec mirum ſi hanc ſtrenuo militi ac victori Plato in ſuis legibus dari vult. Ideoque hæc corona propriè vocabatur νικητήριον, pretium, aut ſymbolum victoriæ, quod tantæ ſublimitatis fuit, ut factum quandoque ſit præmium illorum quibus ob præclariſſima merita remuneratio dabatur. Edixit autem [Jaſon] inquit *Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 6.* Xenophon, & niceterium, auream coronam fore, ſi quis è civitatibus bovem ductorem pulcherrimum Deo aleret. Nempe, huic ut victori aliorum omnium qui id ipſum ſuſcepiſſent, hæc veluti merces promittebatur, ſicuti eam vocat Lactantius, ubi agit de eo certamine quod anima inſtituit adverſus carnem, *Quæ virtus*, inquit, *Lactant. lib. de ve. ſap. c. 26. Tertull. de cor. mil.* *perfecta, & omnibus numeris abſoluta coronam vincentibus, & mercedem expetendæ nobis immortalitatis impertit.* De victore Angelo agens Tertullianus ait, *Accepit & angelus victoriæ coro-* *Liv. lib. 7.* *nam procedens in candido equo ut vinceret.* Torquatum è ſingulari certamine redeuntem victorem Livius corona aurea à Dictatore donatum fuiſſe memorat, præter laudes, quibus in concione ea pugna elata eſt. Ergo ſic ſtatuendum coronam auream fuiſſe certiſſi- *Auguſt. lib. 2. de civ. Dei cap. 24.* mam indicem victoriæ. *Cùm veniſſet Tarentum Sylla, atque ibi ſacrificaſſet, vidit in capite vitulini jecoris ſimilitudinem coronæ aureæ. Tunc Poſthumius haruſpex ille reſpondit, præclaram ei victoriam ſignificari, juſſitque ut extis illis ſolus veſceretur.* Tu modò & certa, & vince, & jam te coronatum puta. Certè vix quiſquam in antiquis monumentis aliquo præclaro facinore ſplendeſcit, qui

non ingenti univerſorum plauſu corona donatus ſit. Thucydides *Thucyd.*
non quidem ſingula Braſidæ facinora memorat, ſed cùm eum vocat *lib.* 4.
liberatorem Græciæ, nempe unica dictione omnes ejus laudes complectitur. Non ergo mirum, ſi ei unica quoque dictione omnia præmia tribuit. Hæc fuit aurea corona, qua illum publicè donatum fuiſſe dicit. Tanti eſt victoria, ipſaque adeò corona victrix, ut ſicuti gloria & fama non vivos tantùm, ſed & fato functos impenſiùs comitetur. Halicarnaſſæus memorat, Bruti corpus cum mul- *Dionyſ.*
tis & laudibus & lachrymis Romam à primoribus equitum fuiſſe *Halic. l.* 5.
vectum, atque adeò *στεφάνοις κεκοσμημένον ἀριστείοις*, ornatum coronis fortitudinis. ubi puto legendum *ἀριστείας*, ut apud Plutarchum *Plutarch.*
de tali corona loquentem, qua C. Marius donavit Trebonium quen- *ἀποφθ.*
dam militem, quòd is Lucium ſororis ſuæ filium vim ſibi facien- *βασιλικ.*
tem occidiſſet. Quippe tali dono factum illius ſummè probavit, & *καὶ στρατ.*
laudavit. Hanc ibi coronam vocat, *τὸν ἐπὶ ταῖς ἀριστείαις διδόμενον* *& in Ma-*
στέφανον. ſuper egregiè factis datam coronam. Quæ corona meritò *rio.*
quoque data videtur eſſe caſtitati, veluti ei quæ eſt victrix impuritatis & libidinis. Itaque in bello fortiter occidere, eſt coronam fortitudinis mereri; nec ſibi tantùm, ſed & patriæ illam dare. In hanc ſententiam extant præclari verſus Euripidis,

> *φεύγειν μὲν οὖν χρὴ πόλεμον ὅστις εὖ φρονεῖ,* *Euripid.*
> *Εἰ δ' εἰς τόδ' ἔλθοι, στέφανος οὐκ αἰσχρὸς πόλει.* *Troad. actu*
> *Καλῶς ὀλέσθαι· μὴ καλῶς δὲ, δυσκλεές.* 2.

Bellum ergo fugit quiſquis ſanè ſapit, Si verò in hoc venerit, corona haud turpis civitati Fortiter occumbere. At ignavè, dedecus. Hîc advertendum, eum qui in bello ſtrenuè quidpiam feciſſet, priſco Græcorum more, primùm à ſingulis commilitonibus in ipſo exercitu corona donatum; mox publicè, id eſt, à magiſtratibus. Id conjicio ex hoc loco Platonis, Qui verò, inquit, rebus præclarè ge- *Plato lib.* 5.
ſtis, nomen gloriamque fuerit conſecutus, primò quidem ab iis qui *de Rep.*
unà militant, adoleſcentibus & pueris, à ſingulis viritim coronandus eſt, an minimè? Mihi quidem [videtur] Annon & dextris excipi? Id quoque. Hoc exemplo Titimanus unus ducum Caſſii, cùm victor in certamine fuiſſet, coronatus ab equitibus, abiit ad Caſſium. De- *Plutarch.*
nique quiſquis hac ratione coronatus fuiſſet, ſua corona inſignis *Bruto.*
per urbem incedebat. Ad quem morem alludens Hieronymus ait, *Veniet; veniet poſtea dies ille, quo victor revertaris in patriam,* *Hieron. lib.*
quo per Hieroſolymam cœleſtem vir fortis coronatus incedas. *2. epiſt. epi.*
Ergo tam inſignis corona publico decreto, ducibus iis, qui victo- 6.
res fuiſſent, decernebatur; ut Pauſaniæ, nuntiata victoria, & morte *Plutarch.*
Philippi; L. Siccio Dentato, tot rebus ab ipſo geſtis; Pelopidæ, licet *Demoſth.*
mortuo, & confoſſo conjectu telorum; Mario poſt inſignem de *Æmil.*
Prob. Pelop.

 barba-

Plutarch. Mar. barbaris victoriam; Dioni, Syracuſis receptis. Hoc exemplo Caſtor Pollucem coronat Amyco proſtrato,

Valer. Flacc. lib. 4. Argon.

> *Illius exemplum ramis caput, armaque Caſtor.*
> *Implicat, & viridi connectit tempora lauro.*
> *Reſpicienſque ratem, patriis, ait, has precor oris*
> *Diva refer frondes, cumque hac frũta curre corona.*

Denique quempiam coronare eſt eum victorem pronuntiare, ut *Syneſ. epiſt. 121.* apud Syneſium, ἐγὼ δ' ἅπαντας, τοὺς προσαγωνισαμένους τῷ ἔργῳ ἥδιστα ἂν στεφανώσαιμι καὶ ἀνακηρύξαιμι. Ego verò omnes qui operi acceſſerunt, libentiſſimè coronarem, & [victores] renuntiarem. Enimvero victoria & corona uſque eò ſunt cognata, ut Græcis ſit frequens hæc loquendi forma στεφανοῦσθαι τὸν ἀγῶνα coronari certamen, id eſt vincere, ac victorem è certamine renunciari, ut in hoc *Philo περὶ ἀθλ. καὶ ἐπιτ.* loco, τί οὖν ἆθλον πρόκειται τῷ στεφανωθέντι τὸν ἀγῶνα τοῦτον; Quod igitur præmium proponitur illi qui ſit coronatus hoc certamen? id eſt, qui victor renuntiatus fuerit? Item alibi, ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας στεφανωθεὶς ἐκηρύχθη, At hic vir ſacra certamina coronatus renuntiatus eſt. His coronis quàm proximè accedit illa qua donatur is qui in magnis periculis eſt animo imperturbato, *Plutarch. περὶ Κολωτ.* quam Plutarchus vocat στέφανον ἀταραξίας, quam quidem, inquit, ajunt eſſe imparem, neque conferendam illi quæ datur magnis du *Plutarch. Craſſo.* catibus. Idem alibi facit Niciam ſibi plectentem hanc ipſam coronam. Hanc ego libenter vocem coronam conſtantiæ. Exemplo ducum milites quoque coronatos legimus. Sed quòd militum tantus erat numerus, ut vix tot coronæ quot ſingulis coronandis ſufficerent, reperiri poſſent, datæ ſæpe illis ſunt pecuniæ pro coronis; nempe ut inde ſibi ipſi coronas plecterent, aut emerent. Et hoc ſcilicet, demonſtrabant hac locutione; coronare tot minis. *Plutarch. Dione.* Hoc exemplo Syracuſii peregrinos Dionis milites ἑκατὸν μναῖς ἐστεφάνωσαν, centum minis coronarunt. At ipſi milites Dionem aurea corona. Nempe quandoque ſummus dux ab aliis ducibus, quandoque ab ipſis militibus coronabatur, ut obſervandum eſt in iis exemplis, quæ frequenter à me citantur. Interdum quoque hoc ipſo loquendi genere ſignabant pretium ejus coronæ quæ cuique *Plutarch. Timol.* data eſſet. Hoc munere apud Plutarchum donatur is, qui interfectorem patris ſui occiderat. τὸν μὲν οὖν ἄνθρωπον ἐστεφάνωσαν οἱ Κορίνθιοι δέκα μναῖς. Hominem igitur Corinthii coronarunt decem minis. Cæterùm quòd multo majus ac præclarius facinus eſt, tyrannum occidere quàm hoſtem, corona victoriæ tyrannicidas donatos *Cic. ad Att. lib. 14. ep. 12.* legimus. Et verò Cæſare occiſo, M. Tullius Brutum donat aurea corona. *Mihi quidem*, inquit, *videtur Brutus noſter jam vel coronam auream per forum ferre poſſe. Quis enim audeat*

violare,

violare, propoſita cruce, vel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta adprobatione infimorum?

CAPUT VI.

Populus, urbes, vulgus, univerſi coronati. Quiſquis aliqua ratione auxit publica commoda coronatur. Æſculapius coronatus. Coqui coronati. Vitia coronata. Corona infamis. Corona myricæ. Plura de myrica. Decretum myricinum. Ægyptii & Magi myrica coronati.

NOn tantùm ſinguli haſce victoriæ & fortitudinis coronas adepti ſunt, verùm etiam interdum tota cohors, populus, publici ordines, univerſi, totæ urbes. *Rhodiorum populus corona aurea virtutis ergo donatus eſt.* (*Liv. lib.* 21.) Ipſe quoque populus Romanus, ſi ejus auſpiciis bellum geſtum, patratumque fuerat, coronam, victoriæ inſigne, capite geſtare ſolitus fuit. Id quod diſertim tradit Livius, *Eodem*, inquit, *anno coronati primùm ob res bello bene geſtas, ludos Romanos ſpectaverunt, palmaque tum primùm, tranſlato è Græcia more, victoribus data.* (*Liv. lib.* 10.) Sed de populo hoc ipſum tradit Gellius, *Verba*, inquit, *hæc ſunt Catonis, ut populus ſua opera potiùs ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quàm re malè geſta coronatus veneat.* (*Gell. lib.*) De publicis ordinibus hæc Tertullianus, *Coronant*, inquit, *& publicos ordines laureis publica cauſa.* (*Tertull. de cor. mil.*) Enimvero Romanum ſenatum ſic pingi ſolitum, diſcimus è Dione, ut ſit ἐν ἱματίῳ καὶ ἐσθῆτι περιπορφύρῳ, ἔτι δὲ καὶ στεφάνῳ ἐστολισμένος praetextatus, id eſt, purpura amictus, inſuper, & corona honeſtatus. (*Dio Trajano.*) Populus Syracuſanus, devictis acie inquilinis, qui rebellaverant, delectos viros circiter ſexcentos, quorum vi & virtute ea pugna pugnata fuerat, coronâ donavit. (*Diodor. Sic. lib.* 16. *bibl.*) Dion, Syracuſis expugnatis, induxit in eam urbem hominum millia quinquaginta: qui omnes urbem inierunt coronati. Syracuſanorum quoque milites, Athenienſibus victis, & Nicia eorum duce capto, ſe ipſos coronarunt. (*Plutarch. Nic.*) Ergo ſe ipſi milites invicem coronabant priſco more. Idipſum quoque de vulgo Tertullianus, *Coronatur*, inquit, *& vulgus ex principalium proprietatum exſultatione, nunc ex municipalium ſolennitatum proprietate.* (*Tertull. de cor. mil.*) (Quibus in verbis pro illo, *proprietatum*, libenter legerim *victoriarum*) *Et eſt omnis publicæ lætitiæ luxuria captatrix.* Ipſas urbes aliarum victrices, ac dominas

Athen. l. 5. conſtat fuiſſe coronatas. Corinthus aurea diademate fuit evincta. Carthaginem dixi fuiſſe inſignem corona turrita.

Sil. Ital. lib. 13. *ſi nunc exiſteret alma*
Carthago ante oculos turrita celſa figura.

Ariſtid. in Panath. Græci Athenas, ingenti adverſus Perſas parta victoria, coronarunt. Neque ob id ſolùm hanc urbem corona dignam cenſuerunt, verùm etiam quòd omni virtutum genere cæteras urbes antecelleret. Id quod verum eſſe, decretum Byzantinorum docet factum *Demoſth. de cor.* in honorem Athenienſium, quo ſtatutum ut urbis Athenienſis ſtatua erigeretur ſexdecim cubitorum in Boſphoro, quæ fidem faceret, à populo Byzantino & à Perinthiis populum Athenienſem fuiſſe coronatum. Cæterùm quiſquis illius exemplo qui hoſtem vicit, aliqua illuſtri ratione auxit publica commoda, per quem factum eſt ut Reſp. vitata invidia, miſeria, calamitate, honorem, fauſtitatem, felicitatem adepta ſit, is veluti malorum præclariſſimus victor, corona donabatur. Talis, præter alios illuſtres viros *Plutarch. Lycur.* fuit Lycurgus, qui ideo à populo ſæpe coronatus, ac ſtatuas adeptus perhibetur. Demoſthenes quoque, ut ſupra dixi, cujus exta- *Plutarch Demoſth.* bant illa in Rempub. merita, quæ recitantur in decreto, ſæpe fuit coronatus; priùs quidem à Democle Ariſtonico Hyperide, aurea corona, ultimò autem ab Cteſiphonte. Et in decreto quod factum eſt ſuper Lycurgo Butade, poſtquam ejus in Rempub. bonafacta commemorata ſunt, additur, Cùm autem viſus eſſet omnia hæc juſtè adminiſtraſſe, ſæpe ab civitate coronatus eſt. Ad hoc exem- *Scholiaſt. Ariſtoph. in Pluto.* plum qua re quiſque Reipub. maximè prodeſſet, ob eam rem corona donabatur. Et verò Æſculapium uſque eò conſtat fuiſſe coronatum, ut is nunquam effigietur ſine corona, ſicuti victor morborum. Quæ corona fuit index artis præclariſſimæ, cui multum diſſimiles illæ quæ datæ ſunt coquis, talibuſque voluptatum leno- *Athen. lib. 12.* nibus. Nempe apud perditiſſimos illos Sybaritas coronabantur ii quos luxus erudierat ferculis & condiendis & apponendis. Porrò quomodo quantum eſt hominum qui virtuti militant, coronatur, ita qui ſunt mancipati vitiis, ut ſua vitia pro virtutibus oſtentent, proh pudor! ſeſe coronare non verentur, ut, quàm virtus ſuis inſigniis clareſcit, tam vitia ſuis maculis innoteſcant. Quem morem ſignavit Bernardus, ubi acerrimè invehitur in monſtra hominum ſui temporis, in eos potiſſimùm qui nuptias damnant, ut *Bernard. ſerm. 66.* immunditiæ laxent habenas. *Coronabitur turpitudo?* inquit, *Nihil minus decet honeſtatis autorem.* Hujus generis illud eſt *Diog. Laert. l. 4.* quod de Xenocrate Laërtius tradit. Is enim propter longiorem compotationem pro præmio accepit coronam. Uſque eò corona demon-

demonſtrat eum qui in aliqua re inſigniter verſatur, ut, ſi quod infame, atroxque facinus feliciter patratum eſt, illud ipſum hinc demonſtretur. Sed ea, videlicet, corona quàm aliæ ſunt honeſtæ, tam eſt plena dedecoris, & infamiæ. In legibus Charondæ altero loco hæc fuit, ut qui calumniæ, dolique mali crimine convicti eſſent, per urbem circumvectarentur, & quidem coronati myrica; ut omnibus innoteſcerent ſicuti ſingulari improbitate inſignes. Ergo myrica fuit conveniens ac dirum coronamentum illorum qui eſſent inſigniter improbi. Enimvero Strabo quoque tradit, ſacerdotes Perſarum, quoties illas diuturnas diras alicui imprecantur, tenere faſciculum virgarum myricinarum tenuium. Porro myrica, ut hæc quoque obiter dicam, non ſolùm eſt inter plantas *ἀκάρπους*, ſed & habita eſt infauſta. Etquidem cùm in funere Achillis propoſitum fuiſſet certamen curſus, Teucer qui inibi erat ut metam attingeret, myrica implicitus cùm cecidiſſet, victoriam Ajaci tradidit. *Diodor. Sic. bibl. lib. 12.* *Strabo lib. 15.*

τὸν γὰρ ῥαβδὸς βάλεν, ἤ τις ἄτη
ὄζον ἐς ἀλγινόεντα βαθυῤῥίζοιο μυρίκης.
τῷ δ' ἄρ' ἐνιλεχθεὶς χαμάδις πέσε. *Q. Calab. lib. 4.*

Hunc Deus aut ſors noxia impegit in triſtem ramum myricæ alta radice hærentis. Huic enim implicitus humi cadit. Invenio tamen vates per myricam vaticinari ſolitos, ut lege ipſis ab Apolline præſcriptum fuit. Quapropter inſigne aliquod dumetum myricinum vocabant *μάντιν*, vatem. Atque adeò Magi & Scythæ, tum in Europa quamplures futura prædicunt, tenentes lignum myricinum. Et in Lesbo Apollo habet ramos myricæ, unde dictus eſt *μυρικαῖος* myricinus. Idem viſus eſt per quietem habere ramum myricinum. Denique Ægyptii in pompa Jovis coronantur myrica, ſicuti apud Medos Magi. Redeo unde ſum digreſſus, nempe ad eas quæ verè dici poſſunt coronæ turpitudinis & infamia. Polynices apud Euripidem, cùm precatur Junonem, Turpem, inquit, coronam peto è nece fratris. *Scholiaſt. in ther. Nicand.*

αἴσχιστον αὐτῷ στέφανον ὁμογενῆ κτανεῖν. *Euripid. Phœniſſ. actu 5.*

Contra, illæ coronæ ſemper ſunt præclariſſimæ quæ forte præclarumque facinus demonſtrant; qualis illa qua Oreſtes redimitur, interfecto Ægyſto adultero Clytemneſtræ.

στέφουσι δ' αὐθὺς σοῦ κασιγνήτου κάρα
χαίροντες, ἀλαλάζοντες. *Euripid. Electr. actu 5.*

Illico verò coronant tui fratris caput, lætantes, jubilantes. Idem paulò poſt,

νίκας στεφανοφορίαν
κρείσσω τοῖς παρ' Ἀλφειοῦ ῥεέθροις τελέσας

Κασίγνητος σέθεν.

Præclariora victoriæ inſignia meruit, quàm quis ad Alphei fluenta, frater tuus. Et in ſequentibus,

στέψω τ' ἀδελφοῦ κρᾶτα τοῦ νικηφόρου.

Et coronabo fratris caput victoris. Et paulò poſt,

δέξαι κόμας σῆς βοστρύχων ἀναδήματα.

ſume coronamenta cirrorum comæ tuæ. Denique hoc,

σύ τ' ὦ παρασπιστ' ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου
παίδευμα Πυλάδη στέφανον ἐξ ἐμῆς δέχου.

Tuque ô propugnator, viro piiſſimo educate Pylades, coronam è mea Himer. μελ.ἐκλ. manu accipe. Itaque verè dici poteſt, coronam ut eſt index fortitudinis, ita eſſe comitem felicitatis. Ac præterea qua quiſque præclara dote potiſſimùm cenſetur, ob hanc ipſam æquiſſimum eſſe eum coronari. Non ergo mirum ſi præclariſſimis artificibus quandoque Ælian. lib. 9. var. hiſt. cap. 11. ſunt datæ coronæ. Quod ad exemplum, Parrhaſius ille pictor inſignis ſolitus fuit redimire caput aurea corona. Apud Plutarchum Neo- Plutarch. Lycur. ptolemus Anticlei filius coronatur, eique ſtatua ponitur quòd pollicitus eſt ſe deauraturum aram Apollinis in foro, ex vaticinio Dei.

CAPUT VII.

Felicitas coronatur. Hujus corona deſcriptio. Divites coronantur. Naves coronatæ. Corona è prunis. Alia premia militum, nempe armillæ, femina ſpectata forma. Torques & haſta. Boves. Bos genus nummi. Bovis laus. Venire ſub corona, quid.

SEd quia non ſolùm virtus, ſed & felicitas cœlo demittitur, non mirum ſi hanc quoque haud minùs quàm virtutem antiquitas coronavit. Nam cuicunque hæc adeſt, Deo gratus acceptuſque exiſtimatur. Ergo quomodò urbes, populus, ordines coronantur, ita quoque ſiquid cuipiam poſt multa diſcrimina proſperè feliciterque evenit, hunc quoque apud priſcos coronari mos fuit, ſicuti vi- Ariſtid. προσφων. Σμυρν. ctorem laborum, periculorum, ærumnarum. Quòd Smyrna terræ motu collapſa in meliorem & luculentiorem, quàm priùs fuerat, ſtatum reſtituta eſt, ob hanc, inquam, felicitatem Ionia coronatur. De quo more hæc Ovidius,

Ovid. lib. 3. Faſt.

Sæpe potens voti frontem redimita coronis
Femina lucentes portat ab urbe faces.

Apul. lib. 11. Metam. Et Apulejus cùm ſibi etiam atque etiam gratulatur, *Mihi, inquit, coronam, & Hercules coronam conſequenter, quòd tot ac tantis exantlatis laboribus tot emenſis periculis, Deæ maxima providentia adluctantem mihi ſaviſſimè fortunam ſuperarim.* Plutarchus ait,

ait, eos qui ſacrum piſcem, qui rarus, & circa Pamphiliam eſt, cœperint, tam dominos quàm ipſos piſcatores coronari, & plauſu & fauſtis acclamationibus excipi. Denique corona felicitatis omnibus bonis propoſita eſt, non pinea, non ex oleaſtro, non ex apio plexa, ſed è veris & gaudiis & judiciis hominum; Nimirum, cùm illud univerſi adepti ſunt quod ſummis, aſſiduiſque votis expetierant, libertatem, opes, bonam famam, otia. ταῦτα πάντα τῷ στεφάνῳ τούτῳ συναναπέπλεκται, Hæc omnia unà cum hac felicitatis corona plexa ſunt. Ipſa corona ante hominum ora nectebatur ex omnigenis floribus, iis qui eſſent pulcherrimi & odoratiſſimi. Certè felicitatem, ſive beatitatem, ejuſque coronam ſic deſcribit Cebes; In veſtibulo matrona formoſa ſedet in alto ſolio, ornata liberaliter citraque luxum, & coronata corona florida egregiè concinnata. Ipſa eſt beatitudo, ad quam cùm quiſpiam pervenit, hunc ipſa coronat ſua vi, eumque etiam [coronant] omnes aliæ virtutes, veluti eos qui maximis certaminibus defuncti ſunt. Et infra; Verùm illud etiam mihi dicito, quæ vis eſt illius coronæ, qua eum ornari dicebas? Beatifica, ô adoleſcens! Nam qui ea vi coronatur fit beatus, & malorum expers; nec in aliis ſpem felicitatis habet repoſitam, ſed in ſemetipſo; ô præclaram victoriam! Ubi autem coronatus eſt, quid facit, quove abit? Virtutes eum deducunt unde antea venerat. Cæterùm quia divites vulgi opinione adepti ſunt id quod in rebus humanis optatiſſimum eſt, coronas geſtant, argumenta ejus quam ipſi ſibi fingunt, felicitatis. Unde meritò Cynicus ille apud Lucianum gloriatur, non ſe efferri eo faſtu, quo tument iſti coronarum & purpuræ geſtores. τοὺς δὲ χρυσοῦς στεφάνους καὶ τὴν πορφύραν τῦφον νομίζω. aureas coronas & purpuram fumum, ſive arrogantiam exiſtimo. Naves quoque legimus fuiſſe coronatas, nempe navigatione feliciter peracta.

Plutarch. τοτ. τῷ ζω. φερομ. τὸ χρ. ἢ τὸ ἰνδ.

Lucian. de gymn.

Tab. Ceb.

Lucian. Cyn.

Ceu preſſæ cùm jam portum tetigere carinæ,
Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas.

Virgil. lib. 1. Georg.

Similis, iiſdemque prope verbis locus eſt apud Propertium,

Ecce coronatæ portum tetigere carinæ.

Propert. lib. 3.

Et alibi, ubi Cynthia mortua alloquitur Propertium,

Ecce coronato pars altera parta phaſelo;
Mulcet ubi Elyſias aura beata roſas.

Propert. lib. 4.

Ovidius de appulſu Æneadum in Italiam,

Æneadæ gaudent; cæſoque in littore tauro,
Torta coronatæ ſolvunt retinacula navis.

Ovid. lib. 15. Metam.

Sic apud Silium Italicum victrix navis portum ſubiens coronatur lauro,

—— lauro redimita ſubibat
Optatos puppis portus; pelagoque micabant

Sil. Ital. lib. 11.

Captiva arma procul celſa fulgentia prora.

Plutarch. Timol. Hoc more ineptus ille Carthaginienſium navarchus, ut imponeret Syracuſanis, juſſit nautas coronari, ornavitque triremis ſcutis Græcanicis & Phœnicum; eoque ornatu Syracuſas navigavit. Cæterum etſi è lauro, olea, oleaſtro, aliiſque frondibus texebantur coronæ victrices, ſeu victoriæ, tamen è prunis quoque nexas fuiſſe, docet apud Athenæum Hipponax in iis verſibus, quorum hic eſt *Athen. lib. 2.* ſenſus. Coronam habui è prunis atque mentha. Alex. Quin & in ſomnis videre viſus ſum mihi præmium victoriæ. B. Id dicito. A. animum adverte. In ſtadio antagoniſtarum me quiſpiam nudus accedens coronare viſus eſt corona tortili prunorum, Hercules, maturorum. Id ipſum confirmatur teſtimonio Plinij, ubi agit de ge- *Plin. lib. 15. c. 13.* neribus pruni. *Eam quoque*, inquit, *eruditiores negaverunt ex Perſide propter ſupplicia tranſlatam; ſed à Perſeo Memphi ſatam. Et ob id Alexandrum illa coronare victores ibi inſtituiſſe in honorem atavi ſui.* Hiſce victoriæ coronis plerunque accedebant ar- *Liv. lib. 10.* millæ. Livius, *Et Papyrius apud quem multiplex in acie, circa caſtra, circa urbem fuerat certamen, Sp. Nautium, Sp. Papyrium fratris filium, & quatuor centuriones, maniplumque haſtatorum armillis, aureiſque coronis donavit.* Apud priſcos feminæ forma præſtantes ſuper coronam victoribus cedebant in præmium. Hercules apud Euripidem gloriatur ſe præclara femina eſſe donatum, ſicuti ſingulari præmio.

Euripid. Alceſt. actu 5. ——γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετο.

mulier verò ſuper ipſis ſequebatur. Cum Hercules, Troja capta, *Xenoph. de venat.* ſuis ducibus præmia diſtribueret, Telamoni dedit Iſionem. Peleus, oppreſſis Lapithis præmium virtutis accepit concubitum Deæ. *Aphth. progymn.* Sæpe accedebant torques & haſta. His apud Cornelium Tacitum *Tacit. lib. 3. Annal.* Apronius donat Rufum Helvium. Victus quoque victorem donat herba, id eſt, corona, aut ſerto plexo ex ea herba quæ in loco pugnæ *Appian. Alex. in Liby.* nata eſſet. Hoc ſenſu Appianus Alexandrinus de Aſdrubale ait, eum fugiſſe ad Scipionem μετὰ θαλλῶν, cum foliis, ſeu ramis, id eſt, victoriam tradens. Et fortaſſe victor ea herba coronabat caput ſuum, ut ſuſpicari licet ex hoc loco Accii in Meleagro, *Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent; pro ſe quiſque cum corona clarum connectit caput.* Et quidem Pindarus virum fortem coronat herba,

Pindar. Pyth. od. 4.

ἀθρόοι δ' ἔπειτα καρτερὸν ἄνδρα φίλαις
ὤρεγον χεῖρας· στεφάνοισί τέ μιν
ποίας ἔρεπτον, μειλιχίοις τε λόγοις
ἀγαπάζοντο.

Socii autem forti viro amicas porrigebant manus, coroniſque herbæ

ipſum tegebant, blandiſque ſermonibus comiter excipiebant. Ergo hæc herbæ traditio erat confeſſio ejus qui eſſet victus in loco herbido. Nam in ſtadio victus talem ſe fatebatur ponendo ſive demittendo manus. Qui mos exprimitur apud Philonem his verbis, καθάπερ ἐν ἀγῶνι τὸν ἀντίπαλον ἀπειπεῖν χεῖρας ὑπ' ἀσθενείας καταθέντα, καὶ τὰ βραβεῖα, καὶ τὸν στέφανον παραχωρῆσαι τῷ πόλεμον ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πρὸς τὰ πάθη πεποιημένῳ. ſicuti in certamine adverſarium defatigari, manibus præ imbecillitate demiſſis, tum præmia & coronam cedere illi qui internecinum & indictum bellum patravit adverſus affectus. & alibi, καὶ οὐ χεῖρας μόνον ὑπ' ἀσθενείας, οἷα τῶν ἀθλητῶν οἱ νενικημένοι, καθείς. Et non manibus tantùm præ imbecillitate, ut victi athletæ ſolent, poſitis. Alio item loco, βαρὺν ἀντίπαλον ἡγησάμενοι τὸν πόνον, καὶ τὰς χεῖρας ὑπ' ἀσθενείας ὥσπερ ἀπειρηκότες ἀθληταὶ καθῆκαν. gravem adverſarium exiſtimantes laborem, & manus præ imbecillitate ſicuti feſſi athletæ demiſerunt, &c. Cæteris præmiis antiquiſſimo more accedebant boves. Et quidem Hercules apud Euripidem memorans niceteria quibus donatus eſt, ait, illos qui leviorum certaminum victores fuerunt, equos accepiſſe. At qui graviorum, hoc eſt, qui pugilatu, & lucta viciſſent, boves. At ſe præclara femina.

Philo πε. ἀθλ. Αβ. καὶ Κα. ἱερ.
Philo πε. φυτ.
Philo πε. τῶν εἰς τὰ προπ. συνόδων.

τὰ μὲν γὰρ κοῦφα τοῖς νικῶσιν ἦν
ἵππους ἄγεσθαι· τοῖσι δ' αὖ τὰ μείζονα
νικῶσι πυγμὴν, καὶ πάλην, βουφόρβια.
γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετο.

Euripid. Alceſt. actu 5.

Etenim qui in levioribus vincebant, His equos abducere licebat. At qui graviorum certaminum victores erant pugilatu aut lucta boves accipiebant. Unà autem ſequebatur mulier. Cyrus quoque iis qui in certaminibus victores fuiſſent, boves dabat quos ſacrificarent, ut inde epularentur. Ipſe etiam bovem accepit τὸ νικητήριον. Unà cum bobus cenſeo vaccas cum ſuis vitulis. Tale præmium Thetis, Achille mortuo, dedit iis, qui in certamine curſus victores eſſent.

Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 8.

—— Θέτις δ' ἐς μέσσον ἀγῶνα
Θῆκεν ἄρ' ἀμφὶ δρόμοιο βόας. δεκάτῃσι δὲ πάσῃς
Καλαὶ πόρτιες ἦσαν ὑπὸ μαζοῖσιν ἰοῦσαι,
τάς ποτε Πηλείδαο θρασὺ σθένος ἀκαμάτοιο
Ἤλασεν ἐξ Ἴδης, μεγάλῳ περὶ δουρὶ πεποιθώς·
τῶν πέρι οἵδε ἀνίσταν ἐελδόμενοι μέγα νίκης.

Q. Calab. lib. 4.

Thetis autem in mediam ludorum aream decem vaccas in præmium curſus ſtatuit, quibus omnibus inſignes erant vitulæ ubera adhuc ſubeuntes, quas olim invicti animoſa vis Pelidæ ex Ida abegerat, magnam in haſta fiduciam habens. propter quas hi ad certamen prodierunt, magno victoriæ ſtudio. Qui mos exceſſit fines

Græciæ, & illorum temporum, & Romam pervenit, ac duravit uſque ad illa ſæcula, quibus jam omnia quæſtitiùs & ſolicitiùs agi cœpta. *Conſul concione advocata*, inquit Livius, *laudatum tribunum decem bobus, aureaque corona donat.* Idem alibi, *Ante omnes C. Lælium præfectum claſſis & omni genere laudis ſibimet ipſi æquavit, & corona aurea, ac triginta bobus donavit.* P. Decius apud eundem Livium ſuper auream coronam accipit centum boves. *COS. advocata concione, P. Decii non cœptas ſolùm ante, ſed cumulatas nova virtute laudes peragit. Et præter militaria alia dona, aurea corona eum, & centum bobus, eximioque uno albo opimo auratis cornibus donat.* Illis quoque bos præmium dabatur qui dithyrambo viciſſent. Etſi non ſum neſcius, bovem aliquando ſumi pro Athenienſium drachma, cui bos inſculptus, veluti apud Romanos cuidam monetæ. In Deliis, quæ erant feſta Apollinis, cùm cuipiam donum daretur, pronuntiabant, tot boves ei datum iri. Unde quidam hunc nummum putarunt eſſe Delium, non Athenienſem. Certè in corruptos cauſidicos & judices invaluit hoc ſcomma, Βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, bos ſuper linguam aſcendit. Ego in præmiis quæ mihi ſunt memorata, non hoſce nummos, ſed veros boves priſco more datos firmo, quòd priſcis ſæculis hoc animal fuit in multo honore, eoque liberi parentes redimebant. Veteri proverbio, Pauperibus bos eſt pro ſervo. Ac tam capitale fuit bovem necaſſe quàm civem. *Tanta*, inquit Cicero, *putabatur utilitas percipi ex bobus, ut eorum viſceribus veſci ſcelus haberetur.* Cæterùm bovis natura eſt valde clemens, atque

Inter utroſque ſita eſt, cervos, ſævoſque leones.

Illi nimis timidi; hi ſunt nimiùm feroces. Denique bos eſt altor hominum. Ideoque eum dici volunt παρὰ τὸ βῶ, quod eſt τρέφω, alo, quod nos alit ut terrio & agricola. Atque adeò apud Ægyptios bos fuit ſymbolum γεωργίας καὶ τροφῆς agriculturæ, & alimenti. Et qui primi auſi ſunt comedere boves, dicti ſunt homines perditiſſimi, οἱ πρῶτοι κακόεργον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν Εἰνοδίην, πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων, qui primi fabricati ſunt gladium Martium, ac primi bobus ſaturati ſunt aratoribus. Qui, inquit, primi bovillas carnes comederunt, auſi ſunt atrox & impium facinus. Et verò inter leges Solonis extat hæc, Bovem ne ſacrificato. Id quod tamen poſteri excuſatiùs fecerunt. Itaque ipſa Proſerpina illum exceptura quem putabat eſſe Herculem,

βοῦν ἀπανθρακίζ' ὅλον,

bovem aſſavit integrum. Ita deinceps apud Homerum, alioſque integri boves aſſantur, & convivis apponuntur. Et hæc erant ὁλοκαυτώματα quæ tauris fiebant Jovi; equis autem Soli. Et hæc quidem

Liv. lib. 7. Liv. lib. 16. Liv. lib. 7. Etymol. ταυροφάγον. Plutarch. Plebi. Pollux l. 9. Etymol. ἀλφεσίβοιαι. Ariſtot. lib. 1. polit. cap. 1. Cic. de nat. Deor. lib. 2. Varro l. 6. de ling. lat. Gell. lib. 2. cap. 21. Colum. l. 6. in præfat. Stob. πε. νόμ. καὶ ἐθ. Varro l. 6. de re ruſt. Etymol. βοῦς. Clem. Alex. Strom. lib. 5. Arat. Φαινομ. 15. & ibi Schol. Citat quoque Max. Tyr. in ſerm. pro agric. Plutar. Sol. Ariſtoph. Βατρ. Xenoph. de inſt. Cy. l. 8.

quidem in genere de iis coronis dici poſſunt quæ ſunt clariſſima clariſſimæ victoriæ teſtimonia; tum de iis præmiis, quæ præter eas victoribus dabantur, cujuſmodi ſunt armillæ, torques, haſta, feminæ, boves. His addo eam coronam ſub qua venibant illi qui in bello capti eſſent. Quæ aut fuit ingentis magnitudinis; aut neceſſe eſt fuiſſe plures, ſub quibus ii ſtabant qui venales proſtabant, & quidem pileati. Itaque ſive plures, ſive una eſſet ea corona, certè victoriam illorum demonſtrabat qui eos cœperant, & vendebant. Quanquam ipſi qui venibant dicebantur quoque coronati; ut in verbis Catonis quæ ſupra retuli, *ut populus ſua opera potiùs ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quàm re malè geſta, coronatus veneat.* Hic certè mos eſt apud antiquitatem frequens, ut apud Livium, *In poteſtatem redactos* *Liv. lib. 14.* [Turdetanos] *ſub corona vendiderunt* Et Tacitus de Volando *Tacit. lib.* caſtello quod Corbulo expugnavit, *Imbelle*, inquit, *vulgus ſub* *13. Annal.* *corona venumdatum.* Cauſam hujus moris exponit Cælius Sabinus Jureconſultus, cujus hæc ſunt verba apud Gellium, *Anti-* *Gell. lib. 7.* *quitùs mancipia jure belli capta coronis induta*, [ſ. inducta, id *cap. 4.* eſt, ducta ad eum locum qui eſſet coronatus, ſive coronis opertus,] *venibant, & idcirco, dicebantur ſub coronis venire. Namque ut ea corona ſignum erat captivorum venalium, ita pileus impoſitus demonſtrabat hujuſmodi ſervos venumdari, quorum nomine emptori venditor nihil præſtaret. Eſt autem alia rationis hujus opinio, cur dici ſolitum ſit, captivos ſub corona venumdari, quòd milites cuſtodiæ cauſa captivorum venalium greges circumſtarent; eaque circumſtatio militum corona appellata ſit. Sed id magis verum eſſe quod ſupra dixi, Cato quoque in libro, quem compoſuit de re militari, docet.*

CAPUT VIII.

De corona civica. Unde dicta. Eadem dicta querna vel quercea. Quanti fuerit. Comparatio militis Romani cum externo & auxiliare. Quis hanc coronam det, quis item accipiat. Ζῶστρα καὶ τὰ σωτήρια. Quædam ſcrupuloſè ſervata ut daretur civica. Hæc corona non fuit aurea, ſed frondea.

IIs coronis quæ militibus ac ducibus qui fortiter feciſſent, promiſcuè dabantur, adnumeratur civica. Atque adeò hanc inter omnes militares coronas, ut nobiliſſimam eminuiſſe, una & conſentiens antiquitatis vox eſt. Porrò à re duplex eſt ſortita nomen, à cive, ſcilicet, ſervatore & ſervato civica; à materia unde plectebatur,

batur, quercea vel querna. Hujus coronæ dignitas inde potiſſimùm eſt, quod illi uni ſepoſita eſt qui è manibus hoſtium civem Romanum eripuerit. Plutarchus ubi memoravit Coriolanum interfeciſſe hoſtem qui impetum fecerat in civem Rom. ait eum ab duce ſuo coronatum fuiſſe corona quercus. Hanc enim, inquir, lex dat illi qui civem protexerit. Idem Plutarchus ubi memorat M. Claudium Marcellum ſervaſſe fratrem Oracilium periclitantem, ob eamque rem donatum fuiſſe corona, haud dubiè civicam ſignat. Cæterùm ad hoc decus non ſine evidentis periculi contemptu, & inuſitatæ virtutis documento iri poterat. Ea re æquiſſimum viſum eſt, coronam ſingularis dignitatis illi tribui, quem ſingulare meritum condecoraſſet. Id quod minimè mirabitur is, cui libet attentiùs inſpicere prærogativam civitatis Romanæ; ac proinde componere militem, eumdemque civem Romanum cum externo, eoque qui militabat inter auxilia. Nempe ille in imperio natus ita reipub. navabat operam, ut eàdem ſibi imperium aſſereret. Quin, ſi rem, ut eſt, libet æſtimare, nullus civis Romanus non eſt conſors ejus dignitatis quæ ſupereminet omnia regna. Certè *interrogatus à Pyrrho Cyneas, qualis Roma eſſet, reſpondit regum urbem ſibi viſam.* At miles auxiliaris, idemque mercenarius ad imperium vadentibus ſuum ſanguinem modico ſtipendio commodabat. Ut in legionibus Romanis, quæ conſcribebantur è civibus, omne imperii robur, omne momentum fuit, ita in uno legionario plus credebant eſſe præſidii quàm in multis auxiliaribus. Huc pertinet illa Luculli vox, ſe malle unum ex hoſtibus ſervare civem Romanum, quàm omnia quæ hoſtium ſunt, occupare. Hæc fuit illa tanta prærogativa civitatis Romanæ. Quod jus ut magnum, ita rarum, & ingentibus in Rempub meritis pretium erat. Nec niſi rogatione ab Tribuno plebis ex autoritate patrum perferebatur. Ac ne iis quidem qui mittebantur in colonias hoc ſolo miſſu conceſſum erat, ut de Ferentinatibus tradit Livius. Et verò quid hîc mirum aut inuſitatum? Mos fuit clariſſimis quibuſque gentibus hoc beneficium pluris facere quàm alia omnia. Menoni Pharſalio, propter præclara in Rempub. Athenienſem merita, Athenienſes non πολιτείαν civitatem decreverunt, ſed tantùm ἀτέλειαν immunitatem. Idipſum decretum fuit Perdicæ, Magnam, inquit Demoſthenes, honoratam & reverendam exiſtimantes patriam ſuam, id eſt jus civitatis, & omni beneficio majorem. Si licuit Athenienſibus tam magnificè de ſe ſentire, quid Romanis? Nulla ergo cauſa eſt quapropter quiſpiam miretur, ſi in acie ſervaſſe civem, *qui*, ut ait Seneca, *eſt pars patriæ*, ut ingens virtutis experimentum, & rarum meritum, ita rata laus fuit.

Plutarch. M. Corol. — *Plutarch. Marcell.* — *Juſtin. lib. 18.* — *Plutarch. Lucullo.* — *Liv lib. 17.* — *Liv. lib. 24.* — *Demoſth. de repub. ordin.* — *Sen. l. 2. de ira cap. 31.*

Denique

Denique ſi ſuper omnia ſpectatæ virtutis documenta hujus coronæ præcipua ratio ſemper eſt habita. Anchiſes Æneæ demonſtrans poſteritatem ſuam, ait fore ut hi geſtent coronam civicam, ſicuti decus eximium, & culmen omnium honorum, omniſque felicitatis.

Qui juvenes quantas oſtentent aſpice vires, Virgil. 6.
Atque umbrata gerunt civili tempore quercu. Æneid.

Cæterùm coronam civicam miles militi dabat. credo, ut à cujus invidia naſci poſſet ſuſpicio aut impedimentum, ab ejuſdem confeſſione oriretur certum & indiſputabile teſtimonium. *At id etiam*, inquit M. Tullius, *gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & ſe ab aliquo ſervatos eſſe fateantur, non quò turpe ſit protectum in acie hoſtium manibus eripi (nam id accidere niſi forti viro, & pugnanti cominus non poteſt) ſed onus beneficii reformidant, quòd permagnum eſt alieno debere idem quod parenti.* Ergo in veteri republica hæc corona dabatur manu illius qui ſervatus eſſet. Quo ſanè facto is ſe tanti beneficii memorem, munemque oſtendebat. *Civica corona*, inquit Gellius, *appellatur quam civis civi, à quo ſervatus eſt, in prælio teſtem vitæ, ſalutiſq; perceptæ dat.* Itaque hæc corona connumeratur inter illa genera præmiorum quæ Græcis erant ζῶσρα, ſive τὰ σωτήρια, id eſt mercedes quas dant ſervati. Nempe uterque erat civis tam is qui civicam dabat, quàm is qui accipiebat. *Auxilia*, inquit Plinius, *quamvis rege ſervato, decus id non dant. Nec creſcit honos idem imperatore conſervato; quoniam conditores in quocunque cive ſummum eſſe voluêre.* Atque adeò neceſſe fuit, civem ſervando hoſtem occidere. ut de Coriolano memorat Plutarchus; Cùm, inquit, hominem Romanum qui proximè ceciderat, conſpicatus eſſet, non neglexit, ſed ſtetit ante eum, & ingruentem unum ex hoſtibus interfecit. Deinde neceſſe fuit ut eum locum, in quo id eſſet actum, *hoſtis obtineret eo die, utque ſervatus fateretur. Aliàs teſtes nihil proderant.* Et hæc quidem à Plinio verè tradita luculenter Gellius exponit his verbis è Maſurio Sabino ſumptis. *Qui*, inquit. *in undecimo librorum memorabilium civicam coronam tum dari ſolitam dicit, cùm is qui civem ſervaverat, eodem tempore etiam hoſtem occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat. Aliter jus civicæ coronæ negat conceſſum. Tiberium tamen Cæſarem conſultum an civicam coronam capere poſſet qui civem in prælio ſervaſſet, & hoſtes ibidem duos interfeciſſet, ſed locum in quo pugnabat, non retinuiſſet, eoq; loco hoſtes potiti eſſent, reſcripſiſſe ait, Eum quoque civica dignum videri, quòd appareret è tam iniquo loco civem ab eo ſervatum, ut etiam à fortiter pugnantibus retineri non quiverit.* Enimvero hæ leges, ut Plinius ait, *ſunt arctæ, & ideo ſuperbæ.* hoc eſt, omnes hæ conditiones, quibus civicæ decus circumſcribitur,

[Margin notes: Cic. in orat. pro Cn. Planc. — Gell. lib. 5. cap. 6. — Etymol. ζῶσρα. — Plin. lib. 16. cap. 4. — Plutarch. M. Coriol. — Gell. lib. 5. cap. 6.]

mirè ſunt arduæ. Sed quia tales, hæc quoque ſumma & eminentiſſima laus eſt; quamque conferre licet cum illa Græcorum ſumma, quæ ſub ipſo Jove datur, id eſt Olympica corona, qua Olympionici donantur in conſpectu ipſius Jovis. Sequuntur verba Plinii, *cuique*, id eſt ei cui, *muros patria gaudens rumpit*. Quod dictum Xiphilinus interpretatur his verbis, de reditu Neronis ad urbem loquens; Quidpiam, inquit, muri ac portarum ruptum eſt, quibuſdam firmantibus ſancitum eſſe ut utrumque fiat iis qui è certaminibus coronati redeunt. *ô mores æternos*, addit Plinius, *qui tanta opera honore ſolo donaverint; & cùm reliquas coronas auro commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerunt; clara profeſſione, ſervari quidem hominem nefas eſſe lucri cauſa*. Frondea enim hæc corona fuit, ut infra dico. Talis tamen omnibus antiſtabat, etiam aureis & gemmeis. Aurum Romana majeſtas externis largiebatur. At eum honorem qui cùm ſummus eſſet, auro potior erat, ſibi ſuiſque ſepoſuit. Eſt ergo civica Romanæ gentis propria. Et verò Strabo memorat, civicam coronam Socratem meritum fuiſſe; quam adeptus eſſet, ſi eam dari, ut apud Romanos, ita apud Græcos in more poſitum fuiſſet, quòd Xenophontem equo lapſum, effuſè fugientibus Athenienſibus, humeris ſuis impoſitum per plurima ſtadia ſervaſſet. Nempe Straboni collibitum eſt, morem Romanum deducere ad Græcos. Quo ferè exemplo Athenæus memorat, inter fercula inſignis illius pompæ, in qua Ptolemæus Philadelphus ſuas opes oſtentavit, fuiſſe coronam è quercu gemmatam. Nimirum, hunc morem non quidem uſurpandæ, ſed oſtentandæ coronæ civicæ admiratio magnitudinis Romanæ, ſive ambitioſa imitatio; ſive, id quod veriſimilius eſt, exquiſita adulatio tandem perduxit ad exteras gentes; ad illos potiſſimùm reges, qui ſe profitebantur mancipia populi principis omnium gentium. At Romæ ſuper omnia ſpectatæ virtutis documenta hujus coronæ præcipua ratio ſemper eſt habita. *Neque enim tantùm ſudores bellicos teſtatur*, ut Caſſiodorus ait, *ſed hæc una omnia militiæ decora præ ſe ferre ſemper eſt viſa.* Plinius civicas coronas dicit eſſe *militum virtutis inſigne clariſſimum*. Et paulò poſt, *Cedunt his murales, vallareſque & aureæ, quanquam pretio antecedentes. Cedunt & roſtratæ, quamvis in duobus ad hoc ævi celebres M. Varrone, & pyraticis bellis, dante Magno Pompejo, itemque M. Agrippa.* Prudentius ubi celebrat Laurentium martyrem, ex omnibus coronis eligit civicam, qua eum donat in cœlo degentem, ob ſolam hujus præmii dignitatem.

Sic ſancte Laurenti, tuam
Nos paſſionem quærimus.
Eſt aula nam duplex tibi,

Xiphilin. Ner. — *Strabo l. 9.* — *Athen. l. 5.* — *Caſſiod. lib. 2. Var.* — *Plin. lib. 16. cap. 4.* — *Prudent. peri. ſteph. hym. 2.*

Hic corporis, mentis polo.
Illic inenarrabili
Allectus urbi municeps
Æternæ in arce curiæ
Geſtas coronam civicam.

CAPUT IX.

Corona civica iis data, qui, ut miles militem, ita Remp. aut reum periculo exemiſſent. In bello civili huic coronæ non fuit locus. Pauculi nominantur hac corona donati.

HAnc coronam Seneca tribuit principi Reipub. ſervatori. *Felicitas illa*, inquit, *multis ſalutem dare, & ad vitam ab ipſa morte revocare. Nullum ornamentum principis faſtigio dignius, pulchriuſque eſt quàm illa corona ob cives ſervatos; non hoſtilia arma detracta victis; non currus barbarorum ſanguine cruentati; non parta bello ſpolia.* Verùm hanc clementis principis laudem adulatio imitari non erubeſcit. Quippe hanc coronam Cæſari decretam poſt bella civilia, veluti ſervatori patriæ, memorat Appianus Alexandrinus. Lucanus hanc coronam facetè tribuit patrono cauſarum qui reum ſub judice damnationi eripuerat, ſaluti reddiderat, in hiſce præclariſſimis verſibus,

Sen. lib. de clem. cap. 26.

Appian. Alex. l. 2. bel. civ.

Nos quoque pacata Piſonem laude nitentem
Exæquamus avis: tamen etſi bella quierunt,
Non periit virtus. licet exercere togatæ
Munera militiæ, licet & ſine ſanguinis hauſtu
Mitia legitimo ſub judice bella movere.
Hinc quoque ſervati contingit gloria civis;
Altaque victrices intexunt limina palmæ.

Lucan. in paneg.

Hoc advertendum quod Plinius indicat, etſi verbis obſcurioribus, in bello civili huic coronæ non fuiſſe locum. Cùm enim civica non daretur niſi illi qui civem ſervando hoſtem occidiſſet, ac tum civis civi hoſtis eſſet, ac proinde non hoſtis occidi, quin eâdem civis perderetur, poſſet, meritiſſimò ſub imperatoribus hæc una ex aſperis illis coronæ civicæ legibus dempta. Et hæc, ſcilicet, eſt illa *imperatorum clementia*, quam Plinius extollit his verbis, *Hinc civicæ coronæ, militum virtutis inſigne clariſſimum; jampridem verò & clementiæ imperatorum, poſt quam civilium bellorum profano meritum cœpit videri, civem non occidere.* Idem enim aſt ac ſi Plinius dicat, Olim fuiſſe meritum, & quidem magnum, ſi quis hoſtem occideret. Sed hodie par, majuſve meritum eſſe, hoſti parcere, videlicet, quia civis eſt. Neque enim ætate Plinii ideo minùs dabatur civica quòd hoſtis non eſſet occiſus. Quin hoc ipſo dabatur, quòd eſſet ſervatus.

Hæc inquam eſt illa imperatoria clementia, quam is tanti facit, ut eam obliquè præſtringat his verbis, *poſtquam bellorum civilium profano meritum cœpit videri, civem non occidere.* haud ſanè abſimili ſenſu ab eo quod M. Tullius dicit, *gloriari latrones iis ſe vitam dediſſe quibus non ademerunt.* Cæterùm in priſca Repub. hoc eſt, tam longo ſæculorum decurſu, quò pauciores civicæ coronæ decus adepti perhibentur, hoc ſunt inſigniores, & apud infinitam poſteritatem commendatiores. Hac ergo corona Statius donat Curtium illum qui equo inſidens, & armatus inſiliit in profundum voraginem,

Cic. pro Mil.

Ipſe loci cuſtos, cujus ſacrata vorago,
Famoſuſque lacus nomen memorabile ſervat,
Innumeros æris ſonitus, & verbere crudo
Ut ſenſit mugire forum, movet horrida ſancto
Ora ſitu, meritaque caput venerabile quercu.

Sed adeſt non minori ob hoc ipſum claritate Sicejus ille, ſive Sicinius Dentatus, Achilles ille Romanus, qui in ſua, quæ extat apud Dionyſium Halicarnaſſæum concione ſingillatim enumerat honores eos quibus affectus eſt, eaque præmia quibus donatus. Inter quæ eminent quatuordecim coronæ civicæ, ſuper obſidionales tres. Quem numerum mirum in modum auget Solinus, qui hunc ipſum Dentatum memorat, *ſpolia ex hoſte tricies & quater cepiſſe. In phaleris, haſtis puris, armillis, coronis, trecenta duodecim dona meruiſſe.* Qua de re idem ferè tradit Plinius, huic adnumerans Capitolinum, cui ſex obtigerunt. Et Solinus paulò poſt haud ferè minora narrat de M. Sergio, *qui à Thraſymeno, Trebia, Ticinoque coronas civicas retulit; & Cannenſi prælio, de quo refugiſſe eximium opus virtutis fuit, ſolus accepit coronam. Africanus de patre*, inquit Plinius, *accipere noluit apud Trebiam*; ne, videlicet, patri beneficium imputaret. Ergo ejus honor hoc ipſo conduplicatus eſt quòd honorem patrii periculi exprobratorem fortiter recuſavit. *Scripſit & Sylla Dictator, ab exercitu ſe quoque donatum apud Nolam, legatum bello Marſico. Idque etiam in villa ſua Tuſculana, quæ fuit poſtea Ciceronis pinxit. Quod ſi verum eſt*, addit Plinius; *hoc execrabiliorem eum dixerim; quandoquidem eam capiti ſuo proſcriptione ipſe detraxit, tantò paucioribus civium ſervatis, quàm poſtea occiſis. Addet etiamnum huic gloriæ ſuperbum cognomen Felicem. Ipſe tamen, obſeſſis in toto orbe proſcriptis, hac corona Sertorio ceſſit.* Id ipſum de Cæſare dici potuit, cùm ſicuti patriæ ſervator, ut ſupra dixi, corona quercea, donatus eſt. Is enim, ſi homines ad ſervitutem natos audire libet, non libertatis everſor, ſed patriæ pater ſervatorque audit. Et hinc, ſcilicet, civicam meritus. Hoc exemplo, eademque propter

Dionyſ. Halic. lib. 20. antiq. Rom.

Solin. c. 6.

Plin. lib. 16. cap. 4.

merita

merita Auguſtus cùm roſtratam Agrippæ dediſſet, civicam à genere humano accepit ipſe. Et quidem aſpicientibus domum Auguſti hæc corona prima ſeſe offerebat, ut quæ eſſet in ejus faſtigio collocata. Apud Ovidium liber ejus ab ultimis terrarum oris Romam miſſus, ubi in urbe fuit, omniaque ſpectare cœpit, viſa principis domo ſic loquitur, Sueton. Aug.

Singula dum miror, video fulgentibus armis Ovid. de triſt. lib. 3.
Conſpicuos poſtes, tectaque digna Deo.
En, domus hæc, dixi, Jovis eſt, quod ut eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum, Non fallimur, inquam,
Et magni verum eſt hanc Jovis eſſe domum.

Similem in veſtibulo coronam Tiberium recuſaſſe infra dicam. Hîc verò advertendum, hanc querceam coronam, quæ ornabat poſtes domus Auguſtæ, fuiſſe circumdatam lauro, quod, ut infra dico, fuit ſymbolum victoriæ. Utrumque ipſe Apollo profitetur, cujus hæc ſunt verba alloquentis Daphnen mutatam in laurum,

—— at quoniam conjux mea non potes eſſe, Ovid. lib. 1. Metam.
Arbor eris certè, dixit, mea ſemper habebunt
Te coma, te cithara, te noſtræ Laure pharetræ,
Tu ducibus lætis aderis cùm læta triumphum
Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.

Et hanc quidem fabulam præter Ovidium memorat Plutarchus è Phylarcho. Ait enim filiam Amyclæ nomine Daphnen quæ fugeret Apollinem, qui eam volebat comprimere, mutatam fuiſſe in arborem, quæ ab illo honorata, & vaticinii prærogativa donata fuit. Aliter hæc fabula narratur ab Aphthonio, qui Daphnen facit Ladonis fluvii ac Terræ filiam. Hujus ipſius coronæ mentio eſt apud Valerium Maximum. *Cæterùm*, inquit, *ad quercum pronæ manus porriguntur, ubi ob cives ſervatos corona danda eſt, qua poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphant.* Plutarch. Ag. & Cleom. Aphthon. Daphne. Val. Max. lib. 2. c. 3.

CAPUT X.

Corona civica ſuper foribus privatorum. Aliis quoque in locis ſtatuta. Hæc corona facta beneficium principis Romani. Taciti locus emendatus & enarratus. Alter ejuſdem ſcriptoris locus explicatus.

A Domo principis ad ædes privatorum ſenſim tranſiit hic mos ſtatuendi coronam civicam ſuper foribus cujuſque. Certè ibi

 civica

civica aſpiciebatur picta, aut quavis alia ratione effigiata? prorſus eodem exemplo, quo hodie honeſtiſſimus quiſque ſcutum, in quo ſint inſignia principis aut principatus, ſuis foribus ſuperponit, velut conſpicuum decus, atque adeò præſentem ſibi ſuiſque rebus tutelam. Id colligere licet è verſibus Ovidii, ubi loquitur de ſacris ac templis auguſtis, & de augurio.

Ovid. lib. 1. Faſt.

Augeat imperium noſtri ducis; augeat annos
Protegat & noſtras querna corona fores.

Id fiebat in publica lætitia. Quippe publica re bene geſta, ut ad ſingulos utilitas, ita lætitia perveniebat. Tertullianus, *Scio fratrem per viſionem eâdem nocte caſtigatum graviter quòd januam ejus, ſubito annuntiatis gaudiis publicis, ſervi coronaſſent.* Nec verò ſola quercus imponebatur foribus, ſed, ut alibi dico, & laurus & palma. Lucanus,

Tertul. de idolol.

Lucan. in paneg.

Hinc quoque ſervati contingit gloria civis;
Altaque victrices intexunt limina palmæ.

Memorat quoque Tacitus, inter honores Germanico decretos hunc fuiſſe, ut *ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eas querceæ coronæ ſtatuerentur.* Sed, ut in Julio, in Auguſto, aliquando etiam in Tiberio magnitudo virtutum umbrarit vulnera funeſtæ ambitionis; totus Germanicus virtuti ſimillimus hodieque cenſeatur, eique meritò ſuper alios honores civica corona decreta fuerit, etiamne à Caligula patriam ſervatam agnoſcemus? Hanc tamen peſtem, hoc ex omni colluvie compactum monſtrum refert Zonaras hoc habitu iniiſſe urbem Romam. Tectus fuit paludamento purpureo, diſtincto lapillis Indicis, gladio accinctus, ſcuto ſiniſtræ impoſito, tum redimitus corona quercea. Nempe omnia verarum virtutum ornamenta tunc quidem acervatim congerebantur in ea monſtra, quæ natura in hominum perniciem irata expuerat. Cæterùm ut ſynceriſſima quæque longo lapſu multa mutuantur ex ingenio loci quà fluunt, ita hoc tam laudabile inſtitutum, poſtquam inſertum fuit ambitioni & gratia, mirum dictu quantum ab ſe degenerarit. Quippe cùm præcipua laus civicæ coronæ profeſſione ejus qui eam daret, contineretur, verſo rerum ſtatu, cœpit eſſe beneficium principis, non judicium ſervati. Etſi enim ſub principibus non minùs advertebatur meritum ejus qui ſibi hoc decus in acie peperiſſet, tunc tamen civica nequaquam tribuebatur à ſervatore, ac ne à duce quidem exercitus, ſed ſola principis manu. Cuncta enim ceſſerant in unum principem. Et hoc, nimirum, fuit inter illa quæ princeps uni ſibi ſepoſuerat. *Si ſingulis manipularibus*, inquit apud Tacitum Corbulo, *præcipua ſervati civis corona imperatoria manu tribueretur, quod illi, & quantum*

Tacit. lib. 2. Annal.

Zonar. in Calig.

Tacit. lib. 15. Annal.

tum decus, ubi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent? Qui ſanè locus ab interpretibus neque animadverſus, neque intellectus eſt. Quid? num illi qui ſalutem acceperunt coronam civicam adipiſcentur æquè ac ipſi datores ſalutis? Senſus eſt manifeſtæ abſurditatis. Atqui manentibus verbis, ut ſunt in vulgatis codicibus, non aliud dici poteſt. Tu, ſi quid mihi credis, pro *adipiſceretur, vel apiſceretur*, ſcribe *aſpiceretur.* Ut ſit ſenſus, hoc ſervati civis decus multiplicatum in tot hominum millibus multò illuſtrius futurum, quàm ſi unus, alterve civis eſſet ſervatus. At in caſtris Pæti erant duæ legiones, id eſt, tunc quidem civium Romanorum millia ſex. Et ipſe Corbulo eò duxerat peditum ſena millia. Nempe è tribus legionibus expedierat tria millia, è cohortibus parem numerum. Cùm ergo Tacitus ait, eorum qui afferant ſalutem, eorumque qui accipiant, parem eſſe numerum, ſena millia legionariorum utrinque fuiſſe dicit. ô quale, inquit, quantumque decus, aſpicere ſena hominum millia mereri coronam civicam; quæ cùm ſola eſt, unique tantùm civi datur, tamen admirabile facinus eſt, nullumque majus in imperio Romano decus. Quanta hujus diei, quanta rei novæ ſpecies futura eſt, ſi ſex mille homines aſpiciantur inſignes tanto decore? Nunquam id viſum; nunquam auditum, ac ne ſperatum quidem. Idem Tacitus refert Oſtorium *multa militari fama, & civicam coronam apud Britanniam meritum.* Et alibi, *Qua pugna*, inquit, *filius legati M. Oſtorius ſervati civis decus retulit.* Utroque loco advertendum, Cornelium Tacitum, quo ſcriptore non alter eſt accuratior aut oculatior, hoc dicere, Utrumque Oſtorium patrem & filium civicam quidem fortibus factis coronam meritos, ſed non illico, & inibi adeptos ſed quam ibi ſunt meriti, poſtea Romæ à principe Romano, eodemque Romani exercitus imperatore accepiſſe. Quid, quod hoc ipſum diſertim Tacitus alibi tradit? *Quo*, inquit, *prælio Rufus Helvius gregarius miles ſervati civis decus retulit. donatuſque eſt ab Apronio torquibus & haſta. Cæſar addidit civicam coronam Quòd non eam quoque Apronius jure proconſulis tribuiſſet, queſtus magis quàm offenſus.* Nimirum, Tiberius veluti manente Repub. omnia civiliter agere videri volebat, cùm revera eſſet acerbiſſimus dominus. Certè memor præcepti illius Salluſtius, quo monitus eſt *ne ipſe vim principatus reſolveret, cuncta ad Senatum vocando. Eam conditionem eſſe imperandi, ut non aliter ratio conſtet quàm ſi uni reddatur.* Quæ verba huc ſpectant, ut in uno principe ſit omne momentum, regimenque rerum. Hic ergo Tiberii queſtus eſt ab eadem illa modeſtia qua civicam in veſtibulo coronam recuſavit; ne, ſcilicet, ſe Auguſto æquare videretur. Eâdem quoque illa vere-

Tacit. lib. 12. Annal.

Tacit. lib. 3. Annal.

Tacit. lib. 1. Annal.

Sueton. Tiber.

verecundia, qua infimis patrum obteſtationibus ad ſuſcipiendum imperium cogi voluit. Superioribus addo privilegia & prærogativas ejus qui civicam accepiſſet. Quæ omnia Plinius recenſet his verbis, *Accepta licet uti perpetuò. Ludos ineunti ſemper aſſurgi, etiam ab Senatu in more eſt. Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum ipſi, patrique & avo paterno* Hæc de legibus ac dignitate coronæ civicæ, rei in orbe Romano auguſtiſſimæ dici poſſunt. Certè raræ ac ſuſpiciendæ virtutis fuit niti ad hanc coronam; parique felicitati adſcribebatur tale decus aſſequi. In ſequentibus dicam de ejus materia.

CAPUT XI.

Materia civica ilex, eſculus, quercus. Civica primùm è vera quercu, deinde ex aurea. Cur quercus ſit materia civica. Quercus Jovi ſacra. Eſt & arbor Rhea. Quædam ſingularia de Rhea.

MAteria unde civica plectebatur fuit frondea, hoc eſt, primùm ex ilice, poſtea ex eſculo, poſtremò è quercu. *Samnitium bello*, inquit Plinius, *civica iligna primò fuit; poſtea magis placuit ex eſculo Jovi ſacra. Variatumque & cum quercu eſt; ac data ubique quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis.* Id eſt, priſci in danda corona civica diſtinxerunt ilicem ab eſculo, & eſculum ab ea quæ propiè quercus. Quanquam omnes hæ ſunt glandiferæ. *Glandem*, inquit Plinius, *quæ propriè intelligitur, ferunt robur, quercus, eſculus, cerrus, ilex, ſuber.* Poſtremò, mos invaluit dandi civicam è qualibet quercu; hoc tantùm è priſca inſtitutione ſcrupuloſè ſervato, *ut glans in ea eligeretur optima atque grandiſſima. Nam præter glandem ilicis, quam Homerus acylon vocat, qua appellatione à communi glande diſtinguitur, quæ & ipſa eſt brevior & gracilior, robori eſt parva, cerro triſtis.* Reſtat igitur ut honor civicæ fuerit in ilice, eſculo, quercu. De ilice hæc Gellius, *Quod genus ſuperioris, nempe quercui, proximum eſt, ſicuti ſcriptum eſt in quadam comœdia Cæcilii, Advehuntur, inquit, cum ilignea corona, & chlamyde.* Hoc obiter dico, ilicem poſſe ſumi pro ſymbolo fertilitatis. Siquidem quoties ipſa ferax eſt, inſequentem annum credunt fore fertilem. De eſculo, ſatis probatum è Plinio. Sed & ilex & eſculus denique uno nomine quercus fuerunt comprehenſa. At etiam inter aggeſtus opum fuit auro effigiata quercus; & auro quidem, ut ſæpe dicendum eſt, gemmato. Reſtat id diſpicere, quid ita quercus eò dignitatis evecta ſit, ut virtutem tam felicem, tamque memorabilem ſignarit. Plutarchus hujus rei has rationes reddit, Quòd quercus eſt inventu

Plin. lib. 16. cap. 4.

Plin. lib. 16. c. 13.

Gell. lib. 5. cap. 6.

Conſtantin. Cæſ. lib. 11, c. 15.

Plutarch, κεφάλ. ῥωμαϊκ.

inventu facilis; Quòd hæc frons, (nam hîc quidem στέφανον interpretor frondem ex qua corona plectitur,) Jovi & Junoni ſacra eſt; Quòd is ritus ab Arcadibus fluxit, quibus quædam fuit cum hac arbore cognatio. Denique quòd hæc frons ſalutis gratia datur, quòd eſt ſacra Jovi Polieo, hoc eſt, civitatem gubernanti. Sed hæc, aliaque quæ pertinent ad repræſentandam dignitatem quercûs, & quidem diligentiùs conquiſita hîc ſub uno aſpectu pônam; ut fides fiat, non abſurdè repertum, ut arbor tanti nominis, tantæque dignitatis ſit inſigne documentum ingentis meriti; ad quod quiſquis perveniſſet, is, ut Virgilius ait, *Plutarch. M.Coriol.*

Umbrata gereret civili tempora quercu, *Virgil. lib. 6. Æneid.*

Nimirum, civica ſummæ laudis, & conſummatæ felicitatis fuit inſigne præcipuum. Quo decore non aliud generoſiſſimo cuique magis in votis fuit. Martialis,

Hic colat Albano Tritonida cultus in auro; *Martial. lib. 4.*
Perque manus tantas plurima quercus eat.

Primùm dicimus, Quercum eſſe Jovi ſacram ut maximo numini. Certè hæc eſt illa quam antiquitas propriè vocavit arborem Jovis, & Jovi conſecratam. Ovidius,

Fortè fuit juxta patulis rariſſima ramis *Ovid. lib. 7. Metam.*
Sacra Jovi quercus de ſemine Dodonæo.

Itaque nullum numen Jove minus ejus curam ſuſcepit; nimirum, in cujus tutela eſſet res Romana; atque adeò ipſe unus Capitolio, unde Capitolinus dictus, præſideret. Ergo ſacra ut proprio epitheto à Poëtis donatur. Virgilius,

Hîc viridis tenera prætexit arundine ripas *Virg. ecl. 7.*
Mincius, eque ſacra reſonant examina quercu.

Niſi forte ſacram malis interpretari ingentem more Græco. Quippe illi ſæpe μέγαν οἴονται τὸ ἱερὸν, magnum exiſtimant ſacrum. Scio mihi dici poſſe, quercum habitam fuiſſe arborem Rheæ, ut ait Apollodorus libro tertio de Diis, quem citat ſcholiaſtes Apollonii Rhodii, quòd Dea partita eſt hanc arborem; eamque fecit utilem ad tecta, & ad alimentum. Inde factum ut Apollonius dixerit, Argonautas in monte Adreſte, qui eſt apud Boſphorum, huic Deæ aram erexiſſe, eique ſacrum feciſſe coronatos foliis querneis. Verſus Apollonii hi ſunt, *Plutarch. πότ. τῶν ζῶ. φρ. τὰ χερ. ἢ τ' ἐν.*

Βωμὸν δ' αὖ χεράδος παρενήνεον· ἀμφὶ δὲ φύλλοις *Apollon. Rhod. l. 1.*
Στεψάμενοι δρυΐνοισι θυηπολίης ἐμέλοντο,
Μητέρα Δινδυμίην πολυπότνιαν ἐγκλείοντες.

Ad aram autem [extruendam] rurſus cumulos lapidum aggerabant. Circa verò foliis coronati querceis ſacrificium curabant, matrem Dindymenam valde venerabilem invocantes. Qui locus

Apollonii non abnegat quercum eſſe Jovi ſacram, etſi qui Dindymenæ ſacrificabant, ea redimiti fuerunt. Laurus eſt Apollinis, hedera Bacchi, olea Palladis, populus Herculis, myrtus Veneris. Nihilominus tamen & ii qui aliis numinibus ſacrum inſtaurabant, his quoque ſive ramis, ſive foliis ſæpe redimiebantur. Rheæ quidem haud abſurdè is honos habebatur, cùm Rhea una eademque cum terra exiſtimata fuerit, teſte hoc ipſo Apollonii ſcholiaſte in voce ἀντιάν. At terram antiquitas ut Deam venerata eſt, Nomen terræ, inquit Plutarchus, omni ubivis Græco dilectum & honoratum, tum patrium nobis eam ſicut alium quempiam Deum colere. Denique Rheam antiquitas celebravit ut matrem quatuor elementorum, inde dictam, quòd fluxu quodam, motuque perenni hæc rerum univerſitas adminiſtratur.

Plutarch. πε. τ̃ ἐμφανομένου πρ. κυκ. τ̃ σελήν. Heracl. Pont.

CAPUT XII.

Quercus eſt in tutela Jovis. Et cur. Primi homines fructu hujus arboris veſcebantur, dictique βαλανηφάγοι. Iiſdem hæc arbor fuit receptaculum. Eſt ſymbolum divitis. Quercus procera & ingens, deque ejus umbra. Tenebræ ſub querceto. Hecate cur coronetur ramo quercus. Hecate duplex. Utraque coronata dracone. Draco quid ſignet.

HÆc quæ tradidi de Rhea etſi vera ſunt, non tamen impediunt quominus quercus, ut Claudianus ait, *ſit amica Jovi*, Itaque ſicuti apud Theocritumne an Moſchum? platanus ore virginum ſic loquitur,

Claud. de rap. Proſerp. lib. 2.

Σέβου μ'. Ἑλένας φυτὸν εἰμι.

Theocrit. eidyl. 18.

Ita quercus dicere jure poteſt, σέβου με. Ζηνὸς φυτὸν εἰμι, cole me, Jovis arbor ſum. Quid, quòd Celtæ eam colunt, ſicuti ipſum in quercu effigiatum Jovem? Celtica effigies Jovis, inquit Tyrius, eſt alta quercus. Cæterùm hæc arbor videtur eſſe in tutela Jovis, quòd is ubique dicitur pater & altor hominum. Atque adeò primi homines hoc cibo, nempe duro, natalibuſque ſuis convenientiſſimo veſcebantur, quod illis Jupiter præ cæteris omnibus delegerat. Certè, autore Platone, præmium quo Deus donabat primævos illos homines qui juſti eſſent, conſiſtebat in abundantia ejus fructus, aliorumque commodorum, quorum hæc arbor eſt ferax. Et quidem is citans Heſiodum ait,

Tyr. Max. διαλ. λη.

Ἄκρας μὲν τε, φέρειν βαλάνους· μέσσας δὲ μελίσσας.

Plato lib. 2. de rep.

Summas

Summas [arbores] ferre glandes; medias verò mella. *Sylveſtribus arbuſtis*, inquit Symmachus, *vita producebatur; atque ad Dodoneas arbores plebis ruſtica inopia convolabat*, hoc eſt, ad quercus. Quippe, Symmach. lib. 10. ep. 54.

Quercus ante data Cereris quàm ſemina vitæ. Virgil. in Cul.

Id quod fuſius Ovidius,

Panis erant primis virides mortalibus herbæ, Ovid. lib.
Quas tellus nullo ſollicitante dabat. 4. Faſt.
Et modò carpebant vivaxè ceſpite germen.
Nunc epulæ teneræ fronde cacumen erant.
Poſt modo glans nata eſt. bene erat jam glande reperta,
Duraque magnificas quercus habebat opes.

Apud Homerum cùm Eurylochus & ſocii circumſtetiſſent boves ſolis, & jam ſacra facerent, decerpſerunt folia quercus, quia nulla ibi erat hordei copia.

φύλλα δρεψάμενοι δρυὸς ὑψικόμοιο· Homer. Odyſſ. μ.
οὐ γὰρ ἔχον κρῖ λευκὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.

Hos ipſos & homines & cibos deſcribit Lycophron. Et quidem homines vocat nepotes quercuum; hoſque ait coquere panes fagineos tempore brumæ ſub cineribus. Et verò *glans in cinere toſta*, inquit Plinius, *dulcior eſt*. Verſus Lycophronis hi ſunt, Plin. lib. 16. cap. 5.

ὁ δεύτερος δ' νῆσον ἀγρότης μολὼν, Lycophr. Caſſ.
Χερσαῖος αὐτόδαιτος ἐκγόνων δρυὸς
λυκαινομόρφων νυκτίμου κρεανόμων,
τὸ πρόσθε μήνης φηγίνων πέρνων ὄχλω
σποδῷ κατ' ἄκρον χεῖμα θαλψάντων πυρὸς
χαλκωρυχήσει.

Secundus autem ad inſulam agreſtis accedens terrigena conviva nepotum quercus lupiformium Nyctimi ſectorum fagineorum ante lunam panum cibum in cinere per hyemem ſummam foventium, Æs effodiet. Tali cibo veſcebantur priſci illi Arcades mortalium antiquiſſimi, ut jam dixi è Plutarcho.

οἱ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται Apoll. Rhod. l. 4.
Ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.

Qui & ante lunam perhibentur vivere fagum edentes in montibus. Ergo hos ipſos Arcadas Archæus poëta, & poſt ipſum Plutarchus vocat βαλανηφάγους, quia comedebant illa ἀκρόδρυα πρὸ τῶν καρπῶν. Hinc eſt, quòd quercum vocarunt arborem fructuoſam; ſaltem ἀμφίλογον πρὸς τὰ ἔγκαρπα. ambiguam reſpectu fructuoſarum. Atque adeò ætate Plinii *per Hiſpanias ſecundis menſis glandem* Artemid. lib. 2, c. 2. Etymol. κελθή. Pollux lib. 1. cap. 10. Plin. lib. 16. cap. 5.

glandem inſerebant, ſicuti arboreum fructum, aut ſanè memores priſci victus. Certè quercus autore Plutarcho, eſt τῶν μὲν ἀγρίων καλλικαρπότατον, τῶν δὲ ἡμέρων ἰσχυρότατον, agreſtium [arborum] fructuoſiſſima, manſuetarum fortiſſima. Sed poſtea repertis frugibus, haud dubiè fuit inter δένδρα ἄκαρπα. arbores infructuoſas. Nempe, ut Lucianus ait, nemo uſque eò deſipit ut fructum quercus præferat ſpicæ. Hinc quoque priſca vox, ἅλις δρυὸς, ſatis quercus: ac ſi nimium diu quercum homines eſitarint, ac ructarint, jamque adſit tempus tranſeundi ab illo victu ſordido ad vitam lautiorem & elegantiorem. Et hoc quidem ſignificatu hoc proverbiale dictum magnus ille Eraſmus, eumque ſecuti interpretantur. Sed M. Tullius ſublimiori ſenſu, & quæſitiori ſignificatu protulit hæc verba ſcribens Attico. *Dignitatis*, inquit ἅλις *tanquam* δρυὸς, quaſi dicat, cibi quotidiani. Id eſt, me ſatias capit ultra perſequendi ea quæ ducunt ad dignitatem. Quippe ſatis, ſuperque laudis à me partum eſt ob res in conſulatu geſtas. Nec mihi præterea præmium è rectè factis magnopere eſt expetendum, cui quodcunque adeſt, affatim eſt. Neque verò primis hominibus glans tantùm fuit cibus, ſed & ipſa quercus receptaculum, hoc eſt τὰ κοιλώματα τῶν δρυῶν concavitates quercuum. Inde prima dignitas, primuſque locus hujus arboris inter cæteras. Atque adeò appellatione quercus ſæpe ἐξαιρέτως cæteræ arbores continentur, ut apud Bionem,

> Ὤρεα πάντα λέγοντι καὶ αἱ δρύες
> Αἲ τὸν Ἄδωνιν.

Montes omnes & quercus dicunt, Ah Adoni. hic quercus, id eſt arbores. quomodo ἀκρόδρυα non ſolùm ſignant βαλάνους glandes, ſed omnis arboris fructum eſculentum. Hinc quoque Artemidoro teſte, factum eſt ut quercus ſit ſymbolum hominis opulenti. Commendatur quoque ob proceritatem. Eam certè in loco ſupra citato Homerus vocat ὑψίκομον alticomam: & ubique celebrantur δρυῶν ὕψη ἀπεμηκισμένα, quercuum altitudines proceriſſimæ. A noſtris quod excreſcit in admirabilem altitudinem ſæpe dicitur ingens, & ramis patulis. Virgilius,

> *Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus*
> *Ingentes tendat ramos.*

Ejuſque umbra eſt gratiſſima. Ovidius de Orpheo,

> *Umbra loco deerat: qua poſtquam parte reſedit*
> *Dîs genitus vates, & fila ſonantia movit*
> *Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbor,*
> *Non nemus Heliadum.*

[Margin notes: *Plutarch. M. Coriol.* — *Lucian. Amor.* — *Cic. lib. 2. ad Attic. ep. 19.* — *Etymol.* δενδρυάζειν. — *Etymol.* δόρυ, & δρυῖνος, & δρυφάκτους. — *Tzetz. in l. 1. Heſiodi. & ſcho. in ther. Nic. 7.* — *Bion. in epithal. Adon.* — *Etymol.* γεράνδρυον. — *Plutarch. Al. Mag.* — *Philo* περὶ ἀφθαρ. κόσ. — *Virg. l. 11. Æneid.* — *Ovid. l. 10. Metam.*]

Atque adeò Jupiter tenebras ſub querceto abſcondiſſe dicitur, ac ſi ſacratius & mirabilius fiat quicquid inde reſponſum fuerit. Teſtis eſt Stephanus, euntibus ab Ermis eſſe locum conſitum quercubus, cui nomen Σκοτεινὰ, quaſi dicas, tenebræ, non ita appellatum ob talum arborum frequentiam, ſed ei loco id nominis ab Jove indiinditum, ait, quòd is eum fecit tenebricoſum. Hinc fortaſſe ὁ παρὰ δρυῒ σκότος, tenebræ apud quercum, quod memoratur à Plutarcho. Et quòd Hecate eſt numen ſubterraneum, eam antiquitas præter draconem coronavit ramo quercino, autore Scholiaſte Apolloniii Rhodii. Id quod is, opinor, ſumpſit è Sophocle, qui ἐν ῥιζοτόμοις chorum fecit dicentem, *Stephan. Σκοτεινά. Plutarch. κεφαλ. ἑλλην. προβλημ.*

Ἥλιε δέσποτα, καὶ πῦρ ἱερὸν τῆς εἰνοδίας
Ἑκάτης, ἔγχος τὸ δι᾽ Ὀλύμπου πολλὸν φέρει
καὶ γῆς ναίουσ᾽ ἱερὰς τριόδους, στεφανωσαμένη
δρυΐ, καὶ πλεκτοῖς ὠμῶν σπειράμασι δρακόντων.

Sol domine, & ignis ſacer compitalis Hecate, qui telum per Olympum multum fert, & terræ habitat ſacræ trivia, coronata quercubus, & multis humero voluminibus ſerpentium. Id ipſum tradit Apollonius de Hecate,

—— πέριξ δέ μιν ἐστεφάνωντο
Σμερδαλέοι δρυΐνοισι μετὰ πτόρθοισι δράκοντες. *Apollon. Rhod. l. 3.*

Circa verò eam coronabant Horrendi querceis cum ramis dracones. Sed hæc eſt illa Hecate quam vocabant εἰνοδίαν compitalem, cujus ſtatua τριπρόσωπος trino vultu erat in triviis, ſicuti luna dicta τριοδῖτις trivia. Hæc ergo Hecate erat terreſtris & ſenſibilis, juxta diviſionem Deorum, eam quam tradit Artemidorus. Nam & ipſe draco terreſtre animal eſt. Utramque Hecaten tam hanc εἰνοδίαν, quàm illam cui epithetum χθονία, quamque aggregabant furiis ac dæmonibus ſubterraneis, ea re dracone coronabant & quercu, quod in hoc quidem coronamento quercus ſignabat eas, quas dixi, umbras ſive tenebras. At draconem, ſive baſiliſcum ſerpentem Ægyptii Deorum capitibus imponebant, & aureum effigiabant, quòd eum cenſebant eſſe dominum vitæ, & necis. Denique hinc quoque ſeculum ſignari ajebant. *Plutarch. πε. τῆς ἐμφ. τοῦ προσ. τῆς κύκ. τῆς σελήν. Artemid. lib. 2. cap. 35. Or. Hierogl.*

CAPUT

CAPUT XIII.

Illa omnia ſunt inſignia & preclara quæ fiunt apud quercum. Quadam quercus præ cæteris inſignes. Loqui à quercu, & ad quercum. Dodonea quercus. δρυμοί. Quercus oraculum. Quercus Orphei. Fagus. Quercui neſcio quid ineſt divinitatis. Quercus vocales & loquaces. Rami Dodonea loquaces. Quercus ſacra & inviolabilis. Alata quercus.

Refert Hieron. in epitaph. ad Euſtoch. virg. Euſeb. lib. 1. cap. 2.

ILlud quoque advertendum, apud priſcos vix fieri mentionem quercus, quin eâdem quidpiam inſigne inibi demonſtretur. Et quidem in ſacra hiſtoria memoratur illa quercus *ſub qua Abraham vidit diem Chriſti, & lætatus eſt.* Imò inibi is ipſum Deum vidiſſe dicitur. Pellem, ſeu vellus arietis contactu Mercurii aureum factum ſuſtinuit quercus; ut videri poſſit, hanc arborem præ cæteris huic dignitati fuiſſe delectam.

Apollon. Rhod. l. 2.

— τὸ ῥα χρύσειον ἔθηκεν
Ἑρμείας, κῶας δὲ καὶ εἰσέτι νῦν κεν ἴδοισθε
Πεπταμένον λασίοισιν ἐπὶ δρυὸς ἀκρεμόνεσσι.

hunc [arietem] aureum poſuit Mercurius, pellem verò uſque adhuc videbitis extenſam denſis ſuper quercus ramis. Id quod his verbis vertit, aut ſaltem imitatus eſt Valerius Placcus,

Val. Flacc. Argon. l. 5.

— at vellera Martis in umbra
Ipſe ſui Phryxus monimentum inſigne pericli
Liquerat, ardenti quercum complexa metallo.

Et paulò poſt,

Tu quoque ſacrata rutilant cui vellera quercu
Excubias Gradive tene.

Apud Callimachum Hercules ſub quercu membra in Deum mutatus dicitur,

Callimach. hym. in Jovem. 2.

ὅγε [Ἡρακλῆς] Φρυγίῃ περ ὑπὸ δρυῒ γυῖα θεωθείς.

Apud eundem Callimachum, ubi Rhea ſolvit Zonam, multæ ſunt enatæ quercus.

Callimach. hym. in Jov. 1

ἐπεὶ τημὸς δὲ Ῥείη ὅτ' ἐλύσατο μίτρην,
Ἦ πολλὰς ἐφύτευσε σαρωνίδας ὑγρὸς Ἰάων
Ἤειρεν.

quoniam quo tempore Rhea Zonam ſolvit, Sanè multas deſuper quercus liquidus Iaon produxit. Itaque quædam quercus memorantur præ cæteris inſignes.

Nota

Nota per Arcadias felici robore ſylvas *Stat. lib. 9.*
Quercus erat, Triviæ quam deſacraverat ipſa *Theb.*
Ejectam [p. electam] *turba nemorum, numenque colendum*
Fecerat. Hîc arcus, & feſſa reponere tela,
Armaque curva ſuum, & vacuorum terga leonum
Figere, & ingentes æquantia cornua ſylvas.
Vix ramis locus, agreſtes adeò omnia cingunt
Exuviæ, & viridem ferri nitor impedit umbram.

Apud Virgilium arma quæ Vulcanus rogatu Veneris Æneæ fabricatus eſt, deponuntur ſub quercu.

Arma ſub adverſa poſuit radiantia quercu. *Virgil. 8. Æneid.*

Apud Q. Calabrum advertitur illa quercus ſub qua fuit torus, ſive illius monimentum, in quo Luna cum Endimione concubuiſſe dicitur.

——ἧς ἔτι νῦν περ
Εὐνῆς σῆμα τέτυκται ὑπὸ δρυσίν. *Q. Calab. lib. 10.*

hujus etiamnum tori monimentum extat ſub quercubus. Apud Ovidium deſcribitur quercus inſignis, nempe & vittata, & inſcripta, & coronata. Quam tamen Eriſichthon haud veritus eſt exſcindere. Qua de re videndus Callimachus in hymno ad Cererem. Apud Livium Romulus, *ſpoliis ad quercum paſtoribus ſacram depoſitis, ſimul cum dono deſignat templo Jovis fines.* *Liv. lib. 1.* Addidit huic arbori decus & autoritatem Ancus Martius Rex Romanus, qui uſu æris nondum reperto, primas leges Romanas, & priſcos illos qualeſcunque ritus in querneis tabulis incidit. *Halic. lib. 3. ant. Rom.* Nam ſequutis temporibus uſus æris ad perpetuitatem monumentorum tranſlatus eſt, *tabulis æreis*, inquit Plinius, *in quibus publicæ conſtitutiones inciduntur.* *Plin. lib. 34. cap. 9.* Autore Plutarcho, cùm fuga Pyrrhus adhuc infans periculo eriperetur, & ad torrentem quendam perventum eſſet, qui propter impetum illorum colloquia impediebat qui ad utramque ripam conſtiterant, tandem cortici quercus res, ut erat, inſculpta fuit. *Plutarch. Pyrr.* Illi, re intellecta, arboribus conjunctis, rates fecerunt, quibus amnem tranſnatarunt, & puerum exceperunt. Adnotatum quoque eſt à Plutarcho apud Cteſiphum adhuc videri eam quercum, cujus umbra Alexander Magnus delectatus eſt. *Plutarch. Alex. Mag.* Apud eundem ſcriptorem memoratur proverbialis illa, vetuſque vox, cujus ſupra mentionem feci, ὁ παρὰ δρυῒ σκότος, quòd Prienenſium plures interfecti ſunt apud eam, quæ veluti peculiari nomine vocabatur Quercus. *Plutarch. κεφαλ. ἑλλην. κατὰ χ.* Sed inter præcipuas hujus arboris prærogativas illa eſt, quòd tam apud Græcos, quàm apud noſtros, Loqui à quercu & ad quercum, nihil eſt aliud, niſi omni poſito metu, cumque omni ſecuritate verba facere. Cùm enim quercus, uti dictum eſt, ſit arbor Jovis, quiſ-

quis ad hanc confugit, ibidem cenſetur eſſe in tuto, ac veluti ſub tutela ſummi numinis. Hector, viſo Achille, & contra eum ad ſingulare certamen deſcenſurus, præ metu multa ſecum volutat, multùm titubat, diu trepidat. Inter cætera hoc dicit, Non mihi, inquit, liciturum eſt hunc alloqui è quercu, neque à petra. Ac ſi dicat, Si ſaltem liceret mihi nullo periculo venire ad colloquium, ipſe mihi aliqua pactione proſpicerem.

Homer. Iliad. χ.

> μή μιν ἐγὼ μὲν ἵκωμαι ἰών. ὁ δέ με οὐκ ἐλεήσει,
> οὐδέ τι μ' αἰδέσεται, κτενέει δέ με γυμνὸν ἐόντα
> αὔτως ὥς τε γυναῖκα, ἐπεὶ δ' ἀπὸ τεύχεα δύω,
> οὐ μὲν πῶς νῦν ἐστιν ἀπὸ δρυὸς, οὐδ' ἀπὸ πέτρης
> τῷ ὀαριζέμεναι, ἅτε παρθένος ἠΐθεός τε.

Non ipſi equidem ſupplicabo iens. Is enim mei non miſerebitur, neque quid me verebitur, interficietque nudum exiſtentem temerè ut feminam, poſtquam arma exuero. Non quidem aliquo modo nunc licet à quercu neque à petra Huic loqui, qualia virgo & adoleſcens. *[Dion. ἐκλ. π. πρεσβ.]* Hujus antiquiſſimi moris meminerunt Livius, & Dio ubi memorant, tres legatos Roma ad Æquos ex fœdere res repetitum miſſos fuiſſe, quorum unus ab Æquorum imperatore juſſus eſt dicere ad quercum, nempe, ut ſe intelligeret tutò loqui quæ vellet, *[Liv. lib. 3.]* poſſe. Sed cùm Æquus alia interim acturum ſe diceret, ibi unus ex legatis, *Et hæc*, inquit, *ſacrata quercus, & quicquid Deorum eſt, audiunt fœdus à vobis ruptum.* Ergo ibi quercus rei magnæ teſtis adhibita. Quòd autem quercus omnium arborum prima *[Etymol. δρυμός.]* fuit, καταχρηστικῶς δρυμοὺς ἐκάλουν τοὺς δασεῖς τόπους, loca arboribus denſa. Id quod non ſolùm pertinet ad umbram, de qua ſupra dixi, verùm etiam ad demonſtrandam religionem, illudque venerabile ſecretum, è quo numinum reſponſa redduntur. Nec ſine evidenti ratione Virgilius tradidit hanc arborem eſſe Græcis oraculum,

[Virgil. lib. 2. Georg.] —— *atque habitæ Grajis oracula quercus.*

[Plato in Phæd.] Phædrus apud Platonem ait, eos qui in Jovis Dodonæi æde verſantur firmare, δρυὸς λόγους μαντικοὺς πρώτους γενέσθαι, è quercu fatidicos ſermones primùm erupiſſe. Et hæ quidem Dodonææ quercus ſæpe futura prædicebant. cujus rei exemplum eſt apud Plutarchum in Phocione. *[Plutarch. Phoc. Philoſtrat. in imag.]* Ibi Dodonææ oraculum ediderunt, quo ſacrarium Dianæ jubebatur cuſtodiri, ne illud alii occuparent. Et qui Thebis circumſtabant quercum Dodonæ, dicebantur conciliare ſapientiam arboris, eo quòd aurea avis rete ibi capta ſit. *[Homer. Odyſſ. ξ.]* Non ergo mirum ſi in Dodonæ ab humi ſtratis quercus colebatur. Sed præter *[Tyr. Max. διαλ. κς.]* Dodonæas, aliæ quercus habebantur veluti oracula. Ulyſſes ſedulò ſe diſſingens, enixeque id agens ut ignoratus, qua quiſque ſuorum mente eſſet, exploraret, Ajunt, inquit, Ulyſſem in Dodonem ire,

ut è quercu Jovis ſenſum cognoſcat. Perſpicuè Ovidius facit Jovem reſpondentem è quercu. *Ovid lib. 7. Metam.*

> *Tu mihi da cives, & inania mœnia ſupple.*
> *Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis*
> *Alta dedit quercus, pavido mihi membra timore*
> *Horruerant.*

& paulò poſt,

> *Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe*
> *Et rami totidem, totidemque animalia ramis*
> *Ferre ſuis viſa eſt.*

Ipſa ſacra hiſtoria docet, Abraham credidiſſe voci, quæ ſibi edita eſt ſub ea quercu quæ erat in Mambre. Tibi, inquit Deus, do hanc terram, & ſemini tuo. *Genes. cap. 15. citat. Clem. Alex. lib. 5. Strom.* Apud Poëtas quercus dicuntur edere carmina, hoc eſt, reſponſa & vaticinia. Virgilius,

> *Quam comitabantur fatalia carmina quercus.* *Virgil. Cul.*

Et Claudianus, *Claud. de raptu Proſerp. lib. 2.*

> *rurſuſque locutæ*
> *In te Chaoniæ moverunt carmina quercus.*

Hujus generis fuerunt illæ quæ dictæ ſunt quercus Orphei, ſub quibus fuit antrum Zerynthium, ſive ſpelunca Hecates. *Schol. in Ther. Nic.* Apud Sophoclem reſponſa à duabus columbis redduntur ex antiqua fago, *Sophocl. Trach.* quæ & ipſa eſt quercus, & arbor glandifera. Nam quamvis fagus diſtinguatur à quercu, tamen cùm Theophraſtus facit quinque *Schol. in Ther. Nic.* genera quercus, in his ponit fagum. Et cùm quercus, ut infra dicam, coronamentis adhibeatur illis, quæ ſunt argumenta victoriæ & felicitatis, cùm Hercules Acheloum vicit, tunc vero Dejaniram φηγῷ ἐστεμμένην fago coronatam legimus. *Philoſtrat. in imag.* Apud Sophoclem Hercules memorat vaticinium vetus acceptum à vocali, & patri ſacra quercu.

> [μαντεῖον] *Sophocl. Trach.*
> πρὸς τῆς πατρῴας καὶ πολυγλώσσου δρυός
> ἥ μοι χρόνῳ τῷ ζῶντι καὶ παρόντι νῦν
> ἔφασκε μόχθων τῶν ἐφεστώτων ἐμοὶ
> λύσιν τελεῖσθαι.

vaticinium à patri ſacra & vocali quercu, Quæ mihi viventi ad hoc præſens tempus reſpondit laborum incumbentium finem fore. Cæterùm quòd oraculis, ut voci divinæ fides habetur, M. Tullius quercui fatetur neſcio quid ineſſe divinitatis. *Cic. ad Attic. lib. 13.* *Adoleſcentem*, inquit, *incenſum cupiditate veriſſima gloriæ cupientem ſibi aliquid conſilii dari quod ad laudem ſempiternam valeret, cohortantur ad decus. Non deeſt oratio. Ego quid poſſum? Tamen neſcio quid è quercu excul pſeram quod videretur ſimile ſimulachri.* Id eſt,

Equidem me aliquid reconditi, ſapientiſque conſilii inveniſſe puto quod capi poteſt vice oraculi. Ut enim quercus, quod ex ipſis reſponſa eduntur, vocantur προσήγοροι, vocales, ſive loquaces, id quod Æſchylus ait eſſe miraculum incredibile, ita ſi quid ſimulachri è quercu exculpitur, potiſſimùm Dodonæa, id quoque vocale eſt, hoc eſt, vaticinans & fatidicum, cujuſmodi eſt tota arbor. Nam & ipſi rami Dodonææ quercus ſacram edebant vocem. Tale fuit illud lignum vocale quod fuit in Argo navi, de quo Apollonius Rhodius. Hoc ergo dicit M. Tullius, ſi quid huic adoleſcenti ſuaſero, id non tanquam ex ore mortali profectum, ſed ſicuti ab ipſo Jove prolatum accipi æquum eſt. Neque enim ipſe loquar, ſed ipſum ſimulachrum querneum, ac proinde Jovis Opt. Max. mentem aperiens. Non ergo mirum ſi quercus dicitur ſacra, atque adeò uſque eò inviolabilis eſt, ut neque Eurylocho, neque patri Paræbii eam excidiſſe impune fuerit. De Pherecydis alata quercu, ac de vario ejus velamine uſque adhuc nihil habeo quod dicam.

Æſchyl. Prometh. *Lucian. Amor.* *Apollon. Rhod. l. 1.* *Apollon. Rhod. lib. 2. & ibi ſcholiaſt.*

CAPUT XIV.

Spolia hoſtibus detracta ſuſpenduntur ad quercum. Palladi quale trophæum ſtatuatur. Marmorea & ænea trophæa vetita. Quercus ſignat inſignem victoriam, eaque victores coronantur. Ritus in danda quercea corona obſervari ſolitus. Civica corona fuit quoque hederacea. In civica olea quercui mixta. Alia corona præter civicam è quercu plexa.

ET hæc quidem tot, taleſque dotes hujus arboris etſi maximæ ſunt, tamen cumulantur illa quæ eſt omnium maxima. Nam uſque eò verum eſt quercea fronde ſignari victoriam, triumphum, felicitatem, ut ſpolia hoſtibus detracta non ſuſpendantur ad aliam arborem. Quæ prærogativa, ut veriſimile eſt, non eſt aliunde quàm ex ejus robore impenetrabili. Virgilius,

Virgil. lib. 10. Æn. *Hæc arma exuviaſque viri tum quercus habebit.*

Idem alibi,

Virgil. lib. 11. Æneid.

Ingentem quercum, deciſis undique ramis,
Conſtituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens.

Similiter Claudianus,

Claudian. in Ruf. l. 1.

accingere mecum,
Et Thracas defende tuos, ſi lætior adſit

Gloria,

Gloria, veſtita ſpoliis donabere quercu.

Idem paulò poſt de hac ipſa arbore,

meus ecce paratur
Ad bellum Stilicho, qui me de more tropheis
Ditat, & hoſtileis ſuſpendit in arbore criſtas.

Romulus, victo Acrone, quercum decîdit ingentem, eique dedit *Plutarch.* formam trophæi, ad quod ſuſpendit ſingula arma Acronis. Similiter *Romulo.* Marcellus opima ſpolia Britomarto regi Celtico detracta ſu- *Plutarch. Marcello.* ſpendit ad quercum. Enimvero Pauſanias prudenter adnotavit, *Pauſan.* Perſas, quòd contemnerent opes Athenienſium, non quercum, *lib. 1.* aliamve arborem, ſed Parium marmor, victoriæ certos, trophæi erigendi cauſa deportandum curaſſe, manſurum, videlicet, in omne tempus trophæum. Id quod, ut inſolens ac ſuperbum, ac præter morem cæteræ mortalitatis uſurpatum Nemeſis, quæ Dea ſuperbis eſt implacabilis, ingenti ultione perſecuta eſt. Certè hujus Deæ Phidias ex illo ipſo marmore ſignum fecit, cujus capiti corona fuit impoſita, in qua ſunt cervi & ſigilla victoriæ. Apud Amphyctionas, id eſt, apud commune Græciæ conſilium Lacedæmonii Thebanos accuſarunt, quòd victoriæ monumen- *Cic. lib. 2.* tum adverſus ſe partæ æneum ſtatuiſſent trophæum. Ac Thebani *de invent.* quidem tantùm celebrandæ victoriæ id ſe ſtatuiſſe dicebant. Contra Lacedæmonii, id ipſos ea re feciſſe arguebant, ut belli memoria æternùm maneret. Illi addebant, ſe ex bello gloriam virtute peperiſſe, ut ejus duraturum inſigne poſteris ſuis relinquerent. Attamen Amphyctiones cenſuerunt perpetuum inimicitiarum monimentum Grajos de Grajis ſtatuere non oportuiſſe. Duo Palladis trophæa, unum adverſus Neptunum, & hoc ex olea, alterum contra barbaros, & hoc è platano deſcribit Himerius: *Himer.* nempe utrumque ligneum, ne poſſet eſſe diuturnum. uſque eò *μελ.* ne ipſi quidem Palladi, etſi his epithetis cenſetur, *ἱππεία, ἀρεία,* *Phornut. in* *δαμάσιππος, δορυκέντωρ*, equeſtris, Martia, equorum domitrix, *Pall.* jaculatrix, trophæum ſtatuitur niſi è ligno, ſæpiùs oleagineo, nempe ſuo. Quod huc percommodè transferri poteſt, obſervatum eſt, Cæſarem *quantum ſanguinis bellis civilibus fudiſſet, noluiſſe* *Solin. c. 6.* *adnotari.* Neque apud Græcos, inquit Plutarchus, egregia fama *Plutarch.* ſunt illi qui primi trophæum ſtatuerunt lapideum & æneum. Ubi *κεφαλ.* Diodorus Siculus repetit præcepta veterum ſapientium, Homo, *λζ.* inquit, cave ne nimiùm ſis confidens. Cognoſce te ipſum; con- *ῥωμ.* ſidera fortunam omnium dominam. Hujus rei gratiâ majores, *Diodor. ſic.* parenteſque totius Græciæ in victoriis bello partis id egerunt, *lib. 13.* ne lapidea, ſed lignea potiùs qualiacunque trophæa erige- *bibl.*

 rentur.

rentur. Nempe, ut his brevi tempore conſumptis, confeſtim auferrentur è medio argumenta diſcordiæ. Quid, quod Plato in ſua civitate non vult arma hoſti detracta ſuſpendi in templis, potiſſimùm inter Græcos? Et hæc quidem de trophæis per occaſionem quercus & victoriæ obiter mihi ſint dicta. Certè ex his palam eſt, quàm meritò quercus ipſa per ſe non qualemcunque, ſed ſanè inſignem victoriam ſignet. Hinc eſt, quòd quiſquis victor eſſet, hoc genus coronamenti potiſſimùm ambibat, ut de Macedonibus, qui erant circa Pyrrhum, Plutarchus memorat. Demens ille Caligula cum Alexandri indutu, & armatura inſignem ſe faceret, voluit coronari quercea, ſicuti victor ac domitor gentium. Hoc loco obſervandus eſt mos priſcus. Nam quoties dabatur corona quercea, rem divinam ad quercum faciebant. Id colligo è loco Valerii Maximi, quem ſuprà citavi his verbis, *Caterùm ad quercum prona manus porriguntur, ubi ob cives ſervatos corona danda eſt, qua poſtes Auguſta domus ſempiterna gloria triumphant*, Illud quoque moneo civicam coronam non ſemper fuiſſe querceam, ſed & quandoque hederaceam, nempe principi oblatam ab iis, quibus, ob dotes ingenii jus eſt geſtandi coronam ex hedera, cujuſmodi ſunt poëtæ. Talem coronam Martialis offert Domitiano in his verſibus.

Plato lib. 5. de Rep.
Plutarch. Pyrrho. Xiphil. Calig.
Val. Max. lib. 2. c. 3.

Martial. 8.

> *Non quercus te ſola decet, nec laurea Phœbi*
> *Fiat & ex hedera civica noſtra tibi.*

civica noſtra, id eſt ea, quam tibi nectunt noſtra ſtudia; quam nos poëtæ æternitati tuæ conſecramus, Ante enim dixerat,

> *Poſſe Deum rebus pariter, Muſiſque vacare*
> *Scimus, & hæc etiam ſerta placere tibi.*

Non ſolùm, inquit, quercu aut lauru bello, civibuſque ſervandis parta æquum eſt divinum iſtud caput redimiri, verùm etiam hedera; quandoquidem & Muſis vacas. Et has quoque coronas tibi cordi eſſe ſcimus. Videtur in civica quandoque oliva quercui fuiſſe mixta. Statius.

Stat. lib. 5. Sylv.

> *Nam quod me mixta quercus non preſſit oliva,*
> *Et fugit ſperatus honos, cùm dulce parentis*
> *Invida Tarpeji caneret te noſtra magiſtro*
> *Thebais, urgebant priſcorum exordia vatum.*

quibus in verſibus dicit, Thebain ſuam fuiſſe celebraturam invida Tarpeji parentis, id eſt Jovis livorem, per quem factum ſit ut ipſe non ſit civicam conſecutus. Præter civicam aliæ quoque coronæ fuerunt plexæ è quercu. Certè apud Ovidium Tmolus mons judex inter Pana, & Apollinem redimitur quercu.

Ovid. l. 11. Metam.

> *quercu coma carula tantùm*
> *Cingitur, & pendent circùm cava tempora glandes.*

CAPUT

CAPUT XV.

Corona è ſpinis & quercu, Qui Cereri hymnos canebant coronabantur quercu. Corona ſpicea. Ceres σταχυοστέφανος, Triptolemus. Ceres regina. Δημήτηρ. Spica inſignia Cereris. Spica ſymbolum pacis. Iſis eadem quæ Ceres. Spicea corona argumentum fertilitatis. Triptolemus minor Cerere.

INvenio quoque, Athenis, in ſolennibus nuptiarum moris fuiſſe ut puer patrimus & matrimus geſtaret ſpinas cum fructibus quercus, diceretque caniſtrum ibi poſitum eſſe plenum panibus. Nempe hinc ſignificans mutationem in melius. Nimirum, Spinæ erant indices primi ſqualoris quo terra fuit obducta, dum manſit inculta; Glandes, priſtini cibi, qui nunc beneficio Cereris eſt commutatus frugibus. Ergo corona ſpinea tam fuit infauſta, quàm ſpicea fauſtitatis eſt ſymbolum. Siquidem hæc ſignificabat illud ipſum quod hæc verba, Fugi malum, reperi melius. Quibus verbis demonſtrabant, in locum cibi agreſtis ſucceſſiſſe mitiorem. Hæc adde, illos qui Cereri hymnos, ob hoc ipſum beneficium canebant, cùm ariſtas meſſis ſpicare cœperat, fuiſſe coronatos quercu. Et hæc eſt illa corona, cujus mentio eſt apud Athenæum, *ἐν παροιμ.*

> Πλούτου μητέρ' ὀλυμπίαν ἀείδω
> Δήμητρα στεφανηφόροις ἐν ὥραις. *Athen. lib. 15.*

Pluti matrem cano Cererem hoc tempore coronatus. Quòd autem hæc corona fuerit querna, docet Virgilius,

> *neque ante* *Virgil. 1. Georg.*
> *Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,*
> *Quàm Cereri tota redimitus tempora quercu*
> *Det motus incompoſitos, & carmina dicat.*

Hanc quoque coronam fuiſſe ſpiceam, diſcimus ex Ariſtide, ubi ait Herculem & Dioſcuros primos fuiſſe initiatos ſacris Cereris, & agonem gymnicum primùm fuiſſe apud Atticam Eleuſinem, cujus præmium fuit fructus is qui comparuit. At hic fructus nihil aliud fuit niſi fruges, inventum Cereris. Ibidem ἆθλον interpretor coronam. Hinc puto ſumendam interpretationum horum verſuum Statii, *Ariſtid. Ἐλευσιν.*

> *Hei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes,* *Stat. lib. 5. Sylv.*
> *Solaque Chalcidica Cerealia dona corona*

Te ſub teſte tuli.

ideſt, quod te vidente ſacris Cereris ſum initiatus. Hujus generis ſunt illæ coronæ, quas Artemidorus ait, in ſomnis viſas agricolis eſſe bonas. διὰ τὴν Δήμητραν, propter Cererem. Etſi è verbis Artemidori hæc corona videtur eſſe myrtea. Ibi enim ait, myrtum eſſe plantam utriuſque Deæ Veneris & Cereris. Quæ Artemidori ſententia mihi quidem ſuſpectiſſima eſſet, ſi non confirmaretur ab ſcholiaſte Sophoclis, in illud, θάλλει δ' οὐρανίας. ſiquidem myrtum eſſe propriam frondem Veneris, luce meridiana clarius eſt. Nec dum ſcio quî fiat ut in hanc hujus arbuſti ſocietatem Ceres admittatur, præſertim repugnante antiquitate, quæ in hoc conſentit, agricolas quercu evinctos Cereri rem divinam feciſſe. Ne ipſa quidem Ceres coronamento ſuo myrtum adhibuit, ſed tantùm ſpicas. Ea re proprio epitheto dicta eſt σταχυοστέφανος. Cauſa frequentiſſimè eſt apud Poëtas,

Artemid. lib. 1. cap. 79.

Artemid. lib. 2. cap. 44.

Ovid. lib. 4. Faſt.

Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato,
Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros primùm præbere coëgit,
Tunc primùm ſoles eruta vidit humus.

Et alibi,

Ovid. lib. 5. Metam.

Prima Ceres unco glebem dimovit aratro.
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris.

Hoc ipſum Cereris beneficium collatum in univerſam mortalitatem Callimachus eleganter expreſſit.

Callimach. hym. in Cer.

Κάλλιον ὡς πολίεσσι ἑαδότα τέθμια δῶκε,
Κάλλιον ὡς καλάμην τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρῶτα
Ἀσταχύων ἀπέκοψε, καὶ ἐν βόας ἧκε πατῆσαι
Ἀνίκα Τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχναν.

Virgil. in Cul. Ariſtid. Panath. Solin. c. 11. Tzetz. in Heſiod. Lucian. in ſomn. Ariſtid. Panath.

Pulchrius ut civitatibus placidas leges dederit. Pulchrius ut culmum, & ſacros manipulos prima Spicarum abſciderit, & boves calcare immiſerit, Cùm Triptolemus bonam doceret artem. Hunc ultimum verſum etſi non ad verbum, Virgilius vertit,

Illas Triptolemi mutavit ſulcus ariſtis.

Ariſtid. μαντευμ. Ἀθλω. Plato lib. 6. de leg. Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 6. Ariſtid. Ἐλευσ.

Is fuit Triptolemus Eleuſinus à Cerere εἰς ἅρμα πτερωτὸν in vehiculum alatum, ideſt, alatorum draconum impoſitus. Unde illa ejus per aërem celebrata profectio. Cujus tamen vehiculi inventum non fuit Cereris: ſed Palladis. Is, inquam eſt ille Triptolemus, quem Plato nominat miniſtrum donorum Cereris & Proſerpinæ, quique adeò ſedet inter judices Plutonios, Minoa, Rhadamantum Æacum. Etſi in hujus quoque laudis conſortium aſſumptos legimus Celeum, nempe hujus Triptolemi patrem & Melaniran, qui

qui acceptas ab Athenienſibus fruges, quibus à Cerere donati eſſent, omnibus & Græcis & barbaris diſtribuerunt. Hinc eſt quod apud Ariſtidem ætatem eam quæ Triptolemi ſæculum præceſſit, ſumptam legimus pro rudi & barbaro ſæculo, quo homines vivebant βίον σκληρόν τινα καὶ ἄγροικον, καὶ ὀρείου διαίτης ὀλίγον ἀποκεχωρηκότα, vitam duram, & agreſtem, & à montano victu haud multum diſtantem. De Cerere, Proſerpina, Triptolemo videndus eſt Tzetzes, & Philo. Et ſi quoque libet noſſe fabulam Celei, adeundus eſt ſcholiaſtes Nicandri. Cæterùm hinc eſt, quod antiquitas exiſtimans Cererem eſſe magiſtram ſationis frumentariæ, eam coronavit ſpicis. Horatius; *Ariſtid. εἰς ῥώμην. Schol. Nicand. in Ther. ἀσχαλάζω. Phornut. in Cer. & Ves.*

Fertilis frugum, pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem corona. *Horat. in carm. ſæcul.*

Et Ovidius:

Tunc demum vultumque Ceres, animumque recepit, *Ovid. lib. 10. Met.*
Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ.

Et alibi,

Feſta piæ Cereris celebrabunt annua matres,
Illa quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum.

Hanc ipſam coronam innuit autor horum ad Priapum verſuum,

Contentus modico Bacchus ſolet eſſe racemo, *Incerti.*
Cùm capiant alti vix ſua muſta lacus.
Magnaque fœcundæ cùm meſſibus area deſit,
In Cereris crines una corona datur.

Et hæc quidem corona omnium coronarum videtur eſſe antiquiſſima non ſolùm ob id quòd Romulus, ut dixi, ea coronatus eſt, ſed quòd Ceres eadem eſt cum terra, quæ eſt omnium mater. Atque adeò hæc corona ſemper viſa eſt eſſe boni ominis ob ea quæ mihi dicta ſunt. Quibus addo id quod de Eumene Plutarchus memorat. Quippe cùm is per quietem vidiſſet duos Alexandros, paratos inter ſe pugnare, quorum alteri Pallas, alteri Ceres fautrix aderat, is qui Cereris favore nixus erat, victor extitit, eique Dea plectit coronam è ſpicis. Deinde ipſe Eumenes, audito ſignum hoſtibus eſſe Palladem & Alexandrum, ſignum & ipſe dedit Cererem & Alexandrum; omneſque non ſolùm milites, ſed & ipſa arma coronari juſſit, quo ſcilicet, coronamento elatus, victoriæ certus in campum deſcendit. Cæterùm quidni Ceres coronetur cùm vocetur omnium regina? Euripides, *Plutarch. Eum.*

Euripid. Phœn. actu 2.

καὶ φίλα Δαμάτηρ θεὰ, ἁπάντων
ἄνασσ', ἁπάντων δὲ γᾶ τροφός.

Et amabilis Ceres Dea, omnium regina, omnium verò terra altrix. Meritò eſt regina, quia

Prima dedit leges, Cereris ſunt omnia munus.

Plato in Crat. *Apul. lib. 11. Metam.* *Philo περὶ θεωρ.* *In alterc. Hadr. & Epict.*

Atque adeò Græcis Δημήτηρ dicta eſt κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς, διδοῦσα ὡς μήτηρ, ob alimenti donationem cibos largiens ut mater, ſive, ut loquitur Apulejus, frugum parens originalis, ſive παρ' ὅσον εἶναι δοκεῖ μήτηρ πάντων φυτῶν τε καὶ ζώων, quatenus eſſe videtur mater omnium plantarum & animantium. Certè ſcitè dictum eſt, Terram eſſe horreum Cereris; eandemque eſſe & rationem & venerationem Cereris quæ eſt terræ. Utraque eſt ζήδωρος, φερέσβιος, βιόδωρος, victum dans, vitam ferens ſive ſuſtinens, vitam dans. Ergo ſpicæ non tantùm ſunt illæ frumentariæ in acervo, ſed & illæ flexiles in corona; quæ verè dici poſſunt inſignia hujus Deæ. Tibullus,

Tibull. lib. 1. el. 1.

Flava Ceres tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Idem alibi Bacchum coronat & Cererem.

Tibull. lib. 2. el. 1.

Bacche veni; dulciſque tuis è cornibus uva
Pendeat, & ſpicis tempora cinge Ceres.

De hac item corona Propertius,

Propert. lib. 4.

Et coma lactenti ſpicea fruge tumet.

Plutarch. Eum.

Hæc corona eſt pretioſiſſima, quòd ſpica, ut altrix hominum, παρέχει εἰρήνῃ πρέπουσαν ὄψιν, præbet paci convenientem aſpectum. ac meritò ſpica ſumi poteſt pro ſymbolo pacis. Tibullus,

Tibull. lib. 1. eleg. ult.

At nobis pax alma veni, ſpicamque teneto;
Perfluat & pomis candidus ante ſinus.

Stephan. βύσιρις. *Tertull. de cor. mil.* *Aug. de civit. Dei. lib. 8. c. 27.* *Martian. cap. lib. 2.* *Etymol. ζευξίδια.*

Sed adeſt Cereri æmula Iſis illa Ægyptia, quæ hanc quoque ſpiceam coronam ſibi vindicat. Niſi dicere malis, eam quæ nobis eſt Ceres, Ægyptiis eſſe Iſidem. Id quod omnium conſenſu traditur. Iſis eſt, [verba ſunt Stephani] ſecundum Græcorum linguam, Ceres. Hæc quoque Tertullianus, *Si*, inquit, *Leonis Ægyptii ſcripta evolvas, prima Iſis repertas ſpicas capite circumtulit, rem magis ventris.* Iſidem fuiſſe uxorem Oſiris Ægyptiam Deam tradit Auguſtinus, eamque inveniſſe hordei ſegetem, atque inde ſpicas marito regi & ejus conſiliario Mercurio demonſtraſſe, eandemque eſſe Cererem. *Vitem Dionyſius*, inquit Martianus Capella, *apud Thebas, Oſiris apud Ægyptios hauſtum vini, uſumque comperiens; frumentum Iſis in Ægypto, Triptolemus apud Atticos docuêre.* Etſi hæc non ſolùm Iſis dicta, ſed & Juno ζευξίδια, quo nomine colitur Argis. Cùm enim Apis ex Argis tranſiſſet in Ægyptum, inde miſit

boves ei regi, qui Argis regnabat, ſementiſque rationem docuit. Hic, junctis ad arationem bobus, ſacrum Junoni ſuſpendit, & ſpicas vocavit flores Junonis. Id quod verum eſt in Ægypto. Sed in Græcia hæc laus inventæ arationis & ſementis tota eſt Cereris, ut quoque corona ſpicea hujus unius Deæ propria eſt. Enimvero beneficio Cereris agnoſcebant ſe vivere. Eaque re ſpicea corona eſt quoque argumentum omnis fertilitatis & abundantiæ. Nec mirum, ſi ſub Claudio principe, equiti Rom. *cui Petra cognomentum, crimini data eſt nocturnæ quietis ſpecies ei objecta, tanquam vidiſſet Claudium ſpicea corona evinctum, ſpicis retro converſis, eaque imagine gravitatem annonæ dixiſſet.* Nempe, talia omina ſæpe capiebantur è coronis, ut ſequentia Taciti verba demonſtrant. Cæterùm Cererem, cùm ſit altrix ὀμπνίαν vocant Cyrenenſes παρὰ τὸ πνέω, reſpirabilem, ſive reſpirare facientem. Iidem hac ipſa de cauſa ſegetes & frumenta vocarunt τοὺς Δημητριακοὺς καρποὺς ὄμπνους, quaſi horum opera reſpiremus, id eſt, vivamus. Itaque verè Phornutus ait, illud eſſe maximè neceſſarium, per quod hominibus tradita ſunt alimenta ſuaviora. Ne ipſe quidem Triptolemus ſe Cereri componere audeat, qui mortalis, & Celei filius perhibetur; idemque à Cerere doctus, juſſuſque docere homines arationem, & ſationem frumenti. Certè ipſe apud Patras araſſe, & ſementem feciſſe dicitur, ibi priùs perſpecto ingenio terræ. Eſt ergo Ceres Dea arationis & ſationis. Quàm ob cauſam ei fuerunt inſtituta propria ſacra, & quidem diſtincta ab illis quæ vocabantur Θαλύσια, quæ fiebant impetrandæ fertilitati, & fructuum abundantiæ. Atque adeò priſci agricolæ non ſolùm ſupplicabant huic Deæ, ſed & his verbus jusjurandum concipere ſoliti erant, μὰ τὴν Δήμητρα, per Cererem, tanquam per illud numen quod ſibi præ cæteris tam iratum metuebant, quàm propitium optabant.

Tacit. lib. 11. Annal.

Etymol. ὀμφαλός.

Phornut. in Cer. & Veſ.

Etymol. δρόη.

Etymol. θαλύσια.

Scholiaſt. Ariſtoph. in Plut.

CAPUT XVI.

Corona obſidionalis triplici nomine. Eadem eſt graminea. A quo daretur. Diſcrimen inter civicam & obſidionalem. Sublimitas, & nobilitas hujus coronæ. Gramen coronamentum Martis. Sumptum pro omni genere herbæ.

E Coronis militaribus quaſdam militibus ac ducibus promiſcuè dari dixi; Alias ducibus, id eſt, iis qui exercitui præſunt, ſeponi ut peculiares. De prioribus egi: Nunc ego de obſidionali quæ triplex eſt ſortita nomen. Nam & obſidionalis & obſidialis eodem ſignificatu dicitur, inde quòd à milite dabatur imperatori, ei qui cives obſidione liberaſſet. Dicebatur & graminea, quòd eſſet è gramine. Quam omnem rem Plinius ob oculos ponit his verbis, *Graminea nunquam niſi in deſperatione ſuprema contigit, nulli niſi ab univerſo exercitu ſervato decreta. Cæteras imperatores dedere. Hanc ſolam miles imperatori. Eadem vocatur obſidionalis, libertatis obſidione, abominandoque exitio totis caſtris.* Quòd ſi civicæ honos uno aliquo, ac vel humillimo cive ſervato, præclarus ſacerque habetur, quid tandem exiſtimari debet unius virtute ſervatus univerſus exercitus? Ergo obſidionalis dabatur ab illo duce, iiſque omnibus in quos tale tantumque beneficium collatum eſſet, ut de Minutio Conſule, ejuſque exercitu memoriæ traditum. Hic enim *L. Quintium Cincinnatum, à quo ipſe & exercitus obſidione liberati fuerant, hac corona donavit.* Interdum obſidionalis fuit munus exercitus, cui præeſſet, aut certè in quo ordines duceret is qui eam meritus eſſet, ejuſve præſidii quod obſidione liberatum fuerat, ut conſtat è verbis Plinii, qui etiam tradit, *Manlium Conſulem, tribus cohortibus ſervatis, totidemque ad ſervandas eas eductis, hac corona donatum fuiſſe. Quod & ſtatua ejus in foro ſuo D. Auguſtus adſcripſit.* Feſtus de hac corona verba faciens, *P. Decio*, inquit, *datæ duæ ſunt, una ab exercitu univerſo: altera ab iis qui fuerant in præſidio obſeſſi, & L. Sicinio Dentato, &c.* Hunc Plinius vocat L. Siccium quem ſupra dixi quatuordecim civicas meruiſſe; quique *depugnavit* CXX. *præliis ſemper victor.* Sed de Decio hiſtoria tota eſt apud Livium; *Secundum Conſulis donationem*, inquit, *legiones gramineam coronam obſidialem clamore donum approbantes Decio imponunt.* Ubi advertendum, quomodo in civica neceſſe fuit eum fateri qui ſervatus eſſet, ita cùm obſidialis

Plin. lib. 22. cap. 4.

Plin. de vir. illuſt. cap. 17.

Plin. lib. 22. cap. 6.

Feſt. obſidionalis.

Liv. lib. 7.

dialis dabatur, omnem rem manu quidem imperatoris, ejuſve qui ab ipſo ſecundum in exercitu locum obtineret, tranſactam, ſed interventu clamoris, id eſt, conſenſu militari, & adprobatione univerſorum. Hoc exemplo *Scipio Æmilianus Tribunus in Africa ſub T. Manlio Imperatore cohortes octo ab obſidione vallatas conſilio & virtute ſervavit. A quibus corona obſidionali donatus.* Maximè inſignis fuit illa, quàm S. P. Q. R. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum ſecundo, quod is cunctando rem Romanam prope collapſam reſtituiſſet, atque adeo urbem Romam obſidione hoſtium liberaſſet. *Nec data*, inquit Plinius, *cùm magiſtrum equitum & exercitum ejus ſervaſſet. Tunc ſatius fuit nomine novo coronari appellatum patrem ab his quos ſervaverat; ſed, quod dictum eſt, conſenſu honoratus eſt, Annibale ex Italia pulſo. Quæ corona adhuc ſola ipſius imperii manibus impoſita eſt. Et quod peculiare ei eſt, ſola ab Italia data.* Idem Plinius autor eſt, Auguſtum cum M. Cicerone filio Conſulem Idibus Septembribus à Senatu donatum obſidionali. *Adeò*, inquit, *civica non ſatis videbatur. Ac tanto rarius eſt, ſervatorem unum à ſervatis donari.* Itaque inter obſidionalem & civicam hoc intereſt, quod altera ſingularis ſalutis ſignum eſt: altera diverſorum civium ſervatorum. Hujus coronæ uſus ſub principibus quàm diutiſſimè retentus, teſte Ammiano Marcellino, cujus hæc ſunt verba, *Ita nunc enituerunt hi qui fecere fortiſſimè obſidionalibus coronis donati, & pro concione laudati veterum more.* Certè in hac corona tantum fuit claritatis, ut ea claritate nihil in rebus humanis ſublimius fuerit. Et quidem P. Decius religione confeſſus eſt quanta eſſet hujus coronæ autoritas, ſiquidem ea donatus *bovem album Marti immolavit, & centum fulvos, qui ei virtutis cauſa dati fuerant ſimul ab obſeſſis.* Enimvero Plinius firmat, coronam nullam fuiſſe graminea nobiliorem *in majeſtate populi terrarum principis, præmiiſque gloriæ. Gemmata*, inquit, *& aurea, vallares, murales, roſtrata, civica, triumphales poſt hanc fuere; ſuntque cuncta magno intervallo, magnaque differentia.* Feſtus quoque tradit, hanc coronam eſſe *magnæ honorationis.* Quam vocem equidem rejicio, & ſubſtituo, *venerationis*, quòd Mars gramine ornatus, [id eſt, coronatus] eſſet. Fuit ergo gramen, ſi Feſto credimus, coronamentum Martis ſicuti victoris. Hæc item corona, ut Plinius, Gellius, Feſtus ajunt, graminea eſt. Obſervari, inquam, ſolitum ut fieret è gramine, *quod in eo loco generatum eſſet, intra quem clauſi erant, qui obſidebantur. Dabatur hæc*, inquit Plinius, *viridi è gramine, decerpto inde ubi obſeſſos ſervaſſet aliquis. Namque ſummum*

Plin. de vir illuſt. cap. 58.
Gell. lib. 5. cap. 6.
Plin. lib. 22. cap. 5.
Plin. lib. 22. cap. 6.
Feſt. obſidionalis.
Ammian. Marcellin. lib. 24.
Plin. lib. 22. cap. 3.
Feſt. Gradivus.
Gell. lib. 9. cap. 6
Feſt. obſidional.
Plin. lib. 22. cap. 4.

ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice ipſa humo, & humatione etiam cedere. Quem morem etiam nunc durare apud Germanos ſcio. Idem alibi, *Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore, ſed quæcunque fuerant in periculi ſede, quamvis ignobiles ignotæque, honorem nobilem faciebant.* Ergo quod ad hanc coronam pertinet, veriſimile eſt, gramen ſumi pro omni genere herbæ. Itaque non ſatis mirari poſſum quid ita Plinius hanc ipſam obſidialem coronam alibi frondeam vocet. Nam ubi dixit, Romulum frondea coronaſſe Hoſtum Hoſtilium, quòd Fidenam primus irrupiſſet. addit, *P. Decium patrem Tribunum militum frondea donavit exercitus ab eo ſervatus Imperatore Cornelio Coſſo COS.* Frondes tantùm ſunt in arboribus & arbuſtis. At ibi Plinium loqui de hac obſidionali corona, palam eſt. Neque enim ſi alia eſſet, exercitus ab ipſo ſervati mentionem faceret. Non ergo fuit frondea, ſed graminea. Et hoc fortaſſe ut non magnopere advertendum, aut ſicuti rem notiſſimam, Plinius ſcripſit haud ſanè ἀκριβῶς.

Plin. lib. 22. cap. 6.

CAPUT XVII.

Corona ovalis. Ovatio unde dicta. Ovare quid. Ovalis eſt myrtea. Plutarchi & Gellii ſententia de ovali confutatur. Dionyſii Halicarnaſſei error, aut ejus locus emendandus.

INter eas coronas quæ ducibus tantùm, non etiam militibus ſeponuntur, altero loco collocavi ovalem. Qua corona ii erant donati qui ovantes urbem introibant, id eſt, qui victores fuiſſent eorum hoſtium quibus bellum non eſſet indictum, quorumque victoria facilis fuiſſet & incruenta. *Triumphans de Sabinis Poſthumius Tubertus*, inquit Plinius, *in Conſulatu (qui primus omnium ovans ingreſſus urbem eſt) quoniam rem leviter, ſine cruore geſſerat; myrto Veneris victricis coronatus inceſſit, opitabilemque arborem etiam hoſtibus fecit.* Cæterùm ovationem Plutarchus ait quibuſdam placere dici à Baccho, quem & Euium ac Triumphum nominant. Id quod ipſe improbat. Non, inquit, ſic ſe res habet. Sed in magno triumpho ſolent duces more patrio bovem immolare. At in hoc, nempe in ovatione, ſacrificabant id animal cui apud Romanos nomen eſt ovis. Hinc minorem hunc triumphum ovationem vocarunt. Et hæc quidem de hac appellatione tradit Plutarchus. De ipſa re hæc Gellius; *Ovandi, ac non triumphandi cauſa eſt,*

Plin. lib. 15. c. 29. Plutarch. Marcello.

Gell. lib. 5. cap. 6.

eſt, cùm aut bella non ritè indicta, neque cum juſto hoſte geſta ſunt, aut hoſtium nomen humile, & non idoneum eſt, ut ſervorum, pyratarumque. Aut deditione repente facta, in pulvere, (ut dici ſolet) incruentaque victoria obvenit. Porrò hæc corona fuit myrtea. *Huic enim facilitati*, inquit Gellius, *aptam eſſe Veneris frondem crediderunt, quòd non Martius, ſed quaſi Venereus quidam triumphus foret.* In hac ipſa ſententia eſt Plutarchus, abs quo Gellius hæc ſua, ut eſt veriſimile, mutuatus eſt. Ovatio, inquit Plutarchus, eſt minor triumphus. Nec enim triumphans conſcendit currum; nec habet coronam lauri. Nec tuba celebratur triumphus, ſed it pedes in calceis aut ſoleis. Præterea geſtat coronam myrti ſicuti imbellis, & viſu gratus potiùs quàm admirabilis. Id quod apud me quidem maximo argumento eſt, modo actionis, id eſt, rei geſtæ, non magnitudine priſcos triumphum definire aut metiri ſolitos. Nam *qui pugnando, & multa hoſtium cæde hoſtes vicerant, hi Martium illum ac tremendum triumphum agebant, multa lauru coronantes arma, & milites, ſicuti fieri ſolitum cùm luſtratur exercitus. At iis ducibus, quibus non tam opus fuit bello, quàm familiaritate, & perſuaſione quadam verborum res peragenda, his lex jubebat præmium eſſe laudationes, & hanc veluti in morem concionis adornatam pompam.* Quæ Gellii, atque adeò ipſius Plutarchi ſententia quàm non ſit digna ut referatur inter probas, in ſequentibus planum faciam. Certè Tiberius ipſe nihil Venereum in ovatione cogitavit, cùm ob res geſtas *& ovans, & curru urbem ingreſſus eſt, licet triumphalibus ornamentis, primus, ut quidam putant, honoratus, novo, nec antea cuiquam tributo genere honoris.* Et quidem Dionyſius Halicarnaſſæus hoc triumphi genus à Senatu inventum, autore Licinio, prodidit; aitque nullo diſcrimine agi hunc triumphum ab altero, niſi quòd in ovatione dux non curru, ſed pedibus in urbem præcedit pompam militum; nec induitur trabea picta, áuroque intertexta, ſed toga prætexta, quod eſt conſuetum Conſulibus & Imperatoribus geſtamen: nec ſceptrum geſtat ut triumphantes, ſed tantum coronám lauream, στέφανον ἐπίκει[ται] δάφνης. Qua in re manifeſtè diſſentit à Plutarcho, & ab aliis. Itaque in Dionyſio pro δάφνης, repono μυῤῥίνης.

Plutarch. Marcello.

Halicarn. lib. 4.

CAPUT

CAPUT XVIII.

Myrtus eſt Veneris. Et cur. Ipſa redimitur myrto. Naucratitis corona quæ. Myrtus pulchra & odorata. Eſt cupidini dilecta. Poëta coronati myrto. Myrtus eſt amantium.

MYrtum eſſe frondem Veneris, ex omni prope antiquitate di-
Stat. lib. 4. Theb. ſcimus. Ideoque peculiari epitheto dicta eſt Paphia, & cen-
ſetur inter lætas frondes. Virgilius de Ænea,

Virgil. 5. Æneid. *Sic fatus velat materna tempora myrto.*

Lucian. Amor. Et Lucianus de myrto; Abundè, inquit, illa frugibus denſa myrtus apud dominam ſuam [Venerem] copioſa naſcens, &c. At cur hæc planta ſit Veneris, docet Ovidius alloquens matronas,

Ovid. lib. 4. Faſt.

Vos quoque ſub viridi myrto jubet illa [Venus] *lavari,*
Cauſaque cur jubeat, diſcite, certa ſubeſt.
Littore ſiccabat rorantes rore capillos.
Viderunt ſatyri, turba proterva Deam.
Senſit & appoſita texit ſua tempora myrto.
Tuta fuit facto; voſque referre jubet.

Plinius haud ſanè fabuloſam, ſed naturalem hujus rei cauſam affert.
Plin. lib. 23. cap. 9. Nimirum, *inguen ne intumeſcat ex ulcere, ſatis ait eſſe ſurculum tantùm myrti habere ſecum non ferro, nec terra contactum.* Sive ob Ovidianam illam, ſive ob hanc Plinianam, ſive, quod veriſimilius eſt, ob utramque, certè Virgilius diſertis verbis hanc frondem tribuit Veneri,

Virgil. ecl. 7.

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iaccho,
Formoſæ myrtus Veneri: ſua laurea Phœbo.

Plutarch. Marcello. Lucian. Iaromenip. Tibia, inquit Plutarchus, pacis eſt pars, & Myrtus Veneris planta. In convivio Deorum ſinguli Dii cujus rei facultatem habent, hanc quiſque exhibet, Ceres panem, Liber vinum, Hercules carnes, Venus myrtum. Nam in convivio tradebatur myrti ramus, ut alibi dico. Ipſam Venerem Ovidius facit redimitam myrto.

Ovid. lib. 3. Amor.

Dixerat, ac myrti (myrto nam vincta capillos
Conſtiterat) folium, granaque pauca dedit.

Uſque eò myrtus eſt Veneris ut priſci μύρτον πεποικιλμένον myr-
Schol. Ariſtoph. ἱππ. tum variatam ſumpſerint pro pudendo muliebri. Muſam procacem myrtis Statius vocat eam quæ ſit invitatrix ad Venerea.

Stat. lib. 1. Sylv.

—— diſcede laborque
Curaque dum nitidis canimus gemmantia ſaxis
Balnea, dumque procax myrtis, hederiſque ſoluto
Fronte verecundo Clejo mea ludit Etruſco.

Athe-

Athenæus explicans quænam ſit corona Naucratitis, ait eam fuiſſe myrteam; ejuſque originem referri ad Venerem, quæ navim, in qua periclitabantur Naucratitæ viridi myrto complevit, ſalutemque eis dedit. Tum ſingulis coronam myrteam, quam ea re naucratiten appellarunt. Ergo naucratitis corona, inquit Athenæus, eſt eadem cum myrtea, additis roſis, ab Anacreonte geſtata, quod myrtus vapores prohibet, & roſæ refrigerant. Et verò myrtus rectè ſociatur roſis, cùm utraque planta ſit Veneris. Traditque Conſtantinus Cæſar, roſam, ſi plantetur ante juxtaque myrtum dici feliciter provenire. Ipſe Anacreon hujus coronæ meminit in his verſibus, *Athen. lib. 15. Conſtantin. Cæſ. lib. 11. cap. 8.*

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν, *Anacr.*
Τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ ναυκρατίτην.

Coronas autem vir tres unuſquiſque habuit, Alias quidem roſeas, unam autem naucratitem. Etſi non defuerunt qui coronam naucratiten dixerunt plecti ex amaraco, qui flos abundat in Ægypto; ſequuti, videlicet, opinionem illorum, qui referente Ariſtide, ajunt Naucraten eſſe urbem Ægypti, quæ eadem eſt urbs Mercurii. Artemidorus ait, coronam myrteam viſam in ſomnis eſſe fauſtam mulieribus διὰ τὴν Ἀφροδίτην propter Venerem. Porrò Veneri myrtus tantopere grata eſt, διὰ τὴν φιλοφροσύνην, propter comitatem & affabilitatem. Addunt Plinius & Plutarchus, quam nunc Murciam Venerem vocant, priſcis fuiſſe Myrteam. Invenio hanc myrtum Veneri ſacram propriè dici φιλύτριον διὰ τὸ ὄνομα, ὅτι τὸ φιλεῖν παρακειμένως ἐξενήνεγκε, quòd hoc pacto amor aptè effertur. Et hac ipſa plerunque utuntur πρὸς τὰς στεφάνων πλοκὰς ad plectendas coronas. Nempe hæc propriè eſt myrtus στεφανώδης coronaria, id eſt, coronarii generis, τῶν ἄλλων ὄντων μεγάλων μυῤῥίνων, cùm aliæ ſint magnæ, id eſt, proceræ myrti, inquit Theophraſtus. Eſt verò hæc myrtus inter cæteras frondes eximia pulchritudine. Et hoc, ſcilicet, illud eſt quod eam Catullus ait floridis enitere ramulis, *Ariſtid. κοινὴ ἀπολογ. Artemid. lib. 1. cap. 79. Plutarch. κεφάλ. κε. τεχ. Phornut. in Ven. Theophraſt. lib. 5. de plant.*

Namque Julia Mallio *Catull. in epithal. Jul. & Mall.*
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Judicem, bona cum bona
Nubit alite virgo.
Floridis velut enitens
Myrtus Aſia ramulis,
Quos Hamadryades Deæ
Ludicrum ſibi roſcido
Nutriunt in honore.

Certè inter illa quæ Achilli conficiebant inſignem pulchritudinem,

nem, dicitur fuiſſe capillus myrteus. Verba ſunt Daretis Phrygii,
Dar. Phryg. de excid. Tr. *Achillem pectoroſum, ore venuſto, membris valentibus, magna vi brachiorum, bene criſpatum, clementem, in armis acerrimum, vultu hilari, largum, dapſilem, capillo myrteo*, id eſt, Venereo.
Athen. lib. 13. Tradit Athenæus è Myrſilo, apud Eleos, eum qui è certamine pulchritudinis rediiſſet victor, ab amicis & vittis & tæniis redimiri ſolitum. Denique perductum ad ædem Minervæ, coronari myrtis. Pulchritudini accedit odor gratiſſimus, Horatio teſte, qui deſcribens luxuriam ſui ſæculi, ait,

Horat. lib. 2. Carm. od. 15.

——tum violaria, &
Myrtus; & omnis copia narium
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domine priori.

Inter delicias hortorum numerabant ψαλιστοὺς μυῤῥινῶνας tonſilia
Stob. ὅπ. κάλλιστον ὁ γαμ. ξε. myrteta, ut ait Hierocles. Hinc eſt, quod apud Ariſtophanem Hercules memorans plauſus & choreas mulierum & virorum, quæ ſunt in ipſo aditu inferorum, eos dicit eſſe apud myrteta.

Ariſtoph. βατρ.

Καὶ μυῤῥινῶνας, καὶ θιάσους εὐδαίμονας
Ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ κρότον χειρῶν πολύν.

Et myrteta, & choreas felices virorum, mulierum, & multum plauſum manuum. myrteta, id eſt loca voluptaria & Venerea. Quem locum, ut veriſimile eſt, imitatus Virgilius, etiam apud inferos, amantes tegit ſylva myrtea.

Virgil. 6. Æneid.

Hìc quos durus Amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circùm
Sylva tegit.

Ipſæ teneræ puellæ in teneris myrtetis dicuntur canere Venerem.
Philoſtr. in Imag. Cæterùm quòd myrtus eſt Veneris, hanc quoque frondem ut maternam Cupido amat. Certè is apud Longum incedit cum myrtis & granatis. Ibi quidam ait ſe à Cupidine percuſſum myrtis, ἔβαλλέ με τοῖς μύρτοις, nempe, jaculo Venereo. Unus Cupidinum in epithalamio Stellæ & Violantillæ Venerem matrem alloquens, ait Stellam prætuliſſe amores luſuſque Venereos verſibus heroicis, iis, quibus res geſtæ præclariſſimorum hominum traduntur.

Stat. lib. 1. Sylv.

Hinc tibi plectra dedit; mitiſque incedere vates
Maluit, & noſtra laurum ſubtexere myrto.

id eſt, victoriis inſerere amores. Et hoc illud eſt quod ait Horatius, ubi lauro confert myrtum de ſe loquens,

Horat. l. 3. Carm. od. 4.

——ut premerer ſacra
Lauroque collataque myrto
Non ſine Dis animoſus infans.

id eſt, ut jam inde diſcerem militare Apollini & Veneri. Quippe

myrtus

myrtus non ſolùm eſt Veneris, ſed & illorum omnium qui Veneri celebrandæ operam impendunt. Non ergo mirum, ſi & ipſi poëtæ Veneris cultores amant redimiri myrto. Ovidius,

Finis adeſt operi. palmam date grata juventus; Ovid. lib. 2. de ar. am. cir. fi.
Sertaque odorata myrtea ferte comæ.

Certè hic ipſe Ovidius ait, ſibi tempora Venerem tetigiſſe myrto. Indeque ſe factum eſſe ſcientem dierum hujus Deæ, in primis, menſis Aprilis.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, menſem Ovid. l. 4. Faſt.
Et vatem & menſem ſcis Venus eſſe tuos.
Mota Cytherea leviter mea tempora myrto
Contigit, & cœptum perfice, dixit opus.

Et verò menſe Aprili matronæ ſacrificabant Veneri; & myrto coronatæ lavabantur. Tibullus quoque ſciri cupiens quanti faciat Venerem, ut ſibi propitium numen, loquens de ſacris domeſticis coronat ſe myrto. Plutarch. Numa.

Hunc pura cum veſte ſequar, myrtoque caniſtra Tibull. l. 1.
Vincta geram, myrto vinctus & ipſe caput.

Et verò quia myrtus eſt Veneris, amantium quoque eſt. Tibullus de campis Elyſiis.

Illic eſt cuicunque rapax mors venit amanti, Tibull. l. 1.
Et gerit inſigni myrtea ſerta coma.

CAPUT XIX.

Virgines & puellæ coronatæ myrtis. Myrtus efficax excitando riſui. Caſtæ myrtum aſpernantur. Locus Clementis Alexandrini emendatus. Bacchus coronatur myrto. Corona convivialis myrtea. Hypothymis ramus myrti. Quibus floribus, plantiſque ſocietur myrtus. Apollo coronatur myrto. Myrtus ſacra. Myrtus ſymbolum lætitiæ.

IPſæ virgines & puellæ, quæ Veneris ſacris initiari cupiunt, ſe hac fronde oblectari profitentur. Et hæc ſunt illa παρθένια μύρτα, virginales myrti, apud Ariſtophanem.

Ἠρινά τε βοσκόμεθα παρθένια Ariſtoph. ὄρνιθ.
λευκότροφα μύρτα, χαρί-
των τε κηπεύματα.

Et vernis fruimur virgineis mollibus candidiſque myrtis, Gratiarumque hortenſibus. Et hoc, ſcilicet, illud eſt quod priſcus ille Comicus, ubi fucos cultuſque muliebres memorat, præter cætera ait, Eam quæ non ſit læta, toto tamen die ridere, ſi habet in labris

exiguam myrti tabellam; Ac ſi myrtus ſit efficax provocando illi riſui, qui plerunque eſt comes Veneris,

Clem. Alex. lib. 3. pædag. c. 2.

Α῎ν δ᾽ μὴ χαίρῃ γελῶσα διατελεῖ τὴν ἡμέραν ξυλήφιον
Μυῤῥίνης ἔχουσα λεπτὸν ἐν τοῖς χείλεσιν·
Ὥς περ τοῦ χρόνου σέσηρεν, ἄν τε βούλετ᾽ ἄν δέ μη.

Et quamvis non ſit læta, toto tamen die ridet, in labris tenuem habens myrti tabellam, adeò ut tempore hiet velit nolit. Cæterùm caſtæ, & Venerem aſpernentes myrtum pariter aſpernantur. Hinc eſt quod Callimachus loquens de feſto Dictynnæ, quam nympham Diana præ cæteris omnibus diligebat (niſi ſi fuit ipſa Α῎ρτεμις, ut ait Scholiaſtes Nicandri) dicit, illo die ſertum eſſe è pinu aut lentiſco. At myrto Gortynin abſtinere. atque adeò eam odiſſe.

Callimach. hym. in Dian.

—— τὸ δ᾽ στέφος ἤματι κείνῳ
Η῍ πίτυς, ἢ σχῖνος· μύρτοιο δ᾽ χεῖρες ἄθικτοι.
Δὴ τότε γὰρ πέπλοισιν ἐνέσχετο Μύρσινος ὄζος
Τῆς κούρης, ὅτ᾽ ἔφευγεν. ὅθεν μέγα χώσατο μύρτῳ.

At ſertum die illo aut pinus aut lentiſcus [fuit.] Myrtum verò manus non tangunt. Tunc enim peplis inhæſit myrteus ramus. Hujus odii cauſam aliter memorat Scholiaſtes Nicandri, interpretans hæc verba, *Schol. Nicand. in Alexiph.* αὕτη ἡ μυρσίνη τῆς Ι᾽μβρασίας Η῞ρας οὐχ᾽ ὑπεδέξατο στέφος, ipſa myrtus Imbraſiæ Junonis non ſuſcepit coronam. hoc eſt, inquit, non fuit coronamentum Imbraſiæ Junonis. Quia cùm in monte Idæ tres Deæ de pulchritudine certarent, Venus fuit redimita myrto. Hanc ob cauſam aliæ Deæ hanc frondem oderunt. Quamvis hæc cauſa nihil pertinuit ad Dictynnam. Et ibi nequicquam ſudat Scholiaſtes. *Ariſtoph. Lyſiſtr.* Præco ille Spartanus apud Ariſtophanem ait, Quantum eſt mulierum Spartanarum non pati ſe à viris contrectari, ac ne myrto quidem velle tangi. Lactantius è Sex. Clodio memorat, *Lactant. de fal. relig. lib. 1. c. 22.* *Fatuam Fauni uxorem, quòd contra morem, decuſque regium clam vini ollam ebiberat, & ebria facta erat, virgis myrteis à viro cæſam uſque ad mortem.* Nimirum is vinolentiam in femina impudicitiæ adfinem exiſtimans, Venereas virgas, quæ in aliis eſſent ſymbola libidinis, in propria uxore voluit eſſe ſupplicii miniſtras. Quod factum ſcribens Plutarchus ait, *Plutarch. κεφάλ. ῥωμ. ἱστορ.* matronas in feſtis bonæ Deæ μυρσίνην οὐκ εἰσφέρειν, non eò ferre myrtos, ſed ei libare vinum, cui indunt nomen lactis. Simile quidpiam Lucianus memorat de myrto, *Lucian. adv. ind.* ubi alloquitur indoctum, eundemque multam librorum ſuppellectilem undique nullo delectu coëmentem; aitque Muſas ejus aſpectum dedignari; eumque potiùs myrto, vel malua cæſum ſua ſede ejicere, ne Olmeum, aut Caballi fontem polluat. Verum ergo eſt, caſtas myrtum, ut Veneri dilectam & ſacram, deteſtari. Ideoque emendandus eſt locus Clementis Alexandrini qui de lilio *Clem. Alex. lib. 2. pædag. c. 8.*

& myrto

& myrto loquens, ait lilio Junonem delectari, καὶ τὴν Ἄρτεμιν μυῤῥίνῃ, & Dianam myrto. Quo loci aut Clementi memoria vacillavit, aut erravit librarius, qui pro Ἀφροδίτην ſcripſit Ἄρτεμιν, cum ex iis quæ mihi dicta ſunt, conſtet myrtum non ſolùm non eſſe dilectam Dianæ, verùm illi potiùs odioſiſſimam. Cæterùm quod Venus & Bacchus ſunt affinia numina, mutuaſque opera tradunt, minimè mirum eſt, apud Ariſtophanem Bacchum coronari myrto.

> Πολύκαρπον μὲν τινάσσων
> Ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα *Ariſtoph. βατραχ.*
> Στέφανον μύρτων.

Fructuoſam quidem agitans circa caput tuum pullulantem coronam myrtorum. Et verò corona convivialis ſæpe plectebatur è myrto, ut pluribus locis apud Horatium,

> *Nunc decet aut viridi caput impedire myrto*, &c. *Horat. l. 1. Carm. od. 4.*

Et alibi,

> *Simplici myrto nihil allabores* *Horat. l. 1. Carm. od. 38.*
> *Sedulus curo. neque te miniſtrum*
> *Dedecet myrtus, neque me ſub arcta*
> *Vite bibentem.*

Alio item loco convivialem coronam ſibi texi vult ex apio, aut myrto,

> ——*quis udo* *Horat. l. 2. Carm. od. 7.*
> *Deproperare apio coronas,*
> *Curatve myrto? quem Venus arbitrum*
> *Dicet bibendi?*

Id ipſum docent hæc apud Athenæum verba.

> Κατὰ χειρὸς δ' ἦλθ' ὕδωρ. ἁπαλὸς *Athen. lib. 15.*
> παιδίσκος, ἐν ἀργυρέᾳ προχόῳ
> φέρων ἐπέχευεν. εἶτ' ἔφερε στεφανο-
> λεπτοὺς ἀπὸ Μυρτίδων δ' ἁγνήτων
> κλάδων δυσωνάπτους.

Aqua lavandis manibus allata eſt. Molliuſculus puellus argenteo gutto quem tenebat, affudit, coronaſque deinde advexit tenues, è puris myrti ramis magno labore contextas. Quæ huic eſt pura myrtus, Horatio eſt ſimplex, id eſt ſola nulla alia fronde permixta. Nam myrtus, quòd eſt Venerea, ſæpe miſcetur violis, & roſis ut infra dico. Cæterùm myrti ramum floribus intextum à Lesbiis ſupra dixi vocari hypothymida. Virgilius, poſtquam enumeravit quantum eſt arborum lectiſſimarum, his addit myrtum,

> *Queis aderat veteris myrtus non neſcia fati.* *Virgil. Cul.*

Nam Myrtine virgo à juvenibus occiſa perhibetur, ut infra dico. Alibi eam jungit roſæ, hyacintho, croco, acantho, liliis, lauro, cæteris.

> ——*hic eſt & Spartica myrtus* *Virgil. Cul.*

 Atque

Atque hyacinthus, & hic Cilici crocus editus arvo.

Ovidius alloquens vulgares puellas, myrtum ſociat ſiſymbriis; eamque ait Veneti offerri oportere.

Ovid. lib. 4. Faſt. *Cumque ſua domina date grata ſiſymbria myrto,*
Textaque compoſita juncea vincla roſa.

Theocritus eam ſociat lauro & cupreſſui.

Theocr. In epig. —— ἀέναον δὲ
Ῥεῖθρον ἀπὸ σπιλάδων πάντοσε τηλεθάει
Δάφναις καὶ μύρτοισι καὶ εὐώδει κυπαρίσσῳ.

& perenne fluentum de ſaxis undiquè viret lauru & myrtis, & odorata cupreſſo. Horatius rorem marinum jungit myrto.

Horat. lib. 3. Carm. od. 23. *Parvos coronantem marino*
Rore Deos, fragilique myrto.

In fragm. Steſich. Apud Steſichorum myrtus jungitur roſis, & violis, ejus verba alicubi referente Athenæo. Cæterùm propter lætitiam & pulchritudinem hujus frondis ipſe Apollo deſcribitur aut coronatus myrto, aut certè ejus coma, ut dixi de Achille, dicitur myrtea.

Tibull. l. 3. *Intonſi crines longa cervice fluebant.*
Stillabat Tyrio myrtea rore coma.

Et quia plurium Deorum coronamentum myrtus eſt, vocatur ſacra, ut in hoc loco Euripidis,

Euripid. Ion. ἵνα δρόσοι τέγγουσ' ἱεραί.
τὰν ἀέναον παγὰν
ἐκπροϊεῖσαι
μυρσίνας ἱερὰν φόβαν.

ubi ſacer fons jugis aquæ diffuſus rigat myrti ſacra folia. Nec verò hac ſola de cauſa myrtus vocatur ſacra, ſed *quòd & in ea quoque arbore ſuffimenti genus habetur*, inquit Plinius. Atque adcò hæc frons cenſetur in ſacrificali apparatu,

Ariſtoph. ὄρνιθ. Διὰ ταῦτα τὸν δὲ τὸν βάδον βαδίζομεν.
Κανοῦν δ' ἔχοντε καὶ χύτραν, καὶ μυῤῥίνας
Πλανώμεθα, ζητοῦντε τόπον ἀπράγμονα,
Ὅποι καθιδρυθέντε διαγενοίμεθ' ἄν.

Propterea hoc iter eamus, & caniſtrum habentes & ollam, & myrtos etremus, quærentes locum otioſum ubi ſedentes tranſigamus. Certè inter ſacta coronamenta μυῤῥίνην στεφανώπιδα σπεῖσαι myrtum coronariam libare, refertur à Polluce, ſumptum, opinor, à Theophraſto. Sed quàm myrtus pertinuerit ad religionem, ex his Plinii verbis ſciri poteſt; *Haud ſcio an prima etiam omnium in locis publicis Romæ ſata ſit, fatidico quidem & memorabili augurio. Inter antiquiſſima namque delubra habetur Quirini, hoc eſt, ipſius Romuli. In eo ſacra fuere myrti duæ ante ædem ipſam per longum tempus,*

(Margin: Pollux lib. 1. & Theophraſt. lib. 5. hiſt. planc. Plin. l. 15. c. 29.)

tempus, altera patritia appellata, altera plebeja exuberans ac læta. Patritia multis annis prævaluit, flaccefcente plebeja. Quandiu Senatus quoque floruit. illa vigens. plebeja retorrida & ſqualida. Quæ poſteaquam evaluit, flacceſcente patritia Marſico bello, languida autoritas patrum facta eſt, ac paulatim in ſterilitatem emarcuit majeſtas. Quin & ara vetus fuit Veneri myrtea, quam nunc Murtiam vocant. Poſtremò myrtus eſt ſymbolum lætitiæ privatæ, ut ſupra de myrto conviviali mihi dictum; tum publicæ, cujus promi poſſunt ex antiquitate luculentiſſima teſtimonia. Et quidem, referente Athenæo, Seleucus in linguis textam è myrto coronam vocari ait Ellotida, ambitu cubitorum viginti; eamque in Ellotiorum Feſto, quod apud Corinthum ſolenne eſt, in pompa vehi cum oſſibus Europæ, quam Corinthii Ellotidam vocant. Horum ludorum ſupra è Pindaro mentionem feci. Adeſt & Claudianus, cujus hi ſunt verſus deſcribentis publicam lætitiam ob nuptias Honorii. Nam myrtum collocat in foribus ſponſorum. *Athen. lib. 15.*

—— alii funalibus ordine ductis
Plurima venturæ ſuſpendite lumina nocti.
Hi noſtra nitidos poſtes obducere myrto
Contendant *Claudian. de nupt. Honor.*

Alibi quoque ubi agit de nuptiis Martis & Veneris, myrto coronat fores,

—— feſta frondentia myrto
Limina cinguntur; roſeiſque cubilia ſurgunt
Floribus; & thalamum dotalis purpura velat. *Claudian. de ſtat. Mart. & Ven.*

Et hæc quidem habeo quæ dicam de myrto Venerea; cujus gratia Plinio, Plutarcho, Gellio nihil ultra ſpectantibus ovatio eſt triumphus Venereus. Sed quantas, dum hoc dicunt, nugas agant, è ſequentibus palam fiet.

CAPUT XX.

Robur myrti. Tela myrtea. Corona myrtea ſymbolum fortitudinis. Viri fortes & militares coronati myrto, ſicut & ipſa tabernacula militum. Tiara Perſica circumdata myrto. Tyrannicidarum gladii coronati myrto. Verba quædam in laudem tyrannicidarum concepta; eademque Athenis vulgatiſſima.

NAturæ parum viſum eſt dare myrto odorem, teneritudinem, pulchritudinem, omnia Venerea, niſi eam quoque cumularet ſolido robore. Id Virgilius docet,

Sed truncis olea meliùs, propagine vites *Virgil. lib. 1. Georg.*

 Reſpon-

Reſpondent; ſolido Paphiæ de robore myrtus.
Alibi valida haſtilia myrto tribuit.

Virgil. lib. 2. Georg. *Viminibus ſalices fœcundæ, frondibus ulmi*
At myrtus validis haſtilibus.

Alibi ea tela quibus confixus eſt Polydorus, facit myrtea. Nam primùm dicit,

Virgil. 3. Æneid. *Fortè fuit juxta tumulus, quo cornea ſummo*
Virgulta, & denſis haſtilibus horrida myrtus.

Paulò poſt addit,

——hic confixum ferrea texit
Telorum ſeges, & jaculis increvit acutis.

E quibus verbis liquidò conſtat, tela fuiſſe myrtea. Et verò myrtum conficiendis ſagittis aptam eſſe, diſertim tradit Conſtantinus Cæſar. (Conſtantin. Cæſ. lib. 11. cap. 8.) E Virgilio colligere licet, baculum paſtoralem fuiſſe myrteum, quod fuit inter bellica geſtamina Camillæ.

Virgil. 7. Æneid. in fin. *Et paſtoralem præfixa cuſpide myrtum.*

Hinc veriſimile eſt, factum eſſe ut corona myrtea ſit ſymbolum fortitudinis. Certè è Claudio Saturnino Tertullianus tradit, myrto milites redimiri ſolitos. (Tertull. de cor. mil.) Additque hæc verba, *Veneris enim myrtum matris Æneæ, non laurum, etiam amicula Martis per Iliam & Romulos Romani.* Ubi pro *enim* lego *eſſe*. Venus, inquit, eſt amicula Martis. Ipſe Mars, quòd eſt pater Iliæ, quæ enixa eſt Romulum & Remum (hos enim vocat Romulos) Romanus quoque eſt. Ipſe Hercules ob robur & fortitudinem inter Deos relatus incedit coronatus ramis myrti.

Euripid. Alceſt. actu 4. στέφει δὲ κρᾶτα μυρσίνοις κλάδοις
ἄμουσ' ὑλακτῶν.

evincitque caput ramis myrteis, abſurda latrans. Et Herculis imitatione alii viri fortes, ut apud Euripidem Oreſtes,

Euripid. Electr. actu 4. ἔνθ' ἦν ὁ κλεινὸς τῶν Μυκηναίων ἄναξ·
κυρεῖ δὲ κήποις ἐν καταρρύτοις βεβὼς,
δρέπων τερείνης μυρσίνης κάρᾳ πλόκους.

Illic ſuperbus Mycenæorum princeps erat. Fortè autem irriguis hortis inambulans, carpit teneræ myrti ſerta capiti. Apud eundem Euripidem Alceſtis obitura voluntariam mortem pro Admeto viro, non femineo, ſed virili animo, votis ad omnes aras factis, eas cinxit multis myrti ramis.

Euripid. Alceſt. actu 1. πάντας δὲ βωμοὺς, οἳ κατ' Ἀδμήτου δόμους,
προσῆλθε, κἀξέστεψε, καὶ προσηύξατο,
πτόρθων ἀποσχίζουσα μυρσίνης φόβην.

Ad omnes autem aras, quæ erant in ædibus Admeti, acceſſit, & ſupplicavit ramorum abſcindens myrteorum comam. De hac

Alceſtis

Alceſtis fortitudine videndus Plato in convivio. Poſt devictos à *Plato in conv.*
Græcis Perſas inſtituta ſunt, ut ſupra dixi, Eleutheria, in quorum *Plutarch.*
pompa conſpecti ſunt currus pleni myrto & coronamentis. Hinc *Ariſt.*
ſanè liquet, quàm myrtus non ſolùm ſit Venerea, ſed & Martia. Nam *bellicis rebus*, ut Plinius ait, *ſe inſervit*. Plutarchus memorat, in caſtris Pompeji, cùm is apud Pharſaliam victus eſt, tabernacula fuiſſe coronata myrtis. Itaque non abs re adnotatum eſt ab Herodoto, Perſas ſacrificantes geſtare tiaram myrto circumdatam, nimi- *Herodot. lib. 1.*
rum, ſicuti Martios & bellicoſos homines, atque adeò multarum gentium victores celeberrimos. Cæterùm myrtus non ſolùm eſt index qualiſcunque victoriæ, verùm etiam illius quæ omnium pulcherrima eſt, per quam, ſcilicet, itur ad libertatem. Hanc ob cauſam in publica lætitia propter ſublatum tyrannum tyrannicidæ geſtarunt gladios myrto redimitos. Ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω *In fragm.*
ὥσπερ Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ὅτε τὸν τύραννον κτανέτην, ἰσονόμους *Alc. Ari-*
τ' Ἀθήνας ἐποιησάτην. Φίλταθ' Ἁρμόδι' οὔπω vel οὔ τι πω, ut in Ariſti- *epic. Eteon.*
de. τέθνηκας· νήσοις δ' ἐν μακάρων σέ φασιν εἶναι, ἵνα περ ποδώκης Ἀχιλλεὺς Τυδείδην τέ φασι τὸν ἐσθλὸν Διομήδεα. In myrto ramo gladium feram ſicuti Harmodius & Ariſtogeiton quando tyrannum interfecerunt, & Athenas liberas reddiderunt. Chariſſime Armodie, nondum mortuus es. At te in inſulis beatorum ajunt eſſe, ubi [eſt] celeripes Achilles, ajuntque [eſſe] Tydeiden, & fortem Diomedem. Eadem propè verba ut inſignia, nullo aliorum interjectu, tantùm paucis additis, repetuntur. Uſque eò & legenti, & ſcriptori adlubeſcit illa multitudinis acclamatio quæ pertinet ad libertatem. Ibi enim diſertim nominatur Hipparchus tyrannus is qui occiſus fuit. Quæ verba uſque eò fuerunt celebrata, per univerſam Græciam, nihil ut quicquam diu fuerit vulgatius: canebanturque in conviviis, erantque inter illa quæ dicebantur ſcolia, de quibus jam egi. His affi- *Plin. lib.*
nia tradit Plinius, *Athenienſes*, inquit, *neſcio an primi omnium* *34. cap. 4.*
Harmodio & Ariſtogeitoni tyrannicidis publicè poſuerunt ſtatuas. Et hæc quidem de hiſce tyrannicidis tunc vulgo jactata & credita ſunt, etſi alia quoque hujus necis cauſa traditur à Socrate apud Pla- *Plato in*
tonem, nempe, quòd utrique tyrannicidæ in amore prælatus fuit *Hippar.*
Hipparchus, illis quidem temporibus ſapientia inclytus. Eamque cauſam ipſe Plato videtur exiſtimare veriorem. Veruntamen celebrior & conſtantior exiſtimatio fuit illa prior. Quippe & apud horum tyrannicidarum poſteritatem multi honores manſerunt. Itaque Dinarchus acriter exprobrat Demoſtheni, Demadem, qui cau- *Dinarch.*
ſam majeſtatis dicere debuerit, non ab illo prohibitum quominus *in Demoſth.*
iiſdem beneficiis, iiſdemque honoribus colatur, quibus afficiun- *Hermog.*
tur ipſe poſteri Harmodii & Ariſtogeitonis. Tantus fuit tam celebris *π. τ̃ ϛασ.*

 facti

facti favor, ut non ſolùm horum tyrannicidatum poſteritas fuerit præcipuo loco, verùm etiam apud ipſorum ſtatuas confugerent miſerabiles, ſicuti ad aſylum. Cæterùm cùm Plutarchus ait, Hermonem, ob occiſum Phrynicum, qui quamlibet mortuus, proditionis damnatus fuerat, ab Athenienſibus fuiſſe coronatum, etſi non addit quą fronde, tamen eam fuiſſe myrtum planè eſt veriſimile. Ex his omnibus fides fit, myrtum publicæ gratulationi teſtem adhibitam ob patratum facinus fortiſſimum & pulcherrimum, hoc eſt, ob depulſos publicis cervicibus tyrannos. Porrò hæc locutio, *ἐν μύρτου κλαδὶ φορήσω τὸ ξίφος* Athenis ceſſerat in locum proverbii; eamque non alii uſurpabant, quàm qui ſe publici ſervitii perpetuos oſores, ac libertatis acerrimos propugnatores profitebantur, ut palam eſt è loco Ariſtophanis, ubi chorus ſenum queritur publicæ libertati eſſe periculum à conſpiratione mulierum, ſi non huic malo maturè obviam itur. Hancque dicit eſſe conjurationem quorundam qui imminent tyrannidi. Verùm ſe tyrannis haudquaquam obnoxium fore conſtanter firmat.

Plutarch. Alcib. — *Ariſtoph. Lyſiſt.*

> Ἀλλ' ἐμοῦ μὲν οὐ τυραννεύσουσιν· ἐπὶ φυλάξομαι,
> Καὶ φορήσω τὸ ξίφος τὸ λοιπὸν ἐν μύρτου κλαδὶ
> Ἀγορεύσω τ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἑξῆς Ἀριστογείτονι.

Sed in me quidem non exercebunt tyrannidem; quia cavebo. Et feram gladium deinceps in myrti ramo. Et poſthac Ariſtogeitonem prædicabo in armis.

CAPUT XXI.

Myrtus coronamentum triumphantium. Magiſtratus Athenienſes coronantur myrtis. Lacedæmonii magiſtratus coronantur. Athenis judices coronabantur. στεφανοῦν verbi elegans ſignificatus. Myrtus eſt Palladis. Myrtus addita ſepulchris defunctorum. Quædam ſingularia de myrto. Venus collocata inter fortiora numina.

Plin. lib. 15. c.29.

QUid quod myrtus quoque fuit coronamentum triumphantium? *Maſſurius*, inquit Plinius, *autor eſt, curru quoque triumphantes myrtea corona uſos. L. Piſo tradit, Papyrium Maſſonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corſis, myrtea coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum. Avus maternus Africani ſequentis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtea, qui & hoc voverat.* Cùm myrtus in tantam ſublimitatem evecta fuerit, minimè mirum eſt ſi Virgilius Cæſari Auguſto imponit coronam myrteam, ſicuti tot gentium, æmulorum, ſervitii publici victori; denique ut numini.

& te

—— & te maximus orbis *Virgil. lib. 1. Georg.*
Autorum frugum, tempeſtatumque potentem
Accipiat, cingens materna tempora myrto.

Tradit Pollux, magiſtratus Athenienſes, poſteaquam jurejurando adacti ſunt in jura & leges, cùm redeunt in arcem, coronari myrtis. Credo, firmandæ autoritati illorum, inventa eſt corona myrtea, quibus publicæ rei gubernacula committuntur. Magiſtratus autem non ſolùm Athenis, ſed & alibi, ut Lacedæmone, coronari ſolitos diſcimus è Plutarcho, ubi agit de forma eligendi ſenatores, ὁ δὲ στεφανωσάμενος περιῄει τοὺς θεούς. At coronatus circumibat Deos, hoc eſt pulvinaria Deorum, ubi coronatus ſignat renuntiatus & inſignitus præcipua nota magiſtratus, quæ eſt corona. Et quamvis Plutarchus non myrteam coronam ibi nominet, tamen veriſimile eſt fuiſſe myrteam exemplo urbis Athenarum. De hoc Athenienſium more id ipſum quod Pollux tradit Scholiaſtes Ariſtophanis interpretans hæc verba, *Pollux l. 8.* *Plutarch. Lyc.*

ψωλὸν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τῆς μυῤῥίνης. *Ariſtoph. ἱππ.*

Recutitum fieri oportet te uſque ad myrtum. Ubi μέχρι τῆς μυῤῥίνης ait eſſe, μέχρι τῆς κεφαλῆς, uſque ad caput, quandoquidem, inquit, magiſtratus myrto coronabantur. Hic verò nomine magiſtratus etiam complector judices, quos Athenis fuiſſe coronatos, docet locus Æſchinis, ubi ait, Judicibus ademptas fuiſſe coronas propter impunitatem datam Timarcho. Cæterùm, ille ipſus Æſchines στεφανοῦν uſurpat pro δικάζειν, ἐπειδὰν εἰσιόντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ στεφανοῖ. Deinde in forum irrumpit, aut judicis officio fungitur. Et ſic interpretandum eſſe hunc locum, equidem firmare audeo. Tradit quoque Plutarchus, judices, à quibus Phocion condemnatus eſt, fuiſſe coronatos. Porrò hæ & magiſtratuum, & judicum coronæ ſunt illæ ipſæ quarum meminit Plutarchus, ubi ait, concordiam & amicitiam & collegarum multò magis eſſe decus publicæ perſonæ, quàm coronas & prætextam. Plato poſtquam tradidit rationem creandi tres cenſores, addit eos qui ſuffragiis victores fuerint, coronari θαλλῷ ramo oleæ. Quæ, ſcilicet, fuit nota renuntiati magiſtratus, ducto, ut veriſimile eſt, more ab Repub. Athenienſe ad civitatem Magnetum. Sed nequis cuiquam ſuper hac re ſcrupulus hæreat, ſciendum eſt, non Veneris tantùm eſſe myrtum, ſed & Palladis. Res ita habet, Myrſene virgo fuit Athenis præcipua formæ nobilitate inſignis, eademque Palladi complacita. Hæc frequens erat in palæſtris & ſtadiis: ibique coronabat adoleſcentes qui è certamine victores redibant. Horum quidam à virgine ſuperati, impatienter ejus victoriam ferentes, eam interemerunt. Nec ideo extinctus eſt amor Deæ erga virginem. Quippe *Æſchin. in Tim.* *Plutarch. πολ. παραγγ.* *Plato lib. 12. de leg.* *Conſtantin. Cæſ. lib. 11. cap. 7.*

 , uſque

uſque adhuc, inquit Cæſar Conſtantinus Myrſine eſt accepta Deæ ſicuti olea. Quæ cauſa iis eſt adnumeranda propter quas myrtus eſt ſymbolum fortitudinis & victoriæ. Cæterùm quòd mortui cenſentur victores humanarum miſeriarum, hinc factum puto, ut defunctorum ſepulchris myrtus adhibita fuerit. Certè apud Euripidem Electra queritur, ſepulchrum Agamemnonis patris ſui nullum accepiſſe neque libamen, neque ramum myrti.

Euripid. Elect. actu 2.

Ἀγαμέμνονος δ' ὁ τύμβος ἠτιμασμένος
οὔ πώποτε, οὐ χοὰς, οὐδὲ κλῶνα μυρσίνης
ἔλαβε.

At ſepulchrum Agamemnonis inhonoratum nunquam nec inferias, nec ramum myrti accepit. Et alibi, eâdem tamen tragœdia,

ἦλθον γὰρ αὐτοῦ πρὸς τάφον πάρεργ' ὁδοῦ,
καὶ προσπεσὼν ἔκλαυσ' ἐρημίας τυχών·
σπονδάς τε, λύσας ἀσκὸν ὃν φέρω ξένοις,
ἔσπεισα· τύμβῳ δ' ἀμφέθηκα μυρσίνας.

Veni enim ad ipſius ſepulchrum obiter; Ac procidens humi luxi, nactus ſolitudinem. Libaminaque ſoluto utre, quem hoſpitibus fero, Fudi, tumulumque ramis conſtravi myrteis. Poſtremò de dignitate hujus frondis hæc Plinius tradit, quæ quòd neque contrahi, neque elegantiùs dici poſſunt, hîc adſcripſi. *Græcum ei nomen eſt, quo peregrinam eſſe apparet. Fuit ubi nunc Roma eſt, jam tum cùm conderetur. Quippe ita traditur, myrtea verbena Romanos, Sabinoſque cùm propter raptas virgines dimicare voluiſſent, depoſitis armis purgatos in eo loco qui nunc ſigna Veneris Cloacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant.* Tot dotibus cùm myrtus emineat, cùm fortitudinem, victoriam, triumphum, felicitatem demonſtret, non ſatis mirari queo quî Gellio & aliis lubitum ſit eam deprimere, & ovationem vocare triumphum Venereum. Quanquam & ipſam Venerem etiam à magnis ducibus invenio collocatam inter fortiora numina. Eaque re victricis epitheto donatur à Plinio in loco ſupra citato. Enimvero Sylla poſt ingentem de Archelao partam victoriam trophæis inſcripſit Martem, Victoriam, & Venerem. Ipſa quoque Venus in ſomnis dicitur adſtitiſſe Lucullo, eumque impuliſſe ad prælium his verbis, Quid dormis magnanime Leo? Agni prope te ſunt. Cæterùm non ita prona fuit ovatio, ut non ad eam perventum ſit ductu multæ curæ, multæ providentiæ, pariſque adeò fortitudinis & felicitatis. *M. Craſſus bello fugitivorum confecto ovans in urbem rediit*; etſi is myrteam coronam aſpernatus dicitur. Nam quia Spartacus fuit hoſtis Reip. formidatus, Craſſus cenſuit ſibi deberi lauream, & honorem triumpho potiùs quàm ovationi propriorem. Quanquam & ipſa ovatio

Plin. lib. 15. cap. 29.

Plutarch. Sylla.

Feſt. myrtea.

ovatio non ſemper geſtavit myrtum, ſed interdum loco myrti oleam, autore Plinio. Cæterùm mihi Feſtus nugari videtur cùm ait myrtea corona Papyrium fuiſſe uſum quòd Sardos in campis myrteis ſuperaſſet. Apud me quidem multò potior eſt autoritas Plinii, qui hos non Corſos, ſed Sardos nominat in loco ſupra citato. Et Papyrium in monte Albano primum de Corſis triumphaſſe, & myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum ait. Quo loci myrtus haud dubiè eſt coronamentum viri triumphalis. Itaque quicquid hac de re ſcribit Feſtus, rejicio; & in eo pro *Sardos*, lego *Corſos*. Poſtremò, ſic ſtatuendum, myrtum inſigne ovationis, fuiſſe quidem frondem Veneris, ſed non illius procacis & libidinoſæ, ſed illius bellacis victricis, triumphatricis: nec Veneris tantùm, ſed & Martis & Herculis fortiſſimorum numinum, Alceſtis feminæ conſtantiſſimæ, clariſſimorum tyrannicidarum, Achillis, Apollinis; denique illam quæ fuit victoriæ triumphique præclariſſima demonſtratrix. Talis cùm ſit ovatio, non mirum eſt, ovare apud noſtros idem eſſe ac lætitia efferri, non ob rem quamlibet, ſed ſanè ob Rempub. bene geſtam; eumque affectum maxima quaque ſignificatione teſtari. Virgilius, *Plin. lib. 15. cap. 4.*

—— ita me referat tibi magnus ovantem
Jupiter, aut quicunque oculis hæc aſpicit æquis. *Virgil. 9. Æneid.*

Et Claudianus,

—— nec contra nixus ovantem
Confringas animum. *Claudian. de laud. Stilich.*

Huic tantæ lætitiæ demonſtrandæ myrtea corona, propter illa quæ retuli, viſa eſt peridonea.

CAROLI

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER OCTAVUS,

Qui eſt de Coronis triumphalibus.

CAPUT PRIMUM.

Triumphalis corona munus exercitus. Quandoque provinciarum. Hæc fuit & laurea & aurea. Laurea caput triumphantis evinciebat. Inſignis laurea quæ. Quandoque triumphans laurum manu tenuit. Laurus ſymbolum victoriæ, & inſigne triumphi.

Plutarch. Mar. VIx unquam fit mentio triumphi ſine corona; uſque eò hæc duo videntur eſſe congenita. Venit Marius, inquit Plutarchus, ad coronam, & ad triumphum. Cæterùm triumphales coronæ erant duorum generum. Priorem locum obtinuit illa quam exercitus imperatori dabat, ſcilicet, argumentum judicii de ſuo duce ſui. Hujus duæ fuerunt ſpecies, Una laurea, quam triumphans capite geſtabat. Altera fuit aurea, id eſt, effigiato in ſpeciem lauri. Alterius generis fuerunt illæ, quas provinciæ ductori exercitus Romani, cùm is è militia Romam redibat victor, gratulationis ergo certatim mittebant. Hoc genus coronarum triumphanti præferebatur. E duabus prioribus illa quæ erat laurea, id eſt, contexta, ſeu plexa è duobus ramulis lauri, caput triumphantis evinciebat. At illa aurea propriè di-

cebatur

cebatur inſignis laurea; quandoque inſignis corona triumphalis. Hanc ſervus publicus eodem quo triumphator curru vectus geſtabat ſuper caput ejus. Quod hæc vocaretur inſignis, perſpicuum eſt è verbis Sex. Tullii, qui nomine exercitus C. Sulpitium dictatorem ſic alloquitur; *Te, Imperator, milites tui oramus ut nobis pugnandi copiam facias. Tum vincere cupimus; tum duce te vincere; tibi lauream inſignem* [videlicet, & auro & gemmis] *deferre; tecum triumphantes urbem inire; tuum ſequentes currum Jovis Opt. Max. templum gratantes ovanteſque adire.* Similiter Manlius agens de ſuo triumpho, *L. Furius*, inquit, *& L. Æmilius currum triumphalem me conſcendere prohibent; coronam inſignem capiti detrahunt*, id eſt, qua corona ab exercitu meo donatus ſum, hac me inſignitum triumphare vetant. Certè cùm Feſtus ait coronas triumphales fuiſſe eas quæ imperatori aureæ præferuntur, dimidiatum neſcio quid dicit; aut hoc perperam dicit & indiſtinctè. Nam ſi rem, ut ſe habet, eloqui voluit, diſcriminanda fuit verè laurea à verè aurea. Ridiculè enim ait, propter paupertatem has coronas fuiſſe laureas. Ac ſi Repub. florentiſſima laureæ à triumphantibus non geſtatæ fuerint. Nec tamen inficior, in priſca Repub. quòd tenuis erat, neceſſe fuiſſe honorum monumenta è rebus quoque tenuibus, paratuque facilibus conſtare. Sed ut hinc Feſtus conficiat, tunc temporis coronas triumphales tantùm fuiſſe laureas, hoc verò omni repugnante antiquitate, loquitur. Quinimo, in priſca illa Repub. aureas quoque fuiſſe docet Livius, qui *L. Quintio Cincinnato Dictatori ait, ab exercitu L. Minutii Conſulis, quem obſidione liberaverat, decretam eſſe coronam auream libræ pondo.* Qui mos in vetere Repub. natus uſque ad ſeros principes eſt propagatus. Nam & Stilichonem, ob partam inſignem victoriam, ab univerſo exercitu priſco more coronatum rediiſſe, teſtis eſt Zoſimus. Ergo hæc laurea corona, quam triumphans capite geſtabat, diſtinguenda eſt ab illa aurea, ut & ipſe Feſtus fatetur; & ipſe è Livio verum eſſe doceo. *Poſtero die*, inquit, *& cognati amicique Cn. Manlii ſummis opibus annixi ſunt, & autoritas ſeniorum valuit, negantium exemplum proditum memoriæ eſſe, ut imperator qui perduellibus devictis, confecta provincia, exercitum reportaſſet, ſine curru & laurea privatus, inhonoratuſque urbem iniret.* Silius quoque Italicus facit Appium Claudium triumphantem revinctum lauro,

> *Appius adſtabat pugnæ, lauroque revinctus*
> *Juſtum Sarrana ducebat ſede triumphum.*

Sed omnium accuratiſſimè Zonaras hoc ipſum trapit in triumpho Camilli. Ait enim, quam coronam Camillus triumphans, ac triumphali curru ſublimis capite geſtabat, fuiſſe contextam è ramulis

Liv. lib. 7. *Liv. lib. 28.* *Feſt. triumphales.* *Liv. lib. 3.* *Zoſim. l. 5.* *Liv. lib. 28.* *Sil. Ital. lib. 6.* *Zonar. in Camil.*

ramulis lauri. At ſupra caput ejus aliam fuiſſe quam ſervus publicus tenebat gemmis inſignem, eamque enormis magnitudinis, cui, ſcilicet, ferendæ nullum mortale caput eſſet idoneum. Itaque non ſolùm in Rep. ſed & ſub principibus triumphales haſce coronas quæ capite geſtabantur, conſtat fuiſſe laureas. Hoc quoque diſcimus ex Ovidio,

Ovid. lib. 2. de Pon.

Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.

Et paulò poſt,

Hanc colit ante diem per quam decreta parenti
Venit honoratis laurea digna comis.

Et Tibullus de triumpho Meſſallæ,

Tibull. l. 1. el. 7.

At te victrices lauros Meſſalla parentem
Portabat nitidis currus eburnus equus.

Victrices lauros dixit, nempe duos lauri connexos in orbem ramulos. Idem alibi de Meſſalino,

Tibull. l. 2. el. 6.

Ipſe gerens laurus, lauro devictus agreſti
Miles Io magna voce triumphe canet.

Illud non omiſerim, quandoque triumphantes currui inſidentes non quidem capite coronam lauream, ſed manu ramum lauri tenuiſſe. Id quod de Æmilio Paulo diſertim Plutarchus tradit. Cæterùm de triumpho Valerius Maximus verba faciens ait, *Probentur nunc cujuſlibet gloriæ cupidi, qui ex deſertis montibus, myoparonumque pyraticis roſtris laudes inopes, laurea ramulos feſtinabunda manu decerpſerunt*, id eſt, immeritum triumphum ſibi decerni æquum cenſent. Et, ut M. Tullius loquitur, *laureolam in muſtacea quærunt.* Eſt ergo laurus, ſive laurea, nempe corona ut ſymbolum victoriæ, ita inſigne triumphi, *Laurea illa*, inquit Cicero, *magnis periculis parta amitti longo intervallo viriditatem.* Et alibi, *Ex illo fonte & ſeminario triumphorum cùm arida folia laurea retuliſſes.* Porrò hoc decus videtur fuiſſe proprium nominis Romani. Etſi ducibus inſignioribus Græcia quoque tribuit κορυθαλίαν, quam Heſychius interpretatur eſſe δάφνην ἐστεμμένην laurum coronatam, quidam, inquit, ereſionem. Fortaſſis coronæ illæ aureæ, quibus Alcibiades poſt reditum in urbem Athenarum ingenti omnium conſenſu donatus eſt, fuerunt laureæ, id eſt, aureæ, lauri forma, στεφάνοις μὲν ἐστεφανώθη χρυσοῖς, coronis quidem coronatus eſt aureis. In hunc ordinem videntur illæ omnes referendæ, quas milites Græci dabant imperatoribus ſuis. Ibidem quidam è peregrinis jam coronabant Ageſilaum, inquit Xenophon. Quo exemplo Antiochus poſt devictos Galatas à Macedonibus eſt coronatus.

Plutarch. Æmil. Pau. Val. Max. lib. 2. c. 3. Cic. lib. 5. epp. ad Att. ep. 20. Cic. de prov. Coſ. Cic. in L. Piſon. orat. 38. Heſych. κορυθαλία. Plutarch. Alcib. Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4. & in laudat. Ageſ. Lucian. in Zeuxi ſive Antiocho.

CAPUT

CAPUT II.

Unde laurea triumphantium decerpta fuerit. Omnia Cæſaribus per laurum. Duo laureta è quibus decerpta hæ laurus, nempe lauretum Numæ, & lauretum Cæſarum. Laurea triumphalis apud Jovem Capitolinum deponi ſolita. Quæ conſuetudo originem traxit è Græcia.

SEd cùm agimus de hac laurea, non promiſcuam & qualemcumque laurum dicimus, ſed ſanè decerptam ex eo laureto quod uni huic uſui deſtinatum fuerat. Quippe ſcriptores tradunt, *gallinam roſtro tenuiſſe ramulum lauri, ipſamque ab aquila demiſſam in gremium Liviæ. Placuiſſeque eum ramum pangi. Unde tale exſtitit lauretum, ut triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent. Fuitque mos triumphantibus alias confeſtim eodem loco pangere.* Et hinc quidem Romani Cæſares ſuas laureas deſumebant. Certè doin Cæſarum uſque eò propria laurus eſſe cœpit, ut ſi quid ſignificaretur ominis quod ad ipſorum exitium, aut ſalutem pertineret, id fieret per laurum. Qua de re extat Suetonii locus hiſce verbis, *Pridie eaſdem Idus autem regaliolum cum laureo ramulo Pompejanæ curiæ ſe inferentem volucres varii generis ex proximo nemore perſecutæ ibidem diſcerpſerunt.* Ad hoc lauretum (nam inibi plures enatæ lauri) adluſit Calphurnius in eglogis, *Sueton. Galba. c.1.* *Sueton. Jul.*

Me quoque facundo comitatus Apolline Cæſar
Reſpiciat; montes neu dedignetur adire *Calph. ecl. 4.*
Quos & Phœbus amat, quos Jupiter ipſe tuetur;
In quibus auguſtos viſuraque ſæpe triumphos
Laurus fructificat, vicinaque naſcitur arbos.

Ergo verum eſt, ſub principibus coronas triumphales, hoc eſt laureas hinc decerpi ſolitas. Sed in vetere Repub. aliud lauretum fuiſſe conſtat, *quod in Aventino multò poſt Romam conditam virere cœpiſſe*, autor eſt Macrobius. De quo laureto hæc tradit Halicarnaſſæus de Aventino loquens, Eſt is collis mediocriter altus octodecim fermè ſtadiorum ambitu, ſylva tunc obſitus varii generis, præcipuè copioſa & pulchra lauro, unde lauretum pars ejus à Romanis dicitur. Nunc autem totus refertus eſt ædificiis. Certè hæc ultima verba, Nunc autem eſt totus refertus ædificiis; palam faciunt, non de hoc priſco, ſed de illo novo Cæſarum laureto Caſſiodorum loqui, ubi agit de Gallica nobilitate, quæ tandem Curiæ reſtituta eſt. Nempe ex eo laureto, ut ex ejus verbis conjicio, *Macrob. lib. 3. Stat. c. 12. Varro. l. 2. rer. hum. Dionyſ. Halicarn. antiq. Rom. lib. 3.*

Caſſiod. lib. 2. conjicio, triumphales laureæ decerpebantur. *Tandem*, inquit, *preſſos divina levaverunt. Romam recepere cum gloria; & avorum antiquas laurus ab ornata Curiæ ſylva legerunt.* Atque adeò hinc omnem ſcrupulum demit Plinius, qui diſertim tradit fuiſſe duas ſylvas, hoc eſt, duo laureta. *Et durant*, inquit, *ſylvæ nominibus ſuis diſcretæ, fortaſſis ideo mutatis triumphalibus.* Et paulò poſt, *Durat & in urbe impoſitum loco* [nomen] *quando loretum in Aventino vocatur, ubi ſylva lauri fuit.* Ibidem, ſcilicet, ubi Halicarnaſſeus domibus ſua ætate locum refertum tradit. Ut recentior ſylva vocabatur lauretum Cæſarum, ita illud priſcum dicebatur eſſe lauretum Numæ. Sulpicia,

Plin. lib. 15. c. 30.

Sulp. in ſat. cont. Domit.

Nam laureta Numæ, fonteſque habitamus eoſdem.

Talibus locis antiquitas delectabatur, quibus per ſæpe magna celebritas accedebat. Hujuſmodi fuit illud apud Daphnen urbem Peluſio proximam. Nam ob multas laurus quæ ibi proveniebant, incolæ vocati ſunt Δαφναῖοι. Et *Aſpagonum gens laureis perhibetur virere ſylvis.* Cæterùm obſervandum eſt, lauream hanc triumphalem deponi ſolitam apud Jovem Capitolinum præſidem arci, reique adeò omni Romanæ. Nimirum ſæpe dux ante victoriam vovebat Jovi coronam. Sed ſive eam voviſſet, ſive minimè, certè deponebatur apud Jovem. Hoc diſcimus ex Ovidio, ubi agit de triumpho ob victam Germaniam,

Stephan. Δάφνη. Solin. c. 55.

Ovid. l. 4. de triſt.

Inde petes arcem, & delubra faventia votis;
Et dabitur meritò laurea vota Jovi.

Hunc quoque morem Statius expreſſit,

Stat. lib. 4. Sylv.

Reſtat Bactra novis, reſtat Babylona tributis
Frenari; nondum gremio Jovis indita laurus.

id eſt, hæ gentes nondum ſunt triumphatæ. Plinio in loco ſupra citato hoc ipſum diſertim tradit, de laurea loquens, *Faſces*, inquit, *imperatorum decorat. Ex his in gremio Jovis Opt. Max. deponitur, quoties lætitiam nova victoria attulit.* Quo loco illud *ex his*, fateor mihi eſſe ſuſpectum, & fortaſſe legendum, *exin.* Sed ſive vetus illa lectio, ſive hæc noſtra manet, haud dubiè hoc Plinius dicit, Ubi imperatoris duodecim faſces laurea decoravit, illa, inquam, laurea detracta faſcibus datur Jovi Capitolino; hoc eſt, conſecratur ei numini cujus in tutela eſt res Romana.

Jul. obſeq. de prod. cap. 62. Adeſt & locus Julii Obſequentis, qui memorat, *C. Antonium Conſulem, cùm in agro Piſtorienſi Catilinam deviciſſet, laureatos faſces in provinciam tuliſſe. Ibi à Dardanis oppreſſum, amiſſo exercitu profugiſſe. Apparuit*, inquit, *eum hoſtibus portendiſſe victoriam, cùm ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat*

debuerat deponere, id eſt, cùm grates Jovi, recepto & uſitato more, ob eam victoriam agere debuerit, tantæque rei argumentum, laurum faſcibus additam deponere in gremio ſummi numinis, hoc tam celebri cultu, gratique animi ſignificatione omiſſa, eoſdem faſces, ut erant, laureatos totus in alium hoſtem verſus ſibi præferri voluit. Nec mirum ſi illa laurus, index partæ victoriæ, omine verſo, præſagiit inſtantem cladem. Hunc quoque morem exprimit Latinus Pacatus his verbis, *Ne virtus, quiete langueſceret, depoſitis in gremio Capitolini Jovis laureis*, hoc eſt, victoria parta, *triumphales viri ruſticabantur.* Et de hoc quidem more deponendi victrices laureas ſatis eſt exploratum. Hoc tantùm addo, eam conſuetudinem manaſſe à priſcis aliarum gentium moribus. Certè Plato in ſuis legibus, ubi conſtituit ſingulis militibus coronam θαλλοῦ τὸ νικητήριον oleæ victoriæ præmium, addit eam cum inſcriptione dedicandam in templis Deorum militarium. Enimvero mos erat Athenis, ut publicæ rei curator poſt rem proſperè geſtam aliquod donarium, ſive ἀνάθημα Minervæ ſuſpenderet. Ergo Dinarchus, ubi acriter invectus in Demoſthenem, nihil ab illo quod Reip. conducat, geſtum eſſe ait, addit, Ecquis Deæ cultus ab iſto in arcem eſt allatus? Ac ſi dicat, ſi iſte quidpiam egregiè proſpereque geſſiſſet, ejus rei haud dubiè aliquod exſtaret teſtimonium Deæ ſuſpenſum ac dicatum, ut publici moris eſt.

Lat. Pac. in Paneg.

Plato lib. 12. de leg.

CAPUT XII.

Inſignis corona in gremio Jovis Capitolini depoſita, A quo daretur, & cujus ſumptibus fieret. Mos Romanus deponendi coronas apud numina. Verè laurea domi aſſervari ſolita. Ejus forma & materia.

Sciendum eſt, Jovem Capitolinum fuiſſe cultum corona non tantum laurea, quæ facilè areſcit, ſed & illa quam dixi vocari inſignem ſpecie, ſcilicet, amplitudine, materia. Specie quidem & amplitudine, hoc eſt, ambitu & latitudine tanta fuit, ut ſatis appareret, non ulli condecorando mortali capiti inventam, ſed illi uni, quod unum eſſet caput rerum, ſepoſitam. Enimverò res maximo numini vota & conſecrata non apud alium ſanctius aſſervari, quàm in æde eidem ſummo numini dicata potuit. Non ergo hanc triumphalis dux domum ſuam deferebat, ſed eam ipſe, perfecto prope triumpho, triumphali curru vectus deferebat ad Jovem, eamque in ipſius gremio deponebat. Nempe effigies Capitolini

Jovis, ad exemplum Olympici ſedebat. M. Tullius ubi loquitur de Cæſare victore Galliarum, *Si*, inquit, *in Capitolium invehi victor cum illa inſigni laurea geſtiret, ſi denique, &c.* Hoc ipſum exprimit Silius Italicus inducens Jovem de Africano ſuperiore verba facientem,

Cic. de prov. Conſ. orat. 37.

Sil. Ital. lib. 9.

Ille, ô nata, libens cui tela inimica ferebas,
Contundet Tyrios juvenis, ac nomina gentis
Induet, & Libycam feret in Capitolia laurum.

Idem alibi inducit virtutem alloquentem hunc ipſum Scipionem in his verſibus,

Sil. Ital. lib. 15.

Sed dabo qui veſtrum ſævo nunc Marte fatigat
Imperium, ſuperare manu, laurumque ſuperbam
In gremio Jovis, excißis deponere Pœnis.

Quæret quiſpiam cujus datu & conceſſu geſtaretur ea corona, cujus item ſumptibus fieret. Reſpondeo, à Senatu decretam, ac proinde publico ſumptu factam. Quod à Senatu decreta fuerit, docet M. Tullius ubi de tali corona loquitur. *Quid eſt*, inquit, *quod confecto formidoloſiſſimo bello, coronam illam lauream tibi tantopere decerni volueris à Senatu?* Et hæc quidem dici poſſunt de inſigni corona, quæ Jovi ab imperatore vota, poſt victoriam à Senatu decreta, dein ab ipſo triumphatore in gremio Jovis depoſita, poſtremò in æde ipſius cum cæteris donis religioſè aſſervari ſolita fuit. Sed priuſquam ultra tendo, moneo, non tantùm apud Jovem Capitolinum haſce laureas coronas depoſitas fuiſſe, ſed & apud alia numina. Enimvero quiſquis ſe negotio feliciter geſto Romam coronatus redierat, is ſuam coronam apud ædem ejus numinis, cujus ope rem confecerat, conſecrabat. Quod ad exemplum *Q. Fabius Pictor, cùm à Delphis, quò ad conſulendum oraculum miſſus fuerat, ad urbem laurea coronatus rediiſſet, ſe ait quacunque imperata ſint cum ſumma religione ac diligentia executum coronam Romæ in ara Apollinis depoſuiſſe.* Hoc ipſum firmant Ovidiani hi verſus ad Germanicum,

Cic. in L. Piſ. orat. 38.

Liv. lib. 13.

Ovid. lib. 2. de Ponto ad German.

Quòd ſi me ſalvo dabitur tua laurea templis,
Omina bis dices vera fuiſſe mea.

hoc eſt, ſi populus coronatus lauro, laurumque manu ferens gratias Diis aget apud omnia pulvinaria ob res abs te geſtas. Illa altera corona verè laurea, quam triumphans capite geſtabat, veluti ſplendidiſſimum domeſticæ virtutis inſigne, ſumma cura domi aſſervabatur; eamque perſæpe proferri, mos in vetere Repub. receptiſſimus fuit. Nimirum, cuicunque triumphus decretus fuerat, huic quoque inſignia triumphi decreta cenſebantur, quæ ipſi geſtare jus eſſet. Inter hæc primus haud dubiè huic coronæ locus

erat

erat adſignatus. Itaque in ſpectaculis, aut quoties res magna peragebatur, cùm, inquam, inſignis alicujus diei ſtatis temporibus magna ſpecies recurrebat, tunc verò vir triumphalis in publicum egrediebatur ſua corona non tantùm conſpicuus, ſed & venerabilis. Eam coronam equidem auream fuiſſe nego, nec gemmatam. Ut hæc non potuit eſſe non invidioſa, præſertim in libera civitate, & in re cujuſque familiari, ita illa erat præclariſſimum monumentum tantæ partæ laudis, & ejus nobilis victoriæ, quæ eam laurum edidiſſet. Valerius Maximus & Plutarchus memorant *Africanum in jus vocatum ingenti frequentia in forum deductum roſtra conſcendiſſe, capitique ſuo corona impoſita dixiſſe, Hac ego, Quirites, die Carthaginem magna ſperantem leges noſtras accipere juſſi. Proinde æquum eſt vos mecum ire in Capitolium ſupplicatum.* Quid? Num cuipiam ſuſpicandum relinquitur Africanum populo ſe conſpiciendum præbuiſſe evinctum caput auro, non lauro? Neque tamen exiſtimandum eſt hanc coronam tantùm fuiſſe plexam è duobus lauri ramulis, quales arbori detrahuntur. Accedebant quædam additamenta, veluti inſignia ejus laureæ quæ deſtinaretur decorando capiti viri triumphalis. In hoc, ſcilicet, hæc additamenta fuerunt inventa, ut hæc corona triumphalis diſtingueretur ab iis coronis, quæ militum, aliarumque rerum aliorumve hominum propriæ fuerunt. Et mihi quidem fit veriſimile his coronis additas fuiſſe tænias, ob eam cauſam quam alibi dico. Porrò de his additamentis agit Tertullianus his verbis, *Triumphi laurea foliis ſtruitur. Hanc adverbiis* [corruptiſſimam vocem excludo, & pro ea verecundè ſubſtituo,] adaugent] *lemniſcis; inauratur lamnulis; unguentis delibuitur à lachrymis conjugum & matrum, fortaſſe quorundam & Chriſtianorum. Nam & apud barbaros enim* [lego, eſt] *Chriſtus. Qui hanc portaverit in capite cauſam, nonne & ipſe pugnavit?* Hoc ergo ſic ſtatuendum, coronam triumphalem, eam quæ domi ſervabatur, fuiſſe ſtructam foliis; quibus accedebant illa quæ proximè dixi. Exſtat & locus Velleji Paterculi, unde hoc ipſum confirmatur. *Cn. Pompejo*, inquit, *Tribunos plebis legem tuliſſe ut ludis Circenſibus corona aurea, & omni cultu triumphantium uteretur. Scenicis autem prætexta, coronaque aurea. Id quod ille non plus quàm ſemel (& hoc ſane nimium fuit) uſurpare ſuſtinuit.* Nempe, ſi viro triumphali auream coronam capite geſtare licitum fuiſſet, nihil ſanè fuit opus de ea re ferre ad populum. Id ergo extra ordinem, ac præter ſolitum morem Pompejo decretum. Quæ ſpecies uſque eò inſolens & ſuperba Romæ viſa eſt, ut ipſe Vellejus humilis principalium nominum

Val. Max. lib. 3. c. 7. Plutarch. apophteg. reg.

Tertull. de cor. mil.

Vell. Paterc. lib. 2.

adulator, cùm ea corona Pompejus non pluſquam ſemel uſus fuerit, id tamen nimium, id eſt, libertati intolerandum eſſe dicat. Julius

Sueton. in Jul. c. 45. Dio in Julio. quidem Cæſar *ex omnibus decretis ſibi à Senatu, populoque honoribus non aliud aut recipit, aut uſurpavit libentiùs quàm jus laureæ coronæ perpetuò geſtandæ*, ne, videlicet, ullo viro triumphali hac in parte inferior eſſet. Quod in Pompeji decreto inſolitum fuit in materia, in Julio fuit in tempore. Nam ex ea die Cæſar calvitii deformitatem iniquiſſimè ferens, illud texit corona laurea, cu-

Caſſiod. in Chron. jus perpetuò geſtandæ jus acceperat. Sed poſtea huic ipſi Cæſari (& id quoque præter ſolitum morem) *ex provinciis redeunti. C. Sentio. & Q. Lucretio COSS. currus cum corona aurea decretum eſt, quò aſcendere noluit.* Eundem quoque Cæſarem poſtea coronatum

Cic. Philip. 2. orat. 45. Plin. lib. 16. cap. 4. memorant ſcriptores ea corona de qua alibi dico. *Sedebat in roſtris collega tuus*, inquit Cicero, *amictus toga purpurea, in ſella aurea coronatus.* Plinius adnotavit, triumphaturis collatas fuiſſe eas coronas quæ in templis erant dicandæ, nempe aureas; cujuſmodi fuit illa, quam Pompejo decretam dixi.

CAPUT IV.

Exercitus triumphantis laureatus Magna corona quæ. Primores civium in triumpho laureati. Miles, & multitudo coronata ludos ſpectabat. Milites victores coronati in loco victoriæ. Laurus agreſtis. Militibus pugnaturis coronæ datæ. Præcipuè militibus donabantur aurea corona. Omnibus victoribus dantur coronæ.

NEque verò ipſum tantùm triumphatorem, ſed & milites ejus, quorum brachiis parta erat victoria, cùm triumphum celebrabant, laurea corona inſignes fuiſſe conſtat. Hinc eſt quod Ter-

Tertull. de cor. mil. tullianus firmat, coronam eſſe *inventum militum Romanorum ex uſu rei ſecularis.* Quamvis ipſe Tertullianus parum meminit ejus

Idem. quod ſupra dixit, nempe *Liberum fuiſſe principem coronæ planè laureæ in qua ex Indis triumphavit.* Idque ait vulgus agnoſcere, cùm dies in illam ſolennes Magnam appellant coronam. Ergo laurea corona non tam videtur fuiſſe inventum militum Romanorum, quàm Liberi. Ut ut eſt, hæc corona planè eſt militaris, & ab ipſo Tertulliano vocatur *Sertum militare. Militum quidem propria eſt*

Liv. lib. 15. Q. Curt. lib. 10. Plutarch. Alex. Mag. *cauſa*, inquit apud Livium M. Servilius, *qui & ipſi laureati, & quiſque donis quibus donati ſunt, inſignes triumphum nomine cient.* Alexander Macedonibus militibus nunc modeſtè incuſatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauthoravit, magnificentiſ-

centiſſimeque donatos dimiſit. Scribens quoque ad Antipatrum Macedoniæ præfectum, eis ad ſpectanda certamina priores in theatro partes aſſignari, coronatoſque ſedere juſſit. Sed hic potiſſimùm mos ab Romanis fuit uſurpatus, Univerſus exercitus, inquit Plutarchus in triumpho M. Æmilii Pauli, laureatus ducem ſequebatur per cohortes & ordines. *Plutarch. Æmil. Paulo.* Quæ ſpecies triumphi ſervabatur in ſpectaculis, aliiſque diebus, ſolennibus non ſolùm à primoribus, ſed ab ipſo populo. Et de primoribus quidem extat locus Plutarchi in triumpho L. Syllæ, quem honeſtabat præclariſſimus & potentiſſimus quiſque civium, & quidem coronatus. *Plutarch. Sylla.* De populo extat locus Livii. Is enim poſtquam egit de origine ludorum Apollinarium, addit, *Hæc eſt origo ludorum Apollinarium, victoriæ, non valetudinis ergo, ut plerique rentur, votorum. Factoſque populus coronatus ſpectavit.* *Liv. lib. 25.* Quem morem Antiochus Epiphanes imitatus dicitur, cùm exhibuit pompam in celeberrimo Græcorum conventu. Quippe inibi primus ordo fuit hominum quinque millium inſtar agminis Romani, cum hamatis loricis. *Athen. l. 5.* Sequebantur Myſi totidem. Dein Cilicum tria millia levis armaturæ cum aureis coronis. Cæterùm hujus moris coronandi milites rationem reddit Feſtus, & quidem è Maſurio, ut Plinius tradit, *Ut quaſi*, inquit, *purgati à cæde humana intrarent urbem. Quia omnibus ſuffitionibus laurum abbiberi mos erat.* *Feſt. Laureati.* Quæ ratio nec Plinio eſt placita. Atque adeò inepta ea re videri poteſt, quòd

καθαρὸς ἅπας πολεμίους ὃς ἂν κτάνῃ. *Euripid. Ion. actu 4.*

Cui verſui addo hunc è Menandro,

πᾶς ἁγνός ἐςι ὁ μηδὲν αὑτῷ συνειδών. *Clem. Alex. lib. 7. Strom.*

Item hunc è Q. Calabro,

ἐσθλὸς ἀνὴρ ϗ δήιον ἀνδρ᾽ ἐπαμύνει. *Q. Calab. lib. 13.*

Quorum verſuum hic eſt ſenſus,

Is mihi purus erit qui in bello occiderit hoſtem,

His addo ſententiam Democriti, Κιβδήλον ϗ λῃςὴν πάντα κτείνων ἀθῷος ἂν εἴη ϗ αὐτοχειρίῃ, ϗ κελεύων ϗ ψήφῳ. *Stob. περὶ νομ. ϗ ἐθ.* furem & prædonem omnem occidens innocens erit quamvis ſua manu, & juſſu & ſuffragio. Nec ſolùm in triumpho milites victores coronabantur, verùm etiam in ipſo loco, ubi victoria parta eſſet. Quo exemplo Ageſilaus, magna de Thebanis parta victoria, cùm id ſcire vellet an iterum Thebani eſſent pugnaturi, milites coronari juſſit, ac tibicines canere, denique ſtatuere & ornare trophæum ſicuti victores. *Plutarch. Ageſ.* Porrò non tantùm victoribus militibus, ſed & pugnaturis ſæpe dabantur præmia, cujuſmodi Ageſilaus dedit iis quos ex Aſia ſecum in Græciam ducere decreverat. Quæ præmia fuerunt arma tam peditatus quàm equitatus. Fuerunt & coronæ aureæ. Idipſum *Xenoph. hiſt. Græc. lib. 4.*

Xenoph. in Rep. Lacedæm. & in Lycurgo. de Lacedæmoniis tradit alibi Xenophon. Cùm enim in hoſtium conſpectu capra mactatur, quotquot adſunt tibicines tibia canunt ac nemo Spartanus ἀστεφάνωτος ἐν ſerto caret. Id ipſum de Celtis
Ælian. var. hiſt. lib. 12. cap. 23. tradit Ælianus. Enimvero Cyrus poſtquam hortatus eſt milites ad pugnam, denique addit ut eant pranſum coronati, factiſque libationibus veniant ad ordines cum ſuis coronis, ſive ſertis. Et paulò
Xenoph. de inſtit. Cy. lib. 3. infra, alloquens τοὺς οὐραγοὺς, tergiductores, vel extremam partem agminis, Venite, inquit, cum aliis ad ordines coronati. Hîc non prætereundum, haſce militum lauros non ex illis, quæ dixi, lauretis decerpi ſolitas, ſed è qualibet obvia lauro, quam ideo Tibullus vocat agreſtem, id eſt, ex agris promiſcuè decerptam.

Tibull. lib. 2. el. 6.

Ipſe gerens lauros lauro devinctus agreſti
Miles Io magna voce Triumphe canet.

Illi quoque milites quorum præcipua in exercitu opera eminuerat,
Zonar. in Cam. donabantur aurea corona, tum argentea. In his coronis inſculpta erant geſta illorum qui iis donabantur. Ac Tertullianus autor eſt *lauream in donativi diſpenſatione denunciari*, ubi lauream ſignat auream; minimùm argenteam. Id quod inſequentia Tertulliani
Tertull. de cor. mil. verba docent, *Planè*, inquit, *non gratuita idololatria, aliquibus aureis venditans Chriſtum.* Talem coronam accepiſſe Soſim Sy-
Liv. lib. 26. racuſanum & Mericum Hiſpanum Livius memorat. *Et non minimum*, inquit, *fuêre ſpectaculum cum coronis aureis præcedentes Soſis Syracuſanus, & Mericus Hiſpanus, quorum altero duce nocturno Syracuſas introitum erat.* Supra quoque vidimus, L. Sicejum Dentatum aurea corona virtutis ergo donatum. Denique triumphalibus hiſce coronis rectè adnumerantur illæ, qualeſcunque dici eas mos eſt, quibus omnes victores donantur ſicuti præclariſſimis inſigniis rei geſtæ, ſive ſinguli eas accipiant, ſive univerſi.
Agath. Hujuſmodi ſunt illæ, illiſque ſimiles; de quibus Agathias, Poſt inſignem illam, inquit, Francorum cladem acceptam ſub Bultino eorum duce, Romani præda onuſti, pæana canentes, læti & alacres coronatique ante præfectum ordine incedentes Romam venerunt.

CAPUT

CAPUT V.

In triumpho citharœdi ac tibicines coronati, tum in ſpectaculis. Martyres Chriſti coronati. Lanceæ, pili, faſces in triumpho coronati. Lictores laureati. Equi trahentes currum triumphalem laureati. Elephanti coronati. Ruſtica inſtrumenta viri triumphalis dicebantur laureata. Signa Deorum laureata quoties vir triumphalis ſacrificaret. Ipſe triumphus laureatus.

IN pompa triumphali Scipionis Africani omnes citharœdi ac tibicines conſpecti ſunt coronati. Nec in triumpho tantùm, ſed & in theatris exhibebantur tales. Qua de re exſtat locus inſignis in libris ad Herennium. *Uti*, inquit, *citharœdus cùm prodierit optimè veſtitus palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatiſſimam auro & ebore diſtinctam.* Hanc coronam Nero acerrimè concupivit, uſque eò ut omnes hujus generis coronæ ad eum delatæ fuerint. Ad ſimilitudinem militum martyres Chriſti, ſicuti victores tyrannicæ impietatis, donantur coronis aureis. *Autor. ad Heren. l. 4.* *Xiphil. Ner.*

Non ſordidati aut debiles, *Prudent. periſteph.*
Sicut videntur interim,
Sed purpurantibus ſtolis
Clari, & coronis aureis.

Alibi idem poëta has coronas vocat rutilas.

Juſtorum dirimente Chao, rutilaſque coronas *Prudent. in Hamartig.*
Eminus oſtendi pœnarum carcere merſis.

Et paulò poſt,

Lux immenſa alios, & tempora vincta coronis
Glorificent. me pœna levis clementer adurat.

Ipſæ lanceæ, ipſi pili, ipſi faſces qui imperatori triumphanti præferebantur, erant laureati, ut diſertim Plinius tradit eo loco quem ſupra citavi. Tum Halicarnaſſæus agens de Servilio Conſuli, qui triumphum petens, renitente Appio Claudio collega, faſces coronari juſſit. Et ipſe coronatus ac triumphali veſte indutus urbem iniit comitante populo. Poſtremò aſcendit in Capitolium, ac votis nuncupatis, inibi ſpolia ſuſpendit. Nec ſolùm Romæ, ſed & in ipſis provinciis victori imperatori laureati faſces præferebantur, ut Lucullo & Pompejo, autore Plutarcho. De horum ipſorum congreſſu loquens Plutarchus. Ut ſolent, inquit, maximi duces magnarum rerum geſtores, occurrerunt alter alteri cum lictoribus præferentibus faſces *Dionyſ. Halicarn. l. 6. antiq.* *Plutarch. Lucullo.*

 laureis

laureis revinctos. Verùm Lucullus è locis viridibus & umbroſis, Pompejus è nudis & frigidis prodibat. Ea re cùm lictores Luculli viderent laureas Pompeji jam areſcentes, è ſuis recentibus dederunt Pompejanis, unde hi ſuos faſces ornarunt & coronarunt. Quod fuit omen Pompejum æquaturum gloriam, reſque geſtas Luculli. Hîc eſt locus advertendi, eos qui fuiſſent imperatores populi Romani, donec imperium deponerent, præ ſe duxiſſe lictores laureatos. Id colligo ex hiſce verbis M. Tullii, *Subitò*, inquit, *conſilium cœpi, ut antequam luceret, exirem, ne quis conſpectus fieret aut ſermo, lictoribus præſertim laureatis*. Et alibi, *Age, jam has compedes, faſces*, inquam, *hos laureatos coferre ex Italia quàm moleſtum eſt?* Ipſi equi trahentes currum triumphalem pariter erant coronati hac laurea, quam Tertullianus militarem vocat. Propertius hæc de ſe alludens ad triumphum.

Plutarch. Pompejo. — *Cic. ad Att. lib. 15.* — *Cic. ad Att. lib. 8. ep. 3.* — *Tertull. de cor. mil.*

Quò me fama levat terra ſublimis, & à me
Nata coronatis muſa triumphat equis.

Propert. l. 3. eleg. 1.

Et Ovidius,

Hic tibi ſi rideat ſuperato victor ab hoſte,
Inque coronatis fulgeat altus equis.

Ovid. lib. 2. de triſtib.

Idem alibi agens de triumpho Druſi Germanici,

Ergo omnis populus poterit ſpectare triumphos;
Cumque ducum titulis oppida capta leget,
Vinclaque captiva reges cervice ferentes
Ante coronatos ire videbit equos.

Ovid. lib. 4. de triſt.

Martialis quoque de militibus & equis, utriſque coronatis,

Feſta coronatos ludet convicia miles,
Inter laurigeros cùm comes ibit equos.

Martial. lib.

Hos equos Tertullianus vocat publicos, *Viderint*, inquit, *& publici equi cum coronis ſuis. Dominus tuus ubi ſecundum ſcripturam Jeruſalem ingredi voluit, nec aſinum habuit privatum.* Cæterùm hoc exemplo elephantos coronatos legimus. Hujuſmodi fuit ille apud Taxilam urbem Indicam, quem incolæ ſoliti erant μυρίζειν καὶ ταινιοῦν, ungere & redimire. Ipſa triumphalium virorum ruſtica inſtrumenta è domini dignitate & amplitudine hoc mutuabantur, ut dicerentur eſſe laureata. ut apud Plinium, *Quænam ergo tantæ ubertatis cauſa erat? Ipſorum tunc manibus imperatorum colebantur agri (ut fas eſt credere) gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore.* Et cùm hi duces rem divinam faciebant, Deorum ſigna vix unquam non erant laureata. Silius Italicus de Annibale.

Tertull. de cor. mil. — *Philoſtrat. in vita Apollonii.* — *Plin. lib. 18. cap. 3.*

Et lætus repetens gentis primordia ductor
Feſta coronatis agitabat laurea ſignis,
Pacificans divos.

Sil. Ital. lib. 15.

Denique apud hunc ipſum Silium Italicum ipſe triumphus fingitur laureatus.

Me cinctus lauro perduxit ad aſtra triumphus. *Sil. Ital. lib. 15.*

CAPUT VI.

De iis coronis quæ triumphanti præferebantur. Coronæ provinciales. Coronæ Hethruſcæ. Aurum coronarium. Aurum negotiatorium.

ALiud genus triumphalium coronarum eſſe dixi, quæ imperatori triumphaturo à provinciis mittebantur, & quidem in hoc, ut ipſi hæ coronæ in ipſa triumphi celebritate præferrentur, nempe poſtquam triumphum ei decretum eſſe percrebuerat; aut cùm res ejus geſtæ tantæ erant, ut ei jure denegari triumphus non poſſet. Quadringentas Æmylio Paulo, cùm triumpharet, prælatas fuiſſe autor eſt Plutarchus. Qui mos dandi ac mittendi coronas victoribus in Græcia quoque viguit, quamvis ibi nulla fuerit celebritas triumphi. Nempe Plutarchus memorat, Lyſandrum quot dona aut coronas acceperat, multis mittentibus homini potentiſſimo, & quodammodo domino totius Græciæ, miſiſſe Lacedæmonem. Memorantur etiam ab aliis ſcriptoribus coronæ ingentis ſanè pretii datæ civibus Romanis. quarum non pauca exſtant exempla in eclogis legationum apud Polybium, quæ inde lectorem ſumere æquum eſt. Quæ Romanis triumphatoribus mittebantur, Tertulliano ſunt provinciales. *Sunt*, inquit, *& provinciales aureæ, imaginum jam, non virorum capita majora quærentes.* Unde conſtat eas fuiſſe grandiores & ponderoſiores. Quod imperatoribus in hoc mitterentur, Gellius diſertim tradit. Quod iiſdem præferrentur in triumpho, Feſtus. Fortaſſe ad exemplum earum quæ magiſtratibus præferrentur, quas Hethruſcas dici, Tertullianus eſt author, *Præferuntur etiam illis* [magiſtratibus] *Hethruſcæ. Hoc vocabulum eſt coronarum, quas gemmis & foliis ex auro quercinis ob Jovem inſignes ad deducendas thenſas cum palmatis togis ſumunt.* Hujus Hethruſcæ coronæ mentio eſt apud Plinium, *Et cùm corona*, inquit, *ex auro Hethruſca ſuſtineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat æquè triumphantis, & ſervi fortaſſe coronam ſuſtinentis.* In quibus tamen verbis Hethruſcam Plinius nominare videtur illam quam ſupra vocavi inſignem, quam ſervus eodem curru vectus ſuſtinebat. Porrò quòd eſſent aureæ & gemmatæ, palam eſt è locis ſupra citatis. Nimirum ut munus non tantùm honore cenſeretur, ſed & pondere & pretio. Ne, inquam, ut

Plutarch. Æmyl. Paulo. *Plutarch. Lyſand.* *Tertull. de cor. mil.* *Gell. lib. 5. cap. 6. Feſt. triumphalis.* *Plin. lib. 33. cap. 1.* *Lucian. de merc. cond.*

Lucianus ait, corona duntaxat eſſet frondea, *ἵνα μὴ φύλλινος μόνον· ὁ ςέφανος ᾖ.* Ut inſignis illa à Senatu triumphatori decreta deponebatur apud Jovem, ita hæ provinciales manebant apud eum cui mittebantur. Id quod ea re addo, quòd proceſſu temporis eò ventum eſt, ut hoc argumentum cultus & officii, detrita gratia muneris, factum ſit tributum; cui & in libertate, quod mirere, fuit auro coronario nomen, quod nunquam accipiebatur niſi decreto triumpho. Hoc diſcimus è M. Tullio, ubi ob hoc ipſum acriter invehitur in L. Piſonem. *Cic. in L. Piſon. orat. 38.* *Mitto*, inquit, *aurum coronarium, quod te diutiſſimè torſit, cùm modò velles, modò nolles. Lex enim generi tui & decerni, & te accipere vetabat, niſi decreto triumpho. In quo tu accepta tamen & devorata pecunia Utinachorum, centum talenta evomere non poteras.* *Diodor. Sic. lib. 11. bibl.* Hoc exemplo Diodorus Siculus memorat, Carthaginienſes, omni prope ſpe ſalutis abjecta, præter ingentem pecuniam, quæ Geloni daretur, adjeciſſe auream coronam Demaratæ conjugi ejus; Quæ corona fuit centum auri talentorum, quod ab ejus nomine Demaretanum aurum appellatum eſt. Romæ quidem ſub principibus honeſti vocabuli retenta ſpecies eſt, alia tamen re ſenſim inducta, Ut honeſta principia hominum nequitia ſæpe terminat inhoneſto fine. In hanc ſententiam Salviani hæc extant verba, *Salvian. lib. 6.* *Inſuper etiam ridiculos ipſi nos facimus. Aurum quod pendimus munera vocamus. Dicimus donum eſſe quod pretium eſt, & quidem pretium conditionis duriſſimæ ac miſerrimæ.* Prorſus eâdem ratione hanc rem Salvianus exagitat qua M. Tullius exprobrat Piſoni honorarium. *Cic. in L. Piſon. orat. 38.* *Qui modus tibi fuit frumenti æſtimandi? qui honorarii? ſiquidem poteſt vi & metu extortum honorarium nominari.* Verùm in Repub. res honeſtiſſima adulterari cœpta, ſub principibus fuit furentis avaritiæ continua miniſtra. Nimirum, ineunte principatu, aut nato principi filio, aut adoptione facta, hoc donum coronarium ſyncerae cujuſdam gratulationis argumentum Romano Cæſari mittebatur, non quidem indictum ſive imperatum, ſed jam longa adſuetudine debitum; quandoque etiam ſub peſſimis principibus extortum. Hac ratione quæ res principio tota fuit honoris, proceſſu temporis ceſſit in emolumentum. Quod primò fuerit munus, & ſpontaneæ voluntatis argumentùm, diſcimus è Plinio, *Plin. lib. 33. cap. 3.* cujus hæc ſunt verba, *Claudius ſucceſſor ejus* [Caji principis] *cùm de Britannia triumpharet, inter coronas aureas unam XII. pondo habuit, quam contuliſſet Hiſpania citerior. Alteram IX. quam Gallia comata, ſicut titulus indicavit.* Id quod fiebat priſco, ſcilicet, more, & priuſquam atrox avaritia, & luxus portentoſus rem Romanam invaſiſſent. Id ipſum palam eſt ex alio loco ejuſdem Plinii, *Plin. lib. 34. cap. 6.* *Ob id*, inquit, *Ælium Thurini ſtatua & corona aurea donave-*

donaverunt. Hîc verò adnotata eſt quorundam principum, abſtinentia dicam, an abſtinentiæ ſimulatio, an adrogans moderatio? veluti remittentium rem ſibi debitam, quæ capi non potuit, quin extorqueretur. Certè hoc exemplo Hadrianus, *aurum coronarium Italiæ remiſit, in provinciis minuit; & quidem difficultatibus ærarii ambitioſe diligenter expoſitis*; ut donum, videlicet, conſpectius eſſet; & inde gloriam peteret, ubi ſatis utique ei eſſe debuit ſi uitaret infamiam. Æmulatione, ut credibile eſt, Hadriani *Antoninus Pius aurum coronarium quod adoptionis ſuæ cauſa oblatum fuerat, Italicis totum, medium provincialibus reddidit.* Animosè quoque Alexander Severus, qui aurum negotiatorium & coronarium Romæ remiſit. Quod autem ſit aurum negotiatorium videtur docere Ammianus Marcellinus his verbis, *Inter quæ indicta ſunt tributorum admodum levia; coronarium indultum; remiſſa debita multa diuturnitate congeſta.* Utrumque aurum & negotiatorium & coronarium innuere videtur Plinius his verbis, *Videor jam cernere non ſpolia provinciarum, & extorto ſociis auro, ſed hoſtilibus armis, captorumque regum catenis triumphum gravem.* Coronarii meminit Gellius his verbis, *Tribuni decreverunt, Ædilem ex eo loco jure dejectum quò eum venire cum coronario non decuiſſet. Propterea ne cum populo Ædilis ageret, interceſſerunt.* Ubi coronarium videtur accipi pro corona quam Ædilis capite geſtabat ſicuti ebrius & libidine accenſus. Hîc enim omnia congruunt, nox, meretrix, vis, conjectus lapidum. Aurum coronarium haud dubiè fuit illud quod Petrus legatus Juſtiniani pactus eſt cum Theodahado, ut cederet univerſa Sicilia. Ita enim convenit, ut Theodahadus Juſtiniano auream in annos ſingulos trecentarum librarum coronam mitteret. Neque enim tantum auri capiti imperatoris imponi poterat. ſed, videlicet, tributum honeſto coronæ nomine indictum ac velatum fuit. Ad hoc exemplum hoc ipſum aurum coronarium alia quoque epitheta ſortitum eſt, veluti Demaretanum illud de quo ſupra dixi; & Dardanium quod è Dardanis venit, de quo Plinius. Neque verò ſolæ provinciæ Romanæ hanc, ſive auream coronam, ſive aurum coronarium, ſed & ipſi ſocii reges coronam triumphalem mittebant Romam, donum, videlicet, Jovi Capitolino, ut de Philippo rege Macedonum memoriæ proditum eſt.

Spartian. in Hadr.

Capitol. in Anton. Pio.

Lamprid. in Alex. Sev.

Ammian. Marcell. lib. 25.

Plin. in Panegyr.

Gell. lib. 4. cap. 14.

Procop. lib. 1. de bello Goth.

Plin. lib. 33. cap. 3.

Zonar. l. 2.

CAPUT

CAPUT XII.

Fores virorum triumphalium coronatæ. Diſertorum fores coronatæ palma. Domus Cæſarum laureatæ. Locus Taciti emendatus. Curia & Flaminum domus laureatæ. Lauri renovatæ in foribus & in faſcibus.

REdeo ad laurum, quæ non tantùm ipſi triumpho adhibita, ſed in ſequentibus ſæculis hunc tantum triumphi honorem ſignavit. Id quod uſque eò verum eſt, ut ipſas quoque virorum triumphalium fores lauru coronari mos fuerit; tanquam hæc ſpecies fidem faceret, illis ædibus habitare caput laureatum. Hoc docet Seneca his verbis, ſi modò de priſcis viris triumphalibus, non de principibus loquitur. *Eas quoque domos* [fortuna] *auſa injuriæ cauſa intrare, in quas per templa aditur; & atram laureatis foribus inducere veſtem.* Qui ſanè mos non ſolùm viguit in victoriis manu partis, ſed & in ipſis ingenii & eloquii certaminibus. Nempe diſertis, qui ſæpe adverſarium viciſſent, fores coronabantur palma. Hoc diſco è loco Luciani; ubi malus Rhetor & ſæpe victus, nihilominus palma ſibi fores ornari gloriatur. Ut plurimum, inquit, ſuccumbo, fores tamen viridi coronantur palma; His enim illecebris erga infelices utor. Ipſorum quidem Romanorum Cæſarum, ut mihi ſupra dictum eſt, domum, cui nomen palatium, non quercu ſolùm, ſed & lauru inſignem fuiſſe conſtat, ut apud Ovidium;

Sen. ad Polyb. c. 35.

Lucian. rhet. præc.

Ovid. lib. 4. Faſt. in fin.

> *State Palatinæ laurus, prætextaque quercus*
> *Stet, domus æternos tres habet una Deos.*

Memorat Dio coronam lauream ſuper regia Auguſti, coronam item querceam quæ ſuper regia ſtatueretur Auguſto ab Senatu decreta fuiſſe. Hoc fere ipſum Plinius diſertim tradit, *Laurus*, inquit, *triumphis propriè dicatur, vel gratiſſima domibus janitrix Cæſarum, Pontificumque. Quæ ſola & domos exornat, & ante limina excubat.* Hîc verò emendandus eſt locus Cornelii Taciti, qui poſt detectam conjurationem in Neronem, ſuppliciumque de conjuratoribus ſumptum, memorat fœdas erga monſtrum adulationes. *Sed compleri interim*, inquit, *urbs funeribus, Capitolium victimis. Alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere grates Deis, ornare lauru donum*, ubi legendum eſt *domum.* Nam in publica lætitia & gratulatione, cujuſmodi fuit in triumphis, lauru domus ornabantur, ut liquet è loco Plinii proximè citato; & ipſe uberiùs alibi dico. Itaque hóc loco Tacitus hunc morem

Plin. lib. 15. cap. 30.

Tacit. lib. 15. Annal.

ſigna-

ſignavit de quo nunc ago. Ipſa curia & regia, ipſæque adeò Flaminum domus lauro nunquam non aſpiciebantur coronatæ. Ipſæ lauri inibi quot annis renovabantur. *Eodem quoque ingrediente menſe* [Martio] inquit Macrobius, *tam in regia, curiiſque atque Flaminum domibus laureæ veteres novis laureis mutabantur.* De quo more hæc Ovidius, *Macrob. Satur. 1. cap. 12.*

Laurea Flaminibus quæ toto perſtitit anno *Ovid. lib. 3. Faſt.*
Tollitur, & frondes ſunt in honore novæ.
Janua tunc regis poſita viret arbore Phœbi,
Ante tuas itidem curia priſca fores.
Veſta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.

Sed qua de cauſa lauri renovarentur, non difficile eſt conjectari; Nempe ut eo veluti virtutis præclariſſimo ſymbolo quiſque admoneretur, ne quod in foribus renovabatur in laude areſceret, aut planè vaneſceret. Ut ramus lauri, amiſſa viriditate fit præda ignis, ita virtus cœpta tantùm non continuata excipitur inhoneſto fine. Ideo quomodo virtutem florentem & actuoſam deſignant flores, frondes, folia, corollæ recenti virore inſignes, ita marceſcentem, languidam & evaneſcentem corona arida. Illam floreſcentem, potiſſimùm è lauro, Græci vocabant κορθίλην, quòd rami, quos vocant κόρθυς, florent. Ipſam laurum nominabant κορθιλὶν, ut malo legere in Etymologico quàm κορυθαλὶν, ut ibi corruptè ſcribitur. At huic aridæ ſimilem habet Comas ille Ariſtophanæus, *Etymol. κορθίλη. Etymol. δίχορυ.*

στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. *Ariſtoph. ἱππ.*

coronam quidem habens ſiccam, ſiti verò enectus. Alibi quoque Ariſtophanes dicit, unguenta diu capiti hærere; at flores efflorеſcere, & exſiccari. Ubi vocabulo florum indicat ſanè flores coronarios, ipſamque adeò coronam areſcentem & evanidam. Itaque etſi adeptum eſſe coronam præclarum eſt, tamen parum eſt ſi non accuratè id agitur, ut de ejus decore nihil quicquam culpa noſtra detrahatur. Id quod monet Ovidius in his verſibus, *Ariſtoph. ἐκκλησ.*

Irrita votorum non ſunt præſagia vatum, *Ovid. lib. 3. de Ponto.*
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.

id eſt, intervalla inertiæ non debent ſe inſerere vitæ actuoſæ; Quin potiùs laus laude, triumphus triumpho cumulandus eſt. Cæterùm quò decus coronæ conſpectius fuit, hoc dedecus & infamia, ſi amittitur, notabiliora ſunt. Hujus dedecoris ſpecimen eſt curſor quidam Olympionicus apud Artemidorum. Is per quietem vidit ſe in ſtadio certare coronatum, atque ita animatum, ut qui ſeſe accingeret ad aliud certamen. Id putavit ſibi in corona Olympica, *Artemidor. l. 5. ſomn. 35.*

velut in pelvi, pedes lavari. Quæ coronæ abjectio, ac veluti dedecus fuit argumentum fore ut is in certamine vinceretur. Et verò κατήσχυνε τὸν πρότερον στέφανον, priorem coronam, id eſt, priùs adeptam ſtadii gloriam dedecoravit, & obfuſcavit. Et hac quidem de cauſa laurus quot annis renovabantur non ſolùm pro foribus, ſed
Plutarch. Lucullo. & alibi, veluti in faſcibus imperatorum. Ubi Plutarchus dixit ῥάβδους δαφνηφόρους faſces laureatos prælatos fuiſſe utrique duci Lucullo & Pompejo, lictoreſque Pompeji, ut ſupra dixi, è ſuis laureis viridibus dediſſe lictoribus Pompeji, addit, Pompeji amicos id factum accepiſſe pro bono omine. Contra exſiccatæ lauri nihil erant niſi mera omina infelicitatis. Inter cætera prodigia quæ Laocoonti ſacrificanti apparuerunt Q. Calaber ponit areſcentes lauros.

Q. Calab. lib. 12.

—— αὐάνθησαν δὲ δάφναι
παρ' νηὸν Φοίβοιο, πάρος θαλεραί περ ἐοῦσαι.

exareſcebantque lauri juxta Apollinis fanum, quæ antehac floridæ fuerant.

CAPUT VIII.

Privatorum januæ laureatæ. Viri triumphalis familiares laureati. Ἀντλίωι. Merces laureatæ. Lauri aſpergo. Nuntii laureati. Caduceus coronatus. Epitheta lauri triumphalis.

Cuicunque tandem rei laurus adhibeatur, fauſtitatis & felicitatis nuntia cenſetur. Hinc eſt quod non tantùm principum, ſed & privatorum januas laureis coronari priſcus mos fuit. *Cur*
Tertull. in Apol. *die, læto*, ait Tertullianus, *non laureis poſtes adumbramus? nec lucernis diem infringimus?* Idem alibi, *Sed & qui nunc ſceleſtarum partium ſocii, aut plauſores quotidie revelantur, poſt vindemiam parricidarum racematio ſuperſtes, quàm recentiſſimis & ramoſiſſimis laureis poſtes præſtruebant? quàm elatiſſimis &*
Tertull. de cor. mil. *clariſſimis lucernis veſtibula enubilabant?* Item alibi, *Atenim Chriſtianus nec januam ſuam laureis infamabit, ſi norit quantos Deos etiam oſtiis diabolus affixerit.* Ipſi quoque familiares primorum laureati in publicum exibant, nempe ineunte anno, & ipſis Kal. Januarii, & priſco more, Martii. *Cùm Romani*, inquit
Solin. c. 3. Solinus, *initio annum decem menſibus computarent, à Martio auſpicabantur; ejuſque die prima de aris Veſtalibus ignem accendebant, mutabantque veteribus virides laureas.* Hunc morem in
Tertull. lib. 2. ad ux. matrona deſcribit Tertullianus, *Morans*, inquit, *Dei ancilla cum laribus alienis, & inter illos omnibus honoribus dæmonem, omnibus ſollennibus regum, incipiente anno, incipiente menſe, nidore*

thuris

thuris agitabitur, & poſt, *procedit de janua laureata & lucernata, ut de novo conſiſtorio libidinum publicarum.* Et alibi, *Plures jam juvenies ethnicorum fores ſine lucernis & laureis quàm Chriſtianorum.* Alio item loco, *Accendant igitur quotidie lucernas quibus lux nulla eſt, adfigant poſtibus lauros poſtmodum arſuras, quibus ignes imminent.* Non omitto, hoſce ramos lauri, qui cuique pro foribus ponebantur, Græcis fuiſſe *ἀντλῶυς*. Unde veriſimile eſt, hunc quoque morem in Græcia fuiſſe uſurpatum. Ipſæ quoque merces non caruerunt honore lauri; Nimirum, ut emptori novum mercimonium ſicuti novo domino feliciter eveniret, aſpergebatur uda lauro. Quem morem deſcribit Ovidius, *Tertull. de idol.* *Etymol. ἀντήνεσι.*

Eſt aqua Mercurii porta vicina Capenæ
Si juvat expertis credere, numen habet.
Huc venit incinctus tunica mercator, & urna
Purus ſuffuſa, quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus, lauro ſparguntur ab uda
Omnia quæ dominos ſunt habitura novos.
Ovid. lib. 5. Faſt.

Alibi hanc ipſam lauri aſperginem indicat, ubi invocat Palem Deam paſtorum.

Certè ego tranſilii poſitas ter in ordine flammas;
Virgaque rorales laurea miſit aquas.
Ovid. lib. 4. Faſt.

Ipſum pavimentum templi Apollinei hac ipſa lauri aſpergine madidum memoratur.

πλόρθοις ἢ δάφνης,
στέφεσί θ' ἱεροῖς ἐσόδους Φοίβου
καθαρὰς θήσομεν, ὑγραῖς τε πέδον
ῥανίσι νοτερόν.
Euripid. Ion. actu 1.

lauri ramis ac ſertis ſacra veſtibula Phœbi pura ponemus; humidaque aſpergine madidum pavimentum [luſtrabimus.] Et paulò poſt ait, virentes è lauru ſcopas Dei pulpita ſcopere. Ipſi nuntii qui læta afferebant, coronati aſpiciebantur, nempe lauro. Quem morem Plutarchus expreſſit in Pompejo, ad quem cùm adventantes è Ponto tabellarii lauros poſuiſſent in ſummitatibus lanceæ quiſque ſuæ, continuò creditum eſt illos proſpera nuntiare. Thebani autore Xenophonte, parta adverſus Lacedæmonios præclara victoria, ſtatim poſt pugnam miſerunt Athenas nuntium coronatum; nempe lauru cujus facti mentio alicubi fit apud Ariſtidem. Plutarchus memorat, Æſchinem, quòd primus iterum Athenienſibus nuntiaſſet victoriam apud Tamiras, coronatum. Quidam quoque apud Sophoclem nuntius quòd eſt coronatus, lætæ rei nuntius eſſe creditur. *Plutarch. Pom.* *Xenoph. hiſtor. Græc. lib. 6.* *Ariſt. Panath.* *Ariſtid. pro Lacid.* *Plutarch. Æſchin.*

Εὐφη-

Sophocl. Trachi.

Εὐφημίαν νῦν ἴσχ᾽· ἐπεὶ καταστεφῆ
στείχοντ᾽ ὁρῶ τιν᾽ ἄνδρα πρὸς χαρὰν λόγων.

Optata loquere. Nam coronatum quemdam virum accedere videò aliquid lætum afferentem. Id quod re comprobatum eſt. Nam is nuntius Deianiræ ſtatim nuntiat adventum Herculis. Ergo aſtutè & ſuo more Sertorius, qui ſuorum ducum cognita victoria, ejus quidem nuntium occuluit. Sed cervam, cujus monitu, ſicuti miſſæ à Diana ſe omnia agere ſimulabat, ut victoriæ nuntiam coronavit. Quòd ſi tales nuntii non eſſent, cùm advenerant, coronati, enimvero ab iis, quibus res lætæ nuntiatæ fuerant, coronabantur, ut ille apud Ariſtophanem, qui hæc loquitur,

Plutarch. Serto.

Ariſtoph. ἱππ.

Εἶτ᾽ ἐστεφάνουν μ᾽ εὐαγγέλια.

Deinde coronarunt me [ob] bonum nuntium. Sic enim Græci loquebantur, *στεφανοῦν τινὰ εὐαγγέλια, καὶ θύειν εὐαγγέλια.* Nec ſolùm tales nuntii, ſed & ipſorum caduceus erat coronatus. Hoc diſcimus è Plutarcho, apud quem cùm multi nuntium Theſei eſſent coronaturi, propterea quod is ſalvus rediiſſet, ipſe nuntius acceptis coronis, caduceum redimivit. Hæc de lauru cùm ita ſe habeant, non eſt mirum viros triumphales domi ſervaſſe laureas ſuas; eaſque ne caneſcerent aut vaneſcerent, renovaſſe hoc eſt, viridibus permutaſſe; ut iis quotieſcunque res poſceret, in publico uti poſſent. Superioribus addo, laureas haſce triumphales ſub principibus ſæpe donatas fuiſſe peculiaribus quibuſdam epithetis, nempe à victoriis iiſque adeò gentibus quæ victæ eſſent triumphatæ. *Laurea illa*, inquit Mamertinus, *devictis accolentibus Syriam nationibus, & illa Rhætica, & illa Sarmatica te, Maximiane, fecerunt piò gaudio triumphare.* Apud Silium Italicum memoratur Libyca laurus in loco ſupra citato. Denique non mirum eſt, ſi corona laurea, id eſt aurea effigiata in ſpeciem lauri uſi ſunt ii qui tumentes ultra mortale ſeſe pretioſo hoc inſigni conſpicuos & venerabiles fecerunt. Quo ingenio tam præpoſtero præditus fuit Euangelus ille Tarentinus qui Delphos profectus eſt veſte auro inſigni, & ſplendens corona aureis lauri foliis plexa, quæ & ſmaragdis, baccis lauri æqualibus diſtincta erat. Et hæc quidem de corona laurea triumphali dici poſſunt.

Ariſtoph. ἱππ.

Plutarch. Ageſ.

Plutarch. Theſ.

Mamertin. in Paneg.

Lucian. adv. ind.

CAPUT

CAPUT IX.

Cur præ cæteris frondibus laurus triumpho ſignando delecta ſit. Laurus ſterilis ſola eſt triumphalis. Sterilis quæ dicatur. Laurus fructuoſa. αἴσακος. Laurus & myrtus ſociatæ. Laurus Cæſarum cœlo demiſſa. Talia aliquot miracula memorantur.

QUæret quiſpiam quid ita inter omnes arbores laurus delecta fuerit nectendis hiſce triumphalibus coronis. Id ipſum olim à magnis viris non fruſtra quæſitum ſcio. Inter hos extat magnus ille, & nuſquam non admirabilis Plinius, quem hujus rei plures cauſas minimè referre piguit; credo, ut è multis una ſaltem vera reperiri poſſit. Is de lauro verba faciens, *Plura*, inquit, *genera hujus arboris referuntur. Sed ex omnibus illa quæ ſterilis eſt (id quod maximè miror) triumphalis eſt; eaque triumphantes utuntur. Niſi id à Divo Auguſto cœperit, ut ex lauru quæ ei miſſa à cœlo minima eſt altitudine, folio criſpo ac brevi, inventu rara.* Hoc dicit Plinius, Coronas triumphales ſub principibus necti ſolitas ex eo genere lauri quæ ſterilis eſt. Sterilem vocat, ut eam diſcernat ab illa, quæ unà cum myrto annumeratur arboribus fructuoſis. Nam utriuſque arboris dicuntur eſſe fructus, lauri quidem δαφνίδες, at myrti μύρτα. Atque ut hoc obiter, nec tamen alieno loco dicam, inter utramque arborem tanta eſt cognatio, ut ramus lauri, ſicut ramus myrti proprio nomine vocetur αἴσακος. Certè ubi quidpiam ſolenne agitur, quam ad rem talium arborum rami adhibentur, vix unquam fit mentio lauri, quin ei adhæreat myrtus; aut certè viciſſatim ſibi ſuccedunt. Curopalates agens de die palmarum, ait, columnas quæ erant in ea parte ambulationis, quæ à cella imperatoris pertinet uſque ad eccleſiam, indui ſolitas ramis myrti, aut lauri, aut oleæ. Redeo ad Plinium qui tradit, laurum ſterilem fuiſſe coronamentum eorum qui triumpharent. Certè ut ipſe ait, mirabile eſt arborem ſterilem præferri baccatis; quanquam & hæc ſterilis, habuit quoque ſuas baccas, ut in ſequentibus Plinii verbis videbimus, ſed, ut credibile eſt, minoris aliis. Id tamen minùs mirum accidit illi qui intelligit dignitatem hujus generis lauri, cui quod deeſt in fructu cumulatiùs conceſſum eſt è favore cœleſti. Et verò admirabile decus ei addidit, ut veriſimile eſt, Auguſtus, cui miſſa traditur è cœlo. Quam rem ipſe Plinius, ne ridicula, ſideve major videri poſſit, paulò poſt memorat, & quidem accuratè his verbis, *Cùm Livia Druſilla pacta eſſet Cæſari, aquila ex alto*

Plin. lib. 15. c. 36.

Pollux lib. 1. cap. 10.

Etymol. αἴσακος.

Curopal. de off. Conſt.

ei ſedenti in gremium abjecit gallinam illæſam conſpicui candoris. Gallinam Dio non nominat,ſed λευκὴν ὄρνιθα albam avem. Sequitur Plinius. *Ea,inquit,gallina tenebat roſtro laureum ramum onuſtum ſuis baccis.Conſervari alitem,& ſobolem juſſere aruſpices;ramumque eum ſeri,ac rectè cuſtodiri.* Atque ut hiſce propè incredibilibus, certè mirabilibus adſit fides & autoritas, addit, *Quod factum eſt in villa Cæſarum fluvio Tyberi impoſita, juxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur ad gallinas; mireque ſylva provenit. Ex ea triumphans poſtea Cæſar laurum in manu tenuit, coronamque capite geſſit;ac deinde imperatores Cæſares cuncti.Tradituſque mos eſt,ramos quos tenuerunt, ſerendi. Et durant ſylvæ nominibus ſuis diſcretæ; fortaſſis ideo mutatis triumphalibus*, id eſt, non deſumptis è vetere laureto, quod in Aventino eſſe diximus, ſed ex hoc novo; atque ut ita dicam, Cæſareo, aut etiam cœleſti. Hoc ipſum iiſdem prope verbis tradit Suetonius, cui ſcriptori non facilè fidem dempſeris. Is etiam eumque ſequutus Dio addit, noviſſimo Neronis anno & ſylvam omnem, hoc eſt, *lauretum exaruiſſe radicitus; & quicquid ibi gallinarum erat, interiiſſe.* Hæc, taliaque ut noſtra ætate ſunt inſolita, admirabilia, incredibilia, ita priſcis ſæculis frequenter accidiſſe dicuntur. Et quidem apud Homerum Jupiter mittit aquilam unguibus tenentem hinnulum cervæ, quem depoſuit juxta aram Jovis. Unde animati Achivi violentiùs irruperunt in Trojanos.

Xiphil. *Aug.* — *Sueton. in Galba. c. 1.* *Dio. Ner. in fin.* — *Homer. Iliad. Θ.*

αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ῥ' ἐλάφοιο ταχείης·
πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρὸν,
ἔνθα πανομφαίῳ Ζηνὶ ῥέζεσκον Ἀχαιοί.
οἱ δ' ὡς οὖν εἴδον ὅτ' ἄρ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις,
μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον.

Mox autem aquilam miſit perfectiſſimam volucrum, Hinnulum tenentem unguibus ſobolem cervæ velocis. Juxta autem Jovis altare pulchrum dejecit hinnulum, ubi Panomphæo Jovi ſacrificabant Achivi. Hi autem poſtquam viderunt quòd à Jove veniſſet avis, magis in Trojanos ruebant. Haſtam Amphiarai, qui eſſet unus ducum Polynicis, aquila ſupervolans elatam in ſublime deorſum miſit. Ea ſolo fixa δάφνη ἐγένετο, laurus facta eſt. Cùm Helonæ ſors obtigiſſet ut immolaretur, jamque ad aram perducta eſſet, aquila ſubito volatu deſcendens correptum gladium detulit ad armenta. Quo miraculo virgo cædi erepta. Simile quiddam Xanthias ille Ariſtophanæus memorat, nempe ſe per quietem vidiſſe aquilam prægrandem in forum volaſſe. Ibi unguibus arreptum æneum ſcutum detuliſſe in ſublime. Inter cætera prodigia quæ Dionyſio Siciliæ tyranno inſtans à Dione bellum prædicebant,

Plutarch. παραλλ. ἑλλην. καὶ ῥωμ. *Plutarch. παραλλ. ἑλλην. καὶ ῥωμ.* *Ariſtoph. σφῆκ.* *Plutarch. Dio.*

bant, fuit aquila quæ rapuit cuidam è ſatellitibus lanceam, eamque in altum elatam miſit deorſum. Cyro revera proficiſcenti contra regem Armeniæ, at ſpecie eunti in venationem, in agro lepus apparuit, quem advolans aquila cùm raptum ſuſtuliſſet, & in collem deportatum ambediſſet, id omne Cyro fuit omen victoriæ. Enimvero talibus inventis antiquitas uſque eò delectabatur, ut his ſive eventís, ſive mendaciis autoritas concilietur ab eo quod Strabo narrat in pyramide Rhodopes. Cùm enim hæc mulier lavaretur, aquila alterum calceum è manu ancillæ correptum Memphin deportavit. Ibi in ſublime, & ſupra verticem regis jura dantis evecta, calceum demiſit in gremium ejus. Rex & miraculo, & calcei concinnitate motus, miſit per univerſam Ægyptum qui eam quærerent, cujus eſſet is calceus. Reperta, & in conſpectum ejus adducta, uxor ab eo fuit aſſumpta. Denique defunctæ additus eſt inſignis honor ſepulchri. Quippe extructa ei fuit una illarum pyramidum quæ poſtea ingentem celebritatem ſunt adeptæ. Stephanus autor eſt, Hemochare urbis Cardiæ conditore ſacrificante, corvum corde rapto, evolaſſe in eum locum ubi ea urbs condita fuit, ibique illud dimiſiſſe: eaque re id nominis urbi inditum. Extat & illud de aquila, quæ cùm publicus Samiorum conventus haberetur, publicum annulum raptum demiſit in ſinum ſervi. Iſtis miraculis accedit illud quod de Octavio memorat Dio, ipſum adhuc puerum cùm ruri educaretur, aquilam è manibus rapto pane, in ſublime volaſſe, & redeuntem ei poſtea reddidiſſe. Ancile cœlo delapſum in manus Numæ regis Romani, antiquitùs creditum. Hæc & his ſimilia quæ huc congeri poſſent, ut minuunt admirationem, ita augent fidem & autoritatem ejus rei quam Plinius, Xiphilinus, & Suetonius memorant. Itaque cœlo demiſſa frons laurea laurum ſicuti cœleſtem arborem cæteris arboribus, & hoc genus lauri cæteris generibus prætulit. Neque quicquam mirum factum eſt, ſi in triumpho Auguſtus ea uſus eſt. Certè is triumphans & ramum ejus manu tenuit, & caput hoc genere lauri redimiri voluit. Quo videlicet, tam nobili exemplo dein omnes Cæſares ex illa ſylva, ſive laureto triumphales coronas deſumpſerunt, in qua rami in triumpho à prioribus Cæſaribus geſtati inſiti fuerant.

Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 2.

Strabo lib. 17.

Stephan. καρδία.

In vita Æſopi.

Xiphil. Aug.

Plutarch. Numa.

CAPUT X.

Plura de lauru ſterili. Laurus nuntia lætitiæ. Laurus ſymbolum victoriæ. Manus Apollinis laurigera. Avi laurigeri. Laurus cur ſignet triumphum. Laurus inter inſignia triumphalia. Laurus pacifera. Laurus à ſacerdote manu geſtata.

ETſi in Auguſti exemplo tantum eſt autoritatis, ut ea autoritas in ſequentibus Cæſaribus potuerit eſſe pro ratione, tamen ſi rem introſpicere libet, hoc exemplum videbimus non carere ſua ratione. Siquidem hanc laurum Plinius à quibuſdam marem exiſtimatam ait, quòd nihil gignit. Et hoc ipſo, & quòd inventu rara eſt, quamvis è cœlo non eſſet miſſa, cæteris tamen videretur eſſe præferenda. Et quanquam hinc ſatis cauſæ eſt, quapropter hanc lauream Romani Cæſares triumphalem ducerent, tamen quòd & in libertate hæc frons in triumpho cæteris prælata eſt, hujus inſtituti rationem altiùs repeto, & ad priſca tempora retrocedo. Et quando cum Plinio rem inveſtigare cœpi, huic tanto ſcriptori me uſque adhærere juvat. Et Plinius quidem haudquaquam diverſus ab cætera antiquitate, laurum ait Romanis *præcipuæ lætitiæ, victoriarumque nuntiam eſſe*. Et verò omnium conſenſu laurus eſt præcipuum ſymbolum victoriæ, præcipuè Romanis, vel jam inde ab ipſo Romulo. Nam is victo Acrone, ejuſque armis ad quercum ſuſpenſis lauru caput redimivit. Quid ego ſæculum Romuli cito? Apud Virgilium Æneas, qui fuit quadringentis ante Romulum annis, victorem Cloanthum lauro coronat.

Appian. Alex. Liby.

Plutarch. Rom.

Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declarat, viridique advelat tempora lauro.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Nec tantùm partæ, ſed futuræ quoque victoriæ laurus prænuntia eſt. Cùm Sylla è bello Mithridatico rediens Tarentum adpuliſſet, ſiliqua viſa eſt habere formam coronæ, cum duobus lemniſcis dependentibus. Id quod Sylla accepit ut omen victoriæ. Et illi qui Pompejo apud Pharſaliam militabant, etſi tunc quidem falſi, tamen ut victoriæ certi tabernacula coronarunt lauro. Si hæc de futura victoria è lauru præſumebantur; quidni hæc ipſa laurus jam partam demonſtret? Ipſe quidem ſic puto, eos qui Herculi ſacrificabant capita lauru ea re coronaſſe, quòd fatebantur eum fuiſſe tot laborum victorem inclytum.

Plutarch. Sylla.

Appian. Alex. civ. bell. lib. 2.

—— denſa quod læto venit
Clamore turba frontibus laurum gerens,

Sen. in Herc. fur.

Magni-

Magnique merit as Herculis laudes canit.
Nullus certè nec priſcis, nec citerioribus ſæculis mos receptior. Verba ſunt Iphis ad Anaxaretem apud Ovidium,

—— nitidaque incingere lauro,
Vincis enim. Ovid. lib. 14. Metam.

Idem alibi facit victoriam imponentem victoris capiti laurum.

Sic aſſueta tuis ſemper victoria caſtris Ovid. lib. 2. de triſt.
Nunc quoque ſe præſtet, notaque ſigna petat.
Auſoniumque ducem ſolitis circumvolet alis;
Ponat & nitida laurea ſerta coma.

Apud Propertium manus Apollinis laurigera eſt victrix ac triumphatrix. Ibi enim facit Apollinem animos Auguſto addentem, ne dubitet inire prælium navale Actiacum.

Tempus adeſt, committe rates: ego temporis autor Propert. lib. 4.
Ducam laurigera Julia roſtra manu.

Similiter Silius Italicus vocat avos laurigeros, id eſt victores,

—— laurigeris decus illud avis. Sil. Ital. lib. 5.

Et Tibullus lauros victrices,

At te victrices lauros Meſſalla gerentem. Tibull. lib. 1. el. 7.

Si laurus victoriam ſignat, neceſſe eſt ut triumphum quoque deſignet, quem ſpectat victoria. Nam ſine victoria nullus eſt triumphus. At victoria ſicuti laurus, eſt Apollinis. Eſt ergo laurus non ſolùm victrix, ſed & triumphatrix, & verè Apollinea. Ovidius,

Quaque ibis manibus circumplaudêre tuorum, Ovid. lib. 4. de triſt.
Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur, loque
Miles Io magna voce Triumphe canet.

Tibullus triumphalem vocat,

Ipſe triumphali devinctus tempora lauro, Tibull. lib. 2. eleg. 5.
Dum cumulant aras, ad tua ſacra veni.

& Horatius ad Pollionem,

Inſigne mœſtis præſidium reis, Horat. lib. 2. Carm. od. 5.
Et conſulenti Pollio curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Alibi quoque Horatius victoriam, triumphumque deſignat appellatione lauri, ubi loquitur de virtute,

—— regnum & diadema tutum Horat. lib. 2. Carm. od. 2.
Deferens uni, propriamque laurum,
Quiſquis ingenteis oculo irretorto
Spectat acervos.

Sub principibus illi quibus inſignia triumphi concedebantur,

 faſces,

faſces, qui veteri more, ut alibi dixi, imperatoribus præferebantur, laureis quoque circumdabant. Palam hoc fit è verbis Taciti, *Ob res*, inquit, *à Quadrato & Corbulone proſperè geſtas laurum faſcibus imperatoriis addi*, evulgatum, ſupple. Tanti Hercule hæc laurus fuit quam triumphatricem ſive triumphalem voco, ut eam ipſi mortalium ſummi vel ipſa morte emere non dubitarint. Horatius,

Tacit. lib. 3. Annal.

Hercu'is ritu modò dictus, ô plebs
Morte venalem petiiſſe laurum
Cæſar Hiſpana repetit penates
Victor ab ora.

Horat. lib. 3. Carm.

Alibi ducem non triumphare dicens, ait eum non geſtare caput ornatum foliis Deliis.

—— neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quòd regum tumidas contuderit minas,
Oſtendet Capitolio.

Horat. lib. 4. Carm. od. 3.

Zonaras tradit, Severo ineunte urbem Romam, vicos & plateas fuiſſe conſperſas floribus, & coronis laureis. Quæ ſanè fuit quædam ſpecies triumphi, ac proinde publicæ lætitiæ. Atque ut ſupra dixi laureatum ſæpe ſignare victorem, ita ſæpe hac ipſa dictione demonſtratur triumphans, ut apud Prudentium ubi celebrat martyrium Petri & Pauli,

Zonar. Severo.

Unus utrumque innovatus anno
Vidit ſuperba morte laureatum.

Prudent. periſteph. hym. 12.

Cùm M. Tullius dixit, *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ*, haud dubiè hoc dixit, Victoria & triumphus jaceant infra magnitudinem eloquentiæ. His accedit; quod, ut Plinius ait, *laurus eſt pacifera.* Ut enim è certamine eſt victoria, ita quoque victoriam pax conſequitur. Cæſar bellorum civilium victor, ſumpta lauru, ſedens excelſa ſede univerſos arma ponere jubet. Ergo prætenta ſive porrecta laurus hoſtibus armatis eſt pacifera. Id quod diſcere licet ex Ovidio, qui concordiam non olea, ſed utique lauro coronat.

Plutarch. Cic.

Appian. Alex. lib. 5. bell. civ.

Venit Apollinea longas concordia lauro
Nexa comas, placidi numen opuſque ducis.

Ovid. lib. 6. Faſt.

In hanc ſententiam ipſe Ovidius laureæ Cæſaris pacem ineſſe ait,

Præſtat & exulibus pacem tua laurea Cæſar.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Similiter Auſonius laurea pacem deſignans ait,

Te dominante Tito cingit nova laurea Ianum.

Auſon. in XII. Cæſ.

Homerus quoque facit Chryſen ſacerdotem & oratorem Achillis manu

manu gerentem coronas, ſive ſerta Apollinis, id eſt, lauros cùm repetit filiam,

> —— ὃ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν *Homer.*
> λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα, *lib. 1. Iliad.*
> στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

hic enim venit celeres ad naves Achivorum, Liberaturuſque filiam ferenſque infinita dona, Coronas habens in manibus longè jaculantis Apollinis. Paulò poſt Agamemnon cum minaciter alloquens ait,

> μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον, καὶ στέμμα θεοῖο.

Non utique tibi proderit ſceptrum & corona Dei.

CAPUT XI.

Laurea id eſt laureata litera. Laureatæ. Inſignia laureæ. Laureatæ tabellæ, ἐπινίκιοι ἐπιστολαί. Currus laureatus. Laureata multitudo. Laurus grata Apollini. Laurus planta ignita, vel ignigena. Apollo δαφναῖος. Daphne virgo, eadem Sofrona. Sobrietas. Liber autor coronæ laureæ. Apollo δαφνηφόρος.

CUm laurus non tantùm ſit ſymbolum victoriæ ac triumphi verùm etiam pacis, qua ſublata nihil ſit neque in victoria, neque in triumpho pulchri, non mirum eſt, eam & litteris, & militum lanceis, piliſque addi ſolitam. Hîc moneo, literas laureatas interdum ſignari ſolo nomine laureæ, ut apud Tacitum, *Ipſe* [L. Vitellius] *lauream proſperè geſtæ rei ad fratrem miſit.* Nempe, lauream hîc interpretor literas laureatas; quæ interdum dicuntur laureatæ, non addito, literæ, eodem Tacito autore. *Nec Agricola*, inquit, *proſperitate rerum in vanitatem uſus, expeditionem aut victoriam vocabat victos continuiſſe. Ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt.* Aliter vocabantur inſignia laureæ, ut apud Cæſarem, *Pompejus eo prælio Imperator eſt appellatus. Hoc nomen obtinuit; atque ita ſe poſtea ſalutari paſſus eſt. Sed neque in literis quas ſcribere eſt ſolitus, neque in faſcibus inſignia laureæ prætulit.* Dicuntur & laureatæ tabellæ apud Livium. M. Tullio ſunt *literæ victrices* converſa in Latinum ſermonem Græca locutione. Siquidem eædem Græcis ſunt ἐπινίκιοι ἐπιστολαί, ut apud Photium è Theophylacto, eſt & δάφνη ἐπὶ τῇ νίκῃ, laurus ſuper victoria, ſive poſt victoriam. Sed & eo qui adverſus Chaganum inſurrexerat Rumi filio interempto, ipſe Chaganus ἐπιστολὴν Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι ἔστειλεν. victoriæ nuntiam Mauricio imperatori epiſtolam miſit. Erat & currus laureatus, nempe ille ipſe qui triumphalis, ut apud Suetonium loquentem

Tacit. lib. 3. hiſt. — *Tacit. Agric.* — *Cæſ. lib. 3. de bell. civ.* — *Liv. lib. 35.* — *Cic. ad Attic. lib. 5. ep. 21.* — *Theophyl. ἱστορ. ζ.* — *Xiphil. Ner.*

Sueton. Aug. de Octavio patre Auguſti, *Videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem cum fulmine, ſceptro, exuviiſque Jovis Opt. Max. ac radiata corona ſuper, laureatum currum biſſenis equis candore eximio trahentibus.* His propemodum ſimiles currus fuiſſe ductos in *Xenoph. de inſtit. Cyr. lib. 8.* pompo, cùm Cyrus è regia in publicum egrediebatur, memorat Xenophon, nempe currum album Jovi ſacrum, χρυσόζυγον aureo jugo, ἐστεμμένον coronatum. tum Solis currum album, Et hunc quoque coronatum. In publicis quoque gratulationibus multitudo aſpiciebatur laureata, id eſt, circumplaudens illi qui rem proſperè geſſiſ-*Tacit. lib. 2. hiſt.* ſet, ſicuti particeps hujus felicitatis. *Vitellio*, inquit Tacitus, *plauſere Populus cum lauru ac floribus Galbæ imagines circum templa tulit, congeſtis in modum tumuli coronis*, quam quiſque, ſcilicet, capite tuliſſet. Addit Plinius, *laurum eſſe ſpectatiſſimam in monte Parnaſſo. Ideoque etiam*, inquit, *grata Apollini.* Id quod verum eſſe diſcimus, ex Ovidio, ubi loquitur de Daphne & Phœbo,

Ovid. lib. 1. Metam.

Oſcula dat ligno; refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At quoniam conjux mea non potes eſſe
Arbor eris certè, dixit, mea. ſemper habebunt
Te coma, te cithara, te noſtra Laure pharetra.
Tu ducibus lætis aderis cùm læta triumphum
Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.

Infra videbimus, laurum vocari herbam Parnaſſiam. Virgilius diſertim eam tribuit Phœbo, ſicuti plantam ignitam, ac proinde Apollini gratam, qui quantus quantus eſt, ignis eſt.

Virg. ecl. 7.

Populus Alcidæ gratiſſima; vitis Jaccho;
Formoſæ myrtus Veneri; ſua laurea Phœbo.

Idem alibi,

Virgil. Cul.

Laurus item Phœbi ſurgens decus.

Imitatus, videlicet, Theocritum,

Theocrit. epigr. 1.

Ταὶ ᾗ μελάμφυλλοι δάφναι τὶν Πύθιε Παιάν
Δελφὶς ἐπεὶ πέτρα τοῦτό τοι ἀγλάϊσε.

At nigris foliis lauri tibi, ô Pythie Apollo [dicatæ ſunt] Delphica enim petra his te ornavit. Hinc eſt quod Poëtæ Apollinem vocant *Ἀνθολ. lib. 1.* δαφναῖον veluti proprio epitheto. Apud Ovidium cùm corvus Apollini indicaſſet,

Ovid. lib. 2. Metam.

Cum juvene Æmonio vidiſſe Coronida;

Conſtant. Cæſ. lib. 11. cap. 3. tunc verò Phœbo, nimirum præ ingenti dolore

Laurea delapſa eſt audito crimine amantis.

Hygin. fab. 103. Scholiaſt. in Alexiph. Nic. Ovidio aſſentiuntur Conſtantinus Cæſar, Hyginus, Aphthonius, & Scholiaſtes Nicandri. *Apollo*, inquit Hyginus, *Daphnen Penei fluminis filiam cùm virginem perſequeretur illa à terra præſidium petit. quæ eam recepit in ſe, & in arborem laurum commutavit. Apollo inde*

inde ramum fregit, & in caput impoſuit. Arbori nomen indidit lauri à nomine virginis. Ipſam quoque virginem nominavit Sophronam, hoc eſt ſobriam. Id quod vaticinio convenit, cui certè origo ſobrietas eſt. Aliam Tertullianus cauſam profert, qua factum eſt ut hæc arbor ſit Phœbi. *Habes*, inquit, *tragœdiam Cerberi; habes Pindarum atque Callimachum, qui & Apollinem memorat, interfecto Delphico dracone, lauream induiſſe quâ* [l. quaſi] *ſupplicem. Et poſtea, laurea iſta Apollini, vel Libero ſacrata eſt, illi ut Deo telorum, huic ut Deo triumphorum. Sic docet Claudius.* E quo loco diſcimus, Liberum non minùs eſſe autorem coronæ laureæ, quàm ipſum Apollinem. Sed de Libero ipſe paulò ante diſertìm fatetur his verbis, *Sed & aliâs Liberum principem coronæ planè laureæ in qua ex Indis triumphavit, etiam vulgus agnoſcit, cùm dies in illum ſolennes magnam appellat coronam.* Sed ut Liberi quoque in Oriente fuerit hæc corona, certè apud Occidentales obtinuit ut ſit Apollinis, ſive ob eam cauſam quam Ovidius memorat, ſive propter eam quam è Claudio Tertullianus affert. Quibus aſſentitur Ælianus. Is enim memorat, Apollinem Pythone ſerpente, qui Delphos occupabat, jaculis interempto, coronatum lauro Tempica; ramoque manu ſumpto, veniſſe Delphos, & oraculum occupaviſſe. Ergo Daphne virgo, quia diu Apollinem uſſit, in laurum converſa, exin fuit in perpetua tutela hujus numinis. Nam ante eam diem,

Tertull. de cor. mil. — *Tertull. de cor. mil.* — *Ælian. Var. hiſt. lib. 13.*

Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus. — *Ovid. lib. 1. Metam.*

Hinc, opinor, vetuſtus mos, quo ſacerdotes Apollinis laurum geſtabant. Unde veriſimile eſt, laurum dictam fuiſſe ſacram. Virgilius,

Rex Anius, rex idem hominum, Phœbique ſacerdos
Vittis & ſacra redimitus tempora lauro
Occurrit. — *Virgil. 3. Æneid.*

Certè ipſe Apollo vocatus eſt δαφνηφόρος geſtator laureæ.

CAPUT XII.

Laurus ſumpta pro oraculo Apollinis. Fatidici vates laureati. Conſilium capientes accedebant ad laurum. Latonæ ſacrificantes laureati. Laurus perpetuò viret. Sociatur myrtis, & hyacintho. Lauri umbra & nitor. Laurus ἀλεξιφάρμακον. Laurus fautrix inſidiarum. Laurus fulmine non icitur.

ITaque quòd hæc arbor Apollini tantopere eſt placita, quandoque laurum pro ipſo Apollinis oraculo ſumptam legimus, ut apud Callimachum,

Οἷον ὁ τῶ πόλλωνος ἐσείσατο δάφνινος ὅρπηξ,
Οἷα δ' ὅλον τὸ μέλαθρον. — *Callimach. in princip. hym. in Apoll. 6.*

Quantum iſte Apollinis commotus eſt laureus ramus! Quantum verò totum antrum! Ipſi vatidici vates redimiuntur lauro, ut apud Euripidem Caſſandra,

Euripid. Iphig. in Aul. actu 3.

τὰν Κασσάνδραν ἵν' ἀκούω
ῥίπτειν ξανθοὺς πλοκάμους
χλωροκόμῳ στεφάνῳ δάφνας
κοσμηθεῖσαν, ὅταν θεῦ
πατρῷαι πνεύσωσ' ἀνάγκαι.

Ubi fama eſt Caſſandram flavos diffundere crines Viridante ſerto lauri ridimitam, quando ipſam omniſcia inſpirant numina. Hæc ipſa Caſſandra apud hunc ipſum Euripidem alloquens Phœbum,

Euripid. Troad. actu 2.

——ἄγε σὺ Φοῖβε νῦν
κατ' σὺν ἐν δάφναις
ἀνάκτορον θυηπολῶ.

Age tu Phœbe nunc tuis inter lauros templis operabor ſacris. Et alibi valedicens Apollinis coronis, cujus ſacerdos erat, ait

Euripid. Troad. actu 2.

ὦ στέφη τοῦ φιλτάτου μοι θεῶν, ἀγάλματ' εὔια
χαίρετε.

ô ſerta chariſſimi mihi Dei, ô ſacræ imagines valete. Certè qui ſerio ſuper aliqua re conſulebant, accedebant ad laurum. Silius Italicus facit Scipionem eum qui poſtea fuit Africanus ſuperior, adhuc adoleſcentem, cogitantem de provincia Hiſpania ſediſſe ſub lauru,

Sil. Ital. lib. 15.

Has lauri reſidens juvenis viridante ſub umbra
Ædibus extremis volvebat pectore curas.

Illi quoque qui Latonæ matri Apollinis ſacra faciunt, evinciuntur lauro. Ea re apud Ovidium Manto juſſu Latonæ Thebanas mulieres hâc fronde redimiri jubet.

Ovid lib. 2. Metam.

——*Iſmenides ite frequentes,*
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Paretur, & omnes
Thebaides juſſis ſua tempora frondibus ornant.

Phornut. in Apoll. & Diana. Iſidor. lib. 17.

Porrò dicitur grata Apollini διὰ τὸ εὔερνές τι καὶ ἀειθαλὲς φυτὸν εἶναι, quòd cuivis operi eſt apta, atque, ut Plinius ait, *perpetuò viret. Hanc arborem*, inquit Iſidorus, *Græci daphnen vocant, quòd nunquam deponat viriditatem. Inde illa potiùs victores coronantur.* Certè ob hunc virorem & nitorem, myrtis, ut ſupra monui, ſociatur, augendæ, ut credibile eſt, pulchritudini. Theocritus,

Theocrit. in epigr.

Σαχὸς δ' ὁ ἱερὸς περιδέδρομεν· αἰεὶ δὲ
ῥεῖθρον ἀπὸ σπιλάδων πάντοσε πλεθύει
Δάφναις καὶ μύρτοισι, καὶ εὐώδει κυπαρίσσῳ.

Ædes autem ſacra pulchrè circumcurrit, & perenne fluentum de ſaxis undique viret, lauris, & myrtis, & odorata cupreſſu. Jungitur & hyacintho apud Virgilium,

—— Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt laurus, & ſuave rubens hyacinthus. Virgil. ecl. 3.

Laudaturque umbra lauri, ut apud Horatium,

Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Horat. lib. 2. Carm. od. 15.

Ejus nitorem præcipuè ſignat Ovidius, ubi loquitur de Daphne mutata in laurum,

—— remanet nitor unus in illa. Ovid. lib. 1. Metam.

Laurus quoque creditur eſſe Apollinis, quòd eſt ἀλεξιφάρμακον adverſus inſidias. Unde natum proverbium, δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν laureum fero baculum, Sed ut laurus cavendis inſidiis eſt peridonea, ita quoque eſt efficax proſperandis. Certè apud Euripidem Oreſtes lauro inumbratus inſidiis opprimit Neoptolemum, videlicet præſcius futuri, ac meditatum ejus facinus præveniens. ἐν παροιμ.

τῷ δ' ἐιφήρης ἄρ' ὑφεστὼς λόχος
δάφνη σκιασθεὶς· ὧν Κλυταιμνήστρας τόκος εἷς ἦν. Euripid. Androm. actu 5.

Quo in loco gladiis armatæ erant inſidiæ locatæ, è quibus laureatus Clytemneſtræ filius unus erat. Addit Plinius, *manu ſatarum, receptarumque in domo arborum fulmine non ici laurum*; ſtulta, ſcilicet, nihilominus tamen vulgata credulitate, planeque recepta, ut infra fuſiùs dico.

CAPUT XIII.

Apollo edit reſponſa per laurum. Delphici tripodes è lauro. Quo ritu ederentur oracula Delphica. Adytum Apollineum multa fronde umbratum. Laurus divinatrix. Vorare laurum, aut veſci lauro, quid. Vates laureati. Junonis miniſtri laureati. Ædes Apollinis everritur ramis lauri. Omen capitur è lauro accenſa. Laurus dormientibus addita quid efficiat. Laurus adhibita cantaminibus.

HÆc omnia etſi nituntur teſtimoniis antiquitatis, tamen multò magis ea re laurus videtur Apollini ſacra, quod ipſe edit reſponſa per laurum. Eaque re dicitur μαντικώτατος, ac ſi dicas, numen ut ita loquar, vatidiſſimum. Et verò Athenæus ut oſtendat, quantus ipſe Apollo exſurgat in ultionem illorum qui qualicunque ratione abutuntur lauro ſibi ſacra, tradit Metapontinos Artemid. lib. 4. cap. 69. Athen. lib. 13.

Apol-

Apollini dedicaſſe æneam laurum. Ex ea lauru cùm vox edita eſſet, Pharſaliam quandam ſaltatricem donatam laurea corona, eaque aurea templo detracta; tunc verò eam mulierem medio foro fuiſſe diſcerptam à vatibus Apollineo furore percitis, nempe propter violatum numen, hoc eſt, non ſolùm propter ſacrilegium; ſed quòd ea mulier ſacrilegio addidiſſet temeritatem geſtandi ſtemmata ejus Dei, cujus ipſa non eſſet ſacerdos. Certè huic numini hæc frons uſque eò dilecta fuit, ut is tripos unde edebantur oracula Pythica,

Him. μελ. fuerit è lauro. Id quod diſcimus ex Himerio, ubi Apollinem alloquens invehitur in Xerxem qui uſque eò audaciæ progreſſus eſt, ut ſacris tripodibus ignem injicere tentarit. Nam ſi Xerxes tripodibus ignem admoturus fuit; utique fatendum eſt, eos tripodas conſtitiſſe ex ea materia quæ igni obnoxia eſſet. Ea erat laurus, quam

Phornut. in Apoll. & Dia. Phornutus ait eſſe εὐέγκαυστον aduri facilem, & ad purgationes aptam; Ideoque non abſurdè ſacratam eſſe numini puriſſimo & ardentiſſimo. Cæterùm & ipſa Pythia ἐστεφανηφόρει coronata erat, & ipſi tripodes non ſolùm erant laurei, ſed & δάφνῃ ἦσαν ἐστεμμένοι

Scholiaſt. Ariſtoph. in Pl. 4. Nicephor. lib. 11. cap. 45. lauru erant coronati. Id ipſum diſcimus è Nicephori hiſtoria eccleſiaſtica, ubi memorat, Valenti imperatori defuncto quiſnam in imperio ſucceſſurus eſſet, quoſdam hac ratione ſciſcitatos eſſe Tripode ſcilicet, è lauro facto, verbiſque & evocationibus quibuſdam de more peractis, ad deſtinata pervenerunt. Quippe quibuſdam literis collectis, quæ dicuntur fuiſſe θ, ε, ο, δ, & quibuſdam in tripode machinis eas ordinantibus, futuri imperatoris nomen apparuit. Diſertim quoque Homerus tradit, Apollinem reſpondere è lauro, hoc eſt è tripode laureo.

Hom. hym. in Apoll.

Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὕπο Παρνησοῖο.

Oracula edens ex lauro ex vallibus Parnaſſi. Et Callimachus in loco ſupra citato,

Callimach. hym in Apoll. in primo.

Οἷον ὁ τὠπόλλωνος ἐσείσατο δάφνινος ὅρπηξ;
Οἷα δ᾽ ὅλον τὸ μέλαθρον.

Quantum iſte Apollinis commotus eſt laureus ramus; Quantum verò totum antrum! Quem omnem ritum, quòd vulgo ignorari

Scholiaſt. Ariſtoph. in Pl. 4. video, è Scholiaſte Ariſtophanis deſumptum trado. Coronæ ſuper tripode erant poſitæ, quas Pythia capite geſtans vaticinabatur. Erat autem Pythia virgo ſedens ſuper tripode Apollinis diductis cruribus. Ea malum ſpiritum, qui ex inferiori parte reddebatur, per genitales partes recipiebat. Et ſic furoris plena, crinibus ſolutis, & ore deſpumante, ac per omnia furioſos imitata, pronuntiabat verba vaticiniine, an furoris? Hoc fermè ipſum de Sibylla Virgilius tradit,

-- magnam

—— magnam cui mentem, animumque *Virgil. 6. Æneid.*
Delius inſpirat vates, aperitque futura.

Adde, hanc Pythiam, cùm oraculum ſciſcitantibus reſponſura eſſet, ſolitam fuiſſe bibere è ſacris fluentis; atque illico Deo plenam adeuntibus oraculum edidiſſe. Adde & illud, ſub tripode fuiſſe draconem, qui & ipſe voces edebat. Cæterùm is locus, ſive illud adytum unde edebantur illa ſive oracula, ſive reſponſa, fuit coronatum, id eſt, multa fronde umbratum & obſcuratum. Ergo Pythia, ſive Pythias, apud Æſchylum ſic loquitur, *Lucian. Hermo. ſive de ſect.* *Lucian. de aſtrol.*

ἐγὼ μὲν ἕρπω πρὸς πολυστεφῆ μυχόν. *Æſchyl. Eum.*

Equidem repo ad bene coronatum antrum. Hæc ſunt illa ipſa quæ Ariſtophanes in loco proxime citato vocat στέμματα, nempe φυλλάδη καὶ ποώδη στεφανώματα, folioſa & herbida coronamenta. Has ab cauſas laurus dicitur eſſe divinatrix, vel ſciens futuri; ut Claudianus ait, *venturi præſcia laurus*, & Lycophron Caſſandræ os fatidicum vocat laurivorum; quaſi qui laurum voraverit, is futura præſentiat. *Heſych: στεφανωμάτων λωτῶν.* *Claudian. lib. 2. de rap. Proſerp.*

ἀλλ' ἄσπετον χέασα παμμιγῆ βοὴν *Lycoph. in princ.*
Δαφνηφάγων φοίβαζεν ἐκ λαιμῶν ὄπα,
σφιγγὸς κελαινῆς γῆρυν ἐκμιμουμένη.

Sed immenſum fundendo confuſumque clamorem, laurivoro vaticinata eſt ore, Nigræ Sphingis vocem imitata. Eſt ergo laurus σύμβολον μαντικῆς. Huc adluſum eſt à Tibullo,

—— ſic uſque ſacras innoxia lauros *Tibull.*
Veſcar.

Tryphiodorus hanc ipſam Caſſandram facit concutientem ſacram laurum, cùm agitaretur mente vaticinatrice,

Τοίη μαντιπόλοιο βολῆς ὑπὸ νύγματι κούρη *Tryphiod.*
Πλαζομένη κραδίην ἱερὴν ἀνεσείετο δάφνην.

Talis virgo fatidici impetus ſtimulo agitata mentem, concutiebat ſacram laurum. Martianus Capella vocat ramum lauri virgam divinatricem & conjecturalem. *Delius quoque*, inquit, *ut ramale laureum geſtitat divinatrice eâdem, conjecturalique virga volucres illi, ac fulgurum jactus, ac ipſius meatus cæli ſyderumque monſtrabat.* Apud Euripidem Caſſandra ad divinam, hoc eſt, vaticinatricem laurum canens, Paridem interfici oportere dixit, *Martian. Cap. lib. 1.*

εἴθε δ' ὑπὲρ κεφαλᾶς ἔβαλον κακὸν, *Euripid. Androm. actu 1.*
ἅτις τίκτεν ποτὲ Πάριν,
πρὶν Ἰδαῖον κατοικίσαι λέπας,
ὅτε νιν παρὰ θεσπεσίᾳ δάφνᾳ
βόασε Κασσάνδρα κτανεῖν.

Utinam

Utinam ſupra caput jeciſſet malum quæ quondam peperit Parim, priuſquam habitaſſet Idæum verticem, quando ipſam apud divinam laurum Caſſandra clamavit interficiendum. Apud hunc ipſum Euripidem πτόρθοι δάφνης rami lauri collocantur in æde Apollinis.

Euripid. Ion. actu I.

ἡμεῖς ᾗ πόνους, οὓς ἐκ παιδὸς
μοχθοῦμεν ἀεὶ, πτόρθοις ἢ δάφνης,
στέφεσί θ' ἱεροῖς ἐσόδους Φοίβου
καθαρὰς θήσομεν, ὑγραῖς τε πέδον
ῥανίσι νοτερόν·

Nos autem quibus à puero adſuevimus laboribus, lauri ramis, ac ſacris ſertis veſtibula Phœbi, humidaque pavimentum aſpergine madidum luſtrabimus. Ipſe Apollo, ut alibi dico, eſt μάντις ϗ ποιητὴς, vates & poëta, ϗ κατ' ἀμφότερα ἐξηγητὴς τ ἀληθείας, & utraque ratione interpres veritatis. Apud Ariſtophanem is qui creditur eſſe vates, coronatur lauro.

Ariſtop. π. τ πρεσβ. *Ariſtoph. εἰρήν.*

—— ϗ γὸ ὁποσί
Περσέρχε) δάφνῃ τις ἐστεφανωμένος
Τίς ἄρα ποτ' ἐστιν; Τρ. ὡς ἀλαζὼν φαίνε).
Μάντις τις ἐστιν. Τρ. ὁ μὰ δί' ἀλλ' Ἱεροκλέης·

Etenim hic accedit quiſpiam lauro coronatus. Age quis tandem eſt? Th. Ut ſuperbus incedit. Vates aliquis eſt. Tr. Non per Jovem, ſed Hierioeles. Non de nihilo Athenæus ex Ariſtarcho obſervavit, Caribus imperatum fuiſſe ut omnibus coronis abſtinerent, laureis exceptis. Quippe Junonis miniſtris hæc loco muneris concedebantur. Itaque Cares obtemperantes oraculo, ſublato uſu omnium coronarum, Deæ miniſtris ut laureas geſtarent, permiſerunt. Quo, ſcilicet, permiſſu videbatur illis datum ut futura prænoſcerent ac prædicerent. *Dant illi hoc majeſtatis*, inquit Solinus de lauro, *ut portendat futura*. Apud Euripidem ramis lauri everritur ædes Apollini ſacra, ſicuti fatidico numini. Uſque eò omnia ibi conſtat fuiſſe laurea.

Athen. lib. 15. & ſeqq.

Solin. cap. 34.

ἄγ' ὦ νεηθαλὲς, ὦ
καλλίστας προπόλευμα δάφνας,
ἃ τὰς Φοίβου θυμέλαν
σαίρεις, ὑπὸ ναοῖς,
κήπων ἐξ ἀθανάτων.

Age ô virentes ſcopæ, ô pulcherrimæ miniſterium lauri, Quæ ſacra Phœbi pulpita ſcopunt ſub delubris ex hortis immortalium. Apud Virgilium Eurotas fluvius ab Apolline edoctus, ſuas lauros, quibus umbrantur ſuæ ripæ, multa docet, nempe ut conſulentibus reſpondere poſſint.

Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus — *Virgil. ecl. 21. & ibi Serv.*
Audiit Eurotas, juſſitque ediſcere lauros,
Ille canit.

Quo loco pro *omnia* libentiùs legerim *omina*. Nam omen capitur è lauro. Et verò ſingulas lauros autor panegyrici ad Conſtantinum ait ferre omen tricenûm annorum, in loco quem paulò infra cito. Laurum eſſe ominatricem, vel ex eo intelligitur, quòd eam accendi in ſacris mos fuit, ut, prout crepitaret, de ea re ſuper qua conſulitur, conjectura fieri poſſet. Hoc liquet ex hiſce verſibus Tibulli,

Ut ſuccenſa ſacris crepitet bene laurea flammis, — *Tibull. lib. 2. el. 6.*
Omine quo felix, & ſacer annus eat.
At laurus bona ſigna dedit, gaudete coloni,
Diſtendet ſpicis horrea plena Ceres.

Et quidem in ſylvis hanc arborem accendi ajunt non ſine multo ac terribili ſonitu. Lucretius,

Lauricomos ut ſi per montes flamma vagetur — *Lucret. lib. 6.*
Turbine ventorum comburens impete magno.
Nec res ulla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili ſonitu flamma crepitante crematur.

Illi quoque qui de interpretatione ſomniorum ſcripſerunt, ut *Antiphon, Philocrus, & Artemon, & Serapion Aſcalonites, promittunt in libris ſuis, laurum ſi dormienti ad caput poſueris, vera ſomnia eſſe viſurum.* In promptu cauſa eſt, Nimirum, quòd laurus eſt ejus Dei, cui reliqui Dii conceſſerunt, ut præter cæteros divinaret. Statius, — *Fulgent. mytb. l. 1. Cic. lib. 1. quæ Tuſcul.*

—— non te cœleſtia fruſtra — *Stat. lib. 3. Theb.*
Edocuit, lauroque ſua dignatus Apollo eſt.

Denique laurûs adhibita eſt cantaminibus. Theocritus,

Πᾶ μοι ταὶ δάφναι; φέρε Θέστυλι. πᾶ δὲ τὰ φίλτρα; — *Theocrit. Phar. eidyll. 2.*
Στέψον τὰν κελέβαν φοινικέῳ οἰὸς ἀώτῳ
Ὡς τὸν ἐμοὶ βαρὺν εὖντα φίλον καταθύσομαι ἄνδρα,
ὅς μοι δωδεκαταῖος, ἀφ' ὧ τάλας οὐδέποθ' ἥκει.

Ubi mihi ſunt lauri Theſtyli? ubi verò ſunt philtra? Corona calicem hunc purpurea ouis lana, ut amatorem meum, qui me excruciat, carmine magico perſequar, qui miſer jam totos duodecim dies à me abeſt.

CAPUT

CAPUT XIV.

Laurus eſt pudica, oſorque Veneris & Bacchi. Laurus comes bonæ valetudinis. Aſpergine lauri quidam expiati à fame. Laurus cur ſignet triumphum. Laurus unde dicta. Laurus opima. Laurea eſt pacifera. Feſtus emendatur. Laurus eſt ſymbolum victoriæ & imperii. Laurus eſt herba, ſeu vellus Parnaſium.

HIſce tot dotibus & laudibus accedit hæc, quòd laurus eſt pudica, & virginitati potiſſimùm dilecta. *Lucian. Amor.* Ea re apud Lucianum laurus eſt transfuga. Veneris, hujuſque Deæ fugitiva facta, Tibullus eam vocat caſtam, loquens de Apolline,

Tibull. l. 3.

> *Hic juvenis caſta redimitus tempora lauro*
> *Eſt viſus noſtra ponere ſede pedem.*

Illud ipſum ei tribuit doctiſſimus poëta Statius,

Stat. lib. 2. Theb.

> *Centum ibi virgineæ votæ Calidonides aris*
> *Actæas tibi ritè faces, & ab arbore caſta*
> *Nectent purpureas niveo diſcrimine vittas.*

Similiter Claudianus hanc arborem, ut virgine prognatam, teſtatur eſſe pudicam.

Claudian. lib. 3. de rap. Proſerp.

> *Stabat præterea luco dilectior omni*
> *Laurus virgineos quæ quondam fronde pudica*
> *Umbrabat thalamos, &c.*

Athen. lib. 15. Et verò ut Veneri, ſic eſt inimica Baccho, ut pote quæ neque conviviis, neque ullis compotationibus adhibetur. Nimirum, quia calfacit; & eſt odoris alieni ab nidore ciborum, etſi extra cibos haudquaquam ingrati. Superioribus accedit, quod laurus eſt comes bonæ valetudinis. *Conſtantin. Cæſ. lib. 11. cap. 4.* Eaque re Kal. Januarii populus eam magiſtratibus offerebat, ut etiam ficus aridas. Eamque Romani vocant φυτὸν ἀγαθοῦ πνεύματος, arborem, ſive plantam boni ſpiritus. Legimus quoque à Brancho vate Mileſios expiatos fuiſſe à fame per aſperginem lauri, dicendo hymnum his verbis, Μέλπετε ὦ παῖδες ἑκάεργον καὶ ἑκαέργαν, Cantate pueri Hecaergum, & Hecaergam. His tot tantiſque dotibus nobilitata frons haud immerito ſignavit illud *Clemen. Alex. Strom. lib. 5.* quod in rebus humanis maximum eſt & ampliſſimum, nempe victoriam & victoriæ pulcherrimum, nobiliſſimumque partum, triumphum. Martialis ad Domitianum,

Martial. lib. 2. epigr. 2.

> *Quæ datur ex Dacis laurea tota tua eſt.*

Iſidor. lib. 17. cap. 7. Cæterùm hujus vocis etymon non abſurdum tradit Iſidorus, qui ait, *laurum dici à verbo laudis. Hac enim*, inquit, *cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem laudea nominabatur.*

batur. Poſtea d, litera ſublata, & ſubrogata r, dicta eſt laurus. Invenio laurum non ſolùm dici victricem, ſed & opimam, ſcilicet cùm cohoneſtat caput illius ducis qui ſua manu ducem vicit, Statius,

Lauroque inſignis opima, *Stat. lib. 8. Theb.*
Currus, & egregius modò formidatus in armis
Luce palàm fuſus.

Nec Romanis tantùm laurus fuit ſymbolum victoriæ, ſed & hoc ipſum externis quoque gentibus, regibuſque placitum. Certè Plinius memorans quoddam genus lauri cui ſunt plura nomina, addit, inter hæc eſſe eam laurum, quam vocant Stephanon Alexandri. Ut ſit veriſimile hanc quoque frondem ſummo illi regi fuiſſe complacitam, & præcipuo quodam in honore habitam. Plinio aſſentitur Stephanus, qui hanc ſive laurum, ſive aliam frondem, ex qua in certaminibus coronabatur Alexander, à quibuſdam ait vocari Alexandram. *Stephan. ἀλεξάνδρεια.* Sed quòd ea frons eſſet noſtra hæc laurus, è ſequentibus datur intelligi. Addit enim, τινὲς δὲ δανάην αὐτὴν καλοῦσιν· οἱ δὲ χαμαιδάφνην· οἱ δὲ [f. ἐπιφυλλάκανθον] ἐπιφυλλάκαιθον, ἢ φυλλόκαρπον. Quidam verò Danaen ipſam vocant, quidam χαμαιδάφνην, id eſt humi ſerpentem laurum. Alii racemariam quandam plantam, ſive ſpinoſam, aut eam cujus omnis fructus eſt in foliis. Cæterùm etſi ea quæ Plinius tradit de nitore & virore lauri vera eſſe probavi, tamen addit Plinius, *Non ideo laurum eſſe, argumentum lætitiæ, victoriæque, addique militum lanceis piliſque quòd perpetuò viret, nec quia pacifera eſt. utroque enim*, inquit, *laurea præſtat olea, quæ perpetua viriditate nitet; atque ubicunque, & à quibuſcunque prætenditur, accipitur, geſtatur, ibidem, & ab iiſdem pacem peti darique demonſtrat.* Videbat Plinius hanc à pleriſque cauſam afferri ingenioſiùs quàm veriùs. Certè hæc uſque eò vulgata exiſtimatio fuit, ut hodieque id ipſum legamus in Feſto. Is quamvis lecto, ut credibile eſt, Plinio, tamen tanti viri autoritate minimè motus has ipſas, quamvis confutatas ratione, rejectaſque tradere non eſt veritus, fretus, videlicet, autoritate Maſſurii, cujus ſententiam, quòd non tam ad rei fidem, quàm ad pietatem voti pertineret, Plinius in levi habuit. Is Maſſurius ita putabat, Quomodo laurus perpetuò viret, ita optandum ut Reſpub. omni tempore floreat. Is quoque ajebat laurum eſſe paciferam. Atqui tam virore, quàm ſignificatione pacis olea inquit Plinius præſtat laureæ. Ergo inanis quoque hæc ratio. His accedit tertia, quòd, ſcilicet, laurus ſit ſuffimentum cædis hoſtium & purgatio. Id quod nihilo magis quàm ſuperiora Plinio probatur. His Feſtus ſubnectit quartam, nempe quòd *medicamento ſicciſſima ſit.* *Feſt. laureati.* Quibus in verbis eſt enorme mendum. Tu pro

medicamento ſicciſſima lege, *medicamentoſiſſima*, & locum reſtitueris. Quid ergo, inquis, ſuper tota hac re Plinio placet? Agnoſcit laurum eſſe frondem Apollinis; eandemque in monte Parnaſſo ſpectatiſſimam, ac nitidiſſimam provenire. Ob id Romæ jam inde à priſcis ſæculis fuiſſe in tanta veneratione ut ab ipſis regibus Romanis dona Apollini Delphico miſſa fuerint, non ſolùm per Titum & Aruntem filios regis, ſed & per L. Junium Brutum. Quippe is in ea terra Romanam libertatem ſi non invenit, at ſaltem inde ſumpſit unde eam fore liberam animo præciperet. Et verò is eam propter
Liv. lib. 1. cauſam ex reſponſo lauriferam illam tellurem oſculatus eſt. *Cùm enim juvenes*, inquit Livius, *ad oraculum miſſi ſciſcitati eſſent, ad quem eorum regnum Romanum eſſet venturum, & ex infimo ſpecu vox reddita eſſet, imperium ſummum Romæ habiturum qui ipſorum primus oſculum matri tuliſſet, regiſque liberi inter ſe uter prior, cum Romam rediſſet, matri oſculum daret, ſorti permiſiſſent, Brutus aliò ratus ſpectare Pythicam vocem, velut ſi prolapſus cecidiſſet, terram oſculo contigit, ſcilicet, quòd ea communis mater omnium mortalium eſſet.* Id quod eventu intellectum eſt fuiſſe argumentum, ſive pignus inibi futuri imperii, ubi illud fore
Liv. lib. 16. Brutus animo, ac deſtinatione præcepiſſet. Idem Livius memorat, poſt victum Aſdrubalem, legationem Delphos miſſam fuiſſe, *ad donum ex præda Annibalis portandum*; nempe ſignum grati animi ob victoriam contra eum partam. Porrò hanc frondem ingenti conſenſu antiquitas Apollini ſacravit, ſicuti Deo victoriarum ac
In panegyr. triumphorum. *Vidiſti enim*, credo, *Conſtantine*, ait quidam, *Apollinem tuum, comitante victoria tibi laureas offerentem, quæ tricenûm ſingulæ ferunt omen annorum.* Et Livius poſt traditam ori-
Liv. lib. 15. ginem ludorum Apollinarium, ait, *Hæc eſt origo ludorum Apollinarium victoriæ, non valetudinis ergo, ut plerique rentur, voto-*
Plin. lib. 15. *cap.* 30. *rum.* Et Plinius tradit, hac fronde victores Delphis coronari, ut triumphantes Romæ. Ipſe Apollo cantu certaturus cum Pane redimitur lauro Parnaſſide, ut victrice pulcherrima & ſua.

Ovid. lib. 11. *Metamorph.*

> *Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus*
> *Verrit humum Tyrio ſaturata murice palla,*
> *Diſtinctamque lyram gemmis, & dentibus Indis*
> *Suſtinet à læva: tenuit manus altera plectrum.*

Pindarus de Apolline verba faciens, & de lauro, hanc vocat herbam Parnaſiam.

Pindar. Pythi. od. 8.

> Ξεναρκειον ἔδεκτο Κίῤ-
> ῥαθεν ἐστεφανωμένον
> υἱὸν ποίᾳ Παρνασίᾳ
> Δωριεῖ τε κώμῳ.

filium

filium Xenarcis excepit è Cirrha coronatum herba Parnaſia, Doricoque hymno, Quod ad exemplum eruditè Statius vocavit vellera Parnaſia,

Vatem cultu Parnaſia, monſtrant
Vellera. Stat. lib. 4. Theb.

CAPUT XV.

Quilibet victor, quamlibet incruentus, eſt laureatus. Apollo rex diadematus. Laurus geſtata vice diadematis. Perſtringitur Scholiaſtes Apollonii Rhodii. Laurus fulmine non icitur. Naturalis quædam vis lauri. Laurus infeſta dæmonibus.

QUomodo Apollo lyra cantuque victor lauru redimitur, ita non ſolùm ii qui hoſtium ſanguine victoriam pepererunt, ſed & quiſquis Rempub. à peſtilentibus civibus vindicavit, huic caput dicitur eſſe laureatum, ut apud Martianum Capellam loquentem de M. Tullio *Alter verò quem Conſularis purpura, & conjurationis extincta laurea redimiebat, &c.* Nempe triumphator non immeritò rex dici poteſt, quomodo ubique poëtæ Apollinem hac ipſa de cauſa vocant regem, & ſtatuarum artifices eum faciunt diadematum. Certè ſtatim ut Latona Apollinem ac Dianam peperit ei obſtetricata Pallas, pueris ſuſceptis, Apollinem coronavit. Cæterùm quicquid tot votis ac periculis expetitur, poſitum eſt in victoria. Hæc & regnum haud longo diſtant intervallo. Ideo laurus geſtata eſt vice diadematis non ſolùm à principibus Romanis, quorum capita in numiſmatibus priùs fuerunt laureata quàm radiata, ſed & à priſcis illis regibus Romanis. Id diſcimus è Dionyſio Halicarnaſſæo, qui ait, Romulum in pompa ultimum perrexiſſe, veſte indutum purpurea, caput verò coronatum lauro, atque ut regiam dignitatem ſervaret, quadrijugo curru invectum. Ergo vetuſtiſſimo more laurea geſtata eſt ab regibus, quomodo à ſacrificantibus. Et hîc quidem mihi obiter præſtringendus eſt Scholiaſtes Apollonii Rhodii, ille qui inter omnes ſcholiaſtas palmam obtinere dicitur. Memorat Apollonius, poſt victum à Polluce Amycum, ſtragemque Bebrycum, Argonautas rem divinam feciſſe redimitos lauro. Non poëticè, inquit Scholiaſtes, poëta finxit laurum, ſed verè inibi eſt laurus procera, ut Androëtas & Tenedius ajunt. Quid tibi, Scholiaſtes, complacitum eſt nugari, & prava interpretatione obſcurare morem antiquiſſimum & pulcherrimum? Annon & verius & pronius, & præclarius fuit dicere, inſignes illos, & apud omnem

Martian. cap. lib. 5. Plin. lib. 34. cap. 8. Ariſtid. μαντ[?]. A'πόλλω. Dionyſ. Halic. lib. 2. antiq. Apollon. Rhod. lib. 2. & ibi Scholiaſt.

poſteritatem celeberrimos heroas ſedulò egiſſe Apollini gratias ob partam de ferociſſimo rege genteque victoriam? Ideo, inquam, ſacrificantes uſurpaſſe frondem huic numini dilectam & ſacram, more jam tum apud omnes gentes receptiſſimo? atque adeò ea fronde operuiſſe funes navis Argo? Quod autem Apollini ſacrum fieret, ipſe Apollonius eodem loco tradit.

κλεῖον δὲ θεραπναῖον διὸς υἷα.

Invocabant autem Therapnæum Jovis filium. Redeo ad rem, &
Athen.l.5. ajo, lautum eſſe antiquiſſimum geſtamen victorum. ac proinde regum ac tyrannorum. In hanc ſententiam Athenæus memorat, Tharſi fuiſſe tyrannum, ſecta Epicureum, nomine Lyſiam. Hunc cives crearunt Stephanophorum, hoc eſt, eum magiſtratum, cui jus eſt coronæ geſtandæ. Is hoc magiſtratu nunquam ſe abdicavit, ipſo habitu tyrannidem oſtentans. Nam indutui habebat tunicam, purpuream diſtinctam albo, eoque ſumptuoſo paludamento. Laconicis quoque albis ſoleis inſignem ſe fecerat; ſed potiſſimùm laurea corona redimitus incedebat. Nempe novo huic domino laurea corona fuit inſigne regium; eumque demonſtrabat, qui eſſet victor publici ſervitii. Denique quod Cæſari diadema Antonius obtulit, dicitur fuiſſe contextum è ramis lauri. Diadema dixi, hoc eſt, inſigne regium; quia ſic à veterum ſcriptoribus vocatur, potiſſimùm à
Cic.Philip. 10. M. Tullio, *Niſi fortè*, inquit, *eos qui diadema impoſuerunt, conſervandos, eos qui nomen regis ſuſtulerunt, deſerendos putatis.* Nempe M. Tullius, ut Antonii factum atrocius, ac libertati infenſius eſſe demonſtraret, diadematis invidioſiſſimum, in libera civitate & odioſiſſimum nomen uſurpavit, non ſolùm in loco pro-
Cic.Philip. 2. orat.45. ximè citato, ſed & antea. *Diadema oſtendis. Gemitus toto foro. Unde diadema? Non enim abjectum ſuſtuleras, ſed attuleras domo meditatum & cogitatum ſcelus. Tu diadema imponebas cum plangore populi. Ille cum plauſu rejiciebat.* Quod autem hîc quidem M. Tullius coronam lauream, illam dico priſcam diſtinguat à diademate, his verbis oſtendit. *Sedebat in roſtris collega tuus amictus toga purpurea in ſella aurea coronatus*, nempe & more
Appian. Alex. lib. 1. bel. civ. priſco, atque adeò è S. C. quo licuit Cæſari auream coronam geſtare. Et quidem ſtatuæ ejuſdem Cæſaris impoſita fuit corona laurea, præligata faſcia candida, ut hinc homines intelligerent Cæſarem eſſe regem. Ibi, ſcilicet, laurea victoriam, diadema regnum victoriæ fœtum demonſtrabat. Non his contentus Plinius aliam rationem affert præcipui illius honoris qui habetur laureæ. Hanc quoque, ſi fide niteretur, non minimam diceres. Neque enim in terris tantùm apud homines, verùm & in ſolidamento cœli apud Deos immortales tantus lauro honor eſt, ut hanc arborem unam ex omnibus

bus manu ſatis, domeſticiſque fulmine non iciat ſummus Jupiter. Quæ quamlibet ſuperſtitioſa perſuaſio uſque eò quorumdam mentibus adhæſit, ut, vel ipſo Plinio autore, *Tiberius Cæſar, cœlo tonante, lauro coronari ſolitus.* Idipſum à veteribus memoratum tradit Iſidorus. Etſi hoc non ſolùm ſuperſtitione, verùm etiam ratione factum credi poteſt, propter ingenium hujus frondis, quod tale eſt, ut naturali quadam vi juvet eam rem cui adhæret, & quidem adverſus fulgura. Qua de cauſa antiquitus ramis lauri operiebantur vaſa vini, ne inde vinum corrumperetur. Quid, quod dæmonibus laurus eſt infeſta? Certè ubi laurus eſt, inde dæmonas diffugere ajunt. Præcipuas lauri laudes, quas recenſui, ultima hac excepta, Tibullus ſenis verſibus eleganter complexus eſt.

Iſidor. lib. 17. cap. 7.
Conſtantin. lib. 7. cap. 11.
Conſtantin. Cæſ. lib. 11. cap. 3.
Tibull. lib. 2. eleg. 6.

Tu procul eventura vides; tibi deditus augur,
Scis bene quid fati provida cantet avis.
Tuque regis ſortes, per te præſentit haruſpex.
Lubrica ſignavit cùm Deus exta notis.
Te duce Romanos nunquam fruſtrata Sibylla eſt,
Abdita quæ ſenis fata canit pedibus.

Et hæc quidem de laurea triumphantium corona dici poſſunt; quæ una honore ac dignitate ipſas Olympicas ſuperavit.

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER NONUS,

Qui eſt de Coronis ac diadematibus regum, aliarumque ſummarum poteſtatum.

CAPUT PRIMUM.

Corona, hoc eſt inſignia regum & regulorum, ſive diademata. Quædam aliæ appellationes quibus diademata demonſtrantur. Diadematum duo genera. Corona hiſtrionicæ. Æs coronarium. Hiſtrionum coronæ è cotino. Taniolæ meretricularum. Galea capillorum.

HUc uſque hanc ſuſceptam à me curam continui intra eas coronas quas initio dixi, & in contextu operis oſtendi eſſe indices hilaritatis & lætitiæ, quarum multa demonſtratum eſt eſſe genera. Hinc ad eas perrexi quæ ſunt comites pietatis, ejuſque cultus, quem Deo tribui mos eſt. Has ſecutæ ſunt illæ, quibus ingenii & doctrinæ, in primis eloquentiæ, tum etiam morum optimorum decora demonſtrantur. His proximæ ſunt coronæ virtutis, hoc eſt, ſtrenuit tis ejus, quæ aut in bellicis exercitamentis, aut in veris certaminibus mortali manu præſtari poteſt. Harum ductu ad illas perventum eſt, quæ ſunt indices victoriæ. Cæterùm quòd victoria eſt decretum ſummi numinis, quo illi rerum ſumma aufertur, huic traditur, ſi mihi conficiendum eſt ſpatium quod decurro, conſequens eſt, ut de iis dicam, quæ obtinent ultimum locum definitionis. Hos dixi quandoque magni, quandoque ſummi faſtigii eſſe inſigne luculentum.

tum. Nimirum, hæ illæ ſunt, quas hodie per excellentiam, ac veluti proprio vocabulo coronas dicimus, hoc eſt, inſignia regum aut regulorum, eorumque adeò omnium quorum non ſolùm in multitudine, ſed & inter opulentiores & potentiores eminent opes & potentia. Nam ut quiſque ſublimiùs, aut humiliùs incedit, ita hac aut illa corona demonſtratur. Hinc illa in his quoque coronis multa deverſitas materiæ & formæ. Porrò has voco coronas antiquitate duce, cui, videlicet, & ipſa regum diademata ſæpe ſunt coronæ. Virgilius,

Regaleſque accenſa comas, accenſa coronam — *Virgil. 7. Æneid.*
Inſignem gemmis.

Et alibi,

Ipſe oratores ad me, regnique coronam — *Virgil. 8. Æneid.*
Cum ſceptro miſit. mandatque inſignia Tarchon.

Infra videbimus his quoque coronis inditum fuiſſe nomen στέμματα, διαδήματα, βασιλεῖα. Cæterùm has ſive coronas, ſive ſtemmata, ſive βασιλεῖα, ſive diademata conſtat fuiſſe duorum generum. Nam quædam erant regiorum capitum perpetua geſtamina. Alterum genus fuit illarum coronarum, quæ regium quoque caput evinciebant, ſed in ſolenni pompa, inſigni die, re inluſtri, loco celeberrimo & conſpectiſſimo. Ut quicquid hujus eſt palam fiat, profero diadema priſcum. Hoc deſcripto & effigiato, exequar omnes illas coronas quæ in ſpeciem diadematis inventæ ſunt demonſtrandis & ſignandis capitibus illorum ad quos aut ſumma rerum perveniſſet, aut qui ad horum opes, potentiam, dignitatem quàm proximè accederent. Has quidem non abſurdè minora diademata, aut minores humilioreſve coronas dixeris. Harum veluti pediſſequæ ſunt illæ quæ talium coronarum imitamenta erant, nempe hiſtrionicæ, quæ regias coronas forma repræſentabant, non materia. Ut enim diademata regum ſunt aurea, ita hiſtrionum ſunt ænea. Illudque æs unde conficiuntur, vocatur coronarium, fuitque pars æris tenuiſſimi Cyprii Plinio autore *In Cyprio* [ære] inquit Plinius, *coronarium & regulare eſt utrumque ductile. Coronarium tenuatur in laminas. taurorumque felle tinctum ſpeciem auri in coronis hiſtrionum præbet.* Alibi de hoc ipſo ære, Ocyſſimè verò contrahit coronarium æruginem, reciſamentis in acetum additis. Ergo inter ἐπιβλήματα indumenta [hiſtrionica] connumerantur τιάρα, καλύπτρα, μίτρα, πῖλος, nullum non capitis tegmen. Iſtis redimiebantur illi hiſtrionici Atrides, Agamemnones, Ulyſſes, taleſque, Nempe, quales fuerunt Geretotheodori illi Ariſtophanæi, imitantes Geretotheodorum, quique tyrannos in theatris effigiant, gerentes diademata & ſceptra. Quanquam & hiſtrionibus quandoque coronæ datæ ſunt non

Or. in hieroglyph. *Plutarch.* πε. Ἰσιδ. καὶ Ὀσίρ.

Plin. lib. 33. cap. 9. & lib. 34. cap. 8. & cap. 11. *Pollux lib. 4. cap. 18.* *Lucian. de ſaltat.* *Etymol.* γερητοθεόδωρος. *Plutarch.* πε. τοῦ ὑπὸ τοῦ θείου βραδ. τιμ. & πολιτ. παραγγ. *Plutarch. Lyſand.*

non ex auro effigiato, ut hæ de quibus ago, ſed ut Olympicæ è cotino, cujuſmodi Favonium ædilem plebis Romæ in ſpectaculis exhibuiſſe Plutarchus eſt autor. In comœdiis quoque lenones, aut lenæ matres meretricularum tæniola aliqua purpurea caput evinciebant imitatrice veræ tæniæ. Senior item dux in theatro geſtabat galeam capillorum, id eſt, non ferream, ſed è capillis factam tegentem caput. Nam τὸ ςεφάνην duobus apud Pollucem locis galeam interpretari malo, quàm coronam, ut paulò infra in νεανίσκῳ, παγχρύσῳ, ac τῷ ἀγροικίῳ. Idem duci Servo dat ſpiram, quæ eſt pars mundi muliebris, capillorum rufforum. Ibidem ἡ παχεῖα γραῦς quamlibet craſſa anus habet ταινίδιον τὰς τρίχας περιλαμβάνον tæniolam capillos circumvolventem, qua, ſcilicet, puellæ caput evinciunt. Et hæc quidem de hiſtrionicis coronis, diadematibus, tæniis, mitris mihi obiter dicta ſint. Nunc redeo ad opus inſtitutum, hoc eſt, ad regias coronas ac diademata, de quibus priuſquam ago, altiùs mihi quædam repetenda intelligo.

Plutarch. Cat. Jun.
Pollux lib. 4. cap. 19.

CAPUT II.

Regis appellatio in terris fuit primum ſummæ dignitatis nomen. Origo regni quæ. Antiquitùs qui aliqua præclara dote omnibus antiſtarent reges lecti. Regni excellentia. Liber inventor inſignis regii.

Sallust. in proœm. conjur. Juſtin. in principio lib. 1.
Sen. lib. 1. de clem. cap. 19.

REgis appellationem fuiſſe in terris ſummæ dignitatis poteſtatiſque nomen ſcriptores uno conſenſu tradunt. Quippe *natura commenta eſt regem*, inquit Seneca. *Quod & ex aliis animalibus licet cognoſcere, & ex apibus, quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioque ac tutiſſimo loco.* Itaque nihil quicquam dici poteſt auguſtius regio nomine, quod fuit primum, & antiquiſſimum præmium virtutis. Silius Italicus de Scipione & populis Lybiæ.

Sil. Ital. lib. 16.

Concordes regem appellant, regemque ſalutant.
Scilicet, hunc ſummum norunt virtutis honorem.

Sen. ep. 91.

Sed quia ſapientia inter homines eſt loco ſummi numinis, non mirum eſt ſi *aureo ſæculo*, ut ait Seneca, *penes ſapientes fuit regnum.* Nam ecquis eſt ille tanta audacia qui ſapienti ſe in regimine cæterorum præponere audeat? Enimvero innocentioribus ſæculis, ac recente rerum natura ad faſtigium tantæ majeſtatis haudquaquam per malas artes itum. Spectata virtus unicum fuit ad regnum iter. Hinc illa primorum regum veneratio, quæ fuit è ſola admiratione ſapientiæ; cui comes aderat ingenita bonitas, quæ pura illa pectora poſſidebat. Hac de cauſa omnes gentes, ut de Perſis traditum, *ſuos reges colebant inter Deos.*

Q. Curt. lib. 8.

Cur

Cur cenſes? Nimirum, quia majeſtatem imperii experiebantur
eſſe tutelam publicæ ſalutis; & quia publicæ, etiam ſingulorum.
Verum ergo eſt, è ſapientia & bonitate ortam eſſe admirationem,
ex admiratione venerationem; Hinc illud ſummum jus, omnimoda,
inquam, poteſtas & autoritas nixa judiciis univerſorum, obſequiis
prudentiorum, miniſteriis potiorum. Et hæc quidem apud *Philoſtrat. vita Apoll.*
omnes gentes eſt origo regni, rei inter homines maximæ & pulcherrimæ.
Certè Diodorus Siculus autor eſt apud Æthiopas ad *Diodor. Sic. lib. 4. antiq.*
optimum quemque regnum deferri; adde pulcherrimum & pugnaciſſimum.
Sed quòd nulla propemodum gens eſt quæ non *Stob. περὶ νόμ. καὶ ἐθ.*
aliqua præcipua dote nitatur, proceſſu temporis hæc aut illa virtus
in eligendo rege potiſſimùm ſpectari cœpta. Alii formam, ut dixi,
præ cæteris dotibus ſuſpexerunt. Itaque apud Cathænam urbem
Indicam, Stephano & Strabone autoribus, uſque eò conſurgunt *Stephan. χάθαιν.*
in admirationem pulchritudinis, ut regem eligant eum qui ſit
pulcherrimus. Alitemii Libyes eum qui pernicitate cæteris præſtet, *Strabo lib. 15.*
evehunt ad regium culmen. Æthiopes, credo, alii quàm *Strabo lib. 17.*
quos paulò ante nominavi, regem faciunt illum, qui præter formam,
peritia paſcendi, robore, opibus eminet. Minos ſenſu & *Stob. περὶ νομ. καὶ ἐθ.*
judicio uſque eò valuit, ut non ſolùm inter homines regnarit, verùm
etiam apud inferos factus ſit judex & vindex animarum noxiarum. *Etymol. ἐν σεάρφ.*
Atreus, quòd nova & mira de ſolis ortu & occaſu tradidit, *Lucian. de aſtr.*
apud Argos regnum adeptus eſt. Gordii eum eligunt regem,
qui ſit craſſiſſimus, hoc eſt, ut ipſe puto, robuſtiſſimus. Perſæ *ἐν παρεργ.*
regnum deferunt ad eum qui *legum diſciplinam; ſcientiamque perceperit;*
& qui ſit proceriſſimus. Unde natum illud Ageſilai, Qua *Cic. lib. 1. de div.*
re ille me major eſt, ſi non juſtior ac temperantior eſt? nempe conſtituens
regiam dignitatem non in proceritate corporis, ſed in *Plutarch. ἀποφθ. βασιλ. καὶ στρατη. ἐν παρεργ.*
magnitudine virtutis. Idem apud Syrracos obſervatum; qui præter
proceritatem, illum ſuſpiciebant, regemque creabant, cui caput
eſſet longiſſimum. Incolæ inſulæ Taprobanæ regnum illi deferunt,
qui ſit mitior, gravior, & abſque prole. Ab aliis eliguntur *Martian. cap. lib. 6.*
opulentiores, ut qui cæterorum inopiam ſuis opibus ſublevare
poſſunt. A quibuſdam uni viri fortes in regnum adſumuntur, ut *Diodor. Sic. lib. 4. antiq.*
qui animum inducunt, non alium quàm qui bello bonus ſit, eſſe
dignum ſummo loco. Certè Strabo firmat, apud Medos regem *Strabo lib. 11.*
eligi τὸν ἀνδρειότατον, eum qui ſit fortiſſimus. Regem hîc dico, non
imperatorem, aut dominum. Neque enim regnum ſignat ſervitutem
gentium; ſed ſi non omnimodam libertatem, at eam conditionem
quæ aut eſt libertati proxima, aut ipſa libertate potior.
Quod ſanè diſcrimen intellexit autor horum verſuum, loquens de
Illyriorum regione.

Marcian. Heracl. perieg.

καὶ τινα μὲν αὐτῶν βασιλικαῖς ἐξουσίαις
ὑπήκοα εἶναι, τινὰ δὲ καὶ μοναρχίαις.
ἀλλ' αὐτονομεῖσθαι.

Et quædam ipſorum regiis poteſtatibus obedientia eſſe. Quædam verò & monarchiis. Quædam eſſe ſui juris. E quibus verbis diſcimus diſtingui monarchiam à regno. Nempe monarcha is eſt qui vi ſummum locum adeptus eſt. Rex qui univerſorum judiciis in eum locum adſumptus eſt. Undecunque regnum ſit, fatendum eſt, regem eſſe in ſummo culmine, præfectum regendis hominibus. Cujus excellentiæ mortalium oculis repræſentandæ, quò venerabilior ſit, inventus eſt cultus exterior, nempe cæteris auguſtior. Hujus cultus non minima pars eſt regius veſtitus. De quo non eſt ſuſceptæ curæ quicquam dicere, niſi de corona, & diademate, quod eſt proprium regii capitis inſigne, inventum, ut Plinius eſt autor, à Libero patre. *Emere, inquit, ac vendere inſtituit Liber pater. Idem diadema regum inſigne, & triumphum invenit.*

Plin. lib. 7. cap. 56.

CAPUT III.

Diadema quid. Et ſignat & eſt vinculum. Diadema fuit è materia lintea plectili, plicatili. Locus Strabonis reſtitutus. Diadema fuit faſcia candida.

REgiam coronàm Græci, & Græcorum imitatione noſtri diadema vocarunt; quod quidem nihil aliud fuiſſe conſtat niſi vinculum, dictum παρὰ τὸ διαδεῖν à nectendo, ligando, ſive obligando, ac ſi dicas κεφαλοδέσμιον, vinculum capitis, ſive κρήδεμνον τὸ τὴν κεφαλὴν διαδούμενον, corona, vel vitta caput vinciens. Hoc ipſum ſignarunt noſtri nomine vinculi. Seneca,

Sen. in Troade.

Ego eſſe quicquam ſceptra, niſi vano putem
Fulgore tectum nomen? & falſo comam
Vinclo decentem?

Falſum vinclum vocat non falsò ita nominatum, quaſi nullo vinculo coërceri aut cohiberi poſſit omnimoda illa regia poteſtas. Non ergo, inquit, ut videtur, vinclum eſt, ſed imitamentum vinculi. Enimvero materia diadematis, ut ſupra de coronis dixi, fuit ſutilis, plectilis, plicatilis. Ne multa; fuit pannus, faſcia, linteum. Mileſia uxor Mithridatis ſic vocat diadema, cùm coacta eſt eo ſibi fauces frangere. Lacerato, inquit Plutarchus, capitis diademate, illud circumpoſuit collo, ſeque ſuſpendit. Statim autem fracto, ò impurate, inquit, panne, ne ad hoc quidem mihi utilis eris? Cùm

Plutarch. Lucullo.

Cùm quædam anus Antigonum beatum eſſe prædicaret, ô mater, inquit is, ſi ſcires quot, eorumque maximorum malorum [cauſa] ſit hic pannus, diadema oſtendens, non certè ſuper fimo poſitum auferas. *Rex etiam ille ſubtilis judicii, quem ferunt*, inquit Valerius Maximus, *traditum ſibi diadema priuſquam capite imponeret, retentum diu conſideraſſe, ac dixiſſe, ô nobilem magis, quàm felicem pannum; quem ſiquis penitus cognoſcat, quàm multis ſollicitudinibus & periculis, & miſeriis ſit refertus, ne humi quidem jacentem tollere vellet.* Hunc regem Plutarchus nominat, nempe Seleucum, pauloque aliter hæc verba recitat. Si multi, inquit, ſcirent, ſcribere tantùm tot epiſtolas & legere quàm operoſum eſt, projectum diadema ne auferant quidem. Zonaras memorat, mortua Cleopatra, è duabus ancillis quæ cum ipſa fuerant, alteram fuiſſe repertam componentem & complicantem diadema dominæ defunctæ. Stephanus tradit diadema Iſidis Ægyptiæ fuiſſe biblinum, hoc eſt papyraceum, ſive canabaceum. E quibus locis liquet materiam diadematis fuiſſe tenuem, & ligando aptam. Tale diadema geſtavit Magnus Alexander. Is enim cùm Lyſimachum deſiliens equo haſtæ cuſpide in fronte ita vulneraſſet, ut ſanguis aliter claudi non poſſet, diadema ſibi dempium alligandi vulneris cauſa capiti ejus impoſuit; nimirum, ut ait Appianus Alexandrinus, defectu faſciæ. Diodorus Siculus memorat, hunc ipſum Axandrum unà cum amicis periculoſè navigaſſe; ac dum per anfractus quoſdam difficiles, multoque ramorum nexu implicitos cœptum iter pergit, diadema à ramis supernè pendentibus eſſe retentum, deinde in aquam çecidiſſe. Tunc è remigibus unum adnatantem, quò receptum tutius ferret, capiti ſuo impoſuiſſe, eoque habitu ad navem regiam reverſum. Cujus rei, etſi obiter, meminit quoque Appianus Alexandrinus. Illud potiſſimum adnotavit, diadema Alexandri à vento dejectum ſepulchro adhæſiſſe cujuſdam regis Ægyptii. Porrò materia linea & levis non ſolum plicabatur, & à vento auferebatur, ſed & facilè lacerabatur. Seleucus Callinicus, amiſſo exercitu, fugæ ſeſe mandavit, περισπαράσας τὸ διάδημα, lacerato diademate. Diadema regium deridens Dio Chryſoſtomus, Siquis alius, inquit, caput illæſum faſciis obligaret, omnibus eſſet ludificatui. Regibus tamen id honeſtum putant. Et multa hominum millia pro eo linteolo mortem oppetierunt. Rectè Dio, qui diadema enuntiat ut rem per ſe contemptibilem; ſiquidem linum terram ſignificat. Quod eſt interpretamentum Hieronymi in caput octavum Exodi, ubi *primum ſacerdotis veſtimentum, quod eſt lineum. terram ſignificare ait.* Tali quadam faſcia in præliis uſos eſſe Maſſagetas

Stob. πε. ψόγου καὶ τυράν.
Val. Max. lib. 7. c. 2.
Plutarch. εἰ πρεσβ. πολιτ.
Zonar. Cleop.
Stephan. βύβλ.
Juſtin. lib. 15.
Appian. Alex. in Syr.
Diod. Sic. l. 17. Bibl.
Plutarch. πε. ἀδολεσχ.
Dio Chryſoſt. or. 66. de glor.
Hieron. ad Fabiol. de veſtitu ſacerd.

Strabo lib. 11.

ſagetas Strabo tradit; cujus verba hîc refero, ut de mendo quod in iis eſt, lector judicet Τόξοις δὲ χρῶνται καὶ μαχαίραις, καὶ θώραξι, καὶ σαγάρσι χαλκαῖς, ζῶναι δὲ αὐτοῖς εἰσὶ χρυσαῖ, καὶ διαδήματα ἐν ταῖς μάχαις. ubi pro ταῖς μάχαις, quæ eſt vetus lectio, interpres legit μαχαίραις. Vertit enim, diademata in gladiis. At gladiorum hoc ipſo loco jam facta mentio hanc lectionem excludit. Neque etiam putandum eſt, Strabonem, cùm totius corporis & armorum quæ cuique parti conveniunt, genus deſcriberet, omiſiſſe caput, præcipuam hominis partem. Ergo pro μαχαίραις nova dictione, reſtituo μάχαις excluſam; neque quicquam in veteri textu mutandum puto. Nempe, veriſimile eſt hîc diademata accipi pro galeis, aut certè faſciis ita compactis, ut capiti adverſus ingruentes ictus munimento eſſe poſſent. Cæterùm diadema ut plurimùm, conſtat fuiſſe coloris candidi, ut ex

Plin. lib. 8. cap. 21.

his Plinii verbis de baſiliſco loquentis colligi poteſt. *Cyrenaica hunc generat provincia, duodecim, non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate*

Plin. lib. 11. cap. 16. Apul. Metam. lib. 10. Val. Max. lib. 6. c. 2. Ammian. Marcell. lib. 17.

inſignem. Et alibi loquens de rege apum, *in fronte macula quodam diademate candicans.* & Apulejus, *diadema candida caput ſtringebat.* Itaque meritò dicimus, diadema fuiſſe faſciam candidam. Valerius Maximus de Pompejo, *Cui candida faſcia crus alligatum habenti Favonius, Non refert*, inquit, *qua in parte corporis ſit diadema: exigui panni cavillatione regias ejus vires exprobrans.* Id ipſum tradit Ammianus Marcellinus his verbis, *Quodque aliquandiu tegendi ulceris cauſa deformi faſciola candida crus colligarat. Quorum alterum factitare vel diſſolutum; alterum ut novarum rerum cupidum aſſerebant. Nihil intereſſe oblatrantes argumento ſubfrigido quam partem corporis redimeret, regiæ majeſtatis inſigni, in eum virum, quo nec fortior, nec cautior quiſquam patriæ fuit.* Sed ut in Pompejo tantæ potentiæ homine illa faſcia fuit invidioſa, ac ſi is Romæ regnum affectaret, ita uni è Metellis ſine hac invidia dedit co-

Plutarch. M. Coriol.

gnomen diademâti, Plutarcho autore. Nam Διαδηματον eum vocarunt, quòd diu propter vulnus fronte evinctus inceſſerat.

Sueton. Jul.

Statuæ Cæſaris quidam è turba impoſitam coronam lauream candida faſcia præligavit. Ibi Tribuni plebis coronæ faſciam detrahi, hominemque in vincula duci juſſerunt. Nimirum lauream vetus triumphalium geſtamen, atque adeò ipſi S. C. decretam relinquebant. At quòd faſcia candida erat inſigne regii & nominis & faſtigii, id verò ut libertati inimicum ferre nullo pacto potuerunt. id certè Romæ vel auditu erat intolerabile. Ipſe Cæſar id ita accepit, & accipi voluit; ſiquidem univerſorum oculis

propo-

proponere illam faſciam, nihil aliud fuit, quam ferre ſe regem. Aliter ſe res habebat Athenis, ubi regum imitatione magiſtratus quibus nomen νομοφύλακες, legum cuſtodes ἐστεφάνωντο) στροφίῳ λευκῷ. coronantur ſtrophio, vel faſcia alba. Diadema Silius Italicus vocat albantem vittam, de Meſſaniſſa loquens, *Pollux l. 8.*

—— cinguntur tempora vitta *Sil. Ital.*
Albente, ac lateri de more adſtringitur enſis. *lib. 6.*

CAPUT IV.

Diadema non album. Diadema nota regia frontis, inſigne regium, capitis, comarum. βασιλεία. Panno ſeu faſcia addita myrrha. Diadema à regibus perpetuò geſtatum. Diadema ſignat regnum. Locus Lucretii illuſtratus. Diadema ſumptum pro regio indutu.

NOn de nihilo dixi diadema ut plurimum eſſe candidam faſciam; quia eam aliquando fuiſſe conſtat coloris purpurei, melinique, id eſt, flavi, lutei, flammei. Hujus coloris fuit diadema Ortygis cujuſdam, qui occupata Erythris tyrannide, tale capitis inſigne geſtaſſe dicitur. In diademate potiſſimùm coloris ratio habetur, qui cùm ſit conſpicuus, diadema quandoque dicitur nota regiæ frontis. *Athen. l. 6.*

Regem non faciunt opes, *Sen. in*
Non veſtis Tyriæ color, non frontis nota regiæ, *Thyeſte.*
Non auro nitidæ trabes.

Sæpe dicitur inſigne regium, σῆμα βασιλέως, κεφαλῆς κόσμος, ἤγουν στέφανος, ἢ βασιλέως σύμβολον. Sic apud Q. Curtium, *magnum onus ſuſtines capite regium inſigne.* Et alibi de Beſſo proditore Darii, *At illi ſimulatione omiſſa, circumſiſtunt eum, & fruſtra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni inſigni.* Sed & Livio diadema eſt regii capitis inſigne. *Quod unus,* inquit, *nomen regium, & præcipuum capitis inſigne gerat, omnes fratres regnent.* Et alibi de Philippo, *eò magis etiam quòd populariter dempto capitis inſigni, purpura, atque alio regio habitu æquaverat cæteris ſe in ſpeciem, quo nihil gratius eſt civitatibus liberis.* Dicitur quoque inſigne comarum. Apud Statium alter fratrum exiſtimans fratrem à ſe proſtratum jam inibi eſſe ut animam exhalet, vult donari & inſigniri ſceptro ac diademate, ut morienti fratri hæc inſuper acerbitas accedat. Ergo ait, *Heſych.* *Διάδημα.* *Q. Curt. lib. 7.* *Liv. lib. 35.* *Liv. lib. 17.*

Huc aliquis properè ſceptrum, atque inſigne comarum *Stat. lib.*
Dum vid.t. *11. Theb.*

Plutarch. πε. τῆς Ἀλεξ. τύχ. & εἰ πρεσβ. πολιτ.

Græci nomine βασίλεια complectebantur omnem habitum regium, nempe decus diadematis, & robur ſceptri, & flammam excellentis purpuræ. Hæc, ſcilicet, propriè demonſtrant regem; quomodo ille apud Sophoclem pædagogus ait, principem cognoſci ex habitu principali.

Sophocl. Electr. & ibi Scholiaſt.

—— πρέπει γὰρ ὡς τύραννος εἰσορᾶν.

nam cultu externo regium quiddam præ ſe fert. Quam interpretationem ſubjicit mihi Scholiaſtes, cujus hæc ſunt verba στοχάζεται ἐκ τῆς στολῆς καὶ τῶν βασιλείων, conjectura fit è veſte, ac regiis, ſcilicet, inſignibus. Cæterùm quòd hæc inſignia regia, ſive diademata conſtabant è panno, lino, materia, ut jam dixi, plectile, flexile, plicatile, dicebantur evincire caput, aut capiti circumponi.

Tacit. lib. 15. Annal.

Simul diademate caput Tridatis evinxit, inquit Tacitus.

Plutarch. πε. φιλαδελφ.

Et de Attalo Plutarchus, βασιλεὺς ἀνηγορεύθη διαδησάμενος rex renuntiatus eſt diademate evinctus. Et paulo poſt ait, fratrem Eumenis, poſtquam hunc nuntiatum eſt vivere, poſuiſſe diadema. Quod apud Græcos diadema circumponi diceretur, idem quoque Plutarchus docet. Nam cùm Eumenes inſidiis petitus exiſtimaretur interiiſſe, eaque de re fama Pergamum uſque perveniſſet,

Plutarch. ἀποφθ. βασ. καὶ στρατηγ.

Ἄτταλος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ περιθέμενος τὸ διάδημα, καὶ τὴν γυναῖκα γήμας ἐβασίλευσε. Attalus frater ejus circumpoſito diademate, nempe capiti, & ducta ejus uxore regnavit. Huic regiæ faſciæ quædam acceſſerunt voluptati ſervientia, teſte Athenæo, qui loquens de diademate ait,

Athen. lib. 12.

Illud quod reges Perſarum ſuis capitibus imponunt, minimè inficiari, eos hinc quoque quod ſibi volupe eſſet, captaſſe. Ergo panno, ſeu faſciæ addebatur unguentum è myrrha, & odore illo quem Labyzon vocant, qui ipſa myrrha eſt odoratior & pretioſior. Et hoc quidem diadema è linea levique materia contextum à regibus perpetuò geſtatum conſtat. Hoc diſcimus è pluribus locis antiquitatis.

Plutarch. παράλλ.

Et verò Plutarchus tradit, Leonidam ducem Lacedæmonium à Perſis confoſſum penetraſſe uſque ad Xerxem, eique diadema abſtuliſſe.

Plutarch. Æmyl. Paulo.

Eodem Plutarcho autore, Perſes fugiens, lacerata, ne agnoſceretur, purpura, τὸ διάδημα διὰ χειρῶν εἶχεν diadema in manibus habebat.

Plutarch. Lucullo.

Apud eundem legimus, Tigranem fugientem detractum capiti diadema filio ſuo dediſſe. Hunc non auſum fuiſſe capiti ſuo diadema imponere, ſed fidiſſimo è pueris ſervandum dediſſe. Hunc fortè captum perductum fuiſſe ad Lucullum. Hac ratione unà cum cæteris captivis diadema veniſſe in poteſtatem ducis Romani.

Lucian. ſomn. ſeu Gal.

Lucian. navig. ſeu vota.

Cùm Gallus pompam, & quotidianum regis comitatum deſcribit, utitur his verbis, τὴν ἐφεστρίδα, τὸ διάδημα, τοὺς περιπάτους, τοὺς ἑπομένους ſagulum, diadema, anteambulationes, ſectatores. Adeſt & alius Luciani locus, ubi fictitius ille rex ait

ſe

ſe conſerta cum rege Perſarum manu, caput ei abſcidiſſe, ac detracto illi diademate, ſe jam regem eſſe, atque ſicuti talem adorari ab omnibus. Cæterùm quia diadema perpetuò geſtabatur, vocabatur diadema perpetuum, ut apud Victorem de Conſtantino, ***habitum***, inquit, ***regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate.*** Quomodo neque calceolus, inquit Plutarchus, liberat à podagra, neque anulus à reduvia, ſic nec diadema à dolore capitis quamvis, ſcilicet, perpetuò geſtetur. Eodem Plutarcho autore cùm Antiochus errans in venatione noctem tranſegiſſet in quodam tugurio, poſtridie mane adventu ſatellitum, & allata purpura ac diademate, quiſnam eſſet apparuit. E quibus omnibus locis, aliiſque qui his addi poſſent, manifeſtum eſt, diadema à priſcis regibus perpetuò fuiſſe geſtatum, ſicut inſigne regis. *Quod Diogeni & Antiſtheni* ***pera & baculus***, inquit Apulejus, ***hoc regibus diadema, imperatoribus paludamentum, Pontificibus galerum, augeribus lituus.*** Hinc ſenſim factum eſt, ut diadema ſignificarit regnum. Ex Alexandri vocibus, inquit Plutarchus, ſi demas diadema, & Ammonem, & nobilitatem, id eſt, ſi è dictis ejus eximas perpetuam oſtentationem regni, & divinæ proſapiæ, te Socratem, aut Platonem, aut Pythagoram audire exiſtimabis. Et infra ait, hunc ipſum Alexandrum non prætuliſſe fortunam ſapientiæ, neque purpuram & diadema, id eſt, regnum non pluris æſtimaſſe quàm peram & centuculum. Eodem ſenſu cùm Lucretius ait, inſigne regii capitis, hoc eſt, diadema lugere cruentum ſub pedibus vulgi, ſignat regiam dignitatem & majeſtatem à multitudine fœdatam ac proſtratam eſſe. Cùm enim inſigne regium ſit album, atrociſſimum facinus eſt, hunc alborem cruentari.

Victor in Conſtantin. — *Plutarch. πε. εὐθυμ.* — *Plutarch. ἀποφθ. βασ. καὶ ςρατηγ.* — *Apul. Apol. I.* — *Plutarch. πε. τῆς Ἀλεξαν. τύχ.*

> *Ergo regibus occiſis, ſubverſa jacebat*
> *Priſtina majeſtas ſoliorum, & ſceptra ſuperba;*
> *Et capitis ſummi præclarum inſigne cruentum*
> *Sub pedibus vulgi magnum lugebat honorem.*
> *Nam cupidè conculcatur nimis ante metutum.* *Lucret. l. 5.*

Quem locum Statius eſt imitatus.

> *Indue quod madidum tabo diadema cruentis*
> *Unguibus arripui.* *Stat. lib. 1. Theb.*

Et alibi, ——*nec tela, nec ignes*

> *Obſtiterint, quin auſa luas, noſtriſque ſub armis*
> *Captivo moribundus humum diademate pulſes.* *Stat. lib. 2. Theb.*

Alibi idem Statius vocat diadema perjurum, id eſt regnum perjurio adeptum, ubi Polynices loquitur deflens Tydea.

> *Nec jam fortitus veteres, regniique nocentis*
> *Perjurum diadema peto,* *Stat. lib. 9. Theb.*

Alio

Alio item hic loco ipſe Statius diademata vocat regna.

Stat. lib. 2. Sylv.

Vive Midagazis, & Lydo ditior auro
Troica, & Euphratæ ſupra diademata felix.

Cùm Darius unà cum imperio remiſiſſet Hebræis omnia jura imperii; ac pro tanto munere non aliud quàm gentis amicitiam, fœduſque poſtularet, hoc inſuper addidit; ut in publicis, ſollennibuſque votis mentio fieret coronæ Perſicæ, id eſt regni & imperii ſui. Plutarchus accuſans diſcordiam fratrum Antiochi & Seleuci, ait eos impleſſe Aſiam calamitatibus, dum mutuis ſæviſque cupiditatibus ambiunt purpuram & diadema. Ergo quiſquis diadema geſtabat, is regia poteſtate præditus exiſtimabatur. Athenæus tradit, Myrrhinem Samiam meretricem fuiſſe regi Demetrio omnium fortunarum conſortem, uno excepto diademate, hoc eſt, una excepta rerum ſumma, quam ipſe uni ſibi ſepoſuerat. De talibus propemodum mulieribus, quæ eſſent tibicinæ & ſaltatrices, loquens Plutarchus, veluti de Ariſtoniſa, Oenanthe, Agathoclea, ait eas aſcendiſſe ſupra diademata. Semiramim etiam quod petiit à Nino impetraſſe, nempe ut ſederet regia ſede diademâta, & negotiis regni intenta. Modeſtiùs, & animoſiùs Cornelia Gracchorum mater, quæ cùm Ptolemæus rex ambiens ejus nuptias polliceretur ei conſortium diadematis, eam conditionem conſtanter repudiavit. Cùm Tiberius Gracchus populi autoritatem augeret, Senatus minueret, Pompejus ſtetit, dixitque ſe Tiberio vicinum eſſe, & hinc ſcire, Eudemum quendam Pergamenum è regiis inſigniis dediſſe ei diadema & purpuram, ut illi qui Romæ regnaturus eſſet. Citerioribus ſæculis diadema interdum videtur fuiſſe uſurpatum pro indutu regio, aut imperatorio. Et hoc quidem ſenſu hanc dictionem credo legi in Curopalate, cujus hæc ſunt verba; ὅτε γοῦν ὁ βασιλεὺς τὸ στέμμα φορεῖ, ἕτερόν τι ἔνδυμα οὐ φορεῖ, εἰ μὴ τὸ σάκκον, καὶ τὸ διάδημα. Cum igitur rex ſtemma fert, alium aliquem indutum non fert, niſi ſagum & diadema. Quibus in verbis manifeſtum eſt, diadema ſumi pro veſte imperatoria, cujuſmodi eſt aut paludamentum, aut laticlavium. Eadem propemodum repetuntur infra, ἐνδύεται, inquit, ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. Induitur ſuper ſago & diademate penulam auream. Sed hoc potiſſimùm uerum eſſe probo è ſcriptore vitæ Æſopi, qui tradit, Nectenabò regem Ægyptium excepiſſe Æſopum ab rege Babylonica ad ſe miſſum, αὐτὸς, inquit, ἐρέαν ἐνεδύσατο, καὶ διάδημα, καὶ διάλιθον κίδαριν, ipſe eream, hoc eſt laneum veſtimentum induit, & diadema, & gemmatam cidarin. Si cidaris fuit inſigne capitis, reſtat ut diadema fuerit inter cæteras tunicas, quibus Rex amiciri voluit, nempe ſuperpoſitum τῇ

ἐρέᾳ.

Plutarch. περὶ φιλαδελφ.
Polyb. ecl. leg.
Athen. lib. 14.
Plutarch. ἐρωτ.
Plutarch. Tiber. & Gracc.
Plutarch. Tiber. & Gracc.
Curopal. de offic. Conſtantin.
In vita Æſopi.

ἐρίας. Suidas confundit diadema cùm indumento, & indumentum cum corona regia. Διάδημα, inquit, τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα. τάχα δὲ τὸ ἔνδυμα τὸ στέμμα. Diadema, regium indumentum. fortè etiam indumentum, [eſt] ſtemma. Suid. διάδημα.

CAPUT V.

Cur diadema ſit candidum. Candor quid ſignet. Magiſtratus albati. Alba veſtis ingenuorum propria. Sacerdotes in albis veſtibus. Candidæ veſti convenit corona.

Dixi diadema eſſe faſciam candidam, lineam, plectilem, textilem, evincientem caput regis. Id quid ita inventum fuerit, facilis eſt conjectura. Candidum fuit, quòd ea eſt nota coloris albi, ut omnium ſit optimus idem & utiliſſimus; *quòd ex eo plurimi fiunt; neque hic ex alio*, ut ait Columella. Candor eſt argumentum ſpectatæ innocentiæ, quam rex in aliis fruſtra deſiderat; ſi non eam ipſe præſtat, & quidem luculentam. Cur putas regnum, ut eſt, dici rem inter mortales pulcherrimam? Non tantùm propter imperium & potentiam; ſed præcipuè propter juſtitiam & fidem, quarum utraque una innocentiæ appellatione continetur. Hujus in principe Deus acer exactor eſt, & quidem rigidæ & inflexibilis. Id quod ego aliâs hoc epigrammate id egi ut complecterer, alloquens regnantem, Columel. lib. 7. c. 2.

Cui ſublime caput gemmis redimitur & auro,
Qui ſceptro populos, imperioque regis.
Veris & magnis virtutibus imbue pectus,
Lux tibi ſit pietas, lex tibi juſtitia.
Hæ tibi ſint artes, hæc ſint inſignia regni.
Aureus hinc rutila, gemmeus hinc radia.
Ferrea diſpuleris, revocaveris aurea ſæcla,
Et planè præſens Jupiter alter eris.
Conſurgent lauri flava cum fronde Minervæ;
Fama, Horæ, Charites hinc tibi ſerta dabunt.

Itaque vel ſolo candore priſci diadematis rex monetur, ut magis innocentiæ fidat quàm opibus. Sibi gubernacula tractanti non alios admoveat remiges, quàm illos qui eâdem innocentia niveſcunt. τὰ λευκὰ, inquiunt, καὶ καθαρά. Quæ alba ſunt, eadem ſunt pura. Certè Græcis veſtitus purus eſt albus. Plutarchi ſunt verba loquentis de populo Romano, ἐθεῶντο καθαροῖς ἐσθῆσι κεκοσμημένοι, ſpectabant, ut Apuleji verbis utar, *veſtium candore puro luminoſi.* Schol. Æſch. in Perſ. Plutarch. Æm. Paulo.

Quomodo candor regibus convenit, ita quoque illorum proprius eſt, qui regum vices agunt, cujuſmodi ſunt primores regni, & magiſtratus. *In vita Æſopi.* Nectenabò Rex Ægypti, cognito adventu Æſopi, qui miſſu regis Babyloniæ ipſum adibat, juſſit omnes magiſtratus ſumere veſtes albas. Ipſe laneam induit. Poſtero die ipſe candido, amicos purpureo amicimine conſpicuos eſſe voluit. Albus veſtitus in rege erat argumentum ingenuitatis. Purpureus in amicis fuit index nobilitatis. Certè ipſe apud animum meum ſic ſtatuo, illam mutationem coloris, quæ poſtridie facta eſt, ſignaſſe coëuntes ingenuitatem & nobilitatem. Huc adde, candorem eſſe argumentum felicitatis, & candida dici proſpera & felicia, ut in hoc loco Salluſtii. *In fragm. Salluſt.* *Qui benignitate & clementia imperium temperavêre, his læta & candida omnia viſa.* Athenienſium judicum veſtes fuiſſe candidas, colligo ex hoc loco Ariſtophanis,

Ariſtoph. ὄρν.

ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκὴν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην
Δώσετ' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι.

Cùm habueritis veſtem albam, tunc maximè ſic pœnas dabitis nobis avibus abſumpti. *Plutarch. Ariſtide.* Platæenſes quoque magiſtratus non alio utebantur indutu quàm albo. Romæ veſtitum magiſtratuum urbanorum album fuiſſe conſtat. Martialis,

Martial. lib. 4.

Vivat & urbanis albus in officiis.

Nec tantùm magiſtratus, ſed & omnes ordines die feſto & omni apparatu ornatuque viſendo, ludoſque ſpectantes, tum in comeſſationibus & conviviis erant in albis veſtibus, ut diſcimus è loco Plutarchi quem paulò ante memoravi, & ex his verſibus Martialis,

Martial. lib. 4.

Spectabat modò ſolus inter omneis
Nigris munus Horatius lacernis;
Cùm plebs, & minor ordo, maximuſque
Sancto cum duce candidus ſederet.

M. Tullius acerbè exprobrat Vatinio homini truci, & immania agitanti veſtitum pullum, qui debuit eſſe albus. *Cic. in Vat. orat. 34.* *Quis unquam*, inquit, *cœnavit atratus?* Et paulò poſt, *Quis unquam* [p. deeſſe niſi] *in luctu domeſtico, quis* [& hìc p. deeſſe, niſi] *in funere familiari cœnavit cum toga pulla? cui de balneis exeunti præter te toga pulla unquam data eſt? cùm tot hominum millia accumberent; cùm ipſe epuli dominus Q. Arius albatus eſſet, tu in templum Caſtoris te cum C. Fidulo atrato, cæteriſque tuis furiis funeſtum intuliſti. Quis tum non ingemuit?* Denique alba veſtis propria fuit ingenuorum; ut liquet ex hoc loco Achillis Tatii, ubi loquitur de ſervo aut captivo qui ſe ingenuum mentiebatur; hic venit in conſpectum,

inquit,

inquit, veſtrum, pro vinculis amictus alba veſte, & in ordine libe- *Achil. Tat. lib. 3.*
rorum ſtetit iſte captivus. Primores quoque Indos ajunt uti veſte *Strabo lib. 15.*
candida, & ſindonibus candidis. Albas item veſtes, ſi Artemidoro
credimus, non alii geſtabant quàm ſacerdotes. Tale fuit Phæca- *Artemid. lib. 2. c. 3.*
ſium Athenienſium & Alexandrinorum ſacerdotum. Amphiaraum *Appian. Alex. lib. 5. bel. civ.*
Statius facit niveum.

Ipſe habitu niveus, nivei dant colla jugales.
Concolor eſt albis & caſſis & infula criſtis. *Stat. Theb. lib. 6.*

Sed & illi viginti quatuor ſeniores qui in Apocalypſi deſcribuntur *Apocal. cap. 4.*
coronati aureis coronis, ſunt circumamicti veſtimentis albis, nempe priſco more. Nam candidæ veſti corona convênit. Et ferè hæc duo conjuncta legimus. Sic apud Plutarchum Zeuxippus iens ad rem ſacram στέφανον καὶ λευκὸν ἱμάτιον λαβὼν corona & albo indumento ſumptis, per forum perductus eſt ad ædem ſacram. Palladem ac Dianam oraculum Delphicum vocavit λευκὰς κόρας, albas puellas, quaſi is color Deabus virginibus ſit convenientiſſimus. Hæc, inquit, mihi curæ erunt, & albis puellis, hoc eſt, Minervæ ac Dianæ. Phintys Pythagorica vult mulierem caſtam amiciri veſtimentis μετρίοις καὶ λευκοχρωμάτοις modeſtis, & albi coloris. Quæ ſunt ipſiſſima verba Apollinis, qui candida quoque veſte ſuos myſtas amiciri gaudet. *Plutarch. ἐρωτ. ἐν παρεργ.* *Stob. γαμ. παραγγ.*

Delius hic longè candenti veſte ſacerdos *Val. Flacc.*
Occurrit, ramoque vocat. *lib. 3. Arg.*

Socrates, cùm ſibi inſtaret fatalis dies, in carcere diſſerens cum Critone, dixit mulierem quandam ſingulari forma ſibi in ſomnis viſam λευκὰ ἱμάτια ἔχουσαν albatam; ac ſi dicat, Deam fuiſſe, atque adeò ipſam Palladem. E ſuperioribus diſcimus, reges plerunque geſtaſſe diadema candidum, quibuſdam exceptis, in quibus fuerunt Perſici qui utebantur purpureo. Q. Curtius Alexandrum memorat degeneraſſe in mores Perſicos. cui rei, præter cætera, argumento hoc eſt, quòd *purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit.* Summa hæc eſt, diadema exigere in rege non fucum, ſed candorem; non virtutem adumbratam, ſed veram; non ſordes, ſed puritatem. *Catenæ*, inquit Hieronymus, *ſordes & coma non ſunt diadematis ſigna, ſed fletus.* *Plato in Crit.* *Q. Curt. lib. 6.* *Hieron. epp. lib. 1. epp. 5.*

CAPUT VI.

Linea materia in diademate quid ſignet. Cur diadema dicatur evincire caput regis. Diadema geſtatum à ſummis ducibus. Aliud diadema geſtatum ſollennibus diebus. Corona uſurpata à ſummis mortalium, quæ tamen propriè non fuit diadema. Stemma.

DIadema eſt linea materia, ac ferè tranſlucida, quia nihil factu facilius eſt, quàm regis ingenium, quamlibet occultum & abſtruſum, introſpicere, & quidem è moribus. Verè Seneca,

Sen. in Agamem. *Perlucet omne regia vitium domus.*

Errat rex ſi ſe ignorari putat. Ipſi imponere leviſſimus & improbiſſimus quiſque poteſt. Nunquam ipſe univerſis. Cæterùm diadema dicitur evincire caput regis, ne, ſcilicet, motetur ac variet. Nam ſub tali capite neceſſe eſt membra labare, titubare, vacillare. Tanti eſt regi eſſe capite adſtricto, hoc eſt, perpetuò geſtare ſanum, ut ille ait, ſinciput. Nam quomodo ebrietati compeſcendæ dixi inventa fuiſſe in conviviis prima illa vincula, quibus poſtea fuit nomen coronis & quidem nexis è foliis, floribus, frondibus adſtringentibus, ita diadema inventum eſt adſtringendo capiti regis, ne fluitet, ne furat, præcepſque detur. Enimvero ſi quiſquam alius, ſe rex totum arctare, ſuos affectus conſtringere debet intra eos limites quos huic faſtigio conſtituunt hinc ratio, hinc virtus. Hanc ſibi ſummam licentiam, hoc ſibi tutiſſimum præſidium, non aliud ſibi, ſuoque nomini decus eſſe putet. Extra hanc licentiam nihil licere animum inducat. Et hæc quidem de priſco diademate; quod non putandum eſt fuiſſe rem temerariam, inutilem & otioſam, ſed veriſſimam indicem illorum quæ dixi. Cæterùm etſi diadema eſt inſigne regium, tamen & à ſummis ducibus, cùm exercitui præeſſent, geſtatum conſtat, quamvis non eſſent reges. *Plutarch. in parall.* Certè Plutarchus, Ariſtide Mileſio autore, tradit Fabium Maximum, poſt amiſſos trecentos milites quos duxerat adverſus Annibalem, accepto lethali vulnere, in ipſum Annibalem vehementi curſu concitatum, ei ablato diademate, ibidem oppetiiſſe. Sed næ ego hunc Ariſtidem habeo pro Græculo nugatore, qui contra fidem hiſtoriæ auſus ſit rem vanam obtrudere pro vera. *Liv. lib. 2.* Videndus eſt Livius, qui ex fide rem omnem tradit, id præcipuè qua ratione perierint trecenti Fabii, ſi de his iſte Mileſius loquitur. Nam, unus ille Fabius ſapiens cunctator veriùs quàm acer pugnator, qui ſæpe Annibali

bali pectus pulſavit, nuſquam legitur hoc facinus feciſſe adverſus Annibalem, neque is eſt qui duxit trecentos Fabios adverſus Pœnum. Quòd ſi hoc verè traderetur, dicendum eſſet hoc fuiſſe ſingulare in ducibus Carthaginienſibus, ut ſe regio diademate inſignes facerent. Equidem potiùs adhæreo exemplo quod ante hoc, nullo intervallo memorat idem Plutarchus. Ait enim, Leonidam cum trecentis miſſum ad Thermopylas à Lacedæmoniis. Ibi cùm conſpexiſſet Perſas licentiùs agere, dixiſſe ſuis; Sic prandete ut qui ſitis apud inferos cœnaturi. Tum impetu in barbaros facto, penetraſſe uſque ad Xerxem, eique diadema abſtuliſſe. Quo loci Xerxes deſcribitur non ſolùm ut magnus Rex Perſarum, ſed ut ſummus dux ingentis exercitus. Credo hoc diadema fuiſſe illam quam olim Curopalates ait vocatam fuiſſe *ζώνην στρατηγικὴν δηλοῦσαν τιμήν*. Zonam militarem indicem honoris. ego libenter addiderim, *ἡγεμονικὴν*, ducalem, ſeu ducis propriam. Aliud fuit diadema, quod non ſemper, & ubique geſtabatur, ſed tantùm ſollennibus diebus, & quoties rex undique ſua majeſtate circumfuſus ſe in publico non ſolùm aſpiciendum, ſed & colendum præbebat. Hoc diadema Martiano Capellæ eſt *ſceptriferum*. tanquam non inſigniat caput regis, niſi cùm rex totus fulget inſignibus regiis, præcipuè ſceptro,

Plutarch. ibid.

Curopal. de offic. Conſtant.

—— quippe potiſſimus
Nectis ſceptrifero ſub diademate
Omnigenûm genitor regna movent Deûm.

Martian. cap. lib. 9.

Et hoc quidem diadema texebatur è pretioſiſſima quaque materia. Ovidius,

Barbara jam capti poſcant inſignia reges,
Textaque fortuna divitiora ſua.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Itaque eleganter Euſebius ait, Deum Chriſto dediſſe nomen, *γέρας ὥσπερ τίμιον παντὸς πολὺ μεῖζον βασιλικοῦ διαδήματος*, ſicuti præmium pretioſum, multo majus omni pretioſo diademate. Priſcum illud religabatur in occipitio, caputque geſtantis evinciebat. At hoc non tam caput redimiebat, quàm capiti imponebatur, aut circumponebatur, etiam apud Priſcos, qui ita loquebantur, imponere, vel circumponere diadema. *Α᾽πελλὰς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ περιθέμενος τὸ διάδημα*, &c. Sæpe geſtatores regii diadematis, in ſolennibus, non quidem diadema, ſed coronæ genus aliquod geſtabant effigiatæ in quamlibet ſpeciem, pro arbitrio geſtoris. Hoc docet Curopalates in his verbis, ubi loquitur de imperatore. *φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ φόρεμα, ἤως, ἢ κελαυνία, ἢ τετράφυλλον, ἢ π' ἕτερον ὅμοιον τούτῳ*. Quæ verba audeo firmare eſſe corrupta, & pro

Euſeb. l. 1.

Plutarch. ἀποφθ. βασιλ. καὶ στρατ.

Curopal. de offic. Conſt.

ἴως, ἢ κεϱτωνία, legendum ἴον, ἢ κϱίνον, & ſic vertendum eſſe hunc locum. Fert autem [Imperator] in capite quod videtur ſibi geſtamen, violam, aut lilium, aut quadrifolium, aut quidpiam aliud hujuſmodi. Alibi idem Curopalates ait, Imperatores unà cum dominis diſcedere & redire in palatium pedibus στεφηφοροῦντας, hoc eſt coronatos hoc genere coronæ, quod verè non eſſet diadema imperatorium, ſed ornamentum capitis rotundatum, & effictum ut dixi, in ſpeciem coronæ arbitrio ipſius. Alibi etiam cùm deſcribit Imperatorem & conjugem ſedentes apud menſam & convivantes ait eos eſſe στεφηφοροῦντας, non diadematos, ſed coronatos. Diadema illud operoſum, inſigne regiæ majeſtatis etſi, ut dixi, coronæ quoque nomine demonſtrabatur, tamen ei etiam indebant nomen, ſtemma. Hoc ſenſu locutus eſt Curopalates iis in locis in quibus diſtinguit coronam à ſtemmate. E quibus profero illum in quo loquitur de reginis & Imperatricibus, ἡ δὲ μὲν οὖν προεστεμμένη καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα τὸ ἑαυτῆς στέμμα, ἡ δὲ νέα βασιλὶς φοροῦσα στέφανον. Ea quæ ante coronata fuit, nempe renuntiati imperatoris mater fert ipſa quoque inſigne ſuum. Nova autem regina coronam geſtat. Et infra ait, εἰ καί τινες λέγουσι ὅτι ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης κεῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως· ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι τοῦτο. Etſi dicunt ſuper ſancta menſa poſitum eſſe inſigne regis, non tamen ita eſt. ἐντὸς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος κρατούμενον ὑπὸ διακόνων τὰς ἱερὰς φερόντων στολὰς ἄγεται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα. ſed intus in ſancto ſolio continetur, & à diaconis geſtantibus ſacras veſtes affertur ad ſuggeſtum. Et hoc quidem citerioribus ſæculis fuit στέμμα. Nam antea, & quidem multis ſæculis præter ea quæ de ſtemmate dixi, alibique dicam. Attici vocabant στέμματα τὰ ἔρια, hoc eſt, infulas laneas. Quippe orta Athenis ſterilitate, ex oraculo hoc perficiebatur tanquam ſupplicatio. Hîc addam locum Martiani Capellæ, ubi loquitur de coronis Deorum, quæ ipſi ſunt ſtemmata. *Quaſque librorum notas*, inquit, *Athanaſia conſpiciens, quibuſdam eminentibus ſaxis juſſit aſcribi, atque intra ſpecum per Ægyptiorum adyta collocari. eademque ſaxa [ſtellas appellant] deorum ſtemmata præcepit continere.* De hoc diademate infra dico uberiùs.

Etymol. εἰρεσιώνα.

Martian. cap. lib. 2.

CAPUT

Caput VII.

Diadematis & coronæ promiſcuæ voces. Corona poëtica. Diadema & corona diſcriminantur. De diademate quod Antonius Cæſari obtulit. Lamina aurea gemmata eſt pars diadematis. Ornatus, opeſque diadematis plerumque fuerunt munus gentium & populorum. Interdum regum inter ſe.

Dixi de priſco diademate lineo, niveo, ſimplici, quod quidem poſtea nec rejectum, nec obliteratum fuit, ſed coronæ ſociatum, uſque eò ut hodierno die coronæ ac diadematis ſignificatus coëant. Ea re ipſe poſthac utramque vocem uſurpabo, prout hæc aut illa mihi ſeſe promtior obtulerit. Quidni id mihi licere putem, cùm diadematis majeſtatem, & coronæ pulchritudines uno, eodemque texto contineri videamus? Non item neſcio, nomine diadematis non tantùm regii capitis inſigne demonſtrari, ſed & quamlibet coronam, ne illa quidem excepta qua Poëtæ redimiuntur. Certè Æſchines ait, ante regiam porticum uſque ad ſua tempora conſpectam eſſe, æream ſtatuam Pindari ſedentis, habentiſque veſtem, & lyram, & diadema, & in genibus complicatum libellum. Quis neget hoc loco διάδημα eſſe coronam, non notam regiæ frontis? Hæc tamen vox perrarò invenitur in hoc ſignificatu. Nam alibi conſtat utramque dictionem ſignare diverſas capitis notas, ut in hoc operis contextu ſæpe dicendum eſt. Id quod vel ex eo Plutarchi loco manifeſtum eſt, in quo is memorat, Lupercalibus Antonium Conſulem Cæſari obtuliſſe diadema corona lauri circumvolutum. Id eſt, tortilis laurus, quam vocat coronam, implexa fuit diademate, quæ erat alba faſcia, priſco & recepto apud reges more. Id quod D. Brutus, is qui fuit unus proditorum & percuſſorum Cæſaris, hoc ipſo nomine ſignavit. Cum enim Cæſar animo fluctuaret iret, an non iret in Senatum, dixit ei Brutus, eo die Senatum decreturum, ut omnium provinciarum, quæ ſunt extra Italiam ipſe rex renuntietur, καὶ φορεῖν διάδημα, ac ferat diadema. Itaque vel hac ſola ſpecie Antonius Cæſarem renuntiabat, ſi laurum inſpicias triumphatorem imperii Romani, ſi diadema, regem. Idque populus ita accepit. Cùm enim Cæſar id diadematis genus rejiceret, id factum univerſorum plauſus eſt conſecutus. Id quod cùm bis accidiſſet, eoque experimento Cæſari compertum eſſet, populo Romano inviſam eſſe mentionem regis, coronam in Capitolium ferri juſſit, priſco, ſcilicet, uſitatoque more triumphantium, Quo facto id egit ut fidem faceret ſe contentum triumpho abſtinere regno. Cæterùm ſupra dixi, apud quoſdam reges, in his Perſicos, ſolenne fuiſſe ut ſtatis quibuſdam diebus capite geſtarent diadema regium.

Æſchin. ep. 4.

Plutarch. Jul. Cæſ. & in Ant.

Plutarch. Jul. Cæſ.

regium. E quo more ſenſim nata eſt auguſta illa ſpecies hujus texti qualis hodieque aſpicitur. Priſca illa faſcia linea nullo artificio operoſa, nullis opibus tumida, nullo acceſſito lumine coruſca, ſed ſolo candore conſpicua fuit. Cui tamen ſimplicitati hærebat multa majeſtas. Nunc è faſcia linea, ſeu linteolo facta eſt lamina aurea, & quidem gemmata; quæ eſt prima pars diadematis, illa quæ propriè caput evincit. Et primo quidem dicimus hanc laminam eſſe auream, hoc eſt, è materia tam ſolida, tam tenace ac duratrice, ut ei tutò affigi poſſint additamenta pretioſiſſima. Id quod ſumma ratione factum eſſe, & hîc dicemus, & alibi nobis dicendum eſt. Et verò hæc additamenta ſunt tam lucida, ut in ipſis ſtellis nihil propè ſit luminoſius. Quiſquis hæc intentiùs aſpicit, poteſt conjicere in ipſo prope mundi clypeo quotquot ſunt miris fulgoribus variata cælamina. Uſque eò omnia ibi ſunt rara, taliaque ut ſoli reges ea poſſideant. Hoc omne Strabo ſcriptor eloquentiſſimus vocat κόσμον λιθοκόλλητον ornatum lapillis incruſtatum, qui in regio capite non eſt luxus, ſed decus, multo ſecus quàm in femina, in qua Tertullianus haud magis probat aurum & lapillos, quàm florales coronas, quas inſensè inſectatur. At lumina lapillorum quibus regum diademata variantur, ut cœlum aſtris, magnifico uſui reperta ſunt. Siquid in rebus humanis par eſt eſſe gemmatum, illud certè diadema eſt. Ibi enim lapilli qui illuſtrant frontem regis, fidem faciunt, quàm nulla aut nubes, aut labes ipſi inſidere debeat index ac teſtis mentis contaminatæ. Eaque re ſerenitas videtur eſſe propria dos regii capitis; quæ hominum languentes animos, & ſub nubilo mœſtitiæ detentos divina quadam lætitia perfundat. Hinc titulus ſereniſſimi, qui hodie pervenit ad quoſdam quorum dignitas, & opulentia longo intervallo diſtat ab apice regio. Ne multa; Etſi agnoſco, antiquiſſimum regii capitis geſtamen fuiſſe diadema illud quotidianum, de quo dixi, tamen hoc firmo, Illos ipſos priſcos reges talis diadematis geſtores, cum quo, rundam dierum ſolennitates peragerentur, ſeſe inſignes feciſſe corona aurea & gemmata, cui quoque nomen inditum diadema. Imò ſequutis temporibus hoc unum verè fuiſſe diadema, è ſupradictis & ex iis quæ infra exequar, liquidò conſtat. Quem morem eſſe antiquiſſimum, docet Tarquinius, qui auream coronam tunc geſtavit cum manu tenuit ſceptrum, & ſedit eburnea ſede, hoc eſt, cum ſe populo oſtendit circumdatum inſignibus regiis, quibus adde πορφύραν καὶ παραπομπὴν, purpuram & comitatum, ut ait Artemidorus. Et verò hoc nomine coronæ, faſciæ, diadematis principatum ſignari, alibi hic ipſe Artemidorus docet his verbis, τὸ μὲν γὰρ ἀρχήν τινα περιγράφει, ἐν ᾗ δεῖσθαι αὐτοῦ στεφάνου, ἢ στροφίου, ἢ διαδήματος.

Strabo lib. 15.

Tertull. de habitu mul.

Lucian. de domo.

Zonar. Tarquin.

Artemid. lib. 1. c. 79.

Artemid. lib. 1. c. 18.

. huic

huic quidem principatum prædicit in quo opus habebit corona aut faſcia, aut diademate. Alibi etiam deſcribens regia inſignia, coronam æquat diademati. Oportet, inquit, eum qui habet purpuram, omnino coronam vel diadema habere, & multos aſſeclas & cuſtodes. *Artemid. lib. 2. c. 3.* Quibus ex verbis perſpicuum eſt, coronam evincientem caput regis ei eſſe pro diademate, atque adeò ipſum diadema. Alibi hic ipſe regium apparatum dicit eſſe diadema, ſceptrum & purpuram. *Artemid. lib. 2. c. 31.* Atque hæc quidem omnia antiquitus plerunque erant munera gentium & populorum, qualia Halicarnaſſæus memorat miſſu Hethruſcorum allata fuiſſe ad Tarquinium, ut eſſent σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, ſigna, ſive inſignia ducatus & imperii, quibus ea gens colebat ſuos reges. *Dionyſ. Halic. lib. 3. Antiq.* Hæc Halicarnaſſæus dicit fuiſſe coronam auream, & ſellam eburneam, & ſceptrum habens aquilam in capite. Et paulò poſt de Tarquinio loquens addit, Et coronam auream ferebat, & purpurea veſte amiciebatur. In ſequentibus quoque docet auream coronam propriè fuiſſe inſigne regii capitis, quale dixi eſſe diadema. Hic, inquit, ornatus manſit apud eos qui poſt ipſum fuerunt in regio principatu, etiam poſt ejectos reges, annuis conſulibus, extra coronam, & veſtem pictam. Quæ ultima verba docent, coronam & veſtem verſicolorem fuiſſe inſignia regia; eaque re dempta fuiſſe conſulibus, cum cætera ſummæ poteſtatis argumenta penes eos manſiſſent; Nempe, ne regibus exactis, nihilominus regnum manſiſſe dici poſſet; & pro uno duo reges Romæ conſpicerentur. Enimvero Brutus ille libertatis autor in illa ſua concione quæ extat apud Halicarnaſſæum, Cùm, inquit, inſignia regum multa ſint, ſi quæ in his, ut nimia, invidioſa ſunt, partim minuite, partim auferte, ſceptra inquam, & aureas coronas. *Halicarn. lib. 4. antiq.* Non ergo mirum ſi Curopalates tradit, illam coronam quæ fuit eadem cum diademate, dictam fuiſſe στέμμα, hoc eſt, βλαττίον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, textile, ſive laminam auream cum lapillis & margaritis. *Curopal. de off. Conſtant.* Itaque hæc corona nequaquam materia, ſed ſola utique forma aliquantùm diſtat ab hodierno diademate. Hoc, ut ſupra dixi, quia totum eſt aureum ac gemmatum, capiti imponitur, At illud Conſtantinopolitanum pone frontem colligabatur, quæ cerebrum eſt, hoc ferè uno retento è priſco diademate, & primævo hujus dictionis ſignificatu. Cæterùm ut regibus tales coronæ mittebantur, ita ipſi reges quandoque ſummos duces & imperatores, etiam externos, hac tanta, talique munerum dignitate cohoneſtabant. Hoc exemplo Appianus Alexandrinus memorat Lucullum fuiſſe cultum à Machate filio Mithridatis. Refert quoque Zoſimus, rancidos illos Romanos juſſu Alarichi Attalum præfectum urbi in auguſta ſede locaſſe, coronaque evinxiſſe, videlicet, aurea. *Zoſim. l. 6.* Quid,

Zonar. Cyro. quod hæ aureæ coronæ tam regum propriæ fuerunt, ut ſe ipſi reges hoc munere invicem colerent? Cyaxares inter ea munera quæ Cyro miſit, voluit eſſe coronam regiam auream diſtinctam pretioſiſſimis lapillis. Virgilius inter ea dona quæ Æneas Didoni ab ſe ferri jubet, recenſet regium cultum, nempe

Virgil. lib. 1. Æneid.

—— ſceptrum Ilione quod geſſerat olim
Maxima natarum Priami, colloque monile
Baccatum, & duplicem gemmis, auroque coronam.

id eſt, in ea corona auro intertextæ erant gemmæ. Iſque ejus coronæ erat duplex contextus, unus aureus, alter gemmeus, ſed uterque ita mixtus & compactus, ut unus eſſet. Ea re tales coronæ dicebantur fulgere auro & gemmis. *Non. affici malis & ſuppar.* Varro in Eumenidibus, *Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit luce locum afficiens.*

CAPUT VIII.

Munerum magnitudo quibus quædam gentes coluerunt reges ſuos. Corona in pompis oſtentata. Orientalium regum pompa. Corona ingentis pretii. Magnitudo earum opum quæ aliquando tranſvecta ſunt in triumpho Romano. Corona ex margaritis. Pretium quarundam coronarum quæ regibus data.

VIx credibilia ſunt illa quæ de harum coronarum numero & pretio memorantur. Memorantur tamen, & quidem accuratè ne dictis fides non adſit. Tantus in hac quoque parte priſcorum regum ſpectatus eſt luxus, dico an magnificentia? His quidem pompis paginas implet Athenæus, *Athen. l. 5.* dum ſpectandam exhibet neſcio dementiam, an opulentiam Antiochi Epiphanis, Ptolemæi, Antiochi Epimanis qui in quadam pompa id egit ut ſuperaret Paulum Conſulem Romanum. Quippe ibi conſpecta ſunt tria millia Cilicum habentium aureas coronas; præter equites Piſæos mille, & alios tres mille, *In fragm. Polyb.* quorum plures erant χρυσοφάλαροι καὶ χρυσοστέφανοι, aureis in galea criſtis, & aureis coronis. Alii autem ἀργυροφάλαροι habentes galearum criſtas argenteas. Erant & octingenti ephebi aureis coronis. E talibus narrationibus hoc diſcimus, totas provincias, & urbium ac municipiorum primores id egiſſe ut ſuos reges magnis, pretioſiſque muneribus venerarentur. In his fuiſſe coronas vel diademata, potiſſima & præclariſſima regum inſignia. Has in pompis, ad quas fiebat ingens hominum concurſus, exhibitas fuiſſe ut eximia ſpectacula, oſtentandis opibus & potentiæ. Ex hac tot divitiarum oſtentatione in hominum animis ingens oriebatur regii culminis admiratio, veneratio, fortè & metus. Hinc quoque

quoque Indicæ illæ pompæ à Strabone memoratæ, in quibus aſpiciuntur ingentes lebetes, crateres, menſæ, ſellæ, pocula, labra ſingula magnam partem ſmaragdis, beryllis, carbunculis incruſtata, præter veſtes aliaque. Qui mos non ſolùm apud gentes orientales, ſed & in occidente, ut veriſimile eſt, plurimùm invaluit. Certè idem Strabo memorat, Lucerium Arvernum patrem Bitti, illius qui ſtetit contra Maximum & Domitium duces Romanos, tantis opibus, tantaque lautitia floruiſſe, ut curru vectus per campum nummos aureos & argenteas diſpergeret quos ſectantes colligerent. Etſi ipſe quidem hoc factum ad veſaniam potiùs quàm ad magnificentiam refero. In illis orientalium regum pompis tantum opum vectatum conſtat, ut quicquid hoc ſæculo aſpicitur aut pretio magnum, aut artificio rarum, aut viſu admirabile, præ eo quod priſca illa magnificentia ſpectandum exhibuit, exile ſit. Tantum, tamque immenſum ibi fuit auri pondus, & quidem non ſcripti, aut in nomina & rationes relati, ſed ſpectati; non, ut Claudianus ait, in ponderibus fulvis, & laminis informibus, quales dicuntur advehi è provinciis auriferis; non in aureis, ut Virgilius ait, ſaxis; ſed certè auri effigiati à peritiſſimis artificibus in ſpeciem clypeorum, craterum, armorum, vaſorum, tripodum, torquium, coronarum. Ex his coronis Athenæus unam exhibet cubitorum ſexdecim; alteram altitudinis bicubitalis. Eodem Athenæo autore corona conflata ex aureis decies mille poſita fuit ſuper ſella Ptolemæi regis. Sed ut hæc magna fuerint, nunquam tamen æquarunt magnificentiam Romanam. In funere Syllæ Appianus Alexandrinus tradit fuiſſe tranſlatas coronas aureas plus bis mille, dona civitatium, amicorum, ducumque qui ſub ipſo militaverint; ſuper illas quæ ſepulchro ejus injectæ fuerunt, quarum ne dici quidem luxus poteſt. Hîc quoque facultas mihi eſſet memorandi immenſas illas opes triumphorum Romanorum, ſi non verſarer in recognitiſſima. Id mihi, ut ſpecimen cæterorum, dixiſſe ſuffecerit. In triumpho Pompeji, quem Plinius vocat triumphum luxuriæ, tranſvectum fuiſſe alveum gemmeum latum pedes tres, longum pedes quatuor. Inibi fuiſſe lunam auream pondo XXX. lectos tricliniares tres; vaſa abacorum ex auro & gemmis novem; ſigna aurea tria, Minervæ, Martis, Apollinis. Quæ omnia, quamvis maxima & pretioſiſſima, tamen aſſurgunt illis quæ ſequuntur. Ibi conſpectæ fuerunt coronæ triginta tres ex margaritis; mons aureus & quadratus cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis. Quæ omnia fuerunt circumdata vite aurea. Acceſſit muſæum ex margaritis, in cujus faſtigio fuit horologium; denique imago Cn. Pompeji è margaritis. Quorum omnium nihil, ſcilicet, Romæ natum. Sed

Strabo lib. 15.

Athen. l. 5.

Appian. Alex. lib. 1. bel. civ.

Plin. lib. 37. cap. 2.

Sed hic erat congeſtus è regibus, & provinciis illis, è quibus conſtabat magnitudo Romana; eâdem prope illa ratione qua reges Orientales colebantur & cumulabantur muneribus ab illis qui regnabantur. Memorat Athenæus, ludis publicis Ptolemæum primum donatum fuiſſe viginti coronis; & Berenicem tribus & viginti, quæ advectæ ſunt ſuper aureis currubus. Ut vel hinc quoque earum pondus & magnitudinem æſtimare liceat. In his unam ait fuiſſe cubitorum ſex; tum alias totidem, totque cubitorum. Sex item alias quatuor cubitorum, quæ columnis affixæ ſunt. Id verò aurum coronarium dici meritò potuit, quale illud de quo dixi. Uſque eò illis ſæculis auro fuit inluſum, cùm ejus reperiretur tanta copia, ut ipſis quoque regibus vile eſſe cœperit, & ut vile in plures diſperſum.

Athen. lib. 12. Hoc exemplo Alexander jam mutatus in Perſam à præconibus proclamari juſſit, Alexandrum Ammonis filium tribus aureorum millibus coronare, hoc eſt, coronam dare. quo genere loquutionis

Polyb. fragm. Græci ſatis frequenter utuntur. Polybius, *κυρωθείσης δὲ τῆς ἐλευθερίας τοῖς γεραίοις, ἐστεφάνωσαν παραχρῆμα τὸν Ἀντίοχον τὸν βασιλέα πεντακοσίοις ἀργυρίου ταλάντοις.* At libertate confirmata præmiis coronaverunt extemplo Antiochum regem quingentis argenti talentis, id eſt regi dono dederunt quingenta argenti talenta.

CAPUT IX.

Corona geſtamen principum Romanorum. Hæc corona fuit gemmata. Auri dignitas ſpectatur in corona. Inibi aurum quid ſignet. Aurum Jove prognatum. Regis virtus qualis eſſe debeat. Lamina aurea in diademate quid ſignificet. De raritate auri. Inſignia aureæ laminæ.

EX his coronis quaſdam reges, ipſique principes Romani capite geſtarunt, non quidem ſicuti diademata, & inſignia regii capitis, ſed eadem illa ratione qua uſurpabantur à cæteris mor-

Sueton. Calig. talibus. Caligulam Suetonius tradit, *per eum pontem, quo Bajas & Puteolanas moles conjunxit, ultro citroque commeaſſe biduo continenti. Primo die phalerato equo; inſignem quoque*

Sueton. Domitiano cap. 4. *aurea corona, & cethra, & gladio, aureaque chlamyde.* Idem ſcriptor eadem prope de Domitiano. *In ſtadio*, inquit, *curſu etiam virginis certamini præſedit crepidatus, purpureaque amictus toga, Germanicam capite geſtans coronam auream cum effigie Jovis ac Junonis, Minervæque, aſſidentibus Diali ſacerdote, & collegio Flavialium pari habitu, niſi quod illorum coronis inerat & ipſius imago.* Quibus è verbis colligimus, haſce coronas

præ

præ ſe tuliſſe peculiare inſigne ejus quod quiſque princeps præclarè feciſſet. unde illud epithetum, Germanicam. Commodus *Dio Commod.* quoque coronam ex auro & Indicis lapillis factam geſtavit, præter caduceum qualem Mercurius fert. Ammianus Marcellinus *Ammian. Marcell. lib. 23.* autor eſt, Saracenarum gentium ***regulos ſupplices, ac genibus nexos obtuliſſe Juliano coronam ex auro, tanquam mundi, nationumque ſuarum dominum adorarent.*** Etſi verius eſt, hanc coronam fuiſſe inſigne regii capitis, hoc eſt, diadema. Porrò quod hæ coronæ, quæ non eſſent diademata; fuerint gemmatæ, ac lapillis diſtinctæ pretioſiſſimis, ex iis locis, quæ ſupra citavi, & è ſequentibus diſcere licet. Et quidem de Baſſiano hæc memorat Herodianus, *Herodian. lib. 5.* ipſum ornaſſe caput corona diſtincta colore lapillorum pretioſorum. Id quod non fuit diadema, ſed ſimpliciter corona, qualem ſupra deſcripſi. Harum tot lapillorum honoribus diſtinctarum coronarum meminit Claudianus in his ad Stilichonem prope gemmeis verſibus,

> ***Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis*** *Claudian. de laud. Stilich. l. 2.*
> ***Aſpera, gemmataſque togas, virideſque ſmaragdis***
> ***Loricas, galeaſque renidenteis hyacinthis,***
> ***Geſtatoſque patri capulis radiantibus enſes;***
> ***Et vario lapidum diſtinctas igne coronas***
> ***Dividis ex æquo; ne non auguſta ſuppellex,***
> ***Ornatuſque pares geminis heredibus eſſent.***

Cæterùm has coronas tanti pretii, tamque ſpecioſas dixi factas eſſe ex auro. Et hæc, ſcilicet, eſt antiquiſſima auri dignitas ut honeſtarit capita non tantùm ſummarum poteſtatum, ſed & cujuſlibet, qui modò aliqua inſigni dote cenſeretur. Uſque eò, ut cum Lucretio loquar, ***aurum in ſummum ſucceſſit honorem.*** aurum, *Lucret. l. 5.* inquam, illud quod noſtris erat putatum, hoc eſt, nulla permixtionis injuria pallidum, quale dicitur fuiſſe colophonium. Sic enim *ἐν πα-* Herodotus aurum optimum vocat. Nempe ex hujus metalli ſyn- *ρθίᾳ.* ceritate coronæ fiebant, ut earum geſtores admonerentur ejus puritatis, quam conſcientiæ, Deo, univerſis præſtare debent. Adnotavit Socrates apud Platonem, aureum illud primævum- *Plato in Crat.* que genus nequaquam ex auro natum, ſed ex auri præſtantia ita nominatum, quòd fuit bonum & præclarum. Denique hoc ipſum metallum electum eſt diademati compingendo, ut ex hujus materiæ immortalitate ſciri poſſit, quantum venerationis regiæ majeſtati præſtari æquum ſit. Altera auri dos eſt, ut con- *In carmin. Sappho.* tra omnem vim ſit incorruptum. *κεῖνον οὐ σὴς, οὐδὲ κὶς δάπτει.* *Philo περὶ* Illum non tinea, neque vermis conſumit. *ἰὸν οὐ προσδέχεται*, ru- *τοῦ θεί.* biginem non recipit. Accedit difficultas eruendi hujus metalli. *κληρ.*

quæ

quæ admonet regem, ut anquirat & acquirat eas virtutes, quas omnes admirentur, ut minimè faciles, ſed operoſas, multo, inquam, labore, multo uſu, pari felicitate partas; in quarum, ſicuti regiarum & principalium venerationem omnes aliæ conſurgant; quæ ſua magnitudine ſolitum excedant, ſua raritate concilient ſibi admirationem hominum. Denique regias virtutes oportet eſſe tales, ut eas omnes mortales libenter fateantur nonniſi longis ætatum intervallis inveniri. Neque enim id rege quiſquam ſanus ſuſpicit opes, quæ plerunque ſunt invidioſæ; non potentiam, unde metus in univerſos; non abundantiam voluptatum, quæ ut animum debilitant, ita corpus enervant. Sed utique regia majeſtas tota confit è regiis virtutibus, propemodum ut è pluribus auri micis conflatur lamina illa coronaria, & ὄβρυζος χρυσὸς aurum

Xenoph. de inſt. Cy. l. 1. verè purum, verè etiam πολύευκτος multis votis expetitum. Laminam dixi, hoc eſt, metallum attenuatum, & malleo extentum. Hinc quoque rex intelligit, non tam ſua intereſſe quantum poſſideat auri, quàm quanta moderatione auro utatur. Illi parum auri ſatis eſt, cujus virtus auro imperat. Non tam rex opus habet auro, quàm Reſpublica rege aureo. Porrò quòd aurum eſt ratum, ea re eſt hominum æſtimatione pretioſum. Hercule tam rarum, ut tempora ſignentur, quibus donaria templorum propter defectum hujus metalli fuerant ænea. Apud Platonem Critias deſcribens priſca

Plato in Crit. tempora, ait ſacra peracta fuiſſe ſine auro & argento, quorum

Athen. l. 6. nullus erat uſus. Cùm Lacedæmonii Apollinis Amyclæi faciem inaurare decreviſſent, nec aurum in Græcia reperiretur, monitu

Zenoph. in repub. Laced. oraculi hoc metallum à Crœſo Lydio mutuati ſunt. Et verò Xenophon ait, fuiſſe tempus, quo apud Lacedæmonios quiſque ſedulò cavebat, ne aurum poſſidere videretur. Certè ſi apud quempiam

Athen. ibid. inventus fuiſſet nummus aureus aut argenteus, is morte multaba-

Stob. περὶ νόμ. καὶ ἐθ. tur. Hiero quoque Syracuſius, etſi ejus ſæculi opulentia à rerum ſcriptoribus validè commendatur, ut tripodem & victoriam ex

Ariſtot. de admir. audit. auro ἀπύρῳ, quo in Pæonia terram deaurari teſtis eſt Ariſtoteles, faceret, coactus eſt mittere ad Architelem Corinthium, à quo emit. Et inſuper velut auctarium, quantum plena manus capere poſſet,

Lucian. Jup. trag. accepit. Neptunum Lyſippus æneum, & pauperem fecit, quòd ea tempeſtate apud Corinthios aurum fuit nullum. Ariſtide autore,

Ariſtid. Panathen. 21. & in Themiſt. quidam qui fuerat inter miniſtros regios, quòd aurum detulerat in Peloponneſum, communi Athenienſium decreto habitus eſt hoſtis publicus, & infamis. Nec ipſe tantùm, ſed & poſteri ejus. Addito, ut qui hunc interfecerit, huic id factum impune ſit. Tradit Pli-

Plin. l. 33. nius Romæ *non fuiſſe aurum niſi admodum exiguum longo tempore. Certè cùm à Gallis, capta urbe, pax emeretur, non plus quàm mille*

mille pondo effici potuere. Quæ fuit priſca illa Romana paupertas fortis & generoſa. Cujus argumentum pluribus ſæculis fuit, quod populus Rom. Simpulo & Catino ſacrificabat. Ut aurum com- *Apul. A-*
mendatur ob raritatem, ita regi inhoneſtum eſt, quicquam in *pol. 1.*
ipſo conſpici non ſingulare, rarum, regium; ne geſtamen ipſo geſtore ſit excellentius. Quiſquis aurum geſtat, inquit Artemido- *Artemid.*
rus, hunc oportet eſſe planè ἀπόβλεπτον, ſpectabilem, ſuſpiciendum *lib. 1. c. 79.*
& venerabilem. Non poteſt abſcondi, quem ſplendor auri revelat. Hac item lamina regis frons evincitur, nequid externi dedecoris inſinuet ſe pudori ejus. Quippe hunc in rege par eſt eſſe altum, tenerum, ſollicitum, acrem cuſtodem probitatis, verum teſtem innocentiæ; cujus purpura per omnes corporis partes diffuſa totum regem validiùs honeſtat quam prætexta, laticlavium, palmata veſtis ac triumphalis. Hinc ipſius ſpecies interior redditur purior, exterior auguſtior. Omnia ejus membra hinc niteſcunt, fiuntque conſimilia fronti in improbos ſeveræ, in probos placidæ, in calamitoſos remiſſæ, non fictæ, ſed exporrectæ, non imbecillæ, ſed forti. Cæterùm in lamina, unà cum illis quæ è lamina emergunt, inſculpta ſunt inſignia coronarum, ſeu diadematum. Græcis ſunt παράσημα. Ex iſtis unum quodque numen habet ſuum proprium & ſingulare. Hæc inſignia ſunt peculiares quædam notæ, in texto diad matis conſpicuæ, ſicuti perpetuæ teſtes illius inuſitatæ virtutis, quæ te regem, aut illos quibus prognatus es, evexit ad iſthuc faſtigii. Quippe nullum diadema, ſive regia corona non eſt πολυμνήμων, multa geſtori memorans, multa illum monens, quædam laudans, quædam exprobrans, cujuſmodi vocitata eſt corona Dionyſii. Ad hunc contemplatum tam fidelem, tamque *Niceph.*
ſalutarem reges voco, eoſque omnes qui ſunt loco regum. Si tædet *lib. 10.*
præceptorum, ſi ad mentionem ſtudiorum eſtis nauſeatores, ſaltem inſpicite in veſtra diademata. Exquirite quid ſit illud quod diademate demonſtratur. In exiguo monumento deprehendetis maxima documenta. Invenietis quî factum ſit, ut inſideatis culmen rerum. Diſcetis quænam ſint partes illius quem Deus locavit in ſtatione tam excelſa. Hîc agnoſcetis gloriam majorum veſtrorum. Intelligetis unde vobis ſint comparata ſuffragia, ſtudia, obſequia, conſenſus univerſorum. Cùm vos natura aliis pares gignat, mirabile eſt, unum te, quiſquis es qui regnas, inter tot hominum millia lectum eſſe, divina, inquam, manu ſepoſitum, ut unus ab aliis ſuſpiciare, colare, ac prope dixerim, adorere ut numen. Nimirum, hoc ideo fit, ut unus mortalis inter innumerabiles exiſtas, cujus cura cæteri nitantur; taliſque ſis univerſis qualem te ſibi quiſque, qualem tu tibi Deum optas. Hos monitus verè

aureos

aureos aureum diadema ſuggerit. Tum lumen lapillorum ſuadet lumen vitæ. Denique omnis generis gemmæ gemmeos mores. De his inſigniis aliquid uberiùs dicam. Id quod priuſquam exequor, moneo, Non ſemper mortalium ſummos geſtaſſe regias coronas vel diademata, qualia ſupra deſcripſi, ſed quandoque uſurpaſſe alia capitis inſignia, prout ſuaſit aut cupido novitatis, aut luxus regius, aut faſtidium. Ad hoc exemplum Curopalates memorat, Conſtantinopolitanos imperatores unà cum prætexta geſtaſſe tiaram. Id quod obſcurè & confusè ſcriptum. Hoc tantùm diſertim addit, eos capiti circumpoſuiſſe φορήματα διάφορα geſtamina diverſa; in his illam quam vocat προπιυχίαν, modò elatius Juſtinianæum. Quorum ſingulorum formas, inquit, non eſt hujus loci ſingillatim enumerare. Imò ſi feciſſet, nos verò ipſi multam gratiam haberemus. Ibi interpres ait προπιυχίαν eſſe capitium ſigno προπιοφόρῳ ornatum. Juſtinianæum interpretatur preſſius, & quaſi doctorale.

Curopal. de offic. Conſtant.

CAPUT X.

Peculiaria inſignia coronarum. Corona turrita. Corona quam Vulcanus juſſu Jovis impoſuit virgini. Inſigne coronæ Nemeſis, Junonis & Junonum. Coronæ exploratoriæ. Inſigne coronæ Junonis Corinthiæ. Aliud inſigne coronæ Junoniæ. Inſignia earum coronarum quas triumphator dabat ſuis militibus. Inſigne Germanicæ Domitiani coronæ. Inſigne Flavialium coronarum.

E Coronis nulla eſt cujus ſive materia, ſive forma, ſive præcipua ejus nota non quidpiam ſingulare demonſtret, ut ſuis locis dixi. Cui rei exemplum reſumo quaſdam è militaribus. Et quidem inſigne coronæ caſtrenſis, hoc eſt, peculiarem notam, eam quæ caſtrenſem diſcriminabat à cæteris, dixi eſſe vallum ex auro. Nimirum, vallus effigiatus hoc loquebatur, ea corona donatum fuiſſe illum qui vallum ſeu vallos conſcendiſſet & expugnaſſet. Pinnæ muri in rotunditate laminæ coronariæ palam firmabant geſtorem talis coronæ primum omnium obſeſſæ urbis murum aſcendiſſe. Roſtra navium ibidem effigiata teſtabantur; claſſiarium tali corona donatum primum iniiſſe navem hoſtium. Equeſtri quoque coronæ dixi aliquid inditum quo virtus equitis luculenter demonſtratur. Ad harum exemplum pleræque ex aliis præ ſe tulerunt ſuum inſigne, præcipuam, inquam, & illuſtrem notam, qua cujuſque virtus in omnium conſpectu viſenda proponebatur. Mater Deûm geſtat coronam turritam ſeu turriferam, quòd prima turres urbibus dedit. Hinc ejus epithetum, πυργοφόρος.

Syneſ. ep. 3. & Albric. de imag. Deor.

Hæc

Hæc eſt illa Rhea, illa Jovis, Junonis, Neptuni mater, Saturni uxor, inſignis πυργωτῷ στεφάνῳ turrita corona, quòd urbes initio ſuper montibus poſitæ ſunt, ut loco munitiſſimo, & cœlo ſynceriſſimo. Aut quòd ipſa eſt autor ſive dux primæ, & ἀρχετύπου mundi ſubſtantiæ. Unde miror, quid ita interpres Phornuti πυργωτὸν στέφανον verterit igneam coronam, niſi fortè legit πυρινόν. Heſiodus deſcribens illud malum, quod Vulcanus juſſu Jovis ſub ſpecie virginis fabricatus eſt, præter ſerta & coronas floreas imponit illi coronam auream. *Phornut. in Rhea.*

ἀμφὶ δ' οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
τὴν αὐτὸς ποίησε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Ἀσκήσας παλάμῃσι χαριζόμενος Διὶ πατρί. *Heſiod. Theog.*

Circumque caput ei coronam auream poſuit, Quam ipſe fecerat inclytus Vulcanus, Elaborans manibus, gratificans Jovi patri. In hac corona dicit cælata fuiſſe multa artificioſa ex iis animantibus quæ terra, marique continentur.

τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κνώδαλ' ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει, ἠδὲ θάλασσα.
Τῶν ὅ γε πόλλ' ἐνέθηκε· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή
Θαυμάσια, ζώοισιν ἐοικότα φωνήεσσιν.

In hac artificioſa multa cælata erant, mira viſu animantia quæcunque continens multa alit, atque mare. Ex illis hic multa indidit. gratia verò reſplendebat multa, mirabilis, animantibus ſimilia vocalibus. In hoc, videlicet, Jupiter fœminam, animatum opus illiciendis, & ulciſcendis viris fabrefieri voluit, eique ſpecioſiſſimam coronam imponi, quæ corona conſtans è recentibus floribus calyptram ejus circumplecteretur. Sed enim illius coronæ pulchritudo conſiſtebat, inquit, in illa animalium diverſitate ac multitudine, quam ambitus, ſive rotunditas laminæ repræſentabat. Id quod ſigni ſat erat, nihil neque mari neque terra contineri quod non fœminæ imperio ſubjecerit magnus Jupiter ut reginæ. Itaque illa cælatura verè dici potuit inſigne coronæ tam nobilis quæ à magno numine juſſu ſummi numinis facta eſſet. Ea corona ut nihil ornatius, ita nihil ſignificantius, nihil repræſentandæ terrenæ, marinæque ſupellectili accommodatius fingi potuit. Nempe in ea lamina ſculptum aſpiciebatur omne pecudum genus,

—— vitaque volantum
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore Pontus. *Virgil. lib. 6. Æneid.*

Dixi quoque, in corona Nemeſis fuiſſe cervos, & ſigilla victoriæ. Quod totum verè dici potuit inſigne illius coronæ. Nam cervi, animalia fugacia, ſignarunt fugientes Perſas. Sigilla victoriæ robur & felicitatem univerſæ Græciæ. Junonem antiquitas faciebat lunatam, hoc eſt, gerentem lunam in diademate. Ibi effigiata luna *Albric. de Deor. imag. in Jun.*

verè dici potuit inſigne coronæ Junoniæ, ſive diadematis quod unà cum capite nubes operiebant. Neque verò hæc tantùm Juno Jovis & ſoror & conjux fuit lunata, verùm & aliæ Junones, Junonis pellices, cujuſmodi eſt Alcmena.

Stat. lib.6. Thebaid.

> —— *parvoque Alcmena ſuperbit*
> *Hercule, tergemina crinem circumdata luna.*

id eſt, è lamina coronæ Junoniæ ſexies emergebat effigies lunæ. Inachim quoque Ovidius lunatam facit,

Ovid. lib.9. Metam.

> —— *inerant lunaria fronti*
> *Cornua cum ſpicis nitido flaventibus auro.*
> *Et regale decus.*

Apul. l. 11. Metam. Dicebam quoque illam Deam, quocunque eam nomine vocari fas fuerit, quæ Apulejum è bruto humanæ majeſtati reddidit, ab ipſo ornari ea corona, quam ipſe vocat multiformem; ut credibile eſt propter diverſitatem earum rerum quæ inibi inſculptæ fuerant. In hujus coronæ rotunditate fuit ſpeculi, ſeu potiùs lunaris luminis imago. Id quod verè dixeris præcipuum inſigne ejus coronæ, quo repræſentabatur illa tanta vis ejus Deæ, quæ beſtiam homine commutare potuit. *Clem. Al. Stromat. lib.5.* In mitra ſummi Pontificis fuit lamina. In ea lamina, ut infra dico, fuit inſcriptum nomen quod eſt ſuprà omne nomen. Quis ultra dubitet hanc inſcriptionem fuiſſe inſigne illius mitræ? *Philo πε. ἀποικ.* Annon in capite, inquit Philo eſt πέταλον χρυσοῦν καθαρὸν lamina aurea pura, ἔχον ἐκτύπωμα σφραγῖδος habens effigiem ſigilli, ἁγίασμα κυρίῳ, purificationem domino? *Philo πε. β. Μωσ.* Hic ipſe ſcriptor alibi ait, hanc laminam fuiſſe auream, & fabrefactam ſicuti coronam, habentem quatuor ſculpturas ejus nominis quod illis tantùm fas eſt audire qui habent aures & linguam ſapientia purgatam. *Sueton. in Calig.* Adeſt & illa corona qua Caligula donavit comites, & participes victoriæ. Huic novo generi coronarum novum quoque nomen inditum. Cùm enim eſſent diſtinctæ ſolis ac lunæ; ſyderumque ſpecie, vocatæ ſunt exploratoriæ. Ipſe quidem puto, effigiatum ſolem, lunam, cætera ſydera fuiſſe peculiaria inſignia talium coronarum. Eas item, ut meus fert animus exploratorias Caligula vocavit, quòd ut cæleſti ſyderum fulgore omnia explorantur, ita illa tanta ſpecie is teſtabatur, ſibi quidem eſſe exploratam, hoc eſt, ſatis ſuperque ſpectatam virtutem illorum, quos talibus coronis honeſtaſſet. *Pauſan. lib.2.* Pauſanias eſt autor, in Corintho apud Mycenas, Deæ Junonis ſignum in ſolio ſedere eximia magnitudine ex auro & ebore, opus Polycleti. Capiti hujus ſigni corona impoſita eſt, quæ Gratias & Horas artificioſè factas habet. Quidni dicam, illas & Gratias & Horas eſſe inſigne illius coronæ? Alia quoque *Martian. Cap. lib. 1.* ſpecie Junonis coronam effigiatam invenio apud Martianum Capellam. *Ipſa verò* [Juno] *tecto capite, lacteo quodam galumnate*

præ-

prænitebat. Cui gemmis inſitum diadema pretioſis. Nam neque Scythidis vireta, nec Cerauniorum vibrans, fulguranſque lumen, nec fluctícolor hyacinthi credebatur abeſſe profunditas. Sed totum illud ſertum capitis fulgurantis Thaumantias obtuliſſe reginæ cœlitum ferebatur. Tales coronas imitatione Dearum ſumpſerunt ſplendidæ mulieres, quibuſque curæ eſt, ut cœleſti quodam fulgeant ornatu. Zonaras tradit, triumphantes militibus largiri ſolitos coronas aureas & argenteas, in quibus præclara illorum facinora, quibus dabantur, inſulpta erant. Nempe, inſigne coronæ apertè teſtabatur quodnam eſſet judicium illius qui munus mitteret, de eo cui mittebatur. Supra quoque in Germanica Domitiani corona dixi fuiſſe effigiem Jovis ac Junonis, Minervæque, ſicuti potiorum, fortiorumque numinum, quæque adeò rei Romanæ præſiderent. perinde ac ſi is ea corona profiteretur, ſe & magnitudinem imperii, ſeque ipſum Jovi acceptum referre. Niſi fortè ex ingenio illius monſtri quiſpiam ſuſpicari malit, illum animo tam dirum facinus concepiſſe, ut ſe eo cultu illis numinibus æquaret. In coronis Flavialium dixi fuiſſe imaginem hujus ipſius Domitiani, ut rerum domini. Hæc illa ſunt quæ ipſe voco inſignia coronarum; quæ quamvis non animata, ſed effigiata, hoc demonſtrant ac declarant quod imagine tam vivace repræſentatur. Mihi nunc lubet quærere quodnam ſit inſigne regii diadematis. Illæ quidem coronæ, de quibus dixi, ita concinnantur, ut ſint veluti illuſtres tabulæ, ſive nitidiſſima ſpecula, in quibus intueri licet qua virtute præclariſſimus quiſque civis potiſſimum eniteat. Quidni hoc loco exquiramus, quibus laudibus cenſeatur ille omnium dignitatum apex, quem regium dicimus?

Lucian. amor. Zonar. Camillo.

CAPUT XI.

De forma laminæ. De gemmis quæ ſunt in lamina diadematis. Prudentii locus fortè emaculatus, certè explicatus. Quid in lamina. aurum, quid item lapilli ſignificent. Excellentia lapillorum. Ad regem monitio.

Regii diadematis lamina, ut ſupra de corona dixi, eſt forma circulari, &, quomodo cæteræ naturæ perfectiones, corrotundata. Hanc laminam Græci vocant πέταλον, ut apertè colligimus è Philonis & Clementis Alexandrini locis, ſupra citatis ubi deſcribitur inſigne capitis Pontificii. Nomen enim quod eſt inſcriptum ἐν πετάλῳ in lamina, dignum fuit habitum quod eſſet ſuper omnem principatum & poteſtatem. In hac laminæ rotunditate, hoc eſt, in illo toto diadematis circuitu, qui capiti proximus caput evincit, aſpi-

Clem. Al. Stromat. lib. 5.

aſpiciuntur duodecim fulgurantes lapilli, ut in hoc ipſo, de quo loquimur, Pontificio. In ſingulis lapidibus duodecim tribuum ſculpta erant nomina. *Nos lapides*, inquit Hieronymus, *in diademate principis Tyri, & in Apocalypſi Joannis legimus. de quibus extruitur cœleſtis Hieruſalem, & ſub horum nominibus & ſpecie virtutum vel ordo, vel diverſitas indicatur.* Vide Martianum Capellam pingentem coronam Junonis non penicillo, ſed his verbis, *Erat illi in circulum ducta fulgens corona, quæ duodecim flammis ignitorum lapidum fulgorabat. Quippe tres fuerant à fronte gemmæ, Lychnus, aſtrites, & ceraunos, quæ ejus effigiem reverendam à cognitione conſpicientium vibrantes radiorum fulgoribus occulebant. Quarum alia cancri cerebro, leonis oculis altera, Geminorum fronte aſſumpta tertia dicebatur.* Deinde pergit enumerare alios lapides quos in hanc coronam Ver & Autumnus contuliſſe dicebantur. Denique addit, *Poſterior autem pars coronæ hydatide adamante, & criſtallo lapidibus alligabatur. Hos enim hyems undoſa genuerat.* Cæterùm hujus rotunditatis quarta tantùm pars aſpicienti eſt adverſa. Et in hac quidem aſpectui propoſitæ ſunt gemmæ tres; in quibus eſt illa quæ in hoc hemiſpherio media eſt, eximii ſplendoris, etſi omnes æqualiter coruſcare exiſtimantur. Hanc voco primam partem laminæ, quia prima ſeſe offert aſpectui. Prudentius in diademate agnoſcit tres haſce gemmas; non quòd ibi ſolæ ſint, ſed quòd primæ oculos feriunt.

Ezech. cap. 28. & Apoc. 21. Refert Hieron. ad Fabiol. de veſt. ſacerd. Martian. cap. lib. 1.

Prudent. periſteph.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Tarraco; intexit cui Fructuoſus
Sutile vinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt. [puto ſic legendum, Nomine hoc gemma eſt ſtrophio illigata.]
Emicant juxta lapides gemelli.
Ardet & ſplendor paribus duorum
Igne coruſco.

Ubi ſutile vinclum eſt gemma laminæ aſſuta, quà diadema clauditur & ſubnectitur ſicuti fibula. Cujuſmodi eſt Virgilianum illud,

Virgil. 1. Æneid.

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Quæ Virgilio eſt fibula aurea in veſte, Prudentio in diademate eſt gemmea, eaque media. Cùm ergo diademati aſſuantur tot opes, non mirum eſt diademata vocari divitia texta, hoc eſt ditata pretioſiſſimus lapillis, ut apud Ovidium,

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Barbara jam capti poſcant inſignia reges,
Textaque fortuna divitiora ſua.

Sunt ergo iſti laminæ lapilli globuli quidam ſtellantes, quorum igneis luminibus totum diadema perfunditur accenſa inter ſociatos, diſpo-

diſpoſitoſque lapillos æmulatione. Nempe ibi certatim nitores fluctuant, rubores coruſcant, virores gemmant, colores ſcintillant, illi præcipuè quatuor, quorum diverſitates anni tempeſtatibus aſſimilantur. Et quidem *praſinus*, inquit Caſſiodorus, *virenti verno, Venetus nubilæ hyemi, roſeus æſtati flammeæ, albus pruinoſo autumno dicatur.* His comites adſunt illi quiſiunt ex horum promicante miſtura, quæ oculos leniter compunctos jucundè paſcit; eoſque illo ipſo momento, eodem ictu fruſtratur, ſollicitat, hilarat. Hæc eſt illa excellens forma, ille opulentus & operoſus ornatus aurei illius vinculi, ſtrophii, bracteæ, laminæ; unde regium caput aureſcit, frons gemmaſcit, rex totus niteſcit & floreſcit; cujuſmodi Virgilius facit Auguſtum, *Caßiod. Var. lib. 3. ep. 51.*

——geminas cui tempora flammas
Læta vomunt, patriumque aperitur vertice ſydus. *Virgil. 8. Æneid.*

Atque hæc quidem omnia nihil ſunt niſi imitamenta naturæ. Lapilli inſeruntur auro, quòd huic metallo plerunque connaſcuntur, ut de beryllo & de ſmaragdo traditum. Uterque enim (ἐν τοῖς τῶν χρυσίων μετάλλοις ἐγγίνεται) in aureis metallis innaſcitur. Aurum lapillis adhærere docet Plato, quaſi inde efflоreſcentem ramum. Auro ſignificatur culmen regium; lapillis regiæ virtutes. Aërei præcipuè coloris lapilli honeſtando diademati eliguntur, ut ſe rex evehat ſuper ea quæ terreſtria ſunt & humilia, & caput inſerat cœlo, propemodum ut omni mortalitate major, & ſublimior. Pudeat eum hærere in iis quibus cætera mortalitas detinetur. Siquidem hæc loca quæ incolimus, aliud ſunt nihil niſi maculæ, ſordes, ac tenebræ, è quibus eſt emergendum illi, cujus exemplo, cæteris eſt contendendum ad illam puritatem quæ cœlo eſt affinis. Hoc, inquam, ſignant gemmæ coloris aërei, quales ſacra hiſtoria adnotavit fuiſſe duos illos lapillos, qui honeſtabant veſtem ſummi Pontificis, nempe ſmaragdos, tum illos duodecim quos is geſtabat circa pectus. Tales propemodum fuerunt illæ gemmæ quibus Curopalates adnotavit, Manuëlem & Joannem Aſanios donatos fuiſſe à Catacuzeno imperatore, cùm Sebaſtocratorum dignitate honeſtati ſunt. Huc ergo pertinet ſublimis illa gratia diadematis, illa, prope dixerim, inacceſſa, viſenda, invitatrix regiæ coronæ pulchritudo; illæ tot gemmeæ dotes, quarum minima acceſſio aurum eſt, illæ vix alibi ſurgentes flammulæ, tot ſtellulæ, tot luminum aſpergines, tot veri, tot dubii & ancipites, tot redivivi in ſua varietate colores, nunc ſyderum, nunc diluculi, nunc auroræ, nunc ſurgentis, nunc meridiani, nunc ſeſe condentis ſolis imitatores ſe vicibus excipientes, ita mutabiles ut ſe oculis priuſquam ſatient, ſubducent, eodem inquam momento naſcentes & vaneſcentes, roſeos, croceos, purpureos igni-

Strabo lib. 16. Plato in Timæo.
Plato in Phæd.
Philo πε. β. Μωσ.
Curopal. de offic. Conſtant.

igniculos in proximum ſpargentes, naturæ gratiſſima ſpectacula, in ſpectaculis miracula, quæ oculos quamlibet ſegnes, in ſe cupidiſſimè convertunt. Hinc rex hoc diſcere debes, hanc tantum naturæ majeſtatem coactam in locum tam anguſtum eſſe luculentiſſimum ſpecimen majeſtatis tuæ, quæ tibi conficitur è virtutibus ita jugiter contextis, ut una videatur. Una tamen plures oſtendat. Quod autem hi lapilli ſignent regias virtutes, non aliunde ſciri poteſt luculentiùs quàm è verbis Ezechielis prophetæ, quæ hîc adſcribere, mihi viſum eſt magnum operæ pretium. *Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens, Fili hominis ſume lamentationem ſuper regem Tyri, & dic ei, Sic dicit Dominus Deus, Tu es omnibus numeris abſolutum exemp'ar, plenus ſapientia, conſummata pulchritudine. In deliciis hortorum Dei fuiſti. omnis lapis pretioſus umbraculum tuum, ſardius, topaſius, adamas, hyacinthus, onyx, jaſpis, ſapphirus, carbunculus, ſmaragdus & aurum, &c.* Et paulò poſt, *in medio lapidum ignitorum deambulaſti* Equidem ſic puto, prophetæ pretioſum umbraculum lapillorum eſſe coronam regiam, qua regnantis, ſcilicet, caput umbratur. Itaque ut inſignia tantæ potentiæ regem faciunt eminentiorem univerſis, ita virtutes eæ, quæ conveniunt in tantam amplitudinem, eum univerſis debent facere ſanctiorem & auguſtiorem. ô quanta deformitas eſt capitis illius quod huic tanto geſtamini impar deprehenditur! Scitè Athenæus & verè, Fieri, inquit, non poteſt ut caput cujuſlibet homunculi cingatur diademate amplo ac divino. Ut virtus in quolibet, etiam tenuiſſimo, deſideratur, abs te, rex, nemo non exigit ingentia animi bona. Ut cœleſtia lumina temperant univerſum orbem, ita regiæ virtutis iſtam adminiſtrationem tuam. Ut cœleſtes pulchritudines iſtis lapillis repræſentantur, ita tuum eſt, longè lateque rectorem imperii virtutibus oſtentare. Ut ſupra dixi, fulgore coronæ Ariadnææ Theſea eductum è labyrintho, ita lux tuæ mentis omnem errorum ac miſeriarum caliginem ex hominum cœtu diſpellat neceſſe eſt. Hoc aſſequere, ſi hominibus præeris non ut homo, ſed ut lex. Ita tamen ut te hominem eſſe nunquam obliviſcaris. Hac ratione Reſpublica in tuum ſinum confugiſſe dicetur ut eam foveas, non cecidiſſe ſub tuis pedibus ut eam premas. Enimvero in hoc potiſſimùm hæ regiæ virtutes conſiſtunt, ut rex priùs exemplo doceat, quàm vi cogat. Secum cenſoriè, cum aliis placidiſſimè agat. Tantum oderit eſſe dominus, quantum affectat eſſe pater. Quo major eſt, hoc ſit caſtior; quò eminentior, hoc beneficentior; quò potentior eò temperatior. Non ſe tantùm cogitet, imò ſe minimùm. ſibi præponat univerſos; ita pertimeſcat ſuſurros præſentium, ut potiſſimùm vereatur judi-

Ezechiel. cap. 28.

Athen. lib. 15.

German. in Comment. phænom. Ar Hyzin. Aſtron. l. 2. in Cor.

judicia ſeræ poſteritatis. Quantum poſſit, polleatque nunquam experiatur nocendo, ſed juvando. Uno fortiſſimo vinculo conſtringat regium apicem, ſecuritatem ſuam, & ſtudia populorum, ſua, ſcilicet, innocentia. Ut in diademate nihil eſt ſordidum, abjectum, vile, ita ipſe nihil admittat quod regiis virtutibus admoveri nefas ſit. Fidem faciat, ſummas virtutes omnia poſſe in ſummo faſtigio. Huc referat uſum tot cognatorum lapillorum, totque ignium ſcintillantium, ut lumen ſuæ mentis ſibi & univerſis illuceat. Id quoque ſciat, laminam diadematis eſſe forma circulari, hoc eſt perfecta, ut intelligat non ſibi licere quicquam tentare quod non idem feliciter impleri poſſit. Nec item ſibi ſatis eſſe velle honeſta, niſi perficiat. Fœda ſunt in rege documenta voluntaris invalidæ. Prudenter, & ſuo more Caſſiodorus, *Non decet principem loqui quod non videatur poſſe compleri.* *Caßiodor. Var.*

CAPUT XI.

Coma laminæ. Majorum memoria colitur in poſteris. Mos geſtandi diademata à majoribus parta. Coma regia lamina eſt imitatrix querceæ frondis & coronæ civicæ. Vigilantia & providentia ſunt regiæ virtutes.

INter inſignia diadematis non ſolùm illa pono quæ inſculpuntur laminæ, verùm etiam floreſcentem & comantem illam ſpeciem quæ è lamina emergit, eique ſuperadditur. Id quod nihil aliud eſt niſi imitamentum querceæ coronæ, hoc eſt civicæ. Imitamentum, inquam. Nam querceæ ſive civicæ decus non egrediebatur perſonam. At hodie illud nequaquam eſt ſolùm decus illius cujus virtute partum eſt, ſed & liberorum, familiæ, gentis; ac veluti per manus traditur longæ poſteritati. Sic ſolent homines. Quæ majores pepererunt, ea ſibi ipſi vindicant, non prædia tantùm, non cæteras opes, ſed & ipſa inſignia dignitatum, & ambitioſos titulos, imagines, nomen, gloriam, protegendis, ſcilicet, opibus, intendendæ, propagandæ, æternandæ potentiæ. Id quod favori poſterorum non magis dari puto, quàm honori illius qui meruit ut poſteros haberet, ut & in poſteris coli poſſet. Id quod divina æquitas, ita ſcilicet, ſtatuit, ne eminente virtute homines, quos, dum vivunt, livor plerunque habet ludificatui, debito honore fraudentur. Nam quotuſquiſque, etſi memoriam apud poſteros meritus vir, non ab ſua ætate aut ignoratur, aut ridetur, aut contemnitur? Ubinam ille eſt optimè de genere hominum meritus, cui non hoc neceat quod vivit? Ubi livorem latere

 putas.

putas, niſi ſub umbra virtutis? Et quidem hodiernæ malignitati pudor eſt ſocordia, modeſtia ignavia, fortitudo temeritas, nullo ſui reſpectu ſervire commodis univerſorum, ea verò ſumma dementia; Profiteri probitatem lingua, geſtis, moribus, eſſe omnium hominum inſulſiſſimum. Ergo, inquis, ſic abit indonata, imò contempta & inriſa virtus, hanc dico quæ nondum eſt ſubducta oculis, & in media luce verſatur? Propemodum. Neque enim hodie, ut quidam ait, licet ſperare meliora. Philoſophanti omnes Dii ſunt irati. Hæc eſt illa ætas qua divinus Plato ferrum argento, æs auro commixtum eſſe dixit. Cùm mortale genus eſt ſpei profligatiſſimæ. Quod ſi nulla æquitas humana reſpiceret, prope eſſe ut faterer, non tanti eſſe virtutem, ad quam eundum eſt per iter tam confragoſum; cujus denique

Syneſ. ep. 102. pauculis mutatis.

Plato lib. 8. de Repub.

Epigr. l. 4.

—— penitus fellitus, amarans
Ora ſapor nil dulce tuo ſinit eſſe palato.

Ad te ergo ô divina æquitas omnium præmiorum diſpenſatrix, tuumque ſub patrocinium confugit quantum eſt hominum qui militant in caſtris virtutis; quibus æra ſubducuntur à malignis quæſtoribus, ſtipendiorum interceptoribus; quorum nequitia fit, ut quantum eſt laborioſa, tantundem ſtrenuis ſit ſterilis & infructuoſa militia. Tuum eſt tuos milites, atque adeò tuos tam exercitos contubernales ſervare judiciis & honori poſteritatis; cujus certa ſpes fovet hîc tam malè intellectos, pejùs æſtimatos, peſſimè acceptos. Poſteritatem cùm dixi, non tantùm univerſos dixi, ſed potiſſimùm liberos, nepotes, minores, quos divina bonitas in hoc videtur ſervare, ut in his ea cumulatè rependantur, quæ prioribus iniquè ſunt erepta. Nam liberi, ſi patrum veſtigiis inſiſtunt, ſunt certiſſima loca hujus memoriæ tam nobilis, tam amabilis & venerabilis. Magnæ virtutis proprium eſt, non cohiberi intra unum tramitem, ſed extendi, & procedere. Nulla ergo invidia, imò ſumma æquitas eſt, poſteros præ ſe ferre inſignia ejus virtutis, quæ illos, quibus prognati ſunt, nobilitavit, ne in ipſis eadem virtus, expunctis ſuæ præſtantiæ notis, deteratur & expungatur. Quibus retentis, eâdem ipſa cenſetur renovari, inſtaurari, æternari, & quidem per nobiliſſimos traduces. Abſurdum eſt, inquit Ariſtoteles, res poſterorum nihil ad ſuos majores pertinere. Hæc intima cauſa eſt, quapropter mihi quidem non improbatur mos jamdiu receptus geſtandi coronas & diademata à majoribus parta, ut nobiliſſima ſigna eminentiſſimæ virtutis. Quæ, ſcilicet, afferunt poſteros in honorem illorum qui ipſis iſta reliquerunt. Nec tamen hinc ſe iſti nimiùm circumſpicere debent. Nempe homines intelligunt hæc ſæpiſſimè eſſe dubia, fallacia, mendacia virtutis argumenta.

Ariſtot. lib. 1. etch. cap. 10.

Certio-

Certiores quædam ſunt vindiciæ aſſerendæ veræ prolis, nempe magna & præclara, & frequentia experimenta patriæ, & avitæ virtutis,

—— perit omnis in illo *Lucan. in Paneg. ad Piſonem.*
Nobilitas, cujus laus eſt in origine ſola,
Felix qui tantis animum natalibus æquas.
Et partem tituli, non ſummam ponis in illis.

Itaque ut quercea fronde victoriam ſignari dixi, eaque quæ victoriæ ſunt individua, triumphum & felicitatem, ita hæc ipſa frons attexta laminæ diadematis hæc tanta bona efficaciùs ac luculentiùs demonſtrat. Frons Jovis regem admonet,ipſum eſſe in terris id quod Jupiter eſt in cœlo. Ergo ſicuti regnum eſt negotium, ut ait Hippodamus, θεομίμητον Deo ſimile, ſive imitatione divinitatis inſtitutum, ita rex eſt viſibile quoddam, præſens inquam, ac ſalutare numen, cæteris majus,ſublimius,fortius,atque adeò & ſanctius & auguſtius. Ut Deus eſt mens mundi,ita rex eſt anima regni. Querceam coronam unus ille adipiſcebatur qui civem in prælio ſervaſſet. Rex geſtor querceæ hinc docetur,ſummæ curæ unicum eſſe finem, ſalutem univerſorum. Salus publica in hoc conſiſtit, ut omnes clades, omneſque peſtes avertantur à publicis, privatiſque cervicibus. Huc ſcilicet, regem impellit charitas amorque Reipub. Hinc progignuntur duæ virtutes iſta tam arduæ ſtationi neceſſariæ, Vigilantia & Providentia. Vigilantia eſt propria Jovis à quo ſunt reges. Hic enim aliis dormientibus ſolus vigilat.

Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος. *Hom. Iliad. β.*

Jovem non cœperat dulcis ſomnus, id eſt, Jupiter non ſolùm fuit inſomnis, ſed & pervigil. Providentia, ſi ut poëtæ Jovem faciunt *εὐρύοπα* latè videntem, ita rex ad ſuam curam maximè pertinere arbitrabitur, omnia ſcire tam longinqua quàm proxima,tam imminentia quàm præſentia, tam occulta quàm patentia. Denique ſuadeo regi ut priſcum Janum imitetur,qui *geminam faciem prætulit, ut quæ ante, quæque poſt tergum eſſent, intueretur.* Habeat regii culminis individuas comites Antevortam & Poſtvortam. Hinc cenſebitur dignus qui iſta geſtet quercea folia felici germinatu luxuriantia, ac ſpecioſo diſpoſitu renidentia, eademque umbrantiæ regiæ frontis vinculum, quæ hodie eſt aurea lamina. *Heſiod. Θεογον.* *Macrob. lib. 1. Sat. cap. 7.*

CAPUT XII.

De margaritis quæ inſeruntur aliis opibus laminæ. Pro quercea fronde laminæ alia inſignia ſuperponuntur. Alia decora laminæ quid ſignent. Acumina aliis laminæ ornamentis inſerta.

QUòd aurificum arte tantus eſt regiæ coronæ decor, ut alternæ inter quercea folia candicent margaritæ, ea quoque eſt regi ſeria admonitio. Ut quercus eſt index ingentis victoriæ, ita margaritæ ſignant opes, eamque temporum felicitatem quam victoria peperit. Hanc ſi princeps præſtiterit, ipſe omnium laudum, Reſpub. omnis felicitatis cumulum adepta fuerit. Non deſunt reges qui pro foliis quercinis aliud inſigne adſtruunt laminæ illi coronariæ. Neque enim in lamina tantùm ſculpuntur inſignia diadematis, ſed & adduntur ſuperiori oræ laminæ. Hîc quoque inſigne voco illud, quo unaquæque res ab alia diſcriminatur. Hoc docent verba M. Tullii, ubi loquitur de luminibus orationis, *Sunt*, inquit, *ſimilia illis quæ in amplo ornatu ſcenæ aut fori appellantur inſignia, non quòd ſola ornent, ſed quòd excellant. Eadem ratio eſt horum quæ ſunt orationis lumina, & quodammodo inſignia.* Et verò non ſolùm in ſcuto Chriſtianiſſimi regis domini noſtri clementiſſimi fulgent cœleſtia lilia, quod eſt inſigne regum & regni Gallici, ſed ſcuto ſuperadditur auguſtum illud diadema, quod eſt ſingulare & proprium familiæ multis nominibus auguſtæ. Lamina hujus diadematis non ſolum tota ſcintillat coruſcamine pretioſiſſimorum lapillorum, ſed è ſuperiori ejus ora undique conſurgunt lilia ſupra fulgorem puriſſimi auri candentia. De lilii dotibus & excellentia non repeto illa quæ ſuperiùs mihi dicta ſunt. Hoc tantùm dico, in univerſo cenſu Floræ nihil eſſe nobilius, purius, pretioſius hoc flore. Liliis omnis ille ſuperior ambitus regiæ faſciæ ditatur, ut è crebritate divini floris & nobilitas tanti regis, & Gallici nominis majeſtas intelligi poſſit. Anglici reges in utraque extremitate laminæ, tum in ipſa ejus medietate collocant crucem, luculentum inſigne Chriſtianæ pietatis. Hoc inſigne veriſimile eſt eſſe imitamentum illius quod Phocas geſtaſſe dicitur. In illo enim medium, eundemque eminentiſſimum locum diadematis crux occupat. In diademate regis Granatæ eminent granata, credo, indicandæ ubertati quæ ejus ſoli propria eſt. Alii alia decora ſuis coronis inſerunt, quorum frequenti aſpectu admonentur ejus decoris quod in ſua familia inlibatum ſervare debent. Nemo, opinor dubitat, illa lilia, crucem,

Cic. in orat.

crucem, granata eſſe inſignia horum diadematum. Enimvero ut cithara diverſitate ſoni blanditur auribus, ita diadema varia luce nobiliſſimorum inſignium oculos detinet; ut hic tam opulentus aſpectus penetret penetrale regis, eique idemtidem ſuggerat, Memento qui ſis; quantum debeas Deo, Reipub. nomini majorum, tibi, familiæ, poſteriſque tuis. Ut talis contuitus implet quidem oculos, ſed non ſatiat, ita virtus regis erigit homines, fateor, in admirationem ſui; nihilominus tamen uſque dimittit cupidos idemtidem videndi ejus, quem avidiſſimè vidiſſe, nihil eſt aliud, quàm priori aviditate invitare novam. His accedit, quòd multiplice & artifice textura, miſtura, diſpoſitu auri, germinantibus foliis, erumpentibus frondibus, conſtipatis tot unionibus, tot lapillis & margaritis ſuper lamina diadematis condecoratur ſublimis ille vertex, cui non ſolùm concedunt, ſed & adſurgunt omnia faſtigia dignitatum. Hinc quoque ſignatur conſenſus univerſorum in obſequia illius, qui omnium commodo inventus eſt. Nempe è collatis ſingulorum non tantùm ſuffragiis, ſed ſtudiis & opibus conficitur & conſurgit illa ſublimitas diadematis pulchritudine ſpectabilis, opere & artificio mirabilis, pretii inæſtimabilis. Quidam ſupra illam laminæ ſeriem inſigniis coronæ inſerunt quædam acumina, ſive apices acuminatos, interdum nudos, interdum unione, aut tribus unionibus cumulatos. Hos ego apices, ſive acumina puto eſſe imitamenta radiorum, quibus priſca regum diademata fulſerunt. De his dico capite ſequenti.

CAPUT XIII.

Radii diadematis duodecim. Martianus Capella emendatus. Lux ſolis radiata. ἀκλινοζωλία. Radios, capiti decus, unde principes Romani ſumpſerint. Corona ſtellata tributa Cæſari. Gloria in Catholicis eccleſiis quid. Romanorum principum quis primus caput diademate evinxerit. Alii Romani principes geſtores diadematis. Error Severi Sulpitii. Magni Hethruriæ Ducis diadema eſt radiatum.

CORonam ſive diadema radiatum dixi fuiſſe geſtamen priſcorum regum. Hi enim ut ſe facerent auguſtiores, caput quiſque ſuum cùm non poſſet ipſa cœleſti luce, at ejus imitamentis, & effigie radiorum inſignivit. Iſti radii emicant ex aurea lamina, quæ ſicuti faſcia circumplectitur caput regis. Cæterùm hos radios fuiſſe duodecim Virgilius tradit de rege Latino loquens in his verſibus,

—— *ingenti*

Virgil. lib. 12. Æneid.

——ingenti mole Latinus
Quadrijugo vehitur curru; cui tempora circùm
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis avi ſpecimen.

Artemid. lib. 4. c. 51. Hoc ipſum alii firmant. Et quidem Artemidorus refert ſomnium cujuſdam, qui ſibi videbatur ſol eſſe factus, putabatque ſe per forum incedere conſpicuum undecim radiis. Hic, inquit, exercitui impoſitus, in eoque imperio tranſactis undecim menſibus, obiit, quòd perfectum radiorum numerum non habebat. Id ipſum tradit Martianus Capella de ſole hæc canens,

Martian. cap. lib. 2.

Nonne hæc principio geminum tu dans tetrachordon,
[lego, *tundens tetr.* i. pulſans lyram quatuor fidium.]
Solem te Latium vocitat, quòd ſolus honore
Poſt patrem ſis lucis apex, radiiſque ſacratum
Bis ſenis perhibent caput aurea lumina ferre,
Quòd totidem menſes, totidem quòd conficis horas.

Sen. in Oed. *Hieron. ad Fabiol. de veſt. ſacerd.* Bis ſenos eſſe oportuit ea re quòd ſol, cujus iſti radii ſpeciem referunt, ut ait Seneca, *Bis ſena ſigna curſu vario regit*, & nunquam non in aliquo horum ſignorum, ſicuti in propria ſede conſiſtit. His adfine illud eſt quod tradunt priſci theologi, qui duodecim lapides additos veſtimento ſacerdotis interpretati ſunt vel Zodiacum circulum, vel duodecim menſes. Cæterùm lux ſolis proprio epitheto dicitur radiata, ut apud Dracontium.

Dracont. de opif. V. dier.

Veſpere nocturno hac radiata luce rubentem
Purpureis abſcondit aquis, redditque diurna
Depoſitum natura ſuum ſub nocte ſepultum,
Mane reſurgentem de fluctibus orbe recepto.

Plutarch. περὶ τῆς ἀ-γμ. ἀ-παιδ. Hanc radiationem Græci vocant ἀκτινοβολίαν. Noſtris caput ſolis eſt radioſum. Plautus,

Plaut. Stichon.

Poſtquam me miſiſti ad portum cum lucu ſimul
Commodum radioſus eſſe ſol cœperat ex mari.

Martian. cap. lib. 1. Hæc ſolis tela Martianus Capella deſcribit his verbis, *Solis auguſtum caput radiis perfuſum, circumactumque flammantibus, velut auratam cæſariem rutili verticis imitatur. Hinc quoque ſagittarius; hinc quoque vulnificus, quòd poſſit radiorum jaculis icta penetrare.* Et alibi, *Interea tractus aëros jam Phœbus exierat, cum ſubitò vitta crinalis immutari in radios; lauruſque quam dextra retinebat, in lampadem mundani ſplendoris accenditur.* Hanc ſolis majeſtatem phœnix avis repræſentare dicitur; nempe cujus alæ mixtæ ſunt auro & purpura; at collum & caput teſtantur ſolem dominum. Quippe coronatur pulchro circulo, qui circulus eſt coronamentum ſolis. Hanc ipſam tam admirabilem divini capitis formam, totum-

totumque adeò ſolem effingit Prudentius, ubi ait, ſolem à gentibus factum eſſe Deum, quòd mundum flammanti lumine convenuſtat.

> *Hoc ſydus currum, rapidaſque agitare quadrigas*
> *Commenti, & capitis radios, & verbera dextræ,*
> *Et frenos, phaleraſque & equorum pectora anhela*
> *Æris inaurati, vel marmoris, aut orichalci*
> *Juſſerunt nitido fulgere polita metallo.*

Prudent. lib. 1. contra Symmach.

Neque verò ſol tantùm, ſed & cætera numina, & numinum imitatione principes Romani hoc cœleſte capitis decus aſſumpſerunt. Id, videlicet, à C. Julio Cæſare deſumptum videtur, cujus ſimulachrum, ut ab Auguſto ejus ſucceſſore traditum eſt, *criniti ſyderis, quod in regione cœli per ſeptem dies apparuerat, inſigni in foro conſecratum eſt.* Hinc eſt quod corona ſtellata ei tributa, id eſt, conſtans è ſtellis. Silius Italicus,

Plin lib. 2. cap. 25.

> —— *ille Deûm gens*
> *Stelligerum attollens apicem Trojanus Julo*
> *Cæſar avo.*

Sil. Ital. lib. 13.

fortè imitatione Lycophronis qui Jovem vocat Cretæ imperatorem ſtellatum.

> —— αἰχμάλωτον ἥρπασαν πόριν
> Ἐν ταυρομόρφῳ τράμπιδος τυπώματι
> Σαραπτίαν Δικταῖον εἰς ἀνάκτορον
> Δάμαρτα Κρήτης ἀστέρων στρατηλάτῃ.

Lycophr. Caſſ.

captivam traxerunt juvencam in tauriformi navigii typo Sarapiam Dictæum in regium ſtellato Cretæ imperatori. Scio quoſdam ex interpretibus legere ἀστερίῳ, quod faciunt nomen proprium. Id quod quia mihi parum probatur, retineo veterem lectionem. Cæterùm hanc radiationem, ſicuti expreſſam divini capitis ſimilitudinem maximi viri, quibus videlicet, decreta fuit, libenter uſurparunt; ut videre licet in illo fictitio & adulatorio decreto quod eſt apud Lucianum his ferè verbis, His de cauſis omnibus viſum eſt, curiæ, plebi, magiſtratibus tributim, plebejis ſingulatim, communiter univerſis aureum ſtatuere Timonem juxta Palladem in arce, fulmen dextera tenéntem, radiis tempora ambientibus. utque ſeptem aureis coronis coronetur; hæque coronæ hodie in Dionyſiis per tragœdos novos promulgentur. Ubi videmus, radios diſtingui à coronis, id eſt, diadema radiatum ab iis coronis quæ viris de Repub. optimè meritis dabantur loco præmii. Invenio tamen & coronas radiis ſociatas, hoc eſt, radios immixtos reliquo decori coronarum; ut liquet ex his oraculi verſibus, quos idem Lucianus refert.

Lucian. Tim.

> Πάρθους, Ἀρμενίους τε θοῷ ὑπὸ δουρὶ δαμάσσας,

Lucian. Alex. ſeu Pſeudom.

Νοστ-

Νοϛήσας Ῥώμην, ϗ Θύμβρειδος ἀγλαὸν ὕδωρ,
Στέμμα φέρων κρηπτάφοισι μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν.

Parthis, Armeniiſque citato Marte ſubactis, Urbem Romam repetes & claras Tybridis undas, Vertice ſertum gerens radiis mixtum. Porrò quoties radiata corona princeps fulgebat, divinitati quodammodo inſertus credebatur. *Plin. in Paneg.* Plinii hæc ſunt verba, ***Horum unum ſi præſtitiſſet alius, illi jamdudum radiatum caput, & media inter Deos ſedes auro ſtaret, aut ebore.*** Tali ſe corona ornatum, ut divino quodam miraculo memorat Apulejus; eamque deſcribit his *Apul. lib. 11. Metam.* verbis, ***Ad manum dextram gerebam flammis adultam facem, & caput decorè corona cinxerat, palmæ candidæ foliis in modum radiorum proſiſtentibus. Sed ad inſtar ſolis exornatus***, &c. Hujuſmodi corona Tertullianus ait, Chriſtum meritò uti potuiſſe, ſi caduci honores ei fuiſſent cordi. *Tertull. lib. de idolol.* ***Quis enim magis his uſus fuiſſet quàm Dei filius? Quales & quanti eum faſces producerent, qualis purpura de humeris ejus floreret; quale aurum de capite radiaret, niſi gloriam ſæculi alienam & ſibi, & ſuis, judicaſſet?*** Sed quem honorem Chriſtus, dum hîc ageret, repudiavit, eo maximè Chriſtiana pietas Deum & ſervatorem ſuum cœlo receptum hodieque honeſtat. Nam & Chriſti caput, eorumque Chriſti militum qui inter decora cœli relati ſunt, aurea luce, permixto, ſcilicet, radiorum fulgore circumfuſum, cui nomen Gloriæ, in Catholicis eccleſiis viſendum proponitur. Credo, ut hinc admoneamur ſalutaris illius, & aurulentæ lucis, quam radiat Chriſtiana ſanctitas, ſicuti jubar ſub ortu ſolis. Et hæc non immeritò gloriæ corona dici poteſt. Qua videmus honeſtatas eas imperii Romani provincias, quæ ſingillatim enumerantur & pinguntur in eo libro cui nomen, Notitia imperii. De hac corona Apoſtolus Petrus, referente locum Hieronymo, *Hieron. epp. lib. 2. ep. 12. P. Petri. cap. 5.* hæc ait, ***Ut cùm apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam.*** Et hoc eſt forſitan illud diadema quo Sophonias propheta donat angelos. Cæterùm tantæ ſublimitatis *Clem. Al. Stromat. lib. 5.* corona videtur fuiſſe ſupra excellentiam cujuſlibet diadematis. Enimvero principes Romani, illi ipſi qui diu contempſerunt diadema, στεφάνῳ ἀκτινωτῷ radiata ſive abſidata corona inſigniri voluerunt. *Philo πρεσβ. πρ. Γαϊ.* Nam quia diadema regem demonſtrabat, cenſebant non eſſe notam idoneam ſignando faſtigio Romano; ne ſpecies principatus converteretur in formam regni. *Sueton. Calig. cap. 22.* ***Cùm parum abfuiſſet ut Caligula diadema ſumeret, admonitus eſt, principum & regum ſe exceſſiſſe faſtigium.*** Nempe Romani principis majeſtas extabat ſuper omnia regna. In quarta regione urbis Romæ ***coloſſus fuit altus pedes centum duos ſemis. Habet in capite radia numero ſeptem, ſingula pedum viginti duorum ſemis.*** *Poſt notit. imp. reg. 4.* Si hanc radiatam coronam

eximas,

eximas, diutiſſimè omni diadematum genere Romani principes abſtinuerunt, contenti laurea, ut hodieque eorum capita in numiſmatibus aureis, argenteis, æreis laureata aſpiciuntur, non diademata. Primus Aurelianus, fatiſcente imperio, & ab illo tam excelſo faſtigio vertente ſe in formam regni, & quidem undique lacerati, apud Romanos *diadema capiti innexuit; gemmiſque, & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, uſus eſt.* Hinc intelligimus, illos qui virtute, opibus, potentia florent, etſi non ſunt ſuorum inſignium contemptores, non tamen talium eſſe tam acres cupitores, ut illi ſunt degeneres. Nempe iſti quod re non habent, ejus ſpecie mirificè adficiuntur. Defecti opibus, deſerti à virtute, derelicti à vero ſplendore toti ſunt in oſtentandis magnificis titulis, & nominibus non ſuis. Hujus Aureliani factum inſequentes principes imitati diadema geſtarunt, ut de Canſtantino memorat Victor. *Is enim habitum regium gemmis, & caput ut ſupra dixi, perpetuo diademate exornavit.* Idem prope de Juliano refert Ammianus Marcellinus. *Is*, inquit, *ambitioſo diademate utebatur, lapidum fulgore diſtincto. cùm inter exordia principatus aſſumpta vili corona, qua circumdatus erat, Xyſtarcha ſimilis eſſet purpurato.* Et quidem Aurelianum hujus novi moris autorem fuiſſe, uſque eò verum eſt, ut Victori minimè demant fidem ea quæ ab aliis ſcriptoribus traduntur. Neque enim ſatis mirari poſſum qui factum ſit ut Severus Sulpitius ſcriptor tam nitidus, tamque accuratus in ſacra hiſtoria hæc de Veſpaſiano ſcripſerit, *Cum Hieroſolymam obſideret, ſumit imperium; & , ut mos eſt, diademate capiti impoſito, Imperator ab exercitu conſalutatus, Titum filium Cæſarem facit.* Eodem errore implicitum video Philoſtratum: qui inducens Apollonium Tyaneum alloquentem ipſum Veſpaſianum, ac diſſuadentem ne libertatem reddat populo Romano, ſed ipſe imperare pergat, ac confutantem ſententiam Dionis & Euphratis, ait, Quem heri imperatorem ab urbibus hoc ipſo in templo coronatum, & jura populis dantem omnes viderunt, hodie videant per præconem edicere ſe velle, omiſſo imperio, reddere ſe otio, ac vitæ privatæ? Credo utrumque non priſcum Romanum morem ſpectaſſe, ſed eum, qui ſua ætate apud principes Romanos jam receptus eſſet, geſtandi, ſcilicet, diadematis, quomodo apud omnes reges. Quod tamen non verum fuit in Veſpaſiano; qui ſi fuiſſet novo & inuſitato more diadematus, non hoc utique ut inſigne præteriiſſent Suetonius, Tacitus, Deo, Xiphilinus, alii. Neque item moveor eo quod de Tito memorat Suetonius: *In ipſum*, inquit, *nata ſuſpicio eſt, quaſi deſciſcere à patre, orientiſque regnum*

Victor. in Aurel.

Victor. in Conſtant.

Ammian. Marcell. lib. 21.

Sever. Sulp. ſac. hiſt. lib. 2.

Philoſtrat. vita Apoll.

Sueton. Tito, cap. 5.

regnum ſibi vendicare tentaſſet. Quam ſuſpitionem auxit, poſtquam Alexandriam petens, in conſecrando apud Memphim bove Api, diadema geſtavit. Quippe hinc quoque intelligimus id à Tito uſurpatum more non Romano. Sed cauſam hujus facti addit ipſe Suetonius, *De more ſiquidem, rituque priſcæ religionis. Sed non deerant qui ſecus interpretarentur.* Id eſt, Titus priſco ſacrificantium ritu rem ſacram coronatus peregit. Id quod malignitas rumorum ſecus interpretabatur. Neque enim ipſum more ſacrificantium ajebant eſſe coronatum, ſed potiùs more regum diademate evinctum. Ne illud quidem obſtat quod de Heliogabalo Lampridius tradit, *qui voluit uti diademate gemmato*, nempe in publico, *quò pulchrior fieret; & magis ad feminarum vultum aptus; quo & uſus eſt domi.* E quibus verbis colligere licet, Heliogabalum uſurpaſſe rem novam & inuſitatam, qui diadema & in publico, atque adeò domi geſtaret. Etſi & hîc, & aliis in locis quæ ſupra citavi diadema accipi poteſt pro corona, quod fuiſſe geſtâmen principum à diademate diſtinctum ubertim dixi. Diadumenus quidem ita dictus eſt, non quòd aureo diademate caput evinciret, ſed quòd eum natura diademâtum fecerat. Habuit enim diadema *in ſpeciem nervi ſagittarii, tenue quidem, ſed ita forte, ut rumpi non potuerit.* Itaque fidei rerum conſentaneum eſt, priſcos Romanos principes, ut ſunt in numiſmatibus, quercea corona evinctos, ut Auguſtum; ſæpe laureatos, ſæpe fuiſſe radiatos; Denique nonniſi poſt Aurelianum diadematos. Laureas coronas hodierni principes retinuerunt. Radiatam, quod ſciam, vix hodie quiſquam uſurpat, extra unum magnum Hethruriæ ducem, cujus magnificentiſſimi majores, eminentes opes, & excellens potentia tali diademate, hac tanta cœleſtis nobilitatis nota luculentiſſimè repræſentatur. Quippe Pii V. Pontificis Max. primò conceſſu, mox & manu Coſmus radiatum hoc diadema accepit.

Lamprid. in Anton. Heliog.

CAPUT XIV.

Sol eſt rex. Rex aſſimilatur ſoli. Rex eſt progenies ſolis. Sol eſt Jove prognatus. Cur rex geſtet caput radiatum. Solis propria eſt bonitas & ſalus.

NUnc exequar proprios ſignificatus hujus tam arctæ cognationis quæ regi eſt cum ſole, tum ejus coronæ quam radiatam voco. Primùm ajo, non potuiſſe Virgilium efficaciùs exprimere cœleſte genus regum, hoc eſt, originem regiæ dignitatis, quàm ſi ſub perſona Latini regis, reges faceret nepotes ſolis, qui

non

non ſolum rex eſt, ſed & ipſe Jovis ſatu, qui eſt rex regum, prognatus eſt. Solem eſſe regem, diſertim poëtæ profitentur. Sophocles,

τὴν γοῦν πάντα βόσκουσαν φλόγα *Sophocl.*
αἰδεῖσθ' ἄνακτος ἡλίου. *Oed. tyr.*

ſaltem omnia depaſcentem flammam veremini regis ſolis. Atque adeò ſapientiæ profeſſores firmant, ideo ſolem eſſe magnum regem *Etymol.* quod diem regit, quæ eſt media pars univerſi, ſicut luna & aſtra noctu præſunt, quæ eſt altera. Eadem ferè ratione qua illi ipſi ajunt, *Philo περὶ* cœlum non abs re dici regem ſenſibilium. Fuit adnotatum, quem- *κόσμ.* dam regem Perſarum donatum fuiſſe nomine ſolis, ea re quod rex *Philo περὶ* erat. Hoc autor etymologici. Sed Plutarchus id cujuſmodi ſit, do- *τῆς εἰς τὰ* cet. Ait enim, Cyrum à priſco Cyro nomen ſumpſiſſe. Illi priſco *προπαιδ.* Cyro nomen fuiſſe ab ſole. At Perſæ, inquit, Cyrum vocant eum *συν.* qui nobis eſt ſol. Doctè & verè Æſopus ille priſca ſapientia incly- *Plutarch.* tus. Is exceptus eſt à Nectenabò Ægyptio rege ea ſpecie qua exci- *Artax.* piuntur legati magnorum regum. Nam rex regali paludamento *In vita Æ-* amictus, & citari gemmato caput honeſtatus, tum primorum flo- *ſopi.* re circum ſeptus ſederat ſolio ſublimi. Ibi Æſopum rex his verbis eſt affatus, cui me incedenti, eoſque qui circa me ſunt, adſimilas? Te quidem, reſpondit Æſopus, ſoli verno, hos autem ſpicis pretioſis. Quo dicto rex uſque eò delectatus perhibetur, ut hominem admiratione, doniſque proſecutus ſit. Nimirum prudens rex tunc demum ſeverè eſſe regem agnovit, cùm homo ſapiens palam profeſſus eſt, in ipſo eſſe inſtar ſolis, quem nemo negat eſſe regem, ſi modò ſol, qui cæteris hominibus eſt *θεάτης* ſpectator, regi ſit *καὶ ἀρ-* *Ariſtid.* *χηγέτης*, & dux & auſpex. Hoc Æſopi reſponſum propemodum ſi- *περὶ ὀνειρ.* mile eſt ſomnio Joſephi. Is enim per quietem vidit ſolem & lunam, & undecim aſtra procumbere ante ſe. Ibi Jacob pater, Num ego, inquit, & mater tua & fratres inibi ſumus ut te adoremus? Nam ſe patrem interpretatus eſt non ſolùm in domo & familia ſua, ſed & infinita poſteritate eſſe ſolem, uxorem ſuam lunam, undecim filios, aſtra. Uſque eò magnificè, etſi verè, de ſe ſuiſque ſenſit magnus ille & *γενάρχης*, & *πατριάρχης*, & *ἱεράρχης*. Cæterùm ſi ſol eſt rex, & pater aut avus regis, tum ſe rex utrumque eſſe agnoſcit, & ſolis progeniem & regem; nempe ſolem ſole, regem rege editum. Qua nobilitate nulla verior, prærogativa nulla major, dignitate nulla excelſior,

ἐκ γὰρ μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος *Phronut. in*
ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπιχθόνιοι βασιλῆες. *Apoll. &*

E muſis enim & longe jaculante Apolline viri vates ſunt terreſtres *Dia. ſunt* reges. In hanc ſententiam Plutarchus memorat Demoſthenis præ- *verſ. Heſiod.* claram vocem. Superventu Philoxeni unius è præfectis claſſis Alexandri,

xandri, advertit Demoſthenes populum Athenienſem perculſum. Tunc enim fortè de auxiliis contra Alexandrum mittendis agebatur. Quid facient, inquit Demoſthenes, ſi viderint ſolem, qui non queunt contra lucernam oculos tollere? Nempe regem Alexandrum vocavit ſolem, Philoxenum præfectum, lucernam. Quòd autem ſol Jove ſit prognatus, hinc fides, quòd & ipſe Jupiter dicitur autor lucis. Unde in carminibus Salii & Lucetium vocant, & Cretenſes Δία. unde noſtris dies eſt lux. Si rex eſt ab ſole, nequaquam eductus eſt è tenebris, ſed ex ipſiſſimo fonte lucis, Sive, quod æquè verum eſt, regii culminis origo refertur ad Jovem autorem, quo patre natus eſt Apollo, qui & ſol, & avus regis eſt. At in filio & nepote noſcitatur imago patris & avi primùm è lineamentis oris, mox ex ingenio & moribus. Meritò ergo Virgilius Latino regi tribuit caput radiatum, hoc eſt, perſimile capiti cœleſti unde ejectatur tantum luminis, & cœleſtium radiorum. Cæterùm ut radii quos innumerabiles divina majeſtas ejectat ſicuti ἀρχέτυπος αὐγὴ primarius & originalis ſplendor, non propriè ſunt illi ſenſibiles ac viſibiles, ſed νοητοὶ ἀκτῖνες ii qui ſola mente comprehenduntur, ita è capite ejus qui geſtet hanc coronam, debet emicare, prudentia, juſtitia, conſtantia, cæteræque regiæ dotes, quarum ſalutari aſpergine humanum genus recreari poſſit. Hîc advertendum, ſupremæ corporis parti ſignatè naturam impreſſiſſe intimas & extimas notas aurei illius ſyderis, quod, ut quidam ait, *radiantibus oculis luſtrat æthera album.* Nempe quòd caput totius hominis dotes repræſentat; & quòd unus ſol candore globi, majeſtate luminis, ingenti vi numinis antecedit cætera ſydera. Huc accedit, quod ſolis & lucis propria eſt bonitas. Certè ſolis radii dicuntur eſſe ſalutares, non urunt, ſed fovent. Æſchylus

καλοῦμεν αὐγὰς ἡλίου σωτηρίους.

vocamus, vel invocamus radios ſolis ſalutares. Autore Varrone, *religioſè Græci, cùm lumen affertur, ſolent dicere*, φῶς ἀγαθὸν, lux bona. Itaque ſi rex, ut eſt ſole prognatus, ita eſt ſoli ſimilis, avitas ac domeſticas dotes hujus incitamento ſimilitudinis æmulatur. Si ſol ea loca quæ luſtrat, ſalutaria facit, aſpectu regis ut ſyderis benefici, omnia recreari æquum eſt. Si, inquam, præcipua dos ſolis bonitas eſt, hæc ipſa in rege eminere debet. At quid eſt bonitas? nihil aliud quam bona voluntas, bona conſcientia, quam labefactare non poſſint proſpera, adverſa, voluptas, calamitas. De quibus infra ago uberiùs.

Plutarch. περὶ δυσωπ.

Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 16.

Æſchyl. ἱκέ.

Varro lib. 5. de ling. lat.

CAPUT XV.

Ab effectibus ſolis omnis regiorum munium ratio petitur.

QUando Rex eſt nepos ſolis, omni ope anniti debet, ut optimis rebus afferat hanc tantam ſuæ dignitatis curæque nobilitatem. Sol ita dicitur quòd ſolus talis tantuſque eſt, Rex quoque qui unus talis

lis tantuſque eſt, ſolus regnare debet, nec ad conſortium regni admittere malas libidines. Si hac ratione ſolus regnabit, nulla res minuet aut obſcurabit gloriam ejus. Nemo item veniet in conſortium ſuæ ſummæ laudis, qua una omnes omnium mortalium laudes continentur. Pro re tamen ſol mutat nomina. Nam cùm eſt in hemiſphærio cœleſti dicitur Apollo; cùm in inferiori Dionyſius, qui idem eſt Liber pater. Ita rex dicitur parens, rector, cenſor, diſpenſator dux & imperator, judex. Porrò ſol duobus nominibus cenſetur ſolis & Apollinis, quia diverſis effectibus eſt ingens, etſi unus idemque. Ea re communis ædes utrique dicata fuit, quòd uterque coaleſcit ſicuti unus. Hunc ergò, cùm cenſetur nomine Apollinis, dici volunt ὡς ἀπολύοντα ἡμᾶς τῶν νόσων, ut illum qui morbis nos liberat. Qua appellatione rex docetur, ſe inventum eſſe remedio univerſorum. Nam regis eſt, omnem peſtem & calamitatem averrere à capite & fortunis hominum. Socrates apud Platonem ait, unum ſolem penetrando & calefaciendo rebus omnibus præeſſe, hoc eſt, ſolis vi animari cœlum, ſolem eſſe in muudo id quod cor eſt in animali, ſive, ut imitator Platonis dixit, ſol eſt in mundo id quod ratiocinatio eſt in homine. Ergo rex ſi tu quoque ſol es, ſi inter tot millia unus is es qui indicaris hoc nomine, extrue animo altitudinem excellentiamque virtutum. Hinc vegeta illos quorum commodis & ſaluti inventus es. tuo ſpiritu anima molem imperii tui per ſe deſidem & inertem. Radii ſolis dicuntur ſeſe diffundere in hominum mentes, & illas perpurgare. Eaſdem ſi vehementiùs incenderint, omnium rerum conſcias reddere, atque adeò futuri præſcias. *Ajuntque Sibyllas crebro hoc ardore torrentes multa prædicere.* Autore Varrone, *Epicharmus de mente humana hoc dicit, Iſthic eſt de ſole ſumptus ignis. Idem ſolem adſerit.* Hinc diſcit, rex ab ſe, qui ſit ſole prognatus, exigi mentem præ cæteris mortalibus puram & ſynceram, hoc eſt ſolutam omni terreſtri contagione. Ex ea promendum eſſe omne conſilium vitæ, & regimen rerum. Verè Orpheus vocat ſolem εὐβουλῆα, antiſtitem & præſtitem boni conſilii. Quid tali conſilio regi magis eſt neceſſarium? Denique ipſius Orphei hoc ſolis encomium exſtat, ἥλιε παντοκράτορ, κόσμου πνεῦμα, κόσμου δύναμις, κόσμου φῶς. Sol omnipotens, ſpiritus mundi, mundi vis, mundi lumen. Quid in univerſo regno rege potentius? Annon & ipſe eſt ſpiritus regni, annon ejus & vis & lumen? Sunt qui Apollinem dici volunt ἀπὸ τοῦ ἀπολλύναι, à perdendo & conſumendo, tanquam à contrario ſenſu, pernicie, videlicet, ſalutari. Et verò ſol ſuperfluum humorem, qui rerum corruptor eſt, undecunque collectum, veluti pabulum largitur huic ætheri. Hinc jugis hæc, ac perpetua rerum ſeries. Ita rex in arcano majeſtatis ſuæ quædam putat ac reſcindit, non ſolùm ut ſit locus melioribus, ſed

Heracl. Pont.

Plato lib. 12. de leg. Phornut. in Apoll. & Dia Plato in Crat. Plato in Crat.

Philo τίς ὁ τῶν θει. κληρον.

Ammian. in Marcell. lib. 21. Varro lib. 4. de ling. lat.

Macrob. lib. 1. Sat. cap. 23.

ut hinc quoque meliora alantur & procedant. Uſque eò & ipſa ſuperflua regi cedunt in emolumentum. Apollo, id eſt ſol, à poëtis dicitur ἑκηβόλος, καὶ ἑκηβελέτης longè jaculans, eumque vocarunt eadem
Etymol. ἵηιε. ſignificatione ἵηιον jaculatorem, nempe vulnificum. Rex fidem facit ſe eſſe nepotem ſolis, cùm in improbos, ubicunque tandem latent, juſtæ ultionis tela contorquet. Sol eſt lumen omnituens. Eaque re di-
Etymol. βασιλεὺς citur παντεπόπτης & βασιλεὺς, quaſi πασιλεὺς ὁ πάντα λεύσσων, καὶ
Plin. lib. 37. cap. 2. Phornut. Apoll. & Dia. πάντα προορῶν, omnia videns & prævidens, & hinc puto manaſſe epithetum quod illi antiquitus tributum. Nam Plinio autore *vocitatus eſt elector.* Certè qui omnia videt, omnia ſcit, qui omnia ſcit, optima & optimos eligit, Dicitur & δήλιος καὶ φαναῖος, καὶ ἀναφανὸς, ὡς ἀναφαίνων πάντα, πάντα διοσώπτα ποιῶν, omnia ſimul viſibilia faciens. Hinc eſt quòd Apharantes, gens Libyca, ei orienti maledicant,
Stob. περὶ νομ. καὶ ἐθ. ὡς πολλὰ κακὰ φλύαντι, ut illi qui revelat multa mala. Rex omnia reſcire debet, providentia, inquam, mentis, & vi aſpectus vibratioris ea pervidere non ſolùm quæ ſunt in circumſpectu, ſed ipſa occulta,
Plato lib. 6. de rep. abdita, longinqua. Ut ſol omnia videt, ita nos ipſius beneficio illa omnia quæ in aſpectum cadunt, cernimus. Quòd non in tenebris cæcutimus, quod præſidio bonarum artium ingeniis lumen admovetur, id omne regii muneris eſt. Ut omnia cadunt ſub aſpectum ſolis, ita ipſe omnium oculis ſubjectus, omnium judiciis obnoxius, omnium ſermonibus expoſitus eſt. Nihil quicquam rex eorum quæ ad ſe pertinent, ſperet fore clam. Siquis nævus in ipſo eſt, continuò advertitur, nedum ut occulere poſſit ſordes & fœditates. Nulla latibula amplitudinem regii nominis excipere poſſunt. Palàm ambulet neceſſe eſt, ac regia via, hoc eſt, ſua. Putet ſibi illud dici, ἐν ἄλῳ δραπετεύεις, in ſphera ſolis lates. Verùm enimvero non eò quod ipſe, omnia, omneſque videt, ſeſe otioſè cuilibet otioſo ſpectandum præbet.
ἐν παρεργ. Quin, oculos acriùs & audaciùs intuentium præſtringit & hebetat. Improbam curioſitatem arcana regni non admittunt. Sol omnis labis eſt intolerans, ut regia majeſtas omnis impuritatis. Surgente ſole nubila vaneſcunt. Si tu, rex, in edito poſitus facem virtutis præfers univerſis continuò improbitas profligabitur, quantum eſt ſordium everretur, omnis cæcitas, omnis calligo diſcutietur. Tuum eſt radios ſolis imitari. Hi inſerunt ſe ſordibus, nec tamen inquinantur. Sic tu, rex, ne dubita curas tuas demittere vel in infima. Inde ſurget tibi & pulcherrimus & altiſſimus honor. Ubicunque rex eſt, purus & impollutus eſt. Ab ſe, hoc eſt, è loco limpidiſſimo, ut ſol πανταχῆ ἵησι τὰ ἀκτῖνα, in omnes partes icit radium ſuum vel ipſa remotiſſima & ignotiſſima cumulat beneficiis ſuis. Sol nunquam hoc diſpicit, an ſit illud quod aſpicit, dignum infuſione ſuæ lucis. Rex nullo niſi ſui reſpectu perenniter obit munus ſuum. Sibi ipſe eſt merces, quam tamen,

men, & quidem cumulatiſſimam, reperit in ſua beneficentia, exemplo Æſculapii, qui & ipſe ſole editus eſt. Hic enim dignos & indignos refocillat nullo intuitu præmii, quia in ſe reperit omnia præmia. Itaque dicimus quomodo ſolis lumen eſt gratuitum, ita regi nihil eſſe propoſitum extra unam benignitatem ſuam. Solem Dores vocabant ἅλιον, κατὰ τὸ ἁλίζειν εἰς ταυτὸ τοὺς ἀνθρώπους, quòd homines in unum, eundemque locum congregat. Hæc propriè eſt regia facultas, ut homines lingua, moribus, inſtitutis, religione diſſitos in unum veluti corpus cogat: eos reddat ſimiles & conglobatos, & inſuperabiles. Sol deficiens, ſubfuſcus, ſubluridus generi mortalium portendit omne genus malorum. Regia majeſtas vitiis obſcurata aut deformata eſt merum conceptaculum earum cladium quæ integras gentes populantur. Præſentia ſolis delet omnia lumina. Atque adeò ſolem, ajunt, unà cum aſtris ſiquis in ſomnis viderit, eſſe rem ominis infauſti. Neque enim ipſe unus lucere cenſetur, ſed unà cum aliis: non ducere videtur, ſed duci ut cæcus, aut circumduci ut erro, & ludibrium veriùs quàm ductor. Contra, ſi circumfuſus eſt aſtris, ſolus tamen lucet, ſi exſtat, ſi præit, ſomnianti omnia fauſta ſpondet. Eadem ratione præſentiæ regis omnia dignitatum culmina aſſurgunt. Ergo rex eminet inter primores: eos autoritate regit, exemplo firmat, minis deterret, pœnis coërcet. Si non facit, tum verò non aulico ſplendore ſtipatus, incedit, ſed veriùs ut bellua circumducitur oſtentui: abigitur ut præda ab aulicis prædonibus. Enimvero ſicuti ſol ſtellas eas, quarum motibus ac potentiæ obnoxii ſumus, interno motu ciet, ita primores gentis nihil ſunt, niſi quà volente rege tales ſunt. Ut diſcedente ſole perit ſyderibus decor: ita ſine rege omnis perit proceribus & magiſtratibus autoritas: regnum eſt corpus ſine lumine; omnia confuſioni relinquuntur. Solis beneficio tempora diſtinguimus: hoc eſt, diem, hebdomadam, menſem nominamus: Quæ ſine ſole nulla eſſent. Quippe non alio nomine temporis immenſitas demonſtrari poteſt, quàm hac voce. Hodie, quod eſt verum nomen ſæculi, jugi perennitate comprehendetis omnia tempora. Itaque ſolis beneficium eſt quòd temporum ſpecifica enumeratio uſibus noſtris eſt inventa: quòd nunc dies promitur, nunc ſe condit, dum ipſe has partes illuſtrat, has opacat, utrumque ſalutariter. Rex vi ſapientiæ & providentiæ ſuæ ipſa momenta & opportunitates habet in ſua manu. Scit ubi ſubſiſtendum: quò procedendum: quid arripiendum: quid differendum, quid rejiciendum: quibus ſeſe aperiat, quibus claudat. In omni re ſervat modum, ſymmetriam, æqualitatem & juſtitiam imitatricem vicium ſolis. Ejus domo, adminiſtratione, regno nihil eſt neque diſtinctius neque ordinatius: dum conſultò hos extollit, illos deprimit, his eſt ſeverior, his mitior,

Jul. ep. ad Jambl.

Artemidor. lib. 4. cap. 79.

Philo περὶ φυγ.

tior, nunc utitur manu larga, nunc contractiore, prout res poſtulat. Sol non ſolùm eſt irrequietus, verùm etiam ἀκάμματος indefeſſus, etſi incitatione ingenti & motu inexhauſto volvit ſæcula. Atque adeò in illo motu perpetuo ſemper eſt ſui ſimilis, nihil agit præcipitanter, ſed nunc intenſiùs, nunc remiſſiùs, ſemper providenter, ſemper ſalutariter. Nempe, tam vehementi incitationi ineſt illud omne temperamentum quo univerſa æqualiter librantur, feliciter augentur, utiliter minuuntur, conſultò etiam nudantur, ut floridiùs conveſtiantur. Id quod inde eſt, quod etſi ſol indeſinenter fertur, non tamen incitato impetu rectus fertur, neque it contrarius cœlo, ſeu viis obliquis, & quibuſdam flexibus omnia ita calefacit, ut humectet, ita circumvolvit, ut erigat, ita implicat, ut ordinet, ita conſumit ut ſervet & recreet. Eadem ratione rex in illa ſtatione poſitus ſemper agit, ſed animo ſedato, nunquam quieſcit, nec tamen laſſatur, occaſiones ita rapit, ut ubique vitet conſilium præceps & inconſultum. Contraria contrariis conciliat, ubique præſtat harmoniam recti altricem, univerſi ſervatricem, illi perſimilem qua ſol ſydera non cogit, ſed regit. Ita opportunitatibus viam aperit, ut eàdem neceſſitates excludat, flexu opportuno vitat ingruentia mala, rem peragit antequam eum cœpiſſe putes: Non aliter incipit, quàm ſi certus eſt exitus, nullis rapidis affectibus effertur, non peſtilente adulatione depravatur. Certè

Plato in Thæteto. Homerica illa aurea catena, Platone interprete, nihil eſt aliud quàm ſol. Nam quamdiu in mundo eſt motus, quamdiu ſol circumagit ſe, omnia verè exiſtunt, tam terreſtria, quàm cœleſtia. Ideo ἅλιον dici volunt ſicuti περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἱλεῖν ἰόντα. quod curſu ſuo circa terram ſemper volvitur. Quippe ſi ſol ſubſiſteret ſicuti vinctus ac detentus, neceſſe eſſet, omnia ſus deque ferri. Ita ſtante ac vigente ſumma poteſtate, omnia regni membra coaleſcunt, omnia ſtant, vigent, æternantur. Sol nunquam repentinus adeſt, non inſperatus aut inexpectatus advenit, ſed habet anteambulonem puniceum quemdam ac rutilantem purpuræ fulgorem. Atque ſi hoc eſſet nec ſubitum adventum, nec ſubitum ejus diſceſſum ferre poſſemus. Sic regiæ virtutes debuc-

Xenoph. memorab. lib. 4. cinant adeſſe regiam majeſtatem. Hæ, ſicut illi qui magiſtratibus præeunt ſubmovent quicquid indignum eſt quod regi occurrat. Nec rex æquis oculis improbos, nec improbi regem niſi trepidantibus præcordiis aſpiciunt. Sol circuitu ſuo annum claudit, numero ſcilicet, dierum ita confecto, ut ad ejus ſummam æquitatem non punctum addi, non demi queat. Regalis curæ etſi momento ignotari fas eſt, tandem tamen ſalutaris exitus eſt. Denique regi ſingulis diebus, nedum ſingulis annis, omnis regiæ adminiſtrationis ratio ad amuſſim conſtat. Sol ſata poſtquam diu fovit, denique evocat, eoque dicitur & frugum ſator, & fœcunditatis largitor. Rex ſua ſumma cura

indit

indit virtutem animis. Salutari virtutis imbre irrigati animi multo
publico, multo ſingulorum commodo ſeſe produnt. Solis tepore ſata,
& enata germina accipiunt incrementa Cura regia, ut patria charita-
te pueritia alitur in ſpem publicæ felicitatis. Hæc ſunt illa Reipub.
germina quæ beneficio principis ad frugem perducuntur. Certè bo-
nus rex dicitur parens illorum omnium qui ipſo rege naſcuntur. Uſ- *Artemid.*
que eò verus parens, ut ſicuti rex eſt ſolis progenies, ita patres libe- *lib. 2. cap.*
ros ſuos mares ſi quando iis abblandiuntur, ut ſi ſint filii regis ſoleant *36.*
vocare ſuos ſoles, nempe, ſe quidem genitos, ſed beneficio regis, qui
ipſis non alio loco eſt quàm quo ſol eſt univerſis. Fruges & fructus
ſol demum percoquit. Beneficia regis nunquam ſunt immatura, nun-
quam intempeſtiva, aut imperfecta. Quicquid inde eſt, omni ex parte
conſummatum eſt. Ut ſolis calor non urit impenſiùs, ne ſata perdat,
ſed eſt *φῶς ἥμερον, καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος τῶν θεῶν πρᾳότατός τε καὶ φιλανθρω-* *Plato in*
πότατος, lux manſueta, & ipſe ſol Deorum mitiſſimus, & humani ge- *Tim.*
neris amantiſſimus; Ita regia poteſtas non eſt inventa hominum per- *Ariſtid.*
niciei, ſed ſaluti. Nihilominus tamen quædam gentes Æthiopicæ à *εἰς τὸ φρ.*
vehementiori ſole uſtæ audent ortus & occaſus hujus ſyderis diris *τῶν ἀσκλ.*
proſequi. Id quod protervè, iniquè, impiè faciunt. Nam ſi utuntur, ſi *Solin. cap.*
ſol eſt exitialis ipſis, agriſque ipſorum culpa fit, qui ibi ſedes poſue- *34.*
runt, ubi hoc ſydus eſt ardentiſſimum. De ſe inquam non de ſydere & *Plin. lib. 5.*
numine querantur, quos *extenta plagarum* *cap. 8.*

Quatuor in medio dirimit plaga ſolis iniqui. *Virgil. 7. Æneid.*

Hinc rex diſcit, nunquam ſe debere palam facere, quàm vehementer,
& quàm latè nocere poſſit, ne omnium odiis & imprecationibus pe-
tatur, ne è ſuis urbibus & provinciis meras faciat ſolitudines. Nos
quoque, audax curioſitas invocatos non debet propellere propiùs re-
gem, ne inde non foveamur, ſed uramur. Maledictis quoque abſti-
nere æquum eſt tum in aſtra etſi aliqua aëris intemperie lædimur ne

immortalia mortali ſermone notemus; *Lucret. l. 5.*

tum in reges, ſiquid ab ipſorum moribus & ingenio excidit implaci-
dum. Tu quoque rex, ne homines contriſta, ſed lætifica ut ſol alter.
Quippe Græcis ſol non ſolùm eſt *ἥλιος* ſed & *αἰγαίων* ſplendens, non *Etymol.*
tantùm *παρὰ τὴν αἴγλην* lumen, neque item ſolùm *ἀπὸ τῶν τοῖς ἀκτῖσιν* *αἰγαίων.*
ἀΐσσειν, quòd radiis movet & concitat, verùm etiam *ἀπὸ τοῦ γῶ* quod
eſt *χαυριῶ* exulto, vel hilaritate perfundor. *μεστὸς γὰρ ὁ ἥλιος ἡδονῆς*, *Achill.*
nam ſol eſt plenus hilaritatis, ejuſque lumine omnia colluſtrantur, *Tat. lib. 5.*
quomodo unius regis bonitate omnia recreantur. Multis ergo no-
minibus ſol eſt admirabile oculis ſpectaculum. Ita regiam majeſta-
tem quaqua viſas, nihil ibi advertes, cujus non debeas eſſe admira-
tor & cultor. Sol teſte Platone *ποικίλλει ἰὼν τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς γῆς*, *Plato in*
ſuo curſu variè effingit ea quæ terra progignit. Eadem ratione ſub *Crat.*

bono rege omnia non ſolum ſunt ſana, verum pulchreſcunt, aureſcunt, valeſcunt. Sol oritur ſceleratis ac piis, uſque eò eſt & æquus & communis. Rex omnium ſaluti eſt inventus, probis quidem tuendis, improbis ad frugem corrigendis. Sol ſua curricula conficiens intra ſpatia zodiaci, nec inde egrediens nunc hanc, nunc illam perluſtrat cœli plagam. Ibi veluti curru inter planetas vehitur medius. Planetis muſica quadam menſura fœnerat lumen ſuum. Hinc eum noſtri vocarunt *cœliſpicem*. Rex in hac veluti reciproca, recurvata, anniverſaria, & continua peregrinatione ſemper eſt auriga, ſemper rector, ſemper largitor. Nullo aſpectu movetur, nulla novitate terretur, nulla rerum mole avertitur ab effectis providentiæ ſuæ, in ſua majeſtate ſapiens, in ſua ſapientia magnus, in ſua magnitudine felix. Ubicunque eſt uſque durat ſui ſimilis. Itaque ſol omnia aſtra adit, & quidem ſingulis annis, Quomodo ſapiens rex, quoad ejus fieri poteſt, quotannis hanc aut illam provinciam luſtrat, ut afflictorum queſtus excipere, hiſque ſolatia adhibere, ſiquid uſpiam luxatum eſt reponere, fluxa continere, deſperata reſtituere, omnia & omnes beare poſſit. Sol nullius preces, ac ne ullius quidem præſtigia moratur ut ſurgat. Statim lucet, ſtatim ab univerſis ſalutatur. Tu Rex ne morare plauſus hominum, ne ſalutationes, ne laudes & præconia quibus ad benefaciendum exciteris. Siquid agis, ſponte age, noli eſſe cunctator ac dilator. Obvia benignitate præveni vota hominum. Nec minùs quàm ſol univerſorum amoribus, honoribus, laudibus excipiere. Priſcos invenio ſolis vocabulo ſignaſſe libertatem. Id quod regem ſeriò monet, ut ab ſe libero liberos homines regnari malit, quàm ut ſervos domitari, affligi, proteri. Ut ſol ſemper eſt juvenis (certè Perſæ eum vocabant *κῦρον* adoleſcentulum) & permanet in ætate inveſtis, *βούπαιδος ἡλικίαν ἔχει*, hoc eſt *ἀγήρως ἀεὶ καὶ νέος ἐστι*, nunquam ſeneſcit, ſed ſemper eſt vegetus, ita rex eſt in perpetua poſſeſſione ſanitatis, & virium inſuperabilium, ſi modò rex eſſe pergit, mente, proviſu, cura. Invenio tamen ſoli tribui tres ætates. Nam *primo aſpectu*, inquit, Capella, *eſt ſicuti puer & renidens, & renitens. Inceſſu medio eſt juvenis anhelus. In fine ſenex apparet occiduus. Et prima* quidem ætatis gratia præ ſe fert comitatem, quam in ipſo aditu rex præſtare debet, ne adeuntes ſola majeſtate deterreat, ſed moribus placidis ſupplices inviter. At in tractatione rerum & robur animi, & juveniles vires promere debet, quæ negotiis, & ſuſtinendæ rerum moli pares ſint. Denique cùm ſuper quaque re quid facto opus ſit, decernendum eſt, tunc verò ei ſenilis prudentia expedienda eſt. Non omitto, antiquitatem poſuiſſe draconem inter præcipua ſymbola ſolis. Dicitur enim *δράκων* *τοῦ δέρκειν* à videndo. Nam natura pervigili, & acerrima oculorum acie hujus tanti ſyderis vigilantiam imitatur. Ea re illi aſſignata eſt

Clem. Alex. lib. 5. Strom. In reg. xi. urb. ro. in notit. imp.

Stob. περὶ ἀρχ. μδ.

Etymol. ἀκμή. Plutarch. π. τοῦ ἐν Δελφ. Martian. cap. lib. 1.

cuſtodia ædium, adytorum, oraculorum, theſaurorum, heroum infantiæ, ut de Hercule traditum, ac poſtea de Nerone quamvis fabuloſum, denique cujuſlibet rei quæ eſſet digna tutela divina. Certè qui cuſtodiebant corpus Cleomenis crucifixi viderunt ingentem draconem capiti ejus circumvolutum, ac tegentem vultum ejus, ne ab ſarcophagis avibus deformaretur. Hæc vigilantia draconis repræſentat pervigilem curam illius, cujus cura univerſi nituntur. Ut tamen hanc curam & vigilantiam felix conſequatur eventus, draconi quoque robur aſſignatur. Cujus rei ſymbolum eſt Erechtheus ille ſemihomo & ſemidraco. Nam quà homo, prudentia, quà draco eſt, robur ſignatur, quo deſtituta prudentia eſt invalida. Utraque dote principem cenſeri oportet. Huc adde, quod draconi vis quædam vaticinii aſſignatur, teſte illo agno quem Ægyptii humana voce uſum, & cuidam regi futura prædixiſſe ajunt, cùm in capite haberet draconem alatum. Id quòd haud dubiè ſignat prudentiam, quæ regi eſt loco vaticinii, quo poëtæ præ cæteris numinibus donant Apollinem, id eſt, Solem, cui, præter Jovem, Cererem, Proſerpinam, Hecatem, Æſculapium, rex eſt ſacer. Draconi addo accipitrem, quem Ægyptii ſapientes fecerunt quoque ſymbolum ſolis, ut dominum viſus & aſpectus. Id quod regem docet, quantum inſtar in ipſo uno ſit, qui uſque eò videndi facultate præditus eſt, ut eam iis quos adſumit in conſortium curarum, largiri poſſit.

Plutarch. Ageſil. & Cleom. — *Demoſth. in orat. funeb.* — *ἐν πυ-ρῳμ.* — *Artemid. lib. 2. cap. 13. Or. hieroglyph.*

CAPUT XVI.

Corona ſolis emicat duodecim radiis qui iidem ſunt lapides. Hi radii exeunt in ſublime. Demonſtrant primores. Lorica ſolis. Quo capitis inſigni uſi ſint principes Romani. Deſcribitur laurea principum Romanorum. Radiata principum Romanorum. Diadema ex unionibus.

EX his perſpicuè patet quàm non temerè Virgilius Latinum regem faciat nepotem ſolis, quomodo alii poëtæ alios reges. Hinc quoque reges diſcunt, qualia ſint tam excelſæ originis argumenta. Quiſquis in ſublime evectus es hoc ſedulò cura ut tibi caput ſit radiatum, & pectus luminoſum. Ad hanc luminis excellentiam ſi retuleris genus tuum, rex tibi verò ſtemma eſt omnium longè antiquiſſimum & nobiliſſimum. Porrò dicimus, ſolis coronam totam emicare duodecim radiis. Qui numerus eſt ſymbolum perfectionis, teſte Zodiaco, qui totidem luciſſimis eſt conſpicuus aſtris. teſte abſoluto ſolis circuitu qui conſtat è duodecim menſibus. teſtibus horis quarum hic eſt, & quidem duplicatus numerus. Certè hic numerus apud ſapientiſſimum Moſem tanti

Val. Flacc. lib. 6. Argon. — *Philo π. φυγ. & π. ἀθλ. κ̀ ἐπιτιμ.*

fuit, ut univerſum populum diſtribuerit in duodecim tribus; & propoſitionis panes duodecim conſtituerit; denique duodecim ſculptos lapides ſacerdotali veſti indiderit. Hac ergo ſpecie Virgilius ſolem orientem donat.

Virgil. in epigr.

Sol inſigne caput radiorum ardente corona
Promit ab æquoreis Tethyos ortus aquis.

Occidenti & feſſo eandem coronam horæ demunt, apud Statium,

Stat. lib. 3. Theb.

—— *rapidis occurrunt paſſibus horæ,*
Frenaque & auratæ textum ſublime coronæ
Diripiunt.

Albric. de Deor. imag. in Apoll. ſive ſole.

Quidam hos non utique radios vocant, ſed lapides pretioſos. Sint ſanè tales, dummodo is ſit cujuſque lapidis fulgor, ut ab ſeſe ejectet radium. Hac ratione utrumque erunt, & lapides & radii. Nec intereſt unde hi radii exeant, an è lapillis pretioſis, qui & ipſi ſunt fœtus ſolis, an è vitta crinali qua Apollo fulgere dicitur. In ſublime exeunt hi radii, quòd hæc eſt natura ignis, ut ſurſum feratur. Panduntur, quòd radios eſſe ajunt comas ſyderis. Uſque cò hi radii ſunt inſignia ſolis, ut ſine his ſol nullus ſit. Rex quoque ſine inſigniis avitis nullus eſt. Atque adeò ſi mente caligat, ſi tenebricoſus eſt, non cœleſtes radios ejectare dicitur, ſed emitere ab ſe ſpinas, & quidem ferales, quales Ægyptii porci geſtare dicuntur. Aut, ſi mavis, ſi quos radios malus rex circa caput oſtentat, hi dicentur eſſe ſimiles iis ſagittis quas Æthiopes pugnaturi circumponunt capitibus ſuis in orbem ἀκτινηδὸν ſicuti radios, aut in morem radiorum. Talibus radiis, ſive ſagittis radiatis non recreantur homines, ſed perduntur. Itaque cave rex ne pro radiis ſalutatibus ſagittas ferales jaculeris. Cave ne pro rege radiato aſpiciare draco jubatus, aſpectu ravido, & faucibus aridis expectans cui aliquam labem affles, quem impuriſſimo ſaniei vomitu contingas, quem dente peſtilente inſeces, quem miſerrima morte proſternas. Vide ne, præterito Hercule, reperiaris hydra. Dici quoque non abſurdè poteſt, hiſce radiis demonſtrari primores, nempe ſimiles ejus, cujus beneficio tales ſunt. Cùm Nectenabò impenſiùs interrogaret Æſopum, Cui me ſimilem putas? Is perſeveranter reſpondit, Te quidem ſoli; hos qui te circumſiſtunt, radiis. Ut enim ſine radiis ſol ne intelligi quidem poteſt, ita falsò is aſſumit regium nomen, qui non ſtipatus incedit adjutoribus regni: ut ne gubernator quidem ullus eſt qui non utitur manibus, & adjutrice remigum opera. Et hac quidem forma eſt corona ſolis, quam rex ideo geſtat, ut è ſolo ejus aſpectu admoneatur officii ſui. Id quod Prudentius pauculis verſibus complexus eſt.

Thten in Arati διοσημ. — *Strabo lib. 17.* — *Lucian. de ſaltat.*

Prudent. contra Symmach. l. 2.

—— *caput auguſtum diademate cinxit,*

Appel

Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Rectorem, qui militiæ ſit ductor, & idem
Dictator, Cenſorque bonus, morumque magiſter,
Tutor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum.

Soli præter hoſce duodecim radios qui emicant ex ejus corona, tribuitur lorica totidem ſplendoribus illuſtris.

—— ſol auricomus vergentibus horis
Multifidum jubar & biſſeno ſydere textam
Loricam induitur. *Val. Flacc. lib. 4. Argon.*

Hinc quoque rex diſcit, capitis radiati hoc eſt cœleſtis falsò dici membra illa quæ non in pari luce verſantur. Tale documentum eloquentiſſimus Mamertinus hinc promit Maximiano, loquens de hac corona radiata quæ principis Romani caput circumplectebatur, cæteroque habitu principali. *Neque enim*, inquit, *ſpecie tenus ac nomine fortuna imperii conſideranda eſt. Trabeæ veſtræ triumphales, & faſces conſulares, & ſellæ curules, & hæc obſequiorum ſtipatio & fulgur, & illa lux divinum verticem claro orbe complectens veſtrorum ſunt ornamenta meritorum, pulcherrima quidem & auguſtiſſima, &c.* *Mamertin. in panegyr. ad Maximian.* Merita diſertim nominat, ut oſtendat, diadema non eſſe donum fortunæ, ſed præclariſſimum munus virtutis. Hoc ſenſu Horatius ſociavit regnum & diadema.

—— regnum & diadema tutum.
Deferens uni, propriamque laurum. *Horat. lib. 2. Carm. od. 2.*

Diadema cùm dico, omne principalis, aut regii capitis inſigne dico. Nam & ipſi principes Romani ante geſtationem diadematis, quæ in Aureliano cœpit, modò uſi ſunt laura, modò corona radiata, modo quercea, hoc eſt, civica, modo diademate priſcorum regum, aucto tamen ac variato. Et quidem Auguſtum ſolum in numiſmatibus quercea evinctum video. Pleroſque laurea delectatos; laurea, inquam, nullius interpoſitu rei circumpoſita capillis, & poſt occipitium religata, & quidem duplici, continuaque ſerie foliorum: cui diſtinctis ſpatiis inſeruntur baccæ fructus lauri. Interdum duplex is ordo conſtat è ſolis foliis, nullis baccis. Quandoque lauri non continuà ſerie caput ambiunt, ſed foliis per terniones diſpoſitis inſeruntur baccæ: ſæpe pro baccis lapilli aut uniones. In quibuſdam numiſmatibus lauri folia non ordinantur per terniones, ſed per duerniones. Singuli duerniones diſcriminantur incruſtatione gemmarum. Interdum duobus ordinibus lauri, qui caput evinciunt, inditus eſt ordo baccarum, aut unionum, qui utrique foliorum ordini uſque eo perpetuus comes eſt, ut nihilominus uterque hinc ab altero diſcretus aſpiciatur. Plerunque in ſummitate foliorum, hoc eſt, in vertice capitis aſpiciuntur

ciuntur tria folia; etſi duplici tantùm non triplici foliorum ſerie caput circumdatur. Nonnunquam pro tertio, eoque medio & eminentiſſimo folio aſpicitur gemma. Interdum unica ſeries lauri, eaque media utrinque comitem habet ſeriem unionum. Semel, nî fallor, adverti, poſteriori capitis parti lauream impoſitam, nempe in numiſmate M. Aurelii Flavii. Et his quidem rationibus principes Romanos laurea uſos invenio. Radiata è Romanis principibus primum Caligulam uſum video. nempe cùm id ageret ut ſibi adſciſceret famam divinitatis, ſeque, ut alibi dico, non ſolùm heroibus æquaret, ſed & ipſis majoribus numinibus, Mercurio, Marti, Apollini, quorum geſtamina & inſignia uſurpabat, στεφάνοις μὲν ἀκτινοειδέσι τὴν κεφαλὴν ἀναδούμενος, coronis radios imitantibus caput evinctus. In hujus lamina, ſive ambitu aſpiciuntur ſtellæ tres, & ſupra frontem ſemicirculus lunaris. E ſola ſpecie hujus coronæ ſatis apparet eam eſſe ex illarum genere, quas ipſe, ut ſupra dixi, exploratorias vocavit. Radiata quoque aſpicitur in numiſmate Trajani, hoc uno ab cæteris diſcriminata, quòd ſub radiis inſerta ſunt humilia quædam acumina, ſive alii radioli cuſpidatim inſerti fiſſuris apertis, & acuminatis, veluti iis ita infixi, ut eas fulciant. Hæc quoque corona conſpicua eſt ſuper caſſide M. Aurelii, Valerii Probi. Ibi ramuli lauri baccati inſerti ſunt radiis. Habet inſuper hoc inſigne & ſingulare; nempe diadema ex unionibus; cujus initium eſt in fronte laminæ. Inde ambit apices radiorum & laurorum uſque ad poſteriorem partem laminæ, cui inſertum denique ex ea pone occipitium dependet. Ut in radiata Caligulæ dixi eſſe ſtellas tres, ita in radiata Cari & Carini, multorumque inſequentium principum laminæ inſerti aſpiciuntur lapilli. In radiata Theodoſiorum utrinque lamina eſt margine eminentiori; habetque in fronte gemmam inſignem. Huic radiatæ nova res addita. Nam ſuperiori parti laminæ inhæret perpetua ſeries unionum. Jam dixi, galeæ aut caſſidi imponi radiatam. Id quod uſurparunt Zeno Iſauricus, & Fridericus Ahenobarbus. Et hæc quidem de laurea & radiata corona principum Romanorum dici poſſunt. Nam quali diademate uſi ſint ii, qui exemplo Aureliani regium inſigne ſumpſerunt, ſuo loco dicam.

Philo περὶ πρεσβ. πρὸς Γαι.

CAPUT

CAPUT XVII.

De aureis ramulis qui exeunt è lamina diadematis. Hi ramuli quid ſignent. Regis excellentia deſcribitur. Plura de ramulis & apſidibus, & corona abſidata. Unde mos derivatus claudendi diademata his ramulis. De tiara regum Perſicorum. Regium diadema cur claudatur.

IN regio diademate aſpiciuntur aurei ramuli ſurgentes è lamina non quidem recto meatu, ſed ſingulari quadam forma. Primò panduntur in latitudinem. Mox leniter evecti ſenſim coronam efferunt in celſiſſimum acumen. Nempe, undequaque quodammodo circinati, ac vergentes in ſe, denique coëunt in apicem, qui cumulatur ea re, quæ inter inſignia coronæ meritò numerari poteſt. Et verò in apice diadematis imperialis eſt illa ſphæra qua mundus effigiari ſolet, in Gallici, lilium candens, in Pontificii, crux. Cæterùm hi rami, ſeu ferulæ, ſive ſurculi, ſive apſides, ſeu virgulæ altiùs conſurgunt, ſua coitione in faſtigium convolvuntur, & quibuſdam locis neſcio quid turgiduli & eminentis repræſentant. Hinc conficitur omnis illa ſpecies quæ omnem diadematis ſummitatem acuminat, ambit, claudit. Id quod evidenti argumento eſt, regis excellentiam nullo auctu creſcere, nulla vi externa ingruente labefactari, nullis neque opum, neque virium additamentis auctiorem & auguſtiorem fieri poſſe. Regem, quà patet regnum ſuum, ſat ſuperque habere, quo ſe munitiſſimum lætetur adverſus omnia molimina. Enimverò ut in terris nihil eſt deſcriptius, luculentius, opulentius tali diademate, ita nihil nec dici, nec fingi poteſt majus, munitius, ſanctius regia dignitate. Hæc ſua vi nixa excedit omne humanum faſtigium; uni divinitati aſſurgit; ſe ad unicum hoc exemplar format; hujus unius ſimilitudinem reddit in terris. Rex in terris eſt Deus viſibilis, inter innumerabiles unus, inter magnos ingens, inter eminentes altiſſimus. Talis tamen tantuſque quotidie terit ſemitam mortis. Quo monitu is diſcere debet, ſe inventum ſublevandæ cæteræ mortalitati; ideo eſſe validum ut feſſis rebus ſubveniat, agatque curam rerum humanarum ſicuti unus hominum, etſi per omnia ſui juris. Neque enim rex ullis niſi pietatis virtutiſque vinculis adſtringitur. Qua & libertate & poteſtate monetur ut omnia ſapientia regat, omnia ſua potentia firmet; inſtar ſummi opificis regni ſummam moderetur. In hoc unum Deus regiam dignitatem ſuæ ſimilem eſſe voluit, hoc eſt, ſummam & perfectam, omnia rerum momenta in

ſua

ſua poteſtate habentem, una ſe nixam, in una ſe abundè invenientem quicquid extra ipſam expeti poteſt. Hoc ergo illud eſt quod ſignat diadema clauſum ea ratione quam demonſtravi. Hoc loco moneo, hoſce ramulos, ſive apſidas, quæ à lamina incipientes pertingunt verticem diadematis, illudque ex omni parte claudunt, in diademate Imperatorum Conſtantinopolis, interdum fuiſſe quatuor, interdum duas. Has vocabant καμάρας μικρὰς ἔμπροσθεν τε καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐν πλαγίοις apſidas parvas ante & pone atque ad latera. Quatuor, inquam, ſunt, ſi is qui deſignatur imperator eſt filius imperatoris. Si gener, ante ſolùm. Id quod docet, plus eſſe dignitatis in pluribus abſidibus, ſeu ramulis, quàm in uno, aut in paucioribus. Hodie quidem è numero talium apſidum diademati dignitas accedit, tanquam illud quod pluribus apſidibus clauditur, ſit munitius & firmius illo cujus faſtigium unica apſide nititur, per cæteras partes apertum & meabile. His adde, quòd illæ eminentiæ, quæ iſtos ramos aut apſidas reddunt turgidiores, ſunt veluti nexus, ſeu nodi, quibus rotunditas coronæ ſolidatur; cujuſmodi fuerunt illi priſcarum coronarum tori, de quibus agit M. Tullius deſcribens oratorem temperatum & æqualem, in loco ſupra à me citato. Equidem, ut dixi, hoſce toros in coronis fuiſſe credo quaſdam particulas in ambitu coronæ collectiores, ac rigidiuſculas, propemodum cujuſmodi ſunt in tauro tori. Porrò ſuperior hæc omnis regiæ coronæ forma minimè eſt nuperum & novitium inventum. Zonara autore, diadema regis Ammonitæ aureum, diſtinctum lapillis pretioſis tam in ambitu, quam in ſuperioribus laminis, ſeu ramulis quibus tegebatur, venit in poteſtatem Davidis, qui eo poſtea diebus ſolennibus uſus eſt. Certè cùm liceat iis quos hodie vocamus Duces ac principes, & caput, & ſcutum ſuorum inſignium, ſive armorum contegere coronis, caſque inumbrare foliis, diadema hiſce ramulis ſupernè obductum ſolis regibus eſt ſepoſitum. Hoc ipſum video, vocari diadema imperiale. Credo, quòd ab imperatoribus hac forma frequenter uſurpatum fuit, potiſſimùm Græcis. Qui mos haud dubiè à Conſtantinopolitanis ad noſtros eſt derivatus. Invenio tamen Flavium Valerium Conſtantinum Conſtantini filium, Conſtantii nepotem, antequam principes Romani Conſtantinopolim migrarent, hoc diademate in ſuo numiſmate inſignem. Etſi ea veriùs eſt galea unionibus & lapillis ornata? ita tamen effigiata, ut præ ſe ferat ſpeciem hodierni diadematis, quale eſt à me deſcriptum. Hoc diademate, ut ita dicam, galeato, ſive galea diademata, cujus in apice ex unionibus crux eſt, uſi ſunt alii inſequentibus ætatibus. Flavius Baſiliſcus, in catalogo eorum qui primi in Oriente imperarunt,

Curopal. de off. Conſtant.

Cicero de Orat.

Zonar. in Dav.

rarunt, tali ferè diademate evinctus aſpicitur. Ibi laminam quæ caput ambit, uniones occupant; quibus in mediis, tum in utraque extremitate eſt gemma. E lamina undique conſurgunt bracteæ, quas ſupernè claudit alter ambitus unionum. Hinc perſpicuum eſt, hoc diadema regii illius quod hodie in uſu eſt, ſpeciem præ ſe ferre. Tali ferè diademate Anthemium & Anicium Juſtinianum inſignitos video. Eſt enim utrumque compactum ex unionibus in verticem artificiosè concumulatis. Juſtiniani diadema adverto eſſe ſingulare. Nam fronti hæret ſeries unionum, quæ ſuſtinet tiaram, ſive cidarim tegentem totum caput. Hæc conſtat è duodecim bracteis, quarum quæ mediæ ſunt, coëunt ſenæ ſenis adverſæ, unaquæque forma ſemicirculi. Has altera unionum ſeries supernè claudit Phocas quoque nova tunc, & nunc inuſitata ſpecie diadematis eſt inſignis. Totum hoc diadema eſt compactum è lamina lata continua, quæ totum caput ambit ac tegit; cujus meditullium eſt conſpicuum lapide inſigni magnitudine. Lapis honeſtatur cruce. Heraclius geſtat diadema hodierno regio haudquaquam abſimile. Nam è lamina exeunt radioli. Sed introrſus aſpicitur duplex ſeries foliorum, in quorum apicibus ſunt uniones. Demum, intra hunc ambitum in ſublime ſurgit tiara, cujus volumina circinantur, ac tenuantur in apicem. Ipſe apex emittitur veluti in metam. Frequens in Græcia fuit uſus illius diadematis, quod totum conſtat ex unionibus. Nempe, tam lamina, quàm ramuli qui exeunt è lamina, quorum in apice crux eſt, id, inquam, omne compingitur ex unionibus. Unicuique imperio ac regno peculiaris fuit forma diadematis. Omnia tamen talia ſunt, qualia mirando nunquam ſatiamur. Huc conſpirant aurum, uniones, lapilli, ipſius diadematis circularis, perfecta, divina ſpecies. Nec ſine evidente ratione traditum eſt, reges Perſarum id potiſſimùm egiſſe, ut unus rex geſtaret tiaram rectam; cùm id liceret mortalium nemini, propoſita ei qui ſecus faceret, pœna mortis. Nempe, formam tiaræ recti voluerunt eſſe argumentum ſummæ, hoc eſt, regiæ poteſtatis. Plutarchus memorans qua ratione Antonius agitaret ut filios quos è Cleopatra ſuſceperat, non ſolùm reges, ſed & regum reges faceret, ait eum uni ex illis, cui Alexandro nomen, dediſſe veſtem Medicam, addita tiara & citari recta. Quippe huic Alexandro dederat Armeniam, Mediam, & Parthica. Ut Armeniæ regi, geſtandam dedit citarim; ut Mediæ & Perſidis, tiaram. Xenophon quoque ait Cyrum ſtipatum aulica pompa è portis prodiiſſe curru vectum, cum tiara recta, & chlamyde purpurea. Apud eundem Xenophontem Tiſaphernes Clearcho dixit, uni regi licere geſtare tiaram rectam. Apud omnes

Dion. Chryſoſt. orat. 14.

Plutarch. Ant.

Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 8.

Xenoph. de exped. Cyr. lib. 2.

ferè gentes quædam ſunt quæ unis regibus ſeponuntur. Hujuſmodi illud eſt quod idem Xenophon tradidit, Cyrum duos Xerxis filios neci dediſſe, quòd cùm ei occurriſſent, manus intra [vox eſt Perſica, quæ ſignat quiddam, quo manus continebatur ne quid agere poſſet] coren non continuiſſent. Cæterùm qua de cauſa, id actum ſit, ut ſoli reges apud Perſas tiaram geſtarent rectam, diſcimus è Dione Chryſoſtomo, qui ſanè hinc docet, omnem regis curam in eo conſumi oportere, ut ipſe eum animum prodat, quem omnes præ cæteris omnibus experianrur eſſe rectum. His accedit quòd diadema iis quos dixi, ramulis, bracteis & circulis undique clauditur. Hinc quoque præter ea quæ mihi dicta ſunt, rex intelligit, omnes ſuas opes in ſe uno ſitas eſſe. Intra ſe, inquam, claudi ſuam, ſuorumque omnium ſpem, incolumitatem, ſalutem. In hac, videlicet, parte, quantum licet per ſortem humanam, Deo eſt quàm ſimillimus. Enimvero τὸ γὰρ κρατεῖν δύναμιν ἔχει θεοῦ tantum poſſe quantum rex poteſt, habet vim Dei. Quotieſcunque rex & ſe, & ſuos, & ſua omnia ſibi commiſſa videt, intelligit ab ſe exigi, ut huic tanto culmini addat magnitudinem animi, ſua perſona reddatur par dignitati; ut ipſe pariter, ſit omnibus idem. Huc ut perveniat, primum imperium exerceat in ſe. Nam fruſtra alios ſe ſperat in ſua poteſtate habiturum is, qui ſe non habet. Sibi ergo rex primùm imperare diſcat, hoc eſt, affectibus, ſenſibuſque ſuis. Diſcat ſervire ſibi, hoc eſt, pudori, dignitati, famæ. Hac habena refrænet impetus inconſultos rege indignos. Qui neminem timet, ſe ſaltem ipſe vereatur; ſeipſo accuſatore & judice frequenter cauſam dicat. Non tamen ſuadeo ut ſemper in luto hæreat, ac nunquam ſe evolvat; ſed ut ſe ipſe idemtidem & impigrè excitet; ſe ipſe animosè corripiat, correptum emendet. Hac ratione ipſe innocentior & expeditior hanc eandem operam aliis præſtabit; ſibi ipſi aliqua ſeveriùs negabit quæ in alios cumulatiora conferet. Cæterùm ſuperior ille ambitus diadematis complectitur ſpatium quod cærulei cujuſdam coloris opacitate interfuſum nihil demonſtrat niſi aërem. Hinc quoque rex docetur, ſe ab lineo diademate perveniſſe ad cæruleum, id eſt à terrenis ad excelſa & cœleſtia.

Xenoph. hiſt. Græc. lib. 2.

Dion. Chryſoſt. orat. 14.

Artemid. lib. 2. cap. 38.

CAPUT

CAPUT XVIII.

Qua ratione claudatur hodiernum diadema imperiale. Diadema Caroli Magni. Hodiernum diadema imperiale eſt lunatum & bicorne. Auguſti appellatio unde ſit, & quid ſignet.

ETſi eæ coronæ ſive diademata quæ clauſa exhibentur, hodie vocantur coronæ imperiales, tamen verum eſt, imperiale, ſive Auguſtiale diadema hodiernum alia ratione claudi, diverſamque eſſe hujus & aliorum diadematum ſummitatem. Nam ſuperior regii diadematis ambitus qui ramulis, vel bracteis una ſerie undique coaleſcentibus clauditur, in imperiali medius finditur. Qua ſpecie nullum, quod ſciam, apud principes Romanos invenitur, Quippe quæ diademata apud ipſos clauſa aſpiciuntur, una ſerie unionum, aut continuo tractu aureæ bracteæ gemmatæque continentur. Si quid in coronæ medietate eſt, ut in coronis Græcorum imperatorum, ea eſt bractea aurea & gemmata, quæ pertingit crucem eam quæ eſt locata in faſtigio diadematis. Primus, quod uſque adhuc ſciam, Carolus Magnus lata lamina gemmata, medium diadema inſignivit, cætera diadematis parte in orbem clauſa, & in ſpeciem ſemicirculi corrotundata, Hoc genere diadematis diutiſſimè uſi ſunt Cæſares & imperatores occidentis, quorum ſedes primò Gallia, deinde Germania fuit. At hodierno die imperiale diadema, una excepta lamina, illa quæ ſuſtinet diadema, quæque caput ambit, ſcinditur in duas partes. Nam è lamina, hoc eſt, ex ima ejus parte ſenſim fit dividuum, ſenſim pateſcit intervallo evidentiori; uſque eò ut & unius ejuſdem diadematis duo aſpiciantur culmina. Denique, manifeſtum eſt, ipſum diadema ubi panditur in latitudinem lunatis cornibus obliquari; poſſeque dici bicorne, hoc eſt, proximè accedens, atque adeò referens ſpeciem lunæ corniculantis. Hac forma ſupra dixi Fulgentium exhibere Polymniam diadematam. Eſt ergo in hodierno imperiali diademate corniculata lunæ ſinuatio, criſpato & gemmato introrſus ſupercilio. Hanc diadematis formam deſcribit Pontificale Romanum his verbis, Corona imperialis habet ſub ſe mitram in modum ferè Epiſcopalis mitræ; humiliorem tamen, magis apertam, & minùs acutam. Eſtque ejus apertura à fronte, non ab aure. Et ſemicirculum habet per ipſam aperturam aureum, in cujus ſummitate crux parvula eminet. Eam tiaram aliæ coronæ non habent. Porrò unde hæc ſpecies deſumpta ſit, non eſt dictu pronum. Ego, donec aliquis & ingenioſius & verius aliquid expromat, puto illud intervallum, quam Pontificale vocat aperturam,

Pontif. Rom. de tripl. imper. cor.

utrinque referre ſpeciem & ſimilitudinem lunæ. Certè hodie plerunque ita pingitur, ut ille ſemicirculus repræſentet lunam creſcentem. Hoc autem nihil aliud eſſe dico niſi imitamentum Perſici diadematis, quod lunatum fuiſſe conſtat. *Eſt enim luna Perſarum*, ait Q. Curtius. Adde ſymbolum aut inſigne, aut omen & vaticinium, ſicuti ſol Græcorum. At unde Perſæ hoc inſtitutum mutuati ſint, nec dicere ſuppeditat, niſi dicamus ab Junone. Hæc enim, ut dixi, geſtat coronam, in cujus rotunditate eſt imago globi lunatis. Nec ſum neſcius, vulgo credi, creſcentis lunæ effigiem accipi pro fauſto omine creſcentis imperii, quod amplificari cupimus donec to tum impleat orbem. Hæc ſunt pia ſingulorum, ſollennia univerſorum, magnifica regnantium vota. Hoc ipſum palam profitetur inſigne imperatoris Turcarum. Cùm enim is ſpe devoraſſet imperium orbis terrarum, hujus rei typum conſtituit creſcentis lunæ amplexus. Certè ejus qui nunc regnat, majores ita animatos fuiſſe conſtat, ut minus crederent quod non in dies Chriſtiano ſanguine irroraretur augereturque imperium. Huic voto affine illud Caroli quinti. Neque enim ſolùm pertinuit ad columnas Herculis, ſed utique illam immenſi vaſtitatem penetravit Oceani. Uſque eò intra illum tantæ celebritatis terminum non potuerunt ſiſti ſpes ejus; qui tamen concluſit res geſtas Herculis, quicum huic imperatori de magnitudine rerum geſtarum fuit æmulatio. Cæterùm & reges & imperatores ita animum inducunt, ſe dici auguſtos ab auctu, vel augendo, ſcilicet, imperio. Id quod vulgo tradi, & exiſtimari video, Sed ipſe malo adhærere Suetonio, quo autore *loca religioſa, & in quibus auguratò quid conſecratur, auguſta dicuntur.* Addit quidem Suetonius hæc verba, *ab auctu.* Sed hoc ut dubium, ac de quo parum conſtat, ipſe parum firmat, ponitque; inter dubia & non recepta. Id quod è ſequentibus palàm fit, *vel*, inquit, *ab avium geſtu, guſtuve.* Sicut etiam Ennius docet, ſcribens, *auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.* Feſtus quoque tradit, auguſtum locum ſic dici ab avium geſtu, id eſt, quia ab avibus ſignificatus eſt; ſive ab avium guſtatu, quia aves paſtæ id ratum fecere. Sed has meritò nugas dixeris præ eo quod tradit Epitome Livii, Plinius, Cæcilius, Cenſotinus, Caſſiodorus, Nempe Cæſarem leges protuliſſe ajunt, judices ordinaſſe, provincias diſpoſuiſſe. Ideoque cognominatum Auguſtum; ac ſi dicant, ob tales, tantaſque res geſtas cognomen ei fuiſſe additum re ſanctum, vocis uſurpatione ſingulare, remunerationis officio unicum. Neque verò vocibus imperitæ multitudinis ei primò acclamatum eſt Auguſtus, ſed, Hercule judicio ordinis ampliſſimi tantum divini propè honoris ei habitum. Ex hoc fonte auguſti apellatio manavit ad inſequentes imperatores, prorſus major

uàm

Q. Curt. lib. 4.

Suet. Aug.

F. ſt. Auguſtus.

Plin. Paneg. Epit. Liv. Cenſor. cap. 21. Caſſiod. in chron.

quàm Cæſaris, ut Zoſimus adnotavit. Ergo mortalium ſummis non tam eſt optandum ut ditionem augeant, quàm ut cupiditates minuant. Meminiſſe debent Africani poſterioris, qui ſolenni precationi non addidit vota augendæ rei Romanæ, ſed ſervandæ. *Satis*, inquit, *bona ac magna ſunt. Itaque precor* [Deos] *ut eas perpetuo incolumes ſervent.* Hanc ipſam votorum verecundiam exigo ab regibus & imperatore, ne tam imperium amplificare velint, quàm illud circumſcribere finibus tutiſſimis, & munire præſidiis firmiſſimis. Diuturnum illud imperium eſt quod viget interna concordia. Quæ gens introrſus munita eſt, extrorſus impenetrabilis eſt. Hoc eſt ſingulare ſpecimen ſapientis principis, non appetere plura, niſi quatenus ſua reddere poteſt firmiora. Auguſtus ille formator imperii Romani conſilium cœpit non de amplificando imperio, ſed de coërcendo intra terminos; ne, videlicet, ſua magnitudine laborans, id quod in ſequente ætate accidit, in ſeſe rucret. Satis illi opum & firmitatis eſt qui ſummæ curæ addit ſummam æquitatem. Vix unquam regum clades ſunt ab inopia & imbecillitate. Avaritia, rapinæ, libidines, animus ingratus, hæc ſunt quæ & reges profligant, & regna evertunt. Hinc intelligit imperator ſe non ideo dici auguſtum ut ditione fiat auctior, ſed veriùs regnum ſuum ut legibus fundatum morum & militiæ diſciplina, civilique concordia ſtabiliat. Nam corniculans luna, cujus totum diadema ſpeciem refert, quid ſignificet, infra dico.

Zoſim. circ. fin. lib. 6. — *Val. Max. lib. 4. c. 1.* — *Tacit. lib. 1. Ann.*

CAPUT XIX.

Luna eſt pura & incorrupta. Non eſt Dea, ſed Deus. Solis & lunæ paritas. Lunæ quædam epitheta. Luna eſt confinium divinorum & caducorum. Lunæ lux eſt genitalis & fœcunda. Plenilunium parturientibus propitium. Ab effectibus lunæ plura ſumuntur documenta imperatori neceſſaria. Imperatoriæ appellationis vera origo. Luna eſt terra, ſed ætherea. Quò minùs aſpicitur à ſole hoc eſt tenebroſior. Luna tenebras colorat. Lunæ acceſſu corpora augentur & minuuntur.

NOn quod lunam ut fœmineum, imbelle, inerſque ſymbolum, ac ſole minus ſibi adſignari, ægrè ferat imperator. Primùm quicquid de ſole ac rege dixi, id omne imperatori expetit ut regi. Quippe ad culmen imperatorium nonniſi per regiam magnitudinem aſcendi poteſt. Adde quod priſci ſapientes exiſtimarunt, lunam eſſe ἄχραντον κ̀ ἁγνὸν οὖσαν ἡμοίως τῷ ἡλίῳ, incorruptam, & puritate æqualem ſoli. His accedit parilitas ſexus. Neque enim Dea eſt, ſed Deus. *Apud Carrenos qui lunam famineo nomine putaverat nuncupandam, is mulieribus erat veluti mancipatus. At*

Phurn. in dia. — *Spartian. in Carac.*

verò qui marem Deum eſſe credebant, is credebatur dominari uxori, nec ullas pati mulicbres inſidias. Unde quamvis Ægyptii, vel Græci eo genere quo fœminam hominem, etiam lunam Deam dicant, myſticè tamen Deum dicunt. Itaque Ægyptii quoque, teſte Plutarcho, huic ſyderi utrumque ſexum tribuunt; putantque habere φύσιν ἀρσενόθηλυν naturam, mariſfœminam. Id ipſum tradit apud Platonem Ariſtophanes. Strabo ait, Mileſiis ſolem & lunam ſimiles ac pares eſſe, quòd ab his aëris temperies proficiſcitur. Æſchylus lunæ aſſignat primum locum inter aſtra, eamque vocat aſtrum vetuſtiſſimum, noctis oculum. Stephano autore Æthiopes Ἄρτεμιν eandem faciunt cum luna, dicique volunt; ut Callimachus ait, παρὰ τὸ αἴθειν ab ardendo, urendo, fulgendo, tanquam hæc non uni ſoli conveniant. Hac de cauſa Statius poëta doctiſſimus lunam vocavit igneam.

Plutarch. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσιρ. Plato in ſymp. Strabo lib. 14. Æſchyl. ἑπτ. ἐπὶ Θήβ. Stephan. αἰθιόπ.

Tempus erat junctos cùm jam ſoror ignea Phœbi
Sentit equos.

Stat. lib. 8. Theb.

igneam non tantùm luculenter, ſed & propriè dixit; cùm & ipſa adepta ſit cognomen φωσφόρος lucifera, quòd & ipſa lumen emittit, & circumjecta illuminat. Indidem eſt cognomen Dictinæ, quòd vim ſui luminis diffundat per univerſam terram. Hinc quoque dicta eſt σελαεννεοάεια, ὅτι σέλας νέον τε καὶ ἕνον ἔχει ἀεὶ, quod lumen novum & vetus ſemper habet. Non ergo temerè eam Virgilius vocat aſtrorum decus. Porrò lunam faciunt venatricem, quod nunquam deficit, ſive dum ſolem perſequitur, ſive dum à ſole recedit. Id quod documento eſt, in quamcunque curam Imperator incumbat, id quicquid eſt, imperatoria alacritate feliciter præſtari. Denique luna dicitur confinium ætheris & aëris, ac veluti quoddam internodium divinorum & caducorum. Hinc quoque docemur, eſſe in manu optimi imperatoris, divinam majeſtatem generi mortalium conciliare ſtabilienda pietate, & ita adminiſtrando imperio, ut non ab homine, ſed ab numine regi videatur. Hac ratione quicquid lunæ eſt ſubjectum, ſimile redditur iis quæ ſunt ſupra lunam, hoc eſt, incommixtum malis, purum, ſyncerum. Quomodo in lunari effectu vis univerſæ naturæ proditur, ita imperiali culmine, tamque ſublimi regimine quicquid pertinet ad ſalutem univerſi imperii continetur. Cæterùm propter æqualitatem ſolis & lunæ utrique ſimul Athenienſes rem divinam faciebant, impetrandæ ſoboli. Atque adeò cum lunæ lux ſit genitalis & fœcunda, & humectans, propitia quoque eſt genituris animalium ut naſcuntur & plantarum ut germinent. Eâdem ratione tua ſumma virtus, imperator, fœcundandæ univerſæ imperii tui ditioni idonea eſt; uſque eò, ut quæcunque poſteritas naſcitura eſt,

Phornut. Dia. Plato in Crat. Virgil. 9. Æneid. Etymol. τριτοπάτορες. Plutarch. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσιρ.

te

tc agnoſcat ſicuti parentem, ut ſupra de rege dixi. Porrò ut plenilunium eſt parturientibus propitium, ita principis potentia, vel *Plutarch.* cùm maxima eſt, inventa eſt progignendæ felicitati publicæ. Ut *κεφάλ. κζ.* luna fulgens ea quæ concepta ſunt alit & fœcundat, quomodo & quandoque interimit, ita imperator quicquid in imperio ſuo ita *Phornut.* conceptum eſt, ut ſalutare eſſe poſſit, auget; eâdem ratione qua *Dia.* quicquid deprehenditur eſſe noxium, perdit. Ut lunam alia aſtra invocant, ut inquam, hæc noctiluca ſimulatque extulit candidum *Ariſtid. in Panath.* jubar, radianti face minota ducit aſtra, quæ unam ipſam ſuſpiciunt, ita Imperator, principes ac primores, denique omne conſortium ſummæ curæ Cæſareis auſpiciis, & imperatoria providentia rebus agendis admovet. Nullus horum niſi imperatoria autoritate vigere poteſt. Illud quoque ſibi imperator identidem ſubiicit, ſui culminis proprium eſſe ducatum, & hoc vocabulum eſſe partum militiæ, & alumnum caſtrorum. Et primò quidem hæc vox nihil aliud demonſtravit quàm hunc quem dico, ducatum, hoc eſt, munus nixum induſtria, duritia, vigilantia, fortitudine. Quibus virtutibus tam arduis, tam exercitis, effectricibus publicæ tranquillitatis denique æquum fuit proponi præmium cumulatiſſimum, ſi præmium dici debet ea quæ eſt cura, ſive onus regendi cuncta. Præclarum eſt defungi hoc aut illo publico munere, quis negat? At ceſſant omnia munia, ſi non priùs præſtitum eſt ut Reſpub. ſtet, valeat, floreat. Per quem hoc aſſequuntur homines, qui ſuis exſudatis laboribus, virtute & felicitate quietem rebus peperit, hunc antiquitas Romana nuncupavit Imperatorem: & hanc appellationem verſo rerum ſtatu, ſupra omnes appellationes extulit: Denique hujus ſummam dignitatem conſenſus univerſorum omnium dignitatum procreatricem fecit. quanquam & ipſi Romani principes, ipſi, inquam, imperatores non putabant ſe tales, donec hoc quoque cognomen ipſi magnitudine rerum geſtarum, ut ſummum decus, ſibi peperiſſent. Certè Trajanus cùm Tigrim traiceiſſet, & Cteſiphontem urbem recepiſſet, αὐτοκράτωρ ἐπωνομάσθη, imperatoris cognomentum adeptus eſt, priſco, ſcilicet, more, & ſicut unus veterum ducum. *Xiphil. Trajano.* Marcus item Antoninus illo ipſo *Xiphil. M. Anton.* priſco more decimùm imperator eſt appellatus. Hæc fuerunt præclariſſimorum hominum judicia, quæ nunquam decipiuntur ubi res loquitur, facta apparent, merita exſtant. Eſt ergo imperator & partus, & alumnus virtutis, & quidem militaris; cujus finis eſt publica ſecuritas. Quæ ſtatio exigit ab ipſo omnes virtutes; in his nullam mediocrem, nullam non vividam, ferventem, excellentem. In his virtutibus potiſſimùm adverti debet conſtantia, ne degeneret ab ſuis principiis, ſed qui armis rem reſtituit, eandem

ſapientia firmare pergat. Luna philoſophis eſt quidem terra, ſed aërea. Imperator etſi humano patre, humana matre natus eſt, ita tamen fungitur vice hominis, ut in ipſo divinitas emineat, hoc eſt, virtus, divinum germen. Nam ope virtutis qui origine eſt homo, factis apparet numen. Quò minùs luna aſpicitur à ſole, hoc eſt tenebroſior; quò magis ejus aſpectu gaudet, hoc eſt lucidior & candidior. Quò longiùs imperator recedit à præſcripto divinæ legis, hoc eſt diſſimilior Dei, cujus vices quaqua patet imperium, agit; hoc eſt gentibus infeſtior & inviſior. Quò magis id agit ut ſe ſuaque Deo probet, hoc univerſos conſtat eſſe feliciores. Ut lunæ ea eſt vis ut ipſam atritatem dealbet, denſiſſimamque caliginem coloret. Ita Imperator perenni providentia, quæ quandoque fuit triſtiſſima, lætam reddit faciem rerum; bellum pace, ſterelitatem fœcunditate, pericula ſecuritate mutat. Tum obſcuras facinoroſorum artes lumine divinæ mentis irradians ſollerter deprehendit ut opprimat. Nullum terreſtre aut aquatile corpus acceſſu lunaris luminis non augetur, receſſu non decreſcit. Eadem eſt ratio imperatoriæ virtutis, à qua quicquid regitur tempeſtivis incrementis lætatur. Quicquid ipſi hominum improbitate ſubducitur, malè perit.

CAPUT XX.

Luna græcis eſt μλώις. Eſt confinium vitæ & mortis. Luna habet quatuor hebdomadas. Luna è quo veſtigio diſceſſit eòdem redit. Luna vehiculo jungitur mulus. Lunæ triplex nomen. Novilunium. Plena luna tumeſcit Oceanus. Defectus lunæ gentibus terrorem incutit. Magicis artibus luna detrahitur cœlo. Luna operatur ratione ſine ulla vi. Luna eſt ἄρτεμις. Somnium de amplexibus lunæ. De Endymione quædam. Luna toti hemiſphærio æqualiter illuceſcit. Mos Romanæ nobilitatis ferendi lunulas in calceis. Vicariatus imperii.

Etymol. μλώις.

LUnam quidam vocant μλώιν, ὅτι μειωθῆς εἰς ἄκρον τῆς σελώης πληρῦται ὁ μλώ, quoniam diminuta ad ſummum luna, impletur menſis. Ut ſol annum curſu, ita luna menſes è quibus conſtat annus, ſuis circuitionibus conficit. Quo plura imperator ſuis affectibus demit, hoc glorioſiùs implet munia ſua. Lunam ajunt mortalibus eſſe confinium vitæ & mortis. In uno imperatore eſt omne inſtar aut ſalutis, aut perniciei, ejus quæ pertinet ad univerſos. Luna habet quatuor hebdomadas, veluti quatuor ætates. Primæ quidem, nempe

nempe cùm dividua eſt, proprius eſt humor, veluti naſcentis & prima incrementa recipientis. Alterius jam tumidioris proprius eſt calor, jam, ſcilicet, ejus adoleſcente luce è patentiori aſpectu ſolis, & imminente plenilunio. Quo peracto, ac jam decreſcente lunaris luminis circulo, tertia fit ſiccior, ut ab ortu remotior; mox majori diſpendio tenuior. Hanc denique ſequitur cava, eademque quarta, lumine jam deficiente frigidior, & proxima deliquio. Ad imperatoriam ſapientiam maximè pertinet, tempora diſcriminare; hoc eſt, rerum naſcentium germina diligenter fovere; in adultioribus ſedulò elaborare; promotis, ac prope perfectis non immoderatiùs geſtire; nunquam licentiùs agere: ſed omnium rerum proponere ſibi ultimam neceſſitatem: ſic ſtatuere, Nihil eſſe ſub cœlo quod non tandem denaſcatur ac vaneſcat, ſi non accurſu priſtinæ virtutis identidem renaſcitur, recentatur, vegetatur: veluti luna, ſimulatque defecit, ignes recolligendo pulchrior apparet ac vegetior. Quippe hæ ſunt vices rerum inconſtantes, fateor, ſi auguſtos temporum circuitus conſideremus. At ſi majeſtatem naturæ, ſi ejus in menſtruis curriculis miracula, ſi vim virtutis omnium reſtauratricis attendimus, inveniemus eas eſſe ſtatas, inviolabiles, immutabiles, perpetuas, atque adeò in perpetua inæqualitate perpetuo æquales. Imperator non una ſemper, eademque ratione res hominum adminiſtrat. Diſcernit rationes imperii naſcentis à pubeſcente ac floreſcente: item floreſcentis à ſeneſcente. Luna è quo veſtigio profecta eſt, eòdem redit: quo momento finit, illo ipſo luci redditur. In hoc rerum humanarum æſtu, propter caſuum varietates, propter tot ac tam crebras rerum viciſſitudines imperatoria virtus ici aliquando poteſt. At perfici ne ſeſe renovet & colligat, & juveneſcat, id verò minimè poteſt. In Lunæ carpento ſubjugis eſt mulus, cui non è ſuo genere genus eſt, nam equo creatur. Quo ſymbolo fides fit, lunam non ſua ſed aliena, hoc eſt, ſolis luce lucere. Imperator ita animum inducere debet, ab ſe nihil quicquam, niſi autore Deo aut incipi aut perfici poſſe. Quicquid illud eſt quod ſuis votis conſonum eſt, eſſe gratuitum munus divinæ bonitatis. Lunari ſyderi aſſignatur triplex nomen, numenque. Nam in cœlo eſt Luna, in ſylvis Diana, apud inferos Proſerpina. Imperatori omnes imperii partes, nulla excepta, ita demandatæ ſunt, ut in ſingulis ipſum æquum ſit apparere præſens, & ſalutare numen, cujus vi omnia reguntur. Novilunium rebus agendis cenſetur initium auſpicatiſſimum, iſque dies Hebræis erat feſtus. Imperatori etiam atque etiam videndum quo quamque rem omine agere inſtituat. At nullum nomen eſt veriùs & auſpicatiùs pietate & pru-

Plin. lib. 8, cap. 54.

prudentia. Ergo litet his victimis. Hæ ei aves haud dubiè addicent. Plena luna tumeſcit Oceanus. Plerunque fit, ut valida imperia inhient alienis, conterminarum, inquam, gentium injuriis laſciviant; cùm tamen Dei permiſſu ea re exoriantur, ut in ipſis ſit fida tutela gentium. Defectus lunæ multis mortalibus haud immeritò terrorem incutit. Tunc verè deſperationi affinis terror hominum mentes occupat, cùm imperator diſced t à Deo, ſeque vitiis merſat. Statim ut imperatoriæ facis lumen obſcuratur, quid cuiquam ultra ſperandum? imò quid non deſperandum? Quædam maga his verbis gloriatur, ſe lunæ imaginem cœlo detrahere poſſe.

Petr. Arb. Satyr. 58.

—— luna deſcendit imago
Carminibus deducta meis; trepiduſque furentes
Flectere Phœbus equos, revoluto cogitur orbe.

Hinc imperatori exiſtimandum relinquitur, nihil quicquam ſibi adulatione eſſe peſtilentius. Ut maga lunæ, ita adulatio verbis venenatis principi obſtrepere audet; eique omne decus, omnemque dignitatem eripere. Cui ſi tu, ſumme hominum, fortiter & animosè reſtiteris, in iritum abibunt conatus ejus. Enimvero adulatores itidem ut magas mentiri palam eſt. Et has ne impune quidem id, quo falſiſſimè gloriantur, conari conſtat. Teſtis Aglaonice filia Igemonis, quæ aſtrologiæ ſciens, præviſo lunæ defectu, promiſit ab ſe, lunam cœlo deductam iri. Nec longum tulit. Nam ſtatim amiſſo quodam è ſuis, multiſque miſeriis conflictata, graves audaciæ pœnas dedit. Unde vetus illud in eos qui
Schol. Apoll. Rhodii l. 4. merito ſuo multis malis excipiuntur, ὅτι τὴν σελήνην καθαιρεῖ, quòd lunam detrahit. Eadem ratione ſi tu imperator, non tranſilieris fines pietatis, te nemo concutere, te nemo loco dimovere poterit. Si is es qui eſſe debes, tum tu conſtanter age; ſperne minas hoſtium; ne metue conjurationes improborum. Nemo te impune laceſſet. Luna ratione operatur, abſque ulla vi; ejuſque opera manant à ſapientia, cùm effectus ſolis ſint à vi & robore. Ideoque
Plutarch. π. Ισ. καὶ Οσιρ. fabulantur Herculem ſoli, Mercurium lunæ adhærentem unà cum ipſis omnia luſtrare. Imperatori vi uti non aliter licet quàm ſi priùs ratione expertus ſit. Si hæc compeſcendæ improbitati parum efficax eſt, parumque felix, tum verò quod ratione inſtituerit ne dubitet vi peragere. Lunam Græci vocant ἄρτεμιν ἀπὸ τοῦ
Phornut. Apoll. & Dia. ἀρτεμέας ποιεῖν, hoc eſt, ὑγιεῖς ab eo quod facit ſanos. Principi homines quòd vivunt, quòd valent, quòd ipſos vivere juvat, acceptum ferunt. Si quis per quietem putarit ſe lunæ amplexibus illigari,
Artemid. lib. 1. c. 83. autore Artemidoro, hoc ipſi utile ſomnium eſt. In his ſunt naucleri, gubernatores, mercatores, peregrini & errones. Quibus adnumerantur illi qui in cœleſtium contemplatione verſantur.

Ratiò

Ratio eſt quod ſine ope lanæ ſpeculationes conſiſtere non poſſunt. Atque adeò ſunt qui, iis rejectis quæ de Endymione poëtæ mendaciter narrant, ajunt eum omnium mortalium primum adjeciſſe animum ad eam philoſophiæ partem quæ verſatur in *μετεώρεσις*. Hujus tam nobilis egregiique ſtudii oportunitates accipiebat à lunæ motibus & luce, cujus circuitiones & numeros invenit, dum noctes huic contemplationi impendit ſomno abſtinens, quem interdiu capiebat. Certè hujus tanti beneficii ipſe ſe lunæ debitorem profeſſus eſt. Si Imperator vigilante cura, & ad cœleſtem facem ſuam omnem adminiſtrationem exploraverit, præclariſſimis experimentis comperiet, non ſibi temerè aſſignatum eſſe hoc lunæ ſimulachrum, quo non aliud eſt ſui muneris ſignificantius. Atque hæc quidem etſi vera ſunt, non tamen alia rejicio quæ de hoc ipſo Endymione, quanquam fabuloſa, poëtæ tradunt. Cum enim luna eſſet in complexu Endymionis in monte, cui nomen Aſelina, ſive Latmon, cætera loca fuerunt obſcurata. Id quod lunæ meritò imputari potuit. Hinc Imperator omneſque adeò principes etiam atque etiam monentur nunquam ipſos uni alicui ita pronos eſſe oportere, ut ſe ſubducant aliis. Nempe ex hoc contemptu eſt juſtus dolor, alienatio, odia, turbamenta. Itaque ut luna toti hemiſphærio æqualiter illuceſcit, ita imperatoris eſt ſumma æquitate agere, omnes mortales pari benevolentia complecti, nuſquam lethales tenebras offundere; ſed omnia ſuo ſalutari lumine conveſtire. Sic putet, ſe, ſi degit in contubernio virtutis undique & ubique ſummis veriſque laudibus efferri. Si venit in complexum voluptatis, ibi eſſe ubi fœdis compedibus detinetur, in loco, ſcilicet, anguſto, turpi, & latebroſo, ubi conſpici cuilibet infimæ ſortis homini, nedum imperatori ſummum dedecus eſt. Cæterùm, Plutarcho autore, nobiliſſimus quiſque Romanorum lunulas ferebat in calceis. Id quod ipſe ait geſtantes admonere immortalitatis animæ, aut certè humanarum vicium & inconſtantiæ, ac proinde modeſtiæ. Hæc tibi, imperator, vehemens admonitio eſt, ne cuiquam temporariæ felicitati nimis confidas; ſed modeſtè agas, ut qui momento ex iſto tanto faſtigio in ima dejici potes. Sic ergò habe & imperator, & quiſquis vices imperatoris alicubi agis, tibi, ſi nunquam virtutem deſerueris, imperium fore firmum. Id quod quàm verum ſit, haud certiùs explorare potes quàm ex affectibus obedientium. Si places, ſi volentibus, ſi lætis imperas, nulla te vis concutiet. Si es implacidus, & immanſuetus, in lubrico te eſſe puta. Si vi tantùm imperium obtines, majori vi tibi extorqueri poteſt; ac precariò imperas. Si juſtitiam colis, ſi quantus ſis magnis beneficiis intelligitur, tùm

Scholiaſt. Apoll. Rhod. l. 4.

Etymol. ἀσέληνα.

Scholiaſt. Apoll. ῥαμ. Rhod. l. 4.

Plutarch. κεφαλ. κατπχ.

verò quia regnas in animis hominum, omnia quæcunque tui poſſident tua eſſe ſcito. Hodie, quod advertendum, priſtina illa imperatoria poteſtas ſi non penitùs contracta eſt intra fines Germaniæ, ſaltem non ferè longiùs excurrit quàm in Italiam, & in confinia Galliæ, in quibus ipſis eſt admodum retuſa & heberata, propter nimiùm frequenter conceſſos iſtos imperii vicariatus perpetuos. quos quò pertinuiſſe dicam, niſi ad minuendum, dehoneſtandum, lacerandum imperium? Gratiæ paucorum, videlicet, dati ſunt, ex qua plenè orta eſt pernicies imperii. Nam quid aliud eſt agere alicubi perpetuum vicarium imperii, quàm in propria ditione jactare ſe Auguſtulum vix ulla reſpectu Auguſti? Hinc, inquam, magnum validumque imperium, aut ſaltem parvæ magni imperii reliquiæ redactæ ſunt ad provincialia dominia, quæ plerunque popularibus deprehenduntur eſſe intolerabilia. Nam ipſa imperatoris ditio, autoritas, poteſtas, hodie eſt umbra nomenque imperii, non imperium.

CAPUT XXI.

De bractea quæ ambit ſuperiorem partem diadematis imperialis. De mundi effigie quæ eſt in ſummitate hujus diadematis.

IN imperii diademate aſpicitur bractea aurea & gemmata, incipiens à media lamina, quà regit mediam frontem, undeque incipit ambire vacuum illud diadematis intervallum, quod in ſpeciem lunæ ſinuari dixi. Hæc bractea deſinit in aliam laminæ partem quæ eſt in occipitio media. Ita fit, ut habeat ad latera utrumque cornu, quæ ſunt culmina diadematis, unum dextrorſum, aliud ſiniſtrorſum. Summitas hujus bracteæ ſuſtinet globum effigiem mundi. Id quod haud dubiè inventum eſt repræſentandæ majeſtati imperatoriæ. Mundus eſt omnium parens. Nam ad eum prima cujuſque rei origo perducitur. Ita quantum eſt hominum qui vivunt ſub tutela imperatoris, quòd ſecurè, quòd feliciter agunt, imperatorio numini acceptum referunt. Mundus eſt unus. Unius imperatoris nutu omnia adminiſtrantur. Unus tantum nomen poſſidet; unus tale faſtigium inſidet. Mundus omnium rerum ordinem unuſcircumagit. Imperator in ſingulis imperii partibus præſtat omnium rerum providam diſpoſitionem, eam, cujus vi omnia pulchreſcunt, hoc eſt, ordinem. Ut mundus ſine illo ſummo opifice ſtare non poteſt, ita ſine hoc tanto ductore, ſine hoc capite omnia machinæ imperialis membra nutant. Mundus, divi-

divinum opificum, in ſingulis ſui partibus ſubinde mutatur; nec ulla uſpiam eſt quæ diu eadem maneat. Imperatoriæ prudentiæ eſt pro re mutare conſilia, rationeſque tantæ curæ, prout expedit. Neque enim id eſt levitatis, ſed patientiæ. Mundo, quòd in ſe omnia ornamenta continet, nihil eſt ornatius. Imperatoria virtute nihil ſpectabilius, quia nihil quoque mortalitati eſt conducibilius. Mundi præceps velocitas à nullo mortali oculo, quamlibet acerrimo adverti poteſt, niſi demum convolutis rerum vicibus. In imperatoria majeſtate repoſita ſunt arcana illa ſanctiora, è quibus eſt in omnia regimen. Hæc tamen cujuſmodi ſint, non prius palàm eſt, quàm fuerint ſua bonitate cognita, & ita ad res collata, ut ſatis conſtet, nihil melius eligi potuiſſe. Nempe, lætitia proſperi eventus metui prævertit; felicitas adeſt ſæpius inexpectata. Quicquid in hominis notitiam cadere poteſt mundus ſua magnitudine complectitur. Humana, pia, ſubjectis convenientiſſima exiſtimatio hæc eſt, Vigilem imperatoris oculum, divinamque mentem nihil eorum fugere quibus ſumma cura continetur. Mundum ſapientiæ cultores firmant eſſe σφαιροειδῆ rotundum. Cui rotunditati nihil officiunt illæ quæ aſpectui noſtro ſunt inæqualitates, hoc eſt, tum depreſſa in convalles & abyſſos, vaſto præcipites hiatu, tum in ardua aſpectu juga, aliaque in admirabiles altitudines evecta loca. Quam, ſcilicet, inæqualitatem deterit magnitudo mundanæ molis, quæ ubique teres, ubique æqualis, ſuique ſimilis eſt. Etſi quædam in rerum adminiſtratione frequenter occurrunt quæ ingeniis ægris, jejunis & quærulis præbent occaſionem inconſultarum vocum, ratione tamen ſuſcepta eſſe, denique fatendum eſt. Quippe omnium rerum cauſæ rationeſque librantur in trutina cenſoriæ mentis. Omnia excoquuntur, perpoliuntur & conſummantur in illa ſumma ac generali notitia imperii, cujus ſedes eſt in pectore tanti principis; nempe loco tam excelſo poſita, ut nihil tam altè lateat quod ſe illi ſubtrahere poſſit. Hæc eſt altiſſima illa ſpecula, unde ſummus principum omnia proſpicit, interna, externa, proxima, longinqua, ardua, depreſſa. Hinc componit rerum opportunitates; hinc rejicit improbanda, dubia differt; manum injicit probis. In placitis, electis, probatis acquieſcit, Quæ omnia quò minùs vulgo innoteſcunt, hoc ſunt imperatorio lumini cognitiora; his probat providentiam, vigilantiam, bonitatem ſuam; his lætatur in arcano ſapientiæ ſuæ. Ex his fides fit, nihil in illo deprehendi inæquale apud quem eſt regula omnis æqualitatis, juſtitiæ, ſanctitatis. Dorilaus, Cenſorino autore, ſcripſit mundum eſſe organum *Cenſorin.* Dei. Mundi typo, quem Imperator capite geſtat, ipſe docetur *c. 13.*

ſe

ſe univerſis illud eſſe, quod mundus eſt divinæ majeſtati. Eſt ergo Imperator miniſter Dei in hoc electus ut in imperio perſtet ad vices ſummi numinis. Ut mundus conſtat ſocietate cœli, eorumque omnium quæ cœleſti ambitu continentur, ita imperii partes coaleſcunt ad ſplendorem nominis imperatorii; ſub tanti numinis tutela, ſub patrocinio, inquam, tantæ majeſtatis fiunt individuæ, imperviæ, impenetrabiles. Sphæra mundi vergit in centrum. Mundi centrum eſt globus hic terreſtris quem incolimus; qui etſi eſt circumfuſus aquis, ita tamen libratur ut ſit ſolidus, firmus, nulla vi ventorum mobilis, nulla vi fluctuum mutabilis. Perſpicuè palàm eſt Imperatorem parum eſſe ſua majeſtate tutum, ſi non nititur perpetua incolumitate ſubiectorum. Hoc eſt imperatorium pedamentum: hoc ipſum ſummi culminis ſolidamentum. Ergo individua ſunt imperator & imperium, hoc eſt ſalus eorum omnium qui ſunt in ditione imperii. Felix eſt is princeps qui felicibus imperat: firmus, qui nihil ſibi & ſuis dividuum facit: undique tutus is, qui quam ſibi, eandem univerſis operam præſtat, in perpetua ſanitate is, qui ſe colit ut caput, univerſos regit ea cura qua quiſque propria membra. Mundi duas partes faciunt, quarum una agit, altera patitur. Illa eſt immutabilis: at hæc obnoxia neceſſitati vicium & mutationis. Illa divinam, hæc humanam ſapientiam repræſentat. Eadem ratione etſi conſilia imperatoris ſunt providæ mentis argumenta, atque ut divina æquum eſt eſſe rata, & immutabili ratione nixa, tamen quia rebus humanis accommodari debent inconſtantibus, fluxis & caducis, neceſſe eſt modum proferendi ea temporibus aptari, occaſionibus applicari, opportunitatibus variari. Ibi divina ſapientia, hîc ſe humana imbecillitas exerit. Mundus eſt templum Dei. Quicquid in ipſo eſt, cultui divino deſtinatum eſt. Imperium eſt ditio & habitatio imperatoris, ſacra ut numinis, ampla ut magni regnatoris, tuta ut aſylum. Hîc ejus virtutes præcipuo cultu celebrantur ut numinum. Meritò. Nam qui eſt pater patriæ, qui cura, affectu, effectu, ſubjectis ut propriis liberis adeſt, quærit, proſpicit, hunc æquum eſt univerſorum erga ſe experiri animum gratiſſimum. Hoc eſt ipſi in adverſis ſolatium, in proſperis gaudium, in dubiis hortamen, in ancipitibus incitamentum. Hanc æſtate meſſem metit, hoſce autumno fructus imperialis ſollicitudinis percipit. Denique,

Virgil. l. 6. Æneid.

Ut cœlum ac terras, campoſque liquenteis
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit; totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Inde

Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore Pontus.
Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra, &c.

Ita putandum eſt, imperatorem eſſe illum ſpiritum qui intus alit, intus vegetat omnem imperii molem, quæ ſic animata eſt ἀγήρως καὶ ἄνοσος, nec ſenectutem novit, nec morbos. Hæc eſt illa mens tanti corporis; hæc eſt illa rectrix tantæ molis; hæc eſt illa gubernatrix tantæ navis; hæc eſt exploratrix omnium virtutum, inventrix commoditatum, & procreatrix felicitatis publicæ. Sub hujus tutela & omnia pericula depelli, & præſentia bona æternari poſſunt. Hæc illa ſunt quæ per mundi ſpeciem, quod eſt culmen imperialis diadematis, ſignificari puto.

CAPUT XXII.

Corona ducalis. Ducum alii majores, alii minores. Utrique demonſtrantur. Utriuſque ducatus coronæ ſunt promiſcuæ & cur. Cur minores duces geſtent coronam Ducalem.

DUcum alii ſunt majores, alii minores. Majores voco illos quorum dignitas proximè accedit ad regiam. Et hos quidem duces in tantam magnitudinem, & claritatem evectos video, ut tot mihi reges videre videar. Id duplici ratione accedit; propter genus, ſcilicet, propterque opes & autoritatem. Et verò quod ad genus attinet, vix ullus iſtorum non antiquis regibus oriundum profitetur. Ergo ita ſunt duces, ut eàdem ſint principes prioris generis, de quo infra dicam. Hoc tam excelſo loco aſpicio illa Germaniæ columina, illa Italiæ magna nomina; alioſque qui etſi inter ſe nondum etiam ſatis conveniunt de προεδρίας, tamen id faſtigii inſederunt quod eſt regio proximum. Hinc fit, ut hi omnes unius ordinis eſſe cenſeantur; omnes propemodum ſuſpiciantur ut reges; longeque antiſtent illis quos voco minores. Et quidem minores duces ſunt illi, qui ſunt in ditione majoris poteſtatis, regiæ, imperatoriæ, Pontificiæ. Iſtis, videlicet, dati ſunt ducatus, hoc eſt dignitas & feudum quod hoc nomine demonſtratur, ea lege & conditione, ut juri & juriſdictioni datoris per omnia ſubjecti ſint haud ſecus quàm quilibet è vulgo. Tales fuerunt majores duces in ditione imperatoris antequam darentur eis Vicariatus imperii, de quibus dixi. Cæterùm minores hi duces multùm exſtant

exſtant inter eos qui fulgent aliis feudorum dignitatibus, propter eas cauſas, quas infra memorabo. Sed multùm quoque cedunt illis majoribus. Nam hi in ſua quiſque ditione ſerunt ſe vicarios imperii, quandoquidem ibi omnia obeunt imperatoria munia. Atque adeò quidam ex his audent vocare quoſdam regum in certamen opum, potentiæ, nobilitatis, non etiam dignitatis. Neque enim reges, quemadmodum hi duces, regnant permiſſu majoris poteſtatis; nullas dominandì leges accipiunt à celſiori culmine, qui per omnia ſunt ſui juris. At horum ducum nullus eſt, qui quicquid poteſt polletque, non id omne diplomate ſibi fateatur eſſe conceſſum; Qui non id ipſum ſolenni more profiteatur, nempe in ipſo ducatus aditu, aut certè primis in ſpatiis regni, imperii, pontificatus, prout is dux hujus aut illius eſt cliens, aut beneficiarius. Fatentur, inquam, & profitentur, ſe eſſe in clientela, ſub tutela & patrocinio majoris & eminentioris poteſtatis; id eſt, quòd dominantur, quòd eo loco ſunt, tantumque juris uſurpant, id verò ſe habere muneris alieni, Moſcbum excipio, qui ſe æquat regibus, atque adeò ſe ſuper reges collocat, cùm à nobis ſola cenſeatur appellatione magni ducis. At ceteri Europæ duces ſe regibus minores & inferiores hoc ipſo profitentur, quòd ipſi per ſe, aut certè ad id miſſa legatione, genubus ejus advolvuntur, cujus beneficio tales ſunt; cujus in ditionem dedunt ſeſe, ſuaque adeò omnia alienæ poteſtatis & arbitrii faciunt. Quam ad humilitatem vix quiſquam Europæ regum adigitur, aut demittitur. Nam in terris regio faſtigio nihil quicquam excelſius. Nihil rex nec intra, nec extra ditionem ſuam non infra ſe poſitum videt. Verè Diotogenes qui dixit regem eſſe in mundo veluti figuratum Deum. θεὸς ἐν ἀνθρώποις παρεσχαματισμένος. Ejuſdem hæc ſunt verba, ὅτι θεόμιμον ἐντι πρᾶγμα βασιλεία, regnum eſt negotium imitans Deum. Stenidas ait regem eſſe ἀντίμιμον καὶ ζηλωτὰν τῷ πράτῳ θεῷ. imitatorem & æmulatorem primo Deo. Primum Deum vocat illum qui natura & ab ſe talis eſt; regem alterum Deum, nempe illius & progeniem & imitationem. Illùm in univerſitate rerum; hunc in terris; Illum perpetua, hunc temporaria ſapientia inclytum. Quid? hic ipſe Stenidas philoſophus Pythagoræus vult regem virtutibus nihilo eſſe minorem Deo. Et hi quidem ſunt majores duces, multo excelſiores illis quos voco minores. Nam hi regio diplomate hac tam ſublimi appellatione honeſtantur, quæ eſt nota ampliſſimi, fateor, & perpetui honoris, ejus qui tranſit ad hæredes, ſed qui ſanè circumſcribitur intra omnia officia clientium, ſive, ut jura feudorum loquuntur, vaſſallorum. Quippe horum urbibus, caſtris, domiciliis, agris dicuntur leges. Perſonis item nihil muta-

Stob. ὑποθ. πε. βασ.

Stob. ibid.

quicquam conceſſum, quo eximantur imperio regis, & juriſdictioni publicæ, haud ſanè magis quàm quilibet extremæ plebis homo. Sed, videlicet, iſti eò faſtigii ſublimantur à regibus, ut ſint, quibus addita amplitudo rerum tractatione decus pariter & autoritatem addat. Sæpe tempus adeſt quo talium illuſtre nomen & excellens autoritas rebus agendis & promovendis intelligitur eſſe neceſſaria. Sæpe ductandus exercitus; ſæpe patria propugnanda, aut ultro laceſſendus eſt hoſtis; & aliena invadenda; ſæpe illuſtres legationes obeundæ; ſæpe alia regnorum ſolennia peragenda. Enimvero tali re ac tempore nonniſi à magnis nominibus magnæ res patrantur. Ipſi quoque reges regiam majeſtatem hinc muniunt; ſeque tunc regiè incedere putant, cùm ſe tanto flore circumfuſos, talique præſidio ſtipatos vident; qui hos habent ſicuti aſſiduos cuſtodes, præcipuoſque ſatellites majeſtatis. Certè & hîc ſolem reges imitantur, qui quamlibet ſolus tantuſque, tamen ſtellis circumfundi amat. In hoc quoque Neptuno ſunt ſimiles, cui cùm, autore Platone, plures eſſent liberi è Clitone ſuſcepti; ipſorum vetuſtiſſimum, cui nomen Atlas, univerſæ inſulæ Atlantidos regem conſtituit. cæteros legit ἄρχοντας magiſtratus, ſeu principes, hujus tantæ curæ, non etiam poteſtatis conſortes,. & adjutores quales hodie hi duces ſunt regibus. Auro, quod eſt pretioſiſſimum omnium metallorum, multa pretioſa connaſci dicuntur, minora tamen ipſo, veluti argentum, æs, taliaque. Ita regi neceſſariò adhærent στρατηγία, καὶ δικαστικὴ, καὶ ῥητορεία, ducatus, judicia, facultas eloquendi. Et hac quidem ratione utroſque duces diſcriminari poſſe puto. Utriuſque tamen ducatus coronæ, quod mirere, ſunt promiſcuæ, etſi regiis ſunt ſimiles. Quippe in utriſque lamina aurea quæ caput ambit, pretioſis quoque lapillis diſtinguitur. Ex hac lamina exeunt flores, & folia. certè id, quicquid eſt, nihil aliud eſt quàm materia florea, foliacea, frondea, læta, laſciviens, ſuaque ſerie laminam inumbrans. Quo effigiatu ſupra dixi repræſentari coronam querceam, hoc eſt, civicam, in qua folia ſunt quercea. Hac fronde, ut jam dixi, Auguſtus in numiſmatibus evinctus aſpicitur, quòd hæc frons eſt veriſſimum ſymbolum ſalutis & ſecuritatis publicæ, quæ majoribus ducibus eſt credita ſicuti regibus. Nimirum, his ducibus, ut ſi ſint reges, tales coronæ convenire videntur, ut inſignia ſuæ dignitatis, quæ quàm proximè accedit ad regiam. Nam quòd inſigniuntur lamina coronaria inumbrata foliis, in hoc verò quodammodo ſunt ſimiles regibus. At quòd ea corona è ſuperiori parte tota patet, cùm regum coronæ ſint clauſæ, docemur ipſos eſſe infra dignitatem regiam. Regnum eſt αὐτοφυὴς ab ſe natum, & nullius

Plato in Crit.

Plato in Polit.

nullius majoris beneficio obnoxium; propriis, inquam, auſpiciis, ſuaque vi nixum. At horum ducum, quamlibet latè dominantium, coronæ effigiantur apertæ, ut in quibus eſt etiam & beneficio & incremento locus. Quippe natura comparatum eſt ut germinantia creſcant, & floreſcentia matureſcant. Hoc ut fiat utraque imbre aliquo etiam irrorari, augeri, promoveri oportet. Ergo hi duces tali corona fidem faciunt, ſe inibi eſſe, ut ſublimiorem poteſtatem, cujus magnitndine nituntur, propitiam experiantur, illi ſuos auctus acceptos referant. At ſublimis, ſummaque poteſtas, hoc eſt regia, imperatoria, pontificia clauſo diademate demonſtratur, quòd quæ in aliis germinaut apud hos perducta ſunt ad maturitatem; quæ alibi incipiunt, aut procedunt, hîc ſunt perfecta. Ne multa; hæ ſummæ poteſtates illud magnitudinis faſtigium inſederunt, ſupra quod aſcendi non poteſt. Huc accedit ipſa appellatio dignitatis ducalis, quæ ſanè aſſurgit majeſtati regiæ. Et verò regni vocabulum multò latiùs patet quàm ducatus. Regnator, idem eſt ductor. Non contra. Et hinc, ſcilicet, eſt omne diſcrimen coronarum, ſeu diadematum regiorum & ducalium. Quòd autem minores duces regumque vaſſalli tam divite, tamque ſpecioſa corona utuntur, id adeò hinc fieri credo, ut qui in honorem ducalis appellationis evecti ſunt, hi quoque inſigniis ducalibus non arceantur; ne minùs quàm imperatoris celebre ſit beneficium regis. Sed imperatoris conceſſu imperatoria jura majores duces uſurpant, cùm vix unquam reges iis quos creant duces, quicquam concedant quo regia jura minui poſſint. Titulos tantùm & ornamenta ducalia illis tradunt, quorum omne decus ſemper ad datorem recurrit. Certè reges juvat aſpicere duces ab ſe creatos illis ipſis inſigniis præfulgentes, quibus conſpicui ſunt ii quibus id juris imperatorio diplomate, una cum imperii vicariatu datum. His addo, meritò ducibus, ſaltem majoribus, conceſſum fuiſſe jus geſtandi diadematis. Quippe id non novo, ſed priſco more fieri invenio, quo id ipſum licuit tyrannis, quibus aſſimilo hodiernos majores duces. Cujus rei exemplum eſt Lampichus Galeorum tyrannus. Hic cùm à Mercurio juberetur ponere omnia, priuſquam pedem imponeret in cymbam Charontis, diadema, inquit, tantùm permitte ut habeam, & epheſtridem. Cui Mercurius, Minimè, inquit. Et hæc pone. Alibi quoque Charon Polycrati Samiorum tyranno tribuit diadema.

Lucian. in Dial. mort.

Lucian. Char.

CAPUT

CAPUT XXIII.

De iis qui vocantur principes. De appellatione & munere principis. De ducatu. Ducatus & principatus dignitates reciprocantur, ſeque invicem excipiunt. De diſcrimine quod eſt inter majores & minores principes. De comitatu, & Comitibus, & horum corona. Barones hodierni, & horum corona, ſive ſtrophium.

ADſunt & principes, nunc quidem detrita vi appellationis Auguſtæ, quæ olim unum Romanum principem ſignavit, hoc eſt, ſummum eorum hominum qui incolebant orbem Romanam. Et verò principatus hodiernnus eſt nota duarum dignitatum, quarum, ut de ducibus dixi, una major, altera minor. Majores principes voco illos quibus eſt è regia proſapia ſtemma, quique ſucceſſionis ordine & hereditario jure regiæ majeſtatis faſtigium inſidere poſſunt. Rectè Socrates apud Platonem, Si quis, inquit, ex rege naſcitur, rex eſt nominandus. Et ſive diverſis, ſive iiſdem ſyllabis idem ſignificet, nihil intereſt. Ergo etſi iſtis nec datus eſt ullus neque ducatus, neque marchionatus, neque comitatus, nihilominus cenſentur generali appellatione principis, veluti nati in regia familia, eaque quæ nonniſi principes edit. Ideo majores duces, qui ferè ſe regibus ortos ferunt, principum quoque generali & uſitato vocabulo honeſtantur, ut qui regiæ aut imperatoriæ majeſtatis radio coruſcant. Cæterùm utraque appellatio nempe ducis & principis naturæ ordine facilè reciprocatur. Certè nomine principatus demonſtratur is quem ſignavi, ordo naturæ, cujus ductu itur ad jura ſucceſſionis, hæreditatiſque regiæ. Nomine ducatus militaris atque adeò imperatoria cura. Sed ut natura illud quod prius, illudque quod poſterius eſt pariter creavit, ita illi quod prius eſt, tam ipſa quàm conſenſus hominum videtur aſſignaſſe ducatum, ſive imperatorias partes; illi quod poſterius, obſequium, hoc eſt ſequendi & obſequendi officium, ipſam inquam, parendi neceſſitatem. At princeps propriè is eſt qui alicubi primum locum obtinet. Eſt enim principatus priùs vocabulum ordinis quàm poteſtatis. Itaque principi hoc ipſo quòd primus eſt, natura cenſetur tribuiſſe ducatum, hoc eſt, onus & curam ducendi cæteros. Apertiùs omnem rem promo. Is qui princeps, hoc eſt primus eſt in municipio, in civitate, in republica, haud dubiè tuendo juri publico, & ſtabiliendæ ordinum concordiæ imponitur. Ille ipſus in hoc quoque inventus, ut non

Plato in Crat.

domo ſolùm primo loco ſit, verùm etiam in exercitu, in imperio, in periculis, aggrediendo, pugnando, vincendo, qualis Agamemnon quem Homerus facit utrumque, nempe τ' ἀγαθὸν κρατερὸν τ' αἰχμητὴν, bonum, fortemque pugnatorem. At ducatus eſt munus illius qui hæc omnia ſimul exequitur, quem virtus ducit ad victoriam, victoria ad triumphum, qui à triumpho, denique rectà pergit ad ſummum locum, hoc eſt, illud decus cui inditum nomen principatus, Ergo verum eſt, utramque dignitatem reciprocari, & altera alteram vicibus excipi. Quotidie videmus, illum qui princeps eſt, hoc eſt, eſt qui primo loco in Repub. eſt, qui civibus loco capitis eſt, neceſſitate adigi ad ſuſcipiendum ducatum, nempe, re trepida. Ut ſapienter Diotegenes dixerit, tria eſſe regis opera, in quibus primus eſt locus τοῦ στρατηγεῖν ducatui. Alter judiciis, tertius pietati. Eundem ducem ſcimus perfuncto ſibi militiæ laboribus præmium proponere primum & altiſſimum locum, illum, qui quietis Reipub. temporibus eſt principatus, ſumma ac perpetua dignitas, quæ cenſentur hoc nomine; illa ipſa quæ, repub. ancipiti, efficaciùs ſeſe prodit nomine & munere ducatus. Itaque non ſolum ambæ cenſetur concordi germanitate, verùm & unitate: in hanc ſenaentiam verè Ariſtoteles alicubi ait, belli ac pacis tempus regiam poteſtatem comprehendere. Hinc palàm eſt, vix illi quæſtioni locum relinqui, utra harum dignitum ſit potior, utra excellentior, quæ veriùs ſono vocis, & mutatione muneris diſcriminantur, quàm origine & effectis. Nec tamen ſum neſciuſ, uttamque majorum poteſtatum diplomatibus hodierno die propriis quibuſdam notis diſtingui, quæ apud me non tanti ſunt, vt in his memorandis operam abutar. Quicquid notabilioris diſcriminis hîc eſt, id ferè omne deprehenditur inter principes majores & minores, ut dixi de ducibus. Nam hîc quoque minores principes voco illos qui ſtemma nequaquam ducunt à regibus, ſed quibus eſt conceſſus ager, urbs, ditio, feudum, cui nomen principatus, ejuſque domino ac poſſeſſori permiſſum ut vocetur princeps, propria, nimirum ac peculiari appellatione, quæ talem dominum diſtinguit ab aliis aliorum feudorum dominis, hoc eſt, marchionibus, comitibus, baronibus. Nempe, hi omnes in hoc ſunt ſimiles, ut ſint in perpetua clientela, atque adeò in ditione regum. Hic quoque minor principatus eſt minori ducatui æmulus; neque cui prærogativam des, facile dictu eſt. Quippe omnis res pendet ab arbitrio regnantis, cujus in ditione uterque eſt. Enimuero majorum principum dignitas nec datur codicillis, nec emitur ullo pretio, ſed eſt unius munus naturæ. At hæc poſte-

Stob. ὑποθ. τῆς στρατ. ιϛ.

Stob. ὑποθ. περὶ βασ.

poſterior ut quæri, ita amitti poteſt ut res adventitia. Iſti tamen qualeſcunque principes plerunque eadem corona utuntur, qua majores & duces & principes. Nam hæc quoque frondibus & foliis exhilaratur è lamina prodeuntibus; fortaſſe propter eas cauſas quas innui, cùm de majoribus ducibus egi. Superioribus adnumero Comites, hodie quidem longè ſecus quàm olim fuit, minoris loci homines, quàm minores duces, minoreſque principes. Nam quos Romanus imperator jens in bellum, aut imperii ditionem perluſtrans adſciſcebat in comitatum, eoſdem cenſebatur adſumpſiſſe in conſortium curarum principalium; iique plerunque adhibebantur iis miniſtriis quibus màxima quæquè conſummantur; denique iſtis uti propemodum ut oculis, brachiis, manibus, ſicuti ex omni hominum genere lectis, atque à principali providentia ad maxima quæque deſtinatis. E tanro, tam arduo, tam nobili munere hoc quoque vocabulum tranſiit ad notam perpetuæ, & hæreditariæ dginitatis. Indidem eſt πάτριος στέφανος, *Pollux l. 3.* illa corona hæreditaria, argumentum avitæ laudis, decoris, præmiorum. Nam ut aliæ coronæ, hæc quoque transfertur ad poſteros, ac ſicuti a nobili trunco ad felices ramos, traduceſque porrigitur. è quibus

—— primo avulſo non deficit alter
Aureus, & ſimili frondeſcit virga metallo. *Virgil. l. 6. Æneid.*

Hæc comitum corona conſtat è circulari lamina, cui hærent tres lapilli. Supra laminam ut plurimùm eminent tres uniones magnitudine conſpicui; aut certè continua ſeries minorum unionum, qui & in extremitatibus laminæ, & ſuper ipſa media duplicantur aut triplicantur, cæteriſque eminentiores aſpiciuntur, ſicuti illa margarita tribacca Indica. Marchionum quoque nomen *Petron. Arbit.* illos deſignaſſe ajunt, qui imperii marchis, hoc eſt, limitibus tutandis præfecti fide, fortitudine, felicitate meruerunt ut hoc quoque nomen referretur inter præcipua decora pacis, certè inter potiſſima, ac perpetua ornamenta ſtrenuiſſimæ familiæ. Sed ut minorum ducum, minorumque principum ſublimitates haud magno, atque haud ſcio an ullo, intervallo diſtant, ita comitum & marchionum æmulæ dignitates hodieque aſpiciuntur: Uſus item altioris aut deperſſioris coronæ, gemmatioris aut ſimplicioris, folioſioris aut laxioris, majoris item & minoris honoris, hoc eſt, honoratioris aut inferioris ſeſſionis & loci variat pro ingeniis locorum, aut diplomatibus regum aut Cæſarum, à quibus iſti eminentium honorum tituli manarunt. Equidem tam comitum, quàm marchionum coronam

 cum

cum Prudentio dixerim perpetuam gemmam, ſive aurum perpetuum.

Prudent. pſychom.

Gemma relucenti diadema amplectitur auro.

His proximi ſunt Barones, hoc eſt, è nobilitate primores. Atque adeò quandoque hac appellatione Baronum univerſus ordo nobilium, cujuſcunque gradus aut dignitatis ſint, continetur. Baronibus licet geſtare non quidem laminam integram, & latam, ſed tenuiorem ac reſtrictiorem, ac veluti circulum ſive gracile vinculum aureum. Hoc puto repræſentari priſcum illud στρόφιον, hodie etiam ab vera nobilitate ſuper inſigniis & galeæ cono uſurpatum, quod connumerari inter ornamenta excelſiorum capitum, ac diſtingui à corona, docent hæc Artemidori verba; huic quidem aliquam præfecturam prædicit [magnum caput] in quo corona, aut ſtrophio, aut diademate opus habebit. Ariadne quoque apud Catullum deſcribitur,

Artemid. lib. 1. cap. 18.

Catul. Argon.

Non tereti ſtrophio lactanteis vincta papillas.

Hic eſt locus monendi marchiones, comites, barones, eoſque omnes quibus conceſſum eſt ut caput evinciant eâdem prope forma, qua prima diadematis pars repræſentatur. Hinc enim docentur ſe à regnantibus aſſumptos eſſe in primam regni partem, quod eſt conſortium ejus curæ, qua una ſummum illud faſtigium nititur. Nempe ut omni loco ac tempore principi ac Reipub. ſint acres adiutores in hac tanta, tamque ardua adminiſtratione. Ei adſint perpetua fide & vigilantia. Sua ſingulari opera, omnique virtutum genere omnibus præeant. Ubicunque conſtiterunt, ibidem principem veluti exſcriptum referant majeſtate armatum, autoritate venerabilem, jubendi poteſtate validum, denique vi regii numinis ubique præſentem. Exploratum mihi eſt, hæc poſſe dici ſpatioſius & inflatiùs: nego veriùs & ſimpliciùs, præſertim ab eo, qui id ſedulo cavet, ne tranſiliat fines iuſtituti ſui. Neque enim de hodiernis dignitatibus ſcribere inſtitui; ſed quicquid hujus feci, id ea mente feci, ut cuilibet ante oculos ponerem ſpecies earum coronarum quibus hodierni dominantes uti conſueverunt.

CAPUT

CAPUT XXIII.

Pilei ducales. Libertas duplex. Pileus eſt ſymbolum libertatis non ſolùm privatæ, ſed & publicæ. Pileus geſtamen regum. Sacerdotes pileati. Legati pileati. Cur pileus ducalis ſit pellitus. De priſco uſu pellium in veſtibus, vaſis, tabernaculis militum, diverſo genere armorum, ſacris, navigatione.

DUcales capitis notas in Germania adverto non tam eſſe coronas aut diademata, qualia deſcripſi, quàm galeros, ſive pileos, & quidem pelliros, nullis gemmis, unionibus, lapillis conſpicuos, ſed inſperſos notulis, ſive punctulis nigris velleri ingenitis. Ducalis pilei ſuperior pars, ea quæ eſt ſupra ambitum capitis, quibuſdam inciſuris diſtincta conſpicitur. Ipſius quoque pilei ſuperiores extremitates utrinque conſurgunt in patentiorem formam. Ipſe totus lætiore ambitu, & grato oculis amplexu caput vincit. Certè magnificentia formæ ſpectantes invitat ad illud, quicquid eſt, diligentiùs intuendum; ac proinde quid ita ſic effigietur, quidque ſignet, ſollertiùs inveſtigandum. Primùm, huic voci dicimus ineſſe ſummam dignitatem; ſiquidem & ipſa aſtra à ſapientibus dicta ſunt πιλήματα ἀδιάλυτα αἰθέρος, pilei indiſſolubiles ætheris, ut diſtinguantur ab iis quæ haud longo intervallo ab hoc ſenſu Ariſtoteles vocavit πιλήματα νέφους. Ipſa luna dicta eſt πίλημα οὐκ ἄκρατον αἰθέρος. non ſynceram coactionem ætheris. Deinde, quòd pileus eſt, pronum eſt interpretari illud eſſe argumentum libertatis. Libertas eſt duplex. Eſt enim vegeta illa vis in animo cujuſque, quæ parere ſcit, ſervire neſcit. Eſt in Repub. licentia dicendi, faciendique quicquid dici, fierique æquum eſt. Utramque, opinor, ſignat pileus ſpecie tam auguſta. Ut ambæ omnium hominum propriæ ſint, at hanc poſteriorem ſibi Germani vindicant. Non paucæ è provinciis Europæ ſervituti uſque eò ſunt aſſuetæ, ut, quòd etiam ſerviunt, id quoque didicerint ſi non dolere, at conqueri. Germania omnimodæ ſervitutis impatiens jamdiu eo rerum ſtatu lætatur qui tranquilliſſimus eſt. Id quod de populo Rom. dixit M. Tullius hodie quidem fortaſſe Germaniæ haud abſurdè convenit. *Aliæ*, inquit, *nationes ſervitutem pati poſſunt. Populi Rom. eſt propria libertas.* Ut cœlum ſalutaribus luminibus diſtinguitur, ita Germanica libertas ſublimibus tot ducum, principumque præſidiis nititur. Ergo hi duces ac principes quam ipſi animis ingeneratam habent, hanc ipſam, quatenus legitimi dominatus ratio ſinit, populis libertatem præſtant. Satis eſt ipſis ſi modeſtè, & ex ingenio gentis dominantur, non ſuper-

Philo περὶ ὀνείρ.

Ariſtot. de mundo.

Philo περὶ ὀνείρ.

Cic. Philipp. 6. orat. 49.

ſuperbè & injurioſè. Hujus tantæ rei certiſſimus index eſt ſublimis ille ſublimium capitum pileus. Pileum olim fuiſſe ſymbolum libertatis, etſi notius eſt quàm ut probari neceſſe ſit, tamen enodatiùs rem tradam quàm vulgo fieri video. Itaque aio, pileum fuiſſe indicium recens adeptæ libertatis. Hoc docent hi Plautini verſus,

Plaut. Amphtr. act. 1. ſc. 1.

Niſi & is quoque me ignorabit. Quod ille faciat Jupiter;
Ut & ego hodie raſo capite calvus capite capiam pileum.

hoc eſt, faxit Jupiter ut ego qui hodie geſto caput raſum, quod eſt argumentum ſervitutis, eaque redici poſſum calvus, capiam pileum, quod eſt quotidianum geſtamen manumiſſorum. Ideoque quoties ſervo homini dabatur libertas, dicebatur vocari ad pileum; ut apud Suet. Tiber. Suetonium, *Serviſque ad pileum fruſtra vocatis, in Siciliam profugit.* Venum tamen ibant quidam ſervi contra morem pileati; ii, ſcilicet quorum nomine venditor nihil præſtaret, ut è Cælio Sabi- Gell. lib. 7. cap. 4. no Gellius tradidit. Hoc dempto, quiſquis pileatus aſpiciebatur, hic ſui juris eſſe cenſebatur. Flaminii de rege Philippo triumphan- Plutarch. Tito Flam. tis currum non unus, ſed duo milla civium Rom. pileata comitata ſunt, quæ Punicis bellis intercepta, & in Græcia ſervientia cura ſua collecta in priſtinum gradum reſtituerat. Ergo pileus erat argumentum nuperæ libertatis; & ferebatur à recenter manumiſſo τῷ σω- Liv. lib. 23. σφάτως ἀπελευθερωμένῳ in honorem patroni, hoc eſt illus qui eum Val. Max. lib. 5. c. 2. libertate donaſſet. Hoc exemplo *Q. Terentius Culleo, pileo capiti* Plutarch. *impoſito, Scipionem triumphantem ſecutus eſt, aperta profeſſione,* ἀποφθ. Scipionem eſſe ſuæ libertatis autorem *Pruſia rex notatus eſt ut* βασιλ. καὶ *indignus majeſtate tanti nominis, quòd pileatus capite raſo ob-* στρατηγ. *viam ire legatis Romanis ſolitus eſſet, libertumque ſe populi Rom.* Liv. lib. 35. *ferre.* Hæc fuit privata cujuſque ſervitus, cujus mutatæ in liberta- Polyb. ecl. legat. tem pileus index erat. Ubi advertendum hunc pileum fuiſſe album, Diod. ecl. leg. ut diſertim Diodorus de Pruſia tradidit. Sequutis temporibus pileus publicæ quoque libertatis argumentum fuit. Cùm conjurati ab ſe Appian. Alex. l. 2. bell civ. Cæſarem, regem ac tyrannum ſublatum eſſe clamarent, pileum lanceæ impoſuerunt, ſignum libertatis, cui reſpub. eſſet reddita. *Mor-* Victor in Ner. *tuo Nerone,* inquit Victor, *adeò cunctæ provinciæ, omniſque Roma interitu ejus exultavit, ut plebs induta pileis manumiſſionum,* Strabo l. 6. *tanquam ſævo exempta domino triumpharit.* Memorat Strabo, Parthenias, cùm conſpiratione & agmine facto in cæteros impetum facturi eſſent pro adipiſcenda libertate, conveniſſe cum Eilotis ut Philo πρεσβ. πρὸς Γαι. in foro ſignum tollerent pileum Laconicum. Et hæc quidem eſt prima dignitas pilei, quæ apud alias gentes eſt altiùs evecta. Nam pileum Dioſcurorum capita texiſſe, tradit Philo. Hunc ipſum re- Diodor. Sic. lib. 4. antiq. gum Ægyptiorum atque Æthiopicorum fuiſſe geſtamen, Diodorus Siculus autor eſt. Hos pileos ait eſſe oblongos; ac ſerpentibus

iis,

iis, quos aſpidas vocant, circumvolutos. Quod eſt inſigne documentum, eos qui audent inſurgere in regem mortiferis morſibus eſſe obnoxios. Earundem gentium ſacerdotes inibi Diodorus ait eſſe pileatos; Quæ fortaſſe ſunt illæ quarum alicubi mentio eſt apud Lucianum. Quod ad exemplum Dialem Romæ pileatum fuiſſe conſtat. Cui tamen non licet mori pileato, ne, ſcilicet, inſigne ſacerdotii ſit inter feralia. *Diceneus Gothus*, inquit Jornandes, *è Gothorum gente elegit nobiliſſimos prudentiores viros quos theologiam edoctos fecit ſacerdotes, nomen illis pileatorum contradens; ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quos pileos alio nomine nuncupamus, litabant. Reliquam verò gentem capillatos dicere juſſit.* Apud multas gentes honeſtiſſimus quiſque erat pileatus. Certè hic mos apud Septentrionales fuit receptus, ut de Scythis tradit Lucianus, ubi ait Toxarim Scytham nec regii fuiſſe generis, neque è pileatis, ſed è plebe unum. Nempe ibi Lucianus vocat πιλοφορικοὺς τοὺς πρεσβυτέρους, honoratiores. Exſtat legatio Decebali, qui ad Trajanum legatos miſit τοὺς ἀρίστους τῶν πιλοφόρων ac ſi dicas, pilei feros. Hi enim, inquit, apud ipſos ſunt honoratiores. Et hæc quidem de pileo. Sed quid ita ſit pellitus, uſque adhuc, quod ſciam, eſt rationis incompertæ. Dici tamen ſi non poſſunt vera, at ſaltem veriſimilia & probabilia, ut per hæc quiſque pro ingenio contendat ac penetret ad vera. Primo homines duro, ut ille ait, robore nati,

Lucian. in Sy. Dea. *Appian. Alex. lib. 1. bell. civ.* *Iornand. de reb. Goth.* *Lucian. de Scyt. ſive hoſp.* *Dio in Trajan.* *Xiphil. Trajano.* *Dio ἐκλ. π. πρεσβ.*

Nemora, atque cavos montes, ſylvaſque colebant,
Et frutices inter condebant ſquallida membra.

Lucret. lib. 5.

Poſtea cœperunt, videlicet, admonitu neceſſitatis, *uti*

Pellibus, & ſpoliis corpus veſtire ferarum.

Propert. lib. 4.

Qui veſtitus exin fuit proprius hominum agreſtium.

Verbera pellitus ſetoſa movebat arator.

Hic præſertim fuit indutus præclariſſimi cujuſque venatoris, ut de Aceſte lumen poëtices canit Virgilius,

At procul excelſo miratus vertice montis
Adventum, ſociaſque rates occurrit Aceſtes,
Horridus in jaculis, & pelle Libyſtidis urſæ.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Hic quoque fuit cultus priſcorum patrum, ruſtici, inquam, illius ſenatus, qui ab aratro & pulvere vocabatur in Curiam, quæ

Pellitos habuit, ruſtica corda, patres.

Strabo lib. 15.

Indici ſapientiæ antiſtites, illi tam frugales, tamque continentes, cubabant ἐν στιβάσι καὶ δοραῖς, ſuper toris ac pellibus. Atque odeò pelles tranſierunt ad communem uſum. Nam & in pellibus ſedentes epulabantur. Et plebs pellibus veſtiri cœpta. Et quidem Lycurgus vetuit pueros ἱματίοις διαθρύπτεσθαι veſtibus, nempe laneis frangi, hoc eſt enervari ac debilitari, verùm δερματίῳ δ' ἴσως σκεπάζεσθαι ſed pellibus

Etymol. δορά. *Stob. ἐκ Xen. περὶ νόμ. καὶ ἐθ.*

Strabo lib. 16. bus per annum aſſueſieri Strabo ubi memorat venationem quarumdam avium, quæ magnitudine æquant cervos, ait, harum pellibus, *Strabo lib. 16.* gentem cui nomen Strutophagi, indui, eaſque ſibi ſubſternere. Hic ipſe ſcriptor Trogloditas vocat δερματοφόρους, pelligeros, non plebem tantùm, ſed & illud par, virum, inquam, & uxorem, qui præſunt illi *Sen. epiſt. 91.* inſigni palmeto, cujus eſt nobilis apud ipſum mentio. *Magna pars Scytharum*, inquit Seneca, *tergis vulpium induitur ac murium; quæ tactu mollia, & impenetrabilia ventis ſunt.* Nimirum, quæcunque regio feris abundat, in ea ferinarum pellium uſus invaluit; qui *Etymol. ἀσκὸς.* uſque eò neceſſarius haberi cœptus eſt, ut à veſtibus peculiaribus tranſierit ad vaſa, quæ ne frangerentur, facta quoque ſunt è pellibus. Denique hic uſus è lare familiari cujúſque meavit in caſtra, *In bello*, *Cic. lib. 2. Acad. quæſt.* inquit Cicero, *ita magna rei militaris eſſe occupatio ſolet, ut non multùm imperatori ſub pellibus otii relinquatur. Retentuſque*, in- *Tacit. Annal. lib. 13.* quit Tacitus, *omnis exercitus ſub pellibus, quamvis hyeme ſæva adeò, ut obducta glacie, niſi effoſſa humus, tentoriis locum non præberet.* Uſui quoque armorum adhibitæ pelles, ac protegendis militum corporibus. Nam è pellibus facti ſunt thoraces, quibus no- *Pollux. lib. 7. cap. 15.* men, σπόλας, ut è Xenophonte Pollux adnotavit. Nec thoraces *Etymol. βοὸς σημάδος διὸς.* tantum, ſed & ſcuta, ſive clypei ἐκ βοείων δερμάτων è bubulis pellibus. Ipſe Jupiter cùm contra Titanas inermis pugnam inſtitueret, acceptam capreæ Amaltheæ pellem pro ſcuto habuiſſe dicitur. Facta quoque ſunt militaria tegmina capitis, de quibus extat locus *German. in Comment. ad Ara. Phænom. in Leone.* Virgilii,

> —— *fulvoſque lupi de pelle galeros*
> *Tegmen habet capiti,*

Sed & ipſa perſica gerra conſtat fuiſſe δερμάτινα pellica. Nec verò *Virgil. 7. Æneid.* militiæ tantùm pelles, ſed & religioni adhibitæ.

Etymol. γέρρα. *Virgil. 7. Æneid.*

> —— *huc dona ſacerdos*
> *Contulit, & cæſarum ovium ſub nocte ſilenti*
> *Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petivit.*
> *Hic & tum pater ipſe petens reſponſa Latinus*
> *Centem lanigeras mactabat ritè bidentes*
> *Atque harum effultus tergo, ſtratiſque jacebat*
> *Velleribus.*

Alibi de mulieribus lymphatis,

7. Æneid.

> *Aſt aliæ tremulis ululatibus æthera complent,*
> *Pampineaſque gerunt incinctæ pellibus haſtas.*

Virgil. 8. Æneid. Sed & alibi in ſacro quod Herculi fiebat ob Cacum extinctum,

> *Pellibus in morem cincti, flammaſque ferebant.*

Hieron. epiſt. lib. ep. 15. Quinimo & ſanctitate inſignes viros pellibus incinctos legimus. In his Joannem illum Chriſti prodromon, *qui fugit urbes*, inquit Hiero-

Hieronymus, *Zona pellicea cingitur, locuſtis alitur, ac melle ſylveſtri, & in typum pœnitentiæ prædicandæ, tortvoſiſſimi animalis veſtitur exuviis.* Hoc ipſum de Hilarione tradit hic ipſe ſcriptor, *Igitur ſacco tantùm membra coopertus, & pelliceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiſcenti dederat, &c.* Pelles quoque navigationis comites aſſumptæ. *Hieron. in vita D. Hilarionis.*

Nec minùs interea barbas, incanaque menta *Virgil. lib. 4. Georg.*
Cinyphii tondent hirci, ſetaſque comanteis
Uſum in caſtrorum, & miſeris velamina nautis.

Xenophonte autore milites Cyri ultra Euphratem ſibi parabant commeatum, confectis ratibus ex iis pellibus quibus utebantur pro tegumentis. *Xenoph. de exped. Cyr. lib. 1.* Strabo memorat, milites Romanos falcatis haſtis divulſiſſe carbaſa Venetorum. *Strabo l. 4.* Erant enim, inquit, σκύτινα ex aluta conſuta propter vim ventorum. Et apud Cæſarem, *Pelles*, inquit, *pro velis, alutaque tenuiter confecta.* *Cæſ. lib. 3. bel. Gall.* Remis quoque aſſuebantur pelles, eaque dicebantur ἀσκώματα. *Etymol. ἀσκώματα.*

CAPUT XXV.

Uſus pellium in aulis regum. Pelles datæ victoribus, Pelles ſuper capitibus regum. Heroës pelliti. Fabula de ſpolio leonis Nemei, quod fuit geſtamen Herculis. Exemplo Herculis cæteri heroës fuerunt geſtores λεοντῆς. *Geſtare ſpolium leonis quid ſit. Talium ſpoliorum geſtores invulnerabiles. Fabula de Atalanta. Propter ferarum ſpolia quandoque orta bella. Propria nomina horum ſpoliorum. Imitamenta horum ſpoliorum. Heroës excepti in pellibus ferarum. Pelles tranſierunt ad judicia.*

HInc quoque uſus pellium tranſiit ad aulas regum, ubi plurimùm conſpectus. Ipſique adeo reges ac principes dicti ſunt peliti.

—— quoniam pietate propinqui *Sidon. Apollin. in panegyr.*
Expetis in media pelliti principis aula.

Pellitum principem vocat, non ſolùm pellibus amictum ob neceſſitatem ſed & propter dignitatem. Certè adnotamus, ſpolia ingentium ferarum victoribus loco præmii quandoque fuiſſe data.

—— tergum Getuli immane leonis *Virgil. 5. Æneid.*
Dat Salio villis oneroſum, atque unguibus aureis.

Nec tantùm pelles fuerunt in aula, & inter amictus principis verùm etiam aſcenderunt ſuper capita regum Perſicorum, ut de candy regio tradit Pollux, quem aliquando ait conſtare à pellibus. *Pollux lib. 7. cap. 13.* Hinc rex admonetur ejus fortitudinis, quam nullum pectus regio

anguſtius admittit. Sed non tantùm reges, verùm & ipſos heroas antiquitas pellitos exhibet. Hercules ille heroum ſummus ubique ſpectatur inſignis ingenti ſpolio leonis, & quidem acerrimi, cui caput eſt flavum. Is tantum ſpolium retorquet in terga ſua, ſcilicet, extra pugnam, ut in hoc Euripidis loco,

Euripid. Herc. fur. actu 1.

> πρῶτον μὲν Διὸς ἄλσος
> ἠρήμωσε λέοντος.
> πυρσῷ δ' ἀμφεκαλύφθη,
> ξανθὸν κρᾶτ' ἐπινωτίσας
> δεινῷ χάσματι θηρός.

primùmquidem Jovis nemus viduavit leone, fulvoque ſe texit, flavum caput in terga retorquens terribili rictu feræ. Talem Virgilius deſcribit Aventinum,

Virgil. 7. Æneid.

> *Ipſe pedes tegmen torquens immane leonis,*
> *Terribili impexum ſeta cum dentibus albis*
> *Indutus capiti, ſic regia tecta ſubibat*
> *Horridus, Herculeoque humeros invectus amictu.*

Alibi Evandro pantheram donat.

Virgil. 8. Æneid.

> *Tum lateri, atque humeris Tegæum ſubligat enſem*
> *Demiſſa ab læva panthera terga retorquens.*

Idem Ornito dat pellem taurinam.

Virgil. 11. Æneid.

> *Cui pellis latos humeros erepta juvenco*
> *Pugnatori operit.*

Thom. Mag. in arg. βατρ. Ariſtoph. Phornut. Herc. Germ. in Comment. ad Aratiphanom.

Liber cùm deſcenderet ad inferos unà cum Xanthio ſervo, ut ibi videret Euripidem, induit Herculis λεοντῆν, καὶ ῥόπαλον, ut metum & admirationem obviis injiceret. Utrumque enim, ſpolium, ſcilicet, & clava fuit argumentum generoſitatis. Ut leo eſt omnium ferarum generoſiſſima, ita clava eſt omnium armorum καρτερώτατον fortiſſimum. Hercules à Junone miſſus ad exitium leonis Nemæi, eum juſſu Euryſthei clava interemit. Exin is clava pro gladio, pelle pro ſcuto uti cœpit, nempe in pugna, aut cùm effigiatur ſicuti ſe accingens ad pugnam. Res tota ita narratur. Hercules cùm ad mala aurea perveniſſet, quibus draco cuſtos oculis inconnivivis præpoſitus à Junone fuerat, eum peremit. Qui labor ſummo numini dignus eſt viſus quem inter aſtra collocaret, & utrumque ſyderibus inferret, ea ſpecie qua tantum certamen efficaciſſimè repræſentari potuit, nempe poſt defectum caput ſerpentis. Ergo Hercules in genu ſtans, manibus altè ſublatis dextro pede contra draconem porrecto pingitur, ut hinc certaminis arduum intelligatur. Habet quoque pellem leonis in ſiniſtra manu, ut inſigne virtutis monſtretur. Nam leonem inermis interfeciſſe dicitur. Hinc eſt, quod antiquitas pingens, aut fingens Herculem, eum

ſemper

ſemper facit inſignem pelle, aut ſpolia leonis. Hoc habitu Ægle nympha hunc heroëm deſcribit apud Apollonium Rhodium.

> ἀμφὶ δὲ δέρμα πελωρίου ἔστο λέοντος *Apollon. Rhod. l. 4.*
> Ὠμὸν, ἀδέψητον.

circa verò pellis ingentis ſit leonis ſæva, cruda. Dein factum eſt, ut geſtare ſpolium leonis nihil aliud ſit, quàm promere vim virtutis, veramque animi fortitudinem, cui omne robur corporis impar ſit. Et verò quoties Græci quempiam multa alacritate quidpiam ſuſcipere dicunt, utuntur hac loquendi formula, μόνον οὐχὶ τὴν λεοντῆν ἐπενδεδυμένος, tantùm non ſpòlio leonis incinctus. Itaque apud Platonem Socrates cùm laudibus Hermogenis excitaretur ad expediendam originem eorum nominum quibus quatuor virtutes demonſtrantur, quamvis rem arduam ſuſcipiat, tamen, Quando, inquit, leoninam pellem ſemel indui, minimè meticuloſè agendum, ſed fortiùs huic inquiſitioni inſiſtendum. Poſtea credi cœptum, tales talium ſpoliorum geſtores eſſe Diis genitos, ac proinde invulnerabiles. Nam hoc ipſo, quod tam horribili indutu inſignes inferebant ſeſe, nullis ictibus confici poſſe credebantur. Hujuſmodi eſt ille apud Lycophronem, *Plutarch. πε. τ͂ εἰ.* *Plato in Crat.*

> —— ὃν χάροπος ὠμηστοῦ δορὰ *Lycophr. Caſſ.*
> Χαλκῷ τορητὸν οὐκ ἔτευξεν ἐν μάχῃ,

quem crudelis leonis pellis in pugna reddidit non ære penetrabilem, hoc eſt invulnerabilem. Herculis imitatione cæteri heroës, quoties aliquid magnum & inuſitatum agitant, & ſuſcipiunt, induuntur pelle leonis. Nempe, hoc ſe geſtamine inſignes, terribiles, invulnerabiles fecerunt. Tideum antiquitas ſpolium leonis in clypeo gerentem finxit, ſetis hirſutam

> λέοντος δέρος ἔχων ἐπ' ἀσπίδος *Euripid. Phœniſ. actu 4.*
> χαίτῃ πεφρικός.

Neque enim hoc loco pellem leonis clypeo inſculptam accipio, ſed ipſum ſpolium feræ clypeo adhærens. Certè apud Virgilium Æneas ſe, parentemque filiumque Trojano excidio & incendio erepturus hoc ipſo ſpolio induitur,

> *Hæc fatus, latos humeros, ſubjectaque colla* *Virgil. 2. Æneid.*
> *Veſte ſuper, fulvique inſternor pelle leonis.*
> *Succedoque oneri.*

Alibi,

> *Dat Niſo Mneſtheus pellem, horrentiſque leonis* *Virgil. 9. Æneid.*
> *Exuvias.*

Adraſtum Statius, ubi eum armat, hoc ipſo ſpolio inſignem facit,

> *Terga leo, gemino lucent haſtilia ferro.*

Idem alibi deſcribens ornatum armorum,

—— *flavent*

Stat. lib. 4. Theb. *——flavent capiti tergoque leonum*
Exuviæ, gentilis honos, & pineus armat
Stipes, inexhauſtis arctantur tela pharetris.

Alios diverſarum ferarum ſpoliis ornatos legimus, ut Polynicem ἐν παροιμ. & Atalantam apri. Et de Atalanta quidem ſic ſe res habet. Omnes Græciæ primores convocati fuerunt ad eum aprum occidendum, quem & quidem immanem, Ceres immiſerat in regionem Calidoniorum, quam ea fera univerſam vaſtabat. Interfectori præmium fuit propoſitum, ſpolium apri. In hujus tantæ feræ dorſum Atalanta ſagittas contorſit. Eandem Meleager ſub ventre vulneravit, & occidit. Is, capto ingenti ſpolio, illud Atalantæ dedit: Cùm Theſtii liberi hoc ipſum ſpolium Atalantæ eripuiſſent, Meleager ira incenſus, Theſtii filios neci dedit, ſpoliumque Atalantæ reſtituit. Hoc quoque exemplo Argus Areſtorides tauri atrum ſpolium humeris circumpoſuiſſe dicitur in his verſibus,

Apollon. Rhod. lib. 1. & ibi Scholiaſt. Δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφέχετ' ὤμους
Ἄργος Ἀρεστορίδης λάχνῃ μέλαν.

Ubi ſcholiaſtis hæc ſunt verba, σύνηθες τοῖς ἥρωσι τὸ δερματοφορεῖν, conſuetum [fuit] heroibus pelles geſtare. Talia geſtamina à majoribus accepta generoſa poſteritas, ut ſua, animosè ſervabat, ſaltem in clypeis aliiſque armis effigiata, quem Statius in loco ſupra citato vocat gentilem honorem. Spolium urſæ Mænaliæ unà cum ſecuri dicitur fuiſſe ſpolium Anchæi,

Apollon. Rhod. l. 1. Βῆ δ' ὅγε Μαιναλίης ἄρκτου δέρος ἀμφίτομόν τε
Δεξιτερῇ πάλλων πέλεκυν μέγαν.

Ibat autem hic Mænaliæ urſæ pellem, & ancipitem dextra vibrans ſecurim magnam. Camillam Virgilius pro mundo muliebri donat exuviis tigridis.

Virgil. 11. Æneid. *Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ*
Tigridis exuviæ per dorſum à vertice pendent.

Strabo lib. 15. Adnotatum eſt, Sibas, gentem Indicam, ſignum Herculei generis ſervaſſe pelles quibus amiciebantur. Hîc obiter obſervo, ſpolium Pollux lib. 5. cap. 2. leonis propriè dici λεοντῆν καὶ δορὰν, pardalis παρδαλῆν, non πάρδαλιν, urſi ἀρκτῆν, vulpis ἀλωπεκῆν, lupi λυκῆν, vituli μοσχῆν. Cæterùm tanta fuit talium geſtaminum dignitas, ut quandoque de his inTzet. in primum lib. Heſ. ter celeberrimas gentes armis ſit decertatum. Certè Ætoli & Acarnanes, cùm inter ſe parum obſervarent jura viciniæ ob caput & pellem ſuis Calydonii mutuis ſeſe bellis contriverunt. Theſtiadæ Oeneo & Meleagro bellum indixerunt ob caput & ſpolium ſuis. HorStrabo lib. 10. Solin. cap. 20. rendum & planè inhumanum eſt id quod de Gelonis memoratur, qui de cute hoſtium ſibi indumenta, equiſque ſuis tegmina faciebant. Quæ tamen omnia eò pertinebant, ut talium geſtori audacia, hoſti-

bus

bus metus adderetur. Ariſtophanæus ille Piſthetærus Iridem minaciter alloquens, ait ſe miſſurum contra Jovem pluſquam ſexcentas aves παρδαλᾶς ἐνημμένους, indutas pardalis, ac ſi dicat, terribili ſpecie, quamque is ferre non poterit. Heroum imitatione priſci reges Deorum nepotes, & imitatores hiſce ſpoliis ut præclariſſimis fortitudinis incitamentis uti voluerunt, potiſſimum in præliis. Sed hæc, videlicet, erant imitamenta ſpoliorum, non ſpolia, quæ interdum magni reges, poſtpoſitis aliis inſignibus, ut rem magnam & magnificam, non ſolùm capite, ſed & aliis corporis partibus geſtarunt. Plutarchus poſtquam egit de bellicis Oſiridis inſtitutis, addit, poſteros reges in præliis conſpici ferarum aureis; & argenteis pellibus circumamictos. Alexander eò devenit, ut amicis ad eum convenientibus, & petaſum in capite, & manu caduceum, nonnunquam leonis pellem, addita clava, Herculis imitatione geſtaret. Enimvero in Alexandro hic affectus, ob rerum magnitudinem, quamlibet dementiæ affinis, utcunque ferri potuit. At in Caligula & in Commodo mera inſania, meruſque furor fuit. Quis non deſpuat cùm legit, illum ut ſibi adſciſceret opinionem & famam divinitatis, æquaſſe ſe ſemideis Libero, Herculi, Dioſcuris, Triphoni, Amphiarao, Amphilocho? Quid ſemideos dico, cùm non erubuerit majorum numinum inſignia aſſumere. Mercurii quidem caduceum, petaſum & chlamydem, Apollinis coronam radiatam. Neptuni tridentem? Quæ certè faciunt ut minus jam miremur eum aliquando induiſſe ſpolium leonis, & manu geſtaſſe clavam, utraque deaurata, caput etiam texiſſe pileo, ut Caſtori & Polluci aſſimilaretur? Quis æquo animo legat, Commodum in curru appoſitam habuiſſe hanc ipſam clavam Herculeam, ſubſtrata ipſi leonis pelle, ac, ne quid inſaniæ deeſſet, aſſumpto quoque nomine Herculis. Hanc inſaniam inſanire voluit Annibal, ſi modò illa ſunt vera, quæ exſtant apud Silium Italicum, qui ſæpe non minùs hiſtoricus eſt quàm poëta,

Ariſtoph. ὄρν.

Plutarch. πε. Ισιδ. κὴ ὀσιρ.

Athen. lib. 12.

Philo. πρεσβ. πρ. Γα.

——*jam membra cubili*
Erigit & fulvi circumdat pelle leonis,
Quà ſuper inſtratos projectus gramine campi
Preſſerat ante toros.

Sil. Ital. lib. 7.

Mihi hunc ipſum Annibalem facit tectum humeros pelle lenæ.

fraternum lena nitebat,
Demiſſa ex humeris, donum quam fœderis arcti
Trinacrius Libyco rex inter munera pignus
Miſerat, Æoliis geſtatum inſigne tyrannis.

Sil. Ital. lib. 15.

In illis præmiis, quæ hic ipſe poëta memorat data eſſe certaminum victoribus, meminit ſpoliis leonini.

Aurifero perfuſa Tago villoſa leonis
Terga feri.

Sil. Ital. lib. 16.

Illud

Illud non omiſerim, morem antiquitus fuiſſe, ut ſummi heroës in pellibus, hoc eſt generoſiſſimæ alicujus feræ ſpolio exciperentur apud hoſpites, ut Æneas ab Evandro,

Virgil. 8. Æneid.

Præcipuumque toro, & villoſi pelle leonis
Accipit Æneam, ſolioque invitat acerno.

Et infra,

Dixit, & anguſti ſubter faſtigia tecti
Ingentem Æneam duxit, ſtratiſque locavit.
Effultum foliis, & pelle Libyſtidis urſæ.

Ipſos heroum, ac ducum equos hac ſpecie ferinarum pellium conſpicuos faciunt poëtæ. Virgilius de Chloreo,

Virgil. 11. Æneid.

Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis, auro conſerta tegebat.

Et Statius,

Stat. lib. 4. Theb.

Cornipedem trepidos ſuetum prævertere cervos.
Velatum geminæ dejectu lyncis.

Quæ ſanè omnia evidente argumento ſunt, generoſiſſimæ cujuſque feræ pellem apud ſummos mortalium fuiſſe in ſummo honore, ut illuſtre argumentum nunc regiæ, nunc ducalis, ſemper raræ & heroicæ fortitudinis. Cæterùm hæ pelles à militia & aulis regum tranſierunt ad judicia. Quippe in togatis præliis judex, veluti divina manus, litium portenta conficit. Meritò ergo hæc quoque ſummæ poteſtatis inſignia cum judicibus fuerunt communicata, ut hinc ipſi reddantur auguſtiores, ipſaque adeò judicia rata & ſancta. Qui mos quàm ſit vetuſtus, diſcimus è Claudiano.

Mœrent captivæ pellito judice leges.

CAPUT XXVI.

Monitio ad principem. De pileo Eilotarum. Caninæ effigies. Lugentes erant in pellibus. De notis nigris pilei ducalis.

HInc Duces, quantumque eſt eminentium poteſtatum admonentur antiquiſſimi cultus. Ipſe cultus idemtidem ſubiicit hoc, ipſos inſidere locum tam excelſum, ut campis ſubmoveant irruptionem ferarum. Hujus enim facinoris illuſtre documentum geſtant, non tantùm corpore. ſed capite potiſſimùm inſigne inſignis feræ ſpolium, exuvias, inquam, hoſtis, induvias ſuas. Neque alia materia veſtiendo principi convenientior eſt illa, quam ipſe ſuo venatu, ſuis manibus, virtuteque peperit. Sed enim, ecquas putas eſſe has feras; Num leones, urſos, lupos, cum quibus vetuſtiſſimo more totis civitatibus erant frequentia certamina, ut de

priſcis

priſcis Athenienſibus tradit Plutarchus? Minimè. Sed hi, videlicet, ſunt hoſtes externi & interni. Illis, ſi ingruant, imò ne ingruant, juſta arma tempeſtivè opponuntur. At hi ſunt multò quàm illi infeſtiores, ſi non maturè exturbantur. Nam geſtantur in ſinu; intra quemque noſtrum latent; ac dum fallaciter blandiuntur, tunc verò lethaliter vulnerant. Ergo his fortiùs inſiſtendum donec ceſſerint injuſta poſſeſſione. Hæc ſunt vitia, vitiorumque teterrimi fœtus, crimina, utrorumque effectus, pernicies & infamia. Hoc genus hoſtis tam inſidioſi quî fieri poteſt ut princeps expellat ex hominum cœtu, è contubernio ſingulorum, è familiaritate, è penetrali cujuſque, ſi non ipſe ſibi priùs hanc operam dedit? Hæc eſt omnium nobiliſſima pugna; hæc eſt fructuoſiſſima victoria, hic eſt triumphus omnium celebratiſſimus. Princeps hiſce ſpoliis onuſtus regaliter incedit; & caput pileo pellito, ſicuti coruſcante ſydere conſpicuum cœlo inſerit, imitatione heroum. Nam iſti, occiſa aliqua inſigni fera, continuò referebantur inter Deos. Talis deſcribitur ille apud Lycophronem. *Plutarch. Sol.*

θεὸς δὲ πολλοῖς αἰπὺς αὐδηθήσεται
ὅσοι παρ' ἰὸς χῶνον οἰκοῦνται πέδον
Δράκοντα τὸν φθείραντα Φαίακας κτανών. *Lycophr. Caſſ.*

Magnus verò à multis Deus appellabitur juxta cavum Jonis habitantibus ſolum, dracone perdente Phæacas occiſo. Dux talis pilei geſtor tantorum heroum animoſus imitator, atque adeò æmulator eſſe debet. Aliter ſi facit, hoc geſtamen non habiturus eſt decori, ſed perpetui dedecoris, infamiæque notam. Et verò inſigne feræ dicetur impoſuiſſe capiti ſuo; & cui ſit cor ferinum, feram imitari malle quam hominem. Talis fuit vecordia Dolonis illius, qui vix ulla virtute introrſus munitus, tamen auſus eſt inſignire caput ſuum ignavo terriculo. Ejus hæc ſunt verba apud Euripidem,

λύκειον ἀμφὶ νῶτα θήσομαι δοράν,
Καὶ χάσμα θηρὸς ἀμφ' ἐμῷ θήσω κάρᾳ. *Euripid. Rheſ. actu I.*

Lupinam circa tergum ponam pellem. Et figuram feræ circa meum ponam caput. Quos verſus imitatus eſt Valerius Flaccus,

Talis ab Inachiis Nemeæ Tirynthius antris
Ibat adhuc aptans humeris, capitique leonem. *Val. Flacc. lib. 8. Argon.*

Duci non ſolùm inſtrenuo, ſed & vitiis merſo impoſitus iſte χηματισμὸς, non dicetur eſſe ſpolium alicujus nobilis, inſigniſque feræ, ſed canis. Non illum dico utilem canem, vigilem & paſtoritium, non venaticum & generoſum, ſed timidum, impurum, ignavum latratorem, crudelem, exugentem, exſiccantem, exedentem cadavera cujuſmodi apud Bactrianos dicuntur fuiſſe ſepulchrales:

aut

aut certè ſimilem illius Ariſtophanæi.

Ariſtoph. ἰκσ.

> ὃς κέρκῳ σαίνων ὁπόταν δειπνῇς ἐπιθηρῶν
> Ἐξέδεταί σου [δήμου] τ' οὖψον, ὅταν σύ που ἄλλοσε χάσκῃς,
> Ἐσφοιτῶν δ' ἐς τ' οὐπτάνιον λάθρα σε κυνηδὸν
> Νύκτωρ τὰς λοπάδας καὶ τὰς νήσους διαλείχων.]

Qui cauda adulans quando cæna inſtat. Exedit tuum [populi] obſonium, cùm tu alibi hies. Ingredienſque culinam lambit te more canis noctu & ollas & inſulas. Talis fuit pileus Eilotarum, quem ipſis è canina pelle geſtare neceſſe fuit; ſicuti pelliceam veſtem induere, ſicuti vilem, ac luctuoſam, atque adeò teſtem illius miſerrimæ conditionis, cui eam gentem neceſſitas addixerat. Hæc Platoni eſt εἱλωτεία. Cui ſimilis fuit illa Mariandrynorum ſervitus; Tum illa Theſſalica gens, quam vocant πενεστικὸν ἔθνος, gentem paupertati mancipatam. Hujus ferè generis puto fuiſſe caninas illas Ægyptiorum effigies, de quibus Romam advectis, ut illic quoque colerentur inter numina, hæc Prudentius canit.

Athen. lib. 14. *Plato lib. 6. de leg.*

Prudent. lib. 2. contra Symmach.

> *Quaſdam victa dedit capitis Cleopatra canini*
> *Effigies.*

Minimùm dux eo loco indignus dicetur geſtare pellem non ſplendidam, & indicem tantæ dignitatis, ſed feralem, teſtemque luctus generalis & perpetui. Nam teſte Feſto, lugentes, ut hodie quoque pluribus locis in more eſt, in pellibus erant. Caveat ergo dux ne non pileatus, coronatus, aut diadematus dicatur, ſed criſtatus ſicuti gallus inſigni ſuperbia & ſalacitate; atque adeò ut draco θηρότροφος, φοινικολόφος, ferivorus, rubra, ignita, peſtilente criſta, nempe hominibus non ſolùm territandis, ſed & perdendis. Denique illi ducalis pileus eſt, præclariſſima nota excelliſſimæ dignitatis, cui ſi quis caſus pileum capite decuſſerit, nudum caput tale oſtendat, quod tanto geſtamini omnes fateantur eſſe par. Nam quiſquis poſito hoc pileo, dirum, aut leve caput populo aſpiciendum præbet, is certè aut diris execrationibus excipitur, aut deridetur, ſicuti ille

Feſt. pellem.

In tetraſt. Gabrii.

> φέρων λέοντος δέρμα τοῖς ὤμοις ὄνος,

ferens leonis pellem humeris aſinus. Cæterùm hanc pelliceam pilei tam nobilis materiam dixi eſſe interſtinctam & variatam notis nigris aut ſubfuſcis. Id quod quò pertineat, non eſt dictu pronum. Priſco quidem more hoc fieri, perſpicuum eſt è verbis Cornelii Taciti, quo auctore Germani gerunt ferarum pelles, *Proximi ripæ negligenter; ulteriores exquiſitiùs, ut quibus nullus per commercia cultus.* Eligunt, inquit, feras, & detracta velamina ſpargunt maculis, pellibuſque belluarum, quas exterior Oceanus atque ignotum mare gignit. Cæterum hic quidem liberet adhærere vulgatæ opinioni,

Tacit. lib. de mor. Germ.

ſi non

ſi non aliud mihi ſeſe offerret ingenioſius, certè utilius. Enimvero ut luna eſt interſtincta quibuſdam maculis nigris, quam vocant faciem lunæ, quæ oſtendit, hoc ſydus non eſſe coactionem ætheris planè ſynceram, cujuſmodi ſunt cætera aſtra, ſed globum compactum partim ex ætherea, partim ex aërea ſubſtantia; atque adeò ut ex illa nigredine fides fit, lunari corpori eſſe intermixtum aërem, qui natura eſt niger, ita Duces & principes, & quiſquis mortalium eſt altiſſimo loco poſitus, meminiſſe debet ſe eſſe hominem æthereum quidem & ſublimen, quà ſequitur quò ducit anima, & evehit ſe ſupra caduca & mortalia, ſed eundem multum retinere è contagione terreſtri, quæ ſenſim eſt expungenda multa infuſione cœleſtis lucis. Cæterùm hos qui hodie geſtantur, ajunt eſſe mures illos, quos vocant herminas, ob mollitiem ac teneritudinem nobiles & pretioſos. Ex his ducalia plerunque conficiuntur paludamenta, tum ipſa ducum capitis inſignia. Huic indutui fateor electam fuiſſe leviſſimam ac delicatiſſimam pellem. Quam tamen audeo firmare, non fuiſſe priſcum geſtamen ducum, ſed hodie eſſe priſci, gravioris, & ſeverioris geſtaminis imitamentum; quale fuit Perſicum illud, quod Martialis videtur deſcribere in his verbis, *Philo περὶ ὀνείρ.*

Lunata nuſquam pellis, & nuſquam toga,
Olidaque veſtes murice. *Martial. lib. I. epigr.*

ut ut eſt, hinc duces docentur, non quidem diſcedere à rigida illa priſcorum heroum, ducumque virtute, ſed eam condire illa humanitate, quæ nihil admittit crudum, nihil rude & informe; cujuſmodi non pauca notantur in agreſti illa heroum vita, duriſque moribus, quamlibet ut plurimùm, fortibus & innocentibus, & laudatis. Non diſſocient innocentiam à civilitate: non hanc à cæteris virtutibus. Ita geſtent pelles teneras, ut ſint memores priſcæ duritiæ, & illius invicti roboris, quod eſt proprium heroum. Sic ſtatuant, hermineam pellem, ſive ea caput, ſive corpus tegit, repræſentare tegmen alicujus feræ generoſioris, cujuſmodi lynx eſt, qua & bellatores & venatores promiſcuè utuntur.

Heus, inquit, juvenes, monſtrate mearum *Virgil. 1. Æneid.*
Vidiſtis ſi quam hic errantem fortè ſororum
Succinctam pharetra, & maculoſæ tegmine Lyncis.

Hujuſmodi ferè eſt hyena, cujus ſpolium pro foribus propoſitum arcet tempeſtates. Eadem addita ſemini illud inoffenſum ſervare dicitur. Aliæ ſunt aliarum pellium dotes. Certè hippopotami pellis terræ ſi indatur, dicitur arcere ſagittas. Cribrum è pelle lupi conſtans augeri ajunt. Verùm quod attinet ad ducales, tigris & panthera ſunt maculoſæ; utraque terribilis eſt ac formidabilis, aut propter viſum acutiſſimum, aut propter curſum velociſſimum. *Conſtantin. Caſ. lib. 1. de agric. cap. 14. & lib. 2. cap. 16. cap. 17.*

Homer. hym. εἰς Πᾶνα. Pana quidem Homerus pellem lyncis humeris geſtantem facit, credo, hinc innuens alteram harum dotium, & fortaſſe utramque. Certè utramque intelligimus pertinere ad curam principis; cujus eſt agere perpetuas excubias in hoc, ut nihil lateat inquiſitionem ſuam. Denique omni re perſpecta, ipſe omnibus pariter adſit; nempe cùm velociter, eâdem opportunè, cùm feliciter, eâdem & providenter. *Albric. de imag. Deo in Mercur.* Poſſet illud quoque dici, haſce notulas nigras albedini inſperſas eſſe imitamentum pilei Mercurialis, qui ſanè dicitur fuiſſe ſemialbus & ſeminiger. Et verò is Deus de albis nigra, de nigris alba facit. Id quod qui diligentiùs inſpexerit, reperiet eſſe proprium munus principis, cujus virtute qui dies atri fuerunt, redduntur candidi. Is ipſe luctum mutat lætitia, curva dirigit, prava corrigit, deſperata reſtituit.

CAPUT XXVII.

De diademate Pontificio. Cur hoc diadema vocetur regnum. De materia hujus diadematis. De ejus ſingulari forma. Vocatur quoque mitra. Significatus triadis in hoc diademate. Quædam de Iano & Mercurio. Mos geſtandi Pontificii diadematis unde derivatus. Romanus pontifex regibus adnumeratur.

HUc uſque egi de regio, imperiali, ducali diademate, aliiſque capitis inſigniis quæ ſunt propria eminentium poteſtatum. Reſtat Pontificium diadema, de quo nullo præeunte, atque inter invia ſemitam faciens proferam mea, fortaſſe infra decus ac dignitatem tantæ rei, donec exſurgat aliquis, qui iſtis veriora, eruditiora, ſublimiora in commune conferat. Ut hoc agam, ajo, Pontificiæ coronæ texto nomen eſſe regnum, ab ipſo ore Chriſti *Matth. c. 6.* ſumpto nomine. *Adveniat*, inquit, *regnum tuum*, id eſt, hoc à te, Domine, ſupplices petimus, ut diſſlata errorum, omniſque ſuperſtitionis caligine, tu ſolus hîc regnum poſſideas. Nam ſi tu hîc regnas, nos verò ſumus in ditione tua. Si tui ſumus, alienari non poſſumus, perpetuò futuri ſumus tui. Si tui, æternum ſumus felices, æternum erimus conſortes regni tui. Hoc regnum crebris Chriſti victoriis emerſit, nempe catenato diabolo, ſub jugum miſſa impietate, Ethnica ſuperſtitione tandem triumphata, ſequente Chriſti currum ſenatu patriarcharum, prophetarum, apoſtolorum, martyrum, doctorum, omnique militia Chriſtiana. Etſi enim eccleſia etiam dicitur militare, tamen eò fortiùs dimicat, quòd eſt victoriæ certa, cum Chriſto duce militet. Chriſtus non ſolum victor, ſed & triumphalis hoc ſuum decus communicat

municat cum eccleſia, cujus in manum convenit, Ea re eccleſiam Chriſto deſponſatam meritò dicimus eſſe victricem, triumphatricem, regnatricem. Id quod ſi eſt, ut eſt, ecquæ ſit invidia, eum qui in eccleſia agit vices Chriſti, quod eſt caput eccleſiæ, inſigniri nota victoriæ, triumphi, regni? Reges incedunt diademati. Is qui eſt rex regum, cujus unius conceſſu reges eo loco ſunt quo ſunt, non proprio diademate inſignis aſpicietur in perſona illius cui dedit claves cœlorum, quem ipſe ſibi in eccleſia vicarium legit? Adnotavit Philo ſcriptor eruditiſſimus & eloquentiſſimus & quidem è ſacra hiſtoria ſumptum, ſummum Pontificem capite geſtaſſe cidarim. Quippe æquum fuit, eum qui Deo ſacra facit, quo tempore operatur, excellere non ſolùm inter privatæ ſortis homines, ſed & ipſos inter reges. Additque illi qui ad ſacra facienda, & vota preceſque Deo offerendas accedit, æquum eſſe univerſum mundum comitem ire, qui ſignificatur per omnia illa imitamenta quæ tam ſuper capite, quàm ſuper veſte Pontificis erant. Hinc, videlicet, eſt diadema Pontificis Romani, qui inter omnes antiſtites & pontifices eſt ſummo loco. At enim ut regnum Chriſti ſupereminet omnia regna, ita æquum fuit hoc diadema eminere inter omnia diademata. Conſtat ergo è materia pretioſa; eſt forma auguſta, & ſignificatu excellente. Ejus materia, ſuper opes atque æternitatem auri & lapillorum, quæ ſingula nihil ſignant non cœleſte, eſt album interius capitis velamen lineum ſeu ſericum. Sunt & infulæ ſacerdotales & regales quæ utrinque dependent è corona. Et hæc quidem propriè eſt mitra, inſigne pontificale hærens coronæ. Ea re huic diademati non ſolùm nomen eſt regno, ſed & mitræ, ut ſupra dixi, cùm egi de mitra Epiſcopali. Forma ita unum eſt, ut eâdam ſit triplex, nempe textum è tribus coronis, quarum quæ media eſt cumulat illam quæ imo loco eſt. Altera quoque cumulatur ab illa quæ tertia & ſumma eſt. Et hujus quidem diadematis materia & forma talis eſt. Significatus hujus texti tam auguſti non cuilibet ſunt obvii. Scio quales ſint hac de re vulgi voces. Nimirum, ajunt, hinc ſignari tripartitas orbis terrarum oras, quarum nulla non ſit in ditione Pontificis. Ego vulgum nihil moror. Primùm ajo, priſcam ſapientiam ita exiſtimaſſe, dyaden, hoc eſt, binarium numerum eſſe contentionem & audaciam, triadem verò eſſe juſtitiam. Cum enim injuriam pati ſit defectus, injuriam facere ſit ὑπερβολὴ tranſgreſſio ejus quod eſſe debet æquum eſt juſtitiam inter utrumque ſeſe mediam interponere. Eſt ergo Medietas nihil aliud quàm ipſa juſtitia, temperandæ ac emendandæ utrique extremitati inventa, tam quà defectus, quàm quà nimietas eſt. Merito ergo ſapientes firmant, medietatem in triado

Philo πε. ς. Μωσ.

Plutarch. πε. Ισι. κ Οσιρ.

Philo πε. ηγατες. ἀρχοντ@.

triade obtinere ducatum, ſive principem locum, qui utramque extremitatem conſtringit indiſſolubili vinculo; atque adeò è duabus uſque eò unam facit, ut ſibi utraque utrinque ſit ſatellitium ſicuti regi. Enimvero non errabit quiſquis hanc ipſam medietatem dixerit eſſe regnum. Non potuit ſumma æquitas, vereque pontificia, ſignificantiùs edi quàm hac triade, à qua eſt libramentum omnium rerum, ne hinc aut illinc in mutuam injuriam

Sen. ep. 30. propendeant. *Prima pars æquitatis*, inquit Seneca, *eſt æqualitas.* At æqualitas omnia tranquillat. Tranquillitas eſt via ad beatitatem. Ergo hæc trias, in qua eſt illa medietas quæ non patitur quenquam eò extolli, unde a ius deprimi poſſit, quæ intuentu ſuo omnia tranquillat, dici poteſt illud æquilibrium quo omnia ſapientiſſimè temperantur. Hinc ſummus pontifex intelligit æquum eſſe ut ſua ſumma autoritate certamina extinguantur; tumultus compeſcantur, bella conſopiantur. Ut in aliis eminentioribus poteſtatibus aliquando vitioſæ deprehendantur extremitates, aut propter

Martian. Cap. lib. 6. de triade. Auguſt. de civ. Dei lib. 11. c. 31. Plutarch. Fab. Max. Clem. Alex. lib. 6. Strom. Sen. ep. 59. Cenſor. cap. 14. Tzetz. in Heſiod. Philo Jud. πι. κοσμ.

defectum, aut propter ὑπερβολὴν, in ipſo elucere debet æquitas, hoc eſt perfectio, quam hac quoque triade ſignificari conſtat. Nam trias eſt numerus perfectus, quòd eſt princeps imparium, & origo plurium, & prima ſedatio diſcordantis dyadis, & miſtura ac temperamentum cæterorum numerorum, denique, quod eſt impar, maſculus & maſculæ generoſitatis. Ideo novenarium numerum, qui numerus dividitur in ter tria, ajunt eſſe perfectiſſimum, atque adeò ad animum pertinere, tribuique Muſis, quarum numerus conſtat è tribus triadibus. Ipſarum muſarum nulla non cenſetur excellenti invento. Huc accedit, quod unitate ſignatur punctum; dyade linea, quæ nullam in ſe habet latitudinem, triade latitudo, hoc eſt ipſa totius rei ſuperficies, quæ eſt forma & eſſentia rei, illa ſine qua πηγὰς conſiſtere nequit. Qua re docemur, ſacratiſſimo hoc hujus diadematis texto ſignificari primam rerum omnium autoritatem, quæ eſt à Deo. Qua dempta nihil quicquam eorum quæ ſunt, exiſtat. Ex Superioribus quoque omnibus conficitur, hoc ternione coronarum, quod eſt inſigne pontificiæ majeſtatis, juſtiſſimam rerum adminiſtrationem efficaciſſimè demon-

Plato in polit. ſtrari. Et verò cùm τριπλασίαν χάριν triplicem gratiam cuipiam deberi dicimus, omnimodam dicimus, cùm quempiam ter felicem nominamus, eum in perfecta & abſoluta felicitate conſtitu-

Ariſtid. εἰς Ῥώμ. tum dicimus. Eodem ferè ſenſu Græci τρικάρηνον tricipitem vocarunt eum, qui triplici dominatu, hoc eſt, ſumma poteſtate præditus eſt. Cæterum cùm omnia ſortiantur initium, medium, finem, extra quos terminos in rerum natura nihil eſt, hinc quoque pontificalem excellentiam demonſtrari fatendum eſt. In ejus ſapientia eſt auſpi-

auſpicatiſſimum initium rerum; Auſpiciis ductuque hujus tantæ ſublimitatis, rectà itur ad illam felicitatem quæ cumulat, aut potiùs ſuperat omnia vota. Hac item coronæ Pontificalis triade ſacrorum rituum conſummationem, omnemque adeò eccleſiaſtici muneris perfectionem ſignari, non abſurdè dici poteſt. Certè auſpicio triadis, ritu antiquiſſimo, preces tertiò, libamina tertiò repetebantur. Unde fortaſſe apud Platonem Ζεὺς τρίτος σωτήρ, *Plato ep. 7.* Jupiter tertiùm ſervator. Enimvero ſacra monas tribuitur fabricatori Deo; Qui unus cùm ſit, ad ejus exemplum maxima quæque ſunt unica & ſingularia, ut mundus, Sol, Luna, Veritas. Dyas ex unitate profecta materiam procreavit. Trias omnes materiæ ſpecies. Ex his veluti autoribus conficiuntur ſequentes numeri, è quibus quoque conſtat abſolutiſſimum hoc mundanæ machinæ opus. Certè ſic ordinato hujus coronæ decore, ut è prima manet altera, è duabus tertia, ejus honor ita triplicatus intelligitur, ut è *Philo in* tribus una conſtet, una tres repræſentet, tres unam faciant. Ea- *ἀλληγορ.* dem prope ratione qua ad conſtituendam hominis excellentiam neceſſe fuit in unum conſpirare tria, nempe Deum inſpirantem, eam rem quæ inſpiratur, qui eſt ſpiritus Dei, & ſubjectum quod inſpiratur, quæ eſt mens humana. Sub Chriſti regno collectum & unitum eſt quicquid ambitu cœlorum, quicquid maris terrarumque complexu continetur. Unus ille Deus, una eſt illius ſapientia, unica eſt illius in omnia, ſingulariſque potentia. A Chriſto, ſicuti à centro, ſive axe, manant omnes poteſtates in exteriora, veluti à polo in eam ſphæram, cui nomen circite. In hujus manu omnia ſunt. Præ hujus regno omnia regna ſunt exiguæ quædam & circumſcriptæ poteſtates, quæ ſupremæ huic & infinitæ majeſtati aſſurgunt. Ante hunc unum in genua procumbunt. Seque adeò ea lege & conditione inſtitutas fatentur, ut huic uni ſe probent obſequiis, cultu, veneratione, adoratione. Mundus quidem dividitur in regna & provincias ſicuti corpus in membra. At regnum Chriſti quod, ut ſol in re pellucida, in pontificia majeſtate eſt exſcriptum, eſt totum in ſuo toto. Per hoc totum diffuſum ſacratiſſimum numen domini noſtri aliter erumpit in eccleſia, aliter extra eccleſiam. Ubicunque eſt, Deus eſt, omnipotens, in ſua ſacroſancta majeſtate immenſus, in illa immenſitate admirandus; Sed & in eccleſia ſervator. Nam in eccleſia ſua diſperſas gentes collegit, ut quæ linguis & moribus diſſiderent, has fidei commercium congreges faceret; quas ſuperſtitionum errores diſtraherent, veræ religionis vinculum conſtringeret. Poſtremò omnium gentium patria Roma facta eſt, quòd eſt ſedes illius qui univerſis Chriſtianis loco parentis eſt; Qui geſtat inſignia regia,

quia verè is regit univerſos qui univerſos patria cura & Chriſtiana *Philo τίς ὁ τῶν θει. κληρ.* charitate complectitur. His accedit illud quod ſapientiæ profeſſores tradunt, æqualitatem ſenarii numeri ab ipſo creatore mundi diviſam fuiſſe in duas partes æquales. Prior eſt illa quæ conſtat è tribus diebus, illis qui præceſſerunt creationem ſolis. Qui ternio dierum ſignat ſæculum, hoc eſt, æternitatem quæ complectitur illam immenſitatem quæ fuit ante, futuraque eſt poſt tempus. At tres ſequentes demonſtrant tempus, quod eſt imitamentum ſæculi, ſi eſt ut re finita ſignari poſſit infinita. Prior item ternio eſt index ejus facultatis quam in divina majeſtate priorem ſuſpicimus. Hanc vocant χαριστικὴν ſive δωρητικὴν quæ tota conſtat gratia, munere, favore divino. Alteram dicunt κολαστικὴν ſive κολαστήριον, quæ pertinet ad vindicandum & puniendum. Vi prioris illius cùm mundus fuerit creatus, meritò creator vocatur dominus nempe tanti operis, Vi hujus poſterioris regit opus ab ſe conditum; & hinc, ſcilicet, vocatur Deus utraque facultate præditus, & utramque temperans. Hæc taliaque ſi Pontifex ad animum revocabit, & hîc quoque videbit quæ qualeſque ſint ſuæ partes, ſi in terris inſidet locum Dei. Sacrum item candelabrum veteri lege Moſaica tres hinc inde habuit calamiſcos, quaſi tria utrinque ſurgentia lumina quibus templum Dei collucet; ut hinc quoque in pontificali apice divinum lumen eſſe intelligamus, nempe eſſe ipſum in terris qualis eſt in cœlo ſol; qui habet ſuper ſe φαίνοντα, φαέθοντα, πυρόεντα. Saturnum, Jovis, & Martis ſtellam; poſt ſe illas nempe Mercurii, & Veneris, & aëri vicinam lunam. Quorum omnium ſimulachrum ſive imitamentum fuit inſigne illud candelabrum, ſeu potius univerſi cœli. Superioribus addo, divinam majeſtatem tribus potiſſimùm rebus cenſeri, ἀφθαρσίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ ἀρετῇ incorruptibilitate, poteſtate, virtute. Harum ſingulæ ſingulari corona demonſtran- *Pluth. Ariſtide.* tur. Hæ tamen coronæ in unum redactæ contextum, incomprehenſibilem illam adorandæ divinitatis perfectionem utrumque repræſentant. Hæc item tria in humanis mentibus progenerant amorem, timorem, honorem. In divinitate amamus illam ſive incorruptibilitatem, ſive immortalitatem; Timemus dominationem, vim, potentiam. Veremur & adoramus juſtitiam. Quæ omnia & ſi & verè & appoſitè dici poſſunt, tamen illa ſapientia quæ fabricata eſt venerabilem illam trium coronarum coitionem, tria, opinor, docuit quibus omnis Chriſtiana pietas continetur, legitimam apicis Apoſtolici ſucceſſionem, ſcientiam ſalutis æternæ, deniq; cœlos reſerandi, occludendique poteſtatem. Nulla harum dotium non modò eſt regnum, ſed & omni regno eminentior. His demonſtrandis aſſumpta eſt corona, res perfecta, eoque perfectior quòd eſt triplicata.

Emer-

Emergente hac corona, valeant ethnica illa inventa. Valeat Ianus ille bifrons, fortè & trifrons, certè quadrifrons, & quicquid ſub tali ſpecie latere homines commenti ſunt. Ut illa non fuit religio ſed religionis imitatrix ſuperſtitio, ita talibus involucris veritatem abſcondit potiùs quàm oſtendit. Huc adde, ſi placet, τρικέφαλον tricipitem illum in triviis Mercuri doctorem viæ, qui ſubſcriptione monſtrabat qua cuique eundum, non ſolùm per agros, ſed & in ipſa urbe Athenienſe. Quin extabant illius, ſi non Hipparchi monita στεῖχε δίκαια φρονῶν, μὴ φίλον ἐξαπάτα, ambula juſta meditans; ne amicum decipe. taliaque. Hoc, quicquid eſt, convenientius eſt noſtro huic apoſtolatus ſucceſſori, quo monſtrante ingredimur illam viam, extra quam omnia ſunt plena errorum. Nempe, hoc eſt, ſummum ac præcipuum munus apoſtolici culminis, in urbibus, in agris, quaqua patet hoc terræ ſolidamentum, diſſeminare doctrinam Euangelicam, quod eſt æternæ ſalutis unicum iter. Enimvero etſi hic noſter neque eſt τρικέφαλος, neque τρικάρηνος, triceps, verùm ut ita dicam, τριστέφανος, vi miniſterii, poteſtatiſque ſibi datæ homines æternæ ſervituti ereptos reddit æternæ libertati. Adeò ut unà cum Prudentio, pauculis mutatis, exclamare libeat,

Etymol. τρικέφαλος.

O triplex honor, ô triforme culmen,
Quo noſtri caput excitatur orbis;
Orbis Chriſtiani decus perenne.

Prudent. periſtoph.

Iſtis omnibus accedit, quod hoc tam ſublime munus Apoſtolatus non poteſt obiri niſi ope ejus triadis quæ & docenti & diſcenti planè eſt neceſſaria. Hæc trias continetur λόγῳ, σαφηνείᾳ λόγου, ἀληθείᾳ αὐτοῦ, verbo, perſpicuitate verbi, veritate ejus. Qui ſanè eſt individuus ſive nexus, ſive textus trium coronarum, quarum ſingulis hæc ſingula demonſtrantur, integro ternione omnia. Hæc eſt illa majeſtas, ſublimitas, efficacitas τρικορύφου triverticis, trini, inquam, illius, & incomparabilis diadematis. Sed ne quis putet hoc pontificale diadema eſſe nuperum ac novitium inventum, legimus in lege Dei, laminam auream rutilaſſe in fronte pontificis; Tum in hac lamina ſcriptum fuiſſe nomen Dei. *Id quod ſignificabat*, inquit Hieronymus, *univerſa quæ ſubter ſunt, Dei arbitrio gubernari.* Hunc Clemens Alexandrinus vocat pileum aureum, qui ſignificavit, inquit, regalem Domini poteſtatem, & principale imperium Chriſti. Tradunt quoque hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores, Joannem Apoſtolum, ipſum qui ſupra Domini pectus recubuit, pro inſigni pontificio geſtaſſe petalum, ſive auream in fronte laminam. Sequutis temporibus, Sylveſtri Romani epiſcopi verè pontificia moderatio in hac quoque parte eluxit. Nam oblatam ſibi à Con-

Philo Jud. ἀλληγ.

Hieron. ad Fabiol. veſt. ſacer.

Clem. Alex. lib. 5. Strom.

Niceph. lib. 4.

Plati. in Sylv.

ſtantino auream coronam pretioſis lapillis igneſcentem conſtanter aſpernatus eſt, contentus mitra, alboque velamine. Album quidem velamen, ibi fuiſſe inſigne epiſcopalis & paſtoritiæ curæ, nemini dubium. Albedo in omnibus eſt Deo grata, vel in ipſa textura, nempe in lino & lana. Totum inſigne ſacrati capitis, ipſam, inquam, mitram veriſimile eſt ab illa Apoſtolica fuiſſe deſumptam, quæ & ipſa Apoſtolorum ætate, ut dixi, fuit aurea. Ergo quòd Conſtantinus Sylveſtro obtulit mitram, priſco & in eccleſia recepto more fecit. Quòd auream, id quoque ritè. Quòd gemmatam, id novo more. Mitram Sylveſter, hoc eſt, pontificalis capitis inſigne conſtans ex aurea lamina, alboque velamine, ut muneri ſuo convenientem, ſibique debitam uſurpavit. Quòd gemmas, novum mitræ additamentum repudiavit, id modeſtè & Chriſtianè fecit. Hoc exemplo adnotatum eſt, Gottifredum, qui expugnata Hieruſalem, omnium Chriſtianorum ſuffragiis factus eſt rex, auream coronam, quam ſingulari virtute meruerat, reſpuiſſe. Is hoc negotium hac via reputabat, Indignam rem fore, ſi ipſe uteretur aureo diademate in illo ipſo loco ubi Chriſtus rex regum, atrociſſima morte affectus, capite coronam ſpineam geſtavit. Porrò cùm Gottifredus rex eſſet, neque novum, neque inconveniens erat, ipſum quaſi regem inſigniri corona. Quam tamen ipſe geſtare ſingulari cauſa, ea quam proximè memoravi, prohibitus, noluit. Eadem ratione Sylveſtro, exemplo Apoſtoli, jus fuit geſtare mitram auream, gemmis ornatam, quæ haud multùm diſtat ab aurea. Attamen gemmata abſtinuit; ut, quomodo is ſuis ſucceſſoribus penitus extinctæ diabolicæ ſuperſtitionis gloriam tradidit, ita aliquid iiſdem relinqueret, quo tanti facinoris, tantæque felicitatis decus auctius fieri, ac luculentiùs repræſentari poſſet. Hoc fuit diadema gemmatum ac triplicatum ea forma qua hodie conſpicitur. Quid mirum, ſi ubique flagrans Chriſtiana pietas, ſimulque admiratio tanti culminis, tum veneratio ſacroſanctæ ſedis metallum pretioſiſſimum hîc quidem cumulavit gemmis, eaque ſpecie qua nulla unquam ante mortales oculos obverſata eſt auguſtior? ſi denique ſequenti ætate, omnis generis opibus in ſinum eccleſiæ cumulatiſſimè congeſtis, ſtudia & ardorem ſuæ profeſſionis pia hac benignitate teſtatum fecit? Cæterùm in hoc diademate pretioſus lapis verbum Dei ſignificat, quod neſcit interitum, nec eſt obnoxium rubigini & corruptioni. Certè Magi nato Chriſto obtulerunt aurum, quòd eſt ſymbolum regni. Manet hæc corona, nempe aurea, inquit Clemens Alexandrinus, immortalis ad imaginem domini: Non

Plato lib. 12. de leg.

Plati in Paſchali 2.

Clemens Alex. lib. 2. pædag. cap. 8.

Non enim ſicuti flos flacceſcit. Porrò ſi priſca Roma fuit diademata, ſicuti regina gentium, is qui hodiernæ novæque Romæ imperat, annon meritò extraordinaria corona, ea quæ exſtet ſuper omnia diademata, inſigniri debet? Nam ſuper illa quæ uſque adhuc retuli, Romanus Hierarcha tam latè regnat, ut vel ex eo tantùm quod talis tantuſque eſt, magnis regibus adnumerari poſſit. Et hæc quidem illa ſunt, quæ de Pontificio diademate verecundè potiùs quàm confidenter ſcribo. Non ſum neſcius, in tanta hac opinionum diverſitate, variis affectibus hæc acceptum iri. Sed quid agas? Vetus eſt verbum, *σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἐστὶν, ἐμοὶ δὲ τάδε.* tu iſta cenſes, ego hæc. *Stob. εἰς τὸ ἐναντίον περὶ χρημ.*

CAROLI PASCHALII

Regis in Sacro Conſiſtorio Conſiliarii & apud Rhætos Legati

DE CORONIS

LIBER DECIMUS,

Qui eſt, de priſcorum regum multiplici, varioque diademate, De ritu ſumendi diadematis, De additamentis coronæ.

CAPUT PRIMUM.

De tiara regum Perſicorum. Diſcrimen inter tiaram ac diadema. Quinque tiaræ. Primi generis tiara effigiatur. Ejus materia. Secundi generis tiara, geſtamen ducum & primarum. Tertius tiara judicum proprius. Quartus ſacrificantium.

HUc uſque egi de iis capitis inſigniis quibus hodierno die utuntur eminentes ac ſummæ poteſtates, illæque quæ ſunt his proximæ. Reſtat ut perſequar illas regiæ ſummæque dignitatis indices coronas, ſive capitis geſtamina quæ olim apud longinquos reges in uſu fuerunt. Nam priſca diademata pro more cujuſque gentis non una forma, ſed variata fuiſſe conſtat. Et verò quæ in orbe Romano corona fuit, aut diadema, Perſarum regibus fuit tiara. Etſi hîc antiquitatis monitu libet diſcriminare priſcum tiaram à diademate. Nam tiara, rectus, ut ſupra dixi, dicamque, ita fuit pileus regius, ut non tamen eſſet diadema. Cui rei documento illud eſt, quòd tiara regius cumulabatur diademate. Hoc diſcimus è Xenophonte, ubi loquitur de Cyro è regia prodeunte in publicum, & quidem circumfuſo regia pompa, omnique aulico ſplendore. Habuit, inquit, diadema

Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 8.

dema circa tiaram. Et affines ejus illud ipſum inſigne habebant, & nunc hoc ipſum habent. Apulejus quoque ubi deſcribit Paridem, ei tribuit auream tiaram, hujus ſcilicet generis cujus eſt ea quam nunc dico. Adeſt & locus Luciani, ubi is luculenter diſtinguit tiaram ab diademate. Alium ſiquidem fortuna excipiens, inquit, regiè ornat, imponens tiaram, & ſatellites tradens, & caput diademate evinciens. Cui loco alter ejuſdem ſcriptoris ſimilis eſt, Pro honore iſto, ô rex, gratias tibi habeo, ac Perſico more procumbens adoro te, adductis poſt tergum manibus, venerans rectum iſtum tiaram, atque ipſum diadema. His addo tertium, perinde ac ſi quis regiè ornatus rectum habeat tiaram, & diadema, & alia, quotquot ſunt, inſignia regia, ac tamen mendicet. Cæterùm invenio quinque fuiſſe tiaras. Unum univerſæ Perſarum genti communem. Alterum primorum. Tertium judicum. Quartum ſacrificantium. Quintum regiæ majeſtatis proprium. Quòd tiara fuerit pileus communis cuilibet Perſæ, docet Strabo, ubi deſcribit veſtitum hujus gentis. Nam inter cætera tribuit illis tiaras affines tiaris Magorum. Et paulò poſt deſcribens formam tiaræ ait eos geſtare περὶ τῇ κεφαλῇ πίλημα πυργωτὸν, circa caput pileum turritum. Id quoque perſpicuè palam eſt ex Anacreonte,

Apul. lib. 10. Metam. *Lucian. rer.* *Lucian. navig. ſeu vota.* *Lucian. Piſcat. ſeu reviviſc.* *Strab. lib. 15.* *Anacr.*

Ἐν ἰσχίοις μὲν ἵπποι
Πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι,
Καὶ Παρθίους τις ἄνδρας
Ἐγνώρισεν τιάραις.

In coxis quidem equi ignis ſignum habent, Et Parthos homines quis novit [è] tiaris. Quibus in verſibus non diſtinguit pileos vulgares à ſublimioribus. Adeſt & locus Juſtini, ubi loquitur de Semiramide, *quæ Nino filio adhuc puero non auſa tradere imperium, ſexum mentita, brachia ac crura velamentis, tiara caput texit. Et ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum veſtiri jubet.* Quem morem veſtis, inquit, exinde gens univerſa tenet. Hujus pilei materiam, quæ fuerit, Strabo explicatè tradit, ῥάκος δέ σινδόνιόν τι περὶ τῇ κεφαλῇ, circa caput quidpiam panni Sindonii. Ergo tiara fiebat è lana contorta, ut apud Statium loquentem de juvene ſucceſſore regni Perſici.

Juſtin. l. 1.

Atque is ubi intorto ſignavit vellere crinem,
Convenitque Deis, hilari per caſtra tumultu
Vadit ovans.

Stat. lib. 8.

Hic enim Statius ipſi regi non regiam tiaram in caſtris, ſed communem, eamque laneam tribuit. Porrò hæc tiara non tantùm Perſarum, ſed & aliarum gentium propria fuit. Qua de re operæ pretium eſt referre verba Hieronymi. *Quartum*, inquit, *genus eſt veſtimenti rotundum pileolum, quale pictum in Ulyſſeo conſpicimus,*

Hieron. ad Fabiol. de veſtitu ſacerd.

mus, quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & noſtri τιάραν, *nonnulli galerum vocant, Hebræi miſnephet. Non habet acumen in ſummo; non totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit, atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facilè labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabrè opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant.* Alterius generis tiaram dixi fuiſſe geſtamen primorum, nempe, ut Suidas & Heſychius ajunt, τῶν στρατηγῶν, ducum. Hunc tiaram Valerius Flaccus deſcribit in his verſibus, ubi loquitur de Mirace Perſa regio interprete.

Valer. Flac. lib. 6. Arg.

At viridem gemmis, & Eoæ ſtamine ſylvæ
Subligat extrema patrium cervice tiaram
Inſignis manicis, inſignis acinace dextro.

Etymol. τιάρα.

Hoc genus tiaræ fuit inclinatius, & in frontem exporrectius, ut diſcriminaretur à regio. Plutarchus loquens de Artaxerxe, & pœnis ducum, & pro vellendis, inquit, capillis, depilandoque capite (Plutarch. ἀποφθ. βασιλ. καὶ στρατηγ.) tiaram ponerent. Hoc quoque genus tiaræ idem Plutarchus tradit conceſſum fuiſſe ſeptem Perſis Magorum interfectoribus. Etſi hæc tiara videtur quàm proximè accedere ad regiam, quæ extraordinario merito data ſit loco extraordinarii præmii; ac præ cæteris (Plutarch. πολιτ. παραγγ.) εἰς τοὔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, in anteriorem partem capitis exporrigeretur, quaſi regia illa quæ erat recta. Tertio loco poſui tiaram (Curopal. de offic. Conſtantin.) judicum, de quo exſtat locus Curopalatis, qui alibi tiaram à Medis deſumptam ait. Is ergo Curopalates tradit, judices Medorum, capite geſtare φακιωλίδα, quam interpretantur tiaram. Hinc, inquit, cuique tiara. At etiam formam ejus deſcribit. Addit enim, huic tiaræ ad ſiniſtrum latus appenſum eſſe μαργιάλιον συρμαλεῖνδν, opus è margaritis fimbriatum, alteram aurem geſtoris obtegens. Qua re ſignificatur, aurem intectam accuſatoribus dari, tectam accuſatis. Hæc videtur eſſe illa tiara, quam Priamus geſtabat, cùm populis jura daret in loco imperfecto,

Virgil. 7. Æneid.

Hoc Priami geſtamen erat, cùm jura vocatis
More daret populis; ſceptrumque ſacerque tiaras,
Iliadumque labor, veſtes.

De tiara ſacerdotum & ſacrificantium, quam quarto loco poſui exſtat locus Strabonis, qui ait, Perſas ſacrificantes geſtare τιάρας πιλωτὰς καθηκύας ἑκατέρωθεν, quæ verba interpres ita reddit, filtraceas infulas ex utraque parte dependentes. Ille quoque ἀρχιερεὺς ſupremus ſacerdos Syriæ Deæ, qui ſolus eſt purpuratus, τιάρῃ χρυσέῃ (Niceph. lib. 11. cap. 21.) ἀναδέεται, aurea tiara redimitur. Nicephorus tradit Euſebium Epiſcopum Samoſatenſem multas eccleſias viſitaſſe paſtoribus vacuas. ac ſumpto habitu militis, tectoque capite epiſcopali tiara, quam è

pileo

pileo confecerat, Syriam, Phœniciam, & Palæſtinam peragraſſe. Sacerdotalis hujus tiaræ mentio eſt apud Juvenalem,

Jam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt — *Juven. ſat. 6.*
Plebeja, & Phrygia veſtitur bucca tiara,
Grande ſonat, &c.

Ex his omnibus conſtat, has tiaras fuiſſe pileos gentis Perſarum, Medorum, Lydorum, Phrygum eminentes & faſtigiatos, atque ut è Strabone adnotavi, turritos, qualis propemodum eſt hodiernus pileus Turcarum quem Tulbantem vocant.

CAPUT II.

Regia tiara eſt recta. De more illuſtrium hominum cùm urbes ingrederentur. κυρβασία. Tiara verè inſigne regium apud Perſas. Mulieres παρθφόροι. Tiara lunata. Materia regiæ tiaræ. Amplitudo ejus. Implere tiaram, quid, κάνδυς ἁλιπόρφυρος.

Regia tiara & forma & regalibus additamentis, nempe diadematis diſcriminabatur ab hoc pileo multitudinis, primorum, judicum, ſacrificantium. Prima diſcriminis nota eſt, quod regia tiara fuit recta, non item cæteræ, nec ſimpliciter tiara, ſed regia tiara dicebatur, ut apud Æſchylum,

ἔλθ' ἐπ' ἄκρον κόρυ- — *Æſchyl. Perſ.*
μβον ὄχθου, κροκόβαπτον
ποδὸς εὔμαριν ἀείρων,
βασιλείου τιάρας
φάλαρον πιφαύσκων.

Accede ad ſummam oram tumuli, purpureum pedis calceum attollens, regii tiaræ verticem demonſtrans, hoc eſt, ut ibi Scholiaſtes ait, τὸ σῆμα, regium inſigne. Dion Chryſoſtomus ait, Perſas regibus ſuis circumdare tiaras & ſceptra, & diademata, ne neſciantur eſſe reges. Ubi diſtinguit tiaram à diademate, ſicuti alii ſcriptores, quorum loca ſupra citavi. Additque fieri non poſſe ut duo geſtent tiaras rectos, hoc eſt, ut uterque regnet, ut duorum ſit unum regni numen. Quod unus hic regius tiara eſſet rectus, præter cæteros, diſertim tradunt Suidas, & autor Etymologici, iiſdem verbis. Suidas etiam ait, Demaratum Lacedæmonium, concedente ei rege, ut peteret ſiquid vellet, petiiſſe ut Sardeis, regiam urbem tiara regia ingrederetur, hoc eſt, habitu regio. Moris enim fuit, (hoc obiter dico) ut illuſtres homines, ſi quandoque inſigniores urbes intrarent, coronati eſſent, nempe iis coronis, quas virtute in certaminibus meruiſſent. Quo exemplo Callipus ille, ſceleſtus ille molitor cædis Dionis, priuſquam ad hoc tantum ſcelus accingeretur, cùm, inquam, etiam haberetur primus amicorum Dionis, unà

Dion Chryſoſt. orat. 14.

Suid. & Etymol. παρ.

Plutarch. Dion.

unà cum eo ingreſſus eſt Syracuſas ἐστεφανωμένος, coronatus, ſicuti in certaminibus conſpicuus & advertendus.

Ariſtoph. ὄρνιθ.

Ariſtophanes Perſicam tiaram diſertim vocat κυρβασίαν, demonſtrantem criſtam galli gallinacei, ejus quæ dicitur avis Perſica. Et verò hunc gallum, quaſi regem, ait geſtare inſignia regia Perſica, quam dicit eſſe κυρβασίαν ὀρθήν. Ex quo Ariſtophanis loco conjicere licet, qua ſpecie tiara regia fuerit, nimirum paulo remotior à fronte, & quà media frons eſt evacutior, & in mucronem faſtigiata, Cæterùm Scholiaſtes interpretans illa verba, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθὴν, ait, aliis ſolitum eſſe ut inſigne capitis geſtent complicatum & extenſum, ſive pertendens in frontem; at regibus rectum.

Plutarch. περὶ φιλαδέλ.

Plutarchus ubi memorat Ariamenem non hoſtiliter veniſſe contra Xerxem, ſed eum quietè adiiſſe veluti judicem, ait eum, veniente fratre poſuiſſe tiaram, quam reges ferunt rectam, & hoc habitu occurriſſe ei, eumque ſalutaſſe. Hæc eſt illa tiara, qua Alexander, quamvis aſſumpto veſtitu Perſico, inſigniri noluit. Hanc ipſam

Plutarch. Alex. Mag. Plutarch. Artax. Agath. lib. 2. Zonar. in Cyr. Curopal. de offic. Conſtantin. Tyr. Max. διαλ. I.

Tiribazus vocat κίταριν ἑστῶσαν, cidarim ſtantem, id eſt, rectam. Hæc eſt illa, quam Artabanus poſtquam ſibi impoſuit, Perſis priſtinum regnum reſtituit. Illa ipſa, quam milites Cyri, ejus capiti impoſitam videre cupiebant. Tiaram Curopalates ait Cyrum ſumpſiſſe à Medis, quamvis ſe Perſarum regem ferret. Et quidem apud Medos mulieres dicebantur παρθφόροι geſtatrices tiaræ. Tyrius Maximus ubi loquitur de Xerxe, quem fœda & inceſta cupiditas inquinavit, Hunc, inquit, non in amorem impulit Indica procera puella, non Mardonica tiarifera, non Carica armata, non Lydia canens, non Ionica, non Helleſpontiaca, ſed venit ad Amiſtrin filii uxorem.

Max. Tyr. de amat. Socr. orat. .O.

Apud eundem ſcriptorem magnus Rex, nempe Perſarum, conditur tumulo, & quidem inſignitus tiara. Altera nota regii tiaræ fuit luna; eumque vocabant tiara lunatum, hoc eſt, lunæ ſpecie conſpicuum. Sidonius Apollinaris,

Sydon. Apoll. in panegyr.

Ut faſtu poſito tumentis aule
Qui ſupra ſatrapas ſedet tyrannus,
Ructans ſemideûm propinquitates,
Lunatum tibi flecteret tiaram.

Tertia nota fuit ipſa tiaræ materia aurea & gemmea. Id quod quia regio faſtigio conveniens eſt, non ſolùm trado ut veriſimile, ſed

Herodian. lib. 5.

verum eſſe ex Herodiano fit confirmatius, ubi loquitur de Antonini habitu & ornatu poſt interfectum Macrinum, in formam, inquit, tiaræ corona [ei erat] conſtans ex auro, & variis lapillis pretioſis. Si in ſpeciem tiaræ corona facta erat, neceſſe eſt tiaram fuiſſe ex auro diſtinctam inſigni varietate lapillorum.

Heſychi. κίδαρις.

Tiaræ addebantur unguenta pretioſiſſima è myrrha & Labyzo, Heſychio teſte.

teſte. Poſtremo tiara regius amplitudine cæteris antiſtabat. Certè
Magus is, qui Smergeren fratrem ſuum, nomine Cambyſis regem
ſubdebat, his verbis ipſum alloquitur. Ne, inquit, peragrans Perſi- *Zonar. in*
ci imperii provincias è facie noſcaris, circumdabimus te multo ſa- *Mag.*
tellitio; & faciem ferme totam tiara velabit, & inſigne regium,
quod erit latitudinis & longitudinis eximiæ. Nam quo majus &
amplius fuerit, hoc erit luculentius argumentum magnificentiæ
& majeſtatis. Cujus fraudis Tertullianus intelligens, ubi loquitur
de mitra tam ampla, ut facilè geſtoris caput tegat ne adgnoſcatur,
Nemo, inquit, ***oſtendere volens hominem, caſſidem ei aut perſonam*** *Tertull. lib.*
induit. Hunc tiaram, veriſimile eſt eſſe illum, quem Cyrus in *de car.*
præliis geſtare ſolitus erat. Hæc regii tiaræ amplitudo cauſam de- *Chriſti.*
dit ei locutioni, cujus è Græcis deſumptæ, noſtri fuerunt imita- *Plutarch.*
tores. Quippe invenio, implere tiaram, uſurpatum pro eo quod *Artax.*
eſt obire munia regia ut epud Statium,

—— viſuſque ſibi nec ſceptra capaci *Stat. lib. 8.*
Suſtentare manu, nec adhuc implere tiaram. *Theb.*

Regum Perſicorum imitatione antiquitas finxit alios ſive heroas, ſi-
ve vates, ſive alio quopiam munere inſignes, non quidem reges, ſed
fortè ſupra ipſos reges tiara regia ſublimes. In his eſt Orpheus, qui *Philoſtr. in*
dum vel in ipſa Argo navi, unà cum Jaſone & Medea, & alibi citha- *imagin.*
ræ ſonitu & cantu feras, ipſaque inanima detinet, aſpicitur πάγ- *Lucian. in*
χρυσοτωγῆ ἐπὶ κεφαλῆς αἰωρῶν, tiaram auro ſplendentem ſuper ca- *Deo. judic.*
pite efferens. Ganymedes quoque cùm in cœlum raptus eſt, pingi-
tur tectus tiara, ſicuti Cupido ſuccinctus pharetra. Pelops puer ada- *Philoſtr. in*
matus à Mercurio, & ab ipſo Deo jam factus feroculus, dum regit *imag.*
quadrigas, in tabula aſpicitur inſignis tiara recta, & Lydia ſtola; Ejuſ- *Philoſtr. in*
que ſtatua capite geſtat Perſicum tiiram auro compactum. Cete- *imag.*
rùm ex omnibus hiſce locis illud quoque diſcimus, huic regio tiaræ
circumpoſitum fuiſſe diadema, notam regiæ frontis; & ex tiara,
ac diademate ſic junctis & compactis conſtitiſſe inſigne capitis re-
gum Perſicorum, quod una voce dictum eſt tiara. Tum illud, inſi- *Plato lib. 8.*
gnia regum Perſicorum fuiſſe tiaras, torques, acinaces, quibus adde *de Rep.*
manicas, Valerius Flaccus,

At viridem gemmis, & Eoa ſtamine ſylva *Val. Flacc.*
Subligat extrema patrium cervice tiaram. *lib. 6.*
Inſignis manicis, inſignis acinace dextro.

Denique tiaras fuiſſe purpureos. Etſi is non fuit cujuſlibet purpuræ
color, ſed illius tantùm quæ propriè eſſet è concha marina, quæ Pol- *Pollux lib.*
luci eſt κάνδυς ἁλιπόρφυρος. Unde Romanis principibus fiebat pa *7. cap. 13.*
ludamentum, inſigne altiſſimi omnium faſtigii.

CAPUT

CAPUT III.

Cidaris Armenica. Cidaris ac tiaræ promiſcui ſignificatus. Cidaris geſtamen regum Ægypti. Candys. Cauſia Macedonica. κορδύλη. κρωβύλος.

QUam Perſæ tiaram, Armenii vocabant cidarim, ſive, ut ex Herodoto ſcribit Pollux, κίτταριν, & κίταριν, id eſt, diadema regibus Armeniæ peculiare, nec ferè, niſi nomine diſtinctum à tiara. Quanquam hoc quoque nomine fuit diadema aliorum quorundam regum, veluti Mithridatis regis Ponti, quam Plutarchus diſertim vocat cidarim. Et Philo tradit, reges Eoos ſive Orientis ſolitos eſſe uti cidari pro diademate. Ergo rectè dixerim, aliquando cidarim uſurpari pro tiara Pontica. Cæterùm cùm apud Plutarchum Artaxerxes Darium unum è liberis ſuis renuntiaſſet regem, ei conceſſit τὴν καλουμένην κίταριν ὀρθὴν φέρειν, eam, quæ vocatur citaris, rectam ferre. Heſychius vocat cidarin ſive citarin pileum regium, aut, ut Suidas ait, περίθεμα τῆς κεφαλῆς, circumpoſitionem capitis. Certè fuit pannus contextus è pilis; aut genus galeri, qui cenſetur eſſe idem cum tiara. Id quod Suidas videtur docere his verbis, τινὲς δὲ κίδαριν λέγουσι περικεφάλιον πῖλινον, nempe vulgarem pileum, & univerſis communem. Addit, ἢ στέφανον ἢ φακιόλιον, ἢ πῖλον βασιλικὸν Περσῶν, ἢ τὸ στρόφιον ὃ οἱ ἱερεῖς φοροῦσι, aut coronam, aut faſciam, aut pileum regium Perſarum, aut ſtrophium quod ſacerdotes ferunt. E quibus verbis perſpicuè datur intelligi, cidarin illud ipſum ſignaſſe quod demonſtrat tiara. Agathias quoque cùm de Artaxerxe loquitur, ejus inſigne regium nunc tiaram vocat, nunc cidarin. Id ipſum planum quoque fit ex alio ejuſdem ſcriptoris loco, ubi agit de cidari impoſita utero, in quo erat conceptus Vararanis regis Perſarum. Nicephorus, ubi ait, hunc ipſum Artaxerxem patrem Choſroæ, Artabano per dolum interfecto, primum omnium è Perſis ſumpſiſſe inſigne regium, eam vocat cidarin. Plutarchus quoque cùm memorat, Alexandrum exuta veſte patria, ſumpſiſſe externam, ait illum capiti ſuo circumdediſſe regiam & recta tendentem cidarim. Apud Pollucem, ut ſupra dixi, cidaris eſt tiara. Zich Perſa Choſroi exprobrat ignaviam, ex quo tempore ſumpſit cidarin. Quod tiara fuerit nomen Armenici diadematis, diſcimus è Zonara, cùm memorat, Tigranem capiti ſuo detraxiſſe cidarin coram Pompejo, ibique fuiſſe ut eam poneret ante pedes ejus, & procumberet in genua. ſed regem à Pompejo allevatum, ſibique adſidere juſſum. Cidarin quoque fuiſſe geſtamen

Pollux lib. 10. cap. 36.

Plutarch. Pomp.

Philo πε. ζ. Μον.

Plutarch. Artax.

Suid. & Heſych. κίδαρις.

Agath. lib. 4.

Niceph. lib. 1. c. 6.

Plutarch. de Alex. fort.

Pollux lib. 7. cap. 13.

Menand. πε. πρεσβ.

Zonar. in Mithr.

geſtamen regum Ægyptiorum, legimus in vita Æſopi. Certè cum
Nectenabò admiſit Æſopum ab rege Babyloniæ ad ſe miſſum, capite *In vita Æſop.*
geſtavit διάλιθον κίθαριν, gemmatam citharim. Arenim dixi è
Polluce, Perſicæ tiaræ inditum quoque nomen candys. Quæ vox
pro veſtitu barbarico diſcrepante a Græcanico indutu uſurpatur
apud Lucianum, ubi rhetorica agit cauſam ſuam. Equidem ô judi- *Lucian. bis accuſ.*
ces, inquit, cùm hic eſſet adoleſcentulus, voce barbarus, ac tantum
non candy indutus in Aſſyrium modum, ſuſceptum inſtitui. Plutar- *Plutarch. περὶ τῆς Ἀλεξ. τυχ. ἢ ἀρ.*
chus quoque alicubi ait, Græcos & barbaros non diſtingui chlamy-
de, non pelta, non acinace, non candye. Ubi candys eſt veſtis, puta
Aſſyria. Et verò candyn ita nominat Lucianus, ut difficile dictu ſit,
an ea voce demonſtret diadema, an veſtem. Aut, inquit, ſperat can- *Lucian. quomod. hiſt. ſcrib. ſit.*
dyn purpuream, & torquem aureum. Alibi conjungit candyn &
tiaram, ut videri poſſit candyn eſſe veſtem, ſive Aſſyriam, ſive Per- *Lucian. Deor. concil.*
ſicam, potiùs quàm notam regii capitis. Id quoque conficitur Plu-
tarcho, cùm ait Alexandrum, barbarico cultu rejecto, qualis eſt
tiara, & candys, & femoralia, è Macedonico & Perſico more mix-
tam veſtem induiſſe. Sed omnem hinc dubitationem eximit alius
Luciani locus, ubi Philippum mortuum & Alexandrum quoque *Lucian. Dial. Mort.*
mortuum colloquentes facit. Tu verò, inquit Philippus, abjecta *Philoſtrat. in imag.*
chlamyde Macedonica, candyn, ut ajunt, induiſti, ac tibi tiaram
rectam impoſuiſti. In imaginibus Philoſtrati ubi deſcribitur habi-
tus regis Medorum, planè diſtinguitur tiara a calaſiri, & candy. E *Lucian. Deor. Concil.*
quibus omnibus palam fit, candyn quoque fuiſſe veſtem, & quidem
honoratiorem. Redeo ad cauſiam, quod fuit proprium diadema re-
gum Macedoniæ. Sed, ut ſupra de tiara dixi, ipſa cauſia proprie
fuit gentis Macedonum. At illa regum própria vocata fuit διαδηματοφόρος ferens aut ſuſtinens diadema. Hoc genus cauſiæ An- *Plutarch. Antonio.*
tonius dedit Ptolomæo, ut regi Phœniciæ, Syriæ, & Ciliciæ.
Cauſiam fuiſſe communem pileum Macedonum, diſcimus è Stra- *Strabo lib. 15.*
bone, ubi memorat, Oneſicritum ab Alexandro miſſum fuiſſe ad
Indicos philoſophos Germanas. In quibus cùm Calanus eſſet, vi-
diſſetque Oneſicritum καυσίαν φοροῦντα ferentem cauſiam, & chla-
mydem, & crepidas, riſiſſe. Id quoque verum eſſe, è Menandro
firmat Pollux, Cauſia, inquit, eſt pileus Macedonicus, ſicuti Perſi- *Pollux lib. 10. c. 36.*
cus, ὥσπερ Περσικός. E quibus verbis puto excidiſſe vocem πάρα, &
ſic legendum, ὥσπερ πάρα Περσικός. Quid, quod barbaricum pi-
leum Suidas generali appellatione vocat καυσίαν: Ipſe tamen unà
cum autore Etymologici poſtea agnoſcit καυσίαν eſſe Μακεδόσιν
εὔχρηστον ὅπλον, καὶ σκέπας ἐν νιφετῷ, καὶ κόρυν ἐν πολέμῳ. Mace-
donibus familiare genus armorum, ac tegmen in imbre nivali & *Etymol. καυσία.*
galeam in bello. Quæ etſi vera ſunt, tamen haud minuunt id quod

 dixi,

Athen. lib. 12. dixi, cauſiam eſſe diadema Macedonicum. Certè Athenæus deſcribens veſtitum Alexandri, ait illum ſingulis fermè diebus induiſſe chlamydem purpuream, tunicam albo diſtinctam, & cauſiam quæ diademaregium ſuſtineret. Quibus è verbis conficitur, verum quidem eſſe id quod dixi, cauſiam eſſe commune Macedonum capitis geſtamen, qualis eſt pileus, qualemque dixi eſſe tiaram Perſicum; ſed regiæ cauſiæ diadema fuiſſe impoſitum, id eſt, pileo Macedonico additam coronam regiam, aut certè eam notam quæ eſſet loco coronæ. Verùm & in ipſa regia cauſia fuerunt excellentiores notæ quæ illam diſcriminabant ab aliis. Hoc docet Plutarchus cùm de- *Plutarch. Demetr.* ſcribit veſtitum Demetrii. Hunc enim ait fuiſſe redimitum καυσίαις διμίτροις, cauſiis duplici filo, aut vinculo. Ac ſi dicat, has cauſias eſſe regibus peculiares, non item aliis. Quippe alia fuit cauſia potentiorum propria, de qua Plutarchus, ubi inducit Neoptolemum *Plutarch. Eume.* loquentem de Cratero. Et ſi tantùm, inquit, viderint cauſiam ejus, vocemque audierint, impetu venient cum armis. Sed in iis quæ ſequuntur, Plutarchus docet, hanc potentiorum cauſiam fuiſſe inſignem, ac diſtinctam à cæteris. Licuit enim Eumeni, inquit, cauſias, purpuram & chlamydes diſtribuere, id quod erat donum apud Macedonas maximè regium. Eumeni licuit dare cauſias. Nunquid pileum vulgarem Macedonicum? Ridiculè. Quid ergo? cauſiam, hoc eſt, pileum inſignem, propriumque ducum & potentiorum ho- *Etymol. ἐγκεκρι-συρωμένος.* minum. Quæ Perſis tiara, Armeniis cidaris, Macedonibus cauſia fuit, Cyprii vocarunt κορδύλην. Athenienſes κρωβύλον, nempe utriſque ἐνείλημα τῆς κεφαλῆς involucrum capitis.

CAPUT IV.

Cornu receptum inter diademata. Cornua in cœlo. Cornu inſigne divinitatis. Dii cornuti. Alexander magnus cornutus. Fluvii & montes cornuti. Omnia ſumma, ipſæ concavitates, cherſoneſi cornuti. Cornu Amalthea. Priſci reges cornuti. De cornubus Cippi. In rege cornu quid ſignet.

ADeſt & cornu, quod in ordinem diadematum receptum eſſe minimè mirabitur is, cui ejus dotes introſpicere libuerit. Nulla harum non eſt luculentiſſima; nulla non efficaciſſimè repræſentat regiam ſapientiam, excellentem potentiam, dignitatem eminentem, majeſtatem perpetuam. Primùm ajo, cornua occupaſſe cœlum nulla aliorum cœleſtium corporum invidia. Et verò Luna aſpicitur facie cornuta.

Virgil. 3. Æneid. *Tertia jam lunæ ſe cornua lumine complent.*

Atque adeò antiquitas haud quaquam abſurdè exiſtimavit cornu

eſſe inſigne divinitatis. Cùm ſtultè ſaperet Alexander, exiſtimavit *Athen. lib.*
hominibus perſuaderi poſſe ſe Jove prognatum, ſi ſumeret cornua *12.*
Ammonis. Sic pulchrum credidit, quod pulchrum in homine,
nempe faciem, cornubus fœdare, inquit Clemens Alexandrinus. *Clem. Alex. exhort. ad Græc.*
Sic credi poſſe credidit ſe, quamvis aſpectu mortalem, additum eſſe
numinibus. Nam numina, & quidem potiſſima; antiquitus exhibebantur cornuta. Silius Italicus Jovem vocat cornigerum.

Cornigerumque Jovem, Tarpejumque ore vocemus. *Sil. Ital. lib. 16.*

Bacchus priuſquam naſceretur, habuit cornua, quibus perforavit *Etymol.*
crus Jovis. Eum certè Euripides vocat tauricornem, *Διόνυσος.*

ἔτικτεν δ' ἁνίκα μοῖραι
τέλεσαν ταυρόκερων θεόν. *Euripid. Bacch. actu 1.*

Edidit [JupiterBacchum]quando parcæ perfecerunt taurinis cornibus Deum. Hunc quoque faciunt redimientem ſua cornua pampino.

Illum poſt acies, rubrique noviſſima clauſtra *Val. Flacc. lib. 5.*
Æquoris hic reſides thyrſos, hic ara moventem,
Udaque pampinea nectentem cornua vitta
Nunc etiam meminiſtis aquæ.

Nimirum hic Jovis clancularius filius patrem imitatur. Nam Ammonem, qui idem eſt cum Jove antiquitas cornutum effinxit, *κερασφόρον καὶ αἰπυκέρωτα* cornigerum & alticornem. Silius Italicus.

Ammon numen erat Libycæ gentile carinæ, *Sil. Ital. lib. 14.*
Cornigeraque ſedens ſpectabat cærula fronte.

Et paulò poſt,

Is poſtquam adverſis nullus modus, accipe noſtrum
Ammon ſanguinem ait, ſpectator cladis iniquæ.
Atque acto in pectus gladio, dextra inde cruorem
Excipit, & largè ſacra inter cornua fundit.

Eodem libro,

Uritur undivagus Phyton, & corniger Ammon.

Atque adeò apud Ammonem lapis legitur, quod Ammonis vocant
cornu. *Nam ita tortuoſus*, inquit Solinus, *eſt & inflexus, ut effigiem* *Solin. cap.*
reddat cornu arietini. fulgore aureo eſt Prædivina ſomnia repræſen- *30.*
tare dicitur ſubjectus capiti incubantium. Eadem ferè Plinius. *Plin. lib.*
Ammonis cornu, inquit, *inter ſacratiſſimas Æthiopiæ gemmas, aureo* *37.*
colore, arietini cornu effigiem reddens promittitur prædivina ſomnia repræſentare. Fluvii qui inter numina numerantur, effigiantur
cornuti. Lycophroni Ocinarus fluvius eſt *βούκερως*, corniger propter *Lycophr. Caſſ.*
violentiam. Atque adeò ajunt omnes fluvios ab Oceano defluos, & in
Oceanum refluos vocari cornua. Inachum Statius cornutum facit, *Etymol. κέρας.*

—— pater ipſe bicornis *Stat. lib. 2. Theb.*
In lævum prona nixus ſedet Inachus urna.

Phornut. Nept. 71. Græcis fluvii non ſolùm erant κεραοφόροι, ſed & ταυρωποὶ taurino aſpectu. Ideoque dicebantur efferre cornua quaſi tauri.

Val. Flacc. lib. 1. Arg. 6.

Sylvarumque Dea, atque elatis cornibus amnes.

Et quia tales, aliaſque ob cauſas quas infra memoro, dicebantur regnare. *Virgil. 8. Æneid.* Virgilius ad Tybrim fluvium,

Corniger Heſperidum fluvius regnator aquarum,
Adſis ô tandem.

Sophocl. Trachin. Ergo meritò Deianira Acheloum facit βούκρανον capite bovillo, videlicet, propter cornua. Ipſa quoque celſiſſima montium juga antiquitas cornuum nomine demonſtravit. Lycophron.

Lycophr. Caſſ.

——— ἔνθα Λαμπέτης
Ἱππονίου πρηῶνος εἰς Τηθὺν κέρας
σκληρὸν νένευκεν.

ubi Lampetes Hipponii montis aſperum cornu in mare vergit. *Etymol.* Enimvero priſci omnia ſumma vocarunt cornua. Ὑψικέρατον πέτραν *κέρ φθ.* uſurpavit Pindarus pro ὑψηλὰ ἀκρωτήρια, altas ſummitates. Regiones quoque cœli demonſtratæ ſunt nomine cornuum, ut τὸ ἑσπέριον κέρας apud Philoſtratum. *Philoſtrat. vita Apoll. lib. 6. in 1.* Illæ quoque flexuoſæ concavitates quæ latent ſub montibus, vocantur cornua. Oppianus,

Oppian. κυνηγ. lib. 4.

ὃς θ' ὕπατον μὲν ἔναιεν ὄρος κεραέσσιν ὑπ' ἄντρου.

Qui ſupremum incolebat montem ſub cornibus antri. Ipſæ terræ longiùs excurrentes in mare, quas vocant cherſoneſos, poëtis deſignantur hoc nomine. Lycophron de littore Thracio.

Lycophr. Caſſ.

μαζουσία προὔχουσα χερσονήσου κέρας.

uberoſum prominens Cherſoneſi cornu. *Plutarch. Arato.* Hinc elegans illud Demetrii reſponſum Philippo datum, Siquidem, inquit, vatis habes animam, deſeres locum: Si regis, utroque cornu bovem retinebis, id eſt Peloponneſum. In campis quoque quidam loci inventi quibus nomen eſt cornubus, cujuſmodi is qui eſt in altioribus apud Megaram regionibus. *Plutarch. Themiſt.* Et horum quidem cornuum natura eſt mater, quorum imitatione homines ſua effinxerunt; nec ſua tantùm, ſed & illa quæ numinum ſimulachris addita ſunt. Nec enim ſolus Ammo in ſua ſede fuit cornutus. Nam fuit circumfuſus minoribus numinibus quæ illi adſtabant, & quidem facie cornuta, quæ ea gente debellata, Romam ſunt advecta. Cornutam hanc cohortem demonſtravit Prudentius in hoc loco, *Prudent. lib. 2. cont. Symmach.*

quaſdam [effigies] *domitis Ammonis arenis.*
Syrtica cornutas facies habuere trophæa.

Quidam exiſtimarunt cornu Amaltheæ fuiſſe illud ipſum quod Hercules ab Acheloi fronte effregit. *Apollod. in arg. Trachin. Sophocl.* In quo, videlicet, omne victoriæ momentum poſitum fuit. Sed Apollodorus is, aut ſaltem bibliotheca illius è quo Scholiaſtes Sophoclis ſumpſit argumentum Trachiniarum, tradit Herculem fregiſſe ſiniſtrum cornu ejus tauri, in quem, vide-

videlicet, ſeſe Achelous vertebat. Sed is Achelous, hoc cornu ab Hercule accepto, dedit ei cornu Amaltheæ. A Diis cornua tranſlata ſunt ad reges, illos priſcos innocentia & virtute Diis proximos. Hujus generis fuerunt illa, quæ haruſpex viſa in capite Cippi, dixit ei portendere regnum Latii.

—— tum verò ſuſtulit acre Ovid. lib. 15. Metam.
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen.
Rex, ait, ô ſalve. Tibi enim Cippe, tuiſque
Hic locus, & Latia parebunt cornibus arces.

Ipſe Cippus alloquens Quirites, ait illum qui de regno agitet, ſi irruperit portas Romanas, voti compotem fore, & quidem propter cornua, ſi non illi obſiſtitur.

Rex erit. Is qui ſit, ſigno non nomine dicam.
Cornua fronte gerit. Quem nobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.

Ibi populus admirabundus & murmurans inveſtigat, ubinam ſint hæc cornua, cujuſque capiti hæreant. Ea Cippus haud cunctatus populo oſtendit.

Rurſus ad hos Cippus, Quem poſcitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu,

Deinde addit,

Demiſere oculos omnes, gemitumque dedêre.
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput.

Quibus è verbis palam eſt, illa cornua nihil fuiſſe niſi radios, quos è capite Cippi ingens ejus virtus ejectabat, veluti è divino vertice. Id poëta optimus ſui interpres planum facit his verbis, *Illud meritis clarum caput*, hoc eſt, totum conſpicuum, luminoſum, radians iis virtutibus, quæ in terris ſunt veluti cœleſtes radii. Ergo cùm in tali capite tanta eſſet virtutum majeſtas,

—— nec honore carere
Ulteriùs paſſi feſtam impoſuêre coronam.

id eſt, talem, tantumque virum, tot meritis ſubnixum, totque virtutibus commendatum ingenti conſenſu, tum feſtis ac fauſtis acclamationibus regem renuntiarunt. Illi ipſi illa cornua, quò poſteritati res teſtatior fieret,

—— auratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt longum manſura per ævum.

Io cornuta progenitrix dicitur peperiſſe reges Thebanos.

Ἰώ θ᾽, ἁ κεροῖσσα προμάτωρ, Euripid. Phœniſſ.
Καδμείων βασιλῆας ἐγείνατο. actu 3.

 Et

Æſchyl. Prometh. Et hac, videlicet, forma ipſa Jovi placuit. Itaque promiſcuè reges & Deos antiquitas exhibuit cornutos, hos ob potentiam, illos ob nobilitatem, quòd his eſſent prognati. Et verò cùm regum & ſublimium hominum propria ſit potentia, in hoc hominum genere per effigiem cornu ſignificatur ſumma illa, cujus in omnia imperium eſt, potentia & autoritas. Plutarchus adnotavit arietis unicorni caput Pericli ex agro allatum: Tunc Lamponem vatem, ut vidit cornu forte ac validum prominens è media fronte, dixiſſe, Quòd cùm in ci- *Plutarch. Peric.* vitate ſint duæ potentiæ Thucydidis & Periclis, futurum ut apud illum maneat robur apud quem remaneret tale ſignum. Sed nec ſolæ fabulæ, nec gentium hiſtoriæ tantùm hoc veluti per nubem oſten- *Exo. cap. 34.* dunt, ſed & ipſa veritas divini oraculi. *Quippe cùm Moſes deſcenderet de monte Sinai, tenebat duas tabulas lapideas teſtimonii, & ignorabat quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis divini.* Sic vertit vetus interpres. Sed novus, *Neſciebat quod radios ejacularetur cutis faciei ejus ex colloquio divino.* Nempe quòd Moſes propriore intuitu Deum viderat, remanſerunt in facie ejus quædam ſcintillæ divinitatis, quæ non meliùs intelligi poterant quàm ab diffuſa divinæ lucis aſpergine in caput ejus, indeque & radiante & co- *Clem. Alex. lib. 6. Strom.* ruſcante in omnia. Vultum ejus, inquit Clemens Alexandrinus, inſidebat, ἐπίχροιά τις δεδοξασμένη, glorificata quædam coloris ſpecies. Cornua enata in capite Moſis fuiſſe cœleſtes radios intellexit quoque ſive Drepanius, ſive alius, quiſquis eſt autor horum verſuum.

Legiferum nobis monſtrat & ipſe ſenem,
Flammea cornuto librantem lumina vultu,
Geſtantemque ſacris jura ſuperna libris.

Ergo cùm Moſis dicitur caput eſſe cornutum, accipimus prō eo quod eſt radiatum, & copiam cœleſtis lucis ejaculans. Nimirùm, quòd illi flammæ gladioli, ſive flammati & undantes flocci aſpicientibus præbent ſpeciem cornu non ſanè ferini, ſed cœleſtis; cujus impetu dura franguntur, ſuperbientia domitantur, eminentia disjiciuntur. Et verò quid luce velocius, quid potentius, quid divinitati ſimilius? Enimvero divina lux promicans è cœleſti capite, nec ſignificantiùs, nec luculentiùs effigiari potuit quàm per nomen ac ſpeciem cornu. Nec mirum ſi priſci eccleſiaſtici ſcriptores frequenter quia libenter utuntur hac voce, quoties cœleſtes Chriſti virtutes ob oculos id agunt ut ponant. Certè Tertullianus Chriſto tribuit cor- *Tertull. lib. adv. Jud.* nu, cujus duplicem oſtendit effectum, ubi loquitur de Joſepho. *Nam & benedicitur*, inquit, *à patre in hæc verba Joſeph, Tauri decor ejus, cornua unicornis cornua ejus. In eis nationes ventilabit pariter ad ſummum uſque terræ. Non utique rhinoceros deſtinabatur unicornis, vel Minotaurus bicornis, ſed Chriſtus illo ſignificabatur,*

taurus

taurus ob utranque diſpoſitionem, aliis ferus ut judex, aliis manſuetus ut ſervator, cujus cornua eſſent æſtimata. Nam & in antemna navis, quæ crucis pars eſt, hoc extremitates ejus vocantur. Unicornis autem medio ſtipite palus. Hac denique virtute crucis, & hoc more cornutus univerſas gentes & nunc ventilat per fidem, auferens à terra in cœlum. Et tunc ventilabit per judicium deſcendens de cœlo in terram. Enimvero in Moſe utrumque, & lux & vis conſpicua fuerunt. Lux quidem tanta, quantam multitudo ferre non potuit. Vis ea, quæ omnia, ne illis quidem exceptis quæ natura ſunt inſuperabilia, domitavit. Hinc eſt, quod apud noſtros cornea corpora ſunt fortia & robuſta. *Cornea videmus corpora piſcatorum*, inquit Plinius idem alibi, *Quibus natura concreta ſunt oſſa, qui ſunt rari admodum, cornei vocantur.* David ait, *Deum eſſe cornu ſalutis ſuæ*, id eſt, tutelam, præſidium, perfugium ſuum. *Deus rupes mea. Illo nitar, clypeus meus, & cornu ſalutis mea, arx mea, & aſylum meum, ſervator meus, à violentia aſſeres me.* Denique cornu Dei ut improbos eſt acerrimum telum, ita probis eſt tutamen ac ſolamen propemodum ad eum modum, quo cornua, bona ſi ajunt *ita multiplici flexu in ſe recurrere, ut ſiquis in ea offendat, non vulneretur.*

Plin. lib. 31. cap. 9. *Plin. lib. 7. cap. 19.* *Lib. 2. reg. cap. 22. verſ. 3.* *Solin. cap. 43.*

CAPUT V.

Cornu in navibus armis & re militari, muſica, odoribus, agricultura, re medica, iis ſomniis quibus vera monſtrantur, re divina, comitio, judiciis, dialectica, re familiari. In homine quid ſignet. In republica duo demonſtrat. Cornu Venetum.

ROſtra navium, quibus naves ſeſe invicem confringunt & collidunt, antiquitas vocavit cornua. Æſchylus,

> —— αἱ δ' κερωτυπέμεναι βίᾳ
> χειμῶνι, τύφῳ σὺν ζάλῃ τ' ὀμβροκτύπῳ
> ᾤχοντ' ἄφαντοι.

Æſchyl. Agam.

Hæ verò cornibus verberatæ vi tempeſtatis, turbine ac procella ſtridente, non apparentes abibant. Ut noſtri roſtratas, ita eas Græci vocarunt ἐϋκεράους, bene cornutas.

> Νῆας ἐϋκεράους, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.

Tryphiod.

Naves bene cornutas & rudentes ſolvere. Malus navis dicitur habere cornua, è quibus dependet velum, hoc eſt, extremitates antemnæ, Virgilius,

> *Cornua velatarum obvertimus antemnarum*

Virgil. 3. Æneid.

& Valerius Flaccus,

> *Diſcurrunt tranſtris. Hi celſo cornua malo*
> *Expediunt.*

Val. Flacc. Arg. lib. 1.

Enimvero in multis cornu locum invenit, ut in armis, & ubique in re militari. Et in armis quidem, ut in haſtilibus,

Virgil. 5. Æneid.

Cornua bina ferunt præfixa haſtilia ferro.

Et in ſagittis, ut apud Calabrum,

Q. Calab. lib. 9.

—— πάροιθε δ' οἱ μέγα τόξον
Κεῖτο πέλας γναμπτοῖσιν ἀρηρέμενον κεράεσσι.

Ante ipſum magnus arcus poſitus erat prope, inflexis compactus cornibus. Eſt enim cornu materia firma, ſolida, & inferendis ictibus idonea. Et verò Æthiopicæ quædam gentes, Strabone teſte, cùm eundum in hoſtem eſt, cornubus utuntur pro armis. Id quod homines videntur didiciſſe à belluis. Quippe idem Strabo memorat ſe vidiſſe rhinocerotem magnitudine tauri, forma apro ſimilem, naſo excepto. Nam pro naſo, inquit, eſt illi quoddam cornu recurvum omni oſſe durius, quo utitur pro armis, ut aper dentibus. Hinc verus deprehenditur Martialis in his verſibus,

Strabo lib. 16.

Martial. lib. 1. epigr. 9.

Præſtitit exhibitus tota tibi Cæſar arena
Quæ non promiſit prælia rhinoceros.
O quàm terribiles exarſit primus in iras,
Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.

Plato quoque enumerat cornua inter arma, illa quibus homines ſeſe incurſant. Perſis in pugna fuerunt κεράτινα πελτά, tragulæ corneæ. In exercitu cornu ſignat utramque ejus alam. In re muſica, utrumque latus lyræ, quam Mercurius compegit è κεράτων δυοῖν, duobus cornibus. Tibia tyrrhena fuit cornea. In Bacchico exercitu quiſpiam è ſatyris, correpto cornu, carmen Orthium occinit. In bello Thraces utuntur cornu pro tuba. In odoribus cornu quoque ſuus eſt locus, ut in ſucco balſami, quem opobalſamum vocant, *Eſt enim ſuavitatis eximiæ, ſed tenui gutta, & ploratu lanis parva colligitur in cornua.* In agricultura quoque cornua proſunt. Quippe cornua capræ numero tria viti aptata eam reddunt fertiliorem. Legimus etiam in breviario Romano hæc verba, *In nari cornu geſtabat qui placiturum ſe Deo de crudelitate confidebat*, id eſt, ut quidem ego puto, crudelis tyrannus & immitis ſervis Dei, non videbat ſe infibulatum trahi ſicuti ſolent atroces feræ quæ circumductantur aſpectui, ut ſunt captæ. In re medica cornu deprehenditur utile. Nam ſuffitu cervini cornu ardentes ſerpentium peſtes depelli poſſunt. Id quod tradit Nicander; ſimulque aliquid in cornibus damæ. Vera ſomnia exeunt per cornua, cùm falſa per ebur. Audi meum ſomnium, inquit quidam apud Platonem, ſive per cornua venit, ſive per ebur, hoc eſt, ſive eſt verum, ſive falſum. E quo Platonis loco Virgilius ita ſumpſit,

Plato lib. 9. de repub. Xenophon: hiſt. Græc. lib. 3. Plin. lib. 34. cap. 6. Philoſtr. in imag. Pollux lib. 4. cap. 9. Lucian. Baccho. Plin. lib. 12. cap. 25. Conſtantin. Cæſ. lib. 4. cap. 2.

Nicander. Ther. 3. Plato in pharm.

Sunt

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto.

Virgil. 6. Æneid.

Vera ſomnia Ariſtides vocat commemorationes venientes per cornua ſplendidiores omni elephanto. In re divina cornu ſignificat utrumque latus altaris. A Plutarcho memoratur illa ara circa quam Theſeus ſaltavit, quam vocant κερατῶνα βωμὸν, è cornibus compactum εὐωνύμων ἁπάντων ſiniſtris omnibus. In comitio cornu ſignat editiſſimas ejus partes, in judiciis utrumque latus tribunalis; In dialectica fortia argumenta ut apud M. Tullium, *Experiamur itaque ſi poſſumus cornua commovere diſputationes tuæ.* Syllogiſmi cornuti mentio eſt apud Clementem Alexandrinum. Ergo cornu ſignat omnia fortia, pugnacia, victricia. Et hoc ſenſu Græcis κερασβόλος dicitur ferox, cornu minax, aut minabundus. Rem cujuſque familiarem cornu occupavit. Olim utebantur cornu pro aquali, inquit Etymologicum; & ante uſum poculorum bibebant in cornibus. Et verò è cornu aſinorum agreſtium apud Indos fiebant pocula, è quibus qui bibiſſet illo die minimè ægrotabat. non è vulnere dolebat, ex igne egrediebatur incolumis; neque ullis, quæ in cornu darentur, venenis lædebatur. Plutarchus enumerans ſupellectilem & vaſa vecta in triumpho Æmilii Pauli, non omiſit κέρατα inter crateras argenteos, & phialas, & calices. Sunt & cornua in utroque latere lecticæ: ſunt in ædificiis. *In cornu porticus ampliſſimum cubiculum triclinio occurrit.* In homine cornu ſignat caput; quandoque capillos, ſæpe gloriam, cujuſmodi eſt illud, Et exaltabat cornu Chriſtorum ſuorum. Quæ omnia denique eò pertinent, ut quicquid hac voce demonſtratur, ſit magnum, forte, illuſtre, ſuſpiciendum. Hæc item omnia quæ de cornu dici poſſunt, ad duo referuntur; prius eſt, ut cornu ſignet extraordinariam, cœleſtemque lucem. Alterum, ut demonſtret potentiam inſuperabilem. Hiſce duabus fulturis nititur omne regnum. Luce ſignatur ſapientia; duritie robur & fortitudo. De nihilo ſapit is, cujus potentia eſt multò infra ſapientiam. Stolidè validus eſt is, qui quantum poteſt non tantumdem ſapit. Hæc & his ſimilia nempe illa ipſiſſima ſunt quæ de cornu ſenſit priſca ſapientia. Nulla ergo cauſa eſt, quapropter quiſquam miretur, ſi cornu cenſetur inter præcipua ſymbola regiæ ſublimitatis; ſi ipſum inter diademata & coronas locum invenit. Id quod hodieque manet, nimirum, in una, quod equidem ſciam, Repub. Veneta. Ibi enim is in cujus perſona omnis reipub. dignitas adumbrata conſpicitur, cui nomen Dux, omnia geſtat ſummæ poteſtatis inſignia. Non illa deeſt paludamentum, non gladius, non ſceptrum, non denique cornu, lucis & firmitatis

Ariſtid. π. τ͂ παραφθ.
Plutarch. Theſ.
Cic. lib. 2. de divinat.
Clem. Alex. lib. 5. Strom.
Plato lib. 9. de leg.
Etymol. κεράσαι.
Philoſtrat. vita Apoll. lib. 3.
Plutarch. Æm. Paul.
Plutarch. Eum.
Plin. epiſt. lib. 5.
Scholiaſt. Apoll. Rhod. lib. 4.

argumentum, atque adeò priſcum hujus ſereniſſimæ Reip. coronamentum. Et id quidem jure optimo, & exemplo urbium præclariſſimarum. Nam & Corinthum, & Carthaginem, & Romam, ut alibi moneo, coronatas legimus. Ergo Venetiis aſpicitur hoc cornu unà cùm cæteris Reipub. κειμηλίοις. eademque forma geſtatur à Duce, cùm is, ſequente Senatu, prodit in publicum. Atque hoc quidem cornu faciliùs aſpici, quàm quid ſignet, ſciri poteſt. Itaque ejus ſignificatus è certioribus argumentis, quàm è texto aureo & gemmato, præſumi æquum eſt. Enimvero quos radios in illuſtribus, diviniſque adeò capitibus hac ſpecie & repræſentari & ſignificari dixi, iidem hîc quoque ſe luculenter produnt. Eſt ergo illud cornu inſigne lucis, & quidem divinæ. Neque enim illic nomine ſapientiæ ſtultitia tegitur. Vix ulla mortalitas uſpiam ſapit, ſi ibi non ſapit. Ibi, quod Cineas de Romano ſenatu, tot dynaſtas aut etiam reges aſpicio quot ſenatores. Vix non in ſingulis tantum eſt ſapientiæ, quantum in univerſis potentiæ. Hoc vetuſtas & ipſa temporum ſeries, hoc hodiernus dies loquitur. Undique fatiſcente, undique imperito & lacerato imperio Romano, furente Attila, hujuſque ductu ferocibus nationibus Italiam vaſtantibus, collectæ quæ iis in locis erant, Italici germinis reliquiæ eum locum inſederunt quem fata elegerant ponendæ tantæ urbi, ac tantæ Reipub. æternandæ. Ibi homines, admopente rerum ſtatu, primò pietatem colere, hiſce auſpiciis coire, & in unum corpus redigi cœperunt. Mox arcendæ injuriæ, utrique militiæ dedere ſeſe, terreſtri & maritimæ. Denique auctandæ rei publicæ magis quàm privatæ intenti eſſe. Hæ per tot ætates, creſcente induſtria, labore, parſimonia, intantum ſunt cumulatæ; tantum opum & potentiæ terra, marique partum, ut hodie omnibus Rebuſpublicis hæc una antiſtet. Nullam cum hac componere audeas; non imperio, in cujus ditione ſunt uberrimæ provinciæ, & antiquiſſima regna: non item vetuſtate, poſt cujus non ſolùm natales, ſed & corroboratam adoleſcentiam exorta ſunt hodierna regna Europæ, uno excepto Francico. Non dignitate & majeſtate, quæ ſedet inter reges. Non opibus, quas publicè & privatim poſſidet maximas. Non poſitu, quæ eſt in Italia regina gentium; atque adeò in intimo ſinu ejus maris, cui ipſa longè lateque imperat. Non legibus & inſtitutis, quorum utroque nititur ſua diuturnitas. Non æquitate, quæ ſæpe fuit arbitra ſummarum poteſtatum. Non civium ingeniis, quorum perilluſtria extant monumenta. Non antiqua generoſitate gentis, quæ privatim inſtituit eſſe parca, ut publicè queat eſſe munifica. Denique non cœleſti favore, cui nomen felicitas, quæ ſæpe impetita, ſæpe icta, nun-

Athen. lib. 15.

nunquam proſtrata, ſemper infracta manſit. Quis ultra dubitet, illud ſingulare diadema, nomine & ſpecie cornu, inventum eſſe repræſentandæ tantæ ſapientiæ, potentiæ, felicitati? Gemmas, quibus inſigne illud cornu totum radiat, nullus mortalis oculus non aſpicere poteſt. At illa quæ dixi è rerum fide petita illi uni advertunt, qui æquis & animis & oculis res & ſortem gentium introſpiciunt. Hinc eſt quod jamdiu illa inclyta Reſpub. inſignitur eo coronæ genere, quod eſt ſymbolum eorum quæ ſunt maxima, ut ſupra ex antiquitate ſatis oſtendi.

CAPUT VI.

Subitarium diadema. Neceſſitas hujus diadematis inventrix. Diadema è papyro. Papyrus coronaria. Extraordinarius mos coronandi ſumma capita. Torques loco diadematis. Imponere alicui diadema quid ſit.

EGi de omnibus, quæ lectu audituve cognita habeo, diadematum generibus. Vix ullum, opinor, ultra eſt quod aut proprio nomine ſignari, aut ob ſingularem formam adverti debeat, illis exceptis quæ ſæpe coactu neceſſitatis, & in ipſo æſtu tranſituve rerum pro diademate fuerunt uſurpata. Et hæc quidem diademata ipſe voco ſubitaria, ex ipſa re ſumpto nomine. Nam in re nova & inexpectata vicem egerunt aurei, gemmati, ordinarii diadematis. Ergo dicimus neceſſitatem eſſe ſollertem inventricem hujus qualiſcunque diadematis. Id quod ſæpe accidit non ſolùm in re cujuſque privata, ſed & in publica. Hæc triplex eſt, ſacra, militaris, politica. In re ſacra propter defectum vini quandoque ſacrificantes libarunt aqua, contra morem ſacrorum. Nam etſi ſactis vinum libari ſolitum, tamen Eurylochus, aliique ſocii Ulyſſis, bobus ſolis mactatis, ad id ipſum adhibuerunt aquam.

οὐδ' εἶχον μέθυ λεῖψαι ἐπ' αἰθομένοις ἱεροῖσιν, *Homer. Odyſſ. μ.*
ἀλλ' ὕδατι σπένδοντες ἐπώπτων ἔγκατα πάντα.

Neque habebant vinum libare ſuper incenſa ſacra, ſed aqua libantes aſſabant inteſtina omnia. *Romulum lacte*, inquit Plinius, *non vino libaſſe, indicio ſunt ſacra ab eo inſtituta, quæ hodie cuſtodiunt morem Numæ regis. Poſthumia lex eſt, Vino rogum ne reſpergito. Quod ſanxiſſe illum propter inopiam rei nemo dubitet. Mola tantùm ſalſa*, inquit idem Plinius, *litant qui non habent thura. Nec ulli fuit vitio Deos colere quoquo modo poſſet.* Similiter Chriſtianos aliquando propter aquæ defectum arena baptizaſſe conſtat. Ac talia

Plin. lib. 14. c. 12.

Plin. in præfat.

Niceph. lib.

quidem

quidem in re ſacra ſæpe neceſſitas uſurpare cogit. In militia pro vexillo, tuba, tympano ſæpe geſtatum eſt aliud quidpiam. Pari licentia ſæpe uſus eſt exercitus, quoties duci ad imperiale culmen ſublimato diadema non fuit ad manum. Talis coronæ meminit *Appian. Alex. Mithrid.* Appianus Alexandrinus. Nam cùm milites Pharnacem filium Mithridatis loco patris regnare vellent, eum renuntiarunt regem. At etiam unus illorum elatam è ſacra æde papyrum capiti ejus impoſuit loco diadematis; papyrum, inquam, coronariam, è qua ſunt qui putant plexam fuiſſe coronam Naucraticem. Falsò. Quamvis *Athen. lib. 15. & Plutarch. Ageſ.* conſtet è Theopompo, qui ſcripſit res Græcas, Ageſilao, cùm trajeciſſet in Ægyptum, ſuper alia dona, Ægyptios miſiſſe papyrum coronariam. Qua de re quædam mihi ſupra dicta ſunt. Hæc corona irridetur apud Athenæum. Neque enim videri poteſt quid utilitatis aùt voluptatis capi poſſit è corona papyracea, additis roſis. ſi non ii, qui ea delectantur, cum allio nectant roſas, hoc eſt, gratum odorem tetro conſpurcent. Unde licet ſuſpicari, ut probè monet Dalechampius accuratus Athenæi interpres, florem papyraceum, ſive ipſam papyrum olere neſcio quid putre & inſuave. *Philo εἰς Φλάκκον.* Certè Alexandrina illa ſeditioſa multitudo Carabati cuidam homini mentis non ſatis compoti impoſuit diadema papyraceum in deſpectum & deriſionem Agrippæ, ejuſque dextræ pro ſceptro indidit fruſtrum quoddam ejuſdem materiæ projectum in platæam. *Martian. Cap. lib. 2.* Papyrum tamen nobiliſſimis uſibus adhibitam conſtat. Et verò Phroneſis Philologiæ filiæ, cùm cœlo exciperetur, calceos è papyro textili ſubligavit, nequid ejus membra pollueret morticinum. Redeo ad rem. Cùm Reſpub. eſt in manu legionum, tunc verò non decreto Senatus, non ſuffragiis populi, non jure, more, & conſuetudine, ſed ſtudiis multitudinis, & militari clamore omnis res agitur. Ibi per factiones deſtinantur, per tumultus nominantur, extraordinaria ratione coronantur ii quibus rerum ſumma creditur. *Zonar. in Julia.* Cujus rei exemplum eſt in Juliano. Huic enim cùm fortè imperitum milites invito deferrent, quæſitum eſt diadema. Et quidem cum Julianus jurejurando ſibi nullum eſſe firmaret, quidam inibi fuerunt, ut muliebri faſcia caput ejus circumdarent. Id quod cùm Julianus, ſicuti rem mali ominis, aſpernatus eſſet, tribuni militum aureum torquem à quodam centurione mutuò acceptum, eique additus lapillis pretioſis, loco diadematis capiti ejus impoſuerunt. Tale diadema veriſimile eſt fuiſſe illud quo exercitus *Zonar. in Maxim.* Gordianum evinxit, cùm propter atrocitates Maximini eum purpura circumdatum renuntiavit Imperatorem. Id ipſum accidit *Procop. lib. 1. de bello Perſ.* Hypatio; qui cùm à milite ſeditioſo factus eſſet imperator; nec in promptu eſſet illud diadema, quo imperatores redimiri

ſolent,

ſolent, miles obvio neſcio quo auro caput ejus coronavit, eumque ſalutavit imperatorem. Ipſe Hypatius ominoſo hoc diademate evinctus, jamque imperatorem ſe ferens unà cum Pompejo, Interfectus eſt. E quotidiana rerum adminiſtratione diſcimus, quàm ſæpe flectendum ſit ab uſu recepto ac ſtatuto ordine ad illa, quæ aut prompta prudentia reperit, ſimulque occaſio monet, aut certè neceſſitas imperat. Id quod cujuſmodi ſit, & quo fine terminari debeat, definiri non poteſt. Uſque eò frequenter obvia ſunt illa quæ mutari neceſſe eſt. Ut res dant ſeſe, ita hunc aut illum clavum neceſſitas figit. Cæterùm ut ſupra dixi, vocabulo coronæ, ſive diadematis regnum demonſtrari, ita dare, aut imponere alicui diadema, eſt eum renuntiare dominum rerum, ut è ſupra dictis liquido cognoſci poteſt. Sed cujus munus ſit, alieno capiti imponere diadema, infra dico. *Jornand. ſucceſ.*

CAPUT VII.

Cujus manu diadema imponatur. Ab alio accipere diadema quid ſit. Vel ſolo ritu accipiendi diadematis ſunt qui profitentur, ſe tanti muneris uni divinitati debitores eſſe. Præter hos alii vel hinc palam faciunt ſe eſſe in clientela majoris alicujus humanæ poteſtatis. Prioribus illis diadema imponitur manibus illius qui eſt miniſter Dei. Diadema eſt inter vaſa ſacra. Impoſitio diadematis eſt negotium religionis. Tribus aut etiam pluribus coronis imperator inſignitur. Conceptus & nondum natus quomodo coronetur. Quidam coronati ſunt ab iis, etſi non ſunt ſacerdotes, quibus id hæreditario quodam jure conceſſum eſt.

DIadema duplici ratione ſumitur, ab illo ipſo cujus conceſſu uſurpatur; id eſt, cujus beneficio is qui diadema accipit, rex eſt. Aut permiſſu quidem majoris poteſtatis, ſed manu illius, qui illi miniſterio deſtinatus eſt, interdum utriuſque. Hæc ut diſtinctè tradantur, Ajo illum qui diadema accipit, eo facto profiteri ſe eſſe in ditione & clientela illius à quo tantum munus accipit. At enim hoc prope inæſtimabile beneficium ſunt qui accipiunt ab uno Deo, nullius humanæ poteſtatis interventu. Sunt qui & ab homine. Illi priores hoc tantùm ad ſuam exiſtimationem pertinere intelligunt, ut, quorum manibus ſublevati, atque ad id faſtigii evecti ſunt, præmia perſolvant, unicuique pro meritis. At ſupra ſe ſuſpiciunt neminem, extra unum datorem ſummæ poteſtatis, cujus unius beneficio regnant. Poſteriores de

ſe

ſe non tam magnificè ſentiunt, nec item tam ſublimiter incedunt ut priores illi. Sed quòd alieno permiſſu dominantur, vel ipſa forma accipiendi diadematis fatentur ſe eſſe in clientela majoris alicujus humanæ poteſtatis, more clientium. Et prioris quidem generis ſunt ſanè pauculi, nempe Pontifex, Imperator, ac reges Europæ. Nullus horum, quod ſciam, nec nutum, nec juſſa cujuſquam moratur humanæ majeſtatis, ſed unius tantùm cœleſtis, ſummique regnatoris. Nam qui hodie quoſdam regum, aut etiam omnes audent conſtituere in ditione imperii pugnant pro larvis. Viderint ſanè quibus rationibus nitantur. Annon pluribus veriſſimiſque debilitentur. Redeo ad rem. Pontifex, Imperator, Reges, & ſi quis alius eſt qui per omnia ſit ſui juris, diadema, notam ſummi culminis, accipit ab uno Deo, ſed manu hominis hoc eſt, miniſterio illius qui ipſi eſt pro miniſtro Dei. Ergo non alibi quàm apud Deum, hoc eſt, in æde ſacra, quam vocamus eccleſiam. Idque ritu antiquiſſimo. Rex Judæorum nullius juſſu aut permiſſu regnabat niſi unius Dei. Ea re à nullo mortali donabatur inſigni regio, niſi ab uno Pontifice Maximo, qui tali loco ac re fungebatur vice ejus qui rex regum. Hoc exemplo Joam adhuc puerum, adſtante multitudine, à Pontifice maximo poſitum in loco edito, ibique regio diademate evinctum, oleo ſacro inunctum, regemque & ſucceſſiorem Davidis renuntiatum ſacræ hiſtoriæ ſcriptor memorat. Enimvero cùm diadema ſit nota, pignus, ſacramentum ſummæ curæ, pariſque poteſtatis; atque adeò cùm evinciat caput regis, quod eſt ſacrum & ſanctum, ſapienter eſt inſtitutum, ut ſacerdotali, ipſaque adeò Pontificali manu imponatur. Ibi certè ſive ſacerdos, ſive Pontifex eſt pro Deo. Huc accedit, quòd uni illi qui ſacerdotio prædictus ſit fas eſt contrectare ſacra, in quibus ſunt auguſtiores veſtes, & quantum eſt eorum vaſorum quæ pertinent ad ſacra. At inſignia regalia, illa dico quæ aptantur perſonæ regnatoris iis in locis in quibus is multitudini ſe, ſua majeſtate circumfuſus, aſpiciendum præbet, inter ſacra cenſeri video. Hæc inſignia, ut alibi dico, ſunt thronus, ſceptrum, diadema. Ergo corona regia aut imperatoria vix ab alio contrectatur, quàm ab illo, cui id juris in eccleſia conceſſum. In hanc ſententiam Curopalates ubi loquitur de ſtemmate imperatorio, ait, quoſdam dicere, inſigne regis eſſe poſitum ſuper ſancta menſa. Sed non ita eſſe. Verùm intus in ſancto ſolio contineri; & ab diaconis ſacra geſtantibus afferri ad ſacrum ſuggeſtum. Quibus è verbis, quod quidem ad venerationem pertinet, diſcimus, eandem eſſe rationem diadematis, & ſacrorum vaſorum. Id quod augendo cultui humanæ majeſtatis eſſe inven-

Zonar.

Philo π. τ͂ εἰς τὰ προπαι. συν.

Curopal. de offic. Conſtant.

inventum, fatendum eſt. Hac quidem ratione tam auguſta regum humana potentia ſancitur vi religionis. Duplici, inquam, vinculo conſtrictæ hominum mentes intelligunt, haud minus eſſe in regia dignitate numinis, quàm quantum humanæ imbecillitatis aſpiciunt in perſona regis. Hinc conficimus, cùm cuipiam diadema imponitur, totam rem eſſe religionis. Etſi enim ibi quicquid in aſpectum cadit eſt caducum, tamen omne inſtitutum manat ab autore Deo, cujus unius eſt coronare ſumma capita; qui ad eam rem adhibet manus illorum qui ſerviunt altari ſuo. Hoc, opinor, ſpectavit antiquitas, cùm numina à numinibus coronari finxit. Certè Plinius memorat, *in delubro quod fuit Cyrici, artificem dicaturum fuiſſe eburneum Jovem, coronante eum marmoreo Apolline.* *Plin. lib. 36. c. 15.* Hæc vera & intima cauſa eſt quapropter imperator à Pontifice maximo, reges quoque ab ipſo, aut ab aliis pontificibus inſigniuntur aureo diademate, ſicuti manu Dei. Quippe id ea re fit ut omnis ille imperialis ſive regiæ inaugurationis ritus in oculis univerſorum ſit auguſtior. Hoc exemplo Carolus cognomento Magnus, cùm à Leone Papa renuntiatus fuiſſet imperator, ab ipſo Pontifice donatus eſt diademate imperiali. Ludovicus item hujus ipſius Caroli nepos Lotharii filius à Sergio II. Carolus à Joanne IX. Berengarius à Formoſo, Otho à Joanne XIII. Theophila & Joannes vir ejus ab hoc ipſo Joanne IX. Henricus à Benedicto VIII Conradus à Joanne XXI. Ætate patrum Carolus V. Bononiæ à Clemente VII. Hoc eodem exemplo Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi hodie regnantium capitibus coronas imponunt in eccleſia quiſque ſua. Hoc ritu Sergius Patriarcha Heraclium, *Zonar. in Heracl.* Euphemius Anaſtaſium Dicorum, alii alios imperiali diademate evinxerunt. Hi ritus tam ſpectabiles & auguſti in oculis univerſorum peraguntur illa ipſa veneratione, qua quiſque rei ſacræ intereſt. Et hæc quidem eſt illa uſitata ſpecies, qua regnantium capitibus inſignia ſummæ fortunæ imponuntur à Deo, nempe manu antiſtitis. Julianus ſcribens Judæis, vult agi gratias Deo *τῷ καταξιώσαντι, στέψαι με τῇ ἀχράντῳ αὐτοῦ δεξιᾷ,* *Julian. ep. ad Jud.* qui mihi dignatus eſt ſua pura manu coronam imponere. Cæterùm cùm ajo reges & imperatorem coronari, eâdem dico illis circumponi cætera ornamenta regalia & auguſtiale; qui vocabatur habitus principalis, ſive auguſtialis. Marcellinus de Valentiniano. *Mox principali habitu circumdatus, & corona, Auguſtuſq; nuncupatus cum laudibus amplis.* *Amm. Marcel. lib. 26.* De hoc habitu & ritu imperialis inaugurationis hæc Paulus Diconus in Tiberio Conſtantino. *Hic, inquit, cùm Auguſtalem coronam accepturus eſſet; eumque ſecundum conſuetudinem ad ſpectaculum cùm populus expectaret, inſidias ei præparavit Sophia Auguſta, ut Juſtinia-* *Paul. Diac. lib. 18. in Tib. Conſtant.*

ſtinianum Juſtini nepotem ad dignitatem imperatoriam ſublimaret. Ille per loca ſancta priùs procedens, deinde ad ſe vocato Pontifice urbis, cum Conſulibus ac præfectis palatium ingreſſus, indutus purpura, diademate coronatus, throni imperiali impoſitus cum immenſis laudibus in regni gloria eſt confirmatus. Porrò, ut hoc quoque obiter dicam, non una corona imperator inſignitur, ſed ut plurimùm tribus, quandoque quatuor & quinque, ut accidit Friderico, autore Othone Friſingenſi. *Prima*, inquit, *de regno Francorum Aquiſgrani.* Sed hanc ego coronam aſſimilo Domitiani triumpho de Germania. *Secunda Ratiſbonæ de regno Germaniæ.* Cujus regni nihil, quod ſciam, exſtat præter inane nomen. *Tertia Papiæ de regno Lombardiæ.* Et hîc quoque vano titulo. *Quarta Romæ pro Romano imperio.* Cujus ne ullum quidem niſi in libris veſtigium exſtat. *Quinto Modontiæ pro regno Italico, ſive Longobardico. Et hæc appellatur ferrea propter quamdam laminam ferream in ſummitate, quæ alioqui eſt aurea & pretioſiſſima.* Hanc coronam invenio fuiſſe è palea, cùm illa quæ accipiebatur Mediolani eſſet ferrea. Et hoc quoque regnum Italicum mente concipi veriùs, quàm manu tangi, aut oculis deſignari ubi ſit, poteſt. Verè Julianus, loquens de inani purpura, *ſine viribus maximis panni quid faciunt leves?* Ita ſine regnis cui rei tantus verborum tumor, qui nihil concrepat niſi regna quæ nuſquam ſunt? Inter hæc diademata, quæ accipiuntur ab uno Deo, equidem cenſeo illud quod regi ſive adulto, ſive puero, ſive etiam concepto tantùm ac nondum nato primorum conſenſu, & ſtudiis multitudinis imponitur ut legitimo regni ſucceſſori. Et quidem quod pertinet ad regem quamlibet puerum coronatum, ſupra retuli exemplum Joam. Cui addo Michaëlem filium Theophili imperatoris, qui adhuc infans imperiali diademate evinctus eſt. De eo qui adhuc in utero eſt ſingulare exſtat illud apud Agathiam, cujus ſupra memini. Nam Vararane Perſarum rege defuncto, relicta uxore prægnante, Magiſque firmantibus fore potioris ſexus quod naſceretur, nullo, ne breviſſimi quidem temporis interjectu, cidaris ventri imponitur; & ille, qui vixdum conceptus erat, rex renuntiatur. Et hæc quidem de iis dico, quibus diadema non eſt munus cujuſquam mortalis, ſed unius Dei. Apud quaſdam gentes in more poſitum fuit, ut non manu & miniſterio ſacerdotali, ſed viri alicujus & genere & factis maximi, cui id eſſet juris hæreditarii, diadema regi imponeretur. Certè Plutarchus tradit, Surenæ jus fuiſſe ut primus imponeret diadema regi. Hoc ipſo autore, amici Antigonum, parta ab Demetrio contra Ptolemæum victoria, redimierunt nempe diademate. Quandoque diadema regi mittitur, ut miſſum eſt ab hoc ipſo

Pontif. Rom. cap. de tripl. imper. cor.

Ammian. Marcell. lib. 22.

Zonar. in Theoph.

Agath. lib. 4.

Plutarch. Craſſ.
Plutarch. Demetr.

ipſo Antigono ad Demetrium filium. Cujus rei plura exempla infra à nobis afferentur. Certè legimus Gregorium ſeptimum Pontificem *In vit. Imper.* Maximum Rudolfo imperatori miſiſſe coronam, in cujus lamina ſculpta fuerunt hæc verba,

Petra dedit Petro, Petrus Diadema Rodulfo.

CAPUT VIII.

De iis qui à majori poteſtate diadema accipiunt. Reginæ regum conjuges diadematæ. Imperatrices plerunque coronantur à proprio viro. De imperatrice matre imperatoris. Hodie diadema reginæ non diſcernitur à regio, ſecus quàm olim fuit in imperio Conſtantinopolitano. Junonis caput coronatum corona radiata. Filii coronantur à patribus. Coronæ filiorum imperatorum diſtinctæ. Domini corona. Sebaſtocratoris & Cæſaris corona. Coronæ Jovis, Neptuni, Plutonis.

HOmo homini diadema imponit, nempe is cujus beneficium regnum eſt, illi cui datum eſt. Quædam ſunt datori conjunctæ ſanguine perſonæ, quarum aliæ vocantur ad conſortium, aliæ ad ſucceſſionem ſummæ poteſtatis. Quæ admittuntur ad conſortium, eæ plerunque ſunt reginæ uxores regum, aut Auguſtæ conjuges *Sever. Sulpit. lib. 2. ſac. hiſt.* imperatorum. Eſther ab Aſſuero in conjugium aſſumpta regni inſigniis viro æquata eſt, nempe diademate, & purpurea veſte donata. Ptolemæus ad concionem vocato exercitu, capiti ſororis, ejuſdemque conjugis ſuæ diadema imponit, eamque appellat reginam. *Sever. Sulpit. lib. 2. ſac. hiſt.* Mithridates cùm Mileſiam ſollicitaret ad ſtuprum, eique quindecim aureorum millia miſiſſet, abnuit ſe facturam donec pacta con- *Juſtin. lib.* jugii tranſacta eſſent. Ei ergo Rex miſit diadema, eamque renuntiavit reginam. Sed infauſto hoc diademate ipſa poſtea juſſu Mi- *Plutarch. Lucul.* thridatis ſibi collum fregit. Heraclius coronatus à Sergio patriarcha Eudociam, quæ in manum ipſius convenerat, diademate donat. *Zonar. Herac.* Itaque uterque eodem die nuptialem & imperialem coronam accepit. Uterque una eademque opera ad culmen Imperatorium ſunt ſublimati. Conſtantinus junior, repudiata uxore, duxit Theodoram ancillam ejus, eamque Auguſtali diademate inſignem fecit. *Plati. in Adr. I.* Leontia uxor Phocæ unà cum viro renuntiata eſt imperatrix. Et hæc eſt illa ἀνάρρησις τῆς Λεοντίας τῆς γυναικὸς Φωκᾶ. Tradit Curopalates, oportere imperatricem coronari à proprio viro. *Curopal. de offi.* Cujus honoris portio quædam matres quoque contingit. Hinc illud eſt quod *Conſtantin. Phor. è Theoph. hiſt. n. 41.* imperatrix mater imperatoris renuntiati, dum talia ſolennia peraguntur, inibi aſpicitur inſignis diademate ſuo, nempe geſtans co-

 ronam,

ronam, ac manu tenens ramum aureum, qui in vertice, & in inferiori parte habet margaritas & lapilles magnitudine ſpithamæ. Enimvero & imperatrices & reginæ hac ratione coronatæ cenſentur aſſumptæ in conſortium ſummi culminis. Hodierno quidem die diadema reginæ neque forma neque pretio eſt infra illud quod rex ipſe geſtat, cùm cæteræ coronæ manifeſtas præ ſe ferant diſcriminis notas; ſcilicet, ut primo aſpectu quiſque nihil cunctatus intelligere poſſit quodnam ſit diadema dantis, quod accipientis. Etſi in imperio Conſtantinopolitano aliud fuit in more poſitum. Ibi enim, Curopalate autore, imperatricis diadema ſpecie fuit diſtinctum à diademate imperatoris. Id quod hodie in Europa ſecus fit. Nam quos Deus eodem conjugii vinculo conſtrinxit, unico capitis inſigni nunc quidem utuntur, quandoquidem dignitate cenſentur eſſe pares, & uxor mariti radiis coruſcat. Antiquitas non minùs Junoni dedit coronam radiatam quàm ipſi Jovi. *ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνας τε φορέει, καὶ πύργον, καὶ κεστὸν*, In capite fert radios, turrim, & cingulum Venereum. Et hac quidem ratione, hoc eſt manu ipſius regis aut imperatoris, antiſtite præſente, regina aut imperatrix diadema accipit. Hîc advertendum id quod Curopalates adnotavit, imperatorem priùs à Patriarcha accipere auguſtale ſtemma, nempe manu ipſius benedictum. Sic acceptum imponere capiti imperatricis. Ipſam ſic diadematam componere ſe ad cultum imperatoris viri ſui, qui hinc ſciri vult, ipſam per hanc ſpeciem cultus, ſive adorationis viro ſuo ſubjectam eſſe; etſi condecoratur ea corona, quæ una eſt nota ſummæ dignitatis, cujus haud dubiè ipſa conſors eſt. Eadem ferme ratione filii, qui ſunt hæredes regiæ, ſive imperatoriæ dignitatis coronantur à patribus, interventu pontificis. Illo quidem die qui inaugurationi præſtitutus eſt, pater & filius apud Curopalatem eodem cultu conſpicui incedunt. Et de filio ait, *ἐπὶ κεφαλῆς φέρει στέφανον φαινόμενον*, ubi fortaſſe legendum *φαιδρότερον*, coronam aliquam illuſtriorem. Alibi hoc ipſum repetit, *ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ νενομισμένον τι φορεῖ, ἀλλ' ἢ στέφανον, ἢ ἕτερον ὅτι ἂν δόξῃ*, at capite ſuó non conſuetum aliquid fert, ſed aut coronam, aut aliquid aliud quodcunque libuerit. Sed ut hîc quidem conſtat *στέφανον* non eſſe diadema imperiale, ſed coronam, qualem ipſi imperatores quàm ſæpiſſimè geſtant, tamen alibi Curopalates diſertim tradit, imperatorem imponere Domino, hoc eſt, filio ſuo primogenito coronam ornatam gemmis & margaritis, cui nomen *στεμματογύριον*. Nam & hoc quoque non omittendum, inter ipſos imperatoris filios eſſe haud parvum diſcrimen ut nominum, ac dignitatis, ita quoque coronarum. Hoc quoque fieri priſco more diſcimus ex Livio, *Quod unus*, inquit, *nomen regium & præcipium*

Lucian. de Syr. Dea.

Liv. lib. 35.

cipuum capitis inſigne gerat, omnes fratres regnent. Ergo quiſquis in regis familia natus eſt, regis inſigne capite gerit, ſed rex præcipuum. Cæterùm coronam Dominus habuit propriam & peculiarem, ipſi imperatoriæ coronæ adfinem. Sebaſtocratoris item ac Cæſaris diverſa ſunt capitis geſtamina. Nam illius corona unam tantùm habet apſidem, nempe in anteriori ejus parte. Unde colligere licet, coronam Domini pluribus abſidibus eſſe conſpicuam, hoc eſt, imperatoriæ proximam, aut etiam ſimilem. At Cæſaris, hoc eſt tertii filii coronam nulla apſide fuiſſe notabilem, ut qui ab imperiali culmine fratribus eſt remotior. Certè ternio ille fratrum qui rerum univerſitati imperarunt, diverſis coronis conſpicui finguntur. Et quidem Jupiter, ut alibi dixi, coronabatur ut ſummus regum. *At Neptunus & Pluto ejus minores fratres in capite uterque*, ait Martianus Capella, *dominandi ſertum pro regni conditione geſtat. Nam unus albidi ſalis inſtar candidum, atque ſpumarum canitie concolorum; alter hebenum, ac tartareæ noctis obſcuritate furveſcens, qui quidem multò ditior fratre, & ſemper eorum quæ gignuntur, conquiſitionibus opulentus.* Etſi hæc capitis inſignia inter naturales coronas, de quibus egi, meritò reponi poſſunt. Redeo unde diverti, & aio, Imperatorem patrem Domino hæredi ſuo imponere coronam imperialem ut imperatori deſignato; eo ritu quam Curopalates deſcribit his verbis: Adeſt rex, & pater ejus, ipſeque patriarcha; Qui capto ſtemmate illud imponunt capiti novi regis, ſive imperatoris. Quòd ſi pater ejus non adeſt, hoc munere ſolus fungitur Patriarcha. Et hæc quidem de ritu imponendi coronas reginis & filiis regum & imperatorum.

Martian. Cap. lib. I.

CAPUT IX.

De iis qui diadema à majori poteſtate accipiunt. Socii Reges Romanis qui dicerentur. Dona ab Senatu ſociis regibus miſſa. Aliquot exempla eorum regum qui à majori poteſtate diadema acceperunt. Cujus manu talia diadcmata imponantur. Ademptio cultus principalis.

PRæter reginas & filios regum adſunt extranei, qui quòd majoris conceſſu, aut beneficio regnant, ab illo ipſo diadema accipiunt. Et id quoque priſco & uſitato apud omnes gentes more. Quemcunque priſcus ille Senatus, aut etiam, princeps Romanus regnare juſſiſſet, aut pateretur, hunc honorifica appellatione ſocium regem vocabat. Quod S. C. erat ei regi pro diplomate illo, quo univerſum jus regium continetur. Et vero is hoc permiſſu regem ſe & nomine & cultu regio ferebat. Tum re ipſa,

hoc eſt omnibus regum muniis talem ſe profiteri poterat. Uſque
eò grande in hac appellatione momentum fuiſſe conſtat. Cæte-
rùm quo hujus tanti beneficii memoria confirmarior, quo res
teſtatior, & in omnium gentium oculis eſſet luculentior, huic
ipſi unà cum regia appellatione mittebatur is, quem dixi, regius
cultus. Hæc Romæ dicta ſunt regia munera, hoc eſt, ea inſi-
gnia, quibus regia majeſtas efficaciſſimè & luculentiſſimè repræ-
ſentari poteſt. Ea dona, ut in Legato meo dixi, fuerunt hæc, Au-
rea corona, hoc eſt diadema, inſigne regii capitis; aurea patera,
qua rex ſacrificans Diis numera offerebat; ſella curulis qua ſedet,
dum regio muneri intentus eſt; ſcipio eburneus, hoc eſt, ex ebore
ſceptrum; toga picta qua domi utebatur; ſagulum purpureum
quo militiæ. Ac præter hæc quidem, tunica palmata, latus cla-
vus, equi phalerati, arma equeſtria, ſupellex militaris, qualis
Conſulibus præberi ſolita. Qui ſanè mos dandi & accipiendi
Liv.lib.10. talia munera uſque eò invaluit, ut illi ipſi reges, ad quos legiti-
ma ſucceſſione regnum perveniſſet, non aliter regiam dignita-
tem uſurparent, non aliter regia munera obirent quàm conceſſu
Senatus aut principis. Certè Archelaus rex Judæorum cùm in
primis regni ſpatiis ſediſſet aureo throno, à militibus noluit ac-
cipere diadema, niſi demum poſt adprobatum à Cæſare patris
Sueton. Ti- ſui teſtamentum, ejuſque permiſſu. Tiberius, autore Suetonio,
ber. cap.9. regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema
Suet. Ner. impoſuit. Eodem Suetonio autore, Nero precanti Tiridati
Armeniæ regi qui ad hoc ipſum unà cum uxore Romam venerat,
Xiphil. tiara deducta, nempe qualem dixi fuiſſe τῶν στρατηγῶν ducum, dia-
Ner.
Tacit. lib. dema dedit. Vologeſes rex Parthorum, Tiridate fratre in poſ-
15. Annal. ſeſſionem Armeniæ deducto, ejus caput diademate evinxit. Ipſe
Niceph. Auguſtus Herodi, cùm eum faceret regem Judæ, ac Trajanus cùm
lib.1.c.9. Parthis Parthama ſpaten dediſſet regem, ejus regis capiti ſua ma-
Xiphil.
Traian. nu diadema dedit. Tiberius Judæorum principatus diadema
Euſeb. lib. Agrippæ dedit, ibique eum conſtituit regem, tum Philippi & Ly-
2. hiſt. eccl. ſaniæ tetrarchiæ. Domitianus Decebalo Dacarum regi diadema
cap.4.
Dio in impoſuit, ſicuti victor Marcomanorum, & is qui Dacis regem dare
ecloz. de poſſet. Zati regi Lazorum hac ipſa priſca conſuetudine Juſtinia-
legat. nus impoſuit coronam auream, quam Agathias vocat mitram pre-
Agath.
lib.3. tioſis lapillis diſtinctam, ſuper alia regum inſignia. Propemodum
Albric. de iſti omnes eâdem ratione diadema dant, qua Juno cùm Aeolo re-
imag. gnum dediſſet, ejus caput corona vinxit. Si diadema in præſentia
Deor. in
Æolo. dari non poterat, mittebatur, aut unà cum aliis regiis inſigniis
Dio. ecl. aut ſolum. Hoc exemplo Tiridates diadema ſibi à Macrino miſ-
πι.πρεσβ ſum cœpit Interdum diadema inponitur manu illius, cujus
con-

conſenſu & permiſſu magis quàm conceſſu rex regnum poſſidet. Hujus rei ſpecimen dederunt Darius & Arimenes par fratrum. Cùm enim Xerxes Darii filius Arimeni fratri munera miſiſſet, juſſit per quos allata eſſent, hæc loqui, His te frater colit. Quòd ſi erit ut rex renuntietur, enimvero tu quidem ſummo apud ipſum loco futurus es. Ergo poſtquam is rex renuntiatus fuit, Arimenes eum adoravit, ac diademate inſignivit. Hoc exemplo, ut ſupra dixi, Pius V. Coſimum Medicen ſuo diplomate magnum creavit Hethruriæ ducem. Talem renuntiatum denique palam, & in auguſto illo Cardinalium conſeſſu, magna utique totius rei ſpecie, ſuis manibus evinxit diademate radiato. Et ſi fateor in hoc exemplo plus polluiſſe Pontificii permiſſum quàm conſenſum. Ducalis quoque galerus, ſive pileus iis in quos Ducalis, aut principalis dignitas collata eſt, imperatoris, regiſve manu datur. Aliquibus honorificè mittitur, deſtinata ad id ipſum legatione. Non aliud loquitur hodierna inveſtitura, quæ quidem Pontificio, imperatorio, regio reſcripto plerunque datur & accipitur. Non aliud ſignant vicariatus imperii, de quibus ſupra dixi. Quippe quemcunque imperator ſuo diplomate creat vicarium imperii, huic ipſi iis in locis quæ is poſſidet ut dominus, cenſetur tribuere omnia jura & inſignia ſummæ, hoc eſt regiæ & imperatoriæ poteſtatis, excepta appellatione regia & Auguſta; tum veneratione & fide erga regem & imperatorem, & perpetuo fœdere regni & imperii. Cæterum ut hanc dationem coronæ neceſſariò conſequitur omnia jubendi, omnia vetandi poteſtas & autoritas, ita tanti inſignis ademptione eam adimi ſatis conſtat. *Ut militis exautoratio fit per ademptionem armorum*, *equi*, ac cæterorum militiæ inſtrumentorum, quæ ei priùs data fuerant, ita per ademptionem cultus principalis omnis illa poteſtas prius cuipiam conceſſa cenſetur abrogata. Conſtantius Britannioni, cùm is ad imperatoris pedes accidiſſet, imperii inſignia, purpuram & coronam detraxit; quietumque & privatum eſſe juſſit. Neque verò aliud verius aut certius inſigne ſummi faſtigii rerum, quàm poſſe dare, poſſe auferre diademata. Statius,

—— modò qua diademata dextra
Abſtulerat, dederatque & magnas verterat urbes.

Plutarch. apophth. βασ. καὶ στρατ.

Liv. lib. 19.

Niceph. lib. 9. c. 32.

Stat. lib. 4. Sylv.

CAPUT X.

Diadema quandoque occulta cauſa & ratione alicui impoſitum. De diademate regum Judaicorum. Diadema hoſti ereptum. De rebus ſingularibus quæ eveniunt circa diademata. Ubi regium diadema aſſervetur. Corona regum inter ἀναθήματα. An uno capite plura diademata geſtari poſſint.

QUandoque Deus, cujus arcana rimari temerarium, noſſe non eſt noſtrum, eos renuntiat reges, quos huic tanto muneri deſtinavit, nullo horum, quos dixi rituum interventu, ſed ea ratione quæ ſibi eſt complacita. Talium cauſæ cùm ſe ſubducunt oculis noſtris, mens noſtra fœdè vacillat. Illa ipſa, quòd nova ſunt, inuſitata & inexpectata, humana levitas & inſcitia fortuita nominat. Hæc tamen cujuſmodi ſint, ſtatim ut ab effectis didicimus, tunc verò ut oculos demittere, ita conſurgere in admirationem divinæ providentiæ nos quidem neceſſe habemus. Nihil quicquam extra ordinem, & inopinatum accidit, in quo, immiſſu Dei, non ſit aliquod, & quidem grande momentum, quod pertinet ad res humanas. Neque tamen hic ego ulli faveo ineptæ, impiæve ſuperſtitioni: Sed nonniſi reverenter ac religioſè de iis judicandum aio, quæ potiùs miramur ut nova, quàm rimamur aut ſcimus ut vera. Et verò quod diademata reſpicit, non deſunt exempla, quibus fides fit, ea potiùs à divina quàm ab humana manu principi futuro fuiſſe impoſita. Rex Ægyptius diadema ſuum impoſuit capiti Moſis quaſi ludibundus. Certè non ea mente ut Moſen faceret regem. At illud Moſes abiecit ad pedes ſuos. Hoc utriſque facto quid tandem ſignificatum putas? Enimvero manus regis, quamlibet id quod agebatur, neſcientis tunc quidem functa eſt manu Dei. Ipſemet ſacerdos Ægyptius Ægyptio cladem hinc portendi intrepidus firmavit. Nos hoc ipſum, quòd eventu comprobatum eſt, fatemur eſſe verum. Inſuperque agnoſcimus, tunc Moſi tanquam digito demonſtratum fuiſſe ducatum illum præclarum, eujus excellentia aſcendit ſuper omnia regna. Et hujus quidem ducatus inſigne quis ultra dubitet, fuiſſe diadema regia manu capiti ejus impoſitum? Alexander Perſico diademate caput ſuum evinxiſſe dicitur. Quod ſanè fuit ultimum & indiſputabile teſtimonium, regnum Perſarum tranſlatum fuiſſe ad hominem Macedonem. Corona regis Ammonitæ, cujus pondus fuit talentum auri, ornatus lapides pretioſi, expugnata Rabath, venit in poteſtatem Davidis, qui dein ſe ea ſolennibus diebus inſignem fecit. Certè etſi David jam ter unctus fuerat rex, tamen interventu adulterii & nefandæ cædis poterat videri commiſiſſe quo regno dejiceretur, is qui tanto flagitio dehoneſtaſ-

Zonar. Moſe.

Diod. Sic. lib. 17. bibl.

Lib. 2. Reg. c. 22.

Zonar. in Dav.

neſtaſſet caput ſuum. Verùm enimvero ſyncera ejus pœnitentia Deus expugnatus capiti ejus reſtituit regale decus, conceſſa illi ex hoſte victoria, ingentique præda parta, in qua fuit hoc diadema; cujus uſus tunc ptimùm videtur uſurpatus in regno Judæorum. Nempe, ante eum diem uulla apud reges mentio coronæ, non in Saule, non in ipſo Davide, ſed ſolùm unguenti. Ego quidem illud diadema tanta victoria partum puto fuiſſe pignus redintegratæ regiæ dignitatis in perſona ejus regis qui Deo fuit acceptiſſimus. Tali diademate poſtea reges Hebræos uſos fuiſſe, veriſimile mihi quidem fit. Atque adeò hoc ſe ſcire firmat Clemens Alexandrinus, Scio: inquit, & auro, & lapide pretioſo priſcos Hebræorum reges redimitos. Et infra ait, Porrò autem reges Judæorum auro & lapillis pretioſis compoſita, & variegata utentes corona boni Chriſtum in capite ſymbolicè geſtantes ignorabant ſe ornari capite domini. Hic adnotare libet, diadema hoſti ereptum victori & geſtori ejus eſſe inſigne capitis omnium honoratiſſimum. Et verò Auguſtus, Cleopatra debellata, voluit regium ejus inſigne capiti circumdatum geſtare in triumpho per mediam urbem. Nam etſi fortuna populi Rom. elata ſupra omnia regna nullo diademate demonſtrabatur, tamen putabant pertinere ad dignitatem imperii diademata regiis capitibus detracta inter cætera regiæ gazæ ſpolia in triumpho oſtentare, ut de triumphatis diadematibus Perſei ac Tigranis diverſis locis Plutarchus tradit. Cæterùm nihil ferè quicquam exttaordinariæ rei contingit circa diadema, quin magnum quidpiam & notabile ſignificet. Diodorus Siculus autor eſt, Alexandri, dum is ungeretur, diadema, veſtemque regiam fuiſſe poſita ſuper tribunali. Ibi neſcio quem, cujus tamen & nomen & patriam Plutarchus memorat, qui vinctus aſſervabatur, ruptis compendibus, è cuſtodum manibus elapſum, ingreſſum eſſe aulam, nulloq; prohibente, rectà perrexiſſe ad ſolium regis. Ibi repoſitam regiam veſtem induiſſe, ac diadema capiti circumpoſuiſſe. Sic ornatum ibidem ſediſſe quietum, Hac re audita, Alexandrum veniſſe ad hominem; qui nulla re commotus quietè ſedere perrexit. Interrogatum ab rege. quid iſthuc rei eſſet, ſimpliciter reſpondiſſe, ſe nihil ſcire. Super ea re conſultos vates cenſuiſſe hominem neci dandum, ut ſi quid infauſti eo oſtento denuntiatum eſſet, illius unius capite lueretur. Sed qui rei introſpiciendæ intenti erant ſublimiùs neſcio quid reſponderunt. Quippe regni mutationem hinc portendi intellexerunt; hoc eſt, verſum iri ſtatum rerum; & Alexandro extincto, plures reges futuros. Simile quidpiam Auguſto accidiſſe, eique inſtantem obitum portendiſſe memorat Dio. De Juliano memoriæ proditum eſt, cùm quoddam oppidum ingrederetur, coronam inter duas columnas de more ſuſpenſam, veluti res compoſitò agere-

Clem. Alex. lib.2. pædag cap. 8.

ἐν παρέργῳ. initio literæ N.

Plutarch. Æm. Pau. & Lucul.

Diod. Sic. lib. 17. bibl. & Plutarch. Alexand. Mag.

Xiphil. Aug. Nicephor. lib. 10. c 2.

ageretur, in caput prætereuntis aptiſſimè decidiſſe. Hinc Juliano imperium ſignificari & oſtendi creditum. Hujus quoque generis il-
Plutarch. Timol. lud eſt quod ſupra dixi à Plutarcho de Timoleonte relatum eſſe, quamvis non rege, tamen ad res magnas electo. Nam è ſuſpenſis donariis tænia quædam cùm effluxiſſet coronas habens & varii generis victorias, ſuper caput Timoleontis decidit; uſque eò ut hinc videri potuerit ipſum à Deo coronatum mitti ad res magnas. Et hac quidem ratione ſæpe ignoto alicui capiti quod Deus ſcilicet, in occulto tenet, imponitur nota ſummæ dignitatis, quæ tunc pateſcit, cùm is, quiſquis eſt, maximis rebus admovetur. Hîc advertendum, non ſolùm capite regis diadema geſtari, ſed & in ipſis adytis regiæ domus ſuper tribunali regio plerunque ſervari; ut è loco Diodori Siculi, quem proximè citavi, palam fit; tum ex eo quod Athenæus
Athen. lib. 5. tradit, ſuper ſella Ptolemæi regis fuiſſe coronam conflatam ex aureorum millibus decem. Qui mos oſtentandi & aſſervandi diadematis hodie ferè obſolevit, niſi in ipſis ſolenniis inaugurationis, cùm rex aut imperator ſic ornatus equites creat, taliaque principis munia fungitur. Sed & mos reponendi diadema ſuper ſella regis hodie quoque eſt inter obſoleta. Sellam quidem regiam in regis cubiculo unam eſſe video ut regi ſepoſitam. At diadema fere nuſquam, niſi conditum adytis, aut interiori ærario, illo excepto quod effigiatum parietibus affigitur, atque in editioribus locis conſpicuum, frequenter
Æmil. Prob. Eum. pictum, regioque ſcuto impoſitum aſpicitur. Secus fiebat ſæculis priſcis. Et verò ſcriptores tradunt, Alexandro mortuo ſtatutum fuiſſe tabernaculum; in eoque ſellam auream cum ſceptro ac diademate poſitam; eoque omnes conveniſſe ſingulis diebus, ut de rerum ſumma deliberarent, veluti adhuc præſente rege. Ergo coronæ regiæ cenſebantur inter res maximè ſpectabiles, quæque ipſi urbi Romæ
Plutarch. περὶ τῆς Ῥωμ. τύχ. ornamento eſſent. ſuſpendebanturque in ſacris ædibus, ut ſupra dixi, illæ potiſſimùm quæ erant dona regum. M. Tullius de Dionyſio tyranno, *Idem victoriolas aureas & pateras coronaſque quæ ſimulacrorum porrectis manibus ſuſtinebantur, ſine dubitatione tollebat.*
Cic. de nat. deor. lib. 3. Lucian. Hermot. ſive defect. Nec ſolùm coronæ regum erant inter donaria templorum, verùm & aliæ, ut veriſimile ſit è Luciano duobus locis, ubi is agit de eo quod quiſpiam furatus ſit in æde ſacra, ſive ea ſit phiala, ſive ſcyphus, ſive corona. Erant & fræna, & clypei, columnæ inſcriptiones. Cæ-
Philo πρεσβ. πρ. Γά. terùm quomodo duæ nuptiales coronæ unum caput honeſtantes quandoque ſunt conſpectæ, ita uno eodemque capite ſæpe geſtantur
Plutarch. Cim. duo, plurave diademata, quorum ſingulis repreſentantur ſingula regna. Ptolemæus is, qui pulſo Alexandro, ab Antiochenis electus eſt rex, coactus fuit capite geſtare duo diademata, unum Syriæ, alterum Ægypti. Quo uſu hodie quidem nihil eſt uſitatius. Tale diadema

dema Prudentio eſt gemellum.

O virgo infelix, ô nova gloria *Prudent. apoth.*
Cœleſtis arcis nobilis incola,
Intende noſtris colluvionibus
Vultum gemello cum diademate.

Gemellum diadema vocat non duorum regnorum, ſed, quod multò eſt excellentius, martyrii & virginitatis.

CAPUT XI.

Mos ponendi diadema quandoque ante principem, quandoque apud ipſius effigiem. Statuis principum quantus olim honor habitus. Diadema præ metu, præ nimio dolore, tempore jejunii, in funere ponitur. In luctu ferè laceratur. Æſtuante ira loco movetur. Interdum crematur.

Diadema interdum ſumitur, interdum ponitur diverſis de cauſis. Sumitur ineunte principatu, aut in primis, ut dixi regni ſpatiis, nempe in ſolenni inauguratione regis. Unde fides fit, geſtorem diadematis eſſe regnatorem. At neceſſitate ponitur, quotieſcunque ſumma poteſtas validioris manu cuipiam adimitur; aut cum ipſe qui regnat, aſſurgit alicui majori & eminentiori faſtigio, nec ipſi tantum, ſed & nomini regnatoris, atque adeò ipſius effigiei. Nimirum, hinc homines intelligunt, vim, ac ſi non vim, ſaltem imaginem retinendi, donandive regni penes illum eſſe, apud quem aut cujus ſimulachrum corona ponitur. Ejus ante quem ponitur diadema illuſtre exemplum eſt Pompejus, ad cujus pedes Tigranes Armeniæ rex diadema ſuum capiti demptum venerabundus poſuit, ſive ut ait Dio, projecit. non propter magnitudinem rerum à Pompejo geſtarum, ſed propter eas quæ geſtæ eſſent à Lucullo, Pompejo ſubblanditus. Hoc ipſum diadema Plutarchus inſequentibus de Pompejo loquens collocat inter ſymbola regni. Herodes quoque non aliter ad Auguſtum acceſſit quàm poſito diademate. Quippe & ipſi reges profitentur ſe non eſſe tales, quoties conſiſtunt in conſpectu earum poteſtatum à quibus accipiunt jura regnorum. Parthaſmaſiris rex Perſarum diadema capiti dempſit, illudque poſuit ante pedes Trajani. Ipſe Antiochus, etſi ſimulatè id agebat, inibi fuit ut coram legatis Romanis diadema poneret. Certe Pruſias advenientibus legatis Romanis, diadema & purpuram regiæ majeſtatis inſignia poſuit. Eorum qui diadema ſubjecerunt effigiei majoris poteſtatis exemplum eſt in Cornelio Tacito. *Tum placuit,* inquit, *Tiridatem ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium; nec niſi*

Plutarch. π. τ̃ Λ'-λιξ. τύχ. Xiphil. Pompejo. Plutarch. Lucullo & Pompejo. Jornand. ſucceſſ. Diod. ecl. de legat. In eclog. Dionis. Polyb. ecl. legat. Tacit. l. 15, Annal.

niſi manu Neronis reſumere. Dein, paucis diebus interjectis, magna utrinque ſpecie, inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patriis, hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, ſigniſque & ſimulachris Deûm in modum templi. Medio tribunal ſedem curulem; & ſedes effigiem Neronis ſuſtinebat. Ad quam progreſſus Tiridates; cæſis ex more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubjecit. Hanc eandem hiſtoriam memorat Dio in ſelectis legationum. Et ſimilem in Caligula. Siquidem L. Vitellius regem Artabanum coëgit ſacrificare ſtatuis Auguſti & Caligulæ. Hic eſt ille reſpectus, hæc eſt illa ſingularis veneratio qua ſumma fortuna à minori poteſtate ſe coli æquum cenſet, uſque eò, ut non tantùm perſonæ, ſed & ipſis imaginibus hic honor habeatur. Enimvero, ne hoc quoque non obiter dicam, ipſas principum ſtatuas tanto cultu antiquitas proſecuta eſt, ut ante eas nihil quod dictu factuve turpe duceretur, dici fierive licitum eſſet. Apud Xiphilinum in Zonaram memoratur quædam fæmina ideo morte multata, quòd ſe nudaverat ante ſtatuam Domitiani. Qui mos videtur ſumptus è religionibus. Nimirum, quædam fuerunt numina, quorum ne effigies quidem licebat intueri. Tale fuit *ſimulachrum Cereris, quod à viro,* inquit M. Tullius, *non modò tangi, ſed ne aſpici quidem fas fuit.* Sed & numinum ſtatuas avertiſſe ſe, ne flagitia viderent, memoriæ proditum. Tale fuit Palladium, quod ſe avertit cùm Caſſandræ pudicitia contrectaretur. Hinc fortaſſe Chriſtiana pietas deſumpſit morem honeſtandi ſacras ædes & ſtatuis & imaginibus hominum Deo, cùm viveret, gratiſſimorum, quos vocamus ſanctos; ut non in eccleſiam Dei inducatur ullus cum vera latria idololatriæ pellicatus, ſed ut coram hiſce ſtatuis eo quiſque reſpectu agat, quo ante illos ageret qui illis & ſtatuis & imaginibus repræſentantur. Redeo ad rem. Et ajo, hodie quoque honoris cauſa majori poteſtati non ſolùm aſſurgi, verùm etiam diadema ab illo, qui diadema geſtat, poni. Hanc venerationem ad Henricum III. Francorum & Poloniæ regem è Polonia redeuntem vertit Aloyſius Mocenicus Venetiarum Dux, dum frequenter diadema capiti demeret, non ſolùm in primo & ultimo, ſed & in quotidiano ſui regiſque congreſſu. Nempe, dum illa ſereniſſima Reſpublica ore Mocenici ſapientibus alloquiis regem non minùs in ſe convertit, quàm in illum planè regium apparatum, quo tantus hoſpes ſingulari exemplo exceptus eſt. Quandoque corona ponitur præ metu. Prudentius,

> *Ipſe quoque exanimis poſito diademate princeps*
> *Pallet, & adſtantes circumſpicit.*

Interdum præ nimio dolore abjicitur, aut etiam rumpitur unà cum cæteris veſtibus, cultuque omni regio. Joſias intellecto quales pœ-

nas

Dio ἐκλ. πρεσβ. — *Xiphil. C. Calig.* — *Xiphil. in Domit. Zonar.* — *Cic. act. 7. in Verr.* — *Strabo lib. 6.* — ¥ — *Prudent. apoth.* — *Zonar. Joſ.*

nas Deus expetat à violatoribus legis ſuæ, ingenti dolore adactus veſtem regiam diſcidit, ſimulque regium diadema. Potiſſimùm indicto jejunio, cùm omnis ætas, omni poſito ornatu, ſordibus & ſqualore obſiti univerſi id unicè agunt ut ſibi Deum propitient, rebus, inquam, tam mœſtis, ipſe quoque rex, dempto ſibi capitis inſigni, componit ſe in morem ſupplicis. Prudentius,

Rex ipſe Coos æſtuantem murices — Prudent. catbemer.
Lænam revulſa diſſipabat fibula.
Gemmaſque virenteis, & lapillos ſutileis
Inſigne frontis exuebat vinculum
Turpi capillos impeditos [l. impediens] *pulvere.*

Hoc habitu fuit David cùm peccatorum pœnas à Deo deprecatus eſt. Verba ſunt Salviani, *Et quid poſt hæc? depoſito, ſcilicet, diademate, projectis gemmis, exutus purpuris, remota omnis ſplendoris regii dignitate; cùm pro his omnibus ſolitarius, gemens, clauſus, ſacco ſqualidus, fletu madidus, cinere ſordidatus vitam parvuli ſui tot lamentationum ſuffragiis peteret, &c.* Heſter loquens ad Dominum, *Tu noſti, inquit, quod oderim inſigne capitis mei, (hoc eſt, diadema quo utebatur quaſi regina) & tanta ducam immunditiæ, velut pannum menſtruatæ.* Qui locus refertur à D. Hieronymo. In funere quoque & luctu publico & domeſtico diadema ponitur. Iſis illa Ægyptia & Dea & regina flens Oſirin ſuum apud Byblum urbem Phœniciæ diadema poſuit. Porrò hoc diadema fuit byblinum, hoc eſt è byblo quæ naſcitur in Nilo, papyro, ſcilicet, & junco. Julianus in funere Conſtantii diadema capiti detraxit; & vultu in mœſtitiam compoſitio, imperatori parentavit. Et hoc quidem eodem propemodum exemplo fiebat, quo apud priſcos in publica mœſtitia coronæ ponebantur. Plutarcho autore, Cato ex quo die cedentem urbe Pompejum ſecutus eſt, nec caput raſitaſſe, nec barbam, nec capiti coronam impoſuiſſe dicitur. Cæterùm in luctu non ſolùm diadema ponitur, ſed & laceratur. Statius de Adraſto.

(Salvian. lib. 4. — Hieronym. Epiſt. lib. 2. epiſt. 18. — Stephan. βύβλος. — Etymol. βύβλος. — Niceph. lib. 1. cap. 50. — Plutarch. Cat. jun.)

Ipſe manu Tyria jam captus Adraſtus, — Stat. lib. 9. Theb.
Raptatur; teque ante alios, te voce manuque
Invocat. Heu qualem verſare in ſanguine vidi
Exutum canos lacero diademate crineis.

Et hoc quoque priſco more. Tigranes Armenii regis filius, intellecto periculo patris ob non miſſas ad Cyaxarem copias nec tributum, tiaram concidit. Æſtuante ira, diadema loco movetur. Statius de Junone, (Xenoph. de inſtit. Cyr. lib. 3.)

Horruit irarum ſtimulis; motaque verendum — Stat. lib. 10. Theb.
Turbavit diadema coma.

Inter-

Interdum & crematur. Idem Statius,

Stat. lib. 11. Theb. *—— aſt illi niger ignis in ora, genaſque*
Proſiluit, raptumque omnis diadema cremavit.

His, quod ſciam, rationibus diadema datur, ſumitur, ponitur, abjicitur, laceratur.

CAPUT XII.

Monitio ad reges. Summi mortalium ponunt diadema coram Deo. De forma & materia diadematis Chriſti.

QUia hodierni reges vix ulli mortali, tantùm uni Deo quòd regnant, accepto ferunt, vel hoc ipſo monendi videntur, ut coram illo diademata ponant, cujus beneficio diadema adepti ſunt. Sic putent, unam eſſe majeſtatem, quæ nullo nec rerum, nec temporis, nec potentiæ ambitu clauditur. Hæc ipſa immenſitate ambitus non ſolùm omnem hanc rerum univerſitatem, ſed & quicquid extra ipſam eſt, complectitur. Hujus hæ terreſtres ac perituræ majeſtates dicuntur eſſe imagines, ſed tenuiſſimæ; quæque ſi cum illa componantur, hoc ſunt quod ſoles innumerabiles in ſpeculis innumerabilibus & minutiſſimis. Etſi hinc quoque radios ejectari fateor, ſed debiles; quique aſpicientium oculos feriunt, ſed ignavè; ſed qui præ immenſo illo ſplendore ſolis vix hoc ſunt quod in magno incendio ſcintilla, in vaſto Oceano ſtilla. Certè ſcintilla & gutta, quamlibet minutiſſimæ partes illa incendii, hæc humidi elementi, tamen ſui totius particulæ ſunt. ſed radii quos ſpeculum emittit, minimè, niſi quatenus æquor ſpeculi aſpicitur & incenditur à ſole. Statim ut ſpeculum ſolis aſpectu ſubducitur, vaneſcunt; nec ſunt radii, ſed aër nullo luminis repercuſſu, atque adeò merus nigror in oculos regeſtus. Eadem eſt ratio regum, omniumque adeò dominantium. Quamdiu agunt in conſpectu divinæ majeſtatis, in ipſis humana majeſtas elucet imaguncula divinæ. Simulatque objectu vitiorum eripiuntur puritati hujus ſolis, nihil ſunt niſi viliſſimum ſtructum carnis ea re animatum ut ſua ſupplicia intelligat, ea re oculatum ut ſuas miſerias inſpiciat, ideo coronatum ut infamia notabiliori cenſeatur. Satis, opinor, intelligitis quotquot eſtis qui tanto honore præfulgetis, eſſe veſtrum, ſummittere capita ante immenſam hanc majeſtatem. Quantum ei concederis, tantumdem addetis veſtræ, & quidem fœneratò. Hac una moderatione hac pietatis profeſſione & ſingulari cultu ſecuritas & magnitudo veſtra continetur. Extra hos terminos nihil eſt quo aut niti, aut gloriari poſſitis. Ergo identidem ſuadeo, ut veſtra diademata unà cùm cætero regali

cultu

cultu ſponte ac reverenter ponatis ante ſacroſanctum diadema illius, qui cùm vos poſſet facere ſtipites, juſſit eſſe reges, hoc eſt, ſuæ majeſtatis participes, ſuæ potentiæ conſortes, ſuam vicem præſtantes. Nempe, ab uno illo cœleſti diademate quod circumplexum eſt caput ſummi regnatoris, omnis veſtra manat & ſalus & dignitas. Inibi eſt vera gloria, ibi ſplendor æternus; ibi regnum perenne; ibi columen omnis felicitatis. Enimvero Curopalates tradit, Imperatorem Conſtantinopolitanum in eccleſia ponere diadema ſuum, illudque tradere in manus diaconorum, quoties acceſſurus eſt ad communionem corporis Chriſti. At poſt communionem ſtemma capiti ejus reponi. Quæret aliquis, qua materia, qua item forma ſit hoc, de quo nunc ago, diadema Chriſti. Neque enim eſt aureum, non radiatum, non gemmatum, hoc eſt, ut quidam ait, *exoticis margaritis phaleratum*; ſed ſpineum, aculeatum, pungens, aſpectu quidem diſſimile regiis, ſed ſignificatu & effectu illis multo præſtantius. Auro Chriſtus inſigniri noluit, ne quid quod ad gloriam ſuam pertineret, videretur mutuari è viſceribus terræ, nempe ab inferis. Is, videlicet, qui ea mente refodit inferos, ut loca ſoli impervia cœleſti lumine compleret; ibi detentos æterna libertate donaret; Inde rediens, & quidem opulenta præda onuſtus, ac perdomitis iis, quæ illic ſe jactabant, poteſtatibus, celeberrimum triumphum ageret. Cæterùm quale eſt aurum? Annon pallidum? annon grave? annon frigidum? Annon, ſi hinc ſpectetur, eſt ſimile morti? Quid ergo minùs convenit Chriſto, qui id agebat ut eſſet triumphator mortis, & largitor ejus vitæ extra quam nihil non eſt obnoxium morti? Mortale genus eſt avidiſſimum auri, hoc ſuſpicit, hoc habet in ſummo honore. Chriſtus aurum calcat, & ſi quid hîc eſt auro pretioſius. Diadema Chriſti non fuit radiatum. Nam quid illi opus fuit acceſſione effigiatæ lucis, qui ipſe eſt fons & origo luminis, creator ſolis, dux & gubernator aſtrorum? Diadema Chriſti non promicavit floribus quæſitiſſimis, non fuit merſum unguentis pretioſiſſimis, non concinnè præmens caput. Quale ergo? nempe unum ex inſtrumentis tortoris, undique aculeatum, undique hirſutum ſentibus ac ſpinis. Spinis, inquam, quibus confixum eſt caput ſacroſanctum; ne ulla pars ſanctiſſimi corporis ullo cruciatu vacaret; ut membrorum doloribus accederent acerbitates capitis. Qui tamen cruciatus mox in Chriſti perſona terminati confeſtim eruperunt in capita infernalium ſpirituum, quorum hæ ſpinæ tandem confixerunt fucatas coronas lævo fulgore illudentes oculis hominum. Et verò Severus Sulpitius autor eſt, *diabolum, quò faciliùs claritate adſumpti fulgoris Martino illuderet, veſte regia indutum, diademate*

Fulgen. mythol.

Sever. Sulpit. de vi. B. Mart.

ex

ex gemmis auroque redimitum, calceis auro illitis, ſereno ore, læta facie, ut nihil minùs quàm diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitiſſe. Paulo infra Martinum loquentem facit, ac dicentem, *Non ſe Jeſus dominus purpuratum & diademate renitentem venturum eſſe prædixit. Ego Chriſtum, niſi in eo habitu, formaque qua paſſus eſt, niſi crucis ſtigmata præferentem veniſſe non credam.* Cæterùm illæ ſpinæ fuerunt inter inſtrumenta ſalutis noſtræ; atque adeò nos ipſos repræſentant, *qui electi ex dumis,* inquit Lactantius, *& ſentibus ſanctum Dei caput cingimus. quia convocati ab ipſo, & circumfuſi undique ad eum, magiſtro ac doctori Deo aſſiſtimus; regemque illum mundi, & omnium viventium dominum coronamus. Ideo Jeſus ſpinis coronatus eſt,* inquit Hieronymus, *& noſtra delicta portavit, & pro nobis doluit, ut de ſentibus & tribulationibus feminarum, ad quas dicitur, In anxietatibus & doloribus pariet mulier; & ad virum converſio tua; & ipſe tui dominabitur, roſa virginitatis, & lilia caſtitatis naſcerentur.* ô quale coronæ decus, cujus materia ſumus nos ipſi, hoc eſt, multitudo de nocentibus quidem & ſervis congregata, ſed apud tribunal crucis manumiſſa. Ibi, videlicet, noſtra corpora pro auro, animæ pro gemmis, æternæ felicitati deſtinata humanitas eſt totus ille diadematis ambitus, qui ſemel punxit caput Chriſti ſpinis,& aculeis peccatorum, ut, quos ille complectitur miſericordia ſua perpetuò hærerent ſervatori ſuo. Hoc ipſum ſenſit Tertullianus ubi loquitur de hac corona ſpinea. *Quale oro te, ſertum pro utroque ſexu ſubiit? ex ſpinis, opinor, & tribulis in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis; abſtulit autem virtus crucis, omnes aculeos mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens. Certè præter figuram contumelia in promtu eſt, & turpitudo & dedecoratio, & his implexa ſævitia quæ tunc Domini tempora & fœdaverunt & lancinaverunt.* Adde quod illæ ſpinæ verè dici poſſunt typus fidei qua ſpectat vitam æternam, quam, ſcilicet, ſignat ſubſtantia ligni; tum veræ lætitiæ propter coronæ appellationem; poſtremò ingentis periculi, cui tandem erepti ſumus. Neque enim ad Verbum ſine ſanguine licet accedere. Hæ ſunt illæ tandem ſanctificatæ ſpinæ, quibus ſacroſanctum illud Chriſti caput primò compunctum, deinde illuſtratum fuit. Cæterùm nullis gemmis ſcintillavit diadema Chriſti. Scilicet, quid gemmis, quid unionibus & margaritis, quid cæteris aut terræ minutalibus, aut Oceani ejectamentis cum illis cœleſtium virtutum gemmis, quibus Chriſti divinitas tota radiat? Præclarè Heraclius Ponticus, Arduum eſt, injucundos & avaros terræ morbos aſcendere in cœlum. Soli cœleſtes lapilli, ut Plato ait, ſunt puri, nec ut hi noſtri

Lactant. lib. 4. de ve. ſap. c. 26.
Vide Clem. Alex. lib. 2. pædag. c. 8. 50. & ſeq.
Hieron. ep. lib. 2. ep. 18.
Tertull. de cor. mil.
Clem. Alex. pædag. lib. 2.
Heracl. Pont.
Plato Phædone.

noſtri putredine & ſalſedine adeſi atque corrupti. Ipſe quidem Chriſtus quamlibet univerſi non ſolùm regnator, ſed & conditor apertè profeſſus eſt, non hîc ſe regnum poſſidere. Ergo-tunc collibitum illi fuit abſtinere humano regno. Nempe cùm id ageret ut nos induceret in cœleſte regnum. Cui profeſſioni conveniens diadema ſumpſit, quod certè ſuperavit omnes humanos ſignificatus, complexus eſt omnes divinos. Enimvero reges dum vivunt & valent, aureum diadema geſtant gemmis diſtinctum. Chriſtus non cùm viveret, non cùm doctrina ſigniſque clareſceret, non cùm divinitas in mortali corpore eluceret, ſed cùm moreretur, coronari, non de ſublimi ſolio, ſed de patibulo diadema ſuum coruſcare voluit. Cur putas? Quia moriens peremit inimicas divinitati & humano generi poteſtates. Cùm viſus eſt vinci, tunc vicit; cùm viſus eſt extingui, tunc majore vi ſurrexit, ac majori gloria triumphavit. Meritò ergo Hieronymus ait, *regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas patibuli ſalutarum picturam condecoraſſe.* Certè in patibulo Chriſtus celeberrimum triumphum agens triumphali corona evinctus eſt. Quem Iſraël crucifixit, inquit Clemens Alexandrinus, ut maleficum, coronavit ut regem. In ſua morte Chriſtus ſuis vitam invenit, in ignominio decus, in ſæviſſimis doloribus veriſſima ſolatia, in illo apparatu deſperationis certiſſimam ſpem ſalutis; in hac ſpe fidem, illam qua nos proſtratos erigeret, quam animis noſtris inderet veluti certiſſimum pignus ejus felicitatis quæ exſuperat omnia humana vota; atque adeò cui intelligendæ omnis humanus ſenſus impar eſt. Et adhuc miramur, ſi rex cœleſtis poſthabuit humana diademata; ſibi illud ſumpſit quod hîc quidem non fuit minima pars illius horribilis carnificinæ? Sed nunc repoſitum eſt inter præcipua decora divinæ ſupellectilis; cujus materia eſt omni auri lectior, omnibus gemmis pretioſior, omni circulari forma perfectior, omni ſplendore lumnoſior. Nempe tunc morti & cruciatibus omnia oportuit eſſe conſentanea. At cùm is cœleſti aula circumfuſus huc remeabit, nos verò purioribus ſenſibus donati intelligemus ipſum, ut Tertullianus ait, *poſt fella guſtaſſe favos;* atque adeò illas ſpinas eſſe verſas in totidem auras divini fulgoris; unde conficiuntur illi radii coronarii non effigiati ut in coronis regum, ſed perpetuò accenſi igne cœleſti. Hi radii non ſunt introrſus verſi; ut quomodo ſpinæ compunxerunt, ita tunc urant divinum caput; Sed extrorſùm accedent corda piorum flammis divini amoris, iiſque æternùm illuceſcent. Eorum item repercuſſu omnis impietas conflagrabit ignibus iis qui futuri ſunt ferales & perennes. Impii ſcilicet, tunc intellecturi ſunt, coronam Chriſti

Hieronym. epiſt. lib. 2. ep. 15.

Clem. Alex. pædag. lib. 2. c. 8.

Tertull. de corona mil.

ſti

ſti eſſe diadema juſtitiæ, inſidiatoribus hoſtile, iis qui in unam ecclesiam convenerunt, amicum. Eſt ergo hæc corona flos eorum qui credunt in geſtorem ejus; eſt inſigne victoriæ partæ contra adverſantes Chriſto poteſtates; potentiæ in omnia ſumma, media, infima; miſerationis erga ſuos; ultionis, & quidem ſeveriſſime in eos omnes quos ſua improbitas ultioni reſervavit. Cætera regna, imperia, poteſtates naſcuntur, variant, extinguntur. Hoc unum regnum æterna majeſtas excepit. In hujus conſortium adſumentur ii, qui ſuam ſi non innocentiam, quod fieri nequit, at, quod proximum eſt, pietatem huic tanto regnatori probaverint. Quapropter regnantes, veſtrum eſt, hujus ſanctiſſimi numinis nunc amore, nunc timore in officio contineri. Hac unica ratione unicuique veſtrum regnum ſtabile, diuturnum, felix futurum eſt. Sic animati veriſſimis exemplis intelligetis, illi uni rationem regni conſtare qui ſe à Chriſto regnari patitur.

Clemen. Alex. pædag. lib. 2. cap. 8.

CAPUT XIII.

Galea ſive caſſis. βασιλεὺς Athenis & Spartæ quid. ἀρχιπόλεμος. Cur galea & corona ſocientur. Cur galea ornetur gemmis & lapillis. Cur pennæ pavorum componantur cum galea. De pavonis excellentia, pulchritudine, aliiſque dotibus. Pavo avis regia & Junonia, tum convenientiſſima repræſentandæ excellentiæ & ſublimitati. Alia pennarum genera galeis addita. Mos regum Ægyptiorum.

INter addimenta coronarum ſunt infulæ, vittæ, lemniſci, de quibus quòd mihi ſupra ſatis dictum eſt, dein hac extrema parte hujus curæ cætera perſequar. Quippe video ſupremas poteſtates, quantumque eſt hominum, quos claritas generis extulit ſupra vulgum, præter coronas pro capitis inſigni geſtare galeam, ſive caſſidem. Id quod, opinor, fit priſco inſtituto. Ut enim dixi, principes viros, ſtatim ut bellum ingruit, fieri duces, ita reges, ſi eundum eſt in hoſtem, non dubitant inſerere caput galeæ. Et quidem Athenis ii quibus hæc aut illa pars copiarum commiſſa erat, hac aut illa appellatione cenſebantur. Sed cui univerſus exercitus, rerumque ſumma credita fuit, hunc vocabant βασιλέα, non eum, qui utroque tempore & pacis & belli eſt ſummus hominum, ſed τὸν ἀρχιπόλεμον, eum cui ſummus ducatus creditur, quoties cum hoſte manus eſt conſerenda. Ut Lacedæmone is quoque qui præerat univerſo

Etymol. ſτρατός.

Ariſtoph. ἱππ.

univerſo equitatui βασιλεὺς dicebatur. Et ſic intelligo verba Platonis in Phædro, ubi rhetorem aut βασιλέα dicit poſſe fieri ſcriptorem immortalem. Hinc perſpicuum eſt, ſummam curam niti utraque arte. Nam pace placida, illi qui ſit ſummus hominum, nunquam non eſt ante oculos ordinum concordia. Ille ipſe cùm bellum ingruit, ſibi proponit victoriam, ac de hoſte præclarum triumphum. Verùm ut corona regi demonſtrando eſt convenientiſſima, ita galea eſt veriſſimum ſymbolum ducatus & imperii. Sed quòd omni tempore utraque virtus principi viro eſt neceſſaria, ſuper eo ſcuto, in quo effigiantur inſignia ſummarum poteſtatum galea plerunque ſtatuitur, cui hæret corona. Hac ratione individuo nexu conjunctæ ſibi perpetuo adjutrices adſunt. Laudabile ſanè inſtitutum, atque adeò efficaciſſimum principibus idemtidem ſuggerendæ virtuti, hoc eſt, fortitudini & generoſitati. Quippe hic effigiatus haud dubiè demonſtrat principem erga ſubjectos mitem, togatum, jura populis dantem. Eundemque ſimulatque iniquè impetitur, armatum, minacem, ſeverum; dextra manuultorem gladium, ſiniſtra cornucopiæ tenentem; hinc debellantem perduelles, hinc beantem ſubjectos. Sed quia utrumque eſt munus ſummi regiminis, ſæpe altero utrumque demonſtratur. Vix etiam non coronæ adhæret galea. Vix quoq; ſola corona non galeam aſſumit ſibi & comitem & ſatellitem. Hinc eſt quòd Minerva *eſt caput contenta fulgenti galea; & ipſa galea oleaginia corona tegitur.* Hinc priſcus mos ornandi galeam gemmis & lapillis, haud ferè minùs quàm coronam, ut videre licet in numiſmatibus principum Romanorum. Silius Italicus,

Plato in Phædro.

Apul. Metam. l. 10.

—— propiorque à fronte coruſcæ
Lux galeæ ſævas paulum tardaverat iras,
Et gemmis galeam, clypeumque accenderat auro.

Sil. Ital. lib. 5.

Hinc quoque eſt, quòd reges Ægyptii dicuntur geſtaſſe galeas pro corona ac diademate. Id ipſum Romanos principes frequenter uſurpaſſe, docent priſca numiſmata, tum hæc verba cujuſdam panegyrici: *Hoc enim, ut audio, imago illa declarat in Aquileienſi palatio ad ipſum convivii poſita aſpectum; ubi puella jam divino decore venerabilis, ſed adhuc impar oneri ſuo ſuſtinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro; gemmiſque radiantem, & pennis pulchræ alitis eminentem.* Ubi pulchram alitem ego pavonem interpretor. Hic certè mos componendi pennas pavonum cum galea regali ſive ducali & principali hodieque viget, præſertim in Germania, cæteraque ditione imperii, propter huic avi, ut opinor, ingenitum ornatum non aliunde accerſitum, non ſubditum & ſuppoſititium, ſed talem, ut fateri neceſſe habeamus eſſe pulcherrimum naturæ donum. Et verò pavo dicitur aureum genus avis, id eſt,

Herodot. lib. 2.

Panegyr. Maximiano & Conſtantino Augg. dict.

 pulchri-

pulchritudine inſigne, ut in his verſibus apparet quos ex Antiphane refert Athenæus,

Athen. lib. 14.

Ἐν ἡλίου μὲν φασὶ γίνεσθαι πόλει
Φοίνικας· ἐν Ἀθήναις δὲ γλαῦκας. ἡ Κύπρος δ' ἔχει
Πελείας διαφόρους. ἡ δ' ἐν Σάμῳ
Ἥρα τὸ χρυσοῦν φασὶν ὀρνίθων γένος
Τοὺς καλλιμόρφους καὶ περιβλέπτους ταώς.

In ſolis urbe procreari ajunt phœnices, Athenis noctuas. Cyprus habet eximias columbas. Samia verò Juno aureum, ajunt, avium genus, formoſos & ſpectabiles pavones. Hoc pavonis aurum eleganter quoque deſcribit Achilles Tatius, Saneque pavonis pratum hoc, inquit, alio quovis longè floridius eſt. In ejus enim pennis oculorum ſerie diſtinctis aurum omni ex parte purpura æqualiter conveſtitur.

Achill. Tat. lib. 1.

Oppian. κυνηγ. β.

Οἷον δή τι ταῶνες ἑὸν δόμον ἀγλαόμορφον
Γναμπτὸν ἐπισκιάουσιν ἀριπρεπὲς αἰολόνωτοι.
Τῶν οὐδὲν μερόπεσσι Διὸς τεχνήσατο μῆτις
Φαιδρότερον τερπνοῖσιν ἐν ὄμμασιν εἰσοράασθαι.
Οὐδ' ὅσα παιδώτερα ἐπὶ χθόνα, μητέρα βαίνει,
Οὐδ' ὁπόσα πτερύγεσσιν ἐπ' ἠέρα πουλὺν ὁδεύει,
Οὐδὲ μὲν ὅσσα βυθοῖσιν ἐπ' ἄγρια κύματα * τέμνει.
Τοῖον ἐπ' ὀρνίθεσσιν ἀριζήλοις ἀμαρύσσει
Χρυσῷ πορφυρέοντι μεμιγμένον αἰθόμενον πῦρ.

** Βαίνει.*

Veluti pavones ſuam domum ſplendidam curvam obumbrant illuſtrem [&] picturatam caudam, Quibus nihil Jovis fabricavit conſulium pulchrius jucundis oculis ad videndum, neque eorum quæ alma in terra matre incedunt, neque eorum quæ alis per aërem immenſum tendunt, neque etiam eorum quæ in gurgitibus ſævos fluctus ſecant. Talis in avibus inſignibus fulget auro rubenti permixtus ardens ignis. Menander quoque in legatione Juſtini ad Perſas pavones vocat aureos, ubi, inquit, ligneæ columnæ quædam erant, circumamictæ auro, inquit, ac ſimiliter lectus ex auro confectus, quem quatuor pavones aurei attollebant. Hic quoque alarum cultus, quo natura pavonem donavit, dicitur eſſe æmulus coloribus florum & avium apud Achillem Tatium, & expandere pulchritudinem, & oſtendere theatrum alarum Plutarchus ait, pavonem editum eſſe propter caudam, nempe propter pulchritudinem ejus. Ad hoc exemplum apud Philoſtratum tex Mediæ dicitur στικτὸς ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου, pictus, ſive ſignatus in aureo throno ſicuti pavo. denique merito dicimus, hanc avem cum ipſa rerum univerſitate omni genere pulchritudinis certare, cum metallis rutilo, cum pratis virore, cum floribus floridiſſima ſpecie, cum quovis co'ore puritate, cum vere lætitia, cum cœlo luminibus. Itaque tam nobilis, multiſque de cauſis admirabilis avis aſſu-

Eclog. legat.

Achil. Tat. lib. 1.

Plutarch. στωϊκ. ἐναντιωμ.

Philoſtrat. imag.

aſſumitur à principibus, potentibuſque viris comes galeæ, ſive caſſi- *Lucian. de*
dis, quia ***omnis vitæ potentia***, inquit Fulgentius, ***petax in aſpectum*** *domo.*
ſui ſemper quærit ornatus. Sicut enim pavus ſtellatum caudæ cur- *Fulgent. mythol. l. 2.*
vamen concavans anteriùs faciem ornat, poſterioraque turpiter nu- *in Junone.*
dat, unde & Theophraſtus in Moralibus τὰ ἄλλα διέγνωθι, reliqua
conſidera. Et Salomon, ***In obitu hominis nudatio operum ejus.***
Cæterùm nequis hunc ornatum credat eſſe rem inutilem, & hinc
ſolo aſpectui conſultum, certè pavo etiam territat cæteras aves, ac
tantùm non quomodo aquila, ut Prometheus ait, *Cic. lib. 2.*

Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguinem. *Tuſc. quæſt.*

Quippe explicatis illis caudæ pennis conchyliatis, ſive oculatis, ſive
pinnato, ut quidam ait, fulgore radians, ſive totus oculeus, uſque
eò ut nihil eum latere ſit veriſimile, aſpicientibus errorem incutit
haud ſecus quàm Argus, cujus oculos Juno indidit pavoni. Is certè *Schol. Æ-*
imitatione ſolis dictus eſt πανόπτης, omnia videns eſtque ei cum ſo- *ſchin. in Prometh.*
le quædam veluti ſocietas. *Gemmantes*, inquit Plinius, ***laudatus ex-*** *Plin. lib.*
pandit colores, adverſo maximè ſole, quia ſic fulgentiùs radiant. *10. cap. 20.*
Et propter hanc quoque dotem meritò hæ pennæ dici poſſunt ſym-
bolum hominis generoſi, cujus proprium eſt laudibus excitari. Quid,
quod fabulæ ajunt, Argum ipſum mutatum fuiſſe in pavonem? Et
verò Euelpis ille Ariſtophanæus interrogat Epopum his verbis, πό- *Scholiaſt.*
τερον ὄρνις ἢ ταὧς; utrum avis an pavo? Ac ſi dicat, pavonem non *Ariſtoph.*
cenſeri inter alites; ſed eſſe naturæ alicujus excellentioris, veluti hu- *in ὄρνιθ.*
manæ, aut etiam divinæ. Ergo pavo & propter pulchritudinem vi-
ſendum ſe præbet, & ſævum neſcio quid concrepat, ut miles ſuis ar-
mis. Certè capite elato, ἐπινεύει σοβαρώτατα, ὥσπερ ἐπισείων τρι- *Ælian lib.*
λοφίαν, capite elato, ſuperbè nutat, velut triplici criſta ornatam *5. cap 21.*
quatiens galeam. Cæterùm ea dicitur eſſe ſollertia, ut naturale reme- *Ælian. lib.*
dium adverſus faſcinum comparet ſibi radicem lini, quam condit *cap. 18.*
ſub altera alarum. Ob quas tam præclaras dotes in hortis Indico- *Ælian. lib.*
rum regum manſueti pavones aluntur. Et Alexander Macedo haſ- *13. cap. 18.*
ce aves conſpicatus apud Indos, tantæque pulchritudinis amore *Ælian. lib.*
captus ſub gravi pœna edixit ne interficerentur. Ipſe adeò populus *5. cap. 21.*
Athenienſis mercede hanc avem ſpectaſſe dicitur. Nec mirum, ſi
à Plutarcho adnotatum eſt, Pyrilambem illum ſodalem Periclis *Plutarch.*
iis feminis pavones dediſſe, quarum conſuetudine Pericles dele- *Pericle.*
ctabatur, ut munus tunc quidem temporis & rarum & pretioſum.
Quapropter hanc avem ob ſupradicta regiam verè dixeris; tum *Athen. lib.*
etiam ea re quòd Junoni pavo ſacer eſt, cujus in æde apud Sa- *14.*
mos plures alebantur. Nam ibi primùm editi, indéque in alias
regiones tranſlati ſunt. Hujus rei argumentum eſt, quòd Samii
monetam pavone ſignant. Enimvero in tutela hujus numinis

Fulgent. mythol. lib. 2. in Junone. Martian. cap. lib. 1.

eſt pavus. Tantæ item dignationis avis habita eſt, ut *ea palla, quam Jupiter induit, cùm Deos ad concilium vocat, dicatur eſſe intertexta è pennis pavonum*, tum oculata; credo, ut hinc quoque luculenter demonſtretur præcipua hujus numinis vigilantia, prudentia, providentia. Quæ omnia fidem faciunt, nequaquam inutiliter aut abſurdè haſce pennas addi galeis regum, ducum, principum, aliorum regulorum. Quippe majeſtatis regiæ, ſublimitatis ducalis, excellentiæ principalis, aliuſque eminentioris dignitatis ſplendor aſpicientium oculos icit, non ut eos præſtringat atque hebetet, ſed ut ſalutari lumine recreet, ac veluti pavo, tantùm ut recreet, non etiam ut feriat, atque adeò in hoc ut ne feriat. Decora pavonum ſolùm recenſere mihi conſilium fuit, non illa quæ, nulla avis culpa, propter ipſam, gulæque cauſa in ipſa expetunt homines. Etſi hinc quoque non vulgariter commendatur hæc avis. Certè hanc ob cauſam celebratus eſt Μῆδ☉ ταώς, Medus pavo, ut qui eſſet in deliciis. Cæterùm hîc mihi monendi ſunt illi qui decora pavonum ſuper inſigniis uſurpant, ne nimium ſint pavones, hoc eſt, ne ſibi nimis tribuant. Quidam enim, inter quos adnotatus eſt Paris, huic avi ſola φιλαωνίᾳ ſtudent eſſe ſimiles. Id ſolum hinc mutuentur quo virtus commendari poteſt & illuſtrari, cujuſmodi illa ſunt quæ ſupra de pavo memoravi. Quibus addo coronam quæ in inſula beatorum datur victoribus athletis. Hæc enim in voluptariis illis ludis, qui tamen imitantur veros & generoſos, tam in gymnicis certaminibus quàm in muſicis plectitur ex alis pavonum. Cæterum alia quoque pennarum genera antiquitas addidit galeis, ut conjicere licet è munere, hoc eſt, galea, quam gentes Oceani miſerunt Annibali. Silius Italicus.

Clem. Alex. pædag. lib. 2. cap. 1.

Philoſtr. in heroic. Lucian. ver. hiſt. lib. 2.

Sil. Ital. lib. 2.

Ecce autem clypeum ſævo fulgore micantem
Oceani gentes ductori dona ferebant
Callaicæ telluris [ſopes] *opus galeamque coruſcis*
Subnixam criſtis, vibrant cui vertice coni
Albentes niveæ tremulo nutamine pennæ.

Sunt ergo aliarum avium pinnæ, ut infra dicam, additamenta galearum, ſuper alia ornamenta. Id totum nihil aliud eſt, niſi imitamentum priſci moris regum Ægyptiorum. Hi enim quandoque ignem, quandoque arborem, quandoque redolentia ſupra caput unguenta geſtabant. Quæ omnia inventa erant augendo regio decori, tum injiciendo aſpicientibus ſtupori, fortè & ſuperſtitioni. Hujus ferè generis illa ſunt apud Plutarchum, ubi is memorat, qua ratione Philopœmenes emendarit vitia, quæ erant in cultu militiaque Achæorum. Nam inter cætera ait, mulieres habuiſſe in manibus κράνη καὶ πτίλα βαφαῖς κοσμούμενα, galeas & pinnas tincturis ornatas,

Diodor. Sicul. lib. 2. antiq.

Plutarch. Philopœm.

qua-

quarum aſpectus, unà cum cætero armorum paratu, animum iis addebat qui ad pugnam ituri eſſent. Ad hoc exemplum hodie quidem vix ulla familia aut etiam gens eſt quæ non quidpiam ſibi peculiare vindicet, cui eſt affinitas aut ſimilitudo quædam cum illis quæ ſcutó, in quo ſunt inſignia, continentur. Illud, quicquid eſt, ut ſymbolum gentis proprium & manſurum colloceant in hac præclara, ac multiplici ſuppellectile, quæ è ſuperiori parte galeam amplectitur. Ibi omnia aſpiciuntur concinna, muſica, luculenta, rata etiam & inuſitata, & ob hoc ipſum digna quæ advertantur. Hujuſmodi eſt ille in galea gigas apud Statium,

—— galeæque coruſca *Stat. lib. 4*
Prominet arce gigas. *Theb.*

CAPUT XIIII.

De iis galeis quas vocant apertas. De ea galea, quæ cùm ſit aperta, habet rectum intuitum. De galea aperta quæ dextras aut ſiniſtras partes aſpicit. Galea clauſa.

GAleas apertas vocant illas quæ habent aſpectum per quædam intervalla patentia, laminis extrorſum & arcuatim projectis. Id quod cui rei inventum dicam, niſi quia ductoris eſt conjicere oculos in omnes partes, ut quicquid facto opus eſt imperare poſſit. Equidem exiſtimo, hac ipſa de cauſa galeam majorum poteſtatum ita conſtitui ut ſit recta, hoc eſt, non vergens in hoc illuduc latus, ſed recto intuitu, ac in omnia pariter libero proſpectu. Hujus galeæ rectà apertæ, quæ eadem eſt ſummi ducis propria, exemplum exſtat apud Satium, ubi duo Thebani fratres de regno contendentes infeſtis animis armiſque concurrunt. Nam utrinque galea uſque eò eſt aperta, ut ejus ſit rectus in hoſtem aſpectus. Et verò uterque fratrum ſe regem ferebat.

Hæc pugnæ facies. coëunt ſine more, ſine arte, *Stat. lib.*
Tantum animis iraque atque igneſcentia cernunt *11. Theb.*
Per galeas odia, & vultus rimantur acerbo
Lumine.

Itaque Cyrus cùm militaria omnia compararet, & ſi quæ in meliorem uſum verti oportebat, iis quoque intentus eſſet aurigas curruum militarium totos armavit, τὰς ἡνιόχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν, oculis exceptis, nimirum, ut liber illis eſſet in omnia proſpectus. *Xenoph. de inſtit. Cy. lib. 6.* Dici quoque poteſt hoc genus galeæ per plura & dilucidiora intervalla patere, ne dux in exercitu ignoretur, ſed vel hinc qui ſit, ubi ſit, ab omnibus ſciri poſſit. Neque enim latere poteſt aut debet is, cui uni, aut certè præter ipſum paucis hoc genus galeæ geſtare licet.

licet. Id quoque pertinet ad continendos in officio milites, qui ſe oculis imperatoris ſubjectos eſſe ſciunt. Et hæc quidem de galea ſummarum poteſtatum dici poſſe puto. At minori imperio, ſeu ducatu præditi galeam quidem ea ratione quam dixi, apertam gerunt, ſed quæ dexteras aut ſiniſtras partes aſpicit. Id quod haud dubiè aliquod in exercitu munus, ducatumve ſignat, ſed imparem priori illi, cui incumbit ſumma rerum, aut cura illi proxima, hoc eſt nobilis aliqua præfectura; cujuſmodi illius eſt, qui impoſitus eſt alæ, ſive turmæ equitum aut etiam legioni, quales erant legati, aut tribuni militum in exercitu Romano. Quippe talis dux, quòd galeatus dextrorſum aut ſiniſtrorſum tuetur, hoc, videlicet, eſt ſymbolum ejus ducatus qui paret imperio majoris alicujus. Et verò in exercitu multi ſunt qui ita ducunt, ut eâdem ipſi ducantur. Ita habent milites dicto audientes, ſi ipſi priùs potentioris imperio obſequuntur, nempe illius, cujus auſpiciis ſimul ac ductu, aut ſaltem ſolo ductu res agitur, aut, quod proximum eſt, illius cui is hanc curam demandavit. Poſtremò galea aperta non ſolùm oculis, & reſpiratui, ſed & voci meatus eſt, ut imperia ducis à militibus exaudiri poſſint. Tertium genus galeæ vulgus clauſam vocat & obſtructam. Hujuſmodi apud Silium Italicum illa eſt, quæ *atrato munimine clauſerat ora*. Hæc quoque vergit in hanc aut in illam partem, non ſanè per ulla talia intervalla, qualia ſunt in ſuperioribus galeis, ſed per minuta & crebra quædam foramina, quà militi datur aſpectus. Quo effigiatu is docetur, ſe quidem beneficio principis eſſe receptum inter milites perpetuos, quæ eſt hodierna nobilitas, ut infra dicam, ſed nondum inter ductores. Certè hodiernam nobilitatem nihil aliud eſſe dixeris, quàm nomen ac decus militiæ, quam, quòd tranſmittitur ad hæredes, perpetuam voco. Milites cùm dico, equites dico. Nempe hoc genus galeæ aut caſſidis, de qua nunc ago, plerunque eſt tegmen equitis. Ductores voco eminentioris notæ equites, qui equitum turmis præfecti ſunt. Itaque per hæc minuta foramina miles tantum videt, quantum obſequio præſtando ſatis eſt. At inde vox ejus vix exauditur, quia tacitus quàm loquens eſt obſequentior, & imperia ducis exequens melior eſt quàm interpretans. Sæpiùs etiam vultum militis abſcondi magis quàm retegi neceſſe eſt, ne ullus ibi deprehendatur pavor aut pallor, ut in illis qui apud Silium Italicum.

Sil. Ital. lib. 14.

—— tenuata jacendo
Et maciem galeis abſcondunt ora.

Sil. Ital. lib. 14.

Atque adeo hoc inſuper addit, *—— maluſque*
Ne ſit ſpes hoſti velatur caſſide pallor.

Hinc fit, ut id genus galeæ quod arbitrio geſtoris & claudi & aperiri poteſt, non tam militi conveniat quàm ductori. Quæ omnia ut à ſum-

ſummis ducibus, militiæque peritiſſimis ingenioſè reperta conſtat, ita cujuſmodi ſint, incurioſè adverti, nec ingenioſè exquiri, infructuoſa planè indiligentia eſt. Antiquitas quidem iſtis & ſolerter rimandis & cognoſcendis mirè diligens, mirè, prope dixerim, anxia & ſcrupuloſa fuit. Cæterùm quod talia capitis tegmina militaria fecerit multorum generum; Quòd item cujuſque generis plures partes conſtituerit, eaſque propriis nominibus ſignaverit, docet locus Pollucis, ubi nominat περικεφαλαίαν, κυνῆν, κράνος eorumque partes. tum γεῖσον & ἐπίκρανον, & λόφον, & λοφίαν, & τρυφάλειαν. *Poll. lib. I. cap. 10.* De quibus omnibus nos aliquid dicemus in ſequentibus.

CAPUT XV.

De ea galea quæ duci convenit. Is qui ſibi aperuit viam ad nobilitatem hodie vix geſtat galeam apertam, (Qui mos viget in Germania) ſed illo prognatus. Id ſecus fit apud pleraſque gentes, vix ullo diſcrimine galeæ apertæ & clauſæ. De inſigniis togatæ nobilitatis paucula. Clypei olim eloquentiæ dati.

INter prima & advertenda præmia, illa quibus militaris virtus hodie donatur, illa ipſa quæ ita dantur ut manſura ſint apud omnem poſteritatem, maximè advertenda eſt galea conſummata, quæ duci convenit, & duci quidem equitum. Enimvero ad hunc ducatum vix quiſquam pervenit, niſi per multos, eoſque utiles & illuſtres militiæ labores; denique nonniſi decurſo eo ſpatio, cui conficiendo vix unius virtus aut ætas par eſſe poteſt. Minimùm, duorum illud opus eſt, qui pari ſtudio, parique felicitate illud iter pergant. Ergo naſcens, nováque nobilitas, fateor, amplectitur virum fortem, illum qui edendis virtutis facinoribus meruit referri inter ordines equitum ſtrenuiſſimorum. Atque hæc quidem quia nova eſt, jubetur eſſe contenta iis inſigniis quæ nuperam demonſtrent, hoc eſt, galea clauſa, quæ equitem indicat, ſed adhuc ſequentem, & obſequio probatum, nondum ducatu clarum. At qui ex hoc novo germine, è viro, inquam, generoſo editus eſt, quique patris veſtigiis inſiſtens eadem ſpatia fortitudinis decurrit, in hoc verò jam cenſetur confirmata nobilitas, hoc eſt, non vacillans & nutans, ſed jam tempore rata, fortibus experimentis corroborata, audentior facta, & animoſiùs aſſumens vetera inſigni veteris & indubiæ nobilitatis, illius è qua edecumantur duces, & quidem ſine ullo metu & periculo. Eſt enim apud homines concepta exiſtimatio, è tali germine nihil non optimum naſci poſſe. Itaque quiſquis editur parente ſtrenuo & generoſo, is non ut ab homine electus, ſed ut à natura factus eques ſuo quodam jure aperit galeam nulla nota ab inſi-

inſigniis antiquæ nobilitatis diſtinctam. Et verò quacunque patet Germania ii galeas clauſas geſtare dicuntur, qui reſcripto principis imagines ac titulos nobilitatis primi inducunt in ſuam familiam. Alii civilem, ſive urbanam nobilitatem hinc ſignari ajunt, ſicuti eam quæ non pari greſſu incedat cum illa quæ agris imperitat. Nempe hoc genus nobilium qui agros & lata camporum occupant, ajunt eſſe urbibus veluti procubitores, ut, quod fortè ingruat adverſi, ad ſubita, ad ardua, ad pericula ſemper ſint parati. Ac proinde iſtis fere unis urbium ſalutem deberi ajunt. Denique illos ipſos, quorum honores & claritas in urbibus eminet loco, dignitate, gradu iſtis concedere, quorum quodammodo ipſæ urbes ſunt in tutela. Quæ quàm verè dicantur, ego in medio relinquo. Neque enim ſum neſcius, urbanæ & civilis, campeſtris & caſtrenſis nobilitatis nullum eſſe apud multas gentes diſcrimen. Quin & illud adverti, pluribus in locis non minori loco eſſe galeas clauſas quàm apertas, galeaſque fortiſſimorum equitum ſuper ſcutis hac ſpecie repreſentari. Hujuſmodi ſunt illæ apud Statium,

Stat. lib. 4. Syl.

——— galeis juvat oſcula clauſis
Inſerere, amplexuque truces deducere conos.

Etſi hoc loco ſcio poſſe dici, illud, *clauſis*, non ſignare formam galeæ, ſed inſtantem pugnam; cùm galeæ ita eſſent, ut ita dicam, oppeſſulatæ, ut capiti firmiter hærerent. Nam cùm pugnandum eſt, ita clauduntur galeæ, ut illis quas apertas, ſive patentes, voco; liber nihilominus relinquatur aſpectus, qui ſatis eſt præſtandæ operæ ſive militari, ſive imperatoriæ. Redeo unde diverti, & ajo, in pleriſque provinciis & familiis utrumque galeæ genus æquari, ut veteres parietes, in quibus dicta ſunt nobiliſſimarum familiarum inſignia, fidem faciunt. Nec ego meum judicium hîc interpono; ſed quid ſit in uſu, nullo circuitu eloquor. Hæc ſi illa ipſa qua ſcribuntur, ſynceritate legentur, neminem offendent. Abſit ut mihi parvum conſilium ſit, ulli nec genti, ac ne perſonæ quidem ulli quicquam detrahere quod pertineat ad dignitatem ſuam. De re nullis, quod ſciam, mandata literis, ac ſpecioſiùs picta, quàm probè intellecta ea lege ſcribo, ut nullum veritati, me autore, præjudicium fiat. Hoc tantùm firmare poſſum, quarundam urbium eam eſſe dignitatem, nempe ex opibus & potentia natam, ut, qui ibi agunt primores nihil quicquam concedant iis, quorum in agris excellit autoritas & potentia. Cæterùm faſtidioſè quidam, ac renidentes aſpiciunt inſignia togatæ militiæ, aut etiam municipalis nobilitatis cumulata hiſce galeis tanquam hæc militia, & nobilitas quæ inde eſt, ſit infra dignitatem illius quæ brachiis ac ferro

rem

rem cernit. Denique ita agunt & loquuntur, ut ſi indigna res ſit; eum qui non caſtra, non exercitum frequentat, non ſuam perſonam caſibus & periculis objectat, tamen inſigniri decore armorum, proprioque armatæ militiæ documento. Quid, inquiunt, galeæ cum pileo? quid ferro cum papyro? quid haſtæ cum ſtylo? Ego qui ad alia propero, hos jubeo adire antiquitatem, priſcam dico ſapientiam, quæ eloquentiæ, ac proinde iis omnibus artibus per quas itur ad eloquentiam, tribuit inſignia militiæ, nempe clypeos; Hi enim in eloquentium hominum honorem templorum parietibus affigebantur. Ergo & iſti ſimiliter interrogari poſſunt, Quid facundiæ cum clypeis? Quid ſonoræ oratoris voci cum ferrea præduri militis lancea? Quid capiti, aut brachio clypeato cum profeſſione ſapientiæ? Cur illa ipſa quæ Pallas eſt, dicitur Minerva? Cur nunc pingitur haſtata, nunc galeata? Cur Romani imperatores, ſuperatis hoſtibus, optimè repub. geſta, ſcribas ſuos annulis aureis in concione donarunt? Cur antiquitas ante periculum ſacrificabat Muſis? Cur ipſis & Herculi una eademque ara ſtatuta? Cur Plato gymnaſticam & muſicam in uno, eodemque homine, hoc eſt, cuſtode civitatis conjungi vult? Annon ut per hæc fides fiat, in Repub. non minoris eſſe decernendi rationem, quàm decertandi fortitudinem? At proinde non caſtra eſſe potiora foro, non arma toga, non ſtylo gladium? Et hæc quidem de galeis dici poſſe puto.

Tacit. lib. 2. Annal.

Cic. act. 5. in Verr.

Plutarch. in Lacon. apopht.

CAPUT XVI.

Unde ſumpta ſint pinnæ quæ galeis adduntur, tam Romano quàm Græco more. Pinnarum effigiatu quid ſignificetur. Totæ aves galeis additæ. Picus. Phœnix. Gallus. ἀλεκτρυὼν.

UNde manarit hoc inſtitutum, & qua ratione conſiſtat is mos galeæ circumponendi pinnas, ſive alas avium, tum etiam criſtas, nunc dicendum. Et quidem pinnarum inſtituto apud Romanos cauſam dediſſe puto id quod memorat Valerius Maximus, cujus hiſtoriam in pauca contraxi, quorum ſumma hæc eſt: Brutii & Lucani odio incitatiſſimo Turinæ urbis exitium petebant. Hanc Romani totis viribus protegebant. Cùm res ancipiti eventu gereretur, non audentibus Romanis prælium ingredi, eximia magnitudine juvenis præſenti numine victoriam Romanorum adjuvit; eiſque hoſtes capiendos tradidit; quorum viginti millia cæſa, quinque millia cum duce gentis capta. Poſtero die cùm Conſul

illi præmia proponeret à quo caſtra oppreſſa erant, nec inveniretur qui id præmium peteret, cognitum pariter atque creditum eſt, Martem patrem tunc populo ſuo affuiſſe. *Inter cætera*, addit Valerius Maximus, *hujuſce rei manifeſta indicia galea quoque duabus diſtincta pinnis, qua cæleſte caput tectum fuerat, argumentum præbuit.* Id quod non Romano tantum, verum etiam vetuſtiſſimo aliarum gentium more fiebat. Et verò Lamachus ille Ariſtophanæus deſcribitur geſtans galeam pennatam.

Val. Max. lib.1.c.8.

Ariſtoph. Acha.

Δι. φέρε νυῦ ἀπὸ τοῦ κράνους εἰ μοι τὸ πτερόν·
Δα. Τουτὶ πτίλον σοι.

Aufer nunc à galea pennam mihi. Lam. Eccam tibi hanc pennam. Et infra in eadem comœdia,

Ἔνεγκε δεῦρο τὼ πτερὼ τὼ 'κ τοῦ κράνους.

Effer pennas è galea criſtata mihi. Id quoque noſtri, ut pleraque alia imitati ſunt. Silius Italicus,

Sil. Ital. lib.7.

—— nec erectu ſimiles imponere criſtis
Ceſſarat pennas, aterque tegebat amictus.

Ab galeis ferreis ad effigiatas hic quoque mos tranſlatus. Ibique eminet excellenti ſignificatu. Quippe hiſce pinnis ſignatur lumen ingenii, quo illum præ cæteris emicare par eſt qui nobilitate nixus incedit. Memorat Solinus, ſaltum Hercynium aves gignere, *quarum pennæ per obſcurum emicant, & interlucent: quamvis denſa nox obtegat & denſet tenebras. Unde homines*, inquit, *loci illius plerunque nocturnos excurſus ſic deſtinant, ut illis utantur ad præſidium itineris dirigendi. prajactiſque per opaca callium rationem viæ moderentur indicio plumarum refulgentium.* Fortaſſe aliquid tale ſignificavit ille ornatus capitis Ægyptii ſcribæ, ἔχων πτερὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, qui capite geſtabat alas. Hiſce quoque pinnis, ſive alis docetur nobilitas, ut ſe ſuper illa omnia, quæ vulgaria ſunt evehat. Nihil neque cogitet, neque agitet, quod non idem conveniat illi excellenti conditioni quæ ſibi ſtatuta eſt. Se quiſque humo excitet; celſum, erectumque conſtituat; magna curet, parva negligat. Quandoque non pennæ tantum, ſed & integræ aves aſpiciuntur galeis impoſitæ, nempe, οἱ ἄλκιμοι ὄρνιθες, pugnaces aves. Hujuſmodi eſt picus, quem Strabo ait exiſtimari avem Martis. Ad eſt & phœnix *capite honorato*, inquit Solinus, *in conum comis extantibus*, hoc eſt, ut Plinius ait, *capite plumeo apice cohoneſtato, criſtatis faucibus, circa colla fulgore aureo, poſtera parte purpureus, abſque, cauda, in qua roſeis pennis cæruleus interſcribitur* [puto, interſeritur] *nitor.* In quo loco pro *abſque* lege *atque*. Nam caudam Phœnicis deſcribit ſive Lactantius, ſive alius quiſquis eſt, autor ejus poëmatis quo hæc avis elegantiſſimè pingitur.

Solin.c.23.

Clemen. Alex. Stromat. lib.6.

Ariſtid. de rhet. orat. 2.

Strabo l. 5.

Solin.c.36.

Plin. lib. 10.cap.1.

Cauda-

Caudaque porrigitur fulgo diſtincta metallo,
In cujus maculis purpura m ſta rubet.

Gallum quoque antiquitas fecit inſidentem caſſidi Minervæ. Hinc eſt quod ejus galeæ conus λόφ☉ ἀλεκτρυονίας, propriè dicitur ἀλεκτρυὼν. Plutarchus quoque tradit, Artaxerxem regem præmium dediſſe illi Cari, qui Cyrum vulneraverat, facultatem & jus geſtandi galli aurei ſuper lancea, ante ordines, cum is eſſet in exercitu. Additque Perſas Caribus indere nomen gallis propter criſtas quibus ſummitates galearum ornare ſoliti ſunt. Ajuntque Martem gallo dediſſe, ut pro galea criſtam obtineat. Hodie quoque hujus avis effigies ſæpe aſpicitur conſpicua comes coronæ. Id quod haud dubiè ad generoſitatem geſtoris refertur. Nam gallus *imperitat ſuo generi, & regnum in quacunque eſt domo exercet. Idem in victoria canit nempe triumphum; ſeque ipſe principem teſtatur ſuperbo inceſſu ardua cervice, criſtis celſus, ac veluti radiata corona inſignis.* Quomodo radiatam coronam Lactantius tribuit Phœnici. *Pauſan. lib. 6. Etymol. ἀλεκτρυὼν. Plutarch. Artax. Lucian. ſomn. ſeu gall. Plin. lib. 10. cap. 21.*

Æquatur toto capiti radiata corona
Phœbei referens verticis alta decus. *Poſt Lactant. Firmian.*

Et hæ quidem ſunt clementium avium effigies, præ aliis animalibus, quæ galeis antiquitas addidit, & quidem ferocibus & immitibus.

CAPUT XVII.

Horribilium ferarum quandoque effigies, quandoque ſpolia, qualia hic ſingillatim enumerantur, galeis addidit antiquitas.

Superioribus credo annumerari poſſe tauros. Nam & horum cornubus armantur galeæ. Quod ipſum non minùs quam illa quæ dixi, eſt ſymbolum ducatus. *Non præcedit armenta degener taurus*, inquit Seneca, *ſed qui magnitudine ac toris cæteros omnes vicit.* Certè & taurus & leo regem ſignant. Sed taurus eſt melior, & ſignificantior typus regis quàm leo. Cauſas enumerat Dio Chryſoſtomus. His, opinor, adductus Julianus tauro monetam ſignaſſe dicitur. Etſi non ſum neſcius, à ſcriptoribus hiſtoriæ eccleſiaſticæ hanc afferri, quòd is ſuperſtitione illaqueatus frequenter tauros immolabat. Ut ut eſt, Eam rem Antiocheni ſolita procacitate exceperunt, orbemque terrarum ab eo everti dixerunt, ſicuti à tauro feroci ac præcipiti. Quid, quod tam ipſi viri fortes ac ſtrenui, quàm ipſis prognati vocantur tauri? *Amo*, inquit Syneſius, *propter honeſtiſſimam vocem, ſive famam patris juvenem taurum, bonas Romanorum ſpes.* Omitto & illud, quod tamen & verè & lo- *Sen. ep. 91. Dio. Chryſoſt. orat. 2. Niceph. lib. 10. cap. 27. Syn. ep. 31. Steph. ταῦρ☉.*

& loco dici poſſet, omnia magna antiquitatem vocaſſe tauros. Taurorum cornubus affinia ſunt urorum cornua, quæ quoque ſuper galeis utrinque proſtant. *Hæc in tantum modum protenduntur*, inquit Solinus, *ut dempta ob inſignem capacitatem inter regias menſas potuum gerula fiant.* Adhibentur & galeis capita urſorum, Statius,

Solin. cap. 23.

Ille Lycaoniæ ritu caput aſperat urſæ.

Stat. lib. 4. Theb.

id eſt, caput ſuum horribile reddit effigie urſæ Lycaoniæ, caſſidi, ſcilicet, impoſitæ Leonem quoque galeæ ſuperaddidit antiquitas. Legimus Adraſtum ab oraculo juſſum collocare filias ſuas, unam quidem apro, leoni alteram. Is Adraſtus cùm Tydæum & Polynicem pugnantes inveniſſet, hos pro certo habuit eſſe illas feras, nempe illum aprum, illumque leonem, qui oraculi voce eſſent editi. Habebant enim ille ſpolium Leonis, hic apri. Nimirum, προτομὴ τῆς θηρὸς, illud ſpolium feræ, quæ fuit anterior pars ferini capitis, in ſuprema galea geſtabatur veluti inſigne fortitudinis ad galeam, ſcilicet, horrificandam. *Perſarum rex inſidens equo*, [verba ſunt Ammiani Marcellini] *ante alios celſior ipſe præibat agminibus cunctis aureum capitis arietini figmentum interſtinctum lapillis pro diademate geſtans, multiplici vertice dignitatum, & gentium diverſarum comitatu ſublimis.* Non deſunt gentes, quibus ſunt περικεφαλαῖα θήρεια, ac ſi dicas ferinæ galeæ. Id quod Strabo de Iberibus memorat, & contermina his gente Albanis, tum Amazonibus. Tradit Plutarchus, Pyrrhi galeam fuiſſe inſignem cornibus. Idem Plutarchus autor eſt, Cimbros ante illud prælium quod haud longè à Vercellis cum Mario commiſerunt, fuiſſe inſignitos talibus ferarum terriculamentis, quæ altiùs extulerant ſuper galeis, ut viderentur altiores & proceriores. Quin non ſoli milites aut duces, ſed & ipſa numina interdum voluerunt aſpici vultu ferino. Athenis ἐπὶ λύκῳ: in Lyco ipſa Juno habuit formam feræ. Saturnus effigiatur *nunc facie draconis, nunc rictu leonis, nunc criſtatus cum dentibus aprinis.* Quid, quòd effigiati ſerpentes quandoque caſſidi hæſerunt? Statius de duobus fratribus pugnantibus de regno Thebanorum,

ἐν παρέργ. — *Amm. Marcell. lib. 19.* — *Strabo lib. 11.* — *Plutarch. Pyrr.* — *Plutarch. Mario.* — *Pollux lib. 8.* — *Martian. Cap. lib. 2.*

Fræna tenent ipſæ; phalerasque & lucida comunt
Arma manu, mixtiſque jubas ſerpentibus augent.

Stat. lib. 11. Theb.

Idem alibi tales jubas vocat terribiles.

—— procul arma furentis
Terribileſque jubas, & frontem caſſidis horrent.

Stat. lib. 10. Theb.

Hoc ad exemplum Silius Italicus galeam Metelli trucem vocat.

Dum criſtam galeæ trucis, exuviaſque precatur
De duce Metello ſuperos.

Sil. Ital. lib. 14.

Galeam Ulyſſis Homerus donat dentibus ſuis.

—— ἴκτιδι

—— ἔκτοσθε δὲ λευκοὶ ὀδόντες *Iliad.κ.*
ἀργιόδοντος ὑὸς θαμέες ἔχον ἔνθα καὶ ἔνθα
εὖ καὶ ἐπισταμένως.

exteriùs autem albi dentes albidentis ſuis crebri muniebant hinc atque illinc bene & ſcitè. Nempe, hoc eſt illud τὸ ἐκφοβοῦντον terriculamentum quod Silius Italicus tribuit quoque venatoribus, ubi loquitur de equis Sarmaticis & venatione.

—— *hinc venit in arma* *Sil. Ital. lib. 3.*
Haud avi fragilis ſonipes, crudoque vigore
Aſper frani pati, aut juſſis parere magiſtri.
Rindacus his ductor; telum ſparus; ore ferarum
Et rictu horrificant galeas.

Euripides galeæ Achillis imponit ſphinges, monſtrum uncinatum, prædam unguibus inuncatam auferentes, & leænam ignivomam.

ἐπὶ δὲ χρυσοτύπῳ κράνει *Euripid. Elect. actu 2.*
σφίγγες ὄνυξιν ἀοίδιμον ἄγραν
φέρουσαι. περιπλεύρῳ
δὲ κύτει πύρπνοος ἔσπευ-
δε δρόμῳ λέαινα, χαλαῖς
Πειρηναῖον ὁρῶσα πῶλον.

In deaurata verò galea ſphinges unguibus famoſam prædam portantes. cæterùm in latera ambiente ſpatio ignem efflans currebat curriculo leæna unguibus peirenæum invadens pullum. Cæterùm quinam ſint Sphingis ſignificatus & quomodo pingatur, veluti per nebulam diſcimus è Plutarchi eo mutilo & corrupto loco quo ei aſſimilat Amorem. Nam tribuit ei ἐπαγωγὸν τὸ ποίκιλμα τῶν *Stob. ψογ.* πτερῶν blandam ſeu illecebroſam varietatem alarum. Si, inquit, ad *ἀφροδ. καὶ* radios ſolis [convertitur] neſcio quid aurei, ſi ad nubes intuetur, *ἔρωτ. ξϛ.* neſcio quid cyanei, ut quædam Iris eſt coruſcante ſplendore. Bacchum Semele mater coronavit draconibus, cujuſmodi Hecaten ſupra deſcripſi.

στεφάνωσέν τε δρακόντων
στεφάνοις.

coronavitque draconum coronis. Et pergens deſcribere horridum hunc ornatum, ait,

—— ἔνθεν ἄγραν
θηροτρόφοι Μαινάδες ἀμφιβάλλονται πλοκάμοις.

inde prædam feras nutrientes Mænades circumplectuntur capillis. Cujus capiti inſident dracones, ejuſdem caſſidi imponi poſſunt effigiati. Et hæ quoque vocantur diræ caſſides, hoc eſt, aſpectu diro. Silius Italicus,

Haud procul haſta viri terræ defixa propinque,

Et

Et dira è ſumma pendebat cuſpide caſſis.
Virgilius in galea Turni collocat chimæram,
Virgil. 7. Æneid. *Cui triplici crinita juba galea alta chimæram*
Suſtinet, Ætnæos efflantem faucibus ignes.
Tum magis illa fremens, & triſtibus effera flammis
Quàm magis effuſo crudeſcit ſanguine pugnæ.

Iſtis annumero tigrides, quæ bellatoris caput, & ſuperiorem corporis partem horrificabant. Valerius Flaccus,
Val. Flacc. lib. 6. *Perque levem & multo maculatam murice tygrin*
Concita cuſpis abit. ſubitos ex ore cruores
Saucia tygris hiat, vitamque effundit herilem.

Cæterum etſi ars opificis tales galeæ criſtas repræſentat truces, & horribiles, tamen animata virtus militis eas facit horridiores ac terribiliores. Statius,
Stat. lib. 3. Theb. —— *comunt furor iraque criſtas.*
Virg. lib. 3. Æneid. nempe imitatione Virgilii qui criſtas facit comantes.
Et conum inſignis galeæ, criſtaſque comanteis
ſicuti alibi quoque galeam facit comantem.
Virgil. 1. Æneid. —— *deinde comantem*
Androgei galeam, clipeique inſigne decorum
Induitur.

CAPUT XVIII.

Gorgo in galeis. Gorgones inſignes ſerpentibus. Gorgona in pectore geſtare, quid. Mos regum Ægyptiorum. Equi bellatores terriculamentis circumdati. Naves horrificatæ. Juba equorum additæ galeis, tum cauda equina. ἵππουρις quid.

PRæter ea quæ mihi ſunt dicta, pleraque alia addebantur galeis, quò omnis illa ſpecies viri bellatoris eſſet terribilior. Quippe imitatione Palladis ferebant eminentem ſuper galea Gorgona, atque adeò clypeo inſculptam. Ariſtophanes,
Ariſtoph. Lyſiſt. —— καὶ μὴν τό γε πρᾶγμα γελοῖον
ὅτ' ἂν ἀσπίδ' ἔχων καὶ γοργόνα τις, κᾆτ' ὠνεῖται κορακίνους.
Atqui hoc negotium [eſt] ridiculum, Cum quis habens ſcutum & gorgona, deinde emit coracinos. Apud eundem poëtam Pallas di-
Ariſtoph. Ἱππ. citur ἡ γοργολόφα, id eſt, ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς γοργοῦς τὴν περικεφαλαίαν ἔχουσα, è capite Gorgonis caſſidem habens. Hanc Gorgonem Virgilius vocat ſævum, hoc eſt vultu torvo & fero.
Virgil. 2. Æneid. *Jam ſummas arces Tritonia reſpice Pallas*

Inſe-

Inſedit, nimbo effulgens & Gorgone ſæva.

Ad palladis exemplum Lamachus ille Ariſtophanæus vocatur γοργο-
λόφας, καὶ βλέπων ἀστραπὰς, intuens fulgetra, ſive intuitu fulguris, id *Ariſtoph.*
eſt φοβερώτατος, maximè formidabilis. Nam hic quoque Lamachus *Acharn.*
in clypeo habuit inſculptam Gorgonem ; quomodo eam Poëtæ col- *Cic. Verr.*
locant in pectore Palladis, nempe crinito anguibus ore. Ut apud
Virgilium ubi loquitur de Cyclopibus.

Ægidaque horrificam, turbatæ Palladis arma *Virgil. 8. Æneid.*
Certatim ſquamis ſerpentum, auroque polibant :
Connexoſque angues, ipſamque in pectore divæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

Cæterum tam ſævo, tamque vibrato aſpectu Gorgo erat, ut ad ejus
intuitum homines lapideſcerent, fierentque ſaxei. Et hoc fuit Græ- *Xenoph. in*
cis λίθινος βλέπειν, ſaxeum in morem aſpicere. Et cùm quiſpiam di- *conv.*
cebatur Gorgonem in pectore gerere, cenſebatur eſſe horribile quod-
dam ſpectaculum ; certè tale, ut mala averteie, hoſtes perterreface- *Lucian.*
re, dubiam victoriam alicui certam reddere poſſet. Et hoc illud eſt, *philop.*
quod ille ait apud Ariſtophanem de Lamacho,

—— ὃς τὴν γοργόνα *Ariſtoph.*
Πάλλει κραδαίνων τρεῖς κατασκίους λόφους. *Acharn.*

qui Gorgonem vibrat quatiens tres umbratos conos. ac ſi dicat,
Lamachum eſſe tantæ fortitudinis bellatorem, ut poſſit ſolo aſpe-
ctu quoſcunque velit, proſternere. Virgilius caput Orniti armat
ſpolio lupi.

—— *caput ingens oris hiatus* *Xenoph. in conv.*
Et malæ texere lupi cum dentibus albis.

Hoc non omiſerim ipſas Gorgonas interdum inſignes eſſe ſerpen-
tibus, qui circumplectuntur earum cincinnos, linguaſque exer-
tant.

ἐν δ' ἄρα Γοργόνες ἔσκον ἀναιδέες. ἀμφὶ δ' ἄρα σφιν *Q. Calab. lib. 5.*
σμερδαλέοι πεπόνηντο περὶ πλοχμοῖσι δράκοντες,
αἰνὸν λιχμώοντες.

Inditæ etiam Gorgones efferæ ; quibus hinc atque illinc tremendi
circa cincinnos dracones excuſi erant linguas horribili modo exſer-
tantes. His affinia Diodorus Siculus tradit de regibus Ægyptiis, qui- *Diodor. Sic.*
bus morem fuiſſe ait, aut leonis, aut tauri, aut draconis anteriorem *lib. 2. rer.*
partem capite geſtare, inſignia videlicet principatus. Quem morem *antiq.*
imitatus eſt Adrianus Imperator, cujus caput in numiſmate aſpici-
tur inſignitum capite rictuque leonis ferociſſimi, cujus ipſe, ſi Diis
placet, fuit interfector, ut alibi dico. Nec verò ipſi homines tan-
tùm, ſed & equi bellatores hiſce ſive ornamentis, ſive terriculamen-
tis circumdabantur. Statius,

Illum

Stat. lib. 9. Theb. *Illum acies inter medias jam cæde ſuperbum*
Neſcius armorum, & primas tunc paſſus habenas
Venator raptabat equus; quem diſcolor ambit
Tigris, & auratis adverberat unguibus armos.
Colla ſedent, nobis eſt caſtigata [l. non eſt incaſtigata] *jubarum*
Libertas, memoriſque notæ ſub pectore primo
Jactantur niveo lunata monilia dente.

nempe, imitatione Virgilii qui equum Æneæ texit ſpolio leonis.

Virgil. 8. Æneid. *Ducunt exortem Æneæ, quem fulva leonis*
Pellis obit totum præfulgens unguibus aureis.

Niſi quis malit hoc ipſum tegmen tribuere Æneæ. Nam ad utrumque referri poteſt. Ipſa quoque navium inſignia hac ratione horrificata fuiſſe conſtat. Plutarchi hæc ſunt verba, Navigabat navigio leonem habente in prora inſignem. At in puppi draconem, Et hæc quidem fuit horridior illa ſpecies quam acres bellatores aſſumebant in capite, in armis, in equis. Nimirum, *ut è tali, tamque multiformi*, ut Dictys Cretenſis ait, *ſpecie horrendam belli faciem præbente acritas & ferocia bellatoris præſumi poſſet.* His omnibus addo jubas equorum, quas equites in ipſa galea plerunque oſtentabant Statius, (Plutarch. γυναιχ. in Laconicis. Dictys Cret. lib. 4. de bel. Troj.)

Stat. lib. 4. Theb. —— *capiti tremit ærea caſſis*
Ter nivea ſcandente juba.

Idem alibi,

Stat. lib. 9. Theb. —— *Lycus excelſo terrore comantem*
Perſtrinxit galeam. Convulſæ cuſpide longè
Diffugere jubæ; patuitque in gloria caſſis.

Quem morem eſſe antiquiſſimum ex eo datur intelligi, quod Homerus galeam Paridis auctat cauda equina.

Iliad. γ. κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
ἵππουριν. δεινὸν δ' λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.

Capite autem in forti galeam bene factam poſuit cauda equina ornatam. graviter autem criſta deſuper nutabat. Jubas vocat Ovidius,

Ovid. l. 12. Metam. —— *Fulva jubis caſſis.*

Alibi Homerus facit conum galeæ hirſutum ſetis equinis immaniter à ſumma galea nutantem. Sophocles vocat galeas *ἱπποκόμοις*. Silius Italicus de Curione, (Iliad. ζ. Sophocl. Antig.)

Sil. Ital. lib. 8. *Horridus & ſquamis, & equina Curio criſta.*

Alibi hic ipſe poëta militibus dat cudonem, hoc eſt, pellem ferinam, qua caput tegunt.

Sil. Ital. lib. 8. —— *caput his cudone ferino*
Stat cautum.

Valerius

Valerius Flaccus has vocat jubas terribiles.

——— nam pectore ferro, *Val. Flacc.*
Terribilſque innexa jubas ruit agmine nigro *Argon.l.6.*
Latratuque cohors.

Homerus præcipuè galeam Achillis donat jubis equinis.

——— ἡ δ' ἀστὴρ ὡς ἀπέλαμπεν *Iliad. τ.*
ἵππουρις τρυφάλεια· περισσείοντο δ' ἔθειραι
χρύσειαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.

Hæc autem ut ſtella lucebat criſtata galea. Circum autem movebantur jubæ aureæ, quas Vulcanus poſuerat conum circum frequentes. Ergo in funere Achillis athletis ſagittariis præmium proponitur ἱππόκομος τρυφάλεια galea equinis ſetis inſignis. Cæterùm hæ equorum multiplices ac denſatæ jubæ dependentes è tribus, aut etiam quatuor conis galeæ aſpiciuntur tripliciter aut quadrupliciter criſtatæ. Id quod, & ſiquid aliud eſt quod ſicuti ſylveſcens è galea multiplici & erratico lapſu dependeat, quales aſpicimus corymbos, id, inquam, omne inventum fuit augendæ ſpeciei magni & acris bellatoris; atque adeò illi terrori multiplicando, quem aſpicienti injicit habitus & aſpectus fortiſſimi & ferociſſimi equitis emicantis in Martem, qualem Homerus deſcribit Achillem præter pauculos alios. Hoc genus equitum ſic armatorum, nempe equis inſidentium, ſæpeque caput motantium Græcis erat Τειχαίκες. At apud Homerum & alios ἵππουρις eſt genus galeæ ex equina cauda, ſeu crinibus conum habentis. *Q. Calab. lib. 4.* *Etymol. Τειχαίκες.*

CAPUT XIX.

Conus galeæ. Conus duplici, triplici, quadruplici criſta inſignis. Quid differat conus à criſta. Criſta cujus fuerit inventum. Summus quiſque bellator criſtatus. φαλὰ, φαλαρὰ, phaleræ. ἀμφίφαλος, τετραφάληρος, τετράφαλος, τρικόρυθος τετράπηλος κυνῆ. Coni galearum ſublimes.

SUprema & eminentiſſima pars galeæ, quæ Græcis eſt λόφος hoc eſt, ἐπικράστημα τῆς περικεφαλαίας, una dictione πῆληξ, noſtris conus pleruṅque ſuſtinet illa omnia galeæ additamenta quæ ſupra memoravi. Et quidem conus eſt illa curvatura quæ prominet in ſummitate galeæ, ſuper quam criſtæ ſunt, hoc eſt omnis ille ornatus qui galeam reddit admirabilem, ut loquitur Etymologicum, τὸ περισσεῦον τῆς περικεφαλαίας ἀνάστημα χάριν κόσμου καὶ καταπλήξεως. Hæc, inquam, omnia ornabant bellatorem, eaque ſpecie circumdabant, quæ ſpectantibus terrorem injicere poterat, potiſſimùm è frequenti talium motu. Virgilius de Turno, *Pollux l. 4. cap. 8.* *Etymol. ἄλοφος.* *Serv. in tert. Æn.* *Etymol. κορύφαιτος.*

——— tremunt in vertice criſtæ *Virgil. 9. Æneid.*
Sanguineæ.

 Tyrtæus

Philoſtr. in imag. *Stob. περὶ πολέμου.* Tyrtæus in illis verſibus quibus hortatur juvenes ad fortiter pugnandum ait, κινείτω δὲ λόφον δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς, moveat autem [unuſquiſque veſtrûm] conum ſævum ſuper capite. Hujuſmodi eſt illud de Emypylo, & Neoptolemo dictum, qui incedebant συνεπινεύοντες τοῖς τῶν λόφων κινήμασι, ſimul nutantes ſupremæ galeæ motibus. Hæ ſunt illæ galeæ, de quibus Soloni Anacharſis loquitur apud Lucianum, *Lucian. de gymnaſ.* ὅπως ὑμᾶς ἡ εἰρήνη διατέθεικε βαθεῖα οὖσα, ὡς μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀνασχέσθαι λόφον ἕνα κράνους πολεμίου ἰδόντας, Ita alta pax vos affecit, ut non facilè criſtam unius hoſtilis galeæ conſpectam ſuſtineatis. Et hic hic quidem conus interdum duplici, quandoque triplici & quadruplici criſta inſignis eſt. Hinc illa apud poëtas alioſque epitheta galeæ data, ἀμφίφαλος, & τετρακόρυθος κυνέη. tum τετραφάληρος, τετράφαλος, τετράπηλος, denique ipſa φαλά, & φάλαρα. De quibus priuſquam ſingillatim dico, identidem moneo, aliud eſſe conum, aliud criſtam. Hæc enim additur cono, & ſupra eum collocatur, ſive exit ex ipſo, ut apud Silium Italicum, *Sil. Ital. lib. 16.*

—— *criſta nitenti*

Inſurgens cono, ſpolia exuviæque Libyſſæ.

Ergo criſta non quidem eſt neceſſaria ambiendo, muniendove capiti, ſed altiùs aſſurgit, ac præ ſe fert neſcio quod inſigne generoſitatis & fortitudinis, quod omni illa ſpecie continetur; ſed inſigne tantùm. Hinc Eteocles ait apud Æſchylum,

Æſchyl. ἑπτ. ἐπὶ Θήβ.

λόφοι δὲ κώδων τ' οὐ δάκνουσ' ἄνευ δορός.

coni ac tintinnabulum non mordent ſine lancea. Ac ſi dicat ſine virtute bellatoris talia nihil eſſe niſi vana terriculamenta. Talium geſtores vocabantur κωδωνοφαλαρόπωλοι. Ergo λόφος non ſolùm eſt ſuperior pars galeæ curvata, verùm etiam ipſe φαλὸς criſtæ, quæ ſuper cono ſplendent, & inde exeunt in ſuperiora. *Etymol. λόφος.* Et verò φαλὸν vocabant τὸ λαμπρὸν, clarum & ſplendidum. Etymologicum ita diſtinguit φαλοὺς ἀπὸ τῶν λόφων, ut φαλοὶ ſint τὰ ἐπὶ τῶν περικεφαλαιῶν μικρὰ ἀσπιδίσκια, circa galeas parva quædam ſcutula. *Etymol. ἄφαλον.* λόφοι δὲ αἱ τριχώσεις, illa, ſcilicet, ſive capillamenta, ſive jubæ quæ nutant ſuper galea. Ut apud Apollonium Rhodium. *Apollon. Rhod. l. 2.* Nam ubi galeæ mentionem fecit, addit, ἐπὶ δὲ λόφοι ἐσσείοντο φοινίκεοι, deſuper autem capillamenta, ſive jubæ movebantur. Ne multa; Hæc omnis ſpecies hac unica voce continebantur, φαλά, qui eſt κόσμος τῆς περικεφαλαίας διὰ τὸ λαμπρότατον, ornatus galeæ propter eximium, [qui ibi eſt] ſplendorem. At in ſpecie, φαλὸς κόρυθος criſta galeæ eſt τὸ προμετωπίδιον ἀνάστημα τῆς περικεφαλαίας, frontale quod inſurgit è galea. At φάλαρα vocabant τοὺς προμετωπιδίους ἀσπιδίσκους, circa frontem ſcutula. Hinc phaleræ vulgata apud noſtros dictio. *Herodot. lib. 1.* Hæc quoque omnia non abſurdè comprehendi poſſunt unica dictione criſtæ; quam Herodotus à Caribus manaſſe tradit. Nam Carum tria inventa fuiſſe dicit, criſtas in

galeis,

galeis, ſigna in clypeis, anſas quibus clypei prenſantur: Quæ Strabon[1] ſunt ὄχανα, ubi loquitur de Caribus, eademque de his tradit quæ Herodotus. Non ergo mirum ſi poëtæ eximium quemque bellatorem criſta donant, hoc eſt, criſtatum faciunt, ut Lucretius, *Strabo lib. 14.*

—— permiſta cæde calentes *Lucret. lib. 5.*
Turbabant ſævi nullo diſcrimine turmas,
Terrificas capitum quatientes undique criſtas.

Quidam apud Livium ait, *non criſtas vulnera facere.* Virgilius Achillem donat tali criſta, *Liv. lib. 10.* *Virgil. 1. Æneid.*

—— inſtaret curru criſtatus Achilles.

Hic ipſe poëta Romulo tribuit duplicem criſtam.

Viden' ut geminæ ſtent vertice criſtæ? *Virgil. 6. Æneid.*

Galea quam Vulcanus præter cætera arma Æneæ fabricatus eſt, fingitur criſtata.

Miraturque interque manus & brachia verſat, *Virgil. 8. Æneid.*
Terribilem criſtis galeam, flammaſque vomentem.

Alibi hic ipſe Turnum facit criſtatum,

—— maculis quem Thracibus albis *9. Æneid.*
Portat equus, criſtaque tegit galea aurea rubra.

Et infra de juventute Rutula,

—— aſt illos centeni quemque ſecuti, *9. Æneid.*
Purpurei criſtis juvenes.

Et alibi de Pandaro & Bitia,

Armati ferro, & criſtis capita alta coruſci.

Alibi Mezentio tribuit criſtam equinam.

Ære caput fulgens, criſtaque hirſutus equina. *10. Æneid.*

Eædem criſtæ hoſtibus detractæ ſtatuebantur inter inſignia ſpolia. Virgilius de regia Latini,

Multaque præterea ſacris in poſtibus arma
Captivi pendent currus, curvæque ſecures,
Et criſtæ capitum.

Alibi Euryales Meſſapi galeam criſtatam aufert.

Tum galeam Meſſapi habilem, criſtiſque decoram *9. Æneid.*
Induit.

Alibi Aſcanius Niſum alloquens pollicetur ſe ei daturũ criſtas Turni,

—— ipſum illum clypeum, criſtaſque rubenteis
Excipiam ſorti, jam nunc tua præmia Niſe.

Alibi Virgilius criſtas Mezentii collocat inter trophæa.

—— aptat rorantes ſanguine criſtas. *11. Æneid.*

Ex his, aliiſque locis diſcimus, univerſum illum galeæ ornatum quandoque fuiſſe dictum ἀμφίφαλον κυνέην, hoc eſt, utrinque criſtatam, ſive duplici criſta conſpicuam galeam.

Q. Calab. lib. 3. —— ἐν δ' ἄρα θλάσσεν
Ἀμφίφαλον κυνέην ὀλοὸς λίθος.

Et fregit galeam utrinque, ſive dupliciter criſtatam fatalis lapis. Interdum hic ipſe ornatus conſtitit τριλοφίᾳ triplici vertice criſtata, ſive inſignita galea. Plutarchus ubi memorat Aratum ſuperveniſſe illis, qui Pellinenſium uxores & virgines trahebant ad ſtuprum impoſitam fuiſſe ait unicuique feminæ galeam, ut cujus quæque eſſet, ſciri poſſet. Additque, filiæ Epigetis illuſtris cujuſdam viri impoſitum ab illo fuiſſe cui nomen ἐπιλεπάρχης, qui eam ſibi ſepoſuerat, non quidem ſimpliciter κράνος galeam, ſed τρυφάλειαν, quod erat militare capitis geſtamen & ducis, & eximii cujuſque bellatoris. Ariſtophanes quoque nominat tres λόφους in hoc verſu,

Ariſtoph. Acharn. τὸ λοφεῖον ἐξένεγκε τῶν τριῶν λόφων.

thecam [criſtæ] effer trium criſtarum. Erat, videlicet, Lamachi galea τρεῖς λόφους ἔχουσα tres criſtas habens, ſive tripliciter criſtata è pennis circumpoſitis imitatione Geryonis, cui quòd erant tria capita, Herculi fuit δυσκαταγώνιστος, difficilis expugnatu. Meritò ergo Apollonius Rhodius τρυφαλείας galeas tripliciter criſtatas vocat ἀερσιλόφους, habentes conos ſublimes. Et Q. Calaber ὑψιλόφον τρυφάλειαν, hoc eſt, ut Statius vertit, *arduam coni gloriam.* Sophocles generali epitheto talem galeam donat. Eam enim vocat εὔλοφον κυνέην, bene criſtatam galeam. Tali galea donatur Penthesilea, cum eſſet exitura ad pugnam contra Achillem,

Apollon. Rhod. l. 2. Q. Calab. lib. 2. Stat. lib. 8. Theb.

Q. Calab. lib. 1. —— ἀμφὶ δὲ κρατὶ
Θῆκε κόρυν κομόωσαν ἐθείρῃσι χρυσείῃσιν.

circa caput poſuit galeam ornatam coma aurea. Æſchylus apud Ariſtophanem meminit hujus triplicis galeæ,

Ariſtoph. βατρ. πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας, καὶ λευκολόφους τρυφαλείας.

ſpirantes haſtam & lanceas, & albatas, ſive conſpicuas triplici criſta galeas. Quæ verba Lucianus mutuatus eſt in Philopatri, ſi modò ipſius eſt. Hoc ferme exemplo Euripides galeam Ajacis facit τρικόρυθον. Quandoque hæc criſta quadruplicatur, diciturque τετραφάληρος.

Euripid. Ores. actu 5.

Iliad. λ. κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο τετραφάληρον,
ἵππουριν.

capiti autem impoſuit galeam quadruplici criſta è ſetis equinis. Id quod alibi enunciat his verbis, φαλὸν κόρυθος ἱπποδασείης, conum galeæ crinitæ, hoc eſt crinibus denſatis. Apollonius Rhodius loquens de Ære talem ei galeam imponit.

Apollon. Rhod. l. 3. χρυσείην δ' ἐπὶ κρατὶ κόρυν θέτο τετραφάληρον.

Auream verò ſuper capite galeam poſuit quadrupliciter criſtatam. *Iliad. μ.* Vocatur & ab Homero τετράφαλος κυνέη, & Homeri imitatione ab Apollo-

Apollonio Rhodio, hoc eſt, πίσυρας φάλους ἔχουσα. Ariſtophanes galeam Lamachi vocat τετράπτιλον, quadripenuem.

Βούλει μάχεσθαι Γηρυόνῃ τετραπτίλῳ; *Apoll.*

Vis pugnare cum Geryone [geſtante galeam] quadruplici criſta? *Rhod. l. 2.*

CAPUT XX.

κατᾶιτυξ. Galea Orci. Horror qui eſt in galea Palladis, qualis.

ET hæc quidem galearum ſive ornamenta, ſive terriculamenta ſic ſe habebant in conis, in criſtis, in crinibus & jubis. Mul- *Etymol.*
tumque differebant ab eo genere galeæ, quæ Homero eſt κατᾶιτυξ, *κατᾶιτυξ.*
ſine cono & criſta, ἄφαλος, καὶ ἄλοφος. Hac enim ratione latebat, neque conſpici poterat. Hoc genus galeæ quidem ab rege, & à ductore exercitus tunc ſumi crediderim cùm non vult agnoſci, ſaltem non dignoſci à monipulari & gregario milite. Sæpe enim adeſt occaſio cùm regem abſcondi, latere, ignorari expetit, propemodum quomodo Minervam Homerus ait impoſuiſſe capiti ſuo galeam Orci, ne videretur à Marte.

Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης. *Iliad. ε.*

Induit Orci galeam, ne ipſam videret potens Mars. Ubi Euſtathius proverbialiter dici ait, cùm quis dolo quidpiam tentat, Ἄϊδος *Euſtath. in*
κυνέην φορεῖν, hoc eſt, δολίως τι πράττειν, dolosè & fraudulenter *ε. Iliad.*
aliquid agere. Id quod verùm eſſe, palam fit è loco Platonis, ubi *Plato lib.*
is ait, juſtè vivendum eſſe, ſive quis habeat annulum Gygæ, *10. de Re-*
ſive non; aut etiam τὴν Ἄϊδος κυνῆν, galeam Orci. Cæterùm *pub.*
hæc Orci galea nihil aliud eſt quàm denſiſſima nebula, qua ſe Dii *Etymol.*
condunt, ne ſe invicem intueantur, ἀορασία, καὶ περιφραστικῶς ἡ *ἄϊδος*
περικεφάλαια. Eleganter & ſuo more Ariſtides ait Philippum re- *κυνέη.*
gem ὥσπερ νεφέλῃ κεκαλυμμένον ſicuti nebula abſconditum ubique *Ariſtid.*
tamen præſentem eſſe & manifeſtum; ac miris modis Græciam *Ἀθήν. ἐ-*
agitare. Quod autem dixit νεφέλῃ κεκαλυμμένον, ſtatim interpre- *κεν. συμ-*
tatur, & his verbis enunciat, τὴν ποιητῶν κυνῆν περικείμενον. poëta- *μα.*
rum galeam circundatum Dicitur quoque aliquis geſtare τὴν Ἄϊδος κυνῆν, id eſt, κυρεῖν ſive κυρεᾶν, gerere comam intonſam & ſqualentem, indicem luctus. Hanc Ariſtophanes vocat σκοτοδασυπυ- *Ariſtoph.*
κνότριχα τὴν Ἄϊδος κυνῆν, nigram, rigidam, hirtam Orci comam. *Acha.*
Legitur etiam κυνάις unica dictione, in quibuſdam verbis Sap- *Stob. lib. 2.*
phûs recitatis à Stobæo. Cùm ergo Homerus dicit, Minervam *Ariſtoph.*
impoſuiſſe capiti ſuo galeam Orci, idem eſt ac ſi dicat, non ſuam *Lyſiſt.*
gerere, non illam conſuetam & quotidianam, quæ ſæpe eſt aurea,

unde ipſam vocarunt χρυσολόφαν, etſi hæc quoque horret, quodam tamen horrore decoro. Statius,

Stat. lib. 2. Theb.

Bellipotens, cui torva genis horrore decoro
Caſſis, & aſperſo crudeſcit ſanguine Gorgon.

Hic eſt ille horror cujus ſeu vi, ſeu reſpectu ipſe Cupido quamlibet domitor omnium numinum ab una Pallade manum abſtinet. Ipſe alloquens Venerem hoc fatetur, cùm, inquit, arcu tenſo eo ad eam, ipſa mota criſta terret me, gradum refero. Ipſæ ſagittæ defluunt è manibus. Ea re Venus, cùm Paris jam jam judicaturus eſſet de pulchritudine Dearum, cenſet æquum eſſe, Palladem ponere galeam, & nudum caput oſtendere. Id quod ideo ipſa fieri poſtulat, ne ſolo concuſſu galeæ judici terror injiciatur. Iſtis haudquaquam ſunt diſſimilia hæc Martiani Capellæ deſcribentis hanc ipſam galeam Palladis.

Lucian. in dial. Deor.

Lucian. in jud. Dear.

Martian. Cap. lib. 6.

Hinc nam tergemina rutilant de vertice criſtæ,
Quòd dux ſanguineo, præſulque coruſca duello;
Vel tibi quòd fulget, rapiturque triangulus ignis.
Hinc tibi dant clypeum, ſapientia quòd regat orbem;
Vel rationis op:m quòd ſpumea prælia poſcant.

Itaque ſi quando Pallas induit galeam Orci, extraordinariam induit & nova de cauſa, ea quam ſupra dixi. De hac Orci galea videndus eſt Scholiaſtes Apollonii Rhodii lib. 4. ſuper hoc verſu.

Apollon. Rhod. l. 4.

Γοργόνος ἀρτίτομον κεφαλὴν βασιλῆϊ κομίζων.

Gorgonis paulo ante deſectum caput regi portans. Perſeus hac galea tectus non fuit viſus auferre caput Gorgonis. Id quod fuiſſe pictum in æde Jovis Caſſii tradit Achilles Tatius. πῖλος δὲ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτε· ὁ πῖλος δὲ ἠνίττετο τὴν Ἄϊδος κυνέην. Pileus verò ejus caput abſcondit. Et pileus ſignificabat Orci galeam. Ergo is qui geſtabat hanc galeam quæcunque ipſi collibuiſſet, videbat. Ipſe à nemine aſpici poterat.

Achill. Tat. lib. 3.

CAPUT XXI.

Galeæ ſplendentes. flammeæ, ſcintillantes λόφοι *hyacinthini & albi.* στεφάνη, *id eſt, galea. Galeæ ſortes injiciebantur. Uſus galeæ in pace.* γλωχῖνοι. *Galeæ radiatæ, aureæ, & gemmeæ. Galeæ additur olea & laurus. Mites galeæ. Æquales galeæ conjunctæ. Galeæ hodie adduntur* τὰ στέφη, *ſive ſtrophia.*

EX iis quæ ſupra citavi veterum & ex iis quæ mox memorabo locis videmus quoque galeas honeſtari luce & ſplendore & flammis. Silius Italicus,

— *ſum-*

—— ſummaque in caſſide largus
Undantes volvit flammas ad ſydera vertex. Sil. Ital. lib. 9.

Idem alibi.

—— propiorque à fronte coruſca
Lux galeæ ſævas paulum tardaverat iras. Sil. Ital. lib. 5.

Sic Apollonius Rhodius,

Ἀμφὶ δὲ χαλκείας κόρυθας κεφαλῆσιν ἔθεντο
Δεινὸν λαμπομένας. Apollon. Rhod. l. 2.

At verò æreas galeas capitibus circumpoſuerunt valde ſplendentes. Alibi hic ipſe Apollonius Rhodius galeam τετραφάληρον, dicit eſſe λαμπομένην οἷόν τε περιτρέχει ἔπλετο φέγγος ἠελίου, ὅτε πρῶτον ἀνέρχεται ὠκεανοῖο, eadem ratione reſplendentem qua orbiculare lumen ſolis, cùm primùm emergit ex Oceano. Audentiùs Statius his verbis, Apollon. Rhod. l. 3.

Fulmine criſtatum galeæ jubar. Stat. lib. 3. Theb.

Apud Silium Italicum galea dicitur ſcintillare, ubi Fabius Maximus verſatur in media mole pugnæ. *—— altæ*
Scintillant criſtæ. Sil. Ital. lib. 7.

Idem alibi facit galeam horreſcentem flammis.

Aut quæ flagrarent galea exhorreſcere flammas. Sil. Ital. lib. 10.

Et hæ flammæ non ſolùm conſtabant è ſplendore quem ferrea & ærea caſſis ejectabat, verùm etiam è diverſitate eorum colorum qui ibi adhibebantur, atque ut præclari & ſcintillantes advertebantur. Xenophon ubi memorat dona quæ Panthea viro in prælium exituro obtulit, Profert, inquit, ipſi Panthea galeam auream, & brachialia, & armillas latas circa juncturas manuum, & purpuream ad pedes uſque demiſſam tunicam inferius ſegmentatam, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ, & conum [galeæ] colore hyacinthino. Alibi hic ipſe ſcriptor iis qui cum Cyro militabant dat λόφους λευκοὺς, conos albos. E quibus omnibus confit is terrori mixtus galeæ ornatus. Reliqua omnia quæ galeæ adhibentur, non terroris, ſed ornamenti gratia ibi addi conſtat. Denique omnes militares notæ quæ galeam ſeu caſſidem circumplectuntur, nihil neque ſignant neque ſonant, niſi ejus & laudes & uſum excellentem, qui quàm in bello eſt neceſſarius, tantum in pace decoris & ornamenti adfert militibus, ducibus, regibus. Hinc eſt, quod galeam Homerus vocat στεφάνην, eòdem prope cum corona, aut certè affini ſignificatu. Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 6. Xenoph. de inſt. Cyr. lib. 7.

—— Ἕκτωρ δ᾽ Ἠϊονῆα βάλ᾽ ἔγχεϊ ὀξυόεντι
Αὐχέν᾽ ὑπὸ στεφάνης εὐχάλκου. Iliad. η.

Hector autem Eioneium interficit haſta acuta per cervicem ſub galea boni æris. Et alibi,

Αὐτὰρ, ἐπὶ στεφάνην κεφαλῆφιν ἀείρας
Θῆκεν χαλκείην. Iliad. κ.

Sed galeam in capite elevans poſuit æream. Certè galea eſt ejus & ominis & dignitatis, ut in exercitu ſortes injiciantur galeæ regis.

Iliad. η.

—— οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος.
ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο.

Hi autem ſortem ſignaverunt ſinguli. Et injecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ. Itaque ut in bello galeas muniendo & armando, ſic in pace honeſtando & condecorando capiti jam per ſe illuſtri inventas conſtat. Hinc illæ galeæ conſpectiores & ornatiores, quæ inſigniis imponuntur eminentium virorum. Scilicet, ad exemplum illarum quæ Deorum, Dearumve capitibus inſident, quos vocabant γλαύνες, τὰ λαμπρύσματα τῶν κεφαλῶν ſplendores, ſive coruſcationes capitum. Certè Callimacho Pallas eſt χρυσοπήληξ, aurea, ſive aurata galea. Alii radiant galeas gemmis & auro. Ovidius,

Etymol. γλαύνες. Callimach. hym. εἰς λουτ. τῆς Παλλ. Ovid. lib. 3. de Pont.

Scuta, ſed & galeæ gemmis radienter & auro,
Stentque ſuper victos trunca trophæa viros.

Eadem prope Statius,

Stat. lib. 9. Theb.

Interdum criſtas hilaris lactare comantes,
Et pictum gemmis galeæ jubar.

Nam quamvis ferro domitetur aurum, tamen propria dos auri eſt ut ferro ſit ornamentum, & auro gemmæ. Et hæc, ſcilicet, conjuncta ſæculi felicitatem ſignant. Ergo & priſco more galeæ non ſolùm auro, ſed & gemmis, ut dixi, radiantes aſpiciuntur. Prudentius,

Prudent. Pſych.

Si fratris galeam fulvis radiare ceraunis
Germanus vidit commilito, non timet enſem
Exſerere, atque caput ſocio mucrone ferire
De conſanguineo rapturus vertice gemmas.

Nec ſolùm auro & gemmis honeſtabantur galeæ tempore pacis, ſed & olea, quòd dixi eſſe veriſſimum ſymbolum pacis. Hac ratione Romam galeatam deſcribit Prudentius, ubi eam facit loquentem ut ſupra dixi.

Prudent. lib. 2. contra Symm.

Cùm galeam ſub fronde oleæ, criſtaſque rubentes
Concutio, viridi velans fera cingula ſerto,
Atque armata Deum ſine crimine cædis adoro.

Galeæ quoque inſignibantur lauro. Statius,

Stat. lib. 7. Theb.

Omnibus immixtas cono ſuper aſpice lauros.

monſtrandæ, videlicet, victrici illius virtuti à quo geſtatur. Valerius Flaccus,

Val. Flacc. lib. 1. Arg.

—— vittataque frontem
Caſſis, & in ſummo laurus Peneïa cono.

Et

Et hæ quidem præ illis terribilibus dicuntur mites galeæ, cujuſmodi Trygæus ille Ariſtophanæus agnoſcit eſſe galeam Palladis. Nam pace parta hortatur omnes ut huic Deæ ſupplices adſint, quòd amovit criſtas galearum, & gorgonas, hoc eſt, metus, horrores, tremores.

Ariſtoph. ειρήν.

Νῦν μὲν οὖν ὦ 'νδρες προσευξώμεθα πρῶτον τῇ Θεῷ,
Ἥπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε καὶ τὰς γοργόνας.

Nunc quidem ô viri adprecemur primùm Deam quæ nobis dempſit criſtas & gorgonas. Id ipſum imitatus eſt & expreſſit Claudianus in his præclariſſimis verſibus, ubi loquitur de Pallade miteſcente, atque adeò favente raptui Proſerpinæ.

Claud. lib. 2. de rap. Proſerp.

——quin ipſa tubarum
Armorumque potens dextram qua fortia turbat
Agmina, qua ſtabiles portas & mœnia vellit,
Jam levibus laxat ſtudiis; haſtamque reponit;
Inſolitiſque docet galeam miteſcere ſertis.
Ferratus laſcivit apex; horrorque receſſit
Martius; & criſtæ pacato fulgore vernant.

Illud advertendum, omen concordiæ capi è galeis duorum militum, ſi ipſi tanta æqualitate incedunt, ut neuter apicum ſuperemineat alterum. Concordem hanc germanitatem adnotavit Statius, & ego ex ipſo,

Stat. lib. 7. Theb.

Sic certè paria arma viris; ſic exit in auras
Caſſidus æquus apex utinam hæc concordia noſtris.

Hoc exemplo hodie in conjunctis nobilium familiarum inſigniis, aſpiciuntur ſingulis ſuperpoſitæ caſſides, ut hinc demonſtretur gentium concordia affinitatis vinculo conſtricta. Cæterùm tales galeas, nempe pacis indices hodie geſtant ipſi reges, iique qui aut regibus dignitate ſunt proximi, aut loco regum obeunt regia munia. Promiſcua hodierna nobilitas conum galeæ cumulat iis quæ Græcis ſunt τὰ σίφη, ſive στρόφια. Eſt enim materia tortilis & plicatilis corollam, aut etiam coronam repræſentans. Id quod pertinet ad demonſtrandum, atque adeò ad augendum decus illius, cujus galeam inſignit. Ut quiſquis nobilitatis prærogativa honeſtatus incedit, intelligat ſibi ut cuidam regulo deberi coronam, ſi iis præſidiis nititur quibus cumulandis inventa eſt corona. Hæc item corolla ſive corona inibi ſignat omnia læta, & fauſta. Ex iis quæ hac de re tradidi, puto manaſſe morem effigiandi hodiernas, de quibus egi, galeas; omnemque illam ſive horridiorem, ſive mitiorem earum rerum faciem quæ eas circumfundunt. Hæc item illa ſunt quæ de coronis ſublimium poteſtatum habeo quæ dicam. Hic ſit huic curæ modus. Nam hoc ſpatio decurſo, ſingulas defi-

Zz 5 nitionis

nitionis partes, qua in ipſo aditu uſus ſum, quæque mihi ad omnia ductrix fuit, me hiſce decem libris executum puto. Iſtis quilibet addere poteſt ſua. Eſt enim res infinitior; nec priùs abſolvetur quam deſit ſcriptori quod legat, ordinet, colliget. Quicquid ultra eſt, ea ſemper erit artifici coronarum uberrima materia. Mihi abundè eſt, rei totius imaginem conformaſſe. Nam politæ & conſummatæ gloriam nec ſpero nec affecto. Tantùm poterit is qui in hæc divertet, ſi non me ipſe ſciens fallo, mihi ea re gratias habere, quòd multis, quæ ætas obſcuraverat aut etiam obliteraverat, novitatem dedi, utilia prompſi, ſuppreſſis inanibus. Quæ quiſque aut non probè intellecta, aut manca & imperfecta ſollerter deprehenderit, ea mihi clementer condonet. Hinc ipſe acriùs accendatur ad illa inveſtiganda quæ mihi in tot labyrinthæis flexibus ſeſe ſubduxerunt.

FINIS.

RERUM

78ʃ887

RERUM QUÆ HOC OPERE CONTINENTUR, SUMMÆ ACCURATE SCRIPTÆ.

A.

A Literæ principatus. 422
Abies. 59
Abjicere coronam. 3
Abuſus coronarum. 47. & 63. non devenuſtat coronas, iiſve ſuam dignitatem demit. *ibid.* & ſeq.
Abydenorum ἀκαιρία. 75
Acanthus flos coronarius. 179. ridens. *ibid.* ejus uſus & deliciæ. *ibid.* & ſeq. quibus floribus ſocietur. 180
Accipiter. 617
Accuſationes Olympiacæ. 308
Aciniæ corona. 120
Acis flos coronarius. 193
Ἀκήρυκτος. 375
Ἀκροάματα Pythica. 428
Ἀκροχειρισμὸς. 426
corona Ἀκρατοποσίας. 90
Actii ludi. 451
Ἀκοντοβολία. 604
Ademptio regii, & principalis cultus, 199. & ſeq.
Adiantum. 192
Adonidis ſanguis roſam edidit, 155. alia narratio fabulæ quæ eſt de Adonide. 156. ἀδωνιασμὸς, 178. ἀδώνεια. *ibid.*
Adrianus imperator inſignit caput ſpolio leonis ferociſſimi. 719
Adulari januas. 83
corona munus Adulatorum. 204
Adulatio. 632
Adulteri lana coronantur. 335
Ægyptiæ coronæ. 120
Ægyptiorum regum mos. 708
Æolus coronatus, 692
in Aëre fiunt coronæ. 29
Æs coronarium. 567
Æſculapius. 613
Æſtas coronata. 208
Ætatis probatio. 368
Æterniras coronata. 285
Æthræ circulus. 24
Ἀφιτηρία. 378
proverbium in eos qui multis malis affliguntur. 632
Agreſtia numina coronantur. 212
Ἀγὼν, id eſt, præmium. 341
Ἀγωνιστήριον, 348. ἀγωνοθέτης, *ibid.*
Αἴνιγμα. 80
Αἰολομίτρας 268
Αἴσακος. 545
Alba ſunt ver & æſtas. 166. albus color. 577
Alba veſtis propria ingenuorum, 578. & de hac plura. *ibid.* & ſeq.
Albæ veſti corona convenit, 579. Is color virginibus eſt convenientiſſimus. *ibid.* Albedo. 111
Ἀλείπτης. 372
Alexander Olympionicus victor. 353. Quanti fecerit coronas Olympiacas. *ibid.*
Alexandri στέφανος. 561
Alexandri ludi. 451
Alexandrina ludi. *ibid.*
Alimenta Olympionicis è publico data. 360
Ἀλιστέφανος. 9
Alphæus. 346
Altaria coronata. 261
Vide *Aræ.*
Altiſſima corona. 4
Alvei coronati. 259
in Alvo corona. 31
Alyſſos. 45

Ἀλυτάρχης. 372
Ἄλως & ἅλων. 23
Amaracus flos coronarius. 181. amaracina unguenta. 182
Amarantus flos coronarius. 178. coronæ ex amaranto. *ibid.* ejus excellentia. *ibid.* & ſeq. Ejus vis adverſus putredinem. 179. quibus floribus ſocietur. *ibid.*
Amantium eſt hedera, 58. munera mittunt amicis. *ibid.*
Amatoriæ quæſt. *ibid.* amatoriæ coronæ. 87. Amicæ amatoribus coronas offerunt. 81
Amazones viri. 268
Ambroſia planta coronaria. 197
corona ex Amerina ſalice. 41
corona ex Amethyſto flore. 45
ἀμιλλητήρια. 390
ἀμοιτροχίτωνες. 269
Amomum flos coronarius. 181. Eſt Veneris, *ibid.* eſt odoratum. *ibid.* Aſſyrium commendatur. *ibid.* funeribus adhibitum. *ibid.* Aliæ ejus dotes, *ibid.* quibus floribus jungatur. *ibid.*
Ἀμφιφορίτης ἀγών. 451
Ἀναγαλλίς. 193
Ἀναδεῖσθαι. 3. ἀναδήματα. 34
Anemone flos coronarius. 177. de hoc flore proverbium, *ibid.* natales ejus, *ibid.* Deliciæ hujus floris. 178. ἀνεμῶναι verborum. *ibid.*
Ἀνδρεία. 337
Anethum. 177. flos criſpus. beneolens, pulcher. *ibid.* Quibus floribus miſceatur. *ibid.*
Anglici regni diadema. 602
Anthana urbs florum. 199
ἄνθεια poſtea Κορώνη. 114. & altera hoc nomine. *ibid.*
ἀνθοκράμενοι. 113
Animæ homini ſunt duæ. 287
in Animalibus coronæ. 30. animalia coronata die feſto Terræ & Cereri. 255
ἀντίνοι. 543
Antinoia corona. 784. Antinoia urbs. *ibid.* Antinoia ludi. 452
Antrum ex quo edebantur Apollinea reſponſa, coronatum. 262
Apex. 273. apices coronarum. 621
Apium coronamentum Herculis. 205. hac planta coronabantur ſepulchra virorum fortium. 221. fuit coronamentum Iſthmicum, 441. plura de apio. *ibid.* & ſeq.
Apium coronamentum Nemeum. 435. & Iſthmicum. *ibid.* & 441. cur apium ſit coronamentum Nemeum. 435. & ſeq.
Apium pabulum equarum Junonis. 436. uſurpatum pro ſymbolo, atque adeo pro præmio victoriæ. *ibid.* Equi bellatores paſcuntur apio. *ibid.* Nemeum apium eſt inter theriaca medicamenta. *ibid.* eſt ἀείφυλλον. *ibid.*
Apium ſymbolum ἀνεπιτήδειον. *ibid.* ἐλεόθρεπτον. *ibid.* ex apio coronæ conviviales plexæ. *ibid.* Eſt hortenſe & paluſtre. *ibid.* pratenſe. 437. De hortenſi plura. *ibid.* proculcatum majori gloria revireſcit. *ibid.* vivax. *ibid.* pulchrum. *ibid.* virens. *ibid.* flexile. *ibid.* corona ex apio fundit ſe circa caput. *ibid.*
Apiaceæ coronæ aliquando inſerti flores natales. 438. Natales apii. *ibid.*
Apis effigiatus cum circulo. 25
Ἀποβατικῶς certamen. 451
Apollinis lyra redimita flore. 120
Apollo unde dictus. 611
Apollo Φίλαθλος. 429. plura de ipſo. *ibid.* eſt rex & diadematus. 563. Ejus ſacerdotes in albis veſtibus. 579
Apollo longè jaculans. 612
Apollonia ludi. 451
Apoſtolicum culmen. 663
Apſides coronarum. 662
Aquæ circulares. 25
Aquila. 546
Aræ ante fores coronatæ. 210. 261. in Arboribus coronæ. 305. arborum inoculationes. 123. arbores in lucis coronatæ. 213. arborum excellentia. 214. arbores à viatoribus coronatæ. *ibid.* conjectæ apud ſepulchra. 218. ſacræ & religioſæ. 219
Arca coronata. 261
Ἀρχεπτόλεμος. 704
Ἀρχιθέωροι coronati. 264
Arcus. 29

Argen-

Argentum loco præmii. 328
Ἀργυρῖται ludi. 452
Ἀργυρίτης ἀγών. 351
Argus mutatus in pavonem. 707
Ariadnes corona. 26. & ſeq. 81
Arida coron. 541
Ἀριστεῖα præmia fortitudinis. 304. prærogativa illorum qui talibus præmiis donebantur. *ibid.* Inter ἀριστεῖα eminet corona. 305
Ariſtophanes coronatus. 314. ejus locus interpretatus. 406
Arithmetica coronata. 18
Armillæ. 460. 476
Armorum doctores. 338
Arſuræ gemmæ. 153
Ἄρτεμις. 628, 632
Artes liberales coronatæ. 318. aliæ artes coronatæ. *ibid*
Artificium nectendi coronas. 107. & diſponendi flores. 121
Artifices conveniebant ad panegyres. 365. artifices coronati. 474
Arundo vernacula coronamentum Lacedæmoniorum. 42
Arundo odorata vernacula dulcis. *ibid.*
Arundo coronamentum fluviorum. 202. & hominum. *ibid.* & juventutis Atticæ. *ibid.*
Aſini qui ſacra vehebant, coronati. 260. Is aſinus cujus beneficio Veſta eſt virgo, coronatus. 445. de ejus coronamento. *ibid.*
Aſparagi cortex coronamentum ſponſæ. 129
Aſphodelus. 189. Eſt mortuorum cibus. *ibid.*
ex Aſphodelo navis. *ibid.* Dotes aſphodeli. *ibid.* Quibus floribus ſocietur. 190
Ἀστέφανος, ἀστεφάνωτος. 4
Aſterion planta coronaria. 197
Ἄστικτος τόπος. 148
Aſtra pallentia. 141
Aſylum. 369
jus Aſyli conceſſum Olympionicis. 359
Aſylum eſt in coronis, hoc eſt, coronati ſunt inviolabiles. 396
Atalanta. 652
Atheuæ coronatæ. 472
Athenienſes poſt rem proſperè geſtam aliquod donum ſuſpendebant Minervæ. 529
Athenienſes judices in albis veſtibus. 578
Ἀθεότητος corona. 335
Ἆθλα. 349
coronæ datæ Athletis. 339. Affinitas inter athletam & militem. *ibid.*
Athletæ finis eſt ut coronetur. *ibid.*
Athletarum prærogativæ. 342
Athletæ. 349. & ſeq.
Athletis victoribus conceſſum jus aſyli. 359
Athletæ qui rejicerentur. Vide *ludi ſacri.* Athletæ quibus in ludis fuerint ingenui. 352. his licebat circumferre ſuas coronas. 354. & alia facere in decus ſuæ victoriæ. *ibid.* longa athletarum exercitatio. 354
Athletæ caſti. 355
Athletæ tum demum fuit vera victoria, cùm is vincebat antagoniſtam ſuum. 355
Athletæ victori prius dabatur virga è palma ſymbolum victoriæ quàm corona. 415
Athletis coronatis muri & portæ rumpuntur. 482
Athletica virtus. 338
Athletica degener. 423
Ἄθλησις. 338
Auctus coronarum. 525
Aves integræ galeis impoſitæ. 717
Auguſti cognomen. 626
Auguſtialis habitus. 687
Auguſtialis corona. *ibid.*
Auguſtiale ſtemma. 690
Aulœdi in Pythico nomo rejecti. 375
Αὐλός. 381
Auræ pallentes. 140
Aurea corona ſacerdotum. 246
Aureæ militares. 460.
Aurora roſea. 157. & ſeq.
Aurum palladium. 140. coronarium. 539. Demaretanum. *ibid.* 588. negotiatorium. 539. Dardanium. *ibid.* Quantitas auri apud priſcos. 587
Aurum eſt ſymbolum regni. 604
Aurum. 701
Auri dignitas. 589. ejusque dotes. *ibid.* Inde monitio ad reges. *ibid.*
Auri raritas. *ibid.* De auri geſtore. *ibid.*
Aurum in diademate quid ſignet. 597

Autocabali. 50
Autor coronarum quis. 32
Autumnales coronæ. 122
Autumni coronamentum. 208

B.

BAbiloniarum mulierum corona, & mos fœdus. 92
Bacchæ coronatæ. 252. & mitratæ. 271
Bacchantes ſemper coronati. 52
Baccharius flos coronarius. 180. facultas ejus. *ibid.* quibus floribus miſceatur. 181
Baechus peritus medicinæ. 48. & plura de eo. *ibid.* & ſeq. ejus coronamentum. 49. quod deſcribitur. 51
Baccho ſacrificantes hederati. 52
in feſtis Bacchi victimæ & multitudo coronabantur. 53
Bacchus perpetuo viret. 56. coronatur pampino. 202. redimitur floribus. 203. eſt femina. 270
Βαλβὶς. 378. & ſeq.
Barba in luctu ponitur. 96
Barones. 644. horum coronæ. *ibid.* monitio ad hos. *ibid.*
Βασιλδὺς Lacedæmone quis. 705
Beatitudo, V. *felicitas.* 475
Bellicæ coronæ V. *militares.* Beneficii dator coronatur ab acceptore. 106. miſſa corona eſt amicitiæ & benevolentiæ ſymbolum. 241
Berenices corona. 28
Βίβασις. 432
Biblinum diadema. 699
Βίβλος. 198. & ex ea coronæ. *ibid.*
Bocehus flos coronarius. 191. flos inſcriptus. 192
Bonitas eſt propria ſolis & lucis. 619
Bos præmium victoris. 477
Bobus donebantur qui dithyrambo viciſſent. 478
Bos pro drachma Athenienſe. *ibid.* de bove multa. *ibid.* & ſeq.
Βοτρυοστέφανος. 48
Βουλαῖοι Dii. 24
Βραβεῖς, εῖς, βραβευταί. 371. βραβεῖον. 416
Bracteæ. 110. Bractea quæ ambit medium diadema imperiale. 634
Buphthalmus flos coronarius. 193
Byzantinorum de coronandis Athenis decretum. 472

C.

KΑνθηπιχίαι. 423 450
Cadens ſacrificanti corona quale omen. 246
ſi Caderent ſtemmata ſacerdotum quale omen. 247
Caduceus coronatus. 69. 394
corona à Cæpe. 47
Cæſaries defunctis dabatur inter inferias. 224
Cæſaris unius è filiis imperatoris corona. 690. & ſeq.
Calamintæ corona. 12
Calculis apud Thraces dies numerabantur. 216
Calices coronati. 68. calices Deo libantium coronati. 263
Calliope adeſt probis. 287
Καλλιστέφανος. 14. V. κότινος.
Κάλπη. 390
Caltha. 190. quibus ſocietur. *ibid.*
Καλλύπτρα. 267
Καμπτὴρ. 380. & ſeq.
Candidus. v. *albus.*
Candys. 649. ἁλιπόρφυρος. 671. Veſtis genus. 673
Canis datus pro præmio. 328. canis. 652
Caninæ effigies. 656
Caniſtra, in ſacris coronata. 263
Canities homini eſt ſicuti corona. 15. ipſa coronatur. *ibid.*
Cantus adhibiti conviviis. 77. unde hic mos. *ibid.*
Capillorum coma. 14. & ſeq.
Capillorum nudatio inſtar coronæ. 31
Capillus. v. *Coma.*
Capillus hyacinthinus. 173
Capillitium mulieres religant hedera. 54. & ſeq. in luctu demitur. 96
Capiſtra. 119
mos mactandi Capram in conſpectu hoſtium. 534
Caput. 2. caput humanum coronatum. 31
Capiti tantùm coronæ aptari debent. 69
Caput 489

Caput

Caput i. perfectio. 290. imperium. *ibid.* prima authoritas. *ibid.* Ejus dignitas. *ibid.* & ſeq. Jusjurandum per caput. 291. In qualicunque capite eſt magnum monumentum. 292. capite annuere quid. *ibid.*
Caput notare. *ibid.*
Caput pro toto homine. *ibid.* & ſeq. Quicquid in homine divinitatis eſt capite potiſſimùm continetur. 293
Caput elatum, demiſſum, velatum, obvolutum. *ibid.* Inte&um, pileatum, alba lana velatum, raſum capillatum, opertum, adopertum. *ibid.*
Caput operire. *ibid.* Nudo capite aliquid patrare. *ibid.* Annotata quarundem gentium de capitibus. *ibid.* & ſeq. plura de capite. 294
Capita hoſtium. *ibid.* Apud omnes gentes præcipua capitis ſemper fuit habita ratio. *ibid.*
Caput leonis. *ibid.*
Capiti honeſtando corona inventa eſt. 295
Caput coronatum quid ſigner. 295
Corona eſt proprium capitis decus. *ibid.*
Carum coronamentum. 41. 42
Καρηβαρεῖν, ſive καρηβαρεῖν. 33
Carolus V. 626
Carthago coronata. 464
Caſia flos coronarius. 189
Caſtitas coronata. 469
Caſtæ averſantur myrtum. 182
Caſtrenſis corona. 462. & ſeq. Hujus coronæ inſigne. *ibid.* Eſt aurea. *ibid.* priùs frondea. *ibid.* An caſtrenſis & vallaris fuerint duæ. *ibid.* Hoc decus à principibus tranſlatum ad comites eorum. *ibid.*
Κατωῖτυξ. 725
Catena Homerica. 614
Κατάδεσμα. 243
Καυσία. 673
coronæ Celebres. 308
Κίλητες. 387
Cenſus coronarum. 234
Centauri ferunt coronas ad convivium Deorum. 43
Centenariæ roſæ malè legitur apud Tertullianum. 161
Centenarius numerus. *ibid.*
Centifoliæ roſæ. *ibid.*
Κεραόβολος. 681
Cereæ coronæ. 216
Cerebrum. 290
Cereris coronamentum. 501. & ſeq.
Ceres. 1. terra. 503. De hac corona. *ibid.*
Ceres eſt omnium regina. *ibid.* & cur. 504
Ceres ἐμπνία. 503
ſacra Cereris. *ibid.*
Juramentum per Cererem. *ibid.*
quatuor Græciæ certamina antiquitas vocavit foliacea. 299
Certamina dicta coronæ. 341
Certamina dicebantur labores. 343
Certamina & ludi idem. 349
Certaminum alia ſcenica, alia muſica. 350. alia ſacra, alia minimè. *ibid.* omnium Certaminum coronæ numerabantur. 327. Qui Olympiæ victor fuiſſet etiam concupiſcebat victoriam aliorum certaminum. 359. De ordine certaminum. 384. Qui ſæpe fuit inverſus. 418. Unicuique certaminum generi propoſita fuit corona. 417. & ſeq. Certaminum diviſio Platonica. 448. & ſeq. Hæc certamina ſine ullius periculo edebantur. 453. Plura de his certaminibus in ſeqq.
Cervix V. collum.
Corona è chamæpeti. 45. τριπλασία Χάρις. 660. à Charitibus primæ coronæ. 32. Charites ſunt cupreſſi. 256
Chelidonium. 192
Χειόνιερες. 49
Χειράδες. 148. & ſeq.
Chimæra ſuper galea. 717
Chloris. 121. & ſeq.
Choreas cùm decerent virgines, erant coronatæ. 125. Choreæ coronatæ. *ibid.* Choream quis invenerit. *ibid.* Choreæ coronatæ fœniculo & populo. *ibid.* & ſeq. Choronon. 2
Χορός. *ibid.*
Chriſto tribuitur oleaginea corona. 47. Non ſuſtulit coronas. *ibid.* Chriſti excellentia 661. & ſeq. Diadema Chriſti. 701
Chryſanthus & chryſanthemus. 160. de hoc flore plura. *ibid.* & ſeq.

in Chryſoberillis eſt corona. 29
Χρυσομίτρης. 268
Χρυσοστέφανος. 14
Χυδαίαι coronæ. 107
Ciceronis locus emendatus. 342
Cidaris recta. 670. Cidaris Armeniorum. 672. de cidari plura. *ibid.* Cidaris Ægyptiorum. *ibid.* & ſeq.
Cippus. 677
Circe fuit coronaria. 121
Circenſe ludi. 387. 451
Circularis forma. 5. motus. 22
Circulus. 23. Circulus ſtatuæ adpoſitus cum titulo. 26. Circulus quingentorum ſtadiorum dicta eſt corona. *ibid.*
de Ciſſo, i. hedera fabula. 49
Κισσοφόρος, ſeu κιττοφόρος lymphatus. 51
Κισσύβιον. 53
Ciſtæ coronatæ. 262. & ſeq. V. *Viſa ſacra.*
Citharæ deauratæ. 120. citharœdi in triumpho coronati. 535. & in theatro. *ibid.*
Civica corona. 479. & ſeq. à quo daretur. 481. in hoc obſervanda. *ibid.* fuit frondea. 482. Romanægentis eſt propria. *ibid.* & ſeq. ejus dignitas. *ibid.* & 493. datur ſervatori Reip. 483. non datur in bello civili. *ibid.* aliqui recenſentur donati hac corona. 484. fuit collocata in faſtigio domus Auguſtæ. 485. fuit circumdata lauro. *ibid.* Civica ſtatuta ſuper foribus privatorum. 485. & ſeq. Cœpit eſſe beneficium principis, non judicium ſervati. 486. privilegia & prærogativæ ejus qui civicam accepiſſet. 488. materia civicæ. *ibid.* quandoque civica fuit hederacea. 500. in hac corona oliva fuit quercui miſta. *ibid.*
Claſſica, v. *Navalis.*
Clava Herculis ex oleaſtro. 407. de ea. 650
Clemens Alexandrinus inſectatur coronas. 46. de his ejus ſententia. 363. & ſeq. ejus locus emendatus. 215
Κλεωναί. 432
Clypei. 675
Cœlum coronatum. 13. corona Cœli. *ibid.* Cœli eliorus coronatus. 29
vocabulo Cæli ſignatur caput. 289
Cæruleus color in diademate. 624
Collegia ſacerdotalia coronata. 259
Colloquia qualia in conviviis. 85
coronæ impoſitæ Collo. 69
Colocaſia. 194
Coloriæ. 111
Coloſſus. 617. & ſeq.
Columna Achillis i. ſtatua. 243. & de hac re plura. *ibid.* & ſeq.
hæ Columnæ coronabantur. *ibid.*
Columnæ in domibus coronatæ. 259
Coma dicitur cogi & frenari. 225
Coma ſoluta in virgine quid ſignet 124. quid item coacta. 125
Coma roſea. 155
Coma hyacinthina. 173
Comarum aurum. 15
Comites hodierni. 643. horum corona. *ibid.* ad hos monitio. 644
de Commentario in Arati phænomena. 110
qui aliqua ratione auxit publica Commoda coronatur. 472
omnia in conviviis Communia. 85
Communes coronæ tam ducum quàm militum. 466
Comus. 128. 152. coronatum uti Como. 85. Comi coronamentum. 150
Conceptus coronatur. 688
in Concione dabantur coronæ virtutis. 461. Contionaturi coronati. 205
Concordia hominis interna. 287
Concordia laureata. 550
Concordiæ omen. 729
Concoronati. 66. 91
Confinia ſunt in tutela numinum. 148
Conjectus florum. v. *Jacere.* 416
Conſecrantes aliquid Diis coronati. 251
bonum Conſilium eſt à ſole. 611
corona Conſilii. 314
Conſtantiæ corona. 470
poëtæ Conviciatoris pœna. 1
in Conviviis omnia communia, ne phaltriis quidem exceptis. 58. priſca convivia 87. & ſeq. quibus conviviis uxores intereſſent. 88. convivia Parthi ineùnt cum concubinis. *ibid.* corona convivialis. 89. mos ferendi coronas ad convivium. 43. de hoc more plura. *ibid.* 66. 76. convivia hederata. 53. in conviviis coronæ auctæ ut natæ. 64. convivia priſcorum

rum qualia. 65. & convivialibus coronis quomodo priſci ſint uſi. 89. coronæ conviviales à convivis tantùm geſtabantur. 69. conviviales coronæ duæ. 70. coronæ conviviales facta dona regum. *ibid.* harum coronarum additamenta. *ibid.* fuerunt aureæ & gemmatæ. *ibid.* Harum coronarum diſcrimen. *ibid.* miſſæ ad illos qui conviviis intereſſe non poterant. 71. alicui numini fuerunt dicatæ. *ibid.* appenſæ. *ibid.* ab hoſpite donabantur. *ibid.* convivialis corona in Africano fuit corona ſapientiæ & majeſtatis. 83. convivialis corona τὸ νικητήριον ἆθλον. 94. Vix ulla convivialis apparatus mentio fit ſine coronis. 100. Quin ex cenſentur inter præcipuas delicias conviviales. 101. conviviales coronæ ex omnigenis floribus. 117. corona roſacea eſt propria convivii. 149. coronæ ſacræ conviviales. 251. convivia in ſacrificiis. *ibid.* & in his coronæ. *ibid.* conviviales ex apio. 436. corona convivialis myrtea. 515

Conus galeæ. 721. quid differat à criſta. 722

Coqui coronati. 472

Cor ambitur vel circulo, vel corona. 70.

κορδύλη. 674

Core vox Perſica. 624

Corinthiæ columnæ. 179

Corinthus coronata. 472

Cornua victimæ deaurata. 255

Cornu receptum inter diademata. 674. Occupavit cœlum. *ibid.* cornu eſt inſigne divinitatis. *ibid.* & ſeq. Numina cornuta. 675. Fluvii cornuti. *ibid.* montium juga cornuta. 676. Omnia ſumma dicuntur cornua. *ibid.* concavitates ſunt cornua. *ibid.* cherſoneſi cornuti. *ibid.* loca quædam in campis ſunt cornua. *ibid.* cornu Amalthææ. *ibid.* cornua tranſlata ad reges. 677. cornua pro radiis. *ibid.* Io cornuta mater regum Thebanorum. *ibid.* cornua.i potentia, & autoritas. 678. cornua Moſis. *ibid.* cornua corpora. 679. cornu ſalutis. *ibid.* cornua bonali. *ibid.* roſtra navium cornuta. 679. Naves bene cornutæ. *ibid.* cornu in armis. 680. in exercitu. *ibid.* in re muſica. *ibid.* in odoribus. *ibid.* in agricultura; *ibid.* in re medica. *ibid.* Somnia exeunt per cornua. *ibid.* in re divina. 681. in comitio. *ibid.* in judiciis. *ibid.* in dialectica. *ibid.* Syllogiſmus cornutus. 681. cornu in re familiari. *ibid.* in utroque latere lecticæ. *ibid.* in humano corpore. *ibid.* Quæ de cornu dicuntur ad duo referuntur. *ibid.* cornu Veneium. 681. & ſeq. cornutum inſigne. 274. cornu manu geſtatum. 295. cornu geſtare in nari, quid. 680

Corolla. 20. nihil ſignat niſi abſolutum. 21

Corollarium. *ibid.*

Coronæ definitio. 1. hujus vocis notatio. 2

Coronæ excellentia. 3

Corona eſt præmium. *ibid.* & 288. 301. 328. Alius hujus dictionis ſignificatus. 3. & ſeq. pars muri altiſſima. 6

Corona cingit & continet. 8. circumfuſa multitudo. 6

dare ſe ad Coronam. 9. & ſeq.

relinqui à Corona. *ibid.*

Corona, id eſt conglobati in orbem milites. 10. & circumſtatio militum. *ibid.* conſeſſus ſeniorum. *ibid.* plenitudo. 11. ſymbolum victoriæ. *ibid.* ora circularis poculi, & vinum. *ibid.* largiter infuſum. 12. laus. 13. ornamentum. 12. & ſeq. capilli irruſati. 15. laudatio. 17. laus hæreditaria quæ quaſi per manus traditur poſteris. 18. eminens ac triumphale præmium. *ibid.* perfectio. 20

Corona nihil ſignat niſi perfectum & abſolutum. 21

Coronæ forma. 22. ſumpta pro circulo. 23. primæ coronæ unde necterentur. 37

Coronæ dignitas. 62. & 298

Coronæ contexerunt vulgaria & ſpurciſſima quæque. 63

Corona ferculum. 73. in quotidiana ſupellectile mentio fit coronarum. 101

Corona, id eſt flores. 116

Corona conſtans ex innumerabilibus coronis floreis. 117

in Coronis nihil non diſcretum, & notabile. 136
Coronamenta coronamentis culta. 214
Coronæ quibus numerantur preces. 216
Coronæ publico decreto Diis dicatæ. 231
Coronis exorantur numina. *ibid.*
Corona conciliat authoritatem capiti. 295
in Coronis eſt aſylum, id eſt coronati ſunt inviolabiles. 396. quædam data ante coronam. 415
Corona ſumpta pro ludis. 452. quanti eſſent coronæ certaminum. 454
Corona i. diadema. 567. & Coronæ regum, v. *diadema.*
Coronæ munera gentium. 586
Coronæ ingentes. 587
Coronæ geſtatæ à principibus Rom. 588
hæ Coronæ aliquo epitheto peculiari donatæ. 587. fuerunt gemmatæ. *ibid.* factæ ex auro. *ibid.*
nulla Corona non quidpiam ſingulare demonſtrat. 592
Corona pro podice. 63
Coronare. 3. eſt cingere. 8
Complecti. *ibid.*
Conſtringere & vincire. *ibid.* propugnare. 9
Circumfundi. *ibid.* induere & veſtire. *ibid.*
Claudere & obſtruere. 30. munire. *ibid.* velare. *ibid.* abſcondere. *ibid.*
Colorare. *ibid.* includere. 11. iterare. *ibid.* implere. *ibid.* cumulare. *ibid.* ornare & inſtruere. 12. conſpergere 13. honeſtare. 15. laudare. 17. coronare laudibus. 17. & ſeq. beare. 19. coronare tot militibus. 588
Coronare aliquem, pro alicui gratias agere. 18
Coronare quempiam donis. *ibid.*
Coronariæ mulieres. 108
Coroneola autumnalis. 147
Coronæ Corruptibiles. 131
Κορθύλη. 541. & κορθαλὶς. *ibid.*
Corymbi coronamentum Bacchi. 203
Κορυθαλία. 526
Κορώνη & κορωνὶς. 2. & 5
Κορώνη urbs prius ἄιπεια. 114.
κορωνὶς. 145
Coſmoſandalus. 172. 176
Coſtum. 192
κότινος. 349. 391. 399. κότινος quid. 400. eſt καλλιστέφανος. *ibid.* eſt ſacra. 401. ejus folia. 402. rami ejus. *ibid.* Antiquitùs è quolibet cotino nectebantur coronæ Olympicæ. 403. eſt coronamentum Herculis. 405. è cotino multa arma, & alia conficiebantur. 406. durities ejus. 407
κότινος πολυστεφὴς. *ibid.*
κυρέλιον. 409
κραιπεδα. 236
Crateres cælata corona redimiti. 11. & 12
Crater induitur corona. 12
Crater ſtatuebatur in medio convivio. 76
Crepuſculum qua re repræſentetur. 183
Crinitum ſydus quod adhæret capiti Cæſaris. 19
κρίνον. 165
Criſta in gallis. 721. & ſeq. Quid differat à cono. 722. & ſeq. criſta unde manarit, *ibid.* & ſeq. criſtatus. *ibid.* criſtæ hoſtibus detractæ. 323. utrinque criſtata galea. *ibid.* tripliciter criſtata. 624
κροκωτὸς. 270
Crocus, ſive crocum. 185. ejus natales. 186. dotes ejus. *ibid.* Color ejus. *ibid.* odor. *ibid.* crocinum unguentum. 187. teneritas & mollities hujus floris. *ibid.* Corycium & Sicanium crocum. *ibid.* proteri amat & calcari, *ibid.* eſt inter delicias matronales. *ibid.* croco ſcena perfundi ſolita, 188. & plateæ, *ibid.* Spargitur lecto nuptiali, *ibid.* aliæ ejus deliciæ. *ibid.* Quibus floribus ſocietur. *ibid.*
Crotoniatarum poſtremus. 361
κρότος. 415
κρώβυλον. 674
Cucurbita. 219
de Cuſi Ægyptio. 46
Cupido coronatus. 72
Cupreſſus coronamentum victimæ, 256. ἀειθαλὴς. *ibid.* δυώδης. *ibid.* quibus frondibus jungatur, *ibid.* hujus arboris duplex nomen, *ibid.* fabula

bula de cupreſſis, *ibid.* Aliæ dotes hujus arboris. *ibid.* fuit coronamentum cujuſdam agonis gymnici in Creta, 257. eſt arbor luctus. *ibid.* V. *Cypariſſus.* Lugentes hac fronde coronati. *ibid.* patritii luctus teſtis, *ibid.* Eſt index mortis inſtantis, 258. adhibita publicis monumentis & manſuris. *ibid.*
κυρβασία. 670.271
Currus agonum, 390. currus laureatus. 552
de certamine Curſus, 384
Curſoris munus. 385. plura de eo. *ibid.*
Curſus equorum. 386. & ſeq.
Curſus. 387
Curſus alia præmia, præter coronas. 389
Curſus eſt proprium certamen Olympiæ. 417. Nulla laus eſt antevertere ignavo curſori. 419. In curſu quoque neceſſe fuit ter vincere. 422. curſus antiquitas. 424. clariſſimæ familiæ cuſtodes coronatum. 325
Cybele. 463
Cyclades inſulæ dicti circuli. 26
Cyliſtiæ coronæ V. *Encyliſtiæ.*
Cypariſſus, 256. fabula de Cypariſſo. *ibid.* V. *Cupreſſus.*
Cythiſus. 194

D

Dactylo corona. 45
Dalechampius interpres Athenæi. 684
Daphne. 552
Δαφναῖος. *ibid.* δαφνηφόρος. 553
Dapſiles coronæ. 544
Davidis diadema. 694. & ſeq.
Decem jugis currus. 388
Decemplex corona. 327
Decurrentes erant coronati. 459
corôna ſymbolum Deditionis. 241
Dedicantes, V. *Conſecrantes.*
Degener athletica. 423
Degeneres cupidiùs uſurpant inſignia virtutis quàm alii. 607
Deliciarum corona. 117
de Demoſthene decretum. 311. 472. interfuit Olympicæ celebritati. 364
Dendrolibanus coronamentum omnium Deorum. 208
Deferentes malam cauſam ut accedant bonæ coronantur. 316
Deſultor eques. 387
Nullus Deo commendatus homo reperitur coronatus. 93. coronæ Deo dicatæ. 231
Diadema. 567. cujus ſit inventum, 570. unde dictum, *ibid.* materia diadematis, *ibid.* coronæ & diadematis ſignificatus unus idemque. 583
Diadematus. 572. nomine diadematis non ſolùm inſigne regium demonſtratur, ſed & quælibet corona, 583. & è converſo, 585. certè corona & diadema ſignant diverſas capitis notas. 583
Diadema quod Cæſari Antonius obtulit, *ibid.* Unde nata ſit auguſta illa ſpecies diadematis, 583. & ſeq. lamina diadematis, 584. Diademata ſive coronæ regum erant munera gentium, 585. Diadema Conſtantinopolitanum, *ibid.* diademata munera regum. *ibid.* & regum interſe, 986. color diadematis. 572. & 573
Diadema eſt nota regiæ frontis, *ibid.* & inſigne regium, *ibid.* inſigne comarum. *ibid.* βασίλεια. 574. evincit caput, & capiti circumponitur, *ibid.* diademati quædam acceſſerunt voluptati ſervientia. *ibid.* in his unguenta. *ibid.* à regibus diadema perpetuò geſtatum, *ibid.* & ſeq. Et hac de cauſa vocabatur diadema perpetuum. 575. diadema ſignat regnum. *ibid.* diadema pro indutu regiò. 576. Cur ſit candidum. 577. regum Perſicorum diadema purpureum, 579. Diadema quid exigat ab rege, *ibid.* Cur diadema ſit linea materia, 580. Gur dicatur evincire caput regis, *ibid.* diadema à ſummis ducibus geſtatum. *ibid.* diadema tantùm ſollennibus diebus geſtari ſolitum. 581. Unde texeretur. *ibid.* Hoc imponebatur ſive circumponebantur capiti. *ibid.* cùm quotidianum religaretur in occipitio. *ibid.* pro tali diademate interdum geſtatæ ſunt coronæ effigiatæ in eam ſpeciem quæ geſtori eſſet complacita. *ibid.* & ſeq. Super diademate monitio ad regem, 591. regii diadematis deſcriptio. 595. & Pontificii. 596.

cii. 596. Diadematis ſignificatus. Et hinc monitio ad reges, 598. Mos geſtandi diademata etiam à poſteritate, 599. & ſeq. Diadema Francicum, 602. Diadema Anglicum. *ibid.* Omni diadematum genere diutiſſimè Romani principes abſtinuerunt, 607. Quis eorum primus diadema ſumpſerit, *ibid.* diadema eſt munus virtutis, 619. de ſuperiori forma diadematis quæ continet ramulos, ſurculos, apices, 621. Quæ omnia claudunt diadema. 612. 623. & ſeq. Diadema ramulis obductum ſolis regibus eſt ſepoſitum, 622. Diadema imperiale, *ibid.* Diadema galeatum. *ibid.* Diadematum diverſæ formæ. *ibid.* ſuper tali diademate monitio ad reges. 624. Cæruleus color in ſuperiori parte diadematis. 624. De imperiali diademate. 625. Ejus forma, *ibid.* Imperialis diadematis deſcriptio, 634. Diademata clauſa, 649. diadema ſubitarium *ibid.* Imponere alicui diadema quid ſit, 685. A quo, ſive cujus manu diadema accipiatur. *ibid.*

Diadema ab aliquo accipere quid ſit. *ibid.*

Diadema quid. 686

Diadema eſt inter res ſacras. *ibid.*

Diadema alicui imponere eſt totum negotium religionis. 687. Non uno diademate imperator inſignitur, ſed pluribus, 688. diadema ab illo imponitur cui id muneris hæreditario jure incumbit. *ibid.*

Diadema mittitur, 689. & 692. Homo homini diadema imponit, 689. reginæ diadema, *ibid.* Stemma Auſtale patriarchæ manu benedicitur, 690. de iis qui à majori poteſtate diadema accipiunt. 691. & ſeq. Talium exempla. 692

Diadema impoſitum manu illius cujus conſenſu & permiſſu magis quàm conceſſu rex regnum poſſidet. *ibid.* & ſeq. Exempla eorum diadematum quæ imponuntur ipſa manu divina. 694

Diadema hoſti ereptum, 695. De iis quæ contingunt circa diademata. *ibid.* Ubi diadema aſſervetur, 696. Uno capite geſtantur plura diademata. *ibid.* Quando & quomodo ſumatur diadema. 697. Quando & quomodo ponatur. *ibid.* Harum rerum exempla. *ibid.* & ſeq.

Diadema eſt ſymbolum regni. 697. Eorum qui diademata poſuerunt coram majoris poteſtatis effigie, exempla. *ibid.*

Diadema quandoque ponitur præ metu. 698. Interdum præ nimio dolore abjicitur, *ibid.* & ſeq. aut etiam rumpitur, *ibid.* In luctu ponitur. *ibid.* laceratur. *ibid.* æſtuante ira loco movetur. *ibid.* crematur. 700. Monitio ad reges ſuper materia diadematis ponendi. *ibid.* Imperator accedens ad communionem corporis Chriſti ponit diadema. 701

Diadumenus diadematus. 131

Diagoræ hiſtoria. 356

Diana obſtetrix. 144. Ejus coronamentum. 190

Δίαυλος. 381

Διαυλωνίζειν. 382

Dictamum Lucinæ coronamentum. 207

Dictina luna. 628

coronas Diffluere quid ſit, V. *ſolvere*, & *ſolutio coronarum.*

in Digito corona. 31

Dignitas coronæ. 62. corona Dignitatis. 79

Diogenes interfuit ludis Iſthmicis. 363. pinu coronatus. 439

Διονύσια. 428

Dioniſius arboreus. 440

Dioſcutorum corona. 202

Diſcordia coronata. 395

Diſcus. 362. Diſci & jaculi certamina. 425

Diſertorum duo genera. 354

Diſerti coronati. 540

otioſi ac Diſſoluti coronati. 94

coronatus i. Diſſolutus. 95

Διστάδιον. 381

Diſtributio coronarum in conviviis. 87

Dithyrambi coronati. 20

Divina majeſtas. 661. & ſeq.

Dite textum. 596

Divites coronati. 475

Docta manus. 121

corona Doctrinæ. 317

Dodonex

Dodoneæ quercus, V. *Quercus*, & 496. 498
Δόλιχ☉-. 382
Δολιχοδρόμοι. *ibid.*
Dolor victi. 358
Domini corona. 728
Dominus eſt hæres imperatoris. 691
Domus cùm fieret res ſacra,luſtratæ & coronatæ. 258
coronæ Dona multitudinis. 166
Dona militaria, 456. & ſeq.
Dona. *ibid.*
coronæ inter Donaria. 696
coronæ Donaticæ. 303
Δωρίτης ἀγών. 350
Dormire in roſa, 151. in floribus. *ibid.*
Δόσις. 415
Qua quiſque dote cenſetur, ob hanc eum coronari æquum eſt. 474
Draco. 48. draconum criſtis Bacchus inſignitus. 51. 717. & ſeq.
Draco eſt coronamentum Hecates. 493. eſt inter præcipua ſymbola ſolis. 575. plura de dracone. *ibid.* 656
Durities. 681
Ducales pilei, V. *pileus*.
Ducum alii majores, alii minores. 637. Qui ſint majores, *ibid.* Qui minores, *ibid.* De majoribus Ducibus. 638. De minoribus Ducibus. *ibid.* horum ducum coronæ ſunt ſimiles. 639. Hæ coronæ deſcribuntur, *ibid.* Cur pateant. *ibid.* cur minores duces tam divite corona utantur. 640. De utriuſq; ducatus corona, *ibid.* Duces ſaro defuncti qua re coronentur, 219. Duces exercitum luſtrantes ſunt coronati. 459. Dux in exercitu eſt pro omnibus teſtibus in iis quæ pertinent ad præmia. 461. Duces coronantur à ducibus. 470. & à militibus, *ibid.* De ducis & principis appellatione. 641. Quomodo hæ appellationes reciprocentur, *ibid.* Summus dux. 705
Dyas. 660

E

EBrii coronantur, 53. corona teſtis Ebrietatis. 89. perpetua quædam beatorum Ebrietas. 90. Aliæ coronæ ebrietatis. *ibid.* Hac ebrietatis corona ſumpta licebat furere. 91. ebriorum coronatorum veſtis, *ibid.* ebrietatis pia ſigna, *ibid.* coronæ marcidæ ebriorum propriæ. 92. ebrii convivæ per urbem incedebant coronati, 94. ac tales tuti erant ab injuria. *ibid.*
Ebulus coronamentum Panis. 206
Ebur. 21
Eccleſiæ corona eſt Chriſtus, 14
Eccleſia militat. 658. 661. Quorumdam numinum Effigies ne quidem intueri licuit. 698. & de his Effigiebus ſive ſtatuis plura. *ibid.* & ſeq.
Eilotarum pileus. 656. εἱλωτεία. *ibid.*
Εἰραφιώτης epithetum Bacchi. 51
Εἰρεσιώνη. 332.
Εἰσαγωγοί. 372
Elæi. 348
Elæum urbs. 114
Electrum pallidum. 141
Elephanti coronati. 536
Eleuſinia ludi. 451
Eleutheria. *ibid.* & 519.
Eliaca ludi. 451
Elichryſus flos, 135. 190. Unde dictus, *ibid.* eſt coronamentum Dianæ, 191. Quibus ſocietur. *ibid.*
Ε᾽λικτοὶ coronæ. 38
Ellotis corona. 517
Eloquentia. 324
V. *Diſerti.* 540
Emendatores poëmatum coronati. 430
Encyliſtiæ coronæ, 38. ſuſpendebantur. 39
Endymion. 633
Ε᾽πηγρμός. 415
Ε᾽πινίκια ἄσματα. 430
Ε᾽πιτάφιοι ἀγῶνες. 435
Epitheta Dearum ἐϋστέφαν☉-, καλλιστέφανος, χρυσοστέφανος. 14. nympharum, καλλιπλόκαμοι, ἐϋπλόκαμοι. 16
Equeſtris corona. 231. 633
Equus urbi Trojanæ fatalis coronatus. 135
Equi qui ſacra veherent, coronati, 260
Equorum curſus, 386
Equi ἀγωνιςαὶ καὶ ἀεθλοφόροι. 388
Equi abſque dominis victoriam adepti. 382. 390. & ſeq.

Equi

Equi trahentes currum triumphalem coronati, 66. Hi equi Tertulliano ſunt publici, 536
Equi heroum inſignes ſpoliis ferarum. 654
Equis bellatoribus addita terricula-menta. 719
Equinæ jubæ in galeis. 720
Erato inventrix ſaltationis. 125. favit amantibus 144
Ε'ργα i. certamina. 342
Erechtheus. 617
Ε'ρμαῖα. 148
Ε'ρμακες. 149
Ε'ρως corona. 107. 218
coronæ numerantur inter Eſculenta & poculenta, 101
Eſculus primum coronamentum Pythicum. 430. Plura de eſculo. *ibid.* & 488
Evincire caput, 615. & 621
Εὐστέφανος. 14
Εὔτυκτος. *ibid.*
Virtuti quæ ſpectatur in clariſſimis exercitamentis datur corona. 337
Exercitamenta priſcorum heroum. *ibid.*
Exercitationes inutiles ac turpes. 423
Exercitus hederatus. 59. coronatus. *ibid.*
Exploratoriæ coronæ. 594
corona Exprobrans. 591

F

Faba. 176
Fabulæ cantibus inſertæ in conviviis. 79
Φακιωλίς. 668
Faciem tegentes coronæ plerunque à mulieribus uſurpantur. 68
Facies quando dicatur coronari, *ibid.* facies, 291
Facundia coronata. 319. & 324. præter coronas alia Præmia facundiæ data. 267
Fagus. 497
Φάλος. 722. & φάλα. *ibid.* & φάλαρα. *ibid.*
Fama coronata. 285
Quidam per laurum expiati à Fame, 560. clariſſimæ Familiæ cuſtodes coronarum. 325
Familiares primorum Kal. Januarii laureati. 542
Farre coronati lares. 209
Faſces coronati. 539. & 548
Faſciculus. 116
Fautores in certaminibus. 390
Febra. 444
Felicitas. 11. coronata. 474. hæc corona unde plectatur. 475
Femina, 539. ejuſque corona, *ibid.* & ſeq.
Feminæ pulchræ datæ loco præmii. 476
Ferales coronæ 45
Fercula coronata. 73
Numina vultu Ferino. 716
Feſtæ coronæ. 104
Feſtus emendatus. 523 reprehenſus. 525. 561. & ſeq. corona è foliis Ficulneis. 39. & è ficis, *ibid.* Ficus coronamentum Saturni. 204. coronamentum mulierum. 205. ramus ficulneus quid ſignet. *ibid.*
Filii regum & imperatorum coronantur à patribus, 690. inter Filios imperatoris eſt diſcrimen. *ibid.* & ſeq.
Φιλοστέφανος. 113. φιλοστέφανοι. 160
côrona è Filo cui hæreret nomen Minervæ. 45. filum in coronis. 109
Φιλύτρα. 511
Flaminis corona laurea. 247. pileati. 273
Flamina i. pilei ſacerdotum. *ibid.*
Flaminicæ coronatæ. 252
Flammæ ſuper capitibus. 25
Flavialium coronæ. 595
Flexibilis curſus. 393
Flora Dea coronaria. 121. V. *Chloris.*
Florales coronæ, 44. 66. honoratiſſimæ. 117
Floreæ coronæ quid ſignent. 124. & 130. impoſitæ virginibus quid ſignificent, 124. Floreæ coronæ munera ruſticorum. *ibid.* Admonent homines ſuæ fragilitatis, *ibid.* & ſeq.
Florum quorum facultates. 45. florum miſtura, 64. flores inditi in poculum, 67. & ſeq. Amantes dominis offerunt flores, 81. flores connexi, i. coronæ. 105. & 116. flores coronarii primùm indiſtincti, 107. flores inſerti, alii integri in coronis, 109. flores coronarii. 113. innumeri, *ibid.* plura

plura de floribus. *ibid.* A floribus urbes denominatæ. 114
Flores pro coronis. *ibid.* & ſeq. cognatio inter flores & coronas. 115. & ſeq. coronatæ floribus. *ibid.*
Flores adhibiti Diis Deabuſque excipiendis. 116. & lavandis. 117
Florea corona duce digna, *ibid.* De floreſcente ea ſpecie quæ eſt ſuper lamina diadematis, 599. florea corona digna principe, 117. De coronis quæ fiunt ex uno flore, 120. de iis coronis quæ fiunt è pluribus floribus. 121. ordo florum in coronis, *ibid.* flores quomodo necterentur. 122. Implexus florum auget eorum pulchritudinem, 122
Flores i. Chriſtianæ virtutes, 123. & gemmæ virtutum. *ibid.*
Flores, ſubſtantia coronarum. 124
Flores ſanctimonia. *ibid.*
Florea corona nuptialis. 126
Florum libertas & contumacia, 128
Floribus menſæ conſperſæ. 130
Flores citò marceſcunt. *ibid.*
Flores unde dicti. 132
Florum coronariorum nomen & enumeratio. 133
Florum, foliorum, ramulorum miſtura. 134
Flores diſtinguntur ab iis quæ ſunt *στεφανωματικά* 135. Quicquid erat floridum antiquitas vocabat ver. 192
Floribus mergi, 145. pulchritudo ex oculis Florere dicitur, 148. omnes flores vocantur roſei. *ibid.* flores inſcripti. V. *hyacinthus &* 176. flores coronarios cur non omnes enumerem. 198. Quædam urbes floribus inclytæ. 198. & ſeq. Plura de floribus. 199
Floribus interdum inditum nomen pennis. 200
Flores coronamentum Bacchi. 203
Flores & rami coronarum ſunt præclariſſima inſignia virtutis. 300. ſunt dulciſſimi. *ibid.*
Fluvii coronati. 202. cornuti. 675
Focis coronæ impoſitæ. 204
Folia in coronis ex auro & argento. 105
Folioſa omnia Athenienſibus ſunt *στεφανώματα*. 184. arborum Folia propriè ſunt coronamenta. 231. è Foliis ejus coronæ quam quiſque ſacerdos geſtaret, ſciri potuit cujus numinis myſta eſſet. 252. Foliacea certamina. 299. duo fontes in conviviis. 66
Fores dominæ amator coronat. 80
Forma coronæ. 22. & ſeq.
Fortitudinis corona. 313. 469
Fortuna. 464
Fortuna coronata. 206
Francicum diadema. 602
Fratrum trium, Jovis, Neptuni, Plutonis corona. 691
à Plinio graminea vocatur Frondea. 508
Frons attexta laminæ diadematis quid ſignet. 599
Frontem & faciem tegebant coronæ floreæ. 66. & ſeq.
Frons. 299
Fructus inſcripti. 176
Fruges. 305
Φύλλινοι ἀγῶνες. 350
Φυλλοβολία. 415
Fundæ junceæ. 202
Funebres coronæ. 222. V. *mortui.* Qui funus proſequebantur erant coronati. 225
Furiæ tres ſerpentibus crinitæ. 16

G.

Γαλαξίαι. 164
Galea. 704. eſt ſymbolum ducatus, & imperii. 705. galeæ hæret corona. *ibid.* ſignificatus hujus conjunctionis. *ibid.* galea ornatur gemmis & lapillis. *ibid.* Ægyptii reges geſtarunt galeas pro corona. *ibid.*
Galeis additæ pennæ pavonum & aliarum avium. *ibid.* & ſeq.
Galeæ & pinnæ tincturis ornatæ. 708. & ſeq. Alia ſymbola cujuſque gentis ſuper galea. 709. gigas ſuper galea. *ibid.* galea aperta. *ibid.* recta. *ibid.* galea clauſa. 710. Galea conſummata. 709. galeæ ferinæ. 716. galeam virtus militis propriè facit horridiorem. 718. dupliciter, ſive utrinque criſtata galea. 723. & triplciter criſtata. 724. galea triplex. *ibid.* quadruplex. *ibid.* galea ſine cono, & criſta. 725. De hac. *ibid.* Orci galea.

galea. *ibid.* galea Palladis. 725. & ſeq. galeæ honeſtantur ſplendore, luce, flammis. 726. & ſeq. galea Homero cur ſit στεφάνη. 727. ſtrophia ſeu στέφη ſuper galea. 96. & ſeq. ſortes injectæ galeis. 720. In pace galea quid ſignet. *ibid.*
Galeæ gemmatæ. *ibid.* Olea circumdatæ. *ibid.* laureatæ, 729. mites galeæ æquales & concordes. *ibid.*
Galea capillorum. 568
Galea diadematis, ſive galeatum diadema. 622
Gallus. 715
Gemelli Dii. 288
Gemmarum compoſitores. 108. Harum rutilum. 164. Gemmæ quid regi ſuadeant. 592. de earum numero. V. *ſeq.* 596
Genæ. 290
Genius coronatus. 208
Gladii tyrannicidarum myrto redimiti. 519
Gloria eſt præmium victoris. 301. gloria in Catholicis eccleſiis quid. 606
Glycera coronaria. 108
Γοργολόφα. 918
Gorgon ſuper galea. *ibid.*
Gottifredus rex Hieroſolymæ. 664
Græcia. 301. prope univerſa conveniebat ad ludos Olympicos. 364. Ibidem per ſuos legatos intererat. 365
Gramen coronamentum Martis. 507. ſumitur pro omni genere herbæ. *ibid.* Gramineæ coronæ. 239. graminea. 506. Dignitas, excellitas, & cætera prærogativæ hujus coronæ. *ibid.*
Granata in diademate regni Granatæ. 692. Gratiæ coronatæ. 207. coronæ ſolemnis gratiarum actionis. 252. & 253. In publicis Gratulationibus multitudo laureata. 552. coronæ gratulatoriæ. 106, & 237. earum exempla. *ibid.* 465
Γρῖφοι. 66
Γέρφος. 80
Γυμνασταί. 363. & 387. γυμνάσια. 385
Gymnica certamina. 350. horum quot ſpecies. *ibid.*
Γυμνοπαιδία. 448

H.

Habitus Auguſtalis. 687
de Hadriano imperatore fabula. 185
Haſta. 476
Hecates coronamentum. 493. plura de ea. *ibid.*
Hedera. 48. inebriat. 49. ſocietas hederæ & vitis. *ibid.*
Hederæ dotes. *ibid.* cur hedera ſit coronamentum Bacchi. 34. Hujus rei ratio naturalis. 51. A poëtis Bacchus fingitur hederatus. *ibid.* corona ex hedera & violis. 53
Hedera mulieres religant capillitium. 54
Hedera ſymbolum pulchritudinis. 55
Hedera alba & nigra. *ibid.* Adhibetur hortis. *ibid.* hirta. *ibid.* errans. *ibid.* ſerpens. 56. tenax. *ibid.* ut amaſia implicatur cæteris arboribus. *ibid.* virens. *ibid.* faſcinat. *ibid.* flexibilis, ſequax, ductilis. *ibid.* nexilis. *ibid.* ſociatur lauro & myrto. 57. Eſt laſciva. *ibid.* & ſeq. Aliis arbuſtis moleſta. 58. φίλερως. *ibid.* Victrix vetuſtatis. 59. cujuſmodi ſit illa qua poëtæ redimiuntur. *ibid.* pallida. 140. hanc poëtæ principibus dant loco civicæ. 500
Hederacea corona. 48. teſtis eſt Bacchici furoris. 52
Hederacea pocula. 53
Hederacea corona index lætitiæ convivialis. 57. & militaris. *ibid.* quid ſignaret in conviviis. 58. ſignat libidinem & ſalacitatem. *ibid.* eſt propria amantium. 84. ſociatur elichryſo. 135. & lauro, *ibid.*
Hederigeræ. 52
Helenæ coronamentum. 183
Hemerocallis. 164
Heptas. 19
Herba victorem donari à victo quid ſit. 476. 508
qui Herculi ſacrificabant erant laureati. 548
Hercules inſignis ſpolio leonis. 650
Hercules effœminatus eſt coronatus. 93. ejus coronamentum. 205
Hercules autor certaminis Olympici. 543. coronatur myrto. 516

Heroum

Heroum neminem Homerus facit coronatum. 92
Heroes inſignes ſpoliis ferarum. 650. Occiſa aliqua inſigni fera referebantur inter Deos. 655
Hethruſcæ coronæ. 111. & 537. erant aureæ & gemmatæ. *ibid.*
Hyacinthia, ſive hyacinthina, ludi. 452
Ἱερονῖκαι. 361
Hieronymi locus enarratus. 161
Hippodromia. 386. & ſeq.
Hipponium urbs floribus inclyta. 99
Ἵππευεις. 721
Hircinæ cornua galeæ ſuperaddita. 716. corona ex herba Hirſuta. 45
Hirundo. 192
Hiſtriones ἀγωνιζόμενοι coronati. 297
Hiſtrionicæ coronæ. 567. indumenta hiſtrionica. *ibid.*
Hiſtrionibus datæ coronæ è cotino. 567. & ſeq.
Hodie. 613
Homerum Plato cur coronet lana. 330
Homeri de potentia Romana vaticinium. 459
Homo natura coronatus. 31. in homine eſt divina ſubſtantia, cui adhæret materia putris & fluida. 286
Honor. 288. eſt λαοτρόφος. 305. corona honoris. 366. & 392
Honorandi. 461
Honorarium. 538
Horæ Veneri imponunt coronam. 14. ipſæ coronatæ. 207
Hortus coronatus. 32. quomodo hortus fieri poſſit floridus. 182
Hortenſes flores. 158
coronæ inter dona Hoſpitalia. 71
Hoſtiæ auratæ & coronatæ. V. *Victimæ.*
Hoſtem qui occiderit eſt purus. 533
Hyacinthus. 171. de Hyacintho fabula. *ibid.* eſt flos inſcriptus. *ibid.* & literatus. 175. florere dicitur. 172. de hujus pulchritudine. *ibid.*
Hyacinthi olim qui dicti. 173. corona hyacinthina index hilaritatis. 174. his flos eſt nymphis dilectus. *ibid.* hoc flore Apollo coronatur. *ibid.* eſt mollis. 175. ſepulchra conſperſa hyacinthis. 244. mos inſcribendi ſepulchra hyacinthis. 176. hyacinthinæ coroll. *ibid.* de hoc colore. *ibid.* quibus floribus ſocietur. *ibid.* & ſeq.
Hybernæ coronæ. 122
Hydra coronata. 31
Hyems coronatur. 258
Hyena. 657
Hymnus. 307
ὑπογλωττὶς corona. 79
coronæ Hypothymides, ſive hypothymiadæ. 71. & ſeq.
ὑποθυμὶς. 72. coronæ hypothymides quæ. *ibid.* στέφανος ὑποτράχηλος. *ibid.*

I.

Iacche corona convivialis. 191
Iamos Jaciendi flores & coronas. 105. in ædes ſacras & in ſtatuas numinum. 106. & in athletas victores. 415. qui jactus quandoque fiebat manu divina. 416
Jaculum. 420. Jaculi certamen. 425
Januæ potentiorum ornabantur coronis. 83
Janus autor coronæ. 32. & 660
corona ex Iberi. 2
ἰκετηρία. 241
Iconicæ. 362
Idolothytorum corona. 251
ἱερομνήμονες coronati. 264
Ignea epithetum lunæ. 6. 281
Ignis coronatus. 48
Ignominia. 5
Ilex. 488. eſt ſymbolum fertilitatis. *ibid.*
à quibus Illuſum ſit coronis ſicuti rei ridiculæ & nullius momenti. 299
de Imaginibus & ſtatuis quæ ſunt in eccleſia. 698
Imagunculas dominarum amantes redimiebant coronis. 82
Imperatoria corona eadem cum poëtica. 320
Imperiale diadema. V. *Diadema.*
de vocabulo Imperatoris. 58
Imperator pluribus coronis coronatur. 688
Imperatrix cujus manibus coronetur. 689

Inaureulum. 252
Indicæ coronæ in Italiam tranſlatæ. 40
Indicæ virgines pugiles. 450
in Indignatione coronæ projiciebantur. 100
Infamiæ coronæ. 334. & 449
Infamia ob amiſſum decus coronæ priùs partum. 541. & ſeq.
ne Infelices quidem virtus viduat ſuis præmiis. 298
Inferiæ. 223. quænam ſint veræ inferiæ. 225
Inferna loca pallentia. 140
Infula. 275
Infula eſt lanea. *ibid.* eſt alba. 276. ambibat eam capitis partem quæ capillo regitur. *ibid.* utrinque fuit adſtricta vittis. *ibid.* & ſeq.
Infulatus. 278. nunquam ſacerdos ponebat infulas. *ibid.*
Infula cum galea. *ibid.* magiſtratus infulari. *ibid.*
Infulæ manibus geſtatæ. *ibid.* obſidio preſſi hoc ſigno pacem petunt. 279. ſunt additamenta diadematis regii. *ibid.*
Ingenii facultates cur annumerem virtutibus. 324
coronatus erat pro Ingenuo. 457. & coronæ erant inſignia Ingenuitatis. *ibid.*
qui ſacris Initiabantur erant coronati. 262
Initium. 290
Injuriæ in ludorum celebritate acceptæ cauſam dederunt bellis. 356
Innocentia. 577
Inoculationes arborum. 123
Inſanientes Parcæ & vates vera dicunt. 458
Inſcripti flores. V. *Hyacinthus.*
Inſcriptiones quibus coronæ additæ. 349
Inſerti flores. 233
Inſigne coronæ. 462
Inſignis laurea & corona, & inſignis corona triumphalis. 525. deponebatur apud Jovem Capitolinum. 529. à ſenatu decreta, & publico ſumptu facta. 530
Inſignia coronarum. 591. alia capitis inſignia præter coronas ac diademata uſurpata à regibus. 592. de Inſigniis coronarum. *ibid.* alia Inſignia diadematis. 599
Inſigne laminæ. 602
mos Intrantium urbes. V. *Urbs.*
Introductores εἰσαγωγεῖς. 372
coronatus i. Intemperans ac diſſolutus. 95
Inverſa corona. 247
Inveſtitura hodierna. 693
Inumbrare ora coronis. 12
Ἴον viola. 139
Ἰοστέφανος Venus. 143
de Jove fabula. 153
Iris. 24
Iridi ſimilis corona circa ſolem. 29
Iridis os roſeum. 154
Iſis. 504
Iſolaſtica certamina. 451
Iſthmici ludi. 438. ſunt ſacri Neptuno & Melicertæ. *ibid.* ſunt ἐπιτάφιοι funebres. 439. duplices. *ibid.* à quo inſtituti. *ibid.* in his ludis advertendum. *ibid.* horum ludorum celebritas. *ibid.* de loco eorum. *ibid.* in his ludis pancratiaſtæ myrto coronantur. 446. præter coronam victori in Iſthmicis datur pecunia. *ibid.* locus Athenienſium in ludis Iſthmicis. *ibid.*
Jubæ equorum in galea. 720
Judices rerum capitalium quoties de capite connoſcebant, capiti coronam detrahebant. 98
Judices coronati. 521
Judices certaminum. 369. plura de his in ſeq. Horum prærogativa. 370. Horum nomina. *ibid.* munus. 371. numerus. *ibid.* ſedebant. *ibid.* ſtabant. *ibid.* alia horum nomina. *ibid.* quibus de rebus, & quot, & qua forma judicarent. *ibid.* juſtè judicabant. *ibid.* Judices Athenienſes albati. 578
Judices pelliti. 654
Julius Cæſar coronatus. 532
Juncea vincla. 202
Juno palmite redimita. 204
Junoni ſacrificantes redimiti vite, palmite, corymbis. *ibid.* & 307
Juno lunata. 594
Junones. *ibid.*
Junonis corona. *ibid.*
Junonis corona radiata ut Jovis. 690
Jupiter qua forma repræſentetur. 22. primus

primus coronatus. 32. Jovis coronamenta 205. 207. quandoque non Mercurius, ſed Jupiter regiones diſterminavit. 148
Jupiter Olympius. 362. & ſeq. ſub Jove eſt olea. 392
Jupiter eſt autor lucis. 610
Jusjurandum quod concipitur per caput. 291. magnum jusjurandum. *ibid.*
Juſtitiæ corona. 19
Juvenalia, ludi. 452
Juventa χρυσοστέφανος. 14

L.

LAbyzon. 574
Labor coronatus. 4
Lac inferias. 224
Lac coronatum. 263
de Lachryma elegans dictum. 141
Lacteus orbis. 23. & ſeq.
Lætitiæ καλλιστέφανοι. 14. coronæ lætitiæ. 77. & 95. corona eſt argumentum lætitiæ. 99. & 101. in publica lætitia coronis locus fuit. 103. ſacræ coronæ omnia læta ſignabant. 217. coronæ lætitiæ quæ. 280
Lamina diadematis. 584. additamenta laminæ. *ibid.* lamina. 590. & 591. laminæ inſculpta ſunt inſignia coronarum. *ibid.* lamina regii diadematis. 595. de forma laminæ. 599. de inſigniis quæ adduntur laminæ. 602. ſuper inſigniis laminæ monitio ad regem. 603. lamina aurea rutilavit aurea in fronte Pontificis. 663
certamina ἐπὶ λαμπάδι. 452
coronæ Laneæ. 111. nova nupta coronabat januam viri lana. 129. Homerum Plato cur coronet lana. 330
Lana eſt indicium pacis. *ibid.* & 395
Lana & olea ſociantur. 330. plura de lana. *ibid.* corona ex alba lana. 331
Laneum coronamentum quid ſignificet. 334
Lana eſt coronamentum adulterorum. 335
coronæ quæ in aquam dejectæ Lapideſcunt. 30
Lapilli. 584. 592. & 596. Lapilli quid ſignent in diademate. 597
Lapis unctus. 215. is lapis in quo Demonax ſedere ſolitus eſſet, coronatus. 525. lapides pretioſi ſignant opes ac temporum felicitatem. 602. lapides pretioſi pro radiis. 618. in diademate Pontificio pretioſus lapis ſignat verbum Dei. 664
Lapſa corona malum omen. 247
Larium coronamentum. 146. 208. & 209. ædes larium. 209. amplitudine coronarum culti. *ibid.* ſedes larium. *ibid.*
Laſciviens coronarum gratia. 118
Laudatio. 306
Laudatoria lex. *ibid.*
Laurus Tempica. 430. ramum lauri Apollo manu fert. *ibid.* laurus eſt ſymbolum victoriæ. 485. impoſita foribus privatorum. 486. inſignis laurea. 523. de laurea triumphantium. V. *Triumphans.* Laurus ut eſt ſymbolum victoriæ, ita eſt inſigne triumphi. 526. ſacerdotum corona laurea. 247. & ſeq. laureæ coronæ reverentia. 250. laurus ἀειθαλής. 321. laurus poëtica. *ibid.* laurus eſt ſymbolum diuturnitatis. 322. Apollo poëtis œſtrum immittit per lauros. 323. laurus coronamentum Pythicum. 430. laurus triumphantium ex uno ramulo dicta laureola. 402. ſterilis laurus eſt triumphalis. 545. inter laurum & myrrum multa cognatio. *ibid.* laurus Auguſto miſſa è cœlo. 545. & ſeq. laurus mas. 548. qui Herculi ſacrificabant erant laureati. *ibid.* laurus quòd ſignat victoriam, ſignat quoque triumphum. 549. quanti fuerit laurus triumphalis. 550 laureatus i. triumphans. *ibid.* laurus eſt pacifera. *ibid.* Additur literis & lanceis militum. 551. literæ laureatæ. *ibid.* & laurea. *ibid.* laureatæ tabellæ. *ibid.* laurus planta ignita, & idea Apollinis. 552. Liber quoque autor coronæ laureæ. 553. laurus ſumpta pro ipſo Apollinis oraculo. *ibid.* fatidici vates laureati. 554. qui ſeriò conſultant accedunt ad laurum. *ibid.* qui Latonæ ſacrificant laureati. *ibid.* cur laurus ſit grata Apollini. *ibid.* ſociatur myrtis. *ibid.* & hyacintho. 555. ejus umbra laudatur. *ibid.* & nitor. *ibid.* eſt ἀλεξιφάρμακον adverſus inſidias. *ibid.*

has proſperat. *ibid.* non icitur fulmine. *ibid.* & 565. Apollo edit reſponſa per laurum. 555. tripos è lauru. 556. laurus eſt δύσ[κα]ς☉ uri facilis. *ibid.* Pythia laurigera. *ibid.* laurus divinatrix. 557. vorare laurum. *ibid.* eſt ſymbolum μαντικῆς. *ibid.* eſt conjecturalis. *ibid.* laureæ coronæ miniſtris Junonis loco muneris concedebantur. 558. lauro everritur ædes Apollini ſacra. *ibid.* laurus ominatrix. 559. Accenditur in ſacris. *ibid.* Appoſita capiti dormientis. *ibid.* eſt pudica & virginitati dilecta. 560. inimica Baccho. *ibid.* Comes bonæ valetudinis. *ibid.* offerebatur magiſtratibus. *ibid.* quidam per laurum expiati a fame. *ibid.* laurus unde dicta. *ibid.* laurus opima. 561. non ſolum Romæ, ſed & apud exteras gentes laurus fuit ſymbolum victoriæ. *ibid.* laurus Alexandri. *ibid.* ſuper virore & nitore lauri quædam. *ibid.* tellus laurifera. 562. conſecrata eſt Apollini ſicuti Deo victoriarum. *ibid.* Quiſquis rempub. à peſtilentibus civibus vindicavit, huic caput dicitur eſſe laureatum. 563. laurus geſtata vice diadematis. *ibid.* eſt geſtamen victorum; eaque re & regum ac tyrannorum. 564. Diadema laureum. *ibid.* Ingenium hujus frondis eſt ut naturali vi juvet eam rem cui adhæret. 565. Ramis lauri operiuntur vaſa vini. *ibid.* eſt infeſta dæmonibus. *ibid.* laurea triumphantium unde decerpta 527. laurus propria Cæſarum. *ibid.* lauretum Cæſarum. *ibid.* lauretum Numæ. 528. aliæ ſylvæ laureæ *ibid.* laurea triumphalis deponi ſolita apud Jovem Capitolinum. *ibid.* V. *Inſignis corona, & triumphus.* Deponebantur etiam laureæ apud alia numina. 530. Verè laurea triumphalis domi aſſervabatur. *ibid.* laurus agreſtis. 534. laurea, i. aurea ſive argentea. *ibid.* lauri quotannis renovabantur. 541. exſiccatæ lauri. 542. laurus fauſtitatis & felicitatis nuntia. *ibid.* & lætitiæ & victoriæ. 548. etiam futuræ prænuntia. *ibid.* & ideo non tantum principum, ſed & privatorum fores umbrabat. *ibid.* Epitheta lauri triumphalis. 544. laurus adhibita lætitiæ nuptiali. 128. laurus ſuper regia Auguſti à ſenatu decreta. 540

Laurus. 306. corona & laus conſtricta. 336

Laudum defuncti celebratio inter inferias. 224

Lautitia priſca. 587

Lectus amantium conſpergitur roſis. 152

Legatorum coronamentum. 265

Legati intererant Olympicæ celebritati. 363. pacem petentes legati geſtabant oleam. 396. Qui ibant in longam legationem dicebantur proficiſci ad inferos. 98

Λείριον. 164. & λείριον dicitur quicquid eſt floridum. 165. λειριόεις. *ibid.* vox oratorum λειριόεις. *ibid.*

Lemniſcata corona. 112. lemniſci. 111. aurei. *ibid.* Cœlati. *ibid.* lemniſcorum uſus. *ibid.* purpurei. 112

Lentiſcus coronamentum virginum. 445

Leonis herba, coronamentum. 198

Leo galeæ ſuperadditus. 716. 719

Λιβυκόν. 140

Λιβυκοστεφὴς ἱκετηρία. 242

coronæ eorum qui Diis Libabant in templa ferebantur. 251. Defectu vini libatum eſt aliis rebus. 683

Libanotis. 197

Libanus mons. 208

Liber primus coronatus. 32

corona Liberalitatis. 315

Liberati magnis calamitatibus coronabantur. 99

coronæ inſignia Libertatis. 94. corona libertatis. 314. & ſeq. myrtus eſt index ejus victoriæ quæ ducit ad libertatem. 519. libertas duplex. 645

Libidinis & roſæ ſimilitudo. 152

Libri compacti è philyra. 109

Licia. 331.

Lictores laureati. 536

Liguſtrum. 194

Lilium. 164. natales hujus floris. *ibid.* unde dictum. *ibid.* lilii genera. *ibid.* in lilio proceritas commendatur. *ibid.* pulchritudo. *ibid.* albor ejus. *ibid.* lilium rubens. 165. in coronamentis duplex lilium. *ibid.* lilia purpurea quæ, *ibid.* eſt Junoni flos dilectus.

dilectus. *ibid.* flos florum. *ibid.* Ridet. *ibid.* Deliciæ hujus floris. *ibid.* 166. lilia dicta σοῦσα. lilia argentea. *ibid.* lilia tribuuntur formoſis. *ibid.* ſunt munera amantium. 167. Dignitas hujus floris. *ibid.* lilia i. flores. *ibid.* lilia cœlo excepta. *ibid.* Roſa & lilium ſociata. *ibid.* Aliæ conſociationes hujus floris. 168. lilium ſtatuebatur ſuper mortuis. 225. & liliis ſepulchra conſpergebantur. 221. lilia diadematis Francici. 602

Limites. V. *Confinia.* 148

coronæ Lineæ. 111

Linum quid ſignet. 571. & ſeq.

Loca ſacra lauro umbrata. 250

Locri urbs floribus inclyta. 198. & ſeq.

Locus ubi quidpiam feliciter eveniſſet, coronatus. 212. locus ludorum Olympicorum. 362

Λόφος. 721. 722

Longæ coronæ. 73

Loqui non licuit quod non decet, dum agerentur ſolennitates ludorum. 363

Lotos flos coronarius. 182. ejus natales. *ibid.* melleus & roſcidus. *ibid.* hujus floris excellentia & facultates. *ibid.* eſt ſymbolum dotum animi, & corporeæ pulchritudinis. 182. & ſeq. ejus color. 183. aliæque dotes. 184. loti prærogativa. *ibid.* eſt Antinoi cognominis. *ibid.* ejuſque corona dicitur antinoia. *ibid.* duo colores hujus floris. *ibid.* coronâ lotina. *ibid.* lotos roſeus. 185. de hac re fabula. *ibid.* natales hujus floris. *ibid.* numeratur inter aromata. *ibid.* & de quadam ejus ſingulari facultate. *ibid.* quibus floribus ſocietur. *ibid.*

Luciani dictum de muſis confutatur. 144

Lucifer roſeus. 158

Lucinæ coronamentum. 207

Lucta & luctari. 419

Lucta cum feris. *ibid.*

Luctæ Cupidinum. *ibid.*

Lucta virilis. *ibid.*

Lucta. 423

Luctator quid potiſſimùm curaret. 424

Luctæ natales. *ibid.*

Luctæ & pugilatus affinitas. *ibid.* Utrumque certamen majoribus præmiis donatur. 425

Luctatii ludi. 452. in luctu nefas eſt coronari. 95. & ſeq.

coronæ in Lucis, & ipſi Luci coronati. 213. & ſeq.

Lucullia ludi. 452

Ludi & certamina idem. 349. in ludos quales ſumptus fierent. 353. & à quibus. *ibid.* horum ludorum celebritas. *ibid.* & 362. maximè Olympicorum. *ibid.* & clariſſimus quiſque eò conveniebat. 365. Quid inde homines referrent. 366. jus veniendi ad hos ludos fuit impetrandum. 368. pueris non conceſſum. *ibid.* nec improbis. *ibid.* nec iis qui nondum rationes retuliſſent. 368. Qua ratione deſcenderent ad hos ludos. 373. & ſeq.

Luſus pueriles. 340

Ludicræ coronæ. 454

Lunæ cinctus 24. corona. 28. imperiale diadema eſt lunatum. 626

Lunæ creſcentis effigies. *ibid.*

de Lunæ ſymbolo. 627

Luna eſt pura. *ibid.* non eſt Dea, ſed Deus. *ibid.* eſt utriuſque ſexus. 628

Lunæ epitheta. *ibid.* eſt venatrix. *ibid.* eſt confinium ætheris & aëris. *ibid.* in lunari effectu proditur vis univerſæ naturæ. *ibid.* ſoli & lunæ ſimul fit res divina. *ibid.* eſt genitalis & fœcunda. *ibid.* Plenilunium eſt parturientibus propitium. 629. Concepta alit, fœcundat, & quandoque interimit. *ibid.* alia aſtra lunam invocant. *ibid.*

Luna philoſophis quidem terra, ſed aërea. 630

Luna ipſam atritatem dealbat & colorat. *ibid.* Omnia terreſtria & aquatilia corpora hujus ſyderis acceſſus auget, receſſus minuit. 630

Luna *μελώις.* *ibid.* ut ſol annos, ita luna menſes conficit. *ibid.*

Luna eſt confinium vitæ & mortis. *ibid.* Habet quatuor hebdomadas. *ibid.* & ſeq. à quo veſtigio profecta eſt eòdem redit. 631. lunæ carpento junctus eſt mulus. *ibid.* luna habet triplex nomen. *ibid.* Novilunium rebus agendis eſt initium auſpicatiſſimum. *ibid.* Plena luna teneſcit

ſcit Oceanus. 632. Defectus lunæ terrorem multis injicit. *ibid.* Maga cœlo lunam detrahit. *ibid.* luna ratione operatur abſque ulla vi. *ibid.* Quid ſignificet ſomnium, ſi quis putavit ſe lunæ amplexibus illigari. *ibid.* luna toti hemiſphærio æqualiter illuceſcit. 633. nobiliſſimus quiſque Romanorum lunulas ferebat in calceis. *ibid.* luna in tiara. 670. Notæ nigræ quæ ſunt in luna. 657
Lupo armatum caput. 697
Λυσιζώνης, Diana. 269
Λυσίπονος epithetum Bacchi. 77
Luſtra coronata. 459
Luſtrantes exercitum duces erant coronati. 459
Lutea viola. 140
Lux. 678. & 681
Lucis propria eſt bonitas. 610
Lynx. 657. & ſeq.

M.

Majeſtas divina. 661
Mænades. 32
Magiſtratibus coronæ præferuntur Hethruſcæ. 537
Magiſtratus Platæenſes albati. 578
Romæ Magiſtratus urbani albati. *ibid.*
Magiſtratus coronatus. 249. ejus corona aurea. 252. & laurea. *ibid.* & myrtea. 521
Magnam coronam accommodare parvo capiti eſt res ridicula. 83. & 598
Magna corona. 522
Magorum coronamentum. 191
Mammæ Veneris. 154
Maiorana. 181
Μάνης. 101
Manu quædam coronæ, aut etiam tæniæ geſtabantur. 355
Manibus judicum coronæ victoribus datæ. 416. coronæ extenſæ ad manus. 73. coronæ manu geſtatæ. 295. Athletam manus ponere aut demittere quid ſit. 477
Marcelli inſolentia. 238
Marchiones. 643. & de horum coronis. *ibid.* & ſeq. Ad hos monitio. 644.
Marcidæ coronæ. 92
Margaritæ. V. *Lapilli.*
Mars cultus jactu coronarum. 239
Mars. 518
Marſyas. 236
Martyres coronati. 535
Martyrium, corona. 18. & martyrii corona. *ibid.* & 19
Martyrum coronæ è floribus. 123
Maſcula olea. 405
Maſſilienſes effæminati. 267
Mater imperatoris coronata. 689
Matrimonium eſt corona viri. 31. & ſeq.
Matronis vix unquam conceſſum ut intereſſent conviviis. 88. Hoc in Græcia. Aliter Romæ. *ibid.* & ſeq. His virio datum, ſi coronas emptas non ab ſe lectas geſtarent. 199
Matronæ ſacrificant coronatæ. 252
Matronæ coronatæ myrto. 513
Medææ corona munus. 102
Medietas. 659
Melicertes. 438. & 439. in ejus ludis corona primum fuit ex apio. 440. & ſeq. poſt è pinu. *ibid.*
Melilotum, & coronæ melilotinæ. 190
Mella i. lotos. 182
apud Menſas hominum natæ ſunt primæ coronæ. 30. menſæ conſperſæ floribus. 130. ramis. *ibid.* menſæ aſperſæ roſa. 149. & ſeq.
Merces laureatæ. 543
Mercurius ſtatutus in viis. 148. Ad hujus ſtatuas aggerebantur lapides. *ibid.*
Mercurius τρικέφαλος. 663
Meretrices Venerem & Cupidinem coronis ſibi propitiabant. 210. & ſeq.
Meretrix coronam auream ne habeto. 235
Meretricia muſica. 84
Meta. 379. plures metæ. 380. & 383
Miles quanti ſit. 457
Miles Romanus. 482. ab uno imperatore coronas accipit. 459
Miles cur coronetur. 460
Militari corona quis donatus ſit primus. *ibid.*
Militares quæ. *ibid.* & 458. quò ſpectarent. 459
Militares aureæ. 460. non dabantur auxiliaribus. *ibid.* Species & modus dandi has coronas. 460. & ſeq.
Militibus coronæ proponebantur. 461. Jus geſtandi has coronas militibus datum.

datum. 462. Præcedente inquiſitione dabantur. 463
Militibus tam communes quàm ducibus coronæ. 466
Militibus ſæpe data eſt pecunia pro corona. 470
Milites coronant ducem. *ibid.* & alii duces ducem. *ibid.*
Milites priſco more ſe ipſi invicem coronabant. 471
Miles Romanus. 480
Milites in Græcia dabant coronas imperatoribus ſuis. 526
Milites triumphantis in triumpho erant coronati. 532
Militare fertum. *ibid.*
Milites in loco victoriæ coronabantur. 533
Militibus pugnaturis dantur præmia. *ibid.* & coronæ. *ibid.*
Militum lauri è qualibet arbore. 534
Militum inſigniorum coronæ. *ibid.* & de his coronis plura. *ibid.*
Milites vocati ſunt athletæ. 339
Militare. 384
Minervæ coronamenta. 208
Minerva. 392
Μλώϊς luna. 630
Miniſtri in conviviis coronati. 68
Miracula quædam priſca. 546
Miſtura florum & arborum. 122. & 134. ramulorum, foliculorum, & florum baccarum & fructuum. 135. & 137
Mitella, 271. mittula. *ibid.*
Mitra eſt Bacchi. 91
Mitra eſt decus epiſcopalis dignitatis. 266. Unde dicta. *ibid.* ornamentum capitis muliebris. *ibid.* eſt pileus nocturnus. 268
Mitræ *πολυάνθεμοι.* *ibid.*
Μιτροφορεῖν. *ibid.* eſt corona plexa è faſciis. *ibid.* lamina ferri. *ibid.*
Mitræ æreæ. 269
Μίτρα balteus. *ibid.*
Μιτρῶδες armari. *ibid.*
Μίτρα faſcia quæ muliebre pectus tuebatur. *ibid.*
Mitra ex ære. *ibid.*
Mitræ i. Zonæ muliebres. *ibid.*
Mitra ornamentum capitis muliebris. 270. geſtamen Bacchi. *ibid.* Bacchica Mitra eſt nivea & cornuta. 271
Mitra i. diadema & corona regia. *ibid.*
Mitra eſt faſcia. *ibid.* eſt diadema Pontificium. 272
Mitræ epiſcopalis uſus unde ſumpſit. *ibid.* Chriſtus mitratus. *ibid.* forma mitræ epiſcopalis. *ibid.* & 273. ſignificatus hujus mitræ. *ibid.* & ſeq.
Mitræ exprobratices ſordium. 274. & ignominiæ. *ibid.* & ſeq. Mitra ſummi Pontificis. 594
Mocenicus Venetiarum Dux. 698
Modeſtia ducum Romanorum. 236
Mœſtitia in publica, coronæ ponebantur. 699
Monas. 661
Monetam athletis licuit ſignare. 358
Μοϱία. 393
Mortui coronati. 217. coronæ in mortuos conjectæ. 218. Unde hæ coronæ conſtarent. *ibid.* & 319. & 391. Quicquid defuncto charum fuiſſet coronabatur. 225
Moſchus. 638
Moſes. 678
Motus circularis. 22
Mulier coronas plectens, ſi non eſt *στεφανηπλόκος*, cenſetur amare. 81
Mulieres luxurioſæ capite geſtabant coronam convivialem. 93
Mulieres arcebantur Olympicis ludis. 449
Multiformis corona. 594
Multitudo laureata. 552
è Mulis & mulabus quadrigæ. 390
Mundi effigies in diademate imperiali. de mundo plura. *ibid.*
Mundus eſt omnium parens. *ibid.* eſt unus. *ibid.* omnium rerum ordinem unus circumagit. *ibid.* ſine illo ſummo opifice ſtare non poteſt. *ibid.* in ſingulis ſui partibus ſubinde mutatur. *ibid.* & ſeq. mundo nihil eſt ornatius. 635. Velocitatem mundi nemo advertit, niſi demum convolutis rerum vicibus. *ibid.* Quicquid in hominis notitiam cadit mundus ſua magnitudine complectitur. *ibid.*
Mundus eſt rotundus. *ibid.* Eſt organum Dei. *ibid.*
Mundus conſtat ſocietate cœli, eorumque omnium quæ cœleſti ambitu continentur. 636
Mundi ſphæra vergit in centrum. *ibid.*

Mundi

Mundi ſunt duæ partes, quarum una agit, altera patitur. *ibid.*
Mundus eſt templum Dei. *ibid.*
Mundi globum ſpiritus intus alit. *ibid.*
Munus coronæ à Thaumantia miſſum Junoni. 678. regia munera. 692. coronæ munera amantium, 81. & 82. propinquorum & affinium. 102. ob munus coronæ Amaſis è plebejo rex factus. 121. 236
Munera ad panegyres miſſa. 366
Munerum magnitudo, quibus quidam colebant reges ſuos. 586
Muralis corona, 462. non dabitur niſi præcedente inquiſitione, *ibid.* Hac corona magna Deûm mater coronatur, *ibid.* hujus coronæ inſigne. 464
Muſæ hederatæ. 60. & coronatæ roſis. 61. 127. & 160.
ἰοπλόκαμοι. 144
Muſæ non omnes ſunt virgines, *ibid.* coronantur pinnis alarum. 200
Muſæ coronatæ. 317. hedera, *ibid.* palma, *ibid.* diademata. 318
Muſarum numerus. 660
de Muſis ipſis. 9. & ſeq.
Muſica certamina. 350
Muſicum ad certamen quo quiſque ordine veniret. 379. & 390. Horum ludorum materia. 450
Myagros ſerpens coronatus, 31
Myrica coronamentum fluviorum. 202 & improborum. 473
plura de Myrica in ſeq.
Myricina dumeta. *ibid.*
Myricinus Apollo. *ibid.*
Μυρσινίδες. 108
Myrrha. 179. & ex ea corona, *ibid.*
Myrrhina pallentia. 141
Μυῤῥινῶν. 252
Myrſinum unguentum. 76
Myrtea corona. 72. canere ad Myrtum, *ibid.* de hoc more plenius, 78
Myrtus coronamentum larium, 209. & ſupplicum. 243
Myrto magiſtratus coronabatur. 252
Myrtus coronamentum pancratiaſtis in Iſthmicis. 446
Myrtus eſt planta Veneris & Cereris. 502
Myrtus eſt frons Veneris. 510
Myrtus variata, *ibid.* ſociatur roſæ, 511 de Myrto plura, *ibid.* ejus pulchritudo, *ibid.* odor. 512
Myrtea apud inferos. 512
Myrtum Cupido amat. *ibid.*
Myrtus eſt illorum omnium qui Venerem celebrant. *ibid.*
Myrtus eſt amantium, 513. eſt coronamentum virginum & puellarum. *ibid.*
Myrti virginales. *ibid.*
Myrtus excitat riſum. 513
Myrtum caſtæ aſpernantur. 514. eſt coronamentum Bacchi. 515
Myrtus pura. *ibid.*
è Myrto corona convivialis. *ibid.*
Myrti ramus floribus intextus vocatur ὑπόθυμις. *ibid.* quibus floribus ſocietur. 515. & ſeq.
Myrtus Apollini dilecta. 516
Myrtus ſacra, *ibid.* cenſetur in ſacrificali apparatu. *ibid.*
Myrtus ſymbolum lætitiæ. 517
Myrto coronantur fores. *ibid.*
Myrti ſolidum robur. *ibid.* & ſeq. tela fuerunt Myrtea, 518. tum alia arma. *ibid.*
Myrtea corona ſymbolum fortitudinis. 519. & victoriæ, *ibid.* eſt coronamentum heroum. *ibid.*
Myrtus currus pleni. *ibid.*
Myrtus Martia, *ibid.* eſt index ejus victoriæ quæ ducit ad libertatem. *ibid.* eſt index publicæ gratulationis ob depulſos publicis cervicibus tyrannos. 520
Myrtus, coronamentum triumphantium. *ibid.* & 523. fuit geſtamen ſummorum hominum, 520. & 523. Auguſtus coronatus myrto. 520 magiſtratus Athenienſibus coronati myrto. 521
Myrtus eſt Palladis, *ibid.* adhibita ſepulchris. 522. Hujus frondis dignitas, *ibid.*
Myrtus eſt coronamentum lætitiæ, 523. inter myrtum & laurum eſt multa cognatio. 545
μυσῆρια. 428

N.

NArciſſus, 168. quando floreat, 169. flos autumnalis, *ibid.* eſt corona-

coronarius, *ibid.* coronamentum magnarum Dearum, *ibid.* & Cereris & Proſerpinæ, *ibid.* furiarum, *ibid.* in ſomnis viſæ coronæ Narciſſi quid ſignent. *ibid.*
Narciſſi pulchritudo, *ibid.* dicitur florere, *ibid.* unde dictus. 160. eſt purpureus, *ibid.* odoratus. *ibid.*
Narciſſinum unguentum. 76
Naſus. 291
Naturales coronæ. 26. & 29
Navalis corona, 464. hujus coronæ inſigne, *ibid.* aurea. *ibid.* plura de hac in ſeq. Hac corona donati. *ibid.* & ſeq. hujus coronæ dignitas, 465. A Græcis uſurpata, *ibid.* Claſſarii milites victores hac corona donati. *ibid.* Duces ipſi, *ibid.* hac donabatur is qui inſulam ſuis aperuiſſet. 466
Naves eorum qui navigaturi erant coronabantur. 99
Navis quæ ſacra veheret, coronata. 259
Navigationi qui ſe permittebant, coronis abſtinebant, 98. quandoque coronabantur. 259
Naves eorum qui victoriam adepti eſſent, coronabantur. 260
Navigatione pera&ta coronantur. 475
Navium tutela coronata. 260
Naves horrificatæ. 720
Naucratitis corona. 510
Neapolitana, ludi. 452
Neceſſitas inventrix coronarum. 39. & 41
Neceſſitatis gratia quandoque coronæ capiti impoſitæ. 214
Neceſſitas inventrix diadematis ſubitatii. 683
Nectendi artificium coronas. 108. & ſeq.
Nexiles coronæ. 38
Negotiatorium aurum. 539
Nemei ludi. 432
Nemeus vicus. *ibid.* Autor horum ludorum. *ibid.*
Nemea unde dicta. 432. & 436
Nemeus leo. 433
Nemeum templum Jovis. *ibid.*
Nemeorum conventus, *ibid.* Alia opinio de inſtitutione horum ludorum. 433. ſunt ludi funebres. *ibid.*
Nemeus lucus. *ibid.*
Nemeum coronamentum apium. 453
Nemeo in certamine locus unde equi emittebantur quomodo vocaretur. *ibid.*
Nemeo de leone quem Hercules interemit. 650. Alia invenia in honorem hujus loci. 434
Nemea quomodo pingatur. *ibid.* bigis & quadrigis ibi eſt certatum. *ibid.* Ad hos ludos athletæ deſcenderunt nudi. *ibid.*
Nemeum ſtadium. *ibid.* corona pancratii in Nemea. 434. Omnis generis certamina edita. *ibid.*
flos Nemearum coronarum. *ibid.* ejus folia, 435. ſunt ludi amabiles. *ibid.*
Nemeſis, 501. coronata, *ibid.* de hac corona. 593
Neptuni flos. 199
Neptuni coronamentum pinus. 440
Neptunus ſativus. *ibid.*
Neptuni liberi. 639
Neronis vecordia, 429. Curru excuſſus nihilominus fuit coronatus. 355
Νικητήριον. 468
Nicolaus. 410
Nigri lares. 210
Niſæa ſerta. 53
Nobilitas. 710
Nobilitas nova, & naſcens. 711
Nobilitas civilis, ſive urbana. 712
Nobilitas togata ejuſque inſignia. 712. & ſeq.
Noctis coronamentum. 195
Nomina eorum qui ſacris certaminibus viciſſent, referebantur in commentarium. 375
Νομοφύλακες Athenis coronati. 573
Nova nupta laneo cingulo præcingebatur. 330. januam viri lana coronabat. 331
Novenarius numerus. 660
Novendiales epulæ. 225
Nubes. 25
Nudi athletæ deſcendebant ad gymnica. 373. & 430
coronæ quibus preces Numerantur, 216. ritus numerandi preces in eccleſia antiquus. *ibid.*
coronæ Numerabantur. 325
tempora in Græcia quomodo Numerarentur. 343
Numinibus unde texerentur coronæ. 201. & ſeq.
Numina à numinibus coronantur. 687

Nuntii victoriarum avidiſſimè excipiebantur. 357. & 391
Nuntii laureati. 543
Nuptiales coronæ. 126. harum materia. *ibid.* duæ nuptiales coronæ. 696
Νύσσα. 379

O.

Obſequentis Julii locus enarratus. 529
Obſides redimiti. 344
Obſidialis, ſive obſidionalis corona. 506
in Obviam itionibus coronæ dabantur. 238
ὄχναι. 723
Oceanus eſt corona. 29
in Oculis coronæ, 31. oculi. 290
Odores naribus, non capiti adhibendi, 46. & odores florum coronariorum, 122. odore quandoque corona cenſebatur. 136
Oibotæ athletæ parentabant. 368
Olea inoculationis impatiens, 123. coronamentum Jovis. 207
Olea & lana ſociantur, 380. eſt victoriæ ſymbolum. 301. eſt Palladis. *ibid.* & 394
Oleæ dignitas, 391. viror. 393. convenit virgini, 394. eſt pura. *ibid.*
Olea ſacrificantes coronantur. 335. eſt ſymbolum pacis, *ibid.* & illius qui petit veniam, 396. ramus ſupplicum, *ibid.* eſt geſtamen legatorum pacem petentium, *ibid.* non eſt imbellis. 397. cujus rei ſit monitio. *ibid.* Refertur ad Herculem autorem. *ibid.* De ejus autore variæ opiniones. 398
Oliva Olympica. *ibid.* eſt ſignum fortitudinis. *ibid.* eſt glauca. *ibid.* ſacra olea i. oleaſter, κότινος ex quo coronæ Olympicis datæ. 401
Oleaſtri dignitas. 407
Oleaſter coronamentum Herculis. 205. V. 399. & 401
Olea eſt maſcula. 405
V. κότινος.
Oleum. 394. & 398
Olympicæ coronæ. 340
Olympia eſt mater aurearum coronarum. 342
Olympiæ fuerunt inferiæ Pelopis. 343. 344
Olympici ludi vocati ſepulchrales convenius. 344
Olympii ludi. 361
Olympici ludi inſtituti in honorem Jovis. 346. quanti fuerint Olympicæ coronæ, 255. dictæ ſunt ſacræ. 361. plura de his. *ibid.*
Olympica celebritas. 377. & 391
corona Olympica etiam extra ludos Olympicos data pro præmio, *ibid.* contexta ex uno ramo. 402
ab Olympionico deſiderantur omnia genera virtutum. 305. Olympiacæ accuſationes. 309
Olympici coronati coronis floreis. 339
Olympicorum ludorum autor quis. 342. De ea re diverſæ ſententiæ, in ſeq. Ὀλυμπιονίκης. 348
Olympicorum prærogativæ & privilegia. 358. & ſeq.
Olympionicus ἰσόθεος. 360
Horum privilegiorum cauſæ. 361
Olympicum templum. 362
Olympicæ coronæ primùm ex oleaſtro, poſt ex auro. 408. dicebantur fulgere, *ibid.* Conſtiterunt è pinnis. 409
ex Olympionicorum albo duces eligebantur. 361. & ſeq.
His domum reverſis coronæ mittebantur. *ibid.* tres ictus inferre, ludorum Olympicorum proprium fuit. 421
in Olympicis victori præter coronas datur pecunia. 446
Spectaculo horum ludorum mulieres abſtinebant. 449
ὁμιλία τῶν φυτῶν. 122
in Omni re creata eſt corona. 29
Onager coronatus. 30
Opifices coronarum. 108
ὁλοκαυτώματα. 478
ritus quo edebatur Oraculum Apollinis. 556
Oratores coronati. 61. & 324. ad dicendum prodeuntes coronabantur. 296. mos oratorum geſtandi coronam, 297. mos eorumdem oratorum tradendi coronam illi qui proximè dicturus eſſet. *ibid.*
Oratorum certamina. 350
Orci

Orci galea. 725
Ordo. 634. ordo florum in coronis. 121
Ordo ludorum, ſive certaminum, 384. Publici ordines coronati. 471. die feſto, & in conviviis albati Romæ. 578
Orgiorum Bacchicorum inſigne. 52
ὄρφ[illegible]. 148.
Orpheus matre Calliope natus. 144
Ortus diei quare demonſtretur. 183
Os. 290
Oſculum. 84. roſeum. 155
Oſiris corona. 184
Oſtia V. *fines*.
Oſtrea coronata. 30
Ovalis corona, 58. de ea, & de ovatione. *ibid.* & in ſeq.
Ovalis eſt myrtea. 508. & 522
Ovationi etiam data olea. 523
Ovare quid. *ibid.*
Ovilia coronata. 258.
Ovis partus coronatus. *ibid.*

P.

PActiles coronæ. 37
Pæderotes lapis coronatus. 30
Palæa urbs θεῶν τράπεζα. 114. & 130
Palæſtra, 368. παλαιστὴς καὶ παλαιστικός. 420
Palæſtra inventrix τῆς πάλης luctæ, 368. uni Palæſtritæ licuit ſpatiari in xyſto. 342. De his, & de Palæſtra. 350
Palatium Romæ coronatum. 540
Palladium. 698
Pali terminales. 148
Pallas domina choreæ, 125. & 392. coronat victores. 466
Palladis galea. 725. & ſeq. 728
Pallor, 140. viridis. *ibid.*
Palma commune omnium certaminum coronamentum. 409. eſt pulchra, 410. Aliæ dotes palmæ. *ibid.* eſt ſymbolum victoriæ. *ibid.* & 413. Non capite ſolùm ſed & manu geſtatur. 411. ſtatuebatur ante fores, *ibid.* in pedibus. *ibid.* Hanc ſibi athletæ vindicant. 412. palmæ quæ naſcuntur in rupe Vulcani. *ibid.*
Palma pietatis. 413. doctrinæ, *ibid.* Deliaca, *ibid.* infames, 414. coronæ è palma. *ibid.*
Pſilinæ, & Thyreaticæ. *ibid.*
Palmæ folium. *ibid.*
Palmæ uterque ſexus, *ibid.* de hoc plura. *ibid.* hæc corona imitatur radiatam, *ibid.* Virga ſeu ramus è palma ſignum ſive ſymbolum futuræ coronæ, & præmii. 415
Palma alicui data eſt teſtimonium judicii datoris de illo cui datur. 431. poma enata è palma. *ibid.* è palma corona facta aurea. *ibid.* impoſita ædibus privatorum. 486
Palmatæ veſtes. 412
è Purpura fiebant. 413
Paludamentum Rom. principum. 710
Pampinus coronamentum Bacchi unà cum hedera. 34
è Pampina corona. 203
Pampinea corona cujus rei ſit ſymbolum. *ibid.*
in Panathæneis univerſi fuerunt coronati. 104
Panathænaica ludi. 452
Panis coronamentum, 206. 212. & 443
Pancarpiæ coronæ. 113
Panchatis flos coronarius. 180
Pancratium. 425
Pancratii corona. 426. advertendum in Pancratio. *ibid.*
Pancratium in Nemea. 494
Pancratiaſtæ, i. diſputando ſuperiores. 425. totis viribus certabant. 427
Pancratii victor in Iſthmicis coronatus myrto. 446
Pandora. 32
è Panibus corona. 445
plura de hac corona. *ibid.*
Papavera. 164
Papaver flos coronarius. 195. eſt coronamentum noctis. *ibid.* eſt in tutela Cereris. *ibid.* & ſeq.
Papillæ hominis coronatæ. 31
Papyrus coronamentum. 198
Papyrus loco diadematis. 684
de Papyro coronaria. *ibid.*
plura de Papyro. *ibid.*
Παραβεβραβεῦσθαι & παραβεβραβευόντες. 301
Parcæ coronatæ. 407
Parilia. 24
Parthenice. 196
Parthenopæa ludi. 452

quanti eſſet eſſe Patrem athletæ qui Olympiæ viciſſet. 357
Patientiæ corona. 909
Patria illorum coronatur qui præmiis donantur. 288. 358
Pavimentum templi Apollinis laureatum. 543
Pauperi coronæ non conveninnt. 103
Pauperum corona. 209
Pauperculæ mulieres coronariæ. 108
Paupertas Romana. 590
Pax coronata. 465
Pectori coronæ applicatæ. 71. & 73
Pecunia, V. *moneta*, ſæpe data pro coronis. 430
Pedes convivarum unguentati. 77. corona poſita ante pedes ejus numinis cui conſecrabatur. 239
Peditum curſus. 386
Pellitus, & pelles. 647. fuit indutus præclariſſimi cujuſque venatoris. *ibid.* & priſcorum patrum. *ibid.* & Indicorum ſapientum. *ibid.* Tranſierunt pelles ad communem uſum. *ibid.* pelles religioni adhibiti, 648. ſancti viri pellibus incincti. *ibid.*
Pelles navigationis comites. 649
Pelles in aula. *ibid.*
Pelliti reges. *ibid.*
Pelles aſcenderunt ſupra capita regum, *ibid.* heroës pelliti. 650. quid hæ pelles ſignificarent. 654
Pelles tranſierunt ad judicia. *ibid.* V. *ſpolia.* lugentes erant in pellibus. 656. plura de pellibus. 657. & ſeq.
Pennæ 1. flores. 200
Πεντακιτηρικὸς ἀγών. 451
Πένταθλον. V. *quinquertium.* pentathli qui. 418. & 421
Περιοδονίκης. 382
Pernicitas. 351. & 385
corona è Perſæa. 136
Perſicum diadema lunatum. 626
Perſicorum regum inſignia. *ibid.*
Perturbationes animi qui vicit, coronatur. 440
Πέπλος. 595
Petentes aliquid coronam porrigebant. 241
Petronii Arbitri locus enarratus. 73. & ſeq.
Phæcaſium. 579
Philyra. 109
Philoſophi conveniebant ad celebritatem Olympicam. 363
Phœbus roſeus. 158
Phœnix coronatus. 30
Phœnix avis. 604. & 714
Piare genium floribus & vino. 90
Picea arbor. 257. & ſeq.
Picris flos coronarius. 196
Πυκτῶν coronæ. 37
Pictores conveniebant ad Olympicam celebritatem. 365
Picus. 414
Picus coronatus. 212
Pietas. 201. & 312. ejus corona. *ibid.*
Pileus naturalis infantium. 31
Pilei ſacerdotum. 273
Pilei ducales. 645. de pileo plura. 646. fuit geſtamen regum Æthiopicorum. *ibid.* ducalis pileus cujus manu detur. 693. Sacerdotes pileati. 647. Dialis pileatus. *ibid.* cur ſit pellitus. *ibid.* ſuper pileo ducali monitio ad principem. 654. 655. & 656
Pileus Eilotarum. 656
Pileus Ducalis eſt interſtinctus & variatus notis nigris. *ibid.* plura de his maculis, & pellibus. 657
Pileus Mercurialis. 658
Pileus Perſicus. 667. πιλοφορικοὶ, ſeu πιλοφόροι. 647
corona è Pinuisalarum. 200
Pinnæ. 409
Pinnæ muri. 592
Pinnæ additamenta galearum. 708. & ſeq. unde manavit mos circumponendi pinnas, alas, & criſtas avium galeæ. 713
Pinus coronamentum panis. 206. eſt patrium coronamentum certaminum. 435. eſt coronamentum Iſthmicum. 439. Cur. 440. eſt coronamentum Neptuni. *ibid.* & Liberi. *ibid.* ante apium pinus fuit coronamentum Iſthmicum. 442. Dioni Chryſoſtomo eſt planta nullius utilitatis. *ibid.* de Pinu fabula. *ibid.* & 443
Pinus arboris quædam advertenda. *ibid.* De pinea corona. 444. Natales pinus. *ibid.* eſt ſymbolum caſtitatis. *ibid.* eſt pura. *ibid.* eſt ſymbolum virginitatis. *ibid.*
Piſa. 347

Piſces coronati. 32
Plato. 286
Plauſus. 416. κρότος.
Πλεκταὶ in mundo muliebri. 37
Πλεκτάναι τῶν λόγων. *ibid.*
Πλεκτικαὶ τέχναι. 38
Plectiles coronæ. 37
Pleiades ἰωπλόκαμοι. 144. τὸ πλέθριον. 369
Plicatilis corona muliebris. 37
Πλουτοδότειρα Venus, 213
Plutarchi error. 2
Pocula hederacea. 53. in poculum inditi flores. 67. 68
Podagræ corona. 334
Ποδάγρεια. 2
Ποδοσράον. *ibid.*
Pœna. 287. præit præmio. 298
Pœnitentiæ corona. 274
Poëtæ hederati. 59. Unde manarit mos coronandi poëtas. 60
Poëtarum interpretes & rhapſodi coronati. *ibid.*
Poëtæ coronati. 317. coronati lauro. 320. donabantur aliis præmiis præter coronas. 328.
Poëtica corona hodierna. 329
Poëtarum certamina. 429
Poëtæ redimiuntur myrto. 513
Poëtica corona vocata eſt diadema. 583
Πολεμιστήρια. 390
Polymniæ amor qualis. 344
Polymnia diademata. 318
Πολυστέφανος. 114
Pomoſa corona. 203
quando coronæ Ponerentur. 76
Pontificium diadema. 658. vocatur regnum. *ibid.* unde ſit. 659. de ejus materia, forma & ſignificatu. *ibid.*
Populi coronati. 471
Populus in triumpho coronatus. 533
corona è Populo. 104. Populus coronamentum Herculis. *ibid.* populi umbra commendatur. 205. alba populus eſt Herculis. *ibid.* & ſeq. hac fronde alii heroës Herculis imitatione coronati. *ibid.* rem ſeriam agens Hercules hac fronde redimiebatur. 206. fuit coronamentum amantium. *ibid.* coronamentum mot tui. 248
Poſteritas. 519.600
Potare in roſa. 151
Pothos flos è quo corona. 120. cujus uſus erat in ſepulchris. 222
Præcones in ludis. 374. horum munus. *ibid.* iſti præcones coronati. 376. alii non coronati. *ibid.* horum dignitas. 376
Præmium. 3. 287. quo ſenſu dicamus coronam eſſe præmium. 298. & ſeq. verum præmium quibus in rebus conſiſtat. 300. corona eſt præmium, non merces aut remuneratio. 301. corona i. præmium. *ibid.* quantopere fuerit experitum. 303. quomodo Pindarus definierit præmium. 304. & 357. plura genera præmiorum. 304. omnia præmia aſſurgunt coronæ. 305. aliis præmiis hoc antiſtat. *ibid.* eſt luculentiſſimum teſtimonium virtutis. *ibid.* de iis præmiis quæ dabantur præter coronas. 328. præmia ſacrorum certaminum. 350. & ſeq. & aliorum. 351. coronæ ſunt prima præmia militiæ. 457. præmia victorum præter coronas. 328
Præneſte urbs. 114. de iis qui Præſidebant ſacris certaminibus. 369
Prata coronata. 14. coronæ quibus Preces numerantur. 216
coronis caput Premi dicitur. 71
Pretium coronæ quo loquendi genere deſignaretur. 179
Priapus hederatus. 58. ejus corona. 213
Primæ coronæ quales. 66
Primitiis coronati lares. 209. coronæ inter primitias. 21
Principatus quibus appellationibus demonſtretur. 584. principes hodierni. 641. majores principes. *ibid.* de Ducis & principis appellatione. *ibid.* princeps quis dicatur. *ibid.* & de principatu. *ibid.* quomodo ducatus & principatus reciprocentur. 641. & ſeq. minores principes. 624. horum corona. 643
Principium. V. *Initium rei Priſcæ.* 346
corona Probitatis. 312
Proclamatio victorum ubi fieret. 375
Profeſſæ quæ dicerentur. 213. nemo ad ſacra certamina admittebatur ſi non priùs eſſet Profeſſus nomen ſuum. 65

 in

In Promethei honorem coronæ geſtabantur. 212. & ſeq.
Promachia ludi. 451
coronæ virtutis proponebantur. 461
τὰ πρωτεῖοι. 357
Providentia regis. 601
Provinciales coronæ. 537
corona è Prunis. 39. eſt corona victorix. 476
Pſaltriæ conviviis inductæ. 85
Pſilinæ coronæ. 414
Pſittacus coronatus. 30
Pubertas auro coronata. 15
Publica res triplex. 683
Pudicitiæ corona. 446
Pudor regis. 591
Pueri bene coronati, εὐστεφεῖς. 15. puerilia certamina. 447. pueri Athenis coronati· *ibid.* pueri athletæ. *ibid.* puerile equeſtre certamen. *ibid.* alia puerorum certamina. *ibid.* & ſeq. ſingulorum certaminum coronæ iis fuerunt propoſitæ. 448. puerilia ſagittandi certamina. *ibid.* ſcenica & muſica eorundem. *ibid.* pueris non licuit deſcendere ad ſacra certamina. 368. puerilis luſus. 340. pueri coronati regio diademate. 688
Pugiles coronantur palma. 409. pugnis cædere. 420. pugilatus. *ibid.* tres ictus in pugilatu. 421. pugilatus & luctæ affinitas. 424. advertendum in pugilatu. *ibid.* manu pugil. *ibid.* & ſeq. pugilatus & lucta majoribus præmiis donantur. 425. certè pugilatus ſcriptis encomiis. *ibid.*
athletis licuit Pugnare in conſpectu regis. 358
Pulegii corona vaſa redimiebantur. 12. de corona è pulegio. 45
ſola Pulchritudine quandoque coronæ cenſebantur. 136
Pulchritudo ex oculis florere dicitur. 148
Pulvini è roſa. 151
Purpura roſæ. 156. purpura opponitur pallori. 157. & 158
Pyleo corona Junonis. 207. & puellarum. *ibid.*
Pyrrhica. 339. & 357. & ſeq.
Pythagoras victor ludis Olympicis. 363
Pythici ludi. 427. eorum inſtitutio. *ibid.* quo tempore fuerint inſtituti. 428. primò ſine quadrigis; poſt & cum his. *ibid.* Hymnus in his ludis canebatur. *ibid.* de cæteris horum ludorum additamentis. *ibid.* πυθικὸς νόμος. *ibid.* ejus partes, & plura de hoc. *ibid.* pythica celebritas. 430. pythica corona. *ibid.* eſt laurea. *ibid.* dubitatum an eſſet è palma. 431. denique hæc corona è palmata facta eſt aurea. *ibid.* quanti fuerit horum ludorum præfectura. 432. quanti fuerit hæc corona. 431. & ſeq. pythia. 556

Q.

Quadrigæ. 387. & ſeq. & quadrigarii equi. 388. & 390
Quæſtiones conviviales. 80
Quercui ſociatur hedera. 135. quercus pallens. 140. quercus impoſita foribus prius privatorum. 406. quercus unico nomine continentur ilex & eſculus. 488. auro effigiata quercus. *ibid.* cur civica eſſet è quercu. 810. eſt Jovi ſacra. 489. eſt ſacra. *ibid.* & 498. eſt arbor Rheæ. *ibid.* Jovis. 190. de fructu ejus. *ibid.* qui fuit cibus primorum hominum. *ibid.* & receptaculum. 492. Appellatione hujus arboris cœteræ continentur. *ibid.* eſt ſymbolum hominis opulenti. *ibid.* eſt procera. *ibid.* ejus umbra gratiſſima. *ibid.* tenebras Jupiter cur ſub querceto abſconderit. 493
Quercus apud priſcos ſemper demonſtrat aliquid inſigne. 494. loqui à quercu, & ad quercum. 495
Quercus, i. loca arboribus denſa. 496. eſt oraculum. *ibid.* & ſeq.
Quercus edunt reſponſa & oracula. 497
Quercui ineſt neſcio quid divinitatis. *ibid.*
Quercus vocales. 498. alata quercus. 500. ad quercum ſuſpenduntur ſpolia hoſtilia. 498. ejus impenetrabile robur. *ibid.* Hoc coronamentum ambitum. 500. ritus obſervari ſolitus in danda corona quercea. *ibid.* præter civicam aliæ coronæ plexæ è quercu. *ibid.*
Quercus coronamentum illorum qui

Cereri canebant hymnos. 501. floreſcens illa laminæ ſpecies ſignat floream coronam. 599. & 601
Quinquertii certamen. 418. de quinquertii victoriis. *ibid.*
Quinquertii præmium. 422. corona quinquertii. *ibid.*
Quinquertionis victoriæ ſingulæ non adæquabant eas quæ ſingulorum athletarum propriæ. 421
Quinquertionis antagoniſta eſt alius quinquertio, non ſingularis athleta. *ibid.*

R.

Ῥαβδοφόροι θεοί. 24
Racemi coronamentum Bacchi. 203
Radiatus & radioſus. 604
Radiatio capitis principalis. 605
Radiata corona principes Romani inſigniti. 606. radiatæ coronæ ſignificatus. 608. & ſeq. caput regis radiatum. 617. de his radiis. 618
Radiis demonſtrantur primores. *ibid.*
Radiata quinam principes Rom. & quomodo uſi ſint. 620. gallus radiata inſignis. 715
Radii qui eminent è lamina diadematis. 603. & ſeq.
Ῥαβδωτοί. 415
Rami *ἱκετηρίας* duo. 342. manu geſtabantur. *ibid.*
Rami Alphæi. 348. ſimpliciter rami, & Olympici. *ibid.*
Ramuli in coronis. 125. ſociati floribus. 135. & inter ſe ipſi. *ibid.* ſunt præclariſſima inſignia eximiæ virtutis. 300
Rami in coronis quomodo texantur. 404. de ramulis ſurgentibus è lamina. 621
Rhapſodi coronati. 324
Redimicula. 34
Redimitus. 9
Refrigerans corona. 44
Remedium è primis coronis. 41. & 42. iis quomodo uterentur. 43. de iis coronis quæ erant remedio. 136
Laurus Renovabatur. 541
de iis qui deſcenſuri ad ſacra certamina Reprobabantur. 367
Reſpirabant athletæ pugnantes. 424
Reipub. adminiſtratorum tria genera. 309. qui egregiam Reipub. operam dedit coronatur. 315. & 472
Revelat corona virtutem occultam. 308
Reges mortui unde coronarentur. 220. regum ſacrificantium habitus. 471. reges interdum diſpoſuerunt ludos ſacros. 370. rex. 601. regum nobilitas eſt à ſole. 601. & ſeq. regnum eſt *αὐτοφυές*. 640. ſocii reges Romanis qui. 691. regius cultus. 692. regiæ coronæ cenſebantur inter res maximè ſpectabiles. 696. regia inſignia ſunt inter res ſacras. 686. regis appellatio. 568. antiquitùs quale fuerit ad regnum iter. *ibid.* de origine regni. *ibid.* quænam fuerint ſpectata in electione regis. 569. regnum non ſignat ſervitutem gentium. *ibid.* regnum diſtinguitur à monarchia. 570. regius habitus & veſtitus. 574. in rege quæ potiſſimùm virtutes deſiderentur. 577. regium faſtigium. 638. reginæ coronatæ. 689. harum diadema. *ibid.*
Rhea. 4[illegible]. 460. & 593
Rhenani error. 161
Rhododaphne. 196
Ῥοδοφόρος· Ptolemais, Ῥοδόχερους epithetum Veneris. 153. & Helenæ. 155
Riſum myrtus excitat. 513
Rogus ſertatus. 21
Roma coronata trophæis. 17. galeata ſub fronde oleæ. 396
de Romana magnitudine vaticinium Homeri. 459
Romanus miles. 458
Romani principes quibus coronis uſi ſint. 619. tam laurea ſcilicet, quàm radiata. 620
Romanus civis. 480
Jus Romanæ civitatis. *ibid.*
Roma hodierna. 661
Romuli habitus & veſtitus. 549
Romulus coronatus. 466
Ros marinus. 409. & 196. & coronamentum larium. 208
Roſa coroneola. 122
Roſea corona ægrotanti in ſomnis viſa eſt infauſta. 131
Roſæ brevis ætas. *ibid.* præpoſterum quorundam de roſa judicium. 132. eſſe

eſſe in roſa quid. 145.151. dormire in roſa. ibid.
Roſa vernus flos. 147
Roſæ ſpecies ibid. una roſa propriè dicitur flos. ibid. & ipſa florere. 148
Roſæ vocabulo ſæpe ſignantur alii flores. ibid. omnes flores vocantur roſei. ibid.
Roſa regina florum. ibid. encomium roſæ. ibid.
Roſa quæ jacitur eſt index publicæ lætitiæ. 149. & privatæ. ibid. hoc flore conſperguntur menſæ. 150
Roſæ nullum florem comparare auſis. ibid. è roſis unguentum. 76
Roſa delicata & mollis. 151. pulvini è roſa ibid. potare in roſa. ibid. Veneri dare operam in roſa. ibid.
Roſæ eſt coronamentum Veneris. 152
Roſæ propriæ Veneris. ibid. & in tutela hujus Deæ. ibid. eſt ſymbolum rei Venereæ. ibid.
Roſæ munus amantium. ibid. eſt coronamentum Bacchi. ibid lectus amantium conſpergitur roſis. ibid. cur roſa ſit Veneris. ibid.
Roſa ἀδυνάζοφ. 153
Roſea corona 44. deſignat potentiam, regnum, imperium. 148. in conviviis dari ſolita. 149. ibid. regnare dicitur. ibid. eſt purpurea. 153
Roſeus color. ibid.
Roſæ arſuræ. ibid.
Roſaceus color. 154. ſive roſeus. ibid. in roſa commendatur verecundia. 153. natales roſæ. 155
Roſaria purpurea. 156
Roſaria i. flores. ibid.
Roſa unde dicta. 157. purpureus ſive puniceus roſæ color. ibid.
Roſa Indica. 158
Roſæ odor. ibid. & 159
Ῥόδον unde dicatur. ibid. odor roſæ pars luxus regii. ibid.
Roſa pro eo, quicquid eſt, quod ſuave eſt. ibid. Gratiis roſa eſt flos dilectus. ibid. Gratia ejus. ibid. eſt coronamentum Muſarum. 160. mortuos propugnat. ibid. tempori vim affert. ibid.
Roſæ admirabilis efficacia. ibid. ejus excellentia. ibid. centenariæ roſæ malè legitur apud Tertullianum. 161
Roſæ ſexaginta foliorum. 162. ſpontaneæ roſæ. ibid. alia genera & nomina roſarum. ibid. quibus floribus roſa ſocietur. ibid.
Roſæ munus quid ſignet. ibid.
Roſa ſymbolum Anglici regni. 163
Roſæ dotes in pauca contractæ. ibid.
Roſtrata. V. Navalis.
Rotunditas coronæ. 595
Rubor. 154
ſi Rumperentur ſtemmata ſacerdotum, quale omen. 246
Ruſticorum corona. 41
Rutilæ coronæ. 535

S.

Sacella coronata. 261
Sacerdotes coronati. 244. vittati & infulati, coronati. ibid.
Sacerdotalis corona. ibid. ex olea. 245. Sacerdotes vittati ibid. vittati & coronati. ibid. infulati. ibid. infulati, coronati. ibid. horum quandoque corona fuit aurea. ibid. Sacerdotales coronæ dicta diademata. 246. Sacerdos ſuis inſignibus ornatus ab injuria tutus erat. ibid. quando liceat interimere ſacerdotem. ibid. Sacerdotum corona aurea. 247. noſtrorum ſacerdotum coronæ. 250
Sacra certamina quæ. 350
Sacræ coronæ. 201. 217. 231. à quibus dedicarentur. 232. fuerunt inter ἀναθήματα. 233. iiſque additæ inſcriptiones. ibid. hæ coronæ teſtes victoriæ & felicitatis. ibid. materia talium coronarum. ibid. earum pretium & excellentia. 234. templis interdum detractæ ea mente ut reſtituerentur. 236. nulla pars divini cultus carebat coronis. 239. quandoque divinus cultus conſiſtit in ſolis coronis. 240. univerſi quandoque offerebant has coronas. ibid. ipſi, ſcilicet, coronati. ibid. inſignia regalia ſunt inter res ſacras. 686. coronæ ſacræ conviviales. 251
Sacra loca lauro umbrata. 250
Sacrificantes coronati 244. olea. ibid. & 248. ſi ſacrificantis corona rumperetur, quale omen. 246. ſi caderet, 247. de ſacrificantibus plura. 248.
Sacrificia bene coronata. 268. in apparatu

paratu ſacrificii corona obtinet locum eminentiſſimum. *ibid.*
Sacrilegi coronis manus admoliti. 234
Sagittæ coronamentum Indorum. 200. ſagittas Ægyptii circumponunt capitibus. 618
è Sale coronæ. 20
Saliorum coronamentum. 104
Salii quas mitras ferrent. 269
Salii lanigeri. 273
Salire. 420
Salix. 42
Saltatrices pſaltriis annumerantur. 86
Saltatio. V. *Chorea.*
corona Salutis. 99
inter Sapientes certamina. 364
Sapientiæ ſchola. 310. Sapientiæ profeſſores. *ibid.* his corona decreta. 311. corona ſapientiæ. 313. & 394. ſapientia. 508
Sardanapalus coma implexa. 15
Saturnus primus coronatus. 32. ejus coronamentum. 204
Satyri hederati. 58. coronati. 206
Scenica certamina. 350. & 458
Sceptra regum. 407
Scindere vel conſcindere coronas quid. V. *Solvere, & ſolutio coronarum.*
Scirpus. 109
Σκολιόν. 78. & 519
Scopæ laureæ. 543
Scripta ſummorum hominum recitabantur in ſolennitate Olympica. 364. & ſeq.
Scriptores ſunt præcones æternitatis. 307
Scyphus Cyclopis hederaceus. 53
quibus Se ·enuntiare & laudare liceat. 376
Sebaſtocratoris corona. 691
Senum corona quæ. 13. ſenes dicuntur θαλλοφόροι. 243
Sepulchra coronata. 220. & proxima ſepulchris loca. 221
Sepulchra corollis conſperſa. *ibid.* ſaxum quod ſepulchro imponitur, coronatum. *ibid.* virorum fortium ſepulchra coronabantur apio. *ibid.* conſperſa hyacinthis. *idid.* & liliis. *ibid.* hoc officium fuit anniverſarium. 222. & præſtabatur à proximis. *ibid.* quandoque publicè. *ibid.* Ingenti numero coronarum magnorum virorum ſepulchra honeſtabantur. *ibid.* & ſeq.
Sepulchra cæſarie & cincinnis coronata. 224
Sepulchrum florere quid ſit. *ibid.* apud ſepulchra cantibus celebrabantur virtutes defunctorum. 225
Sepulchrum ovis coronatur. *ibid.*
ad Serapidem quædam coronæ referuntur. 126. Cur ei pro capite imponatur cœlum. 489
Serenitas. 584
Sereniſſimi titulus. *ibid.*
Sermo floridus. 119
Sermonum deliciæ per nomen loti demonſtrantur. 182
Serpentes in thiaſis, cæteroque ſacrificali Bacchico apparatu. 52
Serpyllum. 197, ejus epitheta. *ibid.* dicatum eſt muſis. *ibid.*
Sertum. 35. Genialia ſerta, id eſt corollæ. 67. 116. 118. ſumptum pro *ἱκετηρία.* *ibid.*
Serta corollæ, ſive coronæ ſepulchrales. 221
Serviæ coronæ. 35
Servus ad quæ certamina admittatur. 352
Σφραγίς. 250
Sibyllæ. 611
Simulachra numinum coronata. 200. & 204
plus eſt in Singulis excellere, quàm in omnibus mediocriter verſari. 421
Siſymbrium coronamentum ſponſorum. 130. duplex. 192. planta Veneri grata. 193
corona è Smilace. 44. & de Smilace plura. 45. error eorum qui pro hedera capiunt ſmilacem. 53. & ſeq. utriuſque folii ſocietas in coronamentis. 54
Sobrietas. 553
Romanis Socii reges qui eſſent. 691
Solis orbis ſuper capite Auguſti 25
Solis majeſtas. 604
Sol eſt rex. 609
Sol eſt Jove prognatus. 610
Solis & lucis propria eſt bonitas. *ibid.* ab affectibus ſolis omnis regiorum munerum ratio petitur. *ibid.* & ſeq.
Sol unde dictus. 610. pro re mutat nomina. 611
Sol calefaciendo & penetrando præ-

 eſt

eſt omnibus rebus. *ibid.* hujus radii ſeſe diffundunt in hominum mentes, eaſque perpurgant. *ibid.*
Sol eſt antiſtes boni conſilii. *ibid.* abſumit ſuperfluum humorem. *ibid.* ſurgente eo nubila vaneſcunt. 612. radii ſolis inferunt ſe ſordibus, nec inquinantur. *ibid.* nunquam ſol diſpicit an illud quod aſpicit ſit dignum infuſione ſuæ lucis. 612. & ſeq. ejus lumen eſt gratuitum. 613. dicitur ἅλιος à congregando. 612. & à volvendo. 614. deficiens & ſubluridus portendit omnia mala. 613. ejus præſentia delet omnia lumina. *ibid.*
Solus lucet. *ibid.* ſtellas eas interno motu ciet quarum motibus & potentiæ ſumus obnoxii. *ibid.* diſcedente ſole perit ſyderibus decor. *ibid.*
Solis beneficio tempora diſtinguimus. *ibid.* eſt indefeſſus. 614. & ſui ſimilis. *ibid.* nunquam repentinus adeſt, ſed habet ſuos anteambulones. *ibid.* circuitu ſuo annum claudit. 615. poſtquam ſata fovit, ea evocat. 614. ejus tepore illa accipiunt incrementa. 615. patres ſuos filios vocant ſuos ſoles. *ibid.*
Sol fruges percoquit. *ibid.* calor Solis non urit. 615
Sol eſt *αἰγαίων* ſplendens, & ſic dicitur ἀπὸ τ γῶ. *ibid.* multis nominibus eſt admirabile ſpectaculum. *ibid.*
Sol variè effingit ea quæ terra progignit. *ibid.* oritur ſceleratis & piis. 616. nunquam egreditur è Zodiaco. *ibid.* omnia aſtra adit ſingulis annis. *ibid.*
Solis vocabulo priſci ſignabant libertatem. *ibid.* ſemper eſt juvenis. *ibid.*
Soli tribuuntur tres ætates. *ibid.*
Solis lorica. 619
Sol etſi ſolus ſtellis circumfundi amat. 639. eſt lumen omnituens. 612. ipſius beneficio omnia videmus. *ibid.* omnia cadunt ſub aſpectum ſolis. *ibid.* oculos audacius intuentibus præſtringit. *ibid.* omnis labis eſt intolerans. *ibid.* eſt elector. *ibid.*
Solvi coronæ quando dicerentur, & de hac ſolutione plura. 83. & ſeq.
Coronæ ſunt inter illa quæ pertinent ad conjecturam ſomniorum. 101
Somnia. 680
Sophocles coronatus. 450
Sortes injectæ galeæ regis. 728
τὰ σωτήρια. 126
Σοῦσα i. lilia. 166
Σπαρέγγυμα τῶν στεφάνων. 85
Sphynges ſuper galeis. 719
Spicea corona. 501
Spicæ coronamentum Cereris. 502. & 503. eſt omnium coronarum antiquiſſima. *ibid.*
Spicæ inſignia Cereris. 504
Spicæ quoque ſunt Junonis. 505
Hæc corona eſt ſymbolum omnis fertilitatis. *ibid.*
Spicea corona. 147
è Spinæ albæ ſemine corona. 45
Spinæ Ægyptiæ flos. 197
Spinæ coronatæ. 214
Spinea corona infauſta, tunc ſpinæ monſtratæ in nuptiis. 501
Spinæ ferales. 618
Spinæ in corona Chriſti. 201
Spira. 568
Spiritui ſancto coronæ ſunt complacitæ. 47
Spolia hoſtibus detracta & erecta, 22. ſuſpenduntur ad quercum. 498
Spolia ingentium ferarum victoribus data. 649
Spolium geſtare leonis quid ſit. 651
Spoliorum talium geſtores invulnerabiles. *ibid.*
Spoliorum nomina. 650
Spoliis pro hiſce quandoque armis eſt diſceptatum. *ibid.* Reges talibus ſpoliis ſunt uſi. 653. & magni duces. *ibid.* talibus in ſpoliis magni hoſpites excipiebantur. 654
Sponſi coronati, 127. & ipſorum familia, affines, domus, ac domeſtici. 128. Horum coronis illudit Comus. *ibid.*
Sponſus nuptialem coronam tradit ſponſæ. 128
Sponſi utriuſque januæ redimitæ. *ibid.*
Veſtibula & aditus. *ibid.*
Sponſæ coronamentum. *ibid.*
Sponſorum coronamentum. 130
Sponſa coronabat januam viri lana. *ibid.*

στεχυοςέφαν☉ Ceres. 502
Stadium. 376. & 381
Nemeum. 434
Stadium. 367
Σταδιοδρόμ☉. 381
Statuæ numinum coronatæ, V. *ſimulachra.* 231
Statuis præclariſſimorum hominum coronæ impoſitæ. 243
Statuæ Romæ coronatæ. 244
Statuæ numerabantur. 244
Statuæ Olympionicorum. 362
in Statuis hiſce advertenda. *ibid.*
Statuæ palmares. 413
Statuis principum qualis honos habitus. 698
Στεφάνη. 6. & ſeq.
unde dicta. 7
Στεφανηφορία. 422
Στεφανηφόροι ſacerdotes. 248. & magiſtratus. *ibid.* Hinc annis inditum nomen. *ibid.*
Στεφανίτης. 348. & 358
Στέφαν☉. 5. σέφαν☉ πολέμοιο, 8. murus. 9. pro autoritate magiſtratus. 252
Στέφαν☉ i. frons è qua corona conſtat. 489
Στεφανοπώλαι. 108
Στεφανοπώλιδες. ibid.
Στεφανοῦν ἀντὶ τοῦ δικάζειν. 521
Στεφάνωμα. 10
Στεφανώματα apud Athenienſes quid. 159. & 213. & ſeq.
ἱστεφανωμβρ☉ καὶ σεφανωσάμβρ☉. 3. & 13.
Στέφειν i. χοσμεῖν. *ibid.*
Στέφη coronæ funebres & inferiæ. 223
Stellata corona. 604
Stemma. 7. & 585
Stemmata quid, 7. ſtemmata. 333. & 589
Sterilis laurus. V. *laurus.*
Stilicho coronatus. 525
Strabonis locus emendatus. 572
Strangulatio. 426
Strophæ. 34
Strophia, ſtrophiola. 33. & ſeq.
Strophiis primis additum eſt decus florum. 64
Strophium i. diadema. *ibid.* & pro corona ſacerdotis. 64
Strophium. 644. 719
Struthia corona. 120
Stylus. 306
Subitarium diadema. 683
Suis dentes ſuperadditi galeæ. 719
è Sulphure coronæ. 30
Supellectile cum cætera emebantur coronæ. 83. corona eſt in ſupellectile militari. 101
Superbia redimita. 26
Superflua. 570
Supplicantes coronati. 240
quo habitu Supplicarent. 241
Athenis hi ſe myrto coronabant. 243
inter Supplicia coronæ fulgor ne quidem hebetari potuit. 298
Suſinum unguentum. 76
Sutiles coronæ. 39
Syllogiſmi plectiles. 37
Sylveſtri Rom. Epiſcopi moderatio. 663
Συνθηματικαῖοι. 123
Syrorum mos qui pertinet ad unguenta. 77

T.

TAciti locus explicatus. 105
Alius ejuſdem ſcriptoris locus emendatus & explicatus. 486. & ſeq.
Taciti locus emendatus. 540
Tænia. 226
Tæniis adhærebant coronæ. 228. ſunt inſignia Pontificalia & ſacerdotalia. *ibid.*
Tænia eſt corona. *ibid.*
τὸ ταινιοῦν eſt ἀναδεῖν. 229. differunt tamen. *ibid.*
Tæniola meretricularum. 568
Tæniæ victoribus dabantur cum corona. 467. & 229
Tæniæ diſtinguebantur à coronis Olympicis, aliiſque. *ibid.* & datæ loco præmii, *ibid.* ταινίδιον. *ibid.*
Tæniarum conjectus. 105
Taurorum cornubus armantur galeæ. 715. & de tauris plura. *ibid.*
Temperantiæ corona. 313
Templa coronata. 261. potiſſimum in publica lætitia, 262. coronare templa quid ſit. *ibid.* Christiana templa coronata.

coronata. *ibid.*
Templum Olympicum. 362
Τίνος. 332
Tentoria militum coronantur hedera & lauru. 57
Τέρμα. 379
Termini coronati. 214
Termini coronamentum. 215
Termini ungebantur. *ibid.* & ſeq.
Terpſichore mater Sirenarum. 144
Terra coronata. 29. & 32
Terra Dea. 490
Terriculamenta galeis addita. 716
Tertullianus inſectatur coronas. 423
Thalamus i. lectus nuptialis coronatus. 129
Θαλλός. 393. θαλλοὶ ſuperſtitionibus rami adhibiti. *ibid.*
plura de θαλλοῖς. 394
θαλλὸς coronamentum magiſtratus. 521
θαλλοφόροι. 243
Θαργήλια ludi. 452
Theatrum. 366
θεμίλεκτοι coronæ. 371
ubi Theſaurus inventus eſſet, is locus coronabatur. 216
Θεωροὶ & θεωρίς. 259
θεωροὶ coronati. 264
θριγκός. 6
τὸ θρῖον. 39
Thymum. 196. cujus rei ſit ſymbolum. *ibid.*
Thyreaticæ palmæ. 414
Thyrſi Bacchi. 59
Tiara regia. 669
Tiara lunatus. 670
Tiaræ addita unguenta. *ibid.* amplitudo regii tiaræ. *ibid.*
Tiaram implere. 671
Tiara heroes inſignes. *ibid.*
Tiaræ fuit circumpoſitum diadema. *ibid.*
Tiara fuit purpureus. *ibid.*
Tiara circumdata myrto. 519
Tiaram uſurparunt imperatores Conſtantinopolitani. 592. & 623
Tiara. 647. De tiara regum Perſicorum. 666. non fuit diadema, ſed pileus. *ibid.* & ſeq.
Tiaræ quinque. 667
hujus pilei materia. *ibid.*
Tiara ducum. 668
Tiara judicum. *ibid.*
Τιαροφόροι. 670
Tibicen coronatus convivio inductus. 79
Tibur urbs πολυστέφανος. 114
Tigrides horrificabant bellatores. 718
Tilia & materia tiliacea. 109
Tithonia coronata. 93
Togata nobilitas. 713
Tonſa corona. 460
Tori. 112. & 622
Torques aurei. 460. & argentei. *ibid.*
Torques. 476
Tortiles coronæ. 38
Τραχηλισμός. 427
Trajani ludi. 451
Trallis urbs prius Ἄνθεια. 114
Tres coronæ conviviales. 69. ejus rei cauſa. *ibid.*
Tres ictus inferre proprium fuit ludorum Olympicorum. 421
Τριακτήρ. 422
Trias. 659. & ſeq.
Τρικέφαλος Mercurius. 663
Τρικόρυφος. *ibid.*
Τριφαλία. 624
Τριλοφία. *ibid.*
Τριοδῖτις epithetum lunæ. 493
coronæ ponebantur ſuper Tripode æneo. 428. poſtea ſuper menſa. 374
Tripos Delphicus è lauro. 556
Τριπλασία χάρις. 660
Triptolemus. 502
Triptolemi ætas. 503. & 505
Τριπολυμπιονίκης. 357. hujus privilegia. 362
Triumphans inſignitur corona. 298. 524
Triumphales coronæ duorum generum. *ibid.* de hiſce coronis plura in ſeq.
Triumphanti mittebantur coronæ è provinciis. *ibid.*
Triumphalis corona fuit aurea & laurea. *ibid.* & ſeq. fuit è ramulis lauri. 525. & ſeq. Aurea erat inſignes gemmis. 526

Trium-

Triumphans manu tenebat ramum lauri. *ibid.*
Triumphus proptius Romani nominis. *ibid.*
ſæpe dux ante Triumphum vovebat Jovi coronam. 528
Triumphus cuicunque decretus fuerat, huic quoque inſignia triumphi decreta cenſebantur. 530
Triumphalis vir in publicum quandoque egrediebatur ſua corona conſpicuus. 531. Qualis eſſet hæc corona. *ibid.*
Triumphaturis conferebantur coronæ in templis dedicandæ. 532
in Triumpho præter milites, primores erant coronati. 533. & ipſe populus. *ibid.*
Triumphalibus coronis omnes illæ adnumerantur quæ dantur victoribus. 534
quicquid Triumphanti in triumpho præferebatur fuit coronatum. 535
Triumphalium virorum ruſtica inſtrumenta laureata. 536
cùm rem divinam hi faciebant, Deorum ſigna erant coronata. *ibid.*
Triumphus laureatus. 537
Triumphaturo à provinciis mittebantur coronæ, quæ in ipſa triumphi celebritate ei præferebantur. 537. hæ dictæ provinciales. *ibid.* plura de his coronis. *ibid.* Ipſi teges talem coronam mittebant Romam. 539
Triumphalium virorum fores lauru coronatæ. 540.
Triumphator meritò dici poteſt rex. 563
Triumphi quis autor. 570. de iis quæ vecta ſunt in triumpho Pompeji. 587
Triumphales viri quales coronas militibus dederint. 595
Trojani ludi. 451
Τρoπαιουχία. 592
Trophæa coronata. 17
Trophæum. 499
plura ibi de Trophæis. *ibid.*
Tuba in Olympicis certaminibus. 377
Turrita. 177. 465. & ſeq.
Tutela navis coronata. 260
Tutuli & tutulatæ. 252
Tyrannicidæ coronati. 570. & 519
Tyrannicidarum poſteritas honorata. 520

V.

Vaccæ cum ſuis vitulis. 477
Valles caſtrenſis & Vallaris fuerint duæ. 462. non dabatur niſi præcedente inquiſitione. 463
Vallus ex auro. 462
Vallus. 592
Vapores coronati. 250
Vaſa ſacra coronata. 262
Vatum coronamentum. 180. & 625. circa collum. *ibid.*
Vellera. 275
corona ſub qua Venibant in bello capti. 479
Venti coronati. 208
Venus coronatur roſis. 152
Veneris mammillæ. 154. & cervix. *ibid.*
Venus φιλοστέφανος. 213
Veneres quatuor. *ibid.*
Venus coronatur corona facundiæ. 319. eſt inter fortiora numina. 522. vocatur victrix. *ibid.*
Ver dicebatur quicquid eſſet floridum. 138. coronatur. 139. deſcribitur. *ibid.*
Verni flores. 137. enumerantur. *ibid.*
Venerem conciliant. 151. Ver coronatur. 207. & ſeq.
è Verbenis corona. 130
Verbenæ coronamentum ſacrificantium. 265
Vertumni corona. 207
Veſtæ 210. coronatæ. *ibid.*
Veſtales coronatæ. 253
Veſtes florales. 119
Veſtis Olympionici. 359
Dii apud Veſtibulum. 210
Vicariatus imperii. 634. 693
Victima qualis eſſe debeat. 21. coronata. 52. 253. 296. aurata. 255. coronata cupreſſu. 256. & fronde illius numinis propria cui immolatur. *ibid.*
Victimarum alia coronamenta. 257
Victoria pennata. 200. donari corona eſt renuntiari victorem. 301. corona eſt præmium victoriæ. 302
Victor tantùm coronatur. 340
Victoriæ duæ. 343. coronæ victoriæ. 466. corona l. victoria. *ibid.* de victoria. *ibid.*

Victoriæ

Victoriæ ſimulachrum coronatum. 467
Victoria coronat victores. *ibid.* mos Græcorum in danda hac corona. 469. has coronas interdum univerſi adepti ſunt. 471
Victor publicorum incommodorum coronatur. 472. unde victrices coronæ conſtarent. 476. ubicunque victoria parta eſſet, ibi milites coronabantur. 448
Victoria. 563
Victoria quid. 569. quempiam coronare eſt eum renuntiare victorem. 470
Victi confeſſio. 476
Viduitatis corona. 19
Vigilantia regis. 601
Vincula. 38. & 41. hujus coronæ exemplum. *ibid.* primis vinculis additus eſt honor floris & frondis. 64. & 19. vinculum id eſt diadema. 571
Vinum Italiæ Janus dedit. 33. inter remedia. 48. vinum coronatum. 68
Vinum inter inferias. 224
Viola. 139. tres ejus ſpecies. *ibid.* & ſeq. pallens & crocea. 141. nigra. *ibid.*
Violæ laudes. 142. eſt ſymbolum virginitatis. 144. omni generi pulchritudinis rectis inſeritur. *ibid.*
Viola areſcens adhuc pulchra eſt. *ibid.* ſumitur pro eloquentiæ pulchritudine. 145
Viola tenera ac delicata. *ibid.* eſſe in viola quid. *ibid.* eſt coronamentum larium. *ibid.* & 209. ſuo odore ſiſtit τὴν καρηβαρίαν. 146. quibus floribus ſocietur. *ibid.* corona roſarum & violarum. *ibid.* in viola commendatur rutilum. 164
Virga, arcus, corona. 28. & ſeq.
Virgam manu tenebant judices ſacrorum certaminum. 369
Virga priuſquàm corona data victoribus. 415
Virga Heſiodi. *ibid.*
Virginitatis corona. 19
Virgini impoſita corona florea quid ſignet. 124
Virginitas quid. 144
Virgines Venerem coronis celebrant. 212
Virginitatis ſymbolum. 444. & coronamentum. *ibid.* quomodo exploraretur virginitas. 445. coronamentum virginum. *ibid.*
Virginum certamina. 448
Virgo. 593
in Virgultis corona. 30
Viror pallidus. 140
Virtutis prærogativa. 281
Virtutis corona oleaginea. 283. hujus coronæ dignitas. *ibid.*
Virtutis habitus & corona deſcribuntur. 284
Virtus ἀδιάφορος. *ibid.* ſingulis virtutibus ſingulæ coronæ ſunt attributæ. 285. omne præmium virtutis eſt in ipſa virtute poſitum. *ibid.*
Virtutem admittere quid ſit. 287
Virtutis corona dicitur communis. 302
de Virtutis corona plura. *ibid.*
Virtus, i. omnes virtutes. 308
Virtutis coronam ſiquis malis artibus adeptus eſſet punitus. 316
Hæ coronæ non dabantur niſi accurata cauſæ cognitione præcedente. *ibid.*
Virtus militaris. 337
Virtus quomodo effigietur. 410
Virtutis coronæ aureæ ubi darentur. 461
Virtus hodie contemnitur. 599
Virtus. 629. & ſeq.
Vitia coronata. 284. 472
Vitia corporis ludorum exercitamentis emendata. 94
in Vite corona. 30
in Vite eſt ſimilitudo hederæ. 48
Vitis eſt Junonis. 204
Vitigineæ coronæ. 203
Vittæ inſignia vatum. 324
Vittati ſacerdotes. 245
Vitta. 276
Vittæ crinales. *ibid.* ex infulis utrinque dependebant. *ibid.* & ſeq. laurus vittæ implicita. 277
Vittatus. *ibid.*
Vitta pro vitta & infula. 278
Vivi hominis corona eſt incerta & irrita. 718
Umbracula ex anetho. 177

Unctus.

Unctus lapis. 215. & ſeq.
Unguenta coronis addita. 74
Unguenta convivialia cujuſmodi fuerint. 76
Unguenta unde fiant. *ibid.*
Unguenta inter inferias. 223. id quod ſervorum ſepulturæ denegatum. 224
ex Unionibus diadema. 623
Volubiles coronæ. 29
Voluptatis coronæ. 70. 71. & 85
Uraniæ amor qualis. 143
Urbes coronatæ. 464. 17. potiſſimùm victrices ac dominæ aliarum. 471. mos intrantium urbes. 669
Urnæ mortuorum coronatæ. 220
Urorum cornua ſuper galeis. 716
Urſorum capita galeis addita. 716
Urticæ loco ſceptri. 59
Uva ebrii coronantur. 94
Vultus. 290. & ſeq.
ὕσπληγξ. 379
Uxor. 88

Z.

de Zenone decretum. 313
Zodiacus. 21
Zonæ plectiles. 37
Zonam ſolvunt primò parturientes. 269
Ζῶσμα. 481

F I N I S.

Errata

Errata ſic emenda.

Pag. 19. lin. 8. l. docet Hieronymus.
Pag. 20. lin. 9. l. verborum.
Pag. 22. lin. 18. l. coronæ & corollæ forma.
Pag. 27. lin. 6. l. Naxon.
Pag. 31. lin. 14. l. corona, στεφάνη.
Pag. 34. lin. 33. l. hanc faſciam ajunt factam.
Pag. 44. lin. 33. pro exercitati l. exerciti.
Pag. 46. lin. 29. l. coronam loratam.
Pag. 62. lin. 24. l. daptica.
Pag. 151. lin. 28. potantem.
Pag. 368. lin. 3. impetrandum.
Pag. 574. lin. penult. Anteambulones.

LUGDUNI BATAVORUM,

Excudebat ABRAHAMUS VERHOEF,
Typographus. Anno MDCLXXI.

12